

D. LAVRENTII HEISTERI

Sereniss. Brunsuicens. & Luneburg. Ducis Consiliarii Aulici & Archiatri, Medicinae, Chirurgiae ac Botanices in Academia Julia Carolina, quae Helmstadii est, Profess... Publici, Academiae Scientiar. Caesareae Regiaeque Londinensis atque Berolinensis Collegae,

INSTITVTIONES CHIRVRGICAE,

IN QVIBVS

QVIDQVID AD REM CHIRVRGICAM PERTINET, OPTIMA ET NOVISSIMA RATIONE PERTRACTATVR,

atque in tabulis multis aeneis praestantissima ac maxime necessaria instrumenta itemque artificia, sive encheirises praecipuae & vincturae chirurgicae repraesentantur.

OPVS QVADRAGINTA FERE ANNORVM,

nunc demum, post aliquot editiones germanica lingua evulgatas, in exterorum gratiam latine iterum multo auctius atque emendatius publicatum.

PARS SECVNDA.

AMSTELAEDAMI,

Apud JANSSONIO-WAESBERGIOS.

MDCCL.

Cum Privilegio Ordinum Hollandiae & Westfrisiae.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

C O P Y E

VAN DE

PRIVILEGIE.

DE STATEN VAN HOLLAND EN WESTVRIESLAND. Doen te weten, Alzo ons te kennen is gegeeven by *Hendrik van Waasberge*, Burger en Boekverkooper te Amsterdam, dat hy Supplt. op den 17 September des Jaars 1728, zynde begunstigt geweest met Ons Octroy, op 't Boek van *Laurens Heister*, over de *Chirurgie*, zo in 't Latyn als Nederduits, welke Boeken egter door het lang ophouden van den Autheur en vertaalder, het Latynse eerst in den Jaare 1739 en 't Nederduytse in den Jaare 1741, waren in 't ligt gekomen of uytgegeeven, waar door den Supplt. circa van twee derden van de tyd van het door Ons begunstigde Octroy was gefrusteert geweest, het welk nu op den 17 September naastkomende staande te expireeren, en den Supplt. bedugt zynde, dat zig eenige baatzugtige Menschen van dien verloope tyd van 't voorgaande Octroy mogten bedienen en by manquement van vernieuwinge van 't zelve Octroy de reeds elders nagedrukte hier te Lande in te brengen en te verkoopen: Soo keerde zig den Supplt. tot Ons, verzoekende vernieuwing van 't zelve Octroy, voor den tyd van vyftien volgende Jaaren, op de bovengemelde Werken van *Laurens Heister* over de *Chirurgie* in 't Latyn en Nederduyts, als mede op het Compendium *Medicinae practicae* van den zelven Autheur, en het geen den Supplt. in 't vervolg van die Autheur mogt te drukken bekomen, zo voor hem Supplt. zyne Erven of regtverkrygende, om dezelve Boeken hier vooren gemelt alleen en met seclusie van alle andre te mogen drukken doen drukken of te verkoopen, met verbod aan alle en een yder omme de voorsz: Boeken in 't geheel of ten deele elders nagedrukt zynde of in wat formaat het ook mogte zyn hier te Lande in te brengen ofte te verkoopen, op pœne van drie duysent guldens door Ons tegens de contraventeurs te statueeren. SOO IS 'T, Dat wy de zaake ende het voorsz: verzoek overgemerkt hebbende, ende genegen wezende, ter bede van den Supplt. uyt Onze regte Wetenschap Souveraine Magt ende Authoriteit den zelven Supplt. geconsenteert, geaccordeert, en geoctroyeert hebben, Consenteeren, Accordeeren, en Octroyeeren hem by deze, dat hy geduurende den tyd van vyftien eerst agter een volgende Jaaren, de voorsz: Boeken van *Laurens Heister* over de *Chirurgie*, zo in 't Latyn als Nederduyts, als mede het Compendium *Medicinae practicae* in diervoegen als zulks by den Supplt. is verzogt en hier vooren uytgedrukt staat, binnen den voorsz: Onzen Lande alleen zal mogen drukken, doen drukken, uytgeeven ende verkoopen, verbiedende daaromme allen ende een ygelyken dezelve Boeken in 't geheel ofte ten deelen te drukken, naar te drukken, te doen naardrukken, te verhandelen of te verkoopen, ofte elders naargedrukt binnen den zelven Onzen Lande te brengen, uyt te geeven, ofte te verhandelen en verkoopen, op verbeurte van alle de naargedrukte, ingebragte, verhandelde ofte verkogte exemplaaren, ende een boete van drie duysent guldens, daar en boven te verbeuren, te appliceeren een derde part voor den Officier die de Calange doen zal, een derde part voor den Armen der plaatze daar het Casus voorvallen zal, en het resteerende derde part voor den Supplt. ende dit telkens zo meenigmaal als dezelve zullen werden agterhaalt; Alles in dien verstande dat wy den Supplt. met dezen Onzen Octroye alleen willende gratificeeren tot verhoedinge van zyne schaade door het nadrukken vande voorsz: Boeken daar door in geenigen deele verstaan den innehouden van dien te authoriseeren, ofte te advoueeren, ende veel min dezelve onder Onze protectie ende bescherminge eenig meerder credit, aansien, ofte reputatie te

geeven, ne maar den Supplt. in cas daar inne iets onbehoorlyks zoude influeeren, alle het zelve tot zynen lafte zal gehouden wezen te verantwoorden tot dien eynde wel expreffelyk begeerende dat by aldien hy dezen Onzen Octroye voor dezelve Boeken zal willen ftellen, daar van geene geabrevieerde ofte gecontraheerde mentie zal mogen maaken, ne maar gehouden wezen het zelve Octroy in 't geheel zonder eenige omiffie daar voor te drukken, ofte te doen drukken, ende dat hy gehouden zal zyn, een exemplaar van de voorfz: Boeken op groot papier gebonden, en wel geconditioneert te brengen in de Bibliotheecq van Onze Univerfiteit te Leiden, binnen den tyd van fes weeken na dat hy Supplt. dezelve Boeken zal hebben beginnen uyt te geeven, op een boete van fes hondert guldens na expiratie der voorfz: fes weeken by den Supplt. te verbeuren ten behoeve van de Nederduitfe Armen van de Plaats alwaar den Supplt. woond, en voorts op pœne van met erdaad verfteeken te zyn, van het Effect van dezen Octroye. Dat ook den Supplt. fchoon by het ingaan van dit Octroy een Exemplaar geleevert hebbende aan de voorfz: Onze Bibliotheecq, by zo verre hy geduurende den tyd van dit Octroy dezelve Boeken zoude willen herdrukken, met eenige obfervatien, noten, vermeerderingen, veranderingen, correctien, of anders hoe genaamt, of ook in een ander formaat, gehouden zal zyn wederom een ander exemplaar van dezelve Boeken geconditioneert als vooren, te brengen in de voorfz: Bibliotheecq binnen den zelven tyd, en op de boeten en pœnaliteit als voorfz: Ende ten eynde den Supplt. dezen Onzen Confente ende Octroye moge genieten als naar behooren, Laften wy allen ende eenen ygelyken dien het aangaan mag, dat zy den Supplt. van den inhouden van defen, doen laaten ende gedogen, ruftelyk, vreedelyk, ende volkomentlyk genieten ende gebruyken, cefferende alle belet ter contrarie. Gegeeven in den Hage onder Onze grooten Zegele hier aan doen hangen op den negentienden September in 't Jaar Onfes Heeren en Zaligmaker duyfent feven hondert drie en veertig.

J. H. V. WASSENAER.

Ter Ordonnantie van de Staten,

WILLEM BUYS.

Aan den Supplt. zyn nevens dit Octroy ter hand geftelt by extract authenticq haar Ed. Groot Mog. Refolutien van den 28. Juny 1715. en 30. April 1728. ten eynde, om zig daar na te reguleeren.

LAVRENTII HEISTERI INSTITVTIONVM CHIRVRGICARVM.

PARTIS SECVNDAE SECT. II.

De aurium vitiis, quae manu & ſcalpello curantur.

C A P V T LXV.

Quomodo praecluſus auris meatus aperiri debeat.

Venire nonnunquam ſolet, ut *ab ipſo ſtatim die natali per tunicam aliquam praeter naturam auris meatus praecludatur.* Quae ipſa quidem tunica modo *craſſior* eſt, modo *tenuior:* nunc ſtatim ab ipſa nativitate, nunc ſerius, ex loquelae nimirum defectu, quando ſcilicet adoleſcunt, animadvertitur. *Solent enim ſurditas atque loquelae defectus*, quaſi prorſus indiſſolubili nexu ſibi invicem conjungi. Simulatque *igitur infantem diutius*, quam naturaliter decebat, *loquendi facultate deſtitutum advertimus*, id nobis datum exiſtimemus eſſe, ut *ſolertiſſime & linguam & aures perveſtigemus.* Namque haud raro vitium aliquod intus in aure deliteſcit, quo naturalis audiendi potentia tollitur: quod vel *facilius* vel *difficilius* curatur, prout *magis minuſve alte inhaeret.* Quoties enim *in ſummo* tantum *per tunicam quandam glutinata auris eſt*, promtius; quoties vero alte ipſa repleta eſt, difficilius curari vitium illud poterit. Atque id ipſum magis etiam ideo, quia dum tunicam praeter naturam incidere aut removere volumus, tympani membrana proxima ſaepius ſimul conciditur. Si *qua forte membrana pernicioſa ſummum* modo auris foramen *praecludit*, *decuſſatim illam incidere atque per immiſſam turundam ſive linamentum*, quoad neceſſe videtur, *apertam ſervare convenit.* Quo quidem facto, ſpes eſt, hominem ſurdum & cetera ſanum audiendi, &, *quod conſequens hinc eſt*, *loquendi potentiam accipere.* Si *altius atque juxta ipſam tympani membranam tunica illa noxia inhaeret*, *anceps utique*, ut modo jam diximus, *curatio eſſe conſuevit.* Interim, quia ſine operatione parum atque adeo nihil exſpectari ſalutis poteſt, *ſatius omnino* videtur, fruſtra *nonnunquam curationem tentare*, quam *ſine ope & in* deſperatione certiſſima miſeros homines relinquere. Oportet vero tunicam illam noxiam vel *ſecundum longitudinem*, vel, pro re nata, *tranſverſim etiam concidere*; dum-

dummodo ita manus curantis temperetur, ne ipsam simul tympani membranam, quippe minus alte in infantum auribus positam, graviter attingat aut scalpello perrumpat.

CAPVT LXVI.

Quomodo extrahi ea debeant, quae in aure praeter naturam continentur, aut in eam forte inciderunt.

I.

Solet *interdum in aure vel cerumen nimis indurescere*, vel aliquid in ipsam incidere, ut *pisum*, *faba*, *calculus*, *nucleus cerasi*, *animalculum*, & si quid aliud est hujusmodi. Quod ipsum, ut quam *diligentissime protinus extrahatur*, *duplex* potissimum *ratio* postulat. Prima est, ne *cruciatibus* homo afficiatur, qui haud raro satis vehementes ab istiusmodi rebus moventur; altera, *ne audiendi potentia privetur.* Quidnam autem ex jam jam adductis rebus illapsum in aurem sit, non ex *ipsius tantum hominis* relatione, sed & vel maxime *ex auris inspectione*, vel per demissa instrumenta aut specilla exploratione cognoscitur. *Quoties forte cerumen magis*, quam *naturaliter debebat*, induruit *atque exsiccatum* est, audiendique usum impedit, longe optimum esse consuevit, *olivarum aut amygdalarum olei*, sive *lactis quoque calidi* pauxillum in aurem instillare, hominique ut in partem adversam caput inclinet, praecipere. Post aliquot minuta elapsa, *specillum quoddam auricularium demitti* paulatimque *ejici*, quicquid materiae noxiae intus est, oportebit. *Interdum cerumen illud durius est*, *quam ut uno statim actu totum emolliri* atque *protrahi* possit. Adeoque tunc idem prorsus *negotium iterare aliquoties convenit*, donec nihil amplius supersit, quod aurem obstruere queat. *Si calculus aut cerasi nucleus intus est*, lubricari ante omnia lacte seu oleo tepido instillato meatus auris debet, mox autem vel specillo quodam, vel & volsella, (*vid. Tab. I. Litt. E.*) quicquid alieni intus haerescit, quam providissime extrahi. Quodsi vero *pisum*, *faba*, vel aliud quidquam hujusmodi in aurem incidisse atque *nimis jam tum ab humoribus intumuisse advertitur*, ita ut nec apprehendi nec educi queat, promtissimum auxilium in eo positum est, ut, *nisi volsella vel specillo* ejici queat, *demisso scalpello exiguo tumefactum* corpus illud caute dividamus, ipsasque particulas aliam post aliam protrahamus. Nonnunquam minutissima etiam *animalcula sive insecta* in aures incidunt, molestissimamque titillationem ac pruriginem, denique vero acutissimos dolores, motu suo concitant, dum e cerumine, in quo inhaerescunt, sese expedire nituntur. Quae sicubi oculis obvia sunt, *per specillum aut volsellam protinus educantur.* Sin neutiquam ipsa comparent, commodissimum atque tutissimum videtur, *amygdalarum aut olivarum oleum*, seu *spiritum vini etiam tepidum in aurem* instillare, inclinatoque in adversam partem capite, aliquamdiu illud intus relinquere; dum scilicet exspirasse animalculum istud sentiatur: *ab his enim rebus animalcula sive insecta quaecunque* protinus enecantur. Tunc enim rursus emitti liquor, & auris meatus per adhibita *linamenta carpta vel gossypium atque specillum gnaviter expurgari* poterit.

Sunt

Sunt *in Medicis nonnulli, qui res amaras*, decoctum nempe *absinthii aut colocynthidis* in aurem instillari jubent; quia haec quoque insecta ejusmodi necare solent. Sed, *mea quidem sententia, oleorum vel spiritus vini longe aptior hic*, quam ceterorum liquorum omnium, usus videtur. Quemadmodum enim animalculorum genera quaedam amaris non necantur, sed potius ipsis etiam rebus amaris delectantur; sic nullum prorsus insectum deprehenditur, quin ab oleo atque vini spiritu intereat.

CAPVT LXVII.

De tuberculis in meatu auditorio.

HAud prorsus insolens est, in ipso aurium meatu, *tubercula sive carnes excrescentes* quaedam nasci, quae non insignes tantummodo molestias afferunt, sed ipsum quoque sensum auditus mirifice impediunt. Si *recens adhuc malum est, absumi saepius facile, quicquid abundat*, per *medicamenta rodentia* poterit: dummodo interior meatus *auditorius linamentis carptis vel gossypio probe fuerit* repletus ac praeclusus, ne *quid forte rodentis in membranam tympani* incidat, eamque graviter afficiat. Quam equidem ob rem satius utique haud raro videtur, *scalpellum* in *manus sumere aut forficem*, cujus adminiculo tumor iste *rescindatur*: praesertim si non usque adeo alte is insederit. Ubi vero aliquanto magis abditus atque ab externo foramine remotus idem fuerit, *uncinulis utique ac volsellis opus* est, ad ipsum *blande protrahendum*, &, quoad fieri potest, *exscindendum*. Quo facto, lapide infernali semel atque iterum inungere abscissi tumoris *illius radices convenit*, paulatimque sic extirpare, ut denuo renasci malum haud facile queat. Si *nihil medicamenta rodentia proficiunt*, neque *nimis absconditus tumor* est, *ferramentum aliquod candens idoneum* quandoque admoveri haud sine fructu poterit. Denique *vincturam* quoque *in ejusmodi tumoribus sanandis* quam *aptissime adhiberi* nonnunquam posse, luculenter ex exemplis istis apparet, quae apud HILDANUM (*cent.* 3. *obs.* 1.) & PURMANNUM (*Chirurg. pag.* 280.) descripta figurisque illustrata una cum instrumentis repeririuntur.

CAPVT LXVIII.

Quomodo aduri adversus dentium dolorem auris debeat.

OBservatum jam pridem a NUCKIO, SOLINGIO, DEKKERO, VALSALVA pluribusque aliis & ingenio & arte praestantissimis Medicis est, *dentium dolores pertinaciores* atque *medicamentorum vim* omnem *superantes curari felicius* atque expeditius haud posse, quam ferro *candenti post auriculam ad partem istam*, quae antitragus vocari solet, *diligenter applicato*. Tametsi autem proprium *aliquod ferramenti vel cauterii genus*, *tubulo comprehensum*, jam jam laudatos auctores curationi huic destinasse invenimus (*vid. Tab. XIX. fig.* 1.); tamen nihil admodum obstare ego video, quo minus *quodcunque aliud* fer-

ferramentum ſive cauterium parvum aut etiam clavus candens aeque utiliter applicari ad ſupprimendos dentium dolores queat. SCULTETUS certe, prouti celeberrimus SPIGELIUS memorat (*a*), *ſcalpello candenti in partem modo dictam demiſſo feliciter* admodum noxam illam ſanavit. VALSALVA autem idem omnino ſeſe praeſtitiſſe ſcribit, *quoties ſcalpello vulgari nihilque candenti partem auriculae proximam conciderit* (*b*). Sed quae tandem repentinae ſanationis hujus cauſſa? Scilicet *nervum aliquem ab auris regione ad dentes procedentem in ſuperius deſignata* parte poſitum eſſe, Medicorum multi exiſtimant (*c*): quo conciſo vel aduſto protinus ipſa doloris cauſſa tollatur. Ego vero, ne quid forſan hic diſſimulem, *celerrimum effectum iſtum*, ſi *quando contingit*, non *tam a nervi laeſione*, *quam potius a terrore*, *propter repentinum dolorem excitato provenire arbitror.* Neque enim inſolens prorſus eſt, quantumvis etiam *acerbos dentium dolores continuo evaneſcere*, ſimulatque *Chirurgorum inſtrumenta dentibus* evellendis deſtinata aeger conſpexit. Denique adhuc monebo, me, quicquid alii affirment, aliquoties *uſu didiciſſe*, *deſcriptam ſanandi rationem fruſtra adhibitam fuiſſe*, & aegros uſtionis dolorem ſine ſucceſſu ſuſtinuiſſe: adeoque in omnibus quaeſitum effectum non praeſtare (*d*).

CAPVT LXIX.

De inſtrumentis acuſticis, ſive ad juvandam audiendi facultatem accommodatis.

QUemadmodum *videndi potentia perſpicillis* ſeu *vitris* ocularibus, ſic audiendi facultas propriis inſtrumentis quibusdam, *acuſticis dictis*, *juvari quodammodo* ſolet. Quorum tametſi *variae admodum figurae ſunt*, *eaedemque buccinis plerumque* haud abſimiles; fere tamen *optima ſive commodiſſima ea deprehendi*, quae tubo *cuidam parum inflexo ſimilia ſunt*, in principio anguſto, in extremo tubae inſtar expanſo (vid. Tab. XIX. fig. 2.). Deinde etiam *valde commendata fuerunt ea*, quae *Tab. eadem fig.* 3. & 4. e NUCKIO atque DEKKERO propoſuimus. Priora duo fig. 2 & 3. ſic adhibentur, ut pars tenuior *A* in foramen auris immittatur; anſa vero ſive pars litt. *B* manu contineatur. Tertium (*fig.* 4.) idemque *parvum & ad cochleae ſimilitudinem contortum*, atque prae ceteris commodiſſimum, a DEKKERO (*e*) laudatum, quia propter parvitatem *ſubter capillis* aut *capillamentis ſic* recondi poſſet, ut, dum pars tenuior *A* in aurem inſeratur, funiculi autem *BB* ad firmandum inſtrumentum illud, circum aures ducantur, illud conſpici facile nequiret. Sed vero ſi curatius ſingula circumſpicimus, uſu deprehendi, *duo poſteriora ex commendatis inſtrumentis illis ſic comparata eſſe*, *ut ſcopo illi ex ſententia non ita ſatisfaciant*; ſed prius illudque ſimpliciſſimum majoris

(*a*) Vid. Ej. *Obſ. Chirurg.* 34.
(*b*) Vid. Ej. Lib. *de Aure Humana.*
(*c*) Vid Tab. ejus II.
(*d*) SCHELHAMMERUS Diſſert. habuit *de Odontalgia tactu ſananda*, ubi preſſionem fortiorem hujus loci ope digitorum dolores dentium ſaepe fugari poſſe docet.
(*e*) In Exercitat. ſuis practicis. p. 99.

majoris utilitatis deprehendi. Fama equidem ante aliquot abhinc annos ex novis publicis fuit, TRUCHETUM *aliquem, Monachum & Mathematicum Gallum, atque Academiae Regiae Parisinae Socium*, pro eo, quo erat ingenio egregio, Parisiis *instrumentum aliquod acusticum confecisse, non ita solum minutum*, ut intus in ipsa aure sub capillis omnino condi valeat; sed & vel maxime ita nobile, ut debilitatam audiendi potentiam incredibiliter promoveret. Qualenam vero instrumentum illud sit, & an usque adeo excellens ejusdem usus sit, nondum certo rescíscere mihi licuit, *quantumvis diligenter etiam cum ab amicis* Medicis Germanis, qui Parisiis *aliquamdiu vixerunt*, tum a Parisiensibus Medicis *& Chirurgis per litteras illud fuerim sciscitatus.* Interea tamen *operae pretium esset, ut majori industria Mechanici de ejusmodi instrumento solliciti essent:* quia quamplurimis hominibus egregie servire ac prodesse posset. Ante *annos aliquot aliquem tubulum* argenteum *inauratum spithamaeque* longitudinem habentem, adversus *audiendi difficultatem, aurium item dolores ac tinnitus* REUSNERUS, Medicus Silesius, commendavit *in Ephem. Nat. Cur. Cent. V. Obs. VI, atque bis aut ter quotidie inseri* jussit in aurem aegram tubulum istum, *eoque suctionis beneficio alienum aërem istum*, quem aures affligere & praedicta earum mala concitare credidit, extrahi posse voluit. *Num autem ex aere alieno* ista aurium vitia oriantur, magnum est dubium: ac deinde *an non ex aliis etiam materiis, quam ex argento*, auro obducto, confici *tubulus iste possit*, qualem item formam atque amplitudinem is habere, dum eum non delineavit, & *quare auro obductus esse debeat*, adhuc *nondum satis comperire potui.* Interea *donec meliora ac commodiora*, pro audiendi facultate laesa emendanda, *instrumenta innotescant, tubum istum, qui cornu figuram fere obtinet*, & fig. 2. repraesentatur, ex aere vel argento confectum, *utilissimum hoc in vitio deprehendi*, & multis cum successu suasi.

CAPUT LXX.

Quomodo foraminula fieri in aurium lobis debeant.

A*Uricularum lobos perforandi ratio haec est.* Ante omnia locum, *ubi foramen in iis faciendum* est, qui medius esse convenit, atramento *notare convenit.* Deinceps per *adhibitam acum vulgarem chalybeam*, attamen paulo crassiorem, prehenso altera manu lobuli extremo, altera manu in ipsa parte illa *designata medium lobum perforare oportet*, atque sic in eo foramen aliquod facere. Tum *filum* aliquod sive *inaurem quandam plumbeam* injicere, vid. Tab. XIX. fig. 7.) eam *in formam annuli inflectere*, eandemque sequentibus diebus *ovorum aut hyperici* oleo bis vel ter quotidie inunctam aliquoties leniter huc atque illuc trahere, donec tandem foraminis oram induratam atque glutinatam inveniamus. Longe vero optimum hic est, paulo *altiori, quam medio aut inferiori* loco foramen illud facere: ne qua forte per inaures vel fila plumbea lobuli pars extrema *facile* dilaceretur. Ceterum ut promtius atque accuratius institui operatio illa possit, *proprium instrumentnm aliquod auriculare* Medici *recentiores hanc in rem excogitarunt (vid. Tab. XIX. fig. 5)*. Hujus binis lamellis

auricula

auricula ſic comprehenditur, ut foramen B partem auris deſignatam exhibeat. Tum annulus A ſurſum verſus, quantum ad lobulum auris firmiter comprehendendum ſatis eſt, adducitur, ipſeque *auris lobus per tranſmiſſam acum aliquam ferream, auream vel argenteam*, eandemque vel vulgarem, vel quod *praeſtat, in altero extremo cavam (vid. fig.* 6. AB) ita perfoditur, ut filum plumbeum (*fig.* 7.) quod cavae acus parti A immiſſum eſt, ad inauris inſtar, intus relinquatur; & ſubinde hinc inde, ut antea dixi, commoveatur, donec foraminis ora fuerit glutinata. *Loco acus hujus fere adhuc commodius uti poſſumus acu fig.* 8. quae ad *extremum obtuſum inſtar lardarii diviſum eſt*, quod filum plumbeum aptius, (quod poſtquam dimidia tranſiit, immittendum) retinet & per foramen tranſmittit. Quanquam autem *ad ornatum potius mulierum, quam uſum medicum adhiberi auricularum perforatio* a pleriſque ſolet; tamen, ſi RIVERIUM (*Obſerv. Medic.* 100.) alioſque nonnullos audire voluerimus, tam *nobilis adverſus morbos aliquos perforatio illa eſt*, quam quae vel maxime. Quodſi enim, pergit RIVERIUS, *acus triangularis & candens per lobum auris trajicitur, ipſumque foramen illud,* perinde ut *in ſetaceo fieri ſolet*, per *inſertum funiculum vel filum lineum aut ſericeum* huc atque illuc tractum identidem renovatur, dici vix poteſt, quanta noxii humoris copia huc alliciatur atque effluat quamque feliciter & *oculorum, & dentium, & ipſius denique pectoris graviſſimae noxae una cum tabis periculo profligantur.* Ut proinde mirum non ſit, ſi frequentius ab hodiernis quibuſdam Medicis, praeſertim *Oculariis, adhiberi auricularum perforatio iſta ſenſim coeperit*, quam ab aliquo tempore factum eſt (*a*). Ita & cum *Paracelſo* ad *ſurditatem* incipientem *hanc operationem utilem eſſe cenſet* M. A. SEVERINUS Lib. de effic. Medic. pag. 73.

De narium noxis, quae manu & ſcalpello curantur.

CAPUT LXXI.

De polypo narium.

I.

Polypus quid ſit. SOlent interdum *carnoſae quaedam caru̇nculae* ſive excreſcentiae praeter naturam, ſicut aliis in partibus, ita & in naribus naſci. *Polypum* Medici noxae genus illud utplurimum vocant; licet rarius *pluribus pedibus* ſive radicibus *quam una oriantur vel inſtructae ſint. A quibusdam Sarcoma*, ab aliis etiam *Hyperſarcoma* appellatur (*a*). Solent autem *carunculae iſtae modo grandiores ac craſſiores* exiſtere, modo minores ac tenuiores; modo molles, &, dum trahuntur,

(*a*) HENNINGERUS in Diſſ. *de Morbis Oculor.* Argentorati 1720 edita p. 7. ſuadet, ut poſt lobuli auris perforationem vulneri fruſtulum radicis thymeleae immittatur, quo humores noxii in ophthalmia, amauroſi, aliiſque oculorum morbis ab oculis egregie revellerentur & educerentur.

(*b*) Vid. *Glandorp.* de Polypo Cap. III. qui peculiarem Librum de eo ſcripſit.

tur, valde prolongandae; modo, sed rarius tamen, durae & quasi rigidae; modo albae, modo subrubrae. *Principio plerumque parvae* sunt, successu temporis crescunt & augentur: sic tamen, ut quaedam cito, aliae tarde augmentum capiant. Vidi *nonnullos, qui intra tres vel quatuor dies ita aucti erant, ut e naribus propenderent.* Utplurimum *sine doloribus eaedem sunt;* nonnunquam autem dolores cum duritie adjunctos habent, *lividi fiunt*, atque fere ad cancrum vergunt. Aliae intra *nares haerent*, *aliae ad labra ex naribus propendent;* aliae nares implent ac valde expandunt, imo indecore dilatant; aliae non item. *Nonnullae ut unica caruncula* sese exhibent, & aequales sive laeves sunt; aliae ut multae carunculae simul junctae (*a*). *Quaedam retro per id foramen, quo spiritus a naribus ad fauces descendit*, adeo increscunt, ut *post uvam conspici* possint. Atque tum insignem ipsae non loquendi solum ac deglutiendi, sed spirandi quoque difficultatem inducunt, fereque hominem strangulant (*b*). *Quandoque & per nares & per fauces simul se expandunt. Raro utramque, multo saepius alterutram tantum narem caruncula istiusmodi infestat.* Utplurimum *non nisi unica*, ut jam diximus, *radix eaque* tenuis est; interdum crassior, magnisque venis instructa; interdum vero plures subsunt: unde etiam *polypi nomen* apud veteres, ut videtur, adepta est. Haud *raro ex inferiori aut media nasi parte*, interdum vero *ex posteriori vel suprema* (*c*), imo *ex ipsis calvariae sinubus* (*d*) vel *osse ethmoide procedunt* (*e*). *Nasci* autem fere semper vitium istud in & *ex membrana pituitaria solet*, & speciatim ex obstructa una alterave ipsius glandula: quae sensim ex humoribus noxiis augetur, donec vel nares impleat, vel extra ipsas prorsus propendeat; proindeque *nihil aliud videtur esse, nisi morbida quaedam glandularum & spongiosae* membranae illius *expansio atque prolongatio.* Diversam ab his naturam istud caruncularum genus, ut mihi saltem videtur, habet, quod *sarcoma nasi* Medicis appellatur. *Polypus enim mollis plerumque est*, atque a *petiolo quasi*, sive radice *modo tenuiori modo crassiori*, in similitudinem fere ficus suspensus; *sarcoma vero, amplo firmoque* aut minus *mobili fundamento nixum est*, & modo *mollius* modo *durius* est.

I I.

Qua ratione dignosci jam jam proposita vitia debeant, *luculentissime* statim ex iis *patescit indiciis*, quae de ipsorum *natura atque indole hactenus* proposuimus. Nempe *mitior polypus* est, quicunque albus, subrubidus atque sine doloribus mollis existit. Contra vero *gravior* atque *perniciosior*, quicunque cum doloribus atque duritie livet aut nigricat; vel pus etiam, aut humores acres ac foetidos emittit: is etenim ad cancrum jam tum spectare adsolet. *Caussae polypi* *Diagnosis & caussae quaenam sint.*

(*a*) *Glandorp.* vult l. c. omnes polypos *inaequales* esse; sed hoc falsum est: vidi enim prorsus plerosque aequales.

(*b*) Vid. CELSUS *Lib. VI. cap.* 8. *n.* 2.

(*c*) *Fabric. ab Aquapend.* vult, Oper. Chir. cap. de Polypo, *omnes polypos ad os spongiosum esse annexos;* sed & hoc falsum esse usus me docuit.

(*d*) RUYSCHIUS polypum sinus maxillaris, sive antri HIGHMORI notavit Obs. Chir. 77.

(*e*) GARENGEOT *in Oper. Chirurg. cap. de polypo* scribit polypum utplurimum *in plures ramos* se dividere (*le polype en se grossissant, se divise pour l'ordinaire en plusieurs branches*); sed hoc profecto experientiae adversatur: dum plerumque simplex est, ut saepe vidi.

polypi abditae saepius sunt atque internae; nonnunquam *in externa* quadam violentia positae. Dicimus autem, polypi caussam abditam subesse, quoties idem *ex corrupto & glutinoso sanguine*, in membranae pituitariae vasculis & glandulis inspissato provenit. Expandi enim justo laxius ipsa membranula ista mollis & spongiosa *a congestione humorum noxiorum quam facillimo* negotio *potest.* Ad *violentiam externam lapsus atque ictus graviores*, nimis frequentem digiti in nares immissionem atque membranae pituitariae irritationem, nimis item fortes *pulveres sternutatorios* referimus (*a*). Denique *caussae manifestae*, sed internae tamen, sunt frequentiores *catarrhi*, *vehementior coryza*, *narium ulcera*, vel & nimiae *sanguinis* ex iisdem *profusiones*. *Sarcoma ex iisdem fere caussis* nascitur. In utrisque tamen *caries vel spina ventosa ossium nasi quandoque subest.* Cujus equidem noxae tristissima exempla egomet aliquando me videre memini.

III.

Prognosis. Levius *utique periculum atque promtior curatio esse* solet, si mitior *sive benignus polypus est;* si non nimis *alte in nare ortus* vel positus est; si *tenuiorem radicem habet:* & si paulo laxius idem propendet, vel saltem facile educi & prolongari potest; denique si firmiori habitu aeger homo instructus est. Contra *vero quo magis alte positus*, *item quo crassior polypi radix est*, *& quo minus produci potest*, hoc *difficilius* quoque is perfecte *curatur vel tollitur*: praesertim si affectibus scorbuticis aut venereis homo simul laboraverit. Tum *inde quoque nasci periculum haud exiguum potest*, quia *difficulter admodum supprimi sanguinis profusio*, *ex abscisso vel evulso polypo*, profundiores easque ampliores radices habente, suborta consuevit (*b*). Si *ad carcinoma polypus vergit*, hoc est, si durus ac lividus est, & dolores movet, ceu fieri saepe solet, *tutissimum utique videtur*, eum non evellere, *noxam tantum per adhibita medicamenta lenientia quam providissime delinire:* siquidem non sine periculo eadem, sicut alia carcinomata, irritatur. Similiter *si aut altius polypi radix posita*, *aut e spina ventosa*, *quemadmodum ingentem ejusmodi polypum vidi*, *producta* est, vix ita sanari malum poterit, quin subinde ac brevi renascatur (*c*), & tolli penitus nequeat, *nisi forte spina ventosa prius curata* fuerit. Porro *si ad fauces usque polypus increvit*, non *loquela tantum & deglutitio insigniter* impediuntur; sed penitus quoque, ut CELSUS jam vidit, *homo interdum suffocatur*, atque non nisi difficulter & cum periculo evelli potest. *Denique si utramque narem polypus implet*, difficillime *curari is consuevit*, quia plerumque aliqua adhuc simul noxa gravior subest. Par ratio *sarcomatis* est, praecipue si simul spina ventosa narium ossa afflixerit.

IV.

(*a*) A *frequenti narium fricatione* polypum KERKRING Obs. XIV. memorat.

(*b*) FABRICIUS AB AQUAPEND. *Oper. Chir. Cap. de Polypo* hoc periculum quidem parvi facit, sed immerito, & caute hic agendum; praesertim cum GARENGEOT exemplum referat, ubi aeger post evulsum polypum ex sanguinis profusione mortuus est. Vid. ejus. Chirurg. Cap. *de Polypo*.

(*c*) Idem FABRICIUS perhibet, se nunquam polypi reliquias repullulare vidisse. Sed revera ego & alii hoc viderunt. Conferri potest DRANII Observ. VI.

IV.

Polypi curationem ſperare haud quaquam licet, niſi penitus idem removeatur. Removeri *autem is duplici ratione debet*, & quidem vel per *adhibita medicamenta rodentia ſive adurentia*, vel *per idonea inſtrumenta:* atque ita quidem, ut vel totus ſimul, vel alia poſt aliam pars eximatur. Scilicet *medicamentis rodentibus* uti poſſumus, *quoties mollis & parva*, vel etiam *brevis & ampla caruncula carnoſa exiſtit.* Sed caute tamen hic procedendum, ne aliae eaeque ſanae naſi partes iis erodantur. Atque inprimis quidem ut mitia medicamenta rodentia hic laudantur *pulvis ſabinae*, *alumen uſtum*, *praecipitatum rubrum*, *vitriolum album*, *radix hermodactyli*, atque hujus generis alia, vel per ſe, vel *cum melle aut unguento digeſtivo ſubacta*, *atque ad polypum vel turundae beneficio*, vel & absque eadem, ſi nimirum foras propendet, adhibita, quibus aliquando leviores tolluntur. *Heliotropii* ſive *ſcorpiuri pulverem* quam mitiſſime fereque ſine doloribus polypum tollere atque facillime exedere, POTERIUS teſtatur, ſi modo pulvis in nares cum goſſypio immittatur bis in die (*a*) *quae vero ſpecies heliotropii ſive ſcorpioidis* hic adeo utilis ſit, cum plures ſint, non indicat: adeoque incerti hic haeremus. RULANDUS *aquam mercurialem laudat*, qua mane & veſperi illinendo polypum paucis diebus ſe ſanaſſe aſſeverat (*b*). Neque vero minus huc pertinent *unguentum aegyptiacum & fuſcum* WURTZII, *oleum tartari per deliquium*, *eſſentia ſabinae*, vel & quammaxime *eſſentia e mercurio ſublimato atque vini ſpiritu praeparata*; utpote qua WEDELIUS *polypum quendam ſeſe curaſſe* ſcribit (*c*). Valent hic etiam inſigniter *tum aqua calcis*, NUCKIO auctore (*d*); praeſertim ſi poſt admixtum unum alterumve *mercurii ſublimati granulum aqua phagedaenica ex ipſa conficitur*: tum *mercurius praecipitatus*, ſuper quo ſpiritus vini portio quaedam deflagravit; tum *aqua* etiam *ſale ammoniaco ſaturata;* tum & denique, ſiquidem MUSITANUM audimus, *acidus ſalis ammoniaci ſpiritus* (*e*). Quodſi autem forte hactenus *propoſita medicamenta rodentia nihil efficiunt*, tum alia eademque magis vehementia applicari poſſunt. Spectant huc *lapis cauſticus*, ſive *lapis infernalis*, ut & *mercurius ſublimatus* atque *arcanum corallinum*, & ſi quae forte alia ſunt hujusmodi. *Miſceri autem poſteriora haec cum melle aut unguento quodam*, *baſilico verbi gratia*, debent, providiſſimeque ſuper polypum applicari; ne qua forte ſimul partes integrae erodantur vel abſumantur. Oportet vero hic, ſi polypus in nare latet, per *infertum in nares calamum vel tubulum medicamenti* rodentis portiunculam intro ad carunculam carnoſam mittere, ne nares erodantur. Haud *minoris virtutis in polypo benigno hic ſunt ſpiritus ſive oleum vitrioli*, *aqua fortis* item, *ac butyrum antimonii;* ſiquidem vel plumula, ut jam jam poſuimus, vel penicillo etiam adhibito illinantur. Quotidie autem *ſub ipſam deligationis* innovationem removeri per forficem aut volſellam debet, *quidquid a medicamentis rodentibus exeſum* deprehenditur. Peculiarem etiam polypum naſi curandi rationem per medicamenta deſcribit etiam SAVIARD in Obſ. Chirur. 26. p. 124.

Curatio per medicamenta.

Cla-

(*a*) Obſerv. 63. Centur. III.
(*b*) Cent. VIII. Obſ. 81.
(*c*) *Diſſert. de polypo narium.*
(*d*) *In Operat. Chirurgicis*, cap. de polypo.
(*e*) Conferri hic poteſt GLANDORP. de Polypo Cap. XIII.

Clarissimus vir, THIBAUTUS, Chirurgus quondam Parisiensis, hanc inprimis curandi rationem sequitur (*a*). *Ante omnia, binis emplastris minutis polypum inter & partem sanam injectis*, *cavetur*, ne quid forte rodentis integras etiam narium partes attingat. *Deinde butyrum antimonii* per adhibitum penicillum vel turundam provide ad polypum sive carunculam carnosam applicatur. Tum ac denique statim rursus aqua pura polypus expurgatur, ne scilicet justo amplius atque altius medicamentum rodens penetret. Atque ita vix elapso momento operationem universam, ut GARENGEOT asseverat, absolvit. An autem praedictum medicamentum saepius quam semel adhibendum sit, hic Auctor non refert: id quod tamen ego necessarium utplurimum esse existimo, cum semel tantum illum tangere vix unquam sufficiet (*b*).

V.

Curatio polypi per operationem multiplex.

Utplurimum vero satius videtur *instrumentis* quam medicamentis polypum extirpare: id quod vero variis modis fieri solet: *ex quibus praecipuos ex multis hic referre operae pretium esse duximus.* Ante vero, quam ad ipsam operationem pergamus, *aeger prius praeparandus est: ac deinde tempore operationis collocare super sella lumini adversa aegrotum oportet*, ministroque, ut manibus fronti applicatis caput ejusdem leniter reclinet ac simul probe firmet, imperare: atque tunc ex variis, qui ab Auctoribus commendati sunt, modis eum eligere, qui pro mali diversitate commodissimus & optimus nobis videtur. 1. Igitur *prae ceteris eum hic referre fas est, quem* CELSUS, antiquissimus Medicus, descripsit (*c*). Nimirum hic docet, *polypum ferramento acuto, in modum spathae facto* (*d*), *ab osse resolvendum esse: adhibita diligentia, ne infra cartilago laedatur:*

I. Celsi.

(*a*) Ut GARENGEOT refert *in Operat. Chirurg. Cap. de Polypo.*

(*b*) Exemplum excrescentiae carneae in naso ejusque curatio ope *unguenti Praevotii mercurio praecipit. rubro* nupti *vid. in* SCULTETI *Obs.* 29. *& explicat. Tab. XL.* MEEKREN quoque caput mortuum vitrioli cum aegyptiaco unguento mistum bis terve caute quotidie adhibitum profuisse testatur *Observ. Med. Chir. Cap. XI.* Ab immoderato vero ejus usu ardor dolorque excitati sunt, qui vero unguento saturnino rursus mitigari possunt.

(*c*) *Lib. de Medicina Lib. VII. Cap. X.*

(*d*) *Quid Spatha proprie sit, & quale sit illud ferramentum, in spathae modum factum*, quod CELSUS hic adhibendum praecipit, *nondum certe constat.* Lexicographi, quotquot ego hujus rei caussa consului, parum lucis praebent. Nonnulli ea intelligunt *instrumentum inferius latum*, quo a Pharmacopoeis electuaria commode *miscentur*, vel a Chirurgis *emplastra linteo inducuntur*; in eo tamen plerique cum RHODIO in Commentar. in SCRIBONIUM LARGUM pag. 46. in notis conveniunt, *vocabulum hoc gladium eumque majorem significare; semispatham* vero gladium minorem. Sed *ejusmodi ferramenta profecto parum apta ad polypum ex intimis naribus extirpandum videntur*; quemadmodum hoc jam *Fabricius ab Aquap.* loco citato agnovit; cum ignoremus, quid in loco angustissimo & obscurissimo summi nasi incidamus, *praesertim si spatha sit scalpellum anceps.* Quam ob caussam etiam ALBUCASIS *scalpellum ex una tantum parte acutum pro hoc scopo* commendat. RHODIUS quidem l. c. affirmat CELSUM *Lib. VII. Cap. X. formam ejus non obscure indicare*; verum, meo quidem judicio, rem totam prorsus in obscuro reliquit: dum nihil aliud de spatha hac dicit, quam quod antea in medium protulimus. SCULTETUS *Armament. Chirurg. Tab. II. fig.* 1. & cum eo Lexicon Brunonianum, vult, *illam scalpellum ancipitem esse, utrinque acutum, & in superiore parte paullo latum, qui in extremitate sua in unam cuspidem coiret*, eamque etiam ita delineat. Multum hoc scalpellum cum eo convenit, quod Tabula nostra I. litt. I. exhibuimus. ANDREAS A CRUCE in Offic. Chirurg. pag. 25. *spatham* CELSI alia ratione delineavit, & *fere in sagittae figura.* Verum illos scalpellos ad polypum e naribus exscindendum, quos litt. G & H in eadem Tabula,

datur; in qua difficilis curatio esset. Ubi abscissus est, eum unco ferramento esse extrahendum. Tum implicitum linamentum, vel aliquid ex penicillo respergendum esse medicamento, quo sanguis supprimatur, eoque nares leniter implendas esse. Sanguine suppresso, linamento ulcus purgandum esse. Ubi purum est, eo pinna eodem modo, quo in aure docuerit, medicamento illita, quo cicatrix induceretur, intus demittendam esse, donec ex toto sanescat. Ab hac curandi polypum ratione *non adeo multum recedit*, quam 2. PAULUS AEGINETA post CELSUM tradidit (*a*): hic enim *praecipit, ut, aegro collocato in sedili adversus lucem, Chirurgus* sinistra *manu narem aperiat* & dilatet; *dextra vero, spathula ad id facta*, in *myrtacei folii modum*, acuta, *orbiculatim polypum praecidat*, illic acie ferramenti imposita, ubi naribus coaluit. Postea instrumento in oppositum converso, manubriolo ipsius carunculam succisam foras protrahat. *Ad cicatricem obducendam utitur canaliculis plumbeis.* Totum vero polypum exemtum esse, docere primo visum, ac deinde vocem & respirationem liberam per nares. 3. ALBUCASIS, celebris Medicus & Chirurgus Arabs, praecipit (*b*), *polypum primo unco ferramento in nares immisso* (vel hujus loco forcipe) *foras extra nares trahendum*, tum vero praecidendum, quantum ejus obtineri potest: idque toties esse faciendum, donec totus sit exemtus. Quodsi vero non omnis exemtus sit, PAULUS & ALBUCASIS *ad reliquias in nare relictas*, quae alia ratione extrahi nequeunt, jubent, ut *linum mediocriter crassum, funiculi instar, & nodis* hinc inde *pluribus constrictum*, ita ut inter *nodum singulum* spatium sit *transversi digiti*, aut etiam minus. *Hujusmodi funiculum a naribus ad palatum esse transmittendum*, postea foras per os esse extrahendum (quod volsellis fieri posset). Tum vero dextra sinistraque manu duo fili capita, tum quod a naribus, tum quod ab ore pendet, *vicissim trahenda ac retrahenda*, donec *polypi reliquiae absumantur*: quem in finem etiam unguento aegyptiaco utitur, quo funiculum transmittendum oblinit. 4. FABRICIUS *ab Aquapendente* cum instrumenta, tum modum administrandi *hanc antiquorum Chirurgiam multis argumentis rejicit*, suamque, quam vocat (*c*), quae per adhibitam *volsellam* sive *forcipem acutam* (*d*) peragitur, reliquis praefert. Namque forcipe ista, quoad fieri potest, altissime, *sed lenissime tamen in nares ad radicem polypi usque demittitur, atque ita polypus, integer* vel quantum obtineri potest, ea *abscinditur ac simul educitur.* Quod equidem operationis negotium, tan-

II. ÆGINETAE.

III. ALBUCASIS.

IV. FABRICII ab Aquapend.

bula, & adhuc magis eos, quos Tab. V. fig. 4 & 5. globulo in apice instructos delineavimus, longe aptiores huic negotio esse judico: quia scalpelli ejusmodi ancipites cuspideque acuto donati, *facilius partes alias* in naribus *angustis & obscuris, easque sanas laedunt, quam qui in altera* tantum parte *acuti sunt*, & cumprimis *qui obtusam apicem obtinent*: quippe qui nihil fere aliud, quam radicem polypi laedere aut resecare possunt. Hinc *spathum* CELSI aliud, quam *quod Scriptores vulgo volunt, ferramenti vel scalpelli genus esse autumo*, quodque propterea uberius erit inquirendum.

(*a*) *Lib. VI. Cap.* 25.

(*b*) *Lib. II. Cap.* 14.

(*c*) *Severinus* negat hunc inventorem esse hujus methodi, aliosque producit, qui jamdiu ante ipsum ea usi fuerint. Lib. de efficaci Medicina.

(*d*) Quae in Oper. Chirurg. FABRIC. *ab Aquapend.* Tab. III. delineatur. Conf. caput ejus de polypo extrahendo. A SCULTETO vero forceps haec longe aliter exhibetur: in neutra vero quod & quomodo polypum commode resecet, conspici aut cognosci potest.

tanquam longe securius, praecedentibus praefert: & quando *forte prima vice non integer resectus est*, mox vel etiam sequentibus diebus continuatur, donec nihil amplius ex polypo superesse inveniatur. Si *quando sanguis copiosus fertur*, id quod tamen in hac methodo *auctor rarius aut nunquam contingere asseverat*, supprimere illum convenientibus medicamentis, inter quae *vinum nigrum*, vel simplex vel *aluminosum* maxime laudat, oportere: de quibus inferius plura. *Feliciter quoque hanc ipsam polypi curandi rationem,* praeter ipsum FABRICIUM *ab Aquapend.* celebratam a SENNERTO & GLANDORPIO fuisse, ex ipsorum monumentis intelligimus: *quam & quoque haud raro feliciter succedere, ipse expertus sum.*

V I.

Aliae curandi rationes.

Sed praeter hos polypum curandi modos adhuc alii sunt. *Nam polypum recentiorem a puncturis & concisionibus* seu *scarificationibus* crebris, scalpello phlebotomo inflictis, subinde non exarescere tantum, sed penitus quoque sanescere, ipse rerum usus *Marc. Aurel.* SEVERINUM, ut asseverat, docuit (*a*). *Sunt, qui ferrum candens polypo admovendum suadent;* sed prudentiores quique ab ista vehementi curandi ratione merito abstinent. Praeterquam enim quod insignes cruciatus cum eadem conjuncti sunt, minus commode utplurimum in nares sine periculo alias partes laedendi sanas demitti ferramentum candens consuevit. Alii *longe commodiorem judicant* esse illam curandi *rationem*, *qua per adhibitum scalpellum falcatum* a GLANDORPIO *in Libro de Polypo* indicatum, atque ab ANDR. A CRUCE delineatum (*b*), quicquid polypi intus in naribus est, & quousque illud prius uncinulo aut vinculo injecto extrahi potest, quam exactissime *abscinditur:* id *quod tamen saepissime commode adhiberi non poterit.* MESUE *polypum*, *qui radicem habet gracilem*, & *extra egreditur*, post apprehensionem *forfice abscindit.* Eum *vero*, *qui ad fauces descendit*, tenaculis *anteriora versus trahit & juxta radicem forfice ignito* resecat (*c*). Rursus *aliis curatio per vincturam* seu *deligationem prae ceteris tuta videtur* atque apta: praesertim cum ea omnis sanguinis profusio evitetur. Igitur, ceu GLANDORPIUS *Cap.* 15. *de Polypo narium* posuit, *filum sericum* idemque *ceratum juxta ipsas polypi radices*, *quantum fieri potest*, *diligentissime circumducitur ac nodo firmatur*, *ipsaque caruncula* carnosa prope filum *sive vincturam rescinditur.* Quo autem commodius fieri ea singula queant, necessarium est, per admotam *volsellam* (*vid. Tab. XIX. fig.* 9. *vel* 10.) quousque satis videtur, *polypum e naribus prius extrahere*; sed leniter tamen, ne quid forte ante vinculum injectum, quemadmodum fieri memini, disrumpatur. *Filum ipsum*, *post* excisum polypum, *tantisper intus relinquitur*, *donec illud sponte sua per suppurationem resolvatur.* Sic enim omne malum commode tolli & quam aptissime *praecaveri sanguinis profusiones poterunt*; quae ita graves nonnunquam, praesertim post evulsos polypos, extiterunt, ut aegrum hominem exhauserint (*d*). *Vel etiam polypus*

(*a*) Lib. de Efficaci Medicina p. 73.
(*b*) Officin. Chirurg. pag. 25.
(*c*) Vid. *Glandorp.* de Polyp. p. 39.
(*d*) Vid. GARENGEOT. *Chirurg.* Cap. de Polypo.

polypus integer facta rite ligatura relinqui potest, donec cum filo sponte cadat, quemadmodum ego subinde feci. Oportet *autem in quibusdam ligaturam altero tertioque die bis terve repetere*, si post priores eum non exarescere conspicimus: qua ego ratione adhuc ultimis annis notabilem polypum in nobili muliere fere sine ullo dolore ac sine ulla sanguinis profusione intra quatriduum feliciter extirpavi.

V I I.

Quoniam vero peculiaribus artificiis id factum est, quae multorum admirationem excitarunt, ea reticere nolui, sed lubens potius cum *Chirurgiae Cultoribus una cum morbi constitutione* hic communicabo. *Nimirum femina nobilis* quae septuagesimum aetatis annum, *satis ceterum sana, jam superaverat*, & narium haemorrhagiis *saepius antea obnoxia erat*, sensit tandem, post subito aliquando suppressam aqua frigida ejusmodi haemorrhagiam, carunculam carneam in sinistra nare, quae sensim crescendo narem integram non solum implevit, verum indecore distendit, ita ut per nares vix spiritum ducere amplius potuerit. Varios in vicinia adhibuit & Medicos & Chirurgos in consilium, qui varia & cumprimis etiam, cum extra nares jam propenderet, medicamenta rodentia diu adhibuerunt; sed frustra. Nam quantum his uno die abstulerant, tantum altero die rursus accesserat, adeoque tandem consilium & auxilium meum petitura Helmstadium anno 1734. mense martio ad me veniebat. Cum vero malum examinarem, *inveni polypum subrubicundi coloris, pruni Damasceni quasi figura & magnitudine*, partim ex nare propendentem, partim & quidem maxima ex parte intus delitescentem, atque narem indecore distendentem. Protrahi commode ex nare non poterat, ob radicem trahenti vix cedentem rigidam & brevem. Cum vero specillo curatius radicem explorarem, cognovi, eam non ex suprema, sed ex media & laterali nasi parte prodire. Sed cum ipsa una cum agnatis praesentibus de curandi ratione, quam ego hic maxime convenientem existimarem, meam sententiam rogarent, atque intellexeram eos in muliere tantae aetatis sectionem atque adhuc magis evulsionem quammaxime metuere, quin & periculosam judicare; rodentibus autem medicamentis, quae frustra jam tum diu adhibita fuerant, rem propter crassitudinem polypi haud commode expediri posse; in mentem venit, an non blandissima ratione, nimirum per ligaturam, caruncula haec insignis ac molestissima e nare tolli queat. Cum *vero non viderem, qua ratione digitis aut specillis filum radici adeo altae, in nare adeo repleta, injici, eaque apte ligari possit, de instrumento, quo filum circumduci queat, cogitare coepi*, & dum aegram ad operationem praepararem, illud, quod Tab. XIX. fig. 12. hic delineari curavi, excogitavi, eoque *etiam optime rem executus sum. Nimirum per foramen apicis curvae hujus instrumenti litt. B filum sericum duplex idque satis robustum transmisi.* Postea dum aegra luce adversa in sedili sederet, pinnam nasi manu mea sinistra paululum elevavi ac distendi. Deinde arrepto hujus mei instrumenti manubrio A dextra manu, apicem intra pinnam & polypum sursum magna circumspectione eousque in altum adegi, donec radicem, quae ex latere externo naris, circa medium fere ejus prodiret, me superasse sentirem. Post haec manubrio diligenter sursum reflexo effeci, ut apex, qui

Mea per peculiarem ligaturam auferendi methodus.

obtusus

obtusus est, ne nares intus laedat, post polypum in parte inferiori ita in conspectum prodiret, ut filum trajectum apprehendere, alterumque ejus extremum e nare extrahere valerem. Hoc *extracto*, *manubrium rursus blande depressi*, *tandemque totum ferramentum* e nare, relicto intus filo *radici circumjecto*, *eduxi*. Filum denique nodo eoque duplici constrinxi, atque sic radicem probe ligavi. *Altero die eadem ratione progressus sum*, atque sic *altera vice radicem* ligavi. *Tertio die tertium id feci*; filumque paulo fortius adstrinxi, ita postea inde polypus valde induruerat, & niger fiebat. Quarto die cum polypum nigrum & durum, ac simul fila circumjecta paulo vellicarem, atque an solutus polypus sit, explorarem, haec simul cum polypo prunum, ut dixi, quodammodo aemulantem (*vid. Tab. XIX. fig.* 13.) *cum aegrae & adstantium admiratione sine ullo dolore aut haemorrhagia extraxi*. Nasus deinde mox naturalem figuram recuperabat, & aegra rursus quam commodissime spirabat.

VIII.

Quando & quomodo polypus evellendus.

Sed *sicubi paulo altius in nare polypi radices insident*, vel ex ipsis etiam *cranii sinubus*, *ut quandoque* fit, *proveniunt*, inanes utplurimum *hactenus propositae curandi rationes singulae reperiuntur*. Haud quaquam enim effici per easdem poterit, ut vel radicitus tollatur, vel ne malum pristinum denuo renascatur; quia totus polypus, & praesertim radix sic saepe tolli nequit. Quoties igitur nimis abditae polypi radices sunt, necessarium omnino, ut PIGRAEUS docuit (*a*), ad perfectam ejus curationem est, *forcipe aliqua retusa*, *quae corvi rostrum appellatur*, vel qualis hic *Tab. XIX. fig.* 9. ex PALFYNO sistitur, vel potius ea, *quae exhibetur fig.* 10. *rostro perforato* AA *polypum probe comprehendere*, *eundemque leniter tamdiu circumducere sive intorquere*, *ac simul blande trahere*, *donec polypi* radix frangatur, & polypus una cum *radicibus erumpat* (*b*). *Si polypus retro post uvam ad fauces propendet*, nisi volsella apprehendi & forfice, ut MESUEN docuisse supra innuimus, resecari queat, *vix alia ratione sperari salus poterit*, *quam ubi per admotam forcipem curvam*, qualis vel hic *Tab. XIX. fig.* 11. repraesentatur, vel calculis educendis accommodatam, Tab. XXVIII. fig. 6. polypus eodem, quem jam jam posuimus, *modo per fauces leniter*, quantum satis est, *contorqueatur sensimque ita extrahatur*. In quo ipso tamen negotio quam solertissime providere oportet, *ne ipsa simul uva proxima* vel *velum palati prehendatur*, eoque graviter attingatur, laceretur aut laedatur. Interea tamen PETITUS, ut ejusmodi polypum valde crassum ac periculosissimum tanto melius evellere *potuerit velum palati duobus in locis prius dissecuit* (*c*). *Quando polypus per nares & fauces simul propendet*, pars anterior prius auferenda (*d*).

IX.

Quomodo sanguis cohibendus.

Sicubi post extractum vel resectum polypum leniter *sanguis profluit*, tantisper

(*a*) Chirurgia Cap. de Polypo.
(*b*) Haec methodus omnibus aliis a DIONIS. praefertur, loco, ubi de polypo agit, itemque a PALFYNO *in Oper. Chirurg. Cap. de Polypo.*
(*c*) Vid. GARENGEOT Cap. de Polypo.
(*d*) Conf. DRANII Observat. VII.

tisper eum fluere Chirurgus patiatur, donec vel sponte sua, vel post *vinum frigidum*, cumprimis *rubrum*, *simplex vel alumine impraegnatum* ac naribus haustum, conquiescat. Quodsi autem gravior sanguinis profusio insequitur, *spiritum vini vehementiorem seu rectificatissimum*, *acetum*, succum *granatorum acidum*, *liquorem stypticum*, vel aquam etiam seu pulverem aliquem supprimendo sanguini in vulneribus alias accommodatum, sorbillare naribus convenit. Si nec isto modo sanguis conquiescit, vel si lubet, etiam mox in principio, ubi vehementius sanguinis profluvium adest, *linamenta carpta conglomerata* atque in medicamentis illis, quae ad cohibendum sanguinem modo proposuimus, tincta larga copia quam exactissime in nares, donec probe infarctae sint, insinuanda; ita tamen, ut, *quod primo immittitur*, *glomus lineum filo quodam firmiori*, *e naribus propendente*, *instruatur*, quo facilius tandem, si opus, rursus educi queat.

X.

Peculiarem adhuc modum sanguinis profluvium hic cohibendi docuit Clar. Dranius Observ. VI. *Scilicet hic funiculum sive filamenta duodecim vel quindecim in modum setacei juncta per narem laesam sequenti modo traducit. Nimirum forcipem quodammodo curvam* ad similitudinem fere illius quam Tab. XIX. fig. 11. delineavimus, eamque valde planam & *in rostris perforatam*, *per narem ad fauces immittit*, *indice vero sinistrae manus*, cujus apici funiculum illum ita jungit, ut facile inde separari possit, os ingreditur, *eumque post uvulam*, *quantum potest*, *ita demittit*, *ut rostris forcipis nodum*, qui *in setaceo ibi esse debet*, *apprehendere valeat.* Apprehenso filo forcipem retrahit, atque sic simul alterum setacei extremum e nare educit, dum alterum adhuc ex ore propendet. *Setaceum hoc satis debet esse longum & ad spatium duarum fere palmarum transversarum* a priori *extremo juncta setaceo esse debent duo glomera linea satis crassa*: (*bourdonets*) quorum prius siccum sit, posterius vero liquore quodam adstringente imbutum. *Trahendum tunc est setaceum per narem*, sic fiet, *ut prius glomus lineum sanguinem in parte posteriore haerentem per anteriorem nasi partem expellat atque expurget*, alterum vero sive posterius, quod ad pollicis spatium a priori remotum esse debet, *partem posteriorem nasi claudet*, *ut sanguis primo in fauces amplius influere nequeat*, id quod alias maximo aegrorum incommodo, dum tussim movet, contingit: ac deinde: *praesertim si ab anteriori parte nasus linamentis liquore*, *ad sanguinem cohibendum idoneo*, *simul repletur*: si ad locum ubi sanguis effluit, pervenit, venas laesas adstringere asseverat, & sic sanguinis fluxum sistere poterit.

Dranii modus sanguinem cohibendi.

XI.

Paulus, Albucasis aliique *veteres Chirurgi jam in polypi curatione funiculos per nares*, *ut supra indicavimus*, *traduxerunt*, sed non ad *sanguinem cohibendum*, verum *potius ad reliquias polypi auferendas.* Quem in finem in *funiculo traducendo multos nodos intervallo* digiti transversi fecerunt, atque funiculum trajectum, prehensis duobus ejus extremis, hinc inde quasi reciprocando, per aliquot dies aliquoties traxerunt & retraxerunt, *donec reliquias sublatas esse crediderunt*, *eumque in finem*, ut res *melius succederet*, *funiculum subinde unguento aegyptiaco* aut simili *imbuerunt.* Quamvis vero haec veterum modus multis

Modus reliquias auferendi.

tis crudelis, quin imo ineptus visus adeoque rejectus sit (*a*); tamen DRANIUS *in certo casu eum rursus tentavit*, ubi *polypi radix e parte nasi infima*, quae *supra palatum est*, ac simul posteriori juxta vomerem prodibat, quam alia ratione, ut historia morbi docet, auferre non poterat. Ergo *setaceum per narem praedicta ratione trajecit*, *sed sine ejusmodi veterum nodis*, atque medicamentis illud primo *suppurantibus*, per *viginti circiter dies continuatis*, imbuit, donec *suppuratione radix consumeretur & spirandi libertas aegro rediret*, denique siccantibus medicamentis setaceum suum imbuit, & sic spatio mensis aegrum curavit. Confer. ejus Observatio VI.

XII.

Quid de naribus in polypo incidendis sit sentiendum.

Nonnulli Chirurgi, atque inter hos etiam GARENGEOT (*b*), *ad ejusmodi polypos*, *quorum radices abditae nimis sunt*, commodius extirpandos, *nares ipsas scalpello aperiendas proponunt*; quemadmodum jam olim HIPPOCRATES & GUIDO *de Cauliaco* suaserunt (*c*), atque radices postea adusserunt; *quae methodus* etiam a CELSO *in ozaena olim fuit* proposita (*d*). Nos *autem*, *quamvis forte interdum sectio haec* locum habere queat, tantum abest, *ut eandem curationis viam facile aut promiscue commendemus*, ut potius, propter & majores dolores & cicatricem deformem, dissuadeamus. Atque id *magis etiam ideo*, qui nec post *ipsas nares incisas curari semper polypus* consuevit, quin interdum rursus redeat: ceu luculenter quidem ex isto exemplo patet, quod mihi notum & ab HUTTERO, Chirurgo Norimbergensi, *in Observationibus* suis Chirurgicis Observ. 50. relatum reperimus (*e*). Interea tamen *ubi necessarium judicatur*, *ut nares incisione dilatentur*, hoc forte ut *cicatrix* minus deformis fiat, in sulco illo naris *juxta genam commodissime* fieri poterit.

XIII.

Glutinatio quomodo fiat & quomodo novus polypus prohibendus.

Quo promtius autem radicis resectae vel evulsae *vulnus glutinetur*, *polypusque novus praecaveatur*, longe *optimum videtur spiritus vini communis*, *sed cum rosarum melle permixti*, vel *aquae calcis* quoque *portiunculam naribus aliquoties* in dies singulos sorbillandam committere, vel *& per syringem intro in nares injicere*, imo &, quod *praecipuum*, *cum linamentis contortis immittere*, ita ut naris *probe repleta* sit: hocque *per plures dies continuare*. Sed si quid forsan *e polypi radicibus adhuc remansisse conjicimus*, easve ipsis oculis deprehendimus, haud alienum erit, illas vel forcipe aut forfice auferre, vel ad easdem exedendas *unguenti aegyptiaci pauxillum* jam jam commendatis liquoribus admiscere; vel, si tuto licet, ipso *lapide infernali*, quantum satis est, provide attingere. Cumprimis vero aptissimum ad *reprimendos novos polypos praesidium a linamentis* carptis, vel *linamentis contortis*, *quibus naris laesa* probe infarcienda, mihi, ut jam

(*a*) Fabric. ab Aquapend. loco citato.
(*b*) Loco saepius citato.
(*c*) Vid. Glandorp. de Polypo. cap. 14.
(*d*) Lib. VII. cap. XI.
(*e*) Editus est hic Libellus Rostochii 1718. 8.

jam dixi, exſpectandum videtur. Quodſi enim poſt exciſum polypum, *linamentis illis conglomeratis, cumprimis aqua calcis impraegnatis*, quam exactiſſime nares laeſas in deligationibus ſingulis expleverimus, atque id ipſum negotium per aliquot dierum, vel ſi opus, hebdomadum ſpatium continuaverimus, ſane haud facile denuo malum priſtinum renaſcetur. Interim aegrotantes id inprimis etiam ſibi datum exiſtiment eſſe, ut ſub ipſum curationis tempus non *exactam ſolum vitae victusque rationem ſervent*, ſed convenientia quoque medicamenta interna pro ſanguine corrigendo rite adhibeant. Inprimis autem convenientia etiam hic ea ſunt, quae & ſanguinem & alvum expurgant. *Itaque pilulis mercurialibus, lignorum decocto quodam, rebusque id genus aliis pro temperamentorum diverſitate frequenter utendum*; inſimul autem ſanguis aut nimius, ſi peccat, ſubinde per venas detrahendus.

XIV.

Sicubi καρκινώδης *jam tum polypus eſt*, proximeque ad corruptionem ſpectat, *neque adurentibus medicamentis neque ferramentis irritare ipſum convenit*; ſed potius, quemadmodum ſupra in cancro & ſcirrho generatim jam poſuimus, (*P. I. Lib. IV. Cap. XVI. No. 6.* it. *Cap. XVII. No.* 11.) *medicamentis mitiſſimis ac victu delinire*; ne ſcilicet *ex ipſa curatione malum ingraveſcat* (*a*). *Denique ſi ſarcoma intus in naribus eſt*, *vix* alia ratione curari illud, niſi *ſupra commendatis adurentibus*, *ſolet:* advocatis ſimul *in auxilium medicamentis internis*, cauſſae mali adverſis. *Quae ubi nihil profecerint*, *deſperatum ac prorſus inſanabile cenſendum malum eſt:* praeſertim ſi *a ſpina ventoſa* illud ipſum provenerit, atque haec idoneis ſuis remediis curari nequeat. *Obſervationes variorum Auctorum de Polypo* vid. in GLANDORPII Libello de Polypo, itemque duas notatu digniſſimas in DRANII Obſ. VI. & VII. Ita & de polypo narium ingentis magnitudinis feliciter extirpato agitur in Commerc. Litt. Norimb. A. 1739. p. 8.

Polypus cancroſus & ſarcoma quomodo tractari debeant.

CAPVT LXXII.

De Ozaena.

I.

NOnnunquam nares ita exulcerantur, ut cum *cruſtis* oſſiumque *ſubinde corruptorum particulis odor* foetidiſſimus ex eis emittatur. Quod vitii genus *ozaenam* ſeu *narium ulcus foedum atque malignum* Medici nuncupant; quo nempe facilius id ipſum ab illa diſtinguant narium exulceratione, quae abſque inſigni foetore eſt atque a catarrhis aut humorum corruptorum abundantia, vel ab aëris quoque inclementia provenit, facillimoque negotio per adhibitum ceruſſae unguentum aliudve ſimile ſaneſcit. *Solet autem eo ſemper* gravior ac *foedior ozaena exiſtere*, quoties *cariem in oſſibus naſi ſimul ſibi habet adjunctam*. Initio enim non niſi tunica narium interior ſolet eſſe exulcerata. Senſim

Ozaena quid ſit.

(*a*) Conferri poteſt *Hippocrat.* Aphor. 38. Sect. VI.

Sensim *autem vitium ad ossa ipsa narium subtiliora*, imo ipsius cranii sinus atque ossa maxillaria tandem procedit, atque ita cariem pessimi moris concitat.

I I.

Caussae mali quaenam sint. *Provenire* autem ozaena utplurimum consuevit *a diuturnioribus aut catarrho*, aut aliis *id genus narium affectibus pertinacioribus:* praesertim si *paulo acriorem scorbutoque aut lue gallica infectum sanguinem homines habuerint.* Nonnunquam etiam vel *a rebus acrioribus sursum in nares cum spiritu attractis* membranamque narium adrodentibus, quales sunt pulveres sternutatorii acriores; vel etiam *aliquando post polypum*, vel etiam *quandoque una cum polypo*, ut ipse vidi, ozaena pronascitur. Vid. quoque GLANDORP. de Polypo.

I I I.

Diagnosis ac prognosis. Qua ratione *cognosci* ozaena debeat, id luculenter equidem *ex iis patescit, quae de externo ejus habitu atque caussis jam jam proposuimus.* Ne quis autem ignoret, *quid de ipsius exitu statuendum sit*, *sciri* debet, *difficulter ei malo posse succurri.* Praeterquam enim, quod *narium ossa*, praesertim ea, quae *spongiosa* vocantur, *mirum quantum tenera sunt atque subtilia*, *non satis conspici*, *multo minus accurate expurgari pars* corrupta potest. Itaque vitium opinione citius serpit, tandemque *cum nasi septo reliqua* quoque nasi *ossicula sic erodit*, ut nasus *externus non sine maxima deformitate haud raro penitus concidat*, nativamque & loquendi & spirandi facultatem insigniter corrumpat. Solet *hic tantus saepe foetor* sequi ac *deformitas*, ut propter *ozaenam graviorem divortium inter conjuges juste fieri posse*, non sine ratione quidam existimaverint.

I V.

Curatio per medicamenta interna. Oportet igitur, quam celerrime quidem fieri illud ipsum potest, cum *per externa*, *tum & vel maxime per interna* medicamenta noxae *huic succurrere.* Atque ex *internis* quidem *medicamentis* quam maxime salutaria & necessaria hic ea sunt, quae *sanguinem corruptum*, id est, pravum corporis habitum, *corrigunt*, & cumprimis ea, quae morbis venereis adversa sunt. Spectant *huc praeter mercurialia medicamenta inprimis lignorum decocta* (*a*). Cibus atque potus homini aegro quam maxime lenis sit ac modicus; neque acer, neque valentissimus. *Sicubi ab impura venere exortum vitium fuit*, nihil omnino valentius ad curationem est, quam si aut *salivatione* aut quovis alio modo convenienti lues venerea diligentissime propulsetur.

V.

Curatio externa. *Extrinsecus* ea praecipue adhibenda medicamenta sunt, quae ad expurganda ulcera praescribi alias a Medicis consueverunt. Pertinet huc *prae aliis speciatim aqua viridis* HARTMANNI, siquidem ipsa identidem quotidie ex manu cava

(*a*) *Ozaenae* superveniens *amaurosis* salivatione curata describitur in M. N. C. Dec. III. Ann. IX. X. p. 231.

cava cum ſpiritu surſum in nares attrahatur; vel *penicillo illinatur*; vel etiam *per ſyringem injiciatur*, vel denique etiam cum linamentis convolutis *oblongis ſive turundis*, quam altiſſime licet, immittatur. *Aquam calcis cum mercurio dulci permixtam* egomet quandoque haud infeliciter eodem, ut jam jam diximus, modo adhibui. Fallopius & Mayernus aquam *aluminoſam temperatam haud parum hic proficere ſtatuunt* (*a*). Decoctum ex herb. ſabinae & ſcordii factum, in cujus libra una, ubi malum vehementius eſt, *unguenti fuſci* Wurtzii *uncia circiter una ſoluta eſt*, mirifice hic prodeſt. Aeque vero valens hic eſſe ille liquor adſolet, qui *vel ex jam dicto unguento* Wurtzii, vel *ex aegyptiaco*, cum admixtis roſarum melle ac *ſpiritu vini* conficitur, & saepius calide ſuperinjicitur. Denique non nullius quoque uſus hic praedicantur eſſe turundulae iſtae, quae ex *unguento fuſco* Wurtzii *cum adjecta vitrioli albi portiuncula praeparantur* atque in nares *ſubinde inſeruntur*, donec ulcus purgatum, atque foetor & impurum ſublata ſint. *Tandem vapor etiam cinnabaris carbonibus injecti*, ſiquidem *caute is naribus quandoque ſubjiciatur*, vel ope infundibuli immittatur, haud parum ad ozaenam curandam conferre a quibusdam depraedicatur (*b*). *Continuari autem dictum* iſtud curationis negotium tantiſper debet, dum & materiae corruptae fluxus & foedus odor penitus evanuerint.

V I.

Si *jam tum caries ſimul incidit*, curari malum *ante vix poterit*, quam eroſa *narium oſſicula fuerint ſeparata*. Praecipuum vero ſalutis praeſidium *ab ipſa natura hic videtur eſſe exſpectandum*. Quibus enim artificiis citius extirpari oſſiculorum ſpongioſorum caries poſſit aut debeat, nondum a Medicis eſt detectum: ſiquidem *nec ferramentum candens*, *nec euphorbium*, nec aliud remedium conveniens, praeter jam jam laudata, applicari ſatis tuto aut commode hic valet (*c*). Interim illud ſibi datum Chirurgus ſciat eſſe, ut vel hactenus propoſita, vel etiam alia id genus medicamenta ulcus *expurgantia atque* mollientia *tantiſper immittat*, *donec tandem*, poſt aliquot nimirum hebdomades, vel *menſes etiam*, *oſſicula corrupta elidantur*. Si qua forte *oſſium corruptorum particulae intus ſolutae ac liberae haerent*, extrahi protinus *ipſae per adhibitam volſellam debent*; ne ſcilicet aegro moleſtae nimis ſint, aut partes ſimul integras contactu ſuo perdant. *Sicubi vero paulo majores eaedem ſunt*, *quam ut integrae educi commode queant*, quemadmodum ego vidi, concidi prius forficis ope debent, ita poſtea vel ſponte excidunt vel facile extrahuntur. *Oſſibus eductis*, *tantiſper* continuari medicamentorum purgantium uſus debet, dum materia corrupta omnis cum foetore penitus ejecta ſentiatur.

Curatio ozaenae, cui caries adjuncta eſt.

V I I.

(*a*) *Aqua aluminoſa* Fallopii ita paratur: ℞. Aqu. plantagin. & roſar. ā ℔. ß. alumin. & mercur. ſublimat. ā ℥j. M.

(*b*) Mayerne fumum hunc non ſolum hic commendat, verum etiam in faucium & palati ulceribus rebellibus, ſi ore hiante prudenter & moderate excipiatur, valde laudat, pag. mihi 366. 371. 374.

(*c*) Celsus *jam hac de re conqueſtus* eſt cap. de Ozaena, atque ad *curationem promovendam naſum incidendum eſſe* propoſuit.

VII.

Nova curandi ratio, nempe Drakiana.

DRAKIUS, Scriptor Anglus, *novum aliquod & ozaenae genus & proprium ipsi curandae artificium* in Anatomia sua Anglice An. 1707 edita, p. 536. proposuit. Scilicet laudatus Auctor observavit, *ozaenae sedem* quandoque in ipso *sinu maxillari* esse quaerendam. Quod ipsum equidem hinc potissimum cognoscatur, si posito in partem integram capite, materia corrupta cum odore pravo ex naribus prodeat. Siquidem iste situs quam aptissime per maxillae foramen naturale id propellit, quod forte intus in maxillari sinu delitescit. *Attamen quia hac ratione ex hoc sinu non satis exacte exhauriri materia* corrupta potest, neque per medicamenta commode sinus iste expurgari, mirum non est, si secundum *communem ozaenas curandi rationem insanabilis noxa ista perstiterit saepiusque homines confecerit.* Cui quidem calamitati ut succurri felicius a Medicis posset, non ipsam modo noxae indolem, sed novam etiam eidemque *adaptatam curandi rationem* DRAKIUS *pervestigavit* (a). Simulatque nimirum in sinu maxillari situm esse malum hoc deprehenditur, longe optimum DRAKIO videtur, priorem *dentem molarem lateris aegri, quippe sinui isti proximum* (b), *evellere*, adhibitoque ferramento, sive *clavo quodam acuminato*, sive *cuspide* (*Tab. VII. fig.* 2.) *alveolum ad sinum usque maxillarem* perrumpere. Quod ipsum quam facillimo negotio fieri utplurimum posse, idem DRAKIUS auctor est: siquidem *os illud maxillare a materia corrupta si non plane exesum*, valde *saltem detritum & emollitum* utplurimum esse affirmat. His rite sic confectis, non sua tantum sponte per hunc factum meatum *perniciosus liquor effluit*, sed *ipse quoque sinus afflictus per identidem injectum medicamentum aliquod conveniens* mundans & *balsamicum* quam exactissime potest expurgari. Neque expurgari solum, sed glutinari quoque ac foveri pars aegra haud incommode potest; dummodo post peractam expurgationem & balsamica & glutinantia medicamenta aliquoties per dies singulos fuerint adhibita. Nobilissimi autem *usus hic sunt elixir proprietatis, tinctura myrrhae & aloes*; eademque vel sola, vel *cum rosarum melle & scordii vel sabinae decocto permixta.* Quoties autem ex jam jam propositis medicamentis injectum aliquid est, protinus inseri in foramen turundulam oportet, ne quicquid injectum fuit, justo citius rursum profluat. *Emisso dein medicamento purgante*, alia denuo turundula filo adstricta diligenter immitti in vulnus debet; ne qua forte ipsum prius coalescat, quam ulcus rite fuerit expurgatum. *Praestantissimam* vero esse, *quam modo descripsimus, Drakianam hanc curandi rationem*, non ipsa tantum res loquitur, sed optima quoque rerum salutarium magistra, experientia inventorem condocuit. Dignum denique observatu hic adhuc est, ipsum *maxillae os ita graviter quandoque a materia purulenta hujus ulceris*

(a) *Nonnulli celebri* COWPERO, Anatomico & Chirurgo Anglo, tam alia, quae nova descripsit, quam *cumprimis inventionem hujus curandi artificii tribuunt.* Sed an verum hoc sit, ego asseverare non possum: ego auctorem hic nomino, in quo hoc artificium primum inveni.

(b) In multis craniis deprehendi, quod non tam primus aut secundus dens molaris, quam posteriores magis cum hoc sinu respondeant; hinc *suaderem potius in ejusmodi casu unum ex posterioribus evellere*, ibique perforationem instituere, & ipsa DRAKII figura de hoc sinu, quam Vol. II. Tab. XVIII. fig. 1. exhibet, ostendit, radices dentium molarium posteriorum melius cum hoc sinu respondere, quam anteriores.

ris jam erosum adverti-, ut extracto, quem supra posuimus, *dente*, *protinus eadem ex hoc foramine* prorumpat. Quod ubi fit, tum neque clavo neque ferramento ad os perforandum opus est, quia foramen jam adest: sed potius medicamenta laudata & purgantia, & balsamica statim sunt adhibenda, donec malum glutinetur. De naribus exulceratis & de ozaena legi etiam potest CELSUS.

CAPVT LXXIII.

Quomodo sarcire curta in naribus deceat.

QUa *ratione nasus graviter vel ferro vel morsu vulneratus*, ut aliqua adhuc parte haereat, *sanari debeat*, id satis jam tum eo loco declaravimus, ubi de faciei vulneribus fuit tractatum (*vid. P. I. L. I. Cap. XIII. No.* 8.). *Quibus autem artificiis e nova carne ex alia corporis parte adglutinata resarciri* nasus integer praecisus aut avulsus debeat, nondum satis constat. Tametsi enim vir clarissimus, TALIACOTIUS, *integrum atque multis figuris instructum de admirabili arte ista libellum*, titulo *Chirurgiae curtorum per insitionem*, olim conscripsit, tamen si Medicos & Chirurgos recentiores paulo exercitatiores adire volumus, singula ista, quae modo laudatus Auctor hac de re proposuit, *artificia parum imo prorsus non succedere existimant*: dum *nova experimenta sive observationes* fere *deficiunt* (*a*). Igitur adversus deformitatem nasi deperditi remedium *a naso artificiali* sive *ligneo sive argenteo petitur*: (nisi forte recens ablatus nasus mox in loco naturali futura vel emplastris rursus jungatur (*b*). Siquidem is colore ad nativum faciei colorem proxime accedente obducatur, aptisque simul clavis, & cochleatis & elasticis, instruatur; quo nempe commodius firmari & reliquae nasus parti adaptari is commode valeat: quemadmodum machinae ejusmodi mihi praesto sunt. De naso secundum longitudinem profunde dissecto ejusque singulari curatione per suturam cum acubus relictis vid. ROONHUYSIUS Observ. Chirurg. XXIV.

CAPVT LXXIV.

Quomodo narium foramina praeter naturam concreta deoperire conveniat.

I.

NArium *foramina in quoquam* concreta praeter naturam & manu Chirurgi curata rursus fuisse *nondum*, quod ego sciam, in *Scriptoribus Chirurgicis*, nisi *Noxae natura describitur.*

(*a*) Dissertatiuncula quaedam hoc de argumento extat in Act. Acad. Paris. A. 1719 p. m. 36.

(*b*) Exemplum ablati nasi & ita restituti habet BLEGNY *Zod. Med. Gall. An.* 1680. *pag.* 75. aliudque GARENGEOT. *in Chirurg.* Tom. III. cap. de polypo, pag. 55. de *naso morsu ablato & ope suturae restituto.*

nisi in solis Th. Bartholini Actis Hafn. vol. 1. p. 199. *relatum inveni.* Posse vero utique noxam ejusmodi nonnunquam incidere, eamque curari quoque rursus posse, *ipse rerum usus aliquoties me* docuit. Oblatus enim primo Helmstadii an. 1721. ejusmodi *infans* pauperculus mihi fuit, *tres quasi annos natus*, cui, propter negligentiorem, ceu fieri apud homines inopes saepe solet, curam, non facies tantum universa, & cumprimis nares & labra, graviter *a variolis exulcerata*, *sed nares quoque inde concretae* ipsumque labrum *superius sursum* valde reflexum ac firmiter cum naribus concretum reperiebantur, (*vid. Tab. XIX. fig.* 14. *litt. AA.*) quas uberius hoc claudebat. *Narium foramen dextrum penitus erat praeclusum*, *sinistrum autem usque adeo* arcte *constrictum*, ut ne minutum quidem aciculae capitellum immitti commode posset. Unde *summam infans iste spirandi difficultatem*, noctu *praesertim in* somno, contraxerat, ut parentes inde singulis fere momentis illum suffocatum iri pertimescerent.

II.

Curatio prima. *Complicatam vero istam geminam noxam ut curarem*, hanc curandi *rationem ego sum ingressus.* Nempe in *clara luce infantem aegrum quoad caput*, manus atque pedes, firmiter continendum *adstantibus commisi.* Mox adhibito *scalpello superius labellum* a naribus *separavi ac detraxi.* Tum alio eodemque tenuiori sive minori scalpello & sinistrum & dextrum nasi foramen ad naturalem usque amplitudinem rursus aperui. Dehinc *specillum quoddam* (*Tab. I. litt. K.*) *in utrasque nares immisi*, ut statum earum, an scilicet satis apertae etiam superiori in parte sint, explorarem, harundemque alterutram usque adeo intus adhuc praeclusam reperi, ut denuo scalpellum, sed provide tamen, fuerit adhibendum, ad reliquam connexionem dividendam. *Adapertis sic rursum*, *quantum naturaliter decet*, *naribus*, profluvioque sanguinis aliquantisper sibi relicto, paulo *crassiorem atque ex linamentis confectam turundam singulae nari insinuavi.* Sic enim quam commodissime prohiberi poterat, ne aut nimia sanguinis profusio incideret, aut nares denuo coalescerent. Ipsum *autem labrum superius ut in pristinam posituram* paulatim restituerem, *linamenti carpti & contorti affatim una* cum emplastro & splenio oblongo atque angusto *naribus ad labrum deprimendum subjeci*, superinjecta dein fascia quatuor capitibus instructa, qualem nimirum in labris leporinis applicare solemus. Quam ipsam equidem deligandi rationem per aliquot dies subsequentes servavi; sed ita tamen, ut sequenti tempore linamenta sive turundae spiritu vini vulgari imbuerentur. Itaque effeci, ut non labrum modo sanesceret, sed ipsa quoque narium foramina ampla satis atque aperta primis octo diebus persisterent.

III.

Curatio altera. Sed vero quando ipsius *infantis mater paupercula paulo vel negligentius vel imprudentius noxam istam tractabat*, *dum malum jam sanatum credebat*, *turundam plane removebat*, neque *ex negligentia* amplius infantem *ad innovandam deligationem mihi offerebat*; quare fieri aliter vix poterat, quam ut recentium istiusmodi vulnerum orae denuo confervescerent, & quidem usque *adeo*, *ut post aliquot* dies nares vix *amplius tenue specillum admitterent.* Itaque, cum parentes negligentiam

gligentiam suam agnoscerent, atque a me *denuo* auxilium peterent, *narium foramina eodem, ut antea, modo iterum aperui*, turundisque *primo per ostiduum*, dein *tubulis plumbeis*, *alatis*, in hunc finem a me excogitatis (vid. Tab. XIX. fig. 15 & 16.), & in nares insertis tam diu aperta servavi, donec & vulnera glutinata & nares pristinae amplitudini restitutae reperirentur.

I V.

Alterum curationis hujus specimen edidi an. 1725. in rustici *cujusdam puerulo*, quippe qui ex naribus propter variolas quoque praeclusis graviter admodum etiam laborabat; quem eodem modo curavi. *Tertiumque* idem praestiti in *puerulo mercatoris Halberstadio ad me delato*: ubi vero loco tubulorum plumbeorum, qui facile comprimuntur & *figuram ellipticam mutant*, *alios ex orichalco* substitui. Opera vero danda, ut, sicut usu deprehendi, ejusmodi satis magnis tubulis nares diu apertae & dilatatae serventur; alias si nimis cito removentur, mirum est, quantum nares, quamvis amplissimae antea videbantur, brevi vehementer rursus contrahantur. *Alia exempla.*

Explicatio Tabulae decimae nonae.

Fig. 1. Ferramentum tubulo insertum atque ad partem auris externae, quam *antitragum* Medici vocant, in parte posteriori contra dentium dolores adurendam accommodatum. Litt. A denotat tubulum. B ejus manubrium; C ferramentum extra tubulum paullo prominens, D ferramenti manubrium.

Fig. 2. *Instrumentum acusticum* denotat, ad cornu vel tubae figuram exaratum: cujus pars altera & angustior A in aurem immittitur, atque manu circa extremum alterum BB, quod tubae instar expansum est, apprehenditur: ita si sono haec opponitur, egregie audiendi facultatem auget.

Fig. 3. *Aliud instrumentum acusticum*, quod tuba aliquoties contorta est, indicat: cujus pars quoque angustior A in aurem immittitur, ansa B manu comprehenditur, atque pars amplior C sono excipiendo exponitur.

Fig. 4. Adhuc aliud instrumentum acusticum ex *Fr.* DEKKERO mutuatum, & ex argento confectum, cujus pars turbinata A in aurem immittitur, atque deinde funiculorum BB adjumento circa aurem sic firmatur, ut sub capillis abscondi commode possit, nec manu sustentari indigeat.

Fig. 5. Ferramentum *lobo auris comprehendendo* ac firmando destinatum, quo commodius is acu perforari possit.

Fig. 6. Acus ex chalybe vel argento duriori confecta, in anteriori parte A cuspide ancipite, in posteriori vero B, tubulo instructa, ita ut non perforando solum auriculae lobo, sed filo plumbeo quoque simul commodius trajiciendo idonea sit.

Fig. 7. *Filum plumbeum flexile* lobo perforato transmittendum, donec sanescat foramen.

Fig. 8. *Alia acus* eidem usui destinata, quae in parte posteriori tubulo fisso, instar acus lardariae instructa est, pro filo plumbeo aptius comprehendendo

do ac transmittendo, quae etiam in labri leporini curatione commode adhiberi potest.

Fig. 9. *Volsella* retusa *pro polypo* narium extrahendo, e PALFYNO.

Fig. 10. Similis fere *volsella*, sed circa extrema *perforata*, ut polypum firmius comprehendere valeat.

Fig. 11. Alia *volsella*, eaque rostro incurvo, polypis narium in faucibus propendentibus extorquendis destinata.

Fig. 12. *Ferramentum pro polypo*, cujus radix e latere naris non nimis profunde haeret, aptius ligando. A denotat manubrium, B apicem obtusam, sed acus instar perforatam, per cujus foramen filum sericeum transmittitur, quod hujus ferramenti ope radici polyporum commode circumducitur. Curvatura C efficit, ut facilius radicem polypi comprehendere & ambire queamus.

Fig. 13. *Polypum* illum exhibet, qui ferramenti fig. 12. ope a me ablatus fuit. A radix ejus, quae externo & medio naso adhaesit; B pars extra nares propendens.

Fig. 14. Ostenditur pars faciei, in qua non solum *nares* erant *concretae*, sed etiam labrum superius AA valde reflexum & cum naribus, quas claudebat, arcte concretum.

Fig. 15 & 16. Tubuli duo vel ex plumbo, vel ex orichalco facti, atque ala instructi, naribus apertis servandis post earum sectionem destinati, & quidem alter fig. 15. pro nare dextra, alter fig. 16. pro nare sinistra.

De labrorum vitiis, quae manu & scalpello curantur.

CAPUT LXXV.

De labris leporinis.

I.

Labrum leporinum quid sit.

SOlet in quibusdam hominibus labrum, & *superius quidem* praecipue, ita fissum *a natura saepe* esse atque curtatum, ut labri leporini formam prae se ferat (*vid. Tab. XX. fig* 1. tale, quale eo anno quo hanc Chirurgiam Latinam primum edidi, vidi & curavi). *Labia* igitur sive *labra leporina* propter similitudinem cum labris leporinis Medici vitium istud nuncupant (*a*). Quod ipsum *equidem nunc gravius est*, *nunc levius atque mitius*; prout nimirum vel *major vel minor in labris hiatus aut* defectus adest; aut vel *major vel minor mutilatio accidit*; quae nonnunquam tanta est ac tam deformis, ut excisam vel evulsam prorsus portionem aliquam ex ipsis crederes. Quandoque, ut ipse *etiam aliquoties vidi*, *duplex fissura* in uno eodemque labro adest, quae aliquando litteram

(*a*) In figura, quam *Garengeot* in Operat. Chirurg. cap. de lab. leporinis sistit, nulla labri divisio conspici potest, sed labrum integrum apparet.

Fig. 1.
C
A
B
D
A
Fig. 2.
B
B
Fig. 3.
A
C
B
Fig. 4.
B
A
B
Fig. 5.
B
A
Fig. 6.
A
B
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
A
A
Fig. 11.
Fig. 12.
B
C
A
Fig. 13.
A
B
Fig. 14.
A
Fig. 15.
A
B
Fig. 16.
A
B

ram M fere repraesentat, & tunc *duplex labrum leporinum* appellari solet (*a*). *Habet ea res, praeter insignem deformitatem*, illud quoque *incommodum, ut infantes minus facile & quandoque prorsus lac ex uberibus sugere nequeant*; neque ab adultioribus eis sermo explicari queat. Interdum noxa illa, & quidem in inferiori quoque labro, *ex male tractato ipsius vulnere*, ulcere aut cancro suboritur. Illa *vera*, haec *falsa*, labra leporina appellari possunt. In vero, ubi *scilicet natum cum ipso homine vitium est, palatum saepe simul, vel ex parte, vel in totum fissum ad nares & uvulam usque esse solet*, atque uvula haud raro, ut saepius vidi, prorsus deficit: adeoque palatum nunc levius, nunc ita graviter fissum est, ut ad fauces usque sese extendat. Hinc mirum videri neutiquam debet, si post sanatum etiam vitium externum interior tamen noxa, utpote insanabilis, remaneat (*b*): quae valde difficilem & ingratam, per fissum scilicet palatum & nares emissam, vocem efficit. Et vero *quo minor & aequalior externa mutilatio vel hiatus est, hoc etiam facilior* & pulchrior *ejus curatio esse solet*; *quo contra major & inaequalior*, hoc difficilius succurritur. Quin etiam interdum usque adeo pessime curtata ejusmodi labra & deformia reperiuntur, ut nullam omnino curationem, praesertim in infantibus junioribus, admittant, quae tamen in adultioribus subinde adhuc speranda. Ita & *duplex labrum leporinum propter* magnum hiatum aliasque ob caussas saepe quam difficillime restitui potest. *Interdum pars maxillae* superioris *vel dens unus vel alter in fissura prominent*: quae nisi prius removeantur, curatio vix succedit.

II.

Quando *labrum leporinum recens a vulnere factum* est, *sutura nodosa*, ut in vulneribus dictum est, *sanatur*. Sed *si pars labri amissa, acubus, ut in vero labro leporino*. Quando vero *labra leporina vera* curationem admittunt, res ita hic constituta est, ut *ars quidem partes, natura deficientes, efficere nequeat*; sed *hoc tamen praestare potest*, ut partes, natura hic non cohaerentes, conjungere atque glutinare queat. Igitur in ipso hoc curationis negotio inprimis opera danda est, ut quicquid in labris curtum vel fissum est, quam *commodissime licet, conjungatur* ac *glutinetur*. Quod ipsum equidem, quia fieri *absque sectione & ablatione orarum* labri fissi neutiquam potest, atque haec res sine magna circumspectione rite fieri nequit; operae pretium facturi nobis videmur, si breviter, sed luculenter tamen, *optimum, qui nobis* videtur, *operationis modum descripserimus. Primo eligendum*, si fieri potest, *tempus, quo aër temperatus est, cumprimis ver, aestas vel autumnus*. Praestat tamen prae reliquis tempus vernum, utpote utplurimum temperatissimum & curationi maxime idoneum. Deinde *non suscipiatur haec curatio in homine aut infante aegrotante*, sive alio *adhuc morbo laborante, aut nimis debili*; sed sano, ac satis robusto, vel si vitium aliquod adsit, hoc prius debitis remediis curetur. *Ceterum*

Operationis praemissa.

(*a*) Exemplum legi potest in ERNDELII Relatione de Itinere suo Anglico & Batavo., p. 123. & peculiare admodum in *Mémoires de l'Académie de Chirurgie* Tom. I. p. 605. & seqq. Conf. & Tab. nostra XXXIX.

(*b*) GERARDUS vero post externum vitium sanatum, etiam internam palati fissuram successu temporis coaluisse memorabili exemplo refert in *Memoriis Acad. Chirurg. loco citato.*

rum aeger leni purgante ad operationem preparetur, servata simul per aliquod tempus legitima victus ratione (*a*). Et si ad operationem ipsam accedere volumus, eligatur etiam *locus* clarus, ut videre satis queat Medicus, quid agendum. *Praesto praeterea sit sequens adparatus: nimirum forfex* idonea (*Tab. I. litt. C.*), *acus aliquot peculiares* rectae huic operi destinatae, ut *Tab. IV. fig.* 21. & 22. vel *Tab. XX. fig.* 2. 3. 4. 5. vel ex auro duriori, vel ex argento, vel etiam, si lubet, ex orichalco (*b*), dummodo satis acuminatae sint, & quidem *apice vel cylindrico, vel triangulari*, ut in fig. 2. *vel plano*, ut in *fig.* 3. 4. 5. quo facilius per labra trajici possint. *Ferreae minus idoneae* censentur, quia *facile in vulnere aerugine* corripiuntur, & sic *in extractione* molestias, dolores aut lacerationes creant. *Praeter ista fila aliquot robusta sericea, vas aqua calida repletum* cum spongia, linamenta carpta, *balsamum* vulnerarium, *fascia* longa & angusta, & si vel acubus acutis in vulnere relinquendis utamur, vel dens vel maxillae pars nimis per fissuram promineat, ut curationem impedire queat, *forceps idonea, pro his auferendis*; ac denique *aqua Reginae Hungariae* aut *aliud quid simile*, pro aegro, ubi forte opus est, refocillando: atque his ita praeparatis *ad operationem ipsam sequenti ratione* Chirurgus idoneus accedere potest.

III.

Operatio ipsa. Scilicet *ubi jam adultus homo est*, collocare ipsum lumini adversum in sella quadam oportet, capite interim & manibus ministris quibusdam ad continendum commissis. Ubi vero *in infante* suscipienda operatio est, utpote in quibus longe frequentius ea instituitur, tum *deponere istum in gremio hominis alicujus robusti* in loco claro convenit, *binosque administros juxta constituere*, quorum alter pedes, alter ex iis *caput infantis gnaviter contineant*. Manus etenim comprehendi firmiter ab illo possunt & debent, qui in gremio suo infantem sustinet; vel manus in infantibus minoribus fasciis etiam commode comprehendi possunt. Tum ubi *paulo amplior hiatus est, ut labra fissa commode* conjungi nequeant, requiritur ad faciliorem labri fissi conjunctionem & glutinationem, ut utraque ejus pars, & cumprimis etiam *frenulum labri superioris forficis*, vel etiam, si lubet, scalpelli *adjumento prae omnibus a gingiva in tantum dissolvatur, quantum ad labri fissi conjunctionem opus esse* videtur; sed provide tamen & sic, ne ipsa gingiva tota perrumpatur, & os maxillae forte denudetur, unde damnum oriri posset (*c*). Postea ipsius hiatus sive *rimae oras, quia cutem siccam* ac firmam *ipsae habent, forfice praedicta subjecta* vel etiam apto scalpello Chirurgus utrinque *accurate rescindat*, ut ubique, & cumprimis etiam in suprema parte (quae quandoque peculiarem incisionem requirit) probe

(*a*) *Garengeot* vult cap. de labr. leporinis, ut *aegro prius aliquoties sanguis mittatur.* Quia vero hi aegri infantes plerumque sunt eique teneriores, in quibus haec curatio instituitur, rectius ea in his omittitur; nam sat sanguinis in sectione emitti potest.

(*b*) Quas recentiores Galli aureis & argenteis, sed sine addita ratione praeferunt. Vid. *Memor. Acad. Chirurg. loco supra citato.*

(*c*) Singularia praeterea artificia & apparatum ex osse balaenae, a QUESNAEO pro nimium dimotis labrorum fissuris rectius conjungendis adinventa vid. in *Memor. Acad. Chirurg. Tom. I. loc. jam jam citato.* Verum mea deligandi ratio, quam Tab. 39 exhibui, his mihi praestare videtur.

be cruentae fiant. *Cavendum vero, ne, ubi hiatus jam per ſe valde magnus, nimium auferatur:* periculum etenim eſt, ne, ſi paulo largius orae reſcindantur, vel difficulter, aut prorſus non contrahi poſtmodum atque glutinari queant; quando vero non ſatis reſectum eſt, non glutinantur. *Cruentae hae hiatus orae ſpongia prius mundatae, diligenter ab adminiſtro* quodam contineantur, *atque vel binis, vel*, ſicut utplurimum fieri ſolet, *tribus etiam*, pro vulneris ſcilicet modo ipſiuſque hominis magnitudine aut aetate, acubus ita trajiciantur, ut ad calami ſcriptorii circiter amplitudinem utrinque a fiſſura diſtent. *Namque ubi nimis anguſtam* partem ipſae comprehendunt, vulneris orae facile, *praeſertim ſi infantes*, ut fieri plerumque *ſolet*, *ſaepe clament*, *diſrumpuntur atque lacerantur.* Seorſim autem ſingulae acus & aequaliter *a ſiniſtra fiſſurae ora* ad *dextram ſic immittuntur*, ut ad *ſupremum vulneris angulum*, qui ut jam dictum, probe cruentus eſſe debet, prima, & ſic deinceps reliquae inferius tranſeant, atque *ad lineae quaſi mathematicae vel calami ſtraminei latitudinem ab invicem diſtent* (*a*). Sic enim quam aptiſſime contineri glutinandae hiatus orae poſſunt. Quandoque haud omnino alienum eſt, in ſuendis adultorum praeſertim labris, utpote aliquanto ſolidioribus, *manubrium* iſtud, quod *acutenaculum* appellavimus, & ad commodius continendas atque deprimendas acus ſupra commendavimus, (Gallis *Portaiguille*, *vid. Tab. VI. fig.* 2. *vel* 3.) *hic in auxilium vocare*; quamvis is, cui digiti ſatis ſunt expediti, eo, ut quidam putant (*b*), hic non abſolute indigeat. Semper enim ſine eo, quae hic facienda ſunt, commode ſolis manibus perfeci & adhuc perficio.

I V.

Simulatque *ſic trajectae acus ſunt, proximum eſt, ut labia fiſſa & cruenta ſpongia rurſus, ſi opus, prius mundata*, quam exactiſſime a miniſtro quodam comprehendatur. Tum filum aliquod lineum vel ſericum ſatis robuſtum atque ceratum in altera acus parte firmatur (*c*), atque dein vel ad formam numeri 8 tranſverſim poſiti, (o-o) *Tab. IV. fig.* 21. & 22. vel, quod idem videtur, circularibus ductibus circum fibulas iſtas ſingulas, initio vel a ſuprema vel infima facto, involvitur (*vid. Tab. XX. fig.* 5.), quantum nimirum ad contrahendas rimae oras ſufficit, atque in fine nodo firmatur. *Dehinc acuum harum cuſpides forcipis acutioris adminiculo ſic decerpi ſolent*, ut non niſi ad *calami ſcriptorii amplitudinem* ſuper vinculum injectum promineant, ne labra facile compungant ac dolores & inflammationes moveant. *Quamvis ubi acus breviores paulo ſint*, & apicibus linamentum vel *ſpongiolae portiuncula immittitur ac ſubmittitur*, hoc non *adeo neceſſarium eſt*, imo potius minus neceſſariis aegrotantium incommodis, dum hoc omittitur, occurrimus; quia ſic periculum non eſt, ne *acus ſive fibulas decerpendi negotium graviter ipſos angat vel affligat*, Chirurgoque laboris compendium facit: imo eaedem acus in aliis aegris denuo adhiberi poſſunt.

Filum quomodo injiciendum ſit.

V.

(*a*) Quidam Chirurgi primo ſupremam, deinde infimam ac denique mediam tranſmittunt, Vid. Erndelii Relatio de Itinere ſuo Anglico & Batavo p. 123.

(*b*) Ut *Garengeot* loco citato.

(*c*) Firmari poteſt filum vel in altero extremo ope nodi; vel cum medio fili in formam anſae complicati, & acui circumjecti.

V.

Deligatio quomodo fieri debeat.

His ita jam diligenter confectis *linamentum aliquod molle atque in rosarum melle tinctum plagam inter & gingivam* collocandum esse vulgo *praecipiunt*, ut vulnus intus in ore glutinet: id quod quidem in adultis & ratione praeditis locum habere potest; sed quia *in infantibus varia incommoda inde metuenda*, illud plerumque omittere soleo. Nam primo sine aliqua vi id illis submitti non potest, qua, praesertim quia clamores *sive vagitus* eorum *accedunt*, facile *junctae labrorum orae divelli rursus* poterunt; deinde periculum est, ne post aliquod tempus vel horas *linamentum illud* a gingivis *decidat & in fauces irruat*, unde vel *tussis hic perniciosissima*, vel vomitus, vel *omnino suffocatio concitetur:* igitur hoc in his potius omittendum esse censeo. Vulnus *autem externum vernice aut peruviano vel quovis alio balsamo vulnerario inungitur*, *linamentisque carptis & spleniolo* contegitur: superinjecto, si lubet, pro aptius continenda rima, & tegendis extremis acuum, ne motu manuum infantum inde tam facile evellantur, *emplastro glutinoso quatuor extremis* sive capitibus (in forma Tab. II. fig. d) instructo, quarum binae in dextra, binae in sinistra mala firmantur; itemque fascia digitum transversum vel pollicem lata, quatuor itidem capitibus praedita; vel simplici etiam ejusmodi angusto linteolo sive fascia, duobus tantum capitibus praedito, cujus extrema circa occiput vel nodo vel aciculis in vitta aegri firmari possunt. Sunt in Chirurgis nonnulli, qui *ad graviores labiorum rimas accurate comprehendendas fasciam istam, quae uniens vulgo dicitur*, atque in deligandis frontis vulneribus oblongis magno *cum fructu applicatur (vid. Tab. II. fig. f.)*, digiti amplitudine praeditam, super emplastrum injiciendam praecipiunt: sed cum hoc in malo potius detrimentum, quam emolumentum, ob fortiorem, dum acuum extremis nititur, pressionem, inde sit metuendum, rectius hic omittitur, & antea laudatae fasciae, quae *non comprimendi, sed continendi solum scopo*, ne scilicet medicamenta aut linamenta decidant, praeferendae. *Quod ipsum etiam, nisi ego fallor, de emplastris glutinosis valet:* praesertim *in infantibus*, qui solum, *dum haec applicantur, diutius plorant*, eoque ipso damnum facile in labro consuto patiuntur: idcirco illud saepe sine damno omisi. *Garengeot* vult, ut post *operationem quoque* aegris hisce *bis vel ter sanguis e venis detrahatur.* Verum ob rationes supra positas hoc plerumque supervacuum ac praeter necessitatem fieri videtur. Nec *unquam adhuc in hoc malo illud feci, & tamen feliciter aegros* meos omnes *sanavi*, nec unquam aliquod malum ex neglecta sanguinis missione hic in aegris meis vidi.

V I.

An in infantibus etiam institui curatio illa possit.

Communis equidem veterum Doctorum opinio est, modo descriptam *labiorum leporinorum curationem in infantibus tenellis*, hoc est, iis, qui alterum aetatis annum nondum compleverunt, *minus tuto suscipi posse.* Quin etiam, si audire GARENGEOTIUM (*a*) voluerimus, *haud ante quartum vel quintum* aetatis annum *sine damno tentare operationem istam* convenit. Sed *contrarium tamen ipse rerum usus, magister optimus, quicquid ratio in contrarium dictitet, dudum docuit.*

(*a*) In Operat. Chirurg. cap. de labr. leporinis.

docuit. Neque enim exempla desunt istiusmodi infantulorum, qui, tametsi *sextum vel septimum imo tertium mensem vix attigerant*, feliciter tamen ab his ipsis labrorum vitiis sunt liberati, si modo ceterum sani, & curatio rite instituatur (*a*). Imo *parentes ejusmodi infantum* apud nos saltem, *fere nunquam ad quartum vel quintum usque annum exspectare, & curationem eousque differre volunt; sed instant & urgent*, ut operatio *mox primo* vel *altero anno*, imo saepe primo vel altero mense *suscipiatur*, & *quemvis potius Agyrtam aut circumforaneum adeunt*, si bonus *Chirurgus eam* in *tenera ejusmodi* aetate *perficere detrectet*, & per aliquot adhuc annos differre velit, ut *saepius observavi*, qui circumforanei eam etiam *quam saepissime satis feliciter* perfecerunt. Nam parentes, & praesertim matres, primo *dedecori* sibi ducunt, ut hac noxa signati infantes non curati *in ludibrium hominum in publicum prodeant;* qui tamen vix aut difficillime per quinque annos domi contineri poterunt. *Deinde ne mulieribus praegnantibus, imo ipsis matribus iterum gravidis conspectu suo difformi terrorem incutiant*, ut similes postea, sicuti saepe factum est, difformes foetus producant: id quod revera *genuinos Chirurgos ad maturandam curationem excitare debet*, & cumprimis quidem tunc, *quando hiatus labrorum vel exiguus, vel saltem non nimis magnus est.* Hoc enim in casu curationem feliciter & aliis & mihi saepe cessisse novi, idque etiam ROONHUYSII, Chirurgi hac in parte exercitatissimi, VERDUINI aliorumque multae, ut nostras jam taceam, testantur observationes (*b*). *Ceterum in istac infantulorum curatione necessarium inprimis* est, *quam diligentissime ipsos ante operationem a somno detinere*, imo &, si lubet, *anodynum* quoddam prius remedium ingerere; quo facilius nimirum atque diutius post confectam operationem illi obdormiscant, neque vagiendo vel ejulando rimam contractam denuo resolvant, sed ut potius somni illius tempore glutinatio egregie promoveatur. Tum illud quoque providendum hic in opere est, ut *pronum potius*, *quam retrorsum versus caput infantis detineatur; ne* infanti *sanguis in fauces profluat*, excitataque tussi Chirurgum & curationem impediat. Quanquam autem larga *subinde sanguinis copia prorumpere ex recens incisis hac ratione labris consuevit*, tamen nihil magnopere est, quod aut Chirurgus, aut spectatores extimescere debeant. Namque *ista sanguinis profusio tantum abest*, *ut noceat*, ut potius loco venaesectionis *ad prohibendam inflammationem* multum conferat. Imo etiam sanguinis ille cursus continuo sistitur, simulatque commendatae superius suturae ac vincula decenter labiis sunt injecta.

VII.

Observatio de instrumentis, itemque dente, qui nonnunquam in rima prominet.

Sed quo facilius tamen *praecaveri largior in ipsa operatione sanguinis profusio hic posset*, quo item commodius atque mitius operatio ipsa procederet, illud sibi da-

(*a*) Vid ROONHUYSII *Observ. Chirurg.* qui egregias circa hujus mali *in infantibus* & speciatim *decem hebdomadum* & curationes & cautelas descripsit; itemque ERNDELII Relatio loco citato, ubi infans sex mensium feliciter ab hoc malo liberatus est. An. 1744 mense octobri infantem octo hebdomades natum sectione feliciter ab hoc vitio restitui, sicut historia haec in Diss. nostra de labr. lepor. eodem anno edita legi potest, & postea adhuc plures; imo unum, qui non nisi aetatem sex hebdomadum habuerat.

(*b*) Vid. nota (*a*) hujus pag.

datum Chirurgorum nonnulli exiſtimarunt eſſe, ut propria hunc *in uſum inſtrumenta ſive tenacula* ex ferro pararent, Vid. Tab. XX. fig. 6 & 7, quae parte A B *labro curto utrinque ad fiſſuram ante applicanda*, & ope annuli quadrati hinc inde mobilis firmanda, quam *ſcalpellum aut forfex admovetur (vid. Tab. XX. fig. 6. & 7.)*. Quae tametſi & aptiorem plagam ad cicatricem producendam accommodata eſſe & dicantur & videantur, rarius tamen atque adeo rariſſime ea adhibui (*a*). *In infantibus, praeſertim ubi palatum fiſſum, pars oſſis maxillae ſuperioris*, & in pueris paulo adultioribus hoc morbo laborantibus, *haud raro dens aliquis grandior per fiſſuram labri indecore prominet*, ita ut labrorum conjunctionem & glutinationem impediat: quae proin, ad commodius inſtituendam curationem, forfice robuſto, vel *forcipe tolli, vel extrahi ante ſemper* debent, quam ad inſtaurandum labrum diffiſſum nos accingamus.

VIII.

Quid in deligationibus innovandis inprimis obſervandum ſit.

Quod attinet ad deligationem, eam *ante tertium diem reſolvere non convenit*; niſi quid forte id urgeat, atque interea vulnus ſaepe ſirupo violarum vel melle roſar. ope plumulae vel penicilli inungendum. Namque tum demum luſtrari tuto atque a ſordibus expurgari vulnus poterit: ſi modo debitam in ipſa reſolutione adhibuerimus providentiam. Ne qua enim forte cum faſciis atque emplaſtris orae labri contractae denuo ab invicem abſtrahantur, *vino calido circa vulnus deligationem probe prius inungere oportebit*; ut nimirum facilius & ſua quaſi ſponte ſingula reſolvantur. Tum ubi forte *filum circumductum paulo* laxius factum reperitur eſſe, ut oras non ſatis contineat, filum aliquod novum *circum fibulas rite involvendum* eſt, & orae arctius denuo conſtringendae: id quod tamen mihi nondum accidit. Ubi vero ſatis adhuc bene ſingula ſeſe habere percipiuntur, tum in id potiſſimum intendi cura Medici debet, ut & remediis modo laudatis *decenter iterum* vulnus inungatur: reliqua eodem modo fiant, quae in prima deligatione praeſcripſimus. *Simulatque dein* poſt tres vel *quatuor dies conferbuiſſe vulneris labra* deprehenduntur, *haud alienum eſt acum mediam*, ſi nempe tres adfuerint; vel *ſuperiorem, ſi non niſi binae adſunt*, digitis vel per adhibitam idoneam forcipulam, ſed quam providiſſime tamen, & poſt utrinque applicatos labio digitos, qui oras ejus comprimere debent, educere; idemque prorſus negotium in reliquis ſingulis ſequentibus diebus, vel etiam poſt alterum quemque diem iterare. Sic enim ipſa quoque *filamenta* quam facillimo negotio vel *ſua ſponte etiam recedent* (*b*). Quibus confectis *nihil amplius reſtat, quam ut ſingulis diebus melle roſarum*, vel *ſirupo violarum*, locus afflictus ſaepius inungatur, emplaſtroque dein glutinoſo & *faſcia anguſta uniente* vel continente per *aliquot adhuc dies comprehendatur*, donec tandem penitus plaga conſanuerit. Tandem iſta quoque ad feliciter abſolvendam curationem

(*a*) Alius adhuc fabricae tenacula in hunc uſum laudata poſſideo; quia vero vix aut raro ſaltem iis indigemus, ea hic delineare nolui.

(*b*) *Garengeot* vult, ut *fila prius reſolvantur & acus ſolae adhuc per diem unum alterumve relinquantur.* Verum quia fila hic valde a ſanguine ac balſamo conglutinata ſunt, atque ſic *non niſi difficillime reſolvuntur, in infantibus plorantibus hoc ſine damno fieri nequit.* Taceo nunc, quod infantes eas etiam facile evellerent, aut labia rurſus dilacerarent.

tionem valde neceſſarium eſt, ut *primo tempore non niſi juſcula, emulſiones, lac, gelatinas, ova ſorbilia atque alios id genus cibos* liquidos, nullaque manducatione indigentes aeger aſſumat, atque infantibus labium ſaepe *in parte inferiori melle roſarum vel ſirupo violarum ope plumae vel penicilli inungatur:* quae non ſolum ſanant, ſed, dum infantes haec ob dulcedinem lambunt, hoc ipſo glutinationem promovent. Adultiores vero a ſermonibus aliiſque motibus itemque ab aere frigido, quantum fieri poteſt, abſtineant.

I X.

Circulatorum atque empiricorum germanorum non pauci curationem ſaepe ſic inſtituunt, ut *non tam fibulas ſive acus, quam filum potius robuſtum ſimplex vel duplex, communis alicujus acus beneficio per vulneris oras* trajiciant; iiſdemque prorſus locis atque intervallis obſervatis, quibus Medici reliqui acus ſive fibulas tranſmittunt. Fila utrinque dependentia ſingula gnaviter contrahunt, *nodiſque ea ratione conſtringunt*, quam in *ſutura nodoſa ſuperius praeſcripſimus* (*P. I. L. I. cap. VI. No.* 3.). *Ordinem in ſtringendis nodis* prudentiores *eundem*, ac Medici reliqui in trajiciendis *atque vinciendis acubus*, modo dicti circumforanei obſervant: quemadmodum nec in deligatione ac glutinatione quicquam immutant. Tandem tertio vel quarto die pro diverſa mali differentia *vinculum medium, quinto ſupremum, ſexto denique vel ſeptimo infimum*; vel ſingula etiam eodem die quarto vel quinto, prout rima major vel minor fuit, reſcindunt atque extrahunt. Quae *ipſa quidem curandi ratio, quanquam parum prudens atque cauta videatur, ineptiſſimiſque haud raro* atque valde obtuſis *inſtrumentis peragatur;* tamen non celeberrimo tantum WEDELIO (*a*), ſed mihimet quoque identidem obſervatum eſt, *mirum quantum feliciter ipſam proceſſiſſe*, ſi ſcilicet hiatus fuerit exiguus. In majori vero labri defectu hic curandi modus non ſuccedit, nec de eo aliquid apud alios recentiores Chirurgos deprehendi.

Hiſtriones quam curandi rationem ineant.

X.

Supereſt, ut obſervationes & cautelas adhuc nonnullas de hac noxa hic ſubjungam. 1. *Quando cutis in ſupremo angulo per duplicem illam ſectionem non rite*, ut facile fit, *tollitur*, pars rimae ſuperior etiam non coaleſcit, licet inferior conferveat; ſed hiatus ibi manet. Igitur *ad hoc evitandum* non male agitur, ſi *mox initio ſectionis ſcalpello vel forfice angulus ille inciditur;* ita cutis orarum poſtea facilius tollitur, & totus hiatus poſtea accuratius glutinatur. 2. Quodſi *haec cautela neglecta eſt*, & *foramen in ſuperiori parte manet*, inferiori glutinata, non aliter ſorte aut melius curatur, quam ſi cicatrix duplici inciſione, *ut alias in hoc morbo fieri ſolet, tota excidatur*, & poſtea ſuturis, ut ſupra docuimus, per acus quam ſolertiſſime jungatur. Ita *ego duas curavi virgines junio-*

Variae adhuc cautelae & obſervationes.

(*a*) Vid. Ej. lib *de morbis infantum* p. 12, ubi in infante nondum fere annum nato, intra octo dies *labri leporini limbum perfecte* conſutum & *coalitum* ſutura non niſi ſicca ſeſe obſervaſſe refert, poſtquam ante ſectionem uncinuli undique agglutinati fuerunt, ut citra ullam ſuturam acubus factam circumvolutio commodior & minus dolorifica contactum vulnerum promoveret.

juniores, quae a circumforaneis relicto in labri parte superiore foramine, male curatae erant. 3. Quotiescunque vero *palatum simul fissum est*, & labri hiatus in narem aliquam se extendat, ut in exemplo illo, quod Tab. XX. fig. 1. litt. A exhibetur, erat, *cautela modo data supervacua est*, & locum non habet: quia angulus in suprema parte deficit: licet recens scriptor eam promiscue observandam & necessariam esse doceat: unde vero patet, eum hanc speciem, quae tamen apud nos non valde rara est, non vidisse aut saltem eam neglexisse. 4. *Quando quis duplici, ut vocant, labro leporino laborat, quatuor orae sunt resecandae*, atque *acubus paulo longioribus primo ora sinistra labri affecti*, in parte suprema ut alias in simplici malo, postea pars media, & denique dextra quam accuratissime perforanda, deinceps altera acus transfigenda ac tandem filis, ut supra dictum est, probe jungenda (*a*); vel quia ob maxillae figuram convexam saepe una vice acubus rite comprehendi nequeunt, alter hiatus primo, & hoc sanato alter curatur. 5. Quidam docent, inter quos etiam ROONHUYSIUS & PALFINUS, ut altero vel tertio die *fila, acubus injecta, paulo relaxanda sint*, & *varia inde commoda promittunt.* Verum cum fila haec *a sanguine & balsamo plerumque tam firmiter inter se & cum vulnere vel acubus* cohaereant, ut supra jam indicavi, hocque sine metu laesionis cujusdam ac doloris, *praesertim quia infantes & pueri, si quis hoc agere velit*, dum novam sectionem metuunt, *vehementer vociferantur*, neque magnum adeo commodum mihi inde exspectandum videtur; hanc filorum relaxationem, nisi forte inflammatio vehementior id requirat, potius omittendam esse suadeo: nam *ejectis acubus aut fibulis sponte cadunt, atque peculiarem laborem non exigunt.* 6. *Est mihi vittae genus in usu*, utrinque *in angulis, qui genas spectant, duobus vel tribus uncinulis ad similitudinem eorum*, qui Tab. IV. fig. 9. exhibentur, instructum, quod capiti aegri ita applico, ut anguli cum uncinulis utrinque accurate versus labra genis nitantur. Deinde, postquam acubus filum circumdatum est, aliud illudque robustum filum uncinulo alterius lateris innectitur, super labrum suturis junctum ad uncinulum oppositi lateris ducitur; hinc rursus ad prius latus, & ab hoc rursus ad posterius per reliquos sensim uncinulos circumducitur, donec filum finiatur: *quo egregie labrum recens, & forte melius, quam omnibus aliis fasciis & emplastris junctum sustentatur & firmatur*, ne orae vulneris a se invicem recedere queant, licet infans etiam saepius aut vehementius ploret. 7. *Sunt, qui suadent* (*b*), ut *in oris labri resecandis altera manu labrum trahatur & sustentetur*, altera vero ope forficis ora resecetur; & quidem sic, ut *ora sinistra manu sinistra prehendatur, & dextra resecetur; contra vero ora dextra manu dextra contineatur & sinistra, ope forficis auferatur.* Verum quia hac actione necessario labri pars inferior fortius quam reliqua, trahitur, quam caute etiam agatur; hinc *in sectione plus in parte labri inferiori quam in superiori resecabitur*, adeoque hiatus justo major & inaequalis fit, quae aequalis esse debet. Imo ob brevitatem labri in *infantibus illud saepe a digitis prehendentibus ita occultatur, ut nimis magna pars auferenda* esset. Ut taceam molestam

(*a*) In ejusmodi malo, acu suprema transmissa, mox filo injecto orae constringi possunt, ita reliquae acus commodius transmitti, & orae inferiores aptius conjungi possunt.

(*b*) GARENGEOT loco citato.

lestam forficis ex dextra in sinistram mutationem sectionemque per sinistram manum, quae a plerisque in utroque latere commodius dextra perficitur, instituendum. Quare *utilius & commodius esse puto digitis* in *sectione labrum non attingere; sed forficem solam oris*, & quidem prius sinistrae, vel dextrae, ac deinceps alteri *submittere*, eaque eas quam solertissime recidere. 8. PETITUS pro hac *operatione acum excogitavit eis fere similem*, quas *lardarias* dicunt, & quibus *lardum in culinis per carnes assandas traducunt*, sed longe his minorem (*vid. Tab. XX. fig.* 8.): cui deinceps in obtuso extremo, quod cavum & fissum est, A, postquam utrasque labri cruenti oras dimidia penetravit, *fibulam* (*fig.* 9.) utrinque *levi capitulo instructam* eamque *argenteam immittit*, illamque, *educto acu, in vulnere* relinquit, ac ceteroquin, ut alias fieri solet, *fila fibulis his circumvolvit orasque cruentas conjungit:* id quod revera ut ipse expertus sum, bene succedit. Sed quando hac methodo usus sum, fibulas argenteas elegi *nullo vel solum unico capitulo instructas;* ut in fig. 10. aliquam exhibui: ita non solum ut forcipe discerpatur non indigent, sed quoque facilius & securius, quando opus est, educi rursus possunt, quam si capitulo duplici instructa est. *Nam capitulum ejusmodi in extractione renititur*, adeoque in extractione major vis adhibenda, unde facile laceratio aliave noxa quaedam labro inducitur, & partes junctae facile divelluntur. *Praeterea acus haec nimis crassa & ampla mihi videtur*, ita ut nimis amplum foramen faciat; hinc eam potius adhibui, quam pro auris perforatione Tab. XIX. fig. 8. commendavi. 9. Si *inflammatio* forte *vehementior*, *febris ingens*, *convulso* aliave gravia mala superveniant, id quod tamen nunquam, licet saepissime hanc operationem perfecerim, hic accidisse vidi, *Garengeot* non sine ratione suadet, ut suturae solvantur. 10. *Quodsi forte maxillae magna pars, aut in adultis dentes ita deficiant, ut fibulae ibi sustentari non possent, lamina plumbea labro*, si commode id fieri posset, *subjicienda esset;* nam casus vidi, ubi hoc fieri non potuit. An. 1742. Denique mirum est, HILDANUM inter *sexcentas observationes*, quas edidit, ne *unicam quidem de labris leporinis dedisse.* Quaenam hujus rei caussa sit, utrum hoc malum nunquam viderit, an curationem ejus perficere ausus non sit, dubius haereo.

CAPUT LXXVI.

De labrorum aut oris carcinomate.

I.

Cancer oris quid sit. DUplex *potissimum* cancri labrorum indoles observatur; *vel clausus enim adhuc est, vel apertus, ut alii cancri. Clausus dicitur*, quando tumor durus ac cum ardore dolens in labro percipitur. *Apertus vero*, quando vel tumor iste in ulcus degenerat, vel ulcus cancrosum & depascens foetidum in labris sine tumore praevio oritur: unde acris eademque pessimi odoris sanies profluit, quae *non ipsum modo labrum, sed universam quoque haud raro faciem miserum* plane in *modum erodit.* (*vid.* exemplum *Tab. XX. fig.* 11. *litt. aaa.*), & plerumque in labro inferiori sedet.

II.

Caussa mali quae sit.

Nasci autem miserabile vitium istud inde potissimum solet, *si*, *prout in cancro fere omni* contingit, sanguis spissus in spongiosis illis atque glandulosis laborum partibus haeret, atque tandem acrimoniam peculiarem contrahit, ut in aliis carcinomatibus. Hinc *enim vel tumor aliquis*, *vel verruca*, *praesertim livida*, cum doloribus provenit, *sensimque in ulcus* mali moris sive cancrum apertum transit; *vel protinus etiam labrum finditur*, *&* *quidem saepe principio levi ad speciem fissura*, *quae vero sensim* cum dolore *ampliatur*, ut in modo nominata fig. II. aliquo modo videre licet. Inprimis autem facile noxae istiusmodi incidunt, si *vel a morsu quodam labri fortuito*, vel *ab ictu*, vel *punctura ejusdem*, vel *lapsu*, vel denique ab *acuto quodam dente labrum graviter afflictum est*.

III.

Prognosis.

Et *medicamenta quidem in pessimis vitiis istis parum plerumque proficiunt.* Si quid *enim exspectare salutis* hic licet, illud *omne fere a scalpello petendum ac sperandum* videtur. Quod nisi opportune satis factum fuerit maximum utique periculum est, ne ad proximas quoque partes sensim malum serpat, gravissimisque tandem *colli ac faucium tumoribus*, ut ipse observavi, misere hominem *strangulet* (*a*). Ubi *vero in tempore* partes vitiatae exciduntur, major *utique salutis spes superesse consuevit*: praesertim *si medicamentis simul convenientibus sanguis corruptus expurgatur atque emendatur*; id quod tamen quam difficillime obtinetur: hinc fit, ut vitium pristinum frequentissime, *imo fere semper redeat.* Ceterum longe *promtius atque felicius in juvenibus*, *quam in natu grandioribus malum illud perniciosissimum curatur:* promtius item ac felicius, *si ab externis*, *quam si ab internis* caussis, sanguine scilicet nimis acri & corrupto, idem est subortum.

IV.

Curatio cancri, qui a rima nascitur, per medicamenta.

Ad curationem quod attinet, diversimode ipsam instituere, pro diversa vitii conditione, convenit. *Ubi enim* 1) *non nisi* rima quaedam, tanquam *ulcusculum dolens & ardens summam labri partem affligit*, *vitiumque caussae externae*, *frigidiori verbi gratia aeri ortum debet*, haud alienum est *mucilagine semin. cydonior.* vel *melle rosar. & balsamo peruviano*, vel *unguento saturnino seu diapompholygos*, addito praesertim mercurii pauxillo, diligenter ipsam *rimam inungere*, atque *deinde emplastrum saturninum* aut *lamellam plumbeam*, argento vivo prius probe frictam, quam exactissime superimponere, vel etiam supra deligare, donec penitus sanatum vitium reperiatur. Etiamsi nec *interna sanguinem depurantia medicamenta cum sollicita victus ratione* hic negligenda sunt. *Liquorem ex putrefactis pomis* expressum *mercurioque dulci permixtum una cum medicamentorum internorum usu* valentissimum adversus hanc noxam esse, feminae cujusdam junioris graviterque isto vitio laborantis exemplum me docuit. Sic in *Ephem. nat. curios. cent. VI. obs.* 43. memoratum legimus, *ex vitriolo coeruleo*, *eodemque vel cum olivarum oleo, vel sine ipso* adhibito, *cancrum oris sanationem aliquando*

(*a*) Idem recentissime notavit DRANIUS in obs. Chirurg. IX. X. & XI.

do recepisse. Simulatque vero neque hactenus propofita, neque alia his similia medicamenta aliquid proficere, *fed in deterius noxam continuo vergere* senferimus, unicum fane idemque promtiffimum auxilium eft, *forficis aut fcalpelli acutioris adjumento*, quicquid in labro corruptum atque induratum reperitur, *duabus vel tribus fectionibus quam exactiffime fieri poteft, exfcindere*, & potius aliquid de fano fimul tollere, quam noxii aliquid relinquere (*a*), *inflictamque hoc modo plagam acubus aut fibulis duabus vel tribus, ut in labro leporino, aut fi rima exigua, futura tantum nodofa contrahere.* Hanc egomet curandi viam ingreffus haud infeliciter fum, quando cancrum illum Tab. XX. fig. 11. propofitum hac ratione curavi. *Per ferrum.*

V.

2) Quodfi autem cancer oris nondum in ulcus degeneravit, fed adhuc *tumor aliquis durus & valde moleftus eas labri partes, quae cuti proximae funt, infeftat*; *commodiffima Medicis quibufdam vifa medicina fuit, quae per medicamenta rodentia labris adhibetur*; dummodo exefo tumore diligenter rurfum plaga glutinetur. Quod medicinae genus tametfi *nonnunquam*, praefertim fi ab externis tantum *cauffis vitium fubortum*, vel ubi aliqua *tumoris cyftici fpecies eft*, haud prorfus ineptum fuit; tamen quia periculofa *utplurimum in cancris rodentium applicatio effe confuevit*, *fatius utique* & falutarius vifum & mihi & aliis praeftantiffimis Medicis fuit, *fcalpello vel forfice*, quicquid forte corruptum fentiatur, diligenter *exfcindere. Et duplici quidem ratione, pro diverfa vitii* indole, applicare ferramenta in his ipfis cafibus oportet. Ubi *enim mobilis adhuc tumor is exiftit*, fcalpello *aperiri cutis*, quantum fatis videtur, debet, refolutoque aut per fcalpellum aut forficem a partibus proximis tumore, vulnus dein balfamo vulnerario debita ratione rurfum glutinari. *Ubi vero fixus plane atque immobilis tumor cancrofus cutique firmiter innexus* advertitur, *refcindi omnino ifta labri pars omnis debet, quae vitium illud continet; vulnere* poftmodum, qua par eft, diligentia *futuris fupra dicta ratione adftricto* atque glutinato. Sed quamcunque tandem curandi viam aliquis fuerit ingreffus, fane nifi perdere operam omnem voluerimus, non follicita folum vitae victufque ratio fervari femper *ab aegrotis* debet, fed *illud etiam* inprimis provideri, ut & *fanguinis detractionibus*, & *medicamentis internis idoneis fanguinis & copia & acrimonia fubinde minuatur, mitigetur atque attemperetur*, ne, prout fieri quam faepiffime folet, denuo malum priftinum redeat: id quod frequentius in hoc, quam in mammarum carcinomate accidiffe vidi. Conf. SCULTETUS obf. 33. & DRANIUS locis antea indicatis; itemque GARENGEOT. cap. de cancro labrorum Tom. III. cap. II. *Curatio cancri, qui a tumore nafcitur.*

De

(*a*) Ut DRANIUS quoque docet loc. cit. pag. 76. 83. Et hac ratione *carcinomata non exulcerata* in labris faepius feliciter extirpata effe, MARESCOTTUS refert in *Relatione de linguae carcinomate extirpato, Modenae* 1730.

De dentium noxiis, quae manu curantur.

CAPVT LXXVII.

Qua ratione dentes sive maxillae clausae ac rigidae aperiri debeant.

I.

Os rigidum a quibusnam caussis oriatur.

QUod in *nonnullis hominibus ita graviter nonnunquam os rigescit*, ut neque *dentes ab invicem diduci*, *neque cibus assumi*, neque sermo satis explicari possit, *hoc spasmis utplurimum*, in inferioris maxillae musculis excitatis, acceptum referendum esse videtur: atque hinc *rigor* sive *spasmus maxillae* vocatur. Ipsi autem spasmi illi *non ab una semper eademque caussa proveniunt.* Nunc *enim a nervis* atque *tendinibus*, in uno alterove corporis membro *vulneratis*, vel *brachio etiam aut pede amputato*, ut saepius in castris vidi, excitantur: nunc *autem propter ipsius maxillae sive faucium etiam* musculorum *inflammationem* incidunt.

I I.

Curatio.

Si ab inflicto vulnere quodam noxa illa suboritur, considerandum ante omnia est, *num forte res quaedam aliena intus in vulnere delitescat*, quae spasmos illos moveat: quam ob caussam vulnus dilatandum. Hac enim reperta ac *decenter extracta*, quam celerrime utplurimum spasmi conquiescunt; *nervinis antea medicamentis nihil omnino, vel parum proficientibus* (*a*). Quodsi autem nihil *omnino alieni delitescere intus in vulnere animadvertitur*, *conjiciendum non sine ratione videtur*, *a nervis aut tendinibus laesis* calamitatem illam proficisci: quemadmodum luculentius ex iis patet, quae de nervorum atque tendinum percussione supra disputavimus (*P. I. Cap. II. No.* 2. *&* 3.). Itaque primum ac *praecipuum auxilium positum est in eo*, *ut protinus ea auxilia*, quae citato loco hanc in rem commendavimus, decenter adhibeantur. *Ubi nihil omnia medicamenta proficiunt*, *necessarium utique est*, *nervum vel tendinem istum laesum*, nisi forte cum praesentissimo mortis periculo idem fiat, *penitus rescindere.* Sic enim opinione citius & spasmi hi, & motae ab his convulsiones evanescunt. Nonnunquam laesus iste nervus usque adeo penitus latet, ut pervestigari nulla ratione valeat, aut ob vitae periculum rescindi haud queat, adeoque nec a convulsionibus aeger homo liberari. Hic miserum, sed unicum tamen auxilium superest, *brachium aut pedem*, *in quo laesus iste nervus latet*, si modo vires aegro sunt, mature abscindere. Facilius *plerumque curari homines* solent, *ubi post amputatum pedem vel brachium* spasmi isti proveniunt. Namque tum sua sponte quasi haud raro malum quiescit; simulatque nimirum aut *filamenta resectis ar-*

(*a*) Conf. hic Lib. I. Cap. II. N. XVIII. & seq. ubi de vulnerum doloribus & spasmis agitur. pag.

arteriis injecta, aut *vitrioli frustula pro* cohibenda *sanguinis profusione imposita recedunt.* Interim haud prorsus insolens atque novum est, nec quicquam remedia omnia hoc in malo valere; ideoque hominibus, calamitate ista pressis, ut saepius vidi, miserandum plane in modum esse pereundum. Sicubi *musculorum, quibus maxilla sustinetur, aut tonsillarum inflammatio* impedit, quo minus diduci ab invicem dentes queant, longe optimum erit, *inflammationem istam debita inflammationibus ratione curare*, siquidem ipsa curata, *maxillarum quoque vel oris rigor paulatim simul cessabit.* Sed *ne qua tamen interea fames hominem aegrum conficiat*, dum cibus assumi difficulter potest, *necessarium utique videtur juscula, cerevisiam calidam* cum vitellis ovorum solutis, *emulsiones amygdalarum* item ac *gelatinas e cornu cervi*, atque id genus alias res succulentas, & bene nutrientes, quae vel ipsis etiam dentibus clausis sorbillari commode possunt, diligenter ipsi porrigere; quin &, *pro re nata, clysteres etiam nutrientes ex similibus rebus paratos identidem injicere.*

III.

Sunt equidem a Medicorum nonnullis propria instrumenta quaedam *dentes diducentia*, sive cochleae oris aut maxillares varii generis atque habitus excogitatae, (*vid. Tab. XX. fig.* 12.) quas *specula oris* vulgo vocant, vel etiam *specilla oricularia;* quarum beneficio diduci os, pro cibis & medicamentis ingerendis, queat. Sed vero, ut ne quid ego dissimulem, *tantum abest, ut instrumentorum ejusmodi usus, certis in casibus tanquam salutaris commendari possit, ut potius quasi perniciosus evitari a prudentibus Medicis debeat.* Neque enim fieri aliter vix potest, quam ut, propter violentam oris diductionem, *musculorum inflammatio cum spasmis atque doloribus subinde augeatur:* quum longe *mitius tractari homo aeger possit, si sorbitiones valentiores isto modo ingerantur*, quem nos jam jam (*No.* 2.) praescripsimus. *Ut proinde velut prorsus hic ineptae atque crudeles rejici maxillares cochleae haud immerito possint.* Atque idem fere censendum etiam de isto Dionisii, celebris quondam apud Gallos chirurgi, consilio videtur, quo is ejusmodi in casibus *dentem aliquem protinus concutiendum vel effringendum* suadet, simulatque per cochleam maxillarem non satis diduci os, ad juscula & medicamenta ingerenda, valeat (*a*). Ceterum *si vel ad oris vitium aliquod explorandum, vel ad operationem aliquam in palato, tonsillis, uva atque dentibus instituendam paulo latius aperiri os oportet*, tantum abest, ut cochleam maxillarem abjiciendam statuam, ut potius vel hanc, *vel oris specillum* (*Tab. XX. fig.* 13.) aut aliud simile vel aequivalens subinde, ubi opus, commendandum censeam.

De cochleis maxillaribus quid habendum sit.

C A-

(*a*) Vid. Ejus chirurgia, demonstrat. VII.

CAPVT LXXVIII.

De dentibus impuris crustis obsessis, vel nigris expurgandis.

I.

Quomodo expurgare dentes scabros oporteat.

QUum *propter luridas, flavas atque nigricantes crustas* illas, quibus obduci dentes *consueverunt*, *non insigniter solum* hominis os deformatur, *sed pessimus quoque odor inde excitatur*, quin etiam dentes ipsi vacillantes redduntur; operae utique pretium facere videntur illi, qui, quam citissime atque exactissime fieri illud potest, dentes ejusmodi *scabros atque impuros mundari expurgarique* curant. Confecta hunc in usum *propria eademque varia instrumenta* sunt, *scalpra dentalia* haud inepte diceres (*vid. Tab. XX. fig.* 14. 15. 16. 17.), quorum pro diverso usu ac necessitate *alia in apice A angustiora*, alia *latiora*, *acutiora* alia, alia *etiam falciformia*, ut fig. 17. existunt, singula autem uni eidemque manubrio (*fig.* 14. *litt. B*) si lubet, jungi vel immitti, aut etiam *peculiaribus manubriis*, ut fig. 16. & 17. ex FAUCHARDO depromtae (*a*) possunt. His ipsis prope gingivas applicatis, alteraque manu dentibus firmatis, dentium crustae illae resolvuntur ac sensim abraduntur; sed *provide tamen, ne ipsa simul gingiva* discerpatur, vel *laceretur*, aut *dens quidam temere evellatur* (*b*). Tum *longe optimum videtur, dentes atque gingivam tinctura laccae Mynsichti, aut rosarum melle*, cui aliquot *spiritus salis aut vitrioli guttae admixtae* sunt, per aliquot dies probe fricare. Sic enim non dentes solum albi, sed gingivae quoque firmiores redduntur. Vidi haud adeo pridem in *Saxonia Odontiatrum*, qui, licet variis illis instrumentis instructus erat, tamen me praesente variis personis omnes dentium crustas *unico illo, quod* fig. 17. *delineatur, promtissime* resolvit.

II.

Quomodo praecaveri dentium crustae possint.

Ne qua autem nova denuo vel crusta vel nigredo dentes infestare facile possit, *necessarium utique est, bonum aliquod dentifricium* in promtu semper habere; quo *ipso post sextum quemque vel septimum diem fricare atque expurgare dentes*, eosque splendidos facere & confirmare queat. *Nimis enim crebra fricatio*, vel quae per nimis acria, aut cruda, aut vehementia medicamenta instituitur, aeque ferme graviter, quam ipsa negligentia dentes affligit. Sic *enim asperior* iste pulvisculus, *qui e pumice, lateribus, coralliis tabacique cineribus & similibus praeparatur*, insigniter dentes atterit atque absumit: *spiritus autem acidi*, qualis praeter reliquos vitrioli ac salis *spiritus est*, sensim sensimque dentes exedunt atque consumunt. Tutissima atque *aptissima dentifricia* sunt, quae ex rebus paulo lenioribus, *lapidibus* puta *cancrorum, matr. perlar. vel conchis praeparatis, osse sepiae, cornu item cervi* atque creta cum *radice iridis Florentinae ac myrrha* similibusque permixtis conficiuntur. Quoties minus firma gingiva est, admisceri

(*a*) Vid. ejus. *Chirurgien Dentiste.*
(*b*) Cautelae hac in actione observandae eodem in libro legi cum fructu poterunt.

ri haud incommode ſpiritus ſalis aut vitrioli guttulae quaedam poterunt. Compoſitio haec eſſe poteſt.

℞. Cretae praeparatae, vel oſſis ſepiae. praeparat.
Myrrh. rubr.
Rad. irid. flor.
C. C. praeparat. ā ʒj vel ij.
Spirit. ſalis gut. iij ad vj. M. F. pulvis tenuiſſimus.

Vel etiam talis:

℞. Conchar. praeparatar.
matr. perlar. praeparat. ā ʒij.
ſangu. dracon. ʒj.
terr. japonic. ℈j. M. F. pulvis ſubtiliſſ.

Quibus equidem pulveribus ut *ſuavis odor concilietur*, haud alienum eſt, *olei ex cinamomo*, *caryophyllis* aut ligno Rhodio facti guttulas *quasdam inſtillare. Ad dentes valde nigros nobiliſſimum* etiam medicamentum eſt, *cinis tabaci*, ſi raro uſurpatur, vel etiam quod hac ratione paratur:

℞. Aqu. plantag. ℥j.
mell. roſat. ʒij.
ſpirit. ſalis gut. X. M.

In *his ſtrophioli aut lintei ſubtilioris pars exigua tingatur, dentibusque leniter quotidie fricandis*, dum *nitidiores iidem evaſerint*, adhibeatur; ſed ita tamen, ut *ſexta quaque vel ſeptima luce aptum aliquod dentifricium* poſtea per aliquod tempus applicetur, vel interponatur. Quam *equidem ob rem peſſimus iſte quamplurimorum empiricorum mos videtur*, quo ad *dentium nigredinem abſtergendam ſalis vel vitrioli ſpiritum quam frequentiſſime* & larga quidem copia adhibent. Si quid enim aliud, *ſpiritus profecto hi acidiſſimi inſigniter dentes & arrodunt & deſtruunt.* Si quis autem nihilominus eodem vel ceteris id genus ſpiritibus acrioribus uti hanc in rem quandoque voluerit, huic ego auctor ſim, ut, quoties ejusmodi quicquam dentibus admovit, *aqua pura os ſtatim probe ſemper eluat*; ne quid forte acrimoniae in dentibus remaneat. Ceterum *praeſtantiſſimum dentes integros ſervandi praeſidium* ſitum in eo eſt, ut non *mane ſolum, ſed interdiu quoque ac veſperi poſt aſſumtum cibum aqua pura ſingulis diebus ipſi* & eluantur, & digitis admotis expurgentur; optimo *dentifricio quodam* vel ſolo *etiam ſale vulgari, quod longo uſu praeſtantiſſimum deprehendi, quavis hebdomade ſemel ſimul* aut bis *adhibito.* Sic enim non a tenacibus ſolum humoribus, qui ex cibis remanent cruſtamque dentibus inducunt, immunes conſervari dentes poſſunt; ſed & *vel maxime a cruciatibus, doloribus & corruptione praeſervari & vindicari.*

CAPUT LXXIX.

De dentibus exesis.

SI *qui forte corrosi sive exesi dentes sunt*, id quod *cariem dentium* vulgo vocare solent, tum abesse vix potest, quin subinde ex cibis particulae quaedam foraminibus istis sese insinuent: quae, dum paulatim putridae atque acres fiunt, ipsos simul *dentes, eorumque membranulas & nervos magis magisque erodunt*, itaque *graviter* hominem & *affligunt*, & *deformant*. His ipsis *calamitatibus* ne prorsus defuisse Chirurgi viderentur, quaesita dudum remedia sunt, quibus propulsari vel imminui saltem eaedem possint. Primum *itaque in hoc medicinae* genere est, ut *vel per adhibitam aciculam vel dentiscalpium*, vel quodcunque *aliud instrumentum aptum*, ut *Tab. XX. fig.* 19. 20. vel 21. quam solertissime *ab intus haerescentibus sordibus foramina expurgentur, ceraque candida vel mastiche postmodum expleantur.* Quae simulatque forte elabitur, nova protinus injicienda cera est. Sic enim & a sordibus & ab ulteriori corruptione quam diutissime saepe immunes conservari dentes poterunt. *Quando caries nondum nimis profunda est, saepe eam lima tollere confert.* Quoties autem intus in molaribus dentibus vitium istiusmodi inest, cumprimis in medio, *longe optimum videtur vel concisis longis auri plumbive foliis ope ferramentorum* Tab. XX. fig. 20. & 21. (*a*) vel *plumbi etiam frustulo solido* ipsique sinui accommodato, quam *exactissime fieri potest, dentes exesos adimplere.* Sicubi paulo *altius dentium molarium foramina* sive caries penetrant, neque proin commode purgari superius praescripta ratione dentes valent, iique vehementes dolores concitent, valens medicina est *quae per instillatum caryophyllorum, cinamomi vel ligni guaiaci oleum aut vitrioli spiritum adhibetur.* Sic enim non sordes tantum intus latentes destrui & consumi, sed *cruciatus quoque protinus* quandoque *leniri consueverunt.* Quae *si forte non satis vehementia reperiuntur, ferramentum aliquod candens* atque huic scopo accommodatum (*Tab. III. fig.* 14. & 16. vel Tab. XX. fig. 20. *vel* 21) *demittere in exesum dentem oportet.* Id ipsum enim quemadmodum & *sordes & dolores quam celerrime tollit*, sic nullis magnopere cruciatibus hominem afficit; dummodo provide satis atque sine proximarum partium damno adhibeatur. *Dentes hunc in modum adusti* ne pristinis denuo cruciatibus affligantur, *supra positis rebus diligenter ipsos adimplere convenit.* Quodsi autem nihil omnino istaec omnia profecerint, vel *dens etiam cera, auro vel plumbo impleri nequeat, unicum restat auxilium, dentem* scilicet, qui neque expleri commode, neque servari sine molestiis potest, si nihil hoc impedit, *extrahere:* quemadmodum mox edocebimus.

C A-

(*a*) Uberius hoc de artificio videri potest *Fauchardus* l. cit.

CAPVT LXXX.

Quomodo manus beneficio lenire dentium dolores oporteat.

INterdum ita graves atque pertinaces dentium dolores ſunt, ut nullis omnino medicamentis deliniri queant. Itaque *ab ipſa manu petere ſanitatis praeſidia convenit*: vel enim 1) ſedantur *ſcarificatis gingivis*, quod PLINIUS jam olim notavit (*a*), & frequens uſus confirmavit; 2) vel *ferramentum aliquod candens* atque huic ſcopo accommodatum in *exeſos dentes ea ratione demittendum*, quam praecedente *capite* praeſcripſimus; vel 3) *locus poſt aurem poſitus*, *antitragum* Anatomici nuncupant, *ferro adurendus*, ſcalpellove incidendus; (*Vid. ſupra cap. LXVIII*) vel ut SCHELHAMMERUS vult, digitis vehementer comprimendus (*b*); vel denique 4) ſi omnia ea parum ſunt, dens iſte corruptus atque dolens eximendus.

CAPVT LXXXI.

Quomodo dentes linguam vel genas pungentes atque inaequales corrigi debeant.

N*Onnunquam dentes ſic increſcunt, ut vel ad interiores vel exteriores partes juſto magis, quam naturaliter decet, inclinent.* Multo ſaepius *dentium confractorum partes acutae inaequaliter* prominent. Utrobique iſtud plerumque praeſto eſſe incommodum conſuevit, ut non ſermo tantum & manducatio inde impediantur; ſed vel *lingua etiam, vel labra compungantur, lacerentur, tum inflammationibus quoque, tumoribus, ulceribus atque haud raro ipſo carcinomate infeſtentur.* Quibus equidem malis peſſimis ut opportune ſuccurratur, neceſſarium utique eſt, vel *per adhibitam limam ſubtiliorem*, qualis vel iſta eſſe poteſt, quae indicatur *Tab. XX. fig.* 22. dentes ejusmodi pernicioſos abradere, *vel & pro mali diſpoſitione forcipis praeacutae beneficio decerpere*, vel etiam, ſicubi iſta parum ſunt, penitus *dentem evellere.*

CAPVT LXXXII.

De dentium evulſione.

I.

D*Entium evulſionem*, CICERONE (*c*) teſte, *primus invenit* AESCULAPIUS. *Cujus equidem in templo plumbeam veteres forcipem ſuſpendiſſe perhiben-* *Raro & caute evulſio inſtituenda.*

(*a*) Lib. 32. cap. 7.
(*b*) In diſſert *de odontalgia tactu ſananda.*
(*c*) De natur. deor. Lib. III. cap. 22.

hibentur; id, nisi me omnia fallunt, significantem, alienum utique ac periculosum esse, alios dentes evellere, nisi qui forcipe plumbea, id est, facili negotio, quippe jam tum mobiles ac labantes, eximi queant. Namque minus bene atque adeo *pessime saluti* suae *consulunt*, *qui absque magna necessitate* in dentium aliquo dolore, *ad firmos adhuc atque integros dentes evellendos paulo imprudentius festinant.* Ut enim nihil jam de eo dicam, quod saepius non sine *gravi dolore*, sed & *quandoque cum vitae periculo* (*a*), ex ossibus, quibus iidem quam firmissime quasi clavus in ligno inhaerent, dentes evellantur; sane *ipsis evulsis*, *non masticatio solum*, *sed sermo etiam haud parum*, si anteriores sunt, difficilis minusque perspicuus redditur. Atque id ipsum magis etiam *in hominibus adultis*, *utpote in quibus nulla omnino spes superest*, fore, ut *novi dentes renascantur.* Interim quamplurimi obvenire possunt casus, ubi eximi dentes oportet.

II.

Quando instituenda.

Sic enim 1) *in infantibus satius plerumque est*, *dentes illos caducos sive* lacteos vulgo dictos, *prudenter eximere*, quam donec sua sponte iidem excidant, exspectare. *Simulatque igitur dentes ejusmodi mobiles fiunt*, identidem *ipsos atque* tamdiu quotidie *digitis adhibitis movere convenit*, dum vel per admotum *digitum*, *vel annexum filum*, vel, quod commodum inprimis videtur, *per forcipem aliquam idoneam*, praesertim illam, quam *corvi rostrum* Chirurgi vocant, aliamve similem facili negotio eximi valeant. Ubi enim justo diutius dentes isti caduci in ore relinquuntur, periculum est, ne juxta ipsos nati dentes novi & molestiam & insignem deformitatem afferant. Tum 2) accidere quoque interdum solet, ut *infantibus dentes quidam e palato prominentes aliove incongruo loco nascantur*: qui si forte infantes in uberibus sugendis vel postea in loquendo impediunt, aut aliud grave damnum inde metuendum, prudenter utique eximendi sunt. Deinde 3) *dentium* praesertim *exesorum dolores* usque adeo *graves* nonnunquam sunt atque intensi, ut nullis omnino aliis remediis deliniri possint, sed a manu potius auxilium postulent. Similiter 4) ubi *dens* aliquis *minus justam figuram vel magnitudinem* habuerit, *quibus vel lingua atque labra graviter laeduntur*, vel insignis deformitas homini conciliatur, vel *labrorum denique curtorum glutinatio impeditur*, longe optimum est, protinus ipsum evellere. Atque idem prorsus judicium de istis etiam dentibus esto, qui 5) *dentis aliquam fistulam concitarunt.* Neque enim utplurimum istiusmodi fistulae, nisi post evulsum dentem noxium, sanescunt.

III.

Quomodo peragenda.

Ipsa autem dentes istiusmodi perniciosos eximendi ratio commodissima fere haec est. Nempe *si ex inferiori maxilla eximi dens aliquis debet*, *in sella quadam humili*, vel & in ipso *humo etiam aegrotus considea*t; sin *vero e maxilla superiori*, *in sella paulo altiori vel lectulo*, quamvis etiam sint, qui in utroque casu aegrum in humo vel humile sella desidere jubeant. Tum Chirurgus ferramen-

(*a*) Cujusmodi quidem exemplum relatum legimus a BOHNIO in lib. *de vulnerum renunciatione*, aliaque ab aliis observata sunt.

mentum aliquod aptum quam ſolertiſſime applicet, idemque recta tantiſper & quam providiſſime quidem ducat, atque vacillet, quaſi clavum e ligno evellere velit, donec dens ille noxius ex alveolo ſuo prodeat. Ac in *inferioribus quidem dentibus eximendis ſurſum*, in *ſuperioribus deorſum verſus ducere inſtrumentum convenit*. Quanquam plane ſingularibus hic opus artificiis eſt (*a*), niſi aut fruſtra comprehendere, aut frangere etiam dentes voluerimus.

IV.

Ad inſtrumenta autem, evellendis dentibus accommodata, quod attinet, horum uſque adeo inſignis & copia & varietas eſt, ut nemo fere Chirurgus ſit, quin peculiaria inſtrumentorum genera in promtu habeat. Quam maxime familiaria in his ea ſunt, quae *pelicanus*, *odontagra*, vel *forceps*, *roſtrum corvi* dicta, appellari a Chirurgis conſueverunt, aliave ſimilia a variis jam dilineata. *Minus communia, ſed aptiſſima tamen ſunt*, quae *Tab. XX. fig.* 23. 24. 25. *deſignavimus:* quanquam ipſorum uſus facilius, demonſtrari ad oculum, quam verbis deſcribi valeat (*b*). Tum *fractorum quoque dentium fragmentis & radicibus eximendis*, ſi forcipes forte non ſufficiunt, peculiaria in ſcholis Chirurgorum deſtinata reperiuntur inſtrumenta. Cujus equidem generis illud eſt, quod *pes caprae* vulgo nuncupatur; vel ipſis etiam Chirurgicae tironibus notum inſtrumentum, itemque illud, quod fig. 26. exhibetur. Eundem ferme uſum praeſtare illud inſtrumentum ſolet, quod *fig.* 23. *litt. A.* delineatum exhibemus; & cujus altera pars per *litteram B.* indicata, ipſis dentibus extrahendis accommodata eſt. *Plura ejuſmodi inſtrumenta* a GARENGEOT. lib. *de Inſtr. Chirurg.* delineata ac deſcripta *videri poſſunt*. *Inſtrumenta idonea.*

V.

Ceterum illud breviter hic admonendum reſtat, dentes, tametſi ſaepius refigi debeant, haud facile tamen tum eximi debere, quando *tumor vel inflammatio*, praeſertim gravior, gingivas aliasque partes propinquas infeſtat. Namque alias periculum eſt, ne dolor nimis vehemens aegris concitetur, & poſt ipſam operationem confectam adhuc graviora mala aegrotos, aut periculoſa *haemorrhagia* (*c*) invadant. Denique nec *gravidis* ob multa pericula, inde metuenda, dentes facile evellendi. *Monita quaedam.*

CA-

(*a*) De his uberius conſulatur *Fauchardus* in lib. qui inſcribitur *Le Chirurgien Dentiſte.*

(*b*) Praeter haec laudatus FAUCHARDUS plura adhuc, quae vehementer laudat, in lib. citato delineavit & deſcripſit.

(*c*) *Haemorrhagias* quandoque graves, imo mortiferas quandoque dentium evulſionem ſecutas eſſe, ſcriptores notarunt plures. Quodſi igitur haemorrhagia gravior aut diuturnior incidat, acetum forte vel ſpir. vini rectificatiſſimus ore contineri ſaepius debet, vel cum turunda ex linamentis alveolo intrudi, & digitis bene imprimi, donec tandem ſubſiſtat. Ita & turunda ex emplaſtro quodam ſtiptico aut glutinoſo intruſa haemorrhagiam, quae jam XXIV. horas duravit, aliquando compeſcuit.

CAPUT LXXXIII.

De dentium artificialium insitione.

Mirificam ex anterioribus dentibus amissis & deformitatem & sermonis explicandi difficultatem nasci, & supra jam indicavimus, & quotidianus rerum usus loquitur. Quibus equidem incommodis ne qua forte medicina omnis deesset, *novam dentes ex ebore, vel hippopotami dentibus, vel etiam ex ossibus bubulis efficiendi exactissimeque* inter reliquos *firmandi artem Chirurgi excogitarunt.* Sicubi uno plures iidemque contigui dentes perierunt, tum plures etiam *ex uno eodemque ossis frusto factos*, firmiterque proinde sibi mutuo cohaerentes, immittere in locum vacuum dentes convenit: atque ita quidem, ut vel propter ipsam figuram suam, vel & per filum quoddam sericum sive aureum firmiter cum proximis firmis sive vicinis dentibus, adeoque & cum reliqua dentium naturalium serie cohaerescant. *Ne qua autem facile corrumpi dentes istiusmodi artificiales possint*, haud alienum est, *ante somnum semper ipsos eximere*, diligenterque expurgatos post confectum somnum mundatumque os rursus immittere. *Si qua autem forte radix aut festuca superest, propter quam* dentes *artificiales immitti minus commode possunt*, necessarium utique est, vel *per adhibitam limam* quicquid impedimento est, abradere, vel per admotum ferramentum ex modo *cap.* 82. laudatis penitus *illud eximere.* De his uberius rursus legi meretur FAUCHARDUS libro saepius jam laudato.

Explicato Tabulae vigesimae.

Fig. 1. Ostendit *caput infantis*, labro leporino litt. A laborantis, duos circiter annos nati, cujus totum simul palatum fissum erat, atque in latere sinistro dentes duos incisores conspiciendos exhibet.

Fig. 2. denotat acum seu potius *aciculam* capitulo instructam, & cuspide triangulari donatam, ad labra leporina jungenda idoneam.

Fig. 3. similis *acicula* est, sed cuspide plana, ex orichalco seu argento confecta.

Fig. 4. alia ejusmodi acus sive *fibula* cuspide plana, & sine capitulo.

Fig. 5. demonstrat duas ejusmodi aciculas per labrum leporinum trajectas, quibus filum orbiculatim circumjectum est.

Fig. 6. & 7. duo *tenacula* demonstrat, quibus nonnulli in operatione labri leporini utuntur, pro oris ejus accuratius & sine magna sanguinis profusione resecandis. Parte A. B. prehenduntur orae labri: quae deinde, dum annuli CC versus BB moventur, apte firmantur.

Fig. 8. est acus in forma acus lardariae, a PETITO, Chirurgo Parisiensi, excogitata, pro labris leporinis apte perforandis, & fibulis sive aciculis commode immittendis, ubi litt. A fissuram ejus denotat, in quam, postquam acus dimidia trajecta est, fibula quaedam immittitur, & ope hujus acus in labrum inducitur.

Fig. 9. *fibulam* denotat argenteam ex argento flexili paratam, utrinque capitatam, quam PETITUS hic adhibet.

Fig. 10. aliam ejusmodi *fibulam* demonſtrat, in altero tantum extremo capitulo inſtructam, quam ego ob rationes ſupra dictas praeferendam eſſe exiſtimo.

Fig. 11. exhibetur *facies hominis, carcinomate labri inferioris* laborantis: ubi litt. aaa labrum eroſum ſive cancrum apertum & exulceratum deſignat, dentibus cum gingivis apparentibus; litt. bbb autem tumorem carcinomatoſum interiorem faciem anguli ſiniſtri oris occupantem.

Fig. 12. ferramentum exhibet, quod *ſpeculum oris* vulgo appellant, cochlea inſtructum, pro dentibus diducendis, quando Chirurgo in ore aliquid perficiendum: nam litt. AA. partes indicant, quae dentibus inciſoriis interponuntur, quae deinde cochlea B ulterius, ſi opus eſt, diduci poſſunt.

Fig. 13. aliam ſpeciem *ſpeculi oris* repraeſentat, in modum fere forcipis exaratum, cujus pars A linguae imponitur pro ea ſupprimenda & firmanda; pars BB dentibus inciſoriis ſuperioris maxillae ſubjicitur: habenis vero ſive extremis CC diductis os apertum & lingua ſimul depreſſa detinetur.

Fig. 14. 15. 16. 17. inſtrumenta exhibentur dentibus impuris & cruſta ſive tartaro obſeſſis purgandis inſervientia, variarum figurarum in apicibus AAA, prout modo ex interiori, modo ex exteriori parte; modo a dentibus inferioribus, modo a ſuperioribus aliquid ſeparandum & expurgandum: ubi manubrium B fig. 14. ita comparatum eſt, ut & reliqua ferramenta modo indicata ope cochleae ccc. eidem immitti queant.

Fig. 18. & 19. ſunt duo ferramenta, iiſdem uſibus deſtinata, ſed paulo majora, qualia FAUCHARDUS maxime idonea eſſe exiſtimat, qui adhuc plura alia deſcribit.

Fig. 20. & 21. indicant duo ferramenta, pro dentibus cavis, ſi opus, non ſolum expurgandis, ſed etiam adurendis, aut quoque auro vel plumbo implendis.

Fig. 22. *Limam* pro dentibus vel pungentibus vel carioſis limandis idoneam ſiſtit: & quidem litt. A limam, B manubrium.

Fig. 23. *Odontagra* ſive ferramentum dentibus evellendis deſtinatum recentius quoddam genus. Pars A ad radices dentium eximendas loco pedis caprini dicti apte ſervire poteſt; pars autem B cum adjumento unci C ad integros dentes extrahendos apta eſt. Nam non ſolum protrahi poteſt pro dentium eximendorum magnitudine per cochleam D; ſed condi etiam, ſi reflectitur, commoditatis ergo in capſula ſive operculo E uncus hic poteſt.

Fig. 24. Aliud genus *odontagrae* commodum, quod ope trochleae A majoribus & minoribus dentibus facile accommodari poteſt, ſi habena ſive globus B circumagitur.

Fig. 25. Aliud inſtrumentum pro eodem uſu, idemque tribus uncis, uno recto A & duobus incurvatis B C inſtructum: quorum rectus pro dentibus molaribus anterioribus; curvi vero pro poſterioribus tam dextri quam ſiniſtri lateris eximendis inſerviunt, & unusquiſque pro dentis eximendi ſitu per cochleam D in corpore machinae firmari poteſt. Ita & praecipua pars ſive vectis hujus machinae F pro rei neceſſitate per manubrium E interventu cochleae G vel extendi vel contrahi poteſt ac debet.

Fig.

Fig. 26. Uncum repraesentat pro dentibus nonnullis eorumve radicibus eximendis idoneum.

De gingivae noxis, quae manus beneficio curantur.

CAPUT LXXXIV.

Quomodo aperire gingivam in difficiliori dentitione conveniat.

D*Ifficiliorem equidem in infantibus dentitionem non spasmos* solum, *convulsiones atque epilepsiam*, sed ipsam quoque mortem haud raro concitare, communis experientia loquitur. *Saepius enim usque adeo crassa & tenax eorum gingiva est*, ut a dentibus subter ipsam *latentibus atque jam jam prodituris vix vel difficulter* admodum *perrumpi valeat.* Quando vero dentes, naturae ministerio, sensim sensimque altius ex alveolis prodeunt, graviusque proinde supra positam gingivam distendunt atque urgent, *fieri aliter vix potest*, *quam ut* dolores, *aestus sive calor p. n. atque vigiliae cum continua ejulatione* superiusque positis malis suboriantur. Simulatque igitur infantes ad *dentitionem maturi nimio calore*, *clamoribus atque vigiliis*, *vel convulsionibus etiam atque epilepsia vexantur*, dispiciendum protinus est, num *quis forsan in gingiva tumor dentem aliquem imminentem significet.* Si quid enim istiusmodi subest, *a medicamentis convenientibus a Medico petendis primo*, deinde, his *nihil efficientibus a manu*, *praesertim si malum desperatum* esse videtur, petenda *sanitatis atque vitae praesidia* sunt. Nempe incidi provide *per adhibitum scalpellum gingiva tumida*, & transverse quidem ad usque ipsum dentem subtus urgentem debet. Sic enim sublata hoc modo gingivarum violenta distensione, superius enumeratae *calamitates protinus plerumque evanescunt*, praesertim si postea gingivae vulneratae sirupo violarum vel melle rosarum diligenter inunguntur (*a*). E contrario cum haec neglecta esset in Ducis Niverensis filio octomestri, mortem inde secutam esse notavit PARAEUS Lib XXIII. Cap. 67. SYDENHAMIUS, practicus Medicus celeberrimus Anglus, asseverat, (*b*) *difficiliorem in infantibus dentitionem*, siquidem ipsa nunquam non conjunctam inflammationem habeat, *promtius haud curari*, *quam sanguinis in infantibus ejusmodi per venas detractione. In adultis* autem, quibus vulgo sic dicti *dentes sapientiae post annum vigesimum magnis saepe cum doloribus nascuntur*, hos dolores, quos apte quoque vocare possumus dentitionem difficilem, quam felicissime per *crebram gingivae tenacioris atque tumentis concisionem sive scarificationem*, *aut ipsam gingivae incisionem* deliniri, VESALIUS memorat (*c*). Cui quidem eo magis *habenda fides* est, *quum*

(*a*) Curationis hujus exempla quaedam extant apud PARAEUM *lib. XXIII. cap.* 67. itemque DRAKIUM *anatom* pag. 653.
(*b*) In *opusculis* suis practicis.
(*c*) *De human. corp. fabric. Lib. I. C. XI.*

TAB. XX.

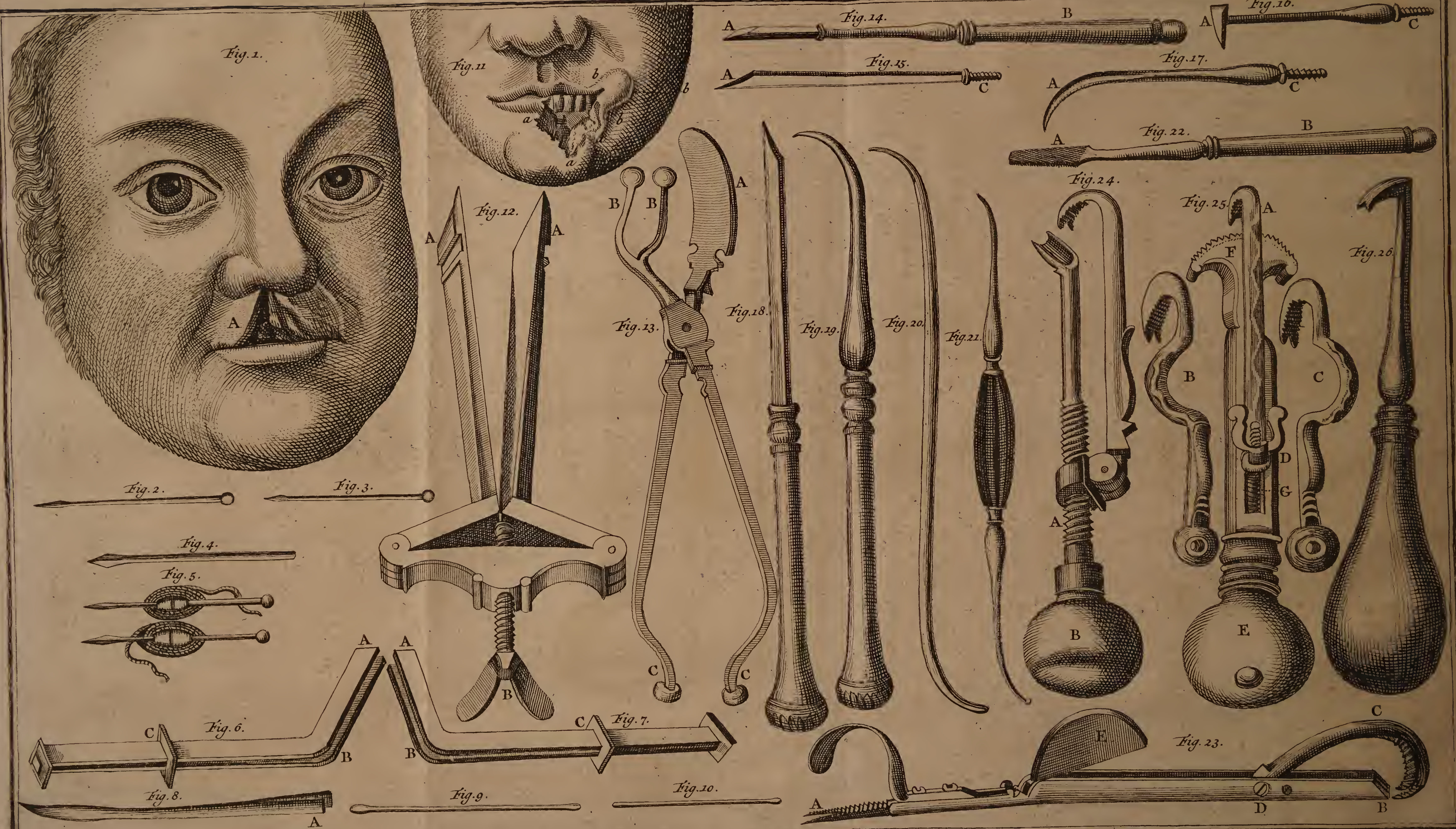

Fig. 1.
A
Fig. 11
a
b
Fig. 12.
A
B
Fig. 13.
B
C
Fig. 14.
Fig. 15.
Fig. 16.
Fig. 17.
Fig. 18.
Fig. 19.
Fig. 20.
Fig. 21.
Fig. 22.
Fig. 23.
D
E
Fig. 24.
Fig. 25.
F
G
Fig. 26.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.

quum ipſemet viginti ſex annos natus hanc curandi rationem in proprio corpore ſuſcepit.

CAPVT LXXXV.

De epulidibus ſeu gingivae tuberculis.

G*Ingivae tubercula ſive carunculae* Medicis *Epulides* vocantur. *Duplex autem praecipue ipſarum* genus eſt: *nonnullae enim ſine doloribus* ſunt; aliae *graviter hominem* affligunt, *ſiquidem* malignae *ſunt paulatimque* interdum *in cancrum tranſeunt.* Tum *ex magnitudine ipſoque habitu epulidum diſcrimen* aliquod naſcitur. *Quaedam* enim *nucem aliquam grandem*, aliae minutam adaequant: quaedam duriores, aliae molliores ſunt: quaedam denique tenuem, *aliae craſſiorem atque ampliorem radicem habent.* Neque vero *malas* tantum diſtendunt ac *deformant* epulides, ſi magnae ſunt, *ſed maſticationem quoque & ſermonem inſigniter* impediunt, promtiſſimamque proin curationem exigunt. *Nulla autem promtior curandi ratio* locum hic invenit, quam qua carunculae iſtae, perinde ut alias in ejuſmodi tuberculis fieri ſolet, *penitus extirpantur.* Itaque *ubi tenuiorem radicem epulides habuerint*, vel *filum* quoddam diligenter injiciendum, *radixque probe liganda ſive conſtringenda eſt* (*a*), vel forfice aut ſcalpello reſecanda. Ubi vero *pars ima paulo amplior fuerit*, *medicamentum* aliquod *rodens* idemque *lene* applicare convenit. Faciunt *huc inprimis oleum tartari* per deliquium, vel & *ſolutio ſalis ammoniaci.* A *vehementioribus* atque venenatis autem prorſus hic abſtinendum eſt: ſiquidem ipſa gravem plerumque in ore inflammationem, exulcerationem, vel cariem, quin etiam, ubi forte deglutiuntur, mortem inducere poſſunt. *Quare ſi blandiora non ſufficiunt*, *tutius a ferro ſanitatis praeſidia hic petuntur*, dum *carunculae iſtae volſella vel uncinulo comprehenſae ſcalpello vel forfice reſcinduntur*; ſed ita tamen, ne gingiva ſimul tota excisa caries in oſſibus maxillae denudatis concitetur. *Sanguinis fluxus aliquamdiu permittatur.* Si vero *diutius*, *quam* par eſt, perduret, *quo facilius cohibeatur atque ſanguis ex ore* expurgetur, longe optimum *erit vinum*, *praeſertim rubrum*, idque *adſtringens*, vel *oxycratum cum pauco alumine* mixtum, quam frequentiſſime homini aegro pro ore colluendo porrigere, donec is cruorem omnem exſpuerit. Si *ſanguis conquievit*, *oleo myrrhae* per deliq. vel *eſſentia myrrhae cum roſarum melle* permixta, pars afflicta debet inungi, atque id ipſum quotidie tamdiu fieri, donec vulnus conſanuerit. *Si quid forte ex tuberculo remanſit*, *vel redire minatur*, mature illud exedere per antea laudata, vel etiam per admotum vitriolum coeruleum ſimileve aliud medicamentum rodens oportet, vel etiam forfice vel ſcalpello iterum reſecare. *Ferrum candens in ejusmodi caſibus a nonnullis hic commendatur*, & felices eo peractae curationes ab iis referuntur (*b*); tamen non minus ſolum commode hic in ore applicari poteſt, ſed inſignes quoque dolores concitat. *Interea tamen ſi aliter reprimi non poſſet*, *illud* tandem

(*a*) Exemplum hujus curationis obvium eſt apud SCULTETUM *obſervat.* 94.
(*a*) Vid. *Ruyſchii* Obſervat.

tandem *quoque adhibendum esset.* Singulare curationis vitii hujus exemplum una cum scalpello ad hunc usum accommodato MEEKRENIUS proposuit *observat. XXVIII.* SCULTETUS *autem carunculam istiusmodi gingivae dentium anteriorum juxta palatum adhaerescentem* per adhibitam *volsellam ad polypos adaptatam feliciter extirpavit. vid. Ej. observ.* 35. Ego etiam in palato post dentes incisores talem superioribus *annis in monacho vidi*: quae vero ob *spinam ventosam* in ossibus palati conjunctam, & quia aeger ignem admittere noluerat, tolli constanter non potuit, sed aeger tandem viribus exhaustus moriebatur.

CAPUT LXXXVI.

De Parulidibus seu gingivae abscessibus.

NOnnunquam *ex vehementioribus dentium doloribus* tumores graviter *dolentes cum inflammatione ipsarumque malarum* tumore, modo minore modo majore, in gingivis proveniunt. *Parulidas* Graeci appellant. *His primum eadem prorsus ratione, quam supra in tumoribus inflammatoriis* reliquis proposuimus, succurritur: medicamentis scilicet digerentibus; vel, sicubi haec non proficiunt, aut malum neglectum, in *abscessum* aut *fistulam* quandoque degenerant. Igitur *si recens adhuc tumor est, longe optimum* videtur, *ad dolores, ob quos aegri dormire nequeunt, leniendos* tumoremque *digerendum*, primo sanguinem detrahere, ac deinceps *chamaemelum*, *salviam*, *flores sambuci*, aliasque id genus herbas digerentes *in aqua vel lacte coquere*, calidumque liquorem ore diu continendum quam saepissime aegrotanti porrigere. *Extrinsecus adhiberi sacculus aliquis* ex similibus herbis, vel *emplastrum de meliloto*, vel *diachylum simplex cum camph.* vel, si haec non sunt, strophiolum saltem calidum, pro arcendo frigore & faciliori resolutione obtinenda, poterit: *non neglectis internis diaphoreticis ac resolventibus.* Quodsi vero *resolutio obtineri nequeat*, *emollientibus opus est*, *althaea scilicet*, *malva*, *verbasco*, *ficubus* aliisque similibus cum lacte decoctis, creberrimeque ore retentis. Externe *ad accelerandam maturitatem* utilissimum erit, simul *ficum dimidiam* atque *super prunis tostam intus* ad tumorem applicare; extrinsecus autem *cataplasma* quoddam emolliens super malam imponere. Simulatque *tumoris mollities suppurationem significat*, *statim* tuberculum, vel *subcrudum* etiam, *incidendum*, ne, *si ibi diutius pus* permanserit, ipsum simul os afficiatur atque exedatur, unde pessimae saepe fistulae oriuntur. Ulcere per scalpellum aperto, diligenter exprimi per admotos digitos materia corrupta debet, subindeque vel vino calido, vel *decocto ex agrimonia & hyperico cum admixto rosarum melle colluendo* purgari. Atque id ipsum tantisper fieri convenit, dum penitus ejecta materia noxia deprehenditur. Tum enim sua quasi sponte vulneris orae coibunt. Sicubi paulo altius vitium penetrarit, necessarium utique est, *decoctum illud per syringam* injicere, *diligentissimeque rursus expresso liquore*, splenium aliquod fasciae beneficio super ipsum ulceris fundum deligare, ut nimirum is primo sanescat. *Quodsi autem in fistulam* (cui ossis caries saepe conjuncta est) *ulcus degenerat*, tum post injectiones supra *positas singulas olei myrrhae per deliq.* vel & *elixir. proprietatis*

por-

portiuncula inſtillanda ſive immittenda, pro ulcere cum expurgando, tum glutinando. Hac *enim curandi ratione adhibita, egomet non ſolum varias* ſimplices, *verum etiam fiſtulam ejuſmodi cum oſſis carie conjunctam*, eandemque *jam tum inveteratam*, ſiquidem ultra annum ipſa inſederat; *ad ſanitatem perduxi.* Sed ſi nihil omnia medicamenta proficiunt, ſcalpello incidere fiſtulam oportet, ipſamque *ante omnia cariem vel medicamentis*, vel *radula*, vel denique *ferro candenti ea* ratione extirpare, quam ſupra deſcripſimus, (*P. I. Lib. V. cap. VIII.*). *Interdum dens* aliquis *exeſus fiſtulam in gingiva facit*, quas *dentium fiſtulas* ſive maxillares appellare ſolent: qui *proinde eximi prius debet*, quam fiſtulae medicina conveniens adhiberi poſſit. *Singulares de parulidibus obſervationes Miſcellanea Berolinenſia* Part. I. *pag.* 143. continent: utpote ex quibus pateſcit, *medicamenta ſuppurantia parum atque adeo nihil profeciſſe*; quinimo *tumores*, *niſi protinus inciſi fuerunt*, ad *fiſtulas tranſiiſſe*, quae ſanari ante *haud potuerunt*, *quam exeſus dens fuerit extractus.* Praeſtat igitur, quemadmodum ſupra jam tum admonuimus, tuberculum iſtiusmodi, vel ſubcrudum etiam, protinus incidere, quam per fruſtra diutius tentatum reſolutionis negotium cariei periculo ipſum os exponere. Ceterum de *Epulide* & *Parulide* SCHELHAMMERUS jam An. 1692. elegantem diſſertationem edidit, quae evolvi poteſt.

De linguae vitiis, quae manus beneficio curantur.

CAPUT LXXXVII.

Quomodo deprimi lingua, & liquor in fauces injici debeat.

POſſunt *equidem varia incidere palati ſive oris* vitia, *tonſillarum* nempe atque *uvulae inflammationes* ſive *exulcerationes*, *polypus* item *atque abſceſſus oris*, *oſſicula denique vel piſcium* ſpinae intus forte in faucibus defixae, quae providam omnino atque aptam linguae depreſſionem poſtulant: ſiquidem *accurate ipſa* cognoſcere atque *curare volueris. Adhiberi ad hunc uſum peculiare* quoddam inſtrumenti genus ſolet, *gloſſoſpatha*, ſive *ſpecillum linguae* Medicis vocatum (*Vid. Tab. I. litt. P.*). *Nobiliores* autem iidemque delicatiores, quia ſpecillum iſtiusmodi, utpote quorumvis *aliorum hominum* ori applicatum, inſigniter faſtidiunt, elegantius longe eſt atque ſimul *commodiſſimum*, *cochlear quoddam mundum anſaque planiori inſtructum* applicare. Utrobique vero id proſpiciendum inprimis eſt, ut quam leniſſime inſtrumentum admoveatur, ne qua forte partium aegrarum inflammatio cum doloribus concitetur vel adaugeatur. Sicubi *injectionibus ſimul opus eſt*, ſuper *ſpathae oris ſive cochlearis anſam* ſyringem in os immittere atque *liquorem convenientem injicere oportet.* Si quae autem *oris ulcera*, *tonſillarum* ac *uvulae* vitia, *narium* polypi atque id genus alia incommoda, ſed *abſque inflammatione tamen & convulſionibus incidunt*, quae, quo minus aperiri os valeat, impediunt, *ſpeculum oris quoddam prudenter adhibendum eſt* (Tab. XX. fig. 12. vel 13.).

CAPVT LXXXVIII.

Quomodo succidere frenulum linguae conveniat, quod nostrates solutionem linguae *appellant.*

I.

Quando frenulum linguae incidendum.

SOlutionem *linguae* eam operationem Germani appellant, quando membrana sub lingua, quam *frenulum* Medici vocant, dividitur sive inciditur. Fit ea plerumque in infantibus, & quidem *duplicem ob caussam*: nimirum primo in infantibus valde tenellis, quando scilicet linguae pars anterior in iis a primo natali die nimis arcte cum parte subjecta per membranulam illam ita juncta est, *ut linguam* satis *movere aut ex ore exserere*, adeoque & *sugere rite nequeant.* Deinde etiam fit *in paulo adultioribus*, quando *nimirum* ob hanc membranam *nimis arctam aut brevem* justo tempore articulate loqui non possunt: quare propter utramque caussam haec curatio valde saepius necessaria est. Interea *tamen sciendum*, *hanc linguae* solutionem *non in omnibus recens natis promiscue infantibus*, *ut pleraeque* adhuc *hodie obstetrices ac mulieres*, imo & multi alii homines temere putant, requiri; sed potius statuendum, eam vix in millesimo quoque infante necessariam esse; imo, ut usus me & plures alios prudentiores Medicos docuit, hoc vitium longe rarius occurrere quam labra leporina. *Quotiescunque enim infans linguam ex ore emittere* potest, *frenulum bene se habet*, atque *operatione hac non indiget:* nam *& sugere & loqui tandem*, nisi aliud vitium subsit, discet. Contra *si infans linguam vix movere*, neque *super dentes ex ore exserere posset*, *vel membrana* haec alia ratione usum linguae impediret, tunc utique incisione apta opus est. Quia vero *non temere instituenda*, ne, *ut quandoque factum est*, *mala perniciosissima imo* & quandoque *ipsa mors ea inducantur* (*a*), operae pretium erit, quomodo ea recte institui debeat, explicare.

II.

Curandi ratio.

Scilicet infans a robusto gremio comprehendendus, & deinde ab alio caput probe firmandum. Postea extrema lingua vel per adhibitum linteolum, ne facile e digitis rursus elabatur (*vid. Tab. XXI. fig.* 1.), comprehendi, vel & per propriam *furcinulam* (*fig.* 2. & 3. itemque *Tab. I. litt. O aut P.*) manu sinistra paululum attolli debet, cui tamen manum, si res eas expediri potest, praefero (*b*). Dehinc ipsum linguae frenulum, venas raninas inter & ductus salivales inferiores, quantum quidem ad sugendi loquendique facultatem sufficit, forcipe apicibus obtusis Tab. I. litt. C. vel scalpello inciditur; sed provide tamen, ne aut ductus salivales, aut venae raninae, aut nervi linguae simul incidantur. His etenim laesis mala gravissima suboriuntur. Sic enim Dio-

(*a*) Vid. exemplum in ROONHUYS. Obs. XI. & Mauricaeus Obs. 301.

(*b*) Cui quoque sententiae *Garengeot* subscribit, furcinulamque rejicit in *Traité des Instrumens* Tom. I. p. 329.

DIONISIUS *in Chirurgia* sua memorat (*a*), infantulum quendam, propter nimiam sanguinis ex incisis venis raninis profusionem brevi post operationem exspirasse. Si quae autem forte fortuna vena incidatur, quod in nimis brevi & crasso frenulo facile contingere potest, spleniolum aliquod complicatum acetoque madidum tantisper sub lingua continendum est, donec sanguis conquieverit. Quodsi forte *in prima incisione non satis succisa lingua deprehenditur*, post *aliquot dies vel pro re nata etiam septimanas reliquam frenuli partem*, quam providissime fieri potest, forfice vel scalpello adhuc resecare possumus. Denique post peractam operationem digitus melle rosarum vel sirupo violarum madidus sub lingua quam saepissime hinc inde commovendus, vulnusque eo blande inungendum est, ne solutum aut divisum linguae frenulum denuo confervescat.

III.

Ceterum ex *jam dictis* non id *solum apparet*, *rariora longe*, *quam vulgo putatur*, *noxae* hujus *exempla* esse, sed *curationem* quoque subinde *periculosam*. Quam quidem ob rem pessime *falluntur obstetrices illae*, *quae*, *nullum prorsus infantem ab istoc vitio immunem nasci*, cum imperitissimo vulgo *statuunt*: adeoque infantulis recens natis omnibus digitis in os immissis, linguae frenulum istud unguium adjumento resolvere allaborant. Namque *abesse vix* potest, quin *temeraria & rudior istiusmodi per ungues laceratio illius membranae inflammationes*, *convulsiones atque adeo* mortem ipsam in *tenerrimis infantulis saepe adducat*. Itaque non obstetrices tantum & mulierculae ab imprudenti frenuli ista solutione seu potius laceratione serio dehortandae sunt, sed HILDANUS quoque inprimis hic consulendus; siquidem is *Cent. III. obs.* 28. non ipsius tantum noxae naturam atque curationem, sed varia quoque incommoda, quae concitari per imprudentem operationem possunt atque solent, accurate admodum proposuit. *Quando autem solutio frenuli hujus requiritur*, *tutius longe & minori cum dolore ea forfice* aut scalpello, ut dictum est, quam unguibus rudioribus perfici potest; interea tamen & MAURICAEUS ab inepta hujus frenuli sectione mortem notavit. Observ. 301. **Scholion.**

CAPUT LXXXIX.

De ranula sive tumore, itemque calculo sub lingua.

I.

RAnulam Medici vocant *tumorem sive abscessum*, *qui sub extrema lingua juxta frenulum & venas raninas*, modo *in dextra*, modo *in sinistra*, modo denique *in media parte* subjecta nascitur. Intus contenta materia varia est: nunc enim lympha tenax & mucilaginosa carnem distendit, nunc alia quaedam materia purulenta crassior, atque duriuscula, imo *quandoque lapidea hic deprehenditur*, *quae tumorem facit*. Tumor ipse quandoque celeriter admodum increscit, **Ranula quid sit.**

(*a*) Ubi de frenulo linguae agit.

crescit, atque non *loquendi solum ac deglutiendi facultatem* mirifice impedit, sed *acutissimos quoque dolores* interdum concitat (*a*). Nonnunquam *etiam tubercula carnosa eademque dura hic enascuntur;* quae quo majores dolores afferunt, hoc magis etiam periculosa sunt, paulatimque aliquando, ut semel iterumque vidi, *in cancrum transeunt.* Saepius autem infantes, quam adulti, a tumoribus sub lingua infestantur. Neque *facile etiam resolvi*, quicquid *semel* hic *coiit*, *potest:* siquidem medicamenta resolventia commode applicari & firmari hic non valent. Eandem etiam propter caussam ranula difficulter ad suppurationem perducitur. Ut proinde plerumque *vix nisi a manu sanitatis praesidia* petere conveniat.

II.

Curatio. Et vero quia tumores *isti plerumque tumoribus tunicatis haud absimiles sunt*, *longe optimum foret*, eosdem, ceu supra (*cap. XXVIII.*) praescriptum est, *protinus una cum ipsis tunicis extirpare.* Sed variae *tamen rationes sunt, quae istam curandi rationem, longe ceteroquin promtissimam, hic impediunt.* Neque enim tunica solum tenuissima plerumque hic esse solet, *sed miserabilis quoque infantum ejulatio ita periculosam atque ancipitem hanc operationem efficit*, ut nihil omnino facilius sit, quam nervos, vasa linguae sanguifera *ductusque salivales* graviter laedere, indeque & dolores vehementissimos, & *spasmos, vel inflammationes*, vel sanguinis profusiones gravissimas concitare. Itaque longe melius infantum saluti prospicitur, sicubi, detento ac firmato prius infante ejusque capite per ministros lingua per alterutram Chirurgi manum sursum paululum adducta, tumor per immissum altera manu scalpellum secundum longitudinem transversim, sed provide tamen, ne modo memoratae partes simul percutiantur, inciditur, atque intus contenta materia noxia, sive ea sit spissa (*b*), sive etiam purulenta, quam diligentissime emittitur; vel, ubi crassior fuerit, per admotos digitos vel specilla exprimitur. Ne qua autem, prout fieri plerumque solet, tumor istiusmodi propter intus relictam tunicam, denuo renascatur, quod facile alias fieri solet: *tutissimum utique* fuerit, ipsum *vulneris fundum linamentis in rosarum melle, cui spiritus vitrioli ad notabilem acorem admixtus est*, tinctis *identidem*, per dies singulos atque tamdiu expurgare, donec tunica penitus exesa & consumta deprehendatur. Tum enim absque omni periculo, vel oleo & saccharo, vel *mero rosarum melle aut oleo myrrhae per deliquium adhibito*, ad sanitatem ulcus perduci poterit. Interdum sine *admotis medicamentis atque instrumentis*, *velut sua sponte tumor iste rumpitur:* adeoque tunc si satis patet, eodem prorsus, quem jam jam proposuimus, modo instituere purgationem glutinationemque ulceris oportet; verum, si minus valet, forfice prius vulnusculum dilatandum est. Nonnunquam *glandulae subter linguam positae cum doloribus atque inflammatione intumescunt.* Quod ipsum *simulatque incidit*, *lac calidum ore continendum*, atque *ficus dimidia tosta diligenter ad partem* aegram appli-

(*a*) Exempla huc facientia extant apud MARCHETTUM *Observat.* 31. TULPIUM item *Observat.* Lib. I. cap. 32. nec non apud FABRICIUM AB AQUAPENDENTE, cap. De ranula linguae. Conferri quoque potest *Diss. de Ranula.*

(*b*) Anno 1746 curavi infantem novem mensium, cui ingens ranula erat sub lingua, nucis juglandis quasi magnitudine, in qua materia erat albo ovi prorsus fere similis.

applicanda, *cataplasmatibus atque emplastris emollientibus subter* mentum impositis, donec vel *resolutus*, vel ad *maturitatem tumor* perveniat (*a*). Tunc enim, si maturus deprehenditur, incidi, expurgari atque glutinari pars afflicta eo modo debet, quem in *epulidibus* seu gingivae abscessibus supra descripsimus (*Cap. LXXXV.*). Sicubi, *prout egomet aliquoties* observavi, tumor *sub lingua media*, *sive in illa parte* est, ubi *ductus salivales in os transeunt*, *abstinendum* utique *a scalpello* est, ne scilicet *ductus isti salivales una* cum *nervis* aut *vasis* sanguiferis *vicinis perrumpantur*, nisi forte a latere accessus detur, ut incidi tuto possit. Tutius enim hic est, donec naturae beneficio ulcus aperiatur, exspectare, diligenterque postmodum secundum modo propositam rationem expurgare. *Quoties autem in cancrum tumor istiusmodi vergit*, *misere utplurimum homines afflicti* pereunt: neque enim facile curationem noxa istiusmodi pessima recipit. Interea tamen perpendendum, an non rescindi cancrosum tuberculum forte possit, & curatio aliqua procurari. *Si calculus in ipsa hac regione linguae* percipitur, lingua ea in parte, vitatis partibus ante indicatis, incidenda est; & calculus, nisi tunc sponte excidit, *volsella vel specillo ejiciendus*, vulnusque, ut dictum est, glutinandum. Exemplum vid. apud ROONHUYS. Obs. Chirurg. 29.

CAPUT XC.

De scirrho, ulcere atque cancro linguae.

I.

SI qua *linguae pars cum duritie*, sed sine *doloribus tamen intumescit*, *scirrhus eandem occupasse dicitur*. Qui simulatque dolores concitat, vel & materiam purulentam sive saniem foetidam emittit, paulatim in *cancrum degenerat*: prouti quidem eo loco declaravimus, ubi generatim de scirrho tractavimus. Ad ipsum autem tumoris illius habitum quod attinet, interdum & cumprimis in principio exiguus idem est, pisoque vel avellanae haud absimilis; interdum paulo grandior est, sed quandoque valde insignis, fereque maximam linguae partem tenet. *Nunc mobilis est*, *nunc prorsus immobilis consistit*. Nunc *tectus* atque *praeclusus adhuc cancer est*; *nunc autem apertus atque exulceratus*, ideoque putridum pessimeque olentem, ceu fieri in cancris reliquis solet, humorem effundit & linguam sensim consumit. Interdum *perniciosissimae hae noxae sponte sine ulla nota caussa suboriuntur*; saepius *vero si dens aliquis acutus*, *inaequalis* vel *fissus* graviter linguam compungit atque affligit. Vidi inde linguam ex altera parte, vidi vero etiam eam ab apice paulatim erosam atque destructam. *Malum describitur.*

II.

In curatione igitur *quoties male affectus ejusmodi dens noxam istam inducit*, *Curatio.* eximi *protinus idem debet*, vel *saltem apex vel inaequalitas*, *quae laedit ac pungit*, *per adhibitam limam* idoneam Tab. XX. fig. 22. aliamve similem, quam *exactissime*

(*c*) Vid. SALMUTH. in *observ.*

tissime abradi. Quo enim diutius in dente vitium illud persistit, hoc gravius etiam ipsa lingua infestatur, & nunquam, nisi vitio dentis prius ablato, sanescit (*a*). *Dente jam*, prout diximus, *extracto vel raso*, aegram atque exulceratam linguae *partem oleo myrrhae per deliquium*, vel & rosarum melle, admixto pauco balsamo peruviano sive de meccha, gnaviter inungere convenit; id quod egregium usu deprehendi. *Sicubi jam ab internis caussis* excitatum malum est, *medicamenta interna*, quae alias contra scirrhum & cancrum valent, tentari possunt; attamen utplurimum parum aut nihil proficiunt. Itaque si his aliisve *idoneis remediis aliquamdiu* usurpatis malum *non minuitur*, *protinus hic adhibendum ferrum est*, ne propter ipsam cunctationem malum ingravescat ac nimis periculosam operationem efficiat. Sed *sciendum tamen hic est*, *nasci quandoque* in hominum *linguis tubercula quaedam pisis fere aequalia*, vel & grandiora, quae prout egomet aliquoties observavi, non eandem solum magnitudinem semper servant, sed sine doloribus etiam atque incommodis per plures annos, imo usque ad ipsum vitae finem persistunt (*b*). Haec *sine curatione relinquenda sunt;* ceu supra jam de scirrhis atque cancris mitioribus nihilque procedentibus est praescriptum. Quo magis enim *istiusmodi tuberculum tractatur*, *hoc gravius* plerumque *irritatur*; usque adeo, ut in carcinoma sive cancrum apertum sensim idem degeneret, miserrimeque tandem aegrum hominem interimat (*c*). *Quodsi autem scirrhus in lingua multum augetur & dolores movet*, *quam citissime extirpare ipsum convenit.* Nimirum si mobilis adhuc tumor est, aeger rite collocari, deinde comprehendi & incidi lingua *per scalpellum* eo usque debet, ut resolvi commode a partibus *integris quicquid durum & corruptum advertitur*, possit. *Sicubi immobilis*, sed tamen non nimis magnus tumor est, proxima linguae pars simul excidi cum eodem debet. *Ubi vero grandior vel & in ipsis linguae radicibus* atque ita positus tumor observatur, ut totus exscindi haud quaquam possit, *satius utique est* prorsus *ab operatione abstinere*, quam *frustra hominem discruciare*, vel prorsus eum interficere. Cancer enim, nisi totus extirpatur, magis per admotum ferramentum ingravescit. Quo autem *commodius institui operatio valeat*, *longe optimum erit*, *ministrum aliquem a tergo*, qui caput contineat, aliumque ad *hominis aegri latus alterutrum* constituere, *qui gnaviter linguam vel digitis linamento quodam* subtiliori tectis, *vel & volsella quadam*, *qualis ea esse potest*, quae *Tab. XIX. fig.* 9. vel 10. repraesentatur, contineat. *Scirrho vel carcinomate hunc in modum extirpato*, glutinari vulnus per adhibitum mel rosarum cum pauxillo balsami supra laudati, vel *myrrhae oleum*, vel & oleum olivarum, vel amygdalarum dulcium recens cum saccharo in formam linimenti permixtum oportet. *Post confectam curationem illud inprimis injungendum aegris est*, quod supra jam in cancris praecepimus, ut nimirum quam *maxime sollicitam* atque *justam vitae victusque rationem per omnem reliquam vitam observent*, atque subinde idoneis remediis

(*a*) Sicut etiam observavit & sentit RUYSCH. Obs. 76.

(*b*) Novi exemplum, ubi ejusmodi tuberculum in lingua viri cujusdam litterati jam per triginta fere annos sine mutatione adest: suasi vero, ut medicamentis non irritetur, sed in quiete relinquatur.

(*c*) Teste HIPPOCRATE & CELSO.

mediis a prudenti Medico praescriptis utantur. Namque alias haud exiguum periculum est, ne pristinum malum denuo redeat. *Memorabile hic videri istud curationis exemplum poterit*, quod ab expertissimo RUYSCHIO (*a*) *descriptum* legimus: *siquidem* is refert, tumorem istiusmodi *linguae exulceratum scalpello excisum*, applicatoque dein *ferro candenti malum ipsum curatum* fuisse, quod sine ustione, licet aliquoties excisum, curari non poterat. Contra MARESCOTTUS, Medicus Modenensis, exemplum describit notabile, ubi magnus tumor carcinomatosus e sinistra linguae parte fuit rejectus, in peculiari relatione de hac operatione An. 1730 Modenae edita in 4. (*b*).

CAPVT XCI.

De palati ulceribus.

I.

Eorum symptomata & caussae.

S*Uboriri nonnunquam ulcera quaedam in palato solent usque* adeo *maligna*, ut non solum partes *ejus molles*, *sed ipsa quoque ossa* eaque haud *raro ad nares usque exedant*. Quod ipsum equidem malum qui experiuntur, his & *loquendi facultas naturalis corrumpitur*, & potio sive fluidum quodque in os ingestum non sine mirifica molestia *confestim per nares rursus effluit*. *Caussa istiusmodi calamitatis* sita esse solet cum *in scorbutico*, id est, acriori sanguine, tum & vel maxime *in affectibus venereis*: & nisi haec mala mature tollantur, totum *palatum & saepe simul nasum cum summa aegri miseria destruunt*.

II.

Curatio.

Igitur ipsa *curatione* prospiciendum inprimis est, ut *vel sanguinis* acredo praeter *naturam*, *vel venereae luis malignitas per adhibita medicamenta idonea & cumprimis interna*, quam *maxime fieri* potest, a *prudenti Medico* leniatur, vel *omnino* tollatur. Si *nondum perforatum* vel *a carie exesum palatum deprehenditur*, *gargarizatione frequentissima*, *expurgatione item*, *inunctione atque injectione* opus est; quo nempe facilius, quicquid in ulcere corrupti subest, ejiciatur. Facere autem huc *prae ceteris consueverunt herba agrimoniae*, *hyperici*, *alchimillae*, atque id genus *aliae herbae vulnerariae*, vel rad. *aristolochiae* in aqua prius decoctae, atque dein *rosarum* melle, aut pro re nata etiam, ubi scilicet difficilior expurgatio videtur, *aegyptiaco*, vel & *unguento fusco permixtae* (*c*). Quod *unguento aegyptiaco superinnatare solet mel*, nec non *aluminosa* FALLOPII *aqua* usque adeo insignem virtutem habent, ut in istis quoque palati ulceribus expurgandis proficiant, quae ossium cariem jam tum habent adjunctam. Quoties

(*a*) *Observat.* 76.

(*b*) Eadem relatione pag. 5. ex HILDANO exempla cancri linguae mala, & ex HIPPOCRATIS Lib Epidem. N. I. carcinoma faucium curatum recensentur. Ita & *Celsus* jam de linguae ulceribus Lib. VI. cap. 12. egit.

(*c*) His ulcera haec optime detergi, & os cariosum separari, affirmat MAYERNE p. 376. cap. de lue vener.

ties *ita expurgatum ulcus est*, haud alienum fuerit, paulo post vel *rosarum melle*, *oleo myrrhae per deliquium*, *elixir. proprietatis*, *vel peruviano balsamo* per adhibitum penicillum aut linamentum carptum exulceratam palati partem inungere.

III.

Curatio ubi caries est. *Si jam tum caries palati ossa invasit*, resolvi eadem a partibus integris per modo laudata medicamenta haud raro solet; praesertim *si aut rosarum melle cum spiritu vitrioli ad acorem usque permixto*, aut *caryophyllorum oleo quam* solertissime pars afflicta subinde inungitur, continuatis simul diligenter remediis internis. Quae *ipsa ubi parum* sunt, *ferrum candens ad exesum os leniter applicare convenit*; sed ante tamen *linamentis carptis atque siccis probe idem abstergere*, ipsamque linguam, ne graviter eadem attingatur, linamentis madidis contectam spathula sive oris specillo deprimere (*a*). *Post confectam adustionem medicamentis balsamicis antea commendatis* tamdiu fovendus locus afflictus, donec os nudum iterum carne contegatur & plane consanuerit. *Scire autem expedit*, *foramina ejusmodi in palato*, *quae ad nares penetrant*, *nunquam omnino rursus claudi*, sed semper aperta manere.

CAPVT XCII.

Quomodo foramina ex palato in nares hiantia curari debeant.

SI *quibus forte palatum*, ut modo diximus, tam *graviter exesum* atque ad ipsas usque nares ita perforatum est, aut palatum globulo plumbeo perforatum, ut & *distincte loquendi facultas impediatur*, atque *potiones aliaque liquida*, quae assumere volunt, per nares rursum profundantur; *horum equidem salus* in eo *posita est*, *ut*, *quam exactissime licet*, *foramen istud occludatur*. Quod vero, quia *per novam carnem atque ossa*, ut capite praecedenti jam docuimus, *obtineri nequit*, fieri *proprio instrumento quodam*, quod *obturator palati* dici solet, debet: nimirum *lamina quaedam aurea vel argentea*, paululum convexa, & foramine paulo majore, tenui, foramini ita adaptanda tubuloque hinc atque inde perforato, vel ansa quadam sic instruenda, ut non ipsum modo foramen quam arctissime claudi, sed spongiae quoque frustulum aliquod ad supremam tubuli seu ansae partem firmari valeat [*vid. Tab. XXI. fig.* 4. 5.]. Spongia etenim per palati foramen istud in nares inserta firmiter laminam, ne decidat, continet, atque ita efficit, ut non distincte tantum loquendi, sed deglutiendi quoque facultatem naturalem aegri homines recuperent, quasi palatum haberent integrum. *Oportet autem* bina saltem instrumenta hujusmodi in promptu habere, *alternis semper diebus applicanda*; spongiam autem quotidie ex *aqua pura diligenter exprimere*, ne, quos in naribus eadem attraxit, humores sensim putrescant, odoremque pessimum producant. Vidi *ejusmodi quoque foramen magnum palati in militum quodam praefecto*, a *glande plumbea*, ut dixit, inflic-

(*a*) *Excrescentia* ejusmodi *dura in palato ablata* vid. in Roonhuys. *Obs. Chirurg.* 21.

inflictum: quod vero eodem modo emendandum erat. PARAEUS aliam laminae ſpeciem delineat, quae loco ſpongiae ope laminarum duarum elaſticarum firmari poteſt. Vid. L. XXII. cap. IV.

De uvulae atque tonſillarum vitiis, quae manus adjumento curantur.

CAPVT XCIII.

De uva ſive uvula nimium producta.

I.

UVa equidem haud raro varias propter cauſſas ita intumeſcit ac producitur, ut multum, imo *quandoque in ipſam fere laryngem* ſive aſperam arteriam deſcendat, ideoque *non ſpirandi ſolum*, ſed *deglutiendi* quoque & *loquenquendi negotium difficile admodum reddat.* Si *recens adhuc atque ab inflammatione concitatum malum* eſt, prouti quidem ex doloribus, calore item ac colore rubicundo cognoſcitur, *gargarizationibus atque injectionibus*, temperandi ac reſolvendi vim habentibus, ut *aqua ſimplici cum pauco ſpiritu vini permixto*, vel decocto *fungor. ſambuci*, *hordei*, *florum liguſtri aut malvae* cum nitri, aluminis vel ſalis ammoniaci portiuncula permixto; inprimis utile eſt. Adhibere autem ſimul *medicamenta interna eademque temperantia*, *cujusmodi noſter pulvis temperans eſt aliique* ſimiles, oportet; quin etiam ubi gravior inflammatio ſubeſt, *ſanguinem mox per venas vel brachii vel pedis detrahere, alvum ducere atque clyſteria applicare convenit*, ne ſcilicet angina ſive faucium inflammatio pernicioſiſſima ſuperveniat. *Quanquam nec ſcarificationes hic alienae ſunt*: dudum enim experientia, cum in proprio, tum in aliorum corporibus inſtituta me docuit, non deliniri modo uvae inflammationes, ſed praecaveri etiam utiliter per eaſdem quam efficaciſſime poſſe. *Quoties a pituita ultra juſtum modo diducitur*, *alba plerumque ipſa exiſtit*, *abſque* omni & *calore* & *inflammatione.* Itaque longe optimum hic eſt, vel *ſpiritu vini calido*, *pauca aqua temperato*, vel decoctis *adſtringentibus*, qualia ex *roſis*, *liguſtri floribus*, *granatorum corticibus* atque rebus id genus aliis praeparantur, cum *admixta ſpiritus vini vel ſpiritus ſalis ammoniaci portiuncula*, diligenter gargarizare. Si nihilominus malum remanet, alia via ad curationem ſeu pituitae digeſtionem aggrediendum eſt. Nempe *zingiberis vel piperis contriti cum adjecta granatorum corticum aequali portione uvae nimium diductae vel forma pulveris*, vel & cum melle ſubacta, minuti cochlearis cujuſdam beneficio (*Tab. I. fig. IV.*) diligenter admoveri debet, non neglectis interim medicamentis internis iiſdemque purgantibus atque digerentibus.

Curatio per medicamenta.

II.

Curatio per ferrum.

Quandoque autem haec omnia parum ſunt, ſed propter pituitam afflicta uva ſic *tandem quandoque intumeſcit atque prolongatur*, ut in ipſam *arteriam aſperam dependeat*, graviterque ſpiritum, *deglutitionem atque ſermonem* impediat. Quo equidem in caſu, quando inanis eſſe medicamentorum uſus adſolet, *protinus id tollendum*, *quo longior uva eſt*, *quam naturaliter debet*. Tolli autem variis modis uvae pars ſupervacanea poteſt. Primus modus eſt ſi, *lingua per ſpecillum planum* ſive ſpathulam (*Tab. I. P.* vel *R.*) *prius depreſſa*, *tantum ex uva per forficem longiorem exciditur*, *quantum ſupervacaneum eſſe manifeſtum eſt*. In quo equidem negotio illud inprimis videndum eſt, *ne juſto vel major vel minor pars*, quam *naturaliter decet*, remaneat. Juſto major etenim ſi remanet, aegro moleſta & parum utilis operatio eſt: juſto minor autem ſi relinquitur ſermo plerumque corrumpitur. Quando vero quis manu tam ſtrenua inſtructus non eſſet, ut *oris ſpathulam cum forfice quam exactiſſime ſimul continere valeat*, nonnullis optima atque commodiſſima curandi ratio eſt, quae fit per *illud inſtrumenti genus*, *quod a ruſtico quodam Norwegico*, (ſiquidem in his regionibus frequentiſſimum iſtud mali genus eſt), *adinventum*, Bartholinus ut & Scultetus Tab. IX. accurate ſatis deſcripſerunt. Nimirum cultellus aliquis proprius ad ferramentum quoddam latum idemque in anteriori parte perforatum ita firmatur, ut poſt emiſſam, quae ferramento juncta eſt, lamellam elaſticam, quam celerrime prorumpat, uvaeque partem inutilem praecidat. *Tametſi clariſſimus* Rauius, ni fallor, (nam ab hoc accepi), *inſtrumentum illud ſic immutavit* (*vid. Tab. XXI. fig.* 8.), ut lamina elaſtica prorſus abſit, ne ſine voluntate proſiliat, & aliter, quam Chirurgus vult, reſecet; cultellus autem C per bacillum B B fortiter depreſſum uvam productam atque per foramen A, quantum ſatis eſt, demiſſam, uno ictu reſecet ſive decerpat. Inſtrumentum ipſum per anſas D D D manu ſiniſtra ſic in ore continetur, ut lingua ſimul quam aptiſſime deprimatur, atque tunc oris ſpecillo opus non ſit.

III.

Sanguis quomodo ſiſti debeat.

Uvae parte ſupervacua hunc in modum praeciſa, ſanguis fluit; verum *haud alienum* eſt, *ſanguinem pauliſper fluere pati*; dehinc autem cum ad cohibendum ſanguinem, tum ad partem aegram fovendam, ex vino eodemque praeſertim rubicundo, ſi haberi poteſt, vel aceto etiam aut oxycrato calido, imo etiam frigido, diligenter gargarizare. Si *nihilominus fluere ſanguis* pergit, *pulvere aluminis per admotum* cochlear (*Tab. I. fig. N.*) cohibendus; vel &, priſcorum Chirurgorum more, *ferramento quodam calente*, ſed nondum tamen candente, dum ſanguis conquieſcat, contingenda.

IV.

Curatio per ligaturam.

Denique iſta curandi ratio, quae fit *per vincturam*, commemoranda venit. Huic perficiendae, quia manus haud ſufficiunt, proprium inſtrumentum aliquod extat ipſi deſtinatum: quale quidem ex Hildano & Sculteto Tab. XXI. *fig.* 6. repraeſentavimus. Nempe filum quoddam craſſum A. acus longioris (*fig.* 7.) adjumento ſic per inſtrumentum illud cavum ducitur, ut vincu-

vinculum aliquod intra annulum B. fiat. Per vinculum istud lineum tanta uvae pars demittitur quanta inutilis esse cognoscitur, adstrictoque filo C. gnaviter constringitur. Tum instrumento ipso remoto vinculum in uva relinquitur, firmiusque subinde per dies singulos distringitur, donec uvae pars inferior decidat. *Sed ista quidem methodus, quamtumvis satis ingeniosa sit,* tarda nimis est, neque *homini aegro* tantum, sed *Chirurgo etiam molesta.* Quoties autem, prout fieri haud raro suevit, *affectus aliquis venereus uvam simul infestat, id sibi datum Chirurgus existimet*, ut non a manu solum, sed *a medicamentis quoque convenientibus sanitatis praesidia petat*; alias optatum finem non obtinebit.

CAPUT XCIV.

De tonsillarum ab inflammatione atque angina vexatarum scarificatione.

TOnsillarum inflammationem vehementiorem, *praesertim si propter anginam incidit*, in malis gravissimis maximeque periculosis numerandam esse, ipse rerum usus loquitur. Ne qua *igitur gangraena cum aliis* id genus *malis pessimis* superveniat, praeter remedia cap. praeced. §. I. commendata, & emplastrum de meliloto, &c. si haec nihil proficiant, cogitandum protinus de *medicina efficacissima* est, cujus beneficio *inflammatio ista leniatur.* Si quid autem aliud, praeter jam jam proposita adversus uvae inflammationem remedia, cap. praeced. §. I. *nobile hic sanitatis praesidium est*, nobilissimum *profecto in iterata sanguinis per venas brachii, pedis, juguli, imo & ipsius linguae detractione*, ipsarumque *tonsillarum scarificatione positum est*: sic enim quam aptissime educi sanguis abundans & inspissatus potest. Quemadmodum autem *veteres Chirurgi externam tonsillisque proximam colli partem scarificarunt, sanguinemque nimium per impositas cucurbitulas extraxerunt, id quod adhuc ipse utilissimum usu deprehendi*: sic recentiorum nonnulli, prout egomet *relatum in Anglia quondam* accepi, Celsum sequentes (a), *palatum* circa uvam, & *tonsillas ipsas*, lingua solerter depressa, per *immissum in os scalpellum sive ferramentum* longum *atque acuminatum crebro incidunt.* Quam equidem curandi viam longe promtissimam atque *commodissimam esse, dummodo* medicamenta *convenientia* interna, potus *aqueus multus*, temperantia *& clysteres refrigerantes, simul adhibeantur*, Medicus aliquis expertissimus mihi retulit. Quare mirum haud est, si, prout ex Garengeotii *Chirurgia* editionis primae *Tom. II. pag.* 456. patescit, *Galli etiam id medicinae genus hodie exerceant.* Quo autem commodius atque tutius fieri scarificatio ista possit, *tale instrumentum solet adhiberi*, quo & lingua deprimi & *phlebotomus aliquis abscondi queat. Vid. Tab.* XXI. *fig.* 9. quod *paristhmiotomus*, quia tonsillae Graecis *paristhmia* vocantur, dici potest, atque aliquando longior, quam hic exhibetur, esse debet. Loco hujus instrumenti, quod dudum in *Ephem. Nat. Curiosor. Cent. IV. obs.* 191. anno 1715. una cum

(a) Lib. IV. cap. 4.

cum uvae & tonsillarum situ & figura descripsi, PETITUS *fere simile, sed curvum pro hoc usu* fabricari curavit, quod GARENGEOT postea in lib. suo *de Instrument. Chirurgicis* delineavit: ubi vero pag 386. perhibet, ac si VALENTINUS in sua Chirurgia *illud primus descripsisset*, quamvis VALENTINUS in libro citato pag. 102. perspicue scribat, *me illud primum delineasse & descripsisse*, seque illud secundum meum delineasse, egoque illud jam A. 1707 Amstelodami habuerim. GARENGEOT etiam dicit, PETITUM sex annos, antequam liber VALENTINI prodierit, primum hoc instrumentum perfici curasse.

CAPVT XCV.

Quomodo aperiri tonsillae suppuratae debeant.

I.

Cur & quando aperiri tonsillae debeant.

NOnnunquam *inflammatio tonsillarum vel negligitur, vel resolvi, quicquid in tonsillis tumentibus coiit, nulla ratione potest*; sed in *abscessum* vel *scirrhum quoque degenerat.* Quod ipsum simulatque advertitur, commodissimum utique fuerit, gargarizationibus interne, atque malagmatibus externe, ad *emolliendum accommodatis*, suppurationem istam, quoad fieri potest, accelerare; quo nempe facilius & a molestiis gravissimis, & ab ipso, *quod in suppuratione graviori* imminet, *suffocationis periculo miseri homines* liberentur; *deglutiendi loquendique facultate restituta.* Easdem propter caussas alienum atque adeo periculosum quandoque foret, tamdiu exspectare, donec sua sponte pus erumpat; quin potius aegra pars mature incidenda, simulatque nimirum materiae quicquam intus esse advertitur. *Id quod vero saepius haud adeo facile observari potest*, sed *visu & tactu omnia accurate exploranda.*

II.

Quomodo aperiri debeant.

Quando vero abscessum in tonsillis factum esse cognoscimus, aperiri eae hunc fere *in modum* debent. Nempe *phlebotomus aliquis* longior *linamento vel emplastro eo usque contegitur*, ut non nisi cuspis ad digiti dimidii transversi amplitudinem promineat. Tum lingua per spathulam Tab. I. P. aut cochleare manubrio plano instructum depressa, phlebotomus in tonsillas suppuratas, qua parte commodissimum videtur, demittitur. Namque hoc facto & materia erumpit, & cruciatus, qui antea aderant insignes, mox remittunt. *Quanquam commodior in hoc ipso negotio illius instrumenti sive peristhmiotomi* usus est, quod *superiori capite ad tonsillas scarificandas* descripsi (*Tab. XXI. fig.* 9.). Id ipsum enim, quia phlebotomum A quasi in spathula sive theca quadam cava tectum continet, non ad linguam modo deprimendam adhiberi, sed & sine hominum aegrorum terrore in os atque tonsillam, promoto per digitos globulo B, immitti potest. *Quare apud infantes* praecipue *aliosque homines* paulo timidiores, *qui scalpellum vix vel prorsus non* admittunt, longe aptissimus instrumenti hujus esse potest usus.

III.

III.

Tonſillis ſuppuratis hac ratione deopertis, *vel ex herbarum vulnerariarum decoctis, cum roſarum melle permixtis*, vel & *ex vino cum admixta aquae vel infuſi theae & roſarum mellis portiuncula*, ſed calidis tamen, gargarizandum, idemque per ſingulos dies quam ſaepiſſime atque tamdiu faciendum, donec aegra pars penitus fuerit reſtituta. Interim quam maxime neceſſarium eſt, aegris praecipere, ut a rebus quibuſcunque acribus ac ſalſis, quin & a medicamentis etiam acrioribus quam ſolertiſſime ſibi caveant. Namque hic periculum eſt, ne quid forte ex rebus iſtiuſmodi noxiis in novo vulnere adhaereſcat, vellicet, pungat, irritet, novaſque proinde moleſtias atque inflammationes, ut ipſe vidi, cum vitae periculo concitet. *Quid poſt inciſas tonſillas fieri debeat.*

CAPUT XCVI.

De tonſillis induratis.

I.

INterdum tonſillae, vel poſt inflammationem vel ſine hac ſponte ita graviter indureſcunt, atque intumeſcunt, ut *fauces ipſas fere claudant*, *adeoque* omnem fere & *deglutiendi*, *loquendi & ſpirandi facultatem impediant: praeſertim ſi utramque tonſillam vitium iſtud invaſerit.* Quandoque enim non niſi alterutra hoc vitio laborat. Difficulter autem quandoque emolliri atque digeri durities iſta ſolet, ita ut aliquando, ſi decoctis lignorum aut mercurio haud cedunt, extirpare potius ipſas oporteat, niſi in *deglutitionis ſummam difficultatem conjicere hominem* aegrum voluerimus. Extirpari autem ipſae *vel medicamentis rodentibus, vel ferro, vel vinctura etiam interdum poſſunt.* *Vitium ejuſdemque curatio deſcribitur.*

II.

Atque ad *medicamenta* quidem *rodentia* quod attinet, providendum quam ſolertiſſime eſt, ne quid *forte iſtiuſmodi vehementioris ſive venenati medicamenti* hic adhibeatur, quod, ſicubi ad ventriculum forte devenerit, majorem aegris calamitatem adducat. *Inprimis igitur huc faciunt oleum tartari per deliq.* vel ſolutio ſalis ammoniaci, *vel &*, *ubi* illud *parum* eſt, aqua *rodens fortior, ex aqua forti atque argenti vivi ea portione*, quae reſolvi *ſuper igne in eadem poteſt, praeparata.* His vel id genus medicamentis aliis ſemel aut bis quotidie peſſima tonſillarum induratarum pars per penicillum inungenda, donec paulatim, quantum ſatis eſt, diminuta ſit. Duplex autem in hoc ipſo negotio neceſſaria cura eſt: tum ne aliae ſimul eaedemque ſanae partes inungantur; tum etiam, ne *paulo poſt adhibitum ultimum medicamentum rodens, cibi vel potus quicquam aeger aſſumat*, vel *ſalivam etiam deglutiat*, ne *ſimul deglutiatur*, & ob *rodentem facultatem in ſtomacho noxam inducat.* Oportet igitur ipſi praecipere, ut per dimidiam a facta inunctione horam prono capite ſedeat, ſalivamque una cum medicamento rodenti effluere ex ore patiatur; dehinc etiam ubi cibus vel potus capiendus eſt, aqua egelida ipſum os diligenter prius colluat atque *Prima curandi via per rodentia.*

que gargarizet. Atque id quidem *fieri tamdiu debet, donec tantum e tonsillis erosum advertitur, quantum ad restituendam loquendi, spirandi deglutiendique facultatem sufficit.* Neque enim opus est, ut tonsillae penitus exedantur, ne scilicet nimis diuturna curatio fiat; deinde, ne quam forte noxam aeger inde sentiat.

III.

Curatio per scalpellum.

Altera eademque *jam priscis Medicis usitata tonsillas induratas curandi ratio in eo consistit*, ut aperto ore *hamulo* (Tab. VIII. fig. 2. vel 3.) excipiantur; admotoque scalpello apto provide excidantur. At vero quia *non crudelis tantum valde videtur, & propter abditum tonsillarum situm minus commoda esse operatio ista solet*, rarius hodie adhiberi eadem consuevit.

IV.

Curatio per vincturam.

Tertia denique curandi ratio a quibusdam commendata, per *vincturam* aliquando instituitur, atque tunc inprimis adhibetur, *quando tonsillae ex parte tenui*, quasi ex *petiolo quodam*, pendent: quanquam & *tunc sectio ope scalpelli vel forficis commodior videtur.* Quo autem commodius injici vinculum queat, istud etiam a quibusdam instrumentum laudatur, quod in tollenda uva superius cap. 93. commendavimus (*vid. Tab. XXI. fig.* 7.). *Vinculum ipsum tamdiu quotidie innovandum est, dum tonsillae corruptae decidant. Decidere autem ipsae prout Medici quidam scribunt, post alterum tertiumve diem consueverunt, si bene ligatae fuerint.* Filum *tonsillis injectum extrinsecus* in *gena* semper firmari per impositum emplastrum aliquod debet, ne forte in fauces incidat. CHESELDENUS *ligaturam in ejusmodi malo ope specilli injecit, eaque illud sustulit:* Aliam eamque ampliorem tonsillam *peculiari ferramento sive acu* perforavit, utrinque ligavit, atque hac ratione extirpavit. Conf. Anat. ejus edit. III. p. 154. Sed resectio ex mea sententia ligaturae est praeferenda.

CAPUT XCVII.

De tuberculis vel carunculis juxta fauces vel tonsillas, vel palatum provenientibus.

De tuberculis aut carunculis sive *excrescentiis*, ut vulgo dicunt, juxta fauces vel tonsillas pronascentibus, non est quod seorsim hic praecipiamus. Curari etenim ipsa iisdem prorsus viis possunt atque solent, quas supra in polypo, epulide, atque modo in tonsillis curandis jam proposuimus. Excrescentia in palato ablata vid. in ROONHUYS. Obs. 21.

CAPVT XCVIII.

Quomodo glandulae salivales, parotides nimirum & maxillares, nimis tumidae ac induratae eximi debeant.

I.

QUanquam Medicorum *multi* multa *cum de scirrhis*, tum de aliis etiam *glandulis induratis eximendis generatim praecipiant*; tamen *qua ratione eximi glandulae parotides & maxillares, tanquam praecipuae*, quae *miram in molem* saepe *intumescunt*, atque arteriae carotidis paulo grandioribus ramis connexae, debeant, *a nemine propemodum*, quod scio, *expositum reperio*. Quicquid enim in peculiaribus disputationibus atque libellis de dictis glandulis ac speciatim parotidibus propositum extat, illud *non tam ad ipsarum extirpationem*, quam *potius aliarum earundem noxarum sanationem pertinet*. Quin & in Medicis atque Chirurgis multi *sunt*, *qui earum extirpationem quasi valde perniciosam* & cum *praesentissimo vitae periculo conjunctam omnino prohibent*. *Haec operatio negligenter a Medicis hactenus tractata.*

II.

Quam equidem *Medicorum horum prudentiam ac providentiam tantum abest*, *ut damnare vel vituperare* ausim, ut potius quam maxime laudem. Tam enim grandes hic *sunt arteriarum carotidum rami*, qui in glandulas modo dictas transeunt, ut, nisi prudens Medicus vel Chirurgus, quando forte vulnerantur, praesto fuerit, *quam celerrime*, *propter nimiam sanguinis ex illis profusionem*, *exhauriri homines* soleant; sive jam ex improviso, sive per operationem vulnus fuerit inflictum. *Est enim valde periculosa.*

III.

Quantumvis autem *magna suboriri sanguinis profusio hic soleat*, *tanta tamen neutiquam ipsa est*, ut *cohiberi a prudenti Medico prorsus nequeat*. Ut nihil jam de eo dicam, solertiorem *Medicum non de exercenda solum*, sed *perficienda etiam atque amplificanda arte salutari* sollicitum esse debere. Neque enim sufficit, in *noxis levioribus* certamque *curationem habentibus opem aegris* afferre, sed in *casibus quoque dubiis atque* apud Medicos paulo vel imperitiores vel timidiores pro desperatis habitis *experimenta facere oportet*. Atque istae quidem rationes etiam atque etiam commoverunt, ut *complures ejusmodi parotidas atque maxillares praegrandes & quam gravissime induratas*, diuque ab aliis Medicis per adhibita & digerentia & rodentia, & alia inferius posita medicamenta tractatas, quin etiam ad cancrum jam vergentes, *cum alibi*, tum *& vel maxime Helmstadii*, *per scalpellum extirpare fuerim ausus*. *Sed tamen non semper lethifera.*

IV.

Operandi ratio, quam his in malis institui, haec est: *Ante omnia liquor stypticus optimus cum panniculis lineis contortis multis linamentisque carptis*, *fungo*, quem *Operandi modus.*

quem *boviſtam* vel etiam *crepitum lupi* ſive *lycoperdum* Botanici vocant, *ſpleniis aliquót craſſioribus ſenſim amplioribus*, & *faſcia denique ſex circiter ulnas Pariſinas longa*, ad manus ponitur. Tum *aeger in ſella* quadam *commoda ſic deponitur*, ut ab adverſo lumine colluſtretur atque firmiter quoad *caput ac manus a miniſtris* comprehendatur. Deinde cutis ſuper tumorem poſita *per adhibitum ſcalpellum ſecundum longitudinem inciditur*, *ipſaque glandula ſcirrhoſa vel indurata ſcalpello circumſpecte ab adjunctis partibus* tandemque a connexis arteriis reſolvitur. Quod ipſum equidem dum fit, ſanguis ita largiter tandem prorumpit, ut vel librae etiam pondus adaequans ejuſdem copia prius effluat, quam deponi ſcalpellum atque in manus aſſumi deligationis inſtrumenta poſſint. Ne quà igitur nimia ſanguinis profuſio aegrum conficiat, ſtatim aliquot *panniculi contorti glomera tingere in liquore ſtyptico atque ſuper inciſis grandioribus iſtis arteriis gnaviter* deprimere *convenit*. Reliquum vulneris cavum linamentis carptis atque panniculis ſiccis, digitis ſemper probe compreſſis, quam accuratiſſime expletur, tandemque, *crepitus lupi fruſtulis grandioribus tribuſque vel quatuor ſpleniis craſſioribus*, per injectam faſciam firmiter ea fere ratione deligatur, *quam in arteriotomia adhibere* ſolemus. Sic enim ſenſim ſenſimque ſanguis conquieſcit, praeſertim ſi aegro in lectum repoſito, manu miniſtri *locus vulneratus aliquamdiu probe comprimitur*. Ceterum illud hic adhuc obſervo, quod *ſi tumor aliquis valde grandis*, *gemino eodemque decuſſatim in cute facto vulnere eximi ipſum debere*, quod ſimplici longitudinali id ſatis commode praeſtari nequit.

V.

Quid fieri poſt operationem debeat.

Poſt confectam operationem *leniter in lectulo deponi aegrotus*, vinctura *a miniſtro*, juxta *lectum conſtituto*, firmiter adhuc per horas aliquot, imo ad ſomni tempus comprimi oportet; quo nempe certius ſanguis reprimatur. Tum *per tres quatuorve dies integros ſtrenue in lectulo ſine reſoluta vinctura conquieſcat*, ne qua forte nova ſanguinis profuſio incidat. Namque haud impune reſolvi ante dictum tempus vincturâm poſſe, non vulneris tantum habitus, ſed *rerum quoque uſus me docuit*. Quum enim *aliquando in virgine*, operationem iſtam expertà, adſtrictaeque deligationis impatiente, proxima poſt operationem factam luce faſciam pauliſper laxare ſuſtinerem; uſque adeo violenter ſanguis, poſt faſciam vix dum dimidiam reſolutam, prorupit, ut ipſam perituram fere putaverim, atque ſtatim rurſus fortius adſtringere vincturam fuerim coactus.

V I.

Deligatio quomodo inſtituenda ſit.

Poſt tertium vel *quartum diem leniter* & *quam providiſſime* faſciam una cum *ſpleniis cruore tunc foetido infectis*, *vino calido vel ſpiritu vini prius emollitis*, atque *lupi crepitu minus firmiter adhaereſcente reſolvere oportet, relictis iis quae firmiter adhuc adhaerent*. Mox ſplenia nova ſpiritu vini calido, vel & alio quodam fomento digerente, cujuſmodi ſatis *aptum ex aqua calcis ſpirituque vini camphorato*, *adverſus tumorem praeparatur*, madentia per impoſitam faſciam priori ſimilem ſupra deligantur. Sed paulo tamen *laxior priori eſſe* altera *haec vinctura poteſt*, imo debet; ne ſcilicet aeque aut impoſſibilis aut difficilis ſaltem ac antea, cibi potuſque aſſumtio aegris hominibus efficiatur. Atque altera quidem ac *tertia deligatio iſta non niſi poſt alterum diem*; reliquae vero, quia tunc vulnus

mul-

multum puris fundit, quotidie innovantur. *Oportet autem in deligationibus singulis bina potiſſimum providere:* primo *ne ex ſpleniis, lupi crepitu* aut linamentis *quicquam, niſi plane jam reſolutum ſit, avellatur ſive abſtrahatur*; deinde, ubi linamenta priora deciderunt, ut novis ſubinde linamentis carptis atque in unguento digeſtivo tinctis vulnus adimpleatur, donec illud omne, quod ex linamentis carptis atque lupi crepitu in vulnere haereſcit, ſenſim per ſuppurationem & ſua ſponte abſcedit. Quod ipſum equidem *fieri poſt octavum vel decimum quoque diem adſolet.* His ita confectis, *vulnus per unguentum digeſtivum diligenter expurgatur*, inſimulque per id, quaſi balſamum vulnerarium fovetur, donec nova tandem carne impletum vulnus deprehendatur. Ipſam enim glutinationem linamenta carpta eademque ſicca ſuperimpoſita ſicut in aliis vulneribus ultimo perficiunt. Ceterum illud inprimis in ipſa operatione proſpiciendum eſt, ut *poſt malam ſive poſt angulum maxillae vulnus infligatur*, ne ſcilicet in ipſo vultu poſtea cicatrix ſit conſpicua.

VII.

GARENGEOTIUS quidem, recentior idemque clarus inprimis apud Gallos Chirurgus, quemadmodum nihil *fere non expoſuit, quod laudem aliquam promereri in recentiorum Gallorum artificiis ſalutaribus poſſit; ſic de glandulis quoque induratis*, ſcirrhis item atque cancri noxis extirpandis *in peculiari capite quodam explicavit.* At vero, quod non ſine cauſſa mireris, uſque adeo leviter is materiam hanc pertractavit, ut parum aut *nihil de ſanguinis ſuppreſſione dixerit.* Quin idem etiam quam confidentiſſime aſſeverat, *nullis omnino, cum ad glandulas iſtas, tum mammas etiam induratas exciſas, opus eſſe medicamentis ſanguinem ſupprimentibus. Siquidem non niſi pauciſſimae vel ex grandioribus etiam tumoribus praeciſis guttulae ſanguinis prodeant;* ipſumque proinde vulnus quam facillimo negotio glutinetur, dummodo ſutura protinus fuerit injecta. Sed ex his quidem GARENGEOTII aſſertionibus clariſſime, niſi me omnia fallunt, *pateſcit*, 1) *ipſum vel in doctrinis ſuis univerſalioribus ad has ipſas parotides* & maxillares *majores glandulas induratas* penitus non reſpexiſſe, vel & *operationem iſtam forte nunquam vidiſſe*; tametſi, prout ipſemet ſcribit, praeſtantiſſimorum apud Pariſienſes Chirurgorum operationibus quam ſaepiſſime interfuerit. Id enim firmiter perſuaſum habeo, GARENGEOTIUM, *ſicubi parotidum vel maxillarium* induratarum, praeſertim quae valde grandes fuerunt, *extirpationem vidiſſet*, vel nomina propoſuiſſe, vel faſſum quoque fuiſſe, *vulnera, quae per operationem iſtam fiunt, & adeo vehementer ſanguinem fundunt, non uſque adeo promte ſui vel glutinari etiam poſſe.* Niſi enim extirpatis majoribus harum glandularum tumoribus cum ſanguinem ſupprimentibus medicamentis quam exactiſſima deligatio inſtituitur, exhauriri aegrotus propter nimiam ſanguinis profuſionem brevi facilique negotio poteſt. Tum 2) illud etiam hinc colligitur, *quam maxime pernicioſas interdum generales Chirurgorum doctrinas fieri poſſe; niſi caſus ſimul ſpeciales una cum praecipuis exceptionibus ſolerter adjiciantur.* Vix enim dubium eſt, quin crudeliſſime, atque imprudentiſſime hominem interficeret, qui ex GARENGEOTII praeſcripto, in poſitionibus iſtis generalioribus poſito, parotidum atque maxillarium majorum induratarum curationem ſuſciperet.

Garengeotius cenſetur.

Ita enim cum Jenae Chirurgus quidam ejusmodi glandulam parotidem induratam haud adeo pridem exciderit, aeger ex sanguinis profluvio brevi mortuus est (*a*). Tametsi negare haud sustineam, tutius omnino atque felicius in aliis corporis partibus, in quibus non adeo grandes arteriae attinguntur, secundum ipsam istam GARENGEOTII methodum expediri. Et vero, si quid ego conjecturis assequi valeo, probabile omnino *videtur*, *parotidum atque maxillarium scirrhosarum extirpationem plane inusitatam apud Parisinos* atque a nemine adhucdum apud ipsos tentatam operationem existere. Batavos autem Medicos in ista vel fere simili curatione instituenda laudabiliter elaborasse, haud obscure tum ex ROONHUYSIO (*b*), tum ex TILINGII ad SCULTETUM auctuario (*c*) patet, quod Lugduni Batavorum anno 1693. in lucem est expositum.

VIII.

Curatio per medicamenta.

Sed quicquid tandem harum rerum sit, summa *utique Chirurgis prudentia opus est*, *ne festinanter nimis atque citra urgentem necessitatem ad praescriptam operationem procedant.* Praeterquam enim, quod ipsa cum periculo maximo fiat, magnamque fere semper cicatricem relinquat, sane haud raro tumores isti, praecipue in infantibus teneris, pueris, vel in adultis etiam, ubi nondum penitus inoleverunt, ita solent esse comparati, ut *haud raro resolvi medicamentorum beneficio queant.* Praestat igitur, leniorem per medicamenta curandi viam prius tentare, quam ferramenta protinus in manus sumere. Longe vero valentissimum ad instituendam resolutionem hic est, *sicubi tumores ejusmodi scirrhosi laterino vel saponis oleo cum camphorae portiuncula subacto; vel & succini aut juniperi oleo calido diligenter quotidie inunguntur*, *emplastroque deinde diachylo cum mercurio*, *diaphoret. Mynsichti*, *saponat. Barbett. cum succini aut juniperi oleo similive alio ad digerendum* accommodato, super partem induratam imposito, identidem per adhibitos sacculos medicinales bene calidos foventur.

IX.

Medicamenta interna, quaenam adhibenda sint.

Interim neque interna medicamenta hic negligenda sunt: ab his enim potissimum resolutionis praesidium debet exspectari. Facere autem inprimis hic solent *decocta resolventia ex rad. vincetox. aut scrophulariae*; *siquidem ipsa cum ita dictis essentiis digerentibus bis aut ter quotidie ingeruntur; vel & bene mane interdum ad sudorem provocandum in lectulo adhibentur.* His interponi aliquoties per dies singulos confecti e spongia *usta*, *nec non sale gemmae*, *antimon. diaphoret. rebusque similem vim* habentibus aliis pulveres possunt. Neque enim in expertissimis Medicis desunt, qui admirabilem digerendi vim hisce medicamentis tri-

(*a*) Describitur prolixius haec historia in Commerc. Litt. Norimbergensi An. 1733. pag. 61. ubi autor hujus Observationis addit: *nos tragico hoc exemplo doceri*, *quosdam tumores illud noli me tangere prae se ferre*, *in iisdemque adeo curandis a cultro chirurgico tutius abstineri.* Verum hoc Chirurgis non adeo peritis dictum esto; prudentes vero ac peritos terrere non debet, cum saepius hanc operationem jam feliciter perfecerim, nullusque adhuc eorum mihi mortuus sit.

(*b*) Observat. I.

(*c*) Vid. hujus *auctuar.* II. pag. 39 & 54.

tribuunt. Quemadmodum alii portiunculam, *quantam mucro cultri capit*, *ex contritis lacertis* identidem aſſumendam ſuadent. *Aethiopem* certe *mineralem*, ut & *mercurium dulcem*, ſiquidem *cum prudentia adhibentur*, *mirifice ad reſolvendum* hic proficere, *ipſa experientia me docuit*. Sed alvum tamen ſub iſtorum medicamentorum uſum *aliquoties per intervalla ducere convenit*. Quodſi autem nihil omnia medicamenta iſta proficiunt, haud alienum eſſe, niſi forſan ab iſta curandi via aeger abhorreat, *ad ipſam ſalivationem progredi* exiſtimo. *Neque enim* Agricola (*a*) tantum una cum aliis Medicis haud incelebribus eandem, quaſi ad *tumores colli ſcirrhoſos digerendos efficaciſſimam*, *proponunt*; ſed egomet quoque, in nonnullis ſaltem caſibus, haud exiguam in his noxis curandis vim exſerere ſum expertus.

X.

Quid de ſuppuratione, medicamentisque rodentibus habendum.

Sicubi ſcirrhus ejuſmodi inflammationem aliquam habet adjunctam, reſolutionis autem ſpes omnis evaneſcit, haud alienum erit diſpicere, *num ad ſuppurationem perduci tumor*, & quaſi abſceſſus aliquis tractari queat. Neque enim exempla mihi deſunt iſtiusmodi, ubi parotides & maxillares induratae, ut & alii *tumores in collo*, *ſub ipſum medicamentorum reſolventium uſum in abſceſſum tranſierunt*. At vero quoties *nimis inveteratum malum eſt*, tantum abeſt, ut emollientia aut ſuppurantia quicquam proficiant, ut potius officiant, ſubindeque increſcentem tumorem ſenſim & quaſi ſine ſenſu in ulcus pravi moris vel in ipſum cancrum convertant. Atque *idem fere judicium hic eſto de rodentibus*. Neque enim facile applicari eadem ſine maximo dolore, ob multos nervos hic concurrentes, vel cancri, vel largae profuſionis ſanguinis atque adeo ipſius mortis periculo conſueverunt: prouti quidem egomet ex nobilioris perſonae cujuſdam exemplo triſtiſſimo didici.

(*a*) *In Chirurg. parva.*

INSTITVTIONVM CHIRVRGICARVM PARTIS II. SECTIO III.

De vitiis colli, quae manus atque ferri adjumento ſanantur.

CAPVT XCIX.

Quomodo animalium atque piſcium oſſicula, prunorum nuclei, acus item, fruſta cruſtae panis carnis, pyri hujusdemque generis aliae res expelli e faucibus debeant.

SI quid forte fortuna ex jamjam poſitis rebus praeternaturalibus intus in *oeſophago vel faucibus* haereſcit, non dolores ſolum acutiſſimi, ſed *inflammatio quoque cum ſuffocationis* aliarumque noxarum peſſimarum periculo quam ſaepiſſime oriuntur. Itaque *curandum* ſolertiſſime eſt, *ut citiſſime rurſus idem removeatur. Removeri* autem illud *variis rationibus* poteſt. Vel enim *potus largior inſtituatur*, vel panis *aut carnis fruſta paulo grandiora*, *pruna* item hortenſia absque nucleis, poſt abſtractam pelliculam in globum convoluta gnaviter deglutiantur; vel, *ubi nihil per iſta efficitur*, ſed noxa potius ingraveſcit, ad *inſtrumenta chirurgica* erit confugiendum. Scilicet linguam ante omnia per adhibitam *oris ſpathulam deprimere* ſolerterque circumſpicere convenit, num quid forte alieni oculis ſeſe offerat. Ubi enim aliquid ejusmodi circa oeſophagum conſpicitur, id ſtatim quam diligentiſſime per immiſſam in *os volſellam* commodam debet extrahi. (*Vid. Tab.* III. *fig.* 3. aliasve ſimiles). Si quid autem *paulo altius in oeſophago deliteſcit*, tum *ſpongiae fruſtulum* aliquod in oleo, ut lubricum magis fiat, tinctum, *filoque craſſiori eodemque firmiſſimo annexum*, aegro ad deglutiendum porrigi, atque ubi per adhibitam vim quandam in fauces idem immiſſum eſt, *per filum extrahi rurſus* oportet. Sic enim quicquid alieni in oeſophago infixum eſt, vel *in ipſa ſpongiae deglutitione ad ventriculum deſcendit*, *vel* & cum retracta ſpongia rurſus ex oeſophago in os prorumpit. Fere *promtius autem* expediri illud ipſum poteſt, ſi *ſpongiae fruſtum* illud A in oleo ſive jusculo tinctum ad virgulam vel *bacillum ex balaenae* oſſe confectam annectitur, (*vid. Tab.* XXI. *fig.* 10. BB.) atque ita leniter in oeſophagum deprimitur indeque retrahitur. Hanc ipſam *medicinam feliciter admodum egomet in ruſtico quodam adhibui*, dum os aliquod, pollicis magnitudinem adaequans, jamque per viginti quatuor horas in faucibus haeſitans, ad ventriculum dejeci, priſtinaeque ſanitati hominem reſtitui,

atque

atque poſtea adhuc in *variis aliis hominibus* quibus varia in faucibus aut oeſophago haeſerunt, *id praeſtiti.* Alii adhuc alias *pro hoc uſu deſcripſerunt & delinearunt machinas* (*a*); ſed ſicubi nihil omnino ex propoſitis inſtrumentis ad manus fuerit, *cereus quidam flexilis*, *digiti fere* auricularis *craſſitiem & binarum vel ternarum ſpithamarum* longitudinem habens, vel ſimile *filum plumbeum* applicari quandoque in eundem uſum haud incommode poterit. Varia circa hanc rem artificia, & obſervationes elegantiſſimae legi poſſunt in *Mémoires de l'Académie de Chirurgie. à Paris* 1743. *pag.* 444 *& ſeqq.*

C A P V T C.

De excutia ventriculi.

INſtrumento hactenus deſcripto haud prorſus abſimile illud eſt, quod *ventriculi excutiam* recentiores Medici appellarunt. (*vid. Tab.* XXI. *fig.* 11.) *Confici eadem ſolet ex mollioribus ſetis in faſciculum contortis filoque ferreo ſeu orichalceo flexili* BBB (quod lineis aut ſericis filis involvi poteſt) annexis. *Neque vero ad fauces tantum ab oſſiculis liberandas*, ſed & vel maxime ad *ventriculum expurgandum* adhiberi eam poſſe, Medici haud incelebres aſſeverant. Has autem inprimis in hac ipſa medicina inſtituenda regulas iidem praeſcribunt. Nimirum aquae calidae, vel, ut alii volunt, ſpiritus vini hauſtulus ante ſemper aſſumendus, quam inſtrumentum adhibeatur; ſic enim mucus atque ſordes facilius in ventriculo reſolvuntur. Tum excutia A in liquore quodam convenienti, tincta in oeſophagum immittitur, filique ferrei BB ſubſidio ad ipſum usque ventriculum lente & caute intorquetur. Deinde ipſa ſurſum deorſumque per fauces, quaſi embolus aliquis in ſiphone ſive antlia, ducitur, modo vero prorſus extrahitur. Identidem autem potionem iſtam una cum ipſa excutia applicandam eſſe, modo dicti auctores proponunt, donec ſcilicet nullae amplius e ventriculo ſordes proveniant. Tam enim nobile atque valens ex ipſorum ſententia id medicinae genus eſt, ut ad ſummam ſenectutem homines perducat: praeſertim ſi poſt hebdomadas ſingulas, vel binas, vel poſt ſingulos etiam menſes iteretur. Sed *quicquid tandem ſit, ſane quam pauciſſima felicioris per eandem curationis extant exempla.* Quotus enim quisque eſt, qui, *propter doloris, ſuffocationis atque laeſionis* alius metum, ab inſtrumento illo non abhorreat? Sed iſta quidem prolixius disputata ſunt a viris celeberrimis, WEDELIO, nec non TEICHMEIERO in peculiaribus *de ventriculi excutia editis quondam disputationibus:* qui etiam demonſtrarunt, *non novum prorſus eſſe hoc inſtrumentum*; ſed dudum ab aliis jam deſcriptum, & cumprimis libellus, qui *Sorberiana* inſcribitur, hac de re evolvi poteſt. Nuperrime etiam in Memor. Acad. Chirurg. Pariſ. p. 526. de hac re actum eſt.

(*a*) *Ut Hildanus* Cent. I. obſ. 26. *Scultetus* Tab. VI. *Garengeot.* Lib. de Inſtrument.

CAPUT CI.

De cervice curva sive capite obstipo.

I.

Vitii origo quaenam sit. HAud prorsus insolens est, homines ita *curvam cervicem habere*, ut vel in *dextram*, *vel sinistram quoque partem* caput inclinent (*vid. Tab.* XXI. *fig.* 12). Hoc vitium a TULPIO (*a*) ad imitationem forte HORATII (*b*) *caput obstipum*, & postea etiam ab aliis ita appellatur. *Solet autem vitium istud* pessimum vel *cum ipsis infantibus nasci*, vel ab aliis etiam caussis excitari. Quoties *ab ipsa nativitate vitium inest*, vix curationem illud recipere videtur; quia colli vertebrae tum vel a natura curvae sunt, vel & propter diuturnum perversum situm paulatim ita detorquentur, ut vix curationis spes sit. *Proinde admirabiles omnino* videri eae curationes debent, quando TULPIUS (*c*), MEEKRENIUS (*d*) & ROONHUYSIUS (*e*), prout ipsimet testantur, *duodecim*, *sedecim*, *octodecim*, imo & *viginti trium annorum juvenes*, *collo curvo ab ipsa inde* nativitate laborantes, in *justam atque naturalem integritatem vindicarunt*. Quoties autem demum post nativitatem, vel in adultis etiam, *noxa illa* incidit, tum vel *a cervicis ambustione nimiaque* cutis *in alterutro latere constrictione ipsa nascitur*, vel a *musculo quodam mastoideo* fig. 12. litt. AA per spasmum graviorem contracto sensimque quasi *exsiccato* & indurato; vel ab istiusmodi musculo *praeter naturam relaxato*: tum enim abesse vix potest, quin ab alio musculo opposito, quem *antagonistam* Anatomici vocant, robustiori caput atque collum in alterum latus intorqueantur. Vel denique vitium istud, secundum ROONHUYSII sententiam, *a ligamento* quodam *praeter naturam*, caput deorsum versus trahente, provenit. Atque per has quidem caussas si detorta atque incurvata cervix est, pro penitus insanabili ac desperato *vitium istud habere neutiquam convenit*, praesertim si recens adhuc neque nimis jam inveteratum illud deprehenditur.

II.

Curandi ratio prima. Curationis modus hic est: Nempe *si recens* adhuc atque a corruptis aut *supervacuis* humoribus, quos *defluxiones* sive *catarrhos* vulgo appellant, excitatum malum est, calor utplurimum *atque sudorem blande* expellentia *medicamenta insigniter* hic proficiunt. Ubi vero ab aliis caussis incurvata esse cervix intelligitur, & nominatim quidem *a musculo quodam p. n. contracto*, vel a cute *ambustione constricta*; *periculum utique faciendum est*, *num forsan fomentis*, *unguentis*, *oleis* atque emplastris emollientibus creberrimeque applicatis emolliri ac diduci sensim, quicquid in cute atque musculo nimis adstrictum est, valeat. *Ipsum autem* caput per *convenientem fasciam in partem contrariam religandum*

(*a*) *Observ. Medic. Lib. IV. cap.* 58.
(*b*) 2. *Satyr.* 5. *v.* 92. Stes capite obstipo, multum similis metuenti.
(*c*) Loco citato.
(*d*) *Observ. Chirurg.* 33.
(*e*) *Observ. Chirurg.* 22 & 23.

dum est. Nuckius quidem & Solingius proprium aliquod ex arcu ferreo BB atque vinculo seu collari mollissimo A confectum instrumentum (*Tab.* XXI. *fig.* 13.) hic praescribunt. Hujus *vinculo* seu *collari* AA cervix incurvata comprehenditur, firmatoque per funem annulo C aliquoties in dies singulos per horae quadrantem, vel quamdiu commode id ferre potest, aeger suspenditur, donec ad formam pristinam eandemque naturalem cervix redeat. Si *parum ista remedia* procedunt, sicut saepissime, teste Tulpio & Roonhuysio, contingit, vel & si *jamtum* nimis *inveteratum* vitium est, *pergere ad operationem convenit.*

III.

Atque *a cute* quidem *propter ambustionem nimium constricta* si exortum vitium est, necessarium utique erit, plagam quandam transversam, vel &, pro ipsius noxae habitu, *binas aut plures cuti contractae infligere*; sed quam providissime tamen, ne forte vena jugularis simul incidatur. Dehinc *vulnera ista linamentis carptis, ad diducendam cutem* explentur; adhibitoque postea, ut alias, unguento digestivo, sic deligantur, ut caput incurvum per injectam fasciam, quantum quidem sufficit, in contrarium latus detrahatur, donec, succrescente in plagis nova carne, cutis prolongetur, caputque sic in situm naturalem restitutum sentiatur. *Curandi ratio altera.*

IV.

Quodsi autem *a musculo quodam mastoideo nimis adstricto*, vel & *ab alieno quodam ligamento* cervix detorta redditur, transverse *praecidi illud scalpello curvo in infima parte*, id est, *juxta claviculam vel sternum* AA *oportet*, at circumspecte tamen, ne qua forte *vena vel* arteria subjecta grandior simul praecidatur, unde *periculosissima sanguinis profusio concitari posset.* Mox *ad cohibendum sanguinem*, linamentis carptis quam exactissime vulnus impletur; sensimque ope ungu. digestivi, vel oleo *hyperici* & bals. *copaivae*, quod Roonhuysius laudat, per amplam cicatricem quandam inductam glutinatur. Tulpius certe, Meekrenius atque Roonhuysius locis citatis memorant, *sibi casus obtigisse*, ubi post *incisum ligamentum vel tendinem istiusmodi praeternaturalem* caput *inclinatum quam celerrime*, & quasi vi quadam in naturalem posituram *resilierit.* Interim *fascia tamen in curatione adhibenda* videtur, (de qua laudati Auctores tacent) per *quam caput* usque ad confectam glutinationem *vel & tamdiu contineatur, donec ad debitum situm cervix pervenerit.* Singulares autem de hac ipsa curatione observationes qui desiderat, is Tulpium inprimis *Lib. IV. cap.* 58. una cum Meekrenio *cap.* 33. (*a*), & Roonhuysio *obs.* 22. & 23. consulat, mirandumque est, *Chirurgos recentiores Gallos nihil prorsus de hoc morbo aut ejus curatione proponere.* *Curandi ratio tertia.*

C A-

(*a*) Edit. Latinae, nam in Edit. Belgica & Germanica est cap. 30.

CAPUT CII.

De bronchotomia, laryngotomia feu tracheotomia.

I.

Quandonam operatio ifta fieri debeat.

SUb omnibus his nominibus *intelligitur afperae arteriae five* tracheae *incifio: variaeque funt rationes, propter quas aperiri ea* nonnunquam debet. Namque 1) ac praecipue illud fit, fi propter graviorem in *angina faucium inflammationem* periculum eft, ne fpirandi facultatem omnem aeger amittat, itaque plenam tandem fuffocationem fentiat (*a*). Tum 2) idem quoque neceffarium eft, quoties aut *faba* quaedam, aut *pruni* vel *cerafi officulum*, aut *pifum*, aut *lapillus*, aut quidvis fimile aliud corpus inufitatum in arteriam afperam illapfum eft, quod minari fuffocationem videtur, atque aliter expelli nequit. Denique 3) incidi etiam afpera arteria cum emolumento poteft in iftiusmodi hominibus, *qui recens fubmerfi in aquis fuffocationem jamjam paffi fuerunt* (*b*). Non fum equidem nefcius, *exiftere in Medicis quamplurimos, qui vulnus in arteriam afperam infligere, atque* fic etiam *hanc operationem inftituere prohibent*; fiquidem id prorfus lethiferum effe autumant; adeoque crudeles & inhumanos eos Medicos vocant, qui tale periculofum quid moliuntur. *Sed infigniter tamen, qui fic ftatuunt, falluntur.* Tantum enim abeft, ut minuta iftiusmodi, quae per hanc operationem chirurgicam in arteria afpera fiunt, vulnera hominem interimant, ut ne paullo graviora quidem, prout fupra jam indicavi (*c*), illud ipfum faciant. Quocirca facere aliter vix poffumus, *quam ut pro imperitis, timidis atque adeo crudelibus cum* CASSERIO (*d*) illos *habeamus, qui in cafibus fupra memoratis operationem iftam valde faepe falutarem*, tutam ac promptam *temere negligunt*, atque fic fimul aegros ejusmodi fine convenienti adhibito auxilio mori finant (*e*).

II.

Quomodo extrahi ex trachea res illapfae debeant.

Quando igitur haec operatio inftituenda, *locus ad aperiendum commodiffimus* in trachea is plerisque videtur, qui fecundum inter & tertium annulum ejus cartilagineum eft pofitus. Tametfi paulo inferius etiam fieri absque periculo vul-

(*a*) *Hanc unicam ob cauffam plerique Scriptores*, & inter hos etiam *Garengeot*, hanc operationem commendant; fed revera plures funt.

(*b*) Vid. *Dethardingii* Differt. de Methodo fubveniendi fubmerfis per laryngotomiam. Roftochii in 4. fine anno edita.

(*c*) *Part. I. Lib. I. pag.* 51 & 125. Ita & GARENGEOT. Varia exempla ab ejusmodi vulneribus curatorum refert, Lib. de Oper. Chir. cap. de Bronchotomia, itemque in Mem. Chir. Parif. T. I. Diff. p. 576.

(*d*) In Tractat. *de vocis auditusque organis* pag. mihi 119.

(*e*) Exempla varia exhibet NICOL. FONTANUS in obferv. rarior. analect. p. 1. & CASSERIUS loco citato, & longe plura adhuc vetera & recentiora Mem. Chir. Parif. in Diff. modo citata. Novum etiam referunt Act. Anglic. N. 416 p. 448, & in *Martyn.* Epit. hor. Actor. p. 496. ficut & *Mottius* exemplum refert laryngotomiae a Marchetto feliciter peractae in Epit. Act. Anglic. part. anatom. pag. 9.

vulnus ejusmodi queat. Operandi autem ratio, praesertim si *officulum aliquod ex frugibus*, ceraso praesertim, *faba*, *pisum majus*, *lapillus aut simile quidvis aliud* in arteriam asperam illapsum, quod suffocationis periculum infert, rursus inde extrahi debet, haec est. Nimirum ante omnia vel *in lecto*, *vel in sella quadam*, si fieri potest, *resupinari hominem aegrum oportet*, ejusque caput a ministro quodam, qui a tergo aegri stet, probe firmari: mox partem binos circiter digitos infra cartilaginem thyroidem sive scutiformem seu pomum Adami positam elevata prius utrinque cute anteriori colli, *in medio tracheae secundum longitudinem ad sternum usque per cutem, pinguedinem & musculos scalpello aperiri*, atque ita quidem, ut *binos vel tres circiter digitos*, aut etiam quatuor in proceris corporibus, vulneris longitudo adaequet, (vid. Tab. XXI. fig. 14. AA). Tum vulneris hujus orae per injectos hamulos vel digitos gnaviter a ministro quodam debent diduci, *abstersoque per spongiam* vel linteolum cruore, ut aspera arteria conspici queat, *tres quatuorve spiralis hujus fistulae annuli secundum lineam concidi*, atque ita, quicquid forte, ibidem in eandem illapsum deprehenditur, per immissam volsellam vel specillum, aut hamulum quam solertissime protrahi. Quo *facto vulnus per adhibitam spongiam* rursus *expurgatur*, emplastrisque glutinosis comprehensum splenio ac *fascia deligatur*, & postea *balsamo vulnerario diligentissime rursus glutinatur* ea ratione, quam supra jam tum in vulnerum asperae arteriae curatione pag. 127. proposuimus: atque hac ratione *frustum boleti cocti*, quod inter ridendum viro jocanti & simul affatim jusculum, in quo praeter multa alia & *boleti* erant, comedenti *in tracheam cum periculo suffocationis inciderat*, hic Helmstadii feliciter extraxi (*a*). Sunt, *qui ad elegantiorem & promtiorem cicatricem vulneri hic inducendam*, ista *glutinandi artificia sive suturas commendant*, quae in *labiis curtis* sive *leporinis per acus transmissas sanandis alias praescripsimus*, sive operatio ob anginam vel aliam caussam instituta sit. At meo tamen judicio non parum alienum videtur, conjunctam cum doloribus sanandi rationem adhibere, quum mitius atque aeque secure curari homo aeger possit.

III.

Quodsi autem *in angina*, post *medicamenta convenientia cum iterata sanguinis per venas varias detractione frustra prorsus adhibita*, incidi *pro avertendo suffocationis periculo trachea* debeat; tum expediri illud ipsum triplici potissimum ratione solet: quas singulas ordine hic ut describamus, instituti nostri ratio postulat. *Primo nempe vel resupinari, vel in sella etiam, ut antea jam dixi, collocari, capite, quantum licet, reclinato atque a ministro manibus probe firmato, hominem aegrum oportet.* Tum Chirurgus in ista parte media atque secundum istam ra-

Quomodo adversus anginam aperiri trachea debeat.

(*a*) Hac ratione Rauius mihi retulit *se fabam e gutture* hominis *feliciter excidisse: attamen* recentiores Chirurgi hactenus nihil de hac re proposuerunt, si excipias *Willisium* qui in simili casu hanc incisionem quidem suasit; verum quae ob dissensum aliorum non est facta. Vid. ejus Pharm. rational. part. 2. sect. 1. cap. 3, & *Verduc.* in Patholog. sua Chir. Tom. II. cap. 26. qui eam factam esse refert. Laudat vero & probat meum factum in praelaud. Memor. Chirurg. Paris. *Hevin.* p. 586.

rationem *vulnus in jugulo ad tracheam usque instituat*, quam modo praecepimus; vel etiam, si lubet, *cutis* utrinque & a Chirurgo & a ministro *comprehendi*, elevari, ac *postea secundum longitudinem incidi potest*: & postea pinguedo & musculi tracheae incumbentes (*a*). Deinde per *adhibitam spongiam* in vino calido vel spiritu vini eodemque calefacto, imo & *rectificato*, ut vocant, ad cohibendum sanguinem, expressam, vulnus abstergit, ministroque, ut per digitos utrinque vel per hamulos idem diducat, praecipit. *Denique scalpellum inter binos tracheae* annulos, *aut sic etiam*, *quod perinde mihi videtur*, *demittit*, *ut unicum ejus annulum simul concidat*: sic enim *commodius inseri* fistula sive tubulus aliquis *argenteus* aut *plumbeus*, *teres vel planus*, quales *Tab. II. litt. T. V. & X.* repraesentavimus, poterit (*b*). Sed *ante tamen*, *quam scalpellum immissum Chirurgus retrahat*, *specillum quoddam conveniens* e latere *scalpelli inseri simul in plagam istam debet*, quo scilicet hujus ope commodius postea tubulus immitti queat. Idem iste *tubulus* per injectum *vinculum*, *per annulos vel foraminula ipsius trajectum*, circa collum *atque emplastrum perforatum in jugulo firmatur*: cavendo ne pars asperae arteriae posterior eis tangatur, ac molestissima tussis sic concitetur. Ne *qua autem ab externo frigore atque sordibus pulmones infestentur*, spongiam *in vino calido frequentissime* tinctam rursusque expressam *super tubulum imponere convenit*; vel etiam, ut *Garengeotius* docet, *linteum rarum ac tenue* (*c*), & postea *emplastrum perforatum*. His rite jam confectis, *sanguis ex venis in brachio*, *vel pede*, *sub lingua item atque in collo positis detrahi*: tum *clysteres quoque*, *gargarizationes*, *injectiones* faucium atque malagmata sub mento, *cucurbitulis* aut cantharidibus in latere colli & supra genubus interne admotis, eisque cruentis, cum similibus medicamentis aliis adversus anginam valentibus diligentissime tamdiu debent adhiberi & continuari, *donec* vel *respiratio libera redeat*, vel *aegrotus prorsus exspiret*: quod ipsum equidem intra proximum ab operatione quatriduum fieri plerumque consuevit. Ubi jam *post tertium vel quartum diem paulo mitior factus morbus atque magis expeditus spiritus sentiuntur* [cujus rei promtissimum experimentum fieri per compressum ope digiti tubulum potest], tubulus rursum eximitur; *vulnus autem isto modo vincitur ac glutinatur*, *quem antea jam descripsimus*. *Ubi vero difficilis adhuc per os spirandi facultas esse deprehenditur*, remanere tantisper adhuc in vulnere tubulus debet, ceteraque remedia continuari, dum vel spiritus magis expeditur, vel aegrotus extinguitur.

IV.

Altera & tertia operandi ratio.

Altera eademque promtior fistulae spiralis aperiendae ratio haec est. Nempe *scalpellum aliquod anceps* (*Tab. I. litt. I.*) ad superius designatam mediam juguli partem admovetur, provideque per cutem simul ac pinguedinem & musculos *in ipsam tracheam demittitur*. *Mox tubulo apto vulnus instruitur*, solertissimeque, ut antea dictum est, deligatur. Sic enim non celerior tantum operatio,

(*a*) Nonnulli *volunt*, *ut hi musculi prius a gutture solvantur*, *vel quam* cautissime a se invicem *separentur*; *verum hoc non est opus*, & hi musculi tuto ac sine periculo incidi possunt.

(*b*) Garengeot aliud adhuc fistulae genus in tracheotomia usurpandum delineat Lib. de Instrum. Tom. I. p. 356. fig. 4.

(*c*) Cap. de Bronchotomia.

tio, sed minor quoque cicatrix efficitur, sed fistula difficilius per vulnusculum hoc in asperam arteriam demittitur. *Tertia* denique *operandi ratio* per proprium aliquod instrumentum, hoc est, *acum sive clavum parvum* apice triangulari, tubulo comprehensam, Medicis *Troicar* dicitur, [*vid. Tab. XXI. fig.* 15. & 16.] sic instituitur, ut instrumentum illud in medio tracheae uno quasi ictu per jugulum ad tracheam usque defigatur, extractaque acu tubulus in vulnere relinquatur, donec aeger vel libere rursus spiret vel exspiret (*a*). Quae *quidem operandi via reliquis in eo potissimum praestare videtur, quod celerrime peracta atque* simul minimis cum doloribus fistula mox vulnus instructum sit. Cetera autem fieri hic debent, quae paulo antea jam praecepimus.

V.

Operatio mature instituenda.

Demum neque istud silentio hic praetermittendum, hactenus propositam *operationem justo tempore*, dum *adhuc vires & spes sunt, esse suscipiendam.* Ubi enim nimis jam infirmati aegri sunt, & quasi in agone versantur, ut plerumque fieri solet, frustra utplurimum ferrum jugulo admovetur. Ceterum longe tutissimum atque prudentissimum hic videtur, alios eosdemque *peritissimos Medicos simul, ubi periculum imminet,* mox in *consilium hic ante advocare, quam operatio haec tentetur.* Quum enim quam *maxime periculosa atque adeo prorsus lethifera a plerisque*, qui rem non satis intelligunt, *habeatur atque proclametur;* periculum sane est, ne, ubi forte minus feliciter, quam speravimus, negotium cesserit, *jugulasse hac curatione hominem aegrum*, qui forte sua interemtus est, *Chirurgus perhibeatur*, itaque vel innocentissimus etiam in famam pessimam apud imperitum vulgum conjiciatur.

VI.

Quomodo submersis succurrendum.

Si qui *aquis submersi* jam jam, sed a pauco tantum tempore, *exspirarunt*, his quam *citissime aperiri arteria aspera debet*, vel *scalpello vel quacunque demum alia via Medico aptissimum visum fuerit.* Deinde *per inflictum vulnus spiritum vel nudo ore*, vel & si praesto esset, *per adhibitum tubulum aut fistulam quamcunque*, quia periculum summum est in mora, *strenue immittere* convenit. Sic enim, prout clarissimus Vir DETHARDINGIUS olim Rostochiensis, nunc Hafniensis Medicinae Professor, & Archiater Regius, quondam in peculiari Dissertatione, quam supra jam nominavimus, docet, subinde, si satis mature hoc fiat, vitam cum spiritu hominis istiusmodi suffocati redire, eumque miraculi instar quasi a morte revocari. Itaque eam his in casibus non intermittendam esse censeo, sed potius, si occasio fert, mox instituendam esse suadeo (*b*).

VII.

(*a*) Hanc curandi rationem a Cel. Frid. DEKKERO, Medicinae quondam Professore Lugduno-Batavo, meoque olim praeceptore didici: qui etiam eam in Exercitat. suis practicis pag. 243. descripsit.

(*b*) DETHARDINGIUS sola apertura asperae arteriae submersos servari posse putat, dum sic liber aeris ingressus & egressus restitueretur, & nihil dicit de inflatione. Ego vero & inflationem simul valde proficuam esse existimo, & simul suadeo. Conf. BEHRENS Libellus de *arte restituendi submersos in vitam*, A. 1742. 4. editus, & quidem p. 51. qui & de aliis modis subveniendi submersis doctissime in eo disserit.

VII.

De vero nomine & Scriptoribus.

Denique hic adhuc moneo, hanc operationem, quia neque in *larynge*, neque in *bronchiis*, verum in *aspera arteria sive trachea* instituitur, non *laryngotomiam*, neque *bronchotomiam*, ut vulgo a plerisque Medicis & Chirurgis appellatur, sed potius & rectius *tracheotomiam* dicendam esse. Ceterum de *bronchotomia* scripsit Libellum FRID. MONAVIUS, in Montis Regii Academia, 1644. 4. itemque SCHACHERUS, Professor Lipsiensis; de *laryngotomia* vero JULIUS CASSERIUS, Libro supra jam citato, ubi operationem hanc variis iisque elegantibus imaginibus illustrat. Ita & RENATUS MOREAU *Epistola de laryngotomia*, ac TH. FIENUS in Libris suis Chirurgicis, docte de hac operatione disputarunt. Conf. Mem. Acad. Chirurg. Par. l. c.

CAPVT CIII.

De struma, scrophula & bronchocele.

I.

Struma quid sit atque unde oriatur.

STrumam vel *scrophulam* Medici cum GALENO (*a*) *utplurimum quemcumque* tumorem appellant, *qui in externa cervice, hujusdemque vel* anteriori parte, vel *etiam alterutro latere nascitur.* Quanquam insignis strumarum, quoad ipsum noxae habitum, differentia existat. *Quaedam enim parvae* sunt, *quaedam mediocres*; quaedam vero insigniter atque vel *ad stuporem usque increscunt. Aliae molles* sunt, aliae contra *duriores*. Aliae *mobiles*, aliae minus mobiles, vel omnino *immobiles* aliae existunt. Quaedam *benignae*, aliae *malignae* vocantur. Atque ad *caussam* quidem vitii hujus quod attinet, solent quaedam strumae sive *scrophulae ab induratis in cervice glandulis*, *& quidem* modo *in glandulis minoribus vagis*, nunc in *salivalibus* superioribus aut inferioribus, nunc in *thyroidea* ab humoribus viscidis suboriri, quas nonnulli speciatim *scrophulas*, Galli *ecrouelles*, appellant (*b*); *quaedam autem ejusdem fere cum tumoribus tunicatis naturae sunt*, ideoque materiam quandam modo duriorem, modo molliorem, ut *pulto*, *caseo coagulato*, *sebo*, *lardove haud absimilem*, modo *omnino fluidam* in tunica intus continent (*c*). Si qui cutem inter atque asperam arteriam, id est, in anteriori cervicis parte tumores existunt, ab aëre, vel humoribus, vel crassiori etiam materia expansi, & cumprimis a *caussa quadam violenta*, *verbi gratia*, *partu* difficili, elevando pondere graviori, &c. orti, tum proprio vocabulo *bronchocele* appellari Medicis vitium illud suevit, licet rectius Tracheocele dici debeat.

(*a*) In Methodo medend. L. XIV. Cap. II.

(*b*) RIOLANUS Anthropogr. L. II. cap. 15. SCULTETUS Obs. 39. WARTHON *de Gland.* cap. 40. aliique volunt, ubi scrophulae sunt externe, ibi etiam semper interne in mesenterio tales repiriri: atque ego ipse quoque hoc saepius inveni. Interea tamen hanc sententiam falsam & non perpetuam esse docet KUCHLERUS in Dissert. *de Glandulis colli induratis*, Lipsiae edita.

(*c*) Quod & CELSUS testatur Lib. 7. cap. 13. conf. & diss. nostra de tumorib. cystic. peculiar. anno 1744 edita in 4.

beat. *Memorabile hic illud inprimis videtur, quasdam nationes ab hoc malo quaſi prorſus immunes exiſtere*; contra vero alias graviter ab eodem infeſtari. Atque referendi quidem in hunc poſteriorem cenſum ſunt *Hiſpani, ex Germanis Saltzburgenſes*, *Styrii*, *Suevi*, *Bavari*, *Franci*, *Helvetii*, atque prae reliquis fere omnibus *Tyrolenſes*: his enim ſtrumae interdum usque adeo mirifice increſcunt, ut ſuper ipſum ventrem & umbilicum, imo quandoque ad genua etiam, ſed flaccidae tamen, utplurimum propendeant (*a*). Cujus equidem rei *cauſſa in aëre potiſſimum vel aqua certorum locorum poſita videtur.* Quod ipſum quomodo fiat, nondum ſatis ab artis ſalutaris auctoribus eſt expoſitum, quantumvis etiam varias atque ſpecioſas opiniones in medium ipſi adduxerint. In *quibusdam feminis poſt partum difficiliorem* variis in colli regionibus proveniunt. Tum in eo quoque *ſtrumarum diſcrimen aliquod poſitum eſt*, *quod aliae mitiores fereque ſine doloribus* atque aliis incommodis ſunt; aliae inflammationem cum doloribus inducunt; aliae denique *ad ſcirrhi inſtar induratae*, vel alias valde magnae, licet paullo molliores *reſpirandique & deglutiendi* facultatem laedunt, vel & malignae prorſus exiſtunt, paulatimque in cancrum transeunt (*b*). Sed qualescunque tandem ſtrumae ſint, ſane ubi jam jam inveteratae ſunt, *difficulter atque fere nunquam per medicamenta curationem ipſae recipiunt*: quum e contrario *recentiores digeri* quandoque ſoleant, praeſertim ſi vitium in glandulis induratis, vel abſceſſu quodam conſiſtit. *Promtiſſimum equidem curationis genus videtur, quo Gallorum atque Anglorum Reges vel per ſolum partis aegrae tactum ſtrumas* graviſſimas *ſanare vulgo perhibentur.* Sed de hujus medicinae natura ut prolixius hic disquiramus, inſtituti praeſentis ratio haud permittit. Cui lubet, videat ANDR. LAURENTII Libr. *de mirabili ſtrumas ſanandi vi*, ſolis *Galliae Regibus divinitus conceſſa*, & dein JO. BROWNE Librum de glandulis & ſtrumis, qui vero *hanc virtutem Regibus Angliae vindicat*, idque quam plurimis exemplis confirmat.

II.

Ad *ſtrumae* autem *recentis curationem* longe optimum videtur, non ſollicitam modo *victus & vitae rationem aegro praecipere*, ſed & vel maxime *regionis noxiae mutationem* & medicamenta interna, eademque *digerentia*, *ſudorem propellentia & alvum denique ducentia*, pro aegri hominis aetate atque habitu, porrigere: prouti quidem ſuperius, cum generatim in ſcirrhis Part. I. Lib. IV. cap. 16. tum & vel maxime in glandulis ſalivalibus induratis (*Cap. XCVIII.*); itemque in compend. pract. cap. XII. §. 29. propoſuimus (*c*). Sed *tamen una* *Strumae recentis curatio.*

(*a*) Deſcripſit & delineavit ejusmodi ſtrumas JO. MITTERMEYERUS, Medicus Tyrolenſis, in diſſert. de *ſtrumis & ſcrophulis* An. 1723. Erfordiae excuſa: qui etiam *quasdam cavas & aëre quandoque repletas eſſe affirmat.* pag. 16.

(*b*) Ejusmodi exempla habet PLATERUS, mihique ipſi quaedam nota ſunt.

(*c*) BOYLEUS tanquam ſpecificum, *rutam murariam* interne valde commendat. SCULTETUS pulverem *lacertarum* aliquoties in aqua maceratarum, & rurſus exſiccatarum, vel *pulverem* ex rad. zingib. turpethi, & ſaccharo. Alii *ſpongias combuſtas*, pulv. ad ſtrumas Auguſt. Alii *rad. ſcrophulariae*, vel decoct. lign. cum rad. bardanae. LOESCHER tincturam antimonii ex ſulphure ejus praeparatam, & rhabarbaro acuatam, interpoſitis purgantibus mercurialibus. Externe eas oleo philoſoph. & poſtea ſpiritu nervino probe fricari juſſit, & quidem luna decreſcente *in Obſ. Chirurg. p.* 14.

una cum internorum medicamentorum usu, praesertim si malum a glandulis induratis, extrinsecus adhiberi unguentum resolvens haud incommode poterit ut.

℞. Mercur. crud. ℥j.
Terebinth. Venet. ʒij. subacti
Axung. porcinae, quantum

ad mercurium in mortario vitreo penitus subigendum atque absorbendum sufficit. Hoc ipso unguento aliquoties *per dies singulos fricare strumam sive scrophulam convenit*; deinde vero *emplastrum de ranis cum mercurio romanique vitrioli portiuncula admixta superimponere*; vel & emplastrum *de galbano*, *de sperm. ceti*, de hyoscyamo, vel diasaponis, vel & *diabotanum*, quod Dionis valde commendat. Oportet autem semel aut bis etiam *per hebdomadas singulas alvum aegro idoneo remedio ducere; ne unguentum istud, propter admixtum mercurium, salivationem facile moveat.* Scultetus equidem *obs.* 39. una cum Aquapendente hoc inprimis unguentum contra vitia haec commendant:

℞. Ol. laurin. ℥j.
Alumin. roch. ℥ß.
⊖ commun. ℥ij. M. F. ungu.

Pro quo ipso alii haud inepte oleum laterinum, sive *philosophorum oleum*, quod dicitur, adhibent, aut *oleum petrae albae*, vel solum, vel cum *oleo saponis* mixtum. Egregie praeterea ii sibi prospiciunt, *qui strumis & cumprimis bronchocelis primum nascentibus sic statim occurrunt, ut collare quoddam plumbeum, vel & lamellam* plumbeam mercurio probe inunctam, fasciaeque *aut vinculi peculiaris subsidio firmatam*, *collo* tantisper injectam servent, donec repressum ac resolutum tumorem sentiant. Nisi enim penitus per istud remedium struma sive bronchocele dispellatur, saltem *id efficitur, ut non adeo grandis aut deformis eadem fiat.* Non desunt equidem in Medicis, qui ad reprimendas strumas nascentes valentissimum esse proponunt, si vel *hominis demortui, praesertim autem per tabem extincti*, *manu*, *vel & osse quodam humano* vel manu filii septimi *diligentissime jugulum demulceatur.* Alii alia remedia hic praescribunt, quorum vim a *sympathia* derivandam esse statuunt: ut lorum e corio humano collo circumductum, vel filum cruentum per murem vivum acu prius trajectum, quod cel. Jungkerus commendat. Sed vero, si dicere, quod res est, voluerimus, posita in istiusmodi rebus inanibus spes omnis utplurimum ita inanis est, quam quae vel maxime.

III.

Veterum strumarum curatio. Si quae *veteres* jam tum *strumae* vel *scrophulae* sunt, sed mobiles tamen, tum adversus illas utplurimum *non tam medicamenta*, *quam potius ferramenta proficiunt.* Possunt enim ipsae quandoque penitus exscindi. *Contra vero si prorsus immobiles sunt*, alteque in collo positis partibus arcte adhaerent, nunquam facile ad sanitatem aegri homines perducuntur, *nisi forte molliores* sint. Namque *maximum periculum hic est*, *ne per* adhibitum *scalpellum venae atque arteriae colli grandiores* una cum ipsis nervis laedantur, vel omnino praescindantur; itaque vel

vel mors, vel pessima saltem mala concitentur. GARENGEOTIUS equidem una cum PETITO, viro celeberrimo, statuit, *nullas omnino glandulas induratas sive scirrhos*, quantumvis *etiam immobiles ipsae videantur, revera partibus integris adhaerescere*, aut *suas quasi radices in iisdem infixas habere;* ideoque in immobilibus etiam scirrhis aut strumis scalpellum tuto adhiberi posse. Sed quando nulla felicioris ejusmodi curationis exempla in medium is profert, fieri aliter vix potest, quam ut opinationem istam, quasi dubiam prorsus atque incertam, prudentiores Chirurgi abjiciant. *Ceterum in curandis strumis mobilibus triplex potissimum ratio solet adhiberi.* Quarum prima est 1) *per vincturam*; sicubi nempe, quod tamen rarius fit, a tenui parte, quasi a petiolo vel radice, strumae dependent. *Si amplis radicibus strumae nituntur*, tum altera *curandi ratio*, 2) *per scalpellum* scilicet, *ingrediendâ est.* Nempe medio tumor una linea, vel, ubi grandior est, *duabus lineis decussatim positis* inciditur usque ad tunicam: deinde vulneris orae per adhibitum scalpellum a vitioso tumore separantur. Mox idem vel manu, vel *hamulo, vel vinculo* lineo cum acu trajecto, vel apta quoque volsella [*vid. Tab. XXIII. fig.* 1.] *prehenditur, atque ab integro corpore* scalpello & digitis *ista ratione resolvitur, quam in tumoribus tunicatis supra* Cap. XXVIII. *posuimus.* Quae dum fiunt, *ministri quidam adhibendi* sunt, qui, diductis plagae oris, per *linamenta vel spongiam saepius* cruorem promanantem abstergant, donec omnino excisus sit, ne qua forte in opere suo Chirurgus impediatur. Sicubi paulo grandiora vasa sanguifera cum radicibus conciduntur, *spiritus vini rectificatissimus, vel liquor stypticus aliudve medicamentum* quoddam *adstringens* conveniens, vel *vinculum* per filum, aut si haec non sufficere videntur, *ferrum denique candens adhibendum est, diligenterque* vulnus, ut alias decet, *vinciendum;* ne qua forte nimia sanguinis profusio aegrum conficiat, vel graviter saltem infirmet; quod mihi tamen nunquam opus fuit. *Ampliores denique cutis* orae, quantum ad aptam aliquam cicatricem inducendam sufficit, praecidendae, emplastrisque glutinosis debito modo conjungendae sunt atque glutinandae. Cetera enim eadem fiunt, quae generatim in vulneribus sanandis, itemque Cap. XCVIII. ubi de glandulis salivalibus excidendis actum est, praescripsimus. *Molliores nonnullas strumas & scrophulas* saepius *scalpello vel rodente medicamento aperui, materiam contentam eduxi*, ulcus *purgavi*, & deinde *praedicto modo glutinavi* (*a*). Et vero cum nullos omnino dolores strumae concitant, mirum *non est, quod a plerisque, iisdemque pauperioribus praecipue hominibus*, formam *negligentibus, ferrum* vero atque *cruciatus horrentibus*, absque omni cura relinquantur. Idque magis etiam tum, si forte cum *Tyrolensibus haud exiguum* corporis *ornamentum strumas esse autument* (*b*). Si qui interim sunt, qui liberari ab isto malo, sed sine ferramentis tamen cupiunt, his *adurentia* (*c*) imponenda sunt: prouti quidem

(*a*) Exemplum ejusmodi *bronchoceles fortuito casu apertae & sanatae* refert BLEGNY *Zod. Med. Gall. An.* 1681. *Februar. Obs.* XI.

(*b*) Ut *Mittermeyerus* ipse Tyrolensis, supra citatus refert l. c.

(*c*) Quidam hic promiscue, sed temere omnia *rodentia rejiciunt*, quia iis haud raro egregie tolli possunt, si quis modo iis rite uti sciat, ipseque *Celsus* Lib. VII. cap. 13 ea tanquam optima remedia hic commendavit. Ceterum *de variis colli tumoribus* videri potest MOTTII Comp Actor. Anglic. part. anatom. p. 21 seqq.

quidem supra jam tum in tuberculis quibuscunque aliis extirpandis praecepimus. Quanquam cautio hic adhibenda est maxima, ne in aliis, quam mitioribus, mobilibus, majoribus colli venis non adhaerentibus, neque nimis alte penetrantibus colli tumoribus, istam curandi viam ingrediamur. Namque alias abesse vix ac ne vix quidem potest, quin *grandes simul venae atque arteriae, vel aspera arteria, vel nervi* etiam nobiliores collum pervadentes, sive transeuntes, cum praesentissimo *vitae periculo aut alio graviori malo exedantur*, vel in *carcinoma strumae convertantur.* TEICHMEIERUS scrophulas colli *suppuratione*, & postea rodentibus curavit, postquam eas resolvere non potuit, vid. ejus Diss. *de scrophulis.* Mulier bronchocele suffocata vid. in KERKRING. *Obs.* 148.

CAPUT CIV.

De setaceo.

I.

Prima setacei faciendi ratio.

SEtaceum appellatur, quando *ope certi ferramenti* vel acus grandioris *setae equinae, vel fila aut funiculi linei per cutem*, & cumprimis in cervice, *sanitatis caussa trajiciuntur.* Triplicem *potissimum* in adhibendo setaceo modum Chirurgi observant Nempe Chirurgus cutem in media & posteriori cervicis parte, minister autem illam, quae ad pollicis amplitudinem distat, gnaviter digitis comprehendunt. Deinde *idem chirurgus acum aliquam grandem, curvam atque amplam* (*vid. Tab. XVIII. fig.* 12. vel *Tab. XXII. fig.* 9.) una cum innexo vel funiculo lineo, serico aut xylino, vel linteolo angusto atque longo, vel etiam congerie quadam ex viginti quasi vel triginta filis xylinis aut lineis leviter contortis, per adductam cutem istam trajicit, (*Tab. XXI. fig.* 17.) *remotaque acu funiculum in cervice relinquit.* Tum unguento *digestivo vulnus* & funiculus *inungitur atque fisso utrinque*, ad funiculum transmittendum, emplastro contegitur. Sic enim setaceum decenter est confectum. Cujus equidem appellatio inde potissimum facta esse videtur, quia *setis equinis prisci* Medici hanc in rem usi fuerunt: quarum tamen loco, ad imminuendos dolores, funiculos lineos aut xylinos Chirurgi recentiores adhibent. Neque vero relinqui tantum in vulnere funiculus ille debet, *sed bis etiam quotidie*, nimirum ante & post somnum, hinc atque inde paululum duci, indeque profluens pus quasi in fonticulis abstergi. Sic *enim in ulcus idque quasi duplex plaga paulatim degenerabit*, purulentamque quotidie materiam eamque saepe copiosam emittet. Atque id ipsum quidem fieri tamdiu debet, quamdiu hominis aegri noxa illud postulat. Simulatque vero linteum aut funiculus sordibus nimis infectum deprehenditur, novum ipsius extremo per suturam aliquam jungendum, vetus sive impurum ex ulcere educendum, novum vero sive purum simul leniter per plagam inducendum est.

II.

Altera ratio.

Altera setaceum aliquod faciendi ratio a priori haud differt, nisi forte in eo, quod

quod *loco acus magnae scalpellum quoddam anceps* (*Tab. I. litt. B. vel I.*) *adhibetur*, factaque *plaga* funiculus vel fila specillo quodam *convenienti applicato per eam ducitur.* Reliqua eadem prorsus fiunt, quae modo posuimus: atque sic paulo amplior per scalpellum ejusmodi, quam per acum, nisi forte praegrandis sit, plaga infligitur, ideoque major etiam puris aut ichoris copia elicitur. *Ad commodiorem* cutis perforationem linique *vel funiculi* simul transmissionem *longe optimum* quoque est ferramentum *istiusmodi*, quale *Tab. XXIII. fig.* 5. *repraesentavi;* quod vero *manubrio instructum esse debet*, applicare. Namque ubi illud usque ad partem B per adductam cutem transadigitur, eximi protinus funiculus vel linum per foramen A. ductum potest, reductoque hoc ferramento, in vulnere, quamdiu necessarium videtur, relinqui.

III.

Tertia denique *setaceum applicandi ratio* fieri per *proprium aliquod instrumentum*, a BARTISCHIO, ANDREA A CRUCE, HILDANO, AQUAPENDENTE, SCULTETO, & GLANDORPIO delineatum, *consuevit:* dum scilicet cutis eodem comprehenditur, atque *dein ferro quodam acuminato* vel & *candente perforatur*, tandemque *convenienti funiculo* instruitur. Qui quidem operandi modus, quia insignes dolores magnamque suppurationem concitat, mirum *haud quaquam est*, *si pro valentissimo*, ad humores *noxios & abundantes eliciendos atque ab oculis*, *capite* aliisve partibus *nobilioribus revellendos a variis* priscis *Medicis* praestantissimis habetur. *Tertia ratio.*

IV.

Non prorsus equidem olim defuerunt, neque hodienum adhuc desunt, qui setaceum *ad lineam sive longitudinem cervicis* factum longe *valentius eo statuunt*, quod transversim *in collo instituitur*, quemadmodum *docuimus.* Tametsi autem egomet aliquoties rei hujus experimentum fecerim, tamen nihilo majorem in istac operandi ratione, quam in usitata, virtutem reperi: sed *longe tamen majorem operandi difficultatem sensi*, quia cutis non *tam facile* in cervice transversim, quam secundum longitudinem complicari, neque acus *aut scalpellum tam commode transmitti potest.* Ne quis vero interim ignoret, quomodo perforatio ista fieri debeat, sciendum hic est, primo *gnaviter caput retrorsum versus inclinari debere*, ut cutis cervicis valde relaxetur, adverseque adducta in cervice cutis per adhibitam acum valde curvam (*Tab. XXII. fig.* 9.) perforari. Quanquam longe aptius perforatio saepe fit, si non tam digitis, *quam volsella potius*, *quae polypo destinata & foraminibus oblongis circa extrema rostri instructa est*, (*Tab. XIX. fig.* 10.) cutis transversa comprehenditur, decenterque eo loco perforatur, qui per volsellae foramina conspicuus est. *Alius adhuc modus* mihi sequens est. Cutem una cum ministro, ut in primo modo §. I. arripio, & cutem bis transversim spatio digiti vel pollicis transversi incido: postea acum amplam valde curvam, qualis Tab. XXII. fig. 9. exhibetur, funiculum trahentem, per inferiorem plagam, immitto, & deinde inter cutem & spinam dorsi per superiorem plagam transmitto, funiculumque in vulneribus factis relinquo. *Ad lineam quandoque setaceum instituitur.*

V.

Quid de setacei usu statuendum sit.

Sunt denique atque fuerunt in Medicis non pauci, qui *ineptam prorsus atque* inutilem, quae *per setaceum fit*, curationem esse statuunt, & cumprimis etiam DIONIS, GARENGEOT, & recentissimus alius adhuc Gallus, cui nomen MOPILIER (*a*): quum e *contrario* alii longe praestantiores Medici & Chirurgi, tanquam nobilissimam atque adversus morbos, quam *maxime pertinaces, capitis cumprimis* (*b*), ut *morbos soporosos, cephalaeas, epilepsiam*, atque *oculorum*, valentissimam, cum BARTISCHIO, FIENO, FABRICIO, AB AQUAPENDENTE, SEVERINO, HILDANO, Cent. I. Obs. 41. GLANDORPIO, SCULTETO, WEDELIO, pluribusque aliis Medicis praestantissimis atque expertissimis, eandem proponant. Et sane quia per istam operationem a capite ad cervicem pertusam humores abundantes & corrupti quam efficacissime revelluntur & abducuntur, mirum videri haudquaquam debet, *si vel binis etiam fonticulis nobilius atque fortius unum setaceum a non paucis Medicis reputatur.* Quorundam enim experimento cognitum, quem aut hydrocephalum, aut catarrhi capitis perniciosi, aut *graves* inprimis *capitis* vel *oculorum noxae*, quales sunt vehemens ac *desperata quasi* ipsorum *inflammatio, gutta serena* (*c*), *cataracta item*, vel suffusio incipiens, aut intensissimi *capitis dolores* cum *oblivione*, nec non *epilepsia*, vel morbi *soporosi*, vel ipsius *etiam apoplexiae* periculo male habent, eum, si setaceum adhibet, haud raro inde liberari. Etiamsi *dolores atque molestiae, quas setaceum affert*, prohibent, quo minus multi aegrotantes nobile atque efficax istud medicinae genus admittant. Quibus adhuc accedit, quod revera etiam, ne quid dissimulem, saepe sine fructu excitentur.

PAR-

(*a*) In peculiari dissertatione, qua *omnia setacea, fonticulos, vesicatoria, scarificationes & hirudines* rejicienda esse statuit. Verum dum experientiae adeo antiquae obloquitur, in Novis Goetlingensib. propterea castigatur A. 1745.

(*b*) *Cephalaea* pertinacissima a setaceo applicato cessans, eodemque remoto recurrens, idque aliquoties, mirabili exemplo describitur a RUYSCHIO obs. 40.

(*c*) Ab hac virginem esse liberatam, post *sanguinis missionem, purgationem* & *fonticulum, per setaceum testatur.* SCULTET. Obs. XXV. De setacei efficacia in ophthalmia vehementi Ephem. Nat. Cur. Cent. IX. p. 121. testantur.

PARTIS II. SECTIO IV.

De praecordiorum vitiis, quae manu aut ſcalpello curantur.

CAPVT CV.

Quomodo mammarum papillae elici atque extendi, vel etiam lac elici ex iisdem debeat.

IN *puerperis quibusdam iisdemque junioribus ac primiparis* ita minutae nonnunquam & *immerſae mammarum papillae ſunt*, ut recens *natus infantulus* neque ore ipſas apprehendere, neque lactis aliquid *ex iisdem ſugere* valeat. Itaque per adhibitam artem ipſas extendere convenit. Longe igitur optimum hic eſt, 1) vel *grandiorem* aut robuſtiorem aliquem & ſuctioni probe jam adſuetum *infantulum*, vel 2) hominem quoque adultum iſtique arti deditum, *quales mulierculae* paſſim apud *nos obviae ſunt*, *adhibere*, quae intus *contentum lac una cum* ipſis papillis quam diligentiſſime ore attrahat atque exſugat. Quodſi autem vel homines ejusmodi defecerint, vel ipſa quoque ſuctio illa non ſatis profecerit, *inſtrumentum aliquod huic ſcopo accommodatum decenter mammis applicandum eſt.* Nempe 1) vel *proprium quoddam vitrum* (*vid. Tab. XXI. fig.* 18.) ſic admovetur, ut pars ejus amplior A. quaſi cucurbitula papillis ſuperimponatur, tubulus autem BB. ipſius puerperae ori, ad ſugendum immittatur. Atque id ipſum negotium tantiſper iterandum eſt, donec & papillas comprehendere & ſugere infantulus queat. 2) Si nullum ad manus vitrum ejusmodi fuerit, *fiſtulam* aliquam *fumo nicotianae ſugendo deſtinatam* applicare haud raro conveniet. 3) Alii *cucurbitulam ex ebore ſive alabaſtro lapide ad pilei modum confectam* (*fig.* 19.) ſuper papillas injiciunt, admotoque ore gnaviter ſugendam praecipiunt. Tum 4) alia quoque *in promtu mihi ſunt vitra lactiſuga quae dici poterant* (*vid. fig.* 20.). Quae ubi vel in aqua calida, vel & ſuper fornace pro aëre rarefaciendo vel expellendo probe calefacta mammis ſic injiciuntur, ut foramen A. ipſam papillam excipiat; non nimis tantum depreſſae papillae inſigniter protendi, ſed commodiſſime quoque lac educi ſive ſugi ex mammis aegris atque ab inflammatione vexatis poterunt. Simulatque ſugendi vis imminuta in vitro perſentiſcitur, emitti protinus ex foramine B, quod cera antea clauſum erat lac hauſtum, atque iterum calefacto vitro, quemadmodum in ſcarificatione dictum eſt, clauſo rurſus cera foramine illo, tamdiu iterari negotium illud debet, donec & papillae ſatis grandes factae & lac ex mammis ſufficienter exhauſtum animadvertantur. *Denique recens natos atque edentulos* quoque *catulos* quam aptiſſime hanc in rem adhiberi poſſe, ita manifeſtum ex experientia eſt, ut prolixe memorari haudquaquam debeat.

CAPUT CVI.

De papillis fiſſis atque exulceratis.

SOlemnis utique *apud novas puerperas* quae *infantulos ſuos* lactant, calamitas eſt, ut a *ſuctione papillae in mammis* cum dolore intenſiſſimo *findantur atque exulcerentur.* Quibus equidem noxis ut opportune ſuccurratur, longe optimum erit vel *mucilaginem ex ſemine cydoniorum*, *vel ovorum oleum cum olei cerae portiuncula* permixtum, vel & *myrrhae oleum per deliquium*, gnaviter papillis illinere; vel denique tenuiſſimum ex gummi *tragacanthae ſive arabico pulverem* quam ſaepiſſime adſpergere. Sed tamen id ſimul notari ſollicite hic debet, ut paulo rarius *ad papillam iſtam aegram infantulus adhibeatur*, ne qua forte frequentiori ſuctione glutinatio impediatur. Tum id quoque cavendum inprimis hic eſt, *ne induſium lactantis mulieris ad partem aegram adhaereſcat*, indeque avulſum dolores augeat, vel glutinationem quoque impediat. Oportet igitur, quoties infans mammam aegram exſuxit aqua plantaginis, *in qua pauxillum ſaccharum ſaturni ſolutum eſt*, papillam abluere, poſtea remedia laudata adhibere, atque deinde operculum *aliquod ex ebore*, *marmore aut cera candida confectum*, quale *Tab. XXI. fig.* 19. repraeſentavimus, ſuper imponere.

Explicatio Tabulae vigeſimae primae.

Fig. 1. deſignat, quomodo linguae frenulum in infantibus per ſcalpellum ſolvatur; ex SCULTETI Tab. XXXIII.

Fig. 2. oſtendit, quomodo idem fieri per adhibitam *furcinulam* atque forficem debeat.

Fig. 3. *Furcinulam* ad linguam in iſtac operatione ſuſtinendam accommodatam, ſecundum debitam magnitudinem repraeſentat.

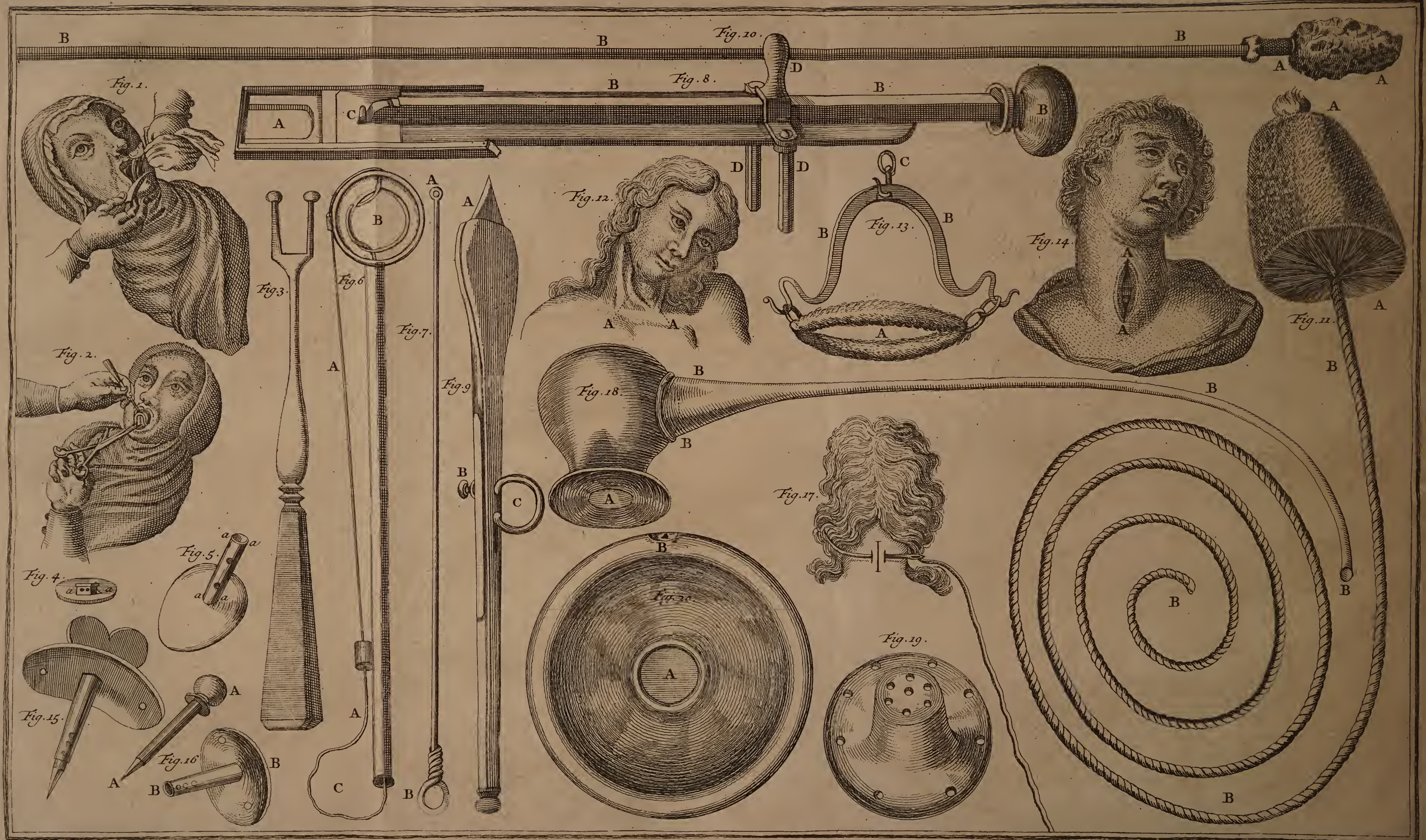
Fig. 4. & 5. exhibet *lamellas aureas* aut *argenteas*, exeſo palato inſerendas, ſpongia quadam molliſſima juxta partem *aa* firmata.

Fig. 6. proponit HILDANI inſtrumentum orichalceum, *uvae per vincturam* tollendae accommodatum. Litterae AA filum decenter inſtrumento innexum, B partem qua uva recipitur, C locum ubi filum trajicitur, denotant. Vera inſtrumenti magnitudo tribus digitis latis eam ſuperet, quam hic propoſuimus.

Fig. 7. deſignat *filum quoddam aeneum* ſive *ferreum*, atque foramine A in ſuperiori parte inſtructum, pro lino ſcilicet per inſtrumentum modo delineatum transmittendo. Cujus proin magnitudo ex ipſius tubuli magnitudine debet determinari. Litt. B anſam ſive manubrium ejus denotat.

Fig. 8. repraeſentatur hic *inſtrumentum aliquod ad uvam reſcindendam proprium.* Atque littera quidem A partem, per quam uva demittitur, BB partem, qua ſcalpellum C ad praecidendam uvam propellitur; DDD autem anſam ſiniſtra manu comprehendendam deſignant.

Fig. 9. delineatur hic illud inſtrumentum, quod *pariſthmiotomus* dici poteſt, quo

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
Fig. 14.
Fig. 15.
Fig. 16.
Fig. 17.
Fig. 18.
Fig. 19.
Fig. 20.

quo *ad tonſillas exulceratas aperiendas*, vel ab inflammatione vexatas ſcarificandas, Medici utuntur. Namque litt. A. ſcalpellum quoddam abſconditum, B globulum ad ſcalpellum in ipſo opere leniter emittendum, C denique annulum ad firmiter continendum inſtrumentum adaptatum indicat. Vera inſtrumenti magnitudo duobus vel tribus circiter digitis latis eam ſuperet, quam hic delineavimus.

Fig. 10. ſiſtit inſtrumentum, oſſiculis, piſcium item ſpinis atque aliis rebus ſimilibus, ex faucibus extrahendis deſtinatum. Litterae AA ſpongiam, BBB autem bacillum ſive virgam ex balaenae oſſe confectam, exactiſſimeque cum ſpongia jungendam indicant.

Fig. 11. *Ventriculi excutiam* deſignat. Litterae AA ſcophulas ſetaceas, BBB autem filum aeneum denotat, ſerico obductum, cujus ope demitti in ventriculum indeque reduci eaedem valeant.

Fig. 12. ob oculos ponit cervicem aliquam incurvam, litteris AA muſculos maſtoideos deſignantibus: quorum interdum is concidi juxta partem imam debet, qui praeter naturam contractus deprehenditur.

Fig. 13. inſtrumentum repraeſentat, cervicibus curvis reſtituendis adaptatum. Nimirum collare A ex pelle hirſuta ita confectum eſt, ut quam exactiſſime collum comprehendat. Arcus ferreus BB tum collare, tum uncum etiam atque annulum C continet, cujus beneficio ſuſpendi ex tigno vel tecto aeger ejusmodi queat.

Fig. 14. litt. AA. indicant, ubi & quomodo in *tracheotomia* ſive laryngotomia plaga excitanda.

Fig. 15. *Acus* ſeu *clavus ferreus* apice triangulari atque acuminata ſiſtitur, ad *aperiendam aſperam arteriam* accommodatus.

Fig. 16. Aliud clavi genus a DEKKERO propoſitum: ubi litterae AA cuſpidem, BB autem tubulum, in quo cuſpis continetur, quique in trachea perforata relinquitur, indicant.

Fig. 17. Eam cervicis partem deſignat, in qua *ſetaceum* transverſim fieri poteſt.

Fig. 18. *inſtrumentum aliquod vitreum* proponitur, *papillis minutis cum lacte extrahendis adaptatum.* A etenim cucurbitulam papillae ſuperimponendam, BB autem tubulum, quem ore puerpera excipere aque exſugere debet, repraeſentant.

Fig. 19. *Cucurbitula eburnea* vel alabaſtrina & perforata, pro papillis aliquanto minutioribus extendendis, eisque, ſi ulceratae ſunt, obtegendis & defendendis ſiſtitur.

Fig. 20. *Cucurbitula vitrea* peculiaris repraeſentatur, eisdem ſcopis, cumprimis vero lacti evocando, inſerviens.

C A-

CAPUT CVII.

De carcinomate sive cancro mammarum.

I.

Instituti ratio declaratur.

MAmmas & cumprimis mulierum quandoque ab inflammationibus atque ulceribus, scirrho item atque *carcinomate* sive *cancro* infestari, supra jam tum memoravimus (*P. I. Lib. IV. Cap. IV.*). Atque inflammationes quidem cum ulceribus quomodo sanare conveniat, eodem loco explicavimus. *Cancer* autem sive *carcinoma* (*a*) *ex quibusnam caussis exoriatur*, quomodo item increscat, quae mala secum afferat, ex quibusnam signis innotescat, quibus denique medicamentis optime tractetur, alias declaratum extat. *P. I. Lib. IV. Cap. XVII.*). Superest ut, *qua ratione mammarum carcinomata*, ubi medicamenta parum sunt (*b*), *scalpello extirpari rite debeant*, exponamus; ne, propter cunctationem nimiam, insanabile vitium, vel ad operationem quoque chirurgicam sustinendam nimis debilis atque ineptus aeger evadat. Interea tamen quandoque idoneis medicamentis rodentibus extirpari ea quandoque etiam posse, praesertim si minora sunt, exemplis sum convictus, licet saepius non succedat.

II.

Quomodo cancer occultus necdum mammam integram habens extirpari debeat.

Ante vero quam *ad arduum opus illud Chirurgus* procedat, necessarium *utique* videtur, *ut inquirat*, *an jam simul vicinae sub ala glandulae induratae* sint, aut an forte carcinoma cum glandulis his induratis omnino cohaereat. Quod si est, curatio plerumque haud feliciter succedit; quia cancrosa dispositio sive venenum cancrosum jam in aliis, praeter mammam, partibus haerere videtur: unde ablata etiam mamma repullulare malum brevi solet. Interea tamen *non prorsus desunt exempla*, ubi *extirpato carcinomate* una *cum glandulis subalaribus induratis* aegrae *restitutae sunt*. Quando vero extirpationem istiusmodi carcinomatis suscipere vult Chirurgus, *opus est*, *per convenientem* vitae victusque rationem, itemque per purgantia aliaque apta remedia quam solertissime hominem *aegrum ad id praeparare*. Qua quidem praeparatione decenter confecta, si *non nimis magnus* & mobilis adhuc cancer est, sed tantum *partem mammae occupat*, (*vid. Tab. XXII. fig. 1. AB.*) *deponi super sella* quadam altiori atque commoda aeger debet, brachio, quod mammae affectae proximum est, pro-

(*a*) Monendum hic esse existimo, *cancri* vocabulum, teste CELSO, Romanis Scriptoribus usurpatum fuisse pro eo morbo, quem Graeci *gangraenam* sive *sphacelum* appellarunt; verum quod nos hodie vulgo *cancrum* appellamus, *carcinoma* ipsis dictum fuisse: adeoque cancer proprie & recte *carcinoma* dicendus est.

(*b*) Parvus tamen & *occultus* cancer medicamentis resolutus vid. apud SCULTET. *Obs.* 46. & *exulceratus* iis optime mitigatus *ibid. Obs.* 47. quamvis hactenus raro successerit. HARRIS se cancrosam mulieris mammam curasse scribit *pulvere ligni sancti*, *rad sarsaparill.* & *santali citrini*, parte tantum a frigore defensa *in Observ.* Med. Chirurg. Conferri hic quoque notabilis observatio *de fungo mammae cancroso*, quae in BERNERI *Exercitat. de efficacia & usu aëris mechanico in corpore humano*, continetur, meretur.

probe vel *extenso*, vel retrorsum etiam ac deorsum contento, *sive mantili ad sellam alligato.* Sic enim musculus pectoralis fortirer expanditur, ipsaque mammae pars corrupta exactius ab eodem resolvi potest. Tum moris multis est, ut *medio tumoris cutis lineis in crucem* factis, iisdemque satis longis, una cum pinguedine, quae carcinoma tegit, *incidatur*, separatisque per scalpellum plagarum oris, quam solertissime separetur atque eximatur. Quod quo fieri accuratius possit, vel *per transmissum acus majoris Tab. VI. fig. 5. vel 6. adjumento* lineum *vinculum*, vel *saltem per hamulum Tab. VIII. fig.* 2 *vel* 3. strenue attolli a quibusdam pars corrupta solet. Ego vero *ejusmodi carcinomata* aliquoties haud infeliciter sanavi, quae *pugnum utique magnitudine superabant*, atque a papilla ad ipsum usque humerum procedebant, ut videre est in modo citata *Tab. XXII. fig.* 1. *AB. tamen non nisi una linea illud incidi*, nulloque praeter scalpellum *Tab. XII. fig.* 14. *adhibito instrumento* exactissime a partibus integris separavi, &, ut *fig.* 2. Tab. XXII. ostendit, vulnus glutinavi. *Ubi vero ipsa cutis summa simul corrupta*, aut cum carcinomate arcte juncta deprehenditur, vix alia ratione sperari salus poterit, quam ubi *eadem una cum ipso carcinomate penitus exscinditur.* Quod ipsum equidem ab expertis Chirurgis satis celeriter expediri utplurimum potest, similesque ipse, cicatrice non adeo magna relicta, sanavi. Ad similem rationem Helvetius ejusmodi operationem institui curavit, qui affirmat, eo tempore, An. scilicet 1705, in Gallia, quod mirandum, incognitum hoc adhuc fuisse *Lib. des pertes de sang.* p. 140.

III.

Extirpatione facta, nisi forte nimis jam infirmatus aeger sit, longe optimum videtur, *bonam sanguinis copiam*, ad aliquot nempe uncias, pro viribus aegrae, ex inflicto vulnere emittere. Sic enim facilius & inflammatio, & febris, & nova sanguinis profusio praecaventur. Neque *vero ad cohibendum sanguinem candenti ferro magnopere*, ceu veteres quidem opinati sunt, *opus* hic est. Siquidem *exacta deligatio utique hic* plerumque *sufficit:* nimirum si *linamenta carpta* arida, eaque bene multa, & aliquot splenia crassa sensim ampliora, & fascia satis longa simul adhibeantur; Bidlous equidem, meus quondam quoque Praeceptor, quasi Medicus in his operationibus longe exercitatissimus, vel solo gypso linamentis mixto sanguinem quam commodissime supprimi hic posse memorat (*a*); Helvetius autem solo *lycoperdo* (*b*); licet alii variis *pulveribus stypticis*, alii *vinculum arteriis* grandioribus injiciant (*c*). Garengeotius autem, secundum istam curandi rationem, quam cel. Parisiensium Chirurgus, Petitus proposuit, statuit, brevi non modo sanguinem conquiescere, sed & ipsam plagam cito sanescere, imo carcinoma non redire, *si protinus atque sine omnibus & linamentis & medicamentis sanguinem sistentibus in vulnus adhibitis*, per *suturam mox vulneris orae diligenter comprehendantur.* Tametsi autem egomet quoque curationis hujus *experimentum aliquod fecerim*; ubi exciso

Quid post operationem factu opus sit.

(*a*) *Exercit. anat. chirurg.* pag. 157.
(*b*) Lib. des pertes de sang. p. 163.
(*c*) Vid. *Acta Natur. Vratislav.* an. 1717. mense Sept. pag. 70.

excifo cancro fanguinis parum ex vulnere proflueret, *ipfaque aegra brevi fanata effet*, *verum brevi tamen etiam malum rediit*, & aegra tandem poft bis renatum a glutinato vulnere cancrum exfpiravit, id omnino mihi datum exiftimo ut in vulneribus ejusmodi, ubi vehemens fanguinis profluvium propter excifum mammarum cancrum incidit, ita ut *metuendum fit*, *folis linamentis illud cohiberi non poffe*, oris arteriarum fanguinem fundentium nodulum ex vitriolo impono, fuperiniectis linamentis aridis, vel *alcohol vini* imbutis, vel pulverem fupprimendo fanguini accommodatum, ex bolo, fanguine draconis, colophonia & mafticbe confectum, una cum linamentis carptis *atque lupi crepitu* adhibeam (*a*). *Sicubi paulo infirmior aeger advertitur*, *fanguinis parum atque adeo nihil ftudio ex vulnere mittendum eft*, *fed excifo carcinomate confeftim ad deligationem* properandum. In deligationibus autem innovandis, quarum primam ante tertium diem non inftituo, nihilque vi avello, ea femper via procedendum eft, quam in generali de vulneribus tractatione praefcripfimus. Ceterum ex ipfo rerum ufu didici, haud alienum iftud confilium effe, quo magnum & craffum aliquod *fplenium cerevifia calida cum butyro permixta probe imbutum*, *ad inflammationem* avertendam in prima ftatim deligatione ceteris rebus fuperimponendam HELVETIUS propofuit (*b*). Interea tamen etiam res feliciter ceffit, fi linamenta carpta & fplenia omnia arida applicuerim, & tamen nulla inflammatio gravis fubfecuta eft.

I V.

Quandonam cancer univerfam mammam tenens, excidendus.

Quodfi autem *univerfam mammam cancer vel fcirrhus occupavit*, five jam apertus, five claufus adhuc idem fit, *tota etiam mamma refecanda* eft (*c*). Difpiciendum vero rurfus ante ipfam operationem hic eft, ut jam fupra monui, *utrum is cum glandulis fub axilla pofitis*, an cum *mufculo pectorali cohaereat*; quia utroque in cafu plerique Auctores operationem prorfus inanem effe fcribunt, ipfeque hoc etiam expertus fum. Interea ne, quod de glandulis illis fupra (*No.* 2.) indicavi, hic repetam, BIDLOUS, prout ipfemet refert, (*d*) identidem ejusmodi carcinomata feliciter amputaffe & fanaffe, ubi *fimul pectoralis mufculi pars quaedam corrupta fuit* refcindenda. Quin idem etiam teftatur, nondum plane defperatam femper rem effe, *fi vel ipfas etiam coftas caries quaedam invaferit.* Siquidem ipfemet non uno experimento cognoverit, vel *radendo*, *vel fufco* etiam WURTZII *unguento adhibito cariem iftam quandoque* tolli & ulcus *fanari.* Ubi vero neque glandulis neque mufculis cancer adhaeret, longe major ad feliciter inftituendam curationem fpes fupereft.

V.

(*a*) Ab aliquo tempore pulveribus fanguinem cohibentibus non amplius ufus fum.

(*b*) *Traité des pertes de fang. p.* 158.

(*c*) Hujus equidem generis ingens illud carcinoma erat, quod egomet jam anno 1720. bono cum fucceffu praecidi; & peculiari tunc differtatione defcripfi. Neque enim, prouti ex Tab. XXII. fig. 3. AB. manifeftum eft, omnem modo mammam illud occupaverat, fed tantae quoque molis erat, ut duodecim fere libras fuperaret.

(*d*) Loco citato pag. 168.

V.

Quandonam praecidi univerſa mamma per cancrum afflicta debeat, indicavimus, ſequitur, ut, *quomodo illud ipſum fieri debeat*, explicemus. Quum autem in varias operandi vias curationem iſtam Medici diduxerunt, haud abs re facturi nobis videmur, ſi ordine praecipuas propoſuerimus. *Scilicet aegrotus ante omnia in ſedili quodam* collocatur, *quemadmodum* ſupra (*No.* 2.) praecepimus. Deinde 1) ſecundum SCULTETI *praecepta*, *acus quaedam grandior* (Tab. XVIII. fig. 12.) filoque *craſſo ſive funiculo inſtructa*, per mammae partem infimam trajicitur. Fili partes extremae modo ſic conjunguntur, ut per id, velut *anſam aliquam*, adduci mamma corrupta poſſit. Nonnunquam, ſi unum haud ſufficere videtur, bina iſtiusmodi fila, & transverſim quidem, per mammam transmittuntur (*vid. Tab. XXII. fig.* 4. *&* 5.); id quod tamen ſæpe ſupervacaneum eſt, quia una anſa ſatis trahere poſſumus. Dehinc *pars vitioſa omnis quam exactiſſime ita reſcinditur*, ut non deorſum, quemadmodum SCULTETUS *Tab.* 36. indicat, ſed ſurſum verſus ſcalpellum ducatur, prout *fig.* 5. oſtendimus; ne qua forte ſanguis inde profluens Chirurgum in accuratiori amputatione impediat. *Oportet autem paulo grandiori ſcalpello*, ſi mamma grandior, hanc in rem uti, quo ſcilicet promtius expediri ſectio iſta valeat. In minori vero etiam minus ſcalpellum ſufficit. 2) *Altera curandi via*, SOLINGIO *inprimis atque* BIDLOO uſitata, in eo a prima differt, quod pro filamentis *furca quaedam magna adhibetur* (*fig.* 6.). Haec enim per afflictam mammam, incipiendo a parte infima, ſic transmittitur, ut ſtrenue ſubter illa duci ſcalpellum queat (*fig.* 7.). Sicubi paulo minorem partem cancer occupavit, *non furcam*, *ſed proprium aliquod ferramentum*, *gladio minuto haud abſimile*, *fig.* 8.) ſuſtinendae mammae BIDLOUS deſtinavit: quae omnia ferramenta manubriis inſtructa eſſe debent. 3) *At vero* quia *noſtris temporibus nimis crudeles* videntur binae iſtae operandi rationes, neque facile abſque intenſiſſimis cruciatibus & ſummo aegrorum horrore inſtituuntur; nihil ab arte ſalutari alienum HELVETIUS tentavit, quando iſtiusmodi *volſellas ſive tenacula excogitavit*, quarum altera *Tab. XXIII. fig.* 1. apicibus ſuis AA ſummam, altera vero (*fig.* 2.) & ſuperiorem & inferiorem vitiatae mammae partem, atque adeo mammam univerſam alis ſuis A & B comprehendunt: quo ſcilicet commodius attolli, atque ſcalpelli grandioris adjumento ſub tenaculo quam exactiſſime ſubſecari valeat. 4) Quartus denique, isque meo quidem judicio *optimus modus eſt*, *quando nullo prorſus praeter ſcalpellum inſtrumento adhibito*, Chirurgus *altera manu mammam afflictam* comprehendit, eam elevat, atque ita per admotum altera manu ſcalpellum ſatis magnum, quousque illa corrupta deprehenditur, exſcindit. Quando *vitioſa mamma nimis* magna, quam ut una Chirurgi manu commode elevari queat, *miniſter eam ambabus manibus elevare*, Chirurgus vero ope ſcalpelli majoris eam funditus, attamen caute, a ſubjectis partibus reſecare debet. Atque *hac ratione ſine omni* alio, *praeter ſcalpellum*, ferramento, ingentem illam mammam duodecim librarum, *Tab. XXII. fig.* 3. quam celerrime & quam feliciſſime amputavi. Extirpato aliquo carcinomate, explorandum diligenter, an nihil duri aut corrupti relictum ſit; quod ſi percipiatur, mox ſcalpello adhuc aufe-

Quomodo fieri operatio debeat.

rendum, ne novo malo caussam praebeat. *Exempla sectione* curatorum ejusmodi cancrorum vid. in SCULTETI obs. 44. HELVETII laudato Libro p. 145, 167. BIDLOO. SCHENCK. Obs. Med Lib. II. cap. *de Mammis*. CABROLIO Obs. 32. Paraeo, Amato Lusitano, Jouberto, Helvetio. Memor. Acad. Chir. Paris. Tom. I. p. 681, aliisque Scriptoribus quam plurimis.

Explicatio Tabulae vigesimae secundae.

Fig. 1. AB. *mammae carcinoma tectum* sive clausum, quod non integram mammam occupat, indicat, a papilla versus humerum fere extensum.

Fig. 2. demonstrat, qualis post glutinationem simplex eaque recta tantum *cicatrix* fuerit. AB.

Fig. 3. litterae AB *carcinoma quoddam mammae praegrande*, idque etiam adhuc clausum, ac totam mammam occupans, duodecimque libras adaequans, repraesentant: quod ipsum egomet non nisi scalpello, & manibus adhibitis olim amputavi & sanavi. CC. parva tubercula ex majori pronata indicant.

Fig. 4. declarat, qua ratione olim mammam cancro corruptam *aa*, acubus grandioribus *bb*. fila cc trahentibus, ad partem imam perfoderint, quando illam rescindere voluerunt.

Fig. 5. ostendit, litt. A., *quomodo fila trajecta* in modum ansae conjungenda, mamma corrupta eis elevanda, & postea scalpelli grandioris B ope resecanda sit.

Fig. 6. repraesentat *furcam* ad mammam grandiorem, carcinomate infestatam, perfodiendam, & postea resecandam, a SOLINGENIO & BIDLOO propositam.

Fig. 7. *Scalpellum* majus, mammis carcinomate corruptis rescindendis adaptatum.

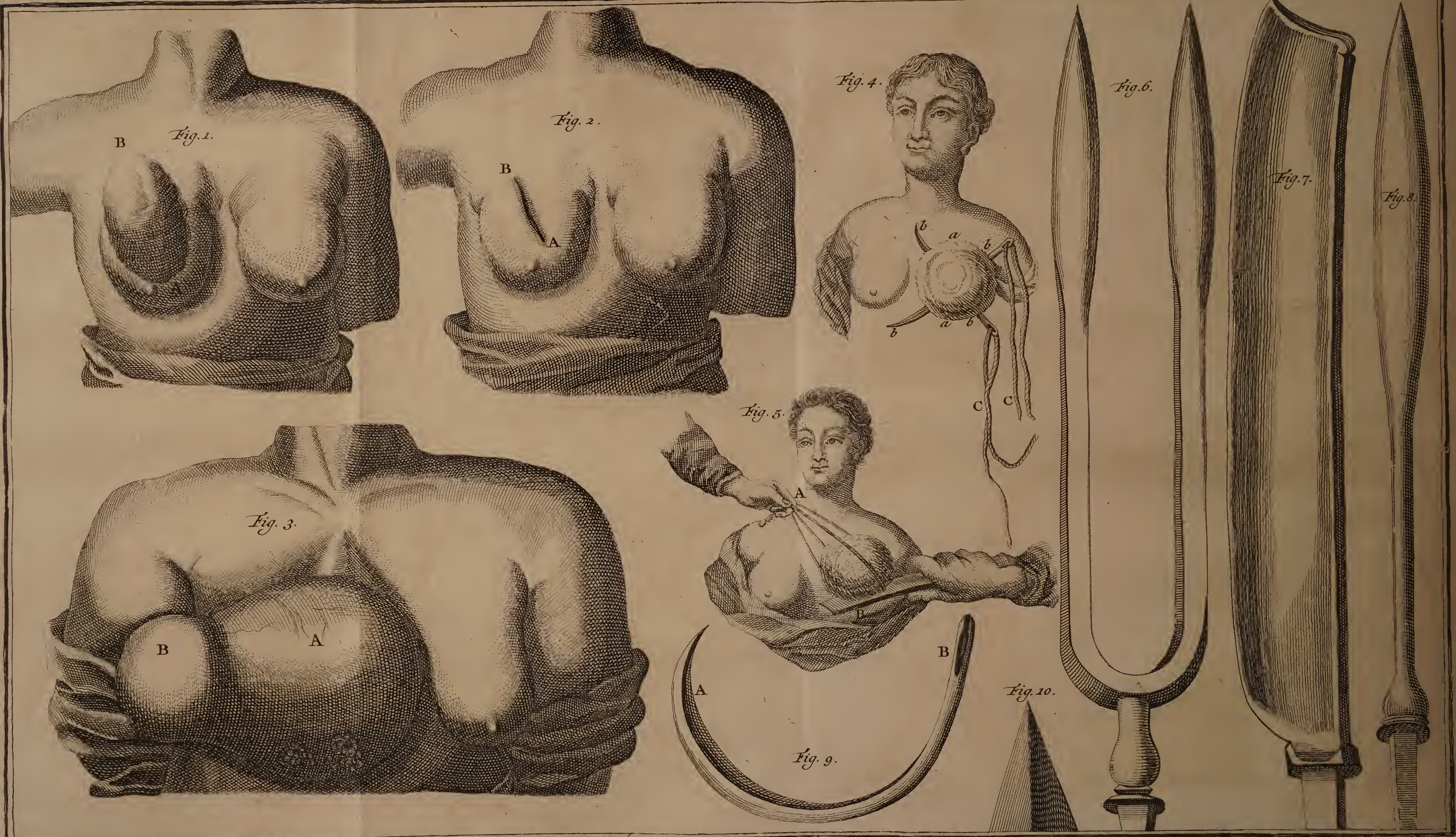
Fig. 8. exhibet instrumentum BIDLOI, *gladioli fere forma*, pro corruptis a cancro mammis minoribus comprehendendis, si eas amputare velimus.

Fig. 9. *acus indicatur magna*, curva & ampla, A, pro setaceo in cervice secundum longitudinem infligendo: quae etiam in angustiori parte B manubrio ligneo potest esse instructa, ut tanto commodius cutis cervicis perforari queat.

Fig. 10. ostendit acus hujus *cuspidem*, a parte interiori sive concava inspectam, in vera sua magnitudine.

VI.

Operandi ratio nova. Novissima operandi ratio est, quam Chirurgus Batavus ante haud adeo multos annos adhibere coepit. D. TABOR autem, Medicus & Municeps meus, una cum instrumento ad istam rem accommodato (*fig.* 3. *Tab. XXIII.*) in peculiari dissertatione quadam explicavit. Nempe mamma vitiata binis instrumenti illius arcubus, fig. 3. AA, BB. ceu ex *fig.* 4. manifestum est, comprehenditur, arcus hi circa extrema CC. fig. 3. manu sinistra clauduntur, ut basis mammae vitiatae probe constringatur, ferramentoque tunc falcato

Fig. 1.
B
A
Fig. 2.
B
A
Fig. 3.
B
A
Fig. 4.
a
b
C
C
Fig. 5.
A
B
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
A
B
Fig. 10.

cato atque acuto EF. quod per rimam alterius arcus DD. transire debet, quam diligentiſſime abſcinditur. Quantumvis autem notatu dignum inſtrumentum atque ingenioſa operandi ratio videtur, tamen ſimplicem iſtam, quam ſupra (*No.* 4.) deſcripſimus, operandi methodum ei praeferendam eſſe cenſeo. Interea tamen illam, tanquam rem tunc novam, ſilentio hic praetermittere nolui. In explicatione Tab. XXIII. uberior hujus inſtrumenti dabitur explicatio.

VII.

Mamma exciſa, quocunque demum modo illud factum ſit, antequam deligatio inſtituatur, *ſanguinis uncias aliquot, ſiquidem vires ſunt, emittere convenit*, ad praecavendam ſcilicet, prout ſupra jam monuimus, inflammationem & ſanguinis profluvium. Quod enim Chirurgorum aliqui exiſtimant, ſanguinem vitioſum ſive cancroſum iſta ratione penitus exhauriri poſſe, id nihil eſſe videtur (*a*). *Ubi vero debilis jam tum aegra eſſe advertitur*, ſatius erit, *ſtatim a confecta operatione vincturam injicere*, quam minus opportuna ſanguinis emiſſione magis magisque ipſam infirmare. Quare *noduli ex vitriolo* & linamentis carptis parati praeſto ſint, quorum ſingulus ſingulae arteriolae imponitur, hisque *glomeres ex linteis carptis alcohole vini imbutis* quamplurimi ſuperimponantur, poſtea fungi boviſtae ſeu lycoperdi ampla fruſta, deinde & craſſa ſplenia aliquot ſenſim majora; quae denique longa faſcia probe firmentur (*b*). Tandem hic adhuc *monemus, vincturam ante tertium diem non eſſe ſolvendam*, nihilque *nec tum quidem vi evellendum*; ſed, donec ſponte cadat, exſpectandum. Ceterum quo rarius atque circumſpectius deligatio poſtea innovatur, hoc melius quoque glutinatio procedit. Ea quae alternis diebus fit, utplurimum optima eſt. Quodſi autem nimia *forte materiae purulentae copia ſub ipſam* curationem ex vulnere profluit, frequentius deligatio innovanda. At ne a nimia purulentae materiae copia nimis aeger debilitetur, aut prorſus etiam conficiatur, unguentum digeſtivum removere, atque ejus loco linamenta carpta eademque vel arida, vel balſamo copaivae, vel eſſentia myrrhae atque ſuccini leviter imbuta, imponere praeſtat (*c*). *Vires autem amiſſae ut ſenſim ſenſimque* aegro *reſtituantur, non cibos* tantum humidos, bene nutrientes & qui facile concoquuntur, juſcula nempe, ſive ſorbitiones, gelatinas, ova mollia, & quae ſunt hujusmodi, ſed *medicamenta quoque* confortantia & cumprimis *emulſiones gratas* diligenter ipſi commendare oportet. E contrario *cavendum quoque ſollicite hic* eſt,

Quid poſt operationem fieri debeat.

(*a*) Helvetius equidem contra plerorumque ſententiam contendit, *ſanguinem in carcinomate non eſſe infectum, ſed ſolam glandulam pati*, ex humore in ipſo ſtagnante ſive coagulato, qua integre ablata, malum non redire. Sed errare mihi hic videtur, quia multi meis & aliorum aegris redierunt, omne durum & corruptum certo & quidem altera imo tertia vice ablatum fuit: quod non fieret, niſi in ſanguine vitium haereret.

(*b*) Non ſum equidem neſcius, ſanguinis profluvium hic prorſus non metuendum Bidloo & Garengeotio videri, ſed illud facile cohiberi & quieſcere. Contrarium tamen egomet uſu didici: ſiquidem haud ſemel obſervavi, largiorem ſanguinis copiam vel per ipſa craſſiſſima etiam & copioſa ſplenia atque faſcias erupiſſe, unde aegri valde debilitati fuerunt. Quare neceſſarium eſt ſumma ſemper cum providentia, vel & per impoſitum ſupra ſplenia *orbem*, deligationem inſtituere.

(*c*) In ejusmodi caſu alumine uſto, addito pauxillo mercur. praecipitat. rubri cum ſucceſſu uti licet.

eſt; ne nimis forte celeriter vulnus areſcat; quia malum priſtinum alias facile, ut nonnulli Auctores notarunt, *denuo recrudeſcit.* Itaque, ſi tale quid incidere videtur, mel roſarum in deligatione identidem adhibere convenit, ut debita ſuppuratio hoc ipſo ſatis diu conſervetur. Vulnere autem hoc tandem ſanato, *exactiſſimam ſemper* vitae victusque rationem aeger ſervare, vehementiores vero animi affectus evitare debet; contra vero certis temporibus, praeſertim *vere & autumno*, medicamentis *ſanguinem expurgantibus*, itemque *detractionibus ſanguinis* uti debet. Quoties hic inter curandum *febris vehemens*, *cum doloribus atque angoribus circa praecordia*, *ſpirandique difficultate ſupervenit*; certa utplurimum mors inſequitur. Ne *quid igitur iſtiusmodi* facile *eveniat*, *ſanguis in tempore emittendus eſt*, aegrotusque per adhibita medicamenta his malis contraria tractandus. Interdum etiam accidit, ut ſanguis adeo pravae ſit conſtitutionis, ut vulnus nullam glutinationem admittere velit, tunc palliative tantum, & lenibus balſamicis ex eſſent. ſuccini vel myrrhae, vel in pauperibus ſolo ſpiritu vini tractandum. Non *deſunt* equidem in feminis, quae *admirabili cum animi magnitudine* & conſtantia ſat ceteroquin *crudelem operationem iſtam ſuſtinent*; contra *vero* aliae adeo *puſillanimes ſunt* & tam vehementer clamant, ut vel maxime intrepidum etiam Chirurgum terreant, inque opere ſuo impediant. Oportet igitur intrepidum hic Chirurgum eſſe, ſicut Celsus monuit, ut *perinde faciat omnia*, *ac ſi nullus ex vagitibus alterius affectus*, orietur (Lib. VII. in praefatione).

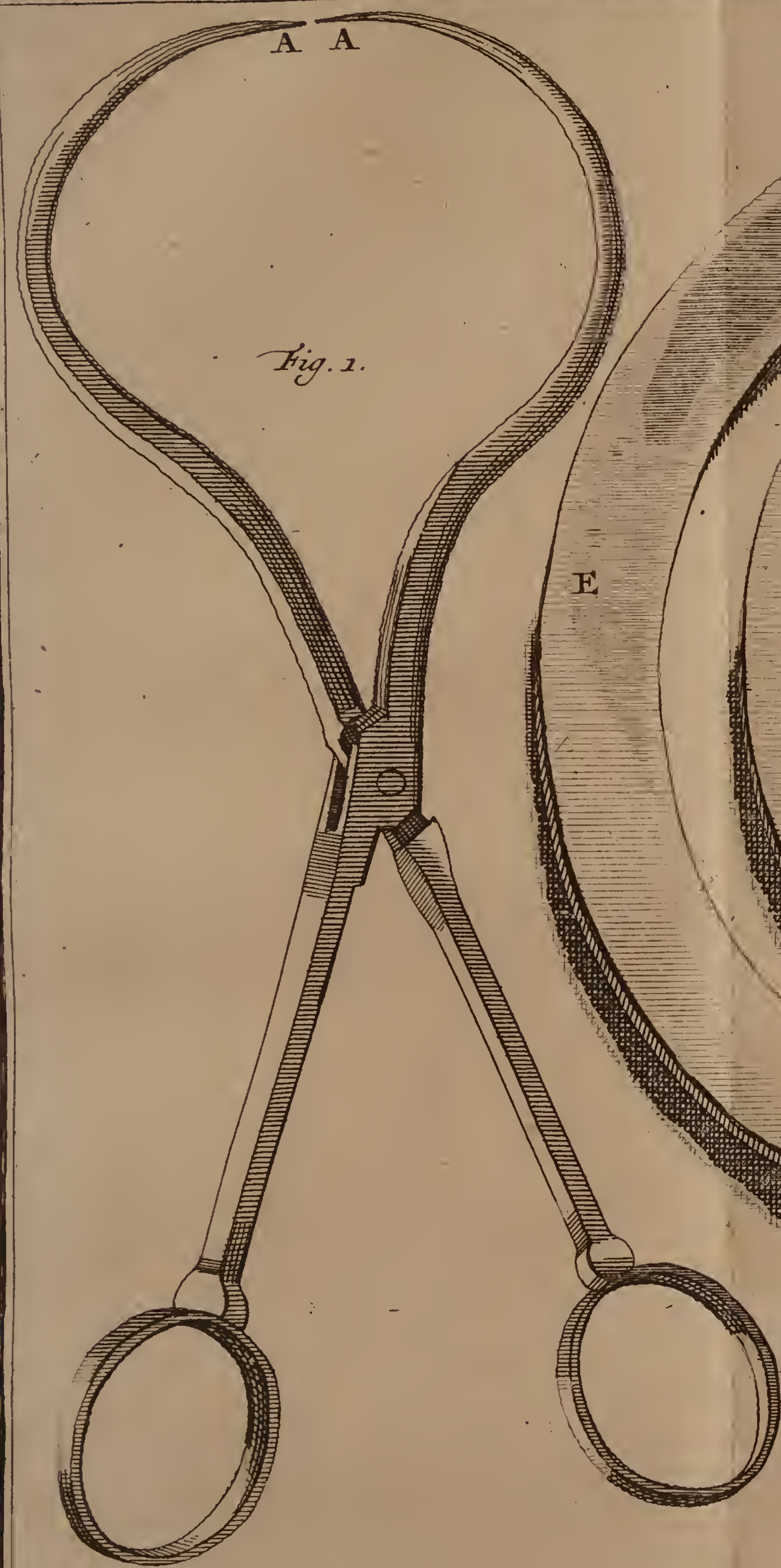
Explicatio Tabulae vigeſimae tertiae.

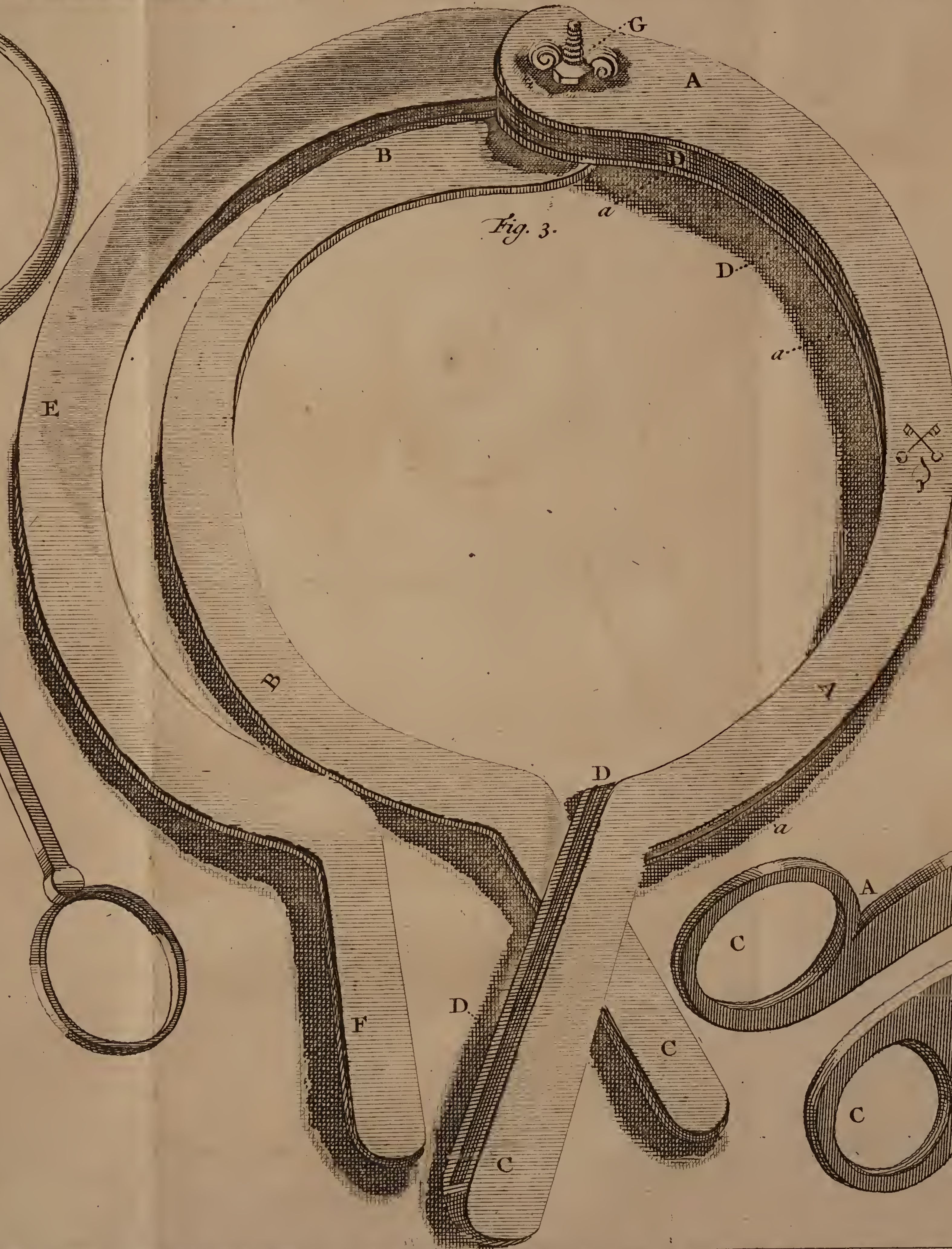
Fig. 1. demonſtrat *volſellam* ſive *tenaculum Helvetianum*, (Galli *Tenette Helvétienne* vocant), mammis vitiatis reſecandis ſub ipſa ſectione chirurgica arcubus AA comprehendis deſtinatum.

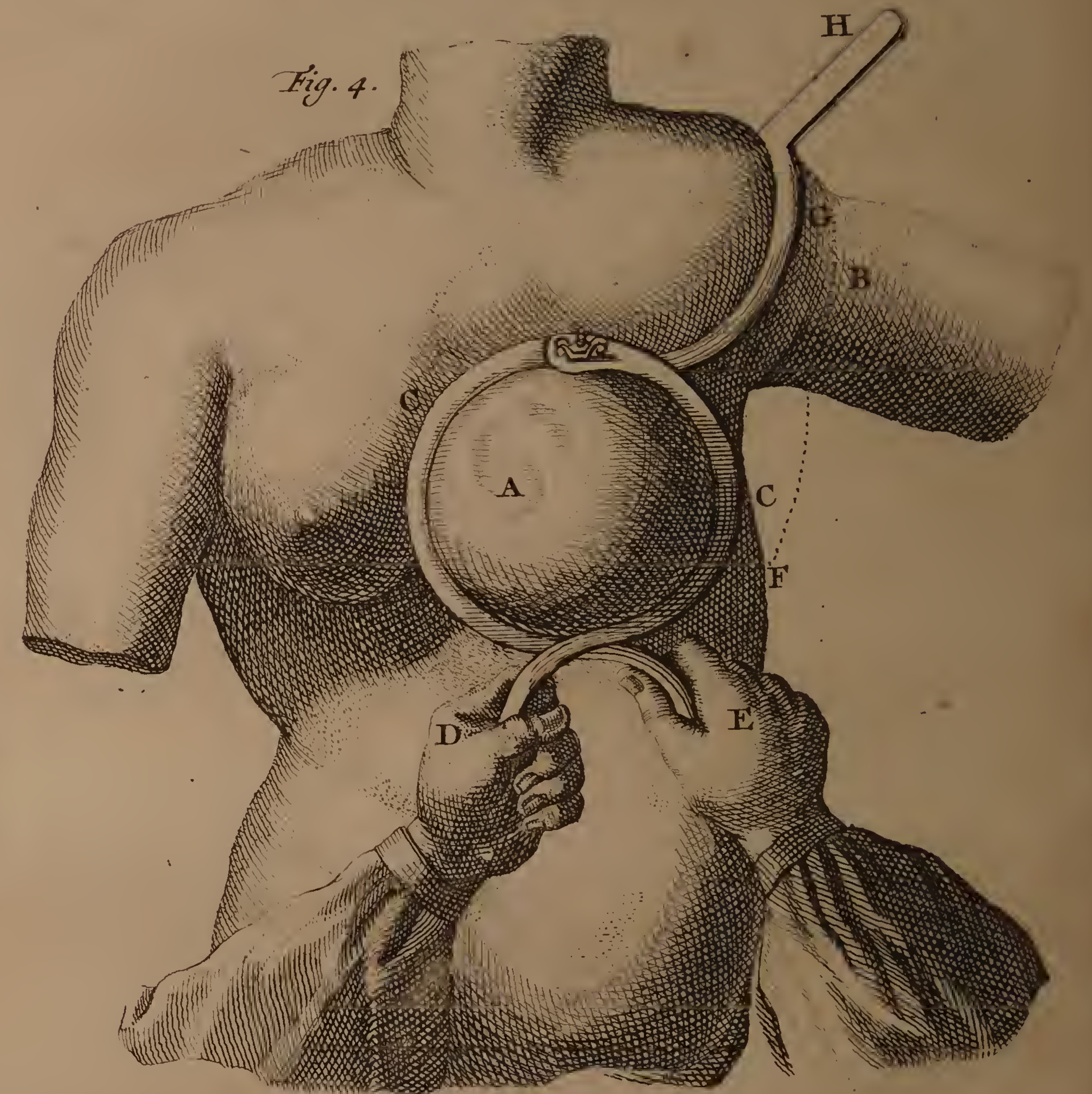
Fig. 2. ſiſtit aliud hujusmodi *tenaculum* ſive ferramentum, ab eodem Helvetio excogitatum: cujus ope mamma corrupta in parte ſuprema & ima probe comprehenditur, & poſtea reſecatur. Litt. AB denotant duas alas; CC foramina ſive annulos; quibus machina digitis comprehenditur & clauditur. D Cardo cujus ope duae alae expanduntur, & pro mamma comprehendenda probe clauduntur.

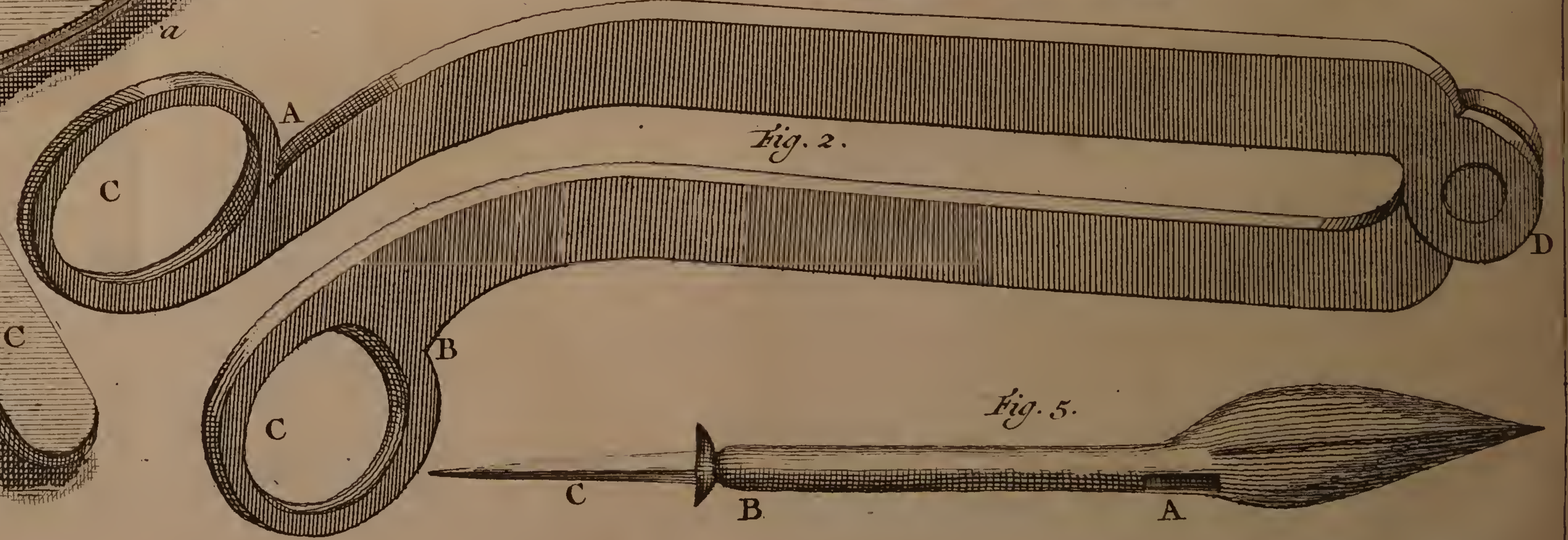
Fig. 3. deſignat *novum inſtrumenti genus*, ad *corruptas mammas reſcindendas accommodatum.* Litterae AA. laminam duplicem, eandemque ſemicircularem indicant, ex orichalco ſive cupro flavo confectas, circa partes extremas inferiores C. ita conjunctam, ut interſtitium ſive rimam DDD. relinquant, pro ſcalpello falcato EF & recipiendo & transmittendo, ſuperſit. Lamellam ex his inferiorem *litt. aaa.* quodammodo demonſtrant. Litt. BB ſimilem lamellam ſemicircularem eandemque ſimplicem denotant, fibula ſive cochlea G. cum altera lamella duplici ſic conjunctam, ut integrum quaſi circulum efficiat, itaque mammam exactiſſime comprehendere queat. Crurum ſemicircularium A & B anſas utrinque litt. CC. deſignant. Scalpelli falcati manubrium litt. F. demonſtrat: quod ipſum cruribus laminae A & B conjunctis mammamque comprehendentibus transmitti per fiſ-

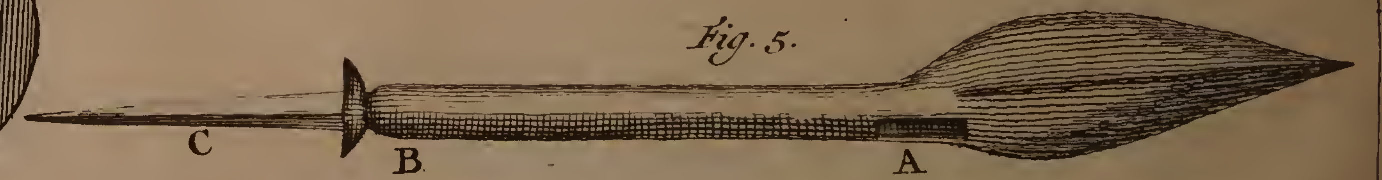
ſuram

A A
Fig. 1.

G
A
B
D
a
Fig. 3.
D
a
E
B
A
D
a
D
F
C
C

H
Fig. 4.
G
B
C
A
C
F
D
E

A
C
Fig. 2.
D
B
C

Fig. 5.
C
B
A

ſuram D pro reſcindenda mamma corrupta ſic debet, quemadmodum ſequens fig. 4. oſtendit.

Fig. 4. ſiſtitur hic corpus feminae, cujus mamma ſiniſtra carcinomate corrupta per modo deſcriptum inſtrumentum exſcinditur. Atque littera quidem A. mammam corruptam, B. brachium extenſum; CC. laminas annulares ſive ſemicirculares, quibus mamma comprehenditur atque a ſubjectis partibus ſurſum adducitur; D. ſiniſtram Chirurgi manum, anſas binas lamellarum continentem; E dextram ejusdem manum ſcalpellique manubrium, pro reſcindenda mamma ſurſum adducentem; F, G & H. denique viam, per quam attolli ſcalpellum a Chirurgo debet, indicant.

Fig. 5. oſtendit peculiarem acum pro ſetaceo transverſo excitando: in qua ad litt. A foramen exaratum, per quod funiculus vel fila ducuntur, & quando ad litt. B usque transfixa eſt, funiculus e foramine educitur, & in vulnere facto, reducta acu, relinquitur. Litt. C clavum denotat, qui a manubrio ligneo excipitur.

CAPVT CVIII.

De paracenteſi vel pectoris perforatione.

I.

Quandonam paracenteſis inſtituatur.

P*Aracenteſin generatim Medici vocant pectoris vel abdominis*, imo etiam *ſcroti perforationem illam*, quae pro materia purulenta, cruore, aqua, rebusque id genus aliis praeter naturam emittendis inſtituitur. *Solet autem paracenteſis ſive perforatio pectoris variis in caſibus adhiberi*: & quidem 1) *in empyemate*, ſive eo pectoris morbo, ubi ſcilicet e pleura vel pulmonibus poſt inflammationem exulceratis pus in thoracis cavitatem profluxit. Niſi enim opportune hoc emittatur, periculum eſt, ne & ſpirandi facultas impediatur, & vel ſuffocatio, aut pulmonibus cum ſepto tranſverſo atque coſtis graviter inde exeſis, tabes atque alia hujus generis mala deſperata inſequantur. *Deinde* 2) neceſſario quoque in pectore paracenteſis eſt, *quoties cruoris aliquid ex thoracis vulnere* quodam intus illapſum eſt, quod per vulnus educi nequit, & aegro gravia incommoda & cumprimis metu ſuffocationis excitat, prouti quidem ſupra jam tum ſuo loco ubi de pectoris vulneribus actum eſt (*P. I. Lib. I. Cap. X. No.* 10.), declaravimus. Verum haec operatio hoc in caſu male a Gallis (*a*) *operatio empyematis* vocatur, quia *ad empyema conſtituendum pus requiritur*, & rectius tunc ſimpliciter *paracenteſis pectoris* vocatur. Tum 3) utiliter quoque paracenteſin Medici, inſtituendam ſuadent, *quoties aqua, propter pectoris hydropem* intus collecta, debet emitti. Simulatque igitur morbus, a quo aeger infeſtatur, ſpiritus gravis ac difficilis, & ponderis inſoliti atque fluctuationis in pectore ſenſus, humoris alieni quicquam intus deliteſcere ſignificaverint, & malum medicamentis idoneis tolli nequit, confugiendum

(*a*) Ut a *Garengeotio* Oper. Chir. Tom. II. Cap. IV.

dum erit ad pectoris perforationem; siquidem alia ratione vix ac ne vix quidem ejici inde materia ista noxia poterit. Sed ante tamen quam ferrum pectori admoveamus, *considerandum sollicite est*, num *etiam* vires adhuc sint: nam si parum aut nihil virium superest, periculosa utplurimum haec operatio esse solet, atque abesse vix potest, quin vel sub ipsam operationem vel statim post eandem aeger expiret. Simili prorsus modo res sese habet, si malum *nimis jam inveteratum* est, & partes interne jam *exesae atque corruptae sint* (*a*): *item si vel a febri hectica, vel ab alvo soluta, vel a spirandi* summa difficultate, vel a crebro animi *deliquio*, *vel denique a sudore frigido aeger* divexatur. *Namque mala ista singula morbum desperatum & propinquam* fere semper *mortem significant;* adeoque sine fructu & cum dedecore Chirurgiae operatio in istiusmodi casibus instituitur: ne, qui propter noxae gravitatem servari haud potuit, Chirurgi culpa interiisse videatur. *Contra vero si posita superius mala penitus absunt*, *si adhuc vires sunt*, si denique recens adhuc morbus est; utiliter utique paracentesis haud raro adhibetur. Atque id magis etiam ideo, quia *pectus* inter costas *citra ullum vitae periculum perforatur*; dummodo circumspecte a Chirurgo singula hic fiant. Neque enim praeter cutem, pinguedinem, paucam carnem atque pleuram, quicquam hic percutitur aut laeditur.

II.

Quo loco fieri paracentesis debeat.

Oportet autem bina potissimum ante operationem circumspicere: nempe 1) *in quonam pectoris latere materia noxia haereat:* namque ubi latus sanum perfoditur, inanis operatio esse consuevit. Deinde 2) *quaenam praecipue pectoris pars perforari debeat.* Quo autem facilius atque certius cognoscatur *in quonam pectoris latere materia perniciosa delitescat*, considerandum quam diligentissime est, 1) in quonam latere inflammationem atque dolores aeger antea senserit; deinde 2) ubinam gravitas quaedam cum fluctuatione fuerit animadversa; tum 3) in quodnam latus cubare commodius aeger possit: in hoc ipso enim vitium delitescere solet: nam in latere sano decumbere nequeunt. Denique 4) tumor etiam plerumque aliqualis cum calore vehementiori latus afflictum demonstrat. *Explorato jam latere affecto, tutissimum* est *operationem sic instituere, ut in sinistro latere inter secundam & tertiam, in dextro vero tertiam inter & quartam* costam spuriam, *ab infima numerando, eo loco*, qui palmam circiter aut quinque, vel in majoribus hominibus sex digitos latos a spina dorsi atque ab infimo scapulae angulo abest, foramen fiat. Namque ubi *sublimior pectoris* pars perfoditur, fieri vix *potest ut materia maligna, quippe* in infimo pectore collecta, *commode ibi* profluat (*b*). Contra vero *si depressius* vulnus in-

(*a*) Exempla, quibus idem confirmari poterat, passim obveniunt. Sic enim egomet aliquando *in istiusmodi homine*, qui empyemate laboraverat, post mortem inciso, *pleuram una cum plerisque fere costis erosam deprehendi:* quo vero in casu operatio haec prorsus frustranea esse solet.

(*b*) Boerhavius quidem docet *Aphor. Pract. No.* 303. aperturam inter secundam & tertiam costam *veram* inferiorem instituendam esse; sed omnes boni Chirurgi dissentiunt, locumque illum nimis altum esse docent. Forte pro costa vera, spuriam scribere voluit. Idem post me etiam monuit doct. van Swieten, Archiater nunc Cesareus, in Com. suis in Aph. Boerhavii.

infligitur, periculum eſt ne ſeptum transverſum, quippe coſtis inferioribus, praeſertim in dextro latere propter hepar hic valde propinquum atque adeo adnatum, laedatur. *Similiter ubi pars ſpinae dorſi propior perforatur*, difficilior longe atque magis anceps operatio eſt. Neque enim craſſi tantum muſculi dorſi extenſores perrumpendi hic eſſent; ſed maximum quoque periculum ſubeſt, ne arteriae vel *venae intercoſtales*, utpote *ſulcis coſtarum prope hanc* regionem nondum inſertae, ſimul percutiantur. Ut proinde locus ſupra deſignatus prae ceteris commodus & tutus ſit ad pectus perforandum.

III.

Quomodo fieri operatio debeat.

Ipſum iſtum, quem jam indicavimus, *locum atramento notare convenit, adductamque digitis & Chirurgi* & miniſtri, dum aeger corpus paulo reclinat, prout ſupra in fonticulis excitandis diximus, *cutem ſcalpello transverſim incidere*, plagamque trium circiter digitorum transverſorum facere; quo nempe commodius poſtea perforari caro reliqua poſſit. Solent autem *duplici potiſſimum ratione* id ipſum Chirurgi efficere. Nonnulli enim *acum* vel *clavum* aliquem acutum ac triangularem, eundemque tubulo incluſum, *Troicar* Galli vocant, (*vid. Tab. XXIV. fig.* 1.) eousque in carnem impellunt, donec idem in pectus penetraſſe advertatur. Tunc enim clavum immiſſum (*fig.* 2.) extrahunt, collectosque in pectore humores noxios per tubulum in vulnere relictum (*fig.* 3.) emittunt: quamdiu ſcilicet aegri vires id permittunt. *Simulatque enim mentis deliquium imminere*, vel & *materiae corruptae* affatim e vulnere profluxiſſe intelligitur, demto protinus tubulo iſto, fiſtula ſive *tubulus* alius brevior, *idemque vel plumbeus*, (*Tab. II. fig. Q.* 5.) vel argenteus atque flexilis (*Tab. V. fig.* 9.) in foramen inſertus, & filo aut funiculo circa pectus deligatis, & *emplaſtris quam exactiſſime* firmatur. Super fiſtulam ſive tubulum *ſplenium aliquod craſſum* imponitur, adhibitaque faſcia illa, quam *mantile cum ſcapulari* Chirurgi vocant, deligatur. Nonnunquam *operatio iſta ſic inſtituitur*, ut cum carne atque pleura *cutis ſimul externa per admotum triangularem illum* clavum (*Troicar*) *uno ſtatim ictu perrumpatur.* Verum enim vero quia ſecundum utramque operandi rationem pulmones, utpote cum pleura haud raro cohaerentes, laedi quam graviſſime a clavo immiſſo poſſunt, hanc curandi viam reiiciunt, & ſequentem potius Medici prudentiores ſequuntur, ut, cute ac pinguedine ſecundum ſuperius poſitam rationem ad tres fere digitos transverſim inciſis, *carnem reliquam una cum pleura inter binas coſtas ſupra deſignatas ſcalpello G vel H. Tab. I.* eadem ratione *quam diligentiſſime incidant*, inſertaque, prout antea praeſcripſimus, fiſtula humores noxios eliciant. Solet autem in ipſo vulnere iſtoc faciendo neceſſaria inprimis eſſe haec obſervatio, *ut nempe corpus aegrum pronum quodammodo inclinetur*; ſiquidem tum ipſae coſtae in dorſo poſterius paulo latius ab invicem diducuntur, & ſpatium pro vulnere faciendo & pure vel ſanguine emittendo ampliatur. Vulnere ſatis amplo facto, digitus in illud immitti, &, ſi pulmo forte in vicinia adhaereat, eo ſeparari, ut contenti humores vitioſi melius effluere queant. Quae quidem poſterior operandi ratio quanquam majorem & Medici diligentiam & aegroti patientiam poſtulat, nihil tamen quicquam eſt, cur ipſam priori anteferre dubitemus. Praeterquam enim, quod pulmones, ſi qui forte ſecando ad-

adhaerere deprehendimus, ſpecillo vel digitis reprimi, a pleura ſolvi atque ita immunes a damno praeſtari hic poſſunr, materia ſane cruenta vel purulenta longe facilius & accuratius propter paulo majorem vulneris amplitudinem hic ejicitur. Et clariſſimum quidem PETITUM ſi audire voluerimus (*a*), *a tubulis certe ac turundis, varia propter incommoda*, penitus *hic abſtinebimus; quin potius linamentum aliquod molle*, atque *caudae quaſi formam habens, in vulnus ſatis amplum* immittemus. Sic enim non ipſum modo vulnus hocce linamento apertum apte conſervatur, ſed noxia quoque materia continuo & optime effluere poteſt. Supra linamentum iſtud vulneri inſertum linamenti carpti & in glandis formam convoluti portio quaedam filo annexa una cum linamentis carptis aliis, emplaſtro item atque faſcia graviter deligantur.

IV.

Deligatio quomodo inſtituenda ſit.

Diebus *ſequentibus ſemel, aut, pro re nata*, bis etiam vel ter quotidie *vulnus deligare convenit, prout anxietates aegrum ſaepius aut parcius urgent, emiſſaque*, vel per tubulum apertum, vel per vulnus, quantum aegri vires permittunt, materiae vitioſae portione, bis aut ter in deligationibus ſingulis *liquorem purgantem eundemque calidum* ope ſiphonis *injicere, diligenterque* rurſum emittere. Facere autem inprimis hic ſolet decoctum calidum ex herba quadam vulneraria, nimirum *veronica, ſcabioſa, agrimonia* aut *ſolidagine Saracenica, cum roſarum melle atque myrrhae oleo*, quin &, niſi tuſſis aegrum vexaverit, cum pauxillo eſſentiae myrrhae, vel & WURTZII balſamo pectorali permixtum. GARENGEOTIUS herbae *perſicariae*, atque, ubi ex pleuritide vel peripneumonia malum ortum eſt, *altheae decoctum* etiam atque etiam hic commendat (*b*). Quanquam *etiam ſpiritus vini vulgaris cum antimonii ſulphure permixtus* haud minorem cum in expurgando tum & ſanando vulnere virtutem exſerat, alii *aquam calcis cum mellis roſati portiuncula juncta* longe nobiliſſimam hic eſſe proponunt, emiſſoque pure, ut antea dictum eſt, rurſus deligatur. His aliquandiu ſic obſervatis & confectis, circumſpiciendum eſt, *num liquor injectus ab omni materia vitioſa purus ex vulnere profluat.* Tunc enim ſatis expurgatum eſſe pectus intelligitur, ideoque vulnus, extracto tubulo vel linteolo, balſamo vulnerario ea ratione glutinandum, quam in pectoris vulneribus ſupra poſuimus. Quo autem melius humores injecti ex vulnere rurſus profluant, neceſſarium ſemper eſt, hominem aegrum in ipſam partem illam, in qua vulnus eſt, diligenter inclinare, atque, ut fortirer ſpiritum ducat, jubere. Ceterum id quoque in curatione videndum inprimis eſt, *ne medicamenta interna*, cujusmodi infuſa vel decocta cumprimis & *balſama vulneraria* ſunt, una cum *ſollicita victus* & vitae ratione temere *negligantur* (*c*).

V.

Ulcera pectoris verſus cutem externam tendentia.

Denique ſciendum omnino hic eſt, materiam corruptam atque ab inflamma-

(*a*) Vid. GARENGEOT. *Chirurg.* cap. de empyemate & pectoris paracenteſi.
(*b*) Cap. de empyemate citato.
(*c*) Exemplum operationis empyematis vid. apud. SCULTETUM Obſerv. 52. SAVIARD. Obſ. 115.

matione in pleura & muſculis intercoſtalibus concitatam non ſemper *in ipſum pectoris fundum delabi*, ſed *potius per carnem*, quae inter coſtas eſt, *atque adeo ipſam* cutem penetrare, itaque tumorem & abſceſſum in externis pectoris partibus excitare. Quod ubi forte incidit, *ferrum non poſteriori thoracis parti, ut antea docuimus, ſed illis admoveri partibus*, & quidem ſatis mature, debet, quae vitium illud continent, atque extrinſecus oſtendunt: ſive jam anteriores eaedem in pectore ſint, ſive poſteriores, ne pleuram aut coſtas erodat. *Nonnunquam vitium iſtud tunc ita grave eſt, ut peſſimum odorem materia noxia ſpargat*, ipſasque *coſtas inſigniter exedat*, ſicut ipſe obſervavi. Itaque ſi vitiata coſtae pars tolli nequit, aut plures coſtae, ut quoque vidi, ſimul vitiatae, tum prorſus impoſſibilis curatio hic eſſe conſuevit (*a*).

C A P V T CIX.

Quomodo ſterni terebratio fieri debeat.

SIcubi ſub ipſo ſterno atque inter mediaſtini *membranulas abſceſſus aliquis ex lapſu, ictu, vel fractura ſterni* oritur, vix alia ratione materia purulenta evocari e pectore, quam *per trepanationem* ſive terebrationem ſterni poterit (*b*). Igitur ſi adeſſe utique abſceſſus aliquis a prudentibus Medicis ac Chirurgis judicatur: quod ipſum tamen quam *difficulter utplurimum fiat*, non ipſius tantum noxae indoles, ſed rerum quoque uſus loquuntur; ſic fere inſtituere operationem Chirurgus debet. Scilicet *ante omnia reſupinare hominem aegrum* convenit, *poſitamque in infima ſterni parte, ubi foraminulo quandoque abſceſſus ſe prodiit*, cutem *lineis in crucem* factis *diligenter* incidere. Tum, diductis ab invicem oris, *ſternum per admotam terebram* ita perforare, quemadmodum ſupra in ipſius capitis terebratione praecepimus. Facto hunc in modum foramine, ſic *in pectus inclinare hominem aegrum* oportet, ut quam aptiſſime profluere materia corrupta valeat. Poſtea linamentis prima vice aridis, poſtea unguento digerente & balſamicis nutritur. Denique *abſceſſus convenienti modo, praeſertim injectionibus*, capite praecedenti laudatis, expurgatus, ſic fere & deligatur & tandem glutinatur, ut capite praecedenti & ſupra capite XLI jam jam declaravimus. *Sunt qui ſterni terebrationem iſtam non aeque periculoſam exiſtimant eſſe*, atque *illam, quae in capite inſtituitur*: quia longe facilius in capite quam ſub ſterno partes nobiliores laeduntur; tamen neque illud negandum, ſigna illa, ex quibus materia purulenta intus eſſe conjicitur, dubia plerumque atque incerta eſſe. Interea COLUMBUM & Caſp. HOFMANNUM docuiſſe, ſi *in illo mediaſtini cavo humores praeter naturam colligantur, eos perforato ſterno, ſine noxa educi poſſe* (*c*). DIONISIUS quoque *tradit, ſe hanc ope-*

(*a*) De *fiſtulis thoracis* vid. SCULTET. Obſ. 50. & DIONIS. *Chirurgia.*

(*b*) Negant quidem varii ut RUYSCH. WINSLOW, GERIKE, illud mediaſtini interſtitium; ſed facile illud demonſtrare poſſum. Et quamvis in ſanis amplum cavum quidem non adſit, tamen a materia noxia lamellas ejus ſeparari poſſe, ut amplum cavum fiat, docet praeter experientiam BLASIUS Obſ. Anat. p. 15.

(*c*) Vid. BARTHOLIN. Anat. reform. Lib. II. Cap. IV.

operationem quidem vidisse, verum aegrum *postea exspirasse.* Ut proinde *non sine maxima providentia ad operationem istam sit procedendum.* PETITUS saepius laudatus *sterni trepanationem tunc quoque commendat*, quando post *fracturam ejus utcunque restitutam, dolores diutius, quam par est, sub eo perdurant*; hoc enim *signum esse ait abscessum subtus latere* (*a*). Deinde asseverat, quandoque *sternum a pure intus contento perforari*, atque materiam per *angustum*, *quod fecit, foraminulum ex parte effluere.* Quoniam vero ulcus sic neque mundari, neque pus satis evacuari potest, modioli ope illud perforandum ac postea, ut dictum, expurgandum esse docet. *Lib. de oss. cap. de carie & exostosi.*

CAPUT CX.

De dorso incurvato sive gibbo.

I.

Vitium ipsum describitur.

G*Ibbus appellari communiter ea corporis noxa solet, quando* spina *dorsi*, *contra quam naturaliter* decet, *vel in posteriorem* vel in *lateralem partem* incurvata deprehenditur. Saepius autem infantes quam adulti hoc ipso vitio corripiuntur; saepiusque ab externis quam internis caussis malum istud exoritur. Namque *ubi vel lapsum, vel ictum aliquem graviorem* in spinam dorsi *teneri infantes* sentiunt, abesse vix potest, quin tenera ipsorum eademque mollia ossicula graviter laedantur atque detorqueantur. Ab *internis autem caussis provenire calamitas ista solet*, quoties *aut ligamenta ista*, *quae dorsum* sustinent, *laxa nimis atque* remissa fiunt, aut cariem etiam ipsae vertebrae sentiunt. *Tametsi ab abdominis musculis etiam*, nimium quantum constrictis, pessime intorqueri dorsum quandoque posse. GOUEYUS auctor est, exemplo memorabili calamitatis hujus in medium adducto (*b*). Et *sane nisi tempestiva eademque promta noxae huic medicina adhibetur, sensim sensimque ossicula ista contorta indurescunt, figuramque deformem* assumunt, ut *in naturalem situm restitui saepe nunquam valeant.* Ut proinde mirum videri haud quaquam debeat, quod gibbi inveterati nulla prorsus ratione curari soleant. Ubi vero satis opportune malo huic occurritur, curationem quandoque illud recipit, vel saltem mitius fit atque tolerabilius.

II.

Curatio.

Atque *valentissimum quidem sanitatis praesidium a pectorali* vestimento, quod *thoracem* vulgo appellant, *pectusque firmat*, laminis ferreis *vel chartaceis*, *e charta crassa*, vel balaenae ossibus, ea praesertim parte, quae gibbum comprehendit, munito, petitur. Id enim per dies atque noctes tamdiu ab infantibus aut pueris gestari debet, donec nullum gravioris noxae periculum supersit. *Quin proprium* etiam hanc *in rem excogitatum a Chirurgis instrumentum est*,

(*a*) Lib. ejus de morb. ossium, cap. de sterni fractura.

(*b*) Vid. ipsius Chirurg. pag. 166. ubi gibbum subinde a nimia musculorum abdominis contractione oriri contendit.

est, quasi crucis alicujus formam referens (*Tab. XXIV. fig.* 5.); quo ipso litt. AA, dorso imposito ad collum BB, humeros CC ac DD, atque ventrem EE firmiter alligato, spina dorsi directa sustinetur, atque ab ulteriori damno egregie defenditur. Sic enim infantes vel sensim sensimque in pristinam formam restituuntur, vel saltem a graviori noxa & deformitate vindicantur. Longe *vero optimum hic est*, *aqua reginae Hungariae*, *spiritu lavendulae vel matricali*, similive alio quodam spiritu *roborante partem aegram quam diligentissime simul inungere*, *emplastroque itidem roborante*, cujusmodi oxycroceum, opodeldoch, *nervinum* VIGONIS, atque id genus alia sunt, gnaviter contegere: non *neglectis interim medicamentis* internis convenientibus, iisdemque partim ad roboranda membra infirma, partim ad ejiciendos humores supervacaneos & & noxios accommodatis. Nisi enim jam tum inveteratum malum est, insigniter utplurimum ad restituendum dorsum incurvatum proposita curandi ratio proficit.

PARTIS II. SECTIO V.

De vitiis abdominis, quae manu & scalpello curantur.

CAPVT. CXI.

Quomodo vinciri funiculus umbilicalis debeat.

I.

UMbilicalem funiculum in infantibus recens natis quam exactissime vinciendum non sine ratione Medici prudentiores praecipiunt. Siquidem alias *periculum maximum est*, *ne propter gravem* sanguinis ex illo *per vasa umbilicalia* profusionem tenelli homunculi isti conficiantur atque exhauriantur. *Oportet autem vincturam illam sic omnino instituere.* Simulatque nimirum infans una cum secundinis in lucem est expositus, filum quoddam robustum, ulnaeque quasi longitudinem habens, quater circiter complicandum, factisque circa partes extremas nodis, circa funiculum umbilicalem, parte binos circiter digitos ab umbilico remota, binis ductibus involvendum, geminoque nodo constringendum. Deinde novum aliquod vinculum, digiti amplitudine a primo versus secundinas remotum, simili ratione injiciendum, quo nempe facilius certiusque sanguinis profusioni, quae alias subinde hic orta est, occurratur. Nonnullae obstetrices, facta prima ligatura, *funiculum ad spithamae fere longitudinem sub hac ligatura resecant*, *hoc extremum versus primam ligaturam intorquent*, *atque digiti spatio sub priori cum funiculo reliquo umbilicali novo nodo conjungunt*, & deinde, ut antea dictum est, procedunt, ita periculum sanguinis profusionis certius praecaveri. SAVIARD vult ut ligatura haec, *quam proxime fieri possit*, *prope ventrem instituatur*;

Quomodo ligari debeat funiculus umbilicalis.

tur; nam si paulo remotius inde fieret, saepius hernias umbilicales inde oriri. Obs. Chirurg. IX. Tum funiculus umbilicalis una cum placenta uterina infra vinculum istud alterum forficis adjumento, quae hic scalpello praestat, rescindendus, parte vulnerata linteolis diligenter involuta. Denique splenium aliquod super umbilicum imponendum, fasciaque umbilicali adhibita exactissime deligandum. Cetera enim confici facile ab obstetricibus vel nutricibus possunt, donec funiculi umbilicalis pars reliqua sponte sua exaruerit atque deciderit. *Tametsi autem ipsa etiam funiculi umbilicalis vinctura institui plerumque ab obstetricibus solet; longe tamen optimum atque adeo necessarium videtur* Chirurgos atque Medicos juvenes diligenter in hac arte instruere. Possunt enim, imo vero solent saepius ejusmodi casus incidere, praesertim in partu non adeo praeviso, ubi nulla adhuc obstetrix adest, ubi dedecori & magno nominis detrimento Medico aut Chirurgo cederet, si funiculum umbilicalem rite vincire non possent, atque ob hanc ignorantiam nimia sanguinis profusio & miseri infantuli mors oriretur.

II.

Hoc quidam super vacuum esse statuunt.

Sunt inter recentiores nonnulli, *qui ligaturam funiculi umbilicalis quasi supervacuam, ideoque haud adeo necessariam esse perhibent* (*a*). Se enim casus vidisse ubi ex intermissa hac ligatura nulla noxa orta vel secuta sit. Hoc aliquando casu accidere posse, non nego. Attamen multis mihique ipsimet quamplurima exempla nota sunt, ubi ob intermissam hanc ligaturam infantes omnem sanguinem per resecta vel lacerata vasa umbilicalia amiserunt, atque adeo inde mortui fuerunt, vel saltem ob male institutam hanc ligaturam multum sanguinis amiserunt (*b*). Quare merito pro infanticidis illae habentur mulieres sive scorta, quae clam pariunt, funiculum umbilicalem non ligant, & infantes sanguine exhausti deprehenduntur, praesertim si hunc funiculum dilacerant. Hoc ipso enim simul vim violentam patiuntur teneri infantuli, ut ob concurrentes inde spasmos, convulsiones aut alia vitia tanto citius ac certius mortem subire cogantur. Exempla funiculi male ligati vid. in MAURICEAU, 256 & 634. *Cautelae* circa ligaturam funiculi umbilicalis vid. in Hoornii Sueci libro obstetricio, & in Stuarti dissert. *de secundinis* pag. 59.

CAPUT CXII.

Quomodo per institutam in abdomine paracentesin aqua emitti hydropicis in ascite debeat.

I.

Quandonam operatio ista fieri debeat.

QUomodo in pectore institui *paracentesis* debeat, alias diximus. Reliquum est, ut, qua *ratione institui eadem in ventre*, *ad aquam* sive humorem *hydropicis inde emittendam*, debeat, exponamus. Quo minus etenim

(*a*) Vid. SCHULTZII dissert. *An funiculi umbilicalis ligatura in nuper natis absolute necessaria sit?* Halae 1733. 4. Ubi id negatur.

(*b*) MAURICEAU Obs. 256.

nim *ad tympanitem* quoque curandam paracentesis a nobis commendetur, obſervationum atque experimentorum defectus prohibet. In *ſanandis autem hydropicis, qui ea hydropis ſpecie* quam *aſcitem Medici appellant*, laborant, *cum fructu quandoque ipſam inſtitui*, fortuito quodam experimento cognitum eſſe memoratur. Neque enim *hydropicus tantum aliquis*, *ferro* propter *miſeriae impatientiam in proprium ventrem adacto*, *ſed alius etiam*, ROUSSETO teſte, a ſimili malo infeſtatus, ventre a nebulone vulnerato, poſtquam aqua ſua quaſi ſponte profluxerat, *feliciſſime praeter omnem ſpem atque exſpectationem conſanuerunt* (*a*). Itaque prudentiores Medici, nec ſine ratione, id ſibi datum exiſtimarunt eſſe, ut *ancipites ejusmodi fortunae caſus in artem* converterent, itaque circumſpecte perforato abdomine aquam noxiam intus collectam evocarent (*b*). Etiamſi autem, ut nihil diſſimulemus, *plerique fere hydropici, operationem illam experti*, experientia teſte, *emoriuntur*; tamen id non tam operationi, quam potius aut cunctationi, aegrorumque infirmitati, aut viſceribus graviter nimis corruptis aut exeſis tribuendum eſt. Poſſe enim hydropicos, eosdemque nec celeriter nimis a noxa iſta oppreſſos, nec viribus plane deſtitutos, neque ab intus collectis humoribus corruptis quoad viſcera laeſos, praeſertim ſi aetate etiam non adeo grandes, *feliciter admodum per inſtitutam in abdomine paracenteſin aliquando curari*, *frequens rerum uſus docuit* (*c*). Igitur ſi applicata per aliquot ſeptimanas victus ratio & medicamenta convenientia nihil omnino ab reſtituendum hydropicum proficiunt, properandum utique ad hanc operationem eſſe exiſtimo, ne ſcilicet aegri vires ad ſuſtinendam hanc curationem neceſſariae ſenſim abſumantur, neve inteſtina ac reliqua viſcera forte ab intus haereſcentibus humoribus vitioſis corrumpantur. Contra *vero ubi vel a ſcirrho quodam*, *vel abſceſſu interno*, *vel tabe hydropicus ſimul infeſtatur*, *tum ſatius utique videtur penitus ab operatione abſtinere*: ne ſcilicet, qui ſervari prorſus nequiverunt, occiſi a Medico imprudentioribus videantur. Simile *fere judicium de iſtiusmodi hydropicis* eſto, *quos non paulatim, ut fieri alias ſuevit*, *ſed celeriter nimis malum iſtud invaſit*. In his enim vas aliquod lymphaticum grande diſruptum eſſe, non ſine ratione conjicitur. Ceterum *ipſa operatio in ſe ſpectata minus periculoſa eſt minusque moleſta*: ſiquidem non niſi minuta nec multum dolens plaga, & in partibus quidem carnoſis infligitur, aegrique ſaepius mox rurſus ambulare poſſunt.

I I.

Ut *vero certius cognoſcatur* in magno amploque aliquo ventre aquas certo adeſſe, antequam perforatio inſtituatur, palma manus, dum *aeger ſtat vel ſedet*, *Quomodo aquam in ventre adeſſe ſciatur.*

(*a*) De partu Caeſar. Sect. III. cap. 3. pag. 44. Ita etiam aſcite laborans, perforato vi naturae umbilico, & aqua emiſſa integre curatus memoratur a VALERIOLA Obſ. III. Lib. IV. Conf. & Act. Edinb. Tom. I. art. 18. & Martini Epiſt. ad Angl. Vol. II. part. 3. p. 54, ubi hydrops larga ventris inciſione curatus eſt.

(*b*) Curatio igitur haec ſolum in ea hydropis ſpecie valet, quae *aſcites* appellatur: minime vero in ea, quae *anaſarca* audit, quia humores noxii tunc non in abdomine, ſed in tunica adipoſa haerent.

(*c*) Vid. CELSUS, COELIUS AURELIANUS, *Cabrolius* Obſ. 25. *Bontius* de Medic. Indor. Lib. 28. cap. 9.

ſedet, alteri abdominis ejus lateri imponitur, altera vero manu venter in oppoſito latere modice aliquoties repetitis ictibus percutitur; ita, dum haec fiunt, *fluctuatio quaedam aquarum* priori manu percipitur, quae non ſentitur; ubi aquae in cavum ventris effuſae deſunt: quo etiam in caſu paracenteſis minime inſtituenda.

III.

Prima operandi ratio. Quando vero pluribus iisdemque diverſis rationibus expediri abdominis paracenteſis illa ſuevit, haud alienum ab inſtituto noſtro fuerit ſigillatim ipſas hic exponere. Atque *prima quidem eademque noviſſima* haec *eſt. Aegro in latere lecti poſito, clavus ſive acus triangularis* [*Troicar. Tab.* XXIV. *fig.* 1.] *octo quaſi digitos latos ab umbilico remota*, vel angulum oſſis ilei inter & umbilicum media parte, quam providiſſime fieri poteſt, in ventrem demittitur, extractoque clavo (*fig.* 2.) per fiſtulam (*fig.* 3.) in vulnere relictam, aquae tanta portio emittitur, quanta emitti pro aegrotantis viribus poteſt. Et ſic quidem ut, *ſi nulla animi defectio aegrum affligat, omnis aqua ſimul & ſemel emittatur.* Ut vero *haec animi defectio tanto melius avertatur*, vel manibus *miniſtri utrinque venter ſenſim &* continuo comprimitur, vel faſcia aut linteo lato, in medio perforato, ad formam faſciae *fig.* 8. *Tab. V.* ventri circumjecta, eodem, ut in vulneribus ventris longitudinalibus claudendis ſupra docuimus, modo ſenſim conſtringitur, donec omnis aqua ejecta ſit, denique faſcia venter conſtrictus conſervatur. *Ita enim*, ut ſaepius obſervavi, *aeger utplurimum animo haud linquitur*, ſed commodior & robuſtior fere evadit, ſic, ut nonnulli eorum mox, extracta aqua, prodeambulaverint. Interdum tamen, praeſertim *ſi venter non comprimitur aut conſtringitur*, ubi aqua omnis ſimul & ſemel emittitur, prout Medicorum parens HIPPOCRATES jam tum obſervavit, *ejusmodi aegri mente labuntur*, aut prorſus etiam *inter aquae profluvium vel paulo poſt emoriuntur.* Itaque providiſſimum illud quorundam eſt Medicorum conſilium, quo vel quinque, vel ſex, vel plures etiam robuſtioribus; tres autem, vel duas, vel unicam etiam aquae libram debilioribus, id eſt, portionem aegri hominis viribus accommodatam, emittendam ipſi praecipiunt. *Qua quidem emiſſa, tubulus extrahitur*, vulnusque, utut valde minutum & mox fere collapſum, per impoſita bina ſplenia quadrata, emplaſtrum item ac faſciam paulo ampliorem ſeu mantile complicatum gnaviter deligatur. *Altera die, niſi aegri hominis infirmitas obſtiterit, eadem operatio in adverſo ventris latere iteratur*, eadem prorſus cum providentia, quam in prima operatione commendavimus. *Quod autem in adverſo latere operationem inſtituendam ſuadent*, ratio eſt, *ne ſcilicet inflammatio*, hydropicis facile funeſta, partem identidem pertuſam corripiat. Die tertia denuo venter eadem ratione aperitur, & quidem loco binos quaſi digitos transverſos ſub priori vulnere, aegro prius ad alterutrum lectuli latus depoſito, atque *tunc vel aqua reliqua omnis*, vel, pro re nata, *tantum etiam evocatur, quantum hominis vires ſuſtinent*: ea ſemper adhibita cautela, ut miniſter aliquis aegroti ventrem, ut ſupra jam docuimus, manibus vel faſcia ſemper paulatim comprimat. *Id ipſum autem negotium, alterno ſemper latere perforato, tamdiu repetendum eſt, donec vel penitus aeger conſanuerit, vel etiam exſpiraverit.* Et quoties quidem inſignis in eodem debi-

debilitas advertitur, abſtinere tantiſper ab operatione per unum alterumve diem convenit, donec vires redierint. Interim non ab operatione tantum Chirurgica, ſed & vel maxime a medicamentis (*a*) adverſus hydropem valentibus, nec non ab accurata vitae victusque ratione ſanitatis praeſidia petenda ſunt. *Ad aegri in operatione ſitum* quod attinet, obſervandum adhuc hic eſt, *olim equidem in ſella lectulove ipſum deſediſſe*; recentioribus autem Chirurgis, auctore PETITO, ſatius viſum fuiſſe, ſi ad alterutram lectuli partem extremam is deponatur. Sic enim, ferramento *in inferiorem & lateralem ventris partem depreſſo, longe commodius atque accuratius* omnis *effluere aqua ſolet*, neque aegri tam facile animo linquuntur, quam ubi ſedent. Itaque quanquam in recentioribus ſalutaris artis auctoribus haud deſint, qui *ſemper in prima operatione aquam omnem emittendam eſſe ſtatuant*, quin etiam, ubi forte aqua renaſcitur, *idem prorſus negotium, quoties neceſſitas illud exigit, poſt aliquod tempus iterandum proponant* (*b*); ego tamen haud poſſum, quin primam operandi rationem eo in caſu, ubi aeger mente labitur, altera tutiorem exiſtimem. *Circa ferramentum*, quo vulnus infligitur, illud admonendum reſtat, PETITO iſtud clavi genus aptiſſimum judicari, *qui tubulo quodam maximam partem fiſſo continetur* (*vid. Tab. XXIV. fig.* 4. *litt. AA.*): ſiquidem per hunc longe commodius quam per alterum, ut opinatur, effluere aqua poſſit (*c*). Ceterum quo commodius atque promtius intorqueri in ventrem inſtrumentum queat, haud alienum erit, *oleo cuſpidem & fiſtulam prius inungere.* *De ſitu aegri in operatione.*

IV.

Veterum quidem *curandi ratio* haec fuit (*d*): Nimirum *ſub umbilico, fere quatuor digitis ab alterutra parte interpoſitis, ſcalpellum* anceps, *cujus mucro tertiam fere digiti partem latitudine implebat, magna cura adhibita, in abdomen demiſerunt. Deinde fiſtula plumbea*, aenea vel argentea, etiam in foramen iſtud injecta, humoris tantam copiam per intervalla emiſerunt, quanta emitti pro aegrotantis viribus potuit. *Fiſtulae hujus longitudo binos fere vel tres pro aegrorum diverſitate digitos latos aequabat* (*Tab. II. fig. Q. S.*); vel recurvatis in exteriorem partem alis, vel remora quadam circumcingente, ne tota intus delabi poſſet. Simulatque vero major humoris pars evocata videbatur, demiſſo linteolo vel ſubere fiſtula claudebatur atque in vulnere relinquebatur; emplaſtris glutinoſis, ſpleniis craſſis atque faſciis ſuperimpoſitis, firmiterque, *ne quid* *Altera & tertia curandi via.*

(*a*) Hydrops enim ſola paracenteſi non facile curatur, ſed medicamenta alia ſimul & poſtea ſunt uſurpanda; nam, ut CELSUS jam dixit L. III. cap. 21. *emiſſus humor non ſanat, ſed tantum medicinae locum facit.*

(*b*) Feliciter inſtitutae operationis hujus exempla recentia plura obvia paſſim ſunt in *Actis Medic. Berolin. Tom. IX. Art. V.* item in Actis Academiae Regiae Pariſ. 1703 a VERNEO recenſita, atque Diariis Gallorum Litterariis [*Journal des Sçavans anno* 1722. *menſ. Julio*] & fortaſſis etiam alibi. Quin DIONISIUS & GARENGEOTIUS quoque adſtruunt, parum aut nihil virium aegrotis per novam hanc operandi viam detrahi, dummodo venter, ut ſupra diximus, ſub ipſum opus diligenter comprimatur; aqua vero emiſſa, per adhibitas faſcias accurate & probe vinciatur: id quod feliciter ſic ſuccedere ſaepius quoque expertus ſum.

(*c*) GUSOVIUS aliud excogitavit & delineavit in Diſſ. *de novo Paracenteſeos inſtrumento.* Regiomont. 1723. in 4.

(*d*) Vid. AUR. CORN. CELSUS *de Medicina Lib.* VII. *Cap.* 15.

quid contra voluntatem efflueret, mantili cum ſcapulari comprehenſis. Poſtero die vinɛturam reſolvebant, humorisque tantam portionem iterum effundebant, quantam aegri ſtatus exigere videbatur. *Atque id ipſum negotium, ſed ſimul tamen adhibitis medicamentis internis, per inſequentes dies repetebant veteres; donec aut homo exſpiraret, aut nullum aquae veſtigium reſtaret.* Sed quicquid tandem harum rerum ſit, ſane quin recentiorum Medicorum in hoc malo curandi ratio veterum hanc antecellat, nemo facile dubitaverit. Quum enim ſecundum priſcam medendi viam non difficulter *ſolum retracto ſcalpello in abdomen fiſtula demittitur*, ſed *continuo etiam in vulnere relinquitur*, fieri aliter vix poteſt, quam ut inflammationi atque id genus aliis incommodis aegrum corpus exponatur. Atque id ipſum etiam permoviſſe *quondam nobilem Medicum* BARBETTIUM videtur, ut *acum aliquam cavam argenteam atque a latere utrinque*, ut in *fig.* 1. & 3. perforatam, ad abdomen perfodiendum & aquam ſimul emittendam propoſuerit (*a*). Hac etenim rite in abdomen demiſſa, humores intus contenti ſtatim effluunt. Interim quando inteſtina ab immiſſae in abdomen ibidemque diutius relictae acus illius cuſpide non ſatis tuta ſunt, nihil abs re alienum feciſſe illi videntur, qui de novo eodemque tutiori inſtrumento, nempe de acu ſive clavo illo, per tubulum demiſſo (*fig.* 1.), cogitarunt.

V.

Obſervationes quaedam utiles. Quanquam enim hoc *ferramentum valde acuminatam cuſpidem habet, verendum tamen haud facile eſt*, ne, dum in abdomen illud deprimitur, *inteſtina forte laedantur.* Prius enim quam humores effunduntur, abdominis carnem externam inter & inteſtina interpoſitus liquor eſt: adeoque ne ad inteſtina quidem penetrare in primo opere cuſpis poteſt. Quin &, ſi vel maxime ad ipſa penetrat, laedere tamen eadem propter inſignem lubricitatem haud facile poteſt; praeſertim ſi leniter in abdomen deprimitur. Si quid *autem forte* tubulum, per quem *humor effunditur, obſtruxerit, ſpecillum vel ſtylum* quendam *tenuem* inmittere, objectasque foramini remoras repellere conveniet. Nonnunquam *umbilicus etiam mirifice* in hydropicis quibusdam ab *aqua expanſus deprehenditur*, prouti quidem ex HILDANI Obſerv. 47. Centur. 1. atque PURMANNI *chirurgia curioſa p.* 330. pateſcit. Adeoque Chirurgorum nonnulli in ejusmodi caſibus *umbilicum ipſum perforandum proponunt*; praeſertim cum *hydrops ſubinde ſponte per umbilicum ruptum curata legatur* (*b*); quanquam plerumque minus commode. Praeterquam enim quod difficulter admodum omnes emitti humores inde poſſint, niſi aeger umbilico imponatur, *vulnus in umbilico factum aegrius plerumque ſaneſcit.* Ceterum temperare mihi neutiquam poſſum, quin *mirabilem iſtum caſum* breviter hic ſubjiciam, *quem Noribergae olim in muliere quadam hydropica me obſervare memini.* Nempe quum ſiniſtrum ventris latus primum perforarem, aqua liberrime, & ea, quam Medici praeſentes utilem judicarunt, copia magno cum aegrae levamine effundebatur; dextrum

(*a*) Videſis BARBETTII *chirurg. cap. de paracenteſi*, SOLINGII *chirurg. Tab. VII. fig.* 8. 9. 10. itemque MEEKRENII *obſervat. cap.* 50.

(*b*) In modo citata HILDANI obſ. 47. cent. 1. & VALLERIOLAE Lib. IV. Obſ. 3.

trum autem ventris latus cum postero die aperirem, nihil quicquam effluebat. Itaque sinistrum ex consensu praestantissimorum Medicorum praesentium latus iterum perfodiebam, ubi aqua rursus liberrime fluebat: sequenti vero nocte, licet venter probe ligatus esset fascia, tamen aegra sine caussa manifesta vomitu corripiebatur, & usque adeo mirifice enervabatur, ut uberiorem aquae emissionem non amplius utilem judicaremus, sed post aliquot septimanas sensim exspiraret. Quaenam mirabilis phaenomeni hujus caussa fuerit, mihi quidem non constat; quum defunctae corpus incidere atque explorare Medicis haud licuerit.

VI.

Quicquid vero tandem sit, sane nisi ad sanitatem ipsam abdominis paracentesis hydropicos perduxerit; tamen id saltem praestare plerumque consuevit, ut *miserrimorum hominum cruciatus atque praecordiorum anxietates*, quibus haud raro, ut saepius vidi, vehementer anguntur, *quodammodo mitigentur* (a). *Quoties igitur* cunque usque adeo *insigniter abdomen ab humoribus noxiis expanditur*, ut *maximam spirandi difficultatem aegri*, ut saepe fit, sentiant, atque propter gravissimos angores decumbere ac dormire nequeant, sed continuo sedere hydropici cogantur; haud alienum esse judico, perforato abdomine, vel omnem, debitis cautelis, vel saltem sufficientem aquae copiam itentidem, constricto & ligato postea probe ventre, ut alias diximus, effundere. Sic *enim non angustiae solum circa* pectus atque anxietates, ut usu didici, *valde imminuuntur*; sed quiescendi atque dormiendi etiam facultas aegris quodammodo restituitur. *Exempla operationis hujus cum successu instituta* adhuc alia legi possunt in VOELTERI Schola obstetricia pag. 63; PECHLINI Obs. LXII. NUCKII Adenograph. pag. 122; BRUNNER. in Ephem. Nat. Cur. Dec. 2. An. VIII. SINIBALDI Methodo parva; SAVIARDI obs. 119. DIONIS Chirurgia; HELVETII Lib. de sanguinis profluviis, pag. 79, ut supra §. I. & III. memorata jam taceam.

Alter usus paracentesis abdominis quinam sit.

CAPUT CXIII.

De Sectione sive partu caesareo, sive qua ratione foetus ex ventre matris quandoque exscindi debeat.

I.

SEctio sive *partus caesareus* illa hodie appellatur operatio chirurgica *qua foetus, qui per viam naturalem & ordinariam ex utero matris egredi nequit, nec ulla arte educi potest*, sive mater & foetus simul adhuc vivant, sive alter eorum mortuus sit, *prudenti sectione e ventre matris, vel ad utrumque vel saltem alterutrum illorum servandum & ab imminente mortis periculo liberandum, eximitur.* Graece ὑστεροτομία vel etiam ὑστεροτομοτοκία, (*Hysterotomia* vel *hysterotomotocia*), a

Quid sectio caesarea, & quotuplex.

(a) Conf. hac de re notabilis SAVIARDI Observatio CXI. pag. 481. qui hoc quoque notavit.

a quibusdam vocari solet; licet hoc vocabulum apud veteres non occurrat (*a*). Sunt qui perhibent, nonnullos *ex praestantissimis Medicis* ac *Chirurgis hanc operationem tanquam nimis crudelem atque noxiam sive lethiferam* non modo dissuadere, sed *prorsus etiam damnare*: atque inter hos potissimum referre solent PARAEUM, GUILLEMAEUM, ROLFINCIUM, HORNIUM, MAURICAEUM, SOLINGENIUM aliosque, quorum nonnullos *juratos sectionis caesarae hostes* appellare non dubitant. Verum quando eorum scripta accuratius pervolvi, *nullum horum* praestantissimorum virorum *promiscue omnem sectionem caesarcam damnare invenio*; sed solum certas easque periculosiores illius species, *ubi nimirum mater vivit, & foetus ex utero exscindendus*, ut ex sequentibus uberius patebit: in *quibus scilicet periculum maximum* est, & ubi laudati viri simul casus funestos ex hac in vivis instituta operatione observarunt atque annotarunt. *Ut autem de gravissima* & periculosissima hac curatione in tironum gratiam omnia, ut decet, *ordine proponam*, *sciendum*, *triplicem potissimum casum existere*, ubi haec operatio quandoque necessaria est: & primo quidem *in muliere gravida mortua*, quando ea vel ante partus tempus & cumprimis ultimis mensibus, quando nimirum foetus perfectus & vitalis est, vel inter ipsius partus labores, vel etiam naturali aut violenta morte defuncta est, foetus vero in utero adhuc vivus persentiscitur (*b*), vel saltem adhuc vivere praesumitur. *Deinde quando mater vivit & foetus mortuus est*, sed per *vias naturales*, ob *gravissimas caussas* (quas mox uberius indicabimus), neque a matre *expelli*, neque ab *obstetrice* aut Medico ulla ratione educi potest, atque hanc ob rem mater in summo imo certissimo vitae periculo versetur. Denique tertio, *quando mater & foetus simul adhuc vivunt*; verum eaedem rursus conditiones adsint, ut foetus per vias consuetas neque nasci neque produci queat, atque ambo sic

(*a*) *Primus de hac re peculiarem libellum eumque doctissimum* edidit Franc. ROSSETUS; quem postea auctiorem reddidit C. BAUHINUS, novisque exemplis confirmavit. Deinde & ROONHUYSIUS, RULEAU, VATERUS, & SLEVOGTIUS Dissertationes de ea ediderunt. Exemplum, matre viva & foetu mortuo vid. in *Hist. Acad. Reg.* 1731. p. 41. foetu vivo & matre mortua post aliquot horas a morte feliciter exciso, in Ephem. Nat. Cur. Cent. III. p. 136 describitur, & in MOTTII *Compend. Act. Lond.* Part. Anat. p. 12. De felici hujus operationis successu LA MOTTE *Chirurg.* T. III. p. 224. item RICHARDI *Diss. de utero vulnerato* p. 29.

(*b*) Licet nonnulli negent, *foetum matre defuncta adhuc vivere posse*, sed simul cum vita matris etiam foetus vitam cessare existiment, ut Casp. BAUHINUS in libr. anatom. & praefat. in libr. de exsect. foetus vivi ex matre viva. Roderic. a CASTRO de morb. mulier. lib. 4. cap. 3. atque ex recentioribus cumprimis MERYUS, celebris quondam Anatomicus & Chirurgus Parisiensis, in Act. Acad. Reg. Scient. An. 1708. pag. 246. & 247. edit. Amstel. tamen hoc saepius jam factum esse non solum multis exemplis in ea dissertatione probavi, quam quondam sub titulo, *Foetum ex utero matris mortuae mature exscindendum esse*, proposui: ubi ea prae ceteris notatu digna, quando DOLAEUS *altera die post mortem matris foetum in ventre ejus se movere observavit.* Encyclop. Chir. lib. 4. cap. 5. in fine. Quibus vero, si placet, adhuc jungi possunt TH. CORNELIUS progymnasm. 5. de generatione p. 207. VESLINGIUS obs. & epist. 7. p. 48. TIMAEUS a GULDENKLEE Oper. Med. pag. mihi 1082. Ge. FRANCUS in Satyr. Med. IV. SCHELHAMMERUS in Mis. Nat. Cur. Decur. II. An. V. obs. 14. MAURICEAU obs. 315. & 593. ROONHUYSIUS de morb. mul. ALBINUS diss. de partu difficili: VIARDEL *Traité des Accouchemens*; VATERUS in diss. de *partu caesareo*, ut & *de partu hominis post mortem matris.* La MOTTE lib. IV. cap. VI. & cap. XIII. BRENDELIUS in obs. anat. VIII. decad. II. SCHACHERUS in programm. Lipsiae 1731. edito, *de foetu ex utero mortuae exscindendo*, aliique.

sic in praesentissimo mortis periculo, nisi hac sectione liberentur, constituti sint.

I I.

In primo casu, ubi *scilicet mater defuncta est & foetus adhuc vivit vel vivere saltem praesumitur*, paucos *vel nullos prorsus inter* praestantiores Medicos aut Chirurgos *invenio*, qui *sectionem hanc improbent*, ut foetus forte adhuc conservetur; (quia huic in matre mortua tandem necessario esset moriendum); verum potius, *quia summum periculum est in mora*, *uno quasi ore volunt*, *ut non solum defuncta incidatur*, sed etiam ut illud justo tempore fiat; hoc est, quamprimum id fieri potest, instituatur, ut sic foetus tanto certius, (quia saepe non adeo diu matribus supervivunt) adhuc vivi extrahi ac servari queant. Hac enim ratione *non solum recentioribus*, verum *jam antiquissimis temporibus* nonnulli *vivi ex alvo matris exsecti leguntur*: sicuti ex prisca historia haud incognita sunt exempla LYCAE (*a*), AESCULAPII (*b*), SCIPIONIS AFRICANI, Caesaris inde dicti, ac MANLII, Carthaginis expugnatoris (*c*), itemque, ut nonnulli perhibent, JULII CAESARIS Imperatoris. Ex recentiori vero EDUARDI VI. Angliae Regis (*d*), SANCTIO, Regis Navarrae (*e*) aliorumque variorum a variis Autoribus descriptorum (*f*), quos *Caesares* sive *Caesones* inde vocarunt. *Itaque dum in agone versatur ejusmodi mulier*, vel *jam mortua* est, Chirurgus requisitus mature de rebus ad matrem incidendam necessariis sit sollicitus, & *simulac gravidam mortuam esse* una cum aliis cognoscit, nihil aliud hic est agendum, quam ut *protinus vel in lecto*, vel *super mensa*, *ventrem* matris *defunctae vel in medio*, ut in *sectionibus anatomicis* vulgo fieri solet; vel si cautius & melius adhuc procedere volumus, (ob rationes infra dicendas), in *latere alterutro*, *vel novacula*, vel alio apto quodam scalpello, quicunque forte praesto est, linea longa simplici, (non duplici, decussatim sive in formam crucis facta, ut plerique docent), sine respectu ad cursum fibrarum muscularium vel venarum, aperiamus (*g*) & foetum, si forte

Prima ejus occasio in matre mortua.

(*a*) Apud VIRGILIUM Lib. X. Aeneid. ubi canit: *Inde Lycam ferit exsectum jam matre peremta.*

(*b*) Ex utero matris interemtae, ab APOLLINE patre, sectionis ope extracti. Vid. OVIDIUS lib. 2. Metamorph. atque *Natalis Comes* Mytholog. lib. 4. cap. 11. aliique.

(*c*) Vid. PLINIUS Histor. Natural. L. VII. cap. 9. SOLINUS cap. 4. SILIUS ITALIC. Lib. 13.

(*d*) Conf. MAURICAEI cap. de Sectione caesarea.

(*e*) Vid. GUILLEMEAU lib. de art. obstetric. cap. de sect. caesarea.

(*f*) Conf. Carol. STEPHANUS Lib. III. de different. part. corp. human. cap. I. Horat. AUGENIUS Lib. V. Epist. 2. Jo. SCHENCKIUS Observat. Lib. IV. GUILLEMEAU lib. de art. obstetric. loc. cit. Jo. Valent. ANDREAE Selenia Augustalia, pag. 361. ubi *gemelli pueri* vivi ex matre, ictu sclopeti interremta, exsecti sunt. Ita & apud VIARDELIUM lib. de art. obstetr. lib. 2. cap. 24. VOELTERUM lib. de art. obstetr. lib. 2. cap. 13. itemque apud MAURICAEUM obs. 26. 251. 315. 343. 374. & 593. ejusmodi exempla leguntur. PURMANNUS in Chirurg. curiosa Part. II. cap. 10. ex utero foeminae mortuae *masculum vivum* sectione extraxit, qui etiam sanus superstes fuit. Similis casus in Ephem. Nat. Cur. Cent. III. obs. 57. pag. 136. legi potest.

(*g*) Jubent hic nonnulli, inter quos Carol. STEPHANUS & GUILLEMEAU, ut dum hoc agitur, vagina uteri interea ab obstetrice digitis, *os vero bacillo ligneo aperta serventur*, quo foetus aerem spirare queat. Verum quia satis evictum est foetum in utero non respirare, sed ibidem sine respiratione vivere posse, haec frustra fiunt, adeoque quia inutilia sunt, ea omittere praestat.

forte *in cavo abdominis*, vel ex *rupto utero*, vel ob aliam caussam haeret (*a*), educamus, quem postea, *quia plerumque valde debiles, vino, aqua reginae Hungariae aliave simili naribus admota, spiritu halituque* vel simplici, vel hausta prius aliqua portione vini vel spiritus vini, ori & naribus foetus inflato refocillare atque baptismatis fonte inundare, ligato simul, ut decet, funiculo umbilicali, oportet. *Sin vero in utero delitescit*, quam cautissime, ne foetus forte laedatur, *& hunc aperire, foetumque*, si vivus adhuc deprehenditur, protractum, & a funiculo umbilicali solutum, ut modo diximus, *debita ratione roborare ac fovere convenit*: atque *sic operatio haec tota absoluta est.* Quod si forte *foetus in tuba fallopiana* vel *ovario*, ut quandoque contingit, haereret (*b*), haec provide, aperto prius ventre, quoque essent aperienda, & postea, sicut modo docuimus, procedendum. Attamen illud *in hoc negotio curate prospiciendum est, ne gravida animi forte deliquium passa, pro emortua* habeatur, atque adhuc viva temere incidatur, quemadmodum VESALIO *accidisse* ferunt (*c*); sed *ut revera mortua sit*, antequam scalpellum corpori admoveatur; id quod ex motu partium corporis & praesertim cordis, pulsu arteriarum & respiratione prorsus ablatis optime colligi, quam notissimum est, *praesertim si & adstantes de morte nobiscum conveniunt.* Quam *rarissime enim & vix ex centum mille, qui a prudentibus*, vel etiam a *mediocri vulgo pro mortuis habiti sunt, vel semel fefellit*, ut non vere mortui fuerint atque revixerint. Neque adhuc, quantum novi, ullum prostat exemplum, quod *ejusmodi gravida pro mortua* habita sub *sectione revixerit*, adeoque *ille metus nos non facile a sectione* deterreat. Imo si *hoc etiam aliquando praeter spem & exspectationem contingat, Medicus inde nimium terreri* non debet, quia scelus non commisit, & sectionem malo animo non instituit; sed ob foetum servandum eam pro cadavere incidit: ad quod faciendum *partim ex religione, partim ex legibus*, ut mox ostendemus, *obligatur. Ac deinde quia adhuc spes est, aegrae vulnera*, praesertim si *ventris sectio linea simplici* & in latere ejus, ut antea docuimus, instituta est, quemadmodum hoc alias saepius in eis, quibus vivis & volentibus venter ad foetum extrahendum praemeditato consilio incisus est, feliciter factum, rursus sanari posse (*d*). *Nam si nimis diu exspectatur*, antequam ejus-

(*a*) Observarunt hoc STRAUSSIUS, BAYLIUS, SAVIARD, COURTIAL, BIANCHUS, CALVUS, ANELUS lib. de fistul. lacrymal. part II. p. 294. Diar. Erud. Gallicum (conf. compend. nostri anatom. Nota 35.), Miscell. Nat. Cur. Dec. 2. An. V. obs. 63. Hist. Acad. Reg. Sc. An. 1716. Act. Acad. Nat. Cur. vol. 1. obs. 176. p. 397. PISTOR. diss. de foetu e rupto utero in abdomen prorumpente, aliique ibidem citati Autores quamplurimi.

(*b*) Exempla infra indicabuntur.

(*c*) Vid. ADAMI vitae Medicorum.

(*d*) Hujus rei gratia Senatus Venetus, ut MELLIUS Lib. de arte obstetricia, cap. de partu caesareo, mihi pag. 353. refert, lege sancivit, *ne gravidae* mortuae, vel pro mortuis habitae *decussata sectione incidantur*, sed simplici; ut alias in sectione caesarea, ubi mater adhuc vivit: ut mater, si forte revivifcat, facilius conservari rursusque sanari queat. Verba ipsa Italica hic ut addantur, merentur. *Essendo che nelle donne, che muoisno gravide sia alla creatura esistente nel ventre ogni dilazione pericolosa, percio permettono pure sue Eccelenze di Medici sudetti, aprir, e far aprir l'istesse* (mentre vi e divieto rigorosissimo, che senza licenza sotto qualcunque pretesto, non si possa aprir cadaveri de morti): *da sufficiente Chirurgo col toglio solito a praticarsi nel parto cesario, onde resti nel medesimo tempo preservata la creatura, e la Madre stessa, se per ance morta non fosse, ma solo oppressa da soffocacione isterica:* E perche tal operazio-

ejusmodi mulieres incidantur, *periculum in mora est*, apta occasio elabitur, foetus vita interea, ut saepius ex nimia timiditate factum est, perit, atque sectio postea frustra, amisso & neglecto foetu, instituitur (*a*). Sunt *etiam qui hanc sectionem gravidarum inutilem pronunciant*; quia matre mortua incerti simus an foetus adhuc vivat; adeoque eam frustra saepe *institui atque hinc illam dissuadent*, ne *defuncta post mortem* adhuc, ut vulgus ait, *divexetur sive excrucietur*. Utut vero haud negem, vitam foetus in utero saepe sciri aut cognosci certe non posse, atque sic saepius defunctas frustra incidi; tamen melius atque prudentius esse videtur, decies *imo centies frustra gravidas ejusmodi incidere, quam semel foetum vivum ex negligentia incidendi matrem perdere, aut una cum matre vivum sepelire.*

III.

Gravidas defunctas omnes aperire convenit.

In universum vero hic moneo, *omnes gravidas mulieres defunctas protinus & quam primum fieri potest, esse incidendas*, & cum primis eas, ut jam diximus, quae partui sunt propinquae, vel *in ipso partu* moriuntur: partim *ut foetus eorum, si forte adhuc* vivunt, *in tempore vivi educantur, baptizentur, & conserventur*, atque ex orci quasi faucibus eripiantur; partim etiam ut Medici, Chirurgi, atque obstetrices abdominis & *uteri in gravidis figuram, magnitudinem, constitutionem*, ac *foetus in eo situm* vel *posituram*, *membranarum habitum, secundinarumque dispositionem & nexum cum utero inde cognoscere possint*, quo parturientibus aliis tanto melius postea succurrere easque juvare valeant; partim etiam, quod DEVENTERUS addit (*b*), *ut perspici inde queat, utrum obstetrix* vel Chirurgus obstetricans ineptus *forte fuerit caussa mortis parturientis, an aliud* quid; quo artem suam vel accuratius discant, vel &, si caussa mortis fuerint, a Magistratu pro merito puniri queant. Adeoque *merito nulla talis foemina mortua sibi relinquenda*, ac diu cum ipsa cunctandum; multo minus sine sectione *ventris una cum foetu forte adhuc vivo sepelienda*, ut, prô dolor! hinc inde adhuc fieri solet; quia foetus quandoque diu post mortem matris, ut antea jam docuimus, in utero adhuc vivere potest. *Inhumanum enim, barbarum*, imo & a *Christiana doctrina atque misericordia quam alienissimum* adeoque *impium esse credo*, foetum in utero delitescentem & adhuc vivum certissimae in utero morti devovere, vel vivum prorsus, ut haud raro forte factum est, una cum matre sepelire (*c*). Quapropter merito inter Christianos & quoscunque sanae *rationis homines a Principibus & quovis Magistratu legibus severis esse sanciendum, ut omnes gravidae defunctae*, non solum ante sepulturam, ut leges jubent (*d*), *incidantur*; sed *potius mox post mortem*, &

razione *sia fatta da Medici e Chirurghi periti in tali incisioni, debba il Collegio de Medici portar al Magistrato di sue Eccellenze nota distinta dei più idonei, accio dei medesimi ne sia fatta rolo ed esposto a chiara intelligenza di ogn' uno nelle publiche speziarie.*

(*a*) Ejusmodi exempla multa legi possunt apud Autores, cum primis MAURICAEUM, COURTIAL. SAVIARD, ANELUM, MOTTIUM, in diss. nostra N. I. citata, aliosque.

(*b*) Lib. de arte obstetr. parte II.

(*c*) Conferri hanc ob caussam potest VATERI diss. *de partu hominis post mortem matris.* ALBINUS de partu difficili; & LA MOTTE Lib. IV. Cap. XIII.

(*d*) Digestor. Lib. XI. tit. 8. de mortuo inferendo & sepulchro aedificando.

& quidem quam primum id fieri poteſt, a peritis Medicis aut Chirurgis ſcalpello aperiantur, & foetus ex utero ipſarum eximantur, ne cunctando in utero quoque emoriantur; aut ſectionem prorſus omittendo cum matre vivi (quod quam maxime deteſtandum, ac horrendum eſt) ſepeliantur, vel quod idem eſſet, ac ipſos juxta notiſſimum illud dictum, (*quem non ſervaſti, dum potuiſti, illum occidiſti*): interficere. *Miſerti propterea jam ſunt miſerorum atque innocentium horum infantulorum*, licet vera in Deum religione imbuti non fuerunt, *antiquiſſimi Reges Romani:* dum legem in ipſorum gratiam, quae *Lex Regia* inde etiam appellata eſt (*a*), ſed profecto *Chriſtiana* imo *divina* merito dici poſſet, ſanciverunt, quae praecipit, *ne mulier praegnans demortua ſepeliatur, antequam foetus illi excidatur*, illumque necis reum judicat, *qui contra fecerit:* addita ratione, quoniam *ſpem animantis cum matre peremiſſe videtur.* Ubi ſine dubio voluerunt, ut hoc *juſto tempore*, id eſt, brevi poſt obitum matris, quia plerumque, ut experientia docuit, diu non ſupervivunt, fiat. Interea licet plerique Jureconſultorum aequitatem & ſanctitatem hujus legis agnoſcant (*b*), neſcio tamen *quo malo fato lex haec adeo ſancta* nusquam *fere hodie apud Chriſtianos colatur aut obſervetur*, quaſi nihil prorſus hac de re in Corpore Juris propoſitum legeretur (*c*). Principes quidem & Magiſtratus necis reas agunt & *puniunt meretrices*, *quibus infantes vel ob neglectam funiculi umbilicalis ligaturam*, vel ob aliam negligentiam moriuntur, &, meo quidem judicio, recte. Sed propterea mirum mihi videtur, *cur non etiam illos puniant*, *quorum culpa* vel *negligentia miſeri hi infantes*, *quorum matres moriuntur*, *in utero pereunt*, qui ſaepe ſervari poſſent (*d*): cum non minus de vita innocentis infantuli in hoc agatur negotio, quam in illo. Adeoque merito *una eademque*, mea quidem ſententia, *utriusque delicti ratio eſſet habenda.* Atque nihil ſane ab officio ſuo alienum Principes atque Magiſtratus quicunque facerent, ſi quam ſolertiſſime providerent; ac praeciperent, *ne qua mulier praegnans ante vel in partu defuncta*, niſi *protinus inciſo ipſius alvo & utero, terrae mandetur.* Sed latius de hoc ipſo argumento in illa expoſui diſſertatione, quam modo jam N. 1. citavi, & qua exemplis & rationibus prolixius docui, *foetum ex utero matris mortuae mature exſcindendum eſſe.* Conferri etiam poteſt & ea diſſertatio juridica, quae *de jure Embryonum* Jenae A. 1716. ſub praeſidio Cel. JCti WILDVOGELII quondam prodiit; itemque NYMMANUS & WINCKLERUS de vita foetus in utero; GUILLEMEAU, PARAEUS, HILDANUS, SCULTETUS, PAUCUS (*Mr. Peu*), MAURICEAU, VOELTERUS,

(*a*) Vid. Digeſtor. Lib. XI. tit. 8. locum modo citatum.

(*b*) Vid. FELTMANNUS de non humanda muliere, quae uterum gerit, lib. de cadavere inſpiciendo, mihi pag. 106.

(*c*) HILDANUS quidem in oper. latinor. pag. 905. & ſeqq. in Epiſt. de *hernia uterina* aſſeverat *legem illam regiam in patria ſua*, (i. e. in Helvetia), *utplurimum obſervari:* verum *in aliis regionibus*, quantum ego ſaltem cognoſcere potui, hodie vix a Magiſtratu de ea obſervanda *vel ſaltem cogitatur*, ſed gravidae defunctae promiſcue ſine ſectione ſepeliuntur.

(*d*) Pertinet huc illud exemplum quod MAURICEAU obſ. 345. recenſet, *ubi pater noluit, ut filiae in partu defunctae venter incideretur*, atque foetum ſic ſua culpa & voluntate perire voluit: id quod ſevere puniendum eſſet. *Ita & hic Helmſtadii frater noluit*, ut in partu defunctam ſororem inciderem; ſed ſclopeto, ſi aedes ejus ad ſororem incidendam intrarem, *me interficere peſſimus* voluit: atque ſic foetus quoque periit.

rus, Deventerus ac Mottius (la Motte), itemque Mellius in lib. de *arte obstetricandi* variis in locis, aliique quamplurimi, qui hac de re jam egregie, licet frustra, praeceperunt.

I V.

Quando vero mater gravida adhuc viveret, & foetus mortuus esset, nulla vero spes reliqua ipsum per vias naturales nasci aut educi posse, sicut verbi gratia fieri solet, quando indicia adessent foetum vel *in tuba Fallopiana*, vel *in ovario*, vel *in ipsius abdominis cavo haerere* (*a*), quemadmodum hujus generis exempla à variis observata sunt (*b*), vel forte in *hernia* quadam extra ventrem; quale exemplum Sennertus (*c*) & Hildanus descripserunt (*d*), vel si *callus*, vel *schirrhus*, vel tumor, vel exostosis circa *os uteri* vel *vaginam* v. gr. ex osse pubis vel coccygis adesset, qui exitum sive extractionem foetus impossibilem redderet (*e*); vel *si nimia partium naturalium* sive *ob coalitum vaginae non emendandum*, sive *ob callum* sive ob ossium *pubis malam conformationem*, ut in nanis praesertim mulieribus interdum contigit (*f*), *occurreret angustia* (*g*), ut *foetus propterea ex utero ejici non posset*, praegnans vero ob dolores vehementissimos, qui saepe adsunt, vel ob convulsiones, vel ob sanguinis vehemens profluvium, aliasve graves ob caussas viribus exhauriretur, atque periculum mortis inde immineret, tunc *sectionem hanc*, *licet veteres* in vivis *eam haud* instituerint, & multi *recentiores eam damnent* (*h*), *omnino necessariam esse judico*, *ne & mater inde una cum foetu pereat.* Nam profecto *tunc extractio per vias naturales*, quam Mauriceau prae sectione caesarea in quovis partu praeter naturam

Alter casus in quo sectio caesarea instituitur matre viva & foetu mortuo.

(*a*) *Indicia praecipua* haec, praeter communia graviditatis, esse possunt, quando partus doloribus praesentibus vel praegressis, *nulla tamen oris uteri apertura & aquarum foetus fluxus percipitur aut perceptus* est, ac simul *foetus in altiori vel laterali* magis *abdominis parte*, *isque magis distincte*, praesertim secundum diversas ejus corporis partes, caput scilicet, brachia, pedes, &c. percipitur, quam alias vulgo fieri solet. Conf. Welschii nota in caput de sect. caesar. Scip. Mercurii; Pistor diss. de *foetu rupto utero in abdomen prodeunte.* Diar. Erud. Paris. An. 1722. mens. Junio. Saviard. Obs. Chirurg. obs. 60. Dionis dissert. de generatione.

(*b*) Conf. hanc ob caussam compend. anatom. nostr. Notam 35. Edit. IV. pag. 83. *de foetibus extra uterum.*

(*c*) In Institut. Med. Lib. II. Part. I. cap. 9.

(*d*) In Oper. Latin. p. 903. Epist. de hernia uterina.

(*e*) Quales casus quoque ab Hildano loco modo citato, itemque in Act. Erud. Lips. An. 1693. pag. 229. Vatero in diss. *de partu caesareo*, Vitebergae An. 1695. edita, (ubi *vaginae canalis ex ulcere praegresso totus erat callosus*, relicto solum *foraminulo pisi magnitudine:*) aliisque describuntur.

(*f*) Exemplum vid. in Saviardi obs. 114. itemque apud Voelterum lib. de art. obstetric. mihi pag. 112. nec non recentissimum in *Mémoires de l'Académie de Chirurgie* Tom. I. p. 646. ubi inter os sacrum & pubis non nisi spatium duorum pollicum fuit, & hanc ob causam operatio, matre & foetu servatis, feliciter peracta legitur.

(*g*) Cujusmodi exemplum Rulovius libro de sectione caesarea, ac Vaterus dissertatione modo citata, referunt, ubi *operatio caesarea feliciter* successit. Mauriceau contra simile refert exemplum obs. 26. ubi *vero matrem & foetum ob intermissam hanc sectionem misere & impie perdidit*; id quod & Saviard. fecit obs. 114. & plures alii. Sed hac de re inferius plura.

(*h*) Ut Paraeus, Guillemaeus, Rolfincius, Solingen. Mauriceau, La Motte.

naturam commendat (*a*), *hic non succedit.* Igitur in omnibus ejusmodi casibus, *ubi foetum per vias ordinarias educere impossibile est*, (utpote de quibus casibus hic potissimum sermo & quaestio est) *durum quidem & anceps*, sed *unicum tamen remedium est, ventris gravidae incisio*, si matrem a foetu hoc & morte mox imminente liberare volumus; quemadmodum apud varios *Scriptores fide dignos fausta peractae hujus sectionis* exempla leguntur (*b*): ita ut *hoc sit sensibus* & experientiae obloqui, quando MAURICEAU scribit, *hanc sectionem semper matri esse lethiferam* (*c*), quamque *etiam ob caussam ab* ipso LA MOTTE (*d*) *reprehenditur*, licet huic operationi non adeo faveat, aliisque in rebus peccet, atque in optimis quibusdam occasionibus eam rejiciat.

V.

Rejicitur à multis certis in casibus.

Interea tamen *licet fausta non pauca ejusmodi exempla prostent*, & quamvis etiam ventris & uteri sectionem defuncta matre, *imo & tunc in matre quoque viva admittant fere omnes, si natura viam per tumorem, dolorem & abscessum in loco quodam ventris, ut in latere quodam vel circa umbilicum, demonstret*, quemadmodum plures Autores hujusmodi casus felicis plerumque eventus, notarunt (*e*), quia hic parum vel nihil sanguinis profunditur, & *foetus tunc plerumque tantum in tuba Fallopiana*, vel ovario, *vel cavo ventris haerere solet*; tamen *eam Medici* & Chirurgi quidam *praestantissimi admittere nolunt*, & tanquam nimis crudelem ac barbaram, imo matri semper exitialem sive mortiferam non modo dissuadent, sed prorsus damnant, *quando foetus in utero haeret & nullus abscessus se manifestat*: inter quos praecipui sunt, GUILLEMEAU (*f*), MAURICEAU (*g*), ROLFINCIUS (*h*), SOLINGENIUS (*i*), quia mortem matris (quae tamen ob aliam caussam saepe incidere potest) se inde semper observasse referunt: adeoque nonnulli horum illos Medicos, qui hanc operationem foetu in utero existente, *aut nullo abscessu sese manifestante, suadent vel instituunt, crudeles & temerarios appellare* non verentur: *quia foetus potius per viam*

(*a*) Lib. de art. obstetr. cap. de partu caesareo.

(*b*) Ut ROSSETUM, BAUHINUM, Matthiam CORNACEM, SENNERTUM, HILDANUM, CYPRIANUM, LANCKISCHIUM, SAVIARDUM, ROONHUYSIUM, RULOVIUM, aliosve infra nominatos, itemque Acta Anglicana, Gallica & Germanica, &c.

(*c*) Observat. de gravid. obs. 94.

(*d*) Lib. IV. de Art. Obstetr. Cap. XII.

(*e*) Vid. hac de re BARTHOLINUS de insolitis partus humani viis, ROSSETUS de partu caesareo, LANGIUS Epist. 39. Lib. 2. HILDANUS Epist. de *hernia uterina* in oper. pag. 905. RONSEUS Epist. 1. ANELUS *suite de la fistule lacrymale* pag. 294. RUYSCHIUS in cur. poster. pag. 30. *Acta Anglicana* variis in locis, & ex his etiam Act. Erud. Lips. An. 1703. pag. 143. & plures alii Scriptores. *Maxime vero notatu dignum est* illud *exemplum, quod celebris quondam Medicus Batavus* Abrah. CYPRIANUS in peculiari quadam epistola, quae historiam exhibet foetus post XXI. menses ex uteri tuba, matre salva & superstite excisi; itemque illud, quod in *Annal. Acad. Juliae* Semestri XII. p. 23. & seq. An. 1727. descriptum est, de quo vero inferius plura. *Unicus fere* MOTTIUS est, *qui contrarius esse videtur*, dum in prolixo suo opere nihil de hac re docet aut proponit.

(*f*) Lib. de arte obstetricia de sectione caesarea.

(*g*) Lib. de eadem arte Lib. II. cap. 32.

(*h*) Obs. Anat. Lib. I. cap. 13. pag. 182.

(*i*) Operat. Chirurg. cap. de sect. caesarea.

viam naturalem sive manibus sive ferramentis esset extrahendus, quam ut inciso ventre & utero, summo matris periculo vitae per sectionem caesaream extraheretur. Hos vero sine sufficiente caussa illud ipsum facere & ratio & experientia prudentissimorum quorundam & Medicorum & Chirurgorum demonstrant; & cumprimis ROSSETI ac BAUHINI (*a*), SENNERTI (*b*), HILDANI (*c*), FIENI (*d*), SCULTETI (*e*), SCIPIONIS MERCURII (*f*), ROONHUSII (*g*) RULOVII (*h*), LANCKISCHII (*i*), SAVIARDI (*k*), JOBERTI (*l*), LA MOTTE (*m*), TEICHMEIERI (*n*) & aliorum, qui eam matre superstite feliciter successisse testantur. *Defenditur ab aliis.*

V I.

Ancipitem quidem fateor, *maximeque dubiam ac periculosam esse hanc operationem pro matre*, praesertim quando foetus ex ipso utero est exscindendus vel abscessus nullus sese manifestat; *ita ut sine summa necessitate eam non instituendam esse censeam: interea tamen subinde eam necessariam ac utilem esse partim ex jamjam dictis*, partim ex mox dicendis satis patere existimo. GOUEUS quidem (*o*) unus ex recentioribus chirurgicae artis inter Gallos scriptoribus, una cum ROSSETO, SCIP. MERCURIO (*p*) & WELSHIO (*q*) *sectionem caesaream nec difficiliorem nec periculosiorem calculi sectione esse contendit*, & feliciter quoque *eam saepius, si modo rite instituatur, adhibitam esse*, adductis in medium exemplis defendit. Cui vero ego graves ob rationes, atque observationes PARAEI, GUILLEMAEI, ROLFINCII, MAURICAEI ac SOLINGENII (*r*) *frequentes ejus infaustos successus demonstrantes*, & speciatim *ob periculum nimiae sanguinis profusionis ac gangraenae* periculique vulnerum uteri, praesertim in gravidis, CELSO jam perspecti, Lib. V. cap. 56. *consentire promiscue non possum.* MAURICAEUS quidem, ut supra jam monui, cum aliis quibusdam vult, *foetum mortuum potius semper per vias naturales manibus aut instrumentis esse evellendum, quam ad sectionem caesaream*, periculosam illam operationem, accedamus (*s*); ubi ego quidem, quotiescunque hoc fieri potest, his omnino consentio, minimeque probo illorum *Chirurgorum temeritatem*, *qui* *Difficultas & necessitas ejus perpenditur.*

(*a*) Lib. de partu caesareo.
(*b*) In Instit. Medic. & Praxi Medica.
(*c*) Epist. de hernia uterina; in oper. pag. 897.
(*d*) In Libris Chirurg. Cap. VIII.
(*e*) Armam. Chirurg. tab. de partu caesareo.
(*f*) Lib. de arte obstetricandi cap. de partu caesar.
(*g*) Lib. 2. Observ. Chirurg. 1. de morb. mulier.
(*h*) Lib. de sect. caesar.
(*i*) Vid. Act. Erud. Lips. An. 1693. pag. 229. & Misc. Nat. Cur. Dec. III. An. 2. obs. 17. itemque VATERI diss. de partu caesareo.
(*k*) Obs. Chirurg. obs. 69.
(*l*) Diar. Erud. Paris. An. 1692. & 1693.
(*m*) De art. obstetric. lib. 4. cap. 12.
(*n*) In Instit. Medicinae forensis pag. 18.
(*o*) In Chirurg. sua pag. 431.
(*p*) Libris supra jam citatis.
(*q*) Libro Germanic. de arte obstetric. cap. de sect. caesarea.
(*r*) Locis supra jam citatis.
(*s*) Lib. citato cap. de sectione caesarea.

qui sectionem ventris instituerunt, ubi foetus per vaginam educi potuisset, licet operatio illis quandoque feliciter successerit (*a*). Verum quia casus haud raro occurrunt, quorum supra jam multos indicavi, ubi foetum per consuetas vias extrahere impossibile est, & matri saepe ob foetum ventre contentum gravissimum mortis periculum imminet, tunc *sane barbarum & impium esse credo miseram mulierem, quae nostrum auxilium anxie implorat*, aut saltem eo maxime indiget, deserere (*b*); sed potius *extremis malis extrema esse judico opponenda remedia.* Nam profecto melius tunc est ex sententia quoque summorum Medicinae parentum, HIPPOCRATIS scilicet & CELSI, *anceps experiri remedium quam nullum*, aut *aegras in deploratissimo illo* statu, sub maximis cruciatibus relinquere ac certae morti devovere (*c*), ubi adhuc spes aegras servandi, ut exempla fausta docent, superest. *Alii qui quidem agnoscunt dari casus, ubi per vias ordinarias foetus ejici nequeat*, tamen *suadent*, si per vias consuetas educi non posset, *rem potius naturae esse relinquendam* (*d*), quam ut tam periculosae sectioni aegras exponamus: quia natura saepe vias quaereret & pararet *per abscessum in ventre, umbilico, inguine* (*e*) vel *intestino recto* (*f*), per quem tandem minori periculo foetum putrefactum expelleret, quam is per ventris sectionem educi posset; *quibus quidem & ego assentio, quando & quamdiu, ut quandoque fit, gravidae inde nullum vitae periculum imminet. Contra quando periculum instat*, quia nimis diu exspectando matri nocemus, imo eam quasi interficimus, *ad extrema quoque remedia*, cumprimis quae aliis jam profuerunt, confugiendum esse censeo, ne aegram, cui adhuc, dubio licet auxilio, succurri possit, fato certaeque ac miserrimae morti relinquamus. Nam profecto *Medicus tum demum suo officio satisfecisse* & conscientiam suam liberasse mihi videtur, *quando omnia fecit, & nihil omisit*, quod proficuum esse scit, & quod aliis in ejusmodi casibus profuisse cognovit; quicquid etiam nonnulli objiciant atque contradicant, praesertim *quando gravida ipsa*, cui vita cara, & quae *anceps remedium experiri mavult quam nullum*, hoc desiderat (*g*). *Sunt qui fatentur se hanc operationem* propterea non suscipere, ne si res prae-

(*a*) Ad hunc censum pertinet exemplum in Diar. Erud. Paris. An. 1693. itemque a MOTTIO cap. de partu caesareo relatum, aliaque plura.

(*b*) Ita injuste fecisse arbitror Medicos illos, qui curam habuerunt illius mulieris, de qua SAVIARD. observ. 114. refert: ubi cognoverunt impossibilem esse partum, ob nimiam viarum angustiam, & tamen nullam sectionem instituerunt; sed matrem & foetum simul mori permiserunt. Conf. ejusdem Obs. LX. ubi gravida sectionem desideravit, sed eam tamen non instituerunt.

(*c*) Ita agit & faciendum suadet MAURICEAU loco ubi de partu caesareo disserit, ut & hinc inde in observat. suis, itemque PAUCUS, MOTTIUS aliique, sed male.

(*d*) Von HORNE in microtechne, ubi de partu caesareo.

(*e*) Exempla supra indicata sunt N. V.

(*f*) Vid. exempla apud ROSSETUM & BAUHINUM, lib. de partu caesareo, itemque apud TULPIUM lib. 4. obs. 4. & BARTHOLINUM de insolitis partus humani viis. Sic & a LITTRIO in Memor. Acad. Reg. Scient. Paris. An. 1702. itemque a BECKERO Paedioctonia inculpata pag. 49. *foetus per anum extracti historia describitur.* Haud pridem etiam Blancoburgi in vicinia nostra simile exemplum est observatum, quod a viro fide digno illius loci mihi relatum est, atque etiam a DIONISIO diss. de generatione exempla referuntur.

(*g*) *Exemplum, ubi mater sectionem ventris* ob summos cruciatus *in partu desideravit; quam vero Chirurgi* Nosocomii Parisini, quod *L'Hôtel-Dieu* vocant, *pessimo consilio ex prava hypothesi neglexerunt*, cum matris & foetus, qui ambo vel saltem alter eorum conservari potuissent,

praeter spem male succedat, *famae detrimentum patiantur* (*a*). *Verum nimis inanis & levis tanto in negotio haec mihi videtur excusatio*, quae virum bonum, mea quidem sententia, haud decet, multo minus Medicum Christianum: utpote qui *rectè faciendo* neminem, & potissimum vulgi aut malevolorum calumnias haud *timeat*. Nam

Conscia mens recti famae mendacia ridet,

atque pessimum profecto facinus ii mihi committere videntur, qui, ne quam forte dubiam adhibeant curationem, unde aliquod famae detrimentum pati possint, *certissimam & matri & foetui mortem inducendam esse sustinent*. Adeoque *omnia ea semper a Medico facienda sunt*, quae ad conservationem aegrorum in universum, & cumprimis ejusmodi miserae ac tristissimae mulieris conferre posse videntur. Quin imo Mottius (*La Motte*) certas *operationes in mulieribus & nominatim foetus extractionem ex utero etiam invitis gravidis aliquoties perfecit* (*b*), eam ob caussam, ut eas ab imminente morte liberet; adeoque eas vi à robustis quibusdam hominibus contineri ac firmari jussit, quo foetum male situm extrahere voluerit. Quod si hoc licitum atque justum esse existimat, quaeri hic merito potest, *an non etiam salva conscientia ejusmodi gravidam*, ubi foetus non nisi per ventrem extrahendus, *vi eodem modo cogere liceat*, ut quod ad ipsam servandam prudentes Medici necessarium cognoscant, perferat, si ultro id forte perferre recuset? Ego profecto ab hac sententia non sum alienus; *attamen adhuc magis illis in priori casu succurrendum esse existimo*, quando *ultro*, *imo anxie*, *sectionem desiderant*.

VII.

Quare *si misera & infelix ejusmodi* sectioni sese submittere velit, *aut eam ipsa expetat*, *probe* perpendendum prius hic est *an vires adhuc sint*. Si enim hae jam nimis collapsae, & aegra jam nimis debilis, atque *extrema jam frigida*, *cum sudore frigido*, *verendum*, ne vel mox post sectionem moriatur, atque sic caussa mortis ab imprudentibus aut malevolis sectioni ac Chirurgo tribuatur, adeoque hoc in statu sectio haec potius omittenda, ne, ut Celsus ait (*c*) *eam interfecisse videatur*, *quam fors sua peremit*. *Quando autem vires adhuc vigent*, atque *spes est vel utrumque vel alterutrum servandi*, ea omnino instituenda est. Quae vero ut rite fiat, considerandum primo *quid ante operationem*, deinde *quid in ea*, & denique tertio *quid post* eam faciendum. Ante operationem *instrumenta* colligenda: quae sint *scalpellum rectum*, cumprimis tale, quod *in manubrio firmum* est, quale Tab. XXXI. fig. 8. exhibetur, vel tale, quali in anatomicis sectionibus uti solemus, vel *novacula etiam*, vel aliud simile, ac deinde & unum, si lubet, ex illis *mucrone obtuso donatum*, quae Tab. V. repraesentantur, itemque

Qualis sit apparatus, si haec operatio instituenda in matre viva.

sent, subsecuta tandem post XIII. vel XIV. dies miserabili morte, legi potest, in Saviard. Obs. LX. *Alia quae anxie sectionem* ab Hildano desideravit, in *epistola ejus de hernia uterina* commemoratur.

(*a*) Ut Rolfincius observat. anatomicis, Solingius cap. de partu caesareo, aliique.

(*b*) Lib. IV. Cap. VII. de arte obstetric. itemque Cap. XII. obs. 345.

(*c*) Lib. V. cap. 26.

que *forfex cuspide obtusa una cum acubus curvis*, *filis* robustis vel funiculis, ut in gastroraphia, instructis, *spongia una vel altera* probe munda, cum *vino calido*, aut *decocto quodam vulnerario calido* aut spiritu vini, in vasculo quodam contento, & *deligationis apparatus*, qui consistit in linamentis carptis, *emplastris*, *spleniis*, & fasciis probe praeparanda & aptanda sunt, non neglectis *remediis roborantibus internis & externis* ori ac naribus, si opus, admovendis. Deinde *his omnibus extra gravidae conspectum rite dispositis*, aegra, *emissa prius urina*, ne vesica ab urina distenta scalpello facile laedatur, *in situm idoneum*, vel *in mensam* vel *lectum* in medio conclavis *supina est collocanda*, ut ministri & juvantes commode accedere queant, animus *ipsi blandis piisque verbis* est excitandus, *facies contegenda*, ne conspectu ferramentorum rerumque agendarum terreatur, ac denique *robustis aliquot*, *minimum quatuor personis & brachia & crura ejus*, ut immota jaceat, probe firmanda, vel &, si lubet, liganda (*a*).

VIII.

Quomodo operatio ipsa instituenda?

Tum Chirurgus ad latus aegrae, quod commodissimum ipsi videtur, stans scalpello recto *è latere externo musculi recti* (*b*), *vel in loco inter umbilicum, & eminentiam ossis ilei superiorem & anteriorem medio* (*c*), ubi hydropicis venter pro aquis educendis hodie perforari solet (qui adhuc aptior mihi videtur): *recta plaga per cutem primo & pinguedinem octo* vel *decem circiter pollicum longitudine*, & deinde etiam per musculos obliquos atque transversum, ac denique, idque quam cautissime, per peritonaeum: ubi tamen quam maxime Chirurgo observandum, ut priori hoc scalpello non nisi exiguam plagam sive aperturam in peritonaeo efficiat, ne quid temere intus laedat, ac *tandem vel immisso* altero *scalpello*, *stylo obtuso* vel *globulo circa cuspidem munito* (Tab. V.); vel *etiam forfice vulnus uberius diducat*; vel etiam, praesertim si ultima ferramenta praesto non sint, aut si Chirurgus aliter, paucioribus scilicet instrumentis, agere mallet, *per plagam digitum in ventrem immittat*, atque hujus ope vel ductu priori scalpello, vel forfice etiam, si lubet, *vulnus*, *quantum pro foetu educendo* satis videtur, dilatet, *summa adhibita cautela*, *ne quid aliud intus laedatur:* id quod descriptis modo rationibus egregie fieri potest. *Ventre satis aperto*, *ubi foetus haeret*, *probe perspiciendum* est. *Qui si in abdominis cavo extra uterum forte situs deprehenditur*, quemadmodum subinde fieri solet (*d*), sine ulterioribus

(*a*) Conf. SCULTETI Tab. XLII. in Armamentario. Scipio MERCURIUS alium delineat situm, pag. mihi 196. qui vero mihi minus idoneus videtur.

(*b*) Conf. SCULTETI Tab. XLII. in Armamentario.

(*c*) *Incisio*, *ne* in *musculis abdominis rectis fiat*, plerique ob *vasorum epigastricorum*, quae sub eis sita sunt, laesionem serio prohibent. ROONHUYSIUS *tamen eam sine periculo hic fieri posse docet*, & figuris rem illustrare satagit in observat. de morb. Mulierum. Ita & LANCKISCHIUS incisionem suam *pollicis latitudine è regione umbilici instituit*, *& aegra sine ullo gravi symptomate brevi convaluit.* Vid. loca supra citata. Interea tamen loca modo indicata his praeferenda esse arbitror.

(*d*) Vid. BARTHOL. Cent. VI. obs. 92. FAUSII apud *Straussium* pag. 37. ROONHUYSEN obs. chir. lib. 2. pag. 21. SOLINGEN. chir. pag. 776. *Van der* WIEL Part. 2. obs. 30. MAURICEAU obs. 251. DIONIS diss. de generatione; obs. nostra in Act. Acad. Nat. Cur. Vol. I. obs. 176. & PISTORIS diss. de ruptura uteri, ubi res eleganti figura illustratur. Ita & MAURICEAU, SAVIARD, La MOTTE aliique ejusmodi exempla recensent.

rioribus ambagibus mox una cum secundinis educatur. Sed si *foetus in tuba Fallopiana* (*a*) vel *in ovario* haeret, haec etiam provide incidenda & foetus una cum placenta extrahendus. *Sin vero foetus in ipso utero delitescit, gravior casus est*, ob *periculum vehementioris* sanguinis *profluvii & gravioris laesionis uteri*; cujus vulnera jam ab antiquissimis temporibus valde periculosa, praesertim in gravidis, observata sunt (*b*). Interea tamen quia aliter educi nequit, & hic secundum longitudinem est incidendus, ac postea etiam foetus membranae, donec pro foetu extrahendo satis pateant. *Ejectis postea foetu & secundinis & hic & in praecedenti casu sanguis in ventrem effusus spongiis vino vel decocto vulnerario calido imbutis expurgandus*, ejusque nimia, si forte adesset, effusio, *tandem spiritu vini rectificatissimo, qui linamentis eo ipso* imbutis vulneri uteri est immittendus atque imponendus, cohibenda, oraque venarum majorum in uteri vulnere simul digitis, interventu ejusmodi linamentorum tantisper comprimenda, donec profusionem sanguinis cessare, vel saltem valde imminui animadvertamus (*c*). Ubi vero simul *monemus mulieres in partu & post eum ingentem sanguinis copiam sine periculo mortis saepe amittere posse*; adeoque paullo largior profusio Chirurgum mox terrere non debet, praesertim si vires & animus adhuc constent. Itaque post aliquod temporis intervallum (quo aegrae induciae dantur, ut animum aliqua ratione recolligere & roborantibus paululum refici queat): linamenta vulneri immissa blande rursus eximantur, venter spongiis calidis denuo expurgetur; partes *vero vulneratae internae non suantur, ut olim nonnulli docuerunt*; sed, *immisso prius balsamo copaive* aliove *simili*, *naturae* relinquantur: quia uterus sensim se rursus constringit, orae vulneris coeunt, atque tandem etiam, nisi alia forte caussa curationem praevertat, glutinantur.

IX.

Ventris vero plaga ea prorsus ratione, quam supra capite de gastroraphia propofuimus (*d*) *duabus tribusve suturis suitur, eique etiam in parte inferiore turunda paullo major*, vel *fistula sive cannula* major, pro apertura apta conservanda, immittitur; per quam non solum humores effusi & noxii, quicunque intus ex uteri vulnere vel restabant, vel sensim adhuc effunduntur, possint effluere; verum etiam ope injectionum, ut in pectoris aliisque abdominis vulneribus docuimus, quotidie expurgari queant. *Atque ea ratione* tam diu continuatur, donec orae vulneris glutinatae conspiciantur, ac nihil puris aut alieni humoris amplius e vulnere externo effluit; id quod vulnus internum consanuisse indicat: ubi *postea fila suturarum resecantur atque extrahuntur*, *omissaque turunda aut fistula*, *balsamo vulnerario* atque emplastris glutinantibus externum

Quid post operationem faciendum.

(*a*) Exempla legi possunt in HILDANI epist. de hern. uterina, HORNII Microtechne, Act. Anglican. N. 48. ELSHOLZ Misc. Nat. Cur. An. 4. & 5. CYPRIANI jam citata epistola. DIONIS. Anat. Demonstrat. IV. & diss. de generatione.

(*b*) Vid. CELSUS Lib. V. cap. 56. BOHNIUS de vulner. lethal.

(*c*) Moderni Galliae Chirurgi, licet praestantissimam hanc operationem saepius ac feliciter ab ipsis perfectam referant in *Memoriis Acad. suae Parisinae*, p. 640 & seqq. tamen *haemorrhagiam quibus artificiis hic compescuerint*, quasi rem nullius momenti, sicco pede praetereunt.

(*d*) Pars. I. Lib. I. Cap. V. pag. 95.

ternum quoque vulnus ſenſim glutinatur (*a*). Quod *ad ſitum aegrae in lecto* poſt operationem attinet, plerique Scriptores volunt, *ut dorſo ſemper incumbat.* Mihi vero, praeſertim ſi ſectio in latere ventris facta eſt, *melius videtur*, ſi aegra, quantum quidem fieri poteſt, *vulneri, ſicut in vulneribus abdominis fieri juſſimus*, ſedulo incumbat, ut ſic pars humorum noxiorum intus collectorum non ſolum per vulnus externum continuo, ac ſenſim ſenſimque effluere atque veluti transſudare, verum vulneris quoque orae facilius glutinari queant; id quod commodius fieri poteſt, ſi plaga eſt in latere, quam ſi eſt in anteriori aut medio ventris parte. Rossetus etiam *peſſarium Canaliculatum* utero immitti vult, ut ſic ſanguis ex eo facilius evacuetur. Inſimul vero prudens Medicus *idoneam victus rationem*, atque aptiſſima remedia interna, quemadmodum in graviter vulneratis alias fieri ſolet, praeſcribat & continuet; donec aegra convaleſcat: id quod in Lanckischii aegra *ſexta contingebat hebdomade.* Quilibet ſane ex dictis facile intelliget, *hanc operationem*, praeſertim ubi uterus tam amplo vulnere aperiendus, *perquam eſſe periculoſam:* attamen quia multa proſtant exempla earum, quae hac ratione ſervatae ſunt, quibus alias ſecundum omnia indicia brevi fuiſſet moriendum, neque alia melior ſaepe conſtat ratio, qua miſeris hiſce ſuccurri poſſit, ſed unicum hic ſectio ſaepe ſit remedium, *praeſtat profecto, mea quidem ſententia, anceps experiri remedium*, ubi alia ſecura ratione a mortis periculo liberari nequeunt, quam *miſeras iſtas mulieres*, quae anxiae ſaepius auxilium efflagitant (*b*), & quaecunque potius ex *amore vitae perferre* atque *experiri malunt*, *certiſſimae morti multisque* adhuc antea perferendis cruciatibus ac calamitatibus devovere, atque ſine auxilio, quo aliae ſervatae ſunt, relinquere.

X.

Si foetus per abſceſſum in ventre exitum molitur.

Atque haec de modo ordinario, quo foetus ex utero exſcinditur, dicta ſufficiant. Incidunt vero ſubinde ejusmodi caſus, ubi paulo aliter procedendum eſt, de quibus ut nunc exponamus inſtituti ratio poſtulat. Nimirum quandoque poſt aliquod tempus, quando foetus per vias naturales nec naſci, nec ex utero produci potuit, *in parte aliqua ventris*, & *cumprimis circa umbilicum*, *tumor vel abſceſſus aliquis* cum doloribus, plus minus acutis, ſe manifeſtat, ſicuti factum eſt in eis exemplis, quae Rossetus & Bauhinus (*c*) itemque Hildanus

(*a*) Ita quidem *plerique volunt & docent*, *ut vulnus ventris ſuturis per acus jungatur.* Sed dum rem hanc paullo curatius perpendi, atque vidi alia vulnera abdominis directa (vulgo *longitudinalia*) *ſuturis ejusmodi cruentis utplurimum non indigere*, & ab iis a recentioribus excipi, quae ſuenda ſunt; quia orae ipſorum emplaſtris & ampla faſcia uniente rite injecta plerumque probe jungi continerique poſſunt: hinc etiam *his in caſibus nos ſaepe ſuturis illis haud indigere*, ſi deligatio rite inſtituatur, exiſtimo. Imo &, ipſe jam Rossetus, uſu edoctus, *eas non valde neceſſarias eſſe reputavit:* Conf. & Bauhinus de exſect. foetus vivi pag. 17. & 49. & 157. adeoque deligatio, ut in ſimilibus directis vulneribus aliis ſupra pag. 95. docuimus, fieri poſſet. Quodſi *vero haec non ſufficere videatur*, tandem ſuturae cruentae eſſent injiciendae. Nonnulli etiam *ante ſectionem atramento lineas fieri volunt*, ubi & ſectio & ſuturae poſtea inſtituendae: Verum quia a ſanguine mox extinguuntur, *ſupervacaneas imo & inutiles eas eſſe* exiſtimo.

(*b*) Vid. Hildani Obſ. Chir. Cent. VI. obſ. 63. & Saviard. Obſerv. LX.

(*c*) Lib. de partu caeſareo.

NUS ex ALBUCASE, ALEX. BENEDICTO aliisque refert (*a*) ut & in illo, quod celebris quondam Medicus Batavus, CYPRIANUS memoriae prodidit (*b*) itemque in eo, quod in annalibus Academiae Juliae semestri XII. pag. 23. & seq. anno nimirum 1727. descriptum est (*c*), ubi *tumor & abscessus mox juxta umbilicum in musculo recto, sicut in plerisque exemplis praecedentibus, sese exhibuerunt*, atque perfecti, at putrefacti, foetus ossa, quae omnia adhuc asservo, ex aperto tumore, salva adhuc matre, exemta fuerunt. In talibus, inquam, casibus commodissimum maximeque *aptum incidendi locum esse existimo eum, quem natura indicat;* quia sub eo plerumque & foetus & corrupti humores, qui dolores miseris concitant, delitescunt, quibus hoc ipso commodissime exitus paratur (*d*). Itaque si *forte abscessus hic jam ruptus*, ut quandoque contigit, sed exigua nimis apertura adest, haec, ut in aliis abscessibus, vel ope specilli sulcati & scalpelli, vel loco specilli, ope digiti & scalpelli, vel etiam forficis beneficio, vel & eo quoque scalpello, quem Tab. V. fig. 3. delineavimus, prout lubet, quantum satis est, dilatanda; *foetus vel ossa foetus a putrefactione partium mollium* relicta & quicquid forte vitiatum ibi deprehenditur (*e*), *digitis vel volsellis eximendum*, humores *vitiati ejiciendi*, ulcus idoneis medicamentis purgandum, & denique, ut à laudatis scriptoribus propositum est, balsamicis glutinandum. *Sed si nulla adhuc apertura in ejusmodi ventris tumore adest*, attamen dolores aliave prava symptomata aegram in & circa hunc tumorem excrucient ac debilitent, cumprimis vero *si pus in tumore*, sicut alias *in abscessibus*, tactu perciperetur, ne aegra inde conficiatur, collatis cum aliis prudentibus artis Professoribus consiliis, *abscessus sive tumor scalpello prudenter incidendus, satisque dilatandus, foetus* vero vel ossa ejus, aut quicquid vitiati in eo deprehenditur, *educenda*, ulcus expurgandum, &

(*a*) In oper. pag. 907. Epist de *hernia uterina*.

(*b*) In Epistola, quae *historiam exhibet foetus humani* post XXI. menses ex uteri tuba, matre salva & superstite, excisi, supra citata.

(*c*) Plura ejusmodi exempla jam notavimus N. 2. hujus capitis, aliaque legi possunt in Ephem. Nat. Cur. Cent. VII. obs. 18. ROONHUYSIUS obs. 1. de morb. mul. DIONIS diss. de generatione: RUYSCH. cur. poster. p. 30. atque haud pridem etiam RUNGIUS, nobilis apud Bremenses Chirurgus, feliciter hanc operationem instituit, atque hac de re peculiarem libellum edere constituit.

(*d*) Miror hic MOTTIUM, qui tamen alias satis prolixe ac bene de morbis gravidarum & puerperarum egit, *nihil prorsus de hac sectionis caesareae specie*, de qua hic differimus, in libro suo *proposuisse*, nullamque prorsus de notabili illa CYPRIANI & quae a DIONISIO describitur, historia mentionem fecisse; cum tamen revera eis in libris, qui de morbis puerperarum, ad Chirurgiam spectantibus, speciatim conscripti sunt, & quidem in autoris hujus, quem ipse *perfectum* vocat (*Traité complet des Accouchemens*), haec *notatu adeo digna non omittenda essent*. At videtur hoc inde oriri, quia autor hic ex praejudicata opinione statuit, sectionem caesaream *nunquam foetu mortuo instituendam esse*, sed *nos de vita foetus certos esse debere*; id quod vero saepe fieri nequit. Quia igitur haec praejudicata sententia multis ejusmodi mulieribus potest esse noxia imo lethifera, adeoque hanc aliasve affines species hic praetermittere nolui, ne nostra culpa pereant, quae facili negotio servari potuissent.

(*e*) *Pili* etiam saepissime & quidem subinde valde longi iisque etiam larga satis copia, mirabili ratione contorti & intricati, in tubarum conceptibus, ut multis exemplis probari potest, reperiuntur, quales & ipse asservo: qui unde & quomodo oriantur, dictu haud adeo facile est.

& denique, ut diximus, rursus glutinandum. *In his casibus ventris sutura non opus fuit;* sed haec vulnera sine sutura, eodem modo, ut alii abscessus, sensim coaluerunt; id quod tanto magis evincit, suturam saepe non esse necessariam.

X I.

Si foetus in hernia, vel per anum exitum quaerat.

Quod si forte foetus in hernia quadam uterina haereat, quemadmodum in eo casu fuit, quem & SENNERTUS & HILDANUS, locis supra indicatis, proposuerunt, (qui tamen rari sunt) *incisio in ipsa hernia sive tumore*, eaque satis ampla, est instituenda, & quidem primo *per externa tegumenta*, & postea per *ipsum uterum ac tandem per membranas foetus:* postea *foetus extrahendus*, uterus a secundis liberandus, & vel mox, si fieri potest, vel post aliquot dies, quando sua contractione minor factus est, in ventrem refundendus, & cetera, ut supra diximus, facienda. Chirurgus in hoc SENNERTI & HILDANI *casu uterum non reposuit; cutem vero sutura mox conjunxit:* hinc factum forte mihi esse videtur, ut *uterus postea reponi non potuerit*, & mater quarta *hebdomade, foetu licet salvo & superstite, obierit.* Igitur melius forte fecisset, si suturam omisisset, & uterum in ventrem post aliquot dies, quando nimirum se contraxisset, & minor factus fuisset, reposuisset: *fortasse sic & mater servata fuisset.* Quod si forte foetus *per intestinum rectum & anum exitum quaerat*, id quod plerumque non nisi per frusta ossium, sicut in eis, quae juxta umbilicum protracta sunt, fieri solet, quemadmodum tam ex historiis supra N. VI. jam indicatis, quam etiam ex exemplo, quod *paucis abhinc annis in vicina urbe contigit, manifestum est, tunc frusta ossea*, quae *sponte non* exeunt, *digitis vel volsellis, vel uncis, vel forcipibus, caute* eximenda, & ulcus *intestini recti balsamicis postea glutinandum.* Sed haec proprie *ad sectionem caesaream non pertinent.* Interea tamen si ejusmodi casus incidat, ut tanto melius curatio succedat, autor sum, ut laudati modo scriptores, ubi de hac re agunt, propter casuum varietates evolvantur, diligenter legantur atque conferantur.

X I I.

Tertia occasio in qua sectio caesarea instituenda.

Denique tertio sectio caesarea etiam interdum instituenda venit, *quando mater & foetus simul adhuc vivunt* (*a*)*;* sed *certa indicia & caussae* sive *impedimenta adsunt*, quae *foetum per vias ordinarias* neque nasci neque *educi ullo modo posse, demonstrant*, (cujusmodi signa superius plura N. IV, unde repetenda, recensuimus) & cumprimis etiam quando vitium naturae sive malae conformationis adest in puerpera, quod *manui Chirurgi ingressum denegat* (*b*). Adeoque *hoc in rerum statu & matri & foetui*, ut saepe fieri solet, *pereundum esset, nisi hac ratione*

(*a*) Haec *operatio nova est ac veteribus incognita;* verum primum in Helvetia, ut BAUHINUS in praef. libri de foetus exsect. docet, An. 1500. instituta.

(*b*) La MOTTE in prolixo suo opere de arte obstetricandi, ceterum satis egregio. cap. de sectione caesarea saepe citato, admodum jejune & minus quam par est, *de caussis, ob quas sectio caesarea necessaria est*, differit, dum *unicam solam illam esse vult*, ubi ob vitium partium naturalium foeminae manibus Chirurgi ad uterum accessus denegetur, & simul certi simus de vita foetus. Cum è contrario longe plures sint: ut si *foetus in tuba fallopiana, ovario, cavo abdominis vel hernia* continetur &c. quamvis etiam is mortuus sit, ut multis exemplis & scriptoribus id supra probavimus.

tione succurratur. His quidem in casibus, licet *multi sint & Medici & Chirurgi nimis timidi* (*a*), imo *adhuc plures mulierculae*, qui hanc operationem, *matre & foetu adhuc viventibus, nimis barbaram ac crudelem proclament* (*b*), atque ex intempestiva misericordia aut metu, vel & *ex male fundata religionis hypothesi*, quasi *hoc impium* esset, *haud instituendam esse velint, matresque* ejusmodi *una cum* foetu, *quorum saepe alterum*, si non ambo, conservare possent, quam *certissimae potius morti tradere*, aut *crudeli fato relinquere malint* (*c*), quam eis per nobile ac generosum auxilium vitam conservare; *tamen magis pium, prudentius, atque cum religionis Christianae institutis convenientius esse duco* (*d*), ut re probe perpensa, atque collatis prius, si fieri potest, cum peritis in arte salutari consiliis, *sectio* potius, *ubi nullum aliud remedium superesse cognoscitur, instituatur*, quam ut certae desperationi & mulier, vitae cupida, & simul foetus, quem mater saepe plus, quam propriam amat vitam, relinquantur, praesertim etiam quando *ejusmodi casus in summorum principum conjugibus occurrerent;* ubi saepe a prolis sive *successoris productione multarum regionum gentiumque pax, vita & salus dependent;* quibus contra sine prole bella atrocissima, devastationes urbium, clades, mortes atque integrae gentium ruinae essent metuenda (*e*). *Hac enim operatione*, justo tempore *instituta, vel mater vel proles, vel uterque subinde conservari possunt* (*f*), & saepissime quidem proles, (*g*) quibus alias quam certissime esset moriendum. Profecto *quamplurimorum virorum* sive *militum vita in bello pro salute patriae sine haesitatione* exponitur: *cur non etiam aliquando eundem in finem*, si res id exigit, *vita unius mulieris?* Illi igitur nimis meticulosi Medici & Chirurgi merito, si res rite consideratur, *magis crudeles, barbari, imo impii reputandi* sunt, qui *in ejusmodi casibus operationem hanc*, quae unicum tamen tunc auxilium est, *praesertim si mulieres ipsae*, ut illa apud HILDANUM (*h*) & SAVIARDUM (*i*) *sectionem anxie expetunt*, studio intermittunt, imo dissuadent, aut ob vanum metum, aut falsum Christianae religionis praetextum, aut *Theologorum quorundam* non satis circum-

(*a*) Conferri hic potest dissertatio nostra *de Medico nimis timido.* Helmstadii An. 1733. edita.

(*b*) Cumprimis MAURICEAU & SOLINGENIUS locis citatis.

(*c*) Peccarunt hac in re saepe, data opera MAURICEAU, PAUCUS, La MOTTE. Vid. ejus lib. III. cap. 16.

(*d*) *Sunt inter Gallos, qui Facultatis Theologicae Parisinae conclusum sive sententiam adducunt*, quae hanc operationem *haud licitam esse volunt*, & propterea etiam eam intermittunt. Verum ex Memor. Academiae Regiae Chirurgicae Tom. I. p. 640 & seqq. patet *eam hodie nusquam frequentius fere, quam in Gallia celebrari*, dum undecim ejusdem recentissime ac feliciter a praestantissimis hujus regni Chirurgis peractae observationes ibidem commemorantur. Et facile erit, si velimus, huic sententiam alius facultatis theologicae, quae eam licitam esse probat, aliorumque prudentum opponere; verum hac de re infra plura. N. XVII. itemque in Cap. de partu difficili.

(*e*) Commendatur hanc ob caussam etiam quam maxime a ROSSETO Sect. II. cap. 2. de partu caesareo.

(*f*) Ut probavit ROSSETUS, BAUHINUS, ROONHUYSIUS, SAVIARD. obs. 59. JOBERT. in Diar. Erud. Paris. A. 1639. GOUEUS in libr. supra jam cit. p. 434.

(*g*) Probarunt hoc observationes auctorum laudatorum & cumprimis PARAEI, HILDANI, ROONHUSII, MAURICAEI, locis citatis.

(*h*) Obs. Chirur. Cent. VI. Obs. 63.

(*i*) Obs. Chirurg. LX.

cumſpectorum aut *meticuloſorum falſam opinionem impediunt*, *matremque* una *cum foetu mori potius malunt*, quam illi, qui nobile hocce, & quod unicum eſt, ipſis adhibere auxilium eoque vel utrique vel alteri ſaltem eorum vitam ſervare contendunt (*a*). Vetus enim illud, pium atque chriſtianum dictum, *quem non ſervaſti, dum potuiſti, illum occidiſti*, quam veriſſimum eſſe atque *ex duobus malis minus ſemper eligendum eſſe* puto. MAURICAEUS ſane, *vir in arte obſtetricia, ſi quis alius expertiſſimus*, quantumvis *alias operationi huic infenſiſſimus* (*b*), *temperare* tamen ſibi haud potuit, *quin exemplum* aliquod ejus in medium adduxerit, *ubi mater quidem poſt operationem hanc, ab alio Chirurgo inſtitutam, mortua eſt, ſed foetus tamen feliciter ſervatus fuit* (*c*); cum ſine ea & matri & foetui pereundem fuiſſet. *Praeſtat itaque tam ex religionis Chriſtianae, quam ex ſanae rationis* principiis *unum ſervare, quando uterque ſervari nequit, quam ut ambo* certe & *quam certiſſime pereant* (*d*). Qui tanquam a Chirurgis illis, qui ipſos ſervare potuiſſent, & id non fecerunt, interfecti & occiſi conſiderandi ſunt (*e*). *Operatio vero ipſa eadem prorſus ratione inſtituitur*, ut in eo caſu, *ubi mater vivit & foetus mortuus eſt*, ſicut N. IV. ad VIII. propoſuimus: adhibita ſolum majori cautela, dum uterus & membranae foetum includentes aperiuntur, ne foetus graviter laedatur. Et quia tunc foetus etiam, ſi vivi adhuc deprehenduntur, *plerumque eſſe ſolent debiles*, *halitus vini, ut ſupra jam N. 2. docuimus, ore detenti*, in os & nares ipſis eſt inſpirandus, aqua Reginae Hungariae aliave ſimilis, naribus eorum admovenda, facies vino calido lavanda, *foetus baptizandus*, *funiculus umbilicalis ligandus*, omniaque reliqua ita facienda, ut N. 2. docuimus.

XIII.

Monita & cautelae adhuc proponuntur.

Abſit *vero a me, ut hanc operationem*, cujus periculum, ſi quis alius, *ſatis abundeque perſpicio*, licet hucusque eam non niſi in gravidis mortuis perfecerim (*f*), ſuadeam, ubi foetus per vias naturales educi poteſt. MAURICEAU (*g*) aliique in ea videntur eſſe opinione ac ſi Medici *ſectionem quoque* cae-

(*a*) Ita enim aperte ſcribunt & docent MAURICEAU de part. caeſar. & la MOTTE lib. 3. cap. 6. aliique: *praeſtare, ut ambo pereant; quam ut alter alterius morte ſervetur*, id quod revera *durum & impium mihi videtur*, & propterea etiam ab ipſis, licet hoc ſcripſerint, non ſemper obſervatum eſt, ut mox docebo.

(*b*) Ut patet ex locis ſupra indicatis aliisque.

(*c*) Dernières obſervations Obſ. 98. PARAEUS etiam quinque ejusmodi exempla recenſet.

(*d*) Ita & RIOLANUS Enchir. Anat. Lib. 2. cap. 28. ait: *Praeſtat unum interire, quam duos.*

(*e*) Variis ex locis ſcriptorum MAURICAEI, PAUCI & MOTTII quam manifeſtiſſime, opinor, apparet, *illos ob nonnullorum Eccleſiae Romanae & cumprimis Facultatis Theologicae Pariſienſis doctorum ſententiam*, qui docent & volunt, *ut potius ambo pereant, quam ut alterius morte alter ſervetur*, ita ſcripſiſſe, eamque ſic metu perſecutionis Theologorum illorum verbis atque etiam re ipſa factis ſaepe ſervaſſe; verum ratione & animo ipſos perſuaſos imo convictos fuiſſe, *melius eſſe unam ſervare, ſi forte ambo ſervari nequeunt, quam ambos perdere:* idque etiam revera *ipſos multis occaſionibus & caſibus, quaſi clanculum, feciſſe*, ſcripta eorum ſatis evincunt atque demonſtrant. Sed hac de re infra & ubi de partu difficili acturus ſum plura. Conf. interea MOTTII Lib. IV. cap. XIII. ſi lubet, ubi rem exemplis ſatis illuſtratam perſpicimus.

(*f*) Quinquies gravidas mortuas incidi, ſed foetum ſemper jam mortuum deprehendi: quia plerumque nimis diu poſt mortem matris ſectio concedebatur.

(*g*) Lib. de art obſtetr. cap. de Sect. Caeſar.

caesaream facile suaderent, ubi foetus per consuetas vias protrahi possent: & propterea, quantum ego judicare valeo, hunc modum prae illa commendant, eumque illi praeferunt. Verum *absonum est atque a prudenti Medico aut Chirurgo vix exspectandum*, ut periculosam sectionem caesaream in matre viva suadeat aut instituat, *si per vaginam foetus*, licet etiam *non nisi per frusta*, securiori modo *extrahi queat; nisi forte* in *peculiaribus casibus apud magnates.* Quotiescunque igitur casus incidit, ut *foetus vel ob pessimum in utero situm*, vel *ob nimiam magnitudinem* ac speciatim *capitis*, vel *ob monstrosam corporis conformationem*, aliasve similes ob caussas nasci non posset, & tamen in utero contineretur, ac *periculum esset, ne matri, viribus jamjam exhaustae*, una cum foetu sit pereundum, atque hinc lis oriatur, *utrum foetus servandi gratia mater sectione caesarea sit incidenda & summo vitae periculo exponenda, an potius foetus ferramentis*, (si scilicet aliter, manibus nimirum, ut saepius contingit, id fieri non posset), *extrahi debeat:* tunc *matri potius, tanquam arbori*, ut antea modo docuimis, *parcendum*, foetumque, tanquam ramum, quacunque ratione, *licet etiam forte adhuc vivat, quicquid nonnulli contradicant, extrahendum esse censeo.* Atque in eo quamplurimi prudentes Medici ac Chirurgi, imo & Theologi mecum conveniunt, atque tanquam regulam sive *axioma* constituerunt, ut *ubi in partu difficili impossibile est matrem & foetum simul* servare, *matrem, prae foetu*, id est, *arborem prae ramulo* conservare studeamus (*a*). Imo mallem ego etiam cum SOLINGENIO (*b*) ac MOTTIO (*c*) *si callus vaginae vel oris uteri in caussa esset*, ut foetus ex utero naturaliter prodire aut educi nequiret, atque hoc sectione (addit & laceratione) dilatari satis posset, sectionem hanc, licet nonnulli contradicant (*d*), plagis vel in lateribus, vel parte inferiori, vel etiam in alia ejus parte institutis, ubicunque hoc commodissime fieri potest, sectioni caesareae praeferre: quia sic venter & uterus ipse manerent integri ac sanguis effusus, vel inde adhuc effundendus, omnis per vaginam inde effluere (qui alias magna ex parte in abdomen non sine periculo ejicitur) posset atque sic etiam vulnus facilius glutinari: ut alia nunc hujus sectionis commoda taceam. Idem est sentiendum *si vagina, hymene vel alia membrana* p. n. clausa est: ubi *potius haec quam venter & uterus incidenda est* (*e*). Verum quia tota *vagina callo nimis magno ac duro aliisve caussis subinde* nimis angustata ac constricta est, & cumprimis etiam ob *malam a natali die ossium pelvis conformationem*, quae sufficientem diductionem non admittit, haec curandi via interdum non

(*a*) Consentiunt *hic praeter antea jam* laudatos, fere omnes, qui de arte obstetricia scripserunt, quamvis non *semper verbis, tamen factis;* dum tam in partu difficili, quam vehementibus sanguinis apud gravidas profluviis, foetus etiam vivos, ubi manus parum sunt, *ferramentis dilacerarunt & matris servandae gratia eduxerunt.* Conf. MAURICAEI observationes, PAUCUS, MOTTIUS Lib. 4. cap. 13. aliique. At speciatim hanc controversiam exagitarunt VALENTINUS in epistola *an liceat foetui vim inferre, ut mater servetur.* Francof. 1726. & cumprimis BECKERUS in *Paedioctonia inculpata* ad servandam puerperam Giessae 1729. 4. Conf. etiam HILDANI Epist. 3. & 4.

(*b*) In. Operat. Chir. cap. de partu caesareo.

(*c*) Lib. IV. cap. XII. Obs. 339. 340.

(*d*) Ut SLEVOGTIUS in diss. de partu caesareo pag. 25.

(*e*) Conf. RUYSCHII Obs. 22. itemque variae apud MAURICAEUM, PAUCUM & MORTIUM Lib. IV. cap. XII. Obs. 337. 338. 345. hac de re descriptae observationes.

non succedit; adeoque tunc nulla alia, *quam sectio per ventrem*, *reliqua esse* videtur (*a*).

XIV.

Si foetus ex utero ventrem ingrederetur.

Ita *si intra partus dolores & conatus uterus rumperetur*, *& foetus inde in cavum ventris ingrederetur*, quemadmodum interdum fieri multae observationes testantur (*b*), tunc etiam *ventris sectio*, quia aliter exire aut eximi nequit, atque alias mater & foetus brevi moriuntur, *necessario est instituenda*, eaque a nonnullis, & quidem, me judice, recte suadetur, qui alias a sectione caesarea dehortantur (*c*). *Hoc vero factum esse ex his fere signis cognoscitur.* Nimirum si, praegressis vehementibus partus doloribus, *partu vero non subsecuto*, *dolores hi subito remittunt aut cessant*, *ore uteri non aperto*, vel saltem non satis aperto; (id quod situm foetus p. n. indicat 2.). Si *ruptura quaedam* in ventre vel *fragor* percipitur, *horror accedat*, & postea tumor magnus & foetus situs in loco ventris alio eoque altiori quam antea, conspicitur, cumprimis vero partes vel membra foetus distinctius tactu percipiuntur, quam si in utero est, praesertim hypochondrio quodam, cum doloribus in alio ventris loco quam antea, itemque puerperae *frequentibus animi deliquiis motibusque convulsivis*, imo & mentis alienatione (*d*). Signa *haec si in partu difficili*, ubi nulla foetus pars extra naturalia propendet, adsunt, & foetus non amplius ori uteri, tam firmiter ut antea, *insistere*, *immisso per vaginam digito*, *cognoscitur*, *uterum ruptum & foetum in cavum abdominis intrasse* docemur. Quod si factum est, & mater adeo languet, atque praedictis gravibus Symptomatibus, quae mortem instare indicant, correpta est, *protinus ventrem ad matrem*, *& foetum*, *vel saltem foetum servandum* in loco maxime eminente, ubi foetus haerere cognoscitur, scalpello, ut supra docui, caute incidere, foetum repertum educere, ac postea, si vivit, refocillare, baptizare, atque, ut moris est, fovere oportet. (*e*) *Quando vero brachium propendet in ruptura uteri*, tunc diagnosis mali, si non impossibilis, tamen longe difficilior est, & non nisi probabili conjectura ex ceteris indicatis signis divinari potest. *Miror vero Medicos & Chirurgos Argentoratensis Nosocomii*, in quo aegra, cujus historiam PISTOR *laudata* dissertatione

(*a*) Hoc in casu etiam MOTTIUS sectionem ventris admittit. Lib. 4. cap. XII. quamvis alias contrarius sit.

(*b*) Vid. BARTHOLIN. Cent. VI. Obs. 92. ROSSETUS sect. IV. cap. IV. SCHENCKIUS in Obs. Lib. IV. FAUSIUS apud *Straussium* pag. 37. HILDAN. Cent. I. Obs. 64. & 67. Cent. IV. Obs. 57. ROONHUYS. Obs. Chirurg. Lib. 2. Obs. I. SOLINGEN. p. 776. Stalpart. van der WIEL. P. 2. Obs. 30. Miscell. Nat. Cur. dec. 2. ann. 7. Obs. 10. & ann. 9. Obs. 115. SALMUTH. Cent. I. Obs. 60. MAURICEAU Obs. 251. ALBINUS diss. de partu difficili; DIONIS diss. de generatione in Diar. erud. Paris. An. 1722. mense Junio. LOESCHER diss. de homine Obs. 12. Act. Nat. Curios. Vol. I. Obs. 176. PISTOR. diss. de *foetu è rupto utero* in abdomen prorumpente 4. Argentor. 1726.

(*c*) Ut HORNIO in Microtechn. cap. de partu caesareo. Conf. & VOELTERUS. Lib. de art. obstetr. qui sectionem hanc hic summe necessariam esse demonstrat. pag. 116.

(*d*) Haec WELSCHIUS se in simili casu percepisse refert, in notis ad Scip. MERCURII caput de partu caesareo; DIONIS diss. de generatione, SAVIARD. Obs. 25. MOTTIUS Lib. 4. cap. 5 & 6. itemque in PISTOR. citat. diss. de utero rupto. *Fragor* etiam in *ruptura uteri perceptus est*, teste BAUHINO l. c. pag. 229.

(*e*) Ejusmodi exempla notarunt DIONIS dissert. de generatione, & SAVIARD. in obs. 25. *attamen mulieres non aperuerunt, sed una cum foetibus morti tradiderunt.*

tione descripsit, decubuit, eam, *dum quinque integros dies ibidem in partus laboribus transegerat*, mature *ad matrem & foetum servandum non aperuisse*, cum in vivente *omnia fere illa rupti uteri indicia recensita perceperint*, viderint, manibusque palpaverint. Vel saltem si in viva matre ventris incisionem ausi non sunt, *cur non mox matre mortua, ad foetum forte adhuc servandum*, alvum ejus aperuerint? Ita & SAVIARDI notatu dignum est exemplum, ubi in Nosocomio Dei Parisino (*l'Hotel-Dieu*) *per rupturam uteri foetus in abdomen intravit, secundis ejus e vagina propendentibus*, id quod immissa juxta funiculum umbilicalem manu in uterum in viva muliere, ut ipse scribit, *perspicue cognoscere poterat.* Hoc tamen non obstante mulierem hanc, quae, ut scribit, *vegeta erat*, vivam *pro foetu hoc extrahendo* & forte quoque adhuc matre servanda, *non aperuit*; sed eos simul, proh dolor! *sine auxilio morti reliquit.* Quod *facinus atrox profecto & impium*, quod vel *referre solum pudere ipsum debuisset*, una cum praecedenti exemplo revera mirandum, praesertim cum *in nosocomiis illis publicis, Parisino* scilicet & *Argentoratensi hoc Medicis & Chirurgis ordinariis liceat*, imo ut hoc & quicquid ceteroquin ad aegros servandos necessarium cognoscunt, faciant, *ex officio obstricti sunt, nihilque est, quod hoc vetet*; sed potius *eis ibi, quicquid lubet, in aegrorum salutem facere permissum est*: ubi contra extra nosocomia publica apud alios aegros, affines, amici ac adstantes ejusmodi experimenta instituere saepius non admittunt, imo omnibus viribus dissuadent, prohibent, & impediunt. Ego profecto credo, ipsos *matura atque apta* harum mulierum *sectione vel utrumque vel saltem alterutrum* semper eorum servare potuisse; adeoque an hic non graviter peccaverint, dum quod factu opus fuit, non fecerunt, aliis dijudicandum relinquam. Sic *si foetus non in utero, sed in cavo ventris generatus fuisset* (*a*), id quod praegressis signis graviditatis generalibus, ex situ foetus altiori quam vulgo esse solet, ex *ore uteri partus tempore*, licet partus dolores adsint, clauso, aliisque, quae antea suppeditavimus, *signis* (*b*) *cognoscendum* esset, *sectio caesarea merito est instituenda*; quia foetus aliter servari & educi non posset, Matri vero tantum periculum inde non metuendum, quam si simul uterus esset incidendus. Interdum quidem *uterus in partu difficili rumpitur, sed ita tamen, un non totus foetus, sed solum aliqua pars in ventrem ingrediatur, reliqua vero in utero remaneat*, imo etiam pars aliqua, praesertim brachium ex utero propendeat, capite vel pedibus per uterum ruptum in ventris cavo haerentibus, *tunc sectio caesarea non est necessaria.* Ita enim ego ruptum uterum inveni foetus brachio extra uterum, *capite in abdomine, reliquo corpore in utero existente* (*c*). ALBINUS vero (*d*) & MOTTIUS (*e*) viderunt *foetum capite* rite in vagina uteri *constituto, cujus pedes uterum perforarunt* & in ventre prope diaphragma haeserunt; alium contra

(*a*) Praeter supra jam indicata exempla BAYLIUS & DIONIS nonnulla recensent, l. c.

(*b*) Conf. DIONIS lib. de Generatione.

(*c*) Vid. differt de foetu exscindendo & Act. Nat. Cur. Vol. I. observ. 176. similes fere ab HILDANO Cent. I. obs. 64. & 67. referuntur.

(*d*) Differt. de partu difficili.

(*e*) Lib. IV. cap. V. obs. 312.

contra brachio propendente & pedibus in abdomine (*a*); aderant in his puerperis magnae debilitates. Foetus quidem per vias naturales MOTTIUS eduxit, sed matres tamen aliquot diebus post obierunt. Contrarium tamen exemplum mihi a RUNGIO, *supra laudato Bremensium Chirurgo, relatum est, ubi educto foetu,* licet per *rupturam uteri intestina mulieris manu perspicue* tetigerit, eaque hac aliquamdiu, ne in uterum irruerent, donec hic se multum constrinxerit, repreßerit, aegra tamen feliciter reconvaluit.

X V.

Differentia inter embryulciam & hysterotomiam illustratur.

Denique mihi hic adhuc graves ob caussas mentio est facienda *differentiae illius, quae est inter hysterotomiam & embryulciam,* sive inter *extractionem* foetus, praesertim male siti, ex utero per vias naturales, & *exsectionem, per incisionem scilicet ventris & uteri:* quia saepe praesertim a vulgo, imo etiam, quod mirandum, *ab eruditis nonnullis atque ab ipsis Medicis confundi atque pro una* eademque operatione, toto autem coelo diversa, haud raro haberi atque temere confundi solent. Quando enim mulieri foetus in partu difficili a Chirurgis extrahitur vel extractus est, dicunt vulgo huic vel illi foeminae foetum exciderunt; (*man habe dieser frauen ein Kind ausgeschnitten*) licet *nulla prorsus sectio neque in ventre, neque in utero fuerit instituta*; sed foetus solum male in utero collocatus, vel nimis magnus, quam ut sponte ac naturali modo nasci potuisset, *Chirurgi manibus vel ferramentis per vaginam uteri fuerit eductus*: quemadmodum hac de re infra uberius exponemus. Haec igitur operatio, qua foetus per vias ordinarias educitur, *extractio* foetus sive *embryulcia*; illa vero, ubi per ventrem exscinditur, *sectio caesarea* sive *hysterotomia* recte vocatur. Atque hoc sensu si embryulcia sive extractio foetus per vias naturales per abusionem & *male pro hysterotomia sive exsectione foetus sumitur, aliquo modo* forte verum est, quod *Scipio* MERCURIUS tradit (*b*) *exsectionem foetus suo tempore adeo vulgarem atque usitatam fuisse in Gallia, quam sanguinis missionem contra capitis dolores in Italia.* Ita cum haud pridem Franc. VALLERIOLAE observationes medicas pervolverem, inveni unam (*c*), cujus inscriptio est: *Quibus mulieribus Arelatae exsectus sit infans Chirurgica manu, matre salva.* Sperabam me multa fausta exempla sectionis caesareae sive *exsectionis foetus ex utero, & forte etiam inter tam multa peculiarem modum* hoc perficiendi quem alii praetermisissent, *reperturum esse.* Verum postquam integram observationem perlegeram, multa quidem *exempla mulierum, quibus foetus manu & uncis per vias naturales extracti sunt,* ab autore hoc relata reperi, sed *ne unicum quidem verae sectionis caesareae,* ubi scilicet foetus per ventrem exsectus fuisset. Adeoque ex his satis, ni fallor, cognoscitur, non solum vulgum, sed & *eruditos & cumprimis etiam Medicos, male saepe ac incongrue de rebus magni praesertim momenti & scribere & loqui,* magnamque illam ac *notabilem inter extractionem & exsectionem foetus differentiam, id est embryulciae & hy-*

(*a*) Ibid. obs. 313. similes casus legi possunt in HILDANI obs. Cent. I. obs. 64. 67. Cent. IV. obs. 57. MAURICAEI obs. 251. & BARTHOLIN. de insolitis partus viis, pag. 74.
(*b*) Libro de arte obstetricandi lib. 2. cap. 28.
(*c*) Libr. V. observat. 2.

hysterotomiae diversitatem haud raro negligere: (id quod ipse etiam C. BAUHINUS in praefat. libri saepe citati fecit) quae tamen quam longissime, ut ex hactenus dictis patere arbitror, differunt. *Attamen hac confusa loquendi ratione vanum saepe metum atque horrorem & mulieribus puerperis & affinibus temere incutiunt, acsi mulieri difficulter* parienti, quando Chirurgus ad partum manu promovendum advocandus, mox *venter sit incidendus;* cui tamen plerumque foetus solis manibus, & saepe sine notabili dolore, per consuetas vias educi potest.

XVI.

An ob foetum monstrosum sectio caesarea instituenda.

Tandem cum *foetus monstrosi*, ut *bicipites*, *bicorporei* aliique similes integri saepe, imo ut plurimum, prorsus nasci non possint, sed si integri & vivi produci deberent, hoc aliter fieri haud posset, quam ut ex ventre matris exciderentur; quaeritur ergo *utrum ob ejusmodi monstra sectio caesarea, quemadmodum nonnulli voluerunt* (a), *sit instituenda*, & mater hac ipsa periculo mortis exponenda; an potius foetus, si integer haberi non possit, *divisus aut in frusta dilaceratus per vias naturales educendus?* In hoc casu, quia hujusmodi monstra plerumque non sunt *vitalia aut superstitia*, sed *utplurimum non nisi horrida & inutilia terrae pondera*, *mea sententia*, *matri potius parcendum & foetum monstrosum ferramentis aut alia quacunque ratione id commodissime fieri potest*, *extrahendum esse existimo.* MELLIUS, recentissimus scriptor obstetricius inter Italos, *in matre viva quoque sectionem caesaream damnat* (b); atque ad caussas hujus curationis non satis respiciendo, quasi aliae non essent, quae sectionem hanc requirerent, *quam monstrosa* foetus conformatio, quaerit, *an ob monstrum mater mortis periculo est exponenda?* atque ob hanc *caussam hoc recte negat*, *eumque per vias naturales educi praecipit.* Cum vero plures aliae caussae sint hanc sectionem desiderantes, supra indicatae, ubi foetus per vias naturales educi nequit, prorsus eam rejicere, meo quidem judicio, salva conscientia non licet, ut satis supra mihi evicisse videor.

XVII.

An si capite nimis firmiter in vagina haereret.

Sed contra si foetus vel ob caput valde magnum, vel ob caput ad latus alterutrum nimis inclinatum, vel ob uterum oblique nimis situm, vel ob vias naturales nimis angustas, capite in ore uteri interno vel vagina haereret, atque ex diuturnitate temporis, quo dictis in locis impactus & quasi incuneatus esset, dum plerumque intra triduum moritur, interdum tamen diutius vivit (c), & *mater & foetus in gravi vitae periculo essent constituti*, quia *neque ulterius progredi, neque manibus ob caput lubricum* & tenerum ejus exitus promoveri aut expediri posset, qui *casus merito inter difficillimos a recentissimis artis obstetriciae professoribus habentur*, atque quam plurimi a MAURICAEO (d) potissimum, PAUCO, SIGISMUNDA & MOTTIO (e) aliisque recensentur, *quaeritur* 1) *quia ob*

(a) Ut ROONHUYSIUS loco saepe citato.
(b) Libro quem inscripsit *La Comare levatrice*, cap. de operat. caesarea, pag. mihi 352.
(c) Vid. HILDANUS epist. 3. SAVIARD. obs. 84. MOTTIUS observ. 342. quod & meis observationibus confirmare possum.
(d) In observationibus suis.
(e) Lib. de arte obstetricia.

ob spatii defectum saepe caput lubricum manibus prehendi atque foetus extrahi nequit, 2) nec *manibus* saepe, quantum opus in uterum *penetrare & foetum invertere* possumus (*a*); nec denique 3) caput, quamdiu foetus vivit, instrumentis aggredi illudque extrahere volumus, quia eis dilaceratur atque fere semper interficitur: quaeritur igitur, inquam, *an non in ejusmodi casibus ad matrem & foetum, vel alterutrum saltem eorum servandum sectio caesarea instituenda sit*, ut foetum per ventris & uteri plagam extrahamus, quemadmodum Chirurgi nonnulli illud jam ita *tentarunt atque nec infeliciter haud semel perfecerunt*; sicut id in modo citatis aliisque Autoribus videri potest (*b*). Nam nisi sic brevi foetus ex summis his angustiis liberatur, ut plurimum tandem & quidem saepius *brevi moritur, atque simul saepe mater periculum mortis incurrit*; prout rursus exempla quam plurima notata sunt (*c*); ita ut hunc casum merito cum SIGISMUNDA (*d*) obstetrice peritissima, & MOTTIO (*e*) *pro difficillimo omnium, tristissimo atque intricatissimo*, qui Chirurgo hac in re accidere potest, agnoscam. Plerique modo *laudati Autores neque sectionem caesaeream, neque extractionem foetus per ferramenta, quamdiu vivit, aut vivere adhuc praesumitur, admittere volunt*; sed *aperte* hoc ipso declarant (*f*), *se malle* potius *cum* nonnullis *Romanae Ecclesiae Doctoribus*, sicut supra jam indicavi, *ut ambo pereant, quam ut alter eorum alterius morte servetur. Sectionem quoque caesaream prorsus hic damnant*, licet *ea varii & foetus & matres feliciter servati* sint, quemadmodum supra jam exempla notavimus. Quibus vero & illud hic adhuc addi merito potest, quod ROONHUYSIUS de D. SONNIO, Medico Brugensi, refert, *qui septies eam in propria uxore, matre & foetibus salvis, exercuit* (*g*), itemque Olai RUDBECKII, Medici celeberrimi Sueci, qui similiter *in sua uxore, matre & foetu salvis*, hanc sectionem feliciter perfecisse fertur (*h*). *Ita etiam rejiciunt foetus per ferramenta quaecunque extractionem, quamdiu foetus vivit:* quia his foetus aeque certe interficeretur, quam mater sectione caesarea (*i*). Sponte *tamen nasci, aut etiam sola manuum ope eos* semper velle *extrahere, quicquid nonnulli* thrasones *glorientur, saepe impossibile* (*k*), *& tamen, nisi auxilium justo tem-*

(*a*) Ut non solum experientia me docuit, sed & modo laudati aliique Autores quamplurimi testantur; licet sint, qui temere glorientur, se *omnes foetus solis manibus* invertere atque extrahere posse.

(*b*) Vid. ROSSETUS, MAURICEAU observ. dernières obs. 98. Diar. Erud. Paris. An. 1693. La MOTTE &c.

(*c*) Cum primis a MAURICEAU & la MOTTE, libris saepe jam citatis, itemque a me.

(*d*) Lib. de art. obstetric. Cap. V.

(*e*) Lib. IV. Cap. VI. & alibi variis in locis.

(*f*) Ut MOTTIUS cum PAUCO Lib. IV. Cap XIII. aliique.

(*g*) Lib. observat. de morb. mulier. Cap. I.

(*h*) Vid. colloquia menstrua TENZELII, Germanico idiomate quondam edita, titulo: *Monatbliche Unterredungen*, An. 1689. pag. 1636.

(*i*) Ita MOTTIUS indicat Lib. IV. Cap. 12.

(*k*) Hoc verum esse, praeter Scriptores modo citatos, confirmant adhuc varii recentissimi, iique in arte obstretricia versatissimi viri, qui Palfini a me primum delineatos uncos Tab. XXXIII. Fig. 16 correxerunt atque perfecerunt, ut *Gregorius* & *Mesnardus* Galli, *Chapmannus* Anglus, aliique, eosque egregie laudant: inter quos etiam est Clar. Winsovius in Quaest. Med. Chirurg. A. 1744 Parisiis ventilata; qui hoc non fecissent, si hanc rem solis manibus semper expedire potuissent.

tempore, antequam scilicet puerpera nimis debilitetur, afferatur, *periculum est, ne ambo pereant. Quaeritur igitur, quid difficillimis hisce in casibus Medico prudenti & christiano sit faciendum?*

XVIII.

Ne igitur *quis meam ardua hac in re sententiam ignoret*, ita, re in utramque partem probe perpensa, statuendum esse censeo, *Sectionem caesaream ob periculum, quod matri inde imminet, non aliter hic instituendam esse arbitror*, quam si *Rex aut Princeps in defectu prolis*, spe hac ipsa *prolem & successorem adipiscendi*, hoc jubeat, quemadmodum exemplo HENRICI Angliae Regis hoc inter alia corroboratur, & supra jam N. XII. hac de re mentem meam exposui, praesertim cum infantes sint plerumque robusti & magni, qui saepe ob capitis magnitudinem his in augustiis ita haerere solent, vel *etiam ubi mater ipsa, quaecunque illa sit, ex amore in prolem sectionem hanc desideret*: nam spes est, *ut & soboles & mater*, si omnia *rite & in tempore* instituuntur, conservari & ab imminente morte hoc ipso liberari possint (*a*). *Extra hos casus vero, quamdiu matri vires sunt, exspectandum*, partum quovis modo & cumprimis manibus juvandum, matrique vires addendas esse censeo, ut vel foetum vivum adhuc reddat, vel donec foetus moriatur, vel mortuus esse ex suis signis praesumatur; quia hoc non semper certe scire possumus (*b*), qui postea ferramentis educatur. *Sed si foetus adhuc vivat*, aut saltem vivere suspicetur, mater vero sensim debilior fiat atque animi deliquiis, vel convulsionibus, vel sanguinis profusione, aliisve pessimis malis afficiatur, ita ut ipsi mortis periculum immineat; vel etiam ipsa vi dolorum & cruciatuum aliorumque malorum compulsa a Medico auxilium anxie postulet, profecto nimis diu exspectando, *dum foetui* favere & *parcere volumus, matri nocemus eamque auxilium ipsi denegando interficimus: adeoque praestare cum supra jam laudatis aliisque Autoribus existimo, ut si ambo servari nequeant, alter tamen servetur*, & pro arbore servanda ramulus potius, id est foetus, quamvis etiam adhuc vivat, ferramentis in tempore educatur. Nam licet sic quidem foetus ut plurimum pereat, Chirurgus *tamen illud malo*, aut eo *animo non facit, ut foetum interficiat; sed solum ut illum* ea, qua *potest, ratione*, educat, *eoque matrem tanquam potiorem* & tam marito quam ceteris suis liberis saepe utiliorem, a morte liberet, atque ut sic, si ambo servari non possint, *matrem tamen* praesertim, si *hoc desiderat* (*c*), servet. Si enim *foetus inde moritur*, hoc non fit *ex voluntate aut intentione nostra, sed quasi per accidens, quia mater aliter servari nequit*; id quod longe praes-

Mea hac in re sententia.

(*a*) Conf. ea, quae de *Winslovii* hoc de argumento sententia infra § XX huius capitis, hac de re dicta sunt, & *Winslovii* Dissert. sive Medica Quaestione 1744 Parisiis.

(*b*) Multi Autores testantur se & alios hac in re quandoque erravisse. Conf. HILDANI epist. de uteri ruptura, MOTTII obs. 342. SAVIARD obs. 84.

(*c*) Antequam ferramentis educatur, MELLIUS l. c. pag. 352. adhuc monet ac docet, *foetum in utero, aqua ope siphunculi injecta, prius esse baptizandum*, ut hac ratione vitam spiritualem acquirat, & postea eum ferramentis educi posse. Quem modum baptizandi etiam probant MAURICEAU, PEU & LA MOTTE, atque inter Theologos GABRIEL GUALDUS, Canonicus regularis, & S. Theologiae Professor, libro quem inscripsit: *Baptisma puerorum in uteris existentium*; licet extractionem per instrumenta nonnulli eorum haud probent.

praeſtare exiſtimo, quia *ex duobus malis minus eligo*, quam *ſi utrumque crudeli fato certaeque morti*, quemadmodum recentiores Galli, & ſpeciatim PAUCUS & MOTTIUS (*a*) una cum aliis quibuſdam praecipiunt, relinquam.

XIX.

Qui mecum conſentiunt. Contra vero MAURICAEUS cum TERTULLIANO hic *mecum ſentit* (*b*), qui propterea *foetum iſtiuſmodi vi* (hoc eſt *uncis* aut *ferramentis*, ſi manus non ſufficiunt) *extrahendum eſſe vult*; quia hic eſſet *crudelis matricida*. Ut vero hoc *matricidium, a foetu metuendum*, impediamus, *aequum juſtumque eſſe, ut foetus potius ex neceſſitate* (quia aliter fieri nequit) *a nobis interficiatur*, quam ut hic matrem ſuam, cui poſt Deum vitam debet, interficiat: *quodque crudele matricidium*, quo *foetui ſimul moriendum, nos hac ratione impedimus* (*c*). Non ignoro ſupereſſe adhuc, quae huic ſententiae opponi poſſunt, ut nimirum quintum praeceptum, *non occides*, dictumque illud, *non eſſe facienda mala, ut inde eveniant bona*; aliaque ſimilia. Verum ut omnibus his ſatisfaciamus, partim inſtituti noſtri hic non eſt ratio, partim ab ipſis Theologis, ICtis atque Philoſophis, ita multis in caſibus ea limitata ſunt, v. c. in bello, in officio Magiſtratus & carnificis, dum reos interficiunt, in moderamine inculpatae tutelae

(*a*) Loco antea citato. Interea tamen *foetus vivos*, urgente neceſſitate, *uncis ſubinde contra propria praecepta in ſimilibus neceſſitatis caſibus*, qui ſaepe legem non habent, *eduxerunt*.

(*b*) Cap. de Operatione caeſarea.

(*c*) Notatu digniſſima ſunt verba quae RIOLANUS in Enchirid. Anat. Lib. 2. Cap. 28. hac de re ſcripta reliquit. *Si mulier*, ait, exegerit duos tresve dies in tormentis partus, ſi moribunda & exanimis appareat, ſi gangraenae in partibus pudendis indicia compareant, *etiamſi certe non conſtet de morte infantis, unco extrahatur, ut conſervetur mater. Praeſtat unum interire quam duos: vita matris praeferenda infanti.* Ita AMMANNUS Med. Crit. Caſ. VI. pag. 26. inquit: *praeſtat matrem ſervare, quam concedere ut & mater & foetus ſimul intereant;* id quod etiam DEVENTERUS ſaepius l. c. parte II. edocet, atque ex veteribus *Octav.* HORATIANUS lib. 3. cap 6. aliique. Inprimis vero hic adhuc notandum, quod SIGISMUNDA prudens ac celebris quondam Aulae Brandenburgicae Obſtetrix, in libri jam citati cap. V idem ſentiat, quando ſcribit, quod hoc in caſu *nullum aliud ſit auxilium, quam foetus per ferramenta extractio. Quando enim hoc incidit* (pergit) *& puerperae* diu jam miſere *excruciatae, ob amorem & miſericordiam Dei rogant & clamitant, ut eas a foetu & inſtante morte liberemus; quid aliter faciendum tunc eſſe exiſtimas? quaerit pia & prudens haecce obſtetrix, & pergit: Profecto in triſti hac rerum facie, in ſummis hisce anguſtiis ac neceſſitate, ait, propter conſcientiam ab unco abſtinere non poſſum.* Totum hunc librum, adeoque & hanc ſententiam *Collegium Theologorum Aulicorum Berolini ita approbavit*, ut ipſum nihil contra Deum aut fidem chriſtianam continere, affirmaverit. Sic quoque Boruſſica *Facultas Medica Francofurtenſis* ad Viadram ei calculum ſuum prorſus adjecit. Ita cum hic liber meus A. 1740. Venetiis recuderetur, Cenſores Librorum Patavini & Veneti, teſtimonium, quod praefationi editionis Venetae ſubnexum eſt, hoc dederunt, *quod ſcilicet nihil in eo contineatur, quod ſit contra ſanctam fidem Catholicam.* Verba ipſa illorum, quantum ad hanc rem pertinent, Italica lingua, qua pro more a Cenſoribus datum eſt, hic apponam, ut tanto accuratius illud inde cognoſci queat, quod ita ſe habet. *Noi Riformatori nello ſtudio di Padova avendo veduto per la fede di Riviſione et Approbatione del* P. Fra Paolo Tomaſo Manuelli, *Inquiſitore* di *Venezia, nel libro intitulato*, *D. Laurentii Heiſteri* &c. *Inſtitutiones Chirurgicae*, &c. *in quibus &c. tomi duo*; non V'eſſer coſa alcuna contra la ſanta Fede Cattolica &c. *concedano licenza &c. che poſſi eſſer ſtampato.* Itaque cum Catholici hi Cenſores hanc meam ſententiam fidei Chatolicae non contrariam eſſe teſtati ſint, ſpero Pariſienſes aliosque Catholicos ejusdem in poſterum fore ſententiae: gaudeoque quod hi confirmaverint, quod antea vix ab his ſperaveram, quia Theologi Pariſini olim contrariae fuerunt ſententiae.

tutelae, &c. ut & hic facile limitationem justam ac christianam in re tam ardua, *ubi de matris* certo *alias moriturae vita agitur*, invenire queat, *praesertim si simul* alterum illud supra jam allatum dictum consideramus, *quem non servasti, dum potuisti, illum occidisti* (*a*). Utrumque quidem servare studemus; sed si id obtineri non potest, sufficiat unus: imo & cum sana ratione *longe melius convenit servare unum, si uterque servari non potest, quam utrumque perdere*, vel saltem, *videre & consentire*, aut *data opera ac studio permittere, ut ambo pereant*, ubi alter servari potuisset. Conf. hac de re prae ceteris jam laudatus BECKERI libellus de *Paedioctonia inculpata* (hoc est *de infanticidio licito*) *ad servandam puerperam*; ubi uberius hanc sententiam multis rationibus defendit, illustrat atque confirmat.

X X.

Monitum ad Chirurgos Parisinos.

Postquam itaque tot validis rationibus atque exemplis necessitatem & utilitatem sectionis Caesareae hic stabilivimus, cui antea Galli pauci, ut hoc capite ostendi, faverunt, sed plerique damnarunt, mihi tamen nunc, forte meis hisce admonitionibus exemplisque relatis victi, aliter de ea sentire atque in meam quoque sententiam venisse videntur, & speciatim Membra Academiae Chirurgiae Parisiensis: dum in suorum commentariorum Tom. I. A. 1743. edito, a pag. 623. longa Dissertatione, Autore SIMONIO, nunc idem mecum statuunt, licet hic mei & quod antea aliquid de hac re scripserim in tota dissertatione nullam mentionem fecerit.

Interea tamen SIMONIUS in fine suae dissertationis p. 649. scribit *paucissimos* esse, *qui hac de re scripserint, & speciatim, qui casus determinaverint, in quibus ea necessario fieri debeat.* Verum si hoc caput Institut. mearum Chirurgicar. legisset, quas tunc se nondum vidisse simulat, quia eas non nominat, quamvis jam Anno 1739. atque sic quadriennio prius, quam sua dissertatio, fuerint editae, atque eodem etiam, quo prodierint, anno, jam Parisiis notae, perspicere inde facile potuisset, me non solum *quibus in casibus ea absolute necessaria*; verum etiam ubi ea non opus sit, perspicue indicasse; dum hos casus a se invicem satis curiose, ni fallor, hic extricare allaboravi. Hoc tamen adhuc moneo, quod interea etiam cel. WINSLOVIUS, & quidem Anno 1744. quaestionem Medicam & Chirurgicam Parisiis publicaverit atque ventilaverit, qua inquirit, *An ad servandam prae foetu matrem Obstretricium hamatile minus anceps & aeque insons, quam ad servandum cum matre foetum sectio Caesarea praeferenda?* atque rebus in utramque partem probe perpensis, tandem & rationibus & novis felicibus exemplis inductus concludit, *sectionem Caesaream* uncis, (utpote qui, nisi prudentissimis ac peritissimis manibus adhibeantur, valde periculosi sint) *praeferendam* esse, quia hac & mater & foetus simul saepe servari possent, asserendo simul *eam absque adeo magnis doloribus & absque insigni sanguinis profusione perfici* posse ac solere. Attamen & mecum sentit, quod *non nisi summa necessitate* suscipienda sit. Dissertationem ipsam hactenus nondum vidi. Verum rem totam ex novis litterariis Goettingae & Lip-

(*a*) Arduum hocce negotium alio tempore & loco uberius illustrare nostramque sententiam pluribus confirmare studebo.

Lipsiae bis in hebdomade, ut Diarium, vernacula lingua prodeuntibus, cognovi; quae WINSLOVII sententia, si pluribus confirmabitur novis exemplis, in tanto altius sectio haec caesarea evehetur fastigium, multique foetus, quibus hactenus pereundum fuit, vivi conservabuntur.

CAPVT CXIV.

De HERNIIS *in universum & speciatim, quomodo umbilicus indecore prominens* (hernia umbilicalis *vulgo dictus*) *manuum ope curari debeat.*

I.

De herniis generatim. TUmores *plerique praeter naturam circa ventrem infimum* & cumprimis in *umbilico, inguine atque scroto*, praesertim ab *intestinorum vel omenti procidentia nati*, generatim *ramices* sive *herniae* vocari solent (*a*). *Differunt vero hi tumores primum loco*; & qui in umbilico oriuntur, *hernia umbilici* sive Graeco vocabulo *omphalocele* itemque *exomphalos*; qui in inguine, hernia *inguinalis* sive *bubonocele*; qui in scroto, hernia scroti sive *oscheocele*; & qui in aliis ventris locis oritur, *hernia ventralis* nuncupatur, atque sic de ceteris, de quibus infra. Addunt his recentiores nunc etiam hernias, ubi intestina aut omentum *per foramen illud magnum ossis pubis* prolapsa sunt, quales *herniae pubis* dici possent. Deinde *Herniae vesicae* varii generis. Porro *herniae vaginae* uteri in mulieribus, quae alias pro *vaginae procidentiis* habitae sunt (*b*). Praeterea SENNERTUS & Hildanus aliquando *uteri prolapsum* & latere ventris notarunt, & *uteri inversio* post partum nunc etiam pro *hernia uteri*, quae intestina recipit, habetur. Varii quoque & cumprimis GARENGEOT etiam *ventriculi hernias* statuunt, in scrobiculo cordis se exhibentes: quae vero, quia ex incisis cadaveribus nondum probatae sunt, sed solum conjectura, dum tumores in praedicto loco notarunt, qui intus pelli potuerunt. Verum si hoc in loco tale quid contingit, sicut revera quandoque contingit, potius *a colo tumido* ortae trahere existimo, quod magis, quam ventriculis, hic collocatum est, & a *flatibus* saepe vehementer intumescit, ventriculus vero magis in sinistro hypochondrio reconditus latet, & eius pylorus fere tantum ad scrobiculum cordis se extendit: sicque hos tumores, quemadmodum & hepatis & lienis tumores, quos recens Scriptor *hernias hepatis & lienis*, Graecisque vocabulis *Hepatocele & Splenocele* vocari vult, pro herniis recte non habendos esse censeo, sed pro tumori-

(*a*) *Herniae* vocabulum apud veteres, teste CELSO, Lib. VII. cap. 18 *indecorum* olim fuit: hodie vero pro indecoro, forte quia aptius haud prostat, non habetur. Morbus vero *indecorus* & *turpis* habetur, ita ut, qui eo laborant, eum omni studio, aeque fere ac morbum gallicum occultare studeant: quia plerique partes pudendas ostendere verentur.

(*b*) Ut *Garengeot* in Act. Acad. Chirurg. Parif. tom. I. p. 699. *De la Faye* in notis ad *Dionis* Operat. Chirurg. Gunt. in Lib. de Herniis, & *Vogel* Lib. German. de Herniis aliique.

(*c*) Potatae a Meryo, Ruischio.

moribus sui generis, nimirum hepatis, lienis, sicut semper vocati fuerunt, aut coli, vel etiam quandoque *pro omenti parte in scirrhum corrupta;* vel generatim ad *hernias ventrales* referendae, sunt ceterisque herniis longe sunt rariores. Qui plura de his scire vult, evolvat modo *citatos Autores*. Deinde differunt *ratione rei in tumore contentae*, atque ab ea diversa nomina accipiunt. Quando enim intestina tumorem faciunt, *entereocele*; quando omentum, *epiplocele*; quando spiritus sive aer, *pneumatocele*; quando aqua, *hydrocele* dici consuevit, & sic porro. Praeterea differunt *ratione magnitudinis:* quidam enim & praesertim incipientes, utplurimum *parvi* sunt, alii vero *magni*; alii in enormem magnitudinem, sicut nonnulli Autores delinearunt (*a*), egoque ipse similes vidi, excrescunt. Alii porro *molles* sunt, alii *duri*, prementique resistunt. Nonnulli *liberi* sunt & facile in abdomen refunduntur; alii vero non nisi difficulter, alii prorsus repelli nequeunt, atque intestina aut omentum vel cum externis partibus concreverunt, atque hi *herniae adhaerentes* vocantur, vel saltem locus procidentiae ita constrictus & angustatus est, ut partes prolapsae, praesertim inflammatae, vel flatibus aut fecibus nimis repletae, refundi nulla ratione queant; quae herniae species vulgo hodie *herniae incarceratae* sive *captivae* appellantur. Ita quaedam herniae sunt *indolentes*, sive sine dolore, aliae vero *dolentes*, & saepe cum dolore acerbissimo, nausea, vomitu, aliisque vehementibus malis, ut cumprimis sunt *incarceratae*. Ita etiam ratione durationis herniae in *recentes* & *inveteratas* merito distinguendae, utpote quae consideratio magnam in curatione usum habet.

II.

Quemadmodum vero tumores praeter naturam modo recensitos in abdomine, generatim *ramices* sive *hernias*; sic speciatim illos, qui indecore umbilicum distendunt, *umbilicum prominentem*, *omphalocelen* seu *exomphalon*, itemque *herniam umbilicalem* Medici appellant (*b*). Differunt vero & hi tumores primo *magnitudine*, & deinde etiam *figura*. *Quidam enim parvi* sunt, praesertim incipientes sive nascentes; quidam autem *magni*, quidam enormis magnitudinis (*c*). Nonnulli figuram habent *subrotundam*, alii quodammodo *acuminatam*. Interdum in forma *cylindri* umbilicus prominet: vidique sic aliquando in muliere eaque gravida umbilicum, qui ad *penis virilis similitudinem* & *magnitudinem* saepe prominebat, ac subinde valde dolebat; sed non nisi *spiritum* sive aerem continebat. Differunt vero & hi *ratione contentorum*: alii enim *intestina*, alii *omentum*, alii *aerem* sive *aquam* continent. Quidam praeterea horum tumorum sunt *molles*, quidam vero *duri*. Alii, & praesertim *recentes*, *facile repelluntur*; alii *Omphalocele quid sit ejusque differentiae?*

(*a*) Conf. MEEKREN pag. 362. DIONIS edit. IV. p. 375. CHESELDEN Anat. Tab. 26. aliique.

(*b*) *Exomphalum* DRANIUS esse dicit *omnem herniam quae in linea alba oritur, a cartilagine scilicet ensiformi usque ad ossis pubis symphysin*, in Oper. Chir. p. 138: verum hoc facit contra usum vulgarem & contra vim vocabuli hujus sine idonea ratione; nam praestantissimi omnes Medici hoc vocabulo non nisi herniam in umbilico vel saltem prope eum intelligunt: Ceterae vero in linea alba ad hernias ventrales pertinent.

(*c*) *Monstrosa umbilici prominentia* describitur & delineatur ab HILDANO in Oper. p. 246. & *Exomphalos monstrosa describitur* ab eodem pag. 900. prolixior vero hujus historia a Gregor. HORTIO in observ. traditur, itemque in *Roonhuysii* observat. XII. & XIII.

alii non nisi difficulter; alii, & cumprimis inveteratae, *prorsus repelli nequeunt*, ac *valde dolent*, atque quasi in carcere intestina includuntur; unde *herniae umbilicales incarceratae* appellari solent. Figuras id mali genus aliqua ratione exhibentes sistit SCULTETUS (*a*).

III.

Caussae. Caussae illarum perquam variae sunt: licet in eo conveniant omnes, quod vim aliquam abdomini & speciatim umbilico inferant. Sic enim vel a subito eodemque *gravi lapsu*, vel *saltu*, vel *motu*, vel *ictu vehementiori*, vel *fortiori in tussiendo*, *sternutando*, *vomitu*, *atque attollendis* aut *movendis ponderibus nisu*; vel a difficiliori mulierum partu similibusque caussis aliis malum istud plerumque nascitur. Siquidem propter caussas istas singulas proximum umbilico peritonaeum, praesertim si ille jam a *natura* vel alia quacunque caussa paullo debilior est, vehementer vel expanditur, vel, prout DIONISIUS autumat (*b*), *penitus aliquando disrumpitur*, *ampliatoque sic nimis umbilico*, intestina vel tenuia vel etiam pars coli plerumque cum omento, vel etiam omentum solum, vel quandoque tantum *spiritus* per umbilicum propelluntur. Nonnunquam peritonaei nimia & peculiaris *quaedam juxta umbilicum laxitas seu debilitas naturalis in caussa est*, cur intestina *vel ceterae res indicatae per umbilicum prorumpant*; praecipue si superius enumeratae caussae, aut vehemens etiam *in infantibus teneris* ejulatus accesserint: quo saepe fit, ut haud pauci *infantes proximis a natali diebus*, ut saepius ipse vidi, jam hoc vitio laborent (*c*), praesertim si umbilicus, lapso funiculo umbilicali, non per aliquod tempus fascia diligenter cohibeatur.

IV.

Diagnosis. Quicquid autem harum rerum sit, *omphalocelen duplici via cognoscimus*: visu nimirum, atque tactu cum auditu conjuncto. *Umbilicus enim magis, quam naturaliter decet*, prominet. Tumor digitis pressus (nisi partes prolapsae extus adhaereant) plerumque in ventrem cedit, atque, dum hoc fit, saepe sonum aliquem vel murmur edit, praesertim si aeger supinus decumbit. Quod ipsum equidem indicio est, tumorem a prolapsis intestinis provenisse. Nonnunquam insigniter *mollis tumor est*, atque tunc vel *aerem* sive *flatum* (*d*), vel *solum omentum* prorupisse, non sine ratione colligitur. Ut plurimum vero *omentum simul cum intestinis* procidit: quia hic omentum ita comprehendit intestina, ut sine illo haec raro prolabi queant. Quando omentum solum hunc tumorem facit, hoc mali genus *hernia omenti*; contra vero si intestina sola, illud *hernia intestinorum umbilicalis* nuncupatur. *Sicubi*, *post refusa* in ventrem intestina, nihilominus *tumor aliquis mollis remanet*, *duplex utique illud malum*, *intestinorum* nempe atque *omenti* una prolapsorum adfuisse, res ipsa testatur: interea tamen intestina etiam cum omento saepissime simul refunduntur. *In hydropicis* propter nimiam humorum in ventre copiam graviter quoque extendi

(*a*) In Armament. Chirurg. Tab. mihi 37.
(*b*) In Chirurgia sua cap. de hernia umbilicali.
(*c*) Hernia umbilicis congenita. Vid. in SCULTETI obs. 60.
(*d*) De hac exomphali specie GARENGEOT. nihil proponit, quae tamen revera datur, & a CELSO quoque jam indicata est Lib. VII. cap. 14. & a PAULO Lib. VI cap. 51. aliisque.

di haud raro umbilicus solet, quod vitium *Hydromphalus* appellatur, ceu luculenter non solum ex SCULTETI figura, verum etiam ex notabili exemplo e PURMANNI *Chirurgia curiosa pag.* 330. Tab. V. perspicitur; istum tamen tumorem ab humore potius, quam intestinis atque omento prolapsis natum fuisse, ipsa aegri hominis conditio hydropica significat, & *hernia umbilici aquosa* aut *hydromphalos* dici potest; quemadmodum ille, qui aerem continet, *ventosa* sive *flatulenta.*

V.

Omphalocele *in infantibus* & pueris *plerumque solet esse sine periculo*, & ut plurimum etiam facile in his refunditur ac sanatur. Ita etiam *in adultis minus periculi* fovet, *quamdiu partes prolapsae liberae* sunt & *facile repelli queunt.* Sed quemadmodum in hominibus adultis nunquam sine periculo est; ita tamen *valde molestus* & tunc inprimis perniciosus esse deprehenditur, si subito quodam casu *per valde angustum umbilici foramen intestina prolapsa seu potius protrusa* sunt, neque refundi ullo modo in ventrem possunt. Namque hic fieri aliter vix potest, quam ut constricto fortiter ambitu foraminis umbilici sanguis ex intestinis prolapsis redire nequeat, atque subsistentes in venis intestinorum humores inflammationem maximosque & dolores & angores una cum nausea ac vomitu & quidem cum pessimo quandoque stercoris vomitu, (quod mali genus *miserere* vulgus dicit, Medici *iliacam passionem* appellant) *intestinorum sphacelo tristissimaque morte concitent. Ubi vero paulatim noxa ista increvit*, ipsumque peritonaei foramen sensim satis amplum ad transmittenda intestina est, ut plurimum non adeo magnum periculum subesse consuevit, praesertim in infantibus atque junioribus. *Interim nisi aptum aliquod ad reprimenda* & continenda intestina & *omentum cingulum sive fasciam ipsi adhibuerint, solliciteque cum a frigore ac motu fortiori*, tum etiam a cibis copiosioribus, praesertim durioribus, crassioribus ac flatulentis sese abstinuerint, maximum utique semper periculum est, ne forte levem ob caussam omentum atque intestina foras procidant, locus procidentiae valde coarctetur, intestina constringantur, & tam firmiter in externo tumore maximis subinde cum cruciatibus includantur, ut nulla prorsus via refundi in abdomen queant; sed gravissima potius mala ista, quae jamjam recensuimus, ac tandem mortem ipsam sensim inducant. *Operatio etiam Chirurgica* omnis, quae contra haec mala adhiberi solet, quam saepissime, experientia teste, *frustranea*, imo haud sine periculo hic esse consuevit, *praesertim si hernia magna fuerit:* siquidem aegrotantes *plerique*, *si non sub ipsum opus*, *saltem post illud emoriuntur.* Ceterum si intestina refundi possunt, *longe promtius in infantibus adhucdum teneris*, *quam in adultis omphalocele*, *perinde ut hernia quaevis alia*, *curatur*, si modo idoneo cingulo sive fascia semper instructi sunt, debitamque victus & motus rationem observant. Verum *nisi apto cingulo semper muniti* sunt, debitamque vitae rationem negligunt, nihil fere facilius est, quam ut *intestina hic* rursus *prolabantur*, & malum *pristinum cum praesentissimo* saepe vitae periculo redeat. *Si tumor spiritum* tantum continet, parum subest periculi; *sin aquam*, periculum hydropis fovet. *Prognosis.*

V I.

Curationis prima via intestinis liberis.

Curationis *negotium universum duplex* est, *prout intestina vel refundi, vel refundi non possunt. Si refundi possunt*, cura omnis eo inprimis spectat, ut umbilicus prominens & intestina cum omento prolapsa in abdomen refundantur, firmiterque ne iterum prolabi queant, intus contineantur. Quare ubi satis amplum foramen est, per quod prolapsa intestina fuerunt, deprimi atque manu leniter cogi, resupinato homine, tantisper debent donec relabantur, deinde pro diversa aetate curatio varia est. Nam *in infantibus tenerioribus sive junioribus frequenti usu ad herniam ejusmodi curandam sufficere cognovi, si represso tumore repositisque intestinis globulus ex emplastro ad hernias usitato formetur, isque umbilico represso imponatur*, superimposito deinde eodem *emplastro* linteo vel corio obducto, pro globulo illo in umbilico continendo firmandoque; super hoc splenium injicio satis crassum, in *malo recenti* ac leviori, illudque *fascia linea* simplici, *tres digitos* lata, ductibus circularibus aliquoties ventri circumducta, firmo, curoque ut, quoties fascia haec relaxatur, subinde removeatur, sed mox iterum constringatur; ita intra paucos hebdomades plerumque istiusmodi hernia curata est. *Quando vero malum* paullo *gravius*, *splenio utor duplici* atque inferiori *eoque minori laminam plumbeam* aut ferream tenuiorem ut *melius reprimat*, immitto, postea paullo majus superimpono, & cetera eadem facio. *Sed in pueris, adultioribus atque* senibus *cingulum aut vinculum huic scopo accommodatum, ac peculiari scuto* sive *lamina*, aut *pila*, prout CELSUS loquitur (*a*), *instructum ope fibulae diligenter circa ventrem adstringi* debet, ne denuo prolabi omentum aut intestina valeant. *Cingulorum ejusmodi figurae* satis aptae eae videntur, quales, & SCULTETUS Tab. XXXVII. fig. 6. & nos Tab. XXIV. fig. 6. ex corio, atque fig. 7. *ex filo ferreo facta delineavimus*; quamvis & aliae adhuc sint non contemnendae. Ante vero quam cingulum sive fascia ejusmodi corpori applicatur, sicut in infantibus, *globulus aliquis ex emplastro roborante*, ut jam diximus, atque deinde emplastrum aliquod glutinosum & splenium super umbilicum, ac tunc demum vinculum rite injiciantur. Namque hunc in modum instituta & *per aliquot menses* strenue continuata umbilici vinctura, pristinae haud raro sanitati homines restitutos fuisse, testis mihi frequens est experientia: praecipue si aut juvenes adhuc fuerint, aut malum saltem nondum inveteratum. Si *qui enim adultiores sive senes dudum jam umbilici vitium istiusmodi senserunt*, hi *numquam fere ad sanitatem* perfecte redeunt; sed procidentiam umbilici avertere volunt; a quacunque caussa illa orta sit, *per omnem vitam ejusmodi machinamenta* gestare coguntur. *Contra si ea non gestent*, sollicitque a noxia victus ratione & a graviori corporis commotione sibi caveant, praesentissimo mali *pristini*, *passionis iliacae atque haud raro mortis* periculo, si vitium a prolapso intestino vel omento ortum sit (*b*), sunt expositi.

V I I.

Veterum curandi ratio.

Haec curatio igitur, ut apparet, *in adultis*, & praesertim senibus *palliativa* tan-

(*a*) Lib. VII. Cap. XX.

(*a*) *Ab omento solo prolapso* eadem mala oriri posse, quam ab intestino, notarunt PALFYNUS in Chirurg. pag. 70. & *Garengeot*. Chir. cap. de Herniis.

tantum est, & *apud recentiores plerosque*, si forte SAVIARDUM excipias, *nulla curatio perfecta* sive *radicalis*, ut vocant, descripta reperitur. *Veteres* vero, ut ex praestantissimo CELSO patet (*a*), etiam *de hac solliciti* fuerunt, atque hic varias curandi rationes descripsit, ex quibus ut praecipuas Chirurgi sciant operae pretium esse existimo. *Resupinandum*, ait, *corpus esse, ut in uterum* (hoc est in ventrem) *sive intestinum, sive omentum est, relabatur. Sinus vero umbilici tum vacuus, ad imum acu trajectatur, duo lina ducente; deinde utriusque lini duobus capitibus diversae partes adstringuntur*, (*sicut in uva oculi sive* staphylomate *quoque fit*) nam sic id, quod supra *vinculum est moritur*, decidit & firma cicatrice umbilicus clauditur. *Quidam, antequam vincirent, summum una linea inciderunt, quo facilius, digito immisso, quod illuc irrupisset, depellerent, tum deinde vincirent*, idque etiam propterea, *ne forte vel intestinum vel omentum simul constringatur. Quidam partem ligatam*, (sine dubio ut fortiorem cicatricem obtinerent) aut *medicamentis* aut *ferro* adusserunt, ac *deinde, ut cetera usta, ulcus curarunt. Idque non solum ubi intestinum vel omentum, vel utrumque est, sed etiam ubi humor est, optime proficere* asseverat. Requirit autem *corpus idoneum quod integrum* sive sanum est, & *neque infans neque senex*. Praeterea *in levibus ejusmodi tumoribus curationes has optime prodesse*; at *in eorum*, qui *nimis magni sunt, curatione periculum esse indicat*. Quae res sane cum recentiorum observationibus partim optime conveniunt, partim occasionem meditandi praebent, qua ratione hae herniae perfectius, quam nunc fieri solet, in adultis curari queant.

VIII.

SAVIARDUS, Chirurgus Parisiensis, in *puella quatuordecim menses nata*, *repressis prius intestinis*, *tumorem umbilici*, *qui ovi anserini magnitudinem habebat*, infante supino, quantum potuit, elevavit, eumque ministro prehendendum dedit. *Postea filo quadruplicato & cerato cutem hujus tumoris in fundo ligavit*, *post biduum novam ligaturam injecit*, *unde tumor in putredinem abire coepit*, ac triduo iterum elapso tertiam, semper prioribus arctius constrictam: unde tumor tandem plane emortuus, cecidit & *puella optime curata* est. Eandem curandi rationem *postea in alia puella se cum successu adhibuisse praedicat*, Obs. Chirurg. IX. *mirumque est* GARENGEOTUM de *hoc curandi modo nihil prorsus proposuisse*. Sed an ad ejusmodi vehementes *curationes in infantibus procedere necesse fuerit*, & an *non per fascias modo* N. VI. descripto curari potuerint, dum SAVIARDUS nihil prorsus de hoc profert, merito dubitari potest. *Saviardi modus.*

IX.

Quodsi autem foramen illud, per quod elapsa intestina fuerunt, *paullo angustius est*, quam ut refundi, quod effusum est, commode queat, sed aeger potius tam in tumore quam in ventre *dolores vehementissimos atque vomitum sentiat*, tum cinguli quidem applicatio in hac & ceteris veris herniis inanis, imo aliena prorsus, esse consuevit; quia prolapsas partes magis premeret. *Verum potius si alvus adstricta idoneis clysteribus atque cataplasmatibus emollientibus*, qualia *Altera curandi via, si reponi nequeat.*

(*a*) Lib. VII. cap. 14. item ex *Paulo* Lib. VI. cap. 51. & ALBUCASE L. II. cap. 52.

lia ex pane ſimilagineo in lacte paululum decocto, cum butyro & croco, rebusque id genus aliis, parantur, quam diligentiſſime tumor ac prolapſa inteſtina tamdiu calide fovenda atque emollienda ſunt, donec cogi rurſum haud incommode in ventrem queant. Reſupinare autem tunc aegrum, depreſſo capite, oportet, remotisque ſubinde *cataplasmatibus*, *identidem* blanda manu periculum facere, num ſatis jam ad reponendum inteſtina idonea ſint, nec ne. Quibus ita confectis atque aliquamdiu continuatis, ſi reponi poteſt, faſcia ſive vinculum eſt adhibendum; ſed ubi reponi, quicquid prolapſum fuit, nequeat, longe optimum erit, *ſi herbae nicotianae fumus*, *peculiaribus fiſtulis*, infra Tab. XXXIV. fig. 13. delineatis, tantisper in anum immittatur, donec alvus ſolvatur & inteſtina relabantur; hujus etenim admirabilem prorſus virtutem hic eſſe, multiplex verum uſus me docuit, atque hoc artificium vulgo *clyſterem tabacalem* appellare ſolent. Sed *ſi ſanguinis copia eſt*, *vel & inflammatio quaedam in inteſtinis prolapſis ut plerumque fieri ſolet*, *hominem aegrum infeſtat*, tunc ſimul mox in principio mali *ſanguinem per venas*, ſicut in aliis inflammationibus largiter ac in tempore detrahere atque tumorem vel ſpiritu vini vel vino preſertim rubro fovere convenit. *Tunc enim venae* atque *inteſtina prolapſa detumeſcunt*, *mala decreſcunt*, *ipſaque inteſtina prolapſa*, praeſertim ſicubi leniter *ſimul manu premantur*, ſubito ſaepe in abdomen relabuntur. His quacunque ratione reſtitutis proximum eſt, ut ſplenio & digitis umbilici hiatus comprimatur, ac deinde ut cingulo apto vel etiam primum *idonea faſcia linea* vinctura eo modo inſtituatur, quem paulo ante memoravimus.

X.

Curatio per ſcalpellum. Ubi *vero nihil omnia medicamenta iſta una cum* ſanguinis miſſione poſt elapſos etiam viginti vel viginti quatuor horas *proficiunt*, *verum*, *omnia potius in deterius ruunt*, *properandum utique ad operationem Chirurgicam eſt*; utpote ſine qua tunc parum atque adeo nihil ſalutis ſperare in ejusmodi caſibus licet. Quemadmodum autem opportune hic inſtituta operatio inſigniter facere ad recuperandam ſanitatem poteſt, ſic ea, quae juſto tardius ſuscipitur, plane plerumque ſolet eſſe inanis ac ſupervacanea. Fere enim *poſt vigeſimam quartam horam praeſertim in vegetis ac junioribus*, *ut jam diximus*, *gangraena vel ſpachelus inteſtina prolapſa inflammata & incarcerata invadit atque perdit*: In *ſenibus* vero & frigidioribus hoc tardius plerumque contingit. *Spachelo facto* aegri adhuc vehementer vomunt; magis magisque debilitantur, *extrema paulatim frigeſcunt*, *ſudor frigidus in facie &* manibus erumpit, tandemque certiſſima mors brevi inſequitur. *Ad operationem vero quod attinet*, eo potiſſimum illa ſpectat, ut, quantum ad refundenda inteſtina captiva compreſſa & quaſi ſtrangulata ſufficit, *foramen umbilici amplietur. Itaque ſic eadem inſtituitur.* Aeger ſuper lecto vel tabula ſive menſa quadam, capite paululum depreſſo, ventre autem & natibus elevatis, deponitur, atque ita vel laqueis ad ipſam adſtringitur, vel etiam ab aliquot miniſtris fortioribus quam firmiſſime, ne movere ſe poſſit, continetur. *Tum cutis ſuper umbilicum prominentem transverſa a Chirurgo & miniſtro comprehenditur*, manuque gnaviter adducta per adhibitum *ſcalpellum a Chirurgo una linea*, *ſi tumor parvus*, *inciditur*; ſed diligentiſſime tamen tempe-

rato

rato instrumento, ne scilicet ipsa simul intestina prolapsa concidantur. Quam quidem propter caussam longe tutissimum videtur, facto *exiguo vulnere*, *specillum quoddam cavum* (*Tab. I. litt. M. aut N.*) *protinus sub cutem demittere atque per admotum scalpellum aliquod*, sive rectum sive curvum illud sit, provide plagam quantum satis est, *sursum deorsumque ampliare*, & si forte in tumore majore haec non sufficere videatur, *linea quoque transversa sive decussatim ducta cutis incidatur*, *& quatuor ejus anguli caute diducantur* (*a*). Deinde membranulas cum pinguedine super intestinis positas, & digitis & forfice aut scalpello quam solertissime, ne intestina laedantur, diducere ac *tandem membranam* ventris intimam, quae proxime intestina continet, quam *sacculum peritonaei* vocant, eodem modo, ut de cute mox dictum est, elevare, & quam cautissime eam parva plaga incidere. Tum, omento & *intestinis aliqua ratione detectis*, *specillum quoddam cavum* sub membranam hanc ventris immittere, atque ita illam apto ferramento ulterius incidere atque sic plagam satis dilatare, *tandemque ubi omnia satis patent*, *intestina prolapsa* & omentum, si sanum, *leniter digitis in ventrem deprimere* (*b*): quemadmodum supra jam prolapsis intestinis in abdominis vulneribus fuit propositum. (*Part. I. Lib. I. Cap. V*) (*c*). *Ubi vero ipsum foramen umbilici paulo angustius est*, *quam ut cogi per id intestina valeant*, necessarium utique est, vel *specillo quodam cavo*, vel, si id fieri potest, *digito* super intestinis in foramen illud demisso, *forficis ad apicem obtusae* aut *scalpelli praesertim globulo instructi* (*Tab. V. fig.* 3. 4. *aut.* 5.) beneficio tantisper idem sursum versus & *ad sinistrum ventris latus* (*d*) *ampliare*, *donec tam amplum sit*, *ut reponi commode* quicquid prolapsum est, valeat. Quando vero *omentum*, ut saepe fieri solet, *vitiatum* deprehenditur, & non adeo multum corruptum est, ligatura ei injicitur, ut postea a sano successu temporis recedat. Sed si multum corruptum, pluribus quandoque ligaturis diversarum partium opus est, & postea supervacaneum resecandum, ita sanguinis profusio avertitur. Si omentum & intestina illaesa sunt, *glomer seu nodulus crassus lineus* medio vulneri est imponendus & vicinia linamentis contortis aridis replenda, splenio crasso obtegenda & fascia modice firmanda. *Sin vero partes vitiatae* sunt aut *ligatae*, linamentis tantum siccis & splenio, sine nodulo deligatur & postea ut vulnus ventris glutinatur. Quando succus magnus fuit, anguli plagae ex parte sunt resecandi.

XI.

Loco praedictorum ferramentorum tam in hujus mali curatione, quam etiam *Nova instrumenta describuntur.*

(*a*) Quidam hic semper fieri volunt incisionem cruciformem, ut DRANIUS quoque in Operat. Chirurg. cap. de omphalocele.

(*b*) *Omentum & unicam tantum cellulam coli herniae* umbilici incarceratae symptomata concitasse notavit *Garengeot* cap. de exomphalo, itemque *Dranius* in Operat. Chirurg.

(*c*) MURALTUS refert in scriptis suis de Chirurgia p. 695. FREITAGIUM, Chirurgum Tigurinum, herniam *umbilicalem incarceratam* recto vulnere incidisse, *succum perinde herniosum* aperuisse, magnam omenti indurati partem ligasse, reliqua in hernia contenta in ventrem reposuisse, atque aegrum optime curasse.

(*d*) In ceteris umbilici plagis arteriae vel venae umbilicalis laesio est metuenda, quae subinde haud sine periculo est.

tiam in *vulneribus abdominis dilatandis*, aliarumque herniarum inteſtinalium procidentiae loco ampliando pro periculo, quod habent, magis evitando, *peculiaria adhuc machinamenta* recentiores *excogitarunt Chirurgi*, & primo quidem *ſpecillum quoddam Tab. XXIV. fig.* 8. *ſulco donatum, attamen ſimul quoque lamina cordiformi* AA. à tergo inſtructum, quae efficere debet, ut inteſtina prolapſa reprimantur, ne facile a ſcalpello, qui ſulco immittitur, dum foramen ampliandum inciditur, laedi queant. Deinde pro vulneribus quidem abdominis, quae inteſtina quaſi ſtrangulant, *dilatandis* MORANDUS, ex Clariſſ. hodie Pariſienſ. Chirurgis, ferramenti quoque genus, quod Galli *biſtouri gaſtroraphique* appellant, *excogitavit* (vid. Tab. XXIV. fig. 9.); cujus quidem ſupra, ubi de vulneribus abdominis propoſui, ut mentionem fecerim, oblitus ſum, quod vero non ſolum in his, verum etiam in *apertura herniarum incarceratarum quarumcunque dilatanda egregio*, ut ego ſaltem opinor, *uſui eſſe poteſt*: quando nimirum immiſſo per illam ſpecillo ſive ſtylo ejus obtuſo & in abdomen uſque ad B. prehenſis deinde anſis CC, ſicut forſice, elevatoque brachio mobili D, quod in altera ſive ſuperiori parte EE ſcalpelli inſtar acutum eſt, inciditur atque dilatatur anguſtius foramen, donec inteſtina refundi queant. Praeterea pro eodem uſu in herniis DRANIUS, *alius cel. Chirurgus Pariſ. ſcalpelli occulti quoddam genus haud ita pridem invenit* ac deſcripſit (*a*), quodque inde delineari curavi *Tab. XXIV. fig.* 10. 11. *In fig.* 10 oſtenditur illud clauſum & occultum, in *fig.* vero 11. apertum, & in partes quaſi reſolutum. Immittitur autem pars AA. *fig.* 10. in foramen herniae incidendum ac dilatandum, comprehenditur deinde manubrium K manu dextra, lamina F, pollice impoſito, apte deprimitur, ita ſcalpellum, in ſulculo AA. hactenus occultatum elevatur, ſicut *in fig.* 11. *litt. CD.* exhibetur, ita ut apex D in ſulculo occultus maneat, ne laedere aut pungere inteſtina poſſit; pars vero inter C & D. exitum anguſtiorem incidat ac dilatet, quo prolapſa deinde ac compreſſa inteſtina in ventrem, ut ſupra diximus, refundi poſſint. Infra in tabulae XXIV. explicatione uberior hujus ſcalpelli herniarii (quod Galli *biſtouri herniaire de Mr. le* DRAN appellant), dabitur explicatio.

XII.

Deligandi ratio.

Inteſtinis hunc in modum repoſitis, contineri & comprimi vulnus a miniſtro quodam oportet, *ſuturaque nodoſa* conſtrictum (*b*), ad confectam uſque glutinationem ea ratione deligari, quam *in gaſtroraphia* ſuperius deſcripſimus (*P. I. Lib. I. Cap. V.*). Atque *poſt primam quidem deligationem quieſcere homo aegrotus debet*; vinctura vero, ad glutinationem promovendam, per tres quatuorve dies continuos remanere; niſi forte gravis aliquis caſus contrarium poſtulaverit. *Poſt primam deligationem reſolutam, ſemel quotidie vulnus, perinde* ut in *ventris vulneribus* reliquis fieri debet, gnaviter deligatur. *Glutinato* vulnere, filoque diſſecto & extracto, faſcia nihilominus *aut cingulo idoneo inſtructus aeger adhuc diu ſit neceſſe eſt*, quo nempe ſolidior ac firmior cicatrix inducatur,

(*a*) *In Obſerv. ejus Chirurg. Tom. II. Obſ.* 69. *pag.* 26.

(*b*) *Recentiores ſuturam hanc rejiciunt*, ut GARENGEOT. docet; quam quoque, praeſertim in minori plaga, tuto omitti poſſe cenſeo.

catur, itaque redeuntis mali periculum certius praecaveatur. Adultiores vero & cumprimis *senes, nisi per omnem vitam aptum quoddam cingulum gestaverint*, vix ac ne *vix quidem tuti esse a noxa pristina poterunt*; sed infantes, pueri & juvenes plerumque perfecte rursus curantur.

XIII.

Ne quis autem ignoret, quousque nostra curandi ratio cum ea, quam Chirurgis Paris. clarissimus PETITUS commendavit, aut conveniat, haud alienum fuerit, breviter hanc ex GARENGEOTII *Operat. Chirurg.* (*a*) describere. *Scilicet cutis super tumorem posita una cum pinguedine partim a Chirurgo, partim a ministro*, ut supra dictum est §. X. *sursum adducitur*, admotoque *scalpello, primo linea recta*, ac deinde *mox lineis in crucem positis*, *conciditur*. Mox vulnus istud, diductis ab invicem quatuor partibus extremis, *sive oris*, *ope specilli sulcati* & *scalpelli*, vel forficis, vel & per injectos digitos ampliatur; deinde ut GARENGEOT scribit, *Raiseau in conspectum prodiens intestinoque* haud absimile (*b*), per adhibitum scalpellum *falcatum quam cautissime abscinditur*. Tum membrana, quae sacculus est, post concisum *raiseau* emergens atque intestina prolapsa continens, sursum attollitur minutoque vulnere quam cautissime perforatur: id quod rite factum esse lympha effluens hic demonstrat. Post *digitus index vel medius in vulnus sic demittitur, ut illius ductu per incurvam eandemque retusam forficem Tab. I. fig. D.* decussatim concidi sacculus queat. Tum, si quid forte *contra, quam naturaliter decebat, uti in omento saepe* fieri solet, *increvit*, vel & cum externis partibus concrevit, illud omne, sive jam ex carne constet, sive ex pinguedine, a partibus vicinis resolvitur atque abscinditur. Si tunc epiploon ultra oras annuli umbilici non prolapsum est, hoc bene sperare jubet. Sed si *prolapsum & simul valde auctum est, malum* desperatum *esse innuit, sive id refundatur, sive resecetur*. Sic etiamsi multa *intestina sint prolapsa, eaque refundantur, mortem sequi* (*c*). Interea tamen intestina decenter reponenda, siquidem tunc umbilici foramen satis amplum esse advertitur. Ubi vero *nimis augustum illud est*, scalpellum aliquod *globulo praemunitum, idemque parum* acutum (Conf. Tab. V. fig. 3. 4. & 5.) *in foramen demittitur*, sursumque versus in *sinistram ventris* partem, ne vena umbilicalis, quantum satis est, oblique ducitur, ita ut apertura umbilici hic dilatetur. Si quis *autem tumor sive hernia hic non usque adeo grandis est*, tum hanc curandi viam PETITUS sequitur, ut *nimirum, nihil inciso herniae sacculo, foramen abdominis quadantenus ampliet*, prolapsaque intestina una cum ipso sacculo refun-

Petiti curationis via traditur.

(*a*) Cap. de Exomphalo.

(*b*) *Quid insolens vocabulum istud Raiseau* hic sibi velit, quamque intestinorum vel his similem partem designet, ego cum multis aliis non satis intelligo, praesertim cum in Lexicis nostris Gallicis ita scriptum non reperiatur vocabulum. Etiamsi enim *raiseau* denotet *ramulum*; tamen ubinam locorum in umbilico prominente sive hernia umbilici *ramulus* iste quaerendus sit, qui intestino similis, explorare, quantumvis magno adhibito studio, nondum licuit, velimque propterea, ut GARENGEOTIUS seipsum clarius hic aliquando explicet. Quodsi pro *raiseau* forte *reseau* vel *reseul*, ut Lexica scribunt, legendum, quod *reticulum* sive *rete* aut aliquod simile significat; tamen *neque hoc facile comprehendo, quomodo intestinum pro reticulo, quod recidendum, haberi queat*; cum reticulum & intestinum res sint toto coelo diversissimae.

(*c*) Hoc periculum jam agnovit & indicavit CELSUS Lib. VII. cap. 14.

refundat. Quomodo vero foramen umbilici dilatet, & tamen facculum non incidat, haud fatis perfpicue defcribit neque facile intelligitur.

XIV.

Vinctura PETITO *adhiberi folita.*

Interea his decenter confectis pergit ad *deligationem* atque inftituti vulneris glutinationem. Utramque autem qua ratione PETITUS perficiat, ftrictim jam commemorare expediet. Nimirum jubet is, fine adhibita futura, *globulum quendam lineum paulo majorem* (quem *pelote* appellat), albumine ovorum madidum, filoque adnexum fuper foramen illud imponi, unde inteftina fuerant prolapfa: Deinde panniculis lineis minutis contortis atque cylindrulis ex linamento carpto factis (*bourdonnets* Galli vocant) vulnus reliquum undique adimpletur, atque rofarum oleo partibus proximis inunctis, tribus quatuorve fpleniis, quorum aliud ex alio majus eft, gnaviter contegitur, *mantili cum fcapulari fupra deligato.* Altero die globulum illum, quamtumvis etiam firmiter & foramini & vulneris oris adhaerefcat, rurfus removeri vel avelli vult, eoque facto, nullum fere amplius foraminis aut vulneris, ut fcribit, veftigium fupereffe. Poftea vulnus rurfus panniculis & linamentis carptis replet. Sed qua ratione poftea vulnus glutinet, haud docet. *Quare vero non tam recta eademque unica*, ut plerique hactenus docuerunt, ibi fufficere poteft, quam potius binis femper inque crucem pofitis lineis tumorem hic incidendum praefcripferit, nullis, quantum ego quidem fcio, rationibus illuftravit GARENGEOTIUS. Idem etiam DRANII obfervationem refert, ubi in ejusmodi hernia, aperto facco, *non nifi cellula coli impacta & conftricta* fuit, qua tamen fecum vomitus fuerat concitatus. Ceterum fub ipfam curationem, primis praefertim diebus, venae fectione, lotionibus alvi five clyfteribus atque follicita vitae victufque ratione quam maxime opus eft.

XV.

DIONISII *fententia fingularis examinatur.*

DIONISIUS *in fua Chirurgia* ftatuit (*a*), umbilici indecore prominentis malum *nunquam a peritonaeo nimium expanfo*, fed potius femper ab *eodem difrupto provenire*, adeoque contra, quam plerique credunt, inteftina proxime fub cutem pofita, neque facculo quodam comprehenfa reperiri. At vero egregie DIONISIUM hoc in paffu falli, dilucide fatis, meo quidem judicio, patet, cum ex *annotationibus* illis, quibus jam olim modo laudati auctoris Librum, vernacula noftra anno 1722. iterum editum, illuftravi *pag.* 118; tum & *vel maxime ex obfervatione fingulari, qua meum de* DIONISII *opinatione judicium roborare* fuftinui. Atque ad obfervationem quidem eam quod attinet, fic fere ipfa fefe habet. Vidi ego quondam, dum Altorffi Noricorum adhuc Medicinae ac Chirurgiae Profeffor eram, cum CAROLO DE COLONIA, Noribergenfium Chirurgo, *virum aliquem nobilem, eundemque procero admodum, amplo atque obefo corpore praeditum, cui umbilicus ita infigniter prominebat*, quemadmodum *Tab. XXIV. fig.* 12. defignavimus. Namque litterae A A A A externae cutis in umbilico oram, quafi grandem annulum aliquem fignificant. Ipfo annulo ifto tenuis ac pellucida membrana quaedam, five, prout vero fimillimum

(*a*) Ubi de hac hernia agit.

ſimum videtur, peritonaeum comprehendebatur, per quod inteſtina B B B. in vivo homine quam clariſſime transparebant. *Quamdiu* cingulum, *magno* duroque pulvinari *quodam ſive ſcuto inſtructum, ad ſimilitudinem Fig.* 6. hujus tabulae efformatum, corpori applicatum ſervabatur, inteſtina quoque, prout naturaliter decet, intus remanebant. *Simulatque vero idem ſolvebatur, protinus inteſtina cum tenui membrana iſta in quodam quaſi ſacculo contenta prorumpebant atque* tumorem extra umbilicum formabant. Num ſimiles caſus alii a Chirurgorum aut Medicorum quoquam obſervati ſint, mihi quidem non ſatis conſtat (*a*). Sed illud tamen dubio caret, PALFYNIUM (*b*) MURALTUM (*c*) una cum GARENGEOTIO aliiſque recentioribus Scriptoribus uſque *adeo longe* a DIONISIO *hac in re diſſentire*, ut, ſacculum aliquem ſive peritonaeum praeter *naturam diductum utique in herniis his adeſſe*, quo inteſtina *contineantur*, *luculentiſſime mecum ſtatuant.* Interim cavendum hic eſt, ne, nihil omnino *veritatis ſententiam Dioniſianam*, quippe obſervationibus quibusdam, ut perhibet, in vivis aeque ac demortuis hominibus inſtitutis nixam, habere, temere credamus aut pronunciemus. Quin ita potius habendum eſſe cenſeo, poſſe quandoque iſtiuſmodi caſus exiſtere, ubi prolapſa per prominentem umbilicum inteſtina nullo ſacculo comprehenſa, ſed ipſi potius externae cuti proxime ſubjecta reperiantur. *Praeſtat enim*, ſi quid ego video, *prudens conjectura illa, ut maxima ſemper cum circumſpectione ancipitem illam indecore prominentis umbilici curationem ſuſcipiamus*, neque ipſa inteſtina pro ſacculo, ſive, prout GARENGEOTIUS loquitur, pro *ramo* vel *reticulo* iſto habeantur, audaciſſimeque concidantur. Neque vero alienam prorſus atque inanem DIONISII obſervationem iſtam eſſe, egomet quoque experientia didiciſſe mihi videor: imo & ipſe GARENGEOTIUS rupturam peritonaei quandoque contingere in herniis indicat pag. 313. 376, Tom. I. Chirurg. edit. II. Duo exempla de herniis umbilicalibus ſponte diſruptis legi poſſunt in ROONHUYSII obſerv. XII & XIII.

Explicatio Tabulae vigeſimae quartae.

Fig. 1. *Acus* exhibetur ſive *clavus* chirurgicus, cuſpide triangulari donatus, & tubulo ſive cannula incluſus: quod ferramentum *acus cannulata* & cum Gallis vulgo *Troïcar* vocatur, pro ventre hydropicorum perforando atque humoribus ex ipſo itemque ex ſcroto educendis potiſſimum deſtinatum.
A. indicat ejus manubrium,
B. cuſpidem acus triangularem,
CC. cannulam ſive tubulum, cui clavus ille inhaeret.

Fig. 2. repraeſentatur clavus ille ſolus & nudus extra fiſtulam ſive tubulum ſuum, ex ferro ſive chalybe confectus, & quidem AC oſtendit manubrium, BC clavum teretem, cuſpide triangulari B inſtructum.

Fig. 3.

(*a*) Gunzius Lib. de Herniis p. 65. multa adducit teſtimonia, quibus peritonaeum in umbilico probet expanſum, herniaeque ſaccum; verum hoc, quod forte omnium fortiſſimum eſt, ſiluit.
(*b*) In Chirurg. Cap. de Omphalocele.
(*c*) In Obſervatione ſupra §. X. relata.

Fig. 3. *Cannula* ſive *tubulus* ſeorſim conſpicitur teres & ex argento plerumque fabricatus, per quem educta acu humores praeter naturam effluunt: in quo AA partem tubuli teretem oſtendit, quae extracta acu in ventre manet. BB laminam & ſpeciatim faciem ejus concavam duobus foraminulis inſtructam, ut filum ſive funiculus tranſmitti, eoque tubulus, ſi lubet, firmari queat, ne in ventrem incidat. C demonſtrat foramen quaſi ellipticum, quod juxta alterum extremum utrinque inſculptum eſt; ut liquores non ſolum per extremum foramen, verum etiam utrinque per duo haec lateralia foramina intrare queant. D eſt foramen tubuli in medio laminae, per quod acus in tubulum immittitur, eaque poſtquam venter perforatus eſt, extracta humores hydropicorum emittuntur.

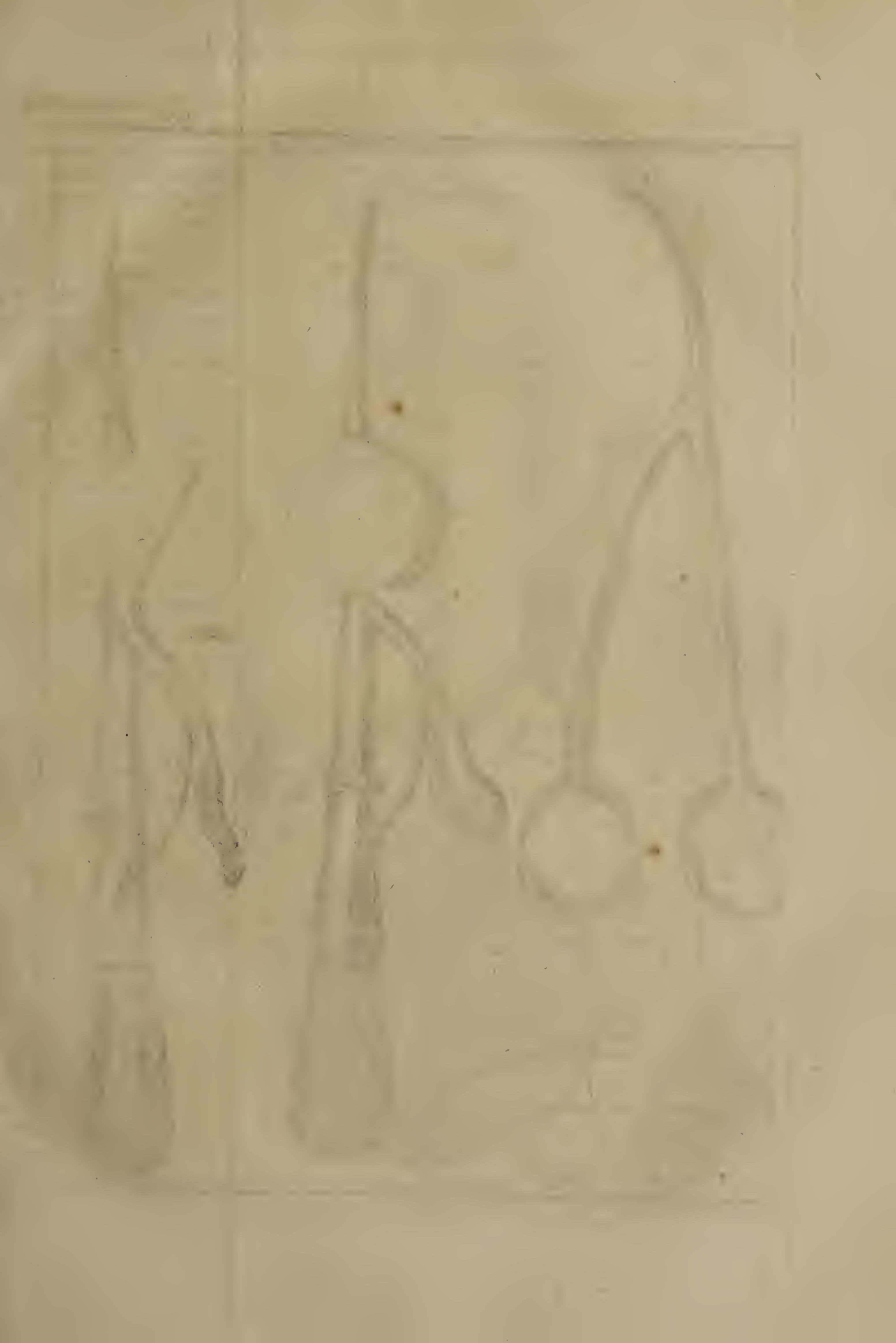
Fig. 4. exhibet aliam figuram tubuli pro eodem uſu adhibendi, ex PETITI inventione, & quidem AA tubuli partem cylindricam demonſtrat, ſuperne per totam fere longitudinem longa rima apertam, per quam aquas facilius quam per alterum intrare exiſtimat. B laminam cum foramine, cui clavus ferreus immitti & aquae emitti ſolent. CC aliam laminam ad canalis quaſi vel gutturnii modum excavatam, per quam aquae ſive humores commode in vas ſubjectum defluere poſſunt.

Fig. 5. litt. AAAA demonſtrat *ferramentum crucis figuram referens*, *pro* infantum gibbo reprimendo uſurpandum: quod dorſo ipſorum ita applicatur, ut pars longior ſpinae dorſi incumbat, pars vero brevior ſcapulis; BB annulum ferreum deſignat, qui corio vel ſerico obductus collo circumjicitur, & peculiari uncinulo per foraminula ejus trajecto aa arctius vel laxius, prout opus eſt, claudi poteſt. CC lora duo ſunt ex corio: quorum ſiniſtrum dependet, ut ejus foraminula in parte inferiori conſpici queant, per quae fibulae & funiculi trajiciuntur; dextrum vero oſtendit, quomodo humero circumjiciatur. DD Fibulas indicat, & quidem in ſiniſtro latere ſolutas; in dextro vero, quomodo circa humerum eis lorum firmetur. EE Faſciam, laqueum ſive funiculum planum, per foramina F trajectum, quo extremum inferius circa ventrem firmatur.

Fig. 6. Cingulum ſive faſciam repraeſentat, *reprimendis herniis umbilicalibus* deſtinatum; & quidem A *ſcutum ferreum* denotat, corio vel panno xylino, ſubſtrato prius goſſypio vel pilis equinis coctis obductum, umbilico repreſſo emplaſtroque & ſpleniis munito, ſuperimponendum; quod parvo adhuc tuberculo in medio poteſt eſſe inſtructum. BBB lorum ſive cingulum ventri circumducendum, vel ex corio vel panno xylino confectum; C fibulam, qua lorum clauditur & firmatur. D ſcutum in quo parvum tuberculum in medio conſpicitur.

Fig. 7. Ferramenti aliud genus ſiſtitur ex filo ferreo ſive aeneo, paulo craſſiori, ſingulari modo contorto ac inflexo paratum, in eundem uſum. A illam partem deſignat, quae umbilico ſuperimponitur; BBB vero iſtam, quae circum ventrem injicitur; & CC partem ipſis inguinibus adaptandam: quo fit, ut vi ſua elaſtica umbilicum & ventrem arcte comprehendat. Oportet vero eam corio molliori vel panno xylino veſtiri, & locum A ſimul pilis equinis coctis aliave materia idonea impleri, totamque corpori aegri quoad magnitudinem accommodari.

Fig. 8.

TAB. XXIV.

Fig. 8. *Specillum sulcatum* pro herniarum prolapsu in *herniis incarceratis* commode incidendo & ampliando: ubi lamina cordiformis A A impedit, ne intestina facile a scalpello laedantur.

Fig. 9. Scalpellum *gastroraphicum*, MORANDI dictum, quod vero & pro eodem usu adhiberi potest. Litt. A specillum sive stilum indicat obtusum, quod per locum prolapsus in ventrem demittitur; B locum, ubi ferramenti pars sive ala superior & inferior per cardinem mobilem junguntur; C C duos annulos sive habenas, ut in forfice, quibus comprehenditur; D alae mobilis sive superioris partem inferiorem eamque subrotundam sive obtusam; sed E E partem superiorem sive acutam, quae locum prolapsus angustiorem elevando incidere atque sic dilatare debet, ostendit.

Fig. 10. & 11. *Scalpellum herniarium* DRANII (*Bistouri herniaire*), & quidem fig. 10. illud clausum; fig. 11. vero ex parte apertum repraesentant, ut interior fabrica ipsius melius cognosci queat. A A denotat specillum sulcatum, in quo minutum scalpellum latet; B dimidium hujus specilli secundum longitudinem; C scalpellulum hoc extra sulcum specilli elevatum; D extremum hujus scalpelli, quod *caudam arundinis* appellat Auctor, & quod in sulco movetur atque impedit, ne cuspis vel extremum scalpelli ex eo prosiliat; E E vectem, qui scalpellulum movet; F laminam vectis, qua pollice pressa, pars scalpelluli inferior C elevatur. G laminam elasticam, quae vectis partem inferiorem rursus elevat, atque sic facit, ut scalpellum minutum, quando sectio peracta est, in sulcum repellatur seque denuo abscondat; H H alas duas laterales, quae tegunt ac defendunt intestinum; I I alas duas erectas, quae includunt & sustinent vectem; K manubrium totius hujus ferramenti; L trochleam, circa quam vectis sursum deorsumque movetur.

Fig. 12. exhibetur *insignis umbilici dilatatio* atque hernia, & quidem litt. A A A A & orae cutis umbilici in formam annuli valde distentae indicantur, quae ultra duos pollices distabant, & membrana tenui ac pellucida, quae sine dubio peritonaeum erat, nectebantur, per quam intestina tenuia B B B B in ventre conspici poterant.

CAPUT CXV.

De herniis ceteris & speciatim nunc de ventris hernia, *sive* HERNIA VENTRALI.

I.

UMbilicum propter intestina vel omentum aliamve caussam prolapsa indecore prominentem, *omphalocelen* sive *herniam umbilicalem* appellari, hactenus est positum. Quando vero non per umbilicum modo, sed per alia quoque abdominis loca, intestina vel omentum, vel intestina una cum omento saepe prolabuntur; facile apparet ratio, cur *praeter hanc aliae quoque herniarum species, a loco per quem prolabuntur*, constitutae a Medicis reperiantur. *Ventris hernia quid sit, & quotuplex.*

Sic enim, exempli caussa, *hernia scroti sive scrotalis* dicitur, quoties intestina aut omentum prope pudenda in scrotum prorumpunt; *hernia inguinalis*, ubi eadem circa inguina prolapsa haerent; *femoralis* sive *cruralis*, quando circa extimam femoris partem, & *ventris* denique *hernia*, quum in quacunque alia ventris regione intestina vel omentum aliaeve partes prolabuntur tumoremque concitant: id quod quandoque etiam in ipsa linea alba, tam supra quam infra umbilicum, vel etiam ad latus ejus observatum est. Dividi etiam solent herniae in *veras* & *spurias*. Verae dicuntur, ubi intestina, vel omentum, vel *vesica* excidit; *spuriae*, quando nihil horum excidit, sed tumor ab alia caussa oritur: ut *hydrocele*, *sarcocele*, *varicocele*, &c. *Atque ad ventris quidem herniam sigillatim quod attinet*, hanc superiori seculo vel *prorsus silentio praetermissam*, vel leviter saltem pertractatam ab Auctoribus quamplurimis invenimus: quum tamen non solum *veteres jam ipsam noverint ac descripserint* (*a*), sed *frequenter admodum usu venire ipsa soleat*, atque ipse *aliquot ejus exempla viderim*. Ut proinde nihil ab instituto nostro alienum facturi videamur, si hic paulo explanatius de hoc ipso morbi genere multis adhuc incognito disputaverimus. Varia ejus observatur *differentia*: nam quaedam *parva* est, quaedam *magna*; alia in dextro, alia in sinistro latere, alia in medio sive linea alba, raro autem in musculis rectis sed e latere horum saepius proveniunt, & quandoque etiam teste DRANIO post rectos, ubi difficulter observantur. *Quaedam in ventrem facile repellitur*, atque fere sine incommodo est, alia refundi nequit, & gravissima mala, ut in omphalocele diximus, concitat, atque *incarcerata* tunc appellatur.

II.

Caussae. De vera noxae *hujus caussa duplex omnino Scriptorum* sententia est. Ventris enim herniam *non tam a distenta, quam potius disrupta interiore abdominis membrana*, ideoque non nisi subito atque a maxima violentia quadam provenire, supra laudatus DIONISIUS statuit. Contra vero GARENGEOTIUS idque merito defendit, *non a disrupto solum atque in graviori ventris laesione conciso, aut lacerato*, dum nunquam rursus coalescit, sed & multo *saepius a nimis diducto* a quacunque caussa *peritonaeo* noxam illam suboriri: dummodo in certo quodam loco musculi & cumprimis transversus abdominis musculus vel prorsus, vel ex parte saltem, sive quoad fibras quasdam fuerit relaxatus, collisus, dissectus, ruptus aut quacunque alia ratione laesus, ut tandem accedente motu, nixu, aliave vi fortiori intestina peritonaeum protrudant ac diducant.

III.

Diagnosis. Cognosci autem ventris hernia, & quidem primo illa, quae refundi intus potest, ex his *fere* signis solet. *Cutis indecore in abdominis quadam regione instar tumoris intumescit*; ipse tumor manui depressae, corpore praesertim supino, cedit atque intro in abdomen sese recipit, remota vero manu denuo idem in conspectum prodit, *intestinis* identidem, *dum hoc fit*, sonantibus aut *murmur quoddam concitantibus*, per *tussim*, *spiritum* retentum, *vel nisum* etiam, qualem

(*a*) Vid. CELSUS Lib. VII. cap. 17.

ſem *in exoneranda* alvo aliiſve conatibus, adhibemus, *mirifice tumor cum duritie increſcit*, fereque inteſtinorum graviter *intentorum* aut *inflatorum* ſenſum praebet. Quanquam inteſtina non niſi alia ex aliis foras prodeunt; adeoque ipſe tumor ſenſim ſine ſenſu, ſed inſigniter tamen tandem increſcit, quantumvis etiam exiguus initio apparuerit. *Quando autem haec hernia captiva* ſive *incarcerata* eſt ac *refundi nequit*, tunc omnia illa adſunt ſigna & mala, quae in umbilici hernia ſupra propoſuimus. Ceterum haec ipſa noxa *aetati omni communis eſt:* neque infantes ſolum atque adoleſcentes, ſed adulti quoque ſaepius ab eadem infeſtantur.

I V.

Oportet hic etiam atque etiam providere, *ne qua forte* propter externam ſpeciem, abdominis ejuſmodi tumor ſive hernia *pro ulcere clauſo vel abſceſſu habeatur, adeoque temere*, quaſi abſceſſus aliquis, *incidatur*. Poſſe autem ad peſſimam iſtiuſmodi imprudentiam Chirurgos aliquando delabi, ipſe rerum uſus me condocuit. Novi enim ego Chirurgum aliquem, qui, niſi ego ipſum dehortatus fuiſſem, *intentam abdominis cutem una cum ſubjectis inteſtinis pro abſceſſu audacter concidiſſet*. In adultis atque ſenibus, praeſertim ubi jam major aut *vetus* eſt, difficulter admodum noxa iſta curationem recipit, adeoque mirifice homines & infeſtat, & a rebus gerendis abſtrahit. Ita et *ſi vulnus abdominis ſequitur, vix unquam curatur;* quia peritonaeum hic tunc prorſus deficit. Quin &, *ubi foramen illud*, per quod inteſtina prolapſa ſunt, ob quamcunque cauſſam *paulo arctius contrahitur*, ita ut inteſtina prolapſa fortiter inde comprimantur, periculum eſt, ne, perinde ut in herniis umbilici, inguinis vel ſcroti ſaepe fieri ſolet, *incarcerata* fiat, &, *cruciatus* plus minuſve *intenſi cum inflammatione*, *moleſtiſſimo vomitu*, ac tandem *ipſius ſtercoris* (*miſerere* vulgus vocat) miſerrimaque tandem morte ſuboriantur. Quibus per *ipſam lineam albam vel* ſupra, vel cumprimis infra umbilicum inteſtina prorumpunt, *vix unquam*, ut nonnulli Auctores teſtantur, ad *ſanitatem redeunt*. Interea tamen *quia locus procidentiae plerumque amplior eſt*, quam in pleriſque reliquis herniis, ut plurimum *etiam minus periculi habent*, *quam ceterae* herniae verae. *Prognoſis.*

V.

Quanquam autem moleſtiſſimum eſſe hoc inteſtinorum prolapſorum malum conſuevit, *nihil tamen magnopere obſtat*, quo minus *idem curari ab initio*, ſi recens ſcilicet eſt, praeſertim in *infantibus* ac *junioribus*, vel ſaltem mitigari valde queat. Dici enim *vix poteſt*, *quam inſignem uſum hic praeſtet faſcia illa inſtar cinguli facta atque fig. 6. Tab. XXIV.* delineata: praeſertim ſi *debitae magnitudinis laminam ferream* vel ſcutum ſive pulvillum annexum *litt. A.* ſibi habeat, atque cum ſubjecto emplaſtro roborante conſtanter circum ventrem probe firmata maneat. Si qua autem natu grandiores aegri ſunt, atque malum ipſum nimis jam tum invaluit, *id ſaltem faſcia illa praeſtat*, *ut majora mala praecaveantur*. *Veteres equidem*, qui hos aegros integre reſtituere voluerunt, CELSO teſte, (*a*) ſic plerumque curationem inſtituerunt, ut, refuſis prius *Curatio.*

(*a*) *Medicinae. Lib. VII. cap. 17.*

prius inteſtinis, *per acum duobus linis ad imam baſin immiſſis ſic utrinque cutem intentam devincierint, quemadmodum & in umbilico & in uva poſitum eſt, ut, quicquid ſuper vinculum eſt, emoriatur. Quidam medium tumorem exciderunt, ad ſimilitudinem myrtacei folii, & tum oras ſutura junxerunt. Ego vero*, ut ne quid hic diſſimulem, *utramque iſtam curandi viam omnino ita comparatam* adhuc cenſeo eſſe, ut *ob periculum faſciam potius adhibitam malim*: vix enim ac ne vix quidem ſatis providere Chirurgus ibi poterit, ſi CELSI doctrinam ſequitur; *ne graviter ſimul inteſtina aut laedantur*, aut cum ipſa *cute conſtringantur.* Interea tamen *anſam de meliori curatione invenienda aut veteri emendanda praebere poteſt.*

V I.

Petiti modus. Ceterum ubi *prolapſa inteſtina in hac hernia refundi nequeunt*, indeque periculoſa hominem mala premunt, neceſſarium utique erit *eandem prorſus curationem adhibere*, *quam* ad *umbilicum indecore prominentem*, *qui reponi nequit*, ſupra propoſuimus. Feliciter id ipſum, GARENGEOTIO teſte, ſaepe jam laudatus PETITUS effecit, *dum ſutorem aliquem ab iſtiuſmodi periculoſo malo hac ratione ſine ſacculi a peritonaeo producto facti apertura*, ſed ſolum eum denudando & foramen prolapſus per ſcalpellum ampliando, vix dum *quinque diebus elapſis*, priſtinae ſanitati reſtituit. *Quodſi autem a peritonaeo, a praegreſſo vulnere lacerato vel diſſecto*, malum iſtud provenit, tum quia illud non concreſcit, non tam ſacculo contineri, quam potius cuti atque pinguedini quam proxime imminere ſolent: itaque *ſummam in operatione Chirurgica prudentiam adhibere convenit*, ne qua forte ſcalpello, dum ſaccum peritonaei inquirere volumus, eadem attingantur ac laedantur. Denique illud etiam atque etiam admonendum hic reſtat, *homines adultos ventris ejuſmodi herniam olim expertos*, quacunque demum ratione liberati a noxa iſta illi fuerint, *nunquam deponere cingulum vel faſciam idoneam debere*, niſi priſtini mali periculo exponere ſeſe denuo voluerint. Exemplum *herniae ventralis* poſt ſectionem caeſaream ortae, legi poteſt apud HILDANUM de hernia uterina, itemque in SAVIARDI Obſ. Chir. 59. item varia in Memor. Academiae Chirurgicae Pariſienſis Tom. I. p. 642, & GUNZII Lib. de Hern.

C A P U T CXVI.

De bubonocele ſive inguinis ramice, aut hernia inguinali.

I.

Bubonocele quid ſit. TUmorem ab inteſtinis vel omento, aut ab inteſtinis atque omento ſimul, per proceſſus peritonaei verſus inguina prolapſis, excitatum, *bubonocelen* Medici, deſumto a bubonibus, quaſi noxa ſimili, vocabulo, nuncuparunt. Nonnulli cum CELSO vitium iſtud, a ſede ſua, *inguinis ramicem* ſive *herniam inguinalem* dixerunt (*a*). Alii herniam *incompletam* vocarunt, atque ita *com-*

(*a*) Vid. CELSUS Libr. VII. cap. 24. Apud BEVEROVICIUM in quaeſt. epiſtol. pag. mihi 98.

completae isti, quae in viris ab intestinis in ipsum scrotum devolutis provenit, contra distinxerunt, quamvis per se jam satis *completa* sit. Utplurimum intestinum tenue prolabitur; sed quandoque etiam, ut ipse exempla novi, *colon*, & *coecum*, praesertim in inguine dextro (*a*). Neque vero in maribus tantum, *sed in feminis etiam saepe nasci* ejusmodi ramices inguinis solent. Usque adeo, ut in his *vel ad ipsa pudendi labra intestina* prolapsa nonnunquam penetrent, nonnunquam ad medium femur in peculiari sacculo dependeant. *Partem vesicae* etiam, praesertim in feminis, prolabi posse, non solum RUYSCHIUS vidit (*b*), verum etiam PETITUS & ARNOLDUS (*c*). Ita & *uterum* prolapsum notarunt HILDANUS (*d*) & RUYSCHIUS in Adverf. Anatom. Dec. II. *Cavendum igitur* sollicite est, ne qua forte hic, praecipitato judicio, ad *instar bubonum similisve tumoris* aut abscessus alterius, *bubonocelen incidamus*, *atque ita*, perforatis intestinis, hominem aegrum interficiamus: id quod praeter recentiores FABRIC. ab *Aquapendente* jam praecepit (*e*).

II.

Oriri bubonocele, perinde ac omphalocele, *duplici fere modo* solet. Nunc enim *sensim & velut sine sensu musculorum abdominis* hiatus isti, ex quibus aut peritonaei processus atque vasa spermatica, aut vena atque arteria cruralis prodeunt, *a variis caussis tam internis quam externis ita relaxantur*, ut per eosdem *una cum peritonaei interna membrana prorumpere* simul *intestina valeant*: nunc autem *derepente* & per insignem *violentiam* quandam, *saltum scilicet*, lapsum, ictum, nisum vehementiorem quemcunque vel in movendis aut elevandis gravioribus ponderibus, vel rebus aliis quibuscunque; tussim quoque, vociferationem, aut tubarum inflationem, equitationem vel gesticulationem fortiorem, nimium denique atque *violentiorem veneris usum*, aut vomitum, & si quid est hujusmodi, loco jam jam designato, *peritonaeum aut laceratur*, aut potius, quemadmodum recentioribus plerisque videtur, usque adeo vehementer *distenditur*, ut intestina eaque nunc sine nunc cum omento ex abdomine prorumpant (*f*). Interdum modo *diverticulum intestini* vel paries tantum ejus expellitur,

Unde oriatur.

98. dubitatur, an *ramicis* vocabulum pro *hernia* recte usurpetur. Sed si CELSI Librum VII. legisset, ut Cl. SALMASIUS ibidem demonstrat, nulla dubitatione opus fuisset; quia in eo saepius ita usurpatur.

(*a*) Notavit hoc etiam PALFINUS in Chirurg. p. 81. CYPRIANUS Epist. de foetu pag. 52. GARENGEOT. in Oper. Chirurg.

(*b*) Vid. PALFINI Chirurg. Belg. pag. 70.

(*c*) Conf. GARENGEOT. Chirurg. edit. I. pag. 162. ubi hanc speciem recens ab his detectam vocat, quamvis RUYSCHIUS eam prius notaverit.

(*d*) Epist. de hernia uterina.

(*e*) Oper. Chirurg. p. 272.

(*f*) Multi *imo plerique recentiorum volunt in herniis intestinorum peritonaeum non ruptum, sed semper tantum dilatatum esse*: Inter quos praecipue sunt HILDANUS in Oper pag. mihi 899. epist. de hernia uter. NUCKIUS in Exper. Chirurg. Cap. de hern. & adenograph. p 171. imo & RUYSCHIUS in obs. 89. & Adverf. Anat. Dec. II. aliique plurimi. Verum licet hoc plerumque verum sit, *tamen id quandoque etiam a magna quadam vi rumpi* jam AEGINETA docuit Lib. VII. cap. 65. dicendo hernias vel per dilatationem peritonaei fieri, vel per rupturam, signaque distinctionis tradit his verbis: *Si sensim oriuntur*, ait, *eas dilatatione: sed si subito*,

tur, ut Ruysch. in Muſ. Anat. p. 159, Repoſit. 3. LITTRIUS notavit in Act. Acad. Pariſ. A. 1700. MORGAGNUS in Adv. Anatom. III. p. 8. & 9. & PALFYN. Chirurg. Tab. IV.

III.

Quae mala inde proveniant. *Ubi paulatim hoc malum ſive pedetentim oritur*, raras plerumque hasdemque non adeo graves moleſtias aegri homines perſentiſcunt, niſi ſubinde ab excrementis duris obſtruantur, vel conſtrictio aut inflammatio annuli ſuperveniat. Si qui autem *ſubito iſtiusmodi noxam ſentiunt*, vel & licet malum jam antiquum ſit, *frigori nimis ſeſe exponunt*, *violentiorem motum aut niſum* exſerunt, vel *ira vehementiori* excandeſcunt, ut ego aliquando vidi, vel denique cibos nimios inprimis craſſiores & qui mali ſucci ſunt aut inflant, capiunt, hi graviter plerumque ab his ramicibus torquentur. Namque hic *non a faecibus tantum graviter inteſtina diſtenduntur*, ſed nonnunquam etiam, coarctatis eis foraminibus, ex quibus inteſtina proruperunt, ita mirifice haec conſtringuntur ac coarctantur, ut nihil quicquam eorum, quae intus haerent, transmittere valeant, ipſisque inteſtinorum prolapſorum venis ab anguſto foraminis ambitu compreſſis ſanguinis reditus impeditur. Quo equidem facto, abeſſe vix poteſt *quin graves inteſtinorum inflammationes cum doloribus*, angoribus & vomitibus vehementiſſimis & iliaca paſſione, (*miſerere mei* communiter vocamus) & gangraena perinde ac in umbilici vel ventris ramice, ut ſupra Cap. 114 & 115. dictum eſt, moveantur, atque ita *hernia* quaedam incarcerata, quam Medici appellant, ſuboriatur. Iisdem prorſus incommodis, quod obiter hic admonendum, *expoſiti quoque ſaepe ſunt illi*, *quicunque a ſcroti hernia vexantur.* Ut proinde ſingulis, qui aut umbilici, aut inguinis, aut ſcroti denique ramice laborant, quam ſolertiſſime cavendum ſit, ne facile ſine idoneo *cingulo*, *faſcia*, *vinculo*, *bracherio*, aut *ſubligaculo* ſint aut incedant; & ſi talibus inſtructi ſint, illud haud facile deponant, ne herniae incarceratae, quae ſaepiſſime aegros interficit, periculo ſeſe exponant. Tametſi neutiquam diffitendum, poſſe in illis etiam, qui *vinculo ſive bracherio* inſtructi ſunt, ſimile malum *quandoque ſubnaſci*; *ſimulatque nimirum in equitatione*, lapſu, ſaltu, &c. vel hujus generis alia *corporis commotione vehementiori*, *ſubligaculo* aut diſrupto, aut e ſede ſua dimoto, aut non ſatis conſtricto, aut clauſo, violenter ex abdomine inteſtina propelluntur. Quale quid Cel. quondam Gallorum Duci ac Mareſchallo de VILLEROI inter venandum olim haud ſine vitae periculo contigiſſe DIONISIUS memorat (*a*). Adeoque vel minime equitandum, vel ſaltem cautiſſime.

IV.

Diagnoſis. Cognoſci autem inguinis hernia proprie ſic dicta his fere notis ſolet. *In inguine tumor eſt*, qui ad muſculorum abdominis annulum haeret, atque, quando non captiva eſt, & pro diverſo corporis ſitu vel motu mox *detumeſcit*, mox

ſubito, *ex ruptura ſaepe fieri.* Idem & *Roſſetus* ſtatuit Lib. de Sectione Caeſarea. BARBETTUS *interdum rupturam fieri docet atque mox ſub cute inteſtina prolapſa vidit*, in Chirurg. Cap. de hern. Recentibus obſervationibus hoc quoque confirmat GARENGEOT. in Oper. Chir. ubi de herniis diſſerit.

(*a*) In Chirurgia ſua, ubi de herniis.

mox denuo *intumescit.* Manum si admovemus, aequabiliter duriusculam inflatoque intestino haud absimilem prominentiam persentiscimus; & ubi sensim vitium illud increvit, tumor omnis, aegro praesertim supino, leniter manu depressus, evanescit, fereque semper cum certo quodam murmure in abdomen rursus descendit, quo signo etiam *a bubone* distingui solet. *Contra vero ubi non nisi omentum elapsum* est, molliorem utplurimum atque pinguedini, quoad tactum, similem, quoad magnitudinem vero non aeque, ut in hernia intestinali accidit, mutabilem, sed constantem plerumque tumorem aliquem molliorem deprehendimus (*a*). Ubi denique omentum una cum intestinis excedit, fere semper mollis quidam tumor, refusis etiam intestinis, adhuc remanet. *Herniam subito natam, vel & incarceratam signa subsequentia produnt.* Tumor externus, vel a solo etiam quandoque omento excitatus, insigniter cum duritie atque inflammatione rubet. Aegri doloribus externis atque internis intensissimis maximoque cum calore p. n. sive febre conjunctis vexantur. Mox vomitum ita pertinacem atque vehementem plerique sentiunt, ut maximis cum angoribus principio alimenta aut contenta naturalia, postea ipsum stercus per os reddant. Quae dum fiunt, aegri valde anguntur, debilitantur, identidem animus deficit, sensimque homines miseri cum sudore frigido atque universi corporis frigore conficiuntur, nisi mature succurratur.

V.

Quemadmodum *herniae generatim pro morbis turpibus*, ita quammaxime *haec & sequentes*, quae circa partes genitales sunt, pro talibus haberi & ab aegris occultari solent. Prognosis desumenda ab aegri *aetate ac viribus*, ut & morbi duratione & vehementia. Fere semper etiam mali hujus exitus *anceps est atque periculosus, praesertim ubi* ejusmodi hernia jam *inveterata* aut omnino in *incarceratam* degeneravit. Si *nondum intercepta vel praeclusa intestina sunt*, & hernia *sensim orta est*, mitior equidem noxa, neque adeo magnum subest periculum, inprimis ubi commodum, repositis intestinis, *vinculum* sive *subligaculum* adhibeatur atque constanter satisque diu gestetur. Interea tamen malum valde molestum est, & aegros ad multa negotia ineptos reddit, *insuper etiam habito subligaculo* periculum est, ne vel mitissima etiam hernia in tumore arctius includatur atque in incarceratam paulatim, imo & subinde subito degeneret, noxasque supra memoratas singulas concitet. In *hernia* autem vi & subito facta vel & jam *incarcerata*, nisi opportuno *tempore intestina refundantur*, fere post alterum sive tertium diem, sive citius quoque interdum, gravissima inflammatio supervenit, celerrimeque utplurimum homines aegros consumit. Quam equidem ob caussam, quoad fieri potest, promtissimum illis afferendum est auxilium, videndumque ut in vehementiori malo, quod remediis cedere recusat, si symptomata sunt vehementia, mature & quandoque *nondum elapsis viginti quatuor horis*, operatio instituatur. Nam ubi, viribus maximam partem jam tum exhaustis, maculae rubrae & *nigrae in tumore se manifestant, sphacelum* *Prognosis.*

(*a*) Negant *quidam omentum hic prolabi posse, quia nimis breve esset.* Sed praeter aliorum observationes duplicem casum ipse in inciso cadavere vidi & jam descripsi An. 1715. in Ephem. Nat. Cur. Cent. V. pag. 164. obs. 85. aliasque adhuc postea.

celum (*a*) indicant, & si singultus, sudor *frigidus atque frigus universas corporis partes invadunt*, paucas utplurimum *intra horas aegri emoriuntur*. Adeoque tunc non frustra solum manus medica adhibetur, sed & vel maxime metuendum videtur, ne in ipso opere, quippe satis jam per se periculoso, homines exspirent, atque tunc mortis caussa temere in curationem transferatur, quae tamen intestinorum sphacelo potius accepta erat referenda. Quando vero *mala praedicta sunt leniora*, nec nimis urgent, aegerque adhuc satis vegetus, paullo diutius curatio, quae scalpello fit, differri potest. Quoties *omentum simul cum intestinis prolapsum est*, minus plerumque graviter homines periclitantur, quam ubi nuda intestina incarcerata sive coarctata sentiuntur. *Omentum* magna vi protrusum difficulter aut subinde prorsus refundi nequit, sed saepius in suppurationem abit, imo & *solum omentum prolapsum* quandoque *herniae incarceratae symptomata cancitavit*, *ut varii* notarunt Autores, ubi in sectione non nisi omentum prolapsum invenerunt (*b*). *Simulatque vero tumor*, *rubedine atque duritie quodammodo imminutis*, cum mollitie quadam nigrescit, vel maculas saltem rubras, lividas aut *nigricantes exhibet*, ut jam diximus, ipsumque tandem sensum amittit; *vomitus autem ac febris* continuo aegrum exercent; tandem si singultus supervenit, *pulsus debilis atque oculi turbati & veluti cornei videntur*, tum ex his quasi manifestis indiciis colligendum, a sphacelo jam tum occupata esse intestina. *Ubi jam ad interiores quoque partes inflammatio transiit*, (transiisse autem ex illo conjicitur, si ventrem distendi, umbilicum vero sursum attolli observamus) tum exigua plerumque, imo vero nulla vitae spes reliqua est. *Denique ubi forte intestina prolapsa cum aliis partibus coaluerunt*, *difficilis admodum atque anceps solet esse per scalpellum curatio*: quia intestina tunc vix ac ne vix quidem refundi in ventrem possunt, nisi a partibus, quibus adhaerent, *scalpello resolvantur*; quod vero quandoque difficillimum, periculosum, vel prorsus impossibile est, *praesertim in hernia femorali*, quando intestina cum arteria vel vena crurali coaluerunt, ut Garengeotius perhibet (*c*). Ut proinde falli *neutiquam videantur*, *quicunque statuunt*, *antiquiores Medicos penitus hic ab operatione Chirurgica abstinuisse*: siquidem neque Celsus, neque Aegineta, neque veterum alius quisquam, quantum ego saltem novi, illius curationem descripserunt (*d*). Interea tamen quia saepe utilis curatio haec deprehensa fuit, licet multa prava adfuerint mala, eam justo tempore minime negligendam censeo. Denique etiam cavendum, ne ejusmodi *hernia pro bubone aperiatur*, sicut ab incautis saepe factum est, quia hoc ipso aeger interfici posset.

VI.

(*a*) Maculas ejusmodi infallibilia gangraenae signa esse Cyprianus docuit epist. de foetu, pag. 83.

(*b*) Ut Dionis in Chirurg. pag. 274. edit. 2. Garengeot. Chirurg. ubi de herniis, & ejusmodi etiam exemplum Ruyschius mihi retulit. Plura alii recentiores & cumprimis *Fayus* in notis ad *Dionisium*, Act. Acad. Chirurg. Dranius in Operat. Chirurg. Cap. de hern. inguinali, & *Gunzius* Lib. de Herniis collegerunt.

(*c*) Articulo de herniis.

(*d*) *Mentionem quidem* Celsus *fecit herniae*, ubi stercore accepto vastius tumet, retroque compelli non potest, & vomitus tandem supervenit, L. VII. cap. 18. imo & cap. 20. ubi vero ait, *scalpellum hic sine pernicie adhiberi non posse*, p. 493. edit. Wedel. & medicamentis solum agit, atque venae sectione.

VI.

Solet autem, pro *diversa mali gravitate*, imo & pro diverso morbi *tempore vel aetate*, triplici fere modo curatio institui. Namque *ubi* recens & *commode adhuc refundi prolapsa possint*, *sequentem in modum tractare hominem aegrum conveniet.* Quicquid foras devolutum est, aegro supino, coxis elevatis, & *femore paullulum flexo*, ut tensa cutis remittat, quam lenissime fieri potest, per injectam manum blanda contrectatione, ac pressione versus exteriora secundum ductum vasorum spermaticorum, reprimatur, emplastroque (*a*) glutinoso ac splenio super illam partem, quae intestina transmiserat, imposito, *aptum vinculum* sive *subligaculum aliquod*, peculiari pila sive scuto instructum, adhibeatur: quorum varia apta Tab. XXV. delineantur. Quod ipsum equidem, ubi probe constrictum per complures menses firmiter ventrem locumque relaxatum continuerit, *in pueris* & juvenibus, imo & *saepe in adultis*, si malum recens est, foramen *procidentiae* ita rursus *angustat & constringit*, ut intestina non *amplius prolabantur*, atque sic pristinum quasi abdomini & loco relaxato vigorem suum restituet, quemadmodum hac ratione plurimos curavi. *Infantes* certe, *pueri atque adolescentes*, sive qui vicesimum aetatis annum non usque adeo multum superarunt, quam *felicissime plenissimeque utplurimum sanari* hac ratione *possunt.* Neque *proin opus est*, ut, quemadmodum FABRICII AB AQUAPENDENTE tempore factum est (*b*), & adhuc fieri plerumque ab agyrtis atque circumforaneis solet, *crudeli sectioni statim subjiciamus*, *quibus servandis longe mitior cura suffecisset*, praesertim si curatio illa, ut his hominibus mos est, *cum testiculi* (*c*) *imo saepe* ipsius *vitae jactura contingit*, eum solum in finem, ut plus pecuniae aegris extorquere possint. *Aetate provectioribus* semel istam in adultiori aetate, curam expertis, nisi pristinas denuo sentire molestias ipsi voluerint, haec inprimis necessaria cautio est, ne facile per omnem vitam subligaculum deponant, neve justo vehementius unquam corpus suum agitent, quia hernia alias facile redit. Neque enim obstat, quo minus & *officii sui negotiis rite defungi & senescere* tandem *quamplurimi per adhibitam solertiam debitam una cum idoneo vinculo possint*, tametsi hernia olim ipsi laboraverint. Quin juvenes etiam, viginti atque plures *annos habentes*, sicubi *recens* adhuc malum fuerit, haud prorsus infeliciter, per adhibita vincula apta, sanari saepissime posse, frequens rerum usus me condocuit.

Curatio, ubi reponi potest fasciis.

VII.

Interea tamen, si forte in nonnullis *prolapsus ejusmodi vincturis intus retineri nequeat*, sicut interdum contingit, vel nonnulli earum molestiam, praesertim quando eis curari nequeunt, diutius perferre nolint, sed perfectius curari malint,

2. Sectione.

(*a*) Commendatur praecipue in hunc finem *emplastrum ad hernias* usitatum, itemque *empl. de pelle arietina.*

(*b*) Operat. Chirurg. pag. mihi 274.

(*c*) HILDANUS refert Helvetios suo tempore putasse, se ab hernia non rite curatos esse, nisi testiculus excisus fuerit. Obs. Cent. II. Obs. 52 & in Epist. de hern. uter. CELSUS contra dicit, *si parvulo puero intestinum descendit, ante scalpellum experiunda vinctura est.* Lib. VII. cap. 20.

lint, apta & *provida ſectione*, qua cutis inciſa a ſacco herniae ſeparatur, & hic, refuſis prius partibus prolapſis, ad *annulum muſculi obliqui externi probe ligatur*, ſine noxa teſticulis aut vaſis ſpermaticis illata, ſanari quoque nunc poſſunt; de quibus vero inferius plura, ubi de herniae ſcroti per ſectionem curandi ratione Cap. CXIX. §. XII dicturus ſum.

VIII.

Si hernia ob adhaeſionem refundi nequit.

Dantur etiam ſaepe caſus, ubi hernia quidem *non eſt incarcerata*, ſed annulus abdominis ſatis amplus, ita ut inteſtina non ſtringat, verum propterea refundi nequit, quia inteſtina & omentum *in herniae ſacco accreta ſunt.* In his neque vincturis, quae praedictas reponendas hernias alias continent, boni aliquid aegris praeſtare poſſumus, e contrario partes prolapſae tantum iis comprimerentur, ut inflammatio & alia gravia mala inde concitari poſſint; *neque etiam ſectio his facile ſuadenda*, quia ignoramus an inteſtina ſine periculo a partibus cohaerentibus ſolvi poſſint. Hinc his ſolum faſcias quae hernias ejusmodi ſuſtinere poſſunt, ſuaſi, ne pondere aegris nimis fiant moleſtae, & ſimul majorem prolapſum aliquo modo impediant. Si vero in his aliquando hernia incarcerata oriretur, ut talis, prout Capite ſequenti docuimus, eſſet curanda.

CAPUT CXVII.

De bubonocele ſive hernia inguinali incarcerata.

I.

Curandi ratio, quando reponi nequit.

SI *jam tum incarcerata* vel *intercepta eſt hernia*, ſive *id ab annulo* muſculi abdominis nimis elaſtico fiat, ſive ut DRANIUS etiam obſervavit (*a*), *a parte ſuperiore ipſius ſacci, qui inteſtina* prolapſa continet, atque ſic comparata, ut ob inflammationem concitatam per ſuam conſtrictionem non acutiſſimis tantum doloribus atque ſupra memoratis malis aegri exerceantur, ſed inteſtina quoque refundi prorſus nequeant, imo ope inflammationis cum ſacco concreſcant, *ferrum* continuo eadem fere ratione adhiberi, pro foramine iſto, *per quod inteſtina proruperunt*, *dilatando*, a quibuſdam ſolet; *quemadmodum ſcilicet in omphalocele poſuimus*, ne gangraena oriatur. Interim quia incarceratae herniae *curatio in eo potiſſimum ſita eſt*, ut, quicquid vel inteſtinorum vel omenti ex abdomine prolapſum eſt, priſtinis ſedibus ſuis *reſtituatur*, prudentis utique *Medici eſt*, *mitiora quaeque remedia* eaque cauſſae diligenter accommodata *prius experiri*, quam ad operationem ipſam, utpote inſigniter & dolorificam & periculoſam veniatur. *Adhibenda* igitur, ubi ſanguis abundat, hic ſunt, *ſanguinis per venas detractio* (*b*), & *lenia purgantia* ex tamarindis, foliis ſennae & manna parata, quae maximi ſaepe hic uſus ſunt, eaque, ſi opus, repetita, loco dolenti *olea* quaedam mollientia, ſimiliave *unguenta*, & *cataplasmata* ex

(*a*) Obſ. Chirurg. Tom. I. Obſ. 57. & 58.

(*b*) In *ſenibus* contra ac debilibus ab ea abſtinendum, quia aegri hi inde magis debilitarentur, ſic ut facilius humorum quies, & corruptio & mors inducerentur.

ex emollientibus & resolventibus parata, & cum aceto decocta, praesertim ubi malum *a fecibus indurati* ortum est, saepius admovenda alvusque clysteribus ducenda (*a*), donec, foramine fecibus atque *intestinis sufficienter* emollitis, compelli rursus *in abdomen*, *quicquid foras proruperat*, *sensim per adhibitos* digitos queat. *Commodissima autem curationis hujus via* haec est. Aeger, *emissa prius urina*, depresso capite, *coxis erectioribus*, femoreque dolentis lateris paululum reducto seu inflexo resupinatur; intestina vero digitis, super tumore quasi in circulum agitatis, *leniter versus os ileum reprimuntur inque sedem propriam repelluntur.* Quo facto, per impositam manum, diligentissime contineri ab administro quodam abdominis pars illa debet, ex qua intestina proruperant; ne scilicet, quicquid depressum est, denuo prorumpat. Denique *idonea vinctura instituenda*, emplastro scilicet *glutinoso splenioque* crasso *simplici vel duplici* triangulari spiritu vini calido probe imbuto, super vitiosam partem istam impositis, *firmiterque vel per injectam fasciam aliquam quam spicam inguinis vocant*, vel etiam *per vinculum coriaceum comprehensis.* Neque vero deponi facile vinculum istud oportet, sed quam diutissime, vel etiam, ubi hominis aetas id postulaverit, per universam vitam, prout antea (*N. VI. cap. CXVI.*) diximus, gestari. *Quodsi vero ista ratione reduci in sedem pristinam intestina nequeant*, haud abs re Medicus faciet, si *per clysterem ex tabaci melioris sive fortioris fumo*, in anum ope peculiaris machinae, infra, ubi de operationibus ani agitur, descriptae, (*b*) diu satis injecto, curationem tentaverit. Hujus *etenim subsidio feliciter egomet varios & cumprimis primo virum quendam sanavi*, quem, *frustra plane* adhibitis *clysteribus ceteris* itemque unguentis & cataplasmatibus per *triduum jam* hernia incarcerata acerbissime discruciaverat, quemque nemo fere non, propter teterrimum stercoris vomitum maximamque jam corporis debilitatem morti certissimae proximum crediderat; *postea que adhuc aliquot ejusmodi aegros hoc fumo tabaci feliciter restitui*, ut non nisi semel *adhuc hoc* in morbo ad scalpellum *accedere opus mihi fuerit* (*c*). CLACIUS equidem, una cum aliis, quam commodissime refundi prolapsa intestina posse statuit, si *linamentis*, *aqua frigida madentibus*, frequentissime tumor ille ventris contegatur (*d*). Quam curandi rationem, si novum adhuc malum est, haud prorsus inutiliter adhiberi egomet crediderim; contra vero, ubi intestina jam aliquam corruptionem susceperunt (*e*).

II.

(*a*) Nonnulli etiam hic *balnea* commendant, inprimis veteres, vid. CELSUS Lib. VII. Cap. XX. quae vero aliena deprehensa sunt, teste *Garengeoto*, cap. de herniis. Ita & alii quaevis fere emollientia damnant, nisi forte *in fecibus induratis*, quia eis facile putredo & corruptio intestinorum induceretur, sed potius *spiritum vini calidum* cum spleniis & RIVERII consilio saepe superimponunt, praesertim ubi inflammatio est.

(*b*) Vid. Tab. XXXIV. fig. 13.

(*c*) In aegro quodam aliquando magnam tabaci vulgaris sive debilioris copiam, sed sine effectu inflari curavi; postquam vero nicotianam illam Virginianam, quam *canaster* vulgo appellare solent, adhibendam jussissem, brevi alvus sollicitata est, & intestina prolapsa sponte ac subito intrarunt.

(*d*) *In Observat. Chirurg. pag.* 283. & antea jam DIONIS in Oper. Chir. MONRO autem *vinum* rubrum frigidum, imo *ipsius nivis* usum hic commendat in Act. Edinb. T. V. p. 285. praesertim si malum *a flatibus* vel a partibus flaccidis ortum trahit.

(*e*) Ubi intestina aliqua jam corruptione vel gangraena sunt correpta, *usum corticis peruviani* recentiores quidam valentissimum observarunt. Vid. Commerc. Litt. Norimb. An. 1735. pag. 3.

I I.

Curandi modus per scalpellum.

Sed *ubi neque hoc modo reponi prolapsa intestina possent*, quemadmodum fieri quandoque solet, quoties *tumor nimis jam induruisse*, *inflammatio* autem cum doloribus *atque* continuo vomitu, vel ipso etiam *stercoris vomitu* jam valde increvisse, advertuntur, Medici prudentis officium est, tum quanta noxae gravitas, tum quanta *curationis per scalpellum necessitas*, verum etiam *quanta ejus difficultas sit*, *periclitantis necessariis* ostendere: ne scilicet *aeger nimis debilis* evadat, aut intestinum corrumpatur, & dubia vitae spes per cunctationem in *praesentissimum mortis periculum convertatur*; *neve* Medicus, dum servare neutiquam potuit, interfecisse hominem videatur. Quando igitur *aeger consentientibus amicis scalpello se submittere vult*, sciendum eam *in incidendo herniae sacco*, & deinde etiam in *annulo* intestina stringente findendo consistere, eamque ubi intestinum solum est in tumore, magis maturandum esse, quam ubi simul omentum intermixtum est. Itaque tunc *ad operationem simulatque veniendum* est, *urinam ante omnia emittere aegrotus debet*, ne vesica urina distenta intestinorum regressum impediat, aut scalpello facile laedatur. *Urina missa*, *super mensa vel laterali lectuli parte idem resupinetur*, natibus capite magis elevatis, & si inguen incidendum pube contegitur, ante radendum, ne pili curantis manum impediant: depressoque *dein capite*, *coxis vero in altum adductis*, *firmiter* a ministris quibusdam robustioribus, qualiter in omphaloceles *curatione praecepimus*, *contineatur*, *femore isto*, cui malum vicinum est, ne scilicet cutis nimium distendatur, paululum reducto. *Cutem postea complicatam* ab altera tumoris parte una cum pinguedine *omni Medicus*, sed *minister aliquis*, *ab altera*, ut in omphalocele jam diximus, *prehendat*, sursumque, quantum fieri potest, adductam, linea recta super medio tumoris scalpello incidat, & postea ope specilli sulcati plagam sursum, ad pollicis latitudinem supra annulum, deorsumque, quantum satis est, diducat (*a*). *Sicubi vero*, *propter vehementiorem inflammationem* aliquam, *contrahi vel attolli* modo praedicto *cutis nequeat*, sicut quandoque contingit, *tum Chirurgus sinistrae manus pollice atque digito medio tumorem comprehendat*, *scalpelloque cautissime* ac *suspensa velut manu super illum deorsum versus tracto*, plagam *rectam faciat*; sed ita *tamen levem*, *ut non nisi cutis*, quae *tenuissima* saepe in *istiusmodi tumoribus esse solet*, dividatur, neque intestina simul cum vitae periculo, ut quandoque contigit, incidantur (*b*), hocque *in recenti hernia incarcerata* eo cautius est agendum, quia saccus in his tenuissimus est. *Cute*, quemadmodum praecepimus, *paullulum divisa*, *specillum sulcatum inter divisam cutem & tumorem immittatur*, *plagaque tam sursum* quam deorsum *aut scalpello aut forfice* amplietur. Postea *hamulis utrinque injectis*, *ipsa diducatur*, positoque *ad praecavendam* intestinorum laesionem, *scalpello*, *per specillum vel spathulam*, *vel* scalpelli manubrium, vel per ungues etiam digitorum, quicquid *forte pinguedinis aut tunicae cellulosae subest*, circumspecte dividatur, *donec scilicet vel* intestina, vel *quod sae-*

(*a*) GARENGEOT. putat se hoc artificium quam clarissime figuris Tab. 1 & 2. Tom. I. Oper. Chirurg. edit. 2. repraesentasse; verum paucissimi profecto ob male exaratam figuram inde illud rite cognoscere poterunt.

(*b*) Exemplum istiusmodi extat apud NUCKIUM *in Adenographia pag.* 137.

saepius contingit, ipsorum involucrum, peritonaeum scilicet dilatatum, quod *sacculum* ipsorum appellant, & saepe, praesertim in herniis vetustis *valde incrustatum* est, *in conspectum prodeat.* Recentiores Galli, teste GARENGEOTO (*a*), *lamellas tunicae* cellulosae, imo & ipsius sacci, ut citius se expediant, *non obtusis instrumentis, sed scalpello, eoque non ad perpendiculum, sed oblique ducto, sensim prudenterque dividunt*, donec *tandem ad sacculum praedictum* perveniant, sed quam cautissime tunc agendum, ne intestina scalpello laedantur. Ne *qua autem porro*, dum involucrum illud sive sacculum incidimus, *subjecta intestina simul laedamus, necessarium utique videtur*, paululum *id sursum quoque pollice & indice manus sinistrae adducere*, atque ita *scalpello vel forfice* circumspecte applicato, *plaga exigua incidere sive leviter tantum perforare.* Ubi saccus valde crassus aperiendus nec digitis elevari nequit, speculo tenui ejus laminae sensim sensimque elevandae ac dissecandae, donec tandem in saccum perveniamus, qui deinde, quantum satis est, aperitur. Dum vero hoc fit, Chirurgum terrere non debet, *quando aliquid seri vel aqua quaedam prosilit*, ac si intestinum quoddam vulnerasset; quia fere semper hoc in sacculo ex transpiratione intestinorum liquor quidam aqueus deprehenditur; sed potius mox vel *per forficem apicibus obtusis donatam, vel per scalpellum aliquod, sive rectum, sive curvum, ope specilli sulcati immissum*, vel *per scalpellum globulo praemunitum*, (vid. Tab. V. fig. 3. 4. vel 5.) *quale*, judice GARENGEOTO, *omnibus ceteris ferramentis hic praestat* (*b*), vel *per forficem aut scalpellum super digito in plagam immissum*, tunicam istam ad abdominis foramen sive annulum usque concidere. Quodsi forte, dum incisio haec fit, *vasculum quoddam sanguiferum incisum sanguinem multum fundat*, & Chirurgum in opere suo impediat, *a ministro* illud vel *digitis comprimendum, vel interjecto simul splenio contineri*, vel *etiam filo, acus ope subducto, constringi & sanguis spongia vel linteolis abstergi debet.* Quo equidem rite confecto, proximum est, ut compellere intestina, siquidem salva adhuc fuerint, & postea quoque omentum si adest, per musculorum abdominis annulum, blanda digitorum compressione suscipiamus. Intestinum vero, quia saepe omento, ut sacco, involutum est, hoc incidendum ad annulum usque, & intestinum digitis si fieri potest sine annuli sectione reponendum; annulus enim sine necessitate non dissecandus. Quodsi forte *faeces aut flatus contenti hoc impediant*, tentandum ut hi prius blande repellantur. Ubi vero nec ista ratione compellere intestina licuerit, a *rudiori pressione*, ne laedantur, abstinendum, *fibraeque tendineae annulum ambientes scalpello solvendae*, quo ipso saepe annulus ita relaxatur, ut refundi intus queant. Sed si nec ita res succederet, specillo sulcato & *scalpello ampliari*, sive incidi, *quantum satis est*, locus procidentiae, & speciatim primo *annulus debet; sed caute tamen, atque lineam albam versus, ne scilicet arteria epigastrica, quae exteriore latere e crurali provenit, simul concidatur*, quia larga inde sanguinis profusio metuenda (*c*).

Si

(*a*) In Oper. Chirurg. Artic. de Bubonocele.

(*b*) Oper. Chirurg. Tom. I. p. 326.

(*c*) *Quodsi tamen casu arteria haec laederetur*, linamentum liquore styptico imbutum ei esset imponendum, eaque versus os ilei probe comprimenda, ita postea ope consuetae deligationis hujus mali & haec profusio cohiberi poterit. *Arteriam epigastricam* vero hic non facile laedi asseverat DRANIUS in Oper. Chirurg. de Hern. & sic mihi quoque videtur.

Si partes prolapsae extus cum ſacco *adhaerent*, ſicuti in antiquis ſaepe eſt, eae quam cautiſſime vel digitis, vel ſpecillo, vel ſcalpello, ſi tuto fieri poteſt, ſolvendae; ſin vero ſeparari ſine periculo nequit, relinquendum ſicut in herniis antiquis ſaepe contingit. *Inſtrumenta annulo dilatando propria*, ſunt *vel ſcalpella vel ferramenta modo indicata*; vel etiam pro inteſtinis melius defendendis *ſpecillum illud lamina cordiformi inſtructum* Tab. XXIV. fig. 8. vel ſcalpellum MORANDI fig. 9. vel DRANII fig. 10. in capſula, tanquam in ſpecillo quodam cavo abſconditum. Ab aliquo tempore valde commendata fuerunt pro hoc uſu *ſcalpella ea, in capſulis quoque occultata* (*Tab XXV. fig.* 1. & 2.); quorum prius *fig.* 1 in capſula AC reconditum hic exhibetur: quod vero, poſtquam in locum procidentiae immiſſum erat & lamina B pollice premebatur, ex capſula egrediebatur, ut in *fig.* 2. *litt.* A. demonſtratur, atque ſic eo procidentiae locus, ſive annulus muſculi abdominis erat, ſive ſacculi pars ſuperior, quae inteſtina ſtrangulabat, incidebatur. *Verum quia his facilius interiora inciduntur ac laeduntur*, dum *apex primum* prodit & ſcindit, *quam pars inteſtina coarctans*, priora merito his hodie praeferuntur. Sed ne qua tamen forte inteſtina, quippe inſigniter lubrica, dum abdominis foramen ampliamus, proruant, ſcalpelloque ſeſe *objiciant*, quando forte vel ſimplici *ſpecillo ſulcato*, vel *etiam* MORANDI *ſcalpello utimur*, *Tab. XXIV. fig.* 9. quam ſolertiſſime reprimi eadem ab adminiſtro quodam debent. Alias inſtrumento (*fig.* 2. *Tab. XXV.*) eunden in finem lamina quaedam, per litteram D hic deſignata, ſubjuncta eſt, id quod deinde PETITUS in ſpecillo *Tab. XXIV. fig.* 8. & DRANIUS *fig.* 10. imitati ſunt atque corrigere ſtuduerunt. Loco procidentiae ſatis dilatato inteſtina refundenda, vulnuſque *linamentis*, *ſpleniis triangularibus* & faſcia, quae *ſpica* dicitur, deligandum. *Nonnulli vero prius annulum ſcarificant, ut tanto firmiorem cicatricem* hoc ipſo efficiant, ne hernia tum facile redire queat, id quod in laxiori harum partium conſtitutione haud prorſus alienum eſſe exiſtimo. *Quidam etiam in hiatum abdominis longam turundam filo longo inſtructam, immittunt*, & *poſtea ſplenia ſuperimponunt*, *id* quod in *ſimplici* & recenti *malo ſupervacaneum*, imo inutile & *noxium eſſe judico*; contra adhiberi ea poterit in *malo veteri & complicato*, ubi *humores vitioſi ac putridi* aut abſceſſus intus deprehenduntur. Sed hac de re N. IX. uberius adhuc diſputabitur (*a*).

III.

Alia curandi ratio I. ARNOLDI.

Hactenus propoſitis Medicorum *artificiis*, *tametſi feliciter repelli devoluta in inguen inteſtina queant*; tamen *haud abs re fuerit*, quam *curandi viam alii quoque nobiles Chirurgi* in tam difficili, quale hoc eſt, negotio, *tentaverint*, breviter hic ediſſerere. Sic enim Chirurgorum aliqui, ARNOLDI, praeſtantiſſimi quondam Chirurgi Pariſini, conſilium atque exemplum ſecuti, *perforata cute*, *ſpecillum ſulcatum*, *idemque circa extremum clauſum*, ut ex Tab. I. litt. M. & N. videre licet, *ſubter cutem leniter deprimunt*, immiſſaque *ſuper illo forfice quadam minus acuminata*, *utrinque plagam* iſtam, quantum opus videtur, *ampliant*. Deinde oras

(*a*) MURALTUS in Script. ſuis Chirurg. p. 692. & ſeq. Obſ. 210. 211. &. 213. ejuſmodi operationes ſcalpello a *Freitagio* Chirurgo Tigurino, feliciter peractas deſcribit, verum in viris *teſticulum* ſemper ſimul extirpavit.

oras vulneris alterutrius manus digitis comprehendunt, atque ita *cutem, adhibito* alterius manus *digito* vel *specillo quodam*, leniter *a subjecto tumore* divellunt, tandemque ipsam per scalpellum vel forficem digito *impositum eatenus dividunt, quatenus ipsa intestinorum compellendorum moles idem postulat.* Tum medio sinistrae manus digito atque pollice super tumorem impositis, manu *dextra scalpellum falcatum atque acutum* prehendunt; quo ipso in latus paululum inclinato, (sic enim & clarius singula spectari, & facilius intestina cum sacculo sarta tectaque servari possunt:) *tunicas* istas *singulas*, quibus *sacculus tegitur, quorum* modo *plures*, modo *pauciores* sunt (*a*), *provide concidunt.* Si quae *autem venulae sese* offerunt, *tum ipsae binis in locis antea ligantur, quam dissecantur*; ne sanguis inde profluens Medicum in opere suo impediat (*b*). Si quid *sanguinis nihilominus* ex vulnere promanaverit, *linamentis* vel *spongiis adhibitis* diligenter idem abstergitur. Quicquid vero *tunicarum dissectarum hinc* atque inde *sacculo adhaeret*, id ipsum *vel digitis divellitur*, *vel* etiam sulcato *specillo submisso*, *forfice* in apice *retusa rescinditur.* Quibus equidem rite peractis singulis, proximum est, ut *pollice atque indice applicatis*, *tumoris tunica sive intestinorum sacculus firmiter* comprehendatur, sursumque elevetur; quod si fit, certi sumus hanc membranam saccum esse hernialem. Hunc ipsum *sacculum* undique *a partibus cohaerentibus separat*, *eundemque*, *nusquam* perforat, *sed integrum* relinquit PETITUS, & specillum sulcatum cuspideque clausa instructum, juxta sacculum sub *annulum istum, ex quo devoluta sunt intestina*, *demittit*, ipsamque *viam istam*, *modo superius* proposito, *scalpello* facta incisione *ampliat.* Mox, inferiore *sacculi* a vicinis resoluti *parte manibus comprehensa*, quicquid intestinorum *inibi continetur*, *leniter versus os ileum* ac ventrem blandis motitationibus *deprimit*, atque ita *pedetentim ad sedem pristinam* intestina reprimit. Compulsis hac ratione intestinis, ad herniam novam certius *praecavendam sacculum in modum globuli complicatum per idem foramen reprimit*, (quem in eo *sensim postea indurari*, *illudque bene claudere* asseverat) *glomere quodam lineo*, ex filamentis lineis compacto & linteo obducto, (Galli *la Pelotte de Mr.* PETIT nuncupant) atque albo & vitello ovi cum admixta *spiritus vini portiuncula* conquassato, diligenter humectato atque expresso, & *intra manus ita volutato*, ut *cylindri aut ovuli alicujus figuram idem* accipiat, *superimposito.* Juxta & supra glomus illud minuta quaedam alia glomera linea, vel & linamenta injiciuntur. Quae ut firmiter abdominis partem aegram contineant, *tribus quatuorve spleniis triangularibus*, *sensim majoribus*, *spiritu vini madidis conteguntur*, exactissimeque per injectam fasciam, quam *spicam inguinalem* appellant, deligantur.

2. PETITI.

IV.

Sed si verum fateri fas est, *haec modo proposita curandi* ratio, *qua sacculus non aperitur*, nec *mihi nec aliis praestantioribus Chirurgis satis* placet: & 1. quidem, quia *sacculus ille* haud raro cum *vasis spermaticis coalitus est*, quae, dum ipsum inde separare volumus, facile laeduntur. 2. Quia *omentum vel intestina evoluta* *sae-*

Quid de hac methodo sit sentiendum, aliaque observanda.

(*a*) Quo inveteratae magis ejusmodi herniae sunt, eo crassiores fieri solent hae tunicae, & contra.

(*b*) Sed hae venulae plerumque prius non conspiciuntur, quam concisae sunt.

saepius jam corrupta; id quod clauso relicto sacculo, nec cognosci, nec conveniens auxilium adhiberi, adeoque facile mortis caussa esse potest. *Nam intestinum corruptum*, quamvis *macula solum nigra* in eo adesset, aut *vulneratum*, non est reponendum, quia sordes in cavum abdominis inciderent. Imo si *magnum frustum intestini corruptum*, resecandum est, & extrema sana mesenterii sutura ad modum *Peyronii* jungenda. Si vero jungi nequeunt, superius vulneri sutura jungendum, ut ibi anus fiat. *Omentum si sanum*, post intestinum refusum, refundendum; sin vero *gangraena corruptum*, ligandum in infima parte corrupti, & corruptum inferius resecandum. Sunt quidem qui resectum omentum sine ligatura reponi volunt, verum ille modus mihi magis placet: Si omentum sanum sacco adhaeret, sine noxa relinqui, vel etiam resecari potest. 3. Quandoque in sacco illo *larga foetidi ichoris copia includitur*, qui in ea methodo in ventrem haud sine manifestissima noxa repelleretur: CHESELDENUS enim, Britannorum Chirurgus hodie celeberrimus, memoriae prodidit, *se in istiusmodi hernia foetidae amurcae duas quasi libras invenisse*, quae sine dubio in ventrem repulsae aegrotanti mortem intulissent (*a*). 4. *Intestina* & omentum his in casibus *saepius cum partibus externis connatae* sunt (*b*), quae clauso sacculo nec solvi, nec in ventrem refundi possent. 5. Sacculus integer relictus, praesertim si amplus, *facile novae herniae occasionem* atque *aptum receptaculum praebere potest*. 6. Ea methodus in casu, *ubi peritonaeum ruptum est*, *prorsus non* succedit; *quemadmodum* PETITO *has* aliasve rationes MAUCHARTUS, Medicinae in Academia Tubingensi Professor, & discipulus quondam noster diligentissimus, quam aptissime opposuit (*c*). Ita & DRANIUS, saepe jam laudatus Chirurgus Paris. illam curandi rationem haud probat (*d*): primo quia *inde nulla singularis utilitas perspici possit*; deinde quia, si per plures dies *hernia incarcerata* fuit, intestinum vel *omentum saepius jam sphacelo corruptum esset*, ubi si vitiatae hae partes separantur & *cadunt*, sicut *haud raro contingit*, aut saltem *contingere debet*, si aeger *non moritur*; *pus*, *chylus & excrementa in abdomen inciderent*, aegrumque sic necessario tandem conficerent. *Indeque concludit*, *quotiescunque hernia per aliquot dies incarcerata fuit*, *saccum necessario aperiendum esse*. Has igitur ob caussas ut plurimum etiam in malo veteri magnoque tumore *praestare existimo*, *sacculum potius aperire quam integrum relinquere*, eumque modum non *nisi in recenti malo*, ubi *nulla adhuc intestinorum corruptio*, *nulla concretio*, *nullusve abscessus*, *tuto posse adhiberi*: quemadmodum & ipse GARENGEOTUS hanc curationem nunc ad hasce observationes, in altera Operationum suarum Chirurgicarum editione, restrinxit. *Si saccus magnus & valde crassus*, magra ejus pars resecanda. In mulieribus DRANIUS docet *eum ad annulum ligare*; verum in vivis eum sine laesione spermaticorum vasorum separari ab eis atque ligari posse negat, in Operat. Chirurg. p. 132. Hoc quidem in vetustis saepe fieri non posse, concedo; verum in recentioribus rem suc-

(*a*) Conf. *Ejusdem Anatom.* edit. III. pag. 283. Ita & ipse GARENGEOTUS refert, se in ejusmodi hernia magnam foetidae materiae copiam deprehendisse, Oper. Chir. T. I. p. 373.
(*b*) Vid. CYPRIANI Epist. de foetu ex uteri tuba exciso, pag. 85.
(*c*) In Differt. Med. Chirurgica *de hernia incarcerata* Tubingae edita, 4. 1722. pag. 21.
(*d*) *Obs. Chirurg.* Tom. II. pag. 33. & seq.

ſuccedere ex. §. XII hujus Capitis cognoſci poteſt. Interea ubi totus ſeparari & ligari nequit, a lateribus tantum eſt reſecandum, quantum ſine ſeminis vaſorum laeſione fieri poteſt.

V.

Nobilis ille quondam Medicus & Chirurgus Batavus, D. CYPRIANUS, qui ultimam vitae ſuae partem in Anglia tranſegit, & a quo ibidem non pauca me proficere gratus memini, eodem fere modo, ut ſupra ſcripſi, in hoc malo cutem & peritonaei ſaccum aperuit; *ſpeciatim tamen digito, loco ſpecilli ſive conductoris, tanquam optimo,* ut ait, *ſpecillo, hic uſus eſt,* pro plaga *ſacci & cutis amplianda.* Cum vero foramen ſive annulus muſculorum abdominis non ſatis amplum erat pro inteſtinis prolapſis refundendis, cutem, pinguedinem, muſculos & peritonaeum, immiſſo prius ſpecillo ſulcato, cum ſcalpello pro annulo dilatando, *mox autem digito & ſuper hoc forfice, in tantum omnia dilatabat,* quantum *ad inteſtina ſine omni vi intus compellenda opus erat.* Nam *ſatis amplas inciſiones hic valde commendat,* ut inteſtina ſine magno negotio & fere ſine omni violenta preſſione refundi queant; quando enim dilatatio nimis anguſta, inteſtina nimis comprimenda atque collidenda eſſe, ſi ea repellere velimus; unde facile periculoſa inflammatio, gangraena & mors induci poſſent. *Poſtquam vero inteſtina tam craſſa quam tenuia cum externis partibus coalita deprehenderat, ea ſcalpello quam ſolertiſſime ſeparavit,* ac deinde in ventrem repoſuit; *vulnus vero factum ſutura nodoſa, ut in gaſtroraphia* alias ſolenne eſt, clauſit & glutinavit (*a*); atque hanc ſuturam in hac curatione non ſolum Cel. ROSSETUS in hernia incarcerata laudavit (*b*); verum & doctiſſimus quondam Germanus Medicus & Chirurgus, ROLFINCIUS, eam quoque jam centum abhinc annis in ſimili morbo *cum ſucceſſu inſtituit* (*c*).

CYPRIANI *curandi ratio.*

VI.

Cel. Britannorum Chirurgus, CHESELDENUS, in hernia incarcerata, ubi *inteſtina & omentum* prolapſa erant, *ſupra annulum muſculorum* abdominis *ventrem, id eſt cutem, pinguedinem, muſculos abdominis & peritonaeum ſcalpello,* magna *eaque recta plaga, uſque ad locum prolapſus aperuit* (*d*), poſtea *per hoc vulnus immiſſis digitis inteſtina* prolapſa *in ventrem retraxit, omentum* vero adnatum acu duplex filum trahente perforavit, ligavit atque amputavit, aegrumque ſic feliciter reſtituit: quemadmodum hanc inſtauratam rurſus operationem in libro ſuo anatomico non ſolum deſcripſit, verum etiam adjecta figura illuſtravit (*e*). *Utrum vulnus hoc abdominis ſutura, ſicut ego* ſuſpicor, an *alia ratione glutinaverit, non indicat:* optandumque eſſet, ut boni publici cauſſa hanc admo-

CHESELDENI *curandi modus.*

(*a*) Vid. Ejus *Epiſt. de foetu ex uteri tuba exciſo*, pag. 82. & ſeq.
(*b*) Vid. Lib. de Sectione Caeſarea & BAUHINUS in eodem libro pag. 277. ubi plura exempla referuntur.
(*c*) Vid. Ejuſd. Diſſertat. Anatom. pag. 182.
(*d*) Hoc quidem jam olim factum eſſe ex ROSSETI libro de partu caeſareo, ubi de herniis agit, videri poteſt, ſed in deſuetudinem abierat.
(*e*) Edit. tertia, pag. 283. Tab. XXV. itemque in lib. ejus *de lithotomia.*

modum peculiarem operationem & curationem paulo plenius descripsisset, ut tanto major fructus in Arte Chirurgica inde percipi possit. Interea tamen videtur hic Chirurgum quondam admodum celebrem Lugd. Batavum, SMALZIUM, imitatum esse, qui, teste Fr. DEKKERO, hanc curandi viam aliquoties in ejusmodi herniis instituit, remque nitida quoque figura illustravit, in Exercit. Practicis p. 455.

VII.

Quid intestinis repositis fieri debeat.

Intestinis omentoque, quemadmodum praecepimus, *in pristinam sedem* quacunque ratione compulsis, varius pro rerum diversitate decet esse *deligandi modus.* In hoc rerum statu apte potest glomer lineus §. III. annulo imponi, reliquum vulnus linamentis aridis repleri, splenium superimponi, & fascia, spica dicta, modice adstricta deligari. Quidam *superiorem annuli partem scalpello vel forfice crebro incidere vel scarificare*, ut vulgo dicunt, *nonnulli* solent; quo nempe solidior atque *firmior hoc ipso induci vulneri cicatrix queat*, pro nova hernia avertenda. In quo ipso tamen negotio solertissime cavendum, ne denuo intestina prolabantur, aut concidantur. Itaque per *admotum linamentum calidum gnaviter primo* contineri, *deinde reliquam sacci tunicam separari*, *prope annulum filo ligari atque infra ligaturam resecari*, *itemque quod in cute* aut sacco adhuc *forte abundat*, *rescindi*; mox autem glomeribus lineis, *praesertim glomere* PETITI *quod vocant*, atque *spleniis aliquot triangularibus crassis superimpositis*, per adhibitam fasciam, quam *spicam inguinalem* vocant, exactissime vinciri plagam hanc abdominis oportet. Verum hunc scarificandi annulum modum variis non placet, atque ab iis improbatur. Interea tamen *vinctura hunc in modum instituta*, *lectulo* aeger *imponatur*, *eidemque post aliquot horas*, *nisi jam valde debilis*, sanguis *per venam detrahatur.* Corpus *aegrum toto curationis tempore quietum contineatur*, capite paulo demissius posito; *victus autem ratione eadem servata*, quam ad morborum quorumcunque vulnerumque graviorum curationem supra jam tum saepius commendavimus. Denique, *nisi jam per se satis laxa alvus sit*, solvere *in dies singulos per injectas lotiones sive clysteres emollientes* ipsam conveniet. *Si proximo ab instituta curatione triduo vel quatriduo a gravioribus noxis liberi manserint*, *qui* curationem illam sustinuerunt, haud exigua *spes est*, fore, *ut ad pristinam sanitatem illi redeant.* Quam equidem ob caussam haud abs re fuerit, primis *diebus per ingestum medicamentum aliquod conveniens leniter alvum ducere*, atque sic reposita intestina a vitiosis humoribus diligenter expurgare. Si vel *intestinum sphacelo corruptum* aut *apertum*, *vel omentum vitiosum*, vel utraque haec simul e ventre & in vulnere propendere consuetum ducimus, glomer ille lineus magnus tunc non adhibendus, quia has partes minis premendo laederet, & earum purgationem impediret: ideoque deligatio solis linamentis siccis splenio & fascia fieri debet. *Ob inflammationem* vero in intestinis adhuc *superstitem* tollendam, sanguinis missio in sanguineis, clysmata temperantia, Cort. peruv. & idonea fomenta sunt adhibenda. Quoties verocunque *vomitus*, *singultus atque febris* curationi superveniunt, praesentissimo utique mortis periculo expositi solent esse aegrotantes: quibus tamen malis remediis valentissimis mature occurrendum.

VIII.

VIII.

Circa deligationem reliquam sequentes necessariae adhuc sunt observationes. *Prima* scilicet *deligatio*, siquidem satis firmiter illa haeserit, *ante tertium aut alterum saltem diem resolvi temere haud quaquam debet*; nisi forte humores noxii intus contenti aut aliae rationes id altero jam die exigant. Postquam autem constituto tempore ipsa resoluta est, *diligenter abstergi vino vel spiritu vini calido cruor atque sordes debent*, vinctura postea & glutinatione vulneris remediis vulnerariis eadem prorsus ratione institutis, quam in ceterorum vulnerum curatione praescripsimus, nisi quod partes gangraena affectae *oleo terebinthinae* inungi aut foveri possint. Denique in *deligationibus singulis*, quae tamen non nisi quotidie semel, vel ubi nihil urget, solum post alterum diem innovandae sunt, *caveri* quam solertissime *debet*, *ne denuo intestina prorumpant*. Quam equidem propter caussam haud abs re fuerit, hominem aegrum, quoties deligatio resolvitur, *ita deponere*, *ut*, *coxis sursum elatis*, *caput reliquo corpore aliquanto sit depressius*; vulneris autem pars superior gnaviter ab administro quodam per admotam manum contineatur, donec vulnus mundatum, novisque remediis rursus nutritum sit, aegerque tandem ad sanitatem redeat. Vulnere *tandem rite glutinato*, *proximum est*, ut de apto quodam *cingulo sive subligaculo sanatis* prospiciatur. Quod ipsum equidem, ne pristinum denuo malum redeat, a junioribus per unum alterumve annum continuum, ab aetate vero provectioribus per universam vitam gestari oportebit. Ceterum neque id silentio penitus hic praetermittendum videtur, esse in Medicis nonnullos, qui statim post absolutam operationem, *antequam deligatio fiat*, *oleo rosarum calido universum abdomen inungant*, linamentisque calidis deinde contegant; id quod tamen non adeo necessarium esse existimo, imo quandoque noxium, cum oleosa poros obturent, atque inflammationes moveant.

Quid praeterea circa deligationem observandum.

IX.

Multi ex praecipuis Parisiensium Chirurgis, ut DIONISIUS, MERYUS, ARNOLDUS, THIBOTIUS, aliique, sicut N. II. jam dictum est, post hanc operationem & reductionem intestinorum *magnam & longam turundam ex linteo confectam*, *filoque longo ac robusto instructam*, *in foramen abdominis immittere jubent*, *pro aperto illo aliquamdiu servando*, ut humores praeter naturam intus forte contenti per illud sensim emitti queant, ne noxa iis concitetur (*a*). WIDENMANNUS, unus ex recentioribus Germanis Chirurgis, cum DIONISIO vult, ut longitudinem unius & *dimidii pollicis*, *latitudinem* vero sive *crassitudinem pollicis turunda haec habeat*, docetque, eam *in deligatione non extrahendam*, sed tamdiu in vulnere relinquendam esse, donec suppuratione sponte cadat (*b*). Alii eam *adeo crassam & amplam desiderant*, *ut vi aliqua intrudenda sit* (*c*). PETITUS *vero turundas hic prorsus damnat*; partim propter irritationem, quam ipsas concitare existimat; partim propter aërem, qui sic in

De turundarum usu post hanc operationem.

(*a*) GARENGEOT. *Operat. Chirurg.* Cap. de bubonocele.
(*b*) Libr. de lithotomia & herniotomia, pag. 144.
(*c*) Vid. KOCH. in eleganti *de hernia crurali* dissertatione, Heidelbergae An. 1726. impressa.

in ventrem intrare, & noxas intus producere posset (*a*). *Quoniam vero saepius putridi humores his in morbis* in ventre sunt, ut supra dictum est, eis in casibus in *principio per aliquod tempus turundam adhibendam esse*, cum DRANIO (*b*) *existimo.* Contra *si tale quid non adesset*, consultius esse duco turundam omittere, & secundum PETITI *morem globulo nimirum vel nodulo crasso lineo vulneri imposito*, ceterisque supra propositis mox vulnus deligare, ut illud sic quam citissime & firmissime claudi glutinarique queat.

X.

Quid faciendum omento vel intestinis corruptis.

Quando in *operatione*, *sacco deoperto*, *omentum prolapsum*, *vel corruptum*, *vel crassius* est, quam ut refundi queat, in *parte sana* sicut CHESELDENUS §. VI. fecit, *acu filum* duplex trahente perforandum, *utrinque peculiari nodo ligandum*, & *vitiatum resecandum*; sanum vero, *relicto filo extra vulnus*, reponendum, ceterumque *eo procedendum* modo, ut in vulneribus abdominis de *corrupto omento docuimus*. Si *omentum non crassitudine* peccat, sed *solum corruptum* est, pars *corrupta etiam sine ligatura extra vulnus relinqui*, *sana* vero refundi potest: ita vitiata sponte suppuratione separabitur & cadet. Sunt nunc varii qui ejusmodi omenta sive putredine sive scirrho corrupta, vel etiam nimis longa facta usque ad annulum abdominis resecant, & partem sanam *sine ligatura* in ventrem refundunt, atque nihil mali inde sequi perhibent (*c*). Verum hoc uberiori experientia erit confirmandum. Alias nisi parva admodum pars tantum esset resecanda, ligaturam, tanquam certius, cum CHESELDENO praeferendam esse puto, neque DRANIUM hoc probare video in Operat. Chirurg. Cap. de herniis.

X I.

Si intestina prolapsa jam putrida.

Quod si autem *intestina prolapsa corrupta jam tum seu putrefacta* reperiuntur, qualiter fieri plerumque solet, *quoties justo tardius ad operationem proceditur*, tunc sane quam maxime difficilis atque adeo periculosus utplurimum esse exitus operationis consuevit. Fere semper enim homines aegri, rebus ita sese habentibus, paulo post vel & sub ipso quasi ferro emoriuntur. Atque haec ratio *videtur*, *quare Chirurgorum nonnulli in istiusmodo casibus ab opere suscepto mox prorsus desistant*, atque ita homines miseros absque curatione relinquant; ne scilicet, qui servari nequeunt, majoribus adhuc cruciatibus frustra exerceantur (*d*). *Interim quia praestat*, vel maxime *ancipitem etiam curandi viam tentare*, *ubi alia haud perspecta*, quam *in certissimo mortis periculo homines aegros* deserere; haud prorsus alienum fuerit, quia intestinorum corruptorum in abdomen repositio certam fere mortem post se traheret (*e*), *putrefactam illam in-*

(*a*) GARENGEOT. loco citato.
(*b*) Observat. Chirurg. Tom. II. pag. 37.
(*c*) Videri hi possunt in GUNZII Lib. de herniis p. 54.
(*d*) Ita Ann. 1707. Amstelodami RAUIUS fecit. Nam cum in ejusmodi aegro, aperto sacco, intestina nigra conspiceret, mox scalpellum projecit, ab opere destitit, aegrumque reliquit, dicendo: ipsum servari non posse, sed ei brevi esse moriendum; id quod etiam die sequenti factum est.
(*e*) Conf. DRANII Obs. Chirurg. LX. ejusdemque Operat. Chir. p. 130.

inteſtinorum partem penitus excidere; partem vero ſanam, eandemque ſuperiorem, vel *vulneri ea ratione* adſuere, quam ſupra jam tum *in abdominis vulneribus* (*P. I. Lib. I. Cap. VII.*) prolixe ſatis deſcripſimus, vel partes ſanas adhuc inter ſe rurſus conjungere ſive committere, ſicut §. XIII hac de re plura dicemus. Sic enim dubium neutiquam eſt, quin *ſaltem aliqui, praeſertim* natura *valentiores, redire quandoque ad ſanitatem priſtinam valeant*, quibus alias perexigua, *imo vero nulla ſalutis ſpes reliqua videbatur.* Atque haec curandi ratio ſic omnino eſt comparata, ut luculentis non ſolum propriis, ſed & aliorum Chirurgorum & Medicorum *experimentis comprobetur.* Ita enim, praeter teſtimonia ſupra pag. 109. jam producta, clariſſimo Merio auctore (*a*), diſcimus, feliciter aliquando hominem conſanuiſſe, cui in *ejuſmodi ramice inteſtina corrupta ad quatuor* vel *quinque circiter pedes fuerant exciſa, inteſtino cum foramine muſculorum abdominis coalito.* Garengeotius autem memorat, hominis alicujus inteſtino, quanquam illud vitiatum & nigrum jam tum, aperto ſacco, in certo quodam loco deprehenſum fuerit, a Chirurgo nihilominus *in priſtinam ſedem reſtituto*, brevi *poſt feces ex vulnere profluxiſſe*; verum menſtruo circiter ſpatio elapſo, non fecum modo profluvium iſtud paulatim ceſſaſſe, ſed ipſam quoque ventris plagam, per impoſita glomera linea exigua & filis inſtructa, *quoties opus fuerit*, deligatam, ita ſenſim coaluiſſe, ut non *niſi minuta quaedam* & parum *homini moleſta fiſtula remanſerit* (*b*). Sed an non praeſtitiſſet *partem corruptam reſecare*, aliis dijudicandum relinquo, quia neceſſario corruptae quaedam partes in ventrem incidunt, hinc & Dranius hanc repoſitionem diſſuadet Tom. II. p. 37.

XII.

Hic igitur in ejuſmodi caſibus *alia ratione, in qua quam maxime naturam imitari videtur, procedit.* Viſum ſcilicet eſt a quamplurimis Medicis atque etiam ſpeciatim aliquoties a me ipſo, hernias ejuſmodi *incarceratas* ab aegris, praeſertim pauperibus, qui nullum neque Medicum neque Chirurgum in conſilium vocarunt, *pro abſceſſibus fuiſſe habitas.* Verum poſtquam, exantlatis prius quam ſaeviſſimis cruciatibus, ex abſceſſu, ut putarunt, *rupto faeces ſive excrementa, imo, ut aliquoties me videre memini, vermes quoque prodierunt*, medicam demum opem implorarunt. Qui vero tunc plerumque nihil aliud egerunt, quam ut ulcus illud quotidie mundarunt, medicamentum & emplaſtrum vulnerarium ſuperimpoſuerunt; atque hac ratione *factum eſt, ut multi horum aegrorum ſponte magis quam arte reſtituti fuerint:* & quidem ſic, ut vel ulcus omnino glutinatum ſit & aegri perfecte curati, vel in aliis apertura quaedam ſive hiatus in inguine relictus fuit, per quem, quaſi per novum quendam anum, excrementa, imo & haud raro vermes prodierunt. Hunc *itaque ductum naturae*, quia feliciter ſaepe ſponte ceſſit, *imitatus* etiam *eſt* Cl. Dranius *obſervat LX*; atque ubi in operatione hujus mali inteſtina, aperto ſacco, *corrupta jam deprehendit, ea in ventrem refundere quam alieniſſimum duxit*, *quia* corruptae *partes & faeces*, in abdomen *incidentes*, *perículoſiſſima* mala

Dranii *peculiaris modus.*

(*a*) Vid. *Acad. Reg. Scient. Ann.* 1701. *pag.* 372. *edit. Amſt.*
(*b*) In Chirurg. Operat. cap. de Herniis.

mala & mortem *ipſam producerent;* attamen *etiam ea non reſecavit:* verum inciſo ſolum atque *ſic dilatato ſtrangulationis loco*, ut ſanguis libere influere & refluere poſſit, *inteſtinum corruptum* prolapſum *incidit*, ut *ſordes contentae effluere potuerint*, partibuſque remediis vulnerariis, linamentis ſpiritu vini camphorato imbutis, & faſciis proſpectis, ſeparationem partium corruptarum atque ſimul *integri inteſtini cum oris annuli ſive ulceris glutinationem ſpontaneam exſpectavit*, atque ſic res ſine reſectione & ſine ſutura inteſtini cum annulo, adeoque minori labore, eodem tamen cum effectu feliciter ceſſit. *Sed ſi Chirurgus in hac operatione caſu inteſtinum ſanum laederet*, tunc *omnino illud ſutura loco procidentiae jungendum eſſe docet:* quia hoc tam facile foramini ſponte ſe non jungeret; quam tale, quod propter herniam arcte in annulo conſtrictum & inflammatum haereret, atque ope hujus inflammationis ei jungeretur.

XIII.

RAMDOHRII *obſervatio notabilis.*

Haud prorſus abſimile hiſce experimentis illud videtur, quod SERENISSIMI DUCIS BRUNSVICENSIS NOSTRI Chirurgus Aulicus RAMDOHRIUS aliquando feliciter admodum in Guelpherbytana femina quadam inſtituit; dum ſcilicet, poſt herniam incarceratam ſponte ruptam, propendente & exciſa magna inteſtinorum parte corrupta, *binas partes extremas, easdemque ſanas, ſuperiori in inferiorem inſinuata, leniter per injectum filum conjunxit*, in abdomen repoſuit, filique circumducti ope ad vulnus abdominis attraxit, atque ita non modo effecit, *ut cum vulnere confervesceret*, & ad glutinationem, quod mirum videri poterat, inteſtinum diviſum perveniret, ſed feminam quoque velut ex ipſis mortis faucibus retraheret, faecibus poſtea non per vulnus, ſed per anum egredientibus. Mulier illa poſtea ſana vixit, at poſt annum ex pleuritide obiit, atque in inciſo cadavere inteſtina diviſa inter ſe rurſus coalita deprehenſa ſunt: quae ipſe mihi una cum parte abdominis, cum qua coaluerunt, dono dedit, eaque adhuc in ſpiritu vini aſſervo, ut dubitantibus aut diſcentibus ea ſemper oſtendere poſſim (*a*).

XIV.

Quid in hernia ſcroti incarcerata faciendum.

Sicubi *inteſtina in ſcrotum devoluta ita contorquentur* vel *ſtrangulantur*, ut in ventrem refundi nequeant, tum eadem propemodum, quae hactenus explicavimus, neceſſaria ſunt curationis artificia: prouti quidem planius ex jam jam dicendis apparebit. Variae praeterea praeſtantiſſimae atque utiliſſimae obſervationes de ejuſmodi herniis in SAVIARDI Obſ. Chir. 19. & 20. MERYI in Memor. Acad. Reg. Scient. 1701. COURTIALII obſ. pag. 150. itemque

(*a*) Deſcripta prolixius eſt haec obſervatio a D. MOEBIO, auditore quondam noſtro perquam induſtrio, in diſſertatione quadam, varias obſervationes Chirurgicas & Anatomicas deſcribente, quae ſub meo praeſidio Helmſtadii An. 1730. prodiit, ex qua poſtea commercio litter. Norimb. inſerta eſt, unde conſtare poteſt, quod a me notatu haec digniſſima obſervatio primum publicata eſt, quam deinde FAJUS in notis ad *Dionis* Operat. Chir. p. 354. aliique ut egregiam laudarunt. DRANIUS in Oper. Chirurg. de ſimilibus malis diſſerit cap. de hernia inguinali. Verum quod operationem *Bubonoceles incarceratae* quoque *Bubonocelen* p. 121. appellet, probare non poſſum, quia confuſio hujus nominis confuſioni rei occaſionem praebet, neque hoc Medicis uſitatum eſt.

que in DRANII Obſerv. Chirurg. Tom. II. Obſ. 59. videri poſſunt, aliaeque tres Hanoverae annotatae ac deſcriptae in *Commerc. Litterar. Norimb. An.* 1735. *pag.* 3. a Cl. WERLHOFIO, Medico aulico Regis Magnae Britanniae doctiſſimo atque praeſtantiſſimo lectu digniſſimae referuntur. His jungi poſſunt eae quae in Act Edinb. Tom. V. in Act. Acad. Chirurg. Pariſ. & *Gunzii* Lib. de hern. & cumprimis etiam eae, quae in Diſſ. mea de *Hernia incarcer. ſuppurata* jam A. 1738. edita extant, cujus vero haec ultima ſcripta nullam mentionem fecerunt.

CAPVT CXVIII.

De Hernia crurali ſive femorali.

I.

AD inguinalis herniae ſimilitudinem proxime accedit illa, quam vulgo *cruralem*, ego vero *femoralem* appello: ſiquidem ipſa in inguinibus in parte ſuperiori & exteriori femoris, ubi nimirum & arteria & vena, *cruralis* dicta, e ventre ad femur deſcendunt, pronaſcitur. *Quod ipſum equidem mali genus, tametſi ſatis frequens & ſequiori praecipue ſexui familiare ſit*, tamen, quod merito mireris, *pauciſſimi fuerunt, qui vel in eodem explorando vel deſcribendo magnopere* niſi paucis demum abhinc annis *laboraverint*, quique ipſam pro hernia inguinali non habuerint aut ab ipſa diſtinxerint. VERHEYENUS *primus fuit, apud quem de hernia crurali*, licet BARBETTUS rem obſcure jam indicaverit (*a*), aliquid ſcriptis conſignatum inveni (*b*). Poſt VERHEYENUM vero explanatius aliquanto *atque uberius eandem noxam explicarunt* PALFYNUS (*c*), ac poſtea GARENGEOTIUS in Operat. Chirurg. Cap. de herniis; KOCHIUS in Diſſert. *de hernia crurali* (*d*), & DRANIUS in Obſervat. Chirurg. Tom. II. GARENGEOTIUS quidem perhibet (*e*), PAULUM jam hoc mali genus cognoviſſe; ſed non indicat locum hujus auctoris, ubi hoc deſcripſerit: & ego nihil hac de re apud ipſum invenire potui. Ita & verba, quae BARBETTO tribuit, hic addit; quae vero etiam in hoc auctore, Cap. de herniis, haud reperire potui. *Hernia cruralis quid ſit.*

II.

Sed ne quis tamen forte mali hujus rationem atque indolem ignoret, haud abs re facturi nobis videmur, ſi breviter ex Anatomicorum inſtitutis *indicaverimus locum iſtum*, *ubi muſculus* pſoas & iliacus, nec non ſuper his arteria & vena cruralis dicta, ex abdomine ad femur tranſeunt, non uſque adeo firmiter munitum eſſe, ut inteſtinis ſatis reniti queat; ſed peritonaeo tantum, faſcia *Quae mali hujus ratio ſit.*

(*a*) In Chirurgia cap. VII. de herniis.
(*b*) Vid. *Ejuſd. Anatomia*, *edit. poſter. cap. de peritonaeo.*
(*c*) In Chirurg. ſua pag. 79.
(*d*) Heidelbergae An. 1726. edita. Aliam adhuc de *Hernia femorali* edidit OHM, ſub Praeſidio Goelickii Francof ad Viadrum, A. 1740.
(*e*) Oper. Chir. Tom. I. p. 244. edit. II.

cia lata, pinguedine atque cute clausum. *Deinde sceleton aliquod contemplantes, deprehendimus in osse ileo exiguam foveam aliquam super acetabulo* positam, atque ab inferiore musculi oblique descendentis parte, quasi ligamento quodam, ad instar alicujus arcus extenso, quod ligamentum VESALII nonnulli, alii FALLOPII aut POUPARTII appellant, contectam. Per exiguum hiatum istum sive arcum intestina vel omentum quandoque prorumpunt, & cumprimis saepe ipse saccus coeci, atque ita ramicem aliquem peculiarem excitant. GARENGEOTIUS quidem vult, *hanc ramicis speciem frequentius ceteris occurrere herniis.* Verum quamplurimas omnis generis hernias vidi & curavi, inter quas vero vix semel iterumve cruralem vidi, ita ut hic terrarum non sint adeo frequentes.

III.

Diagnosis. Quanquam autem herniam *inguinalem inter & cruralem insignis similitudo intercedat*, dignosci tamen satis facile ab invicem eaedem poterunt, simulatque *propriam utriusque sedem diligenter observaverimus.* Namque *inguinalis* hernia *haud procul a pudendis*, eo nimirum loco nascitur, ubi musculorum abdominis annulus & peritonaei processus, qui ex Anatomicorum scholis probe noscendi, ad scrotum descendunt, & tumor ab illo annulo versus scrotum se extendit, estque proprie paulo supra inguinis flexuram sive sulcum. *Femoralis* vero inguen exterius infestat; dum in *suprema, exteriori atque anteriori femoris parte*, super *acetabulo nimirum*, sive ubi femur cum acetabulo jungitur, & glandulae inguinales sitae sunt, adeoque in ipsa inguinis flexura, suboriri solet. Tum *ipsa quoque paulo* plerumque minor & *rotundior est inguinali*, adeoque longe facilius, quam ipsa, confundi *cum bubonibus potest:* inguinalis vero plerumque paulo magis *oblonga* est. Ceterum quando hernia cruralis nondum, quod ego sciam, peculiari nomine apud Germanos designata est, haud prorsus alienum fuerit, *herniam inguinalem* duplicem constituere: quarum altera *interior*; altera vero, quippe cruralis, inguinalis *exterior* a loco, ubi intestina procidunt, appellari commode potest.

IV.

Prognosis atque curatio liberae. Ad exitum hujus mali atque curam quod attinet, *idem propemodum* hic valet, *quod de hernia inguinali supra* proposuimus: nisi quod hernia femorali laborantes longe gravius quandoque periclitantur, quam qui inguinali affliguntur, ob locum prolapsus angustiorem. Deinde observandum, quod in herniae femoralis curatione, quando prolapsa intestina restituere volumus, magis versus lineam albam, neutiquam autem versus os ileum, ut in inguinali, compelli intestina debeant. Si per adhibitas manus adhuc reponi prolapsa intestina possunt, longe optimum fuerit, *emplastro atque vinculo convenienti*, qualiter fere in hernia inguinali jam tum praecepimus, aegrotantibus succurrere, nisi quod *pilae* vinculi figurae esse debeat magis ovatae. Sed si forte prolapsae partes *vinculis* intus contineri nequeant, aut aeger cura vinculi, quae palliativa saepe tantum esse solet, contentus esse nolit, verum a molestia hujus liberari, atque omnino ab hac hernia curari desideret, *sectione hoc quoque fieri* poterit simili, ut de inguinali non incarcerata Cap. CXVI §. VII indicavi.

V.

V.

Sicubi vero jam tum incarcerata ſive *intercepta* inteſtina reperiuntur, uſque adeo ut *neque* fomenta, neque *olea*, *neque unguenta*, neque *cataplaſmata*, neque *clyſteres*, neque *fumi nicotianae fortioris* injectio, neque alia hujus generis medicamenta ſuperius Cap. CXVII. §. I. commendata quicquam proficiant, & gravia mala ſuperveniant; proximum eſt, ut *ad operationem illam Chirurgicam*, de qua circa bubonocelen tractavimus, procedatur. *Sacculo hunc in modum detecto* (*a*), ampliari paululum levi inciſione verſus lineam albam foramen illud, unde inteſtina proruperunt, oportet; ſed ita tamen, ut, *ſi malum recens*, ipſe ſacculus, PETITI exemplo & conſilio, ſalvus maneat atque illibatus. Per hoc ipſum foramen blande compelli debet, quicquid inteſtinorum & omenti prolapſum eſſe advertitur. *Compelli autem plerumque ſatis facile hic inteſtina poſſunt*; praeſertim quia, prout VERHEYENUS in Anatome ſua (*b*) recte obſervavit, quam *ſaepiſſime non niſi perexigua eorundem portiuncula*, imo ſaepe *non niſi anterior ejus paries*, in diverticulum quaſi expanſus, vel *etiam appendicula quaedam* (*c*) *prolabi circa femur ſolet. Inteſtinis hac via repoſitis*, eadem ratione ut poſt bubonoceles operationem quam exactiſſime deligari vulnus illud oportet. Sic enim feliciter admodum atque celeriter glutinare plagam iſtam licebit.

Curatio incarceratae.

VI.

Si qua autem forte major inteſtinorum pars ex abdomine prorupit; ſi cum *partibus proximis inteſtina prolapſa* coaluerunt; ſi pus vel humores *putridi in ſacco percipiuntur*; ſi denique alia *forte res quaecunque impedit*, *quo minus* ſine ſacculi *inciſione refundi commode inteſtina foras devoluta* queant; vel malum jam diu duravit, ut *inteſtina corrupta* ſint; incidere ante omnia *ſacculum*, imo & ligamentum illud, ſive locum prolapſus *quam cautiſſime*, ut *praecedenti Capite* monuimus; deinde ſi ea adhuc ſana & libera ſunt, blande refundere, aut ſi vicinis nexa, *ea reſolvere inteſtina oportebit*: ſed cum adhibita *tamen prudentia*, *ne qua forte vena vel arteria cruralis ſubjecta*, aut inteſtinum ſimul concidatur, neve ſic praeſentiſſimo vitae periculo aeger exponatur (*d*). Quando *vero omentum vel inteſtinum vitiatum deprehenditur*, eadem, ut praecedente Capite diximus, ratione procedendum. Ceterum, ſi *in hernia crurali ſacculus comprehendi* & a vicinis blande diduci poteſt, filo robuſto juxta arcum circumducto conſtringere, atque ſic *reditum praecavere poſſumus*, qua de re prolixius Cap. ſeq. N. XII.

Alia adhuc Curatio.

C A-

(*a*) DRANIUS monet in Oper. Chir. p. 137. ſub cute hic in ſectione *non reperiri tunicam cellularem*, ſed aponeuroſin faſciae latae, quae incidenda eſſet, antequam ad ſaccum herniae perveniamus.

(*b*) *Cap. de peritonaeo.*

(*c*) Quales RUYSCHIUS varias delineavit Obſ. Chirurg. in Muſeo Anatom. pag. 63. fig. 3. & Theſaur. Anatom. VII. Tab. 4. fig. 2. & 3. item LITTRIUS in Acad. Reg. Pariſ.

(*d*) GARENGEOT exemplum refert, *ubi inteſtinum tam firmiter cum praedictis magnis vaſis coalitum erat*, ut impoſſible fuerit, illud ſine horum laeſione reſolvere, artic. de hernia crurali; ideoque *inteſtinum potius tunc incidendum eſſe exiſtimat*, *quam hanc arteriam vel venam*. Oper. Chir T. I. p. 286. Verum inteſtinum cum vaſis his cruralibus non niſi rupto peritonaeo concreſcere poteſt, quia alias ſaccus herniae interjectus eſt.

CAPUT CXIX.

De inteſtino in ſcrotum devoluto ſive hernia ſcroti: ſpeciatim de Enterocele.

I.

Hernia ſcroti, quid, & quotuplex ſit.

HActenus de inteſtinis circa inguina ex abdomine prolapſis egimus. Pergendum nunc eſt ad ea vitiorum genera, quae in ſcroto ſive circa teſticulos ſuboriuntur. Atque ut planius omnia cognoſcantur, haud abs re facturi nobis videmur, ſi generatim prius, quid & quotuplex hoc partium naturalium vitium ſit, indicaverimus; deinceps vero de ſingulis ſigillatim expoſuerimus. Scilicet unumquemvis ſcroti vel partium naturalium tumorem praeter naturam, *herniam ſcroti*, ſive *ſcrotalem* Medici communiter appellant, fereque duplex illius genus conſtituunt, *veram* ſcilicet atque *ſpuriam* ſive *falſam*. Namque *veram* eandem vocant, quoties ab inteſtinis vel omento e ventre aliquid, ut inteſtini vel omenti vel & veſicae in ſcrotum devolvitur; contra vero *ſpuriam*, *falſam* ſive apparentem, *ubi vel teſticulus vel vaſa ſpermatica* ab *intus haerentibus humoribus intumeſcunt*, vel humor *aliquis* praeter naturam, *vel aër ſive flatus*, *vel hujus generis alia materia modo dictam corporis partem juſto amplius diſtendit.* Sub his, quaſi generibus complures herniae ſcrotalis ſpecies comprehenduntur; quae, *pro materiae peccantis atque ſcrotum diſtendentis diverſitate*, *diverſimode & finiuntur & denominantur.* Namque ubi inteſtinum per proceſſus peritonaei in ſcrotum devolutum eſt, *enterocelen*, ſive *herniam inteſtinorum*; ſi omentum prolapſum eſt, *epiplocelen*, noxam illam, ſuſcepto a Graecis vocabulo, & Latine *herniam omenti*; ſed ſi veſica, herniam veſicae Medici nuncupant. Ubi vero ab humoribus alienis, & nominatim ſero ſive aqua ſcrotum diſtenditur, *hydrocele* hinc naſcitur; ſi a ſanguine, *haematocele*; ſi idem fit ab aëre ſive flatibus, *pneumatocele*; ſin a pinguedine *liparocele.* Porro ſi teſticulus aliquis ultra quam naturaliter decebat, increſcit dureſcitque, *ſarcocelen* Medici ſubortam eſſe judicant. Denique ubi *venae ſpermaticae nimis intumeſcunt*; *hernia varicoſa* ſive *varicocele* aut *cirſocele* infeſtare hominem perhibetur; & ſi abſceſſus in ſcroto naſcitur, *hernia humoralis* a quibuſdam appellatur. *Nonnunquam gemina ex his ipſis malis ſibi mutuo ſunt conjuncta*: quae proinde, connexis invicem nominibus, *entero*, *epiplocele*, *hydro-terocele*, hydro-ſarcocele, vel, pro re nata, aliter quoque vocari conſueverunt. Interdum *in altero ſcroti latere adeſt hydrocele*, *in altero enterocele*, ut nuperrime adhuc ejuſmodi aegrum vidi, atque ſic etiam cum reliquis quandoque fit. *Singulorum autem quae natura ſit atque indoles*, ſigillatim atque ordine nunc curatius erit *explicandum.*

De enterocele.

II.

Enterocele quid ſit.

Atque *enterocele* in ſcroto quidem in *Scholis Medicorum appellatur* iſtiuſmodi tu-

tumor, qui potiſſimum ab inteſtinis & deinde etiam omento imo & meſenterio, praeſertim in majoribus, per muſculorum abdominis annulum & peritonaei proceſſus in ſcrotum devolutis, naſcitur (*Vid. Tab.* XXV. *fig.* 3. *A. B.*). Solent hanc ipſam nonnulli etiam *oſcheocelen*, imo & *herniam perfectam* vocare, atque *ſic a bubonocele*, quaſi *hernia* quadam *imperfectiori* & ad ſcrotum uſque ſe non extendente, diſtinguere. Oritur autem *hujuſmodi vitium*, ubi vel peritonaeum una cum ipſo muſculorum foramine ſive annulo, ut vocant, uſque adeo vehementer expanditur & ab inteſtinis protruditur, ut peritonaeum, *quaſi ſaccus aliquis, propendere in ſcrotum valeat*, unde etiam ſaccus herniae recentioribus vocari ſolet: (*vid. Tab. XXV. fig.* 4. *D.*) vel &, ubi peritonaeum quod hiatum iſtum naturaliter intus praecludit, per adhibitam vim quandam inſolentem ita *diſrumpitur*, ut per eundem atque peritonaei proceſſum propelli inteſtina in ſcrotum uſque poſſint. Quod ipſum tamen poſterius non adeo frequenter quam prius accidere, experientia magiſtra, diſcimus. Interim *diſrumpi aliquando peritonaeum*, per inſignem violentiam aliquam, ſubito atque cum doloribus, poſſe, Aegineta, Graecus Medicus, jam tum notavit (*a*), aliique ſupra Cap. de bubonocele citati, ſe hoc vidiſſe ſcribunt. Si *qua enim ex nimia peritonaei* diſtenſione hernia oritur, tum eadem *non niſi pedetentim* atque ſine doloribus innaſcitur. Fere ſemper autem non niſi latus alterutrum, nonnunquam tamen utrumque hi ramices infeſtant. Utplurimum etiam inteſtina ſola prolabuntur ſaepe, vero etiam una cum omento.

III.

Si ad *enteroceles cauſſas remotas* reſpexeris, tum ipſa perinde ac bubonocele & omphalocele *a vi externa*, ut plurimum, ut a lapſu quodam graviori, vel a ſaltu fortiori, vel ab ictu, vel & a vehementiori in movendis aut attollendis corporibus niſu, vel denique a vomitu aut tuſſi violenta, vel ſternutatione; atque id quidem, pro diverſa cauſſarum indole, nunc ſubito, nunc ſenſim & quaſi ſine ſenſu naſcitur. Attamen etiam *naturalis quaedam debilitas peritonaei* multum hic facit. *Principio exiguus plerumque tumor* circa *ſuperiorem pudendorum partem* ſeſe oſtendit; qui tamen, niſi principio id impediatur, magis magisque paulatim, nunc tamen citius nunc tardius, deſcendit, ſic tamen ut *teſticulus lateris laeſi juxta hunc tumorem digitis percipi queat*, atque ſenſim inſigniter quandoque ita increſcit, ut ſcrotum ad medium femur vel quandoque ad genua uſque ab inteſtinis prolapſis diſtentum reperiatur (*b*). Porro *enteroceles ſigna*, praeter jam indicata, eadem propemodum ſunt cum iis, quae ad cognoſcendam bubonocelen ſupra recenſuimus. Nempe tumor aliquis praeter naturam circa partes naturales, & ſpeciatim hic *in ſcroto*, *veſicae inflatae ad* tactum fere ſimilis, atque ab annulo muſculi abdominis in ſcrotum uſque ſe extendens, ſuboritur, juxta quem teſticuli tactu plerumque percipi poſſunt (*c*): qui quidem, ubi malum nondum nimis invaluit & ſine inflamma-

Enteroceles cauſſae & ſigna.

(*a*) *Lib. VI. Cap.* 65.

(*b*) Conf. Meekrenium *in Obſerv. Chirurg. pag.* 362: alioſque, atque ipſe aliquot valde ingentes vidi.

(*c*) Rariſſime contingit, quod Garengeot. ſcribit, *teſticulum inteſtinis immerſum eſſe*, ut percipi nequeat, quia peculiari involucro continetur. Tom. I. p. 320. edit. II.

matione eſt, *modo minuitur*, *modo increſcit*; praeſertim autem *ubi homines aegri ſupini jacent*, vel ſua ſponte ex ſcroto in abdomen retrocedit, vel ſaltem decreſcit, atque tunc fere ſine dolore eſt; vel per injectas manus verſus inguina, quin & in ipſum ventrem & quidem plerumque *cum ſono ſive murmure* quodam deprimi poteſt; manibus autem retractis, vel aegris etiam ſurgentibus, denuo, & ſubinde etiam cum quodam quaſi murmure, revertitur. Ita etiam ſub clamore, tuſſi, & ſatietate, & ſi ſub aliquo pondere is homo nixus eſt, creſcit. Frigore contrahitur, calore diffunditur. Nonnunquam vero *inteſtina in ſcrotum devoluta*, vel inflammantur, vel *ſtercore accepto vaſtius tument*, vel *cum partibus proximis coaleſcunt*: adeoque tunc per adhibitam *manum neutiquam retro compelli* eadem in ventrem poſſunt (*a*). Tumore *compreſſo*, *inteſtinum aliquod inflatum*, nec non annulorum, qui ſunt *in muſculis abdominis*, *tumorem*, *eundemque nunc creſcentem*, *nunc decreſcentem*, nonnunquam etiam *murmur aliquod* perſentiſcimus. *Simulatque igitur ab aegro* compelli tumorem iſtiuſmodi *aliquando in ventrem potuiſſe*, *intelligimus*, veram *enterocelen quandam ſubeſſe*, *eo certius colligimus*. Neque vero tumor ſolum praeter naturam, ſed *ipſi ſimul teſticuli utplurimum ſentiuntur*: ſiquidem *hoc praeſertim indicio a pneumatocele atque hydrocele* diſcerni conſuevit. Homines hernia ejuſmodi laborantes interdum ob cauſſas *modo indicatas tormina*, *doloreſque*, *colicis haud abſimiles* nunc *leviores nunc vehementiores*, *in ſcroto*, *inguinibus* & abdomine ſentiunt: aliqui *nauſea etiam vomitibuſque* nonnunquam *exercentur*. *Quoties ab inſigni violentia* quadam & ſubito tumor ille naſcitur, uſque adeo anguſtus adhuc eſſe muſculorum abdominis annulus ſuevit, ut refundi ſaepe per illum inteſtina prorſus nequeant. Igitur abeſſe vix poteſt, quin hernia quaedam, pejoris moris, quam *incarceratam* vel & *captivam* vocant, hinc proveniat: quemadmodum in bubonocele atque omphalocele jam propoſuimus.

IV.

Prognoſis. *Tametſi autem* obſervatum eſt, *enterocelen*, ſaltem a quibuſdam hominibus, imo vero *ab ipſis quandoque mulieribus gravidis*, citra *notabiles moleſtias* aut noxas *tolerari poſſe*, tamen *creſcere utplurimum moleſtiae cum ipſo tumore* & tempore *ſolent*, ita ut ad labores fortiores inepti fiant; quin &, niſi apto quodam *vinculo* ſive *ſubligaculo* homines inſtructi ſint, maximum utique ſemper periculum eſt, ne forte a frigore, ſaltu, niſu, tuſſi, ſternutatione, clamoribus, cibo quodam flatulento, vomitu, lapſu, ira, ceteriſque id genus cauſſis, mirum quantum ſaepe levibus, major ſubinde inteſtinorum pars vi quaſi ex abdomine proruat, *atque incarceratam herniam* una cum noxis ceteris ſupra jam Cap. de *omphalocele* & *bubonocele* commemoratis, *doloribus* nimirum *acutiſſimis*, *vomitu*, item atque *iliaca paſſione*, *ipſius denique mortis praeſentiſſimo periculo inducat*. *Si qui vero enterocele laborantes idoneo quodam ſubligaculo* ſive vinculo *quam diligentiſſime* ſeſe velut muniunt, atque a *gravioribus quibuſcunque commotionibus* abſtinent, hi certe, ſi juniores, his perfecte rurſus plerumque curantur; vel ſi adulti aut ſenes, horum ope non curantur, attamen gravius malum impeditur eis, atque, experientia teſte, non minus diuturnam, quam alii ho-

(*a*) Vid. CYPRIANI Epiſtola de foetu &c. p. 85.

homines, neque minus *sanam degere vitam quandoque valent, si ceterum modo sani sunt.* Denique etiam sciendum eos utplurimum minus periclitari, ubi intestina simul cum omento procidunt, quam si ea sola sunt. *Inveterata* denique hernia semper difficilius quam *recens*, aut saepius prorsus non curari potest. Saepius tamen etiam hernia magna scroti facilius quam parva in inguine reponi potest. Denique etiam sciendum; quod *herniae diu ope vincturae in ventre detentae*, si aliquando vi rursus protruduntur, ob annuli angustiam difficillime & vix refundi possint & *facile incarceratae fiant*. Plura in Prognosi bubonoceles supra videri possunt.

V.

Si itaque *hernia nova & nondum incarcerata est*; vel ubi *nondum interclusa intestina sunt*, neque cum partibus externis concreta, id ante omnia propositum sibi Medicus habeat, prout in bubonocele jam dixi Cap. XVI. §. VI. ut *quicquid intestinorum aut omenti prolapsum est, non solum in pristinam sedem restituat*, cumprimis vero ut in *paullo majori hernia* minister aliquis scrotum sustineat ac elevet, Chirurgus vero blanda pressione & motitatione prolapsa repellat, ac deinceps ea *firmiter* quoque *inibi contineat*; quin imo, si fieri potest, locum *procidentiae abdominis distentum rursus glutinet*, seu potius *multum coarctet*, ut intestina prolabi nequeant (*a*). Reductio intestinorum etiam quandoque melius succedit, si *aeger lateri sano incumbere jubetur. Glutinari autem*, vel saltem coarctari, repositis intestinis, abdominis foramen illud, quemadmodum supra jam tum in bubonocele diximus, duplici *potissimum ratione potest*; *vinctura* scilicet *sive fascia aut vinculo*, vel *sectione*, quam κελοτομίαν vulgo, imo & *castrationem* nuncupant, quia testiculus plerumque in hac sectione exscindi solet. Quam *enim nonnulli jactitant*, vel *tentant per unguenta*, vel *emplastra*, vel alia quaecunqne *medicamenta* sine vinctura, vel per *transplantationem*, vel per *sympathiam* denique hernias curandi artem, haec *inanis* utique plerumque vel saltem *valde incerta*, imo saepe superstitiosa est. *Primum igitur hernias recentes ac nondum incarceratas curandi artificium praecipue positum est in idoneo vinculo* sive *vinctura* (de quibus mox plura) & *emplastro* quodam *glutinante* ad hernias, qualia ad *bubonocelen* Cap. CXVI N. VI. & Tab. XXV. indicavimus: *siquidem hujus beneficio, quemadmodum egomet saepius sum expertus*, non *juniores tantum atque parvuli* fere omnes, sed quandoque *adulti* etiam, si scilicet novum adhuc malum vel saltem exiguum est, quam felicissime liberari ab his herniis possunt, praesertim *si idonea remedia interna & externa, roborantia* scilicet, & *carminativa*, una cum apta victus ratione accedant (*b*). Si *qui vero aegri natu grandiores fuerint*, *vel hernia inveterata & cumprimis* magna,

Curatio enteroceles quo spectet.

(*a*) Sunt qui *asseverant, foramen hoc nunquam prorsus glutinari*, sed solum *coarctari*: id quod pluribus observationibus uberius erit indagandum.

(*b*) Circa finem superioris seculi in Gallia aliquis, qui Prior de Cabrier (*Prieur de Cabrier*) appellabatur, jactabat, *se medicamentum arcanum possidere, quo omnes herniosi curari possent sine* vinculo & sectione. Rex Galliae LUDOVICUS XIV. illud etiam magna pecuniae vi ab ipso redimebat, atque in usum horum aegrorum publici juris fieri curabat: *quod consistebat in spiritu salis*, qui *certa* quantitate cum *vino rubro quotidie per aliquod* tempus erat assumendus. Vid. VERDUC Lib. de fasciis p. 240. VALENTINI Polychrest. exot. p. 89. DIONIS Chir. cap. de herniis: quod vero *sine vinctura desideratum effectum non praestat.*

gna, neque facile reponenda, tum in his levari ſaltem *malum iſtud per vincturam poterit*, ſicut modo N. IV. diximus. E contrario ſi adhuc refundi poſſunt, DRANIUS modum deſcribit (*a*) quo etiam hae herniae adhuc curari poſſunt.

VI.

De κελοτομίᾳ agyrtorum ſive caſtratione quid ſtatuendum.

Quae quum ita ſint, *non poſſum ego non graviter reprehendere*, *imo vero cum ſalutaris artis doctoribus cordatis quibuſque fere damnare peſſimam illorum medendi rationem*, *qui*, *communi hiſtrionum fere omnium* more, id ſibi datum in curandis hiſce herniis opinantur, *ut parvulis non minus & juvenibus*, quam *aetate provectis teſticulum excidant*, eoſque ſic, ut vulgo dicunt, *caſtrent*, demta parte ad generationem adeo neceſſaria, peritonaei proceſſu ac vaſis ſpermaticis antea deligatis (*b*): cum tamen longe tutius mitiuſque tractare homines ejuſmodi miſeros deceret liceretque. Tantum enim abeſt, ut ſalutariter ſemper adhiberi ſcalpellum in iſtiuſmodi caſibus queat, ut aegri potius methodo ejuſmodi hominibus uſitata, intenſiſſimis cruciatibus exerceantur, quin & in praeſentiſſimum vitae periculum praeter neceſſitatem ſaepe adducantur; a priſtini autem vitii metu ſaepiſſime haudquaquam liberentur. *Neque vero dubium eſt*, *quin aegri*, aut horum ſaltem neceſſarii, pernicioſiſſimos iſtiuſmodi Chirurgos, licet optima quaeque polliceantur, *cane pejus & angue fugerent*, ſiquidem illis conſtaret, univerſam hiſtrionum artem *non niſi lucro faciendo accommodatam eſſe*; *rationis autem ac prudentiae* prorſus expertem, *adeoque ex meris plerumque fraudibus compoſitam.* Nihil igitur neque ab officio ſuo, neque ab humani generis ſalute *alienum magiſtratus atque principes facerent*, quemadmodum etiam in quibuſdam locis fieri ſolet, ſi *publicis mandatis prohiberent*, *ne Chirurgis* multo minus *circumforaneis abſque Medicorum prudentiorum conſilio* & conſenſu *temere difficillimum*, noxium atque periculoſum iſtud curationis genus in hoc morbo tentare unquam liceret. Aut enim prorſus ego fallor, aut egregiam & temeritatem & crudelitatem oſtendunt, quicunque iſtiuſmodi curationis viam ingrediuntur, quae *partim cum intenſiſſimis cruciatibus & jactura teſticuli atque ipſius vitae periculo*, partim etiam cum perpetuo veteris noxae metu conjuncta eſſe deprehenditur. Namque haud *prorſus infrequentes ejuſmodi caſus eſſe*, ubi, *poſt adhibitam κελοτομίαν* iſtam *denuo inteſtinum una* cum interiore abdominis tunica prolapſum eſt, adeoque & hernia rediit, non CELSI (*c*) tantum atque CYPRIANI (*d*), Chirurgi apud Batavos merito ſuo quondam nobiliſſimi, auctoritate, *ſed & vel maxime ipſo rerum uſu ego didici.* Praeſtat igitur, quemadmodum ſupra jam tum monui, *venctura*, vinculis ſive ſubligaculis, quam caſtratione *ſive ſcalpello enterocele reponenda*, *vexatis* hominibus ſuccurrere, niſi forte ubi hernia *his intus contineri nequeat*, aut aeger *moleſtiam vinculorum* diutius

(*a*) In Operat. ſuis Chirurgicis p. 113. & 114.

(*b*) Talis mos adhuc erat HILDANI & FABR. ab AQUAPENDENTE temporibus. Ex ſectione vero & ligatura *horum vaſorum in hernia ſaeviſſima ſymptomata*, convulſiones & mortem notavit PLATERUS in Mantiſſ. Obſerv. ſelect. Obſ. V. (forte tamen *inteſtinum ſimul ligatum fuit*), *nam alias non facile* a ligatura vaſorum ſpermaticorum ſola ejuſmodi mala ſequuntur, ut teſtari poteſt frequens caſtratio tam in his herniis, quam etiam in ſarcocele.

(*c*) *Medicin. Lib. VII. cap. XX. p. m.* 465. *edit. Almelov.*

(*d*) *Epiſt. de foetu pag.* 87.

tius ferre nolit; ubi vero non vulgari illi, sed recenti & securiori modo, qui §. XII. describitur, se potius submittant, suadeo: Conferri circa hanc rem uberius hic potest dissertatio nostra de Kelotomiae abusu tollendo, Helmstadii An. 1728. edita (*a*).

V.

Quandoquidem ad *enteroceles & epiploceles curationem subligacula* inprimis atque *vincturam* commendavimus, haud abs re fuerit, *tum* qualiter *ea comparata esse*, *tum etiam*, *quomodo applicari eadem debeant*, *breviter hic declarare.* Praestantissima enimvero subligacula generatim ea sunt, quae *ventris plagam sive procidentiae locum* ita continent, *ut nullum inde prolabi intestinum aut omentum valeat.* Quod ipsum equidem fieri tum demum commode potest, ubi eadem aegrotantis cujusque corpori diligentissime adaptantur. Laudabilis utique hac in parte recentium Chirurgorum industria videtur, qua varias admodum, & *has quidem insigniter commodas*, nec tantum alterutrius, sed & utriusque lateris ramici sanandae idoneas vinculorum sive fasciarum istiusmodi formas excogitarunt, atque hinc inde in scriptis suis delinearunt. Nos equidem *Tab. XXV. figg.* 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. illas designavimus, quae, mea quidem sententia, commodissime adhiberi prae ceteris possunt (*b*). *Neque vero una semper eademque materia conficiendis* fasciis & vinculis his inservit. Parvulis enim sive junioribus curandis aptissimae sunt, quae vel *ex linamento* quodam densiori, vel ex *panno xylino*, gossypio intus inserto, fiunt, vel etiam ex corio molliori. *Robustioribus autem illae conveniunt, quae vel ex corio fortiori, vel ex ferro etiam apte parantur. Subligaculis istis cum emplastro quodam glutinoso diligenter instar cinguli circum corpus deligatis*, non intestina solum reprimuntur, atque peritonaei saccus & annulus comprimuntur, sed ipsae quoque *tunicae inter se nonnunquam vel glutinantur*, vel saltem ita coarctantur, ut intestina prolabi rursus nequeant. *Interim satis diu, & per semestre saltem spatium, gestare vincturam istam convenit, parcissima victus ratione semper adhibita; saltu autem, equitatione, atque* id genus aliis corporis *commotionibus vehementioribus solerter evitatis*, medicamentis denique leniter alvum ducentibus interpositis ceteris diebus roborantibus identidem assumtis; ne intestina vehementius, quam decebat, inflata denuo per abdominis musculos prorumpant. Curatione eum in modum, quem jam jam praescripsimus, instituta, *feliciter utplurimum*, ut jam diximus N. IV. & V. *ii sanescunt, qui vicesimum aetatis annum nondum attigerunt.* Tametsi neque aliis etiam, qui aut vicesimum, aut tricesimum aetatis annum jam tum superarunt, de perfecta sanitate prorsus desperandum sit; dummodo recens adhuc malum fuerit, celerrimamque prudens Medicus aliquis opem attulerit.

Subligacula qualia esse debeant.

VIII.

(*a*) Putant quidem nonnulli *eos, qui altero testiculo privati sunt*, ad generationem *ineptos esse*; verum hoc falsum esse ex diversis exemplis certe cognovi: attamen duobus testiculis rem felicius succedere extra dubium videtur, quemadmodum duobus oculis melius & commodius videmus quam unico.

(*b*) Aliud idque novum ejusmodi cingulum, idque *elasticum* in Act. Acad. Chirurg. Tom. I. p. 697 delineatur atque describitur.

VIII.

Κελοτομία quid.

Alterum enteroceles curandae artificium situm est in κελοτομίᾳ, sive in sectione per *scalpellum*, *qua agyrtae*, ut dictum est, saepissime utuntur, eaque *cum testiculi jactura sive extirpatione.* Quae ipsa equidem tametsi *propter* & 1) *ingentes cruciatus*, & 2) maximum vitae periculum, & 3) *irreparabilem testiculi jacturam*, & 4) continuum denique *pristini vitii metum*, non usque *adeo facile suscipi*, praesertim *si juniores adhuc aegri sint*, a prudentioribus Medicis soleat; *suscipi tamen omnino potest vel debet sectio aliqua herniae*, *quoties vel intestina reponi nequeunt*, vel *vinctura aliave remedia nihil* proficiunt, dum scilicet intestina prolapsa vel cum scroto, vel cum processu peritonaei sic coaluerunt, ut nulla ratione in ventrem compelli queant; sed a gerendo munere hominem aegrum plane detineant, certissimamque *incarceratae herniae calamitatem minentur.* Solet autem a Chirurgis *circumforaneis sive celotomicis*, *ad ductum veterum* (*a*), licet etiam *nondum partibus proximis intestina adhaerescant* & refundi queant, tam in infantibus & pueris sive adolescentibus, quam senibus *hunc in modum operatio ista institui.*

IX.

Quomodo ab agyrtis instituatur.

Aeger, *corpore resupinato*, depresso capite, atque coxis erectioribus, super mensa deponitur, firmiterque vel per injecta vincula constringitur; (*vid.* SCULTET. *Tab. XXXVIII.*) vel quoad caput, manus atque pedes singulos a robustis quibusdam hominibus continetur, ut ne qua vertere sese aut movere idem valeat. Deinde *Chirurgus intestina prolapsa retro in abdomen compellit*, ministroque, ut firmiter per impositam manum abdominis foramen sive annulum istum comprehendat, imperat. Tum *superior atque a latere posita scroti* pars diligenter eo modo sursum adducta, quem supra in bubonoceles curatione, imo & in fonticulis & setaceis excitandis commendavimus, una cum subjecta pinguedine ad tres quatuorve digitos, pro diversa scilicet corporis magnitudine secundum longitudinem inciditur. *Peritonaei processum* hac ratione *detectum una cum testiculo digiti subsidio a partibus propinquis Chirurgus separat*, eundemque, non sine maximis licet aegrorum cruciatibus, e scroto evellit. Mox peritonaei processum istum, quantum quidem satis est protrahit, firmiterque per injectum *vinculum quoddam* sericum aut lineum, qualiter nempe fieri in tuberculorum extirpatione sive curatione solet, circa partem superiorem constringit: comprehensis simul, ne, scalpello admoto, sanguis profluat, venis atque arteriis seminalibus. Vel ut alii hoc facere solent, processum peritonaei a vicinis partibus digitis separant, eumque antequam, testiculum extrahant, funiculo ligant, ac demum ligatura peracta, testiculum e scroto evellunt, eum vero mox altera manu, ut adstantes & cumprimis necessarii id non videant, occultant, & postea *quicquid vinctum est una cum testiculo* digiti spatio *infra vinculum* relicto, quam *celerrime rescindunt*, testiculum clam seponunt, ipsamque plagam istam linamentis replent, emplastro & splenio superimpositis, atque *per adhibitam fasciam deligant;* aegrum autem, his ita peractis, quasi suis testiculis adhuc instructus esset, lecto imponendum cu-

(*a*) Vid. PAULUS Lib. VI. cap. 65.

curant (*a*). *Per ſingulos dies inſequentes* ſemel *vinctura*, *ſive deligatio*, ovorum, hyperici, ſive hujus generis alio quodam oleo vulnerario adhibito, *innovatur*; donec vinculum, quo proceſſus peritonaei una cum vaſis ſpermaticis ligatus erat, ſua ſponte reſolutum decidat: quod ipſum equidem poſt quintum ſextumve aut ſeptimum plerumque diem fieri conſuevit. *Vinculo extracto*, vulnus iiſdem medicamentis balſamicis glutinatur, atque ſic integrum curationis negotium abſolvitur. Interim continua aegris per duodecim vel quatuordecim dies a *prudentioribus agyrtis imperari quies ſolet*; victus autem ratio fere eadem praeſcribi, quae poſt graviores aut vulnerationes, aut operationes Chirurgicas praecipitur. Atque *haec fieri tamdiu debent*, *donec aegri vel emoriantur*, *vel ſaneſcant*. Ceterum uſus *docuit*, *aegrorum non paucos*, *ſimulatque ipſi ferrum* experti ſunt, *febre*, *ſpaſmis*, *atque nervorum diſtenſionibus vexari*; praeſertim ſi non ſatis provide ac blande, *ſed rudius* Chirurgus in opere verſatus eſt, vel victus quoque ratio neglecta: ceteros autem noxam ſemel curatam denuo nonnunquam ſentire. Quidam ex Chirurgis, praeſertim *Itali*, olim alia adhuc curatio, ceu ex FABRICII AB AQUAPENDENTE, ut & SCULTETI ſcriptis liquet, *paulo aliam*, *ſed tamen cum gravioribus miſeri hominis cruciatibus* conjunctam operandi viam *ingrediuntur*. Prius enim, quam peritonaei proceſſum vinciant, *acum aliquam grandem* cum filo cerato craſſiori per eundem trajiciunt, deinde eum ligant, exciſoque dein teſticulo, *ferro candenti plagam* vaſorum ſpermaticorum adurunt.

X.

Enteroceles per filum vel puncturam curatio.

Tertia, eademque minus cruenta *enterocelen curandi ratio*, *punctura* ſive *ſectio aurea* communiter appellari ſolita, atque a PARAEO (*b*) & GEIGERO (*c*) deſcripta, eum praecipue in finem a Chirurgis excogitata videtur, *ne in curatione herniae per ſcalpellum teſticuli jacturam facere*, neve alias hinc provenientes noxas ſentire homines miſeri cogantur. Solet autem hoc fere modo curatio illa inſtitui. *Peritonaei proceſſus reſupinato aegro*, *depreſſiſque inteſtinis*, quemadmodum *ſupra indicavimus*, facta *per ſcalpellum* plaga, detegitur atque filo quodam aureo tenui circa ſuperiorem proceſſus peritonaei partem muſculorumque annulum cingitur; ipſo interim teſticulo in naturali ſede ſua relicto, neque, prout fieri alias ſolet, extracto. *Filum aureum circumdatum* leniter per adhibitam tenaculam vel forcipem *circa proceſſum peritonaei ita contorquetur*, ut vaſa quidem ſeminalia a compreſſione libera ſerventur; proceſſus vero peritonaei ita anguſtetur, ne inteſtina deſcendere in ſcrotum poſſint. Sed parum tamen commodus, meo quidem aliorumque quamplurimorum judicio, iſte operandi modus videtur. *Namque ubi minus anguſta* haec per filum aureum *vinctura eſt*, quam facillimo negotio inteſtina pondere ſuo ipſam deprimunt: ubi *vero paulo* arctius eadem conſtringitur, vaſa ſpermatica ſimul conſtringantur, atque proin teſticulus corrumpatur, neceſſe eſt. Ut nihil nunc de

(*a*) Nonnulli magna acu filum duplex robuſtum trahente proceſſum peritonaei perforant, ſectaque anſa quatuor principia faciunt, eumque ex utraque parte ligant. PAULUS loco modo citato.

(*b*) *Oper. Chirurg. Lib. VII. cap.* 16.

(*c*) *Lib. de herniis.*

de eo dicam, difficulter admodum, in hac curandi ratione, factam in inguine plagam glutinari, sed *fere semper fistulam aliquam*, e continua partium incisarum a filo aureo irritatione, *reliquam manere*. Itaque mirum non est, quod prudentiores quique Medici, his quoque ramicis curandae artificiis neglectis, a *cingulis, vinculis sive fasciis*, sanitatis praesidia quaerant; quamdiu scilicet compelli adhuc intestina prolapsa possunt.

X. I.

Methodus JOANNIS PARVI, *ope rodentis.*

In Anglia haud pridem Medicus quidam, cui nomen LITTLE JOHN (id est, *Joannes Parvus*) novam hernias ejusmodi sine scalpello curandi methodum publicavit, quam Cel. Chirurgus Londinensis, Jo. DOUGLAS, *mecum quondam communicavit*, quae in sequentibus consistit. Intestina scilicet in ventrem prius sunt repellenda: postea rodens medicamentum, inter quae Auctor *oleum vitrioli fortissimum* (*a*) prae ceteris commendat, ei loco, ubi intestina e ventre prolabuntur, supra os pubis diligenter illinit, idque ea copia, quae brevi tempore cutem penetrare potest. Nam quo profundior inde excitetur eschara, eo meliorem effectum & utilitatem inde esse exspectandum. Atque hanc ob caussam *per biduum vel triduum hoc negotium iterandum praecepit*, ut tanto melius cutem erodat, incisa vero semper prius scalpello crusta, ut oleum vitrioli tanto melius penetrare queat. Escharam *emplastro* PARACELSI & *oxycroceo*, aequalibus partibus mixtis & corio inductis, itemque spleniis contegit & fascia firmat, illudque emplastrum solum tam ad crustam separandam, quam ad ulcus curandum sufficere asseverat. Quodsi *forte caro spongiosa excresceret, illam lapide infernali exedendam esse docet*. Curationis tempore aeger tenuem servet diaetam, atque strenue conquiescat, *donec vulnus iterum glutinatum* sit. *Glutinatione facta emplastrum ad hernias cicatrici imponit*, illudque idoneo vinculo firmat, quod tamdiu gestandum ab aegro, donec *cicatrix* satis firma facta sit, *quae novum relapsum impedire valeat*. GEORGIUS I. Rex Magnae Britanniae, gloriosissimae memoriae, *pro arcano hoc revelando ex* summa regia, qua erat, liberalitate, *quinque mille libras Anglicanas*, quae *viginti quatuor* fere *mille nummos imperiales efficiunt*, *Auctori solvi jussit*, & 500 libras redituum singulis annis (*b*). Interea tamen paulo post jam a nonnullis Anglis rursus contemni coepit. Vid. HOUSTOUNI liber, qui inscribitur *Historia rupturarum* sive *herniarum*, & DOUGLASII Syllabus Operationum Chirurgicarum, ambo Anglice conscripti.

X I I.

Alia adhuc nova ratio.

SERMESIUS, Medicus Amstelodamensis & a longo tempore jam mihi amicus, in libello suo de Lithotomia, Belgica lingua, An. 1726, Trajecti ad Rhe-

(*a*) HILDANUS in Oper. pag. 915. refert, *empiricum suo tempore* hernias sine castratione atque *oleo quodam chemico* curare voluisse. *Sed ipsum maximis doloribus aegros affecisse, & tamen eos non curasse*. Forte hoc oleum quoque oleum vitrioli fuit, aliudve simile, quod empiricus ille pro arcano celaverat. Ita etiam PARAEUS jam Lib. VII. cap. 16 aliique usum rodentium in cura herniarum commendarunt; verum ob periculum inde facile metuendum a plerisque rejecta sunt.

(*b*) Vid. *Houston* of Ruptures p. 73.

Rhenum edito, pag. 209, *aliam* eamque longe meliorem *hernias sine jactura testiculi curandi rationem describit:* quam quidem *se non invenisse lubens ipse fatetur*, verum ab aliis, qui hanc curandi rationem apud Russos oculis suis saepe viderint, eam didicisse tradit. „ *Nimirum Chirurgus quidam inter Russos ejusmodi aegros scamno* vel *mensae supinos imponebat*, eos ope aliquot robustorum hominum firmabat; postea in inguine scalpello plagam directam eamque satis longam faciebat, sicut alias in celotomia fieri solet, processum peritonaei quaerebat, eum scalpello prudenter aperiebat, ibique *herniae saccum*, in quo intestina continentur, caute investigabat. Vid. Tab. XXV. fig. 4. D. Invento sacco, intestinisque in ventrem compulsis (*a*), *saccum* hunc (*sine dubio a partibus quibus nectitur, prius solutum*) *paulo vehementius e vulnere extrahebat*, eum prope musculos abdominis, quantum fieri potest, *litt. BB.* filo robusto constringebat, *filumque e vulnere propendere* sinebat: vulnus, ut §. IX dictum est, deligabat, donec filum sponte caderet & vulnus glutinatum esset: *hacque ratione ipsum multos ejusmodi aegros sine testiculi aut vasorum spermaticorum laesione* perfecte *curasse*, & nullum eorum, sicut sancte asseverarunt, *mortuum esse*. Atque hanc hernias curandi rationem SERMESIUS cumprimis longe *utilissimam esse censet in adultis, ubi intestina ope vinculorum in ventre contineri non possent*, & tamen ob ejusmodi hernias multas molestias & incommoda perferre cogerentur.

Aliquamdiu post accepi dissertationem quondam ab Helvetio, cui FREITAGII nomen est, quam Argentorati jam A. 1721 in qua ipsissimam hanc methodum, tanquam Parenti suo (qui Chirurgus erat Tigurinus, & quidem Nosocomii ibidem, quique a MURALTO, cel. Medico Tigurino in scriptis suis valde laudatur) familiarem descripsit, atque refert, eam ab hoc saepius feliciter ita institutam esse, sicut a SERMESIO describitur: hac solum cum differentia, quod ille saccum, antequam eum filo constrinxerit, acu filum trahente prius perforaverit, ac deinde demum ligaverit, quae cautio propterea ne ligatura facile decidat, utilissima & haud parvi est momenti, cum sine hac hoc saepius factum est. Ex quibus manifestum esse mihi videtur, hunc FREITAGIUM primum esse, qui hanc hernias intestinales secandi viam plene descripsit. Post hos vero duos A. 1730. Kiliae in Holsatia Jo. Henric. SCHUCKMANNUS dissertationem quoque, Praeside WALDSCHMIDIO promulgavit, qua hanc quoque curandi rationem, quamvis eam neque viderit neque exercuerit, describit & valde commendat, atque egregias curandi cautiones suppeditat (*b*). Postea A. 1738 Zachar. VOGELIUS, egregius Chirurgus Lubecensis, peculiarem libellum *de herniis* vernacula lingua edidit; quem potissimum eam ob caussam edidisse videtur, ut novam hanc hernias curandi viam, quam se paucos ante annos Berolini a SENFFIO, primario quondam Nosocomii Berolinensis Chirurgo, feliciter peractam viderit; attamen non dicit, quod SENFFIUS ejus inventor fuerit, neque ubi vel unde eam didicerit. Hunc libellum Auctor A. 1746. iterum eumque auctiorem edidit,

(*a*) *Intestinis ante sectionem repositis*, *saccus concidit*, & difficillime postea reperiri aut separari a vicinis potest.

(*b*) Titulo de *Kelotomiae absque castratione instituendae* nova methodo.

dit, in quo non ſolum idem affirmat, verum etiam quod hunc curandi modum ipſe quoque interea bono cum ſucceſſu perfecerit. Cl. GUNZIUS in libro de herniis Lipſiae 1744. in 4. edito, hanc methodum *Senffianam* p. 47. appellat, & pag. 48. de SENFFIO, quod, ut hernia tuto ſanari poſſit, *deligandum ſaccum reſecandumque eſſe*, propoſuerit, eique ſic inventionis gloriam tribuere videtur. Verum primo *Gunzius* non dicit, *ubi vel quo in libro* ille *hoc propoſuerit*, dum nihil, quantum novi, publici juris fecit, ſicut, quod hic de eo dixit, non probaverit. Deinde *neque tempus oſtendit*, quando eam curandi viam propoſuerit: ita ut inde utrum ante an poſt FREITAGIUM & SERMESIUM, (quos ſilentio GUNZIUS, neſcio quam ob cauſſam, prorſus praetermiſit) hoc fecerit, haud dijudicari queat. Si poſt hos, non poſſe dici methodum *Senffianam* palam eſt; quod vero SENFFIUS, quem probe novi, & cum quo Berolini 1728. aliquoties locutus ſum, non ante hos hac de re aliquid propoſuerit, inde mihi manifeſtum eſſe videtur, quia tunc adhuc ſatis juvenis erat, & demum circa annum 1730. Berolini, quo extructum hic fuerat Noſocomium Regium, inclareſcere coepit, & in Cl. ELLERI Obſervationibus Chirurgicis Berolini eodem anno Germanice editis, nihil adhuc de hac hernias curandi ratione, licet alias a SENFFIO ibidem peractas operationes notatu digniores referat, reperire potui. Qua igitur ratione hoc probare velit haud perſpicio, cum meae relatae Obſervationes tempore priores ſint, quam SENFFIUS ejuſmodi curationes perfecit, patetque potius ex meis relationibus FREITAGIUM filium, primum eſſe, qui eam ſcripto perſpicue publicavit, Anno nimirum 1721. Quamdiu vero parens hujus eam antea jam exercuit, mihi haud certe conſtat. Relatum mihi quoque eſt illum Chirurgum, qui in Ruſſia hanc curandi viam, ut SERMESIUS refert, tunc ſaepe exercuit, Helvetium etiam fuiſſe. Utrum forte hic eam etiam a FREITAGIO didicerit, an ambo forte a tertio quodam & ſpeciatim a praeſtantiſſimo illo Medico MURALTO, certe aſſeverare non poſſum, attamen veriſimile eſt, MURALTUS enim hic, Helvetius quoque, in ſcriptis ſuis Chirurgicis Germanice 1711. Baſil. 8. editis. pag. 692. & ſeq. aliquot obſervationes deſcribit, ubi FREITAGIUS pater Tiguri *aliquot hernias incarceratas* ſectione, ſed ſemper cum teſticuli extirpatione, quarum duae A. 1707. & una 1709. MURALTO praeſente, perfecerat; circa quartum vero p. 697 monet, quod Chirurgus, FREITAGIUS ſcilicet, *potuiſſet ſaccum ſolum ſeparare & ligare*, ita ut inde pateat, MURALTUM hanc curandi viam plane cognoviſſe & forte FREITAGIUM hujus monitu ab hoc tempore hanc operationem herniarum, tam liberarum quam incarceratarum, ubi hoc commode fieri potuit, ita inſtituiſſe atque exercuiſſe: nam ratione temporis res eſt valde veroſimilis, honoremque ſic *inventionis & propagationis hujus* methodi *Helvetiis tribuendum eſſe* mihi videtur (*a*). Ceterum an haec methodus adeo bona & certa, ut ab his perhibetur, ex-

(*a*) Interea tamen hanc curationis ſine teſticuli laeſione ſpeciem, licet PARAEUS obſcure quaedam indicaverit Lib. VII. cap. 16 Fabric. ab AQUAPEND. in Operat Chirurg. primo p. m. 273. in fine cap. *de bubonocele*, deinde ubi de *hernia inteſtinali* p. 274. agit, magis perſpicue docuit, ita ut quid forte adhuc deſiderari, ab Anatomes & Chirurgiae perito facile ſupplere potuerit. Nam poſtquam p. 274. de curandi modo, qui cum laeſione vaſorum ſeminis ſit

experientia prius bonorum Chirurgorum eſt confirmanda (*a*). Hoc *ſaltem* certiſſimum eſt, eam, *ſi ſuccedit*, *vulgari longe praeferendam eſſe*, quia teſticulus, una cum reliquis partibus ſanis, conſervatur. *Num vero herniae poſt hunc curandi modum non aeque facile redeant*, quam in vulgari modo, ubi hic ſaccus iſque ſimul cum vaſis ſpermaticis ligatur, experientiae quoque prius erit committendum. Nullam ſane rationem video, quae magis hoc in hac, quam in vulgari methodo impedire queat. Idque eo magis metuendum erit, quando herniae magnae & inveteratae fuerunt, atque ſic locus procidentiae valde ampliatus ac debilitatus fuit. Sicut nulli propterea hoc certe promittere vellem, & vinculi apti geſtationem poſt hanc curationem ſaltem per aliquot menſes his aegris valde proficuum eſſe cenſerem.

XIII.

Nonnulli etiam pro teſticulo conſervando proceſſum & vaſa ſpermatica non ligant; ſed repreſſis inteſtinis & *omento annulum ſive* locum *procidentiae una cum cute probe ſcarificant*, & *poſtea apte* ac firmiter *deligant*, ut tanto fortior *inde ſubſequatur* cicatrix: *atque ſic multos* herniis *hujuſmodi laborantes curatos fuiſſe* aſſeverant, praeſertim ſi diu ſatis poſtea idoneam faſciam ſive vinculum geſtant. Interea tamen hanc curationem quidam rejiciunt, quia, dum annulus ſic conſcinderetur, poſtea renixum hunc, qui prolapſum inteſtinorum & omenti impedire debet, tolli, ſicque has partes poſtea facilius prorumpere & hernias concitare. *Alius modus per annuli ſcarificationem.*

XIV.

Sicubi vero ita gravis enterocele quaedam in ſcroto inciderit, ut ob quamcunque cauſſam retro compelli inteſtina prolapſa nequeant; cumprimis primo, quando propterea id contingit, quod firmiter cum ſacco *peritonaei cohaereſcant*, atque *paſſionis iliacae periculo* hominem aegrum exponant; tum nihil omnia vincula ſive *ſubligacula* proficiunt; quin potius dolorem, inflammationem, atque alia id genus mala pernicioſiſſima vel concitant, vel augent, neque medicamenta aliquid proficiunt. Miſerum igitur, ſed unicum tamen auxilium eſt, ſi neceſſitas id exigit, miſeros iſtiuſmodi homines, ad avertendum praematurae mortis atque modo dictae paſſionis iliacae (*miſerere* vulgo vocatur) periculum, priſtinamque negotiis ſuis fungendi facultatem reſtituendam, *ſcalpello ſubjicere*. Praeſtantiorem enim eandemque mitiorem enteroceles ejuſmodi curandae artem nondum, quod ego ſciam, ſalutaris artis profeſſores excogitarunt. Ad operationem autem ubi veniendum eſt, *aegro, ut ſupra jam dictum eſt, collocato*, deoperiri ante *omnia cutis atque pinguedo*, ſuperius jam tum propoſita ratione, (*n.* 8. *ut & Cap. CXVI. n.* 2. *& ſeq.*) debent, donec ſcilicet peritonaei *Quid faciendum, ſi compelli inteſtina vicinis adhaerentia nequeant.*

fit, locutus eſt, ait, *ſecundus curandi modus, qui facultatem generandi non adimit, fit, facta ſectione in cute per longitudinem totius vaginae dilatatae* (ita ſaccum herniae mihi vocare videtur) *praecipit, ut ope acus craſſae & curvae, & robuſtum filum trahentis, vagina haec dilatata ſutura* (hoc eſt ligatura) *ita ligetur, ut vaſa ſeminis maneant integra, & poſtea tunica* (& vulnus) *ſine extractione & laeſione teſticuli glutinetur.*

(*a*). Mihi hactenus hac in re experimentum inſtituere non licuit, quia noſtrates *herniae ſectiones quaſcunque valde averſantur*, & vinculis magis curari amant.

naei saccus atque diductum intestinorum involucrum in conspectum prodeat. Quo equidem rite facto, separare per adhibitum digitum, aut calamum scriptorium, aut specillum, aut simile instrumentum aliud, vel etiam parvum scalpellum, si opus, a partibus adhaerentibus, quam solertissime intestina convenit, scalpello ita provide semper temperato, ut *partes potius vicinae, quam intestina concidantur*, eisque a cohaerentibus partibus separatis, per locum prolapsis ea in ventrem repellere convenit, est faciendum, si praeter opinionem *in hernia incarcerata* partibus externis nexa deprehenduntur. *Tandem, intestinis in* sedem pristinam *repositis*, non glutinari tantummodo plagam debita ratione, sed aegram quoque partem exactissima vinctura, quae *spica* vocatur, nunquam non comprehendi oportet, ne idem denuo vitium forte redeat. Quodsi vero ejusmodi hernia vicinis annexa neque vehementes dolores neque iliacae passionis symptomata moveret, sectionem hanc periculi plenam non suaderem; sed potius ut fascia quadam herniam suspendente aeger muniatur.

X V.

Enterocele incarcerata quomodo tractanda sit.

Sicubi autem porro in hominibus enterocele vexatis usque adeo constrictum atque strangulatum intestinum deprehenditur, ut nulla prorsus ratione nullisque artificiis idem reponi queat, atque sic *hernia incarcerata* sive captiva adsit, tum itidem, quando nimirum cataplasmata sive fomentationes, sanguinis missio, clysteres, & praesertim ex fumo nicotianae parati supra Cap. CXVII. §. I. commendati nihil efficiunt, per adhibitum scalpellum noxis ab intercepto intestino provenientibus, quin & ipsius mortis periculo eadem prorsus occurrendum est ratione, quam ibidem §. II. & seq. *in bubonoceles incarceratae* curatione proposuimus. Ut vero intricata atque difficilis haec operatio ac morbus tanto melius intelligi queant, eis figuris, quas MAUCHARTUS hac de re in supra jam laudata dissertatione, *de hernia incarcerata scroti*, cum publico communicavit, negotium hoc illustrare, a scopo nostro haud alienum esse putavi: (Vid. Tab. XXVI. fig. 1. 2. & 3.) ubi earum etiam explicatio videri potest. Interim superius jam hac de re curandi regulis traditis, subsequentes observationes adhuc adjungere juvabit.

X VI.

Observationes ad curationem necessariae.

1) Ubi non nimis gravis hernia subest, repellique intestinum, *integra remanente sacci tunica*, potest; tum sic aperiri partes suprapositae debent, ut universa sacci tunica ista in conspectum prodeat. Sic enim non tuto solum diduci plaga, sed commode quoque repelli, quicquid intestinorum prolapsum fuit, potest: reliquis eodem modo peractis, quem in bubonoceles curatione supra (*n. 2. Cap. CXVII.*) proposuimus. 2) *Sicubi vero insigniter jam tum malum increvit*; vel ubi *omentum atque intestina cum partibus proximis jam coaluerunt*; vel *liquoris p. n. multum in sacco continetur*, praedicta curandi ratio non tuto succedit, sed potius tum sacculus provide incidi, humor emitti, atque intestina blande refundi debent. Sed si hoc propter angustiam annuli vel *partis superioris sacci, quae strangulationem faceret*, fieri non posset, haec sectione prius dilatari ampliatoque per sectionem abdominis foramine, *intesti-*

tinum vel omentum a partibus, quibus eadem forte adhaerescunt, diligenter resolvi sedibusque propriis postea restitui oportet: prouti quidem supra (n. 14.) indicavimus, intestino interim ita circumspecte tractato, ut partes adhaerentes, quin ipse testiculus citius, si forte huic adhaeret (*a*) & aliter fieri non posset, quam illud, concidantur (*b*). Tum ipse quoque *sacculus*, *a partibus proximis atque adnatis* caute resolutus, per injectum filum cannabinum aut sericeum triplex aut quadruplex, idemque crassum & ceratum circa superiorem partem juxta annulum sicut §. XII. dictum est, probe constringitur, ea parte, quae sub ligatura est, resecta, vulnere ut alias deligato. Ita tandem post lapsum per suppurationem filum cicatrix firma hic fit, quae quoddam quasi tuberculum conficit: quo haud parum firmiter intestina continentur, atque, ne denuo in scrotum descendant, prohibentur. Ubi tamen cavendum sollicite est, ne venae simul atque arteriae spermaticae vinciantur. Deinde 3) *si qua forte, dum ventris plaga diducitur, arteria epigastrica conciditur*, tum, ne largiter inde profluens sanguis operanti officiat, minister aliquis linamenti convoluti, vel sicci, vel liquore adstringente imbuti, subsidio praecisam arteriam istam versus inguen deprimat comprimatque, vel filo acus curvae ope circumducto constringatur. Porro 4.) *si prolapsum intestinum flatibus atque stercore ita distentum reperitur*, ut reponi commode nequeat; tum nihil omnino multis Chirurgis salutarius atque ad repellendum intestinum commodius videtur, quam in partes illius proximas, sensim ex abdomine protractas, & flatus & stercora simul diffundere, atque sic paululum extenuatos intestini ductus leniter deprimere. At enimvero quia periculum est, ne difficilior ista intestini cum extractio, tum depressio satis jam tum infirmatas ejusdem partes penitus debilitet enervetque, aut prorsus perrumpat; praestare existimo, *nimis angustum abdominis foramen supra descripto modo potius incisione*, quantum opus videtur, uberius *dilatare*, postea intestina prolapsa refundere, atque ceterum procedere, sicut supra in bubononele incarcerata (Cap CXVII) proposuimus. 5) *Sicubi mesenterium simul cum intestino prolapsum deprehenditur*, tum illud, ex Petiti observatione deprimi ante oportet, quam intestina refundantur: id enim nisi fit, fere semper haec rursus prorumpunt; contra *si omentum simul prolapsum*, intestina prius atque omentum posterius condendum est (*c*). Porro 6) si forte cum sacculo *intestinum simul laesum est*, suturam nodosam adhibere convenit, hujusque ope partem ejus superiorem cum plaga ventris conjungere, reliqua itidem facienda sunt quemadmodum ad intestini vulnera supra commendavimus. 7.). *Si intestinum corruptum deprehenderetur*, illud resecandum & pars sana vulneri vel jungenda, vel Dranio auctore, pars corrupta sine resectione relinquenda, unguento digestivo, & linamentis ac spleniis deliganda, ita *corruptae partes sensim sponte cadunt*, vulnusque reliquum

(*a*) Testiculum aliquando cum intestino prolapso confusum deprehendi, Garengeot. tradit, Oper. Chir. Tom. I. pag. 320. edit. II. id quod tamen rarissime contingit, & ab aliis vix notatum, quia peculiari sacculo inclusus est.

(*b*) Suadent nonnulli *testiculum, si cum intestino concrevit, resecari*; sed praestat particulam potius inde resecare: nam ejusmodi testiculi vulnera rursus glutinantur.

(*c*) Ratio duarum harum observationum ex perspecto situ naturali intestinorum & omenti patet.

quum tandem balsamo vulnerario, ut in bubonocele dictum est, glutinatur. Postremo 8). *quicquid*, opere confecto, *abundare in scroti cute, justo decentius diducta, reperitur*, id ipsum forfice rescinditur, atque praedicta ratione consolidatur: ita enim arctior & fortior fit cicatrix quae reditum herniae valentius impedit. Tandem 9.) *scrotum hic etiam spleniis involvendum, & fascia* scrotum suspendente haec firmanda; id quod ultima parte fasciae spicae, vel peculiari aliqua fieri potest. Quid denique *de turundae usu* hic sit sentiendum, videri potest Cap. CXVI. No. VIII.

CAPUT CXX.

De epiplocele sive omenti prolapsu, aliisque quibusdam herniis peculiaribus, ut vesicae, ossium pubis & vaginae.

I.

Epiplocele quid sit.

RAmicem, qui ex omento in processus peritonaei sive scrotum etiam devoluto nascitur, *epiplocelen* Medici nuncupant (*a*). Quae vero longe rarius, quam enterocele observatur. Adesse autem hujusmodi malum, non adeo facile cognoscitur; interea tamen illud adesse intelligitur, si *tumor inaequalis, mollis atque lubricus*, & retento spiritu aut conatu excernendi alvum, non magnopere increscens, circa peritonaei processus, vel & quandoque a peritonaei processibus *ad scrotum usque protensus animadvertitur. Depresso digito nihil murmuris auditur*, neque *talis durities aut inflatio utplurimum persentiscitur*, qualem ab enterocele oriri supra diximus. *Nonnunquam in ventrem reprimi omentum potest*; nonnunquam ita firmiter cum partibus propinquis idem cohaeret aut ita intumuit, ut nulla repelli ratione possit. Utriusque generis casus *identidem in uno homine post mortem inciso egomet observavi* (*b*); licet sint, qui has hernias vel negare vel saltem in dubium vocare voluerint. Neque vero tantopere tumor in epiplocele quam in enterocele increscit; proinde *utplurimum* non aeque graviter, *ac in enterocele, homines epiplocele vexati periclitantur*; sed citra *magnam molestiam*, & nullis plerumque adhibitis medicamentis, vitam atque negotia sua transigunt. Quin & *rarius incidere hujus generis ramices solent*, propterea *quod plerique, teste anatome*, ita *exiguo instructi solent esse omento*, ut ad peritonaei processus idem non pertingat, nedum foras prolabi illud possit. Interdum etiam externa *tumoris species decipere Medicos potest*, ut *epiplocelen* aliquam subesse illi judicent; quum *tamen naturalis eademque solito major* pinguedo quaedam *ventris partem illam distendat*. Interim non solum ex RUYSCHIO quondam percepi, verum & a DIONISIO & GARENGEOTIO observata atque memorata legimus (*c*), haud prorsus insolentia istiusmodi

(*a*) *Hic morbus raro occurrit*, & hinc, teste etiam VESALIO, Anat. L. V. Cap. 4. *a quibusdam in dubium vocatus est.*

(*b*) Descriptus est a me hic casus in Ephem. Nat. Cur. Cent. V. Obs. 85. pag. 164.

(*c*) In Scriptis eorum Chirurgicis, ubi de hac hernia, & speciatim apud GARENGEOT. T. I. p. 276. edit. II.

di epiploceles exempla ſunt, quae non quoad ſigna tantum, ſed quoad *noxas etiam ſive pericula, quam exactiſſime cum enterocele incarcerata conveniebant*, quale etiam ante aliquot annos hic vidi, ita ut *ad ſcalpellum perveniendum fuerit:* tametſi Medicus nil niſi omentum prolapſum in ipſo opere deprehenderit.

II.

Epiploceles curatio. In epiploceles curatione id inprimis danda opera eſt, ut, ſicubi compelli adhuc in ventrem omentum poteſt, eodem *rite compulſo*, faſcia ſive vinculo *herniis proprio*, *corpori adhibeatur*, *quemadmodum* ſcilicet in *inguinis & ſcroti hernia propoſuimus*. Si *reſtitui* omentum *neutiquam poteſt*, neque *gravibus tamen noxis* aegros exponit; ſatius utique videtur, ab operatione abſtinere, quam curatione gravi minus gravem noxam tollere, atque remedium morbo gravius adhibere (*a*). Interea tamen ad majus incrementum, ſi tantum in inguine haeret, avertendum, faſcia pila molli inſtructa hic commode detineri poteſt. *Simulatque vero prolapſum omentum intumeſcit, atque ita inflammationem aliquam, dolores, febrem atque vomitum inducit*, perinde ac in hernia incarcerata inteſtinorum fieri ſaepe conſuevit, *properandum* utique eſt ad *illam curationem*, quam per ſcalpellum ad herniam ſcroti atque inguinis incarceratam ſupra commendavimus. Ubi tamen providendum ſimul eſt, ut *craſſior eademque corrupta illa omenti pars non repellatur, ſed potius filo trajecto deligetur ac praecidatur*, ſanum vero in ventrem reponatur; quemadmodum nimirum in abdominis vulneribus praeſcripſimus (*b*): vel *etiam omenti corrupti & putridi ſpontanea* ſeparatio & *caſus*, ſi lubet, ſine *ligatura*, ut in inteſtinis corruptis, *exſpectari poteſt*. Conferri poſſunt variae obſervationes notatu dignae de hoc malo, quas DRANIUS in Obſ. Chirurg. Tom. II. Obſ. 63. & ſeq. deſcribit.

III.

Entero-epiplocele quomodo tractanda. Nonnunquam *inteſtina ſimul cum omento foras prodeunt*. Cujuſmodi quidem noxa *entero-epiplocele* Medicis nuncupatur; ſed *difficulter* tamen ab *enterocele ſimplici diſcernitur*. Quanquam *parum refert*, utrum mali genus ſubſit, perſpectum habere: ſiquidem *eadem utrobique* & ſupervenire *pericula*, & *adhiberi curationis artificia ſolent*. Interim quoties in ramice quodam tumor identidem evaneſcit, aut ſaltem decreſcit, nonniſi tumore quodam exiguo atque molli pinguedini ad tactum ſimili, ſuperſtite, omentum utique una cum inteſtinis deſcendiſſe, haud improbabiliter conjicitur. Sed *minori tamen cum periculo complicatam iſtam herniam* ſive *entero-epiplocelen conjunctam eſſe, quam ramicem inteſtinorum ſive enterocelen ſimplicem, ut priori Capite jam diximus*, vel inde manifeſtum eſt, quod in iſta pinguedo prohibet ne a muſculorum abdominis annulis adeo graviter comprimi aut torqueri inteſtina queant, quam ſi ſola ſint prolapſa. *Ceterum in hujus mali curatione id ante omnia propoſitum ſibi Medicus habeat*, ut *omentum atque inteſtina ſimul reprimantur*, glutinatoque vulnere eodem

(*a*) Ita enim FABRIC. ab AQUAP. cauſtica & uſtionem hic commendat. in Oper. Chirurg. Cap. de enterocele.

(*b*) GARENGEOTUS in vulneribus abdominis corrupti omenti ligaturam rejecit, attamen in herniae Operatione eam ipſe inſtituit. Oper. Chirurg. T. I. pag. 373. edit. II.

eodem modo per adhibitam vincturam contineantur, quem ſupra ad enterocelen commendavimus. Quodſi vero ex libera & mobili ejuſmodi hernia fiat quaſi in carcere detenta, procedendum ut Cap. CXVII §. I. & X. de ejuſmodi enterocele propoſui.

I V.

Hernia veſicae.

Veſicae etiam quandoque vel in gravidis, vel urinae difficultate laborantibus, vel etiam aliquando ſine his cauſſis, per annulum muſculorum abdominis prorumpit, imo & quandoque in ſcrotum ex parte impellitur, atque ſic *herniam veſicae* ſive *Cyſtocelen* conſtituunt (*a*). *Cognoſcitur* ex tumoris mollitie & frequenti urinae ſtimulo, ex urinae quadam difficultate, quae tumoris elevatione aut blanda compreſſione minuitur; vel & quando in emittenda urina decreſcit. Sacco utplurimum caret, quia non infra, ſed extra peritonaeum in pelvi ſita eſt. *Curatio* requirit, ut quicquid veſicae prolapſum ſit, eadem fere ratione repellatur, quam in refundendis inteſtinis ſupra propoſuimus, & idonea faſcia intus retineatur. Docta de *veſicae urinariae hernia* diſſertatio proſtat Jo. Petr. *Divoux*, Praeſide Jo. SALTMANNO A. 1732. Argentorati habita.

V.

Hernia pubis.

Quod hernia ad oſſa pubis ſit, diſcimus ex tumore circa foramen illud magnum oſſis pubis, qui, praeſertim quando aeger ſupinus decumbit, & inteſtina adhuc libera ſunt, vel ſponte introcedit, vel digitorum preſſione refunditur, ſed raro incidit. Quando hoc factum eſt, aut fieri ſaltem poteſt, *Curatio* deinceps vincturam ceteraque fere deſiderat omnia quae bubonocele Cap. CXVI. niſi quod pila vincturae loco laeſo ſit adaptanda & ſatis diu geſtanda. Si contra *incarcerata* redderetur, eadem quoque auxilia erunt adhibenda, quae in bubonocele incluſa Cap. CXVII. §. I. & II. praecepimus. Ubi vero quam cautiſſime eſſe agendum, ne *arteria illa ſatis magna*, quae per foramen hoc ovale tranſit, vulneretur, ex qua periculoſus ſanguinis fluxus eſſet metuendus.

V I.

Hernia vaginae & uteri.

Vaginae uteri hernia a recentioribus cognita eſt, eſſe illud ipſum vitium, quod alias *vaginae prolapſum* Medici appellarunt, conſiſtens in relaxatione vaginae uteri, quae ab inteſtinis, quoad partem maxime debilitatam, ad cavum vaginae, imo quandoque extra os vaginae propellitur, & aegris multas ſaepe moleſtias procreat. Quod inteſtina in hoc tumore ſive ſacco ſint incluſa, digitorum exploratione cognoſcitur, dum ſe horum beneficio in ventrem repellere ſinunt. Optima ejus *Curatio* obtinetur idoneo *peſſo*, quales ad proci-

(*a*) Haud adeo pridem per litteras aeger me conſuluit qui de peculiari tumore in ſcroto conqueſtus eſt, qui quoties urinam miſit, diminuitur & prorſus diſparet, verum poſtea ſenſim rurſus redit, quem multi qualis ſit conſulti, determinare non potuerunt, ſed unus enterocelen, alter epiplocelen, tertius pneumatocelen, quartus aliud quid eſſe credidit. Verum ex relatis indiciis *hoc vitium herniam veſicae* eſſe indicavi, & credo me hanc conjecturam non fefelliſſe. Exempla referunt RUYSCHIUS in Adverſ. Anat. Decad. II. Obſ. 9. PALFYNUS in Chir. Act. Acad. Reg. Pariſ. GARENGEOT. in Oper. Chir. cap. de herniis & in Act. Acad. Chirurg. Tom. I. p. 699.

cidentiam uteri Tab. XXXIV. Fig. 6. 7. 8. 9. 10 11. delineari curavi, vel etiam frusto spongiae idoneo, cui figura cylindri data est. Sicuti vero hic vaginae prolapsus, ita & *ipsius uteri in partu procidentia & inversio* vid. Tab. XXXIV. Fig. 3. species herniae est, in quem intestina devolvuntur; de cujus vero pessima prognosci & difficili curatione vid. infra Cap. CLVII. §. V. Ceterum de ejusmodi herniis singularibus variis videri uberius possunt Act. Acad. Chirurg. Tom. I. p. 699.

CAPUT CXXI.

De herniis spuriis, & quidem primo de sarcocele & castratione.

I.

Supra dictum est, hernias *spurias* sive *falsas* eos hodie vocari tumores scroti, ubi neque intestinum neque omentum ex ventre prolapsum est, sed *ubi tumores in ipso scroto vel a scirrho testiculi*, vel *ab humoribus in eo collectis*, vel etiam *a nimis tumidis vasis spermaticis* oriuntur, vel *ipsa scroti substantia valde intumescit* & ad *scirrhi modum* indurescit, quale vitium ingens vidi (*a*) & speciatim *Sarcocelen Medici vocant* istiusmodi noxam, quando vel ipse testiculus cum duritie quadam insigniter atque ad instar scirrhi alicujus tumefactus deprehenditur (*b*); vel & caro quaedam praeter naturam ex illo increscit; quae cum acutis haud raro conjuncta esse doloribus, interdum autem exulcerari & ad cancrum sensim transire consuevit (*c*). Quandoque & *vasa spermatica* in processibus peritonaei simul *vel ad inguina* vel *in ventrem usque* valde intumescunt atque indurantur. Utique autem *diversam esse a testiculi inflammatione sarcocelen, inde statim intelligitur, quia haec non nisi pedetentim atque lentissime nascitur*, & ut plurimum nullos fere initio dolores concitat; ista vero, perinde ac in reliquis fieri inflammationibus solet, celeriter & cum vehementissimis cruciatibus atque aestu incidit. Neque vero ab una semper eademque caussa malum hujusmodi provenit. Namque ubi *ipse testiculus cum duritie quadam intumescit*, ab iisdem plerumque *caussis sarcocele nascitur*, *quas* circa *scirrhum* supra (*Part. I. Lib. IV. Cap. XVII.*) commemoravimus. Si quid *vero carnis e testiculo pronascitur*, *in graviori* plerumque contusione, similive alia quadam violentia externa situm solet esse calamitatis illius principium. Sed reperi tamen egomet istiusmodi *aegrum aliquem*, *sarcocele laborantem*, qui nullam *omnino vim externam sensisse sibimet videbatur. Magnitudo tumoris* varia quidem est, atque ita, Medicorum quorundam judicio, comparata, ut *gallinae ovum haud superet*: sed observavi tamen egomet atque sanavi istiusmodi homines ali-

Herniae spuriae quae, & sarcocele quid sit.

(*a*) Dionis *ingentem* quoque ejusmodi *sarcocelen* delineat & describit in Chirurg. Demonstr. quart. p. 373. edit. 4. Et ille tumor, qui a Cheseldeno exhibetur in Anat. edit. III. p. 285. similis fere mihi videtur.

(*b*) Plures Observationes de *Sarcocele* vid. in Dranii Tom. II. Obs. 71. 72. 74. & Saviard. Obs. 125. atq. Waltherus praegrandem, ultra genua dependentem in Act. Erud. Lips. A. 1725. p. 492. descripsit.

(*c*) Aliquoties hoc ita contingere observavi.

aliquos, quibus *ultra pugni* magnitudinem *testiculus increverat.* Quod ne cui mirum videretur, nihil abs re facturus mihi visus sum, si testiculos ejusmodi grandiores, a me resectos in *vini spiritum inmissos diligenter asservarem.*

II.

Diagnosis & prognosis. *Signum praecipuum*, quo dignosci ab herniis reliquis sarcocele debet, *in duritie & cumprimis ipsius testiculi positum videtur:* dum reliquae priores herniae sicut & hydrocele aliquanto molliores esse soleant, & testiculus naturalis in prioribus seorsim digitis percipiatur. *Sarcocele*, quemadmodum omnes reliqui scirrhi, *difficillime* & raro medicamentis curantur, imo quod adhuc pejus, *sarcocelen, nisi tempestive tumor resolvatur*, quam facillimo negotio *degenerare in cancrum* cum vitae periculo *posse*, non e WEPFERI tantum, sed ex propria quoque experientia ego didici, vel saltem ob insignem molem aut dolores valde molestus fit; *imo & generationis negotium*, praesertim si *uterque testiculus vitiatus est*, *laedit*, aut *prorsus* tollit. Interdum, si medicamentis digeri nequit *ferro extirpari potest, praesertim si vasa spermatica nondum indurata* sunt. Sed si tumor per *inguen in ventrem usque ascendit*, *etiam* curatio, quae per scalpellum fit, saepe frustranea est & mortem post se trahit, quia corruptio jam ad internas usque partes processit (*a*): ideoque rectius tunc ab ea abstinetur. Imo *ubi vasa spermatica* solum ad inguen usque *affecta*, licet tumor ad abdomen *nondum ascendat*, extirpatio ex quorundam sententia saepe haud prodest, sed mortem haud raro inducit (*b*).

III.

Curatio per medicamenta. Ubi *recens adhuc* est sarcocele, resolvi eadem nonnunquam per adhibita *medicamenta digerentia*, eademque *cum interna*, tum externa *potest.* MATTHIOLUS, AQUAPENDENS atque SCULTETUS (*c*) valentissimum hic esse *statuunt pulverem radicis ononidis*; siquidem illius ʒj. aegris ex *vino absinthite quotidie* bis vel ter ingeratur; extrinsecus super tumorem hoc imposito emplastro:

℞. Gumm. galban.
ammoniac.
bdell. ā ℥ß.
Dissolut. in aceto adde
Adip. anat. liqu. & colat. ℥iß.
Cer. citr. ℥ij.
Ol. lilior. alb.
Medull. crur. bov. ā ʒx.
M. F. emplastrum.

Opor-

(*a*) DRANIUS Obs. 75.

(*b*) Vid. HAENELII diss. de morb. scroti, p. 31. ubi varia hac de re notatu digna disserit, quae Argentorati prodiit A. 1723 it. DRANIUS loco modo citato. Interea tamen A. 1742 a cive & mercatore Magdeburgensi, fere quinquagenario, praesente D. D. KESLERO Medico Magdeburg. Cel. ratione magnae sarcoceles consultus fui, ubi *vasa spermatica jam ad inguina indurata* fuerunt, suasi tamen operationem, & aeger optime restitutus est.

(*c*) Observ. 63.

Oportet autem linteo emplastrum hoc induci atque post tertium quemque diem innovari. Dionisius (*a*) hunc in usum proponit *emplastrum*, *quod ex diabotano*, *divino & Vigonis emplastris* invicem permixtis conficitur: siquidem illud feliciter aliquoties a se adhibitum fuisse testatur. Sunt, qui *emplastrum Noribergense*, quasi medicamentum discutiendis iis, quae coierunt, aptissimum jam jam propositis simul admiscendum suadent, vel seorsim illud adhibent. Alii emplastrum de *cumino* vel *e baccis lauri* proficuum observarunt. Alii quam maxime salutariter hic adhiberi statuunt *vapores sive fomenta ista acida*, quae ad scirrhi curationem supra (pag. 338.) commendavimus. Ceterum *in internis medicamentis* praestantia inprimis esse, quae *ex lignorum decoctis atque mercurialibus remediis fiunt*, frequens rerum usus me docuit; praesertim si quovis fere mane *cum regimine sudorifero* aegris propinentur, alvus autem post tertium vel quartum quemque diem medicamento ex mercurio parato, ducatur; vel ipsa *salivatio*, praesertim si a gonorrhoea suppressa oriatur. Conf. Hoffm. Med. Consult. P. III. p. 241.

IV.

Ubi vero nihil omnia medicamenta ista proficiunt, sed tumor nihilominus *una cum doloribus subinde increscere*, vel ob dolores vehementiores nimis molestus fuerit, *paulatimque in carcinoma sive cancrum transire animadvertitur*; si modo malum nondum attigit annulum, *miserum*, *sed unicum tamen remedium est*, ne scilicet ad ipsum abdomen transeat, prorsusque insanabilem noxam efficiat (*b*); opportune *testiculum istiusmodi tumefactum*, vel *etiam utrumque si noxa ambos occupavit*, adhibito scalpello, *prudenter exscindere*: quae actio *castratio* appellatur, qua aegri, si ambo testiculi auferuntur, ad generationem prorsus inepti fiunt, & *castrati* appellantur, minus vero si tantum alteruter.

Curatio per scalpellum, sive castratio.

V.

Perfici autem curatio haec *eodem fere modo debet*, *quem in celotomia* sive ad hernias supra *secundum agyrtarum* morem *curandas* praescripsimus (Cap. CXVIII.). Sed *majorem tamen adhibere hic circumspectionem convenit*, quam fieri a plerisque Celotomicis vulgaribus sive Histrionibus solet. Neque enim, incisa prius cute in inguine & scroto, ruditer aut *violenter evelli testiculum oportet*, ne dolores nimii, inflammationes, aut convulsiones facile concitentur; sed leniter potius per adhibitum modo *scalpellum*, *modo forficem*, prout res exigit, a partibus, quibuscum idem cohaeret, resolvi: vasis spermaticis, ne nimiis doloribus aegri exerceantur, quam diligentissime prius circa inguen sive abdomen *digiti spatio ab annulo*, filo aliquoties circumvoluto, interjecto cumprimis linamenti frustulo, ligatis (*c*) atque tandem ad spatium pollicis fere

Quomodo illa fieri debeat.

(*a*) In Chirurgia sua, ubi de hoc malo agit.

(*b*) Accidere id ipsum aliquando posse, non solum ipse diversis vicibus observavi; verum &, ut alios jam taceam, Wepferi observatio jam laudata demonstrat. Vid. Ejus *tract. de cicuta aquatica pag.* 101. ubi *de sarcocele cancrosa refert*, quae libras duas aequavit.

(*c*) Haenelius non vult ut proxime juxta abdomen ligentur, loco modo citato, quia suppuratio facile ad interiora transiret, & carpit propterea Garengeotum, qui, *ut in ipso annulo ligatura* fiat, praecipit.

re infra ligaturam resectis; vulnere autem postmodum ea ratione glutinato, quam generatim in curandis herniis hactenus proposuimus. Quoniam autem ex resectis vasis illis spermaticis multum ampliatis, ut ut eadem ligata prius sint, tanta nihilominus sanguinis copia nonnunquam profluit, ut penitus exhauriri aegrotus queat, sicut ipse bis observavi, satius utique Medicorum nonnullis visum est, vel duplicem ligaturam, alteram sub priori adhibere, vel curationem sic instituere, ut, post resolutum a scroto testiculum, vasa spermatica tantum deligentur, non mox resecto, sed relicto adhuc testiculo, atque post aliquot demum dies, flaccescente nimirum ac putrescente testiculo, id quod vasa spermatica rite ligata esse indicat, rescindantur. Namque tunc sine periculo & sine gravi sanguinis profusione adhiberi scalpellum poterit. Quando vero testiculus nondum flaccescit, ligaturam priorem non satis firmam esse indicat, adeoque alteram eamque arctius constrictam, esse injiciendam. DRANIUS (a) *haud inepte* cum AEGINETA (b) suadet, ut pars *liganda acu, duplex linum trahente, perforetur*, atque postea quaelibet *dimidia pars utrinque filis illis ligetur*: ita certius profusionem sanguinis averti posse. AQUAPENDENS equidem una cum SCULTETO aliisque ut perniciosam istiusmodi sanguinis profusionem prohiberet, *ferrum aliquod candens*, *abscisso testiculo*, vasis spermaticis applicavit: Verum priorem modum ob dolores nimios praestare existimo. In *curanda igitur sarcocele mali moris & ad cancrum spectante*, itemque in hydrosarcocele licita utique, imo vero necessaria quandoque *castratio* est: siquidem, omissa illa sive neglecta, vix ac ne vix quidem redire ad sanitatem aegris quibusdam licet, *alteroque adhuc conservato testiculo ad generationem nondum* inepti sunt. Non sum equidem nescius, Medicorum nonnullos in hac curatione praecipere, ut *nervi prius a vasis spermaticis resolvantur*, quam horum *vinctura instituatur*, *ne ipsorum ligatura spasmi aut convulsiones concitentur*; sed parum abest, quin plane *supervacuum esse consilium istud* ego statuam. Quibus enim artificiis resolvi commode nervuli isti exigui a vasis spermaticis, quibus mirum in modum intertexti sunt, queant, juxta cum ignarissimis ego scio. Ut nihil nunc de eo dicam non usque facile moveri spasmos a vinctura hic posse; quum & valde exigui sint nervuli isti, &, sicut antea jam diximus, mirifice partibus reliquis implicati atque intertexti. *De cetero* minutum *aliquod spleniolum sive linamentum subjici vinculo illi potest*; testiculus autem, pollicis circiter longitudine infra vincturam relicta, praescindi oportebit.

V I.

Testiculi excrescentia quomodo curanda sit.

Si quid vero carnis enatum è testiculo deprehenditur, quod graviter hominem affligat, nec discuti tamen per adhibita medicamenta convenientia queat; tum si *testiculus integer adhuc est atque illibatus*, feliciter utplurimum sanari noxa poterit, ipseque *testiculus servari*, dummodo quicquid praeter naturam superincrevit, deoperto scroto, quam exactissime ab eo solvatur atque rescindatur (c). *Quodsi autem* ipsum *simul testiculum invaserit*, vel exscindi *etiam* prop-

(a) Obs. Chirurg. Tom. II. pag. 161.
(b) Lib. VI. Cap. 65.
(c) DIONISIUS atque alii, ad faciendam in scroto plagam, tollendasque testiculi partes su-

propter nimios cruciatus similesque alias caussas, indecore prominentes partes nequeant; necessarium utique erit, *vel universum testiculum*, vel quandam saltem ejus partem, modo jam jam proposito, *exscindere. Ita & cutis scroti*, quae *exemto testiculo supervacanea est, resecari forfice debet*, sic commodius postea vulnus glutinatur & scrotum minus deforme fit. *Circa deligationem* haec inprimis necessaria videtur observatio, *ut linamenta carpta & splenia cum fascia inguinali, quam spicam vocant, primum supradentur*; deinde vero, ad leniendam quae suboriri plerumque hic solet, *inflammationem*, *fomenta*, *cataplasmata digerentia* simul adhibeantur; ipsum denique vulnus unguento digestivo *balsamoque* vulnerario, ceu *fieri* communiter *in celotomia solet*, glutinetur. Observationes de testibus exsectis praeter jam citata videri possunt in Fabr. ab Aquap. Oper. Chir. pag. m. 274, qui pileo major fuit. TULPII obs. lib. 4. cap. 32. SAVIARDI Obs. Chir. 125. Ephem. Nat. Cur. Cent. III. p. 219. & aliquando etiam in nostris.

CAPVT CXXII.

De Hydrocele.

I.

NOnnunquam *humor aliquis*, isque saepe copiosus, *absque doloribus quidem*, sed tamen cum magna hominis molestia, usque adeo mirifice *scrotum distendit*, ut ad *ovi*, *pugni*, *capitis*, vel & majorem amplitudinem illud increscat. Medici, mutuato a Graecis vocabulo, *hydrocelen*, hoc est, ut CELSUS exponit (*a*), *herniam aquosam*, noxae genus illud vocare consueverunt. *Fere semper autem non nisi alterutrum; nonnunquam tamen utrumque latus a tumore istiusmodi perniciosa* distendi potest, quamvis hoc raro contingat. Neque ulli etiam hominis *aetati propria* est ista noxa: siquidem non adulti solum atque aetate provecti, sed juniores etiam ab eadem infestantur; quin & *interdum infantes aliqui cum hydrocele* aut *scroti hydrope* in lucem exponuntur, ut ipse vidi, vel primis etiam post partum diebus ea corripiuntur. Sed non *una semper humoris illius noxii solet esse sedes* (*b*): tametsi enim is *utplurimum in tunica* testiculi *vaginali*, id est, inter testiculum & tunicam huic proximam colligatur, ita *ut testiculus huic humori quasi innatet, tactuque tunc percipi nequeat*, atque tum ex disruptis vel exesis *testiculi vasis lymphaticis profluxisse videatur*; tamen nonnunquam etiam *sub ipsa cute scroti* idem consistit, ut CELSUS jam notavit (*c*), *Hydrocele quid sit.*

prae-

superfluas, *rodentia proponunt medicamenta*, quibus etiam res *saepe satis commode expediri potest*: sed promtior tamen atque tutior hic videtur curatio, quae per scalpellum instituitur.

(*a*) Lib. VII. Cap. 21. 2.

(*b*) BOERHAVIUS Aphor. Pract. §. 1227. triplicem sedem herniae aquosae describit: 1) in *scroti externi partibus*, seu tunica cellulosa, quae proprie hydrops scroti est: 2) in *protractione peritonaei* ab hernia vera orta, (ubi testiculus sentiri potest). Vid. *Garengeot.* Oper. Chir. T. I. p. 445. & DRANII Obs. Tom. II. Obs. 75: 3) *in tunica vaginali*, quae proprie & κατ᾽ ἐξοχὴν hydrocele appellatur.

(*c*) Lib. VII. cap. 18.

praesertim in infantibus recens natis, *vel & in hydropicis*, atque *sic utrumque testiculum ambit.* Sed hoc quidem vitii genus *hydropem scroti* a Medicorum filiis nuncupatum & ab hydrocele recte distinctum deprehendimus: *hinc postea seorsim de eo acturi sumus.* Quandoque tamen etiam, ut nonnulli Auctores referunt (*a*), *in peritonaei processu supra testiculo liquor praeter naturam colligitur*: imo etiam in productione peritonaei ab intestinorum hernia orta, copiosum liquorem in cadavere hernia intestinorum laborante, ipsa sectione aliquando deprehendi (*b*). *Interdum* etiam *liquor sanguinolentus*, vel *ipse sanguis in cavo scroti*, ut ipse quoque vidi, observatur; id quod nec CELSUM nec ÆGINETAM latuit, quemadmodum ex ejus Lib. VII. cap. 19. videri potest, (*c*); & hoc vitium *haematocele* sive *hernia sanguinea dici haud inepte* posset: de qua pluribus infra.

II.

Diagnosis. Ad *hydroceles igitur ordinariae signa* quod attinet, non cognosci illa tantum promtissime, sed dignosci quoque accuratissime 1) ab *hydrope* sive *oedemate scroti* exinde potest, quod in hoc digitus depressus, fere ut in tumefactis pedibus, foveam quandam relinquit, cutis glabra est, atque *penis simul quandoque insigniter tumet*: quum e contrario in *hydrocele vera penis parvus*, *constrictus & retrorsum quasi ductus*, cutis vero ipsa *rugosa existat*, & digito super tumorem depresso nulla fovea supersit. Praeterea in *hydrocele tumor nunquam ex toto se remittit*, & *mollior* sarcocele est, si non nimius humor subest; at si is vehementer increvit renititur, durascit fere ut sarcocele, & sicut uter repletus & arcte adstrictus. *Venae quoque in scroto* inflantur; & *si digito* premimus, *cedit humor*, *circumfluensque id*, *quod non premitur*, *attollit.* Deinde 2) ab *enterocele*, nec non ab *epiplocele*, hoc inprimis signo hydrocele distinguitur: quod tumor horum sit inaequalis, hydroceles vero aequalis qua parte tumor est, *lympha copiosa testiculum ita comprehendit & ambit*, ut *contingi vel sentiri* neque visu neque tactu idem queat; dum e contrario in enterocele atque epiplocele persentisci utplurimum is a latere valeat. Denique 3) *sarcocelen inter & hydrocelen*, (quae profecto tam difficulter quandoque distinguuntur, ut perquam experti Medici in earum dignotione, ut exempla novi, erraverint) id potissimum *discrimen interest*, *quod haec vesicae alicujus ab aqua valde distentae sensum* (id quod palmarium signum est) prae se ferat & sarcocele paullo mollior sit, dum e contrario tumor in sarcocele mirum quantum durus, sed tamen plerumque non

(*a*) BOERHAVIUS Aphor. Pract. §. 1227. postea *Widmannus* Chir. Augustanus, Libr. de Lithotomia & Celotom. p. 84. itemque GARENGEOTIUS *in Chirurg. Operat.* & DRANIUS *Tom. II. Obs.* 75. memorant, *utique istiusmodi hydroceles casus quandoque observari*, ubi *digito contingi testiculus queat*, *atque* tunc *supra testiculum in peritonaei processu* tumorem & humorem consistere: in enterocele autem contrarium quandoque usu venire, propterea quod intestina interdum, ut supra jam monui, usque in tunicam vaginalem, per septum illud naturale, quod testiculum a parte superiori processus peritonaei distinguit, penetraverint. *Sed rari admodum sint, necesse est*, *ad quos* modo laudati Auctores provocant, casus. Ego sane quanquam plurimos homines, enterocele non minus quam hydrocele laborantes, viderim atque sanaverim, nunquam tamen adhuc ita rem inveni, sed semper sic, quemadmodum antea descripsi.

(*b*) Cujus rei exempla quoque DRANIUS Obs. Tom. II. p. 75. & GARENGEOT. T. I. p. 445. observarunt.

(*c*) Lib. VI. cap. 62. Item *Palfyn.* & *Sharp.* Anglus. in Chirurg. Oper. cap. de hydrocele.

non usque adeo magnus existat, tumorque in parte scroti inferiore incipiat, cum in sarcocele in ipso testiculo, adeoque paullo altiori scroti parte. Non sum equidem nescius, Medicorum nonnullos in explicandis hydroceles signis praecipere, ut, in tenebris *constituto aegro, lumen aliquod post scrotum collocetur; siquidem tunc, ex illorum sententia*, scrotum sit pellucidum; perinde scilicet ac fieri solet in vesicis aqua repletis atque lumen inter & oculum constitutis. At enim *vero, quia, prout egomet* cum CELSO (*a*), AEGINETA (*b*) *aliisque observavi*, humor *sive lympha ista turbida* saepius *est atque adinstar decocti fabarum Coffee nigricans*, vel etiam *cruenta*; quivis prudens jam per se intelligit, propositum signum istud in his fallax admodum esse, vel *minus saltem perpetuum*, vel & enterocele vel sarcocele. Interea tamen quando adest, de *hydrocele nos certiores reddit*; quando vero abest, *turbidum liquoris genus adesse poterit*, minimeque cogitandum, ac si hydrocele non adesset, si cetera modo adsint indicia.

III.

Ceterum molesta magis esse, quam periculosa hydrocele consuevit: neque *enim nisi difficulter admodum incedere vel equitare iis licet*, qui ab eadem, si magna est, infestantur. Interim ubi paulo diutius humor iste intus relinquitur, metuendum est, praesertim in junioribus, ne *testiculus sensim cum eodem corrumpatur, vel occallescat*, atque ita vel schirrhum *aliquem sive sarcocelen*, vel cancrum tandem sentiat. Interea tamen *exempla novi, ubi aegri ad magnam senectutem pervenerunt*, & nihil mali inde, quam molestiam, ob insignem ejus magnitudinem & pondus perceperunt. Attamen quia propter nimiam humoris copiam *penis, secus, quam naturaliter decebat*, imo totus haud raro *retrorsum contrahitur* atque a tumore velut absconditur; *sobolis procreatio*, si non prorsus impeditur, quam maxime tamen gravis ac molesta redditur. *Quanquam autem fere semper difficilis esse, cum medicamentis, tum scalpello adhibitis, hydroceles curatio solet; facilius tamen juniores, quam natu grandiores*, omnino liberari ab eadem possunt. Interdum hydrops cum hydrocele conjuncta homines affligit: atque tunc sanare hydrocelen ante haud licet, quam hydrops fuerit sublata. Idem etiam sentiendum, quando cum sarcocele, vel & cum enterocele complicata deprehenditur. *Prognosis.*

IV.

In *junioribus quam saepissime medicamentis curationem hydrocele recipit*: siquidem & *digerentia & roborantia medicamenta interne atque externe tempestive adhibeantur*. Insigniter autem adversus noxam hanc proficiunt extus splenia sive linamenta complicata, ex vino, vel spiritu vini, cum rore marino, salvia, chaemaemelo, foeniculo, cumino, majorana & *similibus decocto, diligenter expressa*, frequentissimeque per dies singulos calida super tumorem imposita. Neque vero *incommodum fuerit, vino isti decocto, atque ab igne jam* tum remoto, *spiritus vini portiunculam affundere*, vel & *aquam calcis cum spiritu vini permiscere. In infantibus recens natis* atque *ab hydrocele* vel qui frequentior in his adest, *Curatio per medicamenta.*

(*a*) Lib. VII. cap. 19.
(*b*) *Lib. VI. cap.* 62.

adest, hydrope scroti, infestatis *nihil perinde ad extirpandam noxam istam valentius* est atque commodius, *quam ubi sanus aliquis*, atque is quidem jejunus, comminuta *prius dentibus moschatae nucis portiuncula*, identidem & aliquamdiu semper in *dies singulos spiritum suum* scroto aegro afflaverit. Quam ipsam equidem medicinam hoc libentius ego suadeo, quo plura sunt exempla eorum infantum, quos per eandem consanuisse scio. Interim & *spiritus vini* ore contentus, & halitus scroto afflatus haud prorsus ineptus censeri debet. Si *neutrum ex his profecerit*, vel etiam infantes jam adultiores sunt, *emplastrum de cumino etiam*, *linteo illitum atque calidum super tumorem* imponere, vel & *linamentum complicatum*, *spirituque matricali madefactum*, itidem calidum, aliquoties per dies singulos applicare conveniet. Ad *medicamenta interna* quod attinet, longe *optimum fuerit*, *aegrotis*, praecipue *infantibus*, *saepe alvum ducere*, *sed simul tamen roborantia*, digerentia atque urinam moventia medicamenta his interponere. Admirabilem *inprimis usum in adultis praestare hic celebri quondam* Ludovico *visum est* (a) *arcanum duplicatum*; utpote cujus paucis, ut refert, *dosibus* hydrocele nondum inveterata, adhibitis simul externis resolventibus & nervinis intra paucorum dierum spatium semper cesserit. Attamen *illud plus in hydrope scroti*, *quam in vera hydrocele praestare arbitror*. Si omnia haec aliave *similia ad extirpandum malum* non satis profecerint, *ad scalpellum denique veniatur*, necesse est. Sed ante tamen semper in adultis, sicubi hydrocele nondum inveteravit, curationem per hactenus proposita medicamenta tentare conveniet, praesertim si aeger a scalpello abhorret; quantumvis etiam raro in his ad restituendam sanitatem ipsa valeant. *Ubi ad hydrocelen inflammatio quaedam accesserit*, sicut *aliquando contingit*, *abstinendum* tantisper *a scalpello est*, *donec ipsa se remiserit*.

V.

Curatio per operationem.

Solet autem duplex inprimis esse, quae manu fit, hydroceles curatio: *alteram perfectam*, sive *radicalem*; *palliativam* sive *imperfectam* alteram *Medicorum filii nuncupant*. Namque duplex inprimis scopus est, quem in hydroceles curatione Medicus intendit: 1) scilicet ut humor noxius e scroto educatur; deinde 2) ut, ne quid humoris praeter naturam denuo ibi confluat, prohibeatur. Quemadmodum vero ad utrumque praestandum accommodata est curatio perfecta; sic e contrario imperfecta seu palliativa raro malum perfecte sanat, & *non nisi eo spectat*, ut, *quicquid humoris intus est collectum*, *ea extrahatur*. Interim quia tamen interdum sanat, & curatio *perfecta* non *lectulo tantum per aliquot hebdomades aegros affigit*, *sed doloribus quoque atque periculis*, *praesertim si non rite procedatur*, *exponit*: *imperfecta vero sive palliativa longe promtius* atque minori cum molestia ac periculo & expediri & iterari potest, Chirurgique etiam minus habiles palliativam facilius perficere possunt, mirum videri haudquaquam debet, si haec alteri isti modo ab aegris, modo a Chirurgis anteponatur. Quod ipsum etiam in caussa fuit, quare nos *primo loco palliativam curationem*, perfectam autem deinceps explicare sustinuerimus.

VI.

(a) Vid. *Miscell. Nat. Curios. Dec. I. Ann. IX. & X. observ.* 158. nec non Ej. *Opera* pag. 720.

V I.

Antiquiores equidem Medici ad perficiendam curationem palliativam, fcalpello fcrotum inciderunt, aquam emiferunt, & poftea vulnus rurfus glutinarunt. Paullo recentiores vero fcalpellum Gallorum phlebotomum adhibuerunt, quod Lanceolam five *Lancettam* vulgo vocant: Scrotoque rite perforato, ferrum extraxerunt, humoremque per inmiffum tubulum quendam emiferunt, vel etiam juxta fpecillum inmiffum emitti poteft, praefertim fi fcrotum interea blande comprimitur. Noftra aetate *acus* five *clavus* ille apice triangula, tubulo inclufus, quem Galli *Trocar* vocant, (*Tab. XXIV. fig.* 1.) & longe quidem commodius adhibetur. Operandi modus hic eft: *Aeger vel erectus ftare*, vel *in extrema fedilis parte confidere jubetur.* Humor, qui intus eft, deorfum verfus quam diligentiffime deprimitur; fuprema fcroti parte, ad diftendendam fcilicet inferiorem, *laqueo plano* leniter vincta. Tum, prehenfo fcroto manu finiftra, ita ut pollex locum aperturae indicet, *acus illa triangula*, five clavus modo propofitus, circiter ad digiti tranfverfi longitudinem, quo nimirum illud a fero *diftentum involucrum*, quod in *malo inveterato valde craffum fieri folet*, *perforetur*, *nec tefticulus tamen contingatur*, in imam fcroti partem extrorfum verfus demittitur. Scroto hunc *in modum perforato*, *clavus ex tubulo intus relicto extrahitur*, *&* *quicquid* humoris intus collectum eft, per tubulum illum in fubjectam pelvim aliquam emittitur. Denique emiffo omni liquore, tubulus ex vulnere quoque extrahitur, atque fic univerfum opus confectum cenfetur. Neque enim fcrotum modo confeftim rurfus contrahitur, fed *ipfum quoque vulnus abfque emplaftro & medicamentis fua velut fponte glutinatur*; quin aegri etiam abfque omni moleftia ftatim rurfus ambulare & negotia fua perficere valent. Tametfi nihil abs re illi faciant, qui, *abfoluta* operatione, *fpleniis craffis fpiritu vini vel aqua calcis madefactis*, *fcrotum involvunt.* Quodfi etiam humor fupra tefticulum collectus haereret, ut fupra laudati Auctores N. 1. notarunt, nova plaga etiam ille effet educendus. *Ceterum quia*, poft *ejufmodi operationem adhibitam*, *fcrotum plerumque* denuo intra menfes *aliquot ab humoribus adimpletur*; *neceffarium utique eft*, identidem, *quando fcilicet denuo repletum &* emiffus humor bene clarus eft, curationem modo propofitam iterare; ne fcilicet collectum in fcroto ferum, per acredinem paulatim contractam, partes internas & cumprimis tefticulum corrumpat, itaque noxam magis periculofam efficiat (*a*). *Solet autem & poteft vel bis quotannis*, *vel ter*, *vel quater etiam*, *imo quandoque demum poft aliquot annos operatio iterari*, prouti nimirum vel tardius vel celerius humor ille perniciofus increfcit. His enim obfervatis, *homines iftoc malo vexati citra magnam moleftiam & fenefcere fubinde*, imo & ad fummam vivere fenectutem, haud raro poffunt; ficut ipfe tales novi (*b*). *Nam humore femel extracto*, *ufque adeo feliciter nonnulli homines*, *& praecipue robufti*, *fanef-*

Curatio palliativa quomodo fiat.

(*a*) Miror quare Rauius, audax & intrepidus alias Chirurgus, *palliativa* hac tantum cura per hanc acum femper tantum ufus fit; faepius enim ipfum hanc methodum, fed nunquam radicalem adhibuiffe vidi aut audivi. Ita etiam Erndelius in Itinere fuo Belgico &c. meminit, *fe palliativam curam a Rauio perficere* vidiffe, nihil vero de *radicali* dicit.

(*b*) Conf. Sculteti *Armament. Chirurg.* Tab. XL. fig. 2.

sanescunt, ut nullam omnino lympham in scroto collectam denuo sentiant (*a*). Interim quia nonnisi raro admodum id contingit, facile apparet ratio, quare istam *curam palliativam* Medici vocaverint. Quando *vero humor effluens mox turbidus est aut crassus, vel etiam, post repetitam aliquoties operationem istam crassus fit atque tenax*, sicut nonnulli referunt, ut extrahi per insertum clavum ac tubulum commode nequeat, sed *foetorem potius* atque colorem *obscurum, cruori haud absimilem, sensim contrahat*, properare *utique ad curationem perfectam convenit, ne corruptio & noxa major inde concitetur.* Ita & *si sanguis multus* ex inflicto vulnere profluit, vult GARENGEOT *ut scrotum mox scalpello aperiatur*, vena laesa inquiratur, atque inventa ligetur; id quod vero mihi nunquam adhuc accidit.

VII.

Curatio perfecta quomodo fiat.

Incidentibus igitur, quae modo commemoravimus, noxis; *aut corrupto etiam testiculo*, aut aegris denique alias ob caussas perfectam sanitatem desiderantibus, quintuplici *fere modo expediri* curatio ista perfecta poterit (*b*). *Primus operandi modus* hic est. Aeger vel in sedili sedeat, vel, ut olim fecerunt, *supra mensam lectumve resupinetur*, diligentissimeque ab *adstantibus quatuor vel quinque viris robustis* contineatur, aut *vinculis etiam*, manibus pedibusque injectis, ubi opus id esse judicatur, constringatur; quemadmodum scilicet supra jam tum circa celotomiam praecepimus. Deinde *scrotum circa superiorem partem istam*, qua *humor noxius continetur*, *scalpello* Tab. I. litt. G. vel I *a latere inciditur*, donec in cavum *scroti perveniatur*, quem modum puncturae praefero: immissoque in istam plagam vel *specillo sulcato*, vel quod fere *melius*, *sinistrae manus digito indice*, & *per adhibitum scalpellum*, novaculam *aut forficem scrotum ad fundum usque dividitur:* quo nempe facilius effluere, quicquid humoris vel alias corrupti aut vitiosi intus collectum est, valeat. *Humore*, quemadmodum diximus, *emisso*, *ipse testiculus exploratur.* Qui ubi salvus adhuc esse atque illibatus deprehenditur, & membranae interiores non adeo crassae, mox solis convolutis linamentis carptis vulnus hoc scroti universum statim expletur, supra datis spleniis atque fascia, litterae T. formam prae se ferente; vel, (ut quidam recte suadent,) *scroti interior facies bene scarificatur*, ut tanto facilius bona suppuratio subsequatur, cavendo, *ne testiculus laedatur*, & postea diebus *proximis* quando priora illa linamenta exciderunt, *totum vulneris cavum per adhibitum unguentum digestivum & linamenta repletur ac deligatur;* ut hoc ipso durae istae atque *collosae sacculi tunicae ad suppurationem perducantur*, separentur, atque *sic vascula ista*, unde *humor noxius antea profluxit*, penitus extirpentur, ne redire facile malum pristinum queat. *Sicubi* autem *membranae istae nimis crassae nimisque* induratae sunt, haud satis proficere in illis exedendis solum *unguentum digestivum* solet. Itaque primo, ut jam dixi *interior scroti facies scarificatur*, & tunc vel mercurius praecipitatus ruber subinde unguento

(*a*) *Celsus*, *Fabric.* ab Aquap. *Saviard.* Obs. Chir. 49 *Palfyn. Massierus*, *Scharpius*, aliique fausta exempla referunt.

(*b*) SHARPIUS *radicales curationes* prorsus *rejiciendas* esse vult Cap de Hydrocele, *magnumque periculum inde metuit*; quod vero frequens mea hac in re experientia aliorumque, si modo res rite perficiatur, satis refellit.

to digestivo admiscetur, vel *solus eis superimposito unguento* cum linamentis inspergitur; vel si in nimis duris membranis hoc non sufficere videtur, per adhibitum scalpellum aliquod vel forficem *exscindere ipsas*, quantum quidem *fieri potest*, primo *convenit*; *deinde vero*, *quicquid ex* illis *superest*, *praecipitato rubro & alumine usto* una cum digestivo applicatis, exedere. Quo equidem rite confecto, per adhibitum *balsamum vulnerarium* tamdiu vulnus deligatur, donec primo bene mundum ac postea penitus glutinatum sentiatur. *Nonnunquam pinguedinis aliquid*, vel *corpus quoddam adiposum* praeter ipsum humorem, in scroto ab hydrocele infestato, pronatum reperitur. Quod proinde simili ratione, ac membranulae duriores, partim *rescindi & eximi*, partim autem per *injecta medicamenta redentia modo* laudata, aliave similia *extirpari* oportebit. Tametsi *autem forte*, *post deopertum scrotum*, *vasa seminalia insigniter aliquando tumefacta reperiantur*; cavendum tamen est, ne continuo testiculus propterea quasi inutilis aut noxius rescindatur, ut nonnulli mox suadent & faciunt; siquidem ista solius quandoque naturae beneficio rursus detumescunt, & ad statum naturalem redeunt. *Deligari autem vasa spermatica filo*, *rescindique testiculus omnino debet*, sicuti in *cap. de sarcocele* docuimus, quoties ipse & vasa seminalia non insigniter tantum induruerunt, *sed magnis quoque cruciatibus* hominem aegrum affligunt. Dispiciendum quoque porro est, *num testiculus tumefactus forte materiam aliquam fluidam*, sicut quandóque contingit, *intus contineat.* Si quid enim fluidi intus haerere, tactu percipimus, aut lympham, aut pus inibi consistere, rectissime colligimus. *Interim neque tunc rescindere continuo*, ut nonnulli solent, sed *incidere potius* atque *expurgare testiculum* istum conveniet; ita enim testiculus saepe rursus sanescit. *Sed si forte simul nimis jam tum induratus vel corruptus idem inveniatur*, *praedicta ratione ligandus & resecandus*, *ne in carcinoma forte abeat.* Ceterum si forte aliquando contingat, sicut supra laudati Auctores referunt, ut in *suprema tantum processus peritonaei parte*, *supra septum scilicet* processus peritonaei, humor quandoque contineatur; ipse vero testiculus, diducto licet scroto, non advertitur: tunc *solertissime providendum* hic est, *ne*, dum tunicae induratae tunc conciduntur, vel excinduntur, *ipse* simul *testiculus imprudenter laedatur*; verum ut illa pars suppuratione quoque mundetur, & postea glutinetur.

VIII.

Quia vero multi ferrum nimis pertimescunt, scrotum hoc morbo conflictatum, *rodente etiam medicamento* quam *aptissime aperiri & liquor* peregrinus educi potest; quo ipso etiam simul suppuratio egregie promovetur. Quem in finem emplastrum longo sed angusto foramine perforatum externo scroti lateri applicari, foramini emplastri *lapis causticus aliudve* idoneum rodens imponi, hic linamentis, emplastro integro & splenio contegi, omniaque fascia T, aut ea, quae quatuor capitibus instructa est, probe firmari debent, quemadmodum cap. 24. pag. 473. ubi de rodentibus medicamentis egimus, jam uberius exposuimus. *Quodsi forte rodens medicamentum scroti tunicas non omnino perrupit*, crusta *specillo vel scalpello*, aliove *idoneo ferramento perrumpi debet*, *liquor ejici*, cavumque & vulnus linamentis repleri, ac postea, ut modo docuimus,

Altera curationis perfectae curandi ratio.

mus, procedendum eſt, donec aeger convaluerit; eaque ratione varios egregie curavi. Ceterum monendum hic eſt, GARENGEOTUM & SHARPIUM aliosque *a rodente medicamento* multa inſignia *mala hic pertimeſcere*, quia hoc *cum liquore morbido commiſceretur & teſticulum aggrederetur.* Verum hic metus, ſi quis modo caute procedit, & modicam tantum adurentis remedii partem imponit, vanus, imo nullus omnino eſt; quia raro, ſi rite adhibetur, in cavum uſque ſcroti penetrat, ſed in tunica vaginali vel dartos plerumque, hic valde craſſa, ſubſiſtit; deinde quando etiam forte aliquando hoc faceret, tamen ſimulac rodens medicamentum ſcroti tunicas perforavit, liquor effluens hoc medicamentum repellit & abſtergit, vel ſi quid etiam forte influat, a liquore contento mox ita temperatur, ut laedere intus non poſſit. Ipſe denique uſus, optimus in rebus Medicis & Chirurgicis magiſter, me docuit, *hocce malum minime* inde *metuendum eſſe*, & nunquam aliquid mali me inde hic ſub recto uſu obſervaſſe. Ita & DOUGLAS *cauſticum* praefert puncturae, inciſioni & ſetaceo, in *Syllab.* Operat. Chirurg. in 4. p. 39.

IX.

Tertia curationis perfectae ratio, per ſetaceum.

Tertius curationem perfectam inſtituendi modus hic eſt. *Funiculus aliquis* planus, aut fruſtulum anguſtum lineum *acus ejuſmodi praegrandis*, qualem in *ſetaceo commendavimus* (vid. Tab. XVIII. fig. 12), *beneficio*, ita per afflictam eandemque ſupremam ac lateralem ſcroti partem deorſum verſus trajicitur, ne teſticulus ſimul attingatur, ita ut a parte inferiori rurſus egrediatur (*a*). *Funiculo poſtea in plaga*, ſicut *in ſetaceo*, *relicto*, *atque ſemel aut bis quotidie*, *unguento digeſtivo prius imbuto*, tracto retractoque, non humor tantum noxius paulatim effluit, ſed ſcrotum quoque inflammari atque interius ita ſuppurare conſuevit, ut, quicquid venularum aut tunicarum corruptarum intus eſt, ſenſim & a partibus integris abſtrahatur, & conſumatur. *Poſt triginta, vel, pro re nata, etiam poſt complures dies*, poſtquam ſcilicet ſuppuratio maximam partem praeteriit, & parum vel nihil amplius humoris vitioſi profluit, funiculus ex vulnere rurſum extrahitur, ipſumque vulnus glutinatur. Sed *ſi hac ratione ſatis feliciter ſuppuratio non ſuccedat*, *unguento digeſtivo mercurii praecipitati rubri aliquid admiſcere*, *eoque funiculum iſtum inungere conveniet*, ita ſuppuratio melius ſuccedit. Sed quicquid tandem harum rerum ſit, ſane, quia ſecundum priores illas perfectae curationis vias (n. 6. & 7.) non commodius tantum extrahi atque expurgari liquor noxius una cum tunicis corruptis, ſed *accuratius quoque luſtrari teſticulus*, *ſanus an vitiatus ſit*, poteſt, *itemque an forte corpus adipoſum* vel aliud quid vitioſum *intus* lateat; mirum videri haud quaquam debet, ſi Medicorum plerique *ipſas*, *quaſi tutas* magis *atque certas*, *tertiae huic praeferant.* Namque ubi forte *vel putredo*, *vel ſcirrhus*, vel alia quaedam *corruptio vehemens teſticulum invaſit*, *ſalutarius utique videtur*, ſuperius circa celotomiam propoſita ratione *teſticulum exſcindere*, vel ſi corpus aliquod impurum adſit, illud reſecare, quam iiſdem intus relictis, non ipſam

(*a*) Vid. SCULTET *Armament. Chirurg.* Tab. XL. fig. 1. ubi hoc illuſtratur, licet de alia re, quam de hydrocele hic agat.

ſam modo curationem dubiam reddere, ſed pluribus etiam periculis hominem aegrum exponere.

X.

Quarta methodus *Ruyſchiana* dici poteſt, qui in Adverſ. Anatom. Dec. II. p. 22. ait. Si *curationem* (*hydroceles*) *aggrederis, aperiendo ſcrotum in parte ſuperiore adlatus, tunque vulnus turunda oblonga, unguento roſaceo, mercurio praecipitato rubro permiſto, inuncta oppleveris, donec lenis inflammatio, eique ſuccedens ſuppuratio parva membranulas ſtillantes putrefecerit, tuque eas tenaculo eduxeris, ſaepe deinde perfecta ſanatas obſervavi.* Cum hac curandi ratione convenit fere ea, quam MARINUS poſtea, unus ex recentioribus Chirurgis Italis optimis (*a*), tanquam uſitatiſſimam, ut dicit, (*ſed forte in Italia non in Germania, neque in Gallia aut Magna Britannia*) deſcripſit, ceteriſque omnibus praetulit. „ Nimirum praeparato prius corpore, *ſcrotum* mox ſub inguine, *in parte ſcilicet ejus ſuperiore*, ſicut RUYSCHIUS, *incidit*, ea magnitudine, ut per plagam digitus & poſtea *turunda digiti craſſitudine*, & trium digitorum tranſverſorum longitudine, ex cera facta, immitti queat, cujus apex, ut ait, paullulum incurvata ſit. Haec unguento dialtheae inungitur, & per plagam cavo ſcroti immittitur; ubi poſtquam per XXIV. horas relinquitur, pars inflammata reperietur. Aqua non evacuatur (*b*), ſed *turunda ſenſim brevior efficitur*, prout ſcilicet cavum minuitur, tumor vero emplaſtro emolliente digeritur. Quando ſuppuratio bene ſuccedit, turunda unguento digeſtivo imbuitur, in ſcrotum vero unguentum roſatum immittitur. Septem diebus praeterlapſis turunda oleo hyperici compoſito inungitur, ſinus bene purgatur, „ & tumore reſoluto vulnus ſenſim minuitur, carne impletur, & tandem „ turunda tollitur, ſervataque diaeta, vulnus glutinatur. Patet ex his MARINUM in rebus praecipuis ſive eſſentialibus, ut ajunt, a RUYSCHIO vix differre, niſi quod medicamenta forte praeter neceſſitatem multiplicet; dum digeſtivum & balſamicum ſufficere poſſunt, & quod praecipiat, ne curatio haec *ſcorpione dominante* ſuſcipiatur, quia hoc curationem protraheret. Verum *ad ſigna coeleſtia in curationibus reſpicere velle*, hodie ridiculum, ſuperſtitioſum & Medico genuino indignum, merito a prudentibus habetur, idque eo magis quia A. 1742. virum in hoc ipſo ſcorpionis ſigno ab iſto malo, aequali temporis ſpatio, quo aliis temporibus ſive aliis caeleſtibus ſub ſignis alii curantur, perfecte reſtitui. Verum circa hanc methodum adhuc monendum, *quod quidem, ubi teſticulus adhuc ſalvus, utplurimum bene ſuccedat; ſed ſi vitium in teſticulo* ſubeſſe ſuſpicamur *vel certo addeſſe* antea ſcimus, primam vel alteram deſcriptam, huic praeferendam eſſe cenſeo.

Quarta methodus Ruyſchii & Marini.

X I.

Quocirca longe *promtiorem eandemque tutiorem curandi viam* tentare ſibi *videntur Chirurgi quidam vulgares ſeu circumforanei*, dum ſcilicet in pleriſque aegris, ab hydrocele vexatis, inguine prius ſcrotoque ſupremo inciſo, *peritonaei*

Quintus curationis perfectae modus.

(*a*) In Prattica delle principale Operatione di Chirurgia 8. in Roma 1723 p. 230.

(*b*) Quare *aquam hanc p. n. evacuari* non velit, cum tamen aliis in methodis ſine noxa fiat, rationem haud conjicio.

naei processum atque testiculum, perinde ut in enteroceles sectione, *protinus vinciunt, e scroto evellunt* atque praescindunt; quantumvis etiam sanus adhuc testiculus extiterit. Quam equidem curandi rationem tantum abest, ut ego probem, ut potius graviter reprehendam: quia *crudeliter homines miseros illi histriones tractant*, qui partem, humano generi conservando usque adeo necessariam & caram eandemque sanam adhuc, quum eadem servari omnino potuisset, flagitiose extirpant; sed *si testiculus simul schirrho infestatus* est, tunc curatio recte ita instituitur, attamen cautius & blandius ut supra jam docui Cap. 121. §. 4. Ceterum *curatio perfecta longe melius atque tutius in juvenibus atque viris robustis, aetate non adeo grandibus, quam* in aetate *nimis provectis atque debilioribus* adhibetur, ne facile graviora mala superveniant: adeoque consultius esse duco hos, vel solum cura palliativa curare, vel malum sibi relinquere, quia *non pauci*, ceterum sani, *cum herniis aquosis ad magnam senectutem perveniunt.* Denique maxima semper opus est cautione, *ne qua forte enterocele quaedam pro hydrocele habeatur*, neve, dum scrotum incidere volumus, intestinis imprudenter concisis, aegrotus interficiatur. Conferri hoc de malo uberius potest dissertatio nostra quam de *Hydrocele* a. 1744. Helmstadii edidi, in qua omnia uberius exponuntur.

Explicatio Tabulae vigesimae quintae.

Fig. 1. Scalpellum quoddam occultum herniarium [Gallis *bistouri herniaire caché* dictum] repraesentat, quod nonnulli cum ad hernias incarceratas, tum & ad fistulas nonnullas ani incidendas commendant & adhibent. Hujus pars acuta sive scalpellum intus latens ad litt. A emergit e vagina sive canali suo & scindit, simulatque pars B sive ansa deprimitur. Litt. C C C *vaginam* sive *canalem* designant, in quo scalpellum delitescit, donec premendo emergat. D D manubrium totius ferramenti denotat; E clavum sive axin, circa quam scalpellum, dum ansa B premitur, movetur; F elaterem, qui scalpellum in canalem sive vaginam, quando vis premens in B remittit, denuo repellit.

Fig. 2. simile fere scalpellum per litt. A B designat, sed extra canalem istum C C exertum, in quo alias occultatur. Pars canalis inferior lamella quadam orbiculari D sive etiam cordiformi est instructa: ne intestina in herniae incarceratae operatione super scalpellum evolvantur, itaque graviter facile laedantur. E aliud manubrii genus denotat, quemadmodum & cardo & elater paulo aliter fabricata sunt.

Fig. 3. exhibet per litt. A scrotum aliquod a mediocri hernia intestinali in latere dextro distentum: per litt. B vero, qualiter in hernia intestina C C, duplicata quasi, in scrotum (quod hic apertum demonstratur) devolvi soleant, ex Berengeri libro de herniis, Gallice promulgato.

Fig. 4. Litt. A ex Palfyni Chirurgia demonstrat *processum peritonaei*, suprema parte, juxta inguen scilicet, adhuc clausum; sed circa reliquas partes litt. B B B B scalpello deopertum: ubi per litt. C indicatur testiculus, cum vasis spermaticis E; per litt. D. vero sacculus, qui ab interiori peritonaei

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
Fig. 14.
Fig. 15.

tunica ab inteſtinis vel omento, vel ab utroque ſimul ex abdomine propulſa, diſtenta & elongata naſcitur, atque ab inteſtinis, aut etiam omento prolapſis, quae in eodem continentur, ad teſticulum fere uſque hic extenditur.

Fig. 5. *&*. 6. cum reliquis ad *fig.* 15. uſque repraeſentant *ſubligacula* ſive *vincula*, pro continendis in ventre inteſtinis refuſis, apud hernia laborantes quam maxime accomodata. Horum quaedam, ut fig. 6. 12. & 13. ex panno xylino, praeſertim pro infantibus, vel corio pro adultis conficiuntur; alia ex laminis ferreis, corio veſtitis, ut fig 5. 7. 8. & 15; nonnulla etiam ex laminis ferreis, articulis quibuſdam ſive juncturis mobilibus junctis, ut fig. 15. pro commodiori, ut nonnulli volunt, uſu fabricantur; quaedam etiam pro iis requiruntur, qui *hernia duplici*, ſive qui utrinque inteſtinorum ramice afflicti ſunt, ut fig. 8. & 9. Nonnulla ſunt pro latere dextro ramice affecto, ut fig. 6. 7.; alia pro ſiniſtro, ut fig. 5. 10. 13. 14. & 15. Quaedam circa corpus firmantur ligulis ſive funiculis, ut fig. 9. 10. 13 alia loris & fibulis, ut fig. 6. 9. 13. alia loris & uncinulis, ut fig. 5. 7. 8. 15. atque rurſus alia, alia ratione, ut fig. 11. 12. In omnibus vero ſcutum, glomus ſive pulvinar A, quod paulo durius eſſe debet, refuſis prius, dum aeger ſupinus decumbit, inteſtinis aut omento prolapſis, annulo muſculi abdominis ſive loco prolapſus imponitur, cingulum B B ventri circumdatur, & vel ligulis ſeu funiculis C C, in fig. 10. & 13. per foraminula D D trajectis, vel fibulis fig. 6. & 14. E E probe firmantur, vel & lora uncinulis fig. 5. 7. 8. 15. a a innectuntur. In quamplurimis vero hujuſmodi faſciis, praeter cingulum ventrem ambiens, pars quaedam dependens, funiculus planus ſive lorum adeſt, ut in fig. 5. 6. 10. 11. 12. 13. & 14. litt. F F, quae per femina traducitur, atque in parte oppoſita funiculis, ligulis, fibulis vel uncinulis quam accuratiſſime jungitur. In *fig.* 10. litt. a ſcutum ſive glomus A ex parte adverſa indicatur; in *fig.* 11. vero, quae ex idoneo corio facta eſt, litt. c. ſcutum ligneum a parte anteriori, ſed litt. d. a parte poſteriori, ubi convexum eſt, oſtenditur, quae pars loco prolapſus imponitur, ejuſque globulo ſive clavo e e, tria extrema G. H. I. ubi foramina triangularia adſunt, arcte innectuntur. Plures adhuc diverſae ſubligaculorum ejuſmodi dantur figurae & varietates: ſed hic eas tantum, quas praeſtantiores ex iis, quae vidi & poſſideo, ceteris eſſe judicavi, in tironum commodum exhibere volui.

CAPVT CXXIII.

De haematocele.

I.

Haematocele ſive *hernia ſanguinea* vocari poteſt, *quando in ſcroto loco ſeri ſive aquae ſanguis aut humor ſaltem ſanguineus continetur.* Contingere hoc interdum *non ſolum ipſe vidi* aliique varii Auctores teſtantur; verum etiam an- *Haematocele quid.*

tiquissimus Medicus Latinus CELSUS (*a*) atque ex Graecis PAULUS (*b*) hoc jam obſervarunt. Ita cum RAUIUS aliquando pro hydrocele, (ut putaverat) curanda ſcrotum acu apice triangulari Amſtelodami, *me* aliiſque ſtudioſis praeſentibus, aperiret, *liquorem ſanguineum* prodiiſſe vidimus, quod deinde & mihi aliquando accidit.

II.

Diagnoſis. *Adeſſe vero hoc vitium inde conjicimus*, quando cetera herniae aquoſae ſupra relata ſigna adſunt; ſed *ſi ſcrotum ad candelam* ex oppoſito latere inſpicitur ac probe conſideratur, *nulla pelluciditas*, ſed magna potius obſcuritas ad nigritiem vergens conſpicitur. Interdum etiam tunc demum animadvertitur, quando vel *acu triangulari humorem contentum educere volumus*, vel ipſum ſcrotum hunc in finem aperimus, atque tunc *loco ſeri ſanguineum* humorem deprehendimus.

III.

Cauſſa. *Cauſſa* hujus mali *utplurimum eſt vis quaedam externa, contundens, lacerans*, unde venae in ſcroto rumpuntur aut conquaſſantur, ut ſanguinem in ſcrotum emittant; qui vero ſi diu ibi *haeret*, *corrumpitur*, & *teſticulum etiam laedit*, unde varia mala pertimeſcenda.

IV.

Curatio. Optima *curatio in eo conſiſtit*; ut *ſcrotum in latere laeſo integrum* ut in hydrocele *incidatur*, & ſanguineus humor emittatur; nam ſi tantum per acum emittitur, redit utplurimum. Poſtea id probe purgetur, & ſi teſticulus ſanus deprehenditur, tentandum, ut vas ruptum rurſus conſolidetur & vulnus etiam externum balſamicis rurſus glutinetur. Quando *vero hoc obtineri nequeat, aut teſticulus aut vaſa ſpermatica corrupta eſſent*, corruptio vero nondum in ventrem uſque penetravit, vaſa illa inguine liganda & teſticulus vitiatus, ut ſupra Cap. CXVIIII. §. 9. & Cap. CXXI. §. 4. de ſarcocele ſcripſimus, excidendus.

CAPUT CXXIV.

De partium naturalium hydrope.

PArtium naturalium hydropem aliquam eſſe ſtatuimus, *quoties illae ab humoribus noxiis ac ſuperfluis ita diſtenduntur*, ut digito ſuper *illis depreſſo*, *fovea quaedam remaneat*; ſi cutis externa laevis, penis autem neutiquam retractus deprehenditur, ſed potius tumidior conf. Cap. de *Hydrocele* CXXII. §. 1. Solet autem in iſtiuſmodi caſibus inter ſcroti tunicas exteriores, & *ſpeciatim in tunica celluloſa, humor conſiſtere*, atque ita per *ipſam ſedem ſuam*, naturalium partium *hydropem ab hydrocele & enterocele diſtinguere.* Nonnunquam partes tantum naturales ab hydrope infeſtantur, integro atque incolumi exiſtente corpore reliquo; *nonnunquam autem, ut in hydrope, univerſum ſimul corpus indecenter*

(*a*) Lib. VII. Cap. 19.
(*b*) Lib. VI. Cap. 62.

center ab humoribus ejusmodi noxiis affligitur. Quod ipsum equidem posterius ubi fit, haud sanari partes naturales, nisi reliquo corpore simul restituto & ab hydrope liberato poterunt. *Ubi vero non nisi partes naturales distentae ab humoribus noxiis reperiuntur*, insigniter adversus malum istud *proficere medicamenta digerentia & roborantia*, quae *in hydrocele* (§. 3.) proposuimus, interna & externa una cum idonea diaeta, consueverunt. *Si neque his malum cesserit, haud alienum saepe est*, in masculis scrotum atque penem, in feminis *pudendi labia hinc inde scarificare*, atque ita *humores sensim emittere*; remediis internis & fomentis roborantibus quam diligentissime simul applicatis. *Valent hic mirifice pro fomento aqua calcis calida, eademque vel sola vel lapide medicamentoso Crollii roborata*, vel *spiritus vini* atque hujus generis alia medicamenta in oedemate superius (*P. I. Lib. IV. Cap. XVIII.*) commendata, siquidem cum spleniis sive linamentis complicatis quam creberrime super scrotum imponuntur. GARENGEOTIO (*a*) *nihil adversus noxam hanc valentius videtur emplastro Norimbergensi, super partem scarificatam imposito atque hinc inde perforato*, ne humor inde profluens reprimatur: quem in finem etiam *empl. de cumino*, itemque *diaphoreticum* MYNSICHTI apte adhiberi possunt. *Simulatque autem vulnera, in prima scarificatione facta, coëunt, vel exarescunt*, innovari eadem, si res ita postulaverit, facillimo negotio poterunt. Similiter ubi sola scarificatio ad humores extrahendos non satis promte profecerit, haud alienum quandoque fuerit, *circa infimas pudendi partes setaceum aliquod instituere*: qua de re conferri potest DEKKERUS (*b*).

CAPUT CXXV.

De hydrosarcocele.

HYdrosarcocelen inde cognoscimus atque ab hydrocele simplici discernimus; si *circa corpus durum testiculi* tactu *humorem fluctuantem percipimus*, & adhuc magis, si post *emissum humorem testiculus nihilominus justo grandior atque durior existit.* Quamdiu etenim scrotum ab humoribus copiosis est diductum, quandoque vix ac ne vix quidem dignosci ab invicem hydrosarcocele atque hydrocele simplex poterunt. Neque enim digito vel manu contingere semper testiculum facile licebit, nisi forte exigua admodum humoris copia intus fuerit. *Si quis igitur aegrotus a tumore nimio solum liberari cupierit, eadem institui* curatio *poterit, quam in hydrocele minus gravi praescripsimus*; acu scilicet cannula inclusa. Ubi vero *testiculus insigniter tumet & cum duritie quadam dolet*, neque aegrotus curationem perfectam extimescit; necessarium utique est *hydroceles atque sarsoceles curationes invicem quasi conjunctas adhibere.* Itaque *scalpello detegi ante omnia peritonaei processus* ac *postea trajecto filo una cum vasis spermaticis ligari ac tandem* simul cum *tunica vaginali*, *quae* cum processu peritonaei *continua est*, e scroto blande separari *abscindique testiculus vitiatus debebit*:

(*a*) In Chirurg. Operat. Cap. de paracentesi, circa finem.
(*b*) *In Exercit. Practicis* pag. 290. SCULTETUS exemplum refert scroti in hydropico feliciter perforati, Obs. 67.

bit: ita enim dum vitiatae tunicae & venulae teſticuli ſimul cum teſticulo removentur, & ſarcocele & hydrocele ſimul curantur. *Exemplum ingentis hydroſarcoceles* deſcribitur in CAMERAR. Diſſertat. Taurinenſ. pag. 216. & aliud A. 1742. *in mercatore* quodam *Magdeburgenſi*, *natione Gallo* vidi, quod utrumque ſimul caſtratione curatum eſt.

CAPVT CXXVI.

De Hydro-enterocele.

HYdro-enterocelen aliquam incidiſſe exinde colligimus, ſicubi *inteſtinis repreſſis nihilominus eodem in latere tumor* aliquis, *veſicae aqua repletae quoad tactum ſimilis, circa teſticulum remanet* (a). Quando *autem in altero latere hydrocele adeſt, in altero enterocele*, tunc *morbus non hydro-enterocele vocatur*, ſed *pro duplici* morbo, nimirum enterocele in uno & hydrocele in altero latere eſt habendus. Si quis *ergo liberari ab iſtiuſmodi malo voluerit*, diverſa ratione fieri poteſt *curatio.* Prima eo ſpectat, ut inteſtina in ventrem refuſa per idoneum vinculum adhibitum quam exactiſſime contineantur. *Altera tollendis aut ſaltem emittendis humoribus debet eſſe accommodata*, ideoque vel *perfecta*, *vel ſaltem palliativa*, *prout aegri hoc deſiderant*, *aut Medicus eam ſalutarem judicat*, *eſt adhibenda. Tertia curatio* eſſe poteſt, ut, ſicut Cap. CXIX. §. 12. de herniis inteſtinalibus docuimus, *ſaccus inveſtigetur*, a vicinis ſeparetur, atque refuſis inteſtinis in ventrem, *juxta annulum probe ligetur*, caſus fili exſpectetur, atque vulnus tandem glutinetur. Sed providendum tamen hic quam ſolertiſſime ſemper eſt, ne forte, *ubi inteſtina & aqua ſimul in uno latere haerent*, *ſcrotum prius aperiatur*, *quam inteſtina* fuerint in *priſtinam ſedem reſtituta*, atque a miniſtro quodam vel vinculo pro herniis intus detenta: ſiquidem alias periculum eſt, ne dum ſcrotum inciditur, ſimul inteſtinum concidatur, atque ita homo, quem ſanare inſtituimus, temere interficiatur. *Ubi vero in diverſis ſcroti lateribus diverſi hi morbi ſunt*, periculum minus eſt.

CAPVT CXXVII.

De pneumatocele ſive hernia ventoſa aut flatulenta.

§. I.

An detur hernia ventoſa. POſſe *veram pneumatocelen quandam ſive herniam* ventoſam exiſtere & re vera *etiam ſaepe incidere*, *a quamplurimis Auctoribus ſcriptum equidem eſt*; *ſed*, me judice, *nondum ſatis luculenter*, *neque exemplis*, neque *rationibus manifeſtis demonſtratum.* Quin potius ego vereor, ne qui forte Medici ac Chirurgi minus perſpicaces *hydrocelen aut enterocelen aliquam*, vel medicamentis curatam, vel ſponte ſua evaneſcentem, *pro pneumatocele* quidem haud raro habuerint, qui ta-

(a) Ipſa ſectione aliquando hoc vitium in cadavere quodam deprehendi.

tamen talis non erat. Atque id magis etiam ideo, quia nec facie, nec signis satis manifestis, si levitatem forte excipias, nec curatione per medicamenta ab hydrocele differre pneumatocele traditur. *Mihi sane aliquoties* contigit, vel *hydrocelen & observare* & curare in illis, quos alii quidam Medici ac Chirurgi pro *aegris a pneumatocele afflictis habuerant*, quae tamen tales revera non fuerunt. Ita & expertissimus MEEKRENIUS *in Obs. Chirurg. Caput LI.* inscripsit *de paracentesi scroti in hernia flatulenta*: ubi facile ex hac inscriptione quilibet certe crederet, *herniam flatulentam* revera adfuisse. Si vero caput hoc perlegitur, *aquam eductam fuisse deprehenditur*, & nullos flatus (*a*).

II.

Signa, quibus & cognosci & ab hydrocele dignosci pneumatocele, secundum illorum quidem Auctorum sententiam, qui eam statuunt, *debet*, fere sunt: 1) scrotum manibus contrectatum, vesicae ab aëre distentae simile videtur; 2) ideoque *insigniter leve*, & speciatim multo levior, quam si humoribus repletum est, itemque *magis perlucidum admota candela deprehenditur*; denique 3) si talitro idem percutitur, sonus editur, qualis nimirum edi solet a vesicis inflatis atque digito percussis. Tametsi autem *egomet nunquam aliquid istiusmodi observaverim, licet hernias omnis generis quamplurimas viderim* atque curaverim, *adeoque an talis casus tam saepe*, ut non pauci perhibent, *extiterit, merito dubitem*; tamen, si qua forte istiusmodi malum aliquando inciderit, hunc in modum curatio poterit institui. *Signa.*

III.

Extrinsecus scilicet eadem applicentur medicamenta digerentia ac discutientia, quae ad hydrocelen tollendam commendavimus, fomenta & emplastra. Ex internis medicamentis praestantissima utique hic ea sunt, quae cum ad alvum ducendam, tum etiam ad dispellendos flatus proficiunt. Utriusque generis medicamentis diligenter adhibitis, aegri, qui pro talibus habentur, praecipue si juniores adhuc fuerint, haud raro sanescunt. Sin nihil *omnia medicamenta profecerint, &* tumor subsistere *pergat, aeger vero ab eo liberari ferro desideret*, vel scalpellum vel *acum triangularem sive clavum tubulo inclusum* (*Troicar*) *deprimere* in scrotum oportebit, eodemque perforato, quicquid intus est, sive jam aër sit, sive humor, emittere: ubi apparebit, aqua an aër intus fuerit contentus. Ceterum neque a CHESELDENO, DRANIO, MOTTIO, FAYO, SCHARPIO *neque a* GARENGEOTIO *hujusmodi vitium unquam observatum fuisse, exinde mihi fit verosimile*, quod in Libris suis Chirurgicis nullam omnino *pneumatoceles mentionem* nullo minus curationis ejus fecerint. PAULI AEGINETAE temporibus eam pro *arteria dilatata* habuerunt (*b*), adeoque ob erum- *Curatio.*

(*a*) FABRICIUS AB AQUAPENDENTE in suis Oper. Chir. nihil quoque de *pneumatoceles cura* scribit. MARINUS equidem *Cap. de hydrocele* de hernia flatulenta loquitur, attamen nullum casum aut exemplum refert. VOGELIUS Lib. de herniis de *pneumatocele* saepe differit, verum nullum verum exemplum ejus profert, nisi *emphysema* scroti a vulnere inductum. Verum *pneumatocele* & *emphysema* semper pro distinctis morbis habita sunt, & speciatim pneumatocele *pro aëre aut flatibus in cavo scroti.*

(*b*) Lib. VI. Cap. 64.

erumpentis sanguinis periculum, qui nullo modo sisti posset, eam Chirurgia aggredi recusarunt: quod vero haud verisimile est.

CAPUT CXXVIII.

De ramice varicoso, sive Cirsocele.

I.

Ramex varicosus quid sit.

NOnnunquam venae spermaticae circa & supra testiculos atque in peritonaei *processibus in scroto*, *imo* & quandoque supra scrotum in inguine ita mirifice intumescunt, ut vel varicis alicujus, *vel intestini avis cujusdam*, vel & *calami* cujusdam *straminei & quandoque scriptorii speciem* atque sensum prae se ferant, praeterquam quod interdum nodos aliquos inaequales eosque paulo ampliores simul hinc atque inde contineant; testiculusque magis justo dependeat. Hoc ipsum vitii genus *ramicem varicosum*, *varicocelen* itemque *cirsocelen* Medici appellant, quamvis *forte rectius varices vasorum spermaticorum* vocari posset. Interdum & venae cutis scroti in modum varicum intumescunt, ut CELSUS jam notavit; verum harum dilatatio cum *Fabric.* ab AQUAPENDENTE *rectius pro varicibus scroti*, *quam pro hernia* habetur: interea tamen saepe confunduntur, & pro uno eodemque malo, licet minus recte, a quibusdam habentur.

II.

Caussae.

Caussa utriusque praecipua *a sanguine*, *vel nimis abundante*, vel nimium *inspissato atque tenaci* videtur esse repetenda. Is etenim dum in venis his haeret, insigniter illas distendere, gravissimasque homini molestias concitare potest. Cumprimis illi huic malo etiam valde obnoxii sunt qui *haemorrhoidibus* & praesertim externis subjecti, ubi etiam subinde *mictus cruentus* accedit. Nonnunquam vero *ab externa violentia quadam vitium illud nascitur*: siquidem per illam hae venae contunduntur aut debilitantur, atque ita sanguinis cursus impeditur. Interdum quoque juvenes, praecipue illi, quos *aut nimia seminis abundantia*, *aut libido vexat*, malum istud, ut aliquoties vidi, praesertim intra scrotum sentiunt. Namque horum venae propter nimiam sanguinis copiam & versus testiculos impetum, remoramque in refluxu ad ventrem mirum quantum saepe distentantur. Sed *rarius tamen inde incidere morbus aut singularis* molestia solet, nec qualiscunque venarum harum dilatatio pro ramice mox aut morbo, ut empirici saepe facere solent, habenda. Nisi *enim cum venarum distentione conjunctae sint* dolores aut *molestiae notabiles*; vix apparet ratio *quare* homines, *venarum levem quandam* his in locis *distentionem sentientes*, *pro aegrotis habere*, iisdemque manum Medicam, multo minus Chirurgicam, adhibere velimus. Aptum tamen consilium, quod infra indicatum est, dari ipsis poterit, pro incremento evitando. Nam si in utroque scroto, sterilitatem inducere potest.

III.

III.

Quodsi vero nimium quantum hae venae increverint, *vehementesque dolores aut molestias homini moverint*, *necessarium utique* videtur, adversae *valetudinis praesidia* quaerere. Sciendum vero est *hoc genus mali pertinacissimum esse*, & saepe omnia remedia respuere. Poterit autem *diversimode curatio hic institui*. Namque ubi forte in sanis & vegetis a nimia seminis copia, in venis spermaticis, exortum malum est, valentissimum ejus *remedium saepe est matrimonium*, id quod propterea ipsis commendandum. Ubi vero hoc non sufficit, quemadmodum hoc malum in eis vidi, qui in matrimonio vixerunt, aut ubi *externa quaedam violentia* seu contusio vitium illud induxit, parum plerumque medicamenta proficiunt : siquidem per ea difficulter admodum pristino vigori suo restitui nimis graviter diductae ac debilitatae aut laceratae venulae consueverunt. Interim in hoc malo, quia quam maxime *sanguis valde spissus* & abundans hic *peccat*, haud negligenda sunt istiusmodi medicamenta, quae & inspissatum sanguinem diluunt, & *debilitatas venas roborant*. Atque *de internis quidem medicamentis* prudentem Medicum aliquem consulere omnino convenit. Extrinsecus autem praeter *sanguinis detractionem* applicari utiliter fomenta istiusmodi *adstringentia atque roborantia poterunt, quae in hydrocele supra (Cap. CXXII.)* praescripsimus. *Curatio quomodo fiat per medicamenta.*

IV.

Quodsi autem, frustra adhibitis medicamentis omnibus, venarum in scroti tunicis distentarum nodi una cum doloribus subinde increscunt, *veteres vel ferrum candens vel ligaturam harum venarum commendarunt* (a) : Verum cum *hae curationes nimis crudeles* mihi videantur, si varices hi in scroti tunicis sunt, haud prorsus alienum hic esse existimo, quam *maxime distentam venam per adhibitum scalpellum eousque incidere*, quousque tumor extenditur, emissis per vulnus istud *aliquot sanguinis unciis*. Quo equidem rite confecto, linamentis carptis vulnus expletur emplastroque vulnerario contegitur, splenio quodam convenienti atque fascia superimpositis, vel *scarificatio in scroto instituatur*, & sanguis hic haerens proxime ex venis educatur. Deinde in sequentibus deligationibus per adhibitum balsamum atque emplastrum vulnerarium vulnera ista glutinantur. Sic enim non a sanguine tantum inspissato atque doloribus corpus liberatur; sed *laxa quoque venae pars per inductam cicatricem validam ita roboratur* ac velut munitur, ut non adeo facile rursus diduci a sanguine valeat. *Si malum haeret intra scrotum*, hoc prius inciso una cum processu peritonaei, nonnulli simili ratione deinde procedunt. *Curatio per scalpellum.*

V.

Interim in utroque malo hortandus simul aeger est, ut *& sufficienti & tenui semper potu*, *& crebra exercitatione*, & *medicamentis* denique, *sanguinem attenuantibus*, diligentissime utatur, non omissa sanguinis missione, bis vel ter quovis anno instituta; contra vero a cibis crassioribus atque durioribus, nec non *Regimen & praeservatio.*

(a) Vid. *Fabr. ab Aquap.* Cap. de hernia varicosa, in Operat. Chirurg. & CELSUS Lib. VII. Cap. XXII.

non a *nimia vita sedentaria*, utpote quibus insigniter sanguis inspissatur, quantum fieri potest, *abstineat.* Atque hoc consilium iis quoque dandum, *in quibus hoc malum incipit*, ad majus incrementum & molestias evitandas, aut malum prorsus tollendum. Quidam si hoc vitium valde dolet, & medicamenta parum proficiunt, *vasa spermatica in inguine una cum processu* peritonaei ligant & testiculum una cum vasis varicosis extirpant, id quod vero sine summa necessitate fieri non debet. Quodsi vero vasa ultra ad annulum usque tumida atque indurata jam sint, praestat a sectione hac abstinere, quia mors utplurimum postea inde subsequitur.

CAPVT CXXIX.

De testiculorum carcinomate & sphacelo.

SI testiculi scirrhus in carcinoma, aut inflammatio (*a*) in sphacelum convertitur, vel & a quibuscunque aliis caussis putredo aut corruptio totum testiculum occupavit, miserum, sed *unicum tamen fere remedium est*, *vitiatum ejusmodi testiculum*, ne ad interiores abdominis partes malum transeat hominemque conficiat, protinus ea *ratione exscindere*, quam in celotomia Cap. CXIX. itemque de sarcocele Cap. CXXI hactenus explicavimus. Quando autem ex parte tantum *abscessu* vel sphacelo *quodam corruptus est*, non *mox totus testiculus resecandus*, sed abscessus aperiendus, purgandus & rursus consolidandus. Utique vero memorabilis hic videtur observatio illa, quam *in testiculorum amputatione sive castratione omni* salutarem inprimis atque necessariam esse GARENGEOTIUS (*b*) statuit; ut *nimirum musculi abdominis exterioris annuli parte interiori incisa* vel *resecta venae spermaticae a partibus adhaerentibus ante semper resolvantur* atque *circa annulum vel adhuc supra illum vinciantur*, quam ipse quidem testiculus attingatur: siquidem hac ratione non mitius tantum aegri tractentur, sed felicius quoque curentur. Quam vero ob caussam hoc fieri debeat, haud satis exponit. Contra *verendum potius est*, *conciso hoc annulo*, *partem hanc abdominis*, quam Deus pro hac parte roboranda condidit, *debilitari*, atque ad *herniam postea generandam aptiorem reddi :* ut taceam dolores, quos aeger ex sectione hujus annuli frustra, ut mihi saltem videtur, perferre cogitur. Praeterea *si vasa spermatica prope annulum vel in ipso annulo ligantur*, *metuendum* est ne *inflammatio ad partes internas* procedat. Imo si corruptio in vasis spermaticis *ad annulum aut supra eum jam processit*, ab operatione potius abstinendum esse plerique statuunt, licet supra exemplum felicis successus retulerim.

Qua

(*a*) Quomodo inflammatio testiculorum curanda supra expositum est.
(*b*) Operat. Chirug. Cap. de castratione.

Qua ratione colis vitia curari debeant.

CAPVT CXXX.

De phimosi.

I.

NOnnunquam *praeputium* ſive ſumma colis cutis propter gravem inflammationem *ita coarctatur*, *ut nulla ratione reduci poſt glandem queat.* Medici cum Graecis *phimoſin* noxae genus illud vocare conſueverunt. Solent autem gravibus utplurimum incommodis obnoxii eſſe, quicunque colis noxam iſtam ſentiunt, ſi virulentae venereae materiae quicquam glandem inter atque cutem hanc haeſerit. Sic enim propter *nimiam cutis anguſtiam* illam neque purgari ſatis commode neque ſanari glandis ulcera iſta, quae noſtrates cum Gallis *chancres* vocant, poſſunt, quae ab impuro veneris uſu proveniunt. Ut proinde mirum haud ſit, ſi, quemadmodum VERDUCIUS (*a*) obſervavit, aut *gangraena*, *aut carcinoma*, *aut gravis ſaltem glandis atque ſummae cutis inflammatio* atque eroſio exinde ſuboriantur. Quibus equidem malis incidentibus, aut *per ſe coles ab ipſis his ulceribus abſumitur*, aut ſcalpello ſubinde praeſcindendus eſt. Accedit, quod aegri hi ſaepiſſime non niſi maximis cum doloribus mittere urinam, propter cutis & glandis eroſionem, queant. *Phimoſis quale vitium ſit.*

II.

Cauſſam phimoſeos praecipuam plerumque ab incauto *cum feminis impuris concubitu Medici rectiſſime repetunt.* Dum enim virulenta iſta, quam ſinu vaginae ſuae fovere proſtibula ſolent, materia cutem inter atque glandem remanet; abeſſe vix poteſt, quin ſumma cutis illa, praecipue ſi paulo longior & anguſtior eadem fuerit, graviter ex inflammatione intumeſcat, noxaſque hactenus memoratas concitet. Tametſi vero non deſunt, *quibus ipſa natura uſque* adeo *longam eandemque anguſtam colis cutem tribuit*, *ut* vel *plane non*, vel quam *aegerrime ſaltem nudari glans contecta valeat; tamen*, quum & urinam abſque moleſtia mittere, & liberis procreandis operam dare nihilominus ipſi valeant, *ſupervacuum utique videtur*, *curationem* aliquam Chirurgicam in iiſdem experiri; niſi forte aut inflammatio quaedam, aut dolor *vehemens*, *aut inſignis moleſtia*, *praeſertim in concubitu*, *ſcalpellum poſtulaverint* (*b*). Poſſe autem homines, juſto longiorem penis cutem *habentes*, longe *plerumque facilius*, quam *reliquos*, *ab impurioribus feminis* infici aut corrumpi, non ex hactenus ſolum traditis, ſed & vel maxime ex ipſo rerum uſu manifeſtiſſime perſpicitur. Vel & in coitu, praeſertim vehementiori, praeputium lacerare ſibi poſſunt. *Cauſſa.*

III.

(*a*) Vid. *Eiuſd. tract. de faſciis. Cap XXVII.*
(*b*) Spectat huc exemplum *in Hiſtor. Acad. Reg. Scient.* propoſitum *an.* 1706. *pag.* 31.

III.

Phimosis curatio.

Si malum *hoc sine venerea labe est, balneando colem satis diu in aqua*, vel *lacte tepido subinde curatur*; sed si ab *impura venere pronatum malum* est, quam commodissime utplurimum, adhibitis simul internis idoneis remediis, & *cruciatus leniri*, & *glans exulcerata sanari* hoc fere modo poterunt. Ante omnia, pro *expurgandis humoribus acribus atque noxiis, subter cute summa haerentibus, aqua tepida*, praesertim ex hordei decocto atque rosarum melle confecta, creberrime inter praeputium atque glandem ope siphunculi injicienda est. *Extrinsecus, ad discutiendum tumorem, fomentum sive cataplasma quoddam* emolliens atque digerens circum tumefactam colis partem applicare convenit. Si *gravior inflammatio subest, sanguinem per venas aegro detrahi oportebit.* Quibus rite *peractis experiendum, an cute reducta nudare* glandem in *cole flaccido liceat.* Sicubi vero tumor, propter nimis gravem glandis exulcerationem, studium nostrum vincit; si malum sensim increscit; si denique nec ante morbum quidem reduci summa cutis potuit; sane nisi gravioribus periculis exponere hominem aegrum voluerimus, proximum est, ut *a ferro sanitatis praesidia* repetamus.

IV.

Primus operandi modus.

Fere duplici autem ratione institui operatio ista poterit. Primus operandi modus hic est. *Cutis extrema, quantum fieri potest, solertissime antrorsum versus extenditur*, contectaque glande, digitis ab administro quodam comprehenditur. *Glandem cute contectam sinistrae manus pollice Chirurgus reprimat*, prominentemque cutis partem per adhibitum *scalpellum aut forficem ante pollicem suum* praecidat, cum fere in modum, quem in circumcidendis masculis Hebraei communiter adhibent. Praecisa, quemadmodum explicavimus, summa eademque nimis angusta colis cute, non reduci tantum facilius cutis reliqua poterit, sed, denudata quoque glande, longe expeditior *reliqua ulceris & purgatio & curatio fiet.*

V.

Alter operandi modus.

Altera curandi ratio sic fere procedit. Superiori eidemque per digitos probe diducto praeputio forfex retusa aut globulo etiam instructa subjicitur, atque ita *cutis angusta*, quantum *quidem ad denudandam* glandem *satis est, conciditur.* GUILLEMAEUS equidem (*a*), PALFYNIUS (*b*) atque alii proprium huic negotio scalpellum destinarunt, Tab. XXVI. fig. 4. delineatum: sed *quae sit figurae istius ratio*, & cur non aeque bene *alio recto scalpello perficienda sit*, nondum *satis perspicere mihi licuit* (*c*). *Praeputio secundum longitudinem diviso*, Chirurgorum aliqui partem ejus extremam eandemque *superfluam forficis subsidio utrinque rescindunt. Sanguis quidem plerumque hic satis copiose profluit, attamen supprimi statim haud* debebit: quin potius emittere aliquam ejus portionem,

(*a*) Vid. Opera ejus Gallice conscripta, pag. mihi 437. & 438.
(*b*) In Chirurg. Belgice conscripta pag. 176.
(*c*) Scalpello herniario DRANII, (*bistouri herniaire*) Tab. XXIV. fig. 10. incisionem praeputii rectius fieri posse, quam hoc GUILLEMAEI, GARENGEOT existimat; Tom. II. 441. illudque carpit.

nem, *prout vires* aegri atque habitus sunt, conveniet; *ne qua facile inflammatio superveniat. Emisso*, quemadmodum praecepimus, *multo* sanguine, *linamenta* tunc *carpta eademque sicca supradantur*, atque per *injectum splenium & fasciam, partibus naturalibus destinatam, deligantur.* Cetera eadem facienda sunt, quae circa vulnerum glutinationem alias proposuimus; praeterquam, quod, primo curationis modo adhibito, quam solertissime providendum semper sit, ne qua forte cutis summa denuo per ipsam glutinationem nimis coarctetur, atque ita homines aegri malo pristino iterum exponantur. *Nonnunquam, diviso* in hoc malo *praeputio*, a frenulo *glans retrahitur, atque penis sic quodammodo incurvatur.* Quod ipsum *equidem ubi fit, scalpello* vel *forfice resolvere frenulum decebit. Si gangraena jam tum glandem* occupavit, qualiter equidem in exemplo, a VERDUCIO descripto & supra allegato factum esse legimus; necessarium utique est, partem aegram, *facta scarificatione*, ad usque *partes sanas quam creberrime incidere, fomentisque ex unguento aegyptiaco & theriaca, in spiritu vini camphorato resolutis*, tamdiu fovere, donec ipsa gangraena cesset. Si qua autem *ulcera* ejusmodi (*chancres*) paulo pertinaciora, vix ac ne vix quidem restitui absque remediis *mercurialibus internis &* quandoque *absque leni salivatione* hi *aegri possunt.* Ceterum silentio praetermitti neutiquam hic debet, D. TREWIUM, veterum amicorum meorum haud postremum, aliquando pro tali aegro, cum Altorfii adhuc mecum esset, *proprium instrumentum aliquod hunc in usum excogitasse*; (*vid. Tab.* XXV. fig. 5.) cujus equidem lamellis A A subter cutem insertis, atque elaterii beneficio, post reductam cochleam B, sensim sensimque diductis, haud prorsus infeliciter atque sine scalpello cutem nimis angustam ille diduxit, contectamque glandem denudavit. *Sed an semper hocce ferramentum sufficiat, dubito* (*a*).

CAPUT CXXXI.

De paraphimosi.

I.

QUomodo phimosis curari sive glans penis contecta deoperiri possit, hactenus explicavimus: *transeundum nunc ad vitium contrarium*, quod *paraphimosis* apud Graecos vocatur, indeque *nascitur, si praeputium ita vel per se curtum*, vel & *juxta glandem aut nimis constrictum aut tumefactum est*, ut super illam reduci prorsus nequeat. Fere semper autem *sanguinis in glande circuitus a praeputio istiusmodi nimium coarctato ita impeditur*, ut non tumor solum ingens glandis atque gravissima cum doloribus acutissimis inflammatio, sed ipse *tandem sphacelus eandem infestet*, tandemque colem ita affectum scalpello subjiciat. Solent *hujus generis malum* ii prae ceteris sentire, qui & *nimis angustum a natura praeputium habent*, & complexu venereo nimium quantum vehementi- *Paraphimosis quid sit.*

(*a*) A *phimosi ceteroquin in infante retentio urinae* observata est, quae resecto, ut in Judaeis, praeputio, curata est a SAVIARDO, Obs. 75. similem & ego vidi & curavi A. 1744. In *adultis* vero *incisionem* cutis praefert Saviardus ibidem.

ti feminis sese jungunt, virginibus praesertim atque illis, quae paulo angustiori natura sunt instructae. Ut *proin egregie nonnunquam juniores mariti isti fallantur*, qui, dum noxam modo descriptam a concubitu cum sponsis vel uxoribus suis novis sentiunt, *cum defloratis atque infectis sese rem habuisse*, indeque malum istud sibi contraxisse, opinantur; quum tamen ab ipsa naturae angustia & virginitate idem provenerit. *Quandoque etiam apud pueros & juvenes oritur, qui ex petulantia vel libidine praeputium valde angustum pene flaccido retrahunt*, ac deinde, *pene rigido facto* glandeque tunc intumescente, illud super glandem reducere nequeunt: unde aliquando mirum praeputii post glandem tumorem vidi. Interim *negari haud quaquam* potest, *paraphimosin eos quoque saepius infestare, qui cum feminis impurioribus sese miscent.* Dum enim coles atque cutis interior a materia quadam virulenta inficiuntur atque arroduntur, abesse vix potest, quin inflammatio, tumor atque id genus aliae noxae, hactenus memoratae, praeputium affligant. Germani, propter externam aegrae partis speciem, *collare Hispanicum* dicere paraphimosin consueverunt.

II.

Paraphimoseos curatio. Paraphimoseos curatio eo potissimum spectat, ut, *praeputio reducto, glans nuda rursus contegatur. Namque hoc facto, dolores una cum noxis reliquis mox sese remittunt.* Interim quia *gravis plerumque* inflammatio *tumefactam penis partem simul infestat*, quae hanc *restitutionem* difficilem, imo *saepe impossibilem reddit*; nihil abs re Chirurgi faciunt, quando *digerentibus atque emollientibus fomentis sive* cataplasmatibus, vel *vino calido, camphorato etiam vini* spiritu roborato colem tumentem quam diligentissime involvunt, subindeque, dum deligationem innovant, *pene praesertim flaccido, an reduci praeputium* queat, *experiuntur.* Simulatque enim *glans denudata rursus tecta* est, protinus *mala omnia evanescunt.* At vero quia vinum ac *spiritus vini camphoratus propter acredinem suam*; *cataplasmata* vero *emollientia*, propter *ipsam emolliendi facultatem suam*, sanguinis motum quandoque versus partem laesam concitant, atque ita penem, satis jam per se tumentem, magis subinde distendunt; *promtior utique Chirurgis* quibusdam ea *curatio videtur, quae per aquam frigidam instituitur.* Simulatque enim coles in ipsam demittitur, vel abdomini etiam atque scroto largiter eadem adspergitur, aut *cum spleniis imponitur, misso* praesertim prius *largiter sanguine*; fere semper, quicquid excitatum fuerat, continuo flaccescit. Cole, quemadmodum diximus, flaccescente, *oleo olivarum statim, aut butyro inungere glandem*, ut lubrica fiat, convenit. Deinde *penis inter manus utriusque indicem atque medium digitos comprehendatur*; glans *nuda per admotos pollices* fortiter reprimatur, ipsa denique cutis per injectos digitos gnaviter extendatur sive attrahatur, donec glandem nudam decenter contegat. Haec *dum fiunt, intensos utplurimum cruciatus aegri sentiunt*, ac *perferre* coguntur, *clamoremque* vehementem edunt. Quem ipsum tamen prudens atque intrepidus Chirurgus ita parum curat, ut potius, quantum fieri potest, celerrime ac ex CELSI praecepto, perinde faciat omnia, quasi nullus ex vagitibus alterius affectus oriretur. Atque id magis etiam ideo, *quia praeputio reducto, parum aut nihil, quod ad curationem perficiendam desiderari queat*, reliquum esse consuevit.

vit. *Si minus gravis inflammatio penem occupavit*, hoc eſt, ſi minus virulenta materia eundem infeſtavit, *in aquam tepidam colem demiſiſſe haud raro ſufficerit*: ſi modo cetera eadem fiant, quae facienda eſſe jam jam propoſuimus.

III.

Quodſi vero penis tumefactus, propter nimis vehementem inflammationem vel *ob mali diuturnitatem*, *ad gangraenam jam tum ſpectet*, longe optimum *fuerit*, *per inciſas*, primo in brachio, deinde *in ſuperiori colis parte* venas *ſanguinem detrahere*, eundemque *tantiſper fluere pati*, donec *penis flaccidus fiat*. Namque tunc reduci praeputium utplurimum modo propoſita ratione poterit. Quo *equidem facto*, *vena* inciſa rurſus *deligatur*. Paulo diverſam ab ea, quam hactenus explicavimus, curandae paraphimoſeos viam PETITUS ſaepe *jam laudatus* ingreditur, dum *per faſciam aliquam anguſtam eandemque perforatam*, ſive faſciae unienti haud abſimilem, glandem tumentem firmiter conſtringit, atque hoc facto eam praeputio decenter extenſo rurſus condit. *Nonnunquam a ſero ſanguinis ita mirifice praeputium diſtenditur*, ut veſicarum, ab ambuſtione *vel medicamentis veſicantibus excitatarum*, ſpeciem prae ſe ferat, *humoremque intus contentum oculis ſpectandum* exhibeat; vel &, *quo minus condi glans nuda poſſit*, *impediat*. Hoc ubi fit, hinc inde *concidi per admotum ſcalpellum vel phlebotomum* cutem *diſtentam oportebit*, emiſſoque *ſero per vinum calidum* vulnera expurgari, tandemque *cutem ſupra glandem extendi*. Ne qua autem facile, prout fieri quandoque ſolet, hoc in caſu cutis vulnerata cum *ſubjecta glande cohaereſcat*; haud abs re fuerit, aegro imperare, ut quam *creberrime urinam in praeputium, circa glandem extremam comprehenſum, emittat*: ipſam vero cutem diligentiſſime ſuper glandem trahat retrahatque, idemque tamdiu faciat, quamdiu periculum eſſe videtur, ne glutinari invicem aegrae partes iſtae valeant. Aeque autem feliciter *impediri pernicioſa glutinatio iſta ſolet*, ubi frequentiſſime *vinum calidum inter cutem internam praeputii atque glandem injicitur*, vel etiam linamentum inter glandem & cutem interjicitur. Si qua *autem forte praeputium cum glande jam tum coaluit*, *protinus* idem reſolvi *per ſubmiſſum dentiſcalpium*, aut *phlebotomum retuſum*, aut ſcalpellum denique ſphaerula circa apicem inſtructum debebit; ſed adhibita tamen cautione maxima, ne ſcilicet ipſa glans ſimul laedatur, atque profuſio ſanguinis concitetur. Praeputio *atque glande hunc in modum rurſus diviſis*, cetera eadem facienda ſunt, quae de urinae, vel vini aut linamenti hanc in rem uſu paulo antea diximus. Debent autem cutis atque glans hoc ſemper ſolicitius ab invicem detineri, quo difficilius poſtmodum, ſi ſemel firmiter coaluerunt, reſolvi eaedem poſſunt. Ceterum facta *hac operatione retro adduci colem eundemque ad ventrem leniter deligari oportet*; quia, ſi is dependet, inflammatio cum *tumore ob faciliorem ſanguinis deſcenſum*, ſubinde increſcit. Vidi etiam aliquando in juvene, praeputium poſt glandem retractum in magnum tumorem durum abiiſſe, qui nulla ratione digeri poterat.

Paraphimoſis gravior quomodo curetur.

IV.

Denique ſi nihil iſtaec omnia proficiunt, hanc curandi viam PETITUS ineun-

Petiti methodus.

ineundam ſtatuit (*a.*) . *Colem inter atque conſtrictum praeputium ſcalpellum aliquod minutum idemque curvum, acie ſurſum ſive verſus praeputium converſa; diligentiſſime inſeritur*, donec tumens atque nimis adſtricta cutis pars commode per id diſcindi queat. Si pluribus in locis, quemadmodum id fieri quandoque duobus, tribus vel quatuor in locis, quaſi totidem *annulis ſolet, praeputium coarctatum eſt*, atque *tumefactum, toties repetere idem curationis negotium convenit, quoties ipſa noxae indoles facere idem poſtulat.* Conciſis, quemadmodum diximus, anguſtis praeputii partibus ſingulis, gnaviter coles per adhibitum vinum calidum fovetur atque abluitur, reductoque ſuper glandem praeputio, diligenter pars afflicta deligatur, atque ea ratione glutinatur, quam modo explicavimus.

CAPVT CXXXII.

De cancro & ſphacelo, qui in cole naſcitur.

SI qua forte colem gangraena poſt inflammationem, *phimoſin* aut *paraphimoſin occupavit*, tum ea ratione curari malum oportet, quam ſupra in phimoſi propoſuimus (*Cap. CXXIX.* §. 3.). Quodſi autem *ſpachelus aliquis*, aut *poſt glandis ſcirrhum cancer etiam in cole naſcitur*, tum protinus, quicquid corruptum eſt, ne ad partes proximas continuo malum ſerpat, tandemque miſerum hominem conficiat, tolli oportet. *Modus operandi commodiſſimus* hic eſt. *In urethram* tubulus *argenteus aut plumbeus, idemque paulo longior*, quam ipſa *pars corrupta, ſic inſeritur*, ut ultra id, quod corruptum eſt, tranſeat. Deinde ſana corruptaeque proxima colis pars, vinculo lineo vel ſericeo ſatis valenti adhibito, ſic deligatur, quemadmodum in tuberculis carnibuſque *excreſcentibus per vincturam tollendis, fieri* conſuevit. Tum *inſertus quoque tubulus diligentiſſime firmatur, ne ex urethra facile excidat, ſed urinae* profluenti iter praebeat. Vinculum in pene relinquitur; quin etiam, ſi commodum idem fuerit, novo quodam & firmiori vinculo ſuperinjecto, die proxima, quantum quidem ſatis eſt, intenditur. Sic enim, *praeterlapſis aliquot diebus, quicquid corruptum eſt, juxta vincturam decidit.* Non ſum *equidem neſcius*, Chirurgorum *aliquos per adhibita ferramenta corruptam colis partem mox praeſcindere*, ſuppreſſoque *ferro candente* (*b*) vel medicamentis adſtringentibus ſanguine, plagam inflictam haud prorſus infeliciter nonnunquam glutinare : ſed quia rarius illa curandi ratio procedit, graviſſimaſque utplurimum noxas adducit, vix *aliter ego poſſum*, quam ut *vincturam ferro anteponendam eſſe ſtatuam.* Ceterum ubi non niſi *aliqua colis pars demta eſt*, relicta adhuc ſatis magna, ſane vel poſt ipſam quoque curationem generandi facultas quaedam ſolet eſſe reliqua; major utique vel minor, pro diverſa ſcilicet partis ſuperſtitis magnitudine. Exempla morbi hactenus deſcripti quiſquis deſiderat, is equidem, praeter SCULTETUM (*c*), HILDANUM (*d*) atque RUYSCHIUM,

(*a*) DOE-

(*a*) Vid. *Gareng.* Oper. Chirurg. Cap. de paraphimoſi.
(*b*) Ut SCULTETUS obſ. 65. fecit.
(*c*) Obſerv. 60. & 65.
(*d*) Cent. III. obſerv. 88. ubi horrendus penis fungus delineatur.

(*a*), DOEBELIUM velim conferat: siquidem hic peculiarem de hoc ipso vitio libellum conscripsit (*b*).

CAPVT CXXXIII.

Quomodo resolvi frenulum penis debeat.

I.

REsolvi equidem penis frenulum tunc inprimis debet, *quando glans inferior sic per idem retro attrahitur*, ut *penis inde deorsum incurvetur*, & minus, quam naturaliter decebat, erigi aut extendi valeat, hominesque proinde ad procreandam sobolem inepti fiant (*c*). Eandem operationem in hominibus etiam, a gonorrhoea, phimosi atque *paraphimosi vexatis*, *quandoque adhibendam esse*, *alias admonuimus*. Poterit autem eundem fere in modum curatio illa institui, quem ad linguae frenulum rite resolvendum proposuimus. *Quando haec curatio necessaria.*

II.

Nempe *frenulum forficis aut scalpelli subsidio diligenter* eatenus conciditur, quatenus ad penem decenter extendendum sufficit. *Conciso frenulo*, pauxillo linamenti carpti contorti vulnus expletur; *penis autem super charta densiori*, vel & asserculo quodam tenuiori deligatur, atque ita paulatim directus efficitur. *Nonnunquam satis laxum frenulum*, *sed penis tamen ita curvus est*, ut directe sufficienter extendi prorsus nequeat. Hoc ipsum ubi fit, *vitium naturale esse* atque *a mala penis constructione proficisci*, adeoque difficulter admodum sanari consuevit. Si nihilominus matrimonium inire atque liberis procreandis operam dare istiusmodi homines cupiunt, tentandum est, an vel per *medicamenta emollientia* in latere nimis adstricto; *vel roborantia* in latere nimis laxo, ac simul per vincturam modo descriptam, vel denique & per *in contracta cute factas* plagas sive incisiones leves, in formam naturalem redigi penis curvus queat (*d*). *Quomodo instituenda.*

CAPVT CXXXIV.

De verrucis atque id genus aliis tuberculis, quae in pene nascuntur.

QUaecumque penem infestant tubercula, fere semper nasci a venereo quodam morbo consueverunt. Sedes illorum non una est. *Quaedam enim*

(*a*) Observat. XXX.
(*b*) Prodiit iste libellus *Lipsiae anno* 1698. 12. cum figuris, atque sic inscribitur: *Relatio de cole a cancro infecto*, *sed per adhibitum ferrum feliciter curato*.
(*c*) Vid. HILDAN. observ. 54. Cent. III.
(*d*) Anno 1733. vidi virum, cui penis *non ad inferiora*, *sed ad superiora incurvabatur*, ut coitum rite perficere non potuerit; sed nulla causa hujus mali apparebat, adeoque nec curationem suscipere volui.

enim in praeputio, quaedam *in corona glandis*, quaedam autem in *ipsa glande suboriuntur*. Pleraque carnem fungosam vel spongiosam simulant; celeriter increscunt; & subinde etiam dolores concitant. *Extirpandis illis* eadem remedia idonea sunt, quae supra Cap. XXVI. commendavimus. Speciatim tamen hic conducit *pulvis sabinae*, vel solus (*a*) vel cum *praecipitato rubro atque alumine usto* permixtus, si bis terve tuberculis istis noxiis sub pulveris forma inspergatur; vel cum unguento basilico vel mundific. subactus applicetur. SCULTETUS equidem *ferrum candens ad extirpanda* ejusmodi penis *tubercula* adhibuisse legitur *observ.* 65. illudque etiam *Fabr. ab Aquapend.* commendat, loco mox citato, aliique: quae vero curandi ratio crudelis mihi nimis videtur. Ceterum ea quoque observatio necessaria hic est, ut *non externa tantum, sed & vel maxime interna* quoque *medicamenta*, praesertim si caussa venerea subest, *aegris propinentur*, quae ad *expellendam hanc materiam virulentam proficiunt*; alias, quacunque etiam ratione ablatae sunt, brevi plerumque redeunt, quamvis etiam decies & saepius adhuc ablatae fuerint.

CAPVT CXXXV.

Qua ratione aperiri praeputium, urethra sive glans praeclusa debeat.

I.

Quomodo in infantibus glans perforetur.

FEre *duplex incidere casus solet*, ubi in pueris glans vel urethra impervia debet aperiri. Nimirum 1) *si qui masculus recens in lucem editus* vel praeputium vel *glandem haud perforatam habet*; deinde 2) *si in adultis, summa glande praeclusa, post glandem urina emittitur. Infantes* praeputium vel *urethram imperviam habere*, inde colligimus, si proximis a nativitate diebus nullum omnino *urinae vestigium in ipsorum vestimentis ac fasciis deprehendimus*, & *infantes vehementer plorant.* Quod ipsum simulatque *advertitur*, *maturanda operatio* est, ne qua forte nimia urinae copia retenta miserabiliter miserum infantem conficiat. Solet autem, pro diversa vitii indole, diversimode curatio illa institui. Nonnunquam enim praeputium clausum, vel hoc aperto, *aliquod saltem urethrae vestigium in glande animadvertitur*: siquidem non nisi tenuissima membranula quadam urinae iter praecluditur. Itaque si praeputium clausum, vel scalpello satis amplo vulnere pertundi, vel pars anterior, sicut in Judaeorum fere circumcisione, forfice aut scalpello resecari potest. Si vero hoc apertum, & urethra tenui membrana clausa, tunc perfici curatio potest, si scilicet *per adhibitum phlebotomum* aliquod subtilius, *vel & per acum, in cataracta superius descriptam*, (*Tab. XVII fig.* 5. *vel* 6.) provide *membranula ista perforatur*, emissoque lotio, *turundula quaedam, filo instructa*, & in oleo amygdalarum dulci aut alio quovis oleo vulnerario tincta, vel candela tenuis flexilis, vel & filum crassum cera obductum in urethram inseritur, ne denuo ipsa praecludatur. *Si paulo crassior & carnosa magis ea tunica est, quae iter urinae prae-*

(*a*) Hunc *Fabr. ab Aquapend.* pro secreto praestantissimo venditat, in Oper. Chir. articulo de excrescentiis carnis in glande pag. mihi 270.

praecludit; tum satius est, pro phlebotomia vel *acum* ocularíam modo commendatam, vel & *tenuiorem acum, triangulari apice instructam*, (*Troicar* vulgo appellant) adhibere, qualis esse potest ea, quae Tab. XXVI. fig. 6. repraesentatur. Cetera enim eadem fieri debent ratione, quam modo explicavimus. *Quodsi autem nullum omnino urethrae animadverti potest vestigium*, communiter infantes miseri, quasi qui servari nequeant, absque *auxilio atque curatione omni a multis relinquuntur. Sed praestat tamen, meo quidem judicio, ad experimentum*, ut AETIUS ait, procedere (*a*), & *difficilem curationem aliquam frustra tentare, quam, neglecta curatione omni*, dubiam salutis spem in praesentissimum mortis periculum convertere. Quocirca nihil abs re isti Chirurgi, me quidem judice, faciunt, qui penem istiusmodi praeclusum, praesertim *si ventri proxima pars ab urina distenditur, instrumentis, quae* jam jam *proposita sunt, adhibitis, loco debito perforare*, atque urina emissa, curationem reliquam ita perficere instituunt, quemadmodum hactenus praecepimus. Si vero nullus locus, ubi apertura fieri queat, appareat, *tum* nihil omnino *reliquum videtur, quam ut vel infans emoriatur*, vel *ipsa etiam vesica super osse pubis aut in perinaeo perforetur*; ea nimirum ratione quam inferius mox *capite de punctura perinaei* explicabimus. Num autem ipsa haec posterior curandi via in hocce malo apud infantes a Medicorum quoquam tentata unquam sit, mihi quidem non satis constat.

II.

In adultis *varii esse possunt casus*, qui, ut Medici manu glans impervia perforetur, postulant. *Nonnunquam enim urethra pervia quidem est, sed ita tamen, ut non tam ex ipsa glande, quam potius ex alia quadam post glandem posita penis* aut urethrae *parte*, atque hac modo propinquiori, modo remotiori, quin & ex ipso interdum perinaeo urina profluat (*b*). *Nonnunquam praeter ipsam glandem alia simul penis atque urethrae pars perforata est*, ut duplicem urina exitum habeat. Fere semper autem hujus generis *vitia* in ipso statim *utero materno nasci consueverunt; ideoque* apud plerosque quasi *naturalia atque a die natali* existunt. Interim negari haud potest, suboriri quoque ipsa *ex penis ulcere, aut vulnere*, vel inde quandoque posse, si aut extrahi calculus *aliquis ex* itinere urinae debuit; aut urina quoque, dum *propter haerentem in urethra calculum effluere* nequivit, acredine sua eam perrupit & novam viam sibi paravit. *Solent hujus generis foramina difficulter omnia*, sed alia tamen aliis eo semper difficilius *curari*, quo *& majora sunt, & vesicae propinquiora.* Si nimis amplum foramen est, tum idem saepe glutinari prorsus nequit. *Quibus prope ventrem* aut scrotum *perforatus penis est*, ii ad procreandam sobolem atque ad matrimonium prorsus *inepti censendi sunt:* non item illi, quibus vel ex media circiter penis parte, vel & juxta *ipsam glandem urina profluit.* Namque *his concubitum celebrantibus nihil fere obstat*, quo minus tenuissima seminis pars sive aura

In adultis quando & quomodo fiat.

(*a*) Humanum & plenum benevolentiae signum est, in *extremis malis etiam* ad *experimentum* procedere. Tetrabibl. Serm. I. Cap. 120.

(*b*) Meatus urinae inter glandis partem posteriorem & praeputium repertus, a RUYSCHIO describitur Thesaur. Anat. VIII. pag. 21. talem quoque ubi ad radicem seu basin frenuli urethra perforata erat, vidi An. 1742.

ra seminalis transire ad uterum queat (*a*). Ut proinde summa hic opus sit circumspectione atque prudentia illis Medicis, qui de rebus, vel ad *feminarum impraegnationem vel ad divortium spectantibus, a Magistratu ejusmodi in casibus sententiam rogantur.* Si *per ipsam glandem urina profluit*, tametsi foramen istud minus debito loco existat; tamen, quia neque ab urina emittenda, neque *a concubitu celebrando homines impediuntur*, satius *utique videtur* a curatione *abstinere, quam ferro adhibito*, gravem aliquam & sanguinis profusionem & inflammationem in glande, utpote vasis sanguiferis copiosissimis instructa, concitare. Quodsi *vero post glandem*, vel post ipsum *quoque frenulum perforata esse urinae fistula deprehenditur;* tum bina *potissimum* sunt, quae perfici a Medico debent, negotia. 1). Primum est, *ut ferramento quodam* idoneo *decenter glans impervia perforetur.* 2). Alterum est, *ut alienus idemque minus commodus urinae meatus, quantum fieri potest, exactissime glutinetur* atque *claudatur.*

III.

Operandi modus primus. Poterit autem *duplici* potissimum *ratione glandis perforatio institui. Primus curandi modus* hic est. Glans impervia, foramine urethrae circa basin frenuli existente, post emissam urinam, glandis pars inferior a foramine illo usque ad extremam glandem, scalpello per medium finditur, eo usque, quo urethrae extrema & superior pars in glandis apice desinere solet. Sanguis tunc largiter fluere solet, cujus fluxus etiam non mox cohibeatur, sed fluere permittatur, donec vel per se subsistat, ne nimis cita ejus suppressione inflammatio moveatur; qui vero, si nimis diu aut largiter fluat, ut aeger inde debilis fiat, linamentis carptis, & in cylindrulorum formam convolutis, vulnus probe ac firmiter impleatur, atque superimpositis emplastris ac splenio fascia rite firmetur, & per viginti quatuor horas relinquatur: postea vero in curatione procedendum, ut mox in sequenti casu docebimus, dum curatio eadem fere est 2). *Sed si os urethrae p. n. est post glandem & frenulum*, urina quoque prius, ut modo dictum est, demittenda, ne opus sit brevi deligationem resolvere; sed ut aeger eam postea diutius retinere queat, glans clausa, quoque sic est dividenda, ut modo docuimus, verum urethrae clausa pars retro frenulum, *initio facto ab ista parte*, quae *foramen* praeter *naturam continet*, per adhibitum scalpellum *secundum longitudinem* linea *recta sic dividitur*, ut ad cavernosa usque penis, quae Medicis appellatur, *corpora perveniat quidem, sed haec neutiquam tamen a ferro laedantur.* Sanguis, prout homines vires atque habitus sunt, largiter ex inflicto vulnere, ut antea diximus, emittitur; ne qua inflammatio partem vulneratam facile infestet. Tum, nisi forte jam *per se sanguis* conquiescat, *linamentis siccis contortis, ad cohibendum sanguinem, vulnus impletur*, atque, superimpositis emplastro & spleniis, sicut modo docuimus, rite deligatur, & non nisi viginti quatuor circiter horis elapsis vinctura resolvitur, extractisque linamentis carptis, *tubulus aliquis plumbeus idemque levigatus sic in plagam* inseritur, *ut a* summa *glande, ultra foramen pristinum,* ad ipsam *urethram pertingat*, itaque profluentem in posterum urinam ex-

(*a*) PAULUS suadet, ut his glans amputetur, Lib. VI. Cap 54. id quod tamen ego non suaderem.

excipiat emittatque; donec scilicet ad finem perducta esse curatio judicetur. *Foraminis pristini orae callosae* forfice vel scalpello crebro inciduntur, sive, ut vocant, scarificantur, vel, quod satius esse videtur, *subtilioris forficis ope*, quam *subtilissime praescinduntur.* Quo etenim *subtiliores sunt* lamellae, quae *praescinduntur*, hoc melius quoque orae istae conjungi glutinarique possunt. *Faciunt autem* insigniter ad *glutinationem promovendam emplastra valde glutinosa*, *sed angusta*, atque *comprehendendis plagae oris* adaptata. Neque vero *colem* universum *emplastris ejusmodi angustis circumcingere convenit*; ne, propter impeditum sanguinis circuitum, vehementer idem intumescat: neve orae commissae & ab inflammatione postea distentae rursus ab invicem recedant. *Emplastris superimponi splenium leniterque per injectam fasciolam deligari*; *tubulus denique insertus*, *ne rursus excidat*, quam *exactissime* filis vel spleniolo firmari *debebit.* His confectis, *lectulo aeger imponendus*, *atque hortandus ut strenue conquiescat*, *atque a potu per aliquot dies abstineat*; ne scilicet urina ipsum urgeat; vel emissa etiam, priusquam glutinatum vulnus sit, dolores moveat, emplastrisque resolutis, glutinationem impediat. *Neque vero resolvi facile primam* hancce cum fistula plumbea *deligationem*, nisi forte necessitas aliqua idem postulaverit, *ante tertium vel quartum diem oportebit.* Tum facere id ipsum cum adhibita circumspectione maxima decebit; ne vulneris orae, leviter adhuc cohaerentes, rursus divellantur. Ubi autem hae jam tum *cohaerescere sentiuntur*, *servare adhuc per aliquot dies* emplastra illa, & vincturam *istam primam decebit*, superadditis solum novo spleniolo & fasciola mundis. Ubi contrarium est, nova superimponi emplastra glutinosa, balsamo vulnerario prius vulneri illito, conveniet, adductis probe ad se invicem vulneris oris, donec firmiter orae invicem cohaereant. His equidem rite confectis, reliqua eadem facienda sunt, quae in unaquavis vulnerum glutinatione facienda esse, supra & saepius jam declaravimus.

IV.

Altera curandi ratio his fere *comprehenditur regulis. Acus sive clavus apice triangulo tenuior*, quo ad aquas hydropicorum vulgo utimur, (*Troicar. vid. Tab. XXIV. fig.* 2. *vel Tab. XXVI. fig.* 6.) per glandem *imperviam loco debito*, *in urethram* usque, *directe providissimeque transadigitur.* Deinde, ubi sanguinis copia effluxit, turunda bene longa & tenuis, ex linamentis carptis confecta, ad cohibendum sanguinem, qui tamen saepe sponte brevi subsistit, in fistulam recens factam inseritur, & pars deligatur. Ubi vero *jam per se sanguis* conquiescit, filum crassius *cera obductum*, *vel candela cerea flexilis*, qualis scilicet a *ductu recens facto recipi potest*, immittitur; ne foraminis sive ductus recens facti latera rursus cohaerescant. Altero *die turunda* nova, *eademque unguento digestivo* vel basilico, vel oleo amygdalarum dulcium *imbuta*, inseritur; sed hac tamen adhibita *cautione*, *ne ultra foramen illud praeter naturam*, ex quo hactenus *urina profluxit*, *ipsa extendatur*, *ita ut urina*, *quoties* opus est, *per illud excerni queat*: donec nimirum novum urinae iter cuticula intus obductum sit; nam alias, si per novam viam mox influeret, dolores in vulnere recenti excitaret, & cuticulae novae generationem impediret. Itaque per *aliquot dies turunda*, *postea candela cerea* idoneae *crassitudinis*, *unguento* de cerussa

Operandi modus secundus.

 vel

vel alio *ficcante quotidie bis immitti*, & urina tamdiu emitti *per viam priſtinam debet*, donec per candelam ceream & unguentum ſiccans cuticula in recens facto canaliculo pronata eſſe deprehendatur. Namque *tum pro turundis atque filis aut candelis flexilibus cereis tubulus plumbeus ſatis amplus, idemque probe levigatus ac ſatis longus in novam iſtam penis fiſtulam ſic inferitur*, ut ultra foramen priſtinum idem tranſeat, urinamque profluentem excipiat tranſmittatque; atque deinde commodius inſtitui *foraminis iſtius praeternaturalis glutinatio* poſſit. Solet autem *hic fere curandi modus adhiberi. Orae foraminis hujus vel ſcalpello ſcarificantur*, vel & per optimam adhibitam forficem, *quoad fieri poteſt, ſubtiliſſime reſcinduntur;* deinde cruentae per injecta emplaſtra glutinoſa eaque anguſta conjunguntur; & eodem denique modo tractantur, quem ſupra jam tum (§. 3.) circa primam curandi rationem explicavimus, donec glutinatum eſt. Praecluſo, quemadmodum diximus, foramine *praeter naturam, tubulus plumbeus quoque extrahitur*, atque ſic univerſum curationis negotium abſolutum ſit. *Nonnunquam iſtud urethrae foramen praeter naturam tam magnum exiſtit, ut nulla ratione claudi ſive glutinari queat.* Sed neque tunc *quidem penitus abs re illi faciunt*, qui *nihilominus glandem loco debito perforant.* Decenter enim perforata glande, novoque canali formato, homines hi ad generationem longe fiunt *aptiores.* Nam licet forte non omnis, neque maxima, ſaltem haud exigua ſeminis *pars in uterum projici, dum concubitus* fit, poteſt. Itaque per hanc ipſam curationem generandi facultas *iis reſtituitur*, vel ſaltem promovetur & augetur, qui alias, propter connatum ſive aliunde acquiſitum penis vitium iſtud, *ad procreandam ſobolem fere vel prorſus* inepti videbantur. Ceterum haec quoque apprime neceſſaria obſervatio eſt, ut poſt *confectam operationem quamprimum ſanguis per venas detrahatur, idemque negotium*, pro re nata, *repetatur*, praeſertim apud illos, *qui boni habitus ſunt atque nimia ſanguinis copia laborant.* Namque alias periculum eſt, cumprimis in juvenibus vegetis, *ne erectio & expanſio* penis facile ſequatur, quae oras foraminis junctas a ſe invicem dimoveat aut diducat, atque ſic glutinationem impediat, vel omnino irritam efficiat.

V.

De uſu ſuturae & rodentium. Non ſum equidem neſcius, eſſe in Chirurgis aliquos, qui, ut foramen ejuſmodi praeter naturam praecludant, *oras vulneris cruentas per injectam ſuturam conſtringunt.* Alii *ſummam eandemque obduratam foraminis alieni partem rodentibus medicamentis* potius, quam ferramentis tollendam eſſe ſtatuunt. Sed neutra *tamen curandi ratio ejuſmodi in caſibus magnopere commendanda mihi eſſe videtur.* Diſruptis enim, ceu fieri plerumque in ſutura ſolet, oris tenuiſſimis, *fiſtula ſeu potius foramen antiquum non curatur, ſed potius ampliatur. Rodentia vero ſi applicantur*, periculum quoque eſt, niſi quam cautiſſime adhibeantur, ne juſto plus cutis exedatur, atque foramen ſic nimium diducatur; ut orae poſtea jungi nequeant, ac ſimul dolores atque inflammatio moleſta moveantur.

CA-

CAPUT CXXXVI.

Quomodo urinae incontinentia in masculis curari debeat.

I.

POsse quandoque in masculis usque *adeo insigniter vesicam debilitari*, *ut urina praeter voluntatem atque continuo* in caligas aut lectum profluat, maximasque cum afflictis, tum aliis etiam, quibuscum illi versantur, molestias creet, experientia loquitur. Fere *duplex autem incontinentiae hujus solet esse ratio*: nonnunquam enim *a vesicae calculo*, interdum *a sphincteris vesicae debilitate* aut *paralysi* ipsa nascitur. *Si a vesicae calculo vitium oritur*, tum idem *non nisi per lithotomiam sive* calculi extractionem curare unquam licet, sed non semper; quin imo *ne per lithotomiam quidem extirpari semper illud ipsum solet*. Quodsi *vero a vesicae collo seu sphinctere debilitato noxa proveniat*, tum principio e Medicina *a nervinis atque confortantibus remediis* petenda sunt sanitatis praesidia (*a*). *Mali caussa & curatio.*

II.

Sed quum neque his semper vinci malum queat, mirum non est, *varia esse a Chirurgis excogitata instrumenta*, ad cohibendam molestissimam illam eamque continuam urinae profusionem accommodata. Sic enim aliqui *culeum* minutum sive *sacculum coriaceum* pice obductum; *alii peculiares lagenas hasdemque minutas*, ut scilicet in caligis inter femora commode condi, & libram circiter dimidiam urinae capere queant, ex orichalco vel ferro albo peni alligant, (*vid. Tab. XXVI. fig.* 7.) hisdemque urinam profluentem excipiunt, eaque repleta urinam rursus effundunt. *Sed istud non nisi cum multis afflicti hominis incommodis facere licet.* Itaque operae pretium Chirurgi recentiores fecerunt, quando commodiora, id est *subtilia magis atque levia instrumenta pararunt*, quibus, quasi claustris, urethra una cum virga blande constringitur, atque ita efficitur, ut pro lubitu interdiu & noctu commodius & contineri & emitti urina valeat, prout *machinula haec levis*, *corio molli obducta*, vel clauditur, vel laxatur. *Vid.* ejusmodi machinula e NUCKII Exper. Chirurgicis desumta *Tab. XXVI. fig.* 8. aliaque adhuc aptior fig. 9. quae *arctius laxiusque claudi pro diversa penis crassitudine potest*, & *ante me*, *quantum novi*, a nemine *delineata est*, *cujus praestantiam* in multis ejusmodi aegris saepius expertus sum. Diu vero post me similem fere machinulam, tanquam *novam* delineavit FOUBERTUS, ubi in Act. Acad. Chirurg. Tom. I. methodum suam secandi calculum describit, Tab. I. Fig. 4. meo nomine suppresso, eamque, ut mihi videtur, male appellat *le Bandage pour comprimer l'urèthre*; cum non sit *fascia*, qua Gallis *une bande ou un bandage* intelligitur, sed machina, instrumentum sive ferramentum. *Curationes aliae.*

(a) Conf. compend. nostr. Medicin. pract. Cap. XIII. §. XXIX.

III.

Nuckii & Winslovii *methodus.*

Nuckius olim (*a*) & haud pridem Winslovius (*b*) docuerunt, *leniri quoque malum istud posse, si ferramentum, quale fere quandoque in herniis applicari solet*, & nos ex Nuckio Tab. XXVI. fig. 10. delineari curavimus, ea ratione, *qua etiam in perinaei fistulis comprimendis commendatur*, corpori circumligetur, ita ut scutum F *perinaeo firmiter insistat.* Namque hoc modo compressa probe parte posteriori urethrae in perinaeo ope trochleae D, urinam praeter voluntatem effluere non posse, sed tum demum exire, quando cochlea haec pro lubitu relaxatur. Ego *vero tametsi hanc methodum non prorsus rejiciam*, *tamen* alteram istam, quae *per claustra modo laudata fit*, *longe commodiorem esse frequenti* usu didici.

Explicatio Tabulae vigesimae sextae.

Fig. 1. exhibet enterocelen dextri lateris, prout in oculos, sine ulla sectione incidit: ex Maucharti diss. *de Hernia incarcerata scroti* (unde & duae sequentes desumtae sunt).

A A crura divaricata, ut scrotum cum hernia melius pateat.

B inguen dextrum, ab intestino prolapso in gibbum quasi elevatum.

C inguen alterius sanique lateris, planum & altero depressius.

D penis, ut solet, retractus.

E E scroti dimidia pars, valde tumida atque tensa, ab inguine ad infimam fere scroti partem.

F F scroti infima pars, non tumida nec tensa, in qua testiculus separatim tangitur ac percipitur, cum intestino non confusus.

G G altera dimidia scroti pars, naturalis figurae & constitutionis.

H H sutura, quae scrotum in duas dividit partes.

Fig. 2. exhibet scroti dextram seu affectam partem, arte anatomica dissectam.

A A cutis secundum totam scroti longitudinem aperta & ad latus reflexa, ut subjectae partes in conspectum veniant.

B B membrana adiposa sive cellularis separata & pariter ad latus reposita.

C C annulus musculi obliqui externi; per cujus dilatationem & divaricationem praeternaturalem sacci herniales cum intestino incluso prociderunt.

D D tunica aponeurotica sive *dartos*, totum istum pyriformem saccum externum efficiens, prolapsum intestinum atque testiculum includens, in medio aperta & ad latus utrinque diducta, intime adhaerens interiori sacco.

E membrana cellulosa inter utramque peritonaei lamellam, hicque inter saccum externum & internum conspicua, &

F inflata ope tubuli F.

G saccus hernialis internus, ex dilatatione laminae interioris peritonaei ortus, intestinum proxime complectens, in medio dissectus, ut subjacens intestinum H compareat.

Fig.

(*a*) Vid in Operat. ejus Chirurg. fig. II.
(*b*) Conf. Morand. lib. de apparatu alto.

Fig. 3. exhibet formationem herniae inteſtinalis in ſcroto, ſitum tum inteſtinij prolapſi; tum reliquarum partium in ſcroto contentarum, cum ſacco herniali interno.

A fibrae tendineae aponeuroſis muſculi obliqui externi, de quibus fig. 2. litt. D D.

B lamella exterior peritonaei, paulum reflexa antrorſum, quae naturaliter prolongata ſic dictum efficit proceſſum peritonaei, ſeu tunicam vaginalem vaſorum ſpermaticorum atque teſticuli; praeter naturam vero ſaccum hernialem externum, juxta cum membrana aponeurotica fig. 2 litt. D D conſtituit: quem vero hic repraeſentari nolui, ne confuſio inter utrumque oriretur ſaccum.

C lamella interior peritonaei, dilatatione praeternaturali in ſcrotum protruſa ſaccum hernialem internum efformans, qui inteſtina proxime complectitur.

D D D ejuſdem lamellae in ſaccum dilatatae continuatio uſque ad ſeptum, quod tunica vaginalis ordinario ſupra teſticulum efficit, ad latera parum reflexa; ſicut &

E E ejuſdem paries ſeu latus inferius itidem parum reclinatum, ut ſubjacentia vaſa ſpermatica appareant.

F F tunica vaginalis, teſticulum laxe ambiens, aperta; hinc

G teſticuli corpus, ſola adhuc tunica albuginea cinctum, reſtat; cui ſuperjacet

H epididymis ſeu paraſtata.

I I corpus pampiniforme, ſeu arteria & vena ſpermatica inter externam & internam peritonaei lamellam ex abdomine per ſic dictum annulum erumpentes.

L canalis ſive vas, deferens dictum.

M M inteſtini ilei portio, ſacco interno incluſa, ſed hic exempta & ad latus collocata, variis gyris intricata.

Fig. 4. oſtendit *peculiare ſcalpellum* (*a*) a Guilemovio excogitatum vel ſaltem delineatum, pro nimis anguſto praeputio *in phimoſi* incidendo & glande detegenda deſtinatum. Aliud ejuſmodi, ſed apice minus curva, a Palfyno in Chirurgia ſua delineatur, pag. mihi 176. apice ſimul globulo ceraceo obducto.

Fig. 5. Ferramentum a D. Trewio quondam excogitatum, pro nimis anguſto praeputio diducendo factum: A A ſunt duae laminae elaſticae, B vero cochlea, qua laminae illae vel conſtringi vel relaxari poſſunt.

Fig. 6. Acum ſive clavum triangulari apice inſtructum, ſed admodum tenuem, pro glande penis clauſa, praeſertim in pueris vel infantibus recens natis perforanda oſtendit; quae & in hydrocele puerorum uſui eſſe poteſt.

Fig. 7. litt. A lagenam deſignat, quam nonnulli, urinae incontinentia laborantes, peni applicant & corpori alligant, pro urina perpetuo exſtillante excipienda. Fieri eadem poteſt ex ferreis vel orichalceis laminis, & ea quidem amplitudine, ut libram circiter dimidiam liquoris capere, & veſtimentis

(*a*) Carpitur hoc ſcalpellum a Garengeot. Tom II. p. 441. remque ſcalpello herniotomo Dranii (*le biſtouri berniaire*) melius perfici poſſe exiſtimat.

mentis femoralibus apte occultari queat. Littera B. designat os & collum ejus, quod penem suscipit, atque per annexos funiculos CC, circa corpus ductos, alligatur.

Fig. 8. designat instrumentum ferreum, corio obducendum, & ex duabus laminis instructum litt. AA, quod *ad cohibendam urinam sine voluntate profluentem*, peni, quasi claustrum sive sera, ad iter urinae comprimendum applicatur. B indicat cardinem, in quo laminae moventur, aperiuntur scilicet & clauduntur. C verticillum est, quo laminae junguntur & clauduntur, vel pro lubitu etiam aperiuntur, ex NUCKII Operat. Chirurg.

Fig. 9. aliud fere simile, in eundem usum fabricatum, ferramentum denotat, ubi litt. AA & B eadem indicant ac in praecedenti figura: quod vero a praecedenti in eo potissimum differt, quod per certos gradus litt. C magis vel minus arctari sive constringi, adeoque & tenuiori & crassiori peni melius accommodari queat: id quod in praecedenti non ita fieri potest.

Fig. 10. aliud ostendit ferramentum, idque etiam ex NUCKII *Operationibus Chirurgicis* fig. XI. mutuatum, quod *Bracherium ad urinae incontinentiam* vocat. Litt. AA *Bracherium* (sive cingulum ferreum) notat, abdomini circumducendum; B fibula, per quam pars corii pendula sive lorum C variis foraminulis perforata, transmittitur, eaque *bracherium* constringitur ac in corpore firmatur. Litt. D. indicatur cochlea, cujus ope comprimitur lamina E, & simul scutum sive annexum capitulum F. splenio munitum ad perinaeum, ut sic urethram comprimat.

CAPVT CXXXVII.

De CATHETERISMO, *sive modo, quo catheter* (*a*) *seu fistula aenea aut argentea, vel pro suppressa urina educenda, vel pro calculo explorando, demitti in vesicam debeat.*

I.

Quando catheter adhibeatur.

CAtheterem seu fistulam aeneam per iter urinae in vesicam demittere quanquam *expeditissimum videri imperitis saepe soleat*; tamen usque *adeo interdum* vel ob *inflammationem colli vesicae*, vel ob *tubercula* vel *rugas in urethra*, aliasve ob caussas *solet esse difficile*, ut ne vel expertissimis quidem ceteroquin Medicis, ac Chirurgis, licet diuturnum & frequentem artificiorum horundem usum habuerint, feliciter negotium illud semper, varias ob caussas & impedimenta, succedat (*b*). Solet autem cum in foeminis, tum in masculis, *propter binas praecipue caussas necessaria esse* haec catheteris applicatio. Pri-

(*a*) De *Catheterismo* Dissertat. edidit Henric. MEIBOMIUS Helmstad. 1699. in 4. & Καθετὴρ GALENO Lib. V. Meth. Med. Cap. 5. & AEGINETAE Lib. VI cap. 59. instrumentum est *sive fistula, oblonga, cava, recurva*, qua in vesicae vitiis utimur; quod vocabulum a Graecis in usu mansit: Latinis vero, ut CELSO Lib. VII. Cap. 26. *fistula* eaque *aenea* dicebatur, a materia, unde confecta erat.

(*b*) MERYUS in Act. Gall. a. 1701 pag. 378. edit. Amstelod. casum refert de aegro, ubi *nullus Chirurgorum Paris.* catheterem per iter urinae in vesicam demittere potuit, id quod GUN-

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.

Prima caussa est, ut in hominibus, qui a *vesicae calculo affligi videntur*, certo explorari queat, *num re vera calculus aliquis in vesica delitescat, nec ne.* Siquidem *cetera calculi signa*, ut dolor in vesica, difficilis urinae excretio, stranguria, ischuria &c. mirum quantum *saepe fallacia esse deprehenduntur:* quia eadem mala ab inflammatione, abscessu vel *ulcere vesicae*, aut *etiam a tumore, circa cervicem vesicae* &c. oriri possunt. Altera caussa est, *ut quoties urinae reddendae difficultas e vitio vesicae homines affligit*, vel eadem *prorsus supprimatur*, quod vitium Graeci *ischuriam* appellant, detrahi per fistulam ejusmodi possit, quicquid urinae intus cum dolore aliisque magnis molestiis, ac praesertim cum magno vesicae distentu praeter naturam (*a*) est collectum. Nisi enim tempestive ab onere hoc suo vesica liberatur, maximum utique periculum est, ne *ab intensissimis doloribus, angoribus, inflammatione aut gangraena vesicae*, a spasmis denique aut nervorum distentione, graviter homines aut discrucientur, aut penitus etiam, ut saepe factum est, consumantur. *Neque vero ad quamcunque ischuriam sive urinae difficultatem sanandam catheteris applicatio necessaria est aut proficit* (*b*). Quoties enim cunque propter renum vel ureterum vitium, cumprimis inflammationem aut etiam obstructionem aliquam urina haud redditur, sane *quia urina tunc non in vesica haeret, frustra prorsus catheterem adhibueris*; sed remediis idoneis Medicus tunc rem expedire studeat. Sic *si urina suppressa in vesica haereat*, id quod ex dolore & tumore circa pubis regionem potissimum cognoscitur, sive haec suppressio *a frigore* oriatur (*c*), sive *a diuturniore urinae ex pudore aliamve ob caussam retentione*, qua vesicae fibrae musculosae valde distenduntur ac relaxantur, *sive etiam a collo vesicae* spasmo contracto (*d*), vel inflammatione clauso, &c. *non mox ad catheterem accedendum:* quia sine magno aegri horrore, pudore, imo & sine dolore plerumque immitti nequit; verum idonea prius remedia caussae contraria sunt tentanda, eisque nihil proficientibus, tandem ad eum confugiendum. Ita Fabr. ab Aquap. (*e*) pro secreto, *praesertim in pueris*, commendat *oleum cappar.* alii *oleum scorpionum*, calide vel ante focum probe vesicae inunctum. Ego a *cepis assatis* & pubi impositis, saepius hic egregios effectus vidi. Quandoque *blanda ventris per manus compressio*, cumprimis si a relaxata vesica malum ortum trahat, urinam prodire facit. *Interdum etiam suctu curatur, si in infan-*

Gunzius in observat. de calcul. pag. 26. 28. & 105. confirmat. De rationibus hujus rei Douglas docte disputat, ex quo eas etiam repetit Morandus Lib. de alto apparatu, p. 28. & seq. & Midleton ibid. p. 86. De difficultate immittendi catheterem, *quando vesica inflammata*, & de variis artificiis eum tunc immittendi scite quoque disserit Saviard. obs. 110 p. 468.

(*a*) Ita Hildanus memorat Cent. 2. Obs. 65. *ex aegri cujusdam vesica una vice sex libras medicas* urinae *eductas fuisse*; in sene vero quodam vesicam proxime ad umbilicum extensam fuisse, ventremque adeo tumidum, ut in muliere gravida. Panarolus *in vesica ad umbilicum extensa viginti circiter libras urinae* observavit. Pentecost. I obs. 27. atque apud alios adhuc alia ejusmodi exempla prostant.

(*b*) Obiter hic notare lubet, *praecipua momenta*, *quae alias de ischuria* sive urina suppressa a Medicis doceri solent, in Chirurgorum usum hoc in capite hic exponi.

(*c*) Sicut *Amatus* Lusitanus cent. 4. curat. 10. Forestus Lib. 25. Obs. 18. & Pechlinus Lib. 1. Obs. 10. notarunt.

(*d*) Quod idem Pechlinus l. c. notavit.

(*e*) In Operat. Chirurg.

infantibus mulier, nutrix vel obstetrix; in adultioribus vero, famulus, vel alius quicunque, ore penem comprehendat urinamque attrahat sive exsugat. Quoties autem ab *inflammatione vehementi cervicis vesicae* malum suboritur, aut ab inflatione fortiori urethrae (*a*), *tantum saepe abest, ut ab immissa fistula sive cathetere sperari auxilium debeat*, ut ne demitti quidem tunc instrumentum ejusmodi in vesicam, propter ipsius colli ac urethrae angustiam, *summumque dolorem sine periculo queat*. Si nihilominus per adhibitam vim idem tentatur, quando inflammatio aut inflatio adhuc vehemens est, maximopere verendum est, ne quid forte intus laceretur aut disrumpatur, atque sanguinis profusio quaedam ingens excitetur; ne dolores cum inflammatione augeantur; ne denique gangraena cum ipsa morte inducatur. *Contra vero quando inflammatio per sanguinis missionem*, largam aut repetitam (*b*), *cataplasmata resolventia, clysteres* &c. & medicamenta idonea interna aliquo modo (vid. Compend. Pract. nostr. *de ischuria* p. 251) *imminuta est*, catheter saepe feliciter adhibetur. Ita & *salutariter inprimis adhiberi catheter solet* 1) *quoties propter calculum aliquem*, sphincteri impactum, sive cervici vesicae intus incumbentem, neutiquam emitti urina potest: deinde 2) quoties insignis *vesicae debilitas* urinam reddi naturaliter prohibet; ceu fieri saepe in hominibus senio confectis, aut puerperis etiam, a difficiliori partu infirmatis, aut & a frigore haud raro consuevit, aliaque remedia nihil proficiunt. Tum 3) quoties, *propter urinam vel ex pudore*, vel ex alia caussa quacunque, *justo diutius retentam*, usque adeo graviter distenta vesica est, ut inde debilitata ad exprimendam urinam haud sufficiat (*c*); *quo equidem casu vitam suam amisisse* TYCHO BRAHEUS, *celebris ille Astronomus*, *memoratur* (*d*). Denique haud spernendus esse catheteris usus solet, 4) quoties aut *mucus* aliquis, vel pus, aut *sanguis concretus*, aut *pus* glutinosum, aut *corruptae carnis* particulae, quales equidem in renum ulceribus aut vulneribus, vel & post mictum cruentum subinde haerescere in vesicae collo consueverunt, iter urinae praecludunt. Tandem ac postremo fistulam aeneam aut argenteam (*e*) applicare necessarium videtur, quoties 5) aut *caruncula*, aut *tuberculum*, aut *abscessus*, aut *cicatrix* denique major vel durior post abscessum, in urethra vel circa vesicae collum nascuntur, aut *prostatae inflammatae*, (quod dolore & ardore in perinaeo cognoscitur) vel a *scirrho*, *abscessu*, aliave caussa nimis tumidae, quae, quo minus reddi urina valeat, impediunt. Interea *quia catheter plerumque non sine difficultate ac dolore immittitur*, nunquam, nisi tentatis prius remediis laudatis mitioribus, adhibeatur.

I I.

(*a*) *Signa inflammationis colli vesicae* sunt *tumor & dolor in perinaeo*, si tangitur, praesertim si digitus in anum immittitur, & catheter in urethra circa collum vesicae impedimentum offendit.

(*b*) Hanc omnibus ceteris remediis palmam praeripere docet COLOTUS Lib. *de lithotom.* p. 218 & seq. & GARENGEOT. Tom. II. p. 24. deinde *candelas cereas* esse immittendas, aut PETITI breviores catheteres, Vid. Tab. 27. fig. 7; ordinarias vero hic noxias proclamat.

(*c*) Exempla prostant apud PARAEUM L. XVI. Cap. 48. FORESTUM Lib. XVI. Obs. 25. & Lib. 35. Obs. 3.

(*d*) Ab HILDANO Lib. de Lithotom. Cap. 3. & prolixius a GASSENDO in vita ejus L. V. pag. 178.

(*e*) Olim, ut supra jam notavimus, *aeneis* fistulis usi sunt; hodie vero utplurimum *argenteae*,

I I.

Solet autem longe facilius in foeminis, quam in masculis istiusmodi fistula sive catheter applicari; siquidem illae non breviori tantum, sed magis quoque directa & ampla urethra naturaliter sunt instructae. Interim vel in ipsis foeminis etiam difficulter perfici negotium istud solet, si quis urethrae os externum, posituram vel viam ex anatomicis inspectionibus probe perspectam non habuerit (*a*): nam plures foveae sive lacunae in principio vaginae adsunt, quae facile Chirurgum in situ & fabrica partium non satis peritum fallunt. Scilicet, ut quis promte os urethrae sive urinae viam inveniat, *necessarium omnino est, eum locum diligentissime circumspicere, qui inter naturae oras directe atque latum circiter digitum infra clitoridem est positus* (*Vid. Tab. XXIX. fig.* 2. *D.*). Namque hic quaedam quasi cicatricula seu exigua fovea urinae iter demonstrat. Ipse autem *operandi modus*, qui ab Aegineta eleganter *Catheterismus* appellatur (*b*), hic est. *Resupinari foeminam super lectum vel mensam* oportet. Tum, cruribus gnaviter ab invicem diductis, genubusque retractis, *extremas naturae oras alterutra manu Chirurgus distendat*, vel ab alia quadam persona distendere curet; altera fistulam argenteam vel aeneam, (vid Tab. XXVII. fig. 1. vel 2. aut Tab. XXXII. fig. 7.) cujus longitudo septem, octo vel novem digitorum esse solet, crassitudo instar calami anserini tenuioris, oleo circa partem extremam B inunctam, loco nunc designato, quam providissime fieri potest, in vesicam compellat. *Quo equidem rite facto, urina intus collecta, educto prius stylo*, sive filo aeneo A e fistula, per foramina B *emittitur*; sicubi scilicet pro levanda urinae reddendae difficultate instrumentum adhibetur (*c*). *Sin ad explorandum calculum catheter in vesicam demittitur*, hinc atque inde convertere ipsum blande convenit, solertissimeque interim observare, *num* quid forte durum aut asperum, vel & *quis forte sonus edatur*, aut ab instrumento intus aliquod corpus durum attingatur. Si quid enim istiusmodi advertitur, calculus utique in vesica haerescere non sine ratione conjicitur; sed *si sola durities sine sono sentitur*, tumor *aliquis vel scirrhus subesse quandoque solet*. Denique ad catheteres sive fistulas speciatim quod attinet, sciendum est, plerosque quidem Medicos in foeminis vel *directas* vel *parum saltem atque vix incurvas fistulas* adhibere, quemadmodum illa est, quae exhibetur *Tab. XXVII. fig.* 1; sed illud tamen minus necessarium esse existimo; quum *aeque commode in ipsis applicari magis incurvae, imo & longiores istae*, quales *pro masculis variae*, pro *varietate staturae corporis fiunt* (*d*), valeant (*Vid. Tab. XXVII. fig.* 2. 3. 4. 5. & 7.). Ceterum, *semel sic educta urina, malum saepe sublatum est, sed non semper*. Nam ubi post semel detractam urinam, nihil-

Quomodo in foeminis catheter applicetur.

teae, eaeque probe politae & laeves adhibentur, quales Arabes jam adhibuerunt. Vid. Albucas. Lib. Cap. 58. Utpote quae aptissimae deprehenduntur.

(*a*) Wierus quidem vult in observat. libello, os urethrae externum in cunctis foeminis non eodem loco apparere; sed hoc falsum esse Anatome docet.

(*b*) Lib. VI. Cap. 59.

(*c*) Aliquando cum ruri similis fistula non esset ad manum, calamo anserino mulieri urinam eduxi, quem in apice foraminulo parvo & in posteriori parte adhuc alio foramine aperui. Vid. Tab. XXVI. fig. 10.

(*d*) Longiores hic nihil impediunt.

nihilominus difficultas ejus reddendae superest, tamdiu *repetere idem negotium decebit*, vel etiam fistula quaedam intus relinqui potest, donec vel sponte vel ope medicamentorum pristino vigori ita restituta esse vesica deprehendatur, ut urinam pro lubitu reddere valeat. Quam ipsam equidem propter caussam consultum est, in *parturientibus urinae difficultatem aliquam sentientibus*, *quamprimum ejusmodi fistula sive cathetere* urinam retentam educere; ne partu diuturniori tandem nimis vehementer extensa vesica ita gravem debilitatem seu nervorum resolutionem sentiat, quae nullam postea quandoque curationem recipit.

III.

Qualis catheter in masculis optimus. *Longe difficilius in masculis*, quam in foeminis fistulam istiusmodi demitti in vesicam posse, supra jam tum (§. 2.) admonuimus: quia scilicet in masculis usque adeo *mirifice inflexa & longa existere urethra* naturaliter suevit, ut, nisi quis & figuram & posituram ejus ex anatomica inspectione probe exploratam habuerit, (*vid. Tab. XXIX. fig. 1. A. B. C. D.*) & propriis *artificiis quibusdam, quae ab aliis peritis prius viderit, probe instructus fuerit*, eaque saepius in cadaveribus antea rite tentaverit, parum plerumque feliciter fistulam applicandi negotium sive catheterismus succedat (*a*). Tametsi autem *longe commodius coram demonstrari, quam verbis explicari artificia ista possunt*; tamen haud abs re fuerit, breviter hic tironum in gratiam ea perstringere, quae circa justam catheteris applicationem praecipua videntur. Primum est, ut *pro viris plures catheteres sive fistulas*, quatuor minimum (Celsus tres tantum desiderat Lib. VII. Cap. 26. easque neque nimis tenues neque nimis plenas esse vult,) *majores scilicet minoresque*, tenuiores etiam & crassiores, probe politos & laeves, in promtu Chirurgus habeat, ut nimirum omni corpori, majori minorique sufficiant (*Vid. Tab.* XXVII. fig. 2. 3. 4. 5.). Fig. 2. pro puero ad annum fere sextum; fig. 3. ad annum duodecimum; fig. 4. pro juvene ad annum decimum sextum; & fig. 5. pro adultioribus adhiberi potest. *Maximi ex virilibus longitudinem decem & quinque digitorum esse voluit* Celsus, minimi novem, quae magnitudo etiam pro his egregie sufficere potest; medii vero inter hos mediam magnitudinem habere debent. *Nonnulli eos valde tenues esse desiderant, existimantes*, quod quo tenuiores illi sint, eo facilius ipsos in vesicam demitti posse. Verum *errant hi, qui ita statuunt*; nam hi longe facilius in rugas quasdam vel plicas urethrae, quales saepissime, praesertim in senibus occurrunt, se insinuant, ibique haerent, quas plenior commodius praeterlabitur. Id quod non solum Hildanus *duplici exemplo confirmat* (*b*), ubi nec ipse nec Lithotomus pro calculo explorando tenuiorem in vesicam *demittere, pleniorem vero, qui cygni pennae crassitudinem aequabat, facile potuere*; verum & Rauius & experientia idem me docuerunt. Sic & de fratre Jacobo, quod *crassioribus* usus sit *catheteribus*, quam vulgares erant, referunt; quos vero quam expeditissime in vesicam demittebat. Vid & Douglas. *Hist. operat. lateral.* atque Dranius quoque idem sentit in Operat. Chi-

(*a*) Morgagnius *uretbrae figuram* & situm egregie descripsit in *Adversf. Anat.*
(*b*) Cent. II. Obs. 65. Centur. IV Obs. 65.

Chirurg. p. 288. tenuiorque etiam urethram facile perrumpit. *Optimi vero*, me quidem judice, *illi catheteres sunt, qui ex argento*, certa ratione incurvati, & probe politi fiunt (*a*); qui vero intus stylum sive *filum argenteum, roboris caussa*, ne facile plus, quam par est, incurventur, continere debent. litt. A A A.

I V.

Si ad operationem ventum est, 1. vel *resupinari hominem afflictum super mensam aut lectum oportet.* Tum Medicus, a latere aegri sinistro stans, sinistra quidem manu colem blande prehendit, eumque sursum elevat; dextra vero justae pro statura aegri magnitudinis catheterem circa manubrium sive ansam, eundemque circa partem extremam & mediam oleo tinctum, sic ut pars convexa ventrem respiciat, (vid. Tab. XXIX. fig. 3.) leniter in urethram eo usque demittat, donec ad imum pubis os idem pertingat. *Hoc facto, sensim a latere sinistro versus aegri ventrem catheteris ansa certo artificio blande invertitur* (*b*), sic ut pars concava catheteris nunc os pubis sive ventrem spectet, ut fig. 4. indicat; deinde fistula summa B, primo subter pubis os blande deprimitur; mox sursum versus in vesicam caute compellitur; denique *stylo sive filo* A (vid. Tab. XXVII. fig. 2. 3. 4. 5.) *extracto*, quicquid *urinae intus est, per foramina* B B *ingreditur*, & per alterum circa ansam extremum emittitur, tandemque, evacuata urina, ipsa fistula, flectendo manubrium ad umbilicum, recipitur. *Deinde* 2. *etiam aegro sedenti paululumque reclinato, vel stanti* & ad murum reflexo, catheter saepe satis commode in vesicam immitti potest: ubi Chirurgus ex adverso vel etiam a latere aegri sinistro stans, fistulam praedicta ratione in vesicam demittit. *Quomodo in masculis adhibeatur. Modus I.*

V.

Praeterea negotium hoc quoque satis commode succedit, si *aeger supinus in lectum vel mensam collocatur*, Chirurgus vero ad latus aegri sinistrum, juxta ventrem stans, penem sinistra elevat, & versus ventrem paululum reclinat; postea catheterem, *sic ut pars ejus concava ventrem sive os pubis respiciat*, in urethram usque ad os pubis immittit, *eamque sine illo vertendi artificio, sub* angulo *ossis pubis, dummodo ansam, in formam quasi arcus*, genua versus inflectit, in vesicam usque blande impellit; atque hic catheterem applicandi modus prioribus saepe facilius succedit, cumprimis minus hac in re exercitatis (*c*). *Modus secundus.*

V I.

In *omnibus vero his modis caute, prudenter ac blande procedendum, ne nimia vi temere iter urinae a cathetere laceretur*, atque hoc ipso magni dolores, ingens sanguinis profusio aut inflammatio periculosa, imo ipsa mors concitentur; novi *Cautelae variae.*

(*a*) Olim aliam figuram, minus scilicet flexam habuerunt, ut apud ANDR. A CRUCE. Petrum FRANCUM, Lib. de herniis &c. HILDANUM, Lib. de lithotomia, ALGHIS. de lithot. Tab. V. aliosque videri potest. Sed hi delineati hodie usitatissimi sunt.

(*b*) Galli hoc vertendi artificium *le tour de Maître* appellant; quia imperiti hoc non facile praestant.

(*c*) Conf. NUCKII Exper. Chirurg. XXXVIII. ubi hic modus proponitur. GARENGEOT. hoc etiam docet, item FEHRIUS Diss. *de calculo* p. 12.

novi enim, ab imperitis audacibus ſive temerariis hominibus ejuſmodi mala inducta eſſe. *Interdum ſemel educta urina totum malum ſublatum atque aeger reſtitutus eſt*; interdum vero *actio haec per intervalla ſaepius repetenda*, ſi ſcilicet aeger ſponte urinam reddere nequit: id quod *nonnullos aegros brevi ipſos didiciſſe & praeſtitiſſe* novi. Nam quia *per catheterem non ſemper cauſſa retentionis urinae tollitur*, ſed tantum periculoſiſſimum illud iſchuriae ſymptoma, haec ſeorſim eſt curanda: ſicuti verbi cauſſa inflammatio, nimia relaxatio veſicae, caruncula, proſtatae nimis tumidae, &c. Ita *ob inflammationem colli veſicae catheter initio ſaepe in veſicam demitti nequit*; ſed *mitigata aliquo modo per congrua* remedia ac ſanguinis *miſſionem inflammatione*, demitti poſtea poteſt, qui initio non poterat. *Quando fiſtula in veſicam demiſſa urina non promte effluit*, ut quandoque contingit, venter manibus leniter comprimendus & fricandus, ita ſaepius ſequitur; vel *ſuctu* etiam extrahi ſaepe poteſt, praeſertim in pueris. *Si forte ad carunculam proſtatae*, quam vulgo caput gallinaginis appellant Anatomici, *catheter remoratur*, ut ſubinde fieri ſolet, non vi propellendus, ne forte quid hic laedatur; ſed potius paullulum retrahendus iterumque blande demittendus, ita ſaepe blande premendo & retrahendo carunculam illam praeterlabitur, & veſicam ingreditur. *Si caruncula gallica* in itinere urinae introitum impedit, haec, ſi opus, cathetere perrumpenda, ut urina tranſire queat.

VII.

Qua ratione calculi eo explorentur.

Si ad explorandum calculum in veſicam catheter demittitur, (cui ſcopo ferreus ſolidus SHARPIO aptiſſimus videtur) quam diligentiſſime ipſum poſtea, ut ſupra jam §. II. dixi, *huc atque illuc in veſica dimovere convenit*. Simulatque enim durum aliquod corpus inſtrumento reſiſtit, & ſimul *ſonus ſive ſtridor aliquis* & aſperitas *intus percipitur*, ſane, quin calculus aliquis intus in veſica deliteſcat, dubitari vix poteſt. *Sin nihil iſtiuſmodi perſentiſcitur*, *liberam utique a calculo veſicam exiſtere*, haud improbabiliter conjicimus, *vel ſaltem de calculo in veſica exiſtente dubitamus*. Similiter *ſi ſubinde quaſi evaneſcit*, quod durum ac ſonorum ſemel atque ſummo cum ſtudio per fiſtulam aeneam attigimus; tum id indicio eſt, *exiguum* adeſſe *calculum*; vel ipſum in *foveam* ſive *diverticulum* quoddam veſicae, qualia ſubinde & ſpeciatim ſuper inteſtino recto obſervantur (vid. Tab. XXXII. fig. 1. & 2.) ſeſe ſubduxiſſe; adeoque ejuſmodi in caſibus *melius ſaepe digito per anum ad veſicam immiſſo*, quam cathetere, calculum adeſſe exploratur atque cognoſcitur, quia hoc quandoque reperiri nequit: *digitoque etiam ſaepe magnitudo*, imo & *figura calculi* rectius, quam cathetere dignoſcitur. Contra vero *calculi majoris ſignum* eſt, ſi ſtatim & continuo in duram ac ſonoram aliquam materiam fiſtula dimota impingit. Porro ſi leniter atque facili negotio trahi retrahique catheter per iſtius corporis ſuperficiem poteſt, *laevis utique calculus* exiſtat neceſſe eſt. Si contrarium fuerit, ac ſimul urina cruenta, *aſpera vel aculeis obſita*, ſive, ut CELSUS ait, *ſpinoſa* eſſe calculi ſuperficies colligitur (*a*). Denique ſi difficulter materia iſta dimovetur, aut ſi valde clarus ſonus inde percipitur, *major ac durior* eſſe

(*a*) Lib. VII. Cap. 26. N. 2.

eſſe calculus conjicitur. Sin facile materia inſtrumento cedit, ſonumque minus acutum reddit, & urina *arenoſa* eſt, quaſdamque quaſi ſquamulas ſecum trahens, ex CELSI jam obſervatione *loc. cit.* mollior exiſtere calculus conſuevit (*a*). Ita etiam ſi calculus, aegro decumbente, cathetere inveniri nequit, reperiri ſaepe poteſt aegro ſtante, vel ſedente, praeſertim ſi urinam modo demiſerit; quia tunc melius verſus cervicem deſcendit.

VIII.

Ne qua autem continuos atque novos ſubinde cruciatus ii ſentiant, in quibus vel *propter veſicae debilitatem*, vel *calculum* etiam intus haereſcentem, qui continuo cervicem veſicae obturat, vel urethra, extracta fiſtula, mox rurſus collabeſcat, ut ſubinde fieri ſolet, iterum iterumque repeti negotium illud oportet; quod vero cum ſine dolore aut moleſtia plerumque fieri nequeat, hoc omnino ſibi datum eſſe Chirurgi quidam recentiores (*b*) exiſtimarunt, ut catheterem argenteum eundemque *flexilem*, ex filis argenteis planis, ſingulari modo intortis, pro levanda urinae difficultate, adhiberent (Vid. Tab. XXVII. fig. 6.). *Namque hic per aliquot dies continuos atque tamdiu in cole* minori ſaepe moleſtia *in veſica relinqui poteſt*, ſi modo circa ventrem funiculo quodam fuerit firmatus, donec priſtino vigori ſuo reſtituta eſſe, atque ad emittendam urinam non amplius indigere fiſtula quadam veſica deprehendatur. Ceterum quia *utplurimum difficilius quam vulgares in veſicam compelli catheteres flexiles ſolent*, neceſſarium plerumque eſt, ordinarium ſive rigidum catheterem in urethram ante demittere, eundemque aliquamdiu intus relinquere; quo ſcilicet ampla & aperta magis ea via reddatur, per quam deinde mox tranſire ad veſicam fiſtula flexilis debet. Ne qua autem forte iter illud denuo collabatur, opera danda eſt, ut, *ſimulatque fiſtula rigida extrahitur*, *altera iſta flexilis debito artificio & inflexione protinus in veſicam demittatur*, inibique tamdiu relinquatur, donec ſublata eſſe urinae reddendae difficultas animadvertatur, vel ſaltem donec ea aegro minimam moleſtiam creet. HELMONTIUS *catheteres aeneos & argenteos*, tanquam nimis rigidos ac dolorificos, omnes rejicit, novumque flexilem, *ex corio praeparatum*, & in canalis formam conſutum, quem ipſe invenerit, laudat, atque ob ejus inventionem ſibi plaudit, tanquam qui ob mollitiem nullum dolorem concitaret (*c*). Sed hoc ipſo mihi, quam parum in actionibus Chirurgicis fuerit verſatus, demonſtrare videtur: quia profecto mollibus iſtiuſmodi fiſtulis res vel prorſus non, vel ſaltem minus recte perfici poteſt. Ita & Fabric. ab AQUAPEND. ex *cornu* ſe aliquem flexilem catheterem paraſſe & adhibuiſſe ſcribit (*d*); alii ex alia materia. *Verum argentei*, quia non ſolum *debitum obtinent robur*, ſed quoque *eis & requiſita figura optime dari atque egregie poliri* ſive *laevigari poſſunt*,

Catheteris flexilis uſus.

(*a*) Haec praeter experientiam quoque docuit JAC. DENYSIUS, celebris hodie Lithotomus Leidenſis in Obſ. Chirurg. de Calculo.
(*b*) Inter quos forte primus eſt SOLINGENIUS. Vid. ejus Chirurg. P. 3. Cap. 7. Tab. VI. fig. 17.
(*c*) Lib. de Lithiaſi Cap. 3. n. 34.
(*d*) In Operat. Chirurg.

sunt, ut satis commode in vesicam compelli queant, a summis Chirurgis *pro hoc scopo optimi deprehensi uniceque hodie in usu sunt.*

IX.

Observationes quaedam. Nonnulli in curva catheteris parte *plura fieri foramina voluerunt*, ut NUCKIUS (*a*) & SOLINGENIUS (*b*) delinearunt, quo facilius urina effluere queat; *verum bina circa extremum sufficiunt*, eisque urina egregie utplurimum ejici potest (*c*): plura enim, praesertim ubi corpus urethrae spongiosum, a sanguine ibidem congesto, nimis tumidum est, dum se in foramina ista insinuat, *ingressum catheteris in vesicam potius remorantur*, corpus spongiosum facile lacerant, atque sic varia incommoda concitant. Quam ob caussam PETITUS, *Chirurgus*, *aliud catheteris genus, nullo prorsus foramine a lateribus praedito*, commendat (*d*) ceterisque in urina educenda praefert, (vid. Tab. XXVII. fig. 7.) quod foramen in extremo rostro habet, A, globulo pyriformi B clausum. Quando vero hic catheter in vesicam est demissus, styli ansa, C, intus premitur, sic globulus B prodit ex fistula, quemadmodum in vicina figura, litt. D, ostenditur, & urina per eam juxta stylum exire potest. Interea tamen *consuetis illis catheteribus reliquis* negotium hoc satis feliciter ut plurimum succedit. Denique *catheterismus etiam utilis esse potest, quando in variis vesicae vitiis aliquid in vesicam injicere volumus*; ubi vel sipho, vel vesica animalis altero catheteris extremo aptari, eisque idoneus pro morbi ratione liquor in eam impelli potest, id *quod* AEGINETA *jam novit* (*e*). Ita etiam *abscessus in collo vesicae*, urinae excretionem impediens, cathetere subinde rumpitur, & urinae suppressio sic solvitur.

CAPUT CXXXVIII.

De caruncula, quae in urethra nascitur.

I.

Caruncula quid sit. Saepius in *hominibus, gonorrhoeam vel urethrae exulcerationem expertis, insolens quaedam urinae reddendae difficultas suboritur*, ut non nisi maximo cum nisu vehementissimisque haud raro cum doloribus, *ad instar fili tenuis*, urina profluat;

(*a*) In Experim. Chirurg. pag. mihi 124.

(*b*) In Oper. Chirurg. edit. Amstel. Tab. 8.

(*c*) GARENGEOT. *Lib. de Instr. Chir.* Tom. I. p. 259. artic. III. toto & seq. omnes catheteres *cum foraminibus lateralibus prorsus damnat*, & solos illos quos PETITO adscribit, Tab. XXVII. fig. 7. multas ob rationes adhibendos esse vult; verum & vulgaribus res satis bene succedit.

(*d*) Vid. CAMERARIUS in Thesibus Miscell. 1724. loco dissertat. inaugural. editis D. LE MAIRE, Chirurgum quondam Argentoratensem pro autore hujus catheteris venditat p. 18. GARENGEOT Lib. de Instr. Chir. Tom. I. p. 267. seq. qui *pro Petiti invento illud venditat* & *vehementer* laudat. Simile tamen jam delineatum est a Petro FRANCO Lib. *de herniis*, itemque a DALECHAMPIO in Chir. pag. 322. licet *pro caruncula urethrae auferenda* ab hoc destinatum fuerit.

(*e*) Lib. VI. Cap 59.

fluat; quin imo tandem ne profluere quidem amplius valeat, fed *prorfus fupprimatur.* Antiquiores equidem, & qui ad noftram ufque aetatem floruerunt, Medici a tuberculo quodam intus in urethra nato, quod *carunculam* urethrae vocarunt (*a*), noxae genus illud derivarunt. SAVIARDUS vero (*b*) & BRUNNERUS, celebris quondam Electoris Palatini Medicus (*c*), nec non DIONISIUS *in Chirurgia*, itemque COLOTUS (*d*) aliique poftea plures veterum opinatione ifta rejecta, ftatuunt, *non tam a caruncula, quam potius a cicatrice quadam five callo*, ab ulcere poft gonorrhoeam relicto urinae iter obftrui penitusque tandem praecludi folere. Quod ipfum equidem ne fine rationibus dixiffe videantur, *ad obfervationes*, circa iftiufmodi homines demortuos atque diffectos inftitutas, *provocant.* At enim vero, *neque a caruncula, neque a cicatricula*, fed *potius ab urethrae fubftantia cavernofa feu fpongiofa* p. n. *tumefacta*, (ad fimilitudinem membranae narium in coryza) *urethram praecludi*, experimentis in medium adductis, ARNOLDUS *atque* PETITUS propugnarunt (*e*). Tametfi haudquaquam defint, qui *experimentis experimenta* opponunt, prioremque *fententiam nihilominus veram quoque effe* contendunt (*f*). Denique ab hactenus *memoratis auctoribus fingulis diffentit* BENEVOLUS, Chirurgus recens Italus, Florentinus perquam celebris; utpote qui eo libello, quem de hoc vitii genere confcripfit (*g*), teftatur fefe partem illam urethrae five proftatarum, quam Anatomici caput gallinaginis vocant, *fere femper tumidam & exulceratam, nunquam autem carunculam feu tuberculum in hominibus, urinae reddendae difficultatem iftiufmodi, dum adhuc vixerunt, fentientibus, reperiffe*: quae vero pars ulcerata, *prout vel majori* vel *minori puris copia repleta eft*, majorem vel minorem urinae reddendae difficultatem concitaret. Nam *oriri illud malum* ait fere femper *poft gonorrhoeam virulentam*, atque ejici fimul tam in principio mali, quam poftea, continuo cum urina materiam & fibras purulentas: atque ad fuam fententiam uberius probandam ait, per immiffionem cerei oleo imbuti faepe vitium illud, quod pro caruncula habetur, funditus tolli, quod fieri non poffet, fi caruncula effet. *Ego vero*, ut, quod res eft, *dicam, fententias modo propofitas, quum omnes expertiffimorum virorum obfervationibus illae nitantur, fic omnino comparatas effe fingulas, ut nulla temere ex iifdem fperni*, quin *potius conjungi cum reliquis unaquaeque mereatur* (*h*). Namque nihil omnino impedit, quo minus, *aliam fubinde in aliis hominibus noxae iftius cauffam fubeffe*, credamus: dum, ut vulgo dicunt, *unius rei plures effe poffunt cauffae.* Sed quicquid

(*a*) Vid. Alfonfi FERRII Lib. de *caruncula* feu callo, qui cervici veficae innafcitur, continetur in Scriptor. antiq. Chirurg. a GESNERO & UFFENBACHIO editis; in illo pag. 305.

(*b*) *In Obfervat. fuis p.* 328.

(*c*) *In Ephem. Nat. Curiofor. Cent. I. Obf.* 71. *pag.* 143. & 200.

(*d*) Traité de la Taille p. 256.

(*e*) Tefte quidem GARENGEOTIO Chirurg. pag. 317.

(*f*) Ut GENSELIUS *in Ephem. Natur. Curiof. Centur. V. & VI.* pag 349.

(*g*) Libellus Italico fermone fcriptus anno 1725. in lucem publicam editus exftat in octavo, cujus infcriptio vid. fupra, ubi de Scriptoribus Chirurgicis agitur.

(*h*) In RUYSCHII Obf. LXXVIII. p. 100. vefica delineatur, in qua poft collum in *vefica* perfectiffimae *carunculae five tubercula excrefcentia* exhibentur. Si haec poft collum nafci poffunt, nulla eft ratio, *cur non etiam* in *collo veficae vel urethra* aliqua fimilis caruncula nafci queat, praefertim poft ulcerationem harum partium.

quid tandem harum rerum ſit, *ſane veram ſemper morbi hujus cauſſam exploratam habere*, ut experientia docuit, nihil *magnopere curantis intereſt:* ſiquidem *una atque eadem curandi ratio* in ſingulis caſibus iſtis & adhiberi & prodeſſe conſuevit.

I I.

Diagnoſis. Cognoſcere autem vitium illud, quod *carunculam* Medici, Galli *carnoſité* vulgo appellant, haud difficillimum *illis eſt*, *qui*, *quas aeger moleſtias expertus ſit*, *relatum accipiunt.* Nimirum *non uſque adeo ſubito*, ut in aliis quibuſdam obſtructionibus urinae & veſicae morbis, ſed *pedetentim urinae iter anguſtatur*, atque tandem praecluditur; aeger autem, ut quam creberrime urinam emittat, propter continuam ferme a re peregrina in urethra exiſtente irritationem cogitur, & cum urina vel purulenta materia, vel fibrillae & membranulae excernuntur. *Nonnunquam febricula ſimul* aegros infeſtat. Quam autem *praecipue colis* interioris *partem* noxa illa teneat, *demiſſo in urethram cathetere*, *filo* craſſiore *plumbeo vel cereo* exploratur. *Ubicunque enim progredi vel tranſire inſtrumentum illud prohibetur*, ibi vitium deliteſcere conjicitur. Ceterum quia *non dolores tantum atque anxietates inſignes*, ſed maxima quoque *urinae reddendae difficultas*, imo vero ipſa *quandoque mors* concitari ab hoc vitio ſolet, *promtam* utique afflictis *curationem adhibuiſſe convenit.*

I I I.

Caruncula levior quomodo curetur. *Si novum adhuc malum eſt*, atque urethra nondum nimis conſtricta, tum facili plerumque negotio ſanari illud conſuevit; ſi modo has curationis regulas Medicus adhibuerit. *Homo afflictus in ſubſellio ſeu lecto* conſideat. Deinde Medicus ſiniſtra manu colem prehendat, dextra autem *filum* vel ſtylum *plumbeum* aut *cereum*, pedis quaſi longitudine & *catheteris craſſitudine*, in oleo tamen prius tinctum, in urethram ad partem uſque aegram vel anguſtam, imo paullo adhuc profundius blande demittat; firmatumque *per vinculum*, *ne excidat*, *inibi per plures dies relinquat*, donec *in ſtatum priſtinum reſtituta eſſe urethra deprehendatur:* quo ipſo etiam impeditur, ne recens malum increſcat. *Quoties autem urina hominem afflictum urget*, *filum cereum ſive plumbeum hoc ex urethra recipitur*, emiſſaque urina, denuo in eandem ſuperius propoſita ratione demittitur, donec malum omnino ſublatum ſit.

I V.

Gravior. *Si jam tum inveteratum* atque ita comparatum malum eſt, ut propoſito remedio brevi vinci nequeat; neceſſarium hactenus viſum eſt Medicorum pleriſque, fili *plumbei ſive cerei partem extremam* medicamento rodente, ut viridi *aeris*, *vitriolo candido*, *alumine uſto*, *praecipitato rubro*, *unguento fuſco ſive aegyptiaco*, vel quovis alio medicamento leniter rodente prius inungere, quam in urethram idem compellatur. Quod ipſum equidem negotium aut ſemel, aut bis, aut *pro re nata ſaepius etiam in dies ſingulos repetendum eſſe voluerunt*, *donec per rodentia* ejuſmodi *medicamenta* ſublatis, quae praeter naturam intus increverant, partibus, libere rurſus profluere urina valeat, variique ſimul ſic

cura-

curatorum exempla referunt (*a*). Verum SAVIARDUS, BRUNNERUS, BENEVOLUS & COLOTUS eam *curandi rationem*, quia nulla *caruncula aut caro excrefcens adeffet*, *perniciofam magis quam falutarem effe ftatuunt;* quia ipfam urethram eroderent & exulcerarent (*b*): adeoque & ego, *ubi nulla caruncula adeft, ea hic omittenda* & potius *praedicto blandiori modo fatis diu continuandum* effe cenfeo. Nam *facit hic tranquilla poteftas, quod violenta nequit.* Ceterum ante femper, *quam fpecillum iftud cereum five plumbeum cum oleo amygdalarum in urinae iter inferatur, mittere urinam homo afflictus debet;* quo nempe diutius poftea fpecillum in urethra remanere, quoque promtius atque potentius partes anguftatas atque ulceratas vel tumidas expandere ac dilatare valeat. *Atque haec facere tamdiu convenit, donec promte rurfus emitti urina poffit.* Sicubi *noxa ifta diu multumque urethram afflixit*, neceffarium eft, vel poft abfolutam etiam curationem, *per aliquot adhuc hebdomades continuas*, ne malum priftinum facile redeat, fpecillum five cereum *intus in urethra geftare*, vel quotidie faltem ter aut quater eandem immittere & aliquantifper intus relinquere, ut *recens parata amplitudo confervetur. Tandem extremam fpecilli partem emplaftro diapalmae involvere* BENEVOLUS *ftatuit*, ut hoc ipfo paulo valentius urethra in loco affecto diducatur atque fic perfanetur. Quae quidem dum fiunt, longe *optimum effe deprehendi, fi per aquam calcis aut plantaginis cum pauco faccharo faturni*, vel & *lapide medicamentofo Crollii*, fiphunculi ope injectam, aliofve hujufmodi liquores purgantes atque exficcantes ulcerata vel tumida urethra fubinde eluatur.

V.

Ubi penitus ab ejufmodi malo praeclufum effe urinae iter fentitur, ut nihil omnino reddi urinae valeat; tum, nifi forte inflammatio fubeft, *a cathetere argenteo* aut ferreo *auxilium repetendum eft.* Quando vero leniter per urethrae illam anguftiam inftrumentum illud demitti nequit, per *adhibitam vim aliquam, fed caute tamen, idem deprimere* vel intorquere oportebit, atque fic, *difrupta caruncula aut cicatrice*, compreffove ulcere vel cicatrice nimis tumida, urethram rurfus dilatare, diducere five aperire, *atque urinam fic emittere. Poft emiffam urinam*, proximum eft, ut praedicta *ratione filum plumbeum five cereum, oleo ovorum aut amygdalarum dulcium tinctum*, pro fervando urinae itinere, in urethram demittatur. Quod fi vero *nec per catheterem, propter inflammationem aut dolores nimios*, aperiri urethra poffet, & *urina tamen* graviter *hominem afflictum urgeret*, vel in ipfum denique mortis periculum conjiceret; novum *continuo idemque promtum tentare auxilium* oportebit, *ne qua forte nimia cunctatio noxam* infanabilem aut ipfam mortem reddat. *Scilicet aperiri vefica per adhibitum ferramentum, apice triangulari donatum ac tubulo inclufum*, (*Troicar*) vel *in perinaeo, vel & fuper offe pubis ea quidem in regione debet*, qua *idem fieri ea in curatione calculi folet*, quam adparatum altum appellant, quemadmodum id prolixius explicare deinceps conftituimus. *Vefica*, quemadmodum modo praecepimus,

Carunculae gravioris curatio.

(*a*) Ut Alphonf. FERRIUS, MAYERNE, aliique.
(*b*) SAVIARD. Obf. 74. exemplum recenfet, ubi quis hic caufticis ufus eft; *unde vero tanta inflammatio & putrefactio* in urethra *orta eft*, ut mors inde fecuta fit. Conf. & Obf. 73. p. 317. COLOTUS etiam ea pernicioliffima effe declarat, Lib. de Lithot. p. 256.

mus, *perforata*, *urinaque per tubulum intus in vesica relictum ejecta*, *ad ipsius mali in urethra sanationem*, hactenus propositam, statim est pergendum. Qua equidem eousque confecta, ut aeger rursus per urethram urinam emittere queat; proximum est, ut factum in vesica foramen, educto tubulo, ut alias vulnera solent, rursus glutinetur.

V I.

Urethrae inflammatio quomodo sananda sit. *Si ab urethrae aut colli vesicae inflammatione aliqua urinae reddendae difficultas vel suppressio omnimoda exoritur;* tum *neque filum cereum aut plumbeum*, neque *catheterem Medicus mox adhibeat*, quia inflammationes ejusmodi his omnibus exacerbantur; sed *sanguinem potius homini aegro* semel aut bis *larga copia per venas detrahat*, insimul autem, quemadmodum in inflammatione graviori quacunque fieri debet, *medicamenta digerentia interna & externa proponat;* & speciatim extrinsecus fomentis sive cataplasmatis discutientibus quam solertissime partem aegram foveat, *tandemque*, *paululum temperata inflammatione*, vel *cathetere*, *vel filo cereo seu stylo plumbeo* in urethram aliquoties per dies singulos demisso, coarctatam colis fistulam decenter rursus diducere studeat. Eadem prorsus curandi ratio est, si suppressio urinae ab inflatione urethrae oritur. *Quando vero levior solum inflammatio adest*, *urinam cathetere educere* licet.

V I I.

Observationes quaedam necessariae. De cetero *circa candelam sive filum cereum*, *quod in* urethram *propter ejus angustiam demitti secundum* hactenus proposita debet, haec omnino necessaria videtur observatio, *ne scilicet nimis alte atque in ipsam vesicam idem compellatur.* Hoc etenim ubi fit, periculum est, ne qua forte cerae particula inde in vesica secedat, ibidem remaneat, *vesicaeque calculum aliquem*, ut facile fieri posset, sensim progignat. *Denique ubi ab ipsius vesicae morbo quodam*, *ut excrescentia*, *abscessu aut ulcere*, *vel & ab ejusdem colli aut prostatarum induratione urinae reddendae difficultas exoritur*, tum raro admodum sanari malum istud consuevit (*a*). *Fila certe plumbea atque cerea*, *imo & medicamenta rodentia prorsus hic inania*, quin *potius noxia* sunt. E *contrario*, ubi difficultas reddendae *urinae ab ulcere* vel *cicatrice in urethra*, vel *in inflatione ejus*, a sanguinis congestione facta, *specillis plumbeis vel cereis*, *oleo inunctis*, *curatio optime obtinebitur.* Imo *cicatrices in urethra subortae difficilius equidem*, sed tamen ex *sententia utplurimum hac ratione quoque extenuari*, atque sic urethram decenter rursus aperiri sive ampliari posse, BENEVOLUS, experientia edoctus, statuit, *adeoque haec ceteris praeferenda esse* remediis *hactenus cognitis*, *quam rectissime docet*; praesertim cum & ipse, haec ita utplurimum se habere, usu cognoverim.

C A-

(*a*) Vide sis BRUNNERI observationem illam, quae extat in *Ephemer. Nat. Curios. Cent. I. & II. Obs.* 97. *pag.* 200. itemque BENEVOLI libellus supra citatus.

CAPUT CXXXIX.

Quo ratione protrahi calculus ex urethra debeat.

I.

NOnnunquam in hominibus calculosis calculus minor in urinae iter prolapsus in eadem haerescit (*a*), ibidemque non vehementes tantum dolores; *sed urinae quoque reddendae difficultatem egregiam*, imo quandoque *omnimodam ejus suppressionem concitat*. Hunc igitur ut quamprimum ejicere Medicus studeat, ipsa aegrotantium calamitas exigit. *Solet autem varia hic in urethra calculi* sedes esse. *Nunc enim in principio urethrae*, hoc est, post scrotum, circa *perinaeum in vesicae collo vel sphinctere*; nunc *in media quasi* urinae fistula, ante scrotum; nunc denique non longe ab exitu sive fine idem haerescit. Interdum *in peculiari expansione sive sacco urethrae haeret*, qualem DRANIUS Obs. Chir. 79. Tom. II. descripsit, atque etiam DENYSIUS Obs. Chirurg. pag. 144. talium mentionem fecit. *Ego* Anno 1737. ipse hic Helmstadii calculos in ejusmodi sacco ante scrotum deprehendi, & quidem, quod rarum est, duos excidi ex eodem sacculo infra urethram: quos Tab. XXVII. fig. 16. & 17. delineari curavi. Quonam *autem loco* urethrae *is haereat, partim e doloribus conjiciendum* est, partim *etiam digitis atque instrumentis admotis explorandum.* *Variae ejus sedes.*

II.

Curationis modus itidem solet esse varius. Namque in principio primo *medicamenta interna* urinam moventia, ac simul externa, fomentationes scilicet, cataplasmata, balnea, clysteres, hisdemque similia alia aliquamdiu adhibentur. Sed si nihil istaec omnia proficiunt, urethra *quoque aliquoties per injectum oleum* olivarum aut amygdalarum dulcium intus inungitur, ut & via & calculus lubrica reddantur, isque facilius expelli queat; vel etiam eandem ob caussam in *balneum aliquod emolliens aeger immittitur. Aliqui* penem *post calculum vinciunt*, anteriorem *autem urethram forti inflatione distendunt*, ut via angusta amplior reddatur, quo nempe facilius prodire aut expelli calculus queat. Hujuscemodi curationis modum Aegyptiis familiarem esse, Auctores quidem & cumprimis PROSPER ALPINUS *in Midicina Aegyptiorum*, referunt. Lib. III. Cap. XIV. *Curatio quae fit sine sectione.*

III.

Si neque tum *calculus excernitur, sed urina potius graviter impeditur & urget*, valentiorem utique medicinam tentare conveniet. Et primo quidem si adhuc in *cervice vesicae calculus haerescit*, sectione quidem *in perinaeo*, ubi tactu percipitur, excidi potest; verum quia *multi ferrum pertimescunt, reprimi quoque per immissum catheterem in vesicam is poterit, variique & Medici & Chirurgi hoc suadent*. Sed quia metuendum, ne calculus hic in vesica augeatur, & deinde *Curatio, quae ferramentis instituitur.*

(*a*) Conferri hic etiam potest CELSUS, ubi de *Calculosis*.

deinde majori longe dolori ac periculo aegrum exponat, *sectionem ego* praeferrem; quod propterea aegrorum deliberationi & arbitrio committendum. Ita etiam si in hoc loco *firmius haeserit, quam ut cathetere repelli queat*, gravissimasque noxas homini concitaverit, vel si eum ob praedictas rationes reprimere nolimus, per adhibitam sectionem istam, quam Medici *apparatum minorem* vocant, (*vid. Cap. seq. CXL.*) immisso scilicet uno alterove digito, pro calculo sustentando, in anum, decenter eximi potest & debet. Neque enim alia ratione saepe servari aeger poterit. *Si prope glandem calculus haerescit*, longe optimum fuerit, post adhibita medicamenta superius proposita, (§. 1.) oleis identidem in urethram injectis viam angustam lubricare, & relaxare, atque tum vel per admotos *digitos antrorsum versus calculum* compellere, vel etiam *praecipue in pueris, suctione ore vel mulieris aut nutricis*, vel *ministri* cujusdam calculum haerescentem emoliri. Ita *enim vulnus, cicatrix & fistula urethrae optime* avertuntur (*a*). Si *prope exitum calculus haerescit*, tum *volsella*, sive *uncinulo*, aut *specillo quodam oriculario* (*vid Tab. VI. fig.* 14.) prehendere ipsum leniterque protrahere conveniet (*b*). *Si ne sic quidem calculus extrahi potest*, haud alienum erit, illud instrumentum adhibere, quod MARINUS (*c*) hunc in usum egregie commendavit descripsitque (*Vid. Tab. XXIX. fig.* 7.). Scilicet pars altera A, oleo imbuta, in urethram ultra calculum caute demittitur; eaque calculus capitur; pars vero altera B manu prehenditur, calculusque ejus ope protrahitur. Potest etiam, si hoc instrumentum forte deficiat, simile ex *filo aeneo* vel *ferreo* eandem fere in formam contorto parari, calculusque eo extrahi. Quodsi vero hasce curandi rationes aut inflammatio quaedam, aut calculi magnitudo, praeter omnem spem atque exspectationem, irritas reddiderit, tum *protinus a ferro sanitatis praesidium petendum esse* & TULPIUS (*d*) & GARENGEOTIUS (*e*) & DENYSIUS statuunt. Namque hi mox glandem supremam forfice adhibita incidunt, specilloque sive uncinulo in plagam demisso calculum expellunt: deinde vino infuso plagam eluunt, linamentisque cum balsamo quodam glutinoso impositis, deligant. Praestat *tamen saepe calculos* hos *sine sectione, si fieri potest, extrahere*, quia plaga saepe difficulter coit. Notabile exemplum calculi sine sectione ex urethra extracti vid. ap. SCULTET. Obs. 66.

IV.

Quid faciendum, si calculus in urethra media haerescit.

Denique si nihil omnino ex hactenus propositis ad protrahendum calculum suffecerit, prouti quidem accidere saepe solet, si *calculus in media fistula haerescit*; unicum *auxilium superest, ne propter* urinae *reddendae difficultatem atque intensissimos exprimendi nisus & cruciatus aeger interimatur, eam colis partem, in qua*

(*a*) Vid. HORNII *Chirurg.* nec non TULPII *Observationes*, ubi hac ratione quidam curati sunt. Lib. III. Cap. 8.

(*b*) Exemplum ope volsellae protracti calculi vid. in Scultet. Obs. 63.

(*c*) Vid. MARINI *Prattica fig.* 1.

(*d*) Loco modo citato. Ubi ait; si *calculus immoretur prope glandem, seca intrepide, certus cicatricis asperitatem non tam reformidandam in carnosa colis fine, quam in medio* membranarum ductu.

(*e*) Operat. Chirurg. pag. 572.

qua calculus haerescit, scalpello incidere atque tum calculum eximere. Operandi modus hic est. Cutis extrema, quemadmodum CELSUS (*a*) jam tum praecepit, *quamplurimum attrahitur*, vel prout alii tanquam praestantiorem modum proponunt (*b*), *retrorsum adducitur*, conditaque vel & nudata glande, post *calculum penis ligatur*, ne qua forte per admotas Medici manus retro idem compellatur. Tum Medicus sinistrae manus pollicem calculo sic objicit, ne antrorsum versus cedere idem valeat. *Dextra manu coles a latere recta plaga inciditur*, atque tum calculus vel digitis, vel instrumentis, *volsella nimirum, specillo aut uncinulo, admotis*, evellitur. *Calculo extracto, cutis remittitur*, vulnus autem idoneo balsamo vulnerario inungitur, emplastroque contegitur. Sic enim fit, ut & incisum iter urinae integra pars cutis contegat, *urina naturaliter profluat*, & vulneris denique *glutinatio expedita magis fiat*. Ubi paulo *longior plaga facienda fuit*, longe optimum erit, *fistulam quandam plumbeam* in urethram *ultra vulnus per aliquod tempus demittere*, qua scilicet urina profluens excipiatur atque transmittatur. Namque si per vulnus eadem profluit, maximum utique periculum est, ne ob acrimoniam urinae graves admodum dolores & inflammatio moveantur, verum & insigniter glutinatio impediatur, atque fistula denique in urethra excitetur. Poterit autem quam commodissime ab *urina sartum tectumque* vulnus *servari*, *si diebus ante* & post sectionem proximis *parcissimum aeger potum* sumserit. *Ceterum quod a latere incidendum colem Medici praecipiant, id equidem sine consilio neutiquam ipsi faciunt.* Namque infima colis pars si conciditur, longe facilius ab urina profluente vulnus infestatur. In *superiori autem colis parte* plagam *instituere* ideo minus *consultum videtur*, quia tum nimis graviter penis corpora cavernosa concidenda essent, unde gravis plerumque sanguinis profusio cum noxis aliis periculosissimis esset metuenda. ALBUCASIS, *Arabum* Medicus & Chirurgus *quondam praestantissimus*, calculum *in itinere urinae* haerentem, *terebra* sive ferro perforante, quod delineat, si digitis expelli nequit, diffringendum esse docet (*c*); quod vero periculo laesionis urethrae subjectum est. Quodsi *vero hoc non succedat, penem utrinque juxta calculum ligat, ne huc vel illuc cedere queat, eumque postea exscindit.* Vid. Oper. ejus Pars II. Cap. LXI.

V.

Hactenus usitatiorem urethrae incidendae rationem explicavimus: restat, ut *de nova quadam* quam clarissimus quondam Parisiensium Chirurgus THIBAUTIUS ad fistulam urethrae certius praecavendam excogitavit, atque GARENGEOTIUS descripsit, breviter disseramus. *Scilicet is colem sinistra manu prehendit, atque cutem a latere incidit.* Mox urethram, *ope scalpelli a corpore cavernoso resolutam, eo loco*, in quo calculus haerescit, quique cavernoso corpori fere subjacet, per adhibitum scalpellum linea recta dividit, *extractoque* per *Thibautii methodus.*

(*a*) *Medic. Lib.* VII. *Cap.* 26.
(*b*) Vid. WIDENMANNUS in Lib. Germ. *de Lithotomia pag.* 58. & 59. & AEGINETA Lib. VI. Cap. 60.
(*c*) Idem instrumentum quoque proponit PARAEUS, aliique. Verum quam *facillime urethra hoc ipso graviter laedi potest.*

per uncinulum aut volsellam *calculo*, *plagam inflictam balsamo* quodam *glutinoso inungit*, eandemque linamentis atque splenio contectam fascia superinjecta gnaviter deligat. Sic enim fit, ut incisam urethram integra corporis cavernosi pars contegat, urinae exitus praecludatur, itaque citius, quam fieri alias solet, vulneris orae, sicut asseverant, coalescant.

V I.

Quando in peculiari sacculo haeret.

Quando *in peculiari sacculo haerent hi calculi*, tunc, ut mihi videtur, *optime eo in loco exscinditur*, ubi commodissime, & quidem *a latere ad latentes calculos accedere possumus*; ita enim calculos illos, quorum supra N. 1. mentionem feci, & quos Tab. XXVII. fig. 16. & 17. delineandos curavi, ampla satis plaga extraxi, sacci cavum primo unguento digerente & postea *rodentibus medicamentis*, ut mercurio, praecipitato rubro, & quandoque etiam lapide infernali mundavi, ac postea balsamo copaivae & emplastris exiguis glutinantibus vulnus glutinavi. Difficulter vero hic interdum glutinationem succedere vel DRANII docet observatio 79. *ubi varia sanandi artificia frustra* tentata sunt. Vid. TULPII Obs. L. III. Cap. 8. ROONHUYS. Obs. 27. WEDEL. Diss. de Lithotomia, ubi multa reperiuntur exempla, & DENYS. Obs. p. 144.

C A P V T CXL.

De Lithotomia *sive calculi vesicae sectione in masculis: speciatim de veteri ista* CELSI, *quae* minori cum apparatu *perficitur: ubi & nonnulla de* Nephrotomia *proponam.*

I.

Lithotomia quid sit.

LITHOTOMIAM sive calculi sectionem quando *nominamus*, eam hic designamus curationem, *qua calculus*, *aut si quid forte aliud in vesica concretum atque induratum est*, *praegressa sectione ex eadem* protrahitur: hinc & CYSTOTOMIA a nonnullis appellatur, a vocabulo Graeco Κύςις, quod vesicam denotat (*a*), quemadmodum si calculus ex rene exscinditur, quod tamen raro contingit, *Nephrotomia* res nuncupatur, utpote de qua deinceps nonnulla dicturi sumus (*b*). *Solet* autem ideo praecipue *necessaria esse calculi e vesica extractio sive sectio*, quia *calculi*, *urethrae amplitudinem superantes*, medicamentis aut alia ratione tolli vel ejici e vesica, hactenus perspecta certa ratione ne-

(*a*) GARENGEOT. vult ut *cystotomia* appelletur, verum alii & cumprimis NEBELIUS Archiater quondam Elect. Palatini & Professor Heidelbergensis cel. in *Diss. de Lithotomia Heidelb.* 1710. *edita*. *p*. 5. hoc ineptum esse judicant.

(*b*) In *omnibus corporis partibus calculos posse generari* imo & inventos esse, non solum varii Medici notarunt; & cumprimis BEVERVICIUS & TOLET. Tr. *de Lithotom. Cap.* IV & V. Verum speciatim quamplurima ejusmodi exempla collegit atque publicavit CRELLIUS, Lipsiae 1708. in schediasmate, quod inscripsit, *Marmorea memoria Seligmanni.* Quia vero ubicunque haerent, noxas & dolores inferunt, hinc si fieri potest, omnes eximendi sunt, quacunque id ratione optime fieri potest.

nequeunt; sed ejus *potius inflammationem* atque exulcerationem, urinae reddendae difficultatem, imo *ejus omnimodam suppressionem*, spasmos denique & *cruciatus intensissimos concitant*, itaque aut sensim hominem conficiunt, aut saltem in statum quam maxime miserabilem ac desperatum conjiciunt. Non sum equidem nescius, esse in Medicis aliquos, *qui medicamentis internis diminui, conteri atque expelli vesicae calculos posse statuunt* (*a*): sed minus tamen certam vel promtam, nullisque adhuc satis luculentis experimentis comprobatam esse artem illam, res ipsa loquitur, atque exempla *illa casus magis* fortuitos, quam certam *medicamenti vim ostendunt.* Vix enim, quantum ego quidem scio, liberari quisquam a *paullo majori calculo*, nisi *per* adhibitam sectionem, *potuit.* Quum tamen dubium non sit, quin *ditiores* quique, *magnates ac splendidiores homines*, ne vel maximis etiam sumtibus parcerent, siquidem ipsis parari medicamenta ad conterendum calculum valentia possent. Ita nec *Aegyptiacus modus*, quo *flatu* urethram ita *dilatari posse nonnulli perhibent*, ut calculus ejici possit (*b*), ullo unquam successu, quantum novi, in Europa comprobatus est. Ceterum *quia difficilis admodum*, maximisque cum periculis conjuncta est calculi sectio, mirum non est, *a longinquis retro seculis atque adeo a prima inde salutaris artis origine in Medicis vel Chirurgis aliquos extitisse*, qui, sepositis fere medendi studiis reliquis omnibus, *unicam lithotomiam sive calculum secandi artem excoluerunt atque tractarunt* (*c*). Nisi enim veram vesicae *partium vicinarum structuram*, *nexum* atque *indolem* penitus perspectam habuerint; nisi item encheirisibus sive artificiis ad id necessariis probe instructi atque exercitati fuerint, qui calculi sectionem suscipiunt; verendum magnopere est, ne, qui servari debebat, crudeliter ab ipsis interficiatur.

II.

Solent autem, ut experientia docet, pueri saepius, quam adulti (*d*); *pauperiorum filii saepius, quam ditiorum*, a vesicae calculo infestari. Siquidem illi non justo solum copiosiorem, sed crassiorem etiam atque stomacho minus convenientem cibum sumere consueverunt; unde primo *sanguis atque pituita crassior, deinceps vero ex hac vel renum vel vesicae calculus aliquis subnascitur. In pueris calculi plerumque initium in vesica sumunt*; quia nulli renum dolores praecedunt, iique etiam saepe integri post mortem reperiuntur; sed in adultis utplurimum *prima calculi caussa in renum* obstructione vel inflammatione sita esse deprehenditur. Galli, Angli & Belgae, praesertim Hollandi *frequentius quam Germani calculo corripiuntur*, dum vix in tota Germania tot calculo laborantes reperiuntur, quam in unica urbe Amstelodamensi unico anno secantur. Imo Jac. DENYSIUS sustinet, in nulla regione tot calculo vesicae laborare, quam

Calculi unde nascantur.

(*a*) In Actis Anglic. No. 417. p. 13. notabile ejusmodi exemplum descripsi & calculos illos diffractos magna ex parte adhuc asservo. Reperitur quoque in MARTYNII Comp. horum Actorum Vol. VII. p. 534.

(*b*) Sicut Pr. ALPINUS in Medicina Aegypt. perhibet p. 104.

(*c*) Conf. Jusjurandum HIPPOCRATIS, CELSUS Lib. VII. Cap. 26. AEGINETA Lib. III. c. 45. Lib. VI. Cap. 60.

(*d*) Hoc ALBUCASIS jam Part. II. Cap. 60. aliique plures postea notarunt.

quam in Hollandia, in Obferv. Chir. Quae autem ab aliquibus magno numero recenferi folent, calculi cauffae remotae, ut *cafei frequens ufus*, vini rhenani potus (*a*), &c. iftae partim incertae, partim etiam ita comparatae funt, ut tuto ignorari a Chirurgo Lithotomo queant. Sive vero calculi in vefica, five in renibus nafcantur, & ex his in veficam defcendant, mirifice utplurimum atque ad aliquot uncias, quin imo ad unam alteramve libram quandoque increfcunt (*b*), indeque *veficae calculi* communiter appellantur. Namque ubi in renibus remanet, quicquid concretum eft, tum *renum calculo* laborare homines dicuntur. Atque *renum equidem calculus*, praefertim fi paulo major eft, nulla prorfus ratione poteft tolli, nifi *forte lumborum abfceffum* aliquem idem concitaverit, eoque vel fponte vel fcalpello aperto calculus protrahatur: quam fectionem nonnulli *Nephrotomiam* appellarunt, ut fupra jam indicavi. Contra vero *veficae calculus*, *nifi prorfus infolitam magnitudinem is habuerit*, evelli utique fectionis beneficio variis artificiis & modis poteft. *Nonnunquam unicus* folum, interdum autem *uno plures*, *duo*, *tres*, *decem*, *aut viginti*, aut complures etiam calculi intus in vefica reperiuntur (*c*). Porro *calculi* veficae *nunc laeves* funt, *nunc inaequales*, *afperi*, & velut *fpinofi* five acuminati; nunc *molliores* & quafi gypfei; nunc vero *duriores*, imo duriffimi, qui in extractione non rumpuntur, imo interdum, etiamfi velis, rumpi non poffunt.

III.

Calculus quomodo cognofcatur. Ante vero femper, quam *fectionem aggrediamur*, difpiciendum folertiffime eft, *num revera calculus aliquis intus in vefica delitefcat:* quia faepius ejufmodi *fymptomata* oriuntur, quafi *calculus* adeffet, ab alia cauffa, ut *tumore*, *abfceffu*, *inflammatione* vel *ulcere* veficae aut cervicis ejus, ubi tamen calculus non adeft. Imprudentis *enim atque crudelis eft*, *temere homines miferos periculofiffima hac curatione*, *fine fumma neceffitate difcruciare*, imo vero, quod fieri plerumque in Lithotomia folet, in praefentiffimum mortis periculum adducere; femetipfum vero talem Medicum gerere, qui aut ignoraffe morbum, aut fefelliffe aegrum videatur. *Utique vero calculum aliquem intus in vefica haerefcere*, *his fere fignis cognofcimus.* *Doloris* plerumque, pruritus atque aeftus in ea parte, qua vefica haeret, fenfus eft. *Urina plerumque* difficulter neque fine doloribus redditur; faepius etiam fine voluntate deftillat. Eadem fere femper *pallida* five turbida eft, atque pravi odoris. In fundo vitri feu vafculi, quo eadem continetur, utplurimum *materia quaedam mucofa*, nonnunquam etiam *purulenta* aut arenofa eft, imo & interdum, fi calculus eft aculeatus, *fanguinolenta* fefe oftendit. Ac *pruritum* quidem cum doloribus omnes iftae partes fentiunt, quae perinaeum inter atque glandem extremam interpofitae funt.

(*a*) Nam ubi *vinum rhenanum* bibitur, longe pauciores calculo laborant homines quam in Hollandia, Gallia aut Anglia, ubi vina gallica plerumque bibunt.

(*b*) Conf. GROENEVELT. Diff. Litholog. pag. 34. & 67. DENYS. Oper. Chir. variis in Tabulis. CRELLII Schediafma fupra laudatum.

(*c*) Conf. TOLET. Tr. *de Lithotom.* Cap. VI qui de 40 & 60 loquitur. GROENEVELT loco citato p. 22. & RUYSCH. Obferv. Chirurg. I. pag. 2. ubi *quadraginta duo calculi in utroque cafu* extracti funt. CHESELDENUS in Append. ad quart. edit. Anatom. ubi *triginta tres calculos* ex uno aegro, qui etiam delineantur, eduxit. pag. 17.

ſunt. Itaque *pueri*, *a calculo* divexati, manibus admotis continuo colem & praeputium trahunt, atque ita, dum doloris aliquod levamen inde ſentiunt, hoc inſigniter plerumque extendunt. Gravitatis quoque ſenſus in veſica, praeſertim curſu, omnique motu percipiunt. Sed hactenus quidem propoſita calculi ſigna aliaque ejuſmodi indubia neutiquam ſunt, aut perpetua. *Namque nullum fere ex jam jam recenſitis malum eſt*, quin aut *a veſicae inflammatione vel abſceſſu, vel exulceratione quadam, vel ſcirrho cervicis veſicae ſive glandulae proſtatae*, aut & ab urinae acredine, aut aliis denique cauſſis excitari queat, vel ſoleat. Aliquanto *promtior atque certior iſte calculum cognoſcendi modus eſt*, *quem cum ab antiquis Medicis*, tum etiam a Lithotomis vulgaribus *atque circumforaneis hodienum adhiberi obſervavimus*. Scilicet hi, aegro vel ſupino vel ſtante, *uno vel binis etiam digitis* in aegrotantis anum inſertis, alteraque manu pubis regioni impoſita, quam curioſiſſime veſicam proxime inteſtino recto ſuperimpoſitam explorant, &, gravitate vel duritie quadam reperta, calculum intus deliteſcere, his ipſis ſuſpicantur, imo certe ſtatuunt. At enimvero neque hoc quidem indicium, quamvis nullo modo contemnendum, prorſus ab errore liberum eſt cenſendum: propterea quod, ipſa experientia teſte, *ſcirrhus aut callus*, aut tumor aliquis, in veſica vel inteſtino recto, vel glandula proſtata ſubnatus, eundem plane ſenſum praebere valeant. *Certiſſima igitur calculum veſicae cognoſcendi ratio haec* eſt. *Catheter aliquis conveniens ſive fiſtula aenea aut argentea*, imo etiam *ferrea* aut *chalybea* (*a*), & quidem haud cava, quae a SCHARPIO hic praefertur ceteris, aegro ſupino, capiteque paullulum elevato, vel quod praeſtat, ſedenti vel ſtanti provide per urethram *in veſicam*, quemadmodum ſupra expoſitum eſt, (Cap. CXXXVII.) demittitur atque leniter huc atque illuc vertitur. Namque tunc durities & ſonus calculi tantummodo praeſentiam, ſed ipſam quoque illius magnitudinem quodammodo ſignificabunt, citius aut ſerius, pro varia nempe calculorum magnitudine (*b*). Si enim facile reperitur, & continuo attingitur, *eum magnum* eſſe indicat; ſin difficulter, aut ſemel perceptus denuo quaſi evaneſcat, ipſum *parvum eſſe* ſuſpicamur. Ceterum fateri omnino cogimur, non catheteris ſolum applicationem, ſed ipſum etiam, quod inde inſtituitur, de calculo judicium, difficultatibus quibuſdam premi. Nonnunquam enim 1) *durities intus animadverſa* non tam calculum, quam veſicae partem aliquam induratam atque prominentem *ſive tumorem aliquem* excreſcentem deſignat. Deinde 2) *calculus aliquis*, *praeſertim* non adeo magnus, *in receſſibus ſive cellulis*, *quales veſicae nonnunquam adjunctae ſunt* (*c*), *ita penitus deliteſcit*, ut nulla ratione attingi aut deprehendi ab immiſſa fiſtula aenea queat. Denique 3) *incidere quandoque iſtiuſmodi caſus ſolent, ubi*, quo minus *applicare catheterem queamus*, propter inflammationem dictarum partium vel exulcerationem aut magnos dolores, vel alias res circumſtantes prohibemur; *adeoque digitis in anum inſertis veſicam explorare cogimur*: quibus *etiam magnitudinem* ejus ſaepe ſatis egregie cognoſcimus.

IV.

(*a*) Delineatur hoc a SCULTETO Tab. 40. vel Tab. noſtra XXIX fig. 5.

(*b*) Ratione ſignorum calculi TOLETUS Lib. cit. Cap. VII. & VIII. & DENYSIUS uberius conſulatur in Obſ. Chirurg. p. 27. & ſeq. qui egregie de iis ſcripſit.

(*c*) Vid. Tab. XXXII. fig. 1. & 2.

I V.

Prognosis. Simulatque vero ex hactenus propositis indiciis cognoscimus, utique calculum *aliquem* in vesica *delitescere*, *eundemque* ita grandem existere, *ut excerni per urethram nequeat*, *isque gravia symptomata aegro* concitet (*a*), quia medicamenta aut vana aut saltem fallacissima sunt, unicum saepe adhuc auxilium est, si aeger inde liberari cupit, *calculum e vesica sectionis ope extrahere.* Quodsi ergo ultima quaeque experiri, hoc est, calculi sectionem *sustinere aegro* vel agnatis *ob mali vehementiam* statutum est, id *inprimis sibi datum esse aequus & prudens Medicus sciat*, ut, quo loco res sit, *quantum periculum*, quanta item salutis spes adsit, iis aperte & candide significet. Nunquam enim plus promittat, quam praestari forsan certe potest: ne scilicet, ubi ars victa malo fuerit, vel ignorasse, vel fefellisse videatur. *Histrionis enim est*, *lucri tantum captandi gratia*, *quam maxime difficilem atque periculosam* ejusmodi curationem suscipere, certissimamque salutem istiusmodi aegris promittere, qui praesentissimo mortis periculo sunt expositi, praesertim quando aegri debitum regimen non observant. Quanquam enim & *instrumentis convenientibus*, *& novis subinde encheirisibus ita mirifice hodie excultum sit calculum e vesica exscindendi artificium*, *ut longe felicius nunc*, *quam olim quidem* factum est, perfici *illud queat*; neque adeo facile homines, praecipue si boni ceteroquin habitus sunt, si denique Medicus officio suo rite fungitur, ab adhibita sectione emoriantur, ut olim; *tamen nunquam non aliquid* saltem *discriminis calculosorum curationi solet esse adjunctum.* Deinde ista quoque necessaria observatio videtur, hoc magis semper difficilem esse curationem, *quo grandior*, *quoque magis inaequalis aut spinosus calculus existit.* Nonnunquam enim *ita grandis in vesica* calculus inest, ut, sicut observationes testantur, *nulla ratione protrahi* atque evelli exinde potuerit (*b*); *mediocres* tamen, imo etiam *paulo majores* facilius saepe, si modo laeves sunt, extrahuntur, *quam valde exigui* (*c*); quia difficulter saepe hi methodis praesertim recentioribus, aut vix inveniri possunt. Solent autem fere semper hoc *majores existere calculi*, *quo diutius in vesica* haeserunt: siquidem ipsi continuum ab arenosa materia, externae superficiei sensim lamellarum plerumque vel etiam granulorum in similitudinem adhaerescente, capiunt incrementum. Ut proinde minus bene sibimet atque *aliis consulant*, *qui calculi sectionem* justo diutius *aut exhorrescunt* , *aut differendam* aliis *persuadent*, praesertim *si jam valde grandis cognoscitur.* Quo enim *tardius ad operationem proceditur*, eo major fit, eoque saepe difficilior quoque ac periculosior eadem fiat, necesse est. *Denique si jam tum insigniter vel calculo vel alio quodam morbo debilitati aegri sunt*, tum itidem valde periculosa, quin imo prorsus quandoque aliena esse calculi sectio consuevit. Siquidem periculum est, ne vel sub ipso

(*a*) Si gravia symptomata aegrum non exerceant, calculus saepe ad vitae finem gestari potest, & in quibusdam calculi post mortem reperti dicuntur, qui vivi de eo haud conquesti sunt: imo & medicamentis quibusdam demulceri, ut tolerari queat; sicut videri potest in ROUSSETO, WEDELII Diss. de Lithot. & Ephem. Nat. Cur. Cent. IX. Obs. 2.

(*b*) Ita enim cel. *Olaus* BORICHIUS ob *operationem mortuus est*; quia calculus tantus fuit, ut extrahi non potuerit. Vid. Vita ejus in Conspectu Scriptor. Chemic. illustrium.

(*c*) Docuit hoc jam loc. cit. aliique ALBUCASIS l. c. itemque postea Frater JACOBUS, ac DENYSIUS.

ipſo opere, vel ſtatim etiam poſt adhibitam ſectionem homines emoriantur. Contra vero quo *majores homini calculoſo vires ſunt*, quo *melius ſe habet*, quoque *laeviores ac mediocres magis calculi exiſtunt*, ut ut plures in eadem veſica haereant; hoc quoque promtior eſſe ac felicior curatio conſuevit. Tandem *ratione aetatis* Celsus vult (*a*) neminem ante *nonum* & poſt XIV *annum huic operationi ſubjiciendum eſſe*, multique alii cum eo ſenſerunt; forte quia *pueros juniores* nimis teneros eſſe judicarunt, qui ſectionem hanc perferre non poſſent; de iis vero, qui decimum quartum annum ſuperarunt, ratio minus manifeſta mihi videtur; verum praeter id, quod nonnulli hic mendam Librariorum incuria in hunc Celsi locum irrepſiſſe judicent, & praeſertim Rossetus (*b*), Aegineta (*c*), Albucasis (*d*) & plures poſtea alii, itemque experientia dudum docuerunt, & pueros juniores jam, ſi ceterum ſani feliciter a calculi ſectione liberari poſſe (*e*). Imo & ipſe pueros juniores & nominatim *puerulum*, qui non niſi *duos annos cum dimidio* habebat, ſectione hac feliciter a calculo curavi. Ita & aetate *annis quatuordecim majores*, dum adhuc Anno 1745. juvenem novendecim annos natum hac ratione ſanavi; quin & *ipſi ſenes*, teſte Aegineta, Scaccho (*f*) aliiſque multis adhuc ſectione a calculis ſaepe liberari poſſunt, praeſertim ſi ceterum adhuc ſatis ſunt vegeti. In Meryi obſervat. citat. refertur, quod ille Raoux *adultis* macilentis & minoribus perſonis, itemque iis, qui calculis minoribus laborarunt, ſingulari dexteritate calculos parvo apparatu eduxerit. Hinc male profecto illi judicant, *qui hunc modum in adultis haud ſuccedere clamitant*, & hominibus vanum terrorem incutiunt. Quo debiliores vero ſunt curandi, eo majus eſt in ſectione periculum.

V.

Quoties igitur cunque, diligenter circumſpectis atque ponderatis iis, quae hactenus propoſita ſunt, calculi ſectionem experiri ſtatutum eſt, *tria potiſſimum conſiderare* ac *providere prudens quiſque Medicus debet*. Nimirum 1.) *quid ante fieri*, quam curatio per ſcalpellum ſuſcipitur, debeat; deinde 2.) *quid in ipſa ſectione factu opus ſit*; tum & denique 3.) *quid poſt eam* facere conveniat. Scilicet ante operationem α) prudenter is conſtituat, *quis operandi modus*, cum varii ſunt, adhiberi prae ceteris in unoquoque aegro poſſit, aut debeat; deinde β) *commodum curationi tempus*, ſi res permittit, eligat; tum γ) aegrum ad ſectionem quam ſolertiſſime praeparet; denique δ) *neceſſarium inſtrumentorum apparatum diligentiſſime* inſtruat: tandem ac poſtremo ε) quam aptiſſime fieri poteſt, *eum in ipſa ſectione collocet*, ſive conſtituat. *Ante ſectionem quid fieri debeat.*

V I.

(*a*) Lib. VII. Cap. 26. n. 2.
(*b*) Lib. de Partu Caeſareo.
(*c*) Lib. VI. Cap. 60.
(*d*) Part. II. Cap. 60.
(*e*) Ex quibus ſufficiat nominare Bruni Chirurg. L. II. Cap. XVII. Scacchum in Subſid. Med. Muysii Obſerv. Chir. Dec. XI. Obſ. 3. Tolet. de Lithot. Cap. XIV. Meryi Obſ. de Lithot. de famoſo Raoux p. 7. & de Fratre Jacobo, p. 44. Simon Diſſ. de Embryulc. & Lithot. Marini Prattica & *Morand.* in Act. Gall. 1731.
(*f*) In Subſidio Medicinae, qui plures hac methodo *annum ſexageſimum excedentes* a calculo curatos vidiſſe refert. p. 183.

V I.

Secandi rationes variae, quaenam.

Atque ad primum quidem curantis negotium, *sectionis* scilicet *methodi delectum*, quod attinet; sciendum hic est, *quatuor* potissimum a Medicis hucusque usurpatas esse vesicae calculum exscindendi rationes. *Prima, eaque antiquissima est*, quae a CELSO summo illo Latinorum Medico, primum descripta est (*a*), atque hinc methodus CELSI aut *Celsiana*, sive modus *cum parvo apparatu* vocatur, quia *minori cum instrumentorum apparatu*, quam aliae diu postea inventa, perficitur. A nonnullis etiam methodus *Guidoniana*, a GUIDONE CAULIACO, quia seculo XIV. inter primos Chirurgiae instauratores eum descripsit, nuncupatur (*b*). Altera, quia longe majori cum instrumentorum apparatu fieri solet, *methodus cum magno apparatu*, itemque *Mariana*, a MARIANO Sancto, Italo, qui ipsam seculo decimo sexto, inter annos 1520 & 1530. primus descripsit (*c*), vocatur. *Ad aetatem* si respexeris, methodum posteriorem *novam* appellarunt, utpote binis demum abhinc seculis a Medicis excultam; istam vero sive priorem, *antiquam*, utpote ante HIPPOCRATEM, adeoque ante *bis mille* & quod excedit jam tum annos usurpatam, atque per multa secula unice a Chirurgis adhibitam. *Tertiam* denique sectionis rationem *Apparatum altum* itemque *hypogastricam* calculi sectionem vocant. Si quidem secundum illam in ventre infimo, anterior & inferior vesicae pars, mox super pubis ossibus, inciditur; quum in reliquis circa perinaeum, sive loco infra partes naturales, intra anum scilicet & scrotum posito, sectio instituitur. Solet autem quoque haec ipsa *methodus Franconica* appellari, propterea quod PETRUS FRANCUS primus fuit, qui eam, necessitate id exigente, in Gallia eodem seculo XVI. feliciter semel exercuit, adeoque ejusdem auctor extitit (*d*), quamvis eam ipse mox rursus dissuaserit. His tandem *quartus* horumque recentissimus secandi modus in fine superioris seculi primum a *Fratre* JACOBO, (FRERE JAQUES Gallis vulgo dicto) Monacho vel Eremita Gallo, superadditus atque passim cum maxima omnium admiratione primum in Gallia, postea & alibi ab ipso adhibitus est (*e*): quam propterea plerique hactenus *methodum Fratris Jacobi*, alii deinde *Rauianam*, quia RAUIUS Germanus, hanc in Hollandia primus imitatus est, & simul quoque multum emendavit, appellarunt; alii *Chefeldenianam*, alii *lateralem* (*f*), vocare solent. Accessit nunc his *Foubertiana*, a Chirurgo Paris. FOUBERT, ejus auctore ita dicta, de qua KESSELRINGIUS, Borussus, Dissertationem primus

(*a*) Deinde etiam ab AEGINETA Graeco, & quidem paullo plenius Lib. VI. Cap. 60. & ALBUCASE Arabe Part. II. Cap. 60.

(*b*) Hos ROGERIUS, BRUNUS aliique Scriptores Chirurgici veteres secuti sunt. Vid. *Ars Chirurgica* Venetiis 1546. edita in folio.

(*c*) Libro peculiari *de lapide renum* & vesicae (de quo editionem habeo, quae Parisiis 1540 in 4. prodiit, cujus LINDENIUS non meminit) licet ipsam non invenerit, sed inventor ipsius Jo: ROMANUS sive de ROMANIS, Cremonensis, Mariani Praeceptor fuerit.

(*d*) Vid. ejus liber, *Traité des Hernies*, inscriptus, Lugduni 1561. impressus in 8. p. 139. & 140.

(*e*) Vid. MERYI. Observ. *sur la Taille* p. 17. & seq.

(*f*) Ut Jac. DOUGLAS, Anglus, in Lib. de Laterali Sectione, qui primum prodiit Londini, Anglico sermone 1726. 4. postea Latine Lugd-Batav. 1726. in 4.

primus Halae 1738. 4. & poſtea GUNTZIUS, Med. Lipſ. a. 1740 libellum edidit, in quo etiam ſimul de methodis ſeu potius variationibus, quas & DRANIUS, GARENGEOT, PERCHETUS & CATIUS in Rauiana ſive laterali excogitarunt, egit. FOUBERTUS vero denique illam ſuam methodum ipſe uberius figuris multis illuſtratam, deſcripſit, in Act. Acad. Chirurg. Pariſ. quae a. 1743. prodierunt p. 650. ſed de his, quae neceſſaria eſſe exiſtimavero, adhuc infra dicturus ſum (*a*). Nos de hactenus uſitatis quatuor praecipuis Lithotomiae methodis ſingulis, quia omnes haud obiter perveſtigavimus, atque ipſi (quod pauci, ſaltem in Germania) exercuimus, ſigillatim tractabimus, poſtquam prius *de tempore* hujus curationis, *aegri praeparatione*, & *inſtrumentis* dictum erit.

VII.

Tempus Lithotomiae inſtituendae commodum.

Temporis utique rationem aliquam *in Lithotomia* habendam eſſe, ſupra diximus, illudque vulgo in *tempus electionis & neceſſitatis* dividi ſolet. Quod ut planius intelligatur, obſervandum eſt, *nullam propemodum anni partem in Germania* eſſe, qua ſuſcipi vel expediri calculi curatio nequeat. Aeſtus enim, quem aeſtivo tempore ſentimus, mediocris ſatiſque prae calidioribus regionibus temperatus plerumque apud nos eſt: frigus autem hyemis furnis noſtris apte temperari in conclavibus poſſe, ſicut res exigit, ipſa experientia loquitur. Tametſi quidem *vernum atque autumnale tempus operationi huic quam maxime aptum* quoque eſſe cenſeam, adeoque ſi nihil urget, illud, ſi non eſt expectandum imprudentis tamen atque *crudelis Medici* apud nos foret *pertinaciter haſce tempeſtates expectare* ſemper velle, atque interim homines *calculoſos miſerabiliter diſcruciatos* abſque auxilio relinquere, quia exempla non deſunt eorum, qui propter minus opportunam iſtiuſmodi Medicorum cunctationem, partim a doloribus, partim etiam a noxis ſupervenientibus aliis, miſerrime ante quam autumnus aut ver acceſſit perierunt (*b*), quum tamen idem ſervari utique per adhibitam curationem promtiorem potuiſſent.

VIII.

Praeparatio aegri & quomodo fiat.

Praeparatio aegri, ſiquidem is *ceteroquin ſanus fuerit*, his fere modis inſtituenda eſt. Jubeatur is proximis ante ſectionem diebus aliquamdiu modico

(*a*) Inique vero hic me aggreditur & carpit GUNZIUS (qui tunc novus homo ac recens erat Doctor, atque Pariſiis per breve tempus commoratus erat,) quem nunquam laeſeram, quod in hiſce meis *Inſtitutionibus Chirurgicis*, (quae a. 1739. Amſtelodami e prelo prodierant, atque liber meus manu ſcriptus jam Anno 1737. illuc miſſus erat) nihil adhuc de hiſce methodis ſcripſerim, cum putaverit, *ſe omnia ad rem Chirurgicam pertinentia, in meo hoc libro* reperturum eſſe. Verum cum illo tempore, quo meum librum manu exaratum Amſtelodamum, ut typis excuderetur, miſiſſem, nihil adhuc de *Foubertiana* & *Catiana* methodo mihi notum, imo forte nihil adhuc publicatum eſſet, etiam ſponte judicare potuiſſet, me nihil adhuc de iis ſcribere potuiſſe. Me vero de iis rebus, quae *Dranius*, *Perchet*, & *Garengeot* antea publicaverant, non tacuiſſe ſatis patet, ex priore hujus Libri editione. Nam ſicut hiſtoricus nihil ſcribere poteſt de illis rebus, de quibus nihil adhuc ad ejus notitiam pervenit, ita nec me hoc potuiſſe, ſana ratio quemvis, atque ſic etiam cl. *Gunzium* docere potuiſſet.

(*b*) Idem DIONIS Operat. Chirurg. Cap. de Lithotomia & DENYSII Obſerv. Chir. pag. 73. aliique teſtantur.

& tenui victu contentus esse (*a*). Deinde, si adultus homo, sique vires sunt, *sanguis per venas detrahatur*; id quod vero in pueris, plerumque apud nos & debilibus adultis haud opus est; *alvus* autem medicamentis expurgetur. Circa vesperam ejus diei, quae curationem praecedit; vel & mane, ipsa curationis die, tribus fere ante operationem horis, *denuo alvus per admotum clysterem homini aegro ducatur*; ne qua forte Medicus a stercore in intestinis haerente, in opere suo impediatur, aut intestinum facilius laedatur. *Sin vero jam tum* minus valet aut *per se debilis*, atque ab aliis noxis infestatus homo secandus est: tum per adhibita medicamenta convenientia victusque rationem commodam prius roborare & praeparare illum ad curationem melius sustinendam per aliquot dies imo hebdomades oportebit. Duobus vel *tribus* quoque *ante operationem horis jusculum* aliquod roborans, vel & more apud Parisinos consueto, *bina ova recentia sorbilia cum vini boni haustulo* aegris praebeantur. *Si pueri sunt*, unicum ovum sic praebuisse suffecerit. Denique crines in perinaeo, si qui nempe in adultis adsunt, abradantur.

IX.

Instrumentorum atque ceterarum rerum apparatus ad priscam Lithotomiam necessarius.

Ad instrumenta, atque apparatum reliquum quod attinet, ea, pro variis Lithotomiae methodis, varia sunt. Antiquissimi Chirurgi in antiquissima secandi ratione, CELSO teste, non nisi *scalpello* ad incidendum idoneo & *unco* quandoque usi sunt; quorum vero figuram ignoramus, quia ea neque delineavit, neque descripsit. Ultimis vero quatuor seculis *novacula* usi sunt; vel in uno tantum latere, vel in utroque secante, sicut ex Scriptoribus Chirurgicis, qui a seculo XIV. ad XVII. scripserunt, intelligi atque ex figuris *Ryffii*, *Franci*, *Parei*, *Andreae a Cruce* &c. videri potest. Nostris temporibus adhibitum plerumque est *scalpellum* anceps, quali fere in Mariana secandi ratione uti solent, & quod videri potest Tab. XXVII. fig. 8. vel & illis quae Tab. XII. fig. 14. Tab. XXX. fig. 8. 16. & 18. exhibentur. *Circumforanei* vero nostri vel adhuc vulgari *novacula* vel *cultro* alio quocunque, prout res fert, ad incisionem apto, utuntur (*b*), & omnes fere simul *unco*, qualis Tab. XXVIII. fig. 10. exhibetur, qui intus asper, extus laevis esse debet. A DURANTIS vero SCACCHI tempore, qui anno 1596. scripsit, prudentiores quidam Chirurgi etiam simul *forcipem*, tanquam tertium ferramentum simul adhibent idoneum, vel saltem paratum habent, ut si necessitas exigat, quando scilicet digiti & uncus ad calculum extrahendum parum sunt, & hac uti queant: quo additamento hic modus antiquissimus profecto valde emendatus est. Ad *deligationem instituendam* in promtu esse debent *fascia* litterae T. formam exhibens, eademque quo ad partem directam seu verticalem in duas partes divisa,

(*a*) Eleganter Celsus l. c. ait: *ante aliquot diebus victu corpus praeparandum est, ut modicos, ut salubres cibos, ut minime glutinosos assumat, ut aquam bibat*; (vel apud nos cerevisiam tenuem), *ambulandi vero inter haec exercitatione utatur, quo magis calculus ad vesicae cervicem descendat. Quod an inciderit, digitis demissis cognoscitur.*

(*b*) Celebris quondam superiori seculo Empiricus Gallus, *Raoux* dictus, *solo scalpello*, sine unco & forcipe calculos hac methodo promptissime extraxit. Vid. Mery Obs. *sur la Taille*. p. 7. & seq.

visa, quemadmodum scilicet Tab. II. fig. h demonstrat; deinde *splenium* aliquod quadratum crassum, & quatuor circiter digitos transversos latum: porro linamenta carpta, & denique pulvis aut liquor aliquis stypticus, sicut est *acetum cum sale*, aliusve similis, ad sanguinem, si opus, cohibendum; aut quod satius videtur *spiritus vini, qui rectificatissimus dicitur*, aut & *acus quaedam curva* parva, cum filo, pro vase sanguinem fundente ligando.

X.

Qualis autem porro *aegri hominis situs* sive *positura*, in operatione esse debeat, ea pro aetate & magnitudine ejus diversa esse solet & potest; sed quia Veteres adultis calculum, CELSI tempore, haud exciderunt, nihil hic quoque de horum situ sive dispositione scripsit. Optimus vero in universum mihi videtur si more Fratris JACOBI vel Rauii in *mensam* aptae magnitudinis, longitudine fere quatuor & latitudine trium circiter pedum, luci oppositam & *pulvinaribus*, prout in lecto decumbere solent, *contectam*, fere supinus ita collocetur, ut extremo mensae luci opposito, nates nitantur, genubus flexis & retractis (*a*), manus dextra popliti dextrae, sinistrae, sub genubus, singula ope laquei, ut Tab. XXIX. fig. 10. fere ostendit, blande alligetur (*b*), singulusque pes ab homine robusto, ita contineatur & firmetur, sicut Tab. XXIX. fig. 9. ostenditur, ut altera manu genu, altera tarsum probe comprehendat, & ambo postea genua, quantum commode fieri potest, diducant. *Tertius* vero minister circa alterum mensae extremum stans humeros & pectus probe firmet. *Quartus* ad latus alterum, ubi commodissimum videbitur, collocetur, qui in actu sectionis scrotum, una cum pene, blande elevet & contineat. Vid. fig. 5. atque *hac ratione & pueri & adulti* satis commode collocari atque firmari possunt. *Pueri minores* etiam apte ita a robusto homine continentur, sicut ex TOLETO in Tabula nostra XXVIII. fig. 1. ostenditur, praesertim si sustinens una cum puerulo se, quantum commode fieri potest, reclinet, & postea alter minister caput pueri, ut minus se movere possit, comprehendat. Vel adultis & ille situs apte dari potest, quem ex ALGHISII Libro de Lithotomia Tab. XXIX. fig. 9. exhibuimus supra mensa, quae Tab. XXVIII. fig. 9. seorsim repraesentatur, cujus extremum B. lunatum est, ut pedes commodius lateribus A. A. inniti queant, Chirurgus vero actionem suam aptius perficere possit. CELSUS loc. cit. TOLETUS aliique adhuc alios situs describunt, qui vero mihi minus apti videntur, praesertim cum hos sufficere posse usu didici. Mihi etiam in promptu est *asser* in forma & magnitudine supremae partis mensae hujus A. A. A. A. B. Tab. XXVIII. sine fulcris subjectis, sed *sinu lunato* B. instructus, qui longe commodius in aedes, ubi aeger secandus, transferri & alii parvae mensae vulgari

Positura aegri.

(*a*) Situs hic fere delineatus videri potest in PAREI Oper. ubi de Lithotomia agit, itemque a Fabricio HILDANO Lib. de Lithot. nisi quod aegrum non satis ad oram mensae extremam natibus, ut par est, collocaverint.

(*b*) Galli manus ad malleolos ligant, ego vero cum RAUIO utrinque ad poplites, quare ratione satis bene firmantur. *Novum laquei genus* pro hoc usu commendat DRANIUS. Vid. Gunz. de Calcul. fig. 1.

gari imponi, pulvinaribusque necessariis ac linteis, ut antea dictum, contegi, aegerque postea ipsi superimponi atque secari potest. Subter prima mensae parte juxta curantis pedes, *patina quaedam* vel aliud *vasculum* simile constituatur, pro sordibus & sanguine forte in actu sectionis profluentibus excipiendis.

X I.

Lithotomiae methodus antiqua quaenam sit. Aegro itaque sic rite disposito ac firmato, proximum est, *ut ad ipsam calculi sectionem* Medicus accedat. Solet autem secundum vetustissimam CELSI *lithotomiae* methodum, hoc fere modo illa fieri. Ante omnia Medicus diligenter unguibus circumcisis ac rasis *sinistrae manus duos digitos*, ex CELSI praecepto, indicem & medium, oleo prius inunctos simul in anum aegri, quousque fieri potest, leniter demittit, vid. Tab. XXIX. fig. 5. sursumque versus adducit (*a*), & *dextra manu* supra imum abdomen sive pubis, ut vocant, regionem blande imposita, calculum inquirit, repertumque eum digitis suis in ano versantibus, ad *sinistrum perinaei latus*, versus anum B. B. quantum apte fieri potest, compellit, eumdemque gnaviter inibi sic digitis, ne effugiat, illis continet, ut quoddam quasi *tuberculum* in perinaeo faciat; quo equidem facto, partem illam in sinistro perinaei latere prominentem, per admotum dextra manu scalpellum, idoneum probe acutum (*b*) idem sit incidit, ut cutis primo cum subjecta pinguedine amplo sive longo satis, eoque *paullulum obliquo*, vulnere, lit. B. B. (*c*) atque ipsa tandem inferior vesica (*d*) cum cervice ad calculum usque ita dividatur, ut per inflictam plagam calculus ejici, vel extrahi apte queat (*e*). Oportet autem quam *exactissime singula quaeque interposita concidi*, ne a fibrillis vel membranis in vulnere forte adhuc inte-

(*a*) AEGINETA primus, quantum reperire potui, docuit, quod etiam *unus digitus* quandoque, & praesertim in pueris minoribus, sufficiat; ita enim intestinum horum angustius minus laedi in his videtur, Lib. VII. Cap. 60. Errant itaque illi, qui scribunt hunc CELSI descriptioni nihil super addidisse, praesertim cum & sectionem *hanc in pueris parvis & adultis perfici* posse doceat, aliter ac CELSUS scripsit, atque loco vulneris lunati, *obliquum* facere suasit, &c.

(*b*) Quale esse potest unum ex illis, quae §. IX. indicavi, pro aegri statura minus aut majus.

(*c*) CELSUS *lunatum vulnus* facere praecepit, id quod etiam fieri potest; sed obliquum est facilius.

(*d*) CELSUS & plerique Scriptores post hunc *solam cervicem incidendam* esse docuerunt, & *vesicae laesionem lethiferam* esse putarunt. Verum *vesica revera hic inciditur*, & necessario incidenda est, neque vulnus ejus hic mortiferum est.

(*e*) *Postquam cutis plaga eaque lunata facta est*, CELSUS *ait*, *deinde ea parte, qua strictior ima plaga est, etiamnum sub cute altera transversa plaga facienda est, qua cervix* (aut rectius vesica ipsa) *paulo amplius aperiatur, donec urinae iter* (vel potius vesica ipsa) *pateat, sic ut plaga paulo major, quam calculus sit, ne opus sit in extractione calculi cervicem* (sive vesicam) *lacerare*, unde sanguinis profusio & nervorum distentio fieri potest; quae si quis evasit, multo tamen *patentiorem fistulam habiturus est rupta cervice, quam ea incisa.* Hanc *incisionem transversam* in calculis majoribus necessariam esse judico, eamque fere illam ipsam esse, quam DRANIUS in novissima sua methodo, in Operat. Chirurgicis a. 1743. editis descripsit, & *specillo sulcato* atque peculiari *scalpello* a se delineato facit. Ego eam nuper *scalpello parvo nodulo* in apice munito Tab. V. fig. 4. vel 5. sine specillo perfeci. Existimo CELSUM incisionem primam *lunatam fieri* voluisse, ut sic in cornu supremo vulneris hujus tanto commodius, incisio haec transversa, si opus, fieri adhuc possit.

integris relictis, calculus protrahendus, praecipue, si asperior idem extiterit, impediatur; neve, ut illis a calculo disruptis, gravissimi dolores, nervorum distentio atque inflammatio concitentur. *Incisa*, quemadmodum praecepimus, *cervice & vesica*, viaque sic patefacta, *in conspectum calculus venit*, (vid. fig. 6. litt. A.) tunc Medicus, posito vel administris commisso scalpello, calculum, siquidem is minutus est, digitis in ano haerentibus expellit, vel, ubi paullo grandior atque asperior idem extiterit, digitis his sursum prementibus atque simul vel digitis dextrae manus, vel etiam ejus rei caussa facto *unco* circa partem superiorem applicato (vid. Tab. 29. fig. 6. lit. B.) protrahit. Sin forte calculus retrocessit, digitis in ano rursus propellendus, vel si fortius in vulnere haereat, ut his modis ejici nequeat, *forcipe* idonea, huic usui destinata, qualis est Tab. 28. fig. 5. vel Tab. 31. fig. 12. aliave simili comprehendi atque extrahi (*a*), vel etiam *scalpello vulnus transversum* adhuc, praesertim *nodulo instructo*, ut jam diximus, ampliari apte potest, si non satis pateat, ut calculus major commodius extrahi queat, sicut ego feliciter feci. Vid. Diss. nostra de Lithotomiae Celsianae praestantia pag. 23.

XII.

Calculo protracto, necessarium semper est digito, specillove, in vesicam demisso, quam solertissime explorare, num quis forte adhuc alius calculus, vel *num quid forte* praeterea frustulorum ex calculis intus in vesica reliquum adhuc manserit. *Solent autem fere semper adhuc calculi reliqui esse, quoties educti latera plana admodum attrita atque laevia conspiciuntur*, vel calculus extractus fractus cognoscitur. Si quid igitur intus remansit, tum id quam diligentissime, vel digitis, vel unco, vel forcipe, prout commodissimum videbitur, extrahere convenit. Si nihil, vel saltem arenosi quid tantum intus remansisse cognoscitur, confecta operatio est, & aeger in lectum deponitur (*b*); nam arenulas, imo etiam exigua calculi frustula, urina plerumque per vulnus sensim eluit atque expurgat; *longa enim nimis harum inquisitione*, ut Celsus jam recte notavit, vesica nimis irritatur vel omnino laeditur, facileque inflammationes mortiferae concitantur. Calculis sic & frustulis majoribus ejectis, si valens corpus est, ex ejusdem praecepto *sinere oportet sanguinem fluere*, quo

Quid extracto calculo faciendum.

(*a*) *De forcipis usu* in calculo extrahendo Celsus aliique vetustiores Medici silent, eaque recentiores hanc curationem, ut supra monui, perfecerunt, qua profecto *magnam emendationem acquisivit*, ut calculi praesertim majores, quos olim emoliri non potuerunt, promtius nunc hac methodo, aut aeque facile, ut in magno aut laterali apparatu, educi possint.

(*b*) *Lectulus* pro his aegris ita parandus, ut sub linteamina lecti ponatur magnum frustum *lintei cerati*, & super medium lecti postea linteum lecti aliud vetus longitudinaliter aliquoties singulari modo complicatum, ut duorum quasi pedum latitudinem habeat, atque in altero extremo in modum cylindri convolutum, qui cylinder ad latus lecti internum ponitur, devoluta vero pars per latitudinem lecti transversim expanditur, & aegri natibus ac femoribus supponitur, ne ipse lectus a cruore & urina proximis a sectione diebus e vulnere profluentibus, corrumpatur, sed ut haec excrementa in linteum hoc complicatum influant. Prout vero lintei hujus transversi pars aegro subjecta madida aut sordida facta est, haec a latere lecti externo subtrahitur, cylinder, quantum satis est, evolvitur, & portio sicca ipsi denuo supponitur, id quod, quoties opus, est repetendum, ne sordium foetor & humiditas nimia aegro & adstantibus nimis molesta fiant.

quo minor inflammatio oriatur, donec sponte subsistat; sed si per se non desistit, supprimi tandem debet, idque protinus in imbecillioribus faciendum est, *ubi acetum acre*, cui aliquantum *salis* adjectum est, CELSUS recte laudat; vel *alcahol vini cum linamentis*, compresso aliquamdiu simul vase sanguifero ope digiti, vel interjecti tubuli, vel ope fili constricto (*a*), superimposito splenio crasso, quod firmetur fascia T. dicta. *Quando vero sanguis per se*, finita operatione *subsistit*, vel saltem parcissime fluit, vulnus, aegro in lectulum deposito, ad morem RAUII, non nisi splenio sicco tego, sine ulla deligatione, sic ut, si quid in vesica forte vel cruoris vel arenularum vel frustulorum reliquum est, tanto facilius ab urina per vulnus elui, expellique possit, mutato solum per intervalla splenio impuro cum puro, quod vesperi fomento ex aqua calcis vivae & spiritu vini camphorato calido, adjecto pauxillo cerussae, imbuo, aegroque permitto, ut eo in situ decumbat, quem sibi commodissimum esse sentit. Altero autem tertiove die vulnus bis quotidie unguento digerente vulgari inungo, eoque tepido, superinjectis linamentis carptis cum splenio, fomento modo laudato, nutrito, quae levi tantum constrictione fasciae T. ne decidant firmo (*b*). Vulnere tandem mundato, quod inter XV. vel XVIII. dies utplurimum, pro diversa aegri constitutione atque sanitate fieri solet, loco unguenti, balsamo copaivae vulnus foveo, emplastro glutinante oras sensim adduco, illudque tunc paullo arctius constringo, aegrisque non solum concedo, ut genua sint libera (*c*) & modo in dorso, modo in hoc vel illo latere decumbant; verum etiam cum RAUIO hac in re Praeceptore meo, ipsis permitto, ut *surgant ac deambulent*, simulac velint & possint, atque observavi citius vulnus utplurimum sic, subapta victus ratione, qualis alias in graviorum vulnerum curatione observari solet (*d*), & hujus deligandi modi continuatione, coire, quam si diutius in lecto, *genubus praesertim colligatis*, contra voluntatem summa cum molestia se detinere coguntur (*e*). Si calor aut febris supervenit, sanguinis detractione, potu tenui & remediis temperantibus curanda. Contra si haec augentur, si nausea, vomitus, singultus, aut nervorum distentiones superveniunt, vel suppuratio rite non succedit & vulnus aridum fiat, mors plerumque sequitur.

XIII.

Judicium de apparatu parvo. Si quis tandem ignoret, quid de veteri illa Celsiana, quam hactenus explicavimus, Lithotomiae methodo statuendum sentiam, observasse juvat, *ab*

(*a*) COLOTUS Lib. de Lithotom. p. 131. refert se *repetita venae sectione* ad animi deliquium usque instituta ejusmodi haemorrhagiam, nullis remediis cedentem, cohibuisse; quem vero imitari periculosum mihi videtur.

(*b*) Multi Chirurgi mox *vulnus fascia fortiter constringunt*, eo fine, ut citius sanescat; verum praedictam deligandi rationem, ob dictas rationes praestare existimo.

(*c*) Plerique jubent, ut *genua ipsis colligentur*; verum hoc ipsis valde molestum est, & parum vel nihil ad glutinationem facit.

(*d*) Vid. supra Part. I. Lib. I. Cap. I. de Vulner. §. LVI. & seq. speciatim vero primo die detur *tenuis emulsio anodyna*, vel *decoctum hordei citratum* larga copia, ut his sordes e vulnere tanto melius eluantur.

(*e*) *Signa, quae curationem bonam* vel *malam praesagiunt*, vid in CELSO Lib. 7. Cap. 26. circa finem, eleganter descripta.

ab Histrionibus equidem sive Lithotomis circumforaneis solum communiter illam, tanquam faciliorem & simplicissimam, jam a longo tempore in Germania atque adhuc hodienum in Italia & aliis variis in regionibus adhiberi; recentiores autem Medicos ac Chirurgos nobiliores, praesertim Anglos & Gallos, plerosque eam prorsus rejicere (*a*), vel saltem contemnere, & non amplius adhibere, atque ceteras potius recentiores, ac magis intricatas calculos exscindendi rationes, quemlibet pro ingenio suo adhibere, idque praesertim propterea quia plurimi male crediderunt, eam solum in pueris locum habere & vesicae laesionem lethiferam esse. Attamen non solum in pueris & juvenibus a nono ad annum usque decimum quintum, quod tempus a CELSO aliisque multis tantum huic operationi constitutum est; verum etiam in junioribus & adultioribus, praesertim *qui humilioris sunt staturae*, vel etiam majoribus, cumprimis macilentis, *ubi calculus digitis ad perinaeum compelli potest*, mea sententia recte meritoque adhibetur (*b*). *Nam simplicior & facilior modus valde laborioso*, me judice semper, ubi haud majori quam alii, periculo *adhiberi potest*, *praeferendus*, maxime, quia tam saepe & tam diu, non solum olim, verum & nostris adhuc temporibus in pueris atque juvenibus aetate minoribus, imo & subinde in *aetate grandioribus* a me & aliis felicissime institutus est (*c*). Nam profecto *prae Mariano & laterali haec habet adhuc commoda*, quod primo paucissimis instrumentis & *saepe solo scalpello*, perficiatur, quae *simplicitas* alias magnopere operationes Chirurgicas prae aliis magis intricatis, multisque ferramentis indigentibus, commendat, prout nobilissimi Chirurgi plerique concedunt, imo & axioma stabilire contendunt. Deinde quod *urethra & vesica* in Celsiana methodo neque a *catheteribus*, neque a *ductoribus ullo modo laedantur*, dum saepe in aliis methodis iis vulnerantur, vellicantur, pertunduntur, & ingentes dolores iis concitantur, imo vesica haud raro ferramentis illis in magna & laterali secandi ratione, si paullo fortius aut profundius in vesicam, praesertim minorem, impelluntur, *facile perforatur* (*d*), quod in Celsiana hac non est metuendum, quia eis hic non utimur nec indigemus, & si etiam hic *forcipe* quandoque opus sit, calculum conspicuum hic securius ea apprehendimus, quia oculis patet ac manifeste conspicitur, nec in obscuro, ut in caeteris methodis recentioribus, hic palpamus, & calculos in tenebris quaerimus, verum conspicuos tantum apprehendimus. Porro ipse FOUBERTIUS in Act. Acad. Chirurg. Tom. I. inter commoda etiam suae methodi refert, quod in ea *catheteribus sulcatis haud indigeat*, quia iis saepe graves dolores aegris, gravesque laesiones urethrae & vesicae inducerentur. Si itaque inter commoda & praestantiam in hac methodo refertur merito

(*a*) Inter quos DRANIUS cumprimis est in Libro, quem inscripsit *Parallèle* p. 51. ubi eam *ne comparatione cum ceteris methodis dignam esse proclamat*, & in Operat. suis Chirurgicis nequidem mentionem ejus facit, itemque GARENGEOT in Chirurg. Oper. Tom. II. edit II. p. 308. DENYSIUS in Obs. Chirurg. p. 95. SHARPE in Operat. Chir. FAYUS in notis ad *Dionis* Operationes Chirurgicas, & alii.

(*b*) Uberius hoc evici in Diss. de Lithotomiae Celsianae praestantia, A. 1745. edita.

(*c*) Praeter nostras observationes Conf. Scriptores §. IV. supra citati.

(*d*) Teste GARENGEOT Oper. Chir. Cap. de Lithotom. DRANIO Parallèle p. 77. FOUBERT, in Act. Acad. Chir. Paris. Tom. I.

merito etiam in Celsiana pro commodo habendum erit. Praeterea quod calculus, facta satis ampla plaga, sine controversia, *facilius reperiatur*, atque educatur, quam in Mariano & laterali: ubi quandoque quia absconditus prorsus in vesica latet, a praestantissimis Magistris deprehendi non potuit (*a*) dum in Celsiana, ut Tab. 29. fig. 6. ostendit. A. mox in conspectum venit. Tandem quia *fundamentum dat sectioni laterali*, omnibusque ejus speciebus, aut potius variationibus *circa locum incidendum, qui idem est in hac nostra, quam in illis* dum per eandem viam omnes in vesicam intrare student, *eaedemque partes inciduntur & dissecantur* (*b*) *quae in laterali*, atque per eandem etiam viam calculi e vesica educuntur, quam in laterali, hinc etiam non magis periculosa est quam illa (*c*); nam Celsus de hac incisione ait (*d*), *juxta anum incidi cutis plaga usque ad cervicem vesicae* (vel potius ex mea sententia, usque *ad vesicam ipsam*) debet, & Albucasis, propellendum esse calculum docet ad radicem coxae, ubi postea sectio instituenda (*e*). Hinc praedictis in casibus *ego ipse eam feliciter exercui*, & adhuc, si occasio fert, *exerceo* (*f*) atque experientissimus Simonius, Medicus Wirtenbergicus (*g*) & Marinus Italus (*h*) quoque eam in pueris varias ob caussas semper prae ceteris *adhuc perficiendam suadent*, imo quam plurimi circumforanei eam ubique locorum adhuc saepe feliciter exercent. Denique *in adultis etiam, qui urinae reddendae difficultatem a calculo*, firmiter *in vesicae cervice* vel perinaeo haerescente, sentiunt, nec tamen vel ab adhibitis medicamentis internis, vel *ab aenea fistula, in urethram* demissa, curationem recipiunt, quando nimirum haec in vesicam immitti nequit, *operatio haec Celsiana haud raro instituenda* est. (Vid. supr. Caput CXXXIX.) itemque *quando contigit, ut calculi vesicae versus perinaeum gravitent*, sic ut hoc a calculo *tumeat*, calculusque ibi tactu percipi queat, aut aeger secandus a cathetere *nimis abhorreat*, calculus neque Mariana neque laterali secandi ratione tolli potest, ad hanc antiquam vel optimi etiam Magistri confugerunt & adhuc confugere quandoque coguntur (*i*).

Hinc

(*a*) Quod praeter exempla ab aliis notata cumprimis Groenfeldio, ut ipse fatetur, contigit, & Denysius de Bortelio Chirurgo & Lithotomo Amstelodamensi quondam perquam egregio, cujus curationes Chirurgicas etiam saepe, (quod gratus agnosco, non sine fructu aspexi), & Rauio adhuc notat. Lib. cit. p. 57. 69. 71. 90. 109. 122. atque de aliis adhuc Cl. Gunzius Lib. de Calculo p. 20.

(*b*) Hoc jam manifeste agnovit Meryus in observat. de calculi sectione contra Jacobum Fratrem, Winslovius, Falconetus in Quaest. Med. An methodus lateralis? Morand. in Act. Gall. 1731. Sharpius aliique plures.

(*c*) Conf. Diss. nostra uberius de Lithotom. Cels. §. 52. & coroll. 15. 16. 1745. edita; nam revera *haec filia est Celsianae.*

(*d*) Lib. VII. Cap. LXI.

(*e*) Part. II. Cap. LXI.

(*f*) Plura hac de re legi possunt in Dissert. nostr. de Lithotom. Cels. praestant.

(*g*) In Dissertatione de Embryul. & Lithotomia.

(*h*) *Prattica delle principale Operationi di Chirurgia*: quo in Libro etiam ait, quod in infantibus aut pueris magno utitur apparatu, imperitiae suspectus sit, p. 184. quia parvus pro his esset omnium aptissimus.

(*i*) In Dissert. nostra de *Lithotom. Celsi* praestantia, exempla & observationes hac de re adduximus plura.

Hinc conſtat, *calculos parvo quoque apparatu* etiam in adultis excidi poſſe (*a*). Alias in his & praecipue grandioris ſtaturae, ut CELSUS & ALBUCASIS jam notarunt, non ſine periculo ſuccedit, quia nimis profunde eorum veſica & calculus ſita ſunt, ut digitis ad perinaeum compelli nequeat. Attamen *in adultis minoris ſtaturae eam ſaepius*, quicquid nonnulli objiciant, *commode & feliciter inſtitui* poſſe, experientia edoctus cum multis aliis egregiis laudatis viris, certo aſſeverare poſſum.

XIV.

Dranii dura de parvo apparatu ſententia.

Interea tamen *de parvo apparatu tam dure ac ſiniſtre judicavit* praeſtantiſſimus alias DRANIUS Lib. cit. pag. 51. *ut ne comparatione quidem eam cum ceteris dignam, ſed pernicioſam potius promiſcue reputet*; niſi forte *pro calculo ex urethra vel potius collo veſicae* excidendo. Attamen ſi, praeter ea, quae praecedenti §. XIII. dicta ſunt, rite conſideramus, 1. quod *vulnus eodem in loco*, quo in laterali methodo, omnibuſque ejus ſpeciebus vel variationibus indicatis, *cervici & corpori veſicae infligatur*; 2. *eaedem quoque partes* in omnibus his modis incidantur, atque hinc *hae duae methodi*, *ſicut varii praeſtantiſſimi viri*, ſupra §. XIII. citati, jam dudum ſtatuerunt & adhuc *mecum ſentiunt*, vix ſi verum fateri fas eſt, niſi inſtrumentis differant, atque *ſic non niſi Veterum methodus* certa ratione mutata ſit; adeoque hinc eadem fere habeat commoda; 3. quod *tam diu per XVI.* ſcilicet & quod excedit *ſecula*, *ſolus in uſu fuerit*, & non ſolum eo tempore, verum etiam adhuc & ſuperioribus ultimis ſeculis, variis in Europae partibus, quamvis major apparatus jam cognitus, & parvus a multis contemtus atque rejectus eſſet, multi eo a calculo feliciter liberati ſint (*b*), praeſertim ſi a prudentibus & peritis fuerit inſtitutus; 4. quod,

(*a*) Id quod non ſolum GARENGEOT. Oper Chirurg. T. 1. p. 360. edit. 1. ſed & DENYSIUS Obſerv. Chirurg. p. 49. aliique praeceperunt. Longe *plura adhuc commoda* methodi Celſianae ejuſque praeſtantiam prae ceteris referre hic poſſem, ut 1. quod *Calculi ſitus, figura ac magnitudo* in ſectione, melius quam in Mariana & laterali cognoſci queat, quia videri ac digitis tangi poteſt; 2. quod *inciſio ipſius veſicae in laterali ſit longe difficilior*, quam in Celſiana; 3. quod *aegros* ob ſimplicitatem & paucitatem ferramentorum *minus terreat*; 4. quod *commodius a calculis reliquis purgari veſica queat*, & ſaepe *duo calculi ſimul expelli*, ſicuti in Diſſ. noſtra de Lithotom. Celſ. praeſt. §. 63. 64. 65. 66. 67. 68. itemque in Corollariis huic Diſſertationi annexis plurimis uberius evici, ubi etiam oſtenditur, *commoda pleraque, quae laterali & magno apparatui* vulgo *tribuuntur, etiam huic optimo* jure, imo & melius ſaepe *competere*, excepto eo fere ſolo caſu, ubi calculus, praeſertim in hominibus magnae ſtaturae, *digitis ad perinaeum appelli nequit*; multa vero pericula in parvo evitari, quibus illi, ob quam plurimorum inſtrumentorum neceſſarium uſum, ſubjecti ſunt. Verum lectores ad Diſſertationem meam ſaepius jam indicatam de Lithotomia Celſiana remitto, *in qua & objectionibus, quae contra hanc methodum motae* ſunt, & moveri ſolent, reſpondi.

(*b*) In Germania frequens fuit tam inter Hiſtriones, quam etiam inter rationales Chirurgos, ex SIMONIO ſupra §. IV. probavimus. Medici & Chirurgi Angli de eo tanquam de re ſatis trita, *the Operation onthe Gripe*, vel *upon the Gripe*, loquuntur; atque ipſe DOUGLAS Lib. de Lithotom. ait: *eum a quibuſdam in parvis hominibus adhuc* inſtitui, ſic etiam Sam. PYE, Chirurg. Briſtol. eum non ſolum pro *utili*, ſed & ſaepe *pro maxime neceſſario* reputat, in Obſ. ſuis de Lithotom. P. II. *Itali* quoque & *Graeci*, adhuc eo, ut ſupra ex MARINO & BACHETONO Italis indicavi, utuntur. In Gallia ſuperiori ſeculo eum adhibitum fuiſſe ex §. IV. quoque cognoſci poteſt, exemplo RAOUX & FRATRIS JACOBI. Ita TOLETUS quoque ſuperiori ſeculo adhuc bene *pro parvo apparatu* locutus eſt. Nam poſtquam quomo-

quod, experientia teste, *saepe adhuc feliciter, praesertim in pueris & juvenibus*, non solum a circumforaneis, verum etiam a tot egregiis viris modo laudatis, in Italia, Gallia, Anglia & Germania aliisque hoc seculo feliciter adhuc sit instituta, atque ab iis, qui vivunt, adhuc hodie perficiatur. Neque 5. in pueris & juvenibus annum decimum quintum nondum egressis, quae in aetate tamen plerique sunt, qui calculo laborant; itemque 6. *in adultis & viris parvae staturae* ulla appareat digna ratio, quare prorsus aut tantopere, ut a quibusdam fit, contemni debeat; & 7. *paucissimis instrumentis, fereque solis manibus, si scalpellum excipias*, haud raro perfici queat; id quod alias apud prudentes multas curationes Chirurgicas prae aliis abstrusioribus methodis, *ob gratam simplicitatem*, extollit ac commendat, testibus Chirurgis recentioribus praestantissimis, *eam non prorsus rejiciendam*, sed potius retinendam, prudenterque & uberius excolendam perficiendamque esse, plaga praesertim eo loco eisque in partibus, ut in laterali operatione incisa, sicut CELSUS, AEGINETA & ALBUCASIS, ut recentiores nunc taceam, docent, experimentis recentissimis edoctus, omnino statuo ac suadeo. In adultis quidem *qui proceri sunt*, *varia ipsum premunt incommoda*; atque hinc factum esse existimo, quod CELSUS quondam *solum pueros & juvenes ad annum decimum quintum huic curationi idoneos judicaverit*; adultiores vero excluserit. Attamen & *in his eum etiam succedere* denuo, ut modo dixi, *contendit* quoque, praeter AEGINETAM, SCACCHUM &c. Cl. MORANDUS in Memor. Act. Reg. 1731. *Si modo res*, ut ait, *rite instituatur*, hocque in adulto XIX. annos nato verum esse mea experientia adhuc nuper, anno scil. 1745. edoctus sum.

X V.

Corollaria. Apparet ex praedictis, quod *usus methodi Celsianae major sit, quam vulgo creditum est*, & quod ipse CELSUS amplissimum usum ejus ignoraverit, quod minimum pueri infra nonum annum, & juvenes supra annum decimum quartum ea a Calculo liberari possint. 2. Quod sic etiam multi alii & cumprimis etiam *ex recentioribus usum ejus nescivcrint*, aut non satis perspexerint, quando vel nullum eis, vel solum in pueris vel infantibus aliquem tribuerint, ut DIONIS, GARENGEOT, SHARPE, FOUBERTUS, qui eum in his tantum commendant & laudant (Act. Acad. Chir. T. I. p. 65. S. 3.). Neque illi omnem usum ejus perspexerunt, qui *ipsum solum* adhiberi posse duobus in casibus scripserunt, ut 1. ubi calculus vel in cervice vesicae, vel 2. in principio urethrae, vel in perinaeo haereat; contra his in casibus profecto

do aeger in ipsa sectione collocandus sit, docuit, pag. 135. ait: *nunc operatio vel parvo vel magno apparatu fieri potest*; quasi hoc perinde esset. SAVIARD, unus ex Chirurgis Parisiensibus hujus seculi praecipuis, eum in puella se instituisse affirmat, Observ. Chir. 86. Ita & DIONIS. in Chirurgia sua pag. 182. scribit, *l'on tailloit toujours par le petit appareil; mais aujourd'hui l'on se sert de l'une & de l'autre manière*; unde satis patet, hoc seculo *in Gallia* & quidem adhuc anno 1707. cum haec scriberet, *parvum adhuc apparatum valde in usu fuisse*, licet varii nullam de eo, ac si prorsus e Gallia relegatus fuisset, mentionem faciant. Quare vix satis mirari possum, quod nonnulli tam temere scribant, *parvum apparatum jam diu prorsus rejectum*, & consideratione haud dignum esse.

to superet & magnum & lateralem omnem, atque summa ejus necessitas ex his patet, adeoque simpliciter rejici non potest. 4. Parvus apparatus laudatur etiam a PLATERO *Thoma* FIENO, BLASIO, FRANCHIMONT ac WEDELIO; & PETRUS PAULUS Prof. Chirurg. & Lithotomus Luccensis parvo apparatu in juvene feliciter usus est, ut patet ex ejus, ut vocat, *Parere* contra BACHETOMAM, Lucae 1730. in 4. edito p. 54. 5. *Puellae* etiam *parvo apparatu* a calculo liberari possunt, procedendo ut in pueris SCACCHUS jam docuit, quem SAVIARDUS, RAOUX, JACOBUS aliique secuti. 6. *Turpe praejudicium* diu fuit, & quod adhuc apud multos durat, quod adulti methodo CELSI a calculo curari non possent, sed necessario alium requirant; cum tamen tam multi ab HIPPOCRATIS ad hôdiernum diem hac methodo curati contrarium evicerint. Hinc illi, qui illud adhuc statuunt & scribunt, re non tentata aut experta, se invicem tantum exscribunt, & in antiquo errore perseverant, cum contrarium ipse sum expertus. 7. Si *plures calculi in vesica* simul adsunt, super majori incisionem esse instituendam, docuit jam primum ALBUCASIS & postea *Brunus*, qui melius profecto quam GUIDO hanc operationem descripsit. 8. *Calculi minores* difficulter saepe laterali & magno apparatu, minore autem facilius & inveniuntur & educuntur. 9. *Commodis longe superat apparatum magnum* atque in multis etiam *lateralem*, & multa habet cum hoc paria. Quae vero *commoda altae adscribuntur*, omnia etiam habet *parvus*, eo solum casu excepto, ubi calculus ad perinaeum duci nequit. 10. *Incommoda pleraque* quae parvo apparatui adscribuntur, ut collisio intestini recti & vesicae, recti vulneratio, laesio digitorum manus sinistrae, artifici potius incauto, quam methodo adscribenda esse censeo. Plura vid. in Diss. nostra de Lithotom. Cels. praestantia.

XVI.

Quod reliquum est, quia *calculi in renibus* etiam saepe magnum aegris & Medicis negotium creant, neque medicamentis semper tolli possunt, aegri vero a saevissimis istis cruciatibus, quos inde patiuntur, liberari gestiunt; sed *rarius in recentiorum Chirurgorum libris, de hoc argumento aliquid reperitur*, quasi hoc negotium nullum in Chirurgia locum mereretur, haud alienum ab instituto nostro esse existimo, si, *an in calculo renum ejus exsectio institui queat*, hic paucis disceptaverim: quod cumprimis hic exponere animus est, quia *hic parvo quoque apparatu*, ut vel scalpello solo & digitis, vel simul *unco*, *volsella*, aut *forcipe* fieri potest. Plerique qui hac de re aliquam in scriptis suis mentionem injiciunt, merito *negotium hoc periculosum judicant*, quia renum vulnera saepius lethalia esse solent, *adeoque & illud* ut plurimum *prorsus rejiciunt*. Interea tamen non desunt rationes & exempla, quae ad eam commendandam, praesertim certis in casibus egregie faciunt (*a*). Nam primo praesto sunt *observationes*, *ubi aegri a vulneribus renum*, quae a tergo acceperant, sanati fuerunt (*b*), & quidem interdum sine adeo gravibus symptomatibus; ut enim

Quid de Nephrotomia sentiendum.

(*a*) Multa eorum congessit doctus WEDELIUS in Diss. de Lithot. Jenae 1704. edit.
(*b*) Vid. SCHENK. Observ. Bohn. de Vuln. leth. p. m. 157. GARENGEOT Tom. II. p. 48. licet alibi ea mortifera pronuntiet.

enim alia mihi nota exempla nunc taceam, anno 1735. vir quidam in vicino nobis oppido in dorso, & quidem renis dextri regione satis amplo vulnere, ictu cultri majoris vulnerabatur, ita ut per plures dies sanguis & urina sanguinea per vulnus atque urethram redderetur copiosius; attamen postquam huc Helmstadium translatus meaeque curae subjectus est, intra quatuor fere hebdomadum spatio feliciter sanatus est. Adeoque *certissimum est, omnia vulnera renum*, praesertim si a tergo infliguntur, & in *cavum ventris non penetrant, non esse mortifera*, ut nonnulli putant, sed saepius sanari. Deinde HIPPOCRATES, licet a *sectione calculi vesicae suos discipulos* in jurejurando suo vehementer *dehortetur*, tamen ubi de renum morbis agit, eos ad hos incidendos instigat, quando scribit (*a*): *cum intumuerit & elevatus fuerit* (scilicet ren) *sub idem tempus juxta renem secato, & extracto pure arenam diureticis sanato. Si enim sectus fuerit, evasionis spes est; si minus homini commoritur.* Idem fere repetit l. c. cap. 16. tit. 18. ubi ait: *cum suppuratus fuerit ren, circa spinam intumescit; hunc ubi sic habuerit, circa tumentem partem secato, profunda maxime sectione juxta renem.* Imo & Cap. 18. t. 17. in simili casu praecipit, ut *in ipsum renem secemus*, (τάμνειν εις τον νεΦρον): unde apparet, ipsum renis incisionem, ubi eam opus esse putavit, non tam periculosam judicasse, neque ita, ut vesicae vulnus, reformidasse. Sic RUSSETUS (*b*) atque egregius Anatomicus Jo: RIOLANUS (*c*) aliique graves ob rationes *nephrotomiam* haud sine fructu saepius *institui posse* judicarunt, si *modo ille locus incidatur, ubi calculus percipitur, cavendo ne arteria emulgens aut ureter incidatur, & ne vulnus in abdominis cavum usque penetret.* Inprimis vero hanc sectionem tunc posse imo & debere institui, quando *facto a calculo in lumbis tumore aut abscessu*, natura Medico viam demonstrat. Id enim non solum SCHENCKIUS & WEDELIUS, locis citatis, itemque MEKRENIUS (*d*) ac ROONHUYSIUS (*e*) comprobant & suadent, verum etiam egregius ille quondam Medicus & Chirurgus LAVATERUS, natione Helvetius, cum quo anno 1710. Londini, ubi tunc Chirurgiam summa cum laude & faciebat & docebat, amice vixi, non solum mihi retulit, *se hanc operationem in ejusmodi casu feliciter quoque perfecisse*, verum etiam in Dissertatione, quam de *Atriteis & Hypospadiceis* Anno 1708. Trajecti ad Rhenum publicavit, pagina penultima scripsit. *Nephrotomiam renis alterius, natura per abscessum viam demonstrante, celebro.* A COLOTO summo quondam Chirurgo & Lithotomo Parisino, ubi de renum incisione agit (*f*), *exemplum quoque refert simile*, ubi exulceratione in renum regione facta ren feliciter incisus fuerit. *Methodus calculum e rene excidendi* Vid: in Compend. Act. Angl. LONDORP. Vol. III. p. 188. Hujus methodi etiam a MARCHETTO peractae meminit (*g*) PAULI in notis suis in *Hornii Microtechnen* p. 452. Adeoque non perspicio rationem

(*a*) Lib. de intern. affect. Cap. 15. t. 19.
(*b*) Lib. de Part. Caesar. Sect. 3. Cap. 7.
(*c*) Lib. 2. Anthopogr. Cap. 26. p. m. 234.
(*d*) Obs. Chirurg. 49.
(*e*) Obs. Chirurg. 28 ubi duos calculos feliciter excidit.
(*f*) Lib. de Lithotomia a pag. 36. ad 40.
(*g*) Hoc Exemplum etiam a DOUGLASS. Lib. de alto apparatu pag. 140. refertur.

nem *quare a tam multis prorsus damnetur;* sed potius Chirurgos exhortor ut *eam, natura viam monstrante*, non intermittant, quemadmodum nec ego eam, si ejusmodi occasio feret, intermitterem: quia hac ipsa non modo vita aegris servari, sed etiam ii a saevissimis cruciatibus, calculo per digitos, vel forcipem educto, liberari poterunt. Confer. & FONTANUS exempl. 42. fol. 117. HILDANUS Cent. VI. Observ. 44. ac TULPIUS Lib. IV. Observ. 28.

CAPUT CXLI.

De ea lithotomiae methodo, sive de ista calculi in masculis sectione, quae magno, *ut vocant*, cum apparatu *instituitur.*

I.

Apparatus magnus cur inventus.

SAtis *utique promtam* esse, aptam ac facilem, quae *parvo cum apparatu* perficitur, calculi sectionem, ex hactenus propositis manifestum est. Interim, prout jam olim MARIANUS SANCTUS & HILDANUS (*a*), ac postea *plures alii* notarunt, *varii incidere casus* possunt, qui, praesertim in adultis, *quam maxime difficilem atque periculosam*, imo quandoque impossibilem *eandem efficiunt.* Nam ubi forte nimis *inaequalis ac spinosus calculus* est, sicut quandoque contingit, (id quod partim ex *frequenti sanguinis mictu*, ac *doloribus acerbioribus*, quos aegri perpetuo fere patiuntur, suspicamur; partim *ope digitorum* in intestino recto, aut *beneficio catheteris* in vesica ex asperitate dijudicamus) non vehementes tantum *dolores aegri sentire dicuntur*, dum in operatione ad perinaeum is fortiter compellitur; sed inflammatio quoque & gangraena subinde in vesica eo producuntur: imo ipsa calculi insignis inaequalitas etiam impedit, quo *minus accurata institui vesicae plaga pro educendo calculo queat:* unde varia circa operationem vel curationem incommoda provenire possunt (*b*). Accedit, quod Medicus in sectione facili negotio vel intestinum rectum, vel *suosmet digitos laedat*, *maximamque dehinc* calculum *apprehendendi excidendique difficultatem sentiat* (*c*). Deinde si *procerus homo est*, tum ipsa vesicae colli longitudo atque vesicae ab ano distantia faciunt, ut calculus, praesertim ubi is retrocessit, difficulter admodum, praesertim si laevis est, prehendi atque versus perinaeum, quantum satis est, compelli; longe difficilius autem, propter vesicae & intestini recti lubricitatem, satis firmiter contineri & quamdiu opus est, valeat. *Neque enim digiti solum*, si res diutius durat, *elanguescunt*, sed ipsi quoque calculi ob lubricitatem retro subinde effugiunt, itaque operationem tunc insigniter impediunt, vel retardant, vel prorsus impossibilem aut tamen periculosam reddunt. Ut nihil nunc de eo dicam, quod facile in sinistro latere *concidi vesiculae seminales*, vel earum ductus, atque ita homines *gene-*

(*a*) *Lib. de Lithotomia.*

(*b*) Sed hanc difficultatem parvi facit MARINUS Lib. cit. atque *calculos maxime spinosos* CELSI curandi via optime aut saltem longe melius quam Mariana educi posse contendit.

(*c*) Haec vitia plerumque incuria curantis incidunt, & a prudenti facile evitari possunt.

generandi potentia ex parte privari queant (*a*). Haec igitur potiſſimum incommoda, & praeſertim quia fere ſolum pro *junioribus inſervit & adulti*, praeſertim proceri, *hac ratione a calculo liberari commode non potuerunt*, merito effecerunt, ut *aliam adhuc calculos eximendi viam Medici* initio *ſeculi* XVI, anno fere 1520, excogitaverint, feliciterque poſtea per bina fere ſecula nobiliſſimi Chirurgi, & nominatim PARAEUS, PETRUS FRANCUS, HILDANUS, FIENUS, TOLETUS, GROENEVELTIUS, ALGHISIUS & multi alii ſaepius ad hodiernum usque diem *peculiaribus inſtrumentis* tentaverint, neque facile priſcam illam, ut ut ſimpliciſſimam curationem, *cumprimis in Gallia, praeſtantiores Chirurgi poſtea adhibuerint; niſi forte*, ut ſuperiori capite jam dictum eſt, *calculus aliquis in perinaeo*, ſive in poſtrema urethrae parte ſeu veſicae collo ita firmiter haeſerit, ut nulla prorſus ratione promoveri aut expelli, vel etiam nec reprimi is potuerit. *Inventio hujus methodi* recentioris Medico Italo, Cremonenſi, JOANNI DE ROMANIS ſive ROMANO adſcribitur; quam vero deinde MARIANUS SANCTUS, ejus diſcipulus, *uberius perfecit* ac *primum* peculiari libello (*b*) deſcripſit: quo factum eſt, ut *methodus Mariana*, & ob magnum inſtrumentorum apparatum, *apparatus magnus dicta fuerit*; a nonnullis vero recentioribus, (quia recentiores nunc proſtant) *vulgaris* ſive *antiqua*.

II.

Occaſio ipſum inveniendi.

Occaſionem inveniendi hanc methodum dediſſe mihi *videtur tam ſpontaneus calculorum majorum, qui ſaepe apud mulieres obſervatur*, exitus, *quam artificialis eorundem in feminis extractio.* Quando enim ROMANUS *brevem mulierum urethram ita dilatari poſſe perſpexerat*, ut *calculus vel ſponte natura haud raro exeat*, vel etiam ope ferramentorum extrahi per eam queat, judicavit, ſi forte in viris arte tam brevi via in veſicam pervenire liceret, vel tam brevis urethra in his, quam in mulieribus eſt, fieri poſſit, reliquam illam brevem urinae itineris viam ſive partem etiam, ſicut in mulieribus, ita dilatari poſſe, ut calculus per eam protrahi queat; *nam veſicam ipſam incidere autoritate* HIPPOCRATIS *tunc temporis mortiferum, adeoque piaculum eſſe exiſtimarunt* (*c*). Cogitavit igitur ſecum, *ſi maſculos hac in re feminis ſimiles faceret*, hoc eſt, ſi *per tam brevem viam, ut in mulieribus fit, in veſicam pervenire poſſet*, rem feliciter ſucceſſuram eſſe (*d*). Et profecto ſi negotium hoc, ſicuti eſt, rite perpendimus, obſervamus viros re vera hic *feminis ſimiles fieri & fere in feminas mutari. Fit enim* in hac operandi ratione vulnus in perinaeo longum, a *ſcroto* verſus anum extenſum, quod *quaſi rimam vaginae repreſentat*, vel ſaltem

(*a*) Omnes vero hae difficultates tantas non eſſe ut prima fronte apparent, in Diſſ. noſtra *de Lithotomiae Celſianae praeſtantia* evici, ſi ii modo caſus excipiuntur, ubi calculi ad perinaeum adduci nequeunt.

(*b*) De lapide veſicae per inciſionem extrahendo. Venet. 8. 1535. & poſtea Pariſ. 4. 1540. ſtylo admodum barbaro.

(*c*) Vid. ejus aphoriſm. 18. Lib. VI. CELSUS L. VI. C. 26.

(*d*) FALCONET. Medic. Pariſ. in diſſ. de later. appar. aliter ſentit, exiſtimando, *intentionem Autoris hujus methodi fuiſſe non urethram, ſed cervicem & veſicam ipſam*, ut in parvo apparatu, *incidere.* Quaenam ſententia ſit veriſimilior, lector judicabit. Utraque non deſtituitur rationibus.

ſaltem *ejus loco* eſt; *iter urinae in perinaeo* (*vid. Tab. XXIX. fig.* 1.) a litt. D ad F vel I inciditur & aperitur, adeoque ab hac rima ſive *vulnere ad veſicam non niſi brevis reſtat via*, ſive urethra I L, ſicut in feminis: quae ſi idoneis ferramentis ſatis dilatetur, uncis & forcipibus aptis calculos e veſica per eam extrahi poſſe. Itaque ut *ſcopum hiſce meditationibus excogitatum* ſibique propoſitum *aſſequeretur*, *opus fuit*, ut *ferramenta etiam excogitaret*, *quibus haec omnia efficere valeret*. Quare pro incidenda tuto urethra *Catheteres ſulcatos* primus invenit; ſed pro dilatanda eadem, *ductores & dilatantia* ferramenta, pro calculo autem extrahendo, *forcipes* aliaque; quae vero omnia, ut ex MERIANO patet, tunc temporis, ſicut principio novorum inventorum fieri vulgo ſolet, *rudia & valde imperfecta fuerunt*; ſed *ſucceſſu* temporis a variis artificibus *emendata* & ad longe majorem *hodie perfectionis gradum evecta ſunt*. Nonnulla tamen, quae in parvo apparatu adhibentur, etiam hic adhiberi poſſunt.

III.

Ad *apparatum igitur magnum*, in univerſum ſubſequentia potiſſimum neceſſaria ſunt *inſtrumenta*. Primo *catheteres aenei* ſive *argentei* varii, parvi, magni, tenuiores & craſſiores, pro diverſitate aegrorum & aetatum, ſicut jam cap. 137. §. 3. indicatum eſt, ad explorandum calculum accommodati; (*vid. Tab.* XXVII. *fig.* 2. 3. 4. & 5.) quando de parvo apparatu egimus. Sed pro magno apparatu requiruntur quoque catheteres *ferrei ſulcati*, iidemque rurſus varii, pro ratione longitudinis & craſſitudinis, itemque pro varia corporis magnitudine (*vid. fig.* 12. 13. 14. 15.) Deinde *ſcalpellum* quoddam ad calculi ſectionem perficiendam aptum, quod vulgo *ſcalpellum lithotomum* appellant, quale illud eſſe ſolet, quod fig. 8. delineatur, quodque uſus tempore linteolo anguſto, ut cuſpis tantum emineat, ſicut fig. 9. oſtendit, involutum ſit. Bini *ductores enſiformes* (*Tab.* XXVIII. *fig.* 2. & 3). quos MARIANUS *itineraria*, Recentiores a vocabulo Gallico *conductores* vocant (*a*), quorum equidem alter roſtratus & per litteram A deſignatus, *mas*; alter, nempe B extremo bifido donatus, *femina* dicitur; litt. C C vero in utroque anſam deſignant. Horum loco Medici quidam alium ſimplicem, concavum ſive *canaliculatum*, quem nonnulli HILDANI ductorem appellant (*b*), *Gorgeret* Gallis dictum, (*fig.* 4.) quaſi commodiorem, adhibendum praecipiunt; aliis contra ſentientibus. Tum opus etiam eſt *forcipibus* quibuſdam peculiaribus diverſae magnitudinis & figurae, ut videre eſt *fig.* 5. 6. 7. roſtris partim directis, ut fig. 5. partim etiam incurvis, ut fig. 6. nec non *unco* peculiari (*Tab.* XXVII. *fig.* 10.), quo Veteres jam in Celſi methodo uſi ſunt, qui ab exteriori parte laevis, ab interiori, qua calculum attingit, denticulis aſper eſt, atque oblongo *cochleari* (*fig.* 11. *litt. AA*) in altero extremo nodulo ſive globulo B inſtructo, Galliſque *bouton* appellato, quod ſpecilli loco uſurpatur, & a quibuſdam *lapidillum*, a MARIANO *verriculum* vocatur, quia ea veſicam a fruſtulis purgamus ſive everrimus. Denique, ſed rarius tamen, pro diducendo nimirum ſive dilatando

Inſtrumenta ad apparatum magnum neceſſaria.

(*a*) Vocabulum hoc eo ſenſu non eſt Latinum, atque potius *ductorem* denotat; alias hominem, qui domum, hortum, villam conducit, *conductorem* ſignificat, & *locatori* opponitur.

(*b*) Licet a Petro FRANCO Lib. de *herniis*, jam ſit delineatus.

tando vulnere, si paulo grandior calculus est, adhiberi aliquod instrumentum solet, quod ab usu hoc *dilatatorium* Medicis nuncupatur: quorum licet varia sint, unicum tantum delineari curavi *Tab.* XXVIII. *fig.* 8. (*a*). Hactenus recensita instrumenta singula nonnulli marsupio peculiari sive *pera* quadam, ad instar succinctorii circum coxas deligata, (*Vid. Tab. XXIX. fig.* 9. *litt. H*) comprehendunt: alii in *patina quadam*, *aqua calida repleta*, sic disponunt, ut promtissime capi eadem in ipsa operatione inde queant, vel saltem ante usum aquae huic, ut leviter calefiant, immergi. Immittitur etiam commode huic aquae spongia, ut finita sectione, vel alias etiam, si opus est, vulnus ea purgari possit. Similiter ne *vestimenta* commaculentur, *succinctorium atque manicas* nonnulli adhibere solent. Circa *deligationem* eadem fere necessaria sunt, quae ad primam sive parvam lithotomiae methodum supra commendavimus; *linamenta* scilicet carpta; *fascia* T; *splenium* quadratum atque crassum, super quo deponi scalpellum lithotomum ad sectionem jam aptatum (*vid. Tab. XXIX fig.* 9) potest; *alcohol vini* vel *pulvis* aut *liquor quidam ad sistendum* sanguinem, si nempe fortius sanguinis profluvium oriatur, vel & *parvam acum curvam cum filo*, pro arteriis sanguinem fundentibus ligandis, sicut CHESELDENUS praecepit (*b*), & denique vasculum cum *olivarum oleo*, *in quo tingi instrumenta*, dum adhibenda, queant, ut nimirum lubrica fiant, promtiusque in vesicam penetrent.

Explicatio Tabulae vigesimae septimae.

Fig. 1. Demonstrat *fistulam aeneam* sive argenteam, quam *catheterem* Graeci appellant, qualis vulgo in feminis, vel ad explorandum calculum, vel ad emittendam urinam adhiberi solet suppressam.

Fig. 2. 3. 4. 5. Designant *catheteres* sive fistulas argenteas variae magnitudinis, masculis eundem in finem applicandas, pro varia nimirum aetate atque corporis magnitudine. Litt. A A ansam styli sive fili argentei denotant intus delitescentis, qua filum, quando necessitas id exigit, extrahi potest. B B vero foramina in altero extremo oblonga, quae utrinque existunt, pro urina transmittenda; C C habenae sunt ipsius catheteris. Loco harum GARENGEOT *annulos* vult substitui, ut facilius funiculus transmitti queat, quando forte alligandus esset, Libr. de *Instrum.* T. I. p. 262, *sed hoc per has ansas aeque facile*, *imo forte adhuc facilius* fieri potest.

Fig. 6. Exhibet *catheterem argenteum* flexilem, qualem nonnunquam adhibere pro urina emittenda convenit, praesertim quando catheter vel saepius esset immittendus, ne urethra inde inflammetur, vel quando calculus omnem urinae exitum praecludit, ut commodius in vesica relinqui possit. In hoc litt. A B & C idem indicant, quod in figuris praecedentibus.

Fig. 7. Aliud catheteris argentei genus repraesentat, quod foraminibus lateralibus est destitutum; sed foramen sive os tantum habet in extremo rostro

(*a*) Alia videri possunt apud MARIANUM, Andream a CRUCE, PARAEUM, FRANCUM, HILDANUM, TOLETUM, DIONISIUM, ALGHISIUM, DRANIUM &c.

(*b*) App. ad quartam Anatom. edit. pag. 8 & alibi.

ſtro A, globulo pyriformi B, tanquam extremo ſtyli intus deliteſcentis, clauſum; qui globulus, ſi anſa ſtyli C premitur, prodit, ut in vicina figura D indicatur, quo fit, ut urina ſuppreſſa tunc per os fiſtulae ingredi & postea per eam effluere queat. E annulus eſt, quo catheter ope fili firmari poteſt.

Fig. 8. *Scalpellum* exhibet amplum, illudque apertum & nudum, quale in ſectionibus calculi adhibere vulgo hactenus conſueverunt, & *lithotomum* appellarunt.

Fig. 9. Idem ſcalpellum deſignat, fruſtulo anguſto lineo ita involutum atque aptatum, ut non niſi pars aciei, pollicis fere latitudine a a promineat; quanta ſcilicet ad ſectionem perficiendam neceſſaria videtur.

Fig. 10. *Uncus*, ad protrahendum calculum in variis lithotomiae ſpeciebus quandoque neceſſarius, denticulis in parte concava a a inſtructus, ut firmius eum comprehendere valeat.

Fig. 11. Ferramentum quod in altero extremo A A *cochleare* longum, ſed anguſtum refert, in altero vero extremo teres eſt, atque nodulo ſive globulo inſtructum, quod *ſpecilli* & conductoris vices praeſtat, Gallis BOUTON vocatum, quo itidem in calculi veſicae curatione Chirurgi varia ratione uti conſueverunt.

Fig. 12. 13. 14. & 15. deſignant *catheteres ferreos*, eoſque ſulcatos, quos in ſectione calculi majoris apparatus adhibere ſolent, ut in ſulco ipſorum ſcalpellum lithotomum apte duci queat. D D manubria ipſorum, E F vero ſulcos indicant. Fig. 15. litt. a a a indicant *curvaturam catheteris* SENFFII, de quo infra Cap. 143 plura.

Fig. 16. & 17. *Duos calculos* inuſitatae magnitudinis demonſtrant, quos haud pridem ex ſacco ſive hernia quadam urethrae ante ſcrotum felici ſucceſſu excidi.

IV.

His ita jam inſtructis, proximum eſt, ut convenienter homo calculoſus & *deponatur & contineatur*, ne facile commovere ſeſe, operantemque Medicum impedire ſibique ipſimet nocere valeat; quoniam vero idem hoc in curandi modo eſſe poteſt, quem Capite praecedenti §. X. deſcripſi, non opus erit eum hic denuo repetere. Hoc autem ſolum adhuc monebo, quod quartus ab hominis curandi latere dextro ſic conſiſtat, ut non *partes ſolum naturales, altera manu*, ſed & altera, quoties Medicus imperaverit, *catheterem* veſicae immiſſum rite *comprehendere valeat*, quemadmodum TOLETUS id delineavit (*a*). *Quintus* denique a dextra Medici conſiſtat, ſcalpellumque una cum ceteris ferramentis aliiſque rebus ad curationem neceſſariis contineat, eaque ſi opus, miniſtret recipiatque. Nonnunquam *tres miniſtri pro aegro firmando ſufficiunt:* ſiquidem illi ſic diſponuntur, quemadmodum *Tab. XXIX. fig.* 9. ex ALGHISIO, ſupra jam laudato demonſtrat (*b*): nimirum ut duo pedes utrinque comprehendant, tertius *vero menſae divaricatis pedibus ita inſiſtat*, ut aegrum inter

Aegri ſitus & miniſtrorum officium.

(*a*) Pag. mihi 140. in edit. Pariſ.
(*b*) Tractatu de Lithotomia. Tab. XVI.

inter femora comprehendat: ita non solum partes naturales reclinare, sed &, ut indicatur, cutem perinaei diducere & intendere, vel & catherem, si opus, sustinere potest. Quartus idem praestet, quod modo quinto praecepimus. Subter anteriori mensae parte juxta Medici pedes olla praeter vasculum pro sanguine atque ceteris sordibus, si quae prolabuntur, excipiendis, *patella cum oleo* pro cathetere, forcipe ceterisque ferramentis inungendis & lubricandis, nec non *olla sive lebes cum aqua calida* collocantur, pro instrumentis, non solum calefaciendis, antequam in vesicam immittantur; verum etiam pro cruore, sordibus vel & arena, quando forte conspurcata sunt, identidem in operatione expurgandis, itemque pro vulnere post sectionem ope spongiae mundando. *Praeparatis autem*, quemadmodum praecepimus, *singulis*, *opus ipsum suscipitur*, atque hoc fere *modo optime perficitur*.

V.

Sectio quomodo fiat. Ante omnia Medicus, depositis vestimentis, quae ipsum impedire possunt, *catheterem ferreum sulcatum* (*a*), eundemque ratione magnitudinis aegrotantis corpori convenientem, & rostro in oleo prius tinctum, per urethram superius proposita ratione (*Cap.* CXXXVI. §. III.) in vesicam blande demittat, solertissimeque, num revera calculus aliquis intus delitescat, denuo exploret: ne qua forte, quemadmodum fieri quandoque solet, prima eademque unica tantum exploratio eundem fefellerit. Si vere intus esse calculus aliquis a Medico atque ab adstantibus denuo animadvertitur, *incurva catheteris pars intus in vesica & urethra versus sinistrum perinaei latus*, *ansa autem una cum pene*, catheterem continente, versus dextrum aegri inguen paulisper deprimatur, atque si Medico ita placet, ministro, qui manu altera scrotum comprehendit, diligentissime continenda tradatur. Sic enim incurva elevata in perinaeo catheteris pars urethrae illam partem, in qua institui plaga debet, partim visus, partim & quam maxime tactus, ope digitorum, evidenter satis demonstrabunt. Quo equidem facto, Medicus cutem in perinaeo digitis sinistrae manus in dextrum hominis curandi latus adductam, scalpello, quod ab adstante ministro accipit, rite involuto, (*Vid. Tab.* XXVII. *fig.* 9.) manu dextra, eodem modo, ut pennam, quando scribimus, tenemus, prehenso, circa sinistram eandemque, si longitudinem spectes, mediam perinaei partem (*b*), haud procul a sutura perinaei, una cum pinguedine, atque facta iterum catheteris, ope digiti, exploratione, tandem urethra deorsum versus linea recta sic incidat, ut *ad catheterem* & quidem *sulcum sive cavam ejus partem scalpellum perveniat*, quia in hac methodo non nisi urethra, salva cervice vesicae, incidi debet (*c*). Sic enim, provide ducto super catheteris sulcum scalpello, periculum non est, ne, dum in urethram idem deprimitur, partes alienae simul concidantur. Nonnulli *sectionem a parte fere media perinaei in-*

(*a*) Nonnulli etiam *argenteos* adhibent, ut olim *Scacchus* & nuper *Senffius* Chirurgus Berolinensis fecerunt; verum *ferreus*, dum ductore tangitur, fortiorem sonum edit, quo certiores reddimur nos revera in sulco catheteris esse: hinc plerique *ferreos hic argenteis praeferunt*.

(*b*) Videri hoc potest in TOLETI tabula pag. 145. edit. Paris. IV.

(*c*) Vid. Tolet. l. c. pag. 135.

inchoant, eamque deorſum producunt; alii vero a parte infima, ubi illi deſinunt, plagam incipiunt, & ſurſum verſus ſcrotum eam extendunt, ſed hoc perinde eſt. *Vulneris amplitudo externa, pro vario corporis aegri habitu, ut & pro diverſa calculi magnitudine perſpecta, varia eſt;* fereque ſemper minimum duos in pueris, vel tres aut quatuor etiam digitos tranſverſos longitudine ſua in adultis adaequat: in urethra autem plaga (*vid. Tab. XXIX. fig.* 1.) a litt. D per bulbum E ad initium cervicis veſicae F. vel I. extendi ſolet (*a*). *Quando autem haec urethrae* pars inferior incidenda, non *ſolum manus* & ſcalpellum *aliquo modo ſunt inclinanda*; verum etiam catheter, qui hucuſque deorſum erat preſſus, CHESELDENO & DRANIO *autoribus, elevandus, ejuſque roſtrum ad juncturam ſive angulum oſſium pubis* firmiter *applicandum*; quo fit, ut *urethra a recto* inteſtino diducatur, & quantum fieri poteſt, removeatur, quod alias ſine hac obſervatione facile inciditur. Sed *probe tunc* ſimul obſervandum, ne cuſpis ſcalpelli a ſulco catheteris aberret. *Ceterum Medicorum* aliqui *ſectionem* ſic inſtituunt, ut *perinaei cutem miniſtro, qui ſcrotum ſuſtinet, diducendam* committant, *catheterem vero ipſimet laeva manu contineant*, ſicut Tab. XXIX. fig. 8. indicatur. Qua equidem in re uſque adeo nihil perpetuum eſt, aut neceſſarium, ut curantis potius arbitrio atque conſuetudini, quid facere hic velit, relinquatur.

VI.

Vulnere, quemadmodum diximus, *ſatis amplo facto*, Medicus ſcalpellum *ei adminiſtro* reddit, a quo idem accepit; catheteris ſulco interim *quam diligentiſſime obſervato*, vel ungue indicis vel pollicis ſiniſtri, ſi miniſter catheterem ſuſtinet, in ſulcum immiſſo. Deinde is ex pera ſua, vel & ex patina a miniſtro *ductorem marem* recipit, eundemque in oleo calido tinctum per catheteris ſulcum & veſicae cervicem in veſicam caute demittit, cavendo ne inde aberret; demiſſoque in veſicam hoc ductore blande catheterem extrahit. *Aliqui cuſpidem ſcalpelli tantiſper in catheteris ſulco relinquunt*, miniſtroque prudenti detinendum committunt, donec conductor hic in ſulcum catheteris ſit demiſſus: ſiquidem periculum quandoque eſt, *praecipue in obeſis*, ne ſulcus a pinguedine quaſi obrutus, viſum effugiat, ac poſtea ductore inveniri nequeat. Verum *ductore* hoc *per ſulcum immiſſo, ſuper* hunc *ductorem marem ductor deinde femina ſic imponitur*, ut haec ſulco ſuo B iſtius dorſum acutum recipiat, itaque tuto & leniter quoque per cervicem anguſtam in veſicam deſcendat. Quo facto, bini *ductores* iſti extus ope manubriorum C C *ſenſim diducuntur*, diſtentoque hac ratione aliquo modo veſicae collo, *forceps calcularis* quaedam recta eademque *calida* ac *roſtro* A B *in oleo prius tincta*, exactiſſimeque clauſa, provide inter binos conductores in veſicam deprimitur: quo ipſo cervix rurſus aliquantulum diducitur. Ego antequam forcipem inter ductores immittam, prius *indicem dextrae oleo inunctum, inter eoſdem blande impello*, eoque *leniter cervicem veſicae amplio;* quo fit, ut eo recepto forceps tanto commodius per cervicem jam valde ampliatam intret. *Indicium autem certum eſt forcipem in veſi-* *Quid poſt ſectionem fiat conductoribus.*

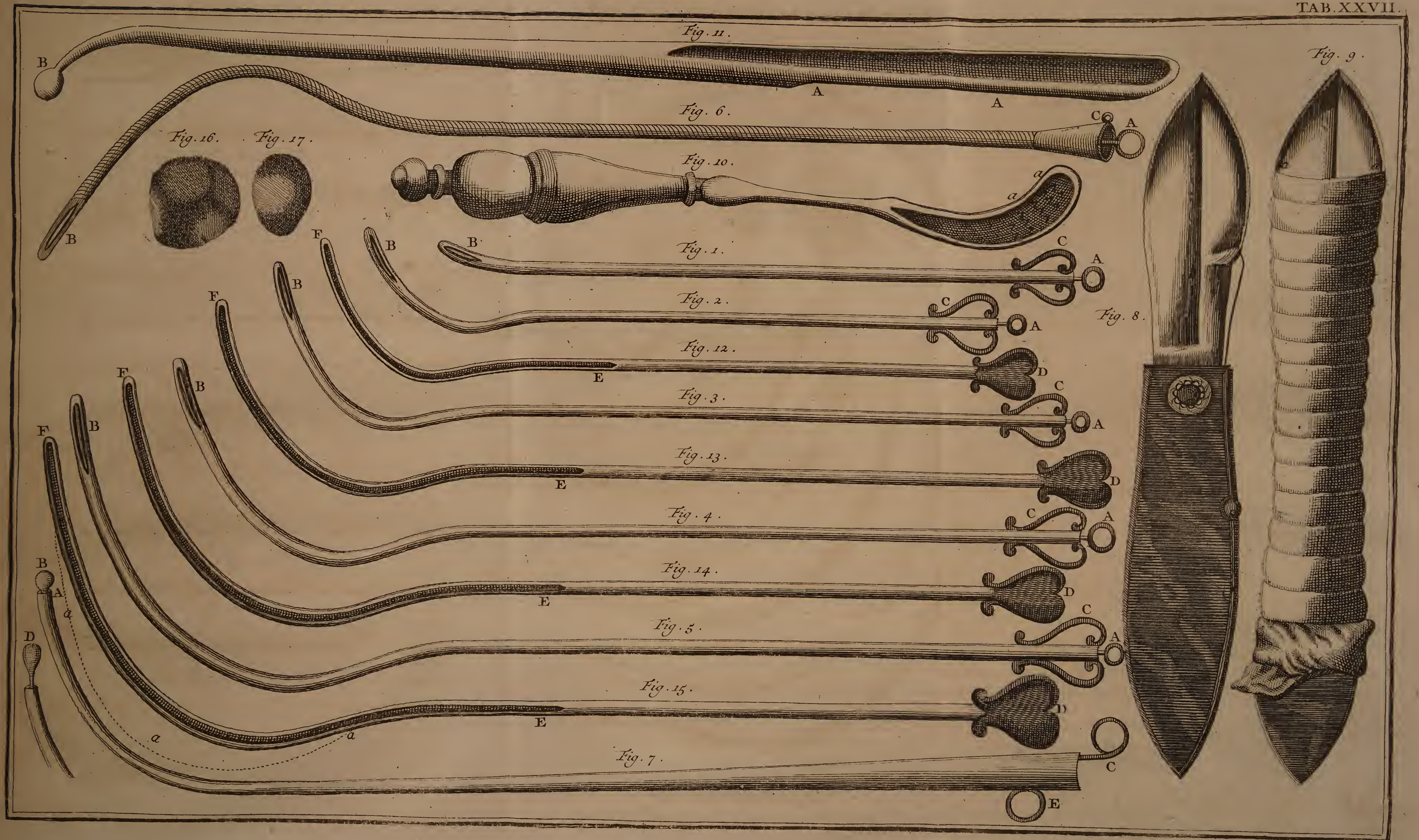
(*a*) *Urethrae & veſicae poſitum in uſum Lithotomorum* eleganter deſcripſit MORGAGNUS Adverſ. III. pag. 82. & 97.

vesica esse, si facile aperiri potest; sed si facile aperiri nequit, certi sumus eam non in vesica esse, adeoque retrahenda & cautius immittenda. Nonnulli *Chirurgorum Parisiensium, demisso in* vesicam ductore *mare, antequam feminam immittant, indicem* manus dextrae super *ductore hoc, eoque prius ita* inverso, ut pars acuta sit inferior, obtusum *vero dorsum*, superius, per cervicem intrudunt, eoque cervicem *diducere conantur* (*a*). Verum Dranius quam sapientissime monet (*b*), *ductorem hunc jam satis angustam illam cervicem* vesicae *implere, ut digitum sine metu violentae lacerationis* cervicis, praesertim si Chirurgi justo celerius, adeoque magna vi, ut saepe solent, *agunt*, honoris aut gloriae illius vano ac perverso, imo noxio saepe stimulo, quod quam promtissimi prae aliis hic esse velint, concitati, admittere nequeat; adeoque *priorem modum hoc praestare* existimo. Paullo *aliter hic procedunt*, qui pro *binis hisce ductoribus unicum illum canaliculatum* adhibent, quem *Gorgeret* Gallis vocari supra indicavimus. (*vid. Tab.* XXVIII. *fig.* 4.) Hi etenim, plaga rite inflicta, *rostrum conductoris hujus per catheteris sulcum in vesicam compellunt*, eadem prorsus ratione, quam ad ductorem marem demittendum supra commendavimus: nisi quod nonnulli indice digito quodammodo hoc instrumentum juvent. *Ductore* igitur hoc *in vesicam sic demisso urina*, si quae adest in ea, *mox per canalem ductoris effluit*, & inde certe, ipsum re vera in vesica esse, cognoscitur. *Hoc perspecto, catheter ex urethra recipitur*; Chirurgus vero ductorem hunc *aliquoties hinc inde leniter rotando movet*, ut hoc ipso motu cervix vesicae sensim ac gradatim amplietur, sinistraque tunc manu circa manubrium B B ipso comprehenso, dextra manus forcipem clausam, sulco C C viam demonstrante, caute in vesicam deprimit.

VII.

Dranii observationes. Dranius, qui etiam *ductore canaliculato utitur*, eumque *ensiformibus praefert*, immisso hoc ductore, ut dictum est, in vesicam, antequam forcipem demittat, *in canali hujus indicem dextrum prius per vulnus & cervicem*, jam a conductore hoc paullulum diductam, lente ac pedetentim *intrudit*, eamque pro commodiori forcipis ingressu digito hoc uberius expandit (*c*), *ac postea forcipem* ipsam clausam, sicut antea proposui, blande impellit (*d*). Ubi *vero*, post Marinum (*e*) uberius *ex sectis cadaveribus notavit, cervicem in magno apparatu omnibus his actionibus non solum expandi sive diduci*, sed potius *integram cervicem, a fine incisionis usque ad vesicam ipsam semper findi ac dilacerari*: quamvis id sine noxa fiat, si modo negotium pedetentim & curate instituatur. Eo enim effici, ut non solum forceps *commodius in vesicam* demitti, verum etiam calculus postea minori *vi minorique* periculo educi queat (*f*). *Blandam* vero

(*a*) Ita Garengeot. refert artic. de magno apparatu.
(*b*) Parallèle des différent. manières pag. 72. & 156.
(*c*) Hoc *Fabr. ab Aquapend.* jam suasit in Oper. Chir. pag. mihi 265.
(*d*) Hunc modum jam ante Dranium descripsit Rosa, Onoldinus, qui meus quondam discipulus fuit, in Diss. de calculo vesicae, Argentorati 1723 edita.
(*e*) In Prattica sua saepius laudata pag. 185.
(*f*) Chirurgi *non unum locum observarunt in itinere* urinae, *quem in* magno *apparatu inciderunt.* Plerique quidem solam *urethram, illaesa vesicae cervice* & vesica, *incidendam esse docuerunt*,

Fig. 11.
Fig. 9.
Fig. 6.
Fig. 16.
Fig. 17.
Fig. 10.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 8.
Fig. 12.
Fig. 3.
Fig. 13.
Fig. 4.
Fig. 14.
Fig. 5.
Fig. 15.
Fig. 7.

vero *hanc cervicis & prostatae lacerationem tanto minus esse pertimescendam, quanto certius ex incisis cadaveribus esset, eas semper in hac Lithotomiae specie, vel dum forceps immittitur*, vel dum expanditur, vel dum calculus extrahitur, majori vi & periculo dilacerari. Conf. ejus *Parallel. p.* 72. 73. 155. *sq.*

VIII.

Tum forceps *versus vesicae fundum demissa, retractis conductoribus, gnaviter aliquoties*, pro uberius *scilicet diducendo vulnere, aperitur, atque dein, clausa iterum blande forcipe, calculus inquiritur.* Nam dum hoc fit, clausam utique servare forcipem convenit; ne qua forte ipsa, dum identidem diducitur atque comprimitur, graviter simul ipsam vesicam comprimat, concutiat discerpatque, quamque etiam ob caussam maxillae forcipis ita constructae sunt, ut extrema earum se invicem, quando clauduntur, non attingant (*a*). Oportet *igitur, post repertum demum calculum forcipem utraque manu applicata blande diducere*, hinc inde commovere, calculum apprehendere, & quidem, si fieri potest, sic, ut *altera maxilla sit infra, altera supra calculum* (*b*); *riteque ipso hac ratione comprehenso, eum*, forcipe *deorsum versus* intestinum rectum pressa & hinc atque inde inclinata dimotaque, quantum fieri potest, providissime extrahere; quia partes ibi facile diducuntur & cedunt, superius vero propter ossa pubis cedere non possunt. Solet id *facillimo saepe negotio* expediri, *si calculus non est magnus & aequalis; difficilius* autem, sicubi vel *magnus, vel inaequalis, tuberosus atque spinosus idem existit.* Quod si vero idem non satis commode prehendi a forcipe potest, id quod ob *foveam quandam vesicae*, inprimis intestino recto quandoque impressam, haud raro contingit; *tum bini anteriores sinistrae manus digiti*, index atque medius, *in anum demissi, calculum elevent & in forcipem* compellant; donec idem rite comprehendi protrahique decenter queat. *Sed si in superiori parte vesicae post ossa* pubis *haereat*, manu parti abdominis inferiori deorsum *premendus*, ut forcipe vel recta vel curva commodius prehendi educique possit. Sin *vero ad latus vesicae, sive* dextrum sive sinistrum, sese subduxerit, *forcipe* saepe *curva Tab. XXVIII. fig.* 6. facilius quam recta comprehenditur atque extrahitur. *Ne vero calculus in extractione, nimia vi compressus, rumpatur*, haud alienum est alterius manus digitos inter ansas forcipis interponere, quo hoc commode impeditur: praestat

Quid forcipe faciendum.

cuerunt; atque ita etiam praecipit TOLETUS aliique plurimi. Verum supra §. II. jam monui, FALCONETUM *sentire, auctores magni apparatus intendisse & voluisse incisionem cervicis vesicae*, imo & *vesicae ipsius*, sicuti in parvo *apparatu fieri solet.* NOELUS, Chirurgus Aurelianensis apud MERYUM in Obs. Chirurg. de Lithot. p. 75. ait; *collum vesicae locum illum esse, ubi semper hac in operatione incisio fit facta*, atque JACOBI *methodum non nisi externo incidendi loco a vulgari* (hoc est magno) *apparatu differre*, pag. 74. Sic & modo laudatus ROSA in magno apparatu sphincterem, id est, *collum vesicae, incidendum esse* scribit, p. 23. Imo SCHAEFFERUS in hac methodo *non solum cervicem, verum etiam partem ipsius vesicae* discindi vult, in Diss. de variis lithotomiae generibus, Argentorati A. 1724. edita, pag. 7. quam methodum hodie multi CHESELDENO propriam facere volunt, licet jam antea fuerit a Germano descripta.

(*a*) Videri hoc apte potest in ea forcipe, quae *Tab.* XXXI. *fig.* 12. exhibetur.

(*b*) Varia hujus rei commoda indicavit DRANIUS p. 65.

ſtat enim ſemper, ſi fieri poteſt, calculum integrum, quam fractum extrahere. *Si calculus non mox forcipi ſe offert*, DRANIUS *forcipem retrahit, digitum vero immittit*, eoque calculum quaerit, atque ipſum ad os urethrae diſponit. Poſtea forcipem denuo immittit, calculumque prehendit & educit. pag. 63.

IX.

Forcipis anſae nimium diductae quid poſtulent.

Ubi autem, comprehenſo *calculo, forcipis anſae* DD nimium quantum *diductae ſunt, tum vel plane non*, vel ſaltem difficulter admodum & non niſi *cum periculo vehementis lacerationis veſicae*, & praeſertim *cervicis ac proſtatae glandulae, extrahi calculus poteſt.* Itaque, quando hoc fit, diſpiciendum hic eſt, quid cauſſae ſubſit, quare forceps magis *claudi nequeat. Inſtrumentum, explorationi huic deſtinatum, eſt digitus*, vel, ſi hic non ſufficiat, *ſpecillum illud nodulo munitum*, indeque *Bouton* apud Gallos vocatur. (*vid. Tab. XXVII. fig.* 11. *B.*) Quo equidem intra maxillas forcipis in veſicam depreſſo Medicus experiatur, *num forſan oblongus aut ovo ſimilis calculus exiſtat*; tranſverſumne forceps, an ſecundum longitudinem calculum contineat. *Si tranſverſim apprehenſus eſſe calculus deprehenditur*, emittere illum e forcipe, converſumque vel digito vel inſtrumento modo commendato, circa partem tenuiorem prehendere atque tum extrahere conveniet. *Fieri* enim *utique poſſe, ut calculus aliquis oblongus, idemque altera parte plenior, quam facillimo negotio trahenti Medico pareat*, ſiquidem pars tenuior a forcipe comprehenſa eſt; quum transverſus antea ne cum maximo quidem conamine protrahi is potuerit, ipſa, niſi ego fallor, figura demonſtrat. *Si nihilominus a comprehenſo calculo majore mirifice diducta forceps eſt*, tum ſumma ope niti decet, ut calculus tandem vincatur. Itaque Medicus anſas forcipis extremas DD dextra manu; *ſiniſtra vero forcipis partem vulneri propinquam gnaviter comprehendat*, atque tunc inſtrumentum una cum calculo, hinc inde ſenſim inclinatis manibus, *deorſum* ſimul *blande premendo*, protrahere ſtudeat. *Quodſi vero calculi magnitudo & vulneris amplitudinem, & Medici ſolertiam vicerit*; forcipem aliquam *grandem atque denticulatam* (*vid. Tab. XXVIII. fig.* 7.) quae vero duplo fere major hac eſſe poteſt, ad confringendum calculum adhibere, atque dein, ſi res ſucceſſit, ſingula calculi fruſtula ſigillatim protrahere conveniet (*a*). Denique *ſi & grandior & durior calculus exiſtit*, quam *ut confringi* aut educi *queat*, tum inſanabile ut plurimum eſſe malum conſuevit. *Adeoque Chirurgis* prudentioribus quibuſcunque ſatius viſum eſt, in iſtiuſmodi *caſibus calculum intus in veſica relinquere, atque infecto negotio vel plagam rurſus glutinare*, vel fiſtulam relinquere, per quam urina profluat, quam fruſtra hominem ad mortem uſque *forcipibus diſcruciare*, atque per crudeliſſimam operationem aliquam efficere, ut ſub manibus atque ſcalpello, ſicut nonnullos feciſſe novi, idem intermoriatur. *Quidam, ſed bene tamen pauci hodie ex Medicis, ad* ampliandam *plagam* ex MARIANI conſilio *aliquod ferramentum*, quod vulgo *dilatans* ſive *dilatatorium* appellant, quemadmodum fere illud eſt, quod *Tab. XXVII. fig.* 8. exhi-

(*a*) AMMONIUS dictus eſt ille Medicus, qui calculum primus diffringi docuit, teſte CELSO Lib. VII Cap. 26. n. 3.

exhibui, aliudve simile admovent. Tametsi instrumenti hujus usus non usquequaque tutus aut utilis recentioribus videatur. Namque abesse vix potest, quin propter violentam istiusmodi *vulneris dilatationem*, & fibrae multae *violenter nimis* diducantur, aut omnino *disrumpantur*, & *dolores*, satis jam *per se vehementes*, mirifice adaugeantur, & vesica denique nimium quantum hisce *ferramentis agitata* una cum partibus propinquis aliis *inflammationem*, *gangraenam*, *cancrum atque* id genus alias gravissimas noxas sentiat. Nonnunquam fit, ut satis comprimi forceps ideo nequeat, *quia calculus fibulae sive clavo* (*Tab. XXVIII. fig.* 5.) *ejusdem nimis* propinquus est. Itaque tum *per demissam* cochlearis angustioris *illius ansam capitatam*, (*Bouton*) *Tab. XXVII. fig.* 11. B, vel per digitum etiam, si fieri potest, reprimi calculus, quantum satis videtur, debet. *Ceterum ut ne calculus facile forcipis clavo nimium propinquus fiat*, confert *forcipes has ita construere*, ut non nisi extrema maxillarum pars dentibus instructa sit, reliqua autem ad clavum usque laevis, quemadmodum etiam eas *Tab.* XXVIII. *fig.* 5. & 6. litt. A ad B. exhibuimus. Sic enim calculus sua velut sponte a clavo recedit, neque facile, nisi inter primas sive extremas maxillarum partes haerescit (*a*).

X.

Quando forte *calculus*, *diuturna facta inquisitione* forcipe *apprehendi recte non possit*, aut forcipem saepius subterfugiat, ut justo tempore educi nequeat, sicuti quandoque viris & praestantissimis atque experientissimis, & speciatim Frätri JACOBO, RAUIO, aliisque similibus contigit, *aegerque debilis fieri incipiat*, quies aliqua ipsi est concedenda, ut vires colligere queat; vel *si omnino animi defectione*, aut *nervorum distensione*, aut *delirio* corripiatur, praestat hac vice prorsus ab opere abstinere, quam aegrum ad mortem usque torquere, eumque potius solvere & lecto committere, roborantibusque reficere, atque vel circa vesperam, vel altero die, quando vires recuperavit, extractionem denuo, aegrotante prius in convenientem situm collocato, tentare: ita saepe, dum calculus interea plerumque a vesica & urina versus vulnus compellitur, facili negotio comprehenditur, atque extrahitur: testibus ALBUCASI, Petro FRANCO lib. de Hern. HILDANO, TOLETO, COLOTO lib. de Lithotomia, aliisque, atque ego ipse etiam in simili casu feliciter hoc feci; nunquam enim aeger ultra vires in tabula detinendus, ne forte sub ipsa actione pereat. *Nonnunquam calculus, dum extrahere illum nitimur, ex forcipe se subducit elapsusque intus in vulnere haerescit.* Quod ipsum vero simulatque id fieri velle percipimus, tentandum, ut sine extractione forcipis, sed potius profundiore immersione ipsum firmius comprehendamus, & deinde caute educamus. Sed si *jam forcipi omnino se subduxit*, protinus per *demissos in anum*, ceu supra Cap. praeced. praecepimus, *binos digitos*, oleo inunctos,

Observationes aliae.

(*a*) FRANCUS de *Franckenau*, in Act Erud. Lipsiens. An. 1726. pag. 42. meminit *machinae cujusdam*, qua Chirurgus lithotomus Hafniensis *loco forcipis utitur pro* calculo post sectionem *e vesica educendo*; *quae ex balaenae ossibus & vesica bubula composita est*, & qua laesionem vesicae, quae alias forcipibus facile fit, evitare studet. Verum neque veram magnitudinem & fabricam describit, neque modum, quo adhibenda, satis manifestat.

tos, *versus vulnus propellere calculum*, atque vel per uncum Tab. XXVII. fig. 10. & Tab XXIX. fig. 6. vel per *forcipem* aliquam idoneam Tab. XXVIII. vel XXXI. ipsum denuo apprehendere & leniter extrahere conveniet.

X I.

Educto calculo quid facere deceat.

Protracto, quemadmodum praecepimus, calculo, necessarium utique videtur, *praecipue si plana sunt educti calculi latera*, vel etiam si a forcipe calculus fractus est, per digitum, vel si hic non sufficit, per *demissam ansam specilli cochlearis capitatam B (Bouton)* experiri, num forte alius adhuc calculus aut frusta intus in vesica delitescant. Si quid *enim intus remanserit, denuo demitti forceps vel per digitos*, si *fieri potest*, vel *per admotos ductores in vesicam debebit, atque* calculus alter, vel etiam plures si sunt, jam jam explicata ratione protrahi. Atque id ipsum negotium tam diu repetendum est, *donec nihil* quicquam *ex calculis, aut confractorum a forcipe* calculorum frustulis majoribus intus reliquum esse deprehendatur. *Sicubi arena tantum, aut minuta diffracti calculi frustula intus remanserunt;* tum, ad ejiciendas reliquias istas, vel *cochleare illud oblongum (Tab. XXVII. fig.* 11. *A.*) in vesicam demittere conveniet, eoque arenulas emoliri (*a*), vel etiam, praesertim *si aeger jam debilis*, expulsio *eorum naturae relinquenda;* nam *urina plerumque* omnem *arenam & minuta frustula* per vulnus *eluit atque expurgat*, ne aeger nimis debilitetur. Diligentissime tandem expurgata vesica, *vincula solvi*, aegrumque *in lectulum aptatum* transferri curo, atque postea in deligatione ita procedo, ut Cap. praeced. §. XII. docui. Multi *oleo rosarum* scrotum, perinaeum & abdomen ad avertendam inflammationem inungunt & spleniis magnis, oxycrato imbutis contegunt: quod vero supervacaneum, & aegroto, si forte non noxium, tamen valde molestum esse observavi; praestitis praeterea ceteris, quae loco citato docuimus. Medici quidam protinus *tubulum quendam satis amplum*, (*vid. Tab. II. fig. P*) eumque *vel rigidum*, vel, ut alii *volunt*, *flexilem* aut *turundam similem in plagam immittunt*, emplastro, splenio atque fascia T superimpositis. Sic enim quam commodissime purgari ab arena atque sordibus reliquis vesicam posse, iidem opinantur. *Tametsi ego* aliique cum *Fratre* JACOBO atque RAUIO contrarium faciendum *nihilque* mox *immittendum esse statuant*. Neque id ipsum quidem sine ratione. Quemadmodum enim, tubulis atque turundis omnibus remotis, cruor atque arena satis commode ex aperto vulnere profluunt atque *ab urina eluuntur; sic e contrario, adhibitis* illis, ea non *solum retinentur, & mala varia inde concitantur;* verum etiam fistulae his ipsis haud raro excitantur.

Explicatio Tabulae vigesimae octavae.

Fig. 1. Designat, qua ratione ex CELSI ac TOLETI doctrina *contineri pueruli* queant, in quibus calculi sectio instituitur: quae vero non satis apta nec commoda.

Fig.

(*a*) *Verriculum* illud appellavit MARIANUS Lib. de Lithotom. a verrendo, quia vesicam everrit, id est, expurgat.

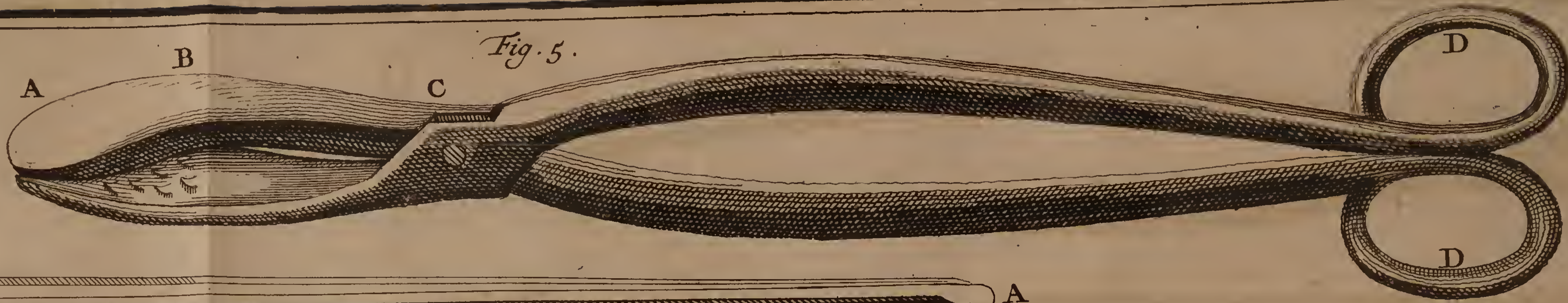

Fig. 5.
A
B
C
D
D

Fig. 1.

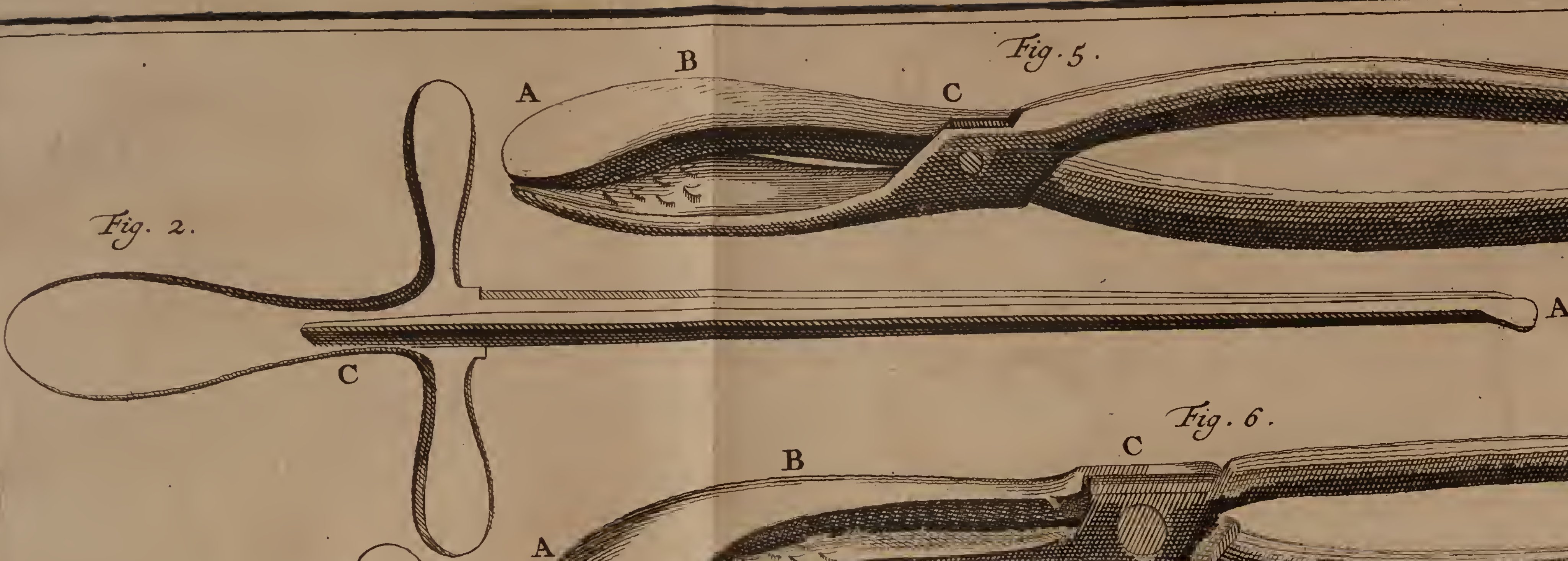
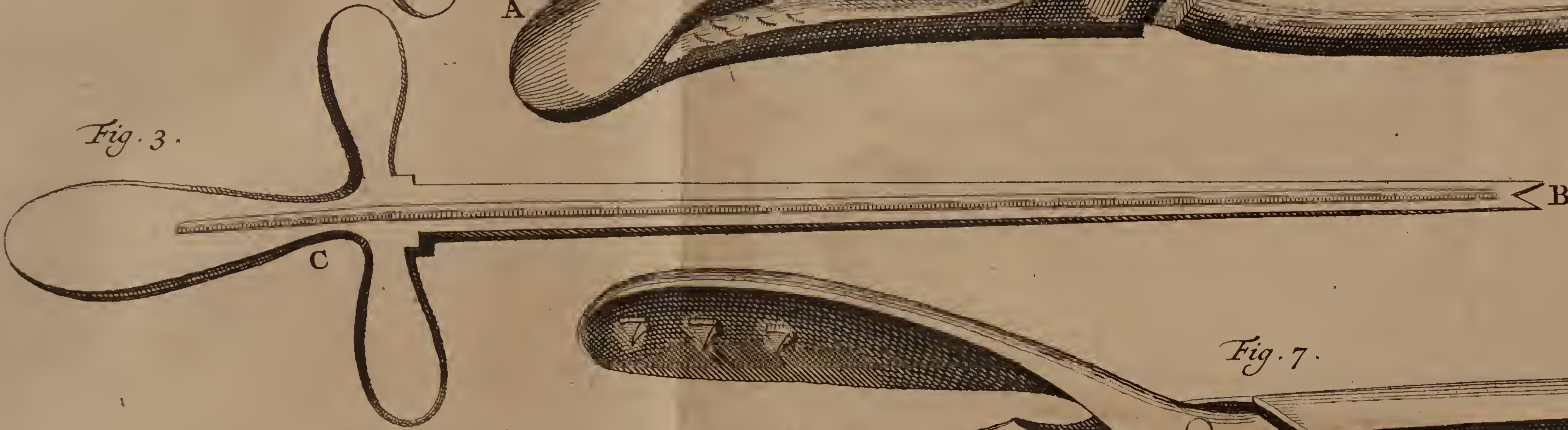
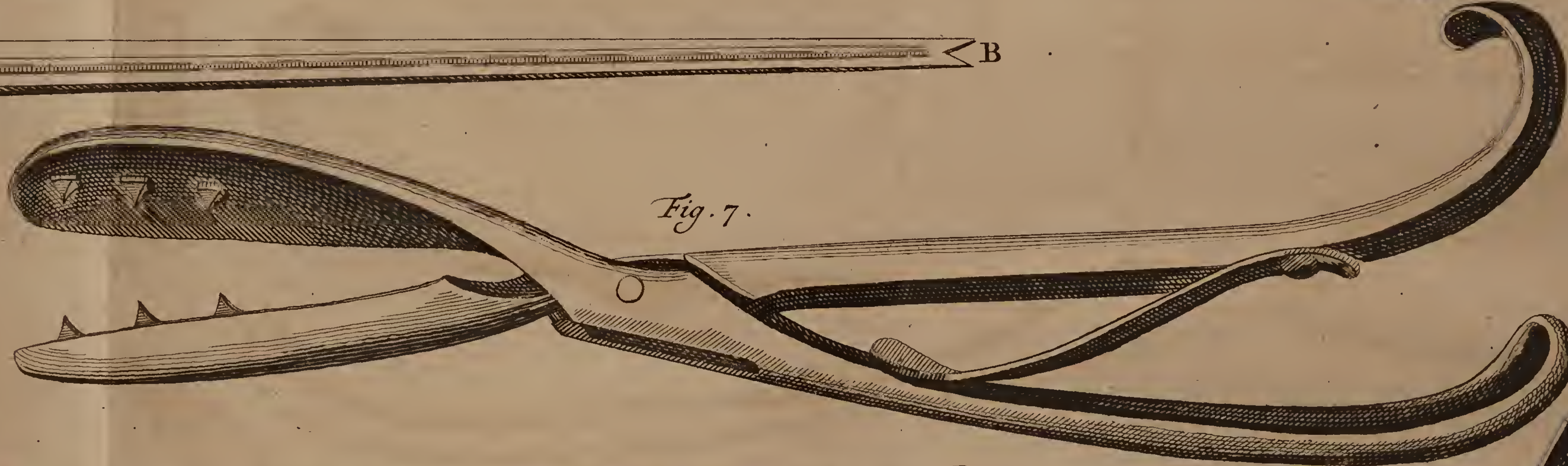
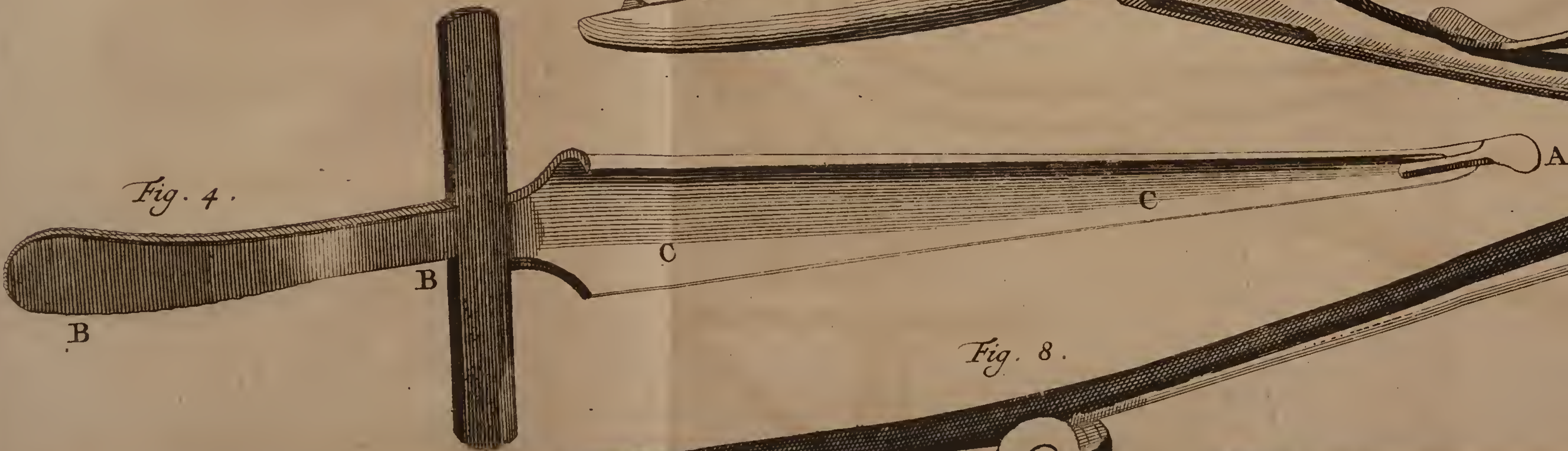
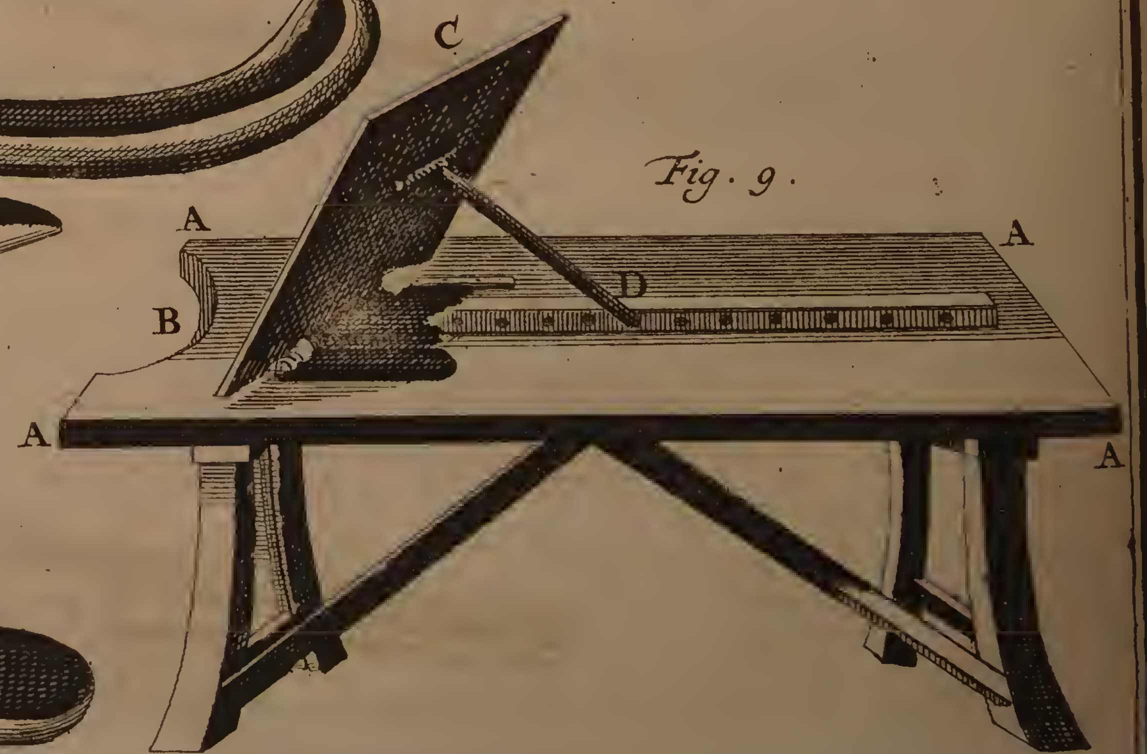

Fig. 2.
A
C

Fig. 6.
B
C
A
D
D

Fig. 3.
B
C

Fig. 7.

Fig. 4.
A
C
C
B
B

Fig. 9.
C
A
A
B
D
A
A

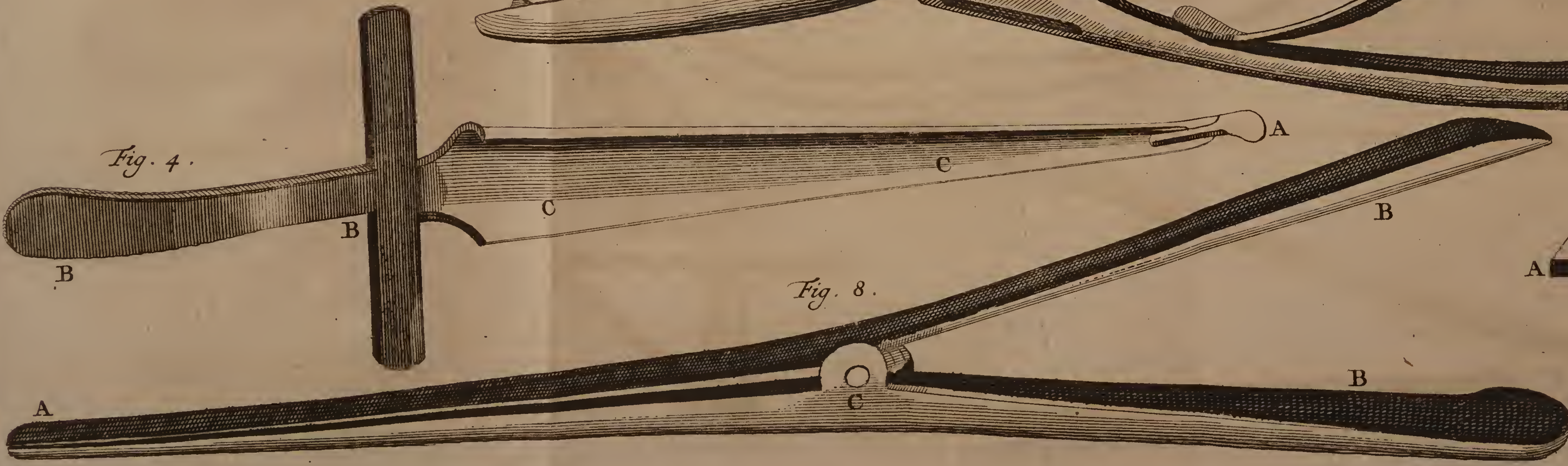

Fig. 8.
A
C
B
B

Fig. 2. & 3. Binos *ductores* ſive *conductores* illos *enſiformes* demonſtrant, qui a multis & in apparatu majore & laterali adhiberi Lithotomis ſolent. Horum alter, quem *figura* 2. repraeſentat, roſtro quodam minuto eodemque oblongo & obtuſo inſtructus, (*vid. litt. A*) *mas;* alter autem, idemque crena (*vid. Fig.* 3. *litt. B*) praeditus, *foemina* plerumque nuncupatur.

Fig. 4. *Conductorem* illum *concavum* ſive *canaliculatum* oſtendit, quem alii adhibere ad calculi ſectionem, imo & praecedentibus praeferre ſolent, *Gorgeret* Gallis vocatum: in quo litt. A roſtrum indicat, quod ſulco catheteris immittitur; B B manubrium cruciforme; C C canalem in quo primo digitus, deinde & forceps ad veſicam demittitur.

Fig. 5. *Forceps* ſive *volſella* quaedam *directa*, pro extrahendis e veſica calculis, (quorum & majores ſubinde requiruntur) denticulis ſolum in roſtri extremo intus inſtructa.

Fig. 6. Similis quaedam *incurva* iiſdem uſibus deſtinata, praeſertim ſi calculus in latere quodam haeret.

Fig. 7. *Forceps* quaedam repraeſentatur, majoribus dentibus, eiſque acutioribus ac pyramidalibus praedita, grandioribus nempe calculis intus in veſica diffringendis accommodata: quae vero duplo fere major hac eſſe debet, ut tanto major vis ea exeri queat.

Fig. 8. Inſtrumentum, diducendis, ubi opus eſt, vulneribus Lithotomo factis adaptatum, indeque *dilatatorium* Chirurgis vulgo appellatum, ſimpliciſſimum inter ea, quae a variis Autoribus delineantur: quae vero omnia vix amplius aut raro ſaltem in uſu ſunt. Roſtrum A, ciconiae roſtro fere ſimile, vulneri inſeritur; brachia B B ad ſe invicem comprimuntur, ita roſtrum auxilio cardinis C diducitur.

Fig. 9. Per litteras A A A A *menſa* quaedam, ad commodius inſtituendam lithotomiam accommodata, repraeſentatur. Littera B locum illum demonſtrat, ſuper quo deſidere homo calculoſus debet, paulo ſinuatum, ut extremis anterioribus A A pedes commodius niti queant. C fulcimentum deſignat, dorſo ſuſtinendo adaptatum; quod ipſum, majoris commoditatis gratia, bacillo ſive fulcro ferreo D elevato vel depreſſo, diverſimode pro lubitu Chirurgi, nimirum nunc altius, nunc depreſſius, poteſt diſponi.

X I I.

Denique obſervationes quaſdam, quas *cautelas* vulgo appellant, ſcitu hic adhuc neceſſarias, in tironum gratiam nunc proponam: & quidem primo, *nonnunquam materia quaedam ſpongioſa* atque corrupta ſimul cum ipſo calculo protrahitur. Quod ubi fit, indicium eſt, abſceſſum aliquem, vel etiam *carunculam* ſive carnem excreſcentem intus in veſica ſubortam fuiſſe. Adeoque *tunc vel in praecipiti homines aegri* ſunt, vel fiſtula *ſaltem in perinaeo facile remanet.* Sicubi *forte hominibus* adultis, qui *curationem calculi ſuſtinere conſtituerunt, applicari catheter nequeat;* quaecunque tandem noxa vel cauſſa id prohibeat, qualis eſſe poteſt *cervicis inflammatio*, *caruncula*, *phimoſis*, *calculus cervici impactus*, urethrae exulceratio aut nimii inde nati dolores, *ut mori malint* *Cautelae quaedam proponuntur.*

quam catheterem denuo admittere (*a*) *tum aut ſecundum priſcam lithotomiae rationem*, parvo *apparatu*, *ſuper digitis* fieri *vulnus* debet, aut, ex PETRI FRANCI exemplo, (qua de re mox uberius dicturus ſum) *ſuper oſſibus pubis ſcalpellum admoveri*. *Si inteſtinum rectum* principio operationis ob niſus a calculi doloribus concitatos *procidit*, quemadmodum haud raro contingit, ejuſque tantum pars exigua ſit, relinqui & finita operatione digito reſtitui poteſt. Sed ſi *magna ſit*, *mox reponenda*, *atque*, *ne recidat*, ope *ſplenii a miniſtro ſuſtinendum eſt*. Sin hoc in medio, vel *circa finem operationis contingat*, relinqui poteſt, donec haec abſoluta ſit; ubi, remittentibus doloribus ſaepe ſponte retrahitur, vel, ſi hoc non fiat, digitis facile refunditur. *Sicubi in jam olim ſecto iteranda calculi ſectio eſt*, tum in *ipſa parte illa*, in qua cicatrix vel fiſtula eſt, novum inſtituere vulnus conveniet. *Neque* vero unquam *nimis parva facienda plaga eſt*, *praeſertim in cute*; ne ſcilicet nimis difficilis fiat calculi extractio: quum tamen glutinatio, experientia teſte, aeque promte & feliciter in vulnere ampliori, ac in anguſtiori procedat (*b*). Attamen *quando calculus inter extrahendum in vulnere ob anguſtiam detinetur*, ſcalpello vel forfice, loco ubi hoc commodiſſime fieri poteſt, *vulnus ampliandum*. *Sed ſi major*, *quam ut educi queat*, *deprehenditur*, forcipe apta rumpendus, aut ſi hoc fieri nequeat, ab opere praeſtat abſtinere, quam nimis violenta tractione aegrum interficere, & *vulnus veſicae turundis apertum* ſervare: ita enim urina per hoc ſemper effluere poteſt, eoque ipſo ejus ſuppreſſio & dolores atque anxietates inde oriundae avertuntur, *aegriſque aperturae hujus benificio magnum malorum levamen procuratur*. Id quod etiam facere conſultum eſt *in ſenibus ac debilibus* calculo atque urinae ſuppreſſione valde excruciatis, qui ad lithotomiam perferendam nimis debiles judicantur: quia hoc ipſo urinae ſuppreſſionem ipſis praecavemus (*c*). *Si forceps curva immittenda*, roſtri extremum ſurſum ſpectet, & annuli habenae altius contineantur; *rectae tamen utplurimum ſufficiunt*. Ita etiam *loco ſcalpelli vulgaris Tab. XXVII.* illi adhiberi quoque hic poterunt, qui *Tab.* XXXI. *fig.* 8 & 18. delineati ſunt. Solet autem, pro diverſo aegrotantium corporum habitu, nunc *poſt decimum quintum*, *nunc circa vigeſimum diem*, nunc mox poſt tertiam vel quartam ut plurimum ſeptimanam, nunc denique ob varias cauſſas & *impedimenta ſerius glutinatio vulneris abſolvi*. *Quoties forceps denuo in veſicam demittitur*, digitum ſemper, vel ductorem carinatum, vel *cochlearis anſam capitatam* (*Bouton*) ſubmittere decebit, ne qua forte a via debita forceps aberret, veſicaeque propinquas partes quaſdam graviter attingat aut laedat. Si *planus atque latus eſſe calculus* perſentiſcitur, tum non tam latera ejuſdem, quam potius *ſuperior atque inferior pars apprehendi a forcipe debebit*. Denique ſi paulo *vehementiores veſicae dolores* poſt confectam operationem aegrotus ſenſerit, *lac calidum vel decoctum* quoddam *demulcens per ſi-*

(*a*) Hoc teſtatur *Fabr. ab Aquap.* in Oper. Chir. Cap. de Lithot. *Schreiber*. de Medic. Stephan. p. 8. & 9. & noſtra Diſſ. de Lithot. Celſ. praeſtantia p. 21. & 41. itemque infra Cap. 142. §. XIV. n. 14.

(*b*) Cognoverunt hoc praeter recentiores jam veteres, ut CELSUS, AEGINETA, ALBUCASIS, aliique.

(*c*) Conf. hanc ob rem doct. FIENUS Lib. de Operat. Chirurg. & PYE Angli Obſervat. p. 14.

ſiphunculum aliquoties in veſicam per vulnus injicere conveniet. Quodſi autem ab ipſa calculi magnitudine atque *aſperitudine graviter laeſa aut ulcerata eſſe veſica conjicitur*, longe optimum fuerit, *decoctum hordei vel & cujuſcunque herbae vulnerariae cum roſarum melle identidem calidum in veſicam compellere.* Ad idem proficiet quoque *vinum calidum Gallicum, in quo myrrha fuit decocta*, addito melle roſarum. De *ceteris*, quae operationem hanc ſubinde inſequuntur, *noxis*, praeter TOLETUM, GREENFILDIUM atque ALGHISIUM, prudens aliquis Medicus velim conſulatur. *De commodis vero & praeſtantia hujus methodi* prae aliis DRANIUS legi poteſt in egregio Libello, cujus inſcriptio eſt, *Parallèle des différentes manières de tirer la pierre* &c. 1730. ut & BACHETONUS in Epiſtola Italice Spoleti 1729. edita 4. GARENGEOTIUS contra in Operat. Chir. edit. II. & DENYSIUS in Obſ. Chir. *eam maxime impugnarunt*, atque ante *hos jam uterque* DOUGLASIUS, in Lib. de *alta & laterali operatione*, itemque CHESELDENUS & MORANDUS, ubi de iiſdem operationibus agunt. Imo ipſe DRANIUS, fortiſſimus magni apparatus defenſor, ſententiam priorem mutavit, atque in Operat. ſuis Chirurgicis 1743. editis, parvo, magno & alto apparatu prorſus omiſſis, *ſpeciem lateralis*, qua nunc utitur, deſcripſit, eamque ceteris praefert.

Explicatio Tabulae vigeſimae nonae.

Fig. I. repraeſentat *urethram maſculinam* a reliquis fere omnibus penis partibus reſolutam, una cum *veſica*, glandula proſtata, atque inteſtino recto a latere ſiniſtro inſpectam, atque ita figuratam, ut ad naturalem ejus poſituram ac figuram demonſtrandam & cognoſcendam multum faciat, ex juvene quatuordecim fere annos nato. Litt. A glandem, B C D E F urethram ejuſque naturales flexus, & ſpeciatim E bulbum, F *partem membraneam* urethrae dictam, G veſicam ipſam ſive corpus veſicae, H fundum ejus, I K L cervicem ſive collum veſicae, glandula proſtata cinctam, a fibris muſcularibus denudatam, quae ſphincterem veſicae alias conſtituunt, ut ea clarius videri queat, & quidem I principium ſive apicem ejus, K ipſam glandulam, L finem ejus denotat; M N partem veſicae inferiorem recto inteſtino vicinam, quae ſinum ſiniſtrum veſicae efficit, & ſaepe fovea etiam hic adeſt recto inteſtino quaſi impreſſa, in qua calculi hoſpitantur & in ea ſaepe ita ſubſident, ut a cathetere reperiri nequeant: N O P partem veſicae poſteriorem, os ſacrum & cavum abdominis reſpicientem, ac peritonaeo obvolutam, Q R anteriorem, quando erecti ſumus; ſuperiorem vero, quando ſupini decumbimus; quae in alta operatione incidenda & a peritonaeo non cingitur, ſed ſeparata eſt a cavo abdominis; cum pars veſicae N O P H Q peritonaeo obvoluta ſit cavumque abdominis reſpiciat, ut in veſica flatu vel aqua probe in cadavere inflata, egregie conſpici poteſt: qua vero de re *Tab.* XXX. plura. S S *inteſtinum rectum*, veſicae adjunctum; T *ſphincterem ani*, ſive muſculum, inteſtino recto conſtringendo deſtinatum; V partem veſiculae ſeminalis ſiniſtrae; X X interſtitium inter inteſtinum rectum, bulbum & cervicem veſicae,

 partim

partim ſubſtantia cellulari, partim fibris muſcularibus a ſphinctere & levatore ani provenientibus repletum.

Fig. 2. oſtendit, ALGHISIO auctore, a latere ſiniſtro qualis ſit veſicae atque urethrae poſitura in feminis, nexuſque cum utero & vagina ejus. Sic enim littera A *veſicam*; BB *ſphincterem*, *urethram* CC includentem. D *os urethrae* externum in vaginam hians. E *clitoridem cum praeputio*; FF nymphas; GG *pudendi labia*; H os uteri externum, quod & *os vaginae* dicitur; II vaginam ipſam; K denique *uterum* deſignant. Ut vero etiam *os uteri internum* hic exhiberem, vaginam apertam & in ea hoc os uteri litt. L aliquo modo indicare volui, cujus cognitio in partus negotio valde neceſſaria eſt.

Fig. 3. Quomodo catheter ſive fiſtula aenea in urethram & poſtea in veſicam ſit immittendus, oſtendit. A eſt manus ſiniſtra penem comprehendens & elevans; B manus dextra catheterem manubrio tenens in urethram inſinuans, & quidem ſic, ut primo partis ejus curvae facies convexa. C, dorſum penis itemque ventrem reſpiciat.

Fig. 4. indicat, qua ratione catheter, quando ad bulbum uſque urethrae fig. 1. E intravit, invertendus ſit, ut poſtea pars concava A ventrem ſpectet, atque extremum roſtrum B apta verſione per cervicem veſicae in cavum ejus propelli queat. C manubrium catheteris, quod manu dextra in hunc finem regitur.

Fig. 5. exhibet, quomodo ſecundum *vetuſtiſſimam* ſive *Celſiſticam* lithotomiae methodum, duo digiti in anum immitti, calculus cum veſica & cervice ejus ad perinaeum compelli, tandemque in prominentem perinaei partem A demitti ſcalpellum vulnuſque BB fieri debeat. Figurae fundamentum TOLETUS ſuppeditavit in Libro ejus de Lithotomia, locum vero & figuram vulneris ego addidi.

Fig. 6. demonſtrat, quomodo calculus A, in vulnere haerens, adhibito uncinulo B, per vulnus inflictum, ſi ſolis digitis ejici nequit, extrahi e veſica debeat; eodem TOLETO auctore.

Fig. 7. MARINI *inſtrumentum* exhibet aeneum, calculis ex urethra eximendis vel extrahendis accommodatum. Littera A partem illam extremam ſive anteriorem tanquam anſam indicat, quae inſinuari in urethram ultra calculum debet, ut nimirum illa reducta, calculum, tanquam anſa, comprehendere ipſumque caute evellere queat. B manubrium ejus indicat, manu, dum calculus quaeritur, prehenditur & extrahitur, continendum.

Fig. 8. Veſicam pueri a parte anteriori ſpectatam ſiſtit. AA eſt collum ſive cervix veſicae & initium urethrae. BB corpus veſicae, C fundus cum vicina parte urachi; DD proſtata glandula urethram complectens; EE veſiculae ſeminales utrinque aliquo modo conſpicuae, ſupra quibus in adultis ad loca FF prominentiae ſe exhibent, quae intus cava & ſinus quaſi utrinque efformant, quae prominentiae proinde *ſinus* veſicae apte vocari poſſunt, in quibus calculi ſaepe hoſpitantur, (de quibus inferius plura,) quae vero in infantibus & pueris ut plurimum adhuc deſunt, ſic ut veſica puerorum figura multum differat ab adultorum. Nam in ambobus quidem pyri-

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 20.

pyriformes sunt, sed sic tamen, ut in pueris juxta cervicem angustiores sint, ut hic conspicitur, & in parte superiori ampliores; In adultis contra vesicae ampliores sunt juxta collum, angustiores vero versus fundum, sicut hic figura 1. litt. H. itemque Tab. XXXII. fig. 1. & 2. conspici potest.

Fig. 9. ex ALGHISIO designat, quomodo ex sua sententia adulti in calculi sectione debeant deponi ac contineri; quod à TOLETI aliorumque recentiorum modo aliquo modo differt. Namque littera A aegri hominis positu ram; B Chirurgum, & quomodo is manu sinistra catheterem, dextra vero scalpellum in ipsa actione contineat, exhibet. CC binos ministros, pro continendis aegri pedibus, utrinque juxta mensam constitutos; altera manu pedem extremum, altera genu continentes. D ministrum illum, qui supra tabulam & hominem aegrum divaricatis pedibus constitutus eum detinet, manibus vero & scrotum sursum versus adductum comprehendit, ac simul perinaei cutem gnaviter diducit; EE pulvillum coxis subjectum; F vasculum vero excipiendo sanguine, (quandoque & fecibus) subter mensa positum; G partem illam, in qua fieri plaga debet, commonstrant. H *peram* seu marsupium, pro continendis instrumentis, ad operationem instituendam necessariis, destinatam, atque funiculi beneficio circum coxas deligatam; quae seorsim exhibetur *Tab.* XXX. *fig.* 6.

Fig. 10. laqueum planum exhibet, quo RAUIUS uti solebat pro manu cruri alliganda. A est ansa, qua carpum comprehendebat; BB vero duo ejus extrema seu frondes, quibus manus cruri jungebatur; qua de re inferius plura.

CAPUT CXLII.

De Lithotomia, quae fit alto, *ut vocant*, cum apparatu, *sive de methodo* Franconica, *aut* hypogastrica, *hoc est, calculum ex vulnere super osse pubis facto extrahendi.*

I.

PRaeter binas illas, de quibus hactenus tractavimus, usitatiores Lithotomiae methodos, alia quaedam eademque *tertia* in scriptis Chirurgorum hodie proponi solet atque commendari; methodus scilicet FRANCONICA, a PETRO FRANCO, Chirurgo Gallo, inventore sic quondam vocata, itemque a loco sectionis, quia *medium* hypogastrium inciditur, HYPOGASTRICA SECTIO, vel & *Cystotomia hypogastrica.* Communiter quoque eadem APPARATUS ALTUS (Gallis *le haut Appareil*) dicitur, propterea, quod in medio hypogastrio sive pube *anterior vesicae pars*, (hominem in situ erecto considerando) vel *superior vesicae pars*, quando scilicet aeger supinus decumbit, pro extrahendo calculo, hic inciditur; cum in parvo, majori & laterali apparatu plaga infra scrotum in perinaeo incidatur. *Vix autem semel nova ista calculum curandi ratio ab autore ejus adhibita fuerat, quum mox in desuetudinem rursus eadem abiret,* penitusque tandem in scholis Medicorum exularet; nisi quis *Prima methodi hujus fata quae sint.*

 forte

forte explodendi solum caussa de ea loqueretur. Tametsi enim primus ejusdem auctor feliciter eandem in *puero bimulo Lausannae A.* 1560. *instituerat*, propterea quod *calculum qui ovum gallinae aequabat*, parvo apparatu ad perinaeum adducere, & sic in hoc educere non poterat (*a*); tamen quando is, necessitate, ut ait, *parentumque precibus commotus*, *qui mori illum*, *quam tam misere vivere* malebant, illam *susceperat*, felicemque curationis exitum fortunae potius, quam arti tribuendum esse indicaverat; tantum abest, ut ipsam commendaverit, ut potius eandem, ut summe periculosam, & *quasi temerariam reprobaverit*, *Chirurgisque aegrisque dissuaserit*. Atque id ipsum quidem magis ideo, quia *vulnus in superiori sive membranacea vesicae* parte factum *veteribus*, *a tempore* jam HIPPOCRATIS (*b*) *lethiferum* utique *videbatur*. Interim ab eo tempore in Medicis atque Chirurgis sagacioribus quandoque haud omnino defuere, qui & *rationibus ex anatomia sive fabrica partium desumtis*; & experientia *sive exemplis inducti statuerunt*, *promtam utique*, *facilem ac tutam esse posse*, quae super pubis ossibus instituitur, calculi sectionem (*c*), *si quis modo vesicae verum situm extra peritonaeum*, itemque ejus cum partibus vicinis nexum & conformationem rite cognoverit, & quomodo ad corpus vesicae idoneo loco, sine laesione fundi ejus, perveniendum sit, rite didicerit (*d*). *Nam illum non esse impossibilem*, quia primum modo laudatus Chirurgus atque fortuitus apparatus alti auctor, PETRUS FRANCUS, feliciter *admodum istam primum perfecit*, *sed &* BONNETUS deinde, *celebris quondam apud Parisinos Chirurgus ac Lithotomus*, haud infeliciter curationem hanc quoque olim Parisiis adhibuit: quemadmodum illud TOLETUS (*e*) memorat: qui quidem simul ipsum *agendi atque curandi modum*, *fere ut* FRANCUS, *proposuit*, *sic fere describit*

II.

Qui eum olim probarunt vel exercuerunt.

Minister scilicet aliquis, binis digitis anterioribus in aegrotantis anum insertis, quam diligentissime calculum vesicae sursum ad superiorem vesicae partem compellat, eumque ita contineat. Tum ipse Chirurgus super pubis ossium juncturam, juxta infimam albae lineae partem, scalpello adhibito *cutem primum una*

(*a*) Vid. Lib. ejus titulo: *Traité des Hernies*, Cap. 33, pag. mihi 139. 140.

(*b*) Aphor. 18. Sect VI. & CELSI L. VII. Cap. 26.

(*c*) Ut ROSSETUS *de Partu Caesar.* Cap. 7. HILDANUS Libr. de Lithotom. in operib. pag. m. 732. 733. NICOLAUS PIETREUS Medicus Paris. in Quaest. Medica, *An ad extrahendum calculum dissecanda ad pubem vesica*, edita Paris. 1635. JO. RIOLANUS Anthropograph. Cap. XXVIII. de vesica, pag. 149. ubi ait: *ex illo situ cognosces cystotomiam in imo hypogastrio perfici posse ad extrahendum calculum*, *illaesa & integra ventris capacitate.* NUCKIUS in Diss. de duct. salivalibus, quam sub praesid. olim *Jo. van Horne* Lugd. Bat. 1656. defendit, in epimetro 4. pag. 8. ait: *Rectius calculi sectio instituitur in hypogastrio, quam in perinaeo.* Attamen in illius Operat. Chirurgicis altum rursus hac de re est silentium, & solum de parvo & alto apparatu differit, qui in perinaeo exercentur. TOLETUS Lib. de Lithot. Cap. XIII. SOLINGENIUS in Operat. Chirurg. PROBY in Act. Anglic. An. 1700. & Act. Erud. Lips. An. 1701. pag. 230. DIONYS. Operat. Chir. Demonstrat. III. ubi de *Lithotomia* agit, GREENFIELDIUS Lib. de calculo, lingua Anglica Londin. A. 1710. edito p. 152. GARENGEOT Operat. Chirurg. Tom. I. p. 358. edit. I.

(*d*) Guido PATINUS etiam de hac operatione scripsit in BARTHOLINI Cent. IV. Epist. XX. & XXI. An. 1662. Verum eam contemsit.

(*e*) *In Libr. de Lithotomia*, *Cap.* XIII.

una cum subjecta pinguedine ac postea musculis, & ipsa denique vesicae fundo sensim concidat, ac deinde aperta vesica calculum, intus haerescentem, (dilatato prius vulnere ope ferramenti aperientis sive dilatantis) forcipis beneficio protrahat. Quo facto, vulnus per adhibitum balsamum vulnerarium ea ratione glutinare is studeat, quam generatim in glutinandis abdominis vulneribus Medici praescribunt. *De implenda vero prius vesica ope aquae vel alterius idonei* liquoris & siphonis, quod ROSSETUS tamen *jamdiu antea docuerat*, TOLETUS nil praecipit. FRANCO BONNETOQUE, qui hanc operationem perfecerunt, adjungendus hic est GREENFIELDIUS, Batavus quidem natione, sed Medicus & Lithotomus quondam apud Londinenses clarissimus. Namque is memorat (*a*), se itidem, *necessitate coactum, calculum aliquem, hac methodo, facto scilicet super pubis ossibus vulnere, feliciter eduxisse.* Quaenam autem necessitas vel caussa illa fuerit, quae id ipsum facere postulaverit, haud memoravit, licet verisimile sit, ipsum calculum educere in perinaeo non potuisse. Ita & HILDANUS, quamvis primo generatim hanc sectionem dissuaserit, postea tamen scribit (*b*): *si calculus ingentis fuerit magnitudinis &c. sectionem illam, de qua scribit* FRANCUS, *sectioni quae in collo vesicae fit*, id est apparatui majori, *praeferrem; calculus enim, si propter magnitudinem ad inguen* (dicere vult vel debet ad pubem) *attollitur, minori cum dolore & periculo in pube, quam per collum vesicae angustum extrahi posse, plane mihi persuadeo.* Si vero *calculum magnum hic* extrahi commodius, quam *majori apparatu, posse putat & agnoscit* HILDANUS, minor *sane tanto facilius, minori dolore ac periculo* educi poterit. Sic PIETREUS, quoque Medicus Parisinus, eam valde commendat (*c*), atque maximus etiam Gallorum Anatomicus RIOLANUS ipsam fieri posse ex situ & fabrica vesicae manifeste evincit (*d*), imo & eam quoque *suo tempore revera factam esse* scribit (*e*). Praeterea DIONISIUS, unus ex *primariis Scriptoribus Chirurgicis Gallis hujus seculi*, hanc methodum, ob easdem rationes, *impleta prius liquore tepido vesica*, non modo succedere posse, verum eam etiam *optimam* videri, *parvoque & magno apparatui* praeferendam esse docuit, *si modo usu magis comprobata* esset (*f*), FAGONIUMQUE Regis tunc temporis Medicum primarium ejusdem esse sententiae asseverat. Unde *patet, Gallos plures*, eosque *saepius pro hac calculum e vesica extrahendi ratione scripsisse & pugnasse.* Denique in Act. Acad. Reg. Londinensis, an. 1700. pag. 455, notabile *describitur exemplum*, qua *Chirurgus*, nomine PROBY, *alta operatione calculum virgini feliciter extraxit*; de quo infra, ubi de modo calculum in mulieribus educendi proponam, uberius acturus sum. *Hic solum miror, quod licet in laudatis Actis Anglicanis, & deinde etiam in altera*

(*a*) In Libr. *de Calculo*, Londini an. 1710. lingua Anglicana edito, pag. 152.

(*b*) Libr. de *Lithotomia* in Oper. Chirurg. p. m. 732. 733. sed male hanc sectionem *inguinalem* appellat; quia non in inguine, sed hypogastrica & pubis regione instituitur, atque inde etiam *hypogastrica* vocetur.

(*c*) In Differt. supra laudata.

(*d*) In Anthropograph. Cap. XXVIII.

(*e*) Ibid. pag. 816. ubi ait: operatio haec olim tentata, & nunc administratur satis feliciter.

(*f*) In Operat. Chirurg. Demonstrat. III. Artic. XIV. pag. 193.

altera Chirurgiae meae Germanicae editione, quae An. 1724. *prodiit*, relatum ſit, tamen nullus Anglorum, quorum tamen multi de hac operatione diſputarunt, ullam ejus mentionem fecerint; unde ſuſpicandum illud ipſis haud cognitum fuiſſe. *Ita nec Galli*, qui de *argumento hoc ſcripſerunt*, nobilem hanc obſervationem notarunt, *niſi poſt me ſolus* CAMILLUS FALCONET, Medicus Pariſinus, in Quaeſtione Medica, Chirurgica; *An educendo calculo, ceteris anteferendus ſit apparatus lateralis?* edita Pariſiis An. MDCCXXX. pag. 6. Quae igitur quum ita ſint, mirum utique videri poterat, quî factum ſit, ut praeſtantiſſimi quique Chirurgi ſive Lithotomi, & cumprimis Galli, *novam illam ſimplicioremque ac felici ſucceſſu aliquoties peractam curandi rationem nihilominus prorſus neglexerint atque abjecerint* (*a*); *quum tamen reliquis* facilior, longe ſimplicior atque multas ob rationes tutior, paucioribuſque ſymptomatibus obnoxia eadem videatur; *neque verendum facile ſit, ne partes generationi aut urinae excretioni ſervientes, ut veſicae ſphincter, aut ureter, aut urethra, aut inteſtinum rectum, aut arteriae venaeque majores*, qui hic nullae tales ſunt, concidantur vel lacerentur, neve fiſtula quaedam in perinaeo aut incontinentia urinae, aut impotentia aut ſanguinis nimia profuſio, inde concitetur: utpote quae commoda, praeter alia, doctiſſimus ROSSETUS jamdudum egregie de hac methodo expoſuit, Libr. de Partu Caeſareo, eamque propterea vehementer commendavit, oſtendendo ſimul *haec veſicae vulnera*, ſi cum abdominis cavo non communicant, & urina in illud influere nequeat, *non eſſe mortifera.*

III.

A DOUGLASIO *inſtaurata.* Atque his ipſis equidem ſimilibuſque aliis rationibus probe ponderatis, *Franconicam* iſtam calculos ſuper pubis oſſibus exſcindendi rationem ſpretam, quaſi poſtliminio in ſcholas Chirurgorum reducere atque inſtaurare ſtuduit *Jacobus* DOUGLASIUS, Medicus Londinenſis eruditiſſimus, qui partim ex ratione, nimirum ex ſitu, fabrica & nexu veſicae, partim ex eis, quae alii hac de re ſcripſerunt, in conſeſſu Acad. Reg. Lond. An. 1718. oſtendit, *calculum revera ex ſuperiori ſive anteriori corporis veſicae parte, quando ſectio rite inſtituitur, exſcindi poſſe;* ac deinde frater hujus, Joannes DOUGLASIUS, Chirurgus apud Londinenſes celebris, ipſo opere in homine vivo calculo laborante an. 1719 hoc praeſtitit, paulloque poſt id publicavit, edito circa annum 1720 Libello ſingulari, LITHOTOMIA DOUGLASIANA inſcripto: utpote in quo non ſolum argumentis quamplurimis, ex Anatome praeſertim petitis, idem confirmavit, & ſingula ſimul novae hujus Lithotomiae prae vulgari commoda recenſuit; ſed quod caput rei eſt, *exemplum quoque notatu digniſſimum adoleſcentis, ſedecim annos habentis, in quo feliciter* eandem ipſe primum adhibuerit, cum ipſa incidendi & calculum extrahendi ratione, propoſuit (*b*). Haud ita diu poſt eandem operandi rationem & a DOUGLASIO

(*a*) GARENGEOT. refert, Cap. *de alto apparatu*, unum inter optimos Lithotomos Pariſinos, & nominatim THIBAUTUM, licet commoda hujus methodi agnoverit, *nunquam tamen in homine vivo eum inſtituere voluiſſe*, eumque propterea redarguit. Sed quaero, cur ipſe hoc non praeſtiterit? cum alios hanc ob rem reprehendere velit.

(*b*) LISTERUS quidem, nobilis quondam Medicus Anglus, in itinere Pariſienſi, quod anno

GLASIO & a CHESELDENO, & ab aliis Chirurgis Anglis *saepius feliciter* institutam *esse ex litteris primo amicorum in Anglia tum degentium, & deinde* etiam ex novis Libris hac de re postea publicae luci expositis, uberius intellexi (*a*).

IV.

Ego vero cum & rationibus ex Anatome petitis, & a ROSSETO, DIONISIO ac DOUGLASIO propositis, hisdemque sat gravibus ac manifestis, experimentisque jam alias cum in cadaveribus a me saepius institutis, tum & in vivis a DOUGLASIO, CHESELDENO, aliisque Anglis sat felicibus ac multis comprobatam reperirem novam istam Lithotomiae methodum; ipsemet quoque illam primum, eadem ac FRANCUS & GREENFIELDIUS necessitate inductus, anno 1723. mensis Aprilis die XVII, in viro quodam *calculoso, qui tricenario jam major erat, hic* Helmstadii tentare *nullus dubitavi*; dum calculi fragmentum aliquod magnum, quod per plagam in perinaeo, *Rauiano modo* (quem alias jam aliquoties & forte primus inter omnes post RAUIUM, ut infra uberius exponam, exercueram) a me factam, *commode forcipe apprehendere, adeoque nec extrahere poteram*, quia forte *in foveam sive* diverticulum vesicae, qualia saepe ab *Autoribus observata sunt* (*b*), recesserat, facto, praesentibus multis medicinae studiosis & Chirurgis, proxima post primam operationem die, *sine ulla vesicae repletione*, utpote quae ejusmodi in casibus ob vulnus inferius fieri nequit, super pubis ossibus, ad ductum ROSSETI & DOUGLASII in corpore vesicae vulnere recto, ope scalpelli recti facto, eoque postea ope scalpelli curvi, cuspide lenticulata (*Tab. V fig. 5.*) sursum deorsumque dilatato, digitorum ope satis cito & facile, illud protraxi (*c*). *Nam miserabilis* hic homo *propter intensissimos, quos continuo* perpessus est, dolores anxius auxilium flagitabat, atque emori potius, quam diutius a calculo extorqueri malebat. Primis quoque *ab operatione diebus satis bene aeger sese habebat. Circa diem vero quintam vel sextam horror* atque postea mox aestus *aliquis*

Quando & quo successu ego ipsam primum instituerim.

anno 1699. Londini edidit, affirmat pag. mihi 238. se jam olim in Act. Acad. Reg. Lond. aliquid *de operatione hac instauranda scripsisse*; verum quia locum non addidit, ubi haec scripsit, eum reperire non potui. Si vero res ita se habet, aliqua forte instaurationis gloria ipsi prorsus denegari non poterit. Interea valde miror, quod nullus recentiorum Scriptorum Chirurgicorum Anglorum, quantum recordor, hoc quoque referat. Ibidem etiam scribit idem LISTERUS de duobus, quibus calculus per *glutaeum majorem* fuerit extractus. Qualis vero haec sit aut fuerit sectio, haud comprehendo, sed Anglis delucidandum commendo.

(*a*) Praecipui ex his sunt W. CHESELDEN *Treatise on the High operation for the stone*, hoc est, Tract. de alta operatione Lond. 1723. 8. *Anonymi* Cystotomia hypogastrica Lond. 1724. 4. Essay on Lithotomy by Dr. MIDDLETON 4. Lond. 1727. Traité de la Taille au haut Appareil, de Mr. MORAND, Paris, 1728 &c. DOUGLAS dissertation *on the High operation* 1729. in qua *sexaginta homines* hac ratione a variis, maximam partem feliciter, sectos indicat.

(*b*) Conf. *Tab.* XXXII. *fig.* 1. & 2. RIOLAN. Anthropogr. Cap. XXIII. *Mémoires de l'Académie de Chirurgie Tom. I. p.* 397.

(*c*) ROSSETUS, DOUGLASIUS, CHESELDENUS, MIDDLETONUS, MORANDUS, DRANIUS, GARENGEOTUS, aliique volunt, *ut vesica semper prius liquore impleatur.* Verum FRANCI, GREENFIELDII, ROSSETI pag. 282. BERRIERI apud MORANDUM Lib. de alto apparatu p. 249. descriptum & hoc meum exemplum demonstrant, rem etiam *sine repletione* succedere, si modo res rite, ut infra docebo, cauteque instituatur.

aliquis ipsum invadebant. His per adhibita medicamenta convenientia mitigatis, mirifici *lumborum atque dorsi dolores*, quos ante operationem jam tum idem senserat, cum nausea atque debilitate virium *remanebant.* Vulnus tam superius quam inferius absque doloribus quidem erant; sed purgationem tamen atque glutinationem, cum primis superius, haud quaquam recipiebat (*a*). Tametsi enim *emplastra* insigniter *glutinantia atque fascia lata* uniens (*vid. Tab.* V. *fig.* 8.) qualis adhiberi communiter in istiusmodi vulneribus abdominis solet, cum balsamo vulnerario praestantissimo *atque spleniis oblongis & crassis* utrinque juxta hanc plagam impositis, quam diligentissime applicabantur; urina tamen nihilominus inde prorumpebat; per fistulam autem naturalem sive urethram nihil omnino, per vulnus vero inferius parum profluebat. *Tandem post quatuor septimanas* homo *aegrotus*, debilitate summa atque nausea continua confectus, *emoriebatur* (*b*). *Inciso cadavere*, vesicae *vulnus inferius partim in cervice, partim in ipsa vesica* erat; *superius vero circa* partem *superiorem decenter institutum esse advertebatur.* Neque enim abdomen aut peritonaeum deopertum, neve laesa aut corrupta intestina, neve sanguinis aut urinae quicquam in abdominis cavo reperiebatur. *Renes autem insigniter ab ulceribus atque purulenta materia distenti* veram dolorum in lumbis & dorso intensissimorum, ceterarumque noxarum gravissimarum, atque ipsius denique mortis caussam manifestissime demonstrabant.

V.

Prima curationis hujus difficultas.

Sed *quicquid tandem harum rerum sit, tamen, ut aperte, quod res est, dicam, primum istud Lithotomiae altioris specimen* meum, quantumvis etiam promta operatio fuerat, efficiebat, ut, contra, quam ROSSETUS atque DOUGLASIUS scripserant, *insigniter utique dubiam*, praecipue si *ad vulneris glutinationem* respexeris, novam istam calculos super pubis ossibus exscindendi rationem esse, ego arbitrarer. Neque id ipsum quidem absque gravissimis rationibus. Quum enim primo, quemadmodum ex Anatomicorum institutis patet, inferior vesicae pars sive cervix sphinctere valido instructa sit & quasi praemunita; ipsaque urina non tam sponte sua profluat, quam potius a vesica,

(*a*) DOUGLASIUS aliique Angli quoque notarunt, quod, ubi vulnus suppurationem & purgationem non admisit, aegros non servari potuisse.

(*b*) Doctiss. WINSLOVIUS in Epist. ad MORANDUM de *alto apparatu* data, quae in MORANDI Lib. de hac operatione Parisiis A. 1728. edito, continetur; scribit pag. 329. *Apparatum altum in Anglia* a DOUGLASIO, *in Gallia vero* a MORANDO *esse instauratam*, utpote qui eum A. 1727. primus Parisiis, ut ipse refert, instituit. Ego vero quia eum jam diu ante MORANDUM, quod praefiscine dixerim, nimirum A. 1723. perfeci, *primus forte ero, qui & inter Gallos & inter Germanos ipsum instituit*, remque totam jam A. 1724. in altera Chirurgiae meae editione descripsi, imo & ad WINSLOVIUM ipsum in epistola d. 14 May. 1723. Helmstadii data, quae in Libello DOUGLASII, mox citando, pag. 126. continetur, perscripsi. Quare miror, cur nemo neque inter Gallos neque inter Britannos, qui post A. 1724. de hac operatione scripserunt, hujus rei mentionem fecerit, solo Jo. DOUGLASIO excepto, in Diss. de *alta operatione* An. 1729. edita, pag. 126. & 128; cum tamen mea Chirurgia satis & in Hollandia & in Germania ubique nota fuerit, eamque etiam SERMESIUS, Medicus Amstelodamensis, in Lithotomia Douglassiana, quam A. 1726. Belgica lingua Trajecti ad Rhenum edidit, jam descripserit.

ca, naturaliter & cum vi quadam per tunicam ſuam muſculoſam ſeſe contrahente exprimatur; mirum videri haud quaquam debet, quod, ſimulatque veſica, per intus collectam urinam velut irritata, ſeſe conſtringit, citius aut facilius ex aperto nullumque ſphincterem habente vulnere, quam per conſuetum atque anguſtum ſphinctereque clauſum iter ſuum prorumpat, itaque mirifice glutinationem impediat. Accedit, *quod ejuſmodi vulnerum abdominis orae non niſi difficillime conjungi ſoleant atque glutinari: ſiquidem a muſculis abdominis obliquis & tranſverſis*, ab alba ſive media ventris linea verſus vertebras & ilei oſſa extenſis, continuo eadem diſtenduntur.

V I.

Neque vero glutinationis difficultas ab orarum vulneris diſtentione tantum, ſed inde quoque utplurimum naſcitur, quod *deligatio protinus a profluente urina vitiatur atque prorſus inanis redditur.* Quamtumvis enim *magno egomet ſtudio* id egerim, ut in homine iſto calculoſo, quem *ſecundum altam hanc Lithotomiae rationem tractaveram, bis vel ter quotidie vulneris orae comprimerentur*, atque, *balſamo vulnerario* optimo inunctae, per *emplaſtra glutinantia* longiſſima, fereque abdomen integrum cingentia, quam exactiſſime invicem conjunctae continerentur; & ſplenia denique bene longa atque craſſa, utrinque juxta plagam poſita, faſciae unientis praelongae robuſtaeque ſubſidio deligarentur; tamen nihil iſthaec omnia proficiebant: quin ſplenia potius atque faſciae, emplaſtris glutinoſis ab urina profluente reſolutis, ita ſemper brevi madefiebant, ut quam frequentiſſime quidem per dies ſingulos innovari vinctura deberet; *ſed glutinatio tamen vulneris nihil interim ſuccederet.* Atque ut ne quis forſan opinetur, nos aliquid omiſiſſe vel neglexiſſe eorum, quae ad iſtiusmodi vulneris glutinationem neceſſaria ſint, obſervaſſe juvabit, *neminem adhucdum glutinationis modum* meliorem eo, *qui a nobis eſt adhibitus, propoſuiſſe.* Quin imo DOUGLASIUS, perinde ac GREENFIELDIUS fecit, in Libello ſuo *ne verbum quidem de glutinationis modo* ſive artificiis addidit; dum non niſi generatim illud ſcripſit, *ſeſe hominem calculoſum intra quatuor ſeptimanas in ſanitatem priſtinam reſtituiſſe.*

Altera curationis difficultas.

V I I.

Ex jam jam propoſitis luculentiſſime, ſi quid ego video, apparet, egregie *utique falli eos, qui Lithotomiam altam prae ceteris calculum educendi modis a facili & promtiſſima vulneris glutinatione commendabilem eſſe ſtatuerunt.* Quod enim ipſi, urinam, ſecundum naturales corporum fluidorum regulas, longe *facilius ex infima veſicae parte*, hoc eſt, per colis fiſtulam, quam per vulnus in ſuprema veſicae parte factum, profluere, neque facile fiſtulam quandam in perinaeo, ceu fieri quandoque in communibus Lithotomiae methodis, propter urinam continuo deſtillantem, ſolet, excitari per Lithotomiam altam poſſe judicarunt, id nihil eſſe, prudentiores quique facile intelligunt. Quandoquidem enim urina non tam proprio pondere ſuo per fiſtulam penis elabitur, quam potius a veſica naturaliter coarctata, diaphragmate opitulante, exprimitur; abeſſe vix poteſt, quin citius ex vulnere diducto, quam per urinae fiſtulam ſive urethram, ſphinctere valido clauſam, profluat. Atque id

Glutinatio vulneris ſubinde difficillima.

ipsum equidem, nisi ego fallor, in caussa mihi fuisse videtur, quare *Chirurgi operandi modum* istum, licet satis *feliciter a quibusdam*, ut supra dictum est, *adbibitum, unanimi propemodum consensu* diu *omnino spreverint.* Quod autem nemo illorum vetustiorum, qui curandi rationem illam descripserunt, de *mirifica ista glutinationis difficultate, vel & universim de glutinationis artificio mentionem fecerit*, id *ipsum equidem tantum abest, ut forte fortuna factum sit*, ut *callido* potius *consilio atque propterea factum esse* videatur, ne qua forte difficilioris *glutinationis istius culpa curantis imprudentiae tribuatur.* Rari enim atque adeo *rarissimi Medici sunt, qui vel* HIPPOCRATIS, *vel meo etiam exemplo*, curationes suas minus feliciter confectas aperte describant, posterisque in exemplum prudentiae proponant. Plerique enim, nec sine ratione quidem, verentur, ne *imprudentiores atque invidi materiam calumniandi inde arripiant*, neve a Medico *interfectos statuant*, qui servari propter ipsam noxae gravitatem nulla ratione poterant. BONNETUM aliquoties in hominibus calculosis Lithotomiam altam adhibuisse, TOLETUS equidem scribit; (*vid. supra N.* 1.) sed ex aliorum hominum relationibus. *Quo successu quibusve artificiis vulneris glutinatio instituta sit*, neque a BONNETO, neque a TOLETO memoratum legimus. Quin BONNETUM atque Gallorum Chirurgos plerosque postea fere *omnes secundum communem sive majoris apparatus Lithotomiae methodum calculosos ad haec usque nostra tempora postmodum tractasse*, testis est *historia atque recentiorum experientia.* Ut proinde nihil a veritate alienum statuere nobis videamur, si dixerimus: *rarissime a* BONNETO atque forte *non nisi tum Lithotomiam altam* susceptam *fuisse, quando* calculi *secundum communem curandi rationem exscindi vel protrahi neutiquam potuerunt* (*a*). Forsan *enim indecorum atque* ab *excellentis* Chirurgi *auctoritate alienum ipsis visum est*, fateri, plagam aliquam, quae levior multis videri poterat, vel nullam omnino, vel difficillimam saltem curationem recipere. *Gallos autem* una cum BONNETO praestantissimisque Chirurgis aliis, propter glutinationis praecipue difficultatem, *ab alto apparatu hactenus abstinuisse, haud improbabiliter inde conjicimus*, quia praeter hanc nulla sufficiens ratio patet, quare ipsi *communem Lithotomiae rationem eamque nondum adeo*, ut nunc est, *excultam*, novae isti *posthabuerint*, quae promta inprimis est, atque propter varia commoda, N. 1. circa finem a nobis relata, commendabilis. Faciamus autem denique, feliciter *glutinationem a* DOUGLASIO *institutam esse*, utpote in *homine juvene atque robusto, calculumque haud valde* magnum sentiente; tamen quo minus perpetuum altoque apparatui proprium esse commodum illud judicemus, diversi utique *calculosorum habitus* pro-

(*a*) Posse enim quandoque graves istiusmodi casus incidere, *ubi nec ab excellentissimis quidem Chirurgis protrahi calculus ex plaga in perinaeo facta queat*, non ex FRANCI atque GREENFIELDII exemplis tantum, sed & ex apertis quoque Chirurgorum recentiorum atque expertissimorum relationibus manifestum est. *vid.* RUYSCHIUS *observ.* 89. Vita Olai BORRICHII, in conspect. script. chem. illustr. SERMESIUS *in Lib. de Lithotomia.* DOUGLAS. ubi aliquot extant hujus rei exempla in praefatione. DENYSIUS Obs. Chirurg. *ubi ipse* RAUIUS *calculum extrahere non potuit*, p. 69. 71. aliaque, ubi alii id non potuerunt, pag. 90. ad 92. item praefatio COLOTI Libro de Lithotomia praemissa pag. 43. Ita & Samuel PYE, Chirurgus Anglus, fatetur, sibi casum occurrisse, ubi calculum in perinaeo educere non potuit, in Obs. de Lithotom. p. 16. & 17.

prohibent. Saepius enim, quemadmodum ex exemplo a me propofito liquet, calculi curatio iftiufmodi hominibus adhibenda eft, qui & natu jam tum grandes funt, & a quamplurimis noxis aliis ita graviter infeftati & quafi jam confecti, ut *aut difficulter admodum, aut prorfus etiam* non perduci *ad glutinationem vulnera iftiufmodi valeant.* Quam equidem propter cauffam nihil a prudentis Medici officio alienum admittere cenferi nos poteramus, fiquidem tunc ftatueremus, *Lithotomiam altam pro praeftantiffima calculum fecandi ratione neutiquam haberi neque* tuto commendari Chirurgis ante poffe, quam *certiora* plagam *glutinandi artificia* & a *Medicis excogitata* fint, & quamplurimis exemplis comprobata. Quod enim TOLETUS *exiftimat, vulneris hujus glutinationem aeque promtam effe, atque illa, quae fit in abdominis vulneribus reliquis*; id ipfum indicio eft, virum clariffimum *experimentis hac in re deftitutum fuiffe*, atque folum conjecturis fallacibus locum dediffe. Ceterum *an hic in apparatu alto fupra veficam cum fructu inftitui*, a ROSSETO atque SOLINGIO (*a*) commendata, *gaftroraphia poffit*, dubito; cum hae veficae puncturae facile gravia mala concitare poffint, & nonnulli prudentiores Chirurgi facere hujus rei experimenta quaedam, fed fine emolumento fuftinuerint (*b*).

VIII.

Praefertim in illis, qui mali habitus funt.

Hactenus, quid olim atque anno praecipue fupra millefimum feptingentefimum vigefimo quarto, quum has Inftitutiones meas Chirurgicas lingua Germanica confcriptas in lucem denuo emitterem, de Lithotomia alta fenferim, explicavi (*c*): fequitur, *ut, quid nunc jam de illa fentiam, uberius exponam.* Scilicet poftquam ego penitius fingula, quae in hac ipfa curandi ratione factu neceffaria funt, una cum recentioribus feliciter admodum a DOUGLASIO, CHESELDENO, THORNHILLIO, SMITHIO, PYO, MACGILLIO, MORANDO, me atque aliis confectae curationis hujus exemplis circumfpexi, haud obfcure ex quamplurimis promte ac feliciter curatis intellexi, maximam illam *glutinationis difficultatem non tam a vitio methodi vel ab ipfius vulneris loco aut gravitate, quam potius a pravo corporis habitu aliifque morbis junctis provenire.* Namque *in hominibus junioribus, praefertim pueris ac juvenibus*, cetera fanis facile utplurimum *& feliciter vulnus glutinatur*, ficubi juftam modo vincturam aliquam five deligationem cum unguento primum digeftivo atque balfamo dein vulnerario communi, balfamo fcilicet *copaivae*, aut ARCAEI, aut fimili alio, una cum conveniente victus regimine diligenter Chirurgus adhibuerit. Quod ipfum equidem eo confidentius affeverare nunc aufim, quo magis luculenta iftiufmodi hominum exempla funt, quos feliciter DOUGLASIUS, CHESELDENUS, & alii modo nominati, atque egomet ipfe poftea fecundum iftam Lithotomiae rationem priftino vigori fuo reftituimus; & quorum ultimorum quorundam prolixior jam facta mentio eft in illa *differtatione*, quam *de alto apparatu* anno jam 1728. in lucem publicam emifi. Ut proin-

(*a*) Loc. citat.
(*b*) *Middleton* Lib. cit. p. 35. *Morand.* Tr. de alto Appar. p. 132. *Praebifch* de alt. Oper. p. 7.
(*c*) Supra jam §. III. monui, neminem Gallorum & Anglorum, qui poft annum 1724. de hac re fcripferunt, hujus obfervationis mentionem feciffe, folo Jo. DOUGLASIO excepto.

proinde facere aliter haudquaquam possimus, *quam ut hunc* calculos *super pubis ossibus exscindendi rationem in pueris* ac *juvenibus ceteroquin sanis*, quorum nullus mihi adhuc mortuus est, & quales etiam fere omnes a praedictis viris restituti sunt, *egregiam multisque in casibus haud contemnendam Lithotomiae methodum esse statuamus* (*a*), praesertim si calculus altius in iis haeret, quam ut pro parvo apparatu ope digitorum ad infimam perinaei regionem, quemadmodum subinde fit, commode propelli queat; vel forte asper valde & spinosus percipiatur. *In pueris tamen & infantibus, qui vehementer clamant*, ut nulla prorsus vesicae repletio propterea fieri queat, quale exemplum MORANDUS descripsit (*b*), si calculus non spinosus & ad perinaeum digitis deduci potest, *ego parvum apparatum alto, tanquam certiorem & minus periculosum, praefero.*

IX.

Cavendum ne mors calculosorum operationi huic tribuatur.

Non *sum equidem nescius, exstare utique exempla eorum, qui post* confectam *hanc operationem, modo citius modo tardius, exspirarunt.* Sed quia & post alias methodos nonnulli, imo multi subinde moriuntur, minus justa collectio foret, si quis statueret, ab vulneris hujus in parte anteriori vesicae gravitate, vel a vitio quodam alio huic methodo annexo, eosdem semper periisse. Fere singulos etenim, qui post adhibitam Lithotomiam altam emortui sunt, cum propter pravum corporis habitum viresque jam nimis detritas; tum & vel maxime propter gravissima *renum & vesicae ulcera* interiisse, incisorum cadaverum lustratio quam manifestissime demonstravit (*c*). *Praeterea in aetate provectioribus* sive *senioribus trigesimum annum supergressis*, quia hi plerumque diu a calculo conflictati, atque vel gravi ulcere renum aut vesicae, vel alio quodam morbo simul laborant, vel viribus jam nimis exhausti sunt, eam ut plurimum haud feliciter succedere in meis aegris, & in eis qui à DOUGLASIO describuntur (*d*), imo & in MORANDI exemplo (*e*) observavi; dum quidam vel ob haec vitia, alii *ex abscessu in cellulari circa vesicam* substantia suborto, alii ex cancro vesicae perierunt: *adeoque in virili & senili aetate illam vix amplius instituam, nisi necessitas forte* quaedam, & cum primis ea, quando calculus in perinaeo educi non posset, hoc exigat. *Cavendum itaque diligenter est, ne, si qui forte servari* nulla curandi *ratione alia potuerunt*, ipsorum *mortis culpa temere* in Lithotomiam *altam*, ut nonnulli fecerunt, *conjiciatur*; *neve statuatur*, longe gravius *homines calculosos periclitari*, *longeque facilius emori*, siquidem Lithotomiam altam ipsi sustinuerint, quam si secundum communem, id est, magnam, aliamve secandi rationem fuerint tractati. Ceterum quo facilius innocentissima illa curandi ratio *ab injustis criminationibus vin-*

(*a*) Ita etiam a DRANIO, Lib. qui *Parallèle* inscribitur, pag. 105. & GARENGEOTO *multis in casibus praestantissima operatio habetur*, *une opération excellente* Chirurg. T. II. p. 274. si modo Chirurgi limites peritonaei circa vesicam probe observent.
(*b*) Lib. de alto apparatu pag. 249. & 250.
(*c*) Optime prae ceteris hoc videri potest ex DOUGLASII diss. *de alto apparatu*, in qua plurima ejusmodi exempla referuntur, praesertim in Append. p. 85. & seq.
(*d*) Ibid. & praesertim pag. 91.
(*e*) Descripto in Libello de alta operatione, *Traité du haut appareil* p. 212.

vindicetur, Chirurgorum est prospicere, *ne qua facile ista calculum secandi ratio in illis adhibeatur, qui aut insignem corporis jam debilitatem aliquam, aut gravissimas noxas alias sentiunt*, aut ultra *annum trigesimum* constituti sunt. Nam *nullus adhuc ex pueris & juvenibus*, quos hac ratione a calculo vesicae *liberavi*, *mihi mortuus* est, & plerique etiam alii ab aliis servati sunt (*a*); *sed solum seniores*, qui trigesimum jam annum superarunt, vel alias a morbis fere confecti fuerant. Ceterum, quemadmodum etiam rectissime DOUGLASIUS observavit, *malum plerumque certissimaeque mortis signum esse solet, si neque suppuratio, neque expurgatio vulneris rite procedunt.* E contrario *illi, in quibus feliciter suppuratio succedit*, id quod in junioribus & ceteroquin sanis plerumque bene contingit, *fere semper ad sanitatem perveniunt.*

X.

Vesicae situs & habitus ratione hujus operationis.

Quid de calculi per adhibitum apparatum altum curatione statuendum sit, explicavimus: sequitur, ut ipsum *operandi modum*, & cumprimis quomodo ego eum instituere solitus sum, paullo curatius exponamus. Antequam vero hoc fiat, opus esse existimo, ut in *tironum gratiam* nonnulla *de vesicae situ, nexu, conformatione & habitu* prius moneam; quia *scientia horum accurata* summe hic est necessaria. Igitur *si cadaver virile aperitur & in vesicam* inquiritur, *ea utplurimum*, praesertim si vacua est, ita *collapsa & sub ossibus pubis atque intestinis* abscondita latet, ut vix quicquam de ea in conspectum prodeat. *Sed si vel flatu vel injecta aqua ipsa repletur, gradatim extenditur*, & tandem notabiliter supra ossa pubis versus umbilicum sese expandit, ut magna eaque superior ejus pars, *corpus nempe & fundus*, egregie conspici queant. Hoc ut *tironibus melius innotescat*, *figuras nonnullas* Tab. XXX, maximam partem ex praestantissimo CHESELDENO mutuatas (*b*), hic in auxilium vocabo. Itaque fig. 1. indicatur cadaver situ obliquo, paullo ad dextrum latus inclinatum, & in eo potissimum venter, in quo remotis tegumentis communibus & musculis abdominis peritonaeum intestina obtegens & cum primis vesica litt. A magna ex parte, quoad corpus & fundum se ostendit, decem unciis aquae (*c*) repleta. B urachus, quo umbilico nectitur; C C arteriae umbilicales; & D D ossa pubis, tegumentis reflexis tecta, ut sic quantum vesica bene repleta super ossa pubis in ventre emineat, patescat. Fig. 2. exhibet abdomen penitus, remoto sive dissecto etiam peritonaeo, apertum, & in eo vesicam viginti unciis aquae distentam; sed sic, ut interior peritonaei lamina AAAA, quae firmiter hic ei adhaeret, relicta, exterior, cellulosa scilicet, quae musculis abdominis proxima, ablata sit. Litt. B B denotant illam vesicae partem, musculis abdominis, & cum primis pyramidalibus & rectis proximam, remota lamina exteriori cellulosa, ita ut fibrae musculosae ejus in conspectum

(*a*) Patet hoc ex eodem DOUGLASII Libello & ex aliis Scriptoribus, qui hac de re commentati sunt.

(*b*) Libro de alto apparatu, Anglice conscripto, An. 1723.

(*c*) *Modum vesicam* pro hac curatione *prius aqua vel liquore alio conveniente replendi* primus docuit ROSSETUS, Lib. de partu caesareo, pag. mihi 263. & seq. edit. Paris. an. 1590. *Hoc vero non semper absolute esse necessarium*, jam supra §. IV. ostendi, aliisque infra indicandis exemplis §. XI. cognosci potest.

tum veniant. CCCCC limites laminae peritonaei interioris, vesicam & cumprimis ejus fundum obtegentis, ubi intestina eam tangunt & qua vesica ex cavo abdominis excluditur (*a*). DD ossa pubis, EE intestina; BB vero locum medium corporis vesicae distentae, qui in operatione alta inciditur. Fig. 3. designatur *dimidia eaque dextra pars abdominis aperta*, tegumentis & intestinis ablatis, in situ recto. Litt. AA, vesicae pars suprema, *quae proprie fundus appellatur*, peritonaeo obtecta, cavum abdominis respiciens, & quam intestina attingunt; cujus terminus sive limites in vesica distenta ad Litt. aaaa. BBB, ipsum corpus vesicae, valde extensum, in latere dextro, musculis abdominis alias junctum, quod cum cavo abdominis non communicat, sed per limites peritonaei aaaa ab ipso distinctum & separatum est, atque si laesum vel incisum est, intra terminos aaaa, urinam non in abdomen effundit, sed extra corpus, & speciatim in alto apparatu, super pubem bb, locum, ubi in alta operatione vesica incidi solet, ubi vulnera vesicae non sunt lethifera; CCC, arteria umbilicalis dextra; DD, urachus, E, os pubis parte tegumentorum tectum; F, ligamentum latum hepatis; G, pars hepatis; H, pars renis dextri; I, pars ureteris dextri; KK, membrana adiposa; L, musculus pyramidalis sinister; MM, musculus rectus sinister. Fig. 4. indicare volo abdomen apertum, & in ipso *vesicam, eo in statu, quando parum vel modice distenta est:* ubi AAAAA fundum ejus peritonaeo cinctum ostendit, cujus laesio mortem infert; BBB vero, partem vesicae extra peritonaeum, inter hujus limites, linea CCC indicatos, & ossa pubis DD, hic valde angustam sive exiguam (*b*), ut inde intelligatur, quam caute tunc procedendum sit, quando vesica parum vel nihil distenta, operatione alta calculus inde extrahendus; & quomodo tunc *incisio vesicae non amplo, sed angusto scalpello*, quam cautissime sit perficienda. *Quando enim vesica in fundo, hoc est, in suprema, sive ea parte vulneratur, ubi interna peritonaei lamella cingitur*, & urina per vulnus *in abdomen influere potest, nimirum* in parte AAA fig. 2. 3. & 4. ubi peritonaei interna lamella cincta, lethiferum est vulnus, atque non nisi in parte extra peritonaeum BBB, vesicam incidere hic licet. EE intestina indicant.

XI.

Operandi modus quis sit. His fundamenti loco praemissis, sine quo temere quis hanc operationem suscipit, sequitur nunc *ipsa alta sic dicta sectio sive operatio.* Scilicet, *praemissa, ut decet, praeparatione* (*c*), aegrotus *ante omnia super mensam lectumve sic resupinatur, ut nates paullo altiores sint capite, diligenterque quoad manus, pedes, coxas, caput atque pectus ab adstantibus* robustis *comprehenditur*; *vix enim, ut lige-*

(*a*) Garengeot quidem perhibet, *vesicam extra ventrem esse; (hors du ventre,* Chirurg. T. II. pag. 274.) *verum hoc falsum mihi esse videtur.* Est *quidem vesica extra peritonaeum, praesertim* si *collapsa* est, *sed non extra ventrem:* quia sita est in pelvi, quae est cavitas illa abdominis inferior, quam ossa innominata & os sacrum efficiunt, quae consensu omnium reliquorum Anatomicorum *ad ventrem pertinet.* Quaecunque igitur pars in hac pelvi est, illa etiam in ventre sive abdomine sita est.

(*b*) In Bidloi Tab. 41. hoc spatium adhuc angustius, attamen una cum peritonaei plicis ad latera bene repraesentatur.

(*c*) Haec quanti sit momenti ratione & exemplis docet Middleton. Lib. cit.

ligetur, si idonei ministri praesto sunt, ob metum, qui aegris inde saepe incutitur, hic opus est: quam etiam ob caussam nonnulli *lectum tabulae praeferunt* (*a*). Capiti etiam pulvinar subjiciatur, ut sic dorsum quasi vacuum sit, quo musculi abdominis aliquo *modo* relaxantur. *Deinde catheter aliquis cavus argenteus*, idemque *in altero extremo fistula flexili vel coriacea*, vel ex aspera arteria galli indici, cum DOUGLASIO, vel, ut CHESELDENUS praecepit, *ex uretere bovis*, vid. Tab. XXX. fig. 5. A A, D D D atque syringa ampliori instructus; quae cum tubulo C conveniat, leniter ac pedetentim in vesicam demittitur, itaque tanta aquae tepidae, vel decocti hordei, aut lactis portio in eandem blande compellitur, quantam aeger sine insigni molestia aut dolore perferre potest, aut quanta quidem sufficere pro explenda atque aliquatenus saltem distendenda vesica videtur (*b*). Quo *rite peracto*, *catheter hic e vesica retrahitur*, atque penis mox, ne aqua *injecta rursus effluat*, *ab administro quodam comprehenditur*, & *urethra gnaviter comprimitur*, vel ad perinaeum etiam deprimitur; vel *etiam ligula* vel funiculo plano modice constringitur. Tum a dextra aegri stans, jubeo, *ut prudens aliquis minister*, *indice & medio digitis in anum curandi insertis*, *calculum cum vesica sursum pellat* sive elevet; ego vero cutem primo *cum pinguedine atque deinde pedetentim* & gradatim abdominis musculos, per *adhibitum scalpellum quoddam exiguum*, quale videri potest *Tab.* XII. *fig.* 14. vel aliud simile (*c*), in manubriolo probe firmatum, super pubis osse, vel in ipsa linea alba (*d*), vel tamen mox *juxta infimam albae lineae partem*, (vid. Tab. XXX. fig. 3. bb, vel fig. 4. BC) linea recta sensim, & quam providissime fieri potest, incido. Debet autem *plaga externa in pueris tres circiter digitos* latos, in adultis *vero quatuor* digitorum vel palmae amplitudinem longitudine sua adaequare. Denique simul ac *digitis alterutrius manus in vulnus insertis*; & cumprimis *indice sinistro summam pubis ossium* partem & supra horum *juncturam humorem istum*, *qui vesicam distendit*, persentisco; (quod ipsum tamen, praesertim in vesica parum vel modice etiam distenta, vix vel saltem non tam facile, ut nonnulli perhibent, ob spasmos partium in operatione, vel ob vesicam duriorem, aliasve ob caussas contingit)

(*a*) Ut CHESELDENUS Lib. de alta operat. p. 6. MORANDUS & WINSLOVIUS in *Morand.* Lib. de alto apparatu pag. 232. & 331. quod vero ROSSETUS *jam praecepit* Lib. cit. p. 270.

(*b*) Nonnulli, & inter hos etiam GARENGEOT. l. c. p. 250 volunt, ut *eousque extendatur aqua vesica, donec per gibbum sive tumorem in pubis regione sentiri queat.* Sed hoc quidem in mortuis, verum, ut usu didici, ob spasmos & ob dolores in vivis vix cognosci potest. Imo exempla apud CHESELDENUM *referuntur*, *ubi vesica a nimis magna injectae aquae copia disrupta* est. SOLINGENIUS suadet, ut *flatu*, *folle injecto*, vesica distendatur, in Oper. Chir. p. m. 259. sed *hoc nihil prodest*, imo, ut noxium, jam a ROSSETO rejectum est, l. c. p. 276.

(*c*) Vid. Tab. XXXI. fig. 8. vel fig. 18. quale ALBUCASIS jam pro calculo excidendo commendavit Part. II. Cap. LX.

(*d*) Quidam, atque inter hos potissimum etiam GARENGEOT, *sectionem lineae albae periculosam adeoque serio vitandam esse praecipiunt.* Sed non solum experientia optima rerum magistra, *hanc cautionem vanam* esse, me & plerosque supra laudatos viros, qui hanc operationem ipsi perfecerunt, docuit, eamque aeque facile, ut musculi, rursus glutinari; (conf. MORANDI Lib. de alta operatione pag. 92. 209. 235. 350.). Verum WINSLOVIUS in eodem Libro pag. 336, *istam cautelam nullius momenti* & fere ineptam esse asseverat.

tingit) tunc *vel praedicto scalpello, vel etiam falcato, eoque acuto*, vesicam, *ut mox uberius dicam, proxime supra juncturam ossium* pubis incido; vel etiam, ut semel commodissime & non sine successu feci, *acu* sive *clavo cuspide triangulari* (Troicar) sine cannula, Tab XXIV. fig. 2. eam aperio. Verum *si vesica parum, vel prorsus non repleta est*, cautius, ne *fundus vesicae laedatur*, agendum. Nam tum *indice manus* sinistrae, *vulneri juxta pubis ossa inserto* (*a*), *peritonaeum*, quod tunc ossibus *pubis vicinum est*, & quasi incumbit, a pubis ossibus sursum blande diduco, ne vel hoc, vel fundus laedatur, & scalpellum angustum sive tenue, vel etiam acum illam triangulari cuspide provide juxta pubis ossa in vesicam, *sed non in fundum*, ut nonnulli male docent, verum *in corpus vesicae & quidem oblique sub ossibus pubis versus cervicem ipsius*; sicut ROSSETUS jam dudum *recte docuit* (*b*), *demitto*, sic tamen *ut exiguum cuspide tantum fiat vulnusculum*. Quo *quidem facto, pars liquoris* vel aquae *injectae, vel urinae etiam retentae*, statim *ex hoc* vesicae vulnusculo prorumpit (*c*). Per idem vero foraminulum sive *plagam* mox *scalpellum incurvum* aut directum, sed *lenticulatum, sive nodulo loco cuspidis instructum* (*vid. Tab.* V. *fig.* 3. 4. & 5.) in vesicae cavum insero, directoque sursum, versus vesicae fundum lenticula sive globulo, aut obtuso apice, vesicam quoque sursum versus ducto scalpello, ad unum vel binos digitos, pro aegrorum magnitudine, prudenter concido: ita vix & ne vix quidem peritonaeum vel fundus vesicae laeditur, sed solum corpus vesicae Tab. XXX. fig. 2. BB, & quidem prope cervicem ac circa medium aperitur; peritonaeum vero AAA fig. 2. 3. & 4. manet integrum, atque nondum adhuc hoc modo illud laesi. Sunt qui volunt, *vesicae incisionem a parte superiori esse inchoandam*, & quidem mox sub uracho, *& inde ad os pubis continuandam*, idque unica sectione (*d*), hancque meam incidendi rationem, quam a ROSSETO ac DOUGLASIO didici, damnant atque periculosam proclamant, hacque in re *maximum totius operationis periculum consistere affirmant* (*e*), id quod ipsis libenter concedo. Verum quia raro & *vix unquam certi esse possumus, quousque distenta* vesica, & ubi locus *ille sit sub uracho*, quem *incidi volunt, meam* modo *descriptam securiorem esse judico*, praesertim si scalpello lenticulato, quem tamen nonnulli illorum etiam rejicere videntur, cogitate & prudenter fiat. Hac enim ratione nunquam adhuc peritonaeum dissecui, licet operationem in aliquot casibus, ubi nulla vel saltem parca admodum vesicae repletio aderat, rite perfecerim, *cum e contrario illi, qui a parte superiori incisionem inchoarunt*, licet vesicam probe, & quantum forte fieri potuit, repleverint, *peritonaeum conciderint*, & aegri cum gravibus symptomatibus mortui sint (*f*). Praeterea mea incidendi ratio tam in vesica bene impleta, quam etiam in eis casibus, ubi parum

(*a*) Hic modus a nullo, quantum novi, est descriptus.
(*b*) Lib. de partu caesareo, pag. mihi 271.
(*c*) Qui amplo scalpello vesicam hic perforare vult, facile ejus fundum laedit, eique vulnus lethiferum infligit.
(*d*) Vid. CHESELDEN. de alta operatione. MIDDLETON de Lithot. p. 17. 18. MORAND. Tr. de alto apparatu, pag. 93. 94.
(*e*) MIDDLETON loc. cit. pag. 20. MORAND. p. 100.
(*f*) MIDDLETON p. 35. 36. MORAND. p. 131. 134.

rum vel nulla prorſus ratione repleta veſica eſt; ergo in omnibus ſuccedit; *alter vero modus* non niſi in veſicis *multum aut quam maxime diſtentis ſuccedit:* quare & THIBAUTUS, magnus haud pridem Lithotomus Pariſinus, ut WINSLOUS & MORANDUS referunt (*a*), eam huic praetulit. Utplurimum vero quando vulnus veſicae inflixi tantum, ut *digitum juxta ſcalpellum lenticulatum immittere poſſim*, *indicem ſiniſtrae manus immitto*, eum verſus fundum *veſicae in formam unci incurvo*, eo veſicae partem ſuperiorem verſus umbilicum blande traho, & plagam deinde ope ſcalpelli uberius, deorſum verſo ſcalpello, ad *oſſa pubis & collum veſicae diduco*; quo ipſo *ea utplurimum ſatis ampla fit.* Interea tamen mox poſtea alterius quoque *manus indicem in veſicam demitto*, eoque & calculi ſitum & magnitudinem & an forte, ſi calculus magnus, uberior vulneris diductio neceſſaria ſit, exploro: atque hac re perſpecta, ſi uberior dilatatio opus eſt, digito in veſica adhuc relicto, ipſam paullulum attollo, *ac vulnus ſcalpello lenticulato vel ſurſum, vel deorſum*, vel utrinque, quantum pro calculi magnitudine ſatis eſſe ac tuto ſine laeſione fundi fieri poſſe judico, dilato (*b*). *Sin vero in calculo minori plaga jam ſatis ampla eſt*, ſcalpellum pono atque adminiſtrum illum, inſertis in aegroti anum digitis anterioribus, *calculum, quoad fieri poteſt*, iterum quam diligentiſſime ſurſum *verſus compellere jubeo*: ipſe vero vel per immiſſos digitos, quando calculus parvus eſt, ut quandoque feci, vel &, ubi digiti, (nimirum ſi calculus magnus) ſoli haud ſufficiunt, per demiſſum ope digitorum uncum, Tab. XXVII. fig. 10, aut forcipem calculariam, prout commodiſſime comprehendi poteſt, eundem protrahere ſtudeo (*c*). Quibuſdam, *qui catheteris immiſſionem & aquae injectionem pertimeſcebant*, infuſum *theae largiter antea bibendum dedi*, clauſa *interim ferramento* Tab. XXVI. fig. 9. *urethra, ut veſica ab urina diſtendi aliquantulum potuerit*, atque ſic eam & apte incidi & calculum commode extraxi, licet ſint, qui hoc fieri poſſe negent (*d*). *In eis, ubi calculum per vulnus in perinaeo educere non potui*, id quod bis mihi accidit, & *ubi veſica neque aqua injecta, neque urina retenta*, ob praedictum vulnus, *diſtendi potuit*, quemadmodum id & GREENFIELDIO & forte etiam FRANCO contigit, cute, pinguedine inter rectos abdominis muſculos caute inciſis, digitum indicem manus ſiniſtrae inter os pubis & peritonaei membranam (conf. Tab. XXX.

(*a*) MORAND. Lib. de alta operat. pag. 333.

(*b*) Perhibent varii *ac ſi vulnus poſt primam inciſionem in hoc modo diduci amplius non poſſet aut liceret*, verum ſcalpello lenticulato hoc tuto fieri poteſt.

(*c*) Pro *vitio* altae operationis reputat DENYSIUS pag. 113. quod *calculus digitis ſubinde extrahi queat*; quod vero potius *inter commoda* referendum eſt maxima.

(*d*) ROSSETUS quidem jam *hunc veſicam implendi modum propoſuit*, pag. 269 & 275, & quidem ſpeciatim *copioſe hauſtis aquis Spadenſibus* aliiſve ſimilibus diureticis liquoribus; ſed nullum novi inter Anglos aut Gallos, qui hanc operationem perfecit, & hunc hac in re ſecutus fuerit. Attamen & hunc modum ſuccedere, praeter mea exempla, probat experimentum PROEBISCHII, Chirurgi Germani, Boruſſici, qui hac ratione quoque felici ſucceſſu puerum duodecim annos natum a calculo liberavit & ſanavit, licet peritonaeum ita inciderit, ut inteſtina proruperint; quemadmodum hoc in peculiari Schediaſmate *de operatione alta*, lingua Germanica A. 1727. Regiomonti publicavit. Attamen WINSLOUS ſuadet, ut hunc in finem aeger per aliquod tempus ante ſectionem, poſt *hauſtum copioſum potum tenuem, retentioni multae urinae ſenſim aſſueſcat*, & veſica ſic gradatim magis expandatur. Vid. MORAND. l. c. pag. 310.

XXX. fig. 4. BB & Bidloi Tab. 41.) prudenter inſerui, eoque hanc ab oſſe pubis quam cautiſſime ita ſenſim diduxi, ut veſicam praedicta ratione, primum exiguo, dein ampliori vulnere incidere, calculumque poſtea ex ea, ſine laeſione peritonaei aut fundi veſicae, educere potuerim. *Hujus quidem artificii recentiores, qui de alto apparatu ſcripſerunt, haud meminerunt;* licet in ejuſmodi caſibus, ubi ceteris methodis calculus protrahi nequeat, inſignem uſum habere poſſit, veſicaeque proinde hac in methodo, *per injectionem repletio*, ut uſus docuit, *non adeo ſemper aut abſolute*, ut multi volunt, *ſit neceſſaria.* Attamen longe major cautio & diligentia hic eſt adhibenda, quam ubi veſica liquore repleta eſt.

XII.

Fundus veſicae an incidendus? negatur contra Garengeot & alios.

Perhibent nonnulli *fundum veſicae in hac operatione incidendum, calculumque per eum* eximendum eſſe, & inter hos etiam Garengeotus in utraque Operat. Chirurg. ſuarum editione. Sed male, imo peſſime. Nam hoc falſiſſimum eſt, & errorem gravem indicat, qui ex non rite intellecta veſica diverſiſque ejus partibus provenit. Sciendum enim eſt, Garengeotum in *Splanchnologia* ſua *nihil quicquam*, ubi de veſica agit, *de ejus diviſione ac diverſis illius partibus* proponere; quae tamen in curationibus Chirurgicis & vulneribus, quae in veſica occurrunt, ac praeſertim in variis calculum e veſica eximendi modis, ſcitu ſumme ſunt neceſſariae, niſi tirones in graviſſimos, imo lethiferos errores inducere velimus. Alii *veſicam* tantum in *collum & fundum*, omiſſo prorſus *veſicae corpore*, ſed male quoque, diſtinguunt; atque hi, ſi de operatione alta ſive hypogaſtrica ſectione ſcribunt, *fundum in hac curatione incidendum* eſſe docent: cujus tamen inciſio utplurimum, ſicuti jam dixi, & quamplurimi prudentes Medici ſentiunt, mortalis eſt: quia urina ſic in cavum abdominis influit (*a*), putreſcit & hominem ſic interficit (*b*). Itaque ſi accurate & rite de veſicae partibus agere velimus, ea, ut jam dudum in Compendio meo Anatomico feci, *in collum ſive cervicem, corpus veſicae & fundum dividi debet*, eadem *prorſus ratione ac lagena*, (quia, ut Riolanus (*c*) aliique varii recte docent, *ſimilitudinem cum lagena*, Gallis *Bouteille*, *habet* atque quam aptiſſime cum ea comparatur) *in collum, lagenam ipſam ſive corpus lagenae, & fundum ejus dividi* ſolet. Abſonum autem eſt omne id, quod collum lagenae ſequitur, id eſt, *ipſam lagenam, fundum appellare* vel *ſub fundi lagenae nomine comprehendere*, cum fundus, vulgi etiam conſenſu nihil aliud denotet, quam partem lagenae extremam ſive infimam, collo oppoſitam: adeoque & illud in veſica, licet in corpore humano erecto lagenam inverſam repraeſentet. (vid. Tab. XXIX. fig. 8. vel Tab. XXXII. fig. 1. & 2.) ita intelligendum erit. Igitur Tab. XXIX. fig. 8. litt. AA, denotat *collum veſicae*; BB, *veſicam ipſam*, ſive corpus veſicae (*d*); C vero *fundum*, licet pars

(*a*) Hac de re jam nonnulla dixi in Diſſert. quae de *Anatomes majore neceſſitate in Chirurgia, quam Medicina agit*, pag. 33.

(*b*) Conferri poteſt Alghisii Lithotom. p. 94.

(*c*) Anthropogr. Cap. XXII. de veſica.

(*d*) Corpus veſicae BBBB, merito adhuc, ob uſum & neceſſitatem in Chirurgia, *in tres regiones* diverſas ſubdividitur: & quidem 1. illam, quae *cervici proxima* A & B inferius; 2. *medi-*

pars fit ratione situs in corpore nostro, dum erecti sumus suprema; DD glandulam *prostatam*; EE, partem *vesicularum seminalium* e puerulo. Nam vesica alias vulgo consideratur ac si e corpore exempta esset; ubi ea pars angusta, per quam laniones vesicas inflant, *collum* sive *cervix*, pars huic opposita, atque tunc inferior *fundus*, *sicut in lagena*; reliquum vero *vesica ipsa* sive *corpus vesicae* jure meritoque appellatur: quod, ut ROSSETUS *jam recte docuit*, solum *incidendum*, *non fundus* (*a*). Quemadmodum vero in hac operatione *facies corporis vesicae anterior*, *media & inferior*, ut in Tab. XXIX fig. 8. litt. BB & Tab. XXX. fig. 2. BB; ita in parva seu *Celsistica* & laterali operatione *facies corporis vesicae inferior & lateralis* Tab. XXIX. fig. 1. quem *basin* nonnulli haud inepte appellant, sine damno inciditur: *in neutra vero fundus. Quotiescunque enim fundus* vel in Tab. XXIX. fig. 8. circa C & B superius, vel Tab. XXX. fig. 2. 3. & 4. AAA, vel etiam *ea pars corporis vesicae posterior*, quae *cavum abdominis respicit*, peritonaei lamina interna obducta, *perforatur*, ita ut urina per vulnus in abdomen influere queat, *toties ejusmodi plaga*, ut supra jam dixi, *mortem post* se trahit. *Adeoque non sunt audiendi aut sequendi*, *qui fundum vesicae in hac methodo incidendum esse tam audacter* sed temere docent ac *pronunciant*; imo hanc sententiam ipsi ROSSETO adscribunt, qui tamen hoc nusquam praecepit; sed *solum corpus* BB, idque praecipue tantum inter cervicem & corporis vesicae medium, ubi vesica a lamina peritonaei interna libera est, ut in BB Tab. XXX. fig 2. 3. & 4. ut supra jam demonstravi, incidi vult. Ita etiam magnus RIOLANUS l. c. tam distincte de *cervice*, *corpore*, & *fundo vesicae* differit, ut mirandum, *recentiores plerosque Gallos*, inter quos etiam post tam claram vesicae expositionem FOUBERTUM adhuc esse deprehendo (*b*) *hanc*, mea quidem sententia, *adeo magni momenti distinctionem fere prorsus neglexisse*, & *fundum* quasi rem nullius momenti, *incidendum* praecepisse. Angli contra *plerique cum* ROSSETO & mecum *corpus incidendum esse docent*, & inter alia & hoc patet ex iis etiam verbis, quae MORANDUS ex MIDLETONO Gallice vertit (*c*), quando dicit, *si incisio corporis vesicae* satis ampla est (*quand l'incision dans le corps de la vessie est suffisamment étendue*) &c.

XIII.

Calculo eum in modum, ut N. x. proposui, educto, proximum est, ut, digitis in vesicam demissis, Chirurgus denuo exploret, *num* quid forte *praeterea intus delitescat*, quod extrahi oporteat: *id quod hac in methodo melius*, *quam ulla alia fieri potest*, imo & certius. Si nihil alieni intus reliquum est, mox, *Post operationem quid fieri debeat.*

mediam, quatuor litteris BBBB interjectam; & 3. *fundo vicinam*, a B scilicet superiore ad C. In prima regione ad medium usque vesicae incisio maxime tuta est; in regione vero tertia, a B superiori ad C semper mortifera.

(*a*) Lib. de partu caesareo, mihi pag. 261. 271. 272. 281. edit. Paris. An. 1590.

(*b*) In Comment. Chirurg. Paris. Tom. I. p. 650.

(*c*) Traité de la Taille au haut appareil p. 99. Conf. & pag. 52. DOUGLAS. Diss. de alta operat. p. 87. & alibi. DRANIUS *etiam hanc differentiam bene observat Parallèle* pag. 176. 188 189. & alibi.

mox, tecto linteolo aut spleniolo vulnere, in lectum aegrotus deponitur, & vulnus deinde *primo linamentis aridis* super ejusmodi linteolo, ne linamenta carpta in vesicam incidant, *splenioque contectum* mantili quodam longo & complicato, circum abdomen injecto, leniter comprehenditur, quemadmodum scilicet fieri in abdominis vulneribus reliquis solet. *Aliquot horis ab operatione elapsis*, vulnus *linamentis carptis unguento digerente inunctis & emplastro contegitur, splenioque crasso*, aqua *calcis calida*, *cui spiritus vini camphoratus cum lapide medicamentoso* vel & *sale ammoniaco* admixtus est, aut oxycrato, aut vino calido cum herbis digerentibus decocto, madente, super maximam abdominis partem frequenter imposito, per mantile circum corpus injecto gnaviter deligatur. *Idem negotium* per quatuor vel *quinque primos ab operatione dies* vel & diutius continuatur, ne qua forte gravis inflammatio aegrum affligat: ubi etiam quandoque, *detecto vulnere ventri imponi potest*, ut si quid noxii intus sit, illud per vulnus effluere queat. His *diligenter observatis*, *in* juvenibus & pueris ceterum sanis, imo & quandoque *viris & senibus vegetis ac robustis*; sicut & de his nonnullae observationes prostant (*a*), non *suppuratio solum feliciter* succedit, *sed vulneris quoque purgatio intra septem*, *novem*, *decem*, aut *duodecim fere dies absoluta esse deprehenditur*. Itaque *tum vulneris deligatio*, *copaivae* aut Arcaei *balsamo* adhibito, semel aut bis quotidie innovatur; orisque hiantibus per *imposita emplastra glutinosa* eademque angusta, quam, quemadmodum alias in sutura sicca fieri solet, exactissime comprehensis. Namque citius eadem applicare, non supervacuum modo sed perniciosum quoque esse existimo, quia *purgationem vulneris & vesicae impediret*. Super emplastra *fasciam aliquam unientem* injicere, vel & mantile hactenus adhibitum paullo firmius constringere convenit, atque id ipsum tam diu facere, donec absoluta esse vulneris vesicae glutinatio advertitur, & urina *per naturale iter omnis rursus profluit: ubi reliquum linamentis aridis exsiccatur. Solet autem in quibusdam aegris tertia hebdomade*, *in aliis autem quarta*, *imo & paullo serius plaga glutinari*, pro diverso aegrorum habitu & valetudine reliqua.

XIV.

Quid observandum sit praeterea.

Simul atque surgendi, *sedendi atque ambulandi facultatem aegri receperunt*, vel & ubi tale quid faciendi desiderium ostenderunt, vel *etiam in latere decumbere voluerunt*, *ego quidem illud facere neutiquam illis prohibui*, neque etiam Douglasius hoc fecit, licet sint, qui perhibent, aegris cum magna *molestia semper in dorso decumbendum esse* (*b*). Extitit inter illos, quos *egomet* curavi, juvenis aliquis tredecim annos natus, qui *septimo jam tum ab adhibita sectione die*, *longi decubitus pertaesus*, *me inconsulto & inscio*, absque noxa omni & *surgere & ambulare coepit*, glutinatione interim haudquaquam impedita, sed potius quarta hebdomade obtenta. *In quibusdam aegris materia quaedam mucosa atque arenosa intus in vesica eam fistulam obstruit*, per quam naturaliter emitti urina consuevit. *Quod ipsum equidem ubi forte accidit*, longe optimum erit,

(*a*) In Douglasio Differt. de alto apparatu, itemque in Maccilli Observat. in Middleton Libello de hac operatione & alibi recensitis.

(*b*) Ut Denysius Observat. de calculo.

erit, aegro in alterutrum latus depoſito, *aquam tepidam per colem* ope ſiphunculi *in veſicam compellere*, eaque materiam noxiam per vulnus expellere; vel & ejuſmodi *fiſtulam aeneam, qualis ab Anatomicis pro veſica*, ureteribus, aliiſve partibus *inflandis adhiberi ſolet, in colem demittere, inflatoque ſpiritu mucum iſtum diſſipare*, perque vulnus ejicere. Namque hoc facto, poſtea urina per viam naturalem & conſuetam rurſus profluit. Feliciter id ipſum artificium, & primus quidem, RUNGIUS, praeſtantiſſimus Bremenſium Chirurgus, idemque arte & experientia praeſtans, poſtquam prius feliciter hanc operationem Bremae a me perfici viderat, adhibuit. *Quodſi calculus inter extrahendum forte frangatur*, fruſtula vel digitis commode eximi poſſunt; vel ſi hoc fieri rite nequeat, ROSSETUS jam perquam *idoneum ferramentum*, inſtar cochlearis anguſti & peculiari modo incurvati, excogitavit atque delineavit, pag. 280. quo id apte confici ac ſimul ſabulum, ſi quod adſit, emoliri poterit. Pro glutinatione quoque vulneris promovenda ROSSETUS jam *catheterem per urethram in veſicam immittendum* ſuaſit, *ut per eum urina continuo effluere* queat, ne per plagam exitum moliri cogatur. Imitatus hoc eſt MORANDUS *cathetere brevi*, atque *egregiam utilitatem inde percepit*. Vid. Lib. ejus de alta operat. pag. 240, itemque pag 254, ubi *ſpecillum plumbeum* immiſerunt, quod DRANIUS antea commendaverat. vid. pag. 341.

X V.

Sed ne fruſtra excogitata videatur alta haecce calculum extrahendi ratio, *praecipua quaedam commoda* ejus, & *quibus in rebus prioribus methodis praeſtare videtur*, paucis nunc ordine conſiderabimus. Et 1. quidem *quia in hac operatione ſphincter ſive cervix veſicae*, ut & *urethra* ac *proſtata glandula non inciduntur*, ſed integra manent, & neque a ſcalpello aut forcipibus, neque ab aliis ferramentis, neque ab extrahendo calculo, dum educitur, ut ſupra jam dixi, ulla ratione laeduntur, nec *incontinentia urinae*, *nec fiſtula perinaei aut urethrae* inde eſt metuenda; quae ſaepe illos, qui magno, imo etiam laterali apparatu curati ſunt, affligere ſolent (*a*). 2. Quando *calculus magnus* aut *aſper*, aut *anguloſus*, vel *ſpinoſus eſt*, id quod praeter tactum, qui digitis in anum immiſſis inſtituitur, dolores vehementiores & urina frequens cruenta docent, cervix veſicae ac proſtata in magno, imo & in laterali apparatu, vehementer dilacerantur & laeduntur, ſicut & ratio atque frequens Auctorum obſervatio teſtantur, vel ſaltem facile ita laedi poſſunt; unde ſaepe dolores vehementiſſimi, inflammationes, gangraenae veſicae, convulſiones & mors ſubſequi ſolent (*b*): in hac vero methodo, ubi vulnus in corporis veſicae parte anteriori, mox ſupra oſſa pubis, inciditur, quodque ſatis, ſi opus, ampliari poteſt, *tales laeſiones in cervice & urethra inde non* ſunt *pertimeſcendae*. Ita 3. eandem ob cauſſam *partes generationi famulantes*, ut muſculi penis, glandula proſtata

Commoda & praeſtantia hujus methodi.

(*a*) Perſpici hoc poteſt ex JACOBI curationibus apud MERYUM in Obſervat. & DIONISIUM in Chirurg. Cap. de Lithotomia.

(*b*) Hinc ne hoc fiat, DENYSIUS praecipit, ut ſtatim ab operatione deſiſtamus, ſi calculus anguloſus vel ramoſus percipiatur. p. 123. in Obſervat de calculo, ſed hac ratione aeger a calculo non liberatur.

proſtata, veſiculae ſeminales earumque ductus deferentes & excretorii, *laedi nequeunt;* a quarum vel in magno vel laterali vel & parvo apparatu laeſione homines haud raro ad generationem minus apti redduntur. 4. *Nec ureter, nec inteſtinum rectum, nec magna vaſa ſanguifera*, quae in ceteris methodis ſaepius & facile laeduntur, & quibus periculoſae ſanguinis profuſionis, aliaque gravia mala quandoque concitantur, in Franconica hac *offenduntur:* quia non niſi minores venulae per ſuperiorem veſicae partem diſtribuuntur (*a*), atque inteſtinum rectum & ureteres quam longiſſime a loco plagae diſtant. 5. *Paucioribus fieri poteſt inſtrumentis*, quam major & lateralis apparatus, atque calculi ſaepe ſolis digitis eximi poſſunt, quales ſimplices methodi in Chirurgia reliquis magis compoſitis, difficilioribus & abſtruſioribus utplurimum a praeſtantioribus Chirurgis praeferri ſolent. 6. *Catheteribus ſulcatis neque urethra neque veſica fatigatur, irritatur* aut *laeditur;* unde tamen ſaepe inflammationes vehementesque dolores productos eſſe Toletus (*b*) aliique graves Auctores teſtantur. 7. Si in majori & laterali apparatu *ductores & cumprimis mas aut femina, paullo vehementius vel profundius in veſicam impelluntur, haud raro iis vulnerata aut omnino perforata*, & hoc ipſo mors inducta eſt, ut Saviardus atque ipſe Garengeot teſtantur (*c*); id quod vero in alto & parvo apparatu non metuendum; quia his ferramentis hic non utimur, neque iis opus eſt. 8. Non neceſſarium eſt, ut *aegri laqueis ligentur*, & in talem formidoloſam poſituram, qualis in magno apparatu obtinet, collocentur (*d*), qua aegri meticuloſi & debiles ſaepe, ut nonnulli notarunt, jam ante operationem fere exanimantur (*e*). 9. *Nulla alia in methodo tam accurate & profunde digitis in veſicam pertingere poſſumus*, quam in hac; adeoque *nec tam curate qualis calculus, vel quot* adſint, vel qualis ſit ejus ſitus, & qua ratione commodiſſime extrahantur, & an omnes extracti ſint, explorare valemus: igitur etiam omnium minime, ne quidam calculus, vel etiam aliquod ſaltem ejus fragmentum relictum ſit, metuendum; ſed omnia quam optime & curioſiſſime hic eximi expurgarique poſſunt. Denysius, *maximus* alias *methodi Rauianae laudator*, tamen fatetur (*f*) *calculos minores Rauiana methodo difficulter inveniri;* atque hoc ceteris *omnibus methodis commune eſſe.* Verum alto apparatui hoc non commune eſt, quia in hoc facile reperiuntur: ſicut hoc experientia frequens docuit, & ipſe poſtea pag. 117. id concedit. Imo *ubi calculus parvus*, ut Rauiana methodo forcipe reperiri aut comprehendi nequeat, idem *ab operatione deſiſtendum eſſe vult* p. 120. qui tamen, *ſi alto apparatu operatio inſtituta fuiſſet, certe & facile educi potuiſſet:* nullumque adhuc proſtat exemplum, ubi calculus parvus alto apparatu educi non potuiſſet, atque Chi-

(*a*) *Unicum exemplum, ubi larga ſanguinis obſervata eſt profuſio*, refertur a Middletono p. 43. alterumque ubi *aeger inde mortuus eſſe dicitur;* quod tamen rariſſimum, & plerumque vix tantillum profunditur.

(*b*) Lib. de Lithotom. Cap. XIII.

(*c*) Tom. I. edit. 1. Cap. de Lithot. pag. 352. & Saviard. Obſ. 37.

(*d*) Vid. ibid. figura Cap. XVI. pag. 128. adjuncta, & Alghis. Lib. de Lithotom. Tab. IX. fig. 2.

(*e*) Vid. Winslovii Epiſt. in Morandi Lib. de alto apparatu pag. 331.

(*f*) Obſervat. Chirurg. de calculo p. 109.

Chirurgus ab opere propterea desistere coactus fuisset: hinc profecto hac in re & magno & laterali apparatui praestat. 10. *Si calculus vesicae adhaereret, sive cum ea concretus esset*, quod tamen cum ROSSETO, DOUGLASIUS & multi alii negant, attamen praeter antiquiores, SIMON. Diss. de Embriulcia & Lithotomia, MIDDLETONUS & THORNHILLIUS sua experientia denuo confirmant (*a*), quemadmodum & ipse notatu dignum ejusmodi exemplum, una cum multis aliis vidi, manibus tetigi, & descripsi (*b*), digitis in vesicam immissis ille inde saepe resolvi poterit (*c*). Ita & cel. PLATNERUS in Diss. de *calculo ad vesicam adhaerescente*, Lips. 1737. edita, itemque Chirurgi Galli in commentar. suis Tom. I. p. 395 & seq. quamplurimis observationibus hoc confirmarunt. *Aut* 11. *si nimis magnus, quam ut educi possit*, deprehendatur, *aegrum*, sicut aliis methodis saepius fecerunt, *ad mortem usque non torquemus*; sed ab uberiori extractione & cruciatu in tempore abstinere possumus, ne aegrum crudelissime interficiamus. 12. *Calculus hic non tam facile inter extrahendum frangitur, quam in majori apparatu* saepe fieri solet: quia non per tam angustam viam, sed per satis amplam & patentem educitur; quae praeterea adhuc facile calculo majori cedit & extenditur: quia vesica hic longe facilius, quam in cervice ejus se diduci patitur. *Et* 2. *si etiam frangeretur* aliquis nimis mollis, digitis, cochlearibus peculiaribus aliisve idoneis instrumentis frustula facilius, quam in aliis methodis, certiusque & reperiri & educi poterunt: testibus laudatis Gallis atque Britannis. 13. *Calculi longi, sed transversim positi*, magno apparatu vel vix, vel non nisi difficillime & nonnisi summis doloribus & periculo extrahi possunt (*d*); *alto vero* & parvo *apparatu quam facillime*: quia in illo altero extremo digitis vel forcipe commodissime comprehenduntur, in parvo & laterali vero digitis vel ferramentis inverti atque sic extremo, vulneri propinquo, forcipe facile ejiciuntur. 14. *Si ob foveas vel plicas vesicae*, quales jam RIOLANUS observavit (*e*), aliamve ob caussam calculus *apparatu magno aut laterali inveniri aut protrahi non posset*, quemadmodum saepe factum est, ut supra jam exempla adduxi; vel 15. *si catheter sulcatus ob inflammationem vel tumorem cervicis aut prostatae, vel dolorem nimium* quem catheter multis concitat, *vel ob cicatricem, duritiem, tuberculum, aut calculum in urethra vel cervice* (*f*), *vel ob praeputii nimiam angustiam sive phimosin* (*g*), *vel si aegri nimium catheterem* metuunt & aversantur, vel prorsus ab eo abhorrent, qualia exempla mihi nota atque ab aliis etiam observata sunt (*h*), immitti non posset, tanquam *extremum remedium & sacra quasi anchora esse potest apparatus altus*; quemadmodum etiam hic

(*a*) Vid. MIDDLETON l. c. p. 44. & MORAND. Tr. de Alt. appar. p. 152.
(*b*) In Differt. mea de alto apparatu p. 43.
(*c*) Vid. Lithotom. Douglas. Edit. II. pag. 65.
(*d*) Simile fere exemplum videri potest in SAVIARDI Observat. 103. pag. 427.
(*e*) Anthropogr. Cap. XXIII.
(*f*) *Faustum operationis altae exemplum*, ubi ob calculum, cervici vesicae impactum catheter in vesicam immitti non potuit, refert COLOTUS, *infensissimus alias operationis altae hostis*, in libro suo de Lithotomia pag. 45. conf. & SAVIARDI observat. p. 203. Sed hic calculus etiam parvo apparatu, & forte adhuc securius educi potuisset.
(*g*) Quod TOLETUS l. c. Cap. X. & XIII. notavit.
(*h*) Conf. Cap. 141. §. XII.

hic fuit FRANCO GREENFIELDIO, mihi & forte aliis, vel ſaltem adhuc aliquando eſſe poterit: quaſque etiam ob cauſſas variis in caſibus CHESELDENUS, MORANDUS & GARENGEOTUS eam majori apparatui praefe-runt (*a*). In pueris vero & adultis humilioris ſtaturae etiam *parvus apparatus* in ejuſmodi caſibus ſaepe utiliter adhiberi poterit. Quod vero 16. quamplurimi inter praecipua commoda hujus methodi etiam referre velint, ac nominatim ROSSETUS & PIETREUS (*b*), eam *perfacilem*, imo omnium *facillimam* eſſe, atque tam facilem, *ut a quovis fere Chirurgiae tirone perfici queat* (*c*), quia rectiſſima & breviſſima via, per tegumenta & muſculos inciſos, ſine ambagibus urethrae, mox in veſicam pervenire poſſemus, tunc quidem forte ſolum verum eſt, *ſi veſica ſatis repleta* vel ab urina aliove quodam injecto *liquore probe diſtenta eſt*. Verum ubi hoc non eſt, nec ob graves rationes repleri poteſt, *profecto haud pro adeo facili*, ſed ſane propter ſpatium inter oſſa pubis & peritonaeum, per quod in veſicam ingredi oportet, anguſtiſſimum & facilem fundi veſicae mortalem laeſionem, praeſertim ſi quis veſicam a parte ſuperiori ad inferiorem, hoc eſt, a regione urachi pubem verſus, ut quidam male ſuadent, incidere velit, *pro* DIFFICILLIMA *reputari jure poterit, quae verſatiſſimum & Anatomicum & Chirurgum requirit*; ſicut id facile omnes prudentiores, qui rem rite perpendent, confitebuntur: & propterea *quamplurimi* a ROSSETO ad haec noſtra tempora, qui de *alta operatione praeceperunt*, etiam *veſicae ante ſectionem repletionem, tanquam rem* vel abſolute vel *ſaltem ſumme hic neceſſariam commendarunt*. Hanc etiam ob difficultatem & ſimul perſpectam neceſſitatem, TOLETUS, nobilis ille Lithotomus, prudenter monet (*d*), *ut is, qui alto apparatu calculum educere velit, plura prius in cadaveribus inſtituerit experimenta, & quidem* (quod notatu dignum) *etiam evacuata prius urina*; alias in difficili caſu ubi veſica impleri nequit, eam rite, imo ſine ſummo periculo mortis, inſtituere non poterit.

XVI.

Objectiones quaedam contra hanc methodum.

Videamus tandem, antequam finem huic capiti imponamus, adhuc *nonnullas ex objectionibus praecipuis & recentiſſimis contra hanc methodum*, quibus forte alias non ſatisfecimus, eaſque ea, qua par eſt, *modeſtia*, *non altercandi*, *ſed ſolum veri & incrementi Artis Lithotomicae* amore excutiamus. DENYSIUS, Chirurgus nuper Lithotomus Leidenſis, qui RAUII primo, dum viveret, miniſter fuit, poſtea vero ejus in Arte Lithotomica ſucceſſor factus eſt, & tandem ſtrenuus ejus methodi defenſor, ait (*e*): *apparatum altum in plurimis, multas*

(*a*) Vid. Hiſt. Acad. Regis Pariſ. An. 1728 & GARENGEOT Operat. Chirurg.

(*b*) In Diſſ. An ad extrahendum calculum diſſecanda ad pubem veſica? Pariſiis 1635. edita ubi ait: *diſſecandae ad pubem veſicae & ex ea calculi eximendi ratio perfacilis eſt*.

(*c*) Ita Chirurgos nonnullos Pariſienſes perhibere refert WINSLOUS in MORANDI libello ſaepius laudato pag. 329. ſed male.

(*d*) Lib. de Lithotom. cap. XIII. p. 113.

(*e*) In Obſerv. Chirurg. de *Calculo* & Lithotomia An. 1731. edit. in praefat. p. 4. in qua praefatione etiam aſſeverat, ſe Librum hunc ſuum evulgare, *ut illorum, quae in praxi Lithotomiae Rauianae obſervaverit, orbem participem redderet*, idemque in exordio pag. 2. repetit; verum hoc non fecit. *Nam Rauianam methodum prorſus non deſcribit*, id quod tamen, quia pro-

multas ob rationes, esse impossibilem, & eos, *qui alto apparatu liberari a calculo nequeunt, sua*, id est, *Rauiana methodo, liberari posse*. Sed voluissem, ut demonstrasset primo multos illos casus, in quibus haec operatio, ut perhibet, esset vel fuisset *impossibilis*, & deinde ut *exemplo vel unico probasset*, ubi scilicet calculus apparatu alto educi non potuisset, qui deinde *Rauiana vel laterali sectione* eductus fuisset. Mihi profecto *ejusmodi exemplum haud constat*. Contra jam supra indicavi, me in duobus aegris *calculos apparatu alto eduxisse*, quos *laterali*, licet forte haud mediocriter & in hoc versatus fuerim, *in perinaeo extrahere non potueram*. Ita & exempla refert DENYSIUS, *ubi ipse* RAUIUS *calculum educere non potuit* (*a*): aliudque, ubi id praestantissimo quondam Lithotomo Amstelodamensi BORTELIO, a quo saepius hanc operationem, magno apparatu peractam, dexterrime perfici vidi, accidit (*b*). *Concedit quidem apparatu alto nonnullos & cumprimis pueros, a calculo, praesertim si parvus esset, liberari posse*; (adeoque eum ipsum non prorsus comtemnit) *sed non omnes*. Verum hic rursus moneo, mihi nullum hucusque exemplum innotuisse, ubi aeger, apparatu alto, ubi institutus est, a calculo liberatus non fuisset, aut ab exercitato magistro liberari non potuisset, quamvis etiam calculi satis magni fuerint (*c*): adeoque hoc primum fuisset probandum. *E contrario quam plurima nota sunt exempla, ubi ceteris methodis educi non potuerunt.* 1. *Eam saepe esse impossibilem.*

XVII.

Opponit praeterea *operationem, quae apparatu alto fit, diuturniorem laterali esse* (*d*). Sed si vesicae impletionem excipis, utpote quae ad sectionem sive ipsum sectionis actum proprie non pertinet, sed ad antecedentia, & praeparationem sectionis, imo *quae etiam non semper, ut supra ostendi, absolute hic necessaria est*, sectio & extractio calculi sane *aeque cito saepe fieri possunt, quam laterali & magna*, si modo res rite instituatur & nullum notabile impedimentum incidat. Nam & in magno & laterali apparatu difficultates aut impedimenta subinde incidunt, quae operationem diuturniorem efficiunt atque quam maxime prolongare solent, sicuti ipse DENYSIUS nonnulla ejusmodi exempla & observationes refert (*e*). Imo *asseverare audeo, casus saepe incidere, ubi alto apparatu operatio citius est absoluta, quam laterali*: v. g. si calculus in foveam quandam (*f*), vel in partem dextram aut superiorem vesicae, vel sub ossa 2. *Eam esse diuturniorem laterali.*

promiserat, exspectabam, ipseque forte optime potuisset. Sed solum toto Libro evincere conatur, *eam ceteris praestare*, RAUIUM *ejus esse inventorem, seque ea feliciter uti.*

(*a*) Ibid pag. 69. & 71.

(*b*) Pag. 91. 92. imo & in praefatione ad COLOTI Librum de Lithotom. pag. XLIII. exempla magni apparatus indicantur, *ubi post sectionem calculos reperire non potuerunt.*

(*c*) Vid. Tab XXXII, fig. 6. & figurae in Diss. nostra de alto apparatu: imo HILDANUS DOUGLAS. CHESELDEN, DRANIUS, MORAND. aliique hunc pro calculis magnis aptissimum judicant.

(*d*) In praefat. p. 5. & libro ipso pag. 99.

(*e*) Loc. cit p. 57. ubi asseverat, RAUIUM *tres horae quadrantes* in calculo quodam inquirendo & extrahendo consumsisse, conf. & p. 69. 71. 90. 91. ut exempla a me SERMESIO in Lithot. Douglas. aliisque observata nunc taceam.

(*f*) Quales in vesica, quam ego in cadavere quodam inveni, Tab. XXXII. fig. 1. & 2. conspiciuntur, & a RIOLANO aliisque notatae sunt.

oſſa pubis, ſeſe ſubduxit, vel ubi parvus eſt. Nam *quia digitis ad omnes partes interiores veſicae, ut ſupra dictum eſt, pertingere, adeoque calculum, ejus ſitum & magnitudinem rectius digitorum tactu quam omnibus ceteris modis cognoſcere poſſum*, praeſertim ſi miniſter digitis in anum inſertis veſicam cum calculis contentis ſurſum pellit, eamque ſuſtinet, *facili ſaepe negotio ſolis digitis*, ut DOUGLASIUS, CHESELDENUS, MORANDUS, *ego, aliique experti ſumus*; alias vero, ſi major, unco vel forcipe in auxilium vocato, educi poteſt; qui in *laterali vel magno apparatu haud raro diu fruſtra inveſtigatur* & quandoque adhuc longius tempus, donec comprehendi & educi queat, requirit; quia quilibet forcipe in his non niſi, ut coecus, in tenebris palpando, calculum quaerere & quaſi forte fortuna prehendere cogitur (*a*). *Digitos vero in apparatu alto ad omnes, imo ad partes etiam infimas uſque veſicae elevatae inſerere*, iiſque certius & accuratius calculos, eoſque etiam exiguos invenire, comprehendere & educere valeo; ubi magno & laterali apparatu, praeſertim parvi, tam facile & tam certe deprehendi educive, ſicut ipſe innuit (*b*), ſaepe nequeunt. Praeterea, ut DOUGLASII, CHESELDENI, MORANDI aliorumque obſervationes nunc taceam, ut *plurimum haec operatio ſatis cito mihi ſucceſſit, quamvis calculos ſatis magnos*, quales nimirum ſupra modo indicavi, imo & ſatis aſperos extraxerim.

XVIII.

3. *Eam eſſe magis dolorificam.* Poſtea aſſeverat DENYSIUS *operationem altam laterali magis eſſe dolorificam* (*c*). Verum *nec hoc certum eſt, illudque obſervare haud potui.* E contrario vidi aegros & inter hos etiam pueros, qui alias haud leviter vociferantur, tam levia doloris ſigna in hac operatione edidiſſe, ut vix clamaverint. Fateor quidem, quod, quo major & inaequalior calculus fuit, eo majores ut plurimum dolores aegri ſenſerint; verum hoc omnibus methodis commune eſt. Interea tamen magnorum illorum calculorum, qui in Diſſ. noſtra *de alto apparatu* fig. 1. & 2. exhibentur, extractio, tam lenis aegro illi viſa eſt, ut dolores ejus vix, ſi cum calculi doloribus eos comparaverit, pro doloribus reputaverit. (vid. ſi lubet, hujus Diſſ. pag. 43).

XIX.

4. *Eam in parvis veſicis fieri non poſſe.* Deinde perhibet eodem loco, *apparatum altum in omnibus & praeſertim etiam pueris, & juvenibus, ob veſicas parvas adhiberi non poſſe.* Sed reſpondeo, ubi & in quibus hactenus a peritis adhibita eſt, ac praeſertim juvenibus, imo pueris trium etiam vel quatuor tantum annorum, aut etiam minoris adhuc aetatis (*d*), ea fieri non ſolum potuit, ſed facta quoque eſt & plerumque feliciter: ſicut ſcripta DOUGLASII, CHESELDENI, MIDDLETONI, MORANDI, & mea hac de re ſatis evincunt. Exiſtimat tamen, & potiſſimum pag.

(*a*) Fatetur id ipſum DENYSIUS pag. 91. & hanc ob cauſſam ad altum apparatum tentandum impulſus ſum, licet reliqui mihi probe eſſent perſpecti.

(*b*) Loco citato pag. 55. 90. eamque ob cauſſam etiam operationem differre jubet.

(*c*) L. cit. pag. 99.

(*d*) Conf. praefat in COLOTI Lib de Lithot. pag. XXXVII. qui *infantes XVIII. menſes natos ſe hac methodo ſecaſſe aſſeverat.*

pag. 99. & seq. ad pag. 105. cum GARENGEOTO (*a*) & nonnullis aliis *vesicam necessario eousque aqua distendendam esse, ut supra os pubis multum ascendat*, hoc vero in parvis & crassis vesicis fieri non posse, *ideoque hunc modum in omnibus non succedere.* Fateor quidem in magnis & probe distentis vesicis operationem hanc promtius & securius fieri posse; dixi vero jam supra, *tantam vesicae extensionem*, si commode fieri nequit, *non esse absolute necessariam*, *si modo quis artificium in vesicam modice etiam tantum distentam* (*b*), *vel etiam prorsus collapsam perveniendi*, *quod supra descripsi*, *recte novit*, sic ut vitium hoc non methodo, sed artifici hic non satis apto sive exercitato sit adscribendum. Ita enim in omnibus illis exemplis, quae supra recensuimus, *ubi calculus*, *facto prius vulnere in perinaeo educi nequivit*, itemque in FRANCI & ROSSETI nulla facta est vesicae repletio, & tamen ex collapsa vesica, sine fundi aut peritonaei laesione, calculi feliciter extracti sunt. Sic quoque PROEBISCHIUS, Chirurgus Prussicus, prout in Diss. de alto apparatu pag. 53. descripsi, & ego aliquoties *calculos hac methodo e vesica sine ulla liquoris injectione*, sed compressa solum blande urethra & retenta aliquamdiu, post potum largum infusi Theae, urina, feliciter & facile eduximus (*c*): ut taceam BERRIERI exemplum a MORANDO descriptum (*d*), aliaque, ubi puero quatuor annos nato, ob vehementes clamores vesica liquore extendi non potuit; attamen vesica rite est incisa & calculus feliciter extractus.

X X.

Denique pag. 101. objicit, *impleta vesica penem vel vehementer digitis vel ligamento aut funiculo esse comprimendum*, ne liquor effluat, antequam vesica sit incisa: inde *oriri tumores*, *inflammationes*, *aliave pericula.* Verum nulla talia mala, quantum mihi constat, adhuc inde sunt observata; quia blanda, vel saltem non nimis vehemens compressio, urethram satis comprimit, ne liquor in vesica contentus effluere possit: id quod inprimis etiam commodissime praestiti, ut supra jam dixi, eo ferramento, quod Tab. XXVI. fig. 9. ad urinae incontinentiam proposui. WINSLOVIUS *ferramentum in hunc finem commendat*, quod NUCKIUS in operat. Chir. fig 11. delineavit (*e*), quod & in nostra Tab. XXVI. fig. 10. prostat. Tandem etiam tradit, *quod aegri*, *alto apparatu secti*, *cogantur semper supini decumbere.* Sed hoc ita non est; nam in latere, imo in ventre etiam, si lubet, decumbere subinde possunt: quin, ut hoc faciant, DOUGLASIUS, MORANDUS, WINSLOUS aliique, praesertim suppuratione facta, pro glutinatione vulneris promovenda, potius suadent & praecipiunt. Postremo objicit, *frusta calculi & arenulas majori incommodo hac quam laterali methodo tolli*, pag. 108 & 116. Sed praeterquam quod calculi in hac methodo, ob magnam satis plagam, quae hic fieri plerumque potest, & ob

Aliae adhuc objectiones.

(*a*) Operat. Chirurg. p. 280. Tom. II. & alibi.

(*b*) Agnovit hoc quoque Autor praefationis COLOTI Libello de *Lithotomia* praefixae p. 37.

(*c*) Hunc modum vesicam urina implendi, valde quoque commendat WINSLOVIUS in MORANDI Lib. de alto apparatu, p. 319. inprimis si aegri diuturniori retentioni per aliquot dies sectionem praecedentes assuescant.

(*d*) Eodem Lib. de alto apparatu pag. 250. 260.

(*e*) Eodem Lib. pag. 320.

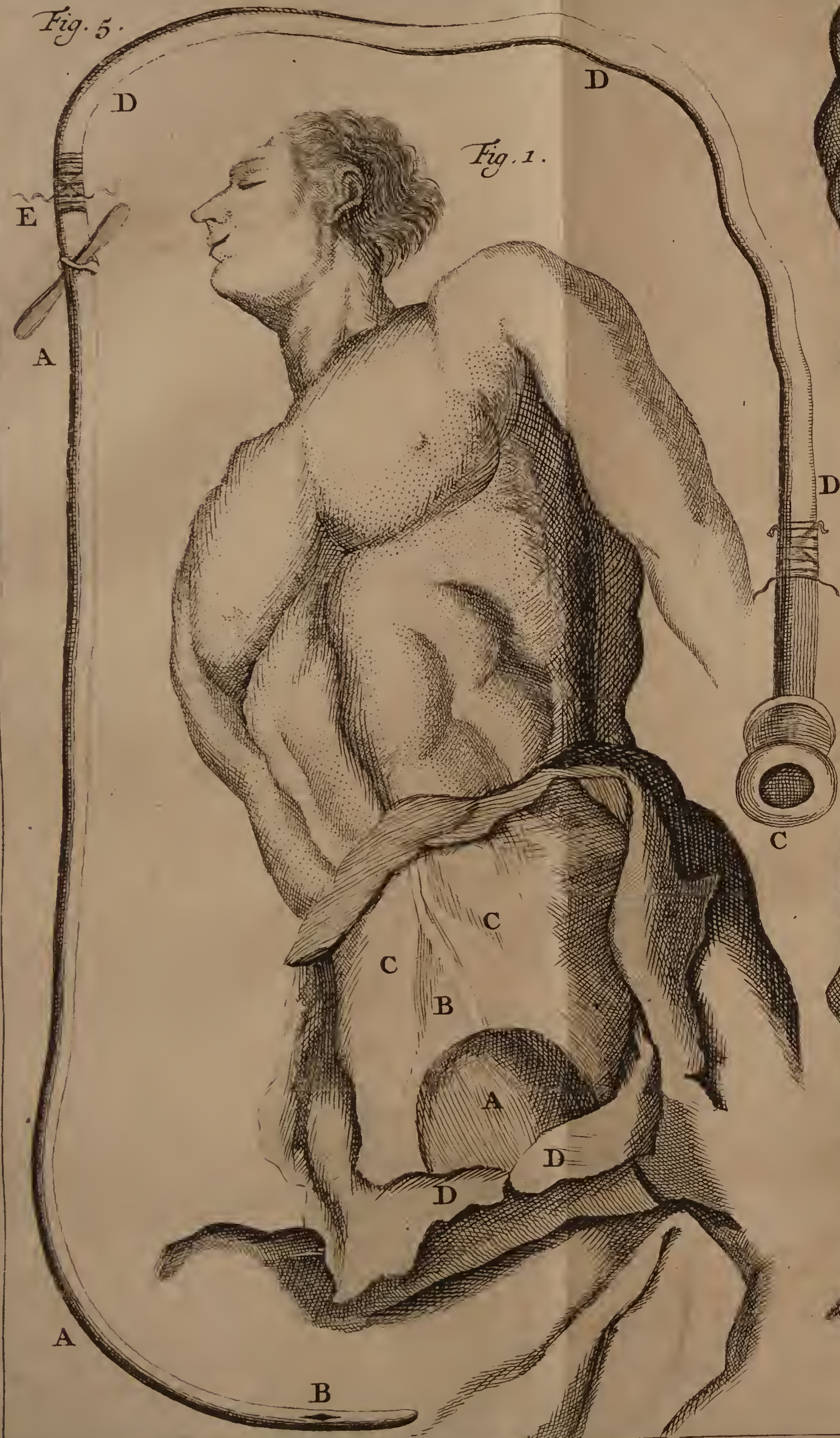
& ob minorem vim in extrahendo, dum ſolis ſaepe digitis extrahi queunt, rarius frangantur, ego potius arbitror, ut ſupra jam demonſtravi, in nulla alia melius & commodius fruſta, ſi quae ſint, aut minores calculi, qui, *fatente ipſo* Denysio, *difficulter laterali & magna operatione protrahuntur*, pag. 119. 122. tolli poſſe: quia digitis, elevata cumprimis veſica per miniſtri digitos ano immiſſos a parte inferiori, quam facillime percipi, prehendi atque vel his ſolis, vel idoneo cochleari, ad ſimilitudinem Rosseti conformato, aliiſve ferramentis eximi poſſunt; *quod in nulla reliquarum methodo*, ſicut omnes quoque, qui de hac re ſcripſerunt, uno ore fatentur, *tam commode ac tam certe perfici poſſe exiſtimo* (*a*). Ita quod pag. 118. aſſeverat, *homines alta operatione curatos urinam diu continere non poſſe*, & meae & aliorum experientiae, qui de hac re conſuli poſſunt, repugnat. Ceterum *omnia illa commoda quae hic Autor laterali ſive Rauianae ſectione*, pag. 119. adſcribit, etiam altae merito tribui poſſunt: atque ipſe etiam Dranius fatetur, hac methodo *calculos majores ſecurius, quam magno apparatu* (*b*), educi poſſe: imo & Cheseldenus, teſte Morando, ob varia commoda eam magno apparatui praefert.

XXI.

Ubi alta operatio minus conveniat.

Sed ne quis exiſtimet, me altam hanc calculum educendi rationem ſolam commendare aut adhibendam ſemper promiſcue velle, & reliquas contemnere, paucis quoque nunc indicabo, ubi eam minus convenire cenſeam. Et primo quidem experientia & mea & aliorum didici, eam *in ſenibus plerumque* imo & in iis, *qui trigeſimum jam annum* ſuperarunt, utplurimum ratione curationis non tam bene ſuccedere, quam in pueris & juvenibus, & pleroſque illorum, calculo licet facile extracto, mori, quemadmodum hoc ex Middletoni Lib. de Lithotomia & Douglasii Diſſertatione *de alto apparatu*, ut alios nunc taceam, uberius patet; ubi in primis Smithii verba notatu digna ſunt, pag. 91. qui ſcribit; *omnes qui annum* 30 *vel* 40 *ſuperaverant, in quibus hanc operationem inſtituerat, uno excepto, mortuos eſſe.* Ego quatuor, qui hos annos exceſſerant, hac ratione ſecui; ſed omnes mortui ſunt. Deinde *vix aut rariſſime ii evadunt, qui morbis aliis*, & praeſertim *ulcere renum aut veſicae, vel tabe jam valde debilitati ſunt*, itemque *qui ſchirrho veſicae laborant*; omnes enim, qui de hac operatione hactenus ſcripſerunt, ſectionem, quae in perinaeo inſtituitur, his in caſibus illa praeſtare aſſeverant: quia veſica melius & purgari & plaga ejus facilius conſolidari poſſet (*c*), atque ſimul experientia, rerum optima magiſtra, hanc ſententiam confirmaſſet. Denique in *veſicis parvis*, quae ex pauca urinae copia, quam continere poſſunt, & ex difficili catheteris in veſica motu cognoſcuntur, *difficilius longe altus adhibetur apparatus, quam in amplis*, (quas ex contrariis dijudicamus indiciis). Adeoque niſi neceſſitas id urgeat, & quis in collapſis etiam veſicis, ſine peritonaei & fundi veſicae laeſione aperiendis, probe non ſit exercitatus, aliam potius, cui certius confidet, methodum ſibi eligat, autor ſum. *Interea tamen*

(*a*) Conf. inprimis Morand. de alt. appar. p. 289.
(*b*) Parallèle pag. 191. 192.
(*c*) Vid. Morand. p. 280. Dranius Parall. p. 181.

Fig. 5.
Fig. 1.
A
B
C
D
E

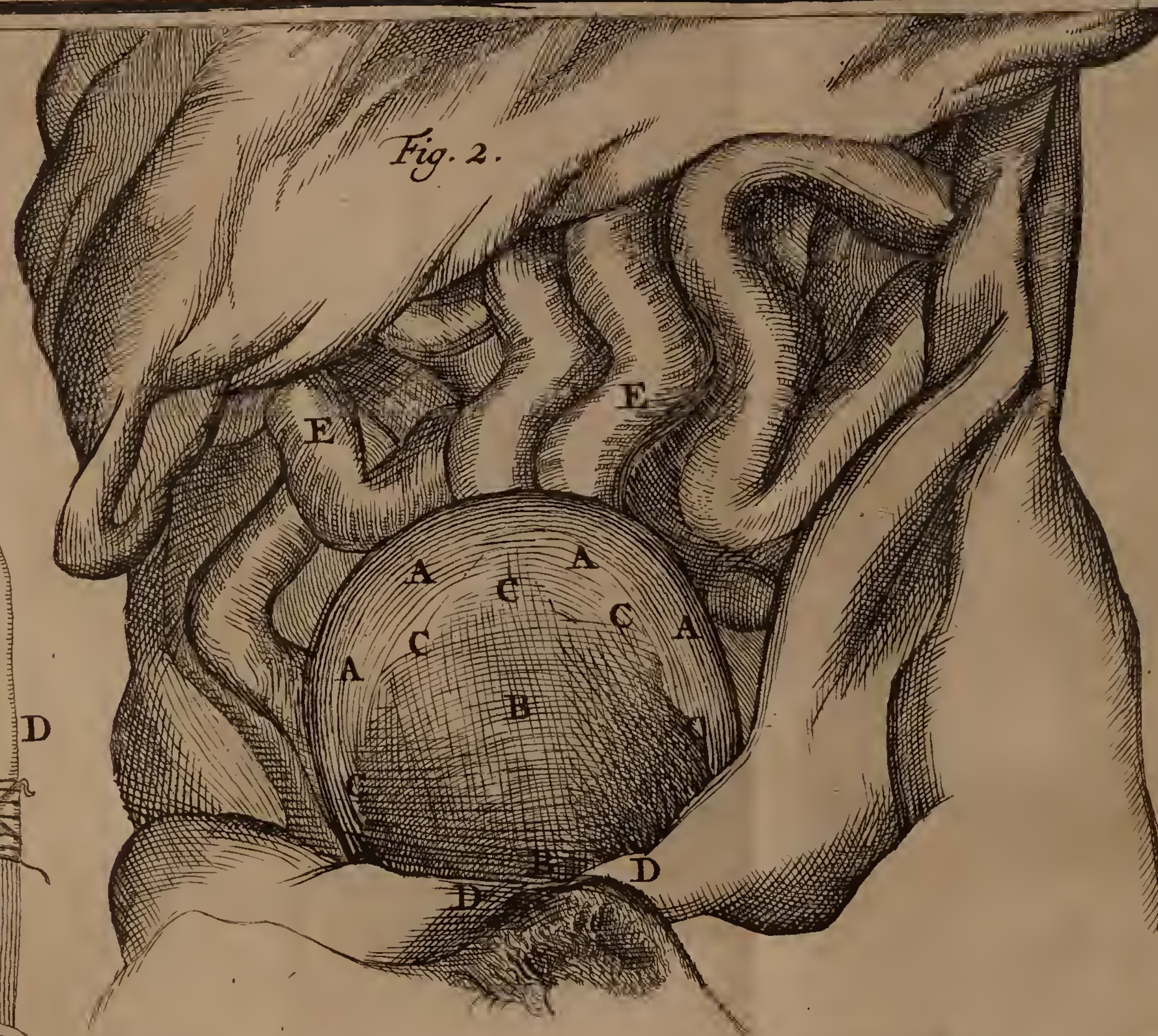
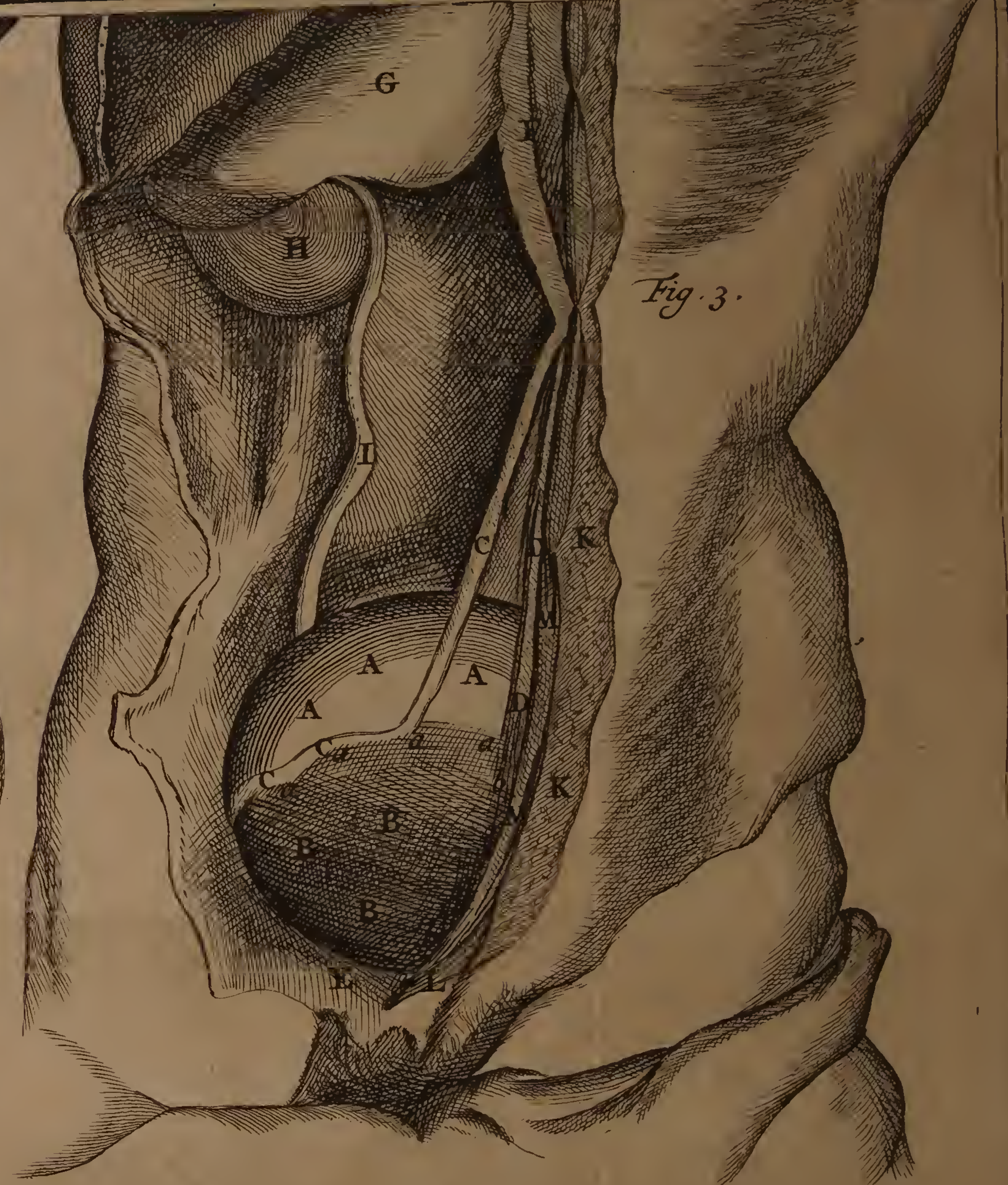
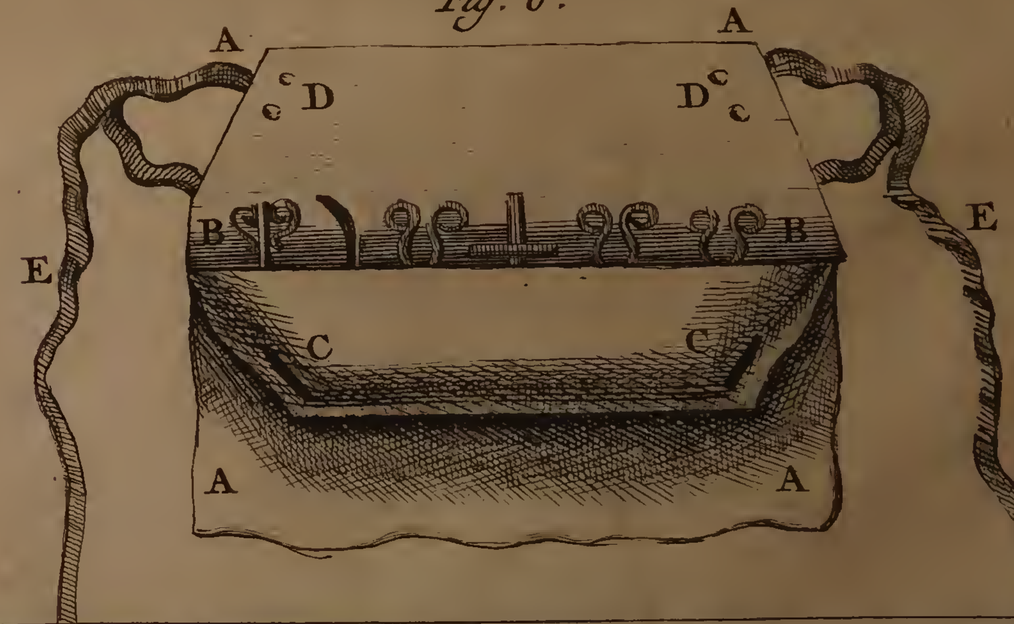

Fig. 2.
A
B
C
D
E

Fig. 4.
A
B
C
D
E

Fig. 3.
A
B
C
D
G
H
K
L
M

Fig. 6.
A
B
C
D
E

men in omni parva vesica, ut nonnulli perhibent, *non est impossibilis*, quemadmodum jam supra §. XIX. docui, & nisi me omnia fallunt, evici. Manifestum vero est ex his, *quod pro diversitate aegrorum, vesicarum, calculi aliarumque rerum una methodus prae altera nunc minus, nunc magis conveniat, & quod propterea Chirurgus omnes rite callere debeat.* Si quis forte plura, ad Lithotomiam altam spectantia, nosse aut legere cupit, is virorum expertissimorum ROSSETI, DOUGLASII, CHESELDENI, MIDDLETONII, MORANDI, DRANII imo & GARENGEOTI de hoc ipso argumento scripta consulat, addita, si placuerit, nostra Dissertatione illa, quae jam anno 1728. *de alto apparatu* Helmstadii a me in lucem est emissa: ubi plura, quae ad eam pertinent, invenire poterit.

Explicatio Tabulae trigesimae.

Fig. 1. 2 & 3. ex CHESELDENI Libello Anglico de alto apparatu, *ad vesicae habitum, quando liquore est distenta, demonstrandum* mutuatae, ad operationem hanc tanto melius illustrandam atque intelligendam. Quia vero prolixe satis N. IX. hujus capitis explicatae sunt, ob molestam repetitionem evitandam lectorem illuc ablegare volumus.

Fig. 4. ostendit quoque abdomen apertum: sed in ipso *vesicam eo in statu, quando parum vel leviter tantum, sive ab urina, sive ab alio liquore diducta est*, ut pateat, quam exiguum tunc sit spatium inter ossa pubis, & fundum vesicae, peritonaeo tectum, AAA, per quod tunc in vesicam, BB, intrandum. Uberior vero explicatio eodem loco videri potest.

Fig. 5. *fistula* designatur, per quam vesica pro hac operatione liquore commode impleri potest, quoque ex CHESELDENO depromta. AA, *catheter cavus* est *argenteus*, & rigidus, qui per urethram in vesicam demittitur. B, foramen in utroque latere, per quod liquor injiciendus vesicam intrat. C, *tubulus aeneus* siphoni proprio adaptandus. DDD, *fistula flexilis* vel ex corio, vel ex uretere bubulo constans, qua mediante catheter & tubulus aeneus rigidus ea ratione conjunguntur, ut injectio minus dolores curando inferat, quam si tota, ut ROSSETI fistula, esset rigida. E, locus, ubi fistula flexilis cum cathetere ope fili firmiter, juncta, & simul *transversus clavus* est, qui pro habena inservit, ut commodius, dum injectio fit, catheter immobilis, ob dolores evitandos, contineri queat.

Fig. 6. *Pera* sive *marsupium* exhibetur, cum ferramentis ad Lithotomiam necessariis, certo ordine dispositis, qualis a Lithotomis quibusdam praecingitur, ut in Tab. XXIX. fig. 9. in persona B conspicitur, & qua etiam RAUIUS semper usus est: quo instrumenta haec ipsis mox ad manum sint, nec opus sit, ea prius ab adstante forteque minus attento ministro petere. AAAA est ipsa *pera*; BB, *Instrumenta* certo ordine in ea disposita, CC, *Valvula* sive operculum, quod jungi potest nodulis DD, atque sic instrumenta occultari, ne aeger ea videat, eaque ipsi horrorem incutiant; EE, *funiculi*, quibus circa ventrem firmatur.

CAPVT CXLIII.

De artificiis a Fratre Jacobo (Frère Jaques) *in calculi sectione adhibitis: itemque de methodo* Rauiana *&* laterali *hodie dicta.*

I.

Qualis homo fuerit, qualiterque a Parisinis exceptus sit Jacobus Frater.

Quandoquidem nova ista, quam circa superioris seculi finem famosus ille Lithotomus, Frater Jacobus dictus, frequentare sustinuit, calculum secandi ratio, omnium tunc oculos in se convertit, atque etiam nunc rursus *hisce temporibus multum rumoris atque negotii Medicis ac Lithotomiae Professoribus* facessit, *haud omnino* abs re facturi nobis videmur, si *illius hominis studia atque fata* praecipua, quae ad notitiam nostram pervenerunt, una cum novis illis, quae inde orta sunt, artificiis chirurgicis descripserimus. Nempe *annus supra millesimum & sexcentesimum nonagesimus* circiter septimus agebatur, quum *obscurus aliquis idemque miserrimus Monachus*, sive *Eremita*, ut a nonnullis vocatur, Frater Jacobus, (*Frère Jaques* Gallice vulgo dictus *a*), apud Parisinos ex remotioribus Galliae provinciis adventaret, vili vestitu, parcissimo vilissimoque victu contentus, pecunia omni destitutus; sed animi tamen candore & simplicitate, quemadmodum Galli Auctores referunt, commendabilis (*b*). Hic nemini fere non promtam suam eandemque tutam & a Chirurgis adhuc dum ignoratam, calculos e vesica exscindendi artem suam, una cum quamplurimis de feliciter confecta calculi per scalpellum curatione *variarum provinciarum gallicarum testimoniis ostentabat afferebatque. Pretium laboris nullum*, vel saltem perexiguum, quantum scilicet instrumentis atque calceis reparandis vel resarciendis sufficeret, poscebat. Tandem is, cum ipsi sectionem permittere mox recusarent, ad *Medicos regios Chirurgosque* praecipuos Parisienses *accedebat*, hosdemque, ut hominum calculosorum, in urbe & magnis nosocomiis passim decumbentium, *per novam* artem suam *curandorum potestatem* sibi facerent, postulabat. Quod ipsum equidem ne absque ratione videretur facere, *eum praecipue in finem Parisios venisse, ut meliorem quandam calculos* exscindendi rationem *ipsos doceat*, graviter is asseverabat. Aequissimam hanc, qualis quidem Fratri Jacobo videbatur, conditionem, non sine maxima ipsius indignatione, Chirurgi & cumprimis Lithotomi Parisini, initio spernebant, tandem autem, cum instaret, novitatis &, ut dicunt, *curiositatis gratia, experimentum aliquod in cadavere, calculo prius in vesicam injecto, ut fieret, permittebant.*

II. Ca-

(*a*) Ejus cognomen Beaulieu fuisse quidam Autores referunt, & patriam Vesontium, *Besançon* in comitatu Franciae, (*Franche-Comté*); alii, Beaufortium, *Beaufort*, oppidum prope Vesontium.

(*b*) Historiam hanc prae ceteris satis bene descripserunt Meryus in Observat. *de methodo calculum e vesica excidendi Fratris* Jacobi; itemque Dionisius in operat. *Chirurg. suis*, artic. de *Lithotomia.* Interea tamen, quia valde manca adhuc est atque imperfecta, ego, conquisitis jam adminiculis quam plurimis, longe perfectiorem seorsim edere in animum induxi.

I I.

Cadavere accepto, FRATER ille JACOBUS, quamplurimis Medicis atque Chirurgis praesentibus, hunc fere in modum calculi sectionem instituebat. Primo, cadavere in tabula resupinato, & ut in praecedenti methodo moris est, detento, *catheterem aliquem ferreum teretem sive rotundum*, haud *sulcatum*, in vesicam, consueto modo, demittebat (*a*), ejusdemque subsidio in sinistram perinaei partem vesicam deprimebat. Deinde *per scalpellum quoddam lithotomum*, *vulgari longius*, plagam juxta perinaeum, sed paulo aliam, quam quae fieri communiter solet, faciebat. Namque is scalpellum, *parti ano proximae admotum*, *sursum versus ita ducebat*, ut *linea quadam recta*, binos circiter latos digitos in sinistro latere a perinaei sutura remota, quoad altitudinem vero ad mediam ferme perinaei partem *oblique ascendente*, quicquid cutem inter & catheterem positum erat, fere ut in parvo apparatu una *cum cervice vesicae*, *imo & ipsa vesica proxima*, sed salva tamen manente urethra reliqua, concideret. Tum, *digito per* vulnus *in vesicam demisso*, *calculum ejusque situm explorabat*. Eo facto, ferramentum aliquod, *cochleari oblongo haud multum absimile*, ad instar ductoris, itidem per vulnus in vesicam deprimebat; immissaque hujus ductu forcipe aliqua calcularia a consuetis non multum diversa, ductorem istum retrahebat. Denique calculum intus haerentem hac forcipe prehendebat, eundemque, cathetere tunc demum retracto, quam promptissime cum plerorumque admiratione protrahebat; quanquam is magnitudine sua gallinae ovum ferme adaequaret.

Qualem calculi sectionem in cadavere is primum adhibuerit.

I I I.

Confecta hunc in modum operatione, *incisoque a Chirurgis cadavere*, deprehensum est, primo perinaei cutem cum subjecta pinguedine, ad binorum circiter digitorum latorum amplitudinem, a novo isto Lithotomo fuisse concisam; deinde *plagam istam inter binos penis musculos*, *erectorem videlicet atque acceleratorem*, in sinistro perinaei latere, ipsis musculis salvis existentibus, *ad usque vesicae cervicem sive collum penetrasse*, *tandemque ipsam vesicam*, *ad pollicis amplitudinem*, linea recta perforatam, sicut in parvo apparatu fieri solet, atque per id ipsum foramen calculum eductum fuisse. Igitur rebus hisce probe perpensis abesse vix poterat, quin vel *prudentissimorum* etiam *Medicorum aliqui statuerent*, & cumprimis MERIUS, unus ex primariis tunc Chirurgis Parisinis, *novam hanc* JACOBI *lithotomiam*, communi calculum per majorem apparatum exscindendi ratione, *longe utique praestantiorem esse*, minorique cum periculo conjunctam. Quoties enim cunque apparatus major adhibetur, necessarium utique est, ut non urethra solum incidatur, sed vesicae quoque collum angustum & sphincter, una cum glandula prostata violenter & insigniter diducatur, imo laceretur, tandemque calculus, praesertim si paullo major est, per id ipsum foramen, adhibita violentia maxima atque haud sine

Quale judicium de ista operatione latum sit.

(*a*) *Hunc catheterem vulgaribus ampliorem*, *sive crassiorem*, *fuisse nonnulli referunt*; quem tamen facillime in vesicam demisit. Vid. BUSSIERII relatio in Act. Angl. a. 1699. & DOUGLAS. Histor. operat. lateral. p. 19. &c.

ne laesione aut laceratione praedictarum partium protrahatur. *Interim quia Chirurgorum expertissimorum*, praesertim lithotomorum, plerisque *istaec nova operandi ratio*, quemadmodum circa res novas fieri solet, *displicebat*, mirum non est, quod JACOBO *in homine vivo eandem adhibere haud permittere* voluerint.

IV.

Jacobus homini vivo calculum exscindit.

Itaque JACOBUS indignabundus a Parisiensibus ad aulicos atque Medicos regios, qui tunc temporis in villa regia, *Fontainebleau* dicta, cum Rege degebant, discedebat, hosdemque & litteris commendatitiis, & testimoniis, & exemplis eorum, quos feliciter ipse sua methodo a calculo alibi liberaverat, commovebat, ut *novam istam curandi rationem* in *juvene quodam sutore*, novendecim annos nato, vesicae calculum sentiente, instituere permitterent. Dictum factum. JACOBUS *hominem istum calculosum*, Medicis *atque Chirurgis regiis praesentibus*, ita *feliciter atque promte*, praedicta illa ratione, *a calculo liberabat*, ut, non sine maxima omnium admiratione, *vix tribus* septimanis elapsis, *aeger iterum ambulare* per plateas quam commodissime posset, nullumque malum gravius, quemadmodum fieri haud raro in istiusmodi curationibus solet, persentisceret.

V.

Maximamque sibi laudem hac re conciliabat.

Faustissimo illo curationis specimine omnium fere imo & ipsius Regis oculos in se convertebat JACOBUS, efficiebatque, ut plerisque Parisiis etiam videretur Medicus, *a clementissimo Numine eum in finem humano generi concessus*, ut novam aliquam eandemque ceteris longe praestantiorem calculi exscindendi rationem instituat doceatque. Proinde quum *is vere anni* 1698, venia Regis instructus *ad Parisinos rediret*, hominibusque calculosis quamplurimis manum medicam adhiberet, tanta semper *spectatorum confluebat copia*, ut milites tandem ad cohibendam atque abarcendam hominum turbam essent adhibendi.

VI.

Ejus agendi modus.

Nequis autem forte ignoret, qualiter homines calculosos JACOBUS tractaverit, sciendum est, *nullam omnino*, neque sanguinis per venas emissione, neque alvi expurgatione, neque victus ullo regimine, aegrotantium *praeparationem fuisse institutam;* quemadmodum equidem alias in istiusmodi curationibus a prudentioribus Medicis fieri consuevit. Porro *vincula nulla* pro ligandis aegris, ut alias mos est, adhibebantur; sed homines aegri super mensa quadam resupinabantur, reductisque versus nates pedibus, ab *aliquot solum ministris robustioribus continebantur.* In ipsa calculi eductione, quemadmodum DIONISIUS (*a*) aliique referunt, *usque adeo improvidum fere semper atque crudelem sese noster gerebat*, ut vel maxime intrepidi etiam Chirurgi horrescerent, miserorumque hominum illorum, qui JACOBI manum experiebantur, vicem dolerent (*b*). Similiter *vulneris inflicti deligationem victusque rationem*, calculo ex-

(*a*) In Chirurg. sua, cap. de Lithotomia.

(*b*) Idem testantur LISTERUS, Medicus Anglus, in Itinere suo Parisino, p. 237. Lond. 1699. 8 edito; itemque MERIUS in Observat. de Lithot. LAUNAY Diss. de la Pierre, in praefat.

extracto ita *parum* JACOBUS *curabat*, ut curam istam ipsi suadentibus respondere solere: *sufficit, me calculum misero eduxisse; Deus ipsum sanabit* (*a*). *Feminas calculosas* eadem, atque masculos, ratione tractabat, sed fere semper, & quasi re bene gesta, uteri vaginam simul concidebat, perhibendo, vulnera haec nullius esse momenti.

VII.

Curationis exitus quis fuerit. Ut quis igitur aequum & accuratum de Jaçobaea ista Lithotomia judicium ferre queat, necessarium utique videtur, adhibitae *curationis illius exitum quam diligentissime circumspicere.* Scilicet *parum plerumque feliciter* a JACOBO susceptae *curationes successerunt.* Namque si vera sunt, quae MERIUS, celebris eo tempore apud Parisinos Chirurgus, in singulari de hoc ipso argumento modo laudata commentatione gallica, anno 1700. Parisiis in lucem edita, scripsit; *e sexaginta hominibus calculosis*, quos dicti anni ejus vere Parisiis curandos JACOBUS susceperat, *quinque & viginti exspirarunt*, tredecim consanuerunt, reliqui aut fistulam aliquam, aut urinae incontinentiam post confectam curationem senserunt. Quin & DIONISIUS, itidem celebris apud Gallos Chirurgus in Institutis suis Chirurgicis septem post modo laudatum MERIUM annis scriptis (*b*), suo tempore plus, quam *dimidiam adhuc aegrotantium*, quos JACOBUS a calculo liberaverat, partem adhuc postea ex variis symptomatibus esse extinctam; quid quod *Jacobaeam calculos exscindendi rationem* usque *adeo crudelem atque imprudentem extitisse*, ut *mirum videri haud quaquam deberet, si aegri ad unum omnes exspirassent.* Atque ut majorem dictis suis fidem faceret DIONISIUS, in exemplum quoque adduxit *sutorem illum juvenem*, quem, ceu supra scriptum est, Jacobus in arce regia *Fontainebleau* a calculo liberavit. Qui tametsi admirabilem JACOBO nominis celebritatem conciliavit, tamen *non fistulam modo in* perinaeo semper retinuit; sed *continuam* quoque *inde* talem *corporis sensit* imbecillitatem, ut *tandem necdum elapso biennio miseram vitam cum morte* commutaverit. Contra vero, quemadmodum idem DIONISIUS memorat, ex *viginti duobus aegris*, lithotomiam eodem vere, sed aliorum Chirurgorum ministerio expertis, *tres tantummodo perierunt*, reliquis fere omnibus in vigorem pristinum quam felicissime restitutis (*c*).

VIII.

Cadaverum inspectio quid docuerit. Incisis atque exploratis illorum cadaveribus, quibus JACOBUS calculum exsciderat, deprehensum est, modo laudatis Auctoribus testibus, *vesicam haud raro ab urethra prorsus rescissam* extitisse. In aliis *cancer* sive *sphacelus vesicam*

fat. & cap. XI. XII. atque SAVIARD. in Observ. Chirurg. p. 454.

(*a*) Je lui ai tiré la pierre: Dieu le guérira.

(*b*) Anno nimirum 1707. Paris. 8.

(*c*) Varias alias observationes huc spectantes in descriptione modo jam laudati itineris sui Parisiensis suppeditavit celeb. iste Anglorum Medicus, LISTERUS, utpote qui eo tempore Parisiis degit, quum FRATER JACOBUS in his ipsis operationibus instituendis laboraret: cujus viri & libri Scriptores recentiores plerique, & cumprimis omnes Galli, nullam prorsus mentionem fecerunt.

ſicam atque *inteſtina* occupaverat. Rurſus in aliis *penis muſculi*, nervi, vaſa denique ſanguifera ſcalpello reſecta erant. In quibuſdam *elevator ani cum vaſis hypogaſtricis* diſſectus reperiebatur. In aliis *veſicae pars illa, quae abdominis cavum reſpicit*, bis, ter vel quater etiam perforata ſentiebatur. Rurſus in aliis veſicae vulnus inaequale admodum erat, atque hinc inde quaſi laceratum & diſtortum. Denique in nonnullis *inteſtinum rectum ſimul erat conciſum*; indeque ratio patebat, quare ſtercus per vulnus effluxerit. In quibuſdam feminis, quibus lithotomiam JACOBUS adhibuerat, *uteri vagina ſimul cum veſica atque inteſtino recto inciſa* deprehendebatur. Ut proinde mirum non eſſet quod earum aliquibus alvi feces per ipſam uteri vaginam profluerent. Nonnunquam ſub ipſa operatione, propter vaſa ſanguifera ampliora, quae juxta poſita erant, diſſecta, uſque adeo gravis ſuborta memoratur *ſanguinis profuſio*, ut aegri ſtatim ſub ipſo ferro vel tamen paullo poſt exſpiraverint.

IX.

In quonam praeterea Jacobus aberraverit.

Neque vero, ut laudati viri obſervarunt, *in eodem ſemper loco vulnus inſtituere*, pro extrahendo calculo, JACOBUS conſuevit; ſed eam quandoque perinaei partem concidere ſuſtinuit, quae parte altera, quam in aliis perforaverat, binis pollicibus aut altior erat aut depreſſior. Ut proinde abeſſe haud potuerit, quin propter inconſtantiam & negligentiam ſuam *modo hae, modo iſtae corporis partes damnum aliquod ſenſerint.* Deinde, quod maximum ſolet eſſe Chirurgicae Artis impedimentum, *ab inſtrumentis chirurgicis uſque adeo imparatus erat* JACOBUS, ut novaculam vulgarem quandoque pro ſcalpello ſuo lithotomo, ad exſcindendos calculos accommodato, applicaverit. Quin egomet a Batavis, dum in Hollandia commoratus ſum, jam an. 1706. relatum accepi, JACOBUM noſtrum, poſtquam ex Gallia in Bataviam adventaſſet, ibique multos a calculo liberandos ſuſcepiſſet, aliquando, *deficiente ſcalpello proprio, cultrum aliquem communem*, quo homines in cibo capiendo vulgo utebantur, eundemque ſatis retuſum ad exſcindendum calculum adhibuiſſe; adeoque curationem ſuam ita plerumque inſtituiſſe, ut non potuerit *non incommodis atque periculis graviſſimis* homines miſeros exponere. Idem quum Pariſiis adhuc degeret, juvenem aliquem calculoſum, ut ut *calculus in urethra poſt ſcrotum in perinaeo haereſcere adverteretur*, tamen more ſuo conſueto, hoc eſt, ita tractaſſe, ut partem ano proximam inciderit; quum tamen longe commodius atque promtius, ſicut alii prudentes Chirurgi facere conſueverunt, extrahi calculus, parvo apparatu tunc temporis valde neglecto atque contemto, per vulnus eo loco perinaei factum potuiſſet, in quo haereſcere ſentiebatur. Qui quidem *operandi modus vel maxime demonſtravit*, JACOBUM *nihil minus, quam rationem atque prudentiam, certumve* locum aut *certam prudentemve methodum* in curationibus ſuis adhibuiſſe; ſed *temeraria & empirica tantum ratione egiſſe*, quemadmodum forte apud circulatorem quendam vidit. Quod ipſum equidem eo minus mirandum videtur, quod *is rerum Anatomicarum atque artificiorum Chirurgicorum fere omnium prorſus ignarus eſſet*; niſi quod *herniis etiam ſcalpello curandis*, quoties occaſio ſe offerret, ſed cum teſticuli jactura, manum admoverit. Verum, quia in hac curatione peſſimo hiſtrionum

num ſive celotomicorum vulgarium more, qui orbem pervagantur, ſine neceſſitate, in pueris etiam teſticulum ſemper exſcidit; hac ipſa imprudentia ſua ſatis ſuperque declaravit, ſeſe artem *ſuam omnem ab hiſtrione forte aliquo ſive empirico accepiſſe*: nam *ubi artem ſuam didicerit*, nuſquam, quod novi, tunc temporis, ulli revelavit (*a*).

X.

Calculoſis quamplurimis uſque adeo imprudenter atque infeliciter tractatis, *ipſoque tandem Duce bellico tunc valde celebri*, Mareſchallo de LORGE, Pariſiis altera ſtatim poſt confectam ſectionem die *diris cruciatibus extincto*, FAGONIO autem Archiatro per MARESCHALLUM, Chirurgum prudentiſſimum ſervato, abeſſe vix poterat, quin JACOBUS, converſa velut in ignominiam gloria, quam maxime ignarus atque imprudens Chirurgus a pleriſque Pariſinis pronunciaretur. Quo facto is, *relicta Lutetia*, *alias poſtea Galliae provincias*, *deinde Bataviam*, & cumprimis Amſtelodamum & Lugdunum Batavorum atque quamplurimas poſtea Germanorum regiones, ac nominatim tractum Rheni & Moeni, Aquiſgranum, Coloniam Agrippinam, Viennam Auſtriacam, denique Argentoratum, Francofurtum ad Moenum, & tandem Heidelbergam ac iterum Argentoratum, peragravit, fereque ubivis locorum artem ſuam exercuit: ſed aeque tamen, ut antea, ut plurimum infeliciter. Si quidem is ubique, primis praeſertim annis, *ob inepta inſtrumenta*, *temeritatem*, *crudelitatem & turpem negligentiam ſuas curationes ita inſtituit*, ut ſagacis atque *prudentis Chirurgi laudem* & nomen, quantopere etiam ab initio extolleretur, tandem *nuſquam fere reportaverit*. Attamen quamvis res ita ſe habuerit, obſervatu tamen *dignum videtur*, quod paucis notum atque ex Clar. SALZMANNI, Medici & Anatomici Argentoratenſium quondam celeberrimi, litteris, anno nimirum 1737. menſe Decembri ad me datis, intellexi, Fratrem JACOBUM *tandem priorem ſuam calculos ſecandi methodum emendaſſe*, atque anno 1712. & principio anni 1713. *Argentorati feliciter* admodum, cathetere ſulcato adhibito, artem ſuam in ſedecim aegris exercuiſſe (*b*): quin & eum veterem eumque parum cautum morem ipſi exprobraret, *ingenue ſibi profeſſum eſſe* atque in aurem, ut ajunt, dixiſſe, *ſe a priſtina ſua eademque temeraria ſecandi ratione ab unius anni circiter tempore abſtinere*, *atque prudentius* ae-

JACOBUS *male audire coepit.*

(*a*) Apud MERIUM in obſervat. de methodo JACOBI pag. 43. *Medicus aliquis eam jam olim adhibitam fuiſſe aſſeverat.* Unde ego ſuſpicor, aliquem Chirurgum vel Circulatorem, haud prorſus imprudentem, fuiſſe, qui vel ex CELSI vel GUIDONIS lectione, vel forte quoque ex ratione hanc calculi ſectionem ſibi finxerit, eamque etiam una cum herniarum ſectione inſtituerit. Hujus operationes JACOBUM hunc, qui forte famulus ejus erat, vidiſſe, eumque poſtea, quia audaciſſimus erat, imitari voluiſſe: quamvis ſine Anatomes ſcientia & ſine requiſita prudentia hoc fecerit. *Novi ſimile prorſus exemplum*, ubi circumforaneus, qui inter alias etiam nundinas Francofurtenſes olim ſaepe viſitabat, *ſervum habebat*, cui *equorum ſuorum curam commiſerat.* Verum, quia homo robuſtus erat, ipſum quoque ad continendos aegros, hernia vel calculo ſecandos, adhibebat. Poſtquam vero hic multas operationes ſic viderat, herum deſerebat, & ex ſtabulario *herniotomus* factus, ipſe operationes, quamvis haud adeo proſpero ſucceſſu, perficiebat. Sed hac de re plura deinceps.

(*b*) *Solum igitur Argentoratum* eſt, unde vere cognovi JACOBUM feliciter curaſſe.

aegros suos tractare coepisse (a). Id quod, quia huc usque plerisque, si forte non omnibus, qui hac de methodo scripserunt, dum nullam hujus rei mentionem fecerunt, ignotum esse videtur, pro supplenda historia JACOBI hic indicare volui. Consentanea etiam his sunt, quae FEHRIUS, Medicus Helvetius, in disputatione *de calculo vesicae ejusque per sectionem auferendi methodo novissima, praestantissima & facillima* Basileae an. 1716. evulgata, pag. 23. de JACOBO memorata legimus; qui *ex sedecim* superioribus *annis Argentorati sectis, non nisi unicum senem, aetate* confectum, *quemadmodum praedixerat, desideratum esse tradit*, ubi etiam pag. 17. & seq. *sat luculenta Lithotomiae Rauianae*, diu antequam ALBINUS suam edidit, *extat descriptio*, utpote quam saepius a RAUIO institutam se vidisse affirmat. *Idem fere* de JACOBI emendatione & felici, quam Argentorati exercuit, secandi ratione *refert* SCHAEFFERUS, Stuttgardiensis, Wirtenbergicus (b). Ita etiam WELSBACHIUS, haud incelebris quondam Medicus, qui Dusseldorffii Medicinam fecit, sed Argentorati antea vixerat, *asseverat, ex viginti, quos ab ipso quam promtissime secari viderit, vix ullum desideratum, omnesque sine* fistula relicta sanatos esse (c); sed tempus sive annum atque locum, ubi haec viderit, non addidit; suspicor autem hoc Argentorati factum esse, quia illo circiter tempore ibi degit.

XI.

Quousque bona atque laudabilis sit JACOBI lithotomia.

Sed quicquid tandem harum rerum sit, tantum tamen abest, ut JACOBI istaec prima ac mala, quin potius *imprudens ac temeraria* calculum *secandi ratio*, si *modo a prudenti Medico aut Chirurgo instituatur*, perniciosa prorsus fuerit atque inutilis, ut potius *egregias Medicis atque Chirurgis suppeditaverit aliis etiam in morbis prudentiae medicae regulas*. Sic enim, quemadmodum rectissime jam observatum est a DIONISIO (d), ex Jacobaea Lithotomiae methodo 1) *egregie emendari ac perfici perinaei punctura potest*, pro urina suppressa educenda. Namque vesica longe tutius atque commodius, quam ipsius cervix, quemadmodum communiter factum est, acu tereti, cuspide triangulari donato (*Troicar* vulgo dicto) hac in curatione perforari ea parte potest, quam vete-

(a) Quam prudens, aut, ut rectius forte dicam, quam felix etiam Argentorati fuerit JACOBUS, hoc tamen Francofurto ad Moenum ex mea patria, certis documentis, & quidem nominatim per D. GLADBACHIUM, Medicum, & SUTORIUM, Chirurgum hujus loci *praestantissimum*, accepi, eum a. 1713. a primo vere ad septembrim usque ibidem fuisse, duosque tantum toto hoc temporis spatio a calculo (praeter varios, quos hernia scalpello curavit) *catbetere sulcato ibidem secasse, quorum vero alter paucis mox ab operatione diebus publico in nosocomio ibidem perierit.* Quare & Medici & Chirurgi Francofurtenses ejus peritiam non laudant, sed e contrario affirmant, *eum hominem & in scientiis & in moribus adhuc tum valde rudem fuisse, qui ne vulnus quidem deligare, imo vix legere aut scribere potuerit.* Verum & hac de re posthaec plura.

(b) In Differt. *de variis lithotomiae generibus*, Argentorati an. 1724. impressa, pag. 24. In qua vero, loco anni 1711, sicut SALZMANNUS me monuit, an. 1712. scribere debuisset.

(c) In Medicina sua practica, vernacula nostra ad mentem STAHLII conscripta, cap. de calculo, quae Argentorati a. 1715. & postea adhuc saepius impressa est.

(d) Libr. de Operat. Chirurg. cap. de lithotomia, ubi de *Fratre Jacobo* itemque ubi de punctura perinaei agit.

veteres in parvo apparatu, & JACOBUS *in exſcindendo calculo perforavit* (a). Sed de iſto quidem argumento prolixius diſputabitur deinceps, Cap. 144. Tum 2) *ipſa quoque calculum* exſcindendi *Jacobaea methodus ſat feliciter atque tuto adhiberi a Chirurgis prudentibus atque anatomiam probe callentibus poteſt*; dummodo illi errores evitentur, quos JACOBUM identidem ex imprudentia & anatomes ignorantia admiſiſſe hactenus oſtendimus. Sed *qua tandem ratione evitari ac praecaveri errores* illi, perficique Jacobaea lithotomiae ratio rite debeat, modo laudatus DIONISIUS *neutiquam declaravit.*

XII.

Operae vero pretium feciſſe celebris ille Chirurgus Pariſinus, MERIUS *cenſendus eſt*, dum in Libro ſupra laudato hanc fere curandi viam in calculo extrahendo Chirurgis ineundam ſuaſit; quamvis paullo poſt eam omnibus viribus rurſus diſſuaſerit atque rejecerit. *Meliori methodo occaſionem dedit.* *Scilicet pro cathetere cylindrico; non ſulcato*, qualem JACOBUS olim adhibuit, *catheterem ſulcatum*, ut in magno apparatu, *adhibendum eſſe.* Hunc ipſum catheterem in veſicam prius demiſſam, ſiniſtraque deinde manu comprehenſum, more JACOBI, gnaviter verſus ſiniſtrum perinaei latus deprimendum. Tum catheteris hujus ductu per admotum ſcalpellum idoneum, vel etiam conſuetum in magno apparatu Lithotomum, JACOBI exemplo, *perinaeum una cum collo & veſicae parte iſta, quae collo proxima* eſt, *primo incidendum*, ferroque deorſum & oblique ſiniſtrum verſus iſchii os ſuper catheterem tracto, veſicam, quantum quidem ad extrahendum calculum ſufficit, providiſſime aperiendam. *Vulnere hunc in modum inflicto, ductorem*, deinde excavatum ſive *canaliculatum*, quem Galli *Gorgeret* vocant, rite, & quemadmodum in majori apparatu fieri alias quoque ſolet, in veſicam demittendum, adhibitaque tandem forcipe quadam convenienti, calculum protrahendum. *Tametſi autem* MERIUS, *Lithotomiae hujus Jacobaeae in mente correctae*, ut nihil hic diſſimulem, *primus & verus videatur auctor*; nunquam tamen ipſemet in homine quodam vivo hanc curandi rationem tentavit (b); imo paullo poſt eam, licet emendatam, prorſus, ut jam dixi, rurſus rejecit, & noxiam *proclamavit*, *vulgaremque*, *quae magno apparatu fit*, *huic praeferendam duxit.* Interea, niſi me omnia fallunt, conſiliis tamen ſuis primis effecit, ut primo Pariſinus quondam ille Chirurgus regius celeberrimus, MARESCHALLUS haud ita diu poſt JACOBUM, *emendatae Lithotomiae hujus experimenta* eaque feliciſſima Pariſiis fecerit; (ſi vera ſunt, quae LISTERUS ſupra laudatus in deſcriptione itineris ſui Pariſienſis, pag. 239, refert) cujus vero rei, quia nulla apud Scriptores recentiores Gallos aeque ac Anglos, quod miror, mentio fit (c), utile eſſe duxi, ut inde ipſam rem hic referam, quemadmodum poſt reditum *Liſteri* in Angliam, ab alio Anglo doc-

(a) Miror, quod hoc commodum, quod *Jacobi* methodo tribuit, *Dioniſius* non potius *Celſianæ* tribuerit, quia ex hac potius derivandum eſt.

(b) GARENGEOT hoc MERIO vehementer exprobat, Operat. Chirurg. T. II. p. 187; verum ut MORANDUS in Mem. Acad. Reg. Pariſ. 1731. tradit, nec ipſe *Garengeot* hoc in vivo, quantum conſtat, adhuc tentare auſus eſt.

(c) Unicus quidem DOUGLASIUS poſt me verba LISTERI in hiſtoria ſua lateralis operationis p. 37. ad. 39. edit. Lond. retulit; verum inde non deduxit, quod MARESCHALLUS primus

docto prout ipse eum appellat, cui nomen PROBIE, Parisiis tunc adhuc commorante, qui cum ipso vere hujus anni 1698. operationes Monachi istius aspexerat, die 2 Augusti ad LISTERUM perscripta erat, ex anglico latine versam, quae ita se habet. *Chirurgi (Parisienses)* JACOBUM *vehementer increpant, quamvis ejus methodum sequantur. Nam* MARESCHALLUS *ab eo tempore secundum methodum illius secuit, ea solum differentia, quod catheterem sulcatum adhibuerit.* LE RUE, *alter nosocomii charitatis Chirurgus, veterem modum, eo tempore, quo Mareschallus* JACOBI, *adhibuit; verum non tam bono, quam Mareschallus, successu. Omnes enim, qui ab hoc secti sunt, adhuc vivunt, & optime se habent, dum alter unum alterumve amisit. Imo qui vivunt, non tam cito, ac illius, curati sunt.* An autem vel ipsemet MARESCHALLUS, vel alii etiam ipsius exemplo *eundem operandi modum* postea iterum atque saepius apud Parisinos adhibuerint, *dubito*, vel saltem, quantum ego quidem scio, haud constat. Miror saltem *nihil inter Gallos hac de re constare*; *quamvis* MARESCHALLUS pauco demum ab hinc tempore, quo haec primum publice evulgavi, obierit, & *experimenta prima* a MORANDO & PERCHETO Parisiis 1730. juxta CHESELDENI *emendationes instituta*, ut ipse MORANDUS refert (*a*), *aspexerit*. GARENGEOT vero perhibet, PERCHETUM *primum esse*, qui post JACOBUM *sectionem lateralem* Parisiis *instituerit*. Operat. Chir. T. II pag. 230; id quod Parisienses Medici & Chirurgi seniores optime dijudicare ac decidere poterunt: quamvis nihil adhuc hac de re vel in ipsis Societatis Chirurg. Paris. Commentar. Tom. I. invenire potuerim.

XIII.

De methodo Rauiana. In Belgio vero postea RAUIUM Germanum, & Medicum clarissimum, quem & in Anatome & in Chirurgica praeceptorem habui, eumque diu secutus sum (*b*), quam *diligentissime novam hanc eandemque correctam Lithotomiae rationem frequentasse*, *nemo facile ignoraverit*, nisi in historia Medicorum recentissima prorsus hospes fuerit (*c*). RAUIUS enim, postquam non modo *Fratrem*

primus fuerit, qui in vivis post JACOBUM eam instituerit; qui tamen, vera si sunt, quae LISTERUS scripsit, *re vera primus fuisset:* neque etiam LISTERUM erroris arguit. Hinc veri caussa ipse vel alius, cui hæc res nota, hac de re verum scribere merito debuisset.

(*a*) Memor. Acad. Reg. Par. 1731.

(*b*) Nam a vere anni 1706. ad Octobrem usque anni 1710. in Belgio vixi, maximamque hujus quinquennii partem Amstelodami consumsi, & ad RAUII curationes sedulus animum applicavi.

(*c*) *Rauianam lithotomiae methodum* singulari eaque docta commentatione, anno 1725. edita, titulo: *Index supellectilis anatomicae*, Bern. Sigfrid. ALBINUS, filius, Medicinae Anatom. atque Chirurg. apud Leidenses Professor, una cum instrumentis in eadem adhibitis, descripsit. Tametsi *scalpellum*, ab ALBINO Tab. I. fig. 5. *designatum*, *plane diversum sit ab eo*, quod eo tempore, quo ego Amstelodami vixi, ab eodem adhibitum egomet vidi, meumque scalpellum Tab. XXVII. fig. 8. tunc juxta ejus scalpellum & apud eundem artificem, qui scalpella aliaque instrumenta ejus conficere solebat, in domo, cui nomen & signum erat, *campanae coeruleae*, quod signum etiam in ipsa scalpelli figura expressum est, confici curavi, quodque alias adhiberi vulgo a Chirurgis in apparatu magno consuevit. Non enim video rationem, quare hoc illi substituerit, cum nulla in re illo praestare, sed potius ad incidendum mihi minus aptum videatur.

trem JACOBUM in Hollandia & speciatim *Amstelodami* (a) *saepius hanc sectionem perficere viderat*, *quemadmodum & ALBINUS* pater, & ALBINUS filius referunt (b) atque ego ex RUYSCHIO, altero meo in Anatome & Chirurgica doctore, aliisque Medicis & Chirurgis Amstelodamensibus saepe olim intellexi; sed ea forte quoque, quae pro emendanda Lithotomiae methodo Jacobaea, MERIUS *jam suppeditaverat consilia*, perceperat, imo & LISTERUS de MARESCHALLO Libro citato jam an. 1699. retulerat, *adjutusque & audacia insigni Chirurgica & egregia scientia Anatomica*, primo eandem, ac Frater JACOBUS & veteres, *perinaei partem*, *ipsamque mox cervicem* (c) & *vesicam*, sicut JACOBUS, teste MERIO, solitus est, incidit; quemadmodum egomet, dum Amstelodami fui, saepius vidi (d). *Deinde catheterem* quoque *sulcatum*, quem MERIUS suasit, usurpavit, sed ad normam JACOBI, *vulgari paullo crassiorem* pro infligendo vesicae vulnere adhibuit (e). *Tum loco ductoris canaliculati* binos *ductores ensiformes*, marem scilicet & foeminam, Tab. XXVIII. fig. 2. & 3. *scalpellum* item & *forcipem* fere similem, quibus secundum vulgarem Lithotomiae methodum Medici utuntur, applicavit; aegrotantibus vero eundem fere in *modum supinum dispositis*, natibus probe elevatis, quem itidem JACOBUS servasse memoratur (f). Attamen *eos aliter*, *quam vulgo fieri & delineari solet*, *ligavit* (g); id quod a paucis rite descriptum, imo a plerisque, qui de Rauiana methodo scripserunt, prorsus neglectum reperio; quod tamen ad historiam hujus supplendam necessarium esse existimo: idque tanto magis, quia *ejus modus ligandi minus quam vulgaris aegros terrere solet*; dum de vulgari ipse TOLETUS asseverat, *quod magnopere augeat metum & terrorem aegrorum*, atque WINSLOVIUS *ex hoc terrore mortem*.

(a) Sunt quidam, qui scribunt, RAUIUM *Parisiis* Fratris Jacobi Curationes calculi vidisse atque ibidem eas didicisse, ut Autor præfationis COLOTI Libro de Lithotomia præmissae p. LIII. itemque JOUBERTUS in methodi suae descriptione in Comm. Chirurg. Paris. Sed certissimum est RAUIUM eo tempore, cum Jacobus ibi fuit, Parisiis non fuisse, verum *Amstelodami* demum 1699 eas conspexisse.

(b) Ille, in oratione in obitum RAUII p. 28; hic in supellect. modo laudata.

(c) Id quod ALBINUS *pater notavit* l. c. pag. 29; *licet filius*, DENYSIUS, aliique velint, *eum solum vesicam*, *intacta cervice*, *incidisse*.

(d) Ego dum eo tempore & postea hanc operationem in cadaveribus saepe tentavi, semper non solum vesicam, sed *cervicem quoque ejus incisam deprehendi*; verum tunc me errasse putaveram, atque artificium solam incidendi vesicam me non satis nosse, existimaveram.

(e) Quod *crassior* vulgari fuerit, sicuti JACOBI, mihi fieri dixit RAUIUS, *ob sectionis securitatem*, ut tanto facilius incidi & scalpellum tam facile ab eo non aberrare possit, illudque etiam ex ALBINI figura I. itemque ex nostr. Tab. XXXI. fig. I. videre licet; quamvis *nullus hoc*, quantum novi, in *publico scripto notaverit* vel indicaverit. Quod vero vulgaribus *majorem curvaturam* habeat, ut ALBINUS filius scribit, facta cum illis collatione, non perspicio. Nam pro magno apparatu requiritur jam catheter valde incurvatus, & ut GARENGEOT ait, *à grande courbure*, cap. de magno apparatu.

(f) *Situs*, *quem* RAUIUS *suis curandis dedit*, melius, quam forte ab ullo alio, describitur ab ERNDELIO, in Itinere suo Anglico & Batavo p. 119. Unde etiam patet RAUIUM quandoque *arculae*, *quemadmodum ipse quoque vidi*, *aegros imposuisse*, ubi apta tabula deficiebat. Falsum igitur est quod GARENGEOT perhibet, Operat. Chirurg. Tom. II. p. 192. RAUIUM *aegros*, *ut in magno apparatu*, *collocasse & ligasse*: quemadmodum ipse saepius vidi.

(g) Vid. TOLETI liber de lithotomia cap. XVI. & ALGHISII lib. de lithotom. Tab. IX & XVI.

mortem notaverit (*a*). Itaque longissimi illi laquei, quibus alii utuntur, qui cervicem aliasque partes miris ac formidandis ductibus ambiunt, *duos* RAUIUS *habebat laqueos breves* eosque planos, ex *lana* (*b*) *confectos*, (qui vero etiam ex lino vel serico constare possunt) quorum quilibet non nisi quatuor circiter pedes longus sit, alteroque, facta prius ansa, ut Tab. XXIX fig. 10. A indicatur, *manum dextram circa carpum prehendebat*, *eamque ad dextram tibiam sive pedem*; altero autem sinistram manum eadem ratione ad sinistram tibiam; verum *non circa malleolos*, ut alias fieri solet, *sed mox infra genua supra suras* scilicet alligabat (*c*). *Dum incisionem facere vellet*, immissi catheteris sulcati manubrium manu sinistra ipse prehendebat, & *dextro genu in terram se demittebat*, atque investigato gibbo catheteris, incisionem, & postea, ut jam dictum est, extractionem calculi quam felicissime plerumque perficiebat. Qua ipsa equidem curandi ratione usque adeo frequenter atque *feliciter utplurimum usus est* RAUIUS, ut neque MERIO, neque MARESCHALLO, auctoribus, sed RAUIO eadem a plerisque hucusque accepta referatur, indeque *methodus lithotomiae Rauiana* a quam plurimis hactenus nuncupata sit. Ab eo vero tempore, quo celeb. Jacob. DOUGLASIUS libellum de *laterali operatione* Londini an. 1726. anglico sermone, edidit, qui postea an. 1728. latine versus Lugduni Batav. prodiit; in quo, quomodo JACOBUS & RAUIUS olim, sed & nuper CHESELDENUS Londini hanc methodum instituerit atque emendaverit, describit, *operatio sive* SECTIO LATERALIS *appellari coepit*: quia magis in latere perinaei, quam in magno apparatu, imo & *in latere vesicae incisio instituitur*, quae in majori apparatu solum in urethra fit.

XIV.

Primus ego eam post RAUIUM *institui.*

Antequam vero de hac aliisque aliorum emendationibus agam, nonnulla *prius* adhuc, quae ad RAUIUM ipsum ejusque *deinde secandi modum pertinent*, quaeque longo usu & meditatione hac in *re observavi*, *hic proponam*. Absolutis scilicet jam meis studiis medicis in Germania, fama celeberrimorum Medicorum in Belgio tunc viventium excitatus, Belgium adii, ibique per quinquennium fere, Anatomes potissimum & Chirurgiae, quarum amore flagrabam, excolendae gratia commoratus, atque primis annis Amstelodami, praeter cel. RUYSCHII etiam RAUII in his informatione usus sum; ultimis vero alios studiosos juvenes rursus Anatomicam & Chirurgicam docere coepi: ubi interea occasionem habui non solum saepius RAUII operationes videndi, verum etiam me ipsum in eis imitandis in cadaveribus exercendi aliisque in iisdem postea demonstrandi, dum licentia mihi a RUYSCHIO, altero meo praeceptore, & Anatomes ac Chirurgiae Professore publico, data erat cadavera pro lubitu in *nosocomio dissecandi*, *atque* etiam *in usum Chirurgicum adhibendi*. Unde tandem factum est, ut talem mihi hac in re scientiam comparaverim, ut non dubitaverim, *eam aliquando* etiam in vivis tentare. Cum vero an. 1709. *Tornacum in Brabantia a Foederatis esset obsessum*, & *ut Medicus*

(*a*) In epistola annexa MORANDI lib. de alto apparatu.
(*b*) ERNDEL. l. c. pag. 120.
(*c*) Hoc etiam notavit FEHRIUS in diss. jam supra laudata de calculo vesicae &c. pag. 17.

cus castrensis, RUYSCHII *commendatione*, *exercitum Foederatorum Belgii*, quem ab an. 1707. jam secutus eram, denuo sequerer atque Audenardae nosocomium pro aegris & vulneratis instituerelur, ibi tandem inter alios aegros & vulneratos, *opportune juvenis* pauper XV. *annos natus*, *calculo vesicae laborans*, *se curandum mihi offerebat*, quem methodo & instrumentis Rauianis, praesente Chirurgo Hollandorum tunc primario, Dn. DE QUAVRE aliisque in fine mensis Augusti feliciter a calculo duarum unciarum liberabam. Anno 1710. ad Professionem Medicinae, *Anatomes & Chirurgiae* suscipiendam Altorfium vocabar; verum *prius Angliam adii*, atque etiam *a Medicis* & Chirurgis praestantioribus, *inprimis* CYPRIANO, BUSSIERO ac LAVATERO proficere ibidem studui, & tandem circa finem hujus anni ad Academiam Altorfinam abibam. Ibi an. 1712. *puerum septem annos natum*, *Papenheimio oriundum*, & *calculo vesicae laborantem*, *Rauiana ratione*, quemadmodum eam paullo ante in lectionibus & demonstrationibus meis Chirurgicis docueram, *in conspectu multorum Medicinae studiosorum*, extrahebam; id quod postea variis in locis & cumprimis postquam Helmstadium veni, aliquoties hic & alibi praestiti (*a*). *Unde certum esse puto*, *me primum* forte, quantum *ego saltem cognoscere potui*, esse, qui eam post RAUIUM in vivis *hominibus instituit*, eamque etiam non solum in *demonstrationibus meis Chirurgicis* ab eo tempore, quo Chirurgiam docui, *nimirum ab anno* 1708. semper proposui & in cadaveribus *saepissime demonstravi*; verum etiam in mea Chirurgia, quae anno 1718. Norimbergae primum germanice & postea aliquoties adhuc prodiit, breviter mox sequentibus verbis, cap. de methodo Fratris JACOBI §. XI. descripsi. *Postquam nimirum ostendi*, JACOBI *methodum*, *quemadmodum* ab ipso olim instituebatur, *nihil valere*, *varios vero fuisse*, *qui eam* varia *bona continere*, *si modo a viris quibusdam prudentibus* atque in Anatome probe versatis, *errores ejus corrigerentur*, *agnoscerent*, nullus autem esset, qui illam in homine vivo tentare ausus esset, tandem haec posui, quae totam rem brevissime exhaurire videntur, licet a nullo recentiorum, qui de hac re scripserunt, observata aut relata inveniam. Scilicet *Rauius hanc methodum mihi emendasse videtur*: *hic enim*, *quemadmodum vidi*, *sequitur Fratrem Jacobum in loco incidendi sive incisionis*, *mutat vero instrumenta*, *atque in incisione cathetere utitur sulcato & postea ductoribus mare ac femina*, *sicut in magno apparatu atque hac ratione hanc operationem felicissime perficit*. *Paullo* post §. XII. *ubi de comparatione hujus cum magno apparatu disputavi*, *haec verba protuli*: *In emendata* JACOBI *methodo a* RAUIO *difficile est*, *tam profundum vulnus* (quantum scilicet hac in methodo prae magno apparatu requiritur) *ad catheterem usque in vesica denudandum facere*, *sine vicinarum partium laesione*. Quod *judicium postea*, meo nomine suppresso, *ab aliis usurpatum inveni* (*b*). Atque haec verba *de hac methodo eo tempore*, *quo* nemo, *praeter me*, *de ea vel imitanda vel excolenda sollicitus*, sed *altum contra ubique silentium erat*, pro re magni

(*a*) In DOUGLASII libello, cujus inscriptio, *Dissertatio de alta operatione* pag. 128, epistola continetur, quam an. 1728. ad ipsum dedi, *in qua significo*, *me Bremae aegrum alterum Rauiana*, alterum *alta operatione* a calculo liberasse. Conf. & mea Diss. *de alto apparatu* p. 11.

(*b*) ALBINUM filium hic potissimum intelligo in descriptione methodi Rauianae, ut & *Douglassium* in Histor. sectionis lateralis edit. Anglic. p. 54. Latinae p. 65.

magni momenti, paucis indicanda, sapientibus sufficere putavi. Verum *quia nunc haec controversia*, quae diu quievit, *ab aliquo tempore vehementer rursus coepit agitari*, & de *commodis sive praestantia* illius prae ceteris methodis disputari, etiam *prolixius de ea nunc agere omniaque*, quae tam a RAUIO *quondam vidi, audivi & observavi, quam quae vel meditando*, vel *legendo, vel experiundo prae aliis de hac ipsa adhuc notavi*, quae aliquam lucem vel utilitatem huic doctrinae atque historiae RAUII afferre possunt, adjicere volui, ut historia ejus tanto fiat perfectior.

XV.

Observationes aliae ad RAUIUM *pertinentes.*

Praeter eas vero res, quae N. XIII. *de modo ligandi Rauiano, de majore catheteris crassitudine, de scalpello ejus* &c. jam proposui, quae ab aliis praetermissa sunt, nonnulla adhuc, quae ad hanc rem & vitam magni hujus Chirurgi pertinent, *dum intime eum ejusque fata novi*, hic monebo: & primo quidem, quod GARENGEOTUS asseveret, *Senatum Amstelodamensem ipsi pileum doctoris, ob merita sua in Chirurgiam procurasse, qui & ipsi primum locum in Anatomia conferre voluerit* (*a*), falsum prorsus est & GARENGEOTUS hic valde errat, atque ex descriptione ejus vitae, quam ipse pag 93. & seq. dedit, rem melius scire ac cognoscere potuisset. Nam Senatus Amstelodamensis hoc, quod ille dicit, minime fecit. Antequam enim huic vel nomine tantum notus erat, & *antequam vel ullam operationem Chirurgicam Amstelodami perfecerat*, imo antequam adhuc sedem Amstelodami fixerat, ipse *jam gradum Doctoris*, consueto modo, Lugduni Batavorum quaesiverat, atque etiam impetraverat, paullo scilicet post, postquam ex Gallia in Belgium, & nominatim Lugdunum Batavorum redierat (*b*), anno nimirum 1694. die 11 Maii, sicut GARENGEOT ipse pag. 98. refert. Tunc vero demum, ut ALBINUS, filius, in vita ejus recte refert fol. 3. & GARENGEOT ex ipso p. 98, *vitae erraticae & vagae pertaesus, Amstelodamum sibi sedem stabilem certamque delegit, ubi & Anatomen alios docendo & Medicinam, eam inprimis, quae manuum opera curat, exercendo, sua se sustentaret industria* (*c*). Igitur *inde patet, Senatum Amstelodamensem*, ut GARENGEOT pag. 92. *perhibet, ipsi pileum Doctoris non procurasse*; sed eum tunc adhuc prorsus ignorasse eoque honore jam ornatum fuisse, antequam Amstelodamum pro sede fixa sibi eligeret. Ita etiam falsum est, *quod Senatus* ipsi *primam in Anatome cathedram sive locum dare voluerit*. Nam RUYSCHIUS hunc jam a triginta annis, antequam RAUIUS Amstelodami vel cognitus erat, habuerat, atque egregie, ut omnibus notum est, ornaverat, eumque etiam adhuc diu post abitum ejus Leidam, imo etiam post mortem RAUII habuit atque ad mortem usque suam retinuit: nec ulla fuit ratio, quare hunc locum praestantissimo optimeque merito RUYSCHIO adimere,

(*a*) Operat. Chirurg. Tom. II. pag. 92. edit. II. ubi ait: *On verra, que la bonne Chirurgie lui attira l'estime entière des Magistrats d'Amsterdam, qui voulant lui donner la prémière Chaire d'Anatomie, lui procurèrent un bonnet de Docteur en Médecine, qui ne lui couta qu'une dissertation* sur l'origine & la régénération des dents.

(*b*) Cognosci hoc uberius potest cum ex oratione laudata ALBINI patris, tum ex vita RAUII ab ALBINO filio descripta.

(*c*) Conf. RAUII Responsio ad defens. RUYSCHII pro septo scroti, in principio.

mere, & novo adventanti homini, qui nihil tunc adhuc notatu dignum praestiterat (*a*), dare debuisset. Imo jurare ausim, Senatum Amstelodamensem nunquam hac de re vel cogitasse; neque unde GARENGEOTUS haec hauserit, concipio. Contra sciendum est, quod veri caussa hic scribo, RAUIUM *ne locum quidem secundum in Anatome, multo minus primum*, neque *Professoris locum* aut *dignitatem Amstelodami unquam obtinuisse*; sed, ut Doctor quidem privatus, sicuti cuilibet fere ibi licet, atque ego etiam feci, ibidem docuisse (*b*). Recte etiam ALBINUS asseverat, RAUIUM *Medicinam, quae manuum opera curat*, Amstelodami *exercere voluisse*: nam de *curationibus morborum internorum parum erat sollicitus*; vel etiam, si verum fateri licet, eas parum intelligebat, quia soli Chirurgiae se mancipaverat. Interea tamen aliquamdiu post JACOBI *eremitae* ex urbe Amstelodamensi discessum, *majori animi contentione huic speciatim operationi se dabat*, (quam antea, dum recens ex Gallia veniebat, vel prorsus non, aut saltem parum adhuc exercuerat) & cum sensim felici sua calculum secandi ratione magis inclaresceret, tandem a Senatu *urbis Lithotomi* sive *Operatoris publici* titulo (*Stads Operateur*) condecoratus est. Deinde neque hoc reticendum, quod cum seriem, sive *cursum*, ut vocant, *operationum Chirurgicarum* studiosis, quandoque hoc ab ipso desiderantibus, magno, ut solebat, pretio ostenderet (*c*), & ad Lithotomiam perveniret, dicebat, *de hac operatione, quia ab ea potissimum subsistere & vivere cogor, nihil vobis dico. Si etiam aliquid de ea dicere deberem, veritatem vobis non dicerem*, (nam valde avarus & invidus erat) *adeoque silere malo. Si hanc artem discere potestis, quando me ipsam in vivis exercere videtis, hoc vobis erit licitum. Ceterum* CELSUM *de ea legere potestis*; id quod mihi diu aenigma fuit, donec tandem illud inde concludebam, eum locum ope catheteris esse incidendum, quem CELSUS super calculo sine cathetere incidere docuerat. Meo praeterea tempore, & speciatim jam anno 1706 & 1707. in animo ipsi erat epistolam vel dissertatiunculam quandam edere *de neglectis quibusdam in oculo & aure*, (nam ad majora opera conscribenda patientia & forte alia ipsum deficiebant) ubi praecipue *apophysin illam mallei*, quam *Rauianam* quidam appellant, describere ac delineare volebat, imo ut mihi & multis aliis saepius narraverat, figuras ad res has neglectas pertinentes jam in chalcographi manibus esse. Verum neque hoc neque aliud quid postea, si orationem inauguralem, quam cum Professionem Anatomiae & Chirurgiae Lugduni Batavorum, post BIDLOI mortem susciperet, habuit, excipias, evulgavit. Denique praetermittere non possum, DENYSIUM, Chirurgum & Lithotomum Leidensem, quem supra jam laudavi, in Observat. Chirurg. de Calculo & Lithotomia an. 1731. editis, in praefatione & exordio scribere, *se hunc librum evulgasse, ut illorum, quae in praxi Lithotomiae* RAUII *observaverit orbem participem redderet*. Verum methodum RAUII (quam hic sibi in articulo mortis revelasse affirmat) nusquam, ut supra jam indicavi, descripsit; sed in

(*a*) Id quod etiam ex ALBINI patris oratione cognosci potest, pag. 20.
(*b*) Si quis hac de re certius adhuc instrui velit, inspiciat RUYSCHII Epist. Anat. XIII p. 21.
(*c*) Hoc ALBINUS Pater, l. c. p. 23. asseverat: nam Amstelodami pro demonstrationibus suis Anatomicis & Chirurgicis, *centum nummos imperiales unciales* quilibet auditorum ipsi solvere cogebatur.

in eo maxime occupatus eſt, ut evincat; RAUIUM ejus eſſe inventorem, eam ceteris praeſtare, eamque ſibi feliciter ſuccedere.

XVI.

Cheſeldeni modus primus, ſeu potius Bamberi.

CHESELDENUS, celeberrimus nunc Britannorum Chirurgus, *duplici adhuc ratione rem Lithotomicam* (poſtquam ſectionem, quam *hypogaſtricam* (a) ſive *altum apparatum* vulgo vocant, quamque antea poſt *Jo.* DOUGLASIUM mira & dexteritate & felicitate ſaepius exercuerat, ut Rauianam etiam experiretur, per aliquod tempus relinquere voluit) *emendavit*, & ſequentes ſecandi rationes, tanquam *antea notis praeſtantiores*, *una cum diverſis novis feramentis in illarum locum ſubſtituit.* Prima quidem earum, quae Rauianae aliqua emendatio eſſe debet, ab alio quodam Medico Anglo, cui BAMBERI nomen, teſte DOUGLASIO (b), Londini in publico noſocomio prius exercitata fuit: quem vero in *omnibus* RAUIUM, quemadmodum ALBINUS ejus modum propoſuit, *prorſus ſecutum* eſſe ſcribit DOUGLASIUS; *niſi quod veſicam prius modice aqua* tepida, *ut in alta ſectione dictum eſt*, *repleverit*, atque hac ratione ipſum quam plurimos a calculo aeque feliciter ac quondam RAUIUS liberaſſe. Doleo autem, DOUGLASIUM hic non docuiſſe, qua ratione aqua, quae per cavum catheterem ſine dubio injecta fuit, in veſica detenta ſit, quando hunc catheterem rurſus extraxit, ac poſtea catheterem ſulcatum Rauianum in veſicam immiſit: dum interea omnem fere aquam rurſus effluxiſſe veriſimile eſt; adeoque veſicae per aquam repletio parum vel nihil hoc modo prodeſſe potuit & quaſi inutilis fuiſſe videtur. CHESELDENUS vero *varia in Rauiana mutavit*, & *ſequenti ratione novam ſuam inſtituit.*

XVII.

Ipſius Cheſeldeni.

Menſa ſcilicet, *figurae quadratae*, in quam aegros collocavit, altior erat eo in extremo, *cui nates aegri niti debebant*, quam in altero (c): poſtea aegri ſupini & natibus & capiti pulvinar ſubjecit, ſic ut venter decliviorem, quam caput & nates haberent, ſitum acquireret. *Nates* itaque aegri *altiori menſae extremo ita imponebantur*, ut *ultra hujus limites paullo prominerent*; genua a ſe invicem diducebantur, atque, quantum commode fieri poterat, flectebantur, tandemque *carpi* cum *malleolis colligabantur.* Hoc in ſitu *tribus miniſtris* continebatur, quorum duo utrinque genua & pedes, tertius vero juxta caput ambabus manibus humeros aegri ita ſuſtinebat ac firmabat, ne aeger in curatione ſe retrahere atque a Chirurgo recedere poſſit. Hoc in ſitu CHESELDENUS *catheterem cavum ac ſimul ſulcatum ferreum* per urethram in veſicam conſueta ratione demiſit (d), atque per eum, *ut in alto apparatu*

(a) JOUBERTUS ſectionem in perinaeo male *hippogaſtricam* appellat, cum potius *altum apparatum* denotet.

(b) In Hiſtor. Operat. lateralis ſupra nominata.

(c) *Tabulae* hujus *longitudo ſit trium pedum* cum dimidio, *latitudo autem duorum circiter* cum dimidio, altitudo trium.

(d) *Optandum eſſet*, ut DOUGLASIUS *hunc catheterem delineari curaſſet*; dum ſine figura ex ſola hac brevi deſcriptione vix concipi queat, quomodo catheter ferreus cavus & ſimul ſulcatus eſſe queat.

tu (*a*) fieri consuevit, *aquam tanta copia in vesicam injecit*, quantam aeger sine insigni dolore perferre potuit (*b*). *Hujus refluxum ut impediret e vesica, funiculum laneum* (flanelle) hic *peni*, relicto cathetere illo in vesica, circumjecit, penemque eo constrinxit. Extremum *catheteris postea prudenti ministro sustinendum dedit; non ut sulcum ejus versus locum incidendum premeret*, (ut alias in majori apparatu & Rauiana methodo fieri solet) sed solum ut curet, ne catheter e vesica, ob rationes mox dicendas, resiliat (*c*). Hoc facto, CHESELDENUS *in sella consedit*, cum mensae altitudine, in qua aeger decumbit, ita respondente, ut *sectionem sedens* commode perficere possit, *scalpelloque, acie convexa donato, Tab. XXXI. fig.* 8 *primo plagam fecit, incipiendo pollicis latitudine supra anum in latere sinistro suturae perinaei*, inter musculum acceleratorem urinae sive constrictorem urethrae & erectorem penis, (sicut JACOBUS & RAUIUS), eamque oblique descendendo ad latus sphincteris ani externum, ad *duorum pollicum* cum dimidio vel *trium aut quatuor pollicum longitudinem*, pro diversitate aetatis & magnitudinis aegri, extendit: atque hanc primam incisionem uno actu sive sectione, (quod RAUIUS pluribus faciebat) per omnem cutem, pinguedinem & partem levatoris ani perficere studet. Simulac hoc factum est, *indicem sinistrae manus in medium hujus vulneris immittit, eoque intestinum rectum ad latus reprimit*, ne facile a scalpello postea laedatur: atque tunc, *prehenso alio scalpello, eoque falcato*, dextra manu cuspidem ejus (sursum spectantem) juxta digitum sinistrae in *vesicam, inter vesiculam seminalem & os ischium hujus lateris impellit* (*d*), depressaque manu (dextra) alteram sive secundam hanc incisionem sursum continuat, *donec cuspis in parte suprema prioris incisionis rursus* prodeat. *Vesica hoc modo aperta* (*e*), *digitum indicem laevae manus per hoc vulnus in cavum vesicae demisit*, eoque, calculo percepto & firmato, forcipem super hoc digito (sine ductore alio) immisit, calculumque ea prehendere operam dedit: *quo prehenso, digitum rursus extraxit, forcipeque utraque manu comprehensa calculum majore vel minore negotio eduxit*, prout hic vel major vel minor, laevior vel inaequalior, aut etiam plaga vel amplior vel angustior est. Si plures uno adsint calculi, digitum illum & deinde etiam forcipem denuo in vesicam intrusit, eosque eadem, ac modo diximus, ratione extraxit. *Durante hac operatione catheter semper manet in* urethra & *vesica*, ministerque, qui eum sustinet, nihil aliud agit, quam ut, ne excidat catheter,

(*a*) Qui DOUGLASII libellum latine vertit, hic pro *apparatu alto*, posuit apparatu *magno*, sed male, ut sensus docet.

(*b*) Exempli loco *septem uncias aquae, in juvene octodecim annos nato*, qui calculum habebat *sex unciarum, intrasse* refert. Quam vero quantitatem semper ex aegri sensu & dolore dijudicandam esse docet: cum nulla certa pro vesicarum diversitate constitui queat.

(*c*) *Quomodo autem impediverit* CHESELDENUS, *ne per catheterem cavum, cole licet ligato, aqua rursus reflueret*; id quod tamen necessario fieret, *nisi illud certa ratione impediretur*, DOUGLASIUS haud indicat. Nam haec relata ligatura solum impedit, ne inter catheterem & urethram aliquid effluat; verum ne aqua per fistulam catheteris refluat, impedire nequit. Igitur & catheter peculiari quoque ratione claudendus fuit, digito forte ministri, vel *obturatione* osculi superioris hujus fistulae.

(*d*) Id quod forte, *quod scilicet scalpello in vesicam pervenerit*, ex effluxu aquae injectae e vulnere, de quo tamen DOUGLASIUS nihil dicit, cognoscitur.

(*e*) *Dubito an non etiam simul cervicem inciderit, licet solum de vesica* hoc asseveretur.

ter, impediat: atque hoc modo CHESELDENUS *vesicam satis, pro immittenda forcipe supra ejus digito, sine ullo alio duce sive ductore, depressam esse credit*, & quoniam vesica ante sectionem aqua est repleta, *incisionem in sulco catheteris fieri non posse, sive necesse non esse, ut sectio in sulco fiat; neque metuendum esse quin catheter forcipe corripiatur*, si modo, dum haec in vesica est, debita cura sive cautela adhibeatur, ut calculus solus prehendatur. In hac methodo tantum *unus aut duo arteriarum ramuli inciduntur*, unde aliqua sanguinis profusio, quae tamen saepius non contingit, metuenda: interea tamen si, vulnere spongia humida probe purgato, *sanguinis fluxus perseverat, mox arteriolas illas* (filo beneficio acus curvae vid. Tab. XXXI. fig. 14. circumducto) *ligat*, vulnerique linamentis aridis, vel etiam unguento digerente inunctis aliisque deligationis requisitis prospecto, aegrum lecto imponit: atque hac ratione, si nullum peculiare impedimentum incidit, *totam operationem intra unicum minutum*, sive intra sexagesimam horae partem, *a prima incisione ad calculi usque extractionem* computando, utplurimum, ut DOUGLASIUS refert, *absolvit.*

XVIII.

Variationes quaedam & cautelae.

Interea tamen *res quaedam subinde in hac operatione incidunt*, ob quas *nonnullas actiones ejus subinde mutare cogitur* CHESELDENUS. Nimirum 1) quando calculum forcipe arripuit, atque in eo extrahendo, vel ex magno renixu, vel ex alio quodam signo ipsum *valde magnum esse intelligit*, ne aegrum ob violentam, quam hinc perferre cogeretur, partium dilacerationem, periculo & cruciatibus exponat, *vulnus vel forfice* in parte ejus superiore, *vel scalpello* in inferiore, nova adhuc incisione *ampliare studet* (*a*), quia alias *vulnus cutis angustius* extractionem calculi valde reddit difficilem. 2) Si, facta altera incisione, dum digitum in vesicam demittere studet, *catheterem in vulnus illapsum esse sive irruisse sentit* (*b*), id quod vel motu sive *agitatione aegri vel aliis de caussis quandoque incidere potest*, digitum retrahit & loco ejus *ductorem canaliculatum* (*gorgeret*) in sulcum catheteris impellit, super quo deinde forcipem consueta ratione immittit: *atque hanc unicam ob caussam*, dum hoc subinde contingit, *catheterem sulcatum omnino tereti* hac in curatione *praefert* (*c*). 3) Si minister, qui catheterem sustinet, *catheterem loco calculi*, (vel una forte cum calculo) *forcipe prehensum esse percipit*, id quod tamen raro contingere asseverat CHESELDENUS, *catheterem mox extrahi jubet, calculumque tunc prehendere & extrahere* studet, sine illo commodo, quod alias catheter ipsi afferret, dum vesicam deorsum premit, pro faciliori forcipis supra digitum, sine alio ductore, immissione in vesicam (*d*), quando forte eam plus una vice immittere opus esset. 4.) Quando vel *ob parvitatem*, *vel situm calculi* eum non faci-

(*a*) Idem docent FEHRIUS in diss. de calculo pag. 19. & DENYSIUS in observ. de calculo pag. 108.

(*b*) Quid DOUGLASIUS his verbis (*catheterem in vulnus illapsum esse*) velit, ego non satis intelligo.

(*c*) *Quare autem ductor hoc in casu necessarius* sit, & *digitus pro forcipe immittendo*, qui alias sufficit, hic CHESELDENO *non sufficiat*, haud indicatum reperio; neque rationem hujus rei facile perspicio.

(*d*) Neque hic mentem auctoris satis comprehendo.

facile invenire potest, hanc methodum vel faciliorem vel securiorem esse judicat (a), *digitos suos in anum aegri demittit*, calculoque eis versus vulnus presso, altera manu sine forcipe (fere ut in parvo apparatu) ipsum ejicit. 5) *Quando vel digito*, vel ex renixu, quem calculus creat, dum ipsum extrahere conatur, percipit, *adesse quoddam impedimentum, remoram sive constrictionem*, vel ab uretere, vel a *membranis sive plicis inusitatis vesicae* (b) circa illum, digitos suos quoque *in anum immergit*, eisque, ut partem illam ad os vulneris protrudat, studet, atque tunc scalpello *res vel membranas illas, quae remoram faciunt, resecat*, sicque calculus a remora resolutus facile educitur. Atque ex his, ait DOUGLASIUS (c), facile, *quales scilicet mutationes & emendationes Rauianae methodo adjecerit* acutissimus CHESELDENUS, *intelligi potest*; ad quas eo magis attendendum, quia hoc modo quam felicissime plures a dirissimis calculorum tormentis ipsum liberasse, DOUGLASIUS docet (d), *neque ullum eorum, quos huic methodo subjecit, dum haec scribebat, desideratum esse*. Unicum tantum adhuc monet, quod ad perfectionem ejus facere posse putat: nimirum quod *forcipis parum incurvatae* quibusdam in occasionibus usus, loco rectae, quam hactenus tantum adhibuit CHESELDENUS, praestantissimus esse queat. Saepius enim se observasse ait *calculum longe facilius extrahi, quando eo in latere vesicae, ubi vulnus est, haeret, quam si in altero aut opposito ejus latere, sive in sinu dextro vesicae situs est*; praesertim si eo in loco vesicae, ut quandoque fit, cavea est praeter naturam (e): quibus in casibus forcipe paulo incurvata facilius quam recta calculum comprehendi educique posse existimat DOUGLASIUS.

XIX.

Cheseldeni modus alter.

Attamen quam apta, secura atque perfecta etiam haec calculum secandi ratio & CHESELDENO & DOUGLASIO visa est, tamen paulo post, *ob ulcera*, ut ait, *foetida*, quae urina in cellulari circa intestinum rectum membrana subsistens, saepe concitabat, *etiam hanc rursus abdicavit* CHESELDENUS, *ac sequentem, quam ceteris omnibus tunc praestare judicarunt, excogitavit* atque magno cum successu in usum adhibuit. Nimirum, ut ipse refert (f) *aegrum, ut in magno apparatu, ligat*: verum *ipsum tabulae horinzontali*, variis tegumentis coopertae, & tres pedes altae, ita imponit, ut caput ejus solum, ut RAUIUS quondam & ego fecimus, paullo sit elatius. *Postea tam longam incisionem, quam apte fieri potest, facit, inchoando*, ubi in magno apparatu incisio desinit, & continuando eam deorsum inter musculum acceleratorem urinae & erectorem penis, in latere intestini recti. Deinde per vulnus digito catheterem in collo vesicae quaerit, eoque reperto, *glandulam prostatam recta versus vesicam incidit*, reprimendo interea uno alterove manus sinistrae digito

(a) Neque hoc mihi perspicuum est.
(b) *Vesicam variis plicis donatam* descripsit BUSSIERUS in Act. Anglic. N. 268. p. 752. & MOTTIUS in comp. horum Act. part. anatom. p. 74. similemque quondam ipse vidi.
(c) In Histor. lateral. operat. Anglice conscript. pag. 37.
(d) Idem confirmat MORAND. in Memor. Acad. Reg. Paris. 1731.
(e) Vid. Tab. XXXII fig. 1 & 2.
(f) In append. ad quartam Anatomes suae editionem pag. 7.

digito inteſtinum rectum, (ne ſcilicet a ſcalpello laedatur). Reliqua hujus *operationis eodem modo, ut in magno apparatu, peragit*; niſi quod venas, ſi quae forte multum ſanguinis fundant, filo acu curva circumjecto, ut jam antea dixi, liget.

X X.

A Douglaſio uberius exponitur.

Quae vero breviter & paucis a CHESELDENO hic de hac methodo tradita ſunt DOUGLASIUS uberius diducit atque exponit (*a*). *Nimirum omnia primo facit, quae in magna & laterali operatione fieri ſolent:* hoc eſt, aegrum in tabula, ut modo dictum eſt, rite collocat & *ligat, atque catheterem ſuum* (quem vid. Tab. XXXI. fig. 5.) qui a vulgari parum differt, *in veſicam immittit.* Poſtea *ſellae ſe imponit*, &, ut antea dictum eſt, *inciſionem facit.* Verum *in ipſa ſectione*, poſtquam *externe amplum vulnus* ſupra deſcripta ratione fecit, *apicem ſui ſcalpelli*, qui a vulgaribus atque hactenus uſitatis & *figura & amplitudine* multum recedit, (conf. Tab. XXXI. fig. 8.) *catheterem* verſus, qui *in urethra & veſica* haeret, talique ſulco concavo ſive lunato, ut fig. 4 & 7 indicatur, donatus eſt, ita dirigit, ut finem ſive partem poſteriorem urethrae, mox poſt bulbum, ipſum *collum veſicae & nominatim glandulam proſtatam*, ac *denique initium veſicae recta linea in latere ſatis incidat.* (Vid. Tab. XXIX. fig. 1. litt. I. K. L.). *Plaga ſic ſatis magna facta, e ſella ſurgit*, & veſicae vulnus, immiſſo digito indice manus ſiniſtrae, paululum diducit, ac deinde peculiarem ductorem ad ſimilitudinem quidem vulgaris *ductoris canaliculati*, quem *gorgeret* vocant, accedentem, (*vid. Tab.* XXXI *fig.* 9.) obliquo tamen manubrio litt. A A ſtructum, ſibi porrigi jubet, quem roſtro ſuo B, ut alias cum vulgari moris eſt, in *ſulcum catheteris* & poſtea *in veſicam ipſam* immittit, eoque utplurimum *ſimul calculum* ſentit, id *quod efficit*, ut tanto facilius eum deinde *comprehendere* queat. Hujus *ductoris* manubrium *manu laeva arripit*, ſuper hunc, extracto cathetere, forcipem ſive tenaculam ſuam (fig. 11), quae etiam circa habenas A A paulo aliter, quam hactenus uſitatae, efformata eſt, *facie plana ſurſum ſpectante* ductu canalis ipſius quam cautiſſime in veſicam immittit; & dum in ejus cavum eam *perveniſſe cognovit*, ipſam, *exemto prius conductore* utraque manu *circa habenas amplectitur, roſtro adhuc clauſo calculum quaerit, eoque reperto, roſtrum aperit*, atque operam dat, ut inferiorem roſtri maxillam ſub *calculum ſubmergat*; quo fit, ut calculus commodius & comprehendatur & educatur. Itaque ſic ipſum apprehendit, eumque poſtea utraque manu, dextra circa extrema, ſiniſtra circa medium applicata, lento motu, ut partes aptius diduci expandique poſſint, educi; id quod *blanda forcipis in omnem ſenſum rotatio* egregie promovet, curando *ne forcipi ſe ſubducat:* quod ubi forte imminere agnoſcit, eum denuo comprehendere, ſed ſine forcipis extractione, molitur. *Si calculus amplus & laevis* eſt, atque in eo veſicae ſinu, ubi vulnus, ſitus eſt, *illum quam facillime*, in *omnibus aegris & in omni aetate*, extrahit. *Sed ſi calculum vel valde exiguum, vel non commode ſitum eſſe intelligit*, ut is forcipe facile comprehendi ne-

(*a*) In peculiari Libello Anglico, cui *Appendix ad hiſtoriam lateralis operationis* eſt inſcriptio, atque an. 1731 prodiit 4.

nequeat, hanc mox retrahit, *atque digito in vesicam immisso eum invertere*, & *ex plicis vesicae*, quibus saepe innexus haeret, *expedire studet*. Postea *ductorem suum*, facie convexa supra spectante, *supra digitum hunc denuo intrudit*, digitum *deinde retrahit*, ductoremque postea ita invertit, ut cava ejus pars *sursum rursus* spectet: in hac forcipem denuo immittit, calculum, ut antea dictum est, quaerit, & quam cautissime sine omni praecipitantia educit. Denique *ne calculus in extractione facile diffringatur*, unum alterumve digitum inter habenas forcipis immittit, ut ne fortius, quam opus est, a maxillis forcipis comprimatur, impediat. *Quod si tamen*, non obstante hac observatione *rumpatur*, *vel si plures calculi simul adsint*, singulos, vel singula etiam frustra sensim extrahit, repetendo immissionem digiti & forcipis, si super hoc fieri potest; vel ductoris & forcipis, quoties opus est; id quod, si modo caute fiat, nihil quicquam damni inferre asseverat. *Vulnus externum* eo fere in loco facit, quo JACOBUS & RAUIUS id fecerunt; sed *longius supra & infra illud producit*: eum in finem, ut commodius per vulnus amplius ferramenta quaeque in vesicam immitti, calculique, praesertim majores, facilius educi queant. Interne vero, dum *finem urethrae*, *totum vesicae collum & simul partem vesicae* huic proximam incidit, id agit, ut nimirum & interne juxta vesicam & in ea *primo ampliorem plagam*, *sine intestini recti laesione* (quod alias in methodo laterali, ut ait, facile laedi potest) efficere, & deinde calculos, cumprimis majores commodius protrahere valeat. *Quod si forte arteriola quaedam* exterior plus, quam par est, *sanguinem fundit*, ut jam dictum est, acu parva eaque curva, linum trahente illam ambit & postea ligat. *Sin profundius sita est*, quam ut ligari queat, liquore stiptico & compressione sanguinem cohibere studet. *Extracto calculo linamenta cum digestivo unguento vulneri imponit*, aegrumque mox in lectum transfert, ac tandem *fascia vulnus lenissime constringit*; posthaec bis in die vulnus deligat. Atque ex his patere ait, hanc CHESELDENI *methodum ex vulgari*, *quam majorem apparatum vocant*, & *Rauiana* quasi compositam esse; aut, ut ego quidem existimo, *ipsam Rauianam esse*.

XXI.

Cheseldeni modus tertius.

Denique monendum hic restat, diligentissimum & ingeniosissimum CHESELDENUM in inquisitionibus & curis suis ultimis ulterius progressum esse, & paullo *post adhuc magis suam methodum emendare studuisse*, atque *alia adhuc ratione incisionem internam fecisse*; & quidem sic, ut facto prius vulnere externo amplissimo, a scroto ad latus ani sinistrum, & cathetere per ministrum ad ossis pubis juncturam sursum attracto, scalpellum suum Tab. XXXI. fig. 8. *primo in partem posteriorem catheteris*, nimirum *in vesicae partem inferiorem & lateralem*, (sive in sinum vesicae sinistrum) post glandulam prostatam & supra vesiculas seminales immiserit, (vid. Tab. XXIX. fig. 1. post litt. L) *ac deinde incisionem sive plagam hanc antrorsum per sphincterem vesicae & glandulae prostatae partem sinistram, in urethrae partem membraneam usque ad bulbum ejus produxerit*, per litt. K.I.F.L. vel omnino M. K. I. F. eodem fere modo, ut N. XVII. in prima ejus methodo dictum est; *hac enim ratione certius evitari intestini recti laesionem*, *quam in praecedenti* & Rauiana, ubi facilius laederetur. Nam in praecedenti inciden-

 di

di modo *bulbum urethrae obstare assererat, ne sulcus catheteris, tam commode, quam in posteriori hoc reperiri* ac incidi queat: quemadmodum DOUGLASIUS in supra jam citata appendice id uberius pag. 12. indicavit. Postea ductorem suum canaliculatum Tab. XXXI. fig. 9 per vulnus in vesicam immittit, deinde forcipem, eoque calculum comprehendit & rotando blande educit. Differt itaque hic modus potissimum a primo §. XVII, 1. quod vesicam aqua non impleat; 2. quod vulnus externum longius faciat; & 3. quod hic non duobus scalpellis, sed unico tantum illo eoque recto ad utramque incisionem faciendam utatur. MORANDUS *nihil adhuc de hac methodo* proponit, sed praecedentem N. XIX. *descriptam pro optima declarat* (a). Denique *inter* CHESELDENI *emendationes*, quas Lithotomiae attulit, DOUGLASIUS etiam refert, 1) quod si post operationem in curatione *pulsum curandi debilem* deprehendat, *vesicatoria brachiis ejus, ad vires suscitandas*, bono cum effectu imponat; 2) *quando vulnus incipit fieri callosum*, vesicatorii frustulum ei immittat, eoque callum exedat: ita postea novam sanamque carnem rursus propullulare & vulnus claudi; 3) *si vulnus putridum fiat*, parum *viridis aeris unguento digestivo* misceat.

XXII.

Dranii sententia & observationes. DRANIUS, Chirurgus nobilissimus Parisinus, quem saepius quoque jam laudavimus, in *egregio Libello* Gallico (b), *totum Lithotomiae* negotium, *id est*, *omnes hucusque* (cum scilicet librum suum ederet) *adhibitos calculum secandi modos*, si CELSI excipias, *quam accuratissime pervestigare*; atque quam *plurimis in cadaveribus institutis experimentis* non solum illustrare, sed in plenam lucem exponere sedulo allaboravit, magnoque studio & *fabricam partium incidendarum* ac laedendarum, & *commoda & incommoda uniuscujusque modi* indicavit, quibusque in casibus modo haec, modo alia methodus aptissime adhiberi queat, edisserit: atque propterea jure vult, *ut Chirurgus genuinus, qui calculi vesicae curationem suscipere cupit, omnes probe perspectas habeat*; & in omnibus exercitatus sit: quia omnes certis in casibus bonae esse possunt (c). Interea tamen eam, quae *apparatus magnus* appellatur, variis rationibus *ceteris praefert*; si modo in ea nonnulla artificia sive encheireses cautius ac prudentius, quam a multis vulgo fieri solet, instituantur: inter quae fere ea sunt primaria, quae supra Cap. de magno apparatu §. VI. & VII. ex eo adduximus, & cumprimis, ut *collum vesicae ope ductoris canaliculati & digiti indicis quam blandissime diducatur* atque *ad vesicam usque findatur*: hoc enim modo fere idem fieri digito, & quidem satis tuto & haud adeo magno dolore, quod in laterali methodo, scalpello. Quando vero *hoc imprudenter, celeriter & cum impetu fieret*, sicut nonnullis mos esset, *lacerationem hanc graviores*, quam quae digito blande instituitur, *concitare dolores* atque magis periculosam esse: imo, *collum vesicae haud raro hoc impetu* temerario *ab ipsa urethra prorsus avelli*: unde *necessario* gravia

(a) In Memor. Acad. Reg. 1731.

(b) Quem inscripsit: *Parallèle des différentes manières de tirer la pierre hors de la vessie, par Henry François le* DRAN &c. à Paris, 1730. 8. c. figur.

(c) Idem sentit MORAND. Memor. Acad. Reg. Par. a. 1731., atque DENYSIUS quoque ait, omnes veterum modos non esse rejiciendos l. c. pag. 97.

gravia mala, inflammatio, *gangraena*, *convulsiones* & mors saepe inducerentur. Adeoque *maxime eos hic redarguit Chirurgos*, praesertim Parisienses, *qui*, *ut ceteris promtiores* atque expeditiores vanae gloriolae caussa *videantur*, quam celerrime & cum impetu ductores & forcipem intrudunt, similique impetu, calculum quoque evellunt; cum hoc ipso *pestiferas saepe lacerationes cervicis vesicae* & urethrae imo ipsius vesicae quandoque *efficiant*, quibus mors curandis induceretur.

XXIII.

Ceterum & *apparatui alto* & *apparatui laterali laudes suas non detrahit*; sed ostendere & evincere primo allaborat, in laterali, praesertim Cheseldeni, ut modo jam diximus, prostatam & collum vesicae scalpello discindi, vel scindendo aperiri, *quae in magno apparatu*, secundum ejus doctrinam, *digito blande finderentur* & dilacerarentur, adeoque non adeo magnam inter hos duos intercedere differentiam contendit. *Altum apparatum tuto adhiberi posse* eis in casibus, existimat, ubi *vesica ampla* atque satis dilatari queat: id quod inde conjiciendum esse ait, quando aeger non adeo diu calculo laboravit, & largam satis urinae copiam continere valet. *Perniciosum* vero illum ipsum esse in eis, *quibus vesica arcta* aut *callosa*, *ut distendi satis nequeat*: id quod utplurimum in iis contingeret, qui jam a longo tempore calculo laboraverint, & saepissime urinam excernere cogantur. *Lateralem sive Rauianam & Cheseldenianam methodum melius quam vulgarem adhiberi, quando calculi valde magni essent*: quia hi e corpore vesicae per vulnus amplius & facilius hic adhuc dilatandum, commodius educi possent. *Carpit vero hic catheterem* Rauii, quem (*a*) Albinus delineavit, quamvis, ut nihil hic dissimulem, Dranius longe alium & quidem rostro multum breviori, quam Albini est, pag. 107. delineavit; asseveratque, tali cathetere corpus vesicae *apte incidi non posse*, dum nimis facile, imo fere semper & *necessario e vesica elaberetur*, quando in eum situm disponeretur, in quo in operatione continendus esset: adeoque *aliam catheteris pro hoc scopo figuram*, *quam aptiorem esse judicat*, exhibet, (*vid. Tab. XXXI. fig.* 17.) *qui simul in sulco ad certum spatium* litt. e e. *perforatus* sive *hiatu* aut *foramine longo praeditus est*; cujus ope quam commodissime vesica juxta collum ejus aperiri & per hoc postea vulnus, ope ductoris canaliculati (*gorgeret*) forceps facile immitti, calculusque ea educi posset (*b*). *Scalpellum* etiam *peculiare* exhibet, circa apicem, (quae acutior ipsi est) paululum a vulgaribus diversum (*vid. fig.* 16; quod in magno apparatu & *Rauiana* & *Cheseldeniana* methodo, (si revera diversae sunt) apte adhiberi posse censet. Quid vero de Celsi *curatione* senserit, jam supra Cap. CXL. §. XIII. & XIV. proposui.

Ejusdem de aliis modis opinio.

XXIV.

Garengeotus, qui *in priori editione* Operationum suarum Chirurgicarum

Garengeot Gallis perfectionem adscribit.

(*a*) In Indice Supellectilis Rauianae saepe jam citato fig. 1. & 2. ut & nos in Tab. XXXI. fig 1.

(*b*) Ejusmodi *biatum* sive *foramen* in cathetere sulcato jam Sermesius quoque mihi proposuisse videtur, pag. 176. Lib. de Lithot. Douglass.

rum nihil quicquam, *neque de alta operatione*, *neque de methodo laterali*, *quasi nunquam de iis aliquid vel cogitatum vel scriptum* fuisset, dixit; jam in *posteriori sive altera editione*, postquam tot alii, ac praesertim *Germani & Angli*, *cum de alta*, *tum de laterali operatione* & prius scripserunt, atque etiam utramque cum successu perfecerunt, *operationem lateralem tandem quoque proponit*, *attamen simul subito super omnes reliquas non solum extollit*, licet eam nunquam in homine vivo ipse instituerit (*a*); verum etiam *omnem & inventionis & perfectionis gloriam solis Gallis* vindicare contendit. Miror vero quare, cum *res gestae Fratris* JACOBI Parisiis *non fuerint incognitae atque jamdudum indicatae* & a MERYO, DIONISIO, COLOTO & LAUNAEO in scriptis publicis emendationes Parisiis satis perspectae essent, ipse *non prius*, *quam Germani & nominatim* ALBINUS (*b*) *& ego* (*c*) *atque Angli*, praesertim vero Jac. DOUGLASIUS & CHESELDENUS (*d*) de his rebus scripserint, aliquid proposuerit & emendationes atque perfectiones, quas solum civibus suis adscribere vult, *non citius indicaverit.* Ut nunc taceam BUSSIERUM (*e*), LISTERUM (*f*), LAUNAYUM (*g*), SAVIARDUM (*h*), ERNDELIUM (*i*) atque FEHRIUM (*k*), qui *omnes jamdudum ante ipsius libri primam editionem de hac methodo scripserunt*, ut propterea etiam *jam merito aliquid de ea dicere potuisset*, *imo debuisset*, si ipsi ea cognita fuisset. Spero tamen, si rem penitius perpendet, *ipsum etiam aliquid honoris hoc in negotio & Germanis & Anglis relicturum esse*, praesertim cum certissimum sit, quamvis etiam MERYUS emendationes methodi JACOBI indicaverit, & MARESCHALLUS (si vera sunt, quae ex LISTERO supra adduximus) eum primus imitatus fuerit, Gallos, & ipsos etiam hos duos coryphaeos, *hanc methodum mox rursus abdicasse*, *impugnasse*, & tanquam inutilem & noxiam prorsus rejecisse (*l*), RAUIO *eum honorem adscribendum* esse, *quod hanc*

(*a*) Id quod MORANDUS docet in Memor. Acad. Reg. 1731. ubi de laterali sectione disserit; licet *Meryo* exprobret, quod ille eam non instituerit.

(*b*) In Libr. Supellect. Anatom. saepius citato.

(*c*) In Germanica Chirurgiae meae editione.

(*d*) In libris saepe laudatis, praesertim vero in DOUGLASII Histor. lateralis operationis.

(*e*) In Act. Phil. Anglic. An. 1699.

(*f*) *In Itinere suo Parisiensi.* 1699. Londini edito.

(*g*) Differt. sur les maladies & sur les opérations de la pierre, à Paris 1701. 12.

(*h*) In Observat. suis Chirurg. Paris. 1702. edit. obs. 109.

(*i*) *In Itinere suo Anglico* & Batavo, Amstel. 1711. edit. ubi hic notare lubet, hunc ERNDELIUM, Saxonem, & postea Regis Poloniae Archiatrum, *meum commilitonem* apud RUYSCHIUM & RAUIUM fuisse, sicut & mei mentionem facit in libri hujus pag. 146; verum nonnisi per quinque menses Amstelodami degit, cum ego per tot fere annos ibidem vixerim.

(*k*) In Differt. de *calculo* Basileae 1716. evulgata.

(*l*) *Prolixius & eleganter de hac inventoris gloria agit* ALBINUS, pater, praeceptor quondam meus venerandus, in oratione funebri, in obitum RAUII Lugduni Batavorum 1719. dicta, ubi inprimis, pag. 30. & seq. ait: *Jam videtis cur Lithotomiae progressus tam prolixe enarraverim, ut appareat tot seculorum opus a nostro* RAUIO *demum perfectum esse.— Si unquam sectionibus occasio data, id Lutetiae Parisiorum factum est.— Sed tantum abest ut hanc methodum invenerint, ut ne jam quidem* (nimirum a. 1719. cum haec oratio dicta sit) *postquam rei tam insolentis fama ad illos pervenit, ejus periculum facere audeant.* Imo pergit postea p. 32. & 33. *cum Galli viderint Monachum illum experimenta non nisi per mortes agere*, *neminem*, *qui illum imitetur*, *repertum esse*, atque ipsum MERYUM, postquam e sexaginta ab illo sectis tantum tredecim rite curatos videret, ipsius methodum, quae principio ipsi placuerat, *prorsus deinde*

hanc methodum, quam omnes Galli rejecerant, atque in vivis tentare nequidem ausi erant, *in usum sive praxin deduxerit*, constanter, quamdiu vixit & valuit, retinuerit, uberius excoluerit ac perfecerit, eoque ipso primum mihi (*a*), postea vero DENYSIO, Belgae (*b*), ac tandem etiam *laudatis Anglis occasionem hunc e vesica calculum excidendi modum & in mortuis* & in vivis experiundi imitandique dederit, sine quo *forte in aeternis apud Gallos* & GARENGEOTUM *mansisset tenebris*, atque oblivioni fuisset traditus sempiternae (*c*). His vero eorumque faustis promtissimisque curationibus *post triginta fere demum annos* ex somno quasi *excitati tandem Galli*, eam, quam antea, licet jam scriptis publicis emendatam, *unanimi consensu rejecerant, & ex Gallia exterminaverant, calculi secandi rationem in lucem rursus protrahere experirique denuo statuerunt*, atque inter hos potissimum Clar. MORANDUS, qui hanc ob caussam non culpando, sed potius *laudando instituto* An. 1729, dum multi alii Galli, & inter hos praecipue GARENGEOTUS *hoc vituperat*, & in Chirurgia *nihil extra Galliam disci posse*, sibi aliisque persuadere volunt (*d*), iter *Londinum fecit* (*e*), ut eam a dexterrimo CHESELDENO videret atque rite disceret, sicuti ego RAUII caussa Amstelodamum abii, ut ab hoc hanc curationem viderem ac discerem, qui deinde Parisios reversus hanc ipsam etiam in aegris variis, sicut infra uberius exponemus, cum successu tentavit. Interea dum hoc in itinere erat, varii Galli & inter hos etiam GARENGEOTUS & PERCHETUS, Nosocomii Charitatis Chirurgus, hac re incitati ad ductum ALBINI & CHESELDENI *in cadaveribus experimenta instituerunt*, & postquam ex his se satis ad hanc operationem perficiendam idoneos crediderunt, PERCHETUS, ut GARENGEOTUS refert (*f*) eam Parisiis *primus*, ut ait, (licet hoc *Listerus* MARESCHALLO adscribat) post JACOBUM feliciterque sequenti ratione in puero perfecit. XXV.

deinde damnasse atque *ut summe noxiam proclamasse ac rejecisse.* Talem vero, qui aliquam rem contemnit, damnat, rejicit, aliamque praefert, pro vero autore aut inventore haberi minime posse. Conf. cumprimis Cap XIV. ex observat. MERYI de methodo JACOBI, ex quo haec res satis erit manifesta.

(*a*) Jam an. 1728. in dissert. mea de *alto apparatu* pag. 11. monui, RAUIUM *binas Lithotomiae methodos*, JACOBI *scilicet & magnum apparatum prudenti consilio conjunxisse, ita ut eodem quidem, quo* JACOBUS *loco, incisionem, sed instrumentis magni apparatus*, quemadmodum jam in prima Chirurgiae meae editione a. 1718. Cap. *de methodo Fratris Jacobi*, docui, *perfecerit.* Atque ob easdem etiam rationes methodum CELSI, aliorumque veterum, qui eodem, quo *Jacobus*, loco incisionem faciendam docuerunt, cum *Mariana* sive magno apparatu combinavit.

(*b*) Vid. Observat. ejus de calculo.

(*c*) Autor praefationibus Libelli de Lithotomia COLOTI pag. 71. idem affirmat; verum jam antea pag. 58. sapienter dixit: *Le Frère Jaques* a prévenu M. RAU; *mais il n'ote rien à la gloire de ce savant Médecin:* son génie, ses lumières, son industrie ont rectifié une méthode incertaine, pleine de dangers, & presque toujours funeste; *ses soins lui ont donné plus de sureté, & lui mériteront peut-être la préférence, &c.* Uberius de RAUII meritis ejusque methodi praestantia conferri meretur, quod idem Auctor pag. 71. & proxime sequentibus hac de re docte atque eleganter differit.

(*d*) *Eandem superbiam atque opinionem* graviter redarguit Auctor praefationis modo laudatae in Lib. COLOTI de Lithotomia pag. 80. & seq.

(*e*) Vid. Memor. Acad. Reg. Parif. 1731. & GARENGEOT in Oper. Chir. Cap. de sect. laterali.

(*f*) Chirurg, Cap. de laterali sectione T. II. pag. 186. & 197.

XXV.

Ejus & Percheti modus.

Praeparatione scilicet aegri praemissa, die operationi destinato, bihorio vel trihorio ante operationem *clysterem*, ut alias fieri solet, ei injiciendum curant; postea *ipsum tabulae firmae ad lucem claram rite dispositae, quae duorum circiter & dimidii pedum* altitudinem habeat, imponunt, postquam eam prius tegumentis & *duobus pulvinaribus*, (quorum alterum, extremo cui nates incumbere, alterum ubi caput quiescere debet, subjiciendum) contexerant, hisque rursus linteum magnum, aliquoties duplicatum, superimposuerant, quem *deinde ut in magno apparatu ligant. Aegro ligato*, ipse ita, ut nates extremo tabulae luci adversae insistant, collocatur, pedesque, ut alias, a duobus ministris continentur; tertius vero, vel in *robustis aegris etiam quartus, humeros aegri firmant*, ut nulla ratione se movere, multo minus recedere possit: *quia firmissimus decubitus hic summe esset necessarius* (*a*). Tandem ministrorum seu *adjuvantium dexterrimus post eum*, qui sinistrum pedem sustinet, collocandus, ubi ex horum sententia commodissime, contra quam vulgari methodo fieri solet, & *scrotum* & potissimum *catheterem sulcatum*, (quem RAUIUS *ipse sustinebat*) continere *potest*; qua in re CHESELDENUM *imitantur*, ut sic Chirurgus ambabus manibus circa plagam commodius in ipsa operatione uti queat. Post haec *hic catheterem ferreum, profunde sulcatum, & valde incurvatum, cujus rostrum longum sit, & manubrium amplissimum*, ut firmius comprehendi queat, oleo prius tinctum, in vesicam demittit, (*de amplitudine* vero ejus nihil dicit GARENGEOTUS). Quem ubi intrasse percipit, *manubrium manu sinistra ad inguen aegri dextrum blande inclinat*, & rostrum indice dextrae inter suturam perinaei & tuber ischii investigat, observando ne hoc rostrum varias ob rationes ipsum ischium attingat. *Deinde ansam* catheteris *in hoc situ ministro huic usui destinato* dextra tenendum tradit, sic ut pollice anteriorem, digitis posteriorem laminae partem comprehendat, *cavendo ne ulla ratione vacillet*, aut eum commoveat, aut *a loco aberret*; *laeva vero scrotum* elevet & ad latus dextrum paullulum reclinet, quo ipso cutem etiam perinaei aliquo modo tendit. Chirurgus postea sinistra cutem perinaei indice suturae imposito oblique ad dextrum femur trahit, *manu vero dextra scalpello primam incisionem*, eamque obliquam, per cutem & pinguedinem facit, *incipiendo ad digiti distantiam a perinaei sutura & lineae latitudine* supra *locum maxime* eminentem curvaturae catheteris, eamque usque ad tuber ischii oblique extendendo: *adeoque, sicuti* RAUIUS *a parte superiori ad inferiorem descendendo*. Nam JACOBUS a parte inferiori ad superiorem ascendere solebat (*b*). *Ratione profundi-*

(*a*) L. c. pag. 210. & seq.

(*b*) Quia nonnulli asseverant RAUIUM *rectam fecisse incisionem externam*, hinc quidam (ut GARENGEOT. p. 198. T. II.) hoc redarguunt & inferunt, ergo eum *non obliquam* fecisse, atque varias noxas inde deducere conantur. Verum ego semper vidi, ipsum *talem obliquam sectionem instituisse*, qualis dudum ab AEGINETA Lib. VI. Cap. 60. & hic modo descripta est: & quia ejusmodi obliqua *linea quoque recta est*, *dum revera neque curva neque lunata est*, *qualem* CELSUS *fieri jussit*, *illi mihi non errasse videntur*, *qui ipsam incisionem rectam fecisse scribunt*. *Attamen ejus recta erat semper simul paullulum obliqua*, & ut ALBINUS filius recte ac perspicue scripsit, a superioribus ad inferiora & *exteriora*, id est, *versus ossis ischii tuber nonnihil ducta, ut nempe a recto intestino recederet*. Sed quid hoc aliter est, quam linea obliqua? Notum enim est, lineam rectam posse esse vel *directam*, vel *transversam*, vel *obliquam*.

funditatis hujus primae incisionis observandum, quod ea *in macilentis una sectione vel actu fieri queat*, in obesioribus & robustioribus vero duabus vel tribus; id quod tamen a prudentia atque dexteritate Chirurgi dependet. Hoc facto *indicem manus sinistrae in medium & fundum vulneris immittit*, non ut intestinum rectum, ne laedatur, repellat, sicut CHESELDENUS vult; verum *ut sulcum catheteris tam profunde, quam fieri potest, quaerat*; imo & hunc si forte loco cesserit, rite rursus disponat. *Nam rectum laedi non posse*, dicit, si modo incisio, ut dictum est, *decenter fiat*, *& catheterem facile quoque sic inveniri asseverat. Tum, quia primaria sectio nunc fieri debet*, ministri omnes suum ut rite faciant officium & ne aeger sese moveat, severe, ut RAUIUS eo momento facere solebat, imperat, *atque ope scalpelli sui primo incidit urethram*, *dirigendo scalpellum in sulcum ope unguis indicis sinistri*, *mox collum vesicae in latere*, ac denique elevando manum sic, ut dorsum *cuspidis scalpelli sulco catheteris innitatur*, *acies* vero *ad vesicam respiciat*, *ipsum corpus* ejus ad digiti transversi circiter latitudinem & ultra, si fieri potest, aperit; *nam in hoc omne commodum & praestantiam hujus methodi consistere* recte monet: ubi vero indice sulcum nudum & simul scalpellum, ne forte a sulco aberret, semper sequi debet. *Incisione sufficienti facta*, quando nimirum *sulcum ad duorum circiter digitorum transversorum* latitudinem nudum sive detectum sentit, scalpellum retrahit, relicto indice in sulco, *dextra ductorem canaliculatum* prehendit, ejusque rostrum duce ungue indicis, sulco catheteris immittit. Postea digitum retrahit, atque *hac manu ansam* catheteris, quam huc *usque minister sustinuit*, *amplectitur*, eaque paullulum ad se inclinata, eodem tempore conductorem *in sulco catheteris ad vesicam demittit*, id *quod rite factum esse ex urinae effluxu* e vulnere manifestum est, quam mox profluere viderunt. Hoc facto, catheterem hinc inde leniter vacillando extrahit, ductoris vero ansam manu sinistra arripit, atque indicem dextrae primo in canale conductoris blande in vesicam intrudit: id quod lenissime vulnus diducit, viamque facilem forcipi praeparat. *Itaque mox postea manu dextra forcipem per canalem ductoris in vesicam blande impellit*, id quod tunc ut plurimum satis facile fieri potest. Laeva post haec ductorem educit, forcipemque valde, ad vulnus uberius sensim *dilatandum*, *aperit*, *ac deinde clausa* rursus forcipe *calculum quaerit*, *prehendit*, *atque*, ut alias dictum est, *protrahit. Calculo extracto*, *index denuo in vesicam immittitur*, ut exploretur, an alii forte adhuc calculi supersint: quod si sit, forceps super hoc digito, vel super ductore globoso, (*Bouton*) denuo impellitur, & calculi reliqui eadem ratione extrahuntur. *Praecipua quidem momenta* hujus actus GARENGEOT *figuris aliquot illustrare satagit*; *quae* vero tam *male exaratae sunt*, ut id, quod indicare conatur, ego cum multis aliis inde cognoscere non potuerimus. Denique nec hoc est praetermittendum, quod cum DOUGLASIO & FALCONETO (*a*) contra ALBINUM filium, moneat (*b*), *solam vesicam hac methodo incidi non posse*; *verum semper simul cervicem vesicae & prostatam a latere*, *atque non nisi exiguam vesicae partem*, sicut etiam MORANDUS notavit:

(*a*) In quaestione de methodo laterali.
(*b*) Ibidem pag. 204. 205.

vit: ubi quoque peculiare *parvum ſcalpellum* delineatur (*a*), quod Tab. XXX. fig. 18. a CHESELDENI fig. 8. non multum abludens, repraeſentari quoque curavi, quo ſectionem PERCHETUS perfeciſſe videtur (*b*).

XXVI.

Senffii methodus lateralis.

Tandem ab inſtituto noſtro haud alienum erit, *ſi quid alii adhuc Germani*, praeter RAUIUM, ERNDELIUM, FEHRIUM, ALBINUM, me alioſque in hac laterali methodo excolenda atque perficienda *praeſtiterint*, quantum ad meam notitiam pervenit, *hic utilitatis publicae cauſſa cum lectoribus communicavero.* Speciatim vero hic adhuc proponam & deſcribam, quid SENFFIUS, Chirurgus Regius Berolinenſis, ibidemque Chirurgiae publicus nuper in Noſocomio Regio Charitatis Profeſſor atque Operationum Chirurgicarum Demonſtrator dexterrimus, ſed praemature in magnum Chirurgiae detrimentum defunctus, hac in re fecerit, & *quomodo ille lateralem* ſectionem feliciter quoque ſaepius inſtituerit. Haec vero *ex relatione filii mei* nunc quoque defuncti, hic addo, utpote qui per magnam partem anni 1735. & 1736. Berolini degerat, atque in Arte Chirurgica ejus quoque informatione ac manuductione uſus eſt, hancque operationem aliquoties ab ipſo, tam in cadaveribus, quam in vivis, magna cum dexteritate perfici vidit, quae ita ſe habet. Clariſſ. SENFFIUS, cum in aliis actionibus Chirurgicis adminiſtrandis, tum in extrahendo e veſica calculo exercitatiſſimus, *omnibus hactenus notis methodis lateralem ſectionem anteferendam putavit*, eandemque ſequentem in modum inſtituit. *Aeger collocabatur in tabulam bujus* altitudinis, ut Chirurgi in genua proſtrati regionem umbilicalem (ita enim ipſe hanc altitudinem deſcribebat) attingeret. Tabula *antea tegebatur duobus pulvinaribus*; altero, *natibus*; altero, *capiti* ſubjectus. *Nates aegri verſus extimam tabulae oram*, *luci oppoſitam*, *protrahebantur*; duo miniſtri utrumque pedem, ad nates reflexum, & *cum manu ope laquei junctum* firmiter detinebant; (quos vero in pueris non ligabat): tertius a tergo humeros firmabat, quartus tabulam aſcendere juſſus in genua ſuper decumbentem, ita ſe *projiciebat*, *ſicut* ALGHISIUS *delineat*, & ego ex illo Tab. XXIX. fig. 9. D) *ut dextra manu genitalia reclinaret*; utriuſque vero manus digitum indicem ſic perinaeo applicare, ut locus ſectionis medium illorum occuparet & cutis ibidem quodammodo tenderetur, quo ſectio tanto accuratius fieri & catheter in perinaeo rectius ſentiri poſſet. *Quintus miniſter ad inſtrumenta & continenda* & porrigenda paratus erat. Omnibus ita praeparatis, Chirurgus noſter *catheterem ſulcatum*, *ex argento confectum*, *tenuem admodum* (*c*), *comparatione* cum vulgaribus & RAUIANO inſtituta, *magis etiam vulgari & Rauiano incurvatum* (ita nimirum ut in Tab. XXVII. fig. 15. litt a a a indicavi) oleoque illitum, veſicae immittebat, & denuo de praeſentia calculi ſe & adſtantes

(*a*) Parvum ejuſmodi ſcalpellum pro hac curatione primus commendavit & delineavit ALBUCASIS L. II. Cap. 61.

(*b*) Ductore vero ampliori & forcipibus tam in magna quam laterali ſecandi ratione uſus eſt.

(*c*) Vix dimidiam partem amplitudinis quam Rauianus, habet, atque hic ſolus inter omnes hic *catbetere argenteo* uſus eſt; unde patet & argenteis catheteribus rem hanc quoque ſuccedere.

ſtantes certiores reddebat. *Hoc facto in genu dextrum*, ut RAUIUS (*a*), *ſe proſternebat & manu ſiniſtra habenam catheteris verſus inguen dextrum*, ſed roſtrum ejus verſus tuberculum iſchii flectebat, catheteremque ipſe, ſicut RAUIUS ſolebat, in operatione ſuſtinebat, atque loco fere medio inter anum & tuberculum hoc cutem primo ac pinguedinem *ſcalpello diſſecabat Lithotomo lato*, vulgaribus vix diſſimili, linteoque eadem ratione (*b*) ad dimidium uſque involuto. Poſtea *ſcalpellum ſuum Lithotomum* tranſverſim (id quod RAUIUS etiam plerumque faciebat;) *ore aliquantiſper prehendebat & dextro indice catheterem in vulnere inquirebat*, hocque invento ſcalpello ex ore retracto, primo per cutem, deinde in ejus ſulco, ut RAUIUS, inciſionem faciebat. Poſtea ſcalpello in ſulco firmiter detento, ſiniſtra manu catheteris manubrium ad ſe paullulum flectebat, dextra vero, ſcalpellum tenente, roſtrum catheteris introrſum *cedens proſequebatur atque ſic veſicam uberius incidebat.* Hoc facto, *catheterem* quarto *miniſtro in hoc ſitu adhuc tenendum tradebat*, ipſe vero ſiniſtra manu *juxta ſcalpellum in veſicam conductorem marem demittebat*, poſtea ſcalpellum ex vulnere & ſulco catheteris extrahebat atque *ductorem foeminam* (ex argento, uti mas, confectum) quoque ſuper hoc, ut alias moris eſt, immittebat. *Exempto* deinceps etiam cathetere *inter conductores hos*, ut RAUIUS faciebat, bene diductos, *forcipem immittebat* & eadem clauſa, ductoribus prius extractis, *calculum indagabat* atque tanta dexteritate & promtitudine protrahebat, ut vix duo vel tria minuta in hac operatione perficienda conſumeret. Quas partes intus inciderit, aſſeverare certus haud poſſum: quia occaſio mihi non fuit ejuſmodi cadaver aperiendi atque partes diſſectas perveſtigandi. Quos autem vivos ſecuerat aegros, omnes, quos ego vidi, evaſerunt: adeoque nec in his examinari res potuit. *Ejus mens*, ut ipſe dixerat, *fuit*, *ſolam incidere veſicam*, atque in hoc methodum *Rauianam ſive lateralem conſiſtere & exiſtimavit* & publice docuit, quemadmodum etiam tu & ALBINUS, filius, RAUIUM feciſſe ſcripſiſtis: nam ex his ſcriptis ipſum hanc methodum potiſſimum didiciſſe videtur, eamque etiam imitari & ſequi voluit, *niſi quod cathetere magis incurvato ac tenuiori eoque argenteo*, ut jam dixi, uſus ſit. *Tenuiorem vero catheterem* propterea ſibi fabricari curavit, quia facilius eum ad veſicam demitti poſſe exiſtimavit (*c*), ſed *argenteum*, ob nitorem. Quoniam vero longe magis, vulgaribus & Rauiano, *incurvatus fuit*, hoc ipſo autem *urethra ac veſicae* cervix *magis ad perinaeum compelluntur*, veriſimile mihi eſt, ipſum non ſolum veſicam, verum etiam cervicem inciſiſſe.

XXVII.

Poſtremo MORANDUS, unus ex primariis nunc Chirurgis Pariſinis & Societatis Regiae Collega, *prudentiſſime quoque ratiocinatur de diverſis Lithotomiae methodis*, *eaſque omnes*, ſi a prudentibus ac peritis juxta optimas emendationes perficiantur, cum DRANIO *utiles eſſe* ſtatuit, *ut multiplicationem ipſarum non noxiam*, *ſed potius emendationem quandam atque pro varietate calculorum ac veſicarum*

Quid Morandus praeſtiterit.

(*a*) Vid. ſupra §. XIII.
(*b*) Ut Tab. XXVII. fig. 9.
(*c*) Licet HILDANUS, JACOBUS & RAUIUS, ut ſupra dictum eſt, contrarium ſenſerint.

rum aegrarum (imo & ipforum aegrorum) *certis in cafibus utiliſſimam eſſe* (*a*); *nullamque promiſcue contemnendam aut rejiciendam* (*b*), quia & ratione & experientia nituntur, ſuſtinet: *ſeque omnes probe & perveſtigaſſe*, & perfeciſſe. Poſtquam vero de *alta operatione libellum* a 1728. *ſcripſerat*, *ſe quoque lateralem deſcribere voluiſſe* affirmat. Sed cum de inſigni ac proſpero ſucceſſu, quo Cel. CHESELDENUS Londini recentiſſime hanc operationem perficeret, inaudiret, *deſiderium* ipſum cepit, CHESELDENI prius *modum & artificia quibus in ea uteretur*, *ſuismet ipſis videndi oculis*, atque hanc ob cauſſam vere A. 1729. *iter Londinum fecit*, & non ſolum methodum, qua aegros calculo laborantes curet, diligenter aſpexit, verum etiam de eo frequentes ſermones, qui negotium hoc illuſtrare poſſint, cum ipſo miſcuit; imo reverſus Pariſios idem commercium adhuc per litteras cum ipſo continuavit, atque in cadaveribus quamplurima prius experimenta inſtituit, *ſic ut totam tandem hanc rem ſe ſatis perſpexiſſe & quaſi exhauſiſſe crediderit.* Certiores etiam nos facit, CHESELDENUM *altam operationem*, qua antea feliciſſime uſus erat, ob aliam cauſſam *non intermiſiſſe aut reliquiſſe*, quam ea ſolum intentione, ut experiretur, *an non in adeo ipſi praedicata Rauiana ſecandi ratione adhuc meliorem*, *quam alta eſſet*, *deprehendere queat methodum.* Ubi poſtea refert, quomodo CHESELDENUS experimenta, partim imitando & *ſequendo* ALBINI *deſcriptionem methodi Rauianae*, partim *veſicam prius aqua implendo*, fecerit (*c*); verum utraque hac ratione urinam poſt operationem in adipoſa ſive cellulari ſubſtantia, quae inteſtinum rectum ambit, ſaepius haeſiſſe, atque *ulcera putrida & ſordida* inde ibi concitata eſſe, unde varii mortui eſſent, CHESELDENUS contendit (*d*). Praeterea ex ſententia CHESELDENI monet, ne ille, qui *catheterem* ſuſtinet, *ulla ratione ipſum antrorſum premat:* quia alias totus ſphincter facile diſcinderetur. Deinde ne *vulnus* in membrana adipoſa juxta rectum *nimis profundum fiat* (forte ne urina facile ibi haereat & putreſcat). Porro *ulceratam veſicam hac methodo melius*, *quam ulla alia mundari poſſe*; & denique, quod maxime hunc modum commendet, eſſe, quod *calculum magnum*, *quem alius Chirurgus* Mariana methodo *educere non potuerit*, CHESELDENUS praeſens, ampliato ſua methodo vulnere, promtiſſime eduxerit. *Tandem poſt multa experimenta praeſente* MARESCHALLO, Chirurgo nuper Regis primario, atque in hac re expertiſſimo multiſque aliis Medicis & Chirurgis (*e*); An.

(*a*) In Memor. Acad. Reg. Par. 1731.

(*b*) Ab hac ſententia nunc receſſiſſe videtur DRANIUS, in Lib. de Operat. Chirurg. 1743. edit. quia in hoc tantum de ſua methodo, nihil vero de ceteris ſcripſit.

(*c*) Deſcripſi has jam methodos prolixius §. XVII, XVIII & XIX.

(*d*) Sed ut verum fatear, *poſt* RAUII *operationes hoc nunquam accidiſſe vidi*, *neque mihi in hac methodo hoc unquam contigit.* Neque etiam ratio adducitur, quare hoc factum ſit, & quomodo hoc CHESELDENUS ſua ſecandi ratione impediat: dum in externa incidendi ratione itemque in loco, quem RAUIUS incidere ſolitus eſt, *nullam perſpicio alicujus momenti mutationem*, quae hoc impedire valeat.

(*e*) MARESCHALLI hic rurſus ſit mentio; *ſed an ipſe olim hanc operationem jam* A. 1698. *inſtituerit*, ut ſupra ex LISTERO indicavimus, *neque affirmatur*, *neque negatur:* adeoque mihi dubium eſt, an revera eam exercuerit, velimque ut a Gallis publico aliquo in ſcripto verum hic demonſtretur. Nam ſi hi ſilebunt, res haec manebit incerta, & quoſdam horum contra veritatem ſcripſiſſe manifeſtum eſt.

An. 1730. hanc operationem *prospero cum successu factam esse Parisiis* MORANDUS *narrat*, *& ex sedecim aegris*, quorum octo PERCHETUS & octo ipse, MORANDUS scilicet, secuit, *quemlibet non nisi unicum desiderasse*; cum contra ex duodecim, qui magno apparatu tunc temporis in Nosocomio ibidem secti fuerint, *quinque obierint*. Inter *commoda hujus methodi*, praeter ea, quae jam supra indicavimus, MORANDUS adhuc refert, *quod facilior & certior sit Mariana: quia indice duce omnia certius perficerentur*, ne damnum facile concitari aegro queat. Deinde *operationem breviorem & minus dolorificam* esse Mariana, *magnosque calculos facilius ipsa educi posse* &c. Posthaec *methodum* RAUII, prout ALBINUS eam descripsit, nimis *intricatam & difficilem* pronunciat, dubitatque cum DOUGLASIO, GARENGEOTO & FALCONETO, an RAUIUS revera ita secuerit (*a*) & denique perfectiorem de *laterali operatione Tractatum*, quam nunc habemus, promisit; qui vero hucusque, quantum novi, nondum apparuit.

XXVIII.

Postquam sic *emendationes omnes methodi lateralis*, quae ad annum usque 1738, quo Chirurgicas hasce meas Institutiones primum publice typis exscribendas Amstelodamum miseram, ad notitiam meam pervenerant, proposueram, ac dubia multa, imo & errores non paucos detexi, quos Scriptores & cumprimis Cl. MORANDUS circa Fratris JACOBI vitam & res gestas, ex falsis sine dubio ipsi datis relationibus, vel commiserant, vel non satis manifeste retulerant, illustrare studui, optavique, ut *quis fata hujus viri & perfectiorem*, quam tunc habebamus, historiam de eo conscriberet, atque his cumprimis Gallos excitare intendi, ut hoc facerent; quia hi prae ceteris dum in Gallia natus & educatus est, maximamque vitae suae partem in ea transegit, & praesertim non in loco quodam ignobili aut obscuro, sed in regione ubique celebri ac probe nota, ubi res ejus gestae maxime peractae sunt, judicavique, ut ex meis indicatis veritatibus & maximam partem correctis variorum circa hanc rem gravibus commissis erroribus, illustratisque multis dubiis, quae ejus vitam & res gestas premebant, perfectiorem de eo historiam scribere possint, & sic his fundamenti loco positis speravi aliquem futurum aut venturum esse, praesertim inter Gallos, eumque praecipue Medicum aut Chirurgum, qui pleniorem ac perfectiorem de ipso historiam in rebus, quae ad meam notitiam non pervenerunt, conscripturus atque editurus sit. Verum cum hactenus intra decennium hoc nihil, quantum novi, hac de re apparuit aut a Gallis factum est, ipse tandem decrevi, me peculiari Libello ejus vitam, historiam ac res gestas, quantum interea ex uberioribus ac pluribus adhuc multorum in variis Europae partibus doctorum virorum fide dignis relationibus & bonis scriptoribus fieri poterit, seorsim conscripturum esse, praesertim si qui momenta mihi ignota, id quod precor, mecum bene-

Promittitur vita Jacobi.

(*a*) RAUIUS *revera ita secuit*, quantum visu cognosci aut percipi poterat. An vero *solam vesicam*, ut olim etiam putavi, *inciderit*, nunc quoque dubito, ob rationes supra prolatas.

benevole communicare velint, eamque ob cauſſam, quae in priori hujus Libri editione capitis hujus CXLIII. §. XXIX. ad XXXIX. de hiſtoria *Fratris Jacobi* ſcripſeram, ne hic Liber, Chirurgico potiſſimum uſui deſtinatus, rebus hiſtoricis, quae multi haud curant, nimium repleatur, hic nunc omittere conſultum duxi, ut in Libello iſto ſeorſim, quibus placet, eas legere poſſint, & loco harum hic ſolum paucis adhuc indicabo, quaenam ab illo tempore & a quibus adhuc emendationes aut variationes methodi lateralis acceſſerint.

XXIX.

Methodus Foubertiana.

Sunt autem illae primo methodus, FOUBERTIANA dicta, a Chirurgo Pariſienſi, cui FOUBERTI nomen, ita appellata, & quam primum in Germania *Keſſelringius* Boruſſus, poſtquam eam Pariſiis ab eo perfici vidit, in Diſſertatione *de Methodo Foubertiana adminiſtrandi Lithotomiam ſuper acu triquetra*, 1738. Halae publicavit, & ſimul ferramenta praecipua ejus aeri inciſa in tabula exhibuit; quae in eo potiſſimum conſiſtit, ut curandus, praemiſſa conſueta praeparatione, primo eum in ſitum collocetur, ut in Mariana aut laterali ſecandi ratione: poſtquam veſica urina, praegreſſo potu largo aqueo, aliqua ratione repleta eſt, quam ut in alto apparatu in veſica continere ſtudet. Deinde, neglecto cathetere *acus longa triquetra*, fiſtula incluſa, ac ſulco donata, fere ut illa Tab. XXIV. fig. 4. ſed duplo longiore, eo in loco, ubi ſectio in laterali inſtituitur, in veſicae partem inferiorem lateris ſiniſtri uſque a Chirurgo adigitur, ac deinde in ſulco hujus acus ſive fiſtulae ſcalpellum peculiare curvum, valde difforme a *Keſſelringio* & *Fouberto* delineato, immittitur, eoque vulnus parvum acu illa factum, quantum ſatis eſt, ampliatur. Denique per eundem ſulcum ductor canaliculatus (*Gorgeret*) in veſicam impellitur, & in hoc forceps calcularia, qua calculus quaeritur & repertus ac prehenſus tandem educitur. Hanc curandi rationem poſtea etiam deſcripſit Cl. GUNZIUS, Lib. de Calculum curandi viis 1740. denique vero ipſe inventor in Commentar. Chirurg. Pariſ. Tom. I. pag. 650. eam prolixius deſcripſit: ubi non ſolum fuſius de ea agit, verum etiam *ferramenta plurima fabricam partium*, ubi ſectio haec inſtituitur, ipſaque artificia ſive encheiriſin, octo magnis figuris aeneis, illuſtrare & ob oculos ponere ſtuduit. Verum cum hic modus Celſiano & lateralibus ceteris omnibus magis ſit intricatus ac difficilior, periculiſque pluribus obnoxius, ſicuti ambo illi viri de eo judicant, atque etiam plures, qui hoc ſecti fuerunt, referente GUNZIO, mortui ſunt, nullumque commodum inveniam, ob quod vel parvo vel laterali praeferri debeat, niſi forte ut Keſſelringius judicat, in neceſſitatis caſu, ubi catheter, in veſicam haud immitti, & calculus digitis ad perinaeum adpelli non poſſit, prolixior de eo eſſe nolo, ſed illos, qui plura de illo noſſe cupiunt ad modo laudatos Scriptores ablego.

XXX.

XXX.

Deinde adhuc aliam calculum per fcalpellum curandi viam, referente primum FAYO in notis ad *Dionifii* Chirurgiam, & poftea GUNZIO in eodem Libello a CATIO, Medico Gallo, Rothomagenfi, effe inventam, quae a ceteris lateralibus, peculiaribus duobus fcalpellis, altero quo urethra, altero quo vefica inciditur, differt, quamque ille paucis, hic vero prolixius defcripferat, atque uterque fcalpellorum figuram tabula quoque aenea II. exhibuerat. Verum *Gunzius* poftea in PLATNERI Inftit. Chirurg. p. 953. anno 1744. editis, omnia quae de ea dixerat, aut fcripferat, revocat & falfa proclamat, adeoque & ego nihil amplius de ea dicam, donec forte Autor ipfe aliquando fuam methodum publici juris faciat. *De Catiana.*

XXXI.

Interea quam egregie etiam haec methodus hodie exculta eft, tamen *incommoda & difficultates* quaedam, quae evitari omnia nequeunt, fubinde ut in magno apparatu hic incidunt; nam 1. *fiftula in perinaeo quandoque orta eft* & ob varias cauffas adhuc oriri poteft, quemadmodum id exercitatiffimo JACOBO *haud raro accidiffe*, legimus; 2. *Calculi fitus transverfus*, qui longus eft ac magnus; & quod cognofci faepe ante fectionem non poteft, ut fupra jam dixi, facile efficit, ut faepe aeger, dum Chirurgus calculum educere fatagit, vehementiffime imo ad mortis ufque periculum excrucietur, & tamen *calculus in hoc fitu extrahi nequit*; qui vero commodius vel parvo vel alto apparatu educi potuiflet; 3. *fitus calculi fupra os pubis*, & quidem ad formam quafi unci incurvati eique fua figura ita annexi, ut protrahi nequeat, quale exemplum lethiferum SERMESIUS notavit (*a*), & ego quondam quoque vidi & delineavi & defcripfi (*b*), efficere poteft, ut calculus vel non, vel faltem perquam difficulter & haud raro fine vitae periculo educi nequeat. 4. Si calculus *in fovea five cellula quadam veficae haereat*, vel *valde parvus fit*, vel in frufta diffiliat, plerumque ut in magno apparatu, depromi hac methodo commode haud poteft (*c*); id quod etiam in calculis ejufmodi, itemque in *magnis* ipfi RAUIO haud femel accidiffe SERMESIUS refert (*d*). 5. Hic modus etiam non procedit, *fi ob quamcunque cauffam vefica catheterem non recipit*. 6. Ut taceam nunc quod catheteribus, ductoribus vel forcipe in veficam immiffis *ea vel perforari, vel prehendi & mifere dilacerari queat*, & quae funt *alia ejufmodi incommoda cum magno apparatu communia*, quae quamplurima effe ipfe SAVIARDUS, expertiffimus quondam Parifienfis Lithotomus, qui feptingentis & pluribus calculum fecavit, affeverat; quae calculi in magno adeoque etiam plerumque in laterali apparatu extractionem difficilem & periculofam efficiunt (*e*). 7. *In mulieribus*, adultis faltem *Incommoda methodi lateralis.*

(*a*),

(*a*) In Lithotom. Douglaff. in praefatione.
(*b*) In Annal. Acad. Juliae femeftri XII. fig. 3. & 4.
(*c*) *Minores calculos* (adeoque & frufta minora) ipfe DENISIUS fatetur hac *methodo difficulter extrahi poffe*, ut fupra jam dixi.
(*d*) Lib. cit. pag. 180.
(*e*) Conf. ejus Obfervat. Chirurg. p. 428. ad 430 & 444. ac feq.

(*a*), lateralis ſectio vix cum emolumento ac ſine vaginae perforatione inſtitui poteſt, *nullaque certa proſtant exempla*, ubi hoc in adultis feliciter factum ſit: imo experimenta in mortuis inſtituta, ut JACOBI nunc praetermittam, oſtendunt, ſine laeſione vaginae, quin & ſaepe inteſtini recti, hac via ad veſicam aditum non dari: conf. quoque SERMESIUS, qui etiam hunc in finem experimenta in cadaveribus, *ſed non niſi cum vaginae laeſione* inſtituit. pag. 182. Adeoque *propter has aliaſve cauſſas* vel *parvus* vel *altus apparatus ſaepe huic praeferri meretur*, ſi alia ſimul conſpirant.

XXXII.

Lithotomia operatio anceps eſt. Denique quamtumvis gnaviter in excolendis perficiendiſque calculum ſecandi artificiis, ut ex dictis patet, celebres & Medici & Chirurgi deſudarunt, *ipſum tamen opus ſatis periculoſum atque anceps adhuc eſt*, ut nulla omnino Lithotomiae methodus exiſtat, quae tuto ſemper adhiberi queat, & quae non cum gravibus ſaepe, praeſertim certis in caſibus aut aegris, conjuncta ſit incommodis atque periculis, maxime ſi *quis una ſola uti eique* ſolum *adſtringere ſe velit*. Quae quidem tantum abeſt, ut tolli vel praecaveri omnino omnia queant, ut varias ob cauſſas ne definiri quidem in univerſum adhuc, *quae tutiſſima reliquiſque ſemper praeferenda ſit Lithotomiae methodus*, ſatis certo poſſit; ſed *judicio boni Chirurgi*, quam pro aegrorum ac rerum circumſtantium varietate ſeligere velit, relinquendum; adeoque *ut omnes probe diſcat & calleat, opus eſt.*

XXXIII.

Cautiones circa electionem methodi. MINOR APPARATUS difficulter ſubinde *ſuccedit in calculis aculeatis*, qui tamen rari ſunt; deinde in calculis *valde magnis*, qui digitis ſatis contineri nequeunt; & denique *in hominibus valde proceris*, ubi ob longam veſicae ab ano diſtantiam calculus ſatis apte comprehendi & ad perinaeum propelli nequit, ubi vel altum vel lateralem magis convenire exiſtimo. *Contra in pueris, & adultis parvis, ubi calculus non valde magnus, nec aculeatus, quales plerique ſunt*, & ubi ad perinaeum compelli poteſt, *ob antiquam ſimplicitatem* & ob *pauca inſtrumenta*, quibus hic indigemus, *quicquid alii contradicant, & cum primis etiam in calculo cervici veſicae innexo*, commodiſſime & aptiſſime adhibetur, atque propterea *tunc ceteris praeferri meretur* omnibus, & cumprimis ubi catheter in veſicam immitti nequit. APPARATUS ALTUS in *ſenibus & debilibus*, aut ubi vires jam proſtratae ſunt, itemque in ulcerata veſica, experientia teſte, *ut plurimum periculoſus* adeoque haud ſuadendus eſt, ut ſupra jam indicavi, N. XXI. Contra *in pueris & juvenibus*, quamvis etiam calculi magni ſint, egregie convenire obſervatus eſt. Ita & *ſi calculi ſint parvi*, quales & *magno & laterali apparatu*, ut plerique fatentur, *difficillime ſaepe inveniuntur*, imo interdum prorſus reperiri adeoque & ejici nequeunt; aut ſi plures minores adſint, vel fragilis calculus, ii omnium optime hac methodo educi poſſunt, ſed probe ſemper obſervandum, ne fundus veſicae incidatur. AP-

PARA-

(*a*) *Rauius* unius puellae mentionem fecit, in qua hanc methodum exercuerit; plura exempla publice nota non ſunt.

PARATUS MAGNUS, licet incisio facilior minusque periculosa hic sit, quam in alto & laterali operatione, quia solum urethra scalpello sauciatur; tamen *vix nisi pro parvis*, aut *mediocribus & laevibus*, calculis, *aptus est existimandus*: in valde magnis vero, aculeatis aut inaequalibus nimis *vehemens cervicis vesicae extensio*, *laceratio* & *corruptio inde* est metuenda. Sed in *vesica ulcerata*, si calculus non est valde magnus aut inaequalis, *alto apparatu eum praestare arbitror*: quia vesica deorsum melius purgari potest. JACOBAEA *ista*, MERIO, RAUIO, CHESELDENIOQUE potissimum *auctoribus correcta*, calculum secandi ratio *in eo quidem majori apparatu praestat*, quod longe promtius, quam in hoc fieri solet, ea adhibita, *extrahi calculi grandiores possint*; sed infligendi tamen vulneris negotium in ipsam usque vesicam, quia hoc multo profundius quam in mariana, fieri debet, ubi solum urethra in perinaeo inciditur, *difficilius etiam longe*, *imo & periculosius* mihi videtur (*a*). Quum enim alte admodum per partes vesicam hic tegentes atque includentes, praesertim multam pinguedinem in pinguioribus, demitti, scalpellum debeat, & intestinum rectum ac vesiculae seminales huic circa locum incidendum proxime adhaereant, magnum utique periculum est, ne aut a cathetere submisso scalpellum aberret & partes vicinae nobiles modo nominatae graviter laedantur (*b*), vel ipsa etiam vesica, ut JACOBO saepius contigit, perforetur. Contra vero *major apparatus*, ea *praecipue de caussa difficilis & saepe periculosus est*, quod secundum *ipsum difficillime* & vix sine *gravi extensione aut omnimoda colli* vesicae *laceratione paulo grandior*, vel mediocris etiam calculus, si forte paullo inaequalis vel aculeatus est, extrahi tuto queat. *Quoties* enim *cunque vesicae cervix*, *prostata*, *sphincter atque urethra justo violentius diducuntur*, aut prorsus lacerantur, praesertim a calculis aculeatis vel majoribus, verendum utique est, ne vel *ingens sanguinis profusio*, *aut gravis inflammatio*, *gangraena*, *cancer vesicae*, vel praesentissimum mortis periculum suboriantur; vel *urinae saltem incontinentia*, aut *fistula in perinaeo*, cum pessimis id genus noxis aliis, quemadmodum etiam saepe fit, subsequantur. Ut *nihil nunc de ceteris dicam incommodis*, quae frequentissime, nisi quam cautissime & ea, ut DRANIUS docuit, *ratione instituatur*, cum eadem soleant esse conjuncta, ut jam supra satis exposui (*c*). Unde etiam fit, ut quidam hanc, *alii aliam pro diversitate aegrorum &, cujusvis vel ingenio vel consuetudine seligant ac praeferant*: utilissimumque proinde est, consentientibus DRANIO, MORANDO & aliis, ut *Medicus Lithotomus omnes probe noscat*, & pro *rerum varietate* re rite perpensa, *maxime idoneam seligere* valeat. *In unica mariana methodo vesica non inciditur*, sed solum urethra, in omnibus vero reliquis cervix vesicae vel *ipsa vesica* & qui-

(*a*) Idem etiam de hac methodo ALBINUS mecum statuit, eo ipso Libello, quo Rauianam methodum prae ceteris commendavit.

(*b*) Quamvis & in parvo & laterali apparatu *vesicula seminalis facile & saepe laedatur*, quemadmodum DRANIUS l. c. aliique docent, *tamen hoc plerumque sine noxa fit*: *nam & haec*, sicut reliquae partes incisae, *rursus sanescit*, nullumque utplurimum damnum infert.

(*c*) Uberius de his legi meretur DOUGLASIUS in hist. later. Operat. MERIUS in observ. de meth. secandi Fratris JACOBI. Auctor praefationis in COLOTI Libro de Lithotomia. DRANII Parallel. p. 69. & seq. GARENGEOT Operat. Chirurg. articulo de laterali Operat. aliique.

quidem ipſum ſemper ejus corpus, non fundus. Verum in alto apparatu pars ejus inferior & anterior; in parvo & laterali autem inferior & lateralis: *ita ut hae tres in loco vulnerandi veſicam non adeo multum differant*, ſed potiſſimum modo & ferramentis.

XXXIV.

Calculi curationem experti denuo nonnunquam calculos ſentiunt.

Denique illud etiam obſervatu dignum hic videtur, *homines, qui ſemel calculo laborarunt, quantumvis etiam feliciter, & quacunque demum ratione a calculo liberati fuerint, tamen haud raro iterum a novis calculis infeſtari.* Sic enim apud RAUIUM puerum vidi, qui tertium a calculo ſectione liberabatur, atque ut ex ceteris multis unicum alterumve tantum in medium proferam exemplum, mercator quidam *Furthenſis* (nobile quoddam oppidum prope Norimbergam), *tametſi prudentis atque experti* quondam *Chirurgi manum medicam expertus ſemper fuerat*, quater tamen ſuſtinere lithotomiam fuit coactus; quum novus ſubinde calculus, circiter annuo ſpatio elapſo, renaſceretur (*a*). Ita DENYSIUS quoque exemplum refert *hominis quinquies lithotomiam experti*, ubi ſemper magnus calculus eductus eſt (*b*). Sed *cavendum tamen magnopere eſt, ne* Chirurgi aut ignorantiae *aut imprudentiae calamitatis hujus cauſſa temere* accepta referatur; *neve, prout fieri quam ſaepiſſime ab ignaris & malevolis aut invidis etiam ſolet, famae ipſius atque laudibus propterea* detrahatur. Neque enim in Medici poteſtate unquam poſitum eſt praecavere, ne priſtina noxa, quaecunque ea etiam fuerit, ſemel ſanitati reſtitutum hominem denuo invadat. *Quid enim, quaeſo, obſtat*, quo minus eadem cauſſa, quae *ſemel hominem calculoſum effecit*, praeſertim vitioſi vel corrupti renes aut *veſica, denuo atque iterum*, poſt optime licet adhibitam operationem calculum *aliquem novum*, idque nunc citius nunc tardius, producant incrementumque paulatim capiant; adeoque & calamitatem novam & novam omnino curationem poſtulent, ſi aeger inde liberari rurſus concupiſcit. Exempla de calculis valde magnis reperiri poſſunt in Ephem. Nat. Cur. Cent 1. App. p. 200.

Explicatio Tabulae trigeſimae primae.

Fig. 1. repraeſentat *catheterem* RAUII *ſulcatum* e latere viſum, ut vera figura & craſſitudo ejus appareant, ſicuti ab ALBINO delineatus eſt. Sed ſciendum, anno 1706 & 1707, cum ejus Diſcipulus eſſem, ipſum ſulcatis vulgaribus uſum eſſe, quales *Tab.* XXVII. exhibui: ſolum, quod, ut ſupra monui, craſſiores fuerint, quam aliorum, ob uſum indicatum. Litt. A deſignat manubrium ejus a latere viſum. B locum, ubi curvaturam ejus majorem eſſe ALBINUS affirmat, quam in vulgaribus. Ubi tamen haec curvatura mihi potius minor, ſaltem non major videtur, quam in eis, quos TOLETUS *Lib. de Lithotomia*, ALGHISIUS *Tab.* XI. *fig.* 1. GARENGEOTUS,

(*a*) Vid. Miſc. A. N. C. Dec. 2 obſerv. 177, a VOLKAMERO, Medico cel. Norimbergenſi deſcripta.
(*b*) Obſervat. Chirurg. p. 24.

GEOTUS, DRANIUS, ego aliique pro majori apparatu delineavimus. Litt. C roſtrum longius & rectius indicat.

Fig. 2. *Manubrium hujus catheteris* oblique repraeſentatur, ut ejus conformatio rectius pateat: quod tamen etiam vel cordis, ut in vulgaribus, Tab. XXVII. vel & in CHESELDENI cathetere, Tabula hac XXXI. fig. 6; vel annuli formam, ut in DRANII fig. 17, habere poteſt.

Fig. 3. Catheteris Rauiani partis ſulcatae roſtrum ſive extremum ſiſtit, ut inde appareant aa margines extremi, tenues quidem, ſed tamen obtuſi & laeves; bb ſulci amplitudo; C mucro obtuſus & laevis, & quomodo ſulcus ad eum terminetur.

Fig. 4. *Sectio transverſa partis ſulcatae* hujus catheteris exhibetur, ut pateat, qua ratione primo margines extremi, tenues, obtuſi, ad ſe mutuo, lunata quaſi forma, incurventur, & deinde, quam profunde ſulcus ei inciſus ſit, ne ſcalpellum facile inde aberrare queat.

Fig. 5. Oſtendit CHESELDENI *catheterem* ſulcatum, qui Rauiano & vulgari tenuior eſt, minuſque incurvatus: aa manubrium indicant cordiforme; bb partem ejus rectam ſive corpus; CC partem incurvatam & ſulcatam; d roſtrum *fere rectum.* DOUGLASIUS illud omnino rectum vocat, (*The Roſtrum or Beak which is ſtrait*).

Fig. 6. Hujus catheteris manubrii partem planam, ejus corpus totum partemque aliquam ſulcatae demonſtrat.
a manubrium cordiforme;
bb corpus, quousque teres eſt;
cc pars ejus ſulcata, quantum in hoc ſitu conſpici poteſt.

Fig. 7. Portionem roſtri recti & quidem juxta extremum catheteris Cheſeldeniani ob oculos ponit: litt. aa margines ſive oras, quae ut in Rauiano obtuſae atque laeves ſunt; b extremum, quod apertum eſt; alias vero clauſum erat in aliis, & in obtuſum apicem deſinebat. (Sed non video, quem in finem, hoc extremum apertum eſſe velit, ſecus ac in aliis? nullamque hujus rei rationem profert).

Fig. 8. *Scalpellum lithotomum* CHESELDENI indicat, cujus cuſpis exacte in medio ejus exiſtit, & in manubrio aa fixum eſt.

Fig. 9. ſiſtit *ductoris* CHESELDENI partem concavam, ſive canaliculatam: & quidem litt. AA manubrium ad ſiniſtrum latus inflexum, pro commodiori forcipis introductione in veſicam;
BB ductorem ipſum canaliculatum;
C roſtrum ſive extremum partis anguſtioris in nodulum planum deſinens.

Fig. 10. repraeſentatur ſeorſim roſtri ſive *extremi noduli pars lateralis* ac plana hujus conductoris.

Fig. 11. *Manubrium hujus ductoris* directo aſpectu oſtenditur, ut ejus amplitudo conſpici queat.

Fig. 12. viſui ſiſtit *forcipem calculariam* CHESELDENI minorem & ordinariam, qua frequentiſſime utitur. (Nam pro majoribus calculis forcipem, tres quaſi pollices hac majorem, delineat DOUGLASIUS).
AA manubria indicant, quorum extrema in uncorum formam inflectuntur,

tur, quae in aliis similitudinem annulorum obtinent. In majori alterum in forma unci, alterum in forma annuli exhibet.

BB rostri duae maxillae sive laminae: quae vero non omnino claudi possunt; ne vesicam in quaerendo calculo facile prehendant, collidant & male afficiant (*a*).

Fig. 13. ostenditur *interior facies alterius maxillae* hujus forcipis, quae concava est, & denticulis multis retrorsum spectantibus in parte tantum extrema instructa, pro calculo firmius retinendo.

Fig. 14. *Acum* CHESELDENI, qua ad arterias hac in operatione, si opus est, ligandas utitur, a latere visam exhibet.

Fig. 15. litt. a acus hujus partem convexam & angulosam circa cuspidem; b ejus partem concavam sive internam eamque laevem indicat.

Fig. 16. DRANII *scalpellum lithotomum* demonstrat, & quidem litt. A cuspidem, lineae BB loca, quousque cuspis scindens est, CC duae alae manubrii.

Fig. 17. *Catheterem novum* DRANII repraesentat, quo utitur ad lateralem calculi operationem, loco Rauiani, perficiendam; aa manubrium denotat; ab partem rectam sive corpus; bbb partem incurvatam sive concavam; ccc sulcum in parte convexa; d extremum obtusum & clausum; ee per lineas adjunctas longitudinem foraminis longi sive fissurae, quae in sulco est, indicant.

Fig. 18. *Scalpellum* exhibet, quod GARENGEOTUS *pro sectione laterali* perficienda in Operat. Chirurg. delineavit & commendavit.

CAPVT CXLIV.

De Perinaei sive vesicae punctura.

I.

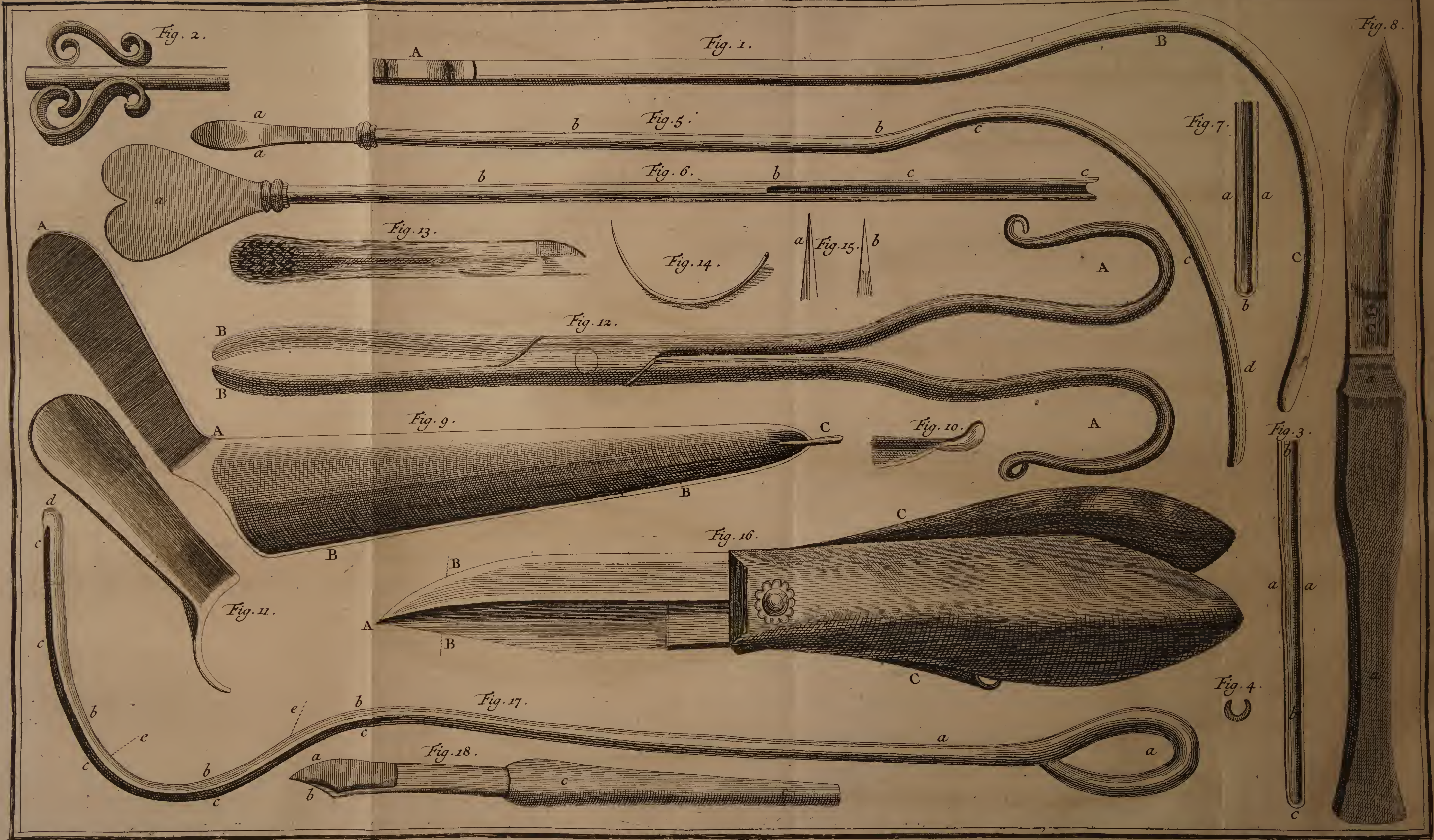
Perinaei & vesicae punctura quid sit.

PErinaei puncturam Medici quondam eam vocarunt actionem Chirurgicam, *quando suppressa urina sive* in *ischuria fistulam aeneam* per iter urinae in vesicam ad eam educendam immittere non potuerunt; sed *in perinaeo hanc* ob *caussam punctionem* ad vesicam usque instituerunt: quare hanc curationem puncturam seu punctionem perinaei salutarunt (*b*). Quoniam vero postea & hoc

(*a*) Forcipes pro calculis e vesica extrahendis huic valde similes delineatae reperiuntur in antiquo Chirurgo Germano Argentoratensi, RYFFIO, in Chirurgia sua 1540 in fol. edita pag. 426. & postea etiam in *Andr. a Cruce* Officina Chir. p. 35.

(*b*) *Urina supprimitur vel vitio renum*; quo in casu nulla urina in vesica colligitur, aut continetur, adeoque ea etiam nulla Chirurgica curatione emoliri potest; *vel vitio in vesica aut urethra existente*; de qua mox proponemus. *Si in vesica haeret urina* suppressa, id quod ex dolore & tumore supra pubis regionem, ut & ex tumore intestino recto incumbente, si digitum ano immittimus, cognoscitur, triplici in universum ratione inde educi potest; nimirum *vel cathetere, quando hic in vesicam demitti potest*; qua de re supra Cap. 137. de Catheterismo diximus; vel *ipsa Lithotomia*, quando scilicet calculus ischuriae caussa est, de qua mox praeceden-

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
Fig. 14.
Fig. 15.
Fig. 16.
Fig. 17.
Fig. 18.

hoc praesertim tempore, *haec punctura non solum in perinaeo*, verum etiam in hypogastrio instituta est, atque adhuc hic institui solet, imo etiam in perinaeo ipsa vesica pungitur, *vesicae punctura sive punctio* rectius appellari videtur: quae curatio tanti est momenti, ut nisi in tempore instituatur, aegri saepissime pereant, at propter periculum, quod fovet, vix nisi a praestantissimis & anatomes expertissimis Chirurgis hactenus est tentata. *Itaque perinaei puncturam instituere Medici tunc potissimum* solent, *quum urinae reddendae summa difficultas in vesica persentiscitur*, eaque neque medicamentis *expelli*, *neque catheter seu fistula aenea aut argentea in vesicam immitti potest* (*a*). Posse autem quandoque istiusmodi casus incidere, ubi ne vel a praestantissimis quidem Chirurgis demitti in vesicam catheter possit, partim frequens experientia loquitur, partim jam Cap. 137. indicatum est. Ne quis autem forte ignoret, *propter quasnam caussas interdum fistulam* aeneam recipere vesica nequeat; sciendum est, fieri id ipsum subinde solere 1) *propter graviorem aliquam sphincteris aut cervicis vesicae inflammationem* (*b*); quae naturalem urinae viam usque adeo insigniter quandoque coarctat, ut *nulla omnino ratione deprimi in vesicam catheter valeat*; quin &, violentia quadam adhibita non dolores tantum atque inflammatio subinde augeantur, sed urethra quoque perrumpatur, imo vero sphacelus haud raro atque ipsa mors concitentur (*c*). Deinde 2.) coarctari etiam urinae iter mirifice solet, *quoties caruncula quaedam*, *cicatrix*, *seu durum aliquod tuberculum*, *aut vesicae collum aut ipsum urinae iter obstruit*. Tum 3) eandem quoque calamitatem *senes saepe experiuntur*, quando urethra valde constricta aut collapsa est, vel propter justo majores in ea rugas urinae iter ita impeditum est, ut nihil transmittat; vel etiam 4) *ubi spongiosae itineris urinae partes a sanguine hic congesto nimis intumescunt*, *ita ut ne tenuis quidem quandoque fistula toansmitti queat*. Tandem 5) simile quid fieri a *prostatis justo grandioribus* aut *scirrhosis* nonnunquam posse, observatum est, non solum a MORGAGNIO, Medico atque Anatomico praestantissimo (*d*), itemque a COLOTO (*e*); sed nuper etiam a me hic Helmstadii in viro quodam; 6) quando *calculus cervici vesicae ita impactus* & quasi *incuneatus est*, ut neque urinam neque catheterem transmittat. Quoties igitur cunque propter has aut similes forte alias caussas urinae reddendae difficultas exoritur, *neque catheter in vesicam demitti possit*, neque remedia cap. 137. commendata proficiant

cedentibus Capitibus egimus; vel denique *incisione* aut *punctura vesicae*, quam hic exponemus.

(*a*) Casus ubi vesica *usque ad hypochondria ab* urina suppressa extensa fuit, refertur a KULMO in Diss. *de Uteri delapsu*, suppressionis urinae & mortis caussa, Gedani edita 1732. 4.

(*b*) *Cognoscitur haec ex dolore & ardore*, *quos* in peritonaeo percipit aeger, praesertim quando digitis palpatur sive tangitur, & adhuc magis quando Chirurgus digitum in anum aegri immittit.

(*c*) Quid vero, ubi *inflammatio ischuriam facit*, sit faciendum, antequam ad Chirurgicas curationes veniamus, jam supra Cap. CXXXVII. §. 1. pag. 878 proposuimus.

(*d*) Vid. ej. Adversar. Anat. III. pag. 83. qui lethalem inde urinae suppressionem vidit. An vero haec curatio hic instituta sit, haud memoratur. Mihi tamen videtur, eam hic locum habuisse, & varia hac ratione curati dicuntur a COLOTO, Lib. de Lithotom. Cap. de urina suppressa.

(*e*) Loco modo citato.

ciant, sane, nisi deserere homines, in praesentissimo vitae periculo versantes, voluerimus, aliud excogitandum est artificium, quo adhibito manu emoliri urinam queamus.

I I.

Prima puncturae perinaei methodus. 1. *Launaei.*

Solet autem variis modis hoc fieri; de quibus singulis sigillatim ac breviter nobis nunc est differendum. LAUNAEUS in Diss. sua de calculo supra laudata, pag. 187. docet, *ad hanc operationem perficiendam* nihil aliud requiri, quam posito prius aegro eum in situm, sicut in calculi sectione fieri solet, ut *catheter sulcatus in vesicam immittatur*, deinde plaga in perinaeo, ut in magno apparatu, urethrae scalpello infligatur, postea ductor canaliculatus, (*gorgeret*) in sulco hujus catheteris per *cervicem blande in vesicam demittatur*, ita urinam mox effluxuram esse. Verum LAUNAEUS non considerat, hanc curationem sive sectionem, quando catheter in vesicam impelli potest, non esse necessariam: quia urina sic per catheterem cavum vulgarem educi posset; sed ipsam tunc solum institui, *quando catheterem nulla ratione in vesicam demittere valemus.* Quare de aliis modis dicturi sumus, ubi catheter intus compelli non potest. Primus itaque idemque communissimus hactenus, ut TOLETUS Lib. de Lithot. & DIONISIUS tradunt (*a*), & ab antiquioribus jam adhibitus, modus hic est. Aeger resupinus super lectum aut mensam eo fere modo collocatur, quo fieri id ipsum in curatione calculi solet, atque a ministris aliquot probe firmatur. Hinc Medicus *ea perinaei parte, quae concidi in Lithotomia, per apparatum magnum instituta, consuevit*, nimirum ad latus sinistrum suturae perinaei, *scalpellum aliquod angustum atque anceps*, (quale fere illud est, quod Tab. I. litt. I. exhibuimus) in vesicam deprimit. Vere autem perforatam esse vesicam, prorumpens ex vulnere urina significat. Sed retrahi tamen sinistra manu scalpellum ante haud debet, quam primo specillum, ac deinde juxta hujus latus, retracto scalpello, fistula sive tubulus aliquis argenteus, quatuor circiter digitos aut pollices longus, qualis vel ille esse potest, qui *Tab.* II. *litt. P.* vel *Tab.* XXIV. *fig.* 3. vel & Tab. XXXII. fig. 4. delineatur, dextrae manus adminiculo, per factum in perinaeo vulnus in vesicam fuerit insertus. *Idem tubulus*, in vulnere *relictus*, *funiculi plani vel fasciae* beneficio circum coxas firmatur, emissoque lotio, per immissam turundulam convenientem, ne continuo urina profluat, obturatur (*b*). Quoties postmodum urina reddenda est, turundula extrahitur, emissaque urina rursus immittitur; idemque negotium tam diu iteratur, donec inflammatio, aut si quae alia noxa urinae viam coarctavit, decenter curata deprehenditur. *At enim vero* prima *haec curandi ratio eam praecipue ob caussam & periculosa & dolorifica magis videtur*, quia concisis *praeter necessitatem urethra ac vesicae collo, fieri utplurimum solet, ut non ipsa solum urethrae ac cervicis vesicae inflammatio intendatur;* sed ductus quoque seminales in prostata simul perrumpantur, aut graviter saltem facile laedantur.

2. Toleti & Dionisii.

I I I.

(*a*) In Operat. Chirurg. demonst. III. pag. m. 177.
(*b*) Eandem operationem jam descripsit THEVENIN Chirurg. Paris. Oper. Chir. Cap. 121.

III.

Quocirca longe tutior atque commodior curandi ratio videtur, *si* vulnus eadem ratione & *iisdem ferramentis in ea perinaei parte* instituitur, quae in *parva* vel *in laterali methodo* perforari consuevit, atque illaesa cervice, in ipsum usque vesicae corpus continuatur, *immissa postea fistula argentea*, eadem, ut modo diximus, ratione. Sic enim vesicae collum una cum urethra salvum manet atque integrum, minoremque homines aegri dolorem sentiunt, inflammatio cervicis haud facile increscit; quin ipsa vulneris glutinatio paulo, quam communiter fieri suevit, promtius longe atque felicius procedit. *Altera curandi ratio.*

IV.

Sed utrisque tamen his curandi rationibus utique *tertia illa praestat*, qua *idem equidem locus*, ut in altera methodo N. III. modo diximus, perforatur, *sed pro scalpello* tamen ancipite ferramentum teres sive *acus cuspide triangulari* donatus ac tubulo sive *fistula inclusus* (*Troicar*) *Tab.* XXIV. *fig.* 1. adhibetur. Instrumento etenim hoc in vesicam depresso, acus statim recipi, tubulo intus relicto, poterit, atque ita non urina solum quam commodissime foras emitti; sed universa quoque curatio longe promtius atque cum minori aegrotantis molestia confici. Neque *vero alienum* hic fuerit, unum alterumve digitum, qualiter scilicet fieri in calculi sectione saepe consuevit, (*vid. Tab.* XXIX. *fig.* 3.) *in anum prius immittere*, quam acus *haec in perinaeum & vesicam adigitur.* Sic enim hic digitus non accuratius modo dirigi instrumentum in vesicam potest; sed praecaveri etiam, ne simul intestinum rectum hoc ferramento perrumpatur. *Neminem de hac specie puncturae vesicae adhuc locutum esse*, perhibet GARENGEOT Operat. Chirurg. Tom. II. pag. 205, quamvis non solum ex paullo vetustioribus superioris seculi RIOLANUS *jam docuerit*, quod in urina suppressa, ubi catheter in vesicam introduci nequeat, vel vesica in hypogastrio sit perforanda, *vel in perinaeo*: *ubi profunde scalpellum usque ad vesicam lateraliter, donec urina fluxerit, adigendum*; sic enim se *multos ab imminenti periculo liberasse*, *affirmat.* Vid. Enchirid. Anat. L. 2. Cap. 30. *eandemque punctionem* THEVENINUS loco modo citato, sed scalpello, donec urina prodeat, *audacter faciendum esse proposuit;* verum etiam hoc seculo primo MERYUS in Act. Acad. Reg. Paris. A. 1701. DIONISIUS in suis Operat. Chirurg. pag. 211. & *ego in prima meae Chirurgiae editione* quae An. 1718. jam prodiit Cap. *de perinaei punctura*, & forte adhuc alii ante GARENGEOTUM, jam dudum eam commendavimus: imo & perinaei puncturae praeferendam esse judicavimus. CHIRACUM quoque, Archiatrum Regium, hanc methodum certius suppressae urinae, quam puncturam vulgarem, mederi statuisse MORANDUS docuit in Memor. Acad. Reg. 1731. mihi pag. 213. Ita & TOLETUS jam pro hac cura commendavit *acum ejusmodi apice triangulari*, sed sine cannula, pag. 201, quam etiam pag. 208. delineavit: qua tam in hoc loco, quam in hypogastrio vesicam perforari apte posse docuit. Quia vero cannula, recepta acu illa, difficulter per vulnus in vesicam demittitur, praestat, mea quidem sententia, ea acus, ubi cannula simu cum acu intruditur. *Tertia.*

V.

V.

Denysii modus & emendatio.

Denysius, Lithotomus Leidensis, hoc urinam e vesica educendi artificium *adhuc emendare studuit.* Nam se observasse dicit, quod demissa acu illa cannulata vulgari ad vesicam, *Chirurgus saepe satis* certus esse nequeat, *an revera in vesica sit; adeoque acum* profundius, quam par est, impellere atque sic vesicam etiam in posteriori sua parte cum mortis periculo perrumpere possit. Quare ad errorem hunc evitandum se *excogitasse aliam figuram acus ejusmodi fistula argentea* inclusae, quam hic ex illo Tab. XXXII. fig. 3. 4. & 5. exhibere volui (*a*): quae ceteroquin cum vulgaribus & supra delineatis in plerisque rebus convenit. Verum in tubulo sive fistula fig. 3. & 4. circa partem superiorem A A *tria, quasi in corona sunt oscula aut foramina*, (quorum tamen in hoc situ duo tantum sunt conspicua) totidemque, eadem fere ratione constituta, circa partem inferiorem B B; quae vero in fig. 3. alium ob situm, ob laminam scilicet C C conspici nequeunt. In fig. 5. autem, quae acum sive clavum extra fistulam repraesentat, notandum, quod quidem in parte suprema a cuspide ad litt. usque D D, sicut aliae ejusmodi acus, conformata sit, teres scilicet infra cuspidem triangularem; verum a litt. D D usque ad principium manubrii E E triangularis prorsus lateribusque excavatis; quae latera trianguli hujus D E cum foraminibus fistulae respondere debent, quando acus in eam demissa est: quo fit, ut simul ac acus fig. 3. in vesicam depressa sit, urina per oscula superiora A A intret, & per inferiora mox rursus effluat; quo ipso acum vesicam ipsam intrasse certo cognosci posset; hoc perspecto acum, relicto tubulo in vesica, recipi, urinamque tunc per eum, ut alias evacuari. De *simili fere quoque acu corpore triangulari & cannula* ejusmodi *foraminulis duobus pertusa*, Toletum loqui memini Lib. de Lithotom. Cap. XXI. pag. mihi 212, quae aliis in usu esset; sed priorem tamen suam, quae a latere sulco instructa est, huic praefert; quamvis rationes ejus mihi non satis sufficere videntur.

VI.

Punctura perinaei ad modum magni apparatus.

Nonnulli Autores, ut Colotus in Libro suo de Lithotomia, saepius hactenus citato, modum proponit punctionem peritonaei instituendi ad *normam fere magni sic dicti apparatus*; in quo, aegro, ut jam indicavimus, rite disposito, catheterem sulcatum in urethram ut §. II dixi, eousque immittit, donec ad obstaculum illud in urethra pervenit, quod catheteris consueti ulteriorem progressum impedit: id quod plerumque circa cervicem vesicae esse solet. Postea scalpello Lithotomo, eadem ratione *eodemque perinaei loco, ut in magno apparatu, urethram incidit*, donec *apex scalpelli in sulcum catheteris pervenerit*; sed vulnere non adeo amplo, ut in calculi sectione; atque sic ex urethra virili femininam quasi facit. *Hoc peracto ductorem canaliculatum (gorgeret) per reliquam brevem urethram sive cervicem vesicae in vesicam demittit*, atque simul

(*a*) Eandem ob rationem Toletus *etiam acum cuspide triangulari & in latere sulcatam se excogitasse* ait, loco modo citato.

ſimulac hic in eam pervenit, urina per hujus canalem effluit; id quod ductorem in veſicam revera perveniſſe certo indicat. Urina evacuata per canalem hujus ductoris tubulum in veſicam immittit, &, ut antea dictum eſt, in ceteris procedit (*a*), atque affirmat, *inciſa* ſic urethra prope cervicem, & evacuata per hanc viam *aliqua ſanguinis copia*, *veſicae ſphincterem & proſtatam brevi inde ita relaxari*, ut non ſolum catheter, verum & tubulus aut ipſe etiam ductor *canaliculatus in veſicam*, *haud adeo magno negotio*, *demitti queat*, recenſetque multas a ſe peractas hac ratione curationes, non ſolum pro iſchuria veſicae, ſed etiam pro ulceribus & fungis veſicae, (vel & *carunculis* forte in cervice veſicae) curandis (*b*). Attamen *pro ſimpliciori iſchuria tollenda antea deſcriptos modos* N. III. & IV. fere *praeſtantiores*, *ſecuriores minusque dolorificos eſſe exiſtimo*: quia ferramentorum per anguſtiſſimum veſicae cervicem immiſſio graviores dolores concitare videtur, quam ſi ferramenta & *cumprimis acus cuſpide triangulari donatae in corpus ipſum veſicae immittuntur.*

VII.

Egregia denique eademque promtiſſima operandi ratio ad modum altae operationis inſtituenda, haec mihi videtur. *Acus ſive clavus Chirurgicus tubulo incluſus*, *modo laudatus*, *ſupra pubis oſſium juncturam*, *hoc eſt*, *ea parte*, *quae in curatione calculi*, *per altum appparatum inſtituta*, *ſolet incidi*, *in anteriorem corporis veſicae partem provide deprimitur*, receptaque acu, per tubulum, in plaga relictum, urina emittitur. Tubulus circum corpus gnaviter & alligatur & obturatur, ut, pro re nata, non emitti ſolum, ſed contineri etiam urina valeat; donec nimirum ſublatum malum eſt, a quo reddendae urinae difficultas fuit ſuborta. Namque eo facto tubulus recipitur factumque abdominis vulnusculum per adhibitum copaivae balſamum, ſuperimpoſito linamento & emplaſtro, glutinatur. *Quantumvis autem raro hactenus adhiberi a Chirurgis haec operandi ratio* hoc in morbo *ſoleat*, tamen nihil omnino impedit, quo minus nos cum ROSSETO (*c*), RIOLANO (*d*), TOLETO (*e*), aliisque *commodiſſimam atque praeſtantiſſimam eandem pronunciemus*. Quemadmodum enim ex Anatomicorum experimentis, veſica per aquam vel aerem diſtenta, patet, absque omni periculo perforari partem illam poſſe; ſic praeter modo laudatos, TURBIERUS, Chirurgus Pariſienſis, teſte COLOTO (*f*), *urinam feliciter hic eduxit*, ac *poſtea* MERIUS quoque *identidem & quam feliciſſime operandi* modum iſtum apud *Pariſinos jam dudum aliquoties adhibuit* (*g*), eumque

Quarta puncturae methodus ad modum altae operationis.

(*a*) SAVIARDUS ſe ſimili ratione egiſſe refert obſervat. 74; ſed *loco ductoris canaliculati ſe catheterem rectum*, *quali pro feminis utimur*, per vulnus & cervicem *in veſicam immiſiſſe*, atque per hunc urinam eduxiſſe, id quod minori dolore fieri poteſt.

(*b*) Cap. de ſuppreſſione urinae pag. 218.

(*c*) Lib. de Partu Caeſareo pag. mihi 263.

(*d*) Anthopographia pag. 149. & pag. 816. itemque in Enchirid. anatom. Cap. XXX, ubi de veſica agit.

(*e*) Lib. ſaepe citato, Cap. 21.

(*f*) Lib. de Lithotom. pag 45.

(*g*) *Hiſt. de l'Acad. des Sciences an.* 1701 pag. 378. & GARENGEOT Operat. Chirurg. edit. 1. Tom. I. pag. 94.

eumque etiam DOUGLASIUS (*a*) & MIDDLETONUS (*b*) tanquam faciliorem minusque periculosum, quam qui in perinaeo fit, commendant. Exemplum recensetur a cel. WERLHOFIO hujus operationis feliciter institutae; ubi vero Chirurgus non acu triangulari illa usus est, sed primo tegumenta scalpello incidit, deinde *lancetta* majori ipsam vesicam prope ejus collum perforavit, urinam eduxit, tubulum per novem dies immisit, & tandem aegrum curavit. Vid. Com. Litt. Nor. an. 1733. pag. 268. N. 4.

VIII.

Quid post operationem fieri debeat.

Nonnunquam praesertim *in natu grandioribus*, itemque illis, qui a vesicae fistulaeve in urethra callo, prostatis scirrho induratis; calculo valde magno, vesica paralytica, aut pertinaci malo quodam alio, urinae difficultatem sentiunt, quando mali caussa tolli nequit, per omnem vitam gestari fistula argentea in vesica debet; attamen his in casibus haec *fistula cochlea claudi* potest ac debet, ne urina praeter voluntatem effluat, sed quando aegro eam evacuare lubet. *Ubi vero non nisi a caruncula* seu *cicatricula* quadam urinae iter est praeclusum, tum, post confectam vesicae perforationem, opera danda est, ut per insertum filum quoddam cereum aut *specillum plumbeum*, ceu supra (Cap. CXXXVIII.) positum est, naturalem *urina viam suam paulatim repetat*, demtoque tandem tubulo decenter, quemadmodum in calculi curatione praescriptum est, vulnus coalescat. *Si carnes putridae aut fungi* in vesica, injectionibus detergentibus & suppurantibus saepe tolluntur (*c*); sed praestat tunc vesicam potius in inferiori, quam superiori parte incidere. Denique *si paulo gravior inflammatio vesicae collum infestavit*, urinamque naturaliter reddi prohibuit, necessarium utique est, post confectam operationem, *sanguine per venas affatim detracto*, *adhibitis item clysteriis*, *cataplasmatis denique digerentibus*, super inferiorem atque superiorem vesicae partem diligenter impositis, internisque medicamentis haud neglectis, tempestivam ejus, quod coiit vel induruit, resolutionem tentare. Cetera etenim eadem fiunt, quae de vulneris glutinatione in Lithotomia hactenus proposuimus. *Tumoris autem atque inflammationis resolutio* nisi ante diem tertium fit, raro admodum sanescere aegri consueverunt.

IX.

Observationes quaedam.

In urinae retentionibus *saepe quoque incidere vehementes simul scroti inflammationes solent*, quae haud raro in magnos abscessus, *imo & in gangraenam scroti desinunt*; quemadmodum praestantissimus quondam Lithotomus COLOTUS libro de Lithotomia plures notatu dignissimas affert observationes, & praesertim pag. 236. 240. & seq. *His in casibus prae omnibus urinam per vulnus, in perinaeo* vel supra osse pubis *factum*, *esse educendam docet*; *deinde vero scrotum ad testiculos usque*, *ubi gangraena est*, *incidendum*, ut nihil sanguinis, *quod hic*

(*a*) Lithotom. Douglass. pag. 75. & 105. edit. II. ejusque Syllabo operat. Chirurg. p. 31.
(*b*) Lib. de alta operat. pag. 52.
(*c*) COLOTUS hujus rei varias faustas curationes recenset, l. c. p. 235. & seq. itemque pag 273. 277. conf. de *fungis vesicae* TOLET. pag. 206.

hic subsistat aut quiescat, *relinquatur*, atque forte uberius corrumpatur: partem vero laesam deinde digerentibus & balsamicis, ut alias in his malis fieri solet, tractandam. *Fistulam argenteam in pene*, *dum curatio durat*, *conservat*, ne urina per vulnus in partes laesas influere atque dolores aliave mala ibidem inducere queat. *In casibus*, *ubi tota urethra facta erat callosa & angustissima*, ut nullum prorsus catheterem recipere posset, urethram in perinaeo incidit sine cathetere immisso, deinde *stylum per cervicem in vesicam intrusit*, *callum laceravit*, *suppurationem largam produxit*, eoque ipso eum resolvit, & partes has in statum naturalem restituit pag. 241. 245. & seq. *& si quae in perinaeo fistulae simul aderant*, *quemadmodum hoc aliquoties erat*, *eas adurendo curavit* (*a*). Denique monendum est, mature vel *justo saltem adhuc tempore ejusmodi curationes esse instituendas;* nam nisi hoc fiat, aegrique jam nimis debiles sint & confecti, frustra deinde saepe omnis solet esse medela: id quod Colotus egregiis confirmat observationibus pag. 250. & seq.

CAPVT CXLV.

De fistula perinaei.

I.

Quae sit fistularum harum natura.

ULcus in perinaeo praesens, idque aliquatenus callosum, *fistula perinaei appellari* solet. Haec vero subinde est *sine urethrae laesione* ex abscessu nata, & utplurimum inter cutem partesque huic subjectas serpit; ita ut quandoque ad intestinum rectum, quandoque ad scrotum, quandoque ad ipsum abdomen ad latera vesicae usque se extendat, quales non modo apud Forestum, Hildanum, Marchettum aliosque reperiuntur, sed & ipse tales vidi & curavi; vel *urethra simul laesa* est. Nam accidere quandoque solet, ut vel *post calculi per scalpellum curationem*, *vel perinaei aut vesicae puncturam*; vel *& propter abscessum aliquem in perinaeo circa urethram* &, ut quondam vidi, propter *schirrhum prostatae glandulae*, similemque noxam aliam, aut & propter *aegri pravum habitum*, *vulnus inflictum vel ulcus glutinari nulla ratione queat*, sed *ejusdem orae indurescant fistulamque sic efficiant*, atque ita urinam maxima cum molestia loco valde incongruo transmittant; quam illo loco οὐρορυάδα Graeci vocant (*b*). Solent autem hujus generis fistulae inde saepe pronasci, sicubi vel *turundae atque tubuli* secus, quam fieri decebat, vel saltem diutius quam par est, in curatione vulneris, post eductum calculum vel urinam relicti, *adhibentur*; vel si a grandiori eodemque inaequali calculo urethrae & perinaei partes quaedam graviter distenduntur, lacerantur atque perrumpuntur; vel denique *si quis calculus intus in urethra haerescit*, eam obstruit, paulatimque urina partes urethrae proximas atque ipsam cutem acrimonia sua exedit,

(*a*) Pye Obs. *de Lithotomia*, p. 18. se quoque fistulam perinaei cauterio curasse, refert.
(*b*) Vid. Celsus Lib. VII. Cap. 26. n. 2.

exedit, praesertim si aegri ceteroquin mali sint corporis habitus. Tandem *gonorrhoea* etiam vel *calculus urethram obstruens* fistulae ejusmodi saepe caussae sunt.

II.

Prognosis. Ad fistularum igitur harundem curationem quod attinet, observari meretur, *eandem, pro vario corporum aegrorum habitu, ipsiusque mali gravitate aut vetustate, utique esse variam.* Quoties enim cunque vel nimis *ampla fistula est*, & pars urethrae *larga excidit*, vel mali habitus atque debilis homo est vel jam senex, sane vel difficulter admodum, vel plane nunquam etiam curari noxa ista haud raro solet (*a*). Similiter *quo dura magis atque inveterata* fistula est, hoc difficilius callus tollitur; quo profundius ad interiora se extendit, eo quoque difficilius ac rarius aegri hi ad sanitatem redeunt. Contra vero *quo minor atque angustior*, quoque minus item indurata fistula est, quo aeger est *magis juvenis*, quo denique *melioris habitus est*, hoc felicius quoque ac promtius ipsa curatio procedit. *Si scirrhus simul adest in glandula prostata*, fistula haec non curatur, *nisi prius curato aut resoluto scirrho*: id quod vero difficillime & raro succedere usu didici. Sin vero solum est externa, urethra salva, minoris sunt periculi, & plerumque ita curari possunt, sicut generatim de fistulis supra proposuimus, haeque *simplices*, illae vero *complicatae* vocari solent.

III.

Curatio. Potest autem fere duplici modo *fistularum harum* complicatarum *curatio* institui. Namque 1) *turundam*, tubulum, aut si *quid forte aliud intus* continetur, quod fistulam fecit, *protinus removere convenit*. Tum 2) *aegro super lectum aut subsellium* aut mensam *ita deposito, quemadmodum fit in calculi curatione indurata fistulae latera*, quam *subtilissime fieri potest*, *exscindantur*, adhibitoque pulvere aut *balsamo etiam vulnerario*, per emplastra glutinosa longa atque angusta, splenia item angusta, utrinque superimposita, quam exactissime vulnus fascia constringatur. Eo *facto aegrotus*, *lectulo impositus*, *genubus vinculo comprehensis*, strenue conquiescere jubeatur; quo nempe facilius orae vulneris invicem coalescant. Primis post operationem diebus *vel nullus omnino*, *vel parcissimus* saltem potus *praebeatur*; ne urinam saepius excernere cogantur. Vinctura non nisi post alterum tertiumve diem innovetur, quando aeger tamdiu urinam continere potest. *Vulnere maximam partem ita glutinato*, haud abs re fuerit, aegro, quemadmodum fieri *in curatione vulneris* calculosorum solet, *permittere*, ut, praesertim *si juvenis adhuc est*, leniter *sensim obambulare incipiat*. Nisi enim nimis maligna sit fistula, spes utique est, fore, ut ad sanitatem pristinam aegrotus tunc redeat. *Altera* fistulam, quae in perinaeo est, *curandi ratio* sic fere comparata est. Orae fistulae induratae, Medici callum vocant, *medicamento rodente applicato extirpantur*, ipsumque vulnus, crusta per unguentum basilicum vel digestivum diligenter remota, balsamo vulnerario atque emplastro glutinoso adhibitis, eo modo glutinatur, quem modo

(*a*) Hac de re etiam jam egit Celsus Lib. VII. Cap. 27.

modo jam tum descripsimus. *Atque ad medicamenta quidem rodentia quod attinet*, commendari prae ceteris hic merentur trochisci de minio (*a*), itemque *lapis causticus*, vel *infernalis*; vel mercur. praecipitat. alb. cum ARCAEI balsamo permixtus, vel etiam in recenti emplastri vesicatorii frustulum immissum, quod CHESELDENUS adhibere solet, teste DOUGLASIO, in Hist. lateral. operat. append. p. 19. De curatione fistulae perinaei *per adustionem* conf. Cap. praeced. §. IX. & Pye obs. de Lithot. p. 18.

IV.

Ceterum observasse hic expedit, *fistularum, quae perinaeum affligunt, curationem lente admodum quandoque procedere*; praesertim si *paulo amplior fistula* vel aeger mali habitus est; si durae fistulae orae non satis accurate sunt excisae vel exesae; si denique homines aegri non satis diligenter conquiescunt, *neque justam victus rationem servant.* Quodsi ergo, propter has atque id genus alias rationes, factis licet iis omnibus, quae hactenus hanc in rem proposuimus, nondum liberati a noxa ista aegrotantes valeant, *quin fistulae orae denuo indurescant*; necessarium utique est, *idem curationis negotium denuo iterare*, donec tandem aegro perinaei pars consanuisse reperiatur. Nonnunquam 3) felicius fistulae sanescunt, ubi, *exciso eo, quod intus induruit, cruentae vulneris orae sutura quadam convenienti*, hoc est, unico pluribusve vinculis lineis, pro re nata, injectis, gnaviter *constringuntur*: reliquis eodem modo factis, quem supra descripsimus, filamentisque simulac cohaerescere vulneris orae sentiuntur, concisis atque denuo extractis. Quandoque etiam 4) opus est, ut, durante curatione, *catheter cavus in vesica & urethra contineatur, quo omnis urina per hanc effluat*, eaque sic a vulnere, cujus glutinationem magnopere impedit, avertatur (*b*). Denique *si paulo angustior ejusmodi perinaei fistula est*, quam ut tractari commode praedictis rationibus queat, *ampliari eadem vel per insertam spongiam aliquam praeparatam*, vel gentianae radicem, vel per adhibitum scalpellum aut forficem debet. Memorabile gravioris ejusmodi fistulae exemplum aliquod felicissimamque ipsius *curationem suturarum potissimum ope peractam* alias, si Deus voluerit, *in observationibus nostris sumus descripturi.* Curationem quoque *fistulae perinaei gravioris* ex urinae retentione & cum venerea impuritate combinatae, a PETITO peculiaribus artificiis peractum, vid. in Memor. Chirurg. Paris. Tom. I. pag. 619.

Quomodo continuari vel & aliter agi debet.

V.

Hactenus *quadruplicem* fere perinaei fistulas curandi rationem explicavimus: superest, ut breviter, quid *de quinto fistulas* tractandi artificio, quod *palliativum* vocare solent, statuendum sit, exponamus. Scilicet spectare huc videtur instrumentum illud, quod a NUCKIO (*c*) atque SOLINGIO (*d*) eum in

Cura palliativa.

(*a*) Vel illi trochisci, quos TOLETUS Cap. XXIII. pag. m. 246. commendat, ex pulvere, qui in fundo aquae phagaedenicae reperitur, parati.

(*b*) Hoc COLOTUS saepius & cum successu, variis in urethrae plagis difficulter alias sanandis, se fecisse refert. l. c. Cap. de urinae suppressione.

(*c*) Vid. Ej. Libellus *de encheirisibus vel artificiis Chirurg. fig.* XI.

(*d*) Vid. Ej. Chirurgia. edit. Batav. Tab. VII. fig. 16.

in finem, a me vero contra urinae incontinentiam Cap. 136. ex WINSLOVII commendatione est propositum (*a*), *ut continua urinae per fistulam destillatio, dum ab eo comprimitur, clauditur, & quasi obturatur*, impediatur, atque ita malum, quod extirpari haud omnino potest, aliquo saltem modo mitigetur: sed, ne quid ego dissimulem, instrumentum illud neque satis certe, neque satis commode, hoc in malo applicari aegris posse, ipse rerum usus docuit: quia urina facile praeterlabitur. Interea valeat, quantum possit.

Explicatio Tabulae trigesimae secundae.

Fig. 1. Ostendit *vesicam humanam* e corpore virili, a parte anteriori, in qua variae eminentiae cavae, sive foveae aut cellulae, inflata vesica, conspici potuerunt, quales saepe pro calculorum diverticulis inservire possunt (*b*). Litt. A A A A ostendunt ipsam vesicam figura naturali pyriformi.
B est glandula prostata, cervicem vesicae ambiens, filo juxta urethram constricta.
C cavea seu fovea praeter naturam major, e dextro & posteriori vesicae latere prorumpens.
D minorem ejusmodi caveam denotat.
E diverticulum ejusmodi ostendit e sinistro & posteriori vesicae latere prodeuns.
F simile diverticulum in fundo vesicae proveniens.
a a a vasa sanguifera, quae hic se ostendebant, aliquo modo indicant.

Fig. 2. *Eandem ostendit vesicam a parte posteriori consideratam.*
A A A A vesicam ipsam, ut in praecedente figura, designant.
B glandulam prostatam.
C D E F diverticula eadem, quae his litteris in praecedenti figura indicata sunt, quomodo a parte posteriori se visui exhibuerant.
G G G G minora diverticula, qualia in parte anteriori non aderant.
a a a a vasa sanguifera hac in parte conspicua ut in priori.

Fig. 3. *Acus triangularis in fistula argentea inclusa* DENYSII; quae a vulgaribus in eo differt, quod circa partem superiorem, in cannula sive fistula A A tria adsint foraminula sive oscula, quorum duo hic conspiciuntur, tertium vero in parte posteriori latet, per quae urina in fistulam intrare potest. B cuspis triangularis; C C lamina cannulae sive tubuli duobus foraminulis instructa. D manubrium.

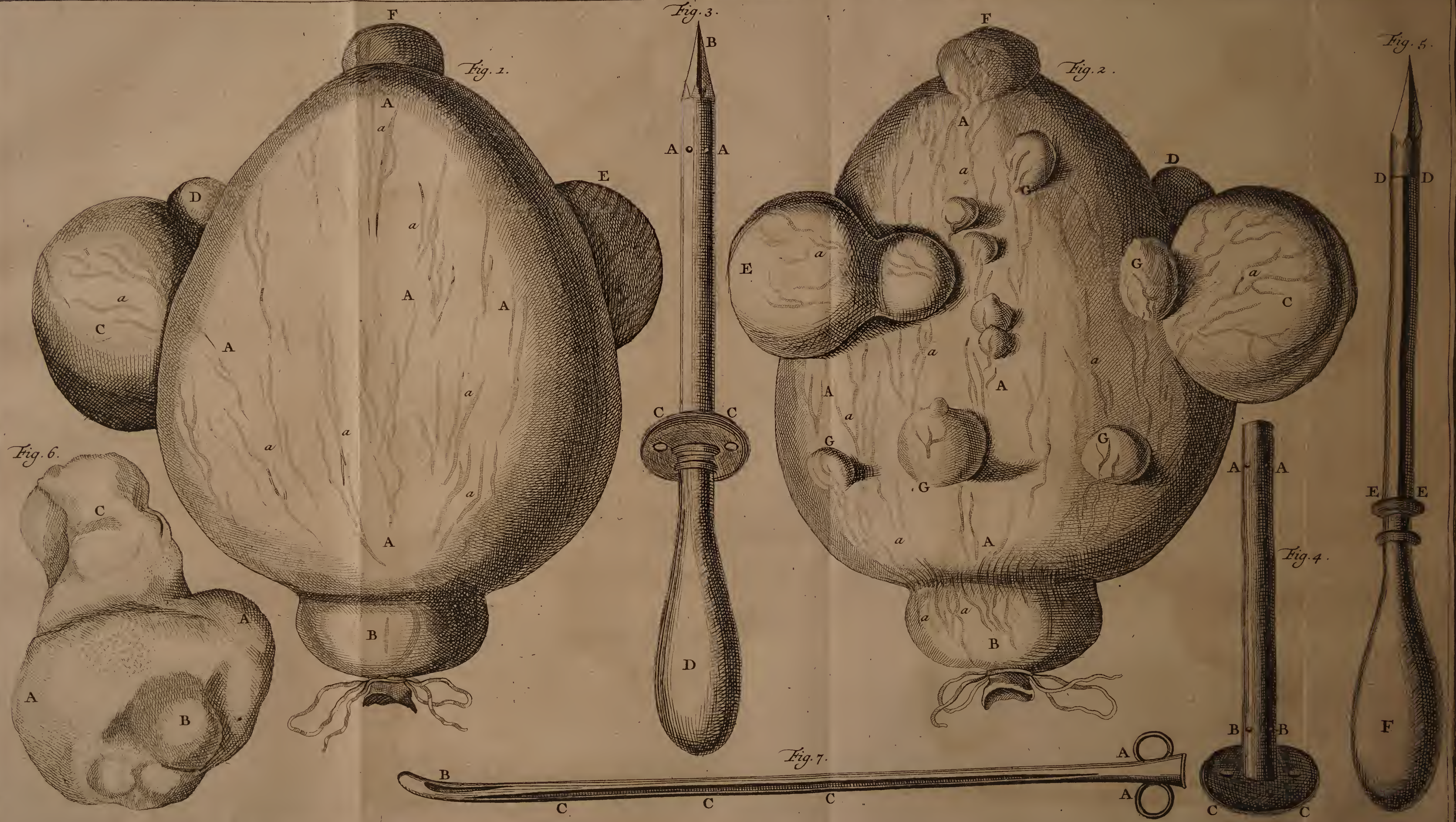
Fig. 4. *Solam cannulam sive fistulam hujus ferramenti ostendit*: A A foramina sive oscula cannulae superiora, ut in fig. 3. B B autem similia indicantur oscula circa partem fistulae inferiorem, per quae urina rursus effluit; quae vero in fig. 3. ob alium situm propter laminam C C conspici nequeunt.

Fig. 5. *Acus sive clavus ferreus nudus* atque e fistula fig. 4. extractus ostenditur.

(*a*) Vid. Tab. nostra XXVI. fig. 10.

(*b*) De vesicis diverticulis sive cellulis instructis conf. BOHNIUS *de Offic. Med. Duplic.* p. 516. & *Memor. Acad. Parisinae Chirurgicae Tom.* I. p. 397.

TAB. XXXII.

Fig. 1.
F
A
a
D
E
C
A
B
Fig. 2.
F
A
D
E
G
C
B
Fig. 3.
B
A A
C C
D
Fig. 4.
A A
B B
C C
Fig. 5.
D D
E E
F
Fig. 6.
C
A
B
Fig. 7.
A
B
C
C
C
A

tur. D D pars suprema infra cuspidem, quae rotunda sive cylindrica est, ut fistulae accurate se accommodet; pars vero a D D ad principium manubrii E E, triangularis, & lateribus paullulum excavatis est, quae urinae transitum praebent. F manubrium. Uberior explicatio videri potest Cap. CXLIV. §. V.

Fig. 6. *Calculus repraesentatur peculiaris & figurae & magnitudinis*, quem alto apparatu satis facile extraxi. Pondus habuit quatuor fere unciarum, quem propterea etiam hic exhibeo, quia nonnulli perhibent, calculos paullo majores alto apparatu educi non posse.

A A pars amplissima ejus, quae situm habebat versus cervicem vesicae. B parva eminentia, quae ori urethrae insistebat; C pars ejus superior quae vesicae fundum respiciebat.

Fig. 7. Indicat *catheterem* argenteum, fere rectum & cavum, *pro feminis, peculiarem* & diversum ab eo, quem supra exhibuimus Tab. XXVII. fig. 1. A A sunt annuli duo circa manubrium; B foramen in latere circa extremum, quod in vesicam demittitur, ex parte hoc in situ tantum conspicuum; cui simile in altero latere respondet.

C C C sulcus in parte convexa, variis usibus destinata, & cumprimis ut hujus ope vel ductor mas in vesicam, ubi opus est, commode impelli, aut scalpellum, quando forte cervix vesicae incidenda eo, quemadmodum in aliis catheteribus sulcatis, securius duci queat.

Quomodo curari debeant istae noxae, quae naturalia feminarum infestant.

C A P V T CXLVI.

Quomodo curari debeant feminae, quibus naturalium orae inter se sunt glutinatae.

I.

SOlent quandoque istiusmodi puellae nasci, quae *propter glutinatas in utero materno naturalium oras, urinam emittere haudquaquam possunt;* id quod inde plerumque patet, *quando primis a partu diebus haud mingunt, sed perpetuo clamant;* & *quibus* proinde brevi *pereundum esset, nisi* tempestiva per scalpellum *curatio adhiberetur:* nam vel mingendum est, vel moriendum. *Aliae aperturam quidem habent exiguam pro* urina vel libere, vel cum difficultate aliqua & non nisi guttatim (*a*) emittenda; attamen os vaginae uteri reliquum vel labiis vaginae, vel *membrana* quadam praeter naturam clausum est; quo fit, ut quando adolescunt & ad annos pubertatis, quibus menstrua fluere debent, *Mali natura triplex.*

(*a*) Tale exemplum describit ROONHUYSIUS Lib. II. Observat. Cap. de clausura uteri Obs. I. pag. 114. edit. Amstel.

bent, perveniunt, nec *menstrua prodire* nec virum admittere *possint*, sed a sanguine in vagina collecto, ibidem tensiones molestissimas, ac subinde dolores saevissimos, tumorem circa os vaginae & pubem, animi deliquia, quandoque deliria aliaque gravissima mala patiantur, sicuti plures notarunt Autores (*a*), unde tandem hoc malum prudentibus Medicis saepe demum innotescit: quibus *atretae* vel *imperforatae* etiam vocari ejusmodi puellae consueverunt. ARISTOTELI hoc malum etiam jam cognitum fuisse, ex eo patet, quando scribit (*b*): „ *Feminis nonnullis os uteri ab ineunte aetate ad* „ *tempus usque menstruorum compressum concorporatumque perseveravit*, *mox ur-* „ *gentibus menstruis*, *doloreque infestante*, *aliis sponte disruptum est*, *aliis dissec-* „ *tum a Medicis* (*c*). *Nonnullae interierunt*, *cum aut per vim disrumperetur*, „ *aut disrumpi non posset*". Aliae denique etiam sunt feminae sive puellae, quibus os vaginae membrana quadam clausum est, quae vel unum, *vel etiam interdum diversa foraminula ad retis similitudinem* habet (*d*), per quae menstrua suo tempore prodire quidem possunt, sed concubitum tamen eae admittere nequeunt: id quod plerumque tunc demum, quando nubunt cognoscitur.

II.

Variationes quaedam. Malum ipsum praeterea & praesertim prius *in variis puellis solet esse varium.* In quibusdam enim *vestigium aliquod* sive *indicium apparet ejus* meatus, ex quo naturaliter emittti lotium debebat, & qui simul ad vaginam uteri uterumque ipsum ducit. *In aliis contraria ratione res sese habet*, nihilque ejusmodi observatur; quae proinde, quia nimis crassa ac densa carne clausae sunt, aut vagina forte simul coalita, vel nunquam vel saltem longe difficilius sanationem recipiunt. Rursus in aliis recens natis urina *abundans & in vagina forte collecta*, *vel in adultis*, ubi urinae quidem iter patet, *sanguis menstruus insigniter quandoque pudendi labia distendit* atque sic naturalem & vaginae & urinae viam demonstrat, quemadmodum id plerique modo citati Autores observarunt. Utplurimum *hoc in utero matris evenit*, adeoque *connatum*; sicuti praeter ARISTOTELEM etiam CELSUS (*e*) aliique postea plurimi notarunt; quandoque vero demum oritur in adultis *post exulcerationem quandam oris vaginae*, & inprimis *post partum difficilem*, quando in eo hae partes vel vehementer dilacerantur, inflammantur, aut exulcerantur, & postea orae vel omnino coalescunt (*f*), vel, ut BECKERUS observavit, a variolis (*g*), vel solum

(*a*) Inter quos sunt BENIVENIUS, Lib. de abdit. morbor. causs. Cap. 28. CABROLIUS Obs. Anatom. 23. FABRIC. AB AQUA P. in Oper. Chir. Cap. de hymene imperforato. HILDANUS Cent. III. Obs. 60. SCHENCKIUS Lib. IV. de part. genital. SOLINGEN in Obs. V. ROONHUYS. Obs. Chirurg. p. 124. MEEKREN. Obs. Chirurg. 55. MAURICAEUS in Obs. de morb. gravid. 231. 495. RUYSCHIUS Obs. Chir. 22. & 32. SAVIARD. Obs. Chirurg. IV.

(*b*) De generatione animal. Lib. IV. Cap. 4.

(*c*) Intelligi ex his potest, *quam antiqua jam sit haec curatio*, & quam experti ac prudentes jam Medici eo tempore in curandis ejusmodi malis fuerint.

(*d*) Exemplum ejusmodi recenset HILDANUS, Cent. III. Obs. 60.

(*e*) Lib. VII. Cap. 28.

(*f*) Id quod ROONHUYS. vidit. l. cit. pag. 125. Obs. 2. & ego ipse bis.

(*g*) In Paedioctonia inculpata pag. 35.

lum tam exiguum foraminulum relinquitur, ut quidem sanguinem menstruum transmittere valeant, *sed virum tamen admittere non possint* (*a*). *Igitur quia in recens natis lotii* impedit excretionem, in adultis vero 1. *fluxum menstruorum*, 2. *concubitum*, 3. *conceptum*, & 4. *partum*; ejus curatio valde est necessaria.

III.

Cognoscuntur haec vitia in recens natis primo, si primis diebus, ut jam dixi, non meiunt; ac deinde visu & tactu; in adultis vero, 1. ubi os vaginae clausum; 2. *defectu menstruorum*; 3. doloribus vehementibus in pube, lumbis, ventre, ac ventre tumido atque dolente &c. optime vero tandem atque certissime, quia omnia praedicta indicia fallere possunt, *tactu & visu* (*b*). Quod ad *prognosin* attinet, si naturalium orae tenui membrana aut hymene clausae sunt, saepe haec a cole virili in concubitu disrumpitur; vel si hic forte non sufficiat, curatio per scalpellum a Chirurgo est instituenda. Sed *si hic coalitus est fortis*, adeoque ope crassae substantiae carneae, difficulter curatur; quia non solum *vesica vel intestinum vicinum facile laedi potest*, quemadmodum hoc Roonhusio aliquando, ut ipse fatetur, contigit (*c*); verum etiam curatio, *ut satis ampla via conservetur*, difficulter saepe *succedit*, & multum laboris requirit. *Diagnosis & prognosis.*

IV.

Ut quis ergo *prudenter atque feliciter tractare istud mali genus* queat, necessarium utique est, noxae hujus indolem atque conditionem quam diligentissime prius circumspicere. Si quod enim itineris urinae atque vaginae uteri vestigium adest, adeoque tantum membrana eaque tenui haec via clausa est, *incidere membranam istam, quae vel urethram & vaginae os, vel alterutrum occludit*, scalpello, vel linea recta, a parte superiore ad inferiorem, vel, ut Celsus docet (*d*), *duabus lineis inter se transversis*, ad similitudinem litterae X, convenit, ad normam ejus foraminis, quod naturaliter inesse feminarum naturalibus consuevit; aut *si foraminulum vel in parte oris vaginae superiori vel inferiori adest*, forfice, aut etiam, specillo sulcato prius immisso, scalpello falcato (*e*), cavendo ne urinae iter, multo minus ipsa vesica violetur: deinde undique illam membranam, si opus esse judicatur, forfice excidere. *Posthaec turundula quaedam* conveniens primo die sicca, postea basilico *seu digestivo unguento primis diebus inuncta*, in plagam istam inferenda, & ne excidat, fascia T. firmanda; postea *unguento exsiccante*, ut de cerussa vel diapom- *Curatio ubi membrana clauditur.*

(*a*) Exempla legi possunt partim in modo citatis Auctoribus, & praeterea in Plateri Prax. Med. P. 1. Lib. 2. Cap. 17. Bauhini Anatom. Lib. 1. Cap. 49. Foresti Obs. Lib. 28. Obs. 55. Beckero in Praediotonia inculp. pag. 35. & seq. qui hoc malum etiam *ab exulceratione a variolis inducta* notavit. Nolet. Observ. curieuses Obs. 13. p. 46.

(*b*) Curavi aliquando virginem, ubi omnia praedicta signa cum magna clausionis vaginae suspicione aderant: attamen visus & tactus docebant, hoc vitium non adfuisse.

(*c*) Vid. ejus Observat. Lib. II. Observatio, de uteri clausura, sexta.

(*d*) Loco modo citato.

(*e*) Ita Hildanus fecit. Vid. Obs. 61. Centur. 3.

diapompholygos, turundula illinenda, idemque per aliquot dies & tamdiu faciendum, donec nullum novae cohaesionis periculum supereſt. *Quod ſi vero membrana craſſa ſive caro increvit & nullum omnino viae naturalis veſtigium ſubeſt, qua parte uteri vagina deliteſcat*, digito an non cavum ſive meatus vaginae poſt hanc percipi queat, curioſe explorandum eſt; eoque explorato, locus ſignandus, ſcalpelloque linea primum recta, deinde transverſa, ut modo dictum eſt, provide adhibito, ampla ſatis plaga, incidendus: tum ab ora, vel vulſella vel hamo apprehenſam, tanquam habenulam, ut via ampla fiat, excidere (*a*). Reliqua eadem fiunt, quae modo praeſcripſimus, niſi quod circa finem, quando jam ad ſanitatem tendit, *plumbea fiſtula* eaque ſatis ampla, unguento de ceruſſa aut ſimili medicamento cicatricem inducente, illita, intus danda ſit, eodemque medicamento plaga fovenda, donec ad cicatricem perveniat.

V.

Peculiare curationis exemplum.

Singulare admodum exemplum, praeter ſupra jam indicatum, adhuc refert Cabrolius (*b*) de *peculiari quadam atreta, octodecim quaſi vel viginti annos nata*, cui *urinae iter craſſiuſcula membrana* occluſum erat, atque *omnem urinam per umbilicum*, (ac *veriſimiliter per urachum*) qui in criſtae ſive *roſtri galli Indici ſimilitudinem, longitudine* quatuor digitorum, prominebat & *dependebat, conſtanter emittebat*; id quod magnum & fere *intolerabilem, urinae quaſi putridae, foetorem concitabat.* Ad hoc duplex & moleſtiſſimum malum ſanandum Cabrolius *primo membranam illam craſſam*, itineri urinae praetenſam, *incidebat*, & pro tranſitu urinae libero conſervando, *fiſtulam plumbeam per hunc* meatum ad veſicam *usque demittebat.* Altero die ad umbilici vitium curandum procedebat; ubi *parti illi ad umbilicum prominenti, per quam urina huc usque profluebat, ligaturam filo forti ceraque obducto*, ita ut in tuberculis ligatura auferendis *fieri ſolet, injiciebat*, eam infra ligaturam reſecabat, *ferroque deinde candente adurebat*, & poſt cruſtae lapſum partem laeſam mundabat, ſiccantibusque, ut alias in ulceribus mos eſt, cicatricem inducebat; id quod *duodecim dierum ſpatio contingebat: quo perfecte puella* a duplici hoc vitio *curata erat.* „ Si igitur ejusmodi caſus denuo inciderent, eadem ratione curatio, „ *omiſſa ſolum uſtione*, utpote minus forte hic neceſſaria, aegris tamen & „ adſtantibus utplurimum valde terribili, inſtitui commode poſſet.

C A-

(*a*) Si forte ejusmodi *in caſu ſanguis largius fluit*, Celsus linamenta implicita immittenda *aceto prius tingit* & tertio demum die faſciam ſolvit, niſi alia ratio id citius urgeat.

(*b*) Obſervat. Anatom. XX.

CAPVT CXLVII.

Quomodo aperiri ipsa vagina, vel ex parte vel integre, occlusa debeat.

I.

PRaeter malum modo expositum accidere nonnunquam in sexu feminino solet, *ut non tam urinae iter aut orae pudendorum clausae sint, sed potius membrana quaedam praeter naturam* vel circa principium vel etiam *profundius vaginam occupet*, eamque vel totam, vel magna ex parte occludat, *vel parietes ejus* aut valde coarctatae sint, aut *omnino conferbuerint*, praeclusaque sic ipsa vagina efficiat, ut non sanguinis tantum menstrui fluxus in adultis impediatur, *sed instante praesertim menstruo fluxu eadem*, ac *in praecedenti malo, ratione*, §. I. & II, magni *quoque ventris & coxarum dolores, ventrisque tumores una cum nausea, macie, vigiliis*, reliquisque supra indicatis malis, imo ipso *aliquando furore* inde suboriantur. *Quandoque hoc malum ex utero* matris habent; interdum autem *caussam* aliam & praesertim *partum difficilem*, praegressa violenta vaginae laceratione, ac inflammatione (*a*), aut suborta aliunde prius exulceratione sequitur (*b*). Saepius ejusmodi *membrana haud adeo procul ab ore vaginae* existit; quandoque *circa medium* (*c*), interdum vero *profundius in vagina* deprehenditur. *Interdum tota vagina, saepius magna ejus pars concreta aut saltem crassa carne oppleta est*, & si haec concretio profunda, difficilis & periculosa, imo forte impossibilis subinde est curatio: quia facile vel vesica vel intestinum rectum, ut jam Capite praecedenti §. III. dixi, violari aut perforari potest. *Quandoque membrana non totam vaginam claudit*, aut parietes non in totum coaluerunt, sed *foramen pro mensium transitu reliquum est*. Tametsi autem istiusmodi feminarum naturalia *concubitum perfectum haud admittant*, & propterea *novi conjuges*, praesertim si ad superstitionem paulo sint proclives, tunc saepe credant, se nescio quibus artibus malis aut *fascino affectos esse*, vel maritus etiam existimet, feminam ad matrimonium sive generationis negotium ineptam esse, atque subinde jam de divortio cogitet, saepius tamen observatum est, licet *penis in vaginam immitti haud* potuerit, *quasdam earum nihilominus* a contactu sive attritu penis *factas fuisse gravidas* (*d*); quibus tamen arte adhuc succurri potest. BECKERUS prae- *Mali natura.*

(*a*) Exempla refert ROONHUYSIUS l. cit. pag. 125 & 129.

(*b*) Ita enim BENIVENIUS *a lue venerea* quoque hoc malum ortum esse notavit, Lib. de abditis morbor. caussis. Cap. 31. BECKERUS *vero a variolis*, loco capite praecedenti citato.

(*c*) Vid. ROONHUYS. l. c. pag. 130.

(*d*) Vid. GUILLEMEAU l'heureux Accouchement Lib. II. Cap. 20. SOLINGENIUS Observ. de mulier. morb. 34. ROONHUYSIUS Lib. cit. Observ. pag. 127. & 130. MAURICEAU Obs. 489 & 583. RUYSCHIUS Obs. 22. BOHNIUS in Circ. Anat. progymn. 1. COWPER in Act. Anglic. BECKER. l. c. p. 22. Ita etiam in Act. Gallic. me ejusmodi exemplum legisse memini.

praeterea, Medicus Haſſus, *peculiare ac lepidum hac de re narrat exemplum de laſciva puella*, quae clauſa vagina ex utero matris nata erat. Haec enim, poſtquam experimentis cognoverat ſe a variis rite ſtuprari non potuiſſe, multos deinde & praeſertim milites vegetos ad certamen venereum proterve provocavit; eos vero omnes, concubitum cum ipſa rite celebrandi clauſtrumque ſive munimentum hoc virginitatis perrumpendi ſpe fruſtravit, atque emuncta pecunia, *quod nihil poſſent, deriſit.* Tandem vero *Chirurgi cujusdam curae ſe commiſit*, ut obſtaculum illud concubitum impediens ipſi tolleret. Hic autem curationem ſuam diſſecta ope ſcalpelli iſta membrana praeter naturam tam bene perfecit, ut paullo poſt hanc puellam impraegnaverit, & *gemelli denique, quos peperit*, felicis ſuae curationis & teſtes & ſoſtrum fuerint (*a*).

II.

Curatio. 1. ſi membrana clauditur.

Quod ad curationem hujus mali attinet, *ea in junioribus puellis* ſubinde *ſatis promta eſt*, ſicubi modo membrana iſta praeter naturam tenuis & non multum ab ore vaginae remota eſt, atque ut Cap. praeced. dictum, provide inciditur. *In adultis vero*, ubi tota vagina clauſa, *fieri id ipſum commodius vix poteſt*, quam ubi *in non gravidis ſanguis menſtruus* vaginam replet, & membranam p. n. foras urget atque *diſtendit*, quemadmodum praeter ſupra Cap. praeced. §. 1. nota (*a*) laudatos, MEEKRENIUS (*b*), NABOTHUS (*c*), AMYANDUS (*d*) aliique fecerunt: ſiquidem ipſi referant, *non mirificam modo cruoris ſpiſſi atque foetentis liquoris quandoque copiam e naturalibus poſt inciſam hanc membranam vaginam occludentem profluxiſſe*; ſed feminas quoque protinus ab ingentibus & mortem quaſi minitantibus calamitatibus, quas antea ſenſerant, conſanuiſſe, plagam denique inflictam absque adhibitis fere medicamentis, cumprimis tamen aptis turundis, peſſis ex cera, aut *fiſtulis ſive cannulis, praeſertim ex plumbo paratis, ſatis feliciter ad cicatricem perveniſſe.* Quodſi vero *membrana eaque craſſior profundius in vagina haereret*, ſive ea foraminulo praedita ſit ſive non, eadem quidem ratione, ſed cautius tamen, ne vel inteſtinum rectum vel veſica violetur, incidenda atque excidenda eſt; cetera deinde eadem fiant oportet, eaque adhuc longe majori cura, ut via ſatis ampla conſervetur. Neque *alienum hic ſaepe eſt ſpeculum uteri ſimul in auxilium vocare*, (*vid. Tab.* XXXIV. *fig.* 15.) partim ut locum laeſum curioſius inſpicere, partim ut deinde in curatione cautius ſecare valeamus.

III.

2. Si os va-

Nonnunquam recens nuptae, vel & quandoque aliae in matrimonio jam viventes

(*a*) In Paediectonia inculpata §. XXVII. pag. 37.

(*b*) In Obſervat. ſuis Cap. 52.

(*c*) In Diſſ. *de Sterilitate* §. 4.

(*d*) In hoc caſu *mulieri poſt puerperium carunculae concreverant*, ita ut poſtea ſanguis menſtruus non potuerit exire, ſed hic in vagina collectus urethram compreſſit, ut *urina inde fuerit obſtructa. Verum inciſis partibus concretis ab* utroque malo liberata eſt. Vid. Act. Philoſ. Anglic. No. 422. pag. 259, & in Epitome horum Actorum a MARTYNIO editor. Part. III. pag. 540.

tes *mulieres*, usque *adeo angusto vaginae ore a natura sunt instructae* (*a*), vel etiam post exulcerationem quandam id sibi vitium contraxerunt (vid. Cap. praeced. §. II.) ut *colem* virilem adeoque & concubitum *admittere nequaquam valeant*, quamvis per angustius illud vaginae os sanguis menstruus excerni queat. Oportet autem, ut in priori ejusmodi casu, in sartoris cujusdam uxore, cui malum a natura erat, aliquando feci, per adhibitum scalpellum & in parte oris vaginae inferiori & in lateralibus, profundis satis plagis, resectisque angulis aut frustulis supervacaneis, aperturam hanc angustiorem ampliare, prouti quidem Chirurgo id commodissimum videbitur, ac deinceps amplam turundam una cum linamentis aridis contortis immittere eisque hanc distendere. Deinde in deligationibus sequentibus, quae quotidie, proximo a sectione die excepto, bis fieri debent, ne a retento pure aut sordibus aliis foetor nimis molestus oriatur, vulneris inflicti latera, balsamo vulnerario illita, postea turunda sive pesso idoneo, praesertim ex spongia in hunc usum singulariter praeparata (*b*), vel ex *radicibus intumescentibus*, (qualis est gentianae aut symphyti), ut tanto melius orae diducantur, tam diu hoc os vaginae implendum est, donec latera secta beneque diducta ad sanitatem tendunt. Denique *fistula plumbea* satis ampla, unguento de cerussa aliove simili imbuta, quotidie & tam diu intus demittenda, donec latera undique cute dura & sicca sint obducta, neque coalescere rursus valant. Quando vero os vaginae, aut etiam pars ejus profundior & quasi media vel post partum difficilem, vel ab ejusmodi caussis aliis, quas supra Cap. CXLVI §. II. retuli, valde constrictum atque ita angustatum est, ut penem transmittere nolit, qualis morbus ex partu laborioso paullo post in alia muliere mihi curandus obvenit, eum eadem ratione, quam modo descripsi, feliciter curavi. Similem fere casum a se sanatum describit SAVIARD. Obs. 32, p. 149. Aliam ejusmodi mulierem vidi, cui latera vaginae a partu quoque difficili *ad trium pollicum ab ore distantiam omnino conferbuerant*; quo vero in casu, quia metus erat quod in divisione hujus concretionis facile vel vesica vel rectum *laedi potuisset*, *abstinere potius ab hac curatione hic malui.*

ginae nimis angustum.

IV.

Si gravidae aut parturientes ab istiusmodi malo affliguntur, tempestivam utique curationem adhibere convenit; ne qua forte pariendi difficultas cum gravissimis noxis aliis superveniat. *Praestat tamen, si ejusmodi noxa in gravida sentiatur, ante partus tempus, & quidem diu ante*, si fieri potest, graves ob rationes *hanc membranam incidere*; quia in ipso partu foetus post eam latens, scalpello facile laedi, aut Chirurgus aptus tunc mature non obtineri &c. posset (*c*). Interea tamen, *quando curatio etiam, vel ob ignorantiam vel negligentiam*

Quomodo in gravidis cura instituenda.

(*a*) Exempla habet HILDANUS Cent III. Obs. 60 MAURICEAU Obs. 172, 583. BLANCARD. in Collect. Phys. Med. Cent. III. Obs. 56.

(*b*) BECKERUS, facta divisione, turundam ex spongia filis colligata in vaginam immisit, eaque istius modi vitium curavit. Lib. cit. p. 40.

(*c*) Feliciter hoc ejusmodi in casu ante partus tempus praestitit BECKERIUS l. c. §. 31.

tiam gravidarum, ad partus usque tempus differtur, fieri ea quidem adhuc tunc potest; attamen maxima cura habita, ne ab admoto scalpello foetus in partu post eam latens vulneretur. *Oportet itaque exiguo tantum vulnusculo membranulam istam alienam quam cautissime primo incidere, deinceps autem*, quicquid concidendum restat, vel per *insertum scalpellum globulo praemunitum*, (*vid. Tab.* V. *fig.* 4. *vel* 5.) vel si talis praesto non est, immisso prius specillo sulcato (*a*), vel *per forficem idoneam*, vel per *consuetum scalpellum Chirurgicum*, quam providissime fieri potest, concidere. MAURICAEUS ejusmodi in casu jussit, *ut Obstetrix digito hanc membranam vi dilaceret* (*b*): verum quia laceratione partim majores dolores, partim alia facile gravia mala induci possent, ferrum praeferendum esse existimo, nisi forte in casu necessitatis & ubi peritus Chirurgus mox haberi non posset (*c*).

V.

Observationes necessariae. Monendum tamen adhuc est, quod *si vagina non membrana, sed densa carnea substantia clausa sit*, eaque *profundius in vagina sita*, aut parietes ipsi vaginae inter se glutinati sint, *difficilius longe & quandoque non sine periculo illius fieri divisionem;* ita ut quandoque a curatione praestet abstinere, quemadmodum non solum ego, sed etiam BENIVENIUS *olim propterea fecit* (*d*), quam eam temere aut saltem cum gravi periculo instituere. *Vel si etiam in minus periculoso casu curatio haec instituatur*, scire tamen convenit, nisi haec *pars diu per turundas bene intumescentes & idoneos tandem tubulos aut fistulas sive pessos*, postea probe distenta servetur, eam brevi post curationem facile *rursus ita constringi, ut concubitum sive penem deinde non admittat.* Hoc enim & mihi aliquando contigit, ut sectionem iterare propterea coactus fuerim; & ROONHUYSIUS idem usu didicit, atque ut a Chirurgis probe observetur, monuit (*e*). *Quando autem vaginae latera sive parietes prorsus conferbuerunt, & praesertim paullo profundius*, quemadmodum ego hoc etiam *aliquando in lanionis uxore hic vidi*, cui malum *a partu difficili ortum erat*, sectio quoque valde periculosa est; adeoque & ego in ejusmodi casu, quamvis alias in curationibus *Chirurgicis minime timidus sim, potius ab ea abstinere, quam cum periculo eam suscipere malui*, licet conjuges ex prolis amore id vehementer desideraverint. *Sed si crassa carnea substantia vaginae meatus oppiletur*, licet haec incisa & divisa sit, *tamen subinde caro ita inde luxuriat, aut ita indurata & callosa est, ut non solum pars quaedam orarum*, ubi tutissime hoc fieri potest, re prius rite oculis, digitis, imo & *speculo oculi considerata, excidenda sit;* verum etiam *caro repullulans aut luxurians rodentibus & siccantibus* medicamentis, *praeter idoneas* turundas *ac*

(*a*) Exemplo RUYSCHII, ceu patet ex jam jam proposita Observ. 22. ubi res figura illustratur.
(*b*) Observat de Gravidis, Obs. 489.
(*c*) De *ore uteri concreto in gravida* Observatio videri potest in Act. Edinburg. Tom. III. p. 317.
(*d*) Lib. de abdit. morb. caussis Cap. 31.
(*e*) Observ. Chir. Lib. 2. ubi de clausis vaginis egit.

ac fistulas plumbeas, reprimenda, donec via satis ampla facta & parietes probe firmati sint; alias *facile vagina denuo coalescit*, aut saltem *adeo angusta rursus redditur, ut curationem omnem*, quae & *aegrae & Medico molestissima hic est, inanem reddat.* Conferri in ejusmodi casibus omnino meretur & ROONHUYSIUS loco supra nominato, MAURICAEUS (*a*) & BECKERUS, libro saepius jam citato, §. XXVIII. p. 37. & seq. ubi per observationes & exempla rem egregie illustrant, itemque p. 101 & 102. ROONHUYSIUS etiam *de modo agit aperiendi os uteri internum clausum* (*b*); verum quia hoc vix vel difficillime videre, adeoque etiam *vix tuto incidere*, & forte adhuc difficilius apertum servare poterimus, dum accessus denegatur hic fere omnis, sectio haec nimis periculosa videtur, adeoque pro insanabili malo potius cum FABRIC. AB AQUAPENDENTE, mihi p. 280. habendum.

CAPUT CXLVIII.

Quid fieri debeat, si justo longius clitoris excreverit.

I.

IN quibusdam feminis ita *mirifice clitoris increscit, ut membri virilis* speciem quandoque prae se ferat, *ipsisque feminis hermaphroditarum nomen conciliet* (*c*), tametsi *nullum in eadem extet foramen* sive *canalis* vel urethra, per quod vel urina vel semen emitti queat. Interim quia minus decora partis hujus magnitudo, propter insignem, quam sibi plerumque conjunctam habet, concumbendi difficultatem, haud exiguas easdemque *varias utrisque conjugibus creare solet nauseas atque molestias*; mirum non est, identidem Chirurgos, ut medicam huic malo manum adhibeant, implorari. *Apud Arabes* equidem & *Aegyptios frequentissimum* esse, ut nonnulli referunt, noxae genus illud consuevit, adeoque *puellis statim recens natis, quicquid indecenter prominet, rescinditur*; inter *Europaeos autem rarius adhiberi* curatio ista solet: propterea quod feminarum nimia clitoride praeditarum, alias lasciviendi studium, alias aut verecundia, aut cruciatuum metus a curatione abstrahit. *Mali natura.*

II.

Sed ne qua tamen forte Chirurgus, *quid facere in istiusmodi curatione* deceat, ignoret, observasse juvabit *duplici admodum via* in istiusmodi casibus posse procedi. Vel enim 1) per *injectum vinculum*, quicquid *supervacuum* est, quemadmodum scilicet supra in tuberculorum atque penis corrupti curatione proposuimus, aufertur; vel & 2) *per scalpellum* aliquod chirurgicum pars indecora, sicut Aegineta jam fecit, praescinditur, emissoque, quantum suffi- *Curatio.*

(*a*) Obs. 231. 489. 495. 583.
(*b*) Loc. citat. pag. 133. & seq.
(*c*) Exempla huc facientia clitoridum nimis magnarum passim obvia sunt apud TULPIUM, GRAAFIUM, PLATERUM, RHODIUM, PLAZZONUM, PANAROLLUM, PAULLINUM atque alios.

sufficere videtur, sanguine, medicamentis sanguinem cohibentibus plaga fovetur, ac deligatur, tandemque, qua par est diligentia, ut vulnus aliud rursus glutinatur. *Apud Indos ferramentis candentibus* applicatis feminas nimis longa clitoride instructas curari, auctor est BALLONIUS.

CAPUT CXLIX.

Quomodo nymphas feminarum justo ampliores tractare conveniat.

NOnnunquam ita largiter in feminis nymphae increscunt, ut non longe solum ultra pudendorum oras sive labia propendeant, sed identidem quoque *& in ambulando & in sedendo, imo & in concubitu* molestae fiant, adeoque curationem aliquam postulent (*a*). Quae ipsa equidem ut institui feliciter queat, facienda sunt sequentia. Primo resupinari feminam oportet, cruribus atque pudendorum labris diligenter ab invicem diductis. Deinde Chirurgus nympham aliam post aliam, *sinistra manu comprehensam, per admotam dextra forficem, quantum quidem abundare videtur, praescindat* (*b*). Quandoquidem autem, prout MAURICAEI experimentum demonstrat, aliquando periculum utique est, ne *a nimia sanguinis profusione animi deliquium aegra patiatur*, quemadmodum aegrae hujus contigit (*c*), necessarium omnino videtur in promtu habere istiusmodi medicamina & externa & interna, quae ad cohibendum sanguinem & *ad aegram a deliquio liberandam faciunt.* Quibus singulis rite peractis, vulnus per adhibitum balsamum vulnerarium glutinari quam facillimo negotio poterit (*d*). Exemplum *extirpatae nymphae gangraena corruptae* refert SOLINGENIUS, observat. cit. 80.

CAPUT CL.

Qua ratione vaginam uteri, a tuberculis, fungis, ficubus, carunculis, sarcomatibus &c. infestatam, curare conveniat.

I.

Mali natura. SOlent quandoque varii generis *variaeque magnitudinis ac figurae*, saepissime tamen *fungum*, aut *ficum*, aut *pyrum*, aut *campanae pistillum*, repraesentantes carnes sive tubercula aut carunculae, *non externas* solum, sed internas quoque vaginae partes, easdemque modo anteriores, modo posteriores sive superiores infestare, atque ita mirifice interdum succrescere, *ut ad usque*

(*a*) SOLINGENIUS exemplum, quod vidit, refert in Observat. suis de morbis mulier. Obs. 20.

(*b*) Ita jam Paulus AEGINETA haec mala curavit.

(*c*) Vid. Observat. ejus 174. & 313.

(*d*) Singulare curationis hujusmodi exemplum quoque PANAROLLUS exhibet. *Pentecost.* 4. *Observ.* 3.

que genua pistilli campanae figura interdum propendeant, maximumque non modo taedium & molestiam, sed *concubitus* quoque & *partus impedimentum*, dolores interdum vehementes, imo *gangrenae aut cancri, aut carcinomatis* periculum, nisi tempestiva curatio intervenerit, adducant, & quando magna sunt, *sarcomata uteri* tunc a quibusdam appellantur. CELSUS (*a*) & TULPIUS (*b*) ea simpliciter *fungos*, SOLINGENIUS vero *ficus & quidem cancrosas* nuncupant (*c*); sed hic *male & sine ratione cancrosas eas promiscue* appellat: quia levi negotio ipsas curavit; quod in cancris ita facile fieri non solet.

II.

Prognosis. *Quo magis ori vaginae propinqua, eo facilius tolli possunt*; contra vero, quo profundiora, ita ut TULPIUS *inauditum* & insolens opus vocaverit, cum Chirurgus ejusmodi fungum aliquando resecuerit. Si ejusmodi tumores dolent, cancrosa habentur, & curatio difficilius procedit, imo subinde ea prorsus non tentanda. *Nonnulli ea pro uteri procidentia habere solent; sed male*, ut infra ostendam.

III.

Curatio. Oportet autem in istiusmodi casibus eandem curandi rationem adhiberi, *quam generatim ad tubercula, sarcomata sive carnes excrescentes* superius (*Cap.* XXVII.) *proposuimus*; dum, vel a *vinctura* (*d*), vel a *scalpello*, vel a *vinctura simul & scalpello* (*e*), vel & a *medicamentis rodentibus* petenda esse sanitatis praesidia declaravimus. Quamquam sollicite cavendum hic est, ne qua *forte ipsum uterum prolapsum*, quasi partem praeter naturam progenitam atque indecentem, imprudenter rescindamus. Ceterum quia *haec partium naturalium vitia* non propter ipsam modo habitudinem suam, *narium polypis sive carunculis quam maxime similia*, sed ita quoque alte interdum posita úteroque propinqua sunt, aut ex ipso utero proveniant (*f*), ut secúndum hactenus propositas curandi vias extirpari nequeant, necessarium utique visum & FABRICIO ab *Aquapendente* & DIONISIO est, *per adhibitam volsellam*, sive *forcipem, qualem ad narium polypos educendos commendavimus*, (vid. Tab. XIX.) tamdiu partem istam *alienam contorquere*, donec eadem resoluta esse sentiatur; id quod etiam *forcipe* ad calculum extrahendum idonea fieri poterit. Sed ante tamen, quam id ipsum curationis negotium suscipiatur, diligentissime singula circumspicienda sunt, ne, quos sanare cupimus, gravioribus periculis exponamus

(*a*) Lib. VI. cap. 18. n. 11.
(*b*) Observ. Lib. III. cap. 33 & 34.
(*c*) Observ. de morb. mul. 29 & 56.
(*d*) Videri potest exemplum figura illustratum apud MEEKREN. Obs. Chirurg. cap. 51.
(*e*) Sic enim non modo olim MEEKRENIUS, loco modo citato, sed & ELTZHOLTIUS, atque haud adeo pridem cel. VATERUS, ut in singulari de *sarcomate uteri* dissertatione memorat, haud prorsus infeliciter sese feminam ab istiusmodi noxa infestatam curasse, postquam, *vinculo circa tuberis radices trajecto*, quicquid praeter naturam increverat, gnaviter praeciderit; id quod ego quoque jam aliquoties feci. Ita in Act. Nat. Cur. Vol. VII Obs. 88 novum exemplum de *sarcomate* ejusmodi praegrandi feliciter ablato refertur.
(*f*) Exemplum vid. in KERKRING Spicileg. Anatom. Obs. 53.

namus (*a*). VOLTERUS, Chirurgus Germanus, equidem ſcribit (*b*), feliciter *ſeſe quamplurima eademque varia* partium naturalium in feminis carnes excreſcentes ſive *tubercula per admotum ſcalpellum aliquod candens extirpaſſe* (*c*); ego vero iſtam curandi rationem tantum abeſt ut in exemplum Chirurgis aliis proponam, ut potius verear ne maxima aegrarum pars vehementer ab eadem, quaſi *nimis crudeli*, *abhorreant*. SOLINGENIUS refert, *ſe fungum cancroſum* e vagina mulieris *feliciter extirpaſſe & mulierem brevi convaluiſſe*, obſ. 29; modum vero, quo hoc praeſtiterit, ſilet; neque indicat, quam ob cauſſam hoc vitium *cancroſum* appellaverit. *Carunculam myrtiformem* nimis longam e vaginae ligatura ſuſtulit MAURICEUS obſ. 313. Exemplum vero *ficus*, ſive *mariſcae* (a CELSO dictae) ſectione ablatae ELLERUS in Miſc. Berol. Contin. IV. deſcribit. Conferri hic merentur, quae infra cap. CLVIII. de vaginae procidentia propoſuimus.

CAPUT CLI.

Quomodo veſicae calculus educi in feminis debeat.

I.

Feminae rarius a veſicae calculis affliguntur.

RArius equidem in feminis, quam in maribus, inſtitui calculi curatio ſolet; quia rarius, varias forte ob cauſſas, eo infeſtantur. *Nam primo tantos, ut viri in diaeta plerumque errores non committunt*, ac deinde, quum *breve admodum idemque laxum utplurimum* apud illas urinae iter eſt, ſane ſi qui forte in iisdem pronaſcuntur, aut ex renibus ad veſicam deferuntur calculi, ii plerumque parvuli ob amplam urinae viam ſtatim & *per ſe excidunt*, neque diu inhaereſcunt; aut, ſi vel maxime inhaeſerint atque increverint, nihilo tamen minus *eosdem* ſua velut ſponte atque *ſine adhibita curatione frequenter excidere*, ex quam plurimis *iiſdemque* ſat luculentis *multorum Auctorum exemplis eſt manifeſtum*. Sic enim mihimet ipſi oblatus eſt *calculus*, *unciarum duarum pondus adaequans*, figura & magnitudine parvi ovi gallinacei aliquantulum compreſſi, quem *adhuc poſſideo*, & quem *femina quaedam* ruſtica *in vicinia poſt diuturnos eoſdemque* vehementiſſimos parturientium angoribus haud abſimiles, ventris dolores, *e veſica tandem emiſit*, atque hoc ipſo mox ab omnibus incommodis liberata eſt (*d*). Quam ob rem obſervatur ubique *quinquaginta fere*

(*a*) Obſervationes huc ſpectantes obviae paſſim ſunt apud TULPIUM *Lib.* III. *Obſ.* 33. 34. KERKRING *Specileg. Obſ.* 53. MEEKREN. *Obſerv. cap.* 54. SOLINGENIUM Obſ. 29. & 56. RUYSCH. Obſ. 6.

(*b*) In Libello German. cui titulus: *Hebammen-Schule* (*Schola Obſtetricum*) p. m. 48.

(*c*) Veteres quoque hic ferro haec mala aduſſiſſe ex CELSO patet, Lib. VII. cap. 30. n. 11.

(*d*) Alias *eaſdemque memorabiles hujuſmodi obſervationes* ſuppeditant BORELLUS *Cent.* II. *obſ.* 22. ubi calculus proponitur *ovum anſerinum* adaequans, ſponte e muliere excretus; KERKRINGIUS *Specil. Anat. obſ.* 67. *pag.* 163. ubi *calculus ejuſmodi tres uncias pondere ſuperans* exhibetur; BARTHOLINUS *Hiſt. Anat. Cent.* I. *hiſt.* 71. calculum *gallinae ovum adaequantem*, qui ſponte excretus eſt, deſcribit; In *Miſcel. Nat. Cur. Dec. I. an VI. VII. Obſ.* 7. calculus ita excretus ſiſtitur *unciam unam & dimidiam* habens; it. *Decur. ejuſd. an.* VIII. *Obſ.* 11. *pag.* 20. it. *Dec.* II. *an.* 2. *Obſ.* 180. ſiſtuntur bini calculi, uncias duas & dimidiam habentes, & in Dec. III.

adhuc

re & plures sexus masculini sectionibus calculi subjici, antequam vel unica mulier ei subjiciatur: imo MOLINAEUS *vix ex centum a calculo sectis unicam esse mulierem ex Parisiensium observationibus patere* existimat. Sic de RAUIO haud constat, quod plures una aut duabus feminas a calculo liberaverit.

I I.

Nonnunquam instituti in feminis calculi extractio debet.

Quanquam autem feliciter saepe atque solius naturae beneficio a vesicae calculis feminae liberantur; *tamen in quibusdam ita firmiter calculi forte ob vesicae cervicem angustiorem*, vel sphincterem vesicae strictiorem aut rigidiorem, *in vesica haerescunt, ut sponte inde non excernantur*, sed ut in viris mirifice increscunt, doloresque & cruciatus vehementissimos commovent, ut tandem curationem aliquam suscipere eumque educere conveniat, siquidem a cruciatibus atque noxis reliquis inde provenientibus *liberare feminas miseras voluerimus. Et sane, ubi medicamenta, ad expellendos calculos valentia*, parum proficiunt, in manu quaerenda erunt sanitatis praesidia.

I I I.

Calculi curatio in feminis saepe absque scalpello fieri potest.

Solent autem feminae calculosae in eo maribus feliciores ut plurimum existere, quod liberari saepe a vesicae calculis *absque adhibito scalpello & absque periculosa sectione*, per *solam fere urethrae seu vesicae cervicis diductionem valeant.* Atque id magis, etiam ideo, quia, experientia teste, insigniter atque *ad stuporem propemodum distendi vesicae collum saepe sine damno in iisdem potest*: hoc enim non solum probant exempla magnorum calculorum sponte rejectorum pagina praecedenti recensita (*a*); verum etiam quamplurimorum Medicorum & Chirurgorum, praesertim Lithotomorum illustrium, HILDANI scilicet, TOLETI, GREENFIELDII, ALGHISII atque aliorum recentiorum testimonia (*b*). *Admirabile* inprimis *inter ea* illud est, quod extat in *Miscell. Nat. Cur. Obs. Dec.* II. *an.* X *pag.* 147. siquidem hic femina *quaedam a vesicae calculo, quinque unciarum cum dimidia pondus continente*, per solam *urethrae diductionem feliciter admodum liberata esse memoratur.* Neque vero minus illustria sunt, quae passim *in Actis Philosoph. Anglic. N.* 202. 236. & alibi descripta reperiuntur, modo dictae curationis feliciter *in quamplurimis feminis, junioribus*

adhuc plura exempla referuntur, itemque a GRAAFIO Lib. de organ. mulier. & in Act. Philos. Londinensibus. Inprimis autem memorabiles calculi videntur ii, quamplurimi, quos ex feminae cujusdam vesica *per longum tempus & quotidie fere Wolffenbutelae emissos*, expertissimus Guelpherbytanorum Medicus D. HIERONYMUS peculiari commentatiuncula jam an. 1711. edita, descripsit, mihique etiam illos, dum quamplurimos adhuc servat, demonstravit: siquidem *nonnulli eorum duarum unciarum pondus habuerunt.* Ceterum adhuc conferri hic possunt SENNERTUS, TULPIUS, Obs. 5. Lib. 3. MEEKRENIUS, MIDDLETONUS, histor. XI. & ex hoc MORANDUS de alto apparatu p. 146. COLOTUS, Lib. de Lithotom. p. 289. *qui ovum anserinum* aequavit, atque *alii plurimi, qui calculos magnos e mulieribus sponte excretos notarunt.*

(*a*) Inter veteres Medicos hoc quoque jam notavit COELIUS AURELIANUS, Lib. V. Tardar. pass. Cap. 4, quando scribit: Mulieres digitis immissis in sinum muliebrem sibimet ipsis hortatione quadam lapidem provocando dimiserunt.

(*b*) Ut GRAAFIUS Lib. de Mulier. organ. generat. p. 65.

ribus aeque ac aetate grandioribus inſtitutae, *ſpecimina*, quamvis *in junioribus res plerumque felicius ſuccedat*, quam in ſenioribus aut vetulis.

IV.

Modus extrahendi varius eſt.

Igitur *longe minor in feminis, quam in maribus*, ad conficiendam calculi curationem *inſtrumentorum apparatus ſufficit.* Interea tamen diverſae, imo *plures excogitatae* ſunt calculos e veſicis feminarum educendi rationes, quam in viris deſcripſimus. *Dividi tamen melioris* doctrinae cauſſa poſſunt, ut in viris, *in methodum, quae apparatu minore, majore, alto, & quae laterali perficitur. Quaelibet tamen fere horum* rurſus diverſos habet agendi modos. De *prima, primum* proponemus. Haec vero varia rurſus ratione inſtituitur pro varia rerum circumſtantium aut malorum accidentium varietate. Antequam vero eam aggrediamur, *deliberandum primo eſt, quam curandi viam* ſequi velimus. Antiquiſſimus eſt, quem Celsus deſcribit, & vulgo *apparatus minor* vocari ſolet.

V.

Apparatus minor.

Celsus (*a*) igitur, vetuſtiſſimus Auctor, ubi *parvulus eſt calculus, ſcalpellum ſupervacuum eſſe ait*; quia is urina in cervicem ſaepe compellitur, & quando non ſponte excidit, ſed ei inhaeret, *cum unco* ſine noxa eum educi poſſe docet (*b*). At *in majoribus calculis virgini ſubjici digiti tanquam* maſculo per anum, *mulieri per naturalia ejus debent.* Tum *ſub ima ſiniſteriori ora perinaeum* incidendum, & calculus, ut in viris educendus (*c*), Albucasis, antiquus Chirurgus Arabs, praecepit (*d*), *ut eadem ratione duo digiti, ſicut modo dictum eſt, vel in vaginam, vel in anum demergantur, calculus quaeratur*, perinaeum verſus gradatim prematur, & quidem, quantum fieri poteſt, *deorſum ad latus ani ſiniſtrum*, ſive iſchii tuberculum, ut ibi in perinaeo digitis ſentiri queat, *poſtea eo in loco, ubi calculus percipitur, ſcalpello ſuper calculo inciſio* fiat ſatis ampla uſque ad calculum, iſque ſic detectus, *digitis in ano haerentibus expellatur, vel ut in viris extrahatur.* Meekrenius ſic quoque in caſu, ubi calculus in femina in urethra haerebat, attamen ſponte natura expelli non poterat, *digitis duobus in vaginam immiſſis calculum a tergo comprehendebat & ulterius in urethram urgebat*, eumque poſtea *unci beneficio promte* & feliciter ejecit (*e*). Atque hos hactenus plerique ſecuti ſunt, niſi quod nonnulli *urethram ferramentis dilatantibus prius paullulum dilatarunt* (*f*); alii *urethram*, ubi id opus eſſe indicarunt, *inciderunt*, ac *deinde vel unco vel forcipe*, ſi digiti parum erant, eos ejiciebant: *verum tunc potius ad majorem jam apparatum* operatio mihi referenda videtur. Cel. ille Anglorum Chirurgus Joan. Douglasius

(*a*) Lib. VII. Cap 26. N. 4.
(*b*) Eadem ratione Saviard. puellae calculum extraxit, Obſ. Chirurg. p. 376. Obſ. 86.
(*c*) Recentiores quidam hic addunt, ut *dum ſiniſtra calculus inquiritur*, dextra veſicae *impoſita ille deorſum prematur.*
(*d*) Part. II. Cap. 61.
(*e*) Vid. ejus Obſerv. Chirurg. Cap. 53.
(*f*) Ut Tolet. Lib. de Lithotom. cap. XV. ſed hoc Hildanus nimis periculoſum eſſe indicavit, & urinae incontinentiam inde veritus eſt.

SIUS aliam eamque *novam minoris apparatus methodum propoſuit*, *&* *docuit*, quam leniſſime parvum protrahi poſſe calculum e veſica feminae, quando *turundae vel e radice gentianae*, *vel & ex ita dicta ſpongia praeparata confectae*, inque urethram earum inſertae ſubſidio paulatim hoc urinae iter eo uſque dilatetur, *donec & demitti commode forceps* in veſicam & extrahi per eandem calculus poſſit (*a*). In *omnibus vero* his modis ſimulac calculus aliquis *intus in veſica delitescere*, *tam per ſigna* calculi *communia*, *quam potiſſimum per adhibitum catheterem* & digitos (*b*) *certe cognoſcitur*, eundem plane in modum, quem in maribus, ubi de minore & majore apparatu actum eſt, propoſuimus, deponere ac *firmare feminam convenit*, *pudendorum labris atque nymphis* ab adjutore quodam juxta conſtituto, qui in viro ſcrotum ſuſtentaret, diligenter *ab invicem ita diductis*, ut luculentiſſime conſpici ſubter clitoride poſitum urinae iter poſſit. (*vid. Tab.* XXIX. *fig.* 2. *litt. D.*) Quo equidem rite facto, Chirurgus ea ratione, *quae ex modo* recenſitis ipſi *commodiſſima vel aptiſſima videtur*, *calculum emollitur*. *Uno extracto*, *inquirendum* digitis, vel *ſpecillo an plures adſint*; qui ſi reperiantur eadem ratione educantur. *Raro in hac methodo*, *ut aegrae ligentur opus eſt*, *praeſertim ſi calculus eſt parvus*: *ubi ſaepe ſuper lecto*, vel ſcamno aut arca extractio fieri poteſt, ſi calculoſa tranſverſim ei ſuperimponitur.

VI.

Altera calculum educendi ratio in mulieribus, *cum majori apparatu*, qui viris adhibetur, comparari adeoque & *major apparatus pro mulieribus* vocari poteſt; *quia plura*, *quam in minori*, *ferramenta eaque haud multum a virorum diverſa*, *pro ea exercenda requiruntur*. Quemadmodum vero in praecedenti, ita & in hac Medici varia incedunt via. Interea tamen *maxime hodie uſitata eſt ſequens*. Muliere eadem ratione, ut viri, in majore vel laterali operatione *ſuper tabula diſpoſita & ab abjutoribus aut miniſtris probe detenta*, labiiſque & nymphis ab aliquo horum rite diductis, *Chirurgus conductorem marem*, (*vid. Tab.* XXVIII. *fig.* 2.) mox conductorem feminam (*ibid. fig.* 3.) per brevem ipſarum urethram in veſicam eo modo inſerit, quem ſupra (*cap.* 140.) in curatione calculi virorum in apparatu magno propoſuimus. Deinde, binis conductoribus illis ſenſim ſenſimque diductis, urethra cum veſicae cervice paululum ampliatur. (*vid. Tab.* XXIX. *fig.* 2. *B. C.*) *Tum primo digitus poſtea forceps quaedam calcularia*, fig. 5. Tab. XXVIII. provide inter hos conductores *in veſicam immittitur*; *eaque demiſſa*, uberius, ſed *leniter diſtenditur*, atque ita veſicae collum, BC, quantum quidem ſatis eſt, paulatim, quantum calculi magnitudo requirere videtur, diducitur. *Denique calculus*, *forcipe comprehenſus*, gnaviter ea ratione, quam ſupra in lithotomia virorum commendavimus, *protrahitur* (*c*). Fieri id ipſum quam facillimo ſaepe negotio ſolet

Altera methodus cum majori apparatu.

(*a*) In Act. Philoſoph. Anglic. N. 399. pag. 318. & in Epitome horum Actor. a MARTYNIO edit. Part. III. p. 538. ut & in Libro de alto apparatu ſive Lithotomia DOUGLAS. edit. II. pag. 55. *nam ubi calculus major*, ut hac ratione educi nequeat, *alto apparatu eum educendum eſſe ſuadet.*

(*b*) Digitis calculi magnitudo hic optime exploratur.

(*c*) Hac ratione eum deſcribunt TOLETUS Lib. de Lithotom. Cap. XV. SAVIARDUS

 Obſ.

ſolet, ubi laevis eſt atque parvus, vel ſaltem mediocris calculus. *Sed ſi paulo grandior idem exiſtit*, majus negotium faceſſit: attamen ſenſim plus diducenda urethra eſt, donec ſequatur. *Quando calculus forcipe mox comprehendi nequeat, in mulieribus digitos, indicem ſcilicet & medium ſiniſtrae manus in vaginam immittat*, calculumque iis ad forcipem adducat, ita ut commodius prehendi poſſit; *in puellis vero digiti in anum immittendi*, & ſi puella eſt minor ſive junior, *alteruter horum digitorum pro* hoc uſu ſufficere ſaepe poteſt. *Quod ſi vero propter inſigniorem magnitudinem hac ratione educi nequeat*, opera danda eſt, ut *forcipe robuſtiori* vel & majoribus dentibus inſtructa, (*Tab.* XXVIII. *fig.* 7.) *comminuatur*, atque ita fruſtulatim educatur. *Ubi vero confringi nequit*, aut ob alias rationes eum frangere nolimus, *incidere omnino urethram, vel ab alterutro latere*, vel &, quemadmodum Toletus aliique praecipiunt, *utrinque, conveniet. Imo cur non integram cervicem una cum parte veſicae incidere licebit?* dum *hoc ſine noxa in viris* in magno & laterali apparatu fieri innumeris exemplis Rauii, Cheseldenii, Dranii aliorumque quamplurium edocti ſimus? Hildanus *quidem collum* veſicae *incidere auſus non eſt*, & plus, quam par eſt, *periculoſum id exiſtimavit, vel ſaltem incontinentiam urinae inde metuit* (*a*); *verum hodierno tempore hunc metum eſſe vanum abunde cognovimus.* Imo & Paraeum jam *ab hac inciſione non abhorruiſſe*, inde mihi ſatis patere videtur, quia peculiarem *catheterem ſulcatum pro incidenda, ubi opus eſt, urethra* mulierum non ſolum *commendavit*, verum etiam delineavit (*b*), quem & Colotus laudavit: cum hoc aliquo modo ille convenit, vel ſaltem ejus loco adhiberi poterit, quem Tab. XXXII. fig. 7. delineavimus. Nonnulli etiam *loco ductorum enſiformium ductore anguſto canaliculato* utuntur, & in hoc, ſicut *apud viros, forcipem in veſicam demittunt* (*c*). Si abſque *ſcalpello confectum negotium eſt*, ſupervacua deligatio videtur, omniaque *medicamenta vulneraria ſive glutinantia.* Sed ſciendum tamen eſt, feminarum, quae curationem illam expertae ſunt, *aliquas*, praeſertim aetate provectiores, aut quae mali corporis habitus ſunt, propter vehementiorem cervicis veſicae in calculis majoribus diſtentionem, *urinae incontinentia* poſtmodum laborare; adeoque *fomentum roborans per plures dies imponendum eſſe ſuadeo*, donec hoc malum praeteriiſſe intelligamus. Quanquam *rarius in junioribus, quam ſenioribus contingere* id ipſum conſuevit; adeoque noxa iſta non tam *Chirurgo, quam potius calculi magnitudini ipſiuſque corporis imbecillitati accepta ferenda eſt. Quodſi autem ſcalpellum eſt adhibitum, tum balſami cujuſdam vulnerarii* aliquoties in die calide inuncti ſubſidio decenter glutinare plagam inflictam conveniet.

VII.

Obſ Chirurg. 72. pag. 314. & Garengeot. in Operat. Chirurg. Tom. II. pag. 83. *qui etiam nequidem mentionem facit alius cujuſdam methodi*; licet certum ſit, *calculos ſubinde minori apparatu ſatis commode, educi poſſe*; quandoque vero hanc ab ipſo deſcriptam non ſufficere. Praeterea utiliſſimum eſſe cenſeo, ſi immiſſis, ut antea §. 3. & ſeq. ductoribus, antequam forceps in veſicam immittatur, prius digitus index, ad collum veſicae blande diducendum inter ductores injiciatur, & poſtea demum forceps.

(*a*) Lib. de Lithotomia Cap. XXII.

(*b*) Lib. XVI. Cap. 47. pag. mihi 376.

(*c*) Id quod Hildanus Lib. de Lithotom. Cap. 22. atque etiam Toletus docet l. c.

VII.

MARIANUS *calculum parvum apud mulieres naturae relinquendum esse censet;* quia haec eum per cervicem breviorem & laxiorem plerumque expelleret. Sed si *magnus* fuerit, eandem curationem, quae de maribus ab ipso proposita est, necessariam esse docet. Verum *locus incidendus*, ait (*a*), *eligatur* „ *inter os femoris & urinae iter* in mulieribus. Posito igitur *itinerario* (hoc est „ cathetere sulcato) in vesicae canale, quod Medicus extra ad se impingat, ut dictum est, cum incisionem facere superius volebamus. Minister vero capiat cunni labrum ipsius lateris, in quo fieri debet incisio, & ipsum ad se attrahat taliter; quod locus incisionis late pateat: deinde *incidat per distantiam unius digiti ab osse femoris*, & *facta incisione ordine uti debet*, *quo in administrandis* instrumentis utebamur, cum lapidis a viris extractionem tractabamus. *Nec quemquam* decet *terreri*, *si plus sanguinis ex muliebri quam virili corpore* profluxerit (*b*), hactenus MARIANUS. Ex supra *autem indicato incidendi* loco, *nimirum inter os femoris & iter urinae*, *licet non satis perspicue*, sicut optarem, *descriptus sit*, *mihi* tamen constare videtur, MARIANUM hic *eundem locum indicasse*, quem Frater JACOBUS & RAUIUS in mulieribus incidere soliti fuerunt. Nonnulli Auctores peculiare *instrumentum dilatans*, quod vulgo *dilatatorium appellant*, inter *ductores*, *antequam* forcipem *impellant*, *in vesicam immittunt*, *eoque cervicem*, *quantum satis esse judicant*; *diducunt*, & postea *calculos unco vel forcipe educunt* (*c*). Ego inter duos illos conductores loco ferramenti hujus *digitum indicem*, sicut in magno apparatu supra dictum est, etiam hic prius, *immitterem*, antequam forcipem adhiberem; ita enim formidando illo instrumento dilatante carere, cervicem tamen blande ac gradatim diducere possemus. Quidam volunt, ut *potius loco violentae dilatationis*, praesertim ubi calculus major, super cathetere sulcato *urethra mulierum potius scalpello*, *ampla plaga*, *imo usque in corpus vesicae incidatur*, ne opus sit *eam lacerare*, unde graviora, quam *a sectione metuenda essent symptomata* (*d*), id quod forte illi non impugnabunt, qui lateralem sectionem in viris, ubi *quoque cervix vesicae & quidem sine noxa inciditur*, *propugnant*, dum *melius esse ajunt*, *cervicem incidere quam lacerare*. *Alii contra sectionem nunquam hic esse necessariam sustinere* atque pejora mala inde metuenda esse volunt (*e*), *quam a sola dilatatione*, praesertim cum tam *magni calculi saepius sine omni noxa sponte rejecti*, alii vero post dilatationem sine sectione, arte educti fuerint, & cumprimis MOLINAEUS, Medicus Dublinensis (*f*), hoc magno molimine partim ex praedictis rationibus, partim etiam a se visis exemplis recentioribus ac primo quidem puellae sex tantum annos natae, evincere conatur, ubi PROBYUS, Chi-

Variationes quaedam.

(*a*) Lib. de lapide vesicae extrahendo, Cap. XI.

(*b*) Hoc quoque jam CELSUS monuit Lib. 7. Cap. 26. n. 4. *qui etiam vult*, *ut in robustis sanguis non mox cohibeatur*, quo minor inflammatio oriatur. ibid. n. 5.

(*c*) Hoc TOLETUS docet, L. C. Cap. XV.

(*d*) Ut ROSA & SCHAFFERUS in Diff. de calculo, Argentorati editis, supra jam citatis.

(*e*) Ut LAVATERUS, Helvetius, Differt. de calculo pag. 231. *Sectione* enim, ait, *facile gravia induci symptomata.*

(*f*) In Act. Philos. Lond. N. 202. pag. 817. & in LOWTHORP. Epitome horum Actorum Vol. III. p. 182.

Chirurgus egregius Dublinensis, *ope speculi vesicae uretbram sine insigni dolore ita ampliavit, ut immissa deinde forcipe brevissimo temporis spatio calculos sine ulla sectione extraxerit*, eamque brevi sanitati restituerit. Idem *adhuc de duabus adultioribus refert*, calculique *sic educti figuris expressi sistuntur.* Unde concludit, *quod si in junioribus parvulis & tenerioribus urethra ita dilatari potest, in adultioribus eam tanto magis sine noxa dilatari posse*; praesertim cum experientia etiam hoc comprobaverit: adeoque *uretbram aut vesicam nunquam incidendam esse.* Propterea etiam puellas vel feminas quae calculo *laborant*, monendas esse vult, *ne diu extractionem differant:* nam quo *diutius exspectant*, eo *major fieret calculus*; & quo major calculus, eo difficilius eum postea educi. Sed *monendum hic esse puto, calculos, quos* Molinaeus sistit, hac ratione extractos, *parvos omnes fuisse*: nam maximus eorum vix ovum columbinum superat, quales *quidem, imo & adhuc majores, hac ratione extrahi posse facile concedo. Verum* omnes hac ratione extrahere velle *probare non possum*: praesertim cum mox alius Anglus, Woodius scilicet, *neget valde magnos sine sectione educi posse*, exemplumque profert *calculi novem unciarum, qui sectione feliciter extractus mulierque sanata fuerit*, quem neminem sine sectione educere potuisse recte contendit (*a*). *Igitur pro diversitate calculorum etiam modos extrahendi, sicut in viris statuimus, variandos atque* a prudenti Chirurgo seligendos esse omnino existimo. Nonnulli etiam, *antequam ductorem marem in vesicam demittant, prius specillum vel catheterem sulcatum*, quale illud esse potest, quod Tab. XXXII. fig. 7. exhibuimus, immittunt, & in hujus sulco demum ductorem marem & sic postea reliqua ferramenta, debita prudentia (*b*).

VIII.

Alius curandi modus per methodum lateralem.

Fratrem Jacobum *eandem fere in feminis, quam in maribus*, calculi sectionem atque extractionem adhibuisse, historia ipsius docet (*c*). Tametsi autem, quod ego sciam, *Medicorum nemo, praeter unum fortassis* Rauium, *Jacobaeam istam feminas seu potius puellas calculosas sanandi rationem quandoque est secutus* (*d*); quin omnes potius communes istas modo descriptas calculos educendi rationes, *propter illius summam difficultatem servarunt* (*e*); tamen nihil nec a veritate, nec ab aegrotantium salute alienum statuisse mihi videor, *si dixero, utique quam maxime utilem, eandem esse posse, quotiescunque tam magnus esse calculus animadvertitur, ut per urethram absque insigni vi & laesione cervicis* aut

(*a*) In Act. Philos. Lond. N. 209 p. 103. & in Lowthorp. Epit. hor. Actor. pag. 185.

(*b*) Saviardus imperiti Chirurgi Lithotomiam, *quam in puella septem annos nata*, magno *apparatu perficere voluit*, describit; ubi autem vesicam ita laceravit & perforavit, ut paucis horis post *misere mortua* sit. Obs. Chir. 37.

(*c*) Quae a Meryo in Observ. saepe citat. & in Douglas. Hist. lateralis operationis optime traditur.

(*d*) Vid. ejusd. Orat. *de methodo anatomiam docendi*, pag. 37, ubi inter tot viros a calculo sectos *tantum unius puellae hoc modo a se curatae meminit*

(*e*) Denysius quidem hanc Rauii *methodum in sexu feminino quoque commendat*, in Observ. de calculo Cap. X; *sed nullum exemplum refert*, quod ipse unquam hac ratione mulierem a calculo liberaverit. De Rauio *tamen adhuc unicum, quod viderit* Lugduni Batavor. *in puella quatuor annos nata, indicat.* In Douglasii scriptis de methodo laterali *nullum inveni exemplum, quod vel Angli vel Galli* ullam *mulierem* a calculo *ita curaverint.*

aut ipsius vesicae educi, vix ac ne vix quidem valeat. Haud enim *debilitari facile cervix vesicae solet*, ubi *Jacobaeam secandi* rationem adhibuerimus; dummodo sollicite caveatur, ne qua forte uteri vaginam aut intestinum rectum, quemadmodum JACOBUS facere solitus est, simul concidamus. Hoc enim *in feminis, praesertim quae pepererunt, difficulter evitari*, non solum exempla JACOBI ostendunt, verum etiam SERMESIUS supra jam laudatus affirmat, *se multis experimentis in cadaveribus mulierum institutis didicisse, methodum lateralem quidem in puellis & virginibus junioribus, sed non in mulieribus* quae pepererunt sine vaginae laesione succedere (*a*); id quod & ego saepius in cadaveribus expertus sum. FALCONETUS *quoque probe perspexit, sectionem lateralem multo majores cautiones in feminis desiderare, quam reliquas methodos: adeoque, si major calculus non nisi sectione educi possit, vel altam operationem huic praefert*, aut vaginam una cum *sphinctere ac vesica etiam*, super catheterem incidendam suadet (*b*); quam incisionem BUSSIERUS *super ipsum calculum* (*c*) ad vesicae cervicem digitis adductum fieri mavult: id quod & SHARPIUS mihi sentire videtur. Addit vero simul FALCONETUS loc. cit. RAUIUM a *mulieribus manum abstinuisse, & puellas tantum lateraliter secandas suscepisse.* Unde hoc cognoverit FALCONETUS, non addit. Interea tamen hoc ego quoque affirmare possum, me in illo *quinquennio, quod in Belgio & potissimum Amstelodami consumsi, nunquam nec vidisse nec audivisse*, quod vel *unicam* RAUIUS *mulierem laterali methodo a calculo liberaverit*, idemque etiam SERMESIUS, Medicus Amstelodamensis, qui Amstelodami, cum RAUIUS quam maxime floreret, *vixit, asseveravit. Haud prorsus absimilis curandi ratio est, quam* MERYUS (*d*) *pro mulieribus proposuit & suasit, dum*, ad praecavendam cervicis violentam nimis diductionem aut *lacerationem & inde subsequentem urinae incontinentiam, praecepit*, ut per insertum *in feminae calculosae vesicam catheterem* aliquem *sulcatum*, eundemque *in maribus adhiberi solitum*, gnaviter vesicae *collum deprimatur*, depressumque una cum vaginae parte proxima atque *adhaerescente incidatur* (*e*) & quidem, ut ego existimo, usque in vesicam, sicuti in parvo apparatu: siquidem hac ratione protrahi calculum posse, *urethra ultra modum neque diducta, neque lacerata*, sed solum incisa: quae laesio tantum damnum non inferret, quantum nimis violenta dilatatio aut laceratio producere solet. Nam a CELSI jam tempore observatum est, & in axioma medicum abiit, *partes sectas contusis aut laceratis minus laedi & facilius quoque redintegrari.* Ut proinde mirum videri neutiquam debeat, quod HILDANUS *jam tunc istum fere in modum feminam calculosam feliciter tractaverit, cui calculus, ovi gallinacei magnitudine*, vesicam & huic nexam partem vaginae *attritu ex parte perforaverat;*

(*a*) In Lib. ipsius de Lithot. Douglas. pag. 182.
(*b*) FALCONET. Quaest. Med. de apparatu laterali pag. 9.
(*c*) Act. Philosoph. Londin. an. 1699. pag. 106. & Comp. hor. Actor. a LOWTHORPIO edit. Vol III. pag. 185. & seq.
(*d*) Vid. ejus *observations sur la Manière de tailler, pratiquée par Frère Jacques* pag. 30.
(*e*) Hunc modum LISTERUS, Medicus Anglus, jam ante MERYUM breviter descripsit in Itinere suo Parisino pag. 237, ubi ait: *Feminis calculi omnium facillime hac ratione exciduntur; nempe scalpello intra vaginam uteri in vesicam adacto*: quod & SHARPII sententia esse videtur.

verat; quam vero plagam vesicae & vaginae partim digito, partim scalpello ad vesicae collum dilatavit, postea forcipe calculum feliciter produxit, & aegram perfecte restituit (*a*).

I X.

Douglasiana sive alta methodus.

Aliam, a modo explicatis, curationis methodum praestantissimus iste Anglorum Chirurgus, DOUGLASIUS, proposuit; & postquam primo docuit, quam lenissime protrahi calculum exiguum e vesica feminae posse, ubi *turundae, vel ex radice gentianae, vel & ex praeparata spongia confectae*, inque urethram insertae, subsidio paulatim urinae iter eo usque dilatetur, donec & demitti commode in vesicam forceps, & extrahi per eandem supra posito modo (§. V.) calculus possit; *tamen ubi paulo grandior calculus intus delitescit*, idem DOUGLASIUS auctor est, ut alta operatione educatur, adeoque *vesica per iter urinae adhibita syringa* ampliore aqua tepida sufficienti adimpleatur, sicut fere in alto apparatu diximus, compressaque a ministro per digitum vaginae insertum, urethra, *proximo supra os pubis loco*, & modo, quemadmodum in alto apparatu descripsimus, incidatur, tandemque, calculo supra explicatis rationibus extracto, decenter vulnus inflictum glutinetur. Qui quidem *curationis modus in calculis majoribus*, aegrisque adhuc junioribus ac ceterum sanis, *minime mihi rejiciendus videtur*: atque id ipsum tanto magis etiam ideo, *quia secundum istam curandi rationem periculum neutiquam est, ne aut vesicae sphincter laedatur, debilitetur, aut urinae incontinentia quaedam concitetur*; & deinde quia tam multa exempla prostant virilis sexus, quae feliciter hac ratione, ut supra probavimus, curata, *si modo mulier juvenis & ceterum sana, ut vulneris glutinatio speranda sit. In minoribus vero calculis, vel minorem vel* lateralem *apparatum, ob minus periculum praeferendum esse censeo.* Non multum ab hac sententia abludit Cl. MORANDUS, qui in *mulieribus, si calculus parvus, methodum ordinariam* praestare *judicat; sed si magnus, apparatum altum adhibendum* esse, pro evitanda urinae incontinentia, symptomate alias frequentissimo & molestissimo, censet.

X.

Calculus quandoque a fibula nascitur in feminis.

Ceterum observatione dignum utique mihi videtur, vesicae calculos in feminis non sua tantum sponte, *sed identidem quoque ab acubus grandioribus aut fibulis crinalibus, aut filis cereis*, aut denique similibus rebus aliis, vel *ad pruritum* aliquem molestum leniendum, vel *ad calculum ab ore urethrae repellendum*, vel etiam *ad explendam lascivarum & impudicarum libidinem* per iter urinae in vesicam depressis atque intus forte illapsis ac retentis, pronasci. Quoties enim cunque res istiusmodi praeter naturam intus in vesica haerescunt, abesse vix potest, quia quaecunque alias urina immersa corpora brevi materia calculosa obducuntur, quin paullatim hae quoque in vesica materia arenosa obducantur,

(*a*) Vid. ejus Cent. I. Obs. 68. In Cent. III. Obs. 69. aliud exemplum refert laesae eadem ratione vaginae & vesicae, per quod ulcus etiam multi lapilli transierunt; hoc vero quoque glutinatum est, adeoque ostendit & confirmat, haec vesicae vulnera non esse lethifera, sed glutinari posse.

tur, tandemque in calculum aliquem praegrandem degenerent: qui, nisi decenter atque opportune extrahatur, graviſſimas noxas, imo quam maxime miſerabilem mortem ſenſim inducit. *Exempla huc facientia* nec non varias istiusmodi calculorum, in quibus acus aut fibulae haeſerunt, figuras, MOLINETTUS (*a*), ALGHISIUS (*b*), GREENFIELDIUS (*c*), CHESELDENUS (*d*) Ephem. Nat. Curioſor. (*e*), aliique ſuppeditant. Inprimis autem mirabile, quin potius incredibile videtur deſcriptum illud *in Actis Anglorum Philoſophicis an.* 1700. *N.* 260. *pag.* 455. itemque *Eruditorum Lipſienſibus an.* 1701. *pag.* 230. (*f*) puellae iſtius, viginti circiter annos habentis, exemplum, quam PROBIUS, Chirurgus aliquis Anglus, extracto per vulnus ſuper oſſe pubis factum, & quidem ſine praegreſſa veſicae repletione, *acu crinali deglutita & ex parte calculoſa materia obducta, feliciter ſanaſſe memoratur*, poſtquam is eam per conſuetum urinae iter educere fruſtra ſtuduerat. Namque tantum abeſt, ut ego credam, fibulam iſtam, ſex circiter digitos latos longam, neque adeo tenuem imprudenterque deglutitam, per ventriculum, ad veſicam uſque tranſmiſſam fuiſſe; ut potius *exiſtimem eandem titillationis & laſciviae ergo a puella vegeti & ſanguinei*, ut ipſe Auctor refert, *temperamenti*, per iter *urinae in veſicam depreſſam, inibique relictam*, ſenſim ſenſimque, ut in prioribus, *calculi ſpeciem induiſſe*, ipſam autem puellam ex pudore vel aſtutia veram noxae iſtius cauſſam diſſimulaſſe. Vero interim haud abſimile videtur, ipſum *hoc curationis calculi per altum apparatum exemplum nec Anglis nec Gallis*, *qui de alto apparatu ſcripſerunt*, dum ſcripta ſua ediderunt, *innotuiſſe.* Vix enim ac ne vix quidem probabile eſt, viros modo laudatos illud, dum pro aſſerenda, innovanda & ſtabilienda alta operatione adeo luculentum eſt, temere neglexiſſe; quo tamen velut ad oculum contradicentibus demonſtrare potuiſſent, novam per altum apparatum calculos ſecandi rationem fieri non ſolum poſſe, verum & tunc temporis nobiliſſimo experimento feliciter jam factum fuiſſe (*g*).

De

(*a*) Diſſert. Anat. Pathol. pag. 310.
(*b*) In Lib. de Lithotomia, pag. 12. it. Tab. III. fig. 2. & 4.
(*c*) In Comment. de Lithotomia anglico ſermone conſcripta pag. 62.
(*d*) Lib. de alta operatione Tab. X. fig. F.
(*e*) In Centur. I. p. 183. Obſerv. XCIV.
(*f*) In LOWTHORPII Epitome Act. Philoſoph. Londin. continetur haec obſervatio Vol. III. pag. 162.
(*g*) In Act. Philoſ. Anglic. a LISTERO etiam *exemplum refertur*, No. 168. pag. 882. *de puero*, ex quo COLOTUS *acum ferream*, *in calculo haerentem*, *extraxerit*, quam ille ante biennium in veſicam demiſerat. E contrario Berolini vidit filius meus SENFFIUM an. 1735. *calculum ex viri extrahere veſica*, *in quo ſpica ſive ariſta frumenti deprehendebatur:* quae vero, qua ratione in veſicam pervenerit, nec aeger ſciebat, nec *alii divinare* poterant. DENYSIUS quoque ſimile exemplum habet.

De artificiis obstetrici necessariis sive de arte obstetricia.

CAPUT CLII.

Quomodo facilitari partus difficilior vivo adhuc existente foetu debeat.

I.

Partus difficilis quid ejusque caussae.

PArtus *difficilis dicitur*, quando partus non intra breve & consuetum tempus, unius aut aliquot horarum sponte succedit; sed ob certas caussas, quae impedimentum inferunt, justo diutius remoratur, & sine auxilio aliorum vix vel prorsus non absolvi potest. Graecis Δυςοκία appellatur. *Caussae primariae sunt* vel in *parturiente* sive matre, vel in *obstetrice*, vel in *foetu*, vel & in *membranis*, foetum cingentibus. Igitur 1. *in parturiente* caussa esse potest, quando forte vel nimis *juvenis* vel *debilis*, ita ut vires & nixus ad foetum brevi edendum necessarios non habeat; vel si parturientes jam *grandaeviores* sunt & primum pariunt, partesque ipsarum, quae in partu cedere debent, jam nimis constrictae & rigidae sunt, ut facile dilatari satis nequeant. Porro quando *nimis sensiles aut meticulosae* sunt, aut *melancholicae*, ut spem omnem pariendi deponant; vel *pertinaces*, *imprudentes* aut *immorigerae*, ut propterea nisus & labores necessarios, etiamsi possent, adhibere nolint, doloresque potius cohibeant, vel ex situ aut positura idonea saepe surgant & vi, quasi furibundae, ut vidi, prosiliant atque effugiant. Praeterea quando in parturiente *mala adest corporis conformatio*, & cumprimis quando ossa pelvis, quaecunque illa sunt, male sunt conformata, & *nimis angustum* inter se formant hiatum, ita ut foetus non nisi difficillime, aut prorsus non transire, imo & obstetricans manum ad uterum, quantum satis est, ad partum juvandum immittere non possit (*a*). Quo etiam pertinet, quando parturiens est *valde parva*, & vel pumilio, vel saltem ad hanc staturam multum accedens; quo factum esse novi, quod parere, vel non, vel nonnisi difficillime potuerint. Sic & valde *gibbosae* difficulter saepe parere solent, & quam maxime etiam eae, in quibus *uterus situm habet obliquum*, vel ad latera, vel antrorsum, vel retrorsum nimis inclinatum (*b*). Denique si *vagina uteri*, vel hymene

1. In parturiente.

(*a*) Ex multis Scriptoribus, qui ejusmodi exempla notarunt, mihi illi tantum nunc nominandi sunt, qui primum in mentem venerunt; ut HILDANUS Oper. Latin. p. 905. VOELTERUS Lib. de Art. Obstetric. mihi p. 112. Act. Erud. Lips. 1693. p. 229. VATERUS in Diss. de Partu Caesar. 1695. SAVIARD. Obs. 114. RULOVIUS Lib. de Sect. Caes. MOTTIUS Cap. IV. p. 159. & recentissime Act. Acad. Chir. Paris. T. I. titulo *de Sectione Caesarea*: in quorum magna parte propterea etiam *sectio caesarea necessaria* fuit: ubi speciatim haec ultima exemplum referunt, ubi inter ossa pubis & sacrum vix duorum pollicum fuit spatium. Et anno 1747. similem casum Helmstadii vidi, ubi foetu per quinque jam dies capite in pelvi haerente digiti vix ad ossa metacarpi immitti potuerunt.

(*b*) Hoc vitium *caussam esse partus difficilis*, post SIEGEMUNDAM cel. Obstetricem Brandeburgicam, DEVENTERUS, Belga, primus omnium optime exposuit, cui & jungi potest MUL-

hymene vel alia *membrana* p. n. *clauſa* eſt, aut *tumor* quidam, caro vel tuber quoddam in vagina excreſcens, vel *callus* eam tam anguſtam faciat, ut foetus tranſire aut manus inſeri nequeat. Tandem & *magna ſanguinis* in parturiente *abundantia*, imo & *alvus* copioſis & duris fecibus repleta atque *obſtructa* ex parte matris partum poſſunt reddere difficilem.

I I.

2 Ex *parte obſtetricis* partus fieri poteſt difficilis, quando gravidam ob dolores ſpurios aliamve ineptam rationem, uteri ore interno adhuc prorſus clauſo, praemature ad labores parturiendi adigit, atque ſic eam viribus neceſſariis intempeſtive privat. Ita & ſi *membranas foetus citius, quam par eſt, diſrumpit*, atque ſic *aquas*, ad bonum partum valde neceſſarias, temere ac intempeſtive profundit; itemque ſi tam imprudens eſt, ut vel *in minimis partus naturalis aberrationibus*, quas facile corrigere, aut ubi foetus exitum promovere, vel levi ſaltem negotio eum omnino extrahere potuiſſet, & tamen hoc non facit: verbi gratia, ſi *foetus vel alterutrum vel utrumque pedem ex utero exſeruiſſet*, & eum tunc debita ratione non extraxiſſet; verum e contrario pedes in ventrem repuliſſet, atque ſic, quod facere debuiſſet, ob ignorantiam hic non praeſtitiſſet, ſicque partum difficilem hoc ipſo, imo matri & foetui mortem induxiſſet. *2 Ex parte obſtetricis.*

I I I.

3 *Ex parte foetus*, quando vel *nimis magnus*, vel ſaltem *caput* habet *nimis magnum*, ſicuti ſunt infantes *hydrocephali* (*a*), vel *bicipites*, *bicorporei*, aut alia ratione *monſtroſi*; vel ſi ante partum, vel *in co mortui ſunt*, quo in ſtatu partus plerumque fit difficilior, quam foetu vivente & vegeto; qui ſuis motibus dolores & niſus ad partum valde excitat, ſtimulat ac ſuſtinet, donec editus eſt, cum *a mortuo talia adminicula pro matre non ſunt expectanda.* Denique ſi foetus, ſive vivus ſive mortuus ſit, *ſitum habet perverſum*, & a naturali valde recedentem, quorum varios in Tab. XXXIII. fig. 4. ad 12. exhibuimus, longe plures vero adhuc in Scriptoribus multis rei obſtetriciae videri poſſunt (*b*), quibus partus ſaepiſſime redditur difficilis, imo quandoqne impoſſi- *3 Ex parte foetus aut ejus membranarum.*

MULLERI Diſſ. de uteri ſitu obliquo in gravidis, Argent. 1731. 4. Hujus vero ſitus obliqui cauſſam plerumque *eſſe ſitum placentae in utero inuſitatum*, ſcilicet non in fundo uteri, ſed in latere quodam; quo ipſo *aequilibrium uteri in gravida tolleretur*, & os uteri ad latus pelvis vel dextrum vel ſiniſtrum, vel anterius aut poſterius converteretur, celeb. artis obſtetriciae Magiſter & Doctor FRIEDIUS, Medicus Argentorat. diſcipulos ſuos, teſte STUARTO Gedanenſi, in Diſſ. de *ſecundis ſalutiferis* aeque ac nocivis, Argentorati 1736. impreſſa docuit eamque rem uberius expoſuit cel. BOEHMERUS, Med. Prof. Hallenſis, in Diſſ. *de ſitu uteri gravidi & ſede placentae in utero* &c. Interea alius artis obſtetriciae expertiſſimus Magiſter CHAPMANNUS, Anglus, hunc ſitum uteri obliqua ſi non prorſus negat, tamen in dubium vocat in Lib. de arte obſtetricandi. Ita ſi *placenta intus ori uteri adhaeret*, partus inde oritur difficilis & periculoſus, ſicut hoc HOORNIUS Suecus, & BRUNNERUS quoque oſtendit in Diſſ. hac de re Argent. 1730. edita.

(*a*) Vid. RUYSCH. Theſaur. Anatom. II. Tab. III. & Cel. HEBENSTREITII Diſſ. de Partu laborioſo naſcentibus capitonibus. Lipſ. 1743. edita.

(*b*) Antiquiorem, qui figuras ſitus foetuum exhibuerit praeter naturam, EUCHARIO

possibilis. Denique 4. quando *membranae foetus* vel nimis tenues aut tenerae sunt, ut sponte citius, quam par est, rumpantur, aquasque suas contentas praemature profundant, atque sic difficilis & siccus, ut vocant, hoc ipso subsequatur partus. Vel *si hae membranae nimis sunt robustae ac tenaces*, ita ut justo tempore non dissiliant, atque sic foetus exitum maturum quandoque impediunt ac retardant.

I V.

Quid Medici tunc est officii. Quo plures vero ex his caussis concurrunt, eo difficilior fieri plerumque solet partus. Quotiescunque autem vel Medicus vel Chirurgus ad mulierem aliquam parturientem, vel *partus dolores saltem sentientem*, advocatur (*a*), sciscitari ante omnia is debet, *satis ne jam maturus partus sit, nec ne*: sive, *verumne partus tempus, novem scilicet mensium, adsit nec ne*, itemque an in imo ventre *extrinsecus mutatio* percipiatur, quippe cujus tumor tunc altius descendere plerumque solet, quod *foetus ad partum versionem* appellare censueverunt, & ex pudendis *humor mucosus*, cui saepius aliquid sanguinolenti admixtum est, profluit. Praecipue vero *utrum os uteri* digitis exploratum, *jam pateat*, & in illo tunica humore distenta percipiatur, *an adhuc clausum sit*, sicut in gravidis utplurimum esse solet. Namque ubi forte verum hoc partus tempus nondum approquinquavit, neque infantis membrum aliquod sese jam ostendit, neque *dolores partus veri* adsint (*b*), neque *os uteri adhuc hiet*, non manus tantum *abstinere ab istiusmodi muliere*, *sed medicamenta quoque partum citantia*, quam solertissime evitare convenit. Quin *opera potius danda est*, *ut vel quiescat*, vel in lectulo aegra deponatur, diligentissimeque, non sacculis tantum medicatis atque malagmatibus digerentibus & roborantibus super ventrem impositis; sed medicamentis quoque internis, a prudenti Medico, pro malorum varietate propositis, iisdemque ad *digerendos ac leniendos illos dolores spurios* valentibus, foveatur atque roboretur, ita hi saepe transeunt, *partu*, *legitimo* *tan-*

RHODIONE, Medico Francofurtensi, municipe meo, Libro *de partu hominis*, haud inveni: qui primo Germanice circa initium seculi decimi sexti Francofurti ad Moenum in 8 prodiit; postea vero saepius Latine, ibidem ac deinde ob praestantiam libelli etiam Parisiis 1535. & Venetiis 1536. recusus, ac tandem variis aliis in locis impressus, variasque in linguas translatus est, atque diu unicus fere ac praecipuus fuit libellus in hoc argumento, quem potissimum omnes fere sequebantur Nationes Europaeae. Post hunc est Jacobus RULFF. Tigurinus, adeoque etiam Germanus qui prima in Libro Germanico de Anatomia 1541. edito Argentorati in fol. cum fig. fol. VI. postea in usum quoque exterorum de *Conceptu & Generatione* Librum Latinum 1554. edidit, atque in utroque multos quoque situs foetuum p. n. figuris exhibuit. Hos secuti sunt PAREUS. & GUILLEMAU, Galli, SCIPIO MERCURIUS Italus, VIARDEL; tandem MAURICEAU, VOELTERUS Germanus, PEU Gallus, SIEGISMUNDA Obstetrix Brandenburgica, SOLINGEN, DEVENTER, DIONIS, MELLI Italus, HOORN Suecus, WIDERMANNIA, Obstetrix Augustana egregia, quae hactenus ad meam cognitionem pervenerunt.

(*a*) De *partu naturali* ejusque caussis ad prolixitatem evitandam, hic non ago; sed requiro, ut hic jam aliunde notus sit.

(*b*) *Dolores partus dividi solent* in *veros* & *spurios*: *veri dicuntur*, qui tempore graviditatis absoluto, vel saltem ad finem vergente, incidunt, quique a lumbis incipiunt, & inde per inguina ad partes naturales progrediuntur; *spurii* vero sive *falsi* sunt, qui instar dolorum colicorum in superiori & media potissimum ventris parte percipiuntur, & a flatibus, prava victus ratione ac similibus caussis oriuntur; qui vero partum non indicant. In veris etiam os uteri se dilatat, in falsis vero clausum manet. Conf. Tab. XXXIII. fig. 1. C.

tandem tempore, succedente. Accidere enim quam saepissime solet, ut non pariendi solum difficultatem egregiam, sed ipsam quoque *mortem sibimet atque infantibus suis mulieres concitent*, sicubi, vel sua imprudentia, vel ab obstetricibus atque aliis forte imprudentibus, aut saltem non satis expertis mulieribus, vel & ab intempestivis partus doloribus sollicitatae, *partum immaturum praemature edere* nituntur. *Quodsi autem novem circiter mensium a conceptione spatium effluxisse*, adeoque *verum atque naturale partus tempus incidisse cognoscitur*, os uteri hians digito cognoscitur, ut Tab. XXXIII. fig. 1. indicatur, *verique partus dolores adsint*, qui scilicet ex lumbis & umbilico proveniunt & inde ad pubem descendunt, artus & praesertim pedes sub doloribus vehementer *contremiscunt*, *tenesmus perpetuus* urget, & praecipue foetus tunica humore distenta in ore uteri aperto tumorem aequalem subrotundum efficiat, quod caput instare & partum naturalem indicat, mulier omnia, quae sui sunt officii, rite faciat, *idque vel in lecto, vel in peculiari ad hanc rem accommodato sedili* sive sella, sic foetus utplurimum feliciter nasci solet: quo facto, *funiculus umbilicalis* decenti ratione *ligatur*, foetus adstanti mulieri traditur, & postea manus in uterum immittitur & exploratur, an alius forte adhuc foetus adsit, aut *mola quaedam aut secundae* liberae sint an adhaereant; quae si liberae, manu, ut fig. 13. Tab. XXXIII. indicatur, & infra uberius docebitur, educuntur: sed si adhaerent digitis blande solvendae. Sin vero partus *ore uteri licet adaperto*, doloribusque rite increscentibus, tamen haud feliciter succedit, utique auxilium efficacius adhibuisse necesse est.

V.

De situ parturientium.

Antequam vero hoc auxilium exponamus, sciendum, Galliae aliarumque multarum nationum *mulieres decumbendo in lecto parere.* Verum mulierum *Germanarum* plerarumque mos est in *peculiari sedili*, quale Tab. XXXIII. fig. 14. repraesentatur, *sedendo* parere (*a*); quem morem etiam varias ab rationes illi *praeferendum esse censeo:* cumprimis quia vires suas, dum pedes terrae, dorsum parti sedilis posteriori A, clunes asseri transverso C, sic excavato, ut os coccygis satis commode cedere queat, nituntur, manus vero habenas DD comprehendunt, longe melius exerere, obstetrix vero atque juvantes quae utrinque pedes & genua ejus atque a tergo humeros probe firment, commodius undique ad parturientem accedere adeoque & ei melius succurrere possunt. Quibusdam in locis, *ubi peculiaria ejusmodi sedilia deficiunt*, *duobus vulgaribus*, *attamen aequalibus utuntur sedilibus*, quae ita conjungunt, ut ad sex vel octo circiter pollicum spatium a se invicem distent, *quae colligant aut inter se invicem funiculis firmant*, ut cedere facile nequeant, eisque parturientem ita imponunt, ut unicuique sedili una clunis insistat; anus vero cum naturalibus mulieris cum interstitio sedilium respondeat; quo fit, ut os sacrum & coccygis a compressione libera sint, atque in partu foetui egredienti facile cedere queant (*b*). *Apud rusticos* multos ac plebeios homines in Germania usu

(*a*) Quamvis mulieres utplurimum *sedendo* aut *cubando*, pariant; tamen *stando quoque saepe parere solent* & possunt; *id quod puellae, ex venere furtiva gravidae factae*, quae partum occultare volunt, itemque plebeiae haud raro faciunt.

(*b*) Ita in Suecia multas facere testatur HORNIUS in Lib de arte obstetricia.

usu venit, ut *mariti, vel robustae mulieris, in vulgari sedili sedentis, femoribus aut gremio parturiens imponatur*, qui brachiis suis corpus parturientis amplectitur ac firmat, atque sic sedilis obstetricii vices praestat, ubi tamen simul mulieres utrinque crura diducunt ac sustinent.

V I.

Oris uteri scientia necessaria est.

Prae omnibus vero *Obstetrices & Medicos obstetricantes os uteri* vel ex Anatome, vel ex figuris saltem Tab. XXIX. fig. 2, L. vel Tab. XXXIII. fig. 1. C. aliisve libris anatomicis aut obstetriciis *probe nosse decet*. Deinde sciendum hoc os in mulieribus gravidis, *extra partus tempus ita clausum esse*, ut vix apicem tenuis cujusdam digiti admittat, atque tamdiu ita clausum esse, donec verum parturiendi tempus appropinquet. *Quamdiu autem veri partus dolores nondum adsunt, clausum manet*; sed si dolores veri sunt, *sensim se dilatat*, ut unum ac tandem aliquot digitos facile recipiat, atque in hac uteri apertura *membranae foetum ambientes, ad instar vesicae aqua distentae*, imo saepe quoque per has quaenam forte pars foetus os uteri ingrediatur, aut vicina sit, digitis percipi possunt; *unde instans partus quam certissime cognoscitur*, isque eo magis, quo magis hoc os uteri hiat. *Ut autem Obstetrix aut Chirurgus obstetricans os uteri explorare rite sciat*, mulieri gravidae, ejusmodi dolores sentienti, *vel ad parietem stanti*, vel transversim *super lectulo decumbenti*, femoribus diductis & versus ventrem retractis *digitum* indicem & medium, vel saltem indicem aut medium, oleo inunctum, per os vaginae ad uteri os blande immittat (vid. Tab. XXXIII. fig. 1.) & *utrum apertum an clausum adhuc sit, itemque utrum parum an multum jam pateat, prudenter exploret*: atque hac exploratione simul discere potest, *sitne partus jam valde vicinus, an adhuc remotus*; ut & utrum os uteri medium vaginae directe respiciat, sicut in fig. 1., an *ad latus aliquod inclinet*; *adeoque utrum uterus situm habeat rectum*, id quod felicem partum praesagit, *an magis minusve obliquum*; itemque utrum caput, an pes, manus, aut alia pars foetus exitum moliatur: *unde futuri partus facilis aut difficilis*, itemque quid mature sit faciendum, *haud vana, sed certa admodum desumuntur indicia*; quemadmodum Deventerus, itemque Jo. van Hoorn, Medicus Suecus, ac *Widemannia*, Obstetrix Augustana, in egregiis de arte obstetricandi libris, aliique postea quam optime docuerunt; cum *sine hac exploratione omnia, quae hic aguntur, dubia atque incerta* sint. Hoc solum in explorando ore uteri adhuc est *observandum, ut exploratio haec* in ipso partus actu *fiat doloribus remittentibus*; & *dum novi dolores ingruunt, Chirurgus vel Obstetrix* digitis suis *aliquandiu quiescat*, donec dolores hi praeterierint, ubi explorationem decenti ratione continuare potest, quo cognoscat, quod cognoscere voluit.

V I I.

Situs foetus nascendi qualis.

His fundamenti loco praemissis, ad mulierem parturientem vocatus Medicus vel Chirurgus ante omnia ex obstetrice, *qualis sit infantis in utero positura, naturalis an praeter naturam*, quam curiosissime exploret. Solet autem quam maxime *naturalis atque conveniens positura censeri*, sicubi pronus ita in caput conver-

converſus infans ſit, ut facies inteſtinum rectum, occiput veſicam, & vertex ſive bregma directe vaginae ori immineat; pedes vero fundum uteri reſpiciant (vid. Tab. XXXIII. fig. 2.). Quo in ſitu partus plerumque feliciter ſuccedere ſolet. *Ceterae poſiturae omnes pro inſolentibus minuſque naturalibus habentur. Sed binae tamen in his ſunt, quae inter poſituras naturales adhuc aliquo modo* referri, vel ſaltem pro his quam proximis ac minus inſolentibus haberi poſſunt; propterea quod infantes in hoc ſitu adhuc ſponte vivique naſci queant, &, ubi auxilium adhibendum, longe minorem, quam reliquae, partus difficultatem ſecum ferant. Altera earum eſt, *qua infans pedibus primum in lucem prodire occipit, quales partus Agrippi appellantur*, (*vid.fig.* 3.); *altera, quando clunes ſive nates ori vulvae ſeſe opponunt*, atque infans proinde praepoſtere & quaſi complicato corpore ex utero egredi nititur, (vid. fig. 4.). At enim vero non aeque ſemper facilis atque fauſtus cum his poſterioribus infantum poſituris conjunctus ſolet eſſe partus. *Niſi enim prudentis Medici vel Obſtetricis alicujus moderatione gnaviter iidem promoveantur*, ſed paulo diutius ita in anguſtis partus viis haerere coguntur, fieri aliter vix poteſt, quam ut infans, ob fortem & foetus & funiculi umbilicalis compreſſionem, *tandem in ipſo partu emoriatur.* Interea tamen *ubi pedes infantis primo in conſpectum veniunt*, tum non ſervari tantum facilius; ſed ſi negotium rite inſtituatur, extrahi quoque commodius atque promtius infantes poſſunt, ſi *prudentis alicujus Obſtetricis aut Chirurgi auxilium haud defuerit.* Imo vero, ut ne quid hic diſſimulemus, ipſa poſitura iſta, ceteris bene ſeſe habentibus, utique *quam maxime fere commoda omnium pro Medico obſtetricante* aut Obſtetrice, imo pro parturiente ipſa fere eſt *pronuncianda*, quia in hoc quam optime puerperae ſuccurri poteſt; quemadmodum ex infra dicendis uberius patebit. *Sin aliter ſitus aut compoſitus infans eſt*, quemadmodum perverſi ejusmodi ſitus innumeri eſſe poſſunt, eorumque nonnullos fig. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. delineavimus, non *difficilius tantum*, ſed prorſus non procedere partus: imo graviter quoque *periclitari foetus una cum ipſa matre conſuevit*, niſi opportuna *prudentis Obſtetricis aut Chirurgi moderatione* aliter idem dirigatur, vel convertatur atque educatur.

VIII.

Qualiter vero in utero ſitus vel compoſitus infans ſit, niſi manus aut pes aliquis prominens idem ſignificaverit, *ſciſcitari vel ex Obſtetrice oportebit, vel &* ne qua forte Obſtetricum inſcitia, quae ingens & ſtupenda ſaepe eſt, turpiter nos fallat, *digitis quibuſdam, ut ſupra* §. VI. *jam docuimus, vel ſi os uteri latius patet, & hi forte non ſufficiant, manu provide in uterum*, quando dolores parum remittunt, *demiſſis* (*a*), explorare quam curioſiſſime decebit. *Si caput* ſitu §. VII. indicato, *ori vulvae proximum*, id quod tamen probe ab aliis partibus tumore velamentorum foetus aequali & rotundo dignoſcendum (*b*), atque

Quid fieri debeat, ſi poſitura eſt naturalis.

(*a*) Manus tenues, graciles, huic negotio ſunt aptiſſimae; craſſae vero atque amplae minus, ſed parturientibus moleſtae ac dolorificae.

(*b*) Saepius jam imperiti aut imprudentes humerum, nates, genu, cubitum, aut alias partes pro capite habuerunt, atque ſic vehementer in perniciem foetus & matris errarunt.

atque sic decenter compositus esse infans digitis aut manu deprehendatur, nec tamen satis feliciter succedere partus deprehenditur; colligendum omnino hinc est, *vela mulieris parturientis aliquo vitio*, ut vel *ob sanguinis nimiam abundantiam*, *imbecillitate ejus*, *vel a partium naturalium ejus angustia*, *clausura*, *tumore*, *situ uteri obliquo*, aliove illius vitio aliquo, vel denique *ex parte foetus a capitis infantis magnitudine inusitata aut inconveniente vel obliquo hujus situ*, dum mentum, faciem, aures, occiput, humerum, brachium, pectus, dorsum, aliasve partes offert, difficilioris partus rationem esse repetendam, vel *monstrum* forte est *biceps* aut *bicorporeum*. *Sicubi forte vires atque partus dolores puerperae deficiunt*, *foetus vero convenientem ac debitum habet situm*, vel partus *ob partium angustiam*, ut in primiparis praesertim saepe fieri solet, vel ob caput paullo majus, succedere nolit, necessarium tunc utique erit, alimentis & medicamentis roborantibus partumque concitantibus a prudenti Medico propositis, ipsi succurrere, *manuque oleo prius illita*, *in vaginam os sacrum versus demissa*, *os coccygis gnaviter praesertim sub doloribus reprimere*, atque *sic vias sensim dilatare:* siquidem, hoc facto, vires ac dolores partus veri, nisi aliud quid obstat, utplurimum redeunt, & felicius saepe mox succedere partus consuevit (*a*). Sic *si sanguinis abundantia* partum remoratur, vena incidenda est. *Ubi vero vel nimis angusta*, ac praesertim in primiparis, maxime annosioribus, vel *sicca nimis naturalia sunt*, haud abs re fuerit, butyro, vel pinguedine aut axungia quadam, vel oleo, vel emollientibus hujuscemodi aliis eadem saepius inungere, atque digitis sensim sensimque, imo tandem manibus, ut mox uberius exponemus, dilatare (*b*). Interea *si membrana quaedam minus naturalis vaginam praecludit*, scalpello aut forfice adhibitis concidi illa eum in modum debet, quem supra (*Cap.* 146 & 147.) explicavimus. *Si porro indecenter naturalia intumuerunt*, ut transmitti foetus haud quaquam possit; tum fomenta seu malagmata digerentia, ex chamomillae, sambuci & verbasci floribus, herba althaeae, malvae atque id genus aliis rebus confecta, atque cum lacte decocta, identidem superimponi calida debent. Similiter si *vaginae tumor aliquis*, *fungus major*, *vel caro excrescens* partum difficiliorem efficit, tum extirpare illum, supra Cap. 149. posito modo convenit. Tandem *ubi forte partium naturalium nimia angustia adest* ex vaginae vel oris uteri callo, *aut similis noxa quaedam alia partum impediverit;* vel & ubi forte *uterus fuerit laceratus* & foetus in cavum ventris forte illapsus, tum miserum, sed unicum quando-

(*a*) Notare hic placet, HIPPOCRATEM, CELSUM, AEGINETAM, AETIAM aliosque veteres, *de foetu mortuo* quidem educendo agere & praecepta dare; verum *de foetu vivo* male disposito extrahendo aut vertendo nihil fere docere: quod indicat eos parum in hac arte vivos educendi infantes versatos esse; quod tanto magis miror, cum CELSUS de *partu emortuo excutiendo* Lib. VII. Cap. 29. tam egregie scripserit, & quomodo hic manu per pedes invertendus & educendus sit, cur non etiam in vivis male collocatis idem faciendum esse suaserit.

(*b*) Memoratu dignum utique videtur quod a VOELTERO, *Chirurgo Germano*, *Lib. de Arte Obstetr. pag. m.* 112. hanc in rem propositum legimus, mulieris istius exemplum, quae, *tametsi septies concepisset*, *nunquam tamen eniti foetum, propter nimiam naturalium angustiam*, *potuerit; sed liberari potius semper frustulatim extractis infantibus debuerit.* Alia nimiae augustiae exempla partim alibi in hoc capite a me notata, partim apud alios adhuc leguntur.

doque auxilium eſt. Infantem, qui naturaliter edi in lucem nequit, *adhibita ſectione caeſarea*, ex alvo protrahere: quemadmodum hac de re prolixe ſatis Cap. 113. egimus. *Sed ſi ab ultimis hiſce vitiis libera eſſe mulier, decenterque compoſitus infans deprehenditur*, & tamen partus, *ob viarum praeſertim anguſtiam* ſuccedere nolit, quamvis adhuc partus dolores adſint; ante omnia mulier ejuſmodi partu difficili laborans, *emiſſa prius* urina, in ſitum convenientem & quidem vel *transverſim ſuper lectum*, vel in apta quadam *menſa*, ſtragulis tecta, *ponatur*, *natibus in ora lecti* vel menſae *collocatis*, iiſque *capite paullo altioribus*, *vel ſuper lectulo* ad id proprio (*vid. Tab.* XXXIII. *fig.* 15.) eadem ratione feminibus retractis, deponatur, ut ſic foetus paullo relabatur, & manus Obſtetricantis facilius intrare queat, diligentiſſimeque ab utroque latere, praeſertim quoad genua ac pedes & humeros, ab adſtantibus mulieribus contineatur pedeſque probe diducantur. Deinde *vagina & uterus cum* per *adhibita olea, pinguedines vel unguenta*, tum etiam per inſertos digitos, *aut manum integram*, ſi fieri poteſt, a Medico *vel ab Obſtetrice* ante *parturientem* vel ſtante vel *humili ſella* ſedente, *os uteri* tam externum, ſicut praecipue in primiparis; quam internum, ſubinde *magis atque magis blande dilatentur*, imo & tota pelvis, *os coccygis manus dorſo ſenſim repellendo amplietur*, praeſertim *ſub partus doloribus*, quo ipſo paulatim caput deſcendere & tandem retracta manu, prorumpere ſolet: quod ſi prehendi poteſt, blande trahatur; non neglectis interim medicamentis idoneis roborantibus partumque, ſi dolores deficiant, promoventibus, donec tandem feliciter partus ſuccedat (*a*). *Quodſi membranae foetus duriores ſive robuſtiores* ſint, *quam ut ſponte tandem rumpantur*, licet os uteri ſatis dilatatum & caput poſt eos digitis percipiatur, atque hoc ipſo partus diutius, quam par eſt, retardetur, imo forte & mater debilitetur, vel *digitorum unguibus vel forfice aut uncinulo quodam rumpendae.* Tamdiu vero a *rumpendis membranis* abſtinendum, *quamdiu os uteri nondum ſatis ampliatum eſt:* quia hoc ipſo partus induceretur difficilior. Ceterum in ſuccurrendis mulieribus partu difficili laborantibus, *ab inſtrumentis quibuſcunque diligenter abſtinuiſſe* atque *nudas manus naturalibus applicaſſe* convenit (*b*) quamdiu matri vires ſunt & *vivus exiſtere infans animadvertitur.* Siquidem alias periculum eſt, ne graviter vel mater vel infans ab inſtrumentis laedatur, imo prorſus interficiatur. *Sed ſi vires ei non ſunt, & matri a mora mors metuenda*, aliter eſt procedendum, atque *foetus vel mature pedibus*; vel ſi hoc forte ob denegatum manus ingreſſum praeſtari amplius non poſſit, *pro matre ſervanda ferramentis* tandem *eſt educendus. Praeſtat enim hic arte & matrem & foetum, ſi fieri poteſt, ſervare, quam naturae nimis confidendo*, ut imperiti atque nimis timidi facere ſaepius conſueverunt, eique negotium temere relinquendo, & foetum & matrem ſaepe

(*a*) Notandum hic eſt, *raro partus dolores deficere, quando manus, ut modo dictum eſt, in uterum agit.* Inde enim ita ſtimulatur, ut dolores plerumque ſatis vehementes inde ſequantur.

(*b*) Hac de re uberius legi poteſt Cornel. GLADBACHII, municipis mei, Diſſert. docens, *Inſtrumenta in quovis partu difficili & p. n. non niſi ſumma urgente neceſſitate* in auxilium eſſe vocanda, Lugd. Bat. 1732. 4.

saepe negligere ac perdere (*a*); qua vero de re deinceps plura.

I X.

Monitum grave circa posituram foetus caput ostendentis.

Hic igitur situs, quemadmodum hoc loco monere haud alienum est, *quo caput foetus ori uteri & vaginae insistit, licet maxime naturalis vulgo habeatur ac videatur, tamen* ob supra jam indicatas caussas, praesertim vero quando *ob situm uteri obliquum* (*b*), vel aliam ob caussam *foetus non vertice cum axe vaginae respondet*, sed *potius latera pelvis respicit, aut latera capitis, vel facies*, sicut in fig. 8 & 9, vel aures, vel occiput sese offerunt, saepe tam *difficilem partum concitat*, ut foetus haud raro neque viribus naturae, neque manuum auxilio produci vivus ulla ratione valeat. Utplurimum *imperiti capitis foetus magnitudinem, sed falso* plerumque *accusant;* cum hoc saepe non majus, quam vulgo esse solet, deprehendatur atque jam angustissimum os uteri transiit. *Caussae vero tam difficilis partus*, praesertim si latus capitis vel aures se offerant, *sunt potius plerumque collum cum capite oblique inflexum & humeri, ossibus pelvis* fortiter *insistentes*, unde neque naturae neque manuum auxilio *saepe removeri queunt: maxime quia manibus caput rotundum & lubricum firmiter satis praehendi & protrahi* aut in alium locum pelli *nequit, adeoque sensim foetus* & praesertim ejus caput & collum *in* pelvi *ita constringitur*, ut ipsi *tandem moriendum sit*. Quo factum est, ut quam prudentissimi & in arte obstetricandi quam *peritissimi Professores hosce foetus situs*, quia sub specie boni adeo vehementer, quam prudentissimos etiam saepe fallunt, *quam maxime pertimescant*, & *quoscunque alios potius juvare malint:* quoniam in his manibus in uterum plerumque perveni-re, *foetum pedibus comprehendere & extrahere possunt; in* illo autem ubi foetus caput tam vehementer, & quidem plerumque *oblique ori uteri ac vaginae impulsum & quasi incuneatum est*, (*tête enclavée* Gallis dicitur) atque simul collum praeter naturam inflexum, & capite & humeris circa pelvis ossa haeret, praeterquam quod principio spe felicis partus, ubi juvare potuissent, vulgo negligatur, postea manibus Chirurgi ingressus adeoque & juvandi potentia omnis denegatur, *ita ut neque foetui neque subinde etiam matri succurrere amplius queant;* sed *interitus utriusque testes vel inviti*, idque maximo cum moerore, *esse coguntur*. Conf. Cap. CXIII. de partu caesareo §. VI. & alibi, itemque DEVENTERUS, HORNIUS Suecus, LA MOTTE, CHAPMANNUS, MANNINGHAMUS, Lib. de art. obstetricandi, aliique.

X.

Palfynianus operandi modus.

Atque id ipsum equidem cum cognita alias artificia ad hunc partum juvandum nihil proficerent, in caussa fuisse videtur, quare PALFYNUS, Chirurgus quondam Gandavensis haud ignobilis, cum quo amice olim in Belgio vixi,

(*a*) Instrumentorum in partu p. n. necessariam saepe applicationem evicit DEISCHIUS in Dissertatione Argentorati 1740 in 4. de hoc argumento edita, contra eos, qui omnem eorum usum rejecerunt.

(*b*) De hoc primum SIGEMUNDA, Obstetrix Brandeburgica quondam celeberrima, ut ipse DEVENTERUS fatetur, postea vero hic & HORNIUS Suecus, curatius egerunt, conf. capitis hujus §. 1. in nota altera.

vixi, quum uncis, forcipibus aliisve instrumentis acutis foetum vivum, metu ne ipsum dilaceremus & interficiamus, sine summa necessitate aggredi haud liceat, *duplex ferramentum aliquod, ad instar cochlearis vel unci alicujus recurvum*, sed latum tamen, planum atque retusum adaptaverit, quo nunc ad alterutrum nunc ad utrumque capitis latus applicato extrahi foetus absque laceratione capitis aut alius cujusdam gravioris noxae periculo valeat. (*vid. Tab.* XXXIII. *fig.* 16.) Vera *hujus instrumenti magnitudo*, quae mihi *transmissa est*, altero tanto major est ea, quam in hac tabula designavimus. *Voluit autem idem instrumenti genus tunc maxime adhiberi, quando foetus adhuc vivit, vel saltem quando foetum mortuum esse non satis certo constat* (*a*). Accidere enim haud raro solet, ut infantes ac praesertim caput propter difficiliorem ejusmodi partum & diuturniorem in his *angustiis moram, adeo comprimantur, atque inde* tam debiles fiant, *ut nulla amplius in eis vita percipiatur, adeoque pro emortuis habeantur*, adhibitisque ad eos extrahendos uncis acutis communibus miserandum in modum discerpantur. *Adhibui quidem* ejusmodi in casibus *haec Palfyniana ferramenta, sed sine successu.* Quod si enim caput blande eis comprimitur, foetus ita comprehensus non sequitur; si *nimis fortiter, periculum est, ne caput tenerum comminuatur.* Quae cum usu didicissem, *emendare* quidem *instrumenta modo dicta Palfyniana studui*, atque *ambo ope cardinis mobilis in unum redegi, ea intentione*, ut caput sic eis melius comprehendi queat; verum & sic negotium mihi non successit (*b*). Ita ut pessimus saepe foetus hic sit situs, qui vel *requirit, ut caesarea instituatur sectio, vel ut foetus sive mortuus sive vivus ad servandam matrem, uncis Tab.* XXXIII. *fig.* 17. vel 18. vel *aliis ferramentis extrahatur.* Interea tamen infra §. XX. & XXI. *adhuc peculiaria artificia, quibus hoc in rerum statu subinde succurri potest*, proponemus.

X I.

Sin minus naturaliter atque ita forte compositus in utero infans fuerit, quemadmodum *fig.* 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. nec non tabulae passim a RHODIONE, RYFFIO, SCIPIONE MERCURIO, WELSCHIO, GUILLEMAEO, MAURICAEO, VOELTERO, PAUCO, (*Peu*), VIARDELIO, SIEGEMUNDA, *Obstetrice Brandenburgica*, DEVENTERO, MELLIO, atque alibi propositae, demonstrant; sane, *nisi aliter idem dirigatur atque manibus invertatur*, vix ac *ne vix quidem succedere partus* valebit; sed & matri & foetui vitae periculum minitatur. *Tantum enim abest, ut vel* Natura vel *medicamenta pellentia vel nisus atque labores mulieris parturientis quicquam in ejusmodi infantum posi-*

Quid faciendum, si positura fuerit praeter naturam.

(*a*) Ita mihi relatum est ab amico, qui haec ferramenta mecum communicavit; nam PALFYNUS ipse hac de re nihil, quod scio, litteris prodidit.

(*b*) Interea tamen his occasionem dedi, ut alii & praesertim Angli, de uberiori perfectione horum uncorum cogitaverint; unde tandem ferramentum excogitarunt, quod jam *forceps anglicum* dici solet. vid. Tab. XXXIX. quem Cl. BOEHMERUS delineavit in MANNINGHAMII artis obstetricandi compendio, & de quo inferius plura §. XXII. dicam. Clar. SCHLICHTINGIUS vero, Medicus Amstelodamensis, nuperrime aliud adhuc ferramentum delineavit ac descripsit in Embryulcia nova; cujus vero Autorem ROONHUYSIUM, Chirurgum inter Obstetricantes seculo superiore celeberrimum, esse asseverat, quod pluribus in casibus prodesse asseverat.

posituris praeter naturam proficiant, aut eum in situm naturalem invertere valeant, ut periculum potius sit, ne foetus tandem *forti compressione uteri ad ossa pelvis* conficiatur, & ne mater *consumtis viribus omnibus*, vel *superveniente sanguinis* larga *profusione*, vel *uteri gangraena aut* (*a*) *ruptura* tandem quoque pereat, vel saltem grave corporis vitium aliquod superveniat. *Itaque nihil sollicitius agendum hic est, quam ut infans quamprimum perita manu*, oleo prius inuncta, *in uterum decenter immissa, invertatur atque extrahatur*: quod vero, quo situs foetus & uteri magis est obliquus, eo difficilius versio succedit. Multa quidem hoc praestandi artificia ab Auctoribus variis superiorum praesertim seculorum describuntur; attamen *varia eorum absona prorsusque noxia sunt* atque in usum plerumque ne quidem adhiberi queunt (*b*); verum inverti atque in lucem exponi vix ac ne vix quidem certius atque commodius idem poterit, cumprimis si positura est valde obliqua, quam ubi, demissa quam prudentissime manu in uterum (vid. Tab. XXXIII. fig. 6. 10. & 11.), praesertim sine mora, *pedibus quaesitis atque apprehensis, moderatione convenienti adhibita*, paulatim is protrahatur. Quam ipsam equidem *regulam quasi supremam atque universalem minus naturaliter compositos infantes dirigendi atque extrahendi legem, quemcunque etiam fere situm p. n. obtineant, merito constituimus* atque junioribus Chirurgis quam maxime commendamus. *Quo minus enim in caput semper converti foetus queat, quemadmodum tamen ex antiquioribus plerique, sed* in hac arte minus profecto exercitati *praecipiunt*, non mirifica solum uteri in parturientibus constrictio atque angustia, verum ipsius quoque *capitis foetus rotunditas* atque *lubricitas*, ut pro ipso in naturalem situm reducendo atque convertendo in tam stricto spatio satis comprehendi nequeat, ut plurimum prohibent. *Imo periculum simul est, ne, si paulo firmius & quantum pro eo invertendo satis est, idem comprehendatur & comprimatur*, sive *cerebrum comminuatur, sive oculi*, sive alia quaedam capitis pars, detrimentum aliquod sentiant gravissimum. Ut proinde ineptum, noxium atque ab ipso rerum usu alienum consilium dare illi videantur, qui, *quomodocunque etiam in utero compositos infantes in situm naturalem converti & posse & debere jubent ac statuunt*. Imo a Mottii sententia, qui vult, ut, *quamvis etiam foetus caput in situm naturalem verti possit, tamen pedibus potius is* extrahatur (*c*), non sum alienus. *Nam plerumque citius* & facilius *pedibus* comprehendi & *extrahi*, quam caput in naturalem situm redigi potest, illaque etiam ratione a foetu puerpera liberata, & *foetus plerumque vivus extractus est*. Quando autem post multos *labores caput in situm* naturalem *redactum est*, *tunc* tamen *partus non est absolutus*, *nec puerpera* liberata, sed potius opus naturae tantum relinquitur, & ut a principio quasi in-

(*a*) *Uterum subinde rumpi* in gravidis & parturientibus non modo ipse prope Altorfium Norimbergensium in muliere vidi; verum etiam hanc notatu dignam historiam jam 1720 ibidem, tam in Diss. de Foetu ex utero gravidae mortuae mature excidendo, quam etiam postea in Actis Nat. Cur. Vol. I. Obs. 176. p. 397. Conf. & Pistorii Diss. de Foetu e rupto utero in abdomen prominente. Argentor. 1726. 4. & Belingii casum rupti in partu uteri, quoque Altorfii 1736 observati & editi: in quibus plura alia exempla referuntur.

(*b*) V. gr. quando jubent, ut foetus pedibus, brachio, natibus, humero, ventre &c. veniens, in caput convertatur. &c. & postea ejectio naturae committatur.

(*c*) Lib. de art. obstetric. Lib. III. Cap. 32.

incipiat puerpera, cogitur, praesertim si caput vel pauxillum ad latus inclinet vel humero aliquo haereat; id quod saepe ob vires jam prostratas aliasve ob caussas praestare nequit, adeoque vel tunc *adhuc post multos exantlatos labores pedes quaerendi;* ad quos vero ob caput fortius constrictum ab utero manibus tunc pervenire amplius vel non, vel saltem longe difficilius, possumus. *Vel foetus interea mortuus est*, vel adhuc inter extrahendum moritur, qui antea vivus & vegetus produci potuisset, mulierque longe vehementius tunc quam initio afficitur, ut & illa postea saepe adhuc pereat; *vel foetus extremo remedio, ferramentis scilicet, pro matre tantum servanda, est recipiendus.* Adeoque *revera praestare existimo ejusmodi foetum mature pedibus promere*, quam caput ejus in situm naturalem magno & saepe inutili labore dirigere velle.

XII.

Quibus in casibus foetus vertendus.

Antequam vero specialius in doctrina de invertendis extrahendisque ex utero infantibus progrediar, a scopo nostro haud alienum erit, hic prius adhuc generatim indicare *quibusnam in casibus quam maxime illa infantum inversio & per pedes extractio necessaria sit.* Itaque sciendum, eam instituendam esse 1. *in omni situ infantum, ubi aliam partem, quam caput & speciatim verticem* facie ad intestinum rectum conversa, in ore uteri offerunt, (vid. figurae Tab. XXXIII. propositae, 5. ad 12.). 2. in omni casu, *ubi praeter caput, adhuc alia corporis pars ex utero prodit*, & cumprimis funiculus umbilicalis, si eum vel Obstetrix vel Chirurgus ita repellere nequeat, ut doloribus novis oriundis denuo ex utero non expellatur). 3. Ubicunque *latus aliquod capitis*, ut *aures*, *facies*, *mentum*, *occiput*, *ita in exitum ex utero impellitur*, sicut ex figura 8. & 9. videre licet. 4. Quoties *vel dorsum vel venter*, ut in fig. 5. & 7. vel latus quoddam ventris ori uteri oppositum est. 5. *Etiam in situ foetus prorsus naturali*, ubi ob certas caussas vel impedimenta, de quibus ex parte jam antea dictum, partus non promovetur, *sed* in pelvi nimis diu haeret, & *metuendum est, infantem ob aliquam rationem vivum nasci non posse, partumque vel foetui, vel matri, vel utrique vitae periculum minitari:* quales sunt, *ingens aut periculosum sanguinis ex utero profluvium, vires* parturientis *deficientes, itemque convulsiones aut epilepsia.* His *enim omnibus in casibus*, quia ingens periculum est, ne & mater & foetus *brevi conficiantur*, maturanda est *hujus per pedes extractio;* & quidem sic, ut manus sub foetus facie, pectore & ventre ad pedes demittatur. *Nam tutius atque melius est, foetum sine mora*, ubi & huic & matri vires sunt, *pedibus extrahere*, *quam diuturno alio labore foetum* aliter *dirigere vel educere* velle: id quod foetui & matri plerumque alienum esse poterit. Denique 6. *quando funiculus umbilicalis ante foetus caput ex utero devolvitur.* Si enim infans in hoc rerum statu *non brevi protrahitur*, *ob funiculum eum compressum & circulum sanguinis* ejusdem cum matre interceptum perit. His tandem 7. haud immerito addi potest, *quando uterus situm habet obliquum*, licet *foetus rite sit dispositus*; nam *facilius hic plerumque* est foetum *pedibus extrahere*, quam *uterum obliquum in situm* directum *dirigere aut convertere*; licet id quandoque succedat. In omnibus igitur hisce ac similibus casibus multas ob caussas & praecipue *quia periculum in mora*, *extractionem praestat maturare*, *quam justo diutius differre;* quemadmodum praeter

ter alios egregie hoc demonstravit DEVENTERUS l. cit. HORNIUS, Suecus, lib. cit. Cap. VIII. LA MOTTE, CHAPMANNUS, MANNINGHAMUS aliique.

XIII.

Speciatim si brachium vel manus prodit.

Verum inter posituras infantis praeter naturam innumeras una ex quam maxime periculosis pariter atque frequentibus illa est, qua manus vel brachium aliquod exitum molitur, vel omnino jam prolapsum est, ut in *fig.* 11. videre est; adecque hanc primo exempli loco hic proponam. *Si in principio partus*, praesertim antequam aquae ruptae sunt, *manus infantis per tunicas* foetus *percipitur, hic saepe sponte manum retrahit, si Obstetricans digitos ejus suis digitis premit & quasi mordet*, ac deinde loco manus aut cubiti quandoque caput offert, partusque tunc haud raro naturalis succedit (*a*) vel forte pedes praemittit. Sed *si aquae jam ruptae sunt, digitorum hae morsiunculae nihil proficiunt*: quia tunc *ob uterum arctius jam constrictum* foetus *manum retrahere nequit.* Plerique veterum hic suadent, ut Obstetricans eam in uterum refundere, & *caput ad os uteri adducere, rem naturae committere*, atque postea *naturalem partum exspectare debeat;* verum quia haec res multo, eoque saepe inutili labori, imo & magno periculo, dum tempus extractioni maxime opportunum hac repositione saepe perditur, obnoxnia est, *praestat foetum mox pedibus* quaesitis *extrahere.* Nam *si brachio* venit, *transversim atque ita positus infans est*, ut, caput cum collo in altero, pectus cum abdomine & pedibus in altero collatum sit latere, adeoque *corpus brachium sequi nequit*: & si quis hoc brachio infantem fortiter trahendo educere, contenderet, quemadmodum imprudentes Obstetrices quandoque adhuc faciunt, foetum quidem ad supremum humerum usque fortius in vaginam attraheret, sed non educeret; nisi forte imperfectus, vel saltem valde exiguus sit, quemadmodum aliquando vidi: imo hac actione *in* foetu *perfecto brachium citius a reliquo corpore avelleretur*, quam infans, *praesertim si paulo majorem & magnitudinem & amplitudinem* is habuerit, educi posset. Ne qua forte igitur hunc in modum compositus foetus una cum ipsa matre intereat, id quod brevi & facile saepe fieri solet, *operam dare maximam convenit, ut, dum medicamenta hic parum* aut nihil prorsus *proficiunt*, neque brachii restitutio neque capitis in naturalem locum directio utilis sit, *quamprimum per demissam Obstetricantis manum & brachium*, oleo inunctum, idque ubi opus est, ad cubitum usque in uterum, ut fig. 10. & 11. indicant, *quaesitis & apprehensis pedibus*, quemadmodum mox paullo plenius exponemus, invertatur, & represso simul altera manu brachio propendente extrahatur, *id quod vero plerumque*, praesertim si foetus jamdiu in hoc situ haesit, *sine magno labore* & quandoque prorsus fieri *nequit.* Interea tamen *hoc difficili ac periculoso situ decenter exposito*, sane *quibus rationibus tractare ceteros* difficiles casus *plurimos deceat*, quilibet fere prudens, praesertim qui uteri & ossium pelvis fabricam probe intelligit, atque ad situm foetus rite attendit, ex ratione jam per se fere intelligere poterit. Hoc unicum solum adhuc monere hic volui, *ut, quando-*

(*a*) Hoc Sigismundam, sagacissimam illam Obstetricem Brandeburgicam, primum notasse, etiam DEVENTERUS l. c. notavit eique hoc inventum adscripsit.

do manum in uterum immittere volumus, hoc semper fiat quam cautissime, ne uterus laedatur, & *in vaginae parte recto vicina*: nam in superiori ob ossa pubis res non succedit (*a*).

XIV.

Itaque ut ob rei gravitatem hoc artificium, ubi *brachium aliquod infantis primo exire tentat, aut jam jam prolapsum est*, dum pro norma reliquorum esse debet, paullo uberius exponatur: sane, ut feliciter ejusmodi partus rite promoveatur, *id ante omnia sibi datum Chirurgus existimet, ut*, quantum quidem fieri potest, *commodissima ratione mulier parturiens deponatur sive collocetur:* sic enim dubium non est, quin, ut in aliis gravioribus curationibus chirurgicis, ita & hic promtius atque felicius expediri singula queant. Oportet igitur vel *super sella quadam ad id propria*, atque istiusmodi fulcimento dorsali instructa, quod retro deprimi pro arbitrio Chirurgi, atque velut in lectulum transformari valet, (*vid.* species aliqua ejusmodi *Tab.* XXXIII. *fig.* 15.) *vel transverso lecto, vel &*, quod optime mihi saepe successit, *super tabula quadam aut mensa, vel & super quatuor sedilibus vulgaribus*, duobus semper sibi invicem oppositis, pulvinaribus & linteis contectis, resupinam mulierem ex CELSI praecepto ita collocare, ut, *capite paullulum depresso*, coxis autem in extrema ora lecti, vel mensae, vel sedilium, *reliquo corpore magis elevatis*, pedibusque gnaviter diductis & ad nates retractis, atque a binis mulieribus vel administris singulatim comprehensis, imus venter in conspectu Medici sit, commodissimeque tractari manibus naturalia atque infans male dispositus possint: humeris simul a tergo per mulierem firmatis. His rite factis, *quaenam infantis manus ex utero propendeat, circumspiciendum seduloque examinandum est.* (*b*), quo nempe promtius inde dijudicari possit, *in quamnam ventris partem pedes infantis sint conversi*, adeoque & quo in loco ii maxime quaerendi sint. Si itaque ex hac contemplatione *in sinistram ventris partem* infantis pedes conversi esse reperiuntur, (*vid. fig.* 11.) *manu dextra oleo, vel axungia, butyrove prius inuncta*, leniterque doloribus silentibus, juxta infantis brachium in uterum demissa, axillaeque hujus subjecta brachium una cum ipso capite cautissime aliquantisper in uterum Chirurgus reprimat, ut majus spatium pro liberiori brachii sui ingressu ac motu hoc ipso acquirat, eodemque facto, *manum suam cum brachio juxta ventrem foetus profundius sensim, attamen sine vi, & hinc inde quasi rotando*, in uterum ad femur & crura demittat, pedesque infantis tandem prehendere studeat. Atque id quidem hoc majori cum solertia ac moderatione is faciat, quo magis difficile saepius est, *pedes quam altissime saepe sursum versus exporrectos* & a se *invicem haud raro valde sejunctos, apprehendendi negotium*; interdum tamen, praesertim *in recentibus casibus*, quando uterus nondum valde est constrictus, & pedes conjuncti, satis promte res succedit. *Quam inania*

Quomodo hic succurrendum uberius exponitur.

(*a*) De hoc casu elegantem Dissertationem edidit WEDELIUS Jenae 1732. & deinde HUBERUS Goettingae 1740 4.

(*b*) HUBERUS in casu, quem descripsit, conqueritur, sibi impossibile fuisse exploratu, utrum dextrum aut sinistrum brachium sit prolapsum; id quod tamen ex prudenti pollicis vel digiti minimi consideratione quam facillimum est.

inania vero sunt, non apprehensis pedibus, omnia fere reliqua praecepta & conamina, tam difficulter etiam uterus, insigniter quippe coarctatus, saepe manum Chirurgi vel Obstetricis recipit: quum tamen ad usque cubiti flexuram eandem intromittere ut plurimum opus sit, ut ex fig. 10. & 11. conspici potest. Quando hoc *brachium Chirurgi*, diuturniori paullo investigatione, ut saepe fit, *valde* ab utero constrictum & *lassum est*, illud paulisper retrahi, atque post aliquas inducias vel eodem rursus brachio, vel &, si Chirurgo ita commodum videtur, altero immisso, *pedes quaerendi. Pedibus hunc in modum receptis*, infans decenter attrahitur, eoque *ipso vertitur, imo tandem* educitur; ea tamen adhibita observatione, ut non sursum, nec recta, *sed deorsum* semper *educatur:* quia angulus ossium pubis ibi amplissimus, & partes ibi cedere possunt. *Si forte non nisi alteruter pes initio inveniri aut apprehendi potest*, (nam rarius ambo simul in hoc casu comprehendere valemus) tum is solus provide paululum ex utero protrahatur, *injectoque vinculo seu fascia paullo ampliore*, ne facile laedat, leniter deinde contorto, ne qua forte is relabatur aut retrahatur, sollicite caveatur. Dehinc manus Chirurgi denuo juxta pedem extractum in interiori ejus latere, id quod ex *pollice pedis cognoscitur*, ad usque *supremam femoris foetus partem*, atque ab hoc ad alterum demittitur, (*vid. fig.* 12.) descendendo *inde ad pedem alterum*, eoque simili, ut antea dictum est, ratione prehenso atque protracto, *bini pedes ob lubricitatem naturalem linteo vel panniculo sicco & calido involvantur*, ut *deinde firmius apprehendi & attrahi queant*, *atque* ita infans, *siquidem is pronus in* ventrem cubat, *paulatim extrahatur.* Sed si ob uteri angustiam aliamve ob caussam *ad extremum pedem manu* mox *pervenire nequeo*, femur subinde arripio, ejus ope foetum verto, & genu ad os uteri ac tandem pedem educo, hocque ad genu usque educto, alterum atque sic simul praedicta ratione foetum integrum extraho.

X V.

Observationes & cautiones quaedam.

Sin vero resupinus jacere infans inter extrahendum deprehenditur, ut in *fig.* 3. tum is, cruribus ad ventrem usque protractis, prehenso utrinque ventre & clunibus, ne pedes distorqueantur, ex praecepto *plurimorum* in hac arte peritorum *prudenter ita debet converti, ut pronus in ventrem jaceat.* Namque alias periculum est, ne *forte*, dum ita trahendo pergimus, *mentum instar unci ossibus pubis* inhaereat, sive pubis ossa firmiter *infantis mentum comprehendant* uterusque simul circa collum foetus se constringat, eundemque, prout accidere, propter flagitiosam *Obstetricum quarundam imprudentiam*, haud raro solet, miserabiliter conficiant. Contra vero, *qui opportune in ventrem conversi sunt infantes, ii facile & feliciter ut plurimum* deinde *extrahi consueverunt.* Videndum tamen est, per quodnam latus in ventrem converti facillime queat, ut per illud etiam convertatur: nam saepius observatur, rem in alterutro latere facilius longe fieri, in contrario autem collum facile distorqueri; imo si in hac conversione simul *non linea directa, sed spirali extrahatur*, negotium plerumque facilius & quam optime succedit (*a*). Vel si *ad ventrem usque extractus est*, *eumque*

(*a*) Omnes fere *recentiores foetum sic supinum dispositum, in ventrem convertendum esse praecipiunt.*

eumque vertere nolimus, manus ſuper ventrem & infra arcum oſſium pubis in uterum demittenda, ut dum altera manu foetus educitur, mentum & facies ſub manu prolabantur, & ab oſſibus retineri nequeant. 2) *Brachium infantis prolapſum tunc omnino in uterum repellere velle*, ut nonnulli docent, *prorſus ſupervacuum, imo ſaepe noxium atque interdum impoſſibile eſt:* ſiquidem illud, recepto atque extracto pede alterutro, dum foetus ſic vertitur, *ſua velut ſponte, vel levi* ſaltem alterius manus auxilio, *foetum ſequitur & in uterum retrahitur*, moxque una cum foetu recipitur: ita ut non opus ſit ſibi multum negotii, parturienti vero inutiles hoc ipſo dolores creare. 3.) *Si in dextram ventris partem foetus pedes converſi ſunt*, ſiniſtra manu plerumque ei commodiſſime inveſtigantur atque educuntur. Interea tamen hoc dextra etiam fieri poteſt, ſi quis forſan ſiniſtra non ſatis promtus eſſet. 4.) Sed ne quis tamen forſan ignoret, *quare infantis pede alterutro extracto, alterum, uſque adeo provide ad ductum cruris illius demiſſa manu, prehendere conveniat*; ſciendum utique eſt, obſervationem iſtam eo potiſſimum ſpectare, ne qua forte, *ſi gemelli intus in utero* deliteſcant, pes alienus ſive alterius infantis recipiatur, & per fruſtra adhibitam in extrahendis duorum foetuum pedibus violentiam ambo infantes graviter laedantur (*a*). 5.) Ceterum *hactenus propoſita operandi artificia*, ut ſupra jam docuimus, ſic omnino comparata ſunt, *ut ad pleraſque fere omnes poſituras infantum vitioſas egregie proficiant:* quemadmodum plerique in arte obſtetricandi exercitatiſſimi Medici profitentur egoque ſaepius etiam expertus ſum. *Niſi enim in caput*, & quidem rite ac directe, ut ſupra §. III. dixi, converſus infans ſit, *pedes ſtatim abſque mora, & antequam uterus vehementius ſe ſtringat, omni ſtudio atque opera inquirendi ſunt*, iiſque apprehenſis idem extrahatur; hac enim ratione initio res utplurimum facile & feliciter tam pro matre quam foetu ſuccedit, atque hic plerumque vivus extrahitur. *Si vero* 6) *diutius, quam par eſt, cunctatur, vagina intumeſcit atque uterus tam vehementer ſe conſtringit*, ut manus non niſi difficillime aut prorſus non intrare & agere valeat: unde multa mala cum matri, tum foetui metuenda. Adeoque *prudenti feſtinatione opus eſt:* atque id magis etiam ideo, quia maximum omnino, ob foetum ab utero vehementius compreſſum, vitae periculum in mora eſſe conſuevit.

XVI.

cipiunt. Verum Hornius, Suecus, qui revera vir in arte obſtetricia & prudentiſſimus & exercitatiſſimus fuit, *graves ob rationes dubium movet, an non praeſtet foetus ejusmodi non vertere*, ſed eos potius aliis artificiis ex arcu oſſium pubis ſolvere, quemadmodum infra uberius exponam: quoniam hoc actu ſaepe corpus foetus quidem converteretur, verum collum ejus potius peſſima ratione contorqueretur, *quod majus ipſi periculum*, & Chirurgo poſtea plus negotii, quam capitis prudens ex oſſibus pubis ſubductio faceſſeret. Vid. Horn. obſ. 26. pag. 285.

(*a*) Mottius Lib. cit. *aliusque recentior Scriptor hanc cautelam rident, atque ſupervacaneam proclamant*, idque propterea, quia notum eſſet, *gemellos non uni* eidemque *veſicae ſive membranae incluſos eſſe*, ſed quemlibet *ſuam habere* propriam, adeoque & pedes utriusque confundi non poſſe; ſed velim ut hi etiam ſciant, membranas utriusque foetus ſaepe ſimul rumpi, adeoque & pedes eorum omnino confundi poſſe: ita ut haec obſervatio, licet forte non ſemper ſit neceſſaria, tamen non omnino mihi negligenda cum Mauricaeo, Deventero l. c. pag. 195. aliisque prudentibus Obſtetricibus videatur.

X V I.

Consectaria quaedam & axiomata.

Atque ex jam dictis subsequentia fere profluunt consectaria: 1) *infantes, in pedes conversos, sive pedibus* & etiam unico tantum, *exitum ex utero molientes*, (vid. fig. 3. & 12.) *neutiquam reprimi* (*a*), *multo minus in caput, ut multi olim voluerunt, dirigi debere, siquidem hoc vix unquam succedet* ut quis usu facile cognoscere potest; verum *pedibus ab Obstetrice aut Chirurgo apprehensis, satis commode & cito, imo utplurimum* longe melius, *citius ac certius*, quam *si capite instet*, extrahi iidem solent: dummodo ipsi, prout supra jam tum §. XV. praecepimus, *non resupini*, sed in *faciem atque ventrem cubantes, educantur* (*b*). Praestat tamen plerumque, ut hae *puerperae resupinae*, ut §. XIV. docui, quam *in consueta vulgari sella* a foetu ejusmodi liberentur. 2) *Si cum pede aut pedibus manus simul se ostendat*, foetus pedibus prehendendus, &, ut dictum modo est, excutiendus, *repressa simul leniter* manu foetus prominente. 3) *Si nates cum manu sese offerant*, eadem fere ratione est agendum, si pedes prehendi possunt; sin vero prehendi commode nequeant, nates & cum iis totus foetus ut fig. 4 indicatur, extrahendus. 4) Quando *extracto pede altero, alter inveniri nequeat*, attamen natis hujus lateris indicat, *pedem adhuc intus haerentem ventri* foetus *incumbere*, *unico pede ejusmodi infans educi* potest (*c*). 5) *Si pede uno foetus inverti & tamen alter reperiri nequeat, laqueo vel fascia ille comprehendendus* & *paullulum ad os uteri adducendus*; deinde alter investigandus, & cum altero conjungendus, ita versio tandem facilius obtineri potest. 6) *Si in extractione foetus per pedes funiculus umbilicalis inter femora ejus conspiciatur*, ab uberiori extractione paullulum desistendum, funiculusque prius paullo magis ex utero educendus, ita ut quasi ansam faciat: postea pedis unius genu retrorsum flectendum, totusque deinde pes per ansam funiculi transmittendus; ita postea foetus libere ac sine noxa extrahi poterit. *Si contra funiculus inter pedes foetus relinqueretur*, donec hic totus prodiisset, funiculus vel umbilicum foetus lacerare, vel ipse funiculus aut juxta placentam, aut juxta umbilicum facile rumpi posset, sic ut ligari postea nequiret; unde funesta saepe mala orta sunt. 7) *De brachiis*, quando foetus pedibus educitur, *Chirurgus non sit sollicitus, quia utplurimum* facile *sequuntur corpus*. Imo si seorsim & ante caput ea educere quis velit, *collum deinde facile ab ore uteri constricto*, nisi aliis artificiis id impediatur, constringeretur, caput sic retineretur, atque mors foetus imo & haud raro matris produci posset, quae omnia relictis brachiis, vel saltem alterutro, impediuntur.

X V I I.

Si infans natibus venit.

Porro *sicubi infans nates primum ostendit*, eisque exitum molitur, quemadmodum

(*a*) HIPPOCRATES & AEGINETA foetum pedibus extrahere veriti sunt, & PLINIUS hoc facere rem mali ominis esse credidit, ideoque caput semper ori uterum admovendum esse voluerunt, id quod tamen saepe est impossibile, multisque periculis obnoxium.

(*b*) Nisi forte quis probe artificium illud HORNII calleat, foetus etiam in hoc situ educendi, prout mox infra N. XVIII id describam.

(*c*) Exempla hujus rei refert HORNIUS l. c. pag. 226. 232. 239 & seq. atque hoc ipse quoque expertus sum.

modum ſaepe fit, (*vid. fig.* 4.) tum *fieri equidem vivus hac ratione partus poteſt*; ſed difficulter tamen utplurimum, praeſertim in mulieribus anguſtioribus, ſuccedere ſolet. Quandoquidem enim tunc, complicato velut corpore, pedibus ventri appoſitis, egredi aut protrahi infans debet, maximum utique *periculum eſt*, *ne vehementi in anguſtiis his compreſſione vel miſerabiliter idem interficiatur*, ut ſaepe praeſertim contingit, quando mulieres aut ſolae pariunt, aut ſaltem ſine prudenti Obſtetrice; *vel matris ſaltem naturalia dilacerentur* graviterque laedantur. Quocirca *niſi jam tum natium pars prodiit*, aut ſaltem nimis jam, ut *repelli amplius* commode nequeat, deſcendit, aut incuneatus eſt, *reſupinare protinus mulierem, coxis elevatis*, ut §. V. & XIV. poſui, *convenit*, *repreſſisque paullulum infantis clunibus*, pergendo a femore ad genu, *pedem aliquem*, qui tunc ſatis utplurimum vicini ſunt, apprehendere, ipſum educere, *dein & alterum quaerere* atque ita ipſum extrahere praeſtat: imo *ſi uterque pes hic commode comprehendi non poſſit*, alter ſolum isque ad nates usque extrahatur, & ope harum totus poſtea foetus. *Quodſi autem nates jam nimis deſcenderunt*, & quaſi incuneatae ſunt, *atque ſic foetus repelli*, *vel pes comprehendi nequit*, neceſſarium eſt, *clunibus ejus utraque manu utrinque comprehenſis*, *immiſſis praeſertim digitis*, *indice vel medio*, *inſtar unci ad inguina*, mox *gnaviter eundem extrahere*; vid. fig. 4; atque id quam primum facere, ne qua forte propter ipſam moram, diutius quaſi compreſſus nimiſque conſtrictus foetus conficiatur. *Si hic infans dorſo incumberet*, eductis *pedibus in ventrem eſſet convertendus*, niſi quis artificium iſtud calleat, *mentum ex arcu oſſium pubis ſubducendi.* vid. mox infra n. XVIII.

XVIII.

Sicubi autem *infantis humeri*, *capite & collo jam egreſſis*, *firmiter in utero haereſcunt*, tum digitis utrinque prudenter *ſub axillis applicatis*, alterutrum *extrahi brachium*, *quod lubentiſſime ſequitur*, oportet, & deinde cum hoc ſimul reliquo corpore attracto totus facile ſequitur foetus, praeſertim ſi inteſtinum rectum verſus ſimul prematur, ubi angulus oſſium pubis ampliſſimus eſt: id quod & in pleriſque aliis caſibus obſervandum. Sed ſi contra *foetus pedibus primum prodiiſſet ac ventre*, *ſed circa brachia vel axillas haereret*, digitis rurſus in uno alterove latere, ubi id commodiſſime fieri poteſt, *brachium alterutrum relicto intus altero*, caute educendum, & poſtea hujus & reliqui corporis beneficio totus foetus: id quod ſic utplurimum facile contingit, praeſertim ſi foetus pronus decumbit, & inter extrahendum hinc inde blande rotatur. *Efficit tunc brachium alterum intus relictum*, *ut ſupra jam docuimus*, *ne uterus circa foetus collum claudi caputque ſic retineri queat*; id quod alias facile contingit, & ſaepe cauſſa mortis eſt infanti. Haud raro quoque incidit, ut *infans*, *qui vel ſponte pedibus primum egreditur*, *vel etiam manu iis educitur*, *circa collum*, *conſtricto uteri ore*, *praeſertim ſi facies & mentum ſurſum ſpectant*, & manus in tempore non inter faciem & oſſa pubis interjiciatur, *tandem haereat*. Quo in ſitu foetus diu vivere non poteſt: quia ab ore uteri, collum foetus fortiter comprimente, arcte retinetur & quaſi ſuffocatur. Si quis *tunc foetum recta eumque vi extrahere allaboret*, *facilius ſaepe collum*, *relicto capite in utero*, *abrum-*

Si foetus humeris vel capite haereat.

abrumperet, quam ut foetum tam arcte inclusum, praesertim si supinus est, & mentum sic ab ossibus pubis ad instar unci retinetur, extrahere posset. Quapropter potius opera danda, ut, *si caput foetus pronum est*, *manus sub collo ultra mentum & os foetus* in uterum demittatur, digitisque duobus maxilla inferior & superior ita, *ut nasus in medio eorum sit*, *prehendatur*, *premendo simul intestinum rectum versus*, atque sic caput simul cum foetu blande educatur. Plerique docent, *ut in hoc situ digiti duo priores in os foetus demittantur, eisque caput excutiatur*; verum quia hac ratione facile tenera maxilla violatur, vel omnino evellitur, praedictum modo artificium hoc praestare existimo, quod Hornius docuit (*a*). *Quodsi vero situm haberet supinum*, *& mentum ossium pubis arcui* ut fieri tunc solet, instar unci inhaereat, fortius trahendo caput adhuc facilius diduceretur a corpore, *quam foetus ex utero educeretur*; *quia ossa pubis mentum fortiter remorantur.* Quare *ne foetus hic suffocetur & pereat*, *imo* & ne caput foetui *viventi avellatur*, mulier *in convenientem situm resupinanda*, (vid. §. XIV.) atque altera manu mox in vaginam superius inserta, *mentum una cum maxilla superiori, ut modo diximus, comprehendendum, altera manu regioni pubis imposita, caput diligenter intestinum rectum versus deprimendum*, attracto simul leniter infante ab adstante muliere, donec tandem prodeat: id quod vero plerumque, quia ossa pubis valde resistunt, non nisi admodum difficulter succedit, atque *Chirurgo utplurimum multum laboris ac negotii facessit*, & tamen foetus raro sic vivus extrahitur. Facilius autem negotium hoc procedere docuit Suecus Hornius (*b*), quando *adstans hunc foetum pedibus comprehendit*, eos una cum foetu sursum attollit, & simul leniter trahit, dum Chirurgus vel praedicto modo agit; vel sinistra manu, occipiti subjecta, os coccygis probe reprimat, dextra vero praedicta ratione faciem; ita primo cervix & occiput, atque ultimo facies prodibit, sic ut mentum foetus ab *ossibus pubis matris*, *eo* fere *modo subducatur & evolvatur*, *quemadmodum uncus* ita haerens extorqueri potest. *Quandoque autem fit*, *observante eodem* Hornio (*c*), *ut dum foetum supinum in situm pronum invertere volumus*, *caput tamen non simul vertatur*; *sed collum intorqueatur*, atque educto foetu ad collum usque is aeque mento *post ossa pubis instar unci haereat*, ac si *non fuisset conversus.* Quod si contingit, vel eadem ratione, ut modo diximus, vel & *manibus* prudenter & *quidem mature interjectis*, *succurrendum* est. *Si ejusmodi foetus jam mortuus esset*, *simili modo educi*, sed majori vi prehendi & evelli potest.

XIX.

Alia adbuc praecepta ex primariis.

Subsistere hic atque non plura, quam, quae nunc proposui *de artificiis obstetricandi proferre primum in animo mihi erat*, quia, qui haec novit, haud adeo difficulter prudentia adhibita, & in ceteris casibus succurrere valebit, eosque qui plura forte hac de re scire cupiunt, ad Scriptores supra laudatos ablegare volui. *Verum ut nobilis haecce Chirurgiae pars paullo perfectior hic habeatur*, *nonnulla adhuc* in tironum gratiam, *qui forte multos libros sibi comparare* aut

(*a*) Lib. de arte obstetric. p. 114. & p. 283. (*b*) Lib. de arte obstetric. obs. 26. p. 288.
(*c*) Ibid. pag. 289. & in obs. 21.

aut legere nequeunt, praecepta circa hoc negotium hic addam, quae ex primariis mihi eſſe videntur; ut 1) quando *integris adhuc membranis*, oreque uteri ſatis aperto, *pars alia, quam caput, tactu* cognoſcatur, ut pes, manus, cubitus, axilla, genu, funiculus umbilicalis &c. *membranae unguibus aut ferramento diſrumpendae* (*a*), id quod tunc tuto fieri poteſt, *pedes inveſtigandi*, eiſque *foetus ejiciendus.* 2) *Si caput non rite diſpoſitum eſſe ſentit*, protinus quoque pedibus educendus. 3) *Ubi aquae nimis cito rumpuntur*, & antequam Obſtetricans adſit, *explorandum, an pars quaedam* foetus *percipi queat.* Si nulla, exſpectandum, donec aliqua ſe tactui manifeſtet. *Quare ſi caput adeſſe cognoſcimus rite diſpoſitum*, partus tandem plerumque, ſi quae vires parturientis ſuſtinent, dantur, fauſtus ſubſequitur; *ſed ſi alia pars, mox pedes quaerendi.* 4) *Quando foetus principio partus mento ac facie exitum moliri percipitur*, atque fronte oſſibus pubis inſiſtit, qui ſitus ſatis quoque difficilis eſt, tunc, parturiente prius ſupina rite collocata, (§. XIV.) *facies manu dextra, ita, ut index & medius digitus ſic maxillae ſuperiori adhibeantur*, ut naſus foetus ſit in medio, *inteſtinum rectum* verſus deprimatur; ſiniſtra vero manu extus pubi ac capiti foetus impoſita, caput hujus deorſum, infra oſſa pubis, atque ſic in vaginam & naturalem viam compellatur, id quod etiam, & ſubinde adhuc facilius fieri poteſt, *ſi manu ſiniſtra in vaginam demiſſa, os coccygis gnaviter reprimatur*, dextra vero, ut modo dictum eſt, *facies foetus deprimatur. Quae autem* mutatio *ſi brevi obtineri nequit*, aut etiam moleſto hoc labore ſuperſedere velimus, ne foetus emoriatur, *mox ſub ventre foetus manu ad pedes eſt progrediendum*, iiſque foetus, repreſſo ſimul altera manu capite infantis, emoliendus: atque *ſic etiam in aliis caſibus, ubi aquis ruptis, caput a latere vel alias non ſatis bene diſpoſitum eſſe intelligitur, eſt agendum*, idque inprimis ſub ingruentibus doloribus; ubi res, auxiliante natura, optime plerumque ſuccedit. 5) *Si collo vel humero venit, & caput ad latus inclinatum*, ſicut forte in fig. 8. Tab. XXXIII. principio humerus ſubinde reprimi & caput adduci poteſt, muliere rite reſupinata; alias, ſi *hoc non brevi ſuccedit*, mox, (quod praeſtare exiſtimo), *pedes quaerendi.* 6) *Si foetus capite prono ſimul cum alterutro brachio in vaginam intrat*, a Chirurgo altera manus ſub facie foetus ita in vaginam demittatur; ut ſuper os foetus ad maxillam uſque inferiorem progrediatur, ſicque haec comprehendatur, altera manu infantis humerus arripiatur, atque ſic ambabus manibus deorſum trahatur, ita poſtea reliquum ſaepe ſequitur (*b*). 7) *Si utraque manus cum capite vaginam intrare nititur*, pedibus extrahendus. 8.) *In quovis ſitu tranſverſo foetus pedibus producendus.* 9) *Funiculo umbilicali cum capite prolapſo*, ille cito, muliere ſupina reclinata, poſt caput repellendus, alias brevi foetus, ut jam dictum eſt, perit. Si vero hic ſive in hoc, ſive in alio ſitu intus contineri nequeat, ſed ſemper rurſus, ut ſaepe contingit, prolaberetur, oportet foetum, ne moriatur, *protinus pedibus*

(*a*) In Argentoratenſi quadam Diſſertatione aliiſque ſcriptis, ſuſtinetur, aquas ſive membranas nunquam eſſe rumpendas; verum caſus ſubinde occurrunt, & cumprimis modo indicati, ubi hoc tuto fieri licet, imo debet.

(*b*) MOTTIUS quoque exemplum habet foetus, ubi caput cum brachio prodire tentavit; quem foetum etiam hac fere ratione feliciter produxit. obſ. 18.

dibus promere. 10) *Si foetu legitime prodeunte funiculus collo circumductus est, foetus non ita periclitatur, quam in praecedentibus casibus*; attamen simulac hoc a Chirurgo vel Obstetrice observatur, *a collo is*, si fieri potest, *devolvendus*, & postea reliquus foetus uberius educendus. *Sed si hoc,* praesertim ob capitis magnitudinem vel funiculi brevitatem *commode fieri nequeat*, & periculum est, ne hic disrumpatur, aut uterus simul protrahatur, *juxta collum is resecandus*, a collo solvendus & ab adstante tantisper, donec infante nato rite ligari queat, digitis comprimendus. 11) *Si gemelli adsint*, id quod cum ex aliis signis, tum potissimum ex eo cognoscitur, quando altero foetu *nato in secundinas inquirimus & vel adhuc alium foetum*, vel si aquae hujus nondum ruptae sunt, aliquam adhuc magnam quasi vesicam, aqua distentam, in utero tactu percipimus. Quae si cognoscimus, *funiculus prioris infantis mox resecandus*, ac juxta foetus *umbilicum more consueto* ligandus. Postea si alterius foetus membranae jam ruptae sunt, isque capite recta descendit, manibus ejus progressum juvare aliquo modo possumus: verum si matrem ab opere & foetum citius ex carcere liberare volumus, mox pedibus eum extrahere debemus. *Sed si perversum haberet situm*, pedibus sine mora apprehendendus atque extrahendus. *Quodsi vero aquae ejus nondum ruptae essent, non exspectandum, donec hae sponte rumpantur;* quia hoc partum, ut saepe observatum est, cum periculo matris & foetus, diu protrahere posset: nam os uteri se rursus constringeret, foetuique postea non commode succurrere valeremus. Adeoque *praestat tunc membranas ejus mox disrumpere*; id quod eo tempore sine omni damno fieri potest, & matrem saepe hic ut plurimum jam satis languidam, dum uterus adhuc satis patet a foetu pedibus prehensis liberare. 12). Si *funiculus inter femora transiisset*, dum pedibus extrahitur, vel cum periculo rumpi posset, si quis foetum extrahendo pergeret, aut uterus simul extrahi; quare si ad ventrem usque infans protractus est, pes ejus alter reclinandus, & a funiculo hoc liberandus; postea & reliquum foetus excutiatur. 13) *Si funiculus ob tenuitatem* inter foetus extractionem juxta umbilicum ejus abrumperetur, ita ut vix apprehendi digitis & ligari is posset, volsella paullulum educendus ac probe ligandus est, superimpositis spleniis ac fascia idonea. Sed si 14) *tam brevis esset*, ut vasa ejus omnino ligari non possint, ad sanguinis profusionem & mortem foetus avertendum sanguinem cohibentia, ut pulvis, sympatheticus dictus, est inspergendus, supra datis linamentis, spleniis aliquot per gradus sensim amplioribus & fascia probe adstricta, sunt adhibenda, eaque postea non avellenda, sed ut sponte tandem cadant, exspectandum.

X X.

De partubus difficilibus capite aut utero male disposito.

Quando in principio partus, vel saltem mox post effusas aquas, *os uteri adeoque & foetus capitis vertex non directe cum vagina respondere, sed vel ad latus alterutrum, vel retrorsum os sacrum versus vergere, aut ossa pubis petere deprehenditur, periculosissimus fere omnium inde metuendus est partus;* quia hoc plerumque, ut supra jam §. IX. dictum est, *ab utero non directe, sed oblique in ventre*, ob quamcunque caussam hoc factum sit, posito oriri solet: id quod Medicus in principio

principio tactu, cum *ex situ oris uteri ad latus aliquod conversi, tum & ex ipso gravidae ventre*, ubi uterus cum foetu *quam maxime prominere conspicitur vel tangitur, innotescit* (*a*). Tunc enim puerpera, quia partus ita vix naturaliter sine manuum ope succedit, nisi forte haec obliquitas valde sit exigua, *mox supina*, modo §. XIV. proposito, est reclinanda, natibus, ut saepe diximus, pectore magis elevatis, & tentandum, *an altera manu in vaginam inserta os uteri & simul sic caput in rectum situm converti queat;* id quod tanto melius aut saltem tunc bene succedit, si, *dum e. gr. foetus caput ad dextrum os ischii inclinet*, adeoque uterus cum natibus & pedibus in sinistro hypochondrio percipiatur, *altera manu in vagina os uteri & caput foetus, sub singulis partus doloribus, ab ischio dextro versus sinistrum, uterus vero cum reliquo foetu, vel altera Chirurgi manu, vel ab adstante* prudenti extus in latere abdominis blande e sinistro hypochondrio dextrum versus compellatur; ita saepe fit, ut caput tandem, modo tamen citius, modo tardius, recta in vaginam intret, & partus legitime succedat. *Sin vero contra os uteri & caput foetus os ischii sinistrum respiciant*, manibus contrariae instituendae sunt actiones: atque ex his etiam judicari poterit, quid faciendum, *si os uteri vel vertex foetus ad os sacrum*, ut saepissime fit, *vel ad os pubis sit conversum.* Nam si prius, os uteri, si fieri potest, ab osse sacro altera manu removendum, *altera venter supra ossa pubis propendens externe repellendus*, donec *vaginae directe insistat*; postea foetus ulterior, ut alias fieri solet, (§. VIII.) descensus promovendus. De omnibus vero his casibus probe notandum, *quod si brevi haec conversio uteri & foetus fieri non possit*, aut foetus jam paullo diutius in hoc situ haeserit, *ne aut foetus aut forte etiam mater pereat, praesertim si simul sanguinis ex utero profusio, nervorum distentiones, aut animi defectiones* supervenient, *pedes sint quaerendi*, iisque, ut saepe dictum est, foetus extrahendus, quem modum etiam praecedentibus tanquam faciliorem & promtiorem plerumque praefero, aliisque praeferendum commendo.

X X I.

Denique unus ex difficillimis casibus hodie merito agnoscitur, *si foetus caput aliquando tam profunde in vaginam descendit, ut etiam extus conspici queat; attamen ibi haereat & uberius egredi imo & manibus vix & ne vix quidem commoveri, multo minus educi possit.* Haec enim positura in principio, ut modo praecedens, *sub specie boni & naturalis situs* etiam quam cautissimos plerumque *fallit*, ut supra jam §. IX. dictum est, & tamen tandem, praesertim quia foetus vivat an mortuus sit, certe hic saepe scire non possumus, foetusque & mater facile pereunt, nisi is adhuc vel manibus vel ferramentis in tempore educatur. *Pro caussa hujus partus difficillimi plerumque caput nimis magnum* accusatur: quod tamen, quia jam angustissimum os uteri tunc transiit, caussa vera ut plurimum non est; sed potius *os uteri* vel caput & *humeri foetus*

De partu difficillimo & periculosissimo.

(*a*) Conf. hac de re uberius DEVENTER. qui post SIEGEMUNDAM Obstetricem Brandeburgicam hos perversos uteri situs primus optime extricavit; itemque HOORNIUS, Suecus, qui quoque bene hoc de negotio disseruit. Lib. cit. p. 76. & seq. Conf. & MULLERI Diss. de uteri situ obliquo, Argentorati 1731. 4.

tus male dispositi: *quorum alter ossibus pubis*, alter *spinae dorsi*, praesertim intus nimis prominenti *insistit*, ut Hornius recte notavit: dum plerumque in hoc situ etiam *auris altera sursum, altera deorsum respicit.* Quoniam vero humeri in hoc situ ab ossibus pelvis retinentur, atque vix aut profecto non *nisi difficillime, aut sponte, aut manibus Obstetricantis removeri queunt, duplex tamen adhuc via tentari potest*, imo debet: & quidem 1) indicibus vel etiam duobus anterioribus utriusque manus digitis caput, *praesertim sub ingruentibus partus doloribus, a pubis ossibus deorsum & retrorsum intestinum rectum versus sensim depellendum*, ut sic, quantum fieri possit, ad hoc intestinum & os coccygis descendat. Postquam hoc aliquoties factum est, omnibus quatuor utriusque manus digitis capiti circumjectis descendendum, & *vulvae labra iis pedetentim diducenda, ac simul tandem infra caput foetus vi reclinanda, ut hac ratione caput ex vinculis suis aliquo modo liberetur*: donec manus post aures vel post occiput applicari eisque caput ejici possit, *id quod saepe, ut* Hoornii *observationes testantur, satis bene successit* (*a*). Interdum vero hoc non succedit, sed *requiritur simul, ut brachium, praesertim inferius, quaeratur*, hoc deinde educatur atque hujus simul ope foetus ab ossibus pubis liberetur ac producatur (*b*). 2) *Altera via est*, ut postquam digitis, sicut modo dictum est, *caput, quantum fieri potuit, deorsum intestinum rectum versus pressum est, manus sinistra, pollice excepto, oleo inungatur*, & sub capite *in vaginam eousque demittatur, donec extrema digitorum* caput ita *amplexa sint*, ut hoc *tanquam globum fere contineant.* Postea digitis dextrae manus a parte superiore, sub pubis ossibus caput comprehendendum, & si dolores deficiant, *jubendum, ut omni, qua potest, vi parturiens premat, quo foetum promoveat*, eodemque tempore Medicus manibus suis utrinque caput trahit, ac simul labia pudendorum ac perinaeum *post caput foetus a parte inferiore* repellere studet: *id quod saepe satis feliciter, teste* Hoornio, pag. 150. & Obs. 28. p. 298. peragi potest. *Capite educto, foetus circa collum altera manu comprehenditur, & caput oblique, ac vacillando quasi, sursum trahitur*; altera vero manu sub collo in uterum demissa, *vicinum brachium quaerit*, apprehendit, educit ac simul oblique trahendo foetum sic vertit, ut ventri incumbat: quo facto, nullo fere postea negotio extrahitur, imo fere sponte prosilit. *Quando vero omnibus hisce artificiis caput protrahi non possit*, quemadmodum quandoque incidere solet, sicut non solum usus frequens, sed & expertissimorum Obstetricantium Mauricaei, Deventeri, Hoornii, Mottii, Chapmanni aliorumque exempla docent, vel *sectione caesarea* & matrem & foetum servandi gratia est exscindendus; vel si hanc admittere nolit, & *matris sensim* vires imminuantur, aut nervorum distentiones, *aut sanguinis profusiones largiores superveniant*, eique vitae *certissimum periculum immineat*, ut haec tamen conservetur, nullum aliud tunc, quicquid nonnulli, acsi omnes foetus male sitos sine ferramentis educere possent, gloriantur (*c*), nisi extremum remedium superest, nimirum *ut foetus*,

(*a*) Conf. Hornii Observat. 27. 28. 29. & 30.
(*b*) Quemadmodum Hoornius pag. 148. Lib. de arte obstetr. idem docet.
(*c*) Vid. Cap. 53. §. VII. not. (*b*)

tus, licet forte vivus adhuc ſit, tanquam mortuus, neceſſaria immiſericordia ferramentis educatur: quia alias & illi moriendum eſſet. Hoc autem hactenus factum eſt 1.) vel *unco* Tab. XXXIII. fig. 17. & 18. aliove ſimili qui dextra capitis loco cuidam, ubi hoc commodiſſime fieri potuit, cavendo ne mater eo laedatur, directione manus ſiniſtrae infixus eoque primo caput hoc incuneatum & poſtea totus foetus ejectus eſt. Vel ſi hic modus, forte ob capitis amplitudinem aliamve cauſſam ſuccedere noluit, 2.) *aperto capite* juxta hiatus cranii, ſcalpello aut forfice, *& cerebro digitis aut & cochleari extracto:* id quod poſtea collapſum facilius vel ſolis quandoque manibus, *vel forcipe calcularia*, vel unco, vel ut DEVENTERUS ſuadet (*a*), faſcia latiori ſi fieri poteſt, poſt *caput injecta probeque contorta, prehenditur & educitur*, eumque etiam modum ſubinde ſuccedere cranio non aperto & cerebro non extracto, aſſeverat. *Sin vero minus adhuc ſuccedat, cerebro quamvis exemto*, ut quandoque obſervatum eſt, humeri ab oſſibus pubis manu liberandi ſunt, foetuſque iis protrahendus. Unci loco HOORNIUS *in caſu neceſſitatis, tantum clavum magnum*, paulo in unci formam *incurvatum, cui laqueus*, ut fortius *trahi queat, junctus* eſt, commendat; vel 3.) peculiari machina tractoria MAURICAEI, cujus figura apud ipſum videri poteſt, ſub nomine *ductoris capitis* ſive Gallice, *Tire-tête:* quae tamen uncis minus & DEVENTRIO & HOORNIO & mihi commoda videtur. Idemque fere & in aliis caſibus, ubi manibus foetus educi nequit, & cumprimis *etiam in quibuſdam monſtris; duplici v. gr. capite* vel *hydrocephalo praeditis, obſervandum eſt, ſi mater vitae periculum* incurrit (*b*).

XXII.

Sed cum omnes hi modi magis matrem quam foetum ſervandi gratia, quemadmodum *ſectio caeſarea* magis pro foetu, quam matre, ſervando, inventi ſint, atque foetibus mortuis capite inclavatis ſatis ſint idonei; tamen quia foetus, ſi vivus adhuc eſt, vel ſaltem mors ejus nondum certa (*c*), omnibus fere hiſce curandi viis §. XXI. interficitur, magnam prudentiores ex recentioribus Medicis ac Chirurgis dederunt operam, ut ferramentum & modum excogitarent, quibus ejuſmodi in caſibus & foetui & matri ſimul vitam ſervarent, atque etiam foetum, ſi fieri poſſit, vivum e matre educerent. Inter omnes vero PALFINUS, ut §. X. jam dixi, primus, quantum novi, *uncos amplos obtuſos* hunc in finem invenit, quos ego primus delineatos publici feci juris, vid. Tab. XXXIII. fig. 16. quorum nunc unius ope caput ejuſmodi foetus fixum & immobile, nunc duorum utrinque adhibitorum ſine eorundem laceratione aut vulneratione ſubinde educere potuit. Attamen, quia uſu didici, rem hanc iis, praeſertim ubi foetus caput paullo arctius haeret, non facile, imo haud raro prorſus expediri non potuiſſe, quia caput incunea-

De uſu forcipum Anglicanarum.

(*a*) In arte Obſtetric. pag. 272. & ſeq.
(*b*) Conf. MAURICEAU Lib. II. Cap. 29. LA MOTTE Lib. IV. Cap. 14. p. 669.
(*c*) Difficillime foetum in utero mortuum, praeſertim qui in hoc ſitu eſt, cognoſci poſſe omnes rei obſtetriciae Scriptores peritiſſimi uno ore fatentur. Inter cetera tamen *cuticulae ſpontaneus a cute receſſus* (non unguibus aut alia vi abraſae) aut ſummus tandem cadaveroſus foetor ejus ſigna ſunt certiſſima.

cuneatum & valde lubricum iis non ſatis firmiter comprehendi potuit, ſed ob nexum horum uncorum deficientem hi nimis facile, dum trahere volui, illud reliquerunt ſive inde receſſerunt, hinc jam dudum agnovi ipſos emendatione adhuc indigere, ut in perfectiorem ſtatum perveniant, & quidem, ut dudum & in Scholis & in Inſtit. Chirurg. meis indicavi, ut ambo per cardinem quendam vel alia ratione forte per ligamentum jungerentur, quo ſic utrinque caput melius hoc ferramento prehendi ac retineri poſſit, ne tam facile elaberetur hoc meum conſilium multis non diſplicuiſſe cognovi, dum varii hinc inde duos ejuſmodi uncos obtuſos ope cardinis in forma forcipis vel & ope vinculorum aut ligamentorum combinarunt, quibus poſtea varii non ſolum foetus mortuos, capite firmiter pelvi impactos, ſed ipſos etiam vivos eduxerunt, quemadmodum CHAPMANNUS, GIFFARDUS, BOEHMERUS in ſcriptis ſuis de arte obſtetricandi, itemque Acta Edinburgenſia Vol. III. Obſ. XX. teſtantur (*a*), & diverſum a CHAPMANNI BOEHMERI & mea Tab. XXXIX exhibita figura delinearunt. Interea tamen *ubi foetus ejuſmodi certe mortuus in utero* cognoſcitur, *uncos* meos vulgares fig. 16. & 17. forcipibus, quas *Anglicanas* vulgo appellant, praefero, quoniam hae valde inſignem obtinent magnitudinem, ita ut non ſolum parturienti miſerae, verum etiam adſtantibus magnum terrorem & horrorem incutiant. Cum e contrario tam parvi mihi ſint ejuſmodi unci, ut facile ita occultari poſſint, ne ab ullo facile in uſu conſpiciantur, atque ſic his foetus ejuſmodi eduxi, ubi vix aliquis vidit, quod unco uſus fuerim, aut hi foetus unco protracti ſint, ſed me ipſos *ſolis manibus* eduxiſſe crediderint: atque hac in re etiam CHAPMANNUS, infenſus alias uncorum vulgarium hoſtis pro foetibus mortuis educendis uncis vulgaribus, prae forcipibus uti ſuadet, quia his ſaepiſſime breviſſimo tempore foetus ejuſmodi extrahi poſſunt. Interea nuper demum a. 1747. novembri in caſu capitis inclavati in puerpera primipera, 40. circiter annos nata, quae jam per triduum ſaeviſſimis partus doloribus quaſi confecta erat, forcipe Anglicana uti volui; verum tanta aderat partim natura, partim ex tumore genitalium inter pariendum orto vaginae anguſtia, ut vix duos digitos commode, multo minus forcipem hanc ingentem, cujus quaelibet maxilla tres digitos lata eſt, immittere potuerim, ſic ut tandem matrem ſervandi cauſſa ad uncos uſitatos confugere coactus fuerim. Quo id tantum oſtendere volui, neque hos forcipes ea adhuc eſſe inſtrumenta, quibus ejuſmodi foetus omnes, quovis in caſu ut nonnulli perhibuerunt, integri, certe ac tuto educi poſſunt.

CAPUT

(*a*) Quae in his Actis Tab. V. fig. 4. a BUTTERO Chirurgo Edinburgenſi, delineatur ac deſcribitur, Chirurgo obſtetricanti Pariſino, cui nomen DUSE', autori adſcribitur.

CAPUT CLIII.

Qua ratione partus emortuus ex utero excutiatur.

I.

Quandoquidem, *intus emortuo partu*, *praesertim si minus* naturalis ejusdem *positura* fuerit, insignem *pariendi difficultatem* mulieres sentiunt, etiam atque etiam necessaria esse *ipsarum per manus curatio consuevit.* Neque vero propter unas rationes incidere, partu emortuo, tametsi naturaliter idem compositus sit, pariendi difficultas ista solet; dum *partim inde provenit*, *quia*, *propter matris debilitatem*, vel *deficientem infantis commotionem*, *aut nullos omnino*, aut saltem perexiguos *partus dolores*, *qui tamen ad foetum edendum adeo sunt necessarii mulieres sentiunt*; partim etiam, quia *nisus iste infantis mortui*, quo, tanquam stimulo mirifice alias naturalis promoveri partus solet, *deficit*; partim & denique quia infantes nonnunquam *propterea in utero decedunt*, quod justo tempore in lucem prodire *propter pravum situm*, *aut nimiam capitis magnitudinem* aliamve malam conformationem, aut *vulvae & cumprimis ossium pubis*, qualia exempla jam praecedenti Capite indicavi, angustiam haud valuerint. *Oportet autem hic ante omnia*, *& quam fieri potest*, *diligentissime*, *verene jam mortuus*, *an vivus adhuc infans sit*, *explorare*, *ne vivum adhuc infantem temere* ac praemature in partu difficili *ferramentis aggrediamur*, eumque sic vel interficiamus vel saltem graviter laedamus ac laceremus (*a*). Atque id ipsum magis etiam ideo, *quia maximam partem incerta sunt atque fallacia*, *quae proponi communiter solent*, *dijudicationis hujus in utero indicia*: praesertim si *vel in axillam*, vel humerum, *vel in clunes*, *vel in dorsum*, *vel & in alterutrum capitis latus conversus esse infans deprehenditur*; siquidem his in partibus vel *nulla omnino*, *vel saltem perobscura & incerta vitae foetus in utero signa* sese ostendunt; ita, *ut facile mortuum existimemus*, *qui tamen adhuc vivit*, licet saepe valde jam a partu & compressione diuturniori sit debilis.

Saepe partus emortui educendi.

II.

Scilicet, (*ut ex hisce signis praecipua tantum commemorem*) emortui esse in utero infantes communiter censentur, 1) si mulieres ex partu laborantes per aliquod tempus duos minimum aut tres dies, *nullam amplius omnino foetus jam tum maturi commotionem*, sed *gravem potius ac molestam* in ventre molem quandam persentiscunt, quae in eam partem, in quam ipsae sese convertunt, prolabitur: deinde 2) si *crebri horrores eum animi deliquiis atque desidendi stimulo* sive tenesmo frequenti mulierem praegnantem exercent; item 3) *si spiritus ex ore emissus graviter olet*; vel & 4) ubi *pessimi & cadaveri* similis *odoris materia*

Signa partus emortui.

(*a*) Ejusmodi exemplum recenset MAURICEAU Obs. 584. aliique plura alia.

teria ex utero profluit; 5) *venter frigidus percipitur.* Similiter 6) VIARDELIO (*a*) & GOUEYO (*b*) opinantibus, indubium partus emortui indicium habetur, *si meconium sive nigrum illud infantum recens natorum stercus* ex vulva parturientis effluit. At enim *vero contraria nonnunquam ratione rem sese habere*, jam *dudum variis exemplis* ipse *rerum usus me edocuit*, aliique idem jam saepius observarunt (*c*). Ut ne quid enim hic dissimulem, fateri omnino cogor, *memet ipsum olim*, hoc atque aliis *signis aliquando inductum*, *infantem aliquem pro emortuo habuisse*, atque *proinde velut emortuum eduxisse; quem tamen vivum postea adhuc* extitisse cognoscebam. *Certa igitur magis atque manifesta* propemodum partus emortui *signa*, una cum recensitis prioribus, meo quidem judicio, sunt: (α) *si aut funiculus umbilicalis*, *aut secundae e vulva propendent atque frigent*, nullusque arteriarum pulsus in illo, praesertim juxta umbilicum amplius persentiscitur. Similiter (β) ubi vel *in brachio*, *vel in pede aliquo propendente*, nullus pulsus, calor aut digitorum motus amplius, sed frigus potius cum livore vel nigredine persentiscitur; praecipue *si cuticula vel sponte*, *vel per admotos huic parti digitos statim* ac facile *a cute reliqua resolvitur*, & cumprimis etiam si *cadaveris foetorem* exhalat. Denique (γ) in infantibus in caput conversis adeoque naturaliter compositis haud prorsus improbabile mortis signum est, sicubi ista capitis pars, in qua cranii ossa adhuc deficiunt, (Medici *bregma* seu *fonticulum* aut & *fontem pulsatilem* dicunt) *insigniter depressa & flaccida est*, ut ossa cranii vicina, quasi acuta, laxa ac mobilia deprehenduntur, locusque hic *nullum arteriarum pulsum amplius exhibet*; nam si adhuc vivunt, haec pars dura ac tensa plerumque & aliquo modo prominens percipitur, & quidem saepe cum pulsu arteriarum. Sed cavendum tamen hic est, *ne statim pro emortuis habeamus illos infantes*, *in quibus nullum arteriarum in capite pulsum persentiscimus*, praesertim, si cuticula nondum a cute recedit. Nonnunquam enim, praesertim si debiles admodum sunt infantes, ita quoque debilis esse *arteriarum pulsus solet*, *ut percipi haud quaquam ab admotis* digitis valeat. Certius vero signum est, *si cuticula a cute cranii* sponte recedit (*d*). *Si autem vere mortuus infans est; humoresque* qui naturaliter foetum ambiunt, jam *tum ex utero profluxerunt*, citissimum *parturientibus ferendum est auxilium;* ne scilicet ab infantis emortui putrefactione, quae opinione citius fieri tunc saepe solet, gravissimas noxas, febres pessimas, praecordiorum anxietates, atque ipsum mortis periculum ipsae experiantur. *Quodsi autem citra partus dolores adeoque ante legitimum partus tempus*, *infans aliquis in utero emoritur*, quod a motu sensim sensimque amisso, & tumore ventris collapso patet, *neque amnii liquor effluit;* tum, experientia quidem teste, nihil impedit, quo minus *infans per aliquot septimanas*, *imo menses*, *intus in utero permanere absque* *putre-*

(*a*) In Libro Observationes tradens *de arte obstetricia.* Lib. II. Cap. 4. & 11.

(*b*) In Libro *de vera Chirurgia* (*Chirurgie véritable*) pag. 428. quanquam ibi Observationem aliquam contrarium evincens simul proponat.

(*c*) Ut videri potest apud MAURICAEUM, in Observ. VOELTERUM Lib. cit. &c. aliosque.

(*d*) De signis foetus mortui peculiaris prodiit Dissertatio Lug. Bat. 1745. Autore PASQUAY, Froncofurtensi.

putrefactione aut corruptione poſſit; quemadmodum aliquot ejuſmodi exempla novi (*a*): adeoque praeſertim ſi mulieres ejuſmodi ceterum bene ſeſe habent, *tunc ſatius* eſſe exiſtimo, nihil neque medicamentis neque ferramentis moliri, ſed potius, *donec ipſa natura tandem partus dolores concitet, foetumque emortuum propellat*, exſpectare, quam violenter ipſum ejicere.

III.

Si vero ſub ipſis partus doloribus ac laboribus infans emoriatur, nec tamen minus decenter, ſed naturaliter compoſitus eſſe deprehendatur; non ſtatim, quamdiu ſcilicet de morte non ſatis certi ſumus, *unci aut alia* ejuſmodi foetum laedentia *admovenda ſunt inſtrumenta*; imo quia mulieres noſtrae etiam manus Chirurgi non mox admittere volunt, *medicamenta roborantia* partumque non minus, quam partus dolores concitantia parturientibus praebenda; haud prorſus interim neglectis, praeſertim apud debiliores mulieres, *clyſteribus* valentioribus: ſiquidem ipſa cum ad excitandos partus dolores, tum ad expellendum foetum egregie ſaepe faciunt. Sed cautione tamen hic opus eſt, *ne nimis magna copia medicamenta iſtiuſmodi roborantia partumque promoventia adhibeantur*, neve propter nativam eorundem vehementiam & calorem febres acutae aut periculoſa vel prorſus etiam lethifera ſanguinis profluvia concitentur. Itaque ſi parum aut nihil proficere iſtiuſmodi medicamenta ſentiuntur, tunc quamprimum, ne foetus in magnam putredinem abeat, ſtudendum, *ut manuum ope*, quibus ſimul dolores partus concitantur, educatur (*b*). Atque ut feliciter hoc procedat, *mittere ante omnia, ut in vivo foetu, urinam mulier praegnans debet.* Sin mitti naturaliter, propter compreſſum ab infantis capite veſicae collum, ſic ut haud raro contingit, urina nequit, per admotum catheterem aut femininum aut maſculinum, *Tab.* XXVII. *fig.* 1. 2. *ad* 5. illa educenda eſt. Educta urina, *mulier vel in ſella quadam ad id propria* (*Tab.* XXXIII. *fig.* 15.) vel & *ſuper lectulo* tranſverſim, aut menſa capite declivi & natibus elevatis *eum in modum deponatur*, quem ſupra jam tum (*Cap. praeced.* §. VIII. & XIV.) *propoſuimus.* Tum Chirurgus alterutra, vel ſi fieri poteſt, utraque manu adhibita, quemadmodum Capite praecedenti dictum eſt, *infantis caput, quomodocunque id apte fieri poteſt, prehendere, eundemque paullatim extrahere annitatur; aut* ſi hoc non ſuccedat, *pedes inquirat*, eiſque foetum educat. Praeterea tentari poteſt *modus ille faſciam paullo ampliorem* capiti injiciendi, quam ex Deventeri conſilio Capite praecedenti §. XXI laudavi. Si neque tunc quidem negotium ſuccedit, uncos Palfini fig. 16. aut *forcipes Anglicanas* Tab. XXXIX experiri poſſumus; quae vero tunc prius in cardine ſunt disjungendae, & altera pars ſive maxilla in alterutro capitis latere, altera in

Quid fieri debeat, ſi naturaliter compoſitus eſt infans.

(*a*) Memini me ejusmodi exemplum vidiſſe, *ubi mulier per duos integros menſes, foetum mortuum & quidem ſine omni incommodo geſtavit*, donec tandem partus dolores ſponte acceſſerint, & facili negotio foetum mortuum expulerint. Exempla alia apud plures Autores reperiuntur.

(*b*) *Haec operatio una ex antiquiſſimis jam eſt*, uti videre eſt in Hippocratis Lib. de morb. mulier. & ſpeciatim ex peculiari Libello de foetus extractione. Conf. etiam Fontani Libellus de foetus extractione per uncum, quamvis de foetus vivi male ſiti extractione Veteres nihil praeceperint.

in altero caute adhibenda eis caput prudenter prehendendum, atque deinceps extrahendum. Sed si forte nec his res expediri potest, ut mihi nuper contigit, (vid. Cap. CLII. §. 22) necessarium utique est, *idoneos quosdam uncos undique laeves hanc in rem adhibere;* qualis inter alios multos, quos Autores delinearunt, ei esse possunt, quos Tab. XXXIII. fig. 17. & 18. imo etiam 21. *qui duplici rostro instructus est*, exhibuimus: qui quam prudentissime infantis capiti idoneo loco, ut inferiori cranio vel orbitae, auri, ori, interdum etiam fronti vel occipiti sunt infigendi, iisque foetus deorsum trahendo caute protrahi; vel si hi aliive similes deficiant, more Horniano, *clavo magno, in unci similitudinem inflexo* (*a*). Celsus, *qui profecto expertus in hac curatione* mihi fuisse videtur, *sapientissime suadet*, ne *quolibet tempore* foetus trahatur. Nam si compresso vulvae ore, ait, id tentatum est (*b*), non emittente eo, infans abrumpitur & unci acumen in ipsum os vulvae delabitur, unde ingens periculum mortis sequeretur. Igitur compressa vulva (*hoc est constricta matrice, sive doloribus cessantibus*), conquiescere; hiante vero, *hoc est, doloribus praesentibus*) leniter trahere oportet. Trahere *autem dextra manus uncum, sinistra intus posita infantem ipsum, simulque dirigere uncum debet.* Hactenus Celsus. Quodsi autem forte infantis *caput usque adeo magnum existit vel tam oblique positum*, sic ut traduci per vaginam uteri aut integrum haud quaquam valeat, quemadmodum haud raro contingit, aut metuendum sit ne nimis vehementi tractione urethra laedatur, aut perinaeum rumpatur, *aperiri juxta fonticulum* vel *alium, qui se offert, capitis locum, vel digiti, vel & scalpelli*, aut *forficis acutae* adminiculo idem oportet, *extractoque per immissos digitos* aut cochleare *cerebro*, ita deinde comprimi, ut promtius & securius educi, atque commodius secundum hactenus & Capite praecedente propositas rationes vel una vel utraque manu valeat (*c*). Mauricaeus, celeberrimus & versatissimus ille in arte obstetricia Magister, *peculiare quoddam instrumenti genus*, tam pro capite aperiendo, quam pro eo prehendendo, quod capitis ductorem, Gallice *Tire-tête* appellat, & in ejus Libro de arte obstetricia videri potest, hunc in usum proponit, quod inciso *juxta fonticulum per scalpellum anceps vel aliud vulgare*, capite, feliciter identidem a semetipso in *ejusmodi casibus adhibitum* esse memorat, illudque vehementer extollit; sed *minus tamen, ut praecedenti Capite jam diximus, necessarium instrumentum illud adeo compositum mihi videtur;* quia, rite confectis iis, quae jam jam praescripta sunt, utplurimum satis promte atque feliciter absque illo, solis scilicet *simplicioribus illis uncis* fig. 17. & 18. *aut sola* etiam quandoque *manu*, aperto prius cranio, cerebroque exemto, aut forcipe calcularia, extrahi foetus emortuus in tali situ potest (*d*).

I V.

(*a*) Vid. Cap. praecedens §. XXI.
(*b*) Lib. VII. cap. 29.
(*c*) In Deischii Diss. de necessaria in partu p. n. instrumentorum applicatione describitur serra D. Friedii qua frustum triangulare e cranio auferri potest, una cum cochleari, quibus cerebrum facilius e capite eximi potest, Argentor. 1740 edita.
(*d*) Idem docet Deventerus & Hoornius Suecus, Lib. de Art. Obstetric.

IV.

Sin minus naturaliter compositus esse foetus emortuus deprehenditur, tum operam dare convenit, ut CELSUS jam dudum docuit (*a*), *ut manu apprehensis pedibus idem convertatur atque extrahatur*, eadem prorsus ratione, quam circa infantes vivos minus naturaliter dispositos Capite praecedenti explicavimus, id quod quandoque haud difficulter perficitur. In quo ipso tamen negotio maxime *adhibenda est cautio*, *praesertim si jam tum a putredine valde corruptus foetus est*, ne qua forte inter extrahendum justo majori celeritate aut violentia adhibita, *caput infantis a reliquo corpore avellatur & in utero relinquatur.* Namque ubi hoc factum est, nec mox educitur, antequam os uteri se claudit, in quam maxime graves noxas, quin & *praesentissimum vitae periculum* mulieres saepe conjiciuntur caputque deinde haud facile extrahi potest: adeoque opera danda, ut mox post foetum extractum quoque educatur.

Si foetus emortuus minus naturaliter est compositus.

V.

Quandoquidem autem, cum propter rotundam figuram, tum & propter mirificam lubricitatem suam non satis commode manu sola prehendi avulsum intusque relictum caput potest, sane haud abs re faciunt, *qui*, *digitis in os hujus capitis*, aut *in foramen magnum ossis occipitis* protinus injectis, protrahere satagunt. Quo equidem adhibito artificio feliciter egomet istiusmodi infantum *capita identidem ex utero satis* facile & *absque instrumentis eduxi. Sin digiti haud sufficiunt*, *linteum aliquot instar fasciae ulnae longitudine & quatuor fere pollicum latitudine*, facta eo ansa & manu in pugnum constricta, *in uterum immittatur*, eaque ansa comprehendatur, ita saepe satis commode hoc educitur. *Alias etiam uncus aliquis*, huic negotio accommodatus, ex modo laudatis fig. 17. in infantis emortui vel os, vel orbitam, vel nares, vel occipitis foramen, vel & in similem partem aliam, quae forte unco occurrit idoneam firmiter infigi potest, submissa prius, ex CELSI *praecepto* §. III. *capiti manu sinistra*, *qua uncus intus etiam dirigitur*, *ne uterus inde violetur*, ac postea paulatim & quam providissime caput relictum ope hujus unci & manus simul extrahere convenit. *Quod si forte nimis magnum est*, id prius altera manu ad os uteri adducendum, (id quod Minister manibus ventri impositis & deorsum versus vulvam prementibus multum promovere potest, sicut CELSUS l. c. jam docuit) *altera* forfice vel scalpello *aperiendum*, *cerebrum ejiciendum*, & postea reliquum manibus aut simul unco quam cautissime educendum. *Forceps magna* pro calculis majoribus e vesica educendis idonea, vel & *anglicana* Tab. XXXIX huic negotio quoque aptae esse possunt. Clarissimus

Si caput, extracto corpore, intus remanet.

(*a*) Lib. VII. Cap. 29. Notare hic lubet plerosque qui de foetus extractione ex utero egerunt ac scripserunt CELSUM non nominasse, qui tamen sane, si non autor est *inversionis & extractionis foetus per pedes*, tamen primus mihi esse videtur, qui utilissimam hanc foetum ex utero extrahendi rationem docuit, citato loco descripsit, atque aliquoties ibidem commendavit; sed quasi recentiorum sit inventum, praesertim cum multi promiscue scribant, ac si veteres omnes, foetum male situm *semper in caput convertendum* esse praeceperint: quod manifesto falsum.

mus AMANDUS, vir in arte obstetricia expertissimus, *ne uncis facile uterus mulieris laedatur*, *peculiarem quendam sacculum in forma retis fabrefactum*, *hanc in rem* commendat, quo caput comprehendit, *ope funiculorum* illum claudit, sic ut caput intus comprehendatur, ac deinde illud post injectum sacculum absque periculo extrahit (*a*): *qui vero admodum difficulter capiti injicitur, praedictique modi profecto facilius* expediri possunt.

VI.

Si brachium ex utero propendet.

Nonnunquam infantes, in ipso partu intermorientes, ita insigniter *brachium ex mulieris pudendis protendunt*, ut, propter haerescentem in angustiis illis humerum adeoque *nec brachium in uterum reponi illud haud quaquam valeat*, imo nec debeat, praesertim si jam diu ita haesit. Quod ubi fit, manifestumque mortis indicium (§. I. & II. adest, *brachium scilicet lividum vel nigrum ac frigidum*, *pulsus in arteria carpi absentia*, *nullus amplius motus in hujus brachii digitis*, & *recessus cuticulae a cute*, *foetor que cadaverosus*, tentandum prius est, an, femina prius reclinata & in convenientem situm disposita, *manui Chirurgi juxta brachium foetus accessus adhuc detur in uterum parturientis*, & *ad pedes foetus*. Quod si fieri potest, quemadmodum revera saepe fit, praesertim si partus nondum diu duravit, & non nimis incuneatum brachium est, *pedes infantis sine mora sunt quaerendi*, eisque ipse infans praedicta superius ratione, sicuti vivus, extrahendus. *Sed si vel propter nimis tumidum brachium, vel propter uterum nimis constrictum manus Chirurgi in uterum demitti* satis *nequeat*, vel *extorqueri ex scapulae articulo*, vel quam cautissime *rescindi brachium juxta humerum oportebit*. Longe vero optimum hic est, quam diligentissime brachium prius extendere atque in *unum sensum diu contorquere*, *quam scalpellum admovetur*. Sic enim, partim extensis, partim disruptis ligamentis, accuratius, facilius & securius exscindi ex humero brachium poterit. Ne autem ipsa forte *simul parturiens graviter scalpello attingatur*, *scalpellum quoddam capitatum* seu sphaerula circa apicem munitum, quale Tab. V. fig. 4. & 5. exhibetur, hic quondam aliquoties feliciter adhibere solitus sum. *Rescisso brachio, experiri convenit*, *an nunc manu pedes* reperiri, eisque comprehensis extrahi foetus possit: quod tunc, si fieri potest, perficiendum.

VII.

De ferramentorum usu & praesertim meorum.

Sed quandoque, *vel propter firmius in uteri collo haerescentem humerum*, *vel foetum transversum* & uterum vehementissime constrictum, qui foetum quasi in globum vehementer constringit, & tam arcte comprehendit, ut manibus dirigi nequeat, magnosque cruciatus, quos manus tunc immittenda ejusmodi in casu parturienti saepe creat, ita ut iis sustinendis vix aut prorsus non pares sint, imo periculum sit, *ne uterus adhibita* nimis magna *vi rumpatur*, atque

(*a*) *Nouvelles Observations sur la pratique des Accouchemens*, *pag.* 241. & GARENGEOT *Traité des Instrumens*, edit. II. pag. 341.

atque mulier ita interficiatur (*a*), vix ac ne vix quidem eam tam alte, quam pro pedibus quaerendis saepe opus est, inserere licet. Igitur tunc, ex CELSI jam dato consilio, consultius esse puto, *pectus atque abdomen infantis, vel digito, vel forfice acuto, vel unco* Tab. XXXIII. fig. 17 & 18. *adhibito, provide* ne matrem laedamus, *aperire* (*b*) extractisque manu sensim visceribus *atque intestinis* ejus, *vel & costis nonnullis, videndum*, an corpore hunc *in modum extenuato, propiusque ad collum uteri accedentibus clunibus, pedes reperiri, iisque* repertis sic tandem protrahere foetum liceat; id quod fere semper, quoties hoc tentavi, feliciter mihi successit. *Si qua autem forte*, quemadmodum subinde accidere propter nimis coarctatum & constrictum uterum consuevit, *pedes nondum apprehendi queunt*, tum clunes protinus a subjecta manu comprehendi, supraque in eosdem immisso unco protrahi saepe possunt: Namque tum pectus atque caput sua velut sponte insequuntur; sed ita tamen, ut, ne quid dissimulem, aliquae prius haud raro partes a reliquo corpore avulsae sint (*c*). *Ne vero, dum hoc agitur, graviter hic uterus ab unco afficiatur*, singularis in eo moderando adhibenda est prudentia, atque simul quam maxime necessarium mihi visum est, *manubrium ejus ita sulcare*, ut solius tactus beneficio, dijudicare semper valeam, quomodo dirigi instrumentum debeat, *ut pars ejusdem acuminata nunquam versus uterum, sed ad foetum semper spectet* (*vid. Tab.* XXXIII. *fig.* 19 litt. a a a a), id quod in manubriis sine ejusmodi notis observari rite non potest; *unde factum est, ut multi saepe uterum & vesicam misere laceraverint.* Hac autem simul *adhibita cautione quamplurimos infantes mortuos feliciter egomet hac ratione ex utero eduxi, mulieresque sine omni relicta noxa*

(*a*) *Uterum disrumpi posse in partu*, non solum ipse exemplum vidi & olim in Dissertatione quadam descripsi; sed & plura exempla apud Autores & in peculiaribus Dissertationibus descripta sunt. Conf. Diss. nostra de foetu ex utero matris mature excidendo, STALPART. van der Wiel in Observat. PISTORIUS & BEKINGIUS in Diss. de utero rupto, Cap. CLII. §. XI. jam citati aliique.

(*b*) *Sunt quidem, qui gloriantur, se foetus semper sine ferramentis educere posse*, & in eos acerbe invehuntur, qui quandoque ferramentis in casibus difficilioribus utuntur; inter quos cumprimis est VIARDELIUS, DEVENTERUS & MOTTIUS sive *de la* MOTTE, *Traité des Accouchemens*, & ii, qui approbarunt ejus Librum. Interea tamen non solum in DEVENTERI, sed & in MOTTII Libro exempla referuntur pag. 418. 424. 426. 431. ubi *ambo manibus solis rem expedire non potuerunt; sed ad ferramenta confugere coacti fuerunt.* Ita ut *gloriationes* mihi MAURICAEO, VOELTERO & HORNIO Sueco, CHAPMANNO, Edinburgensibus aliisque tantum videantur eorum, *qui hoc asseverant*, aut *non satis* difficiles & *inveterati casus ipsis inciderunt*: dum revera subinde quam difficillimi occurrunt, ubi manus solae, quam exercitatae & agiles etiam sint, non sufficiunt. Conf. HORNII Observat. 29. 30. & DEISCHII Diss. de Instrumentorum in partu p. n. necessaria saepe applicatione Argentor. 1740. 4.

(*c*) VIARDELIUS, qui *magno molimine ferramentorum usum in foetu etiam mortuo extrahendo impugnare & rejicere conatur*, atque ad suam sententiam confirmandam exemplum refert; ubi foetum mortuum capite in vagina uteri haerentem, ingenti labore, post horam tandem manibus extraxerit; mater vero ex gangraena vulvae paullo post mortua sit. *Profecto si uncus hic mature capiti hujus infantis rite infixus aut etiam cerebrum prius evacuatum fuisset*, intra *pauca* forte *horae momenta* & fere *sine dolore* educi, imo & certius servari mater potuisset. Nam diuturnis illis manuum in utero agitationibus, motibus ac moliminibus, quibus brachia foetus quaesivit eumque iis tandem eduxit, longe vehementius mater & uterus ejus laeditur, quam si uncus prudenter capiti foetus injicitur, eoque protrahitur.

noxa servavi. In hoc manubrio *etiam notari meretur, quod*, quoniam quandoque foetus, praesertim si valde magnus, tam vehementer inter ossa pubis haeret, ut una manu mea; quia altera in utero sub foetu est, vires sufficientes pro ejusmodi foetu extrahendo non habuerim (*a*). Quare ubi hoc incidit, circa partem b b, *quae collum ejus dici potest, laqueum injeci satis robustum, quem Obstetrix vel alia adstans* mulier aut minister tunc *prehendere, & extractionem, dum ego manubrio traho & ipsam simul trahere jubeo*, promovere valde potest: quae commoda in vulgaribus cylindricis aut angulosis manubriis desunt.

VIII.

Forcipum hac in re usus. Neque vero prorsus abs re faciunt, qui *forcipes paulo grandiores*, quales nimirum ad educendos calculos supra (*Tab.* XXVIII.) descripsimus, hunc in finem certis in casibus proponunt, atque uncis ceterisque instrumentis omnibus cum RYFFIO, antiquo Chirurgo, *Germano* (*b*), & celebri *quondam Jenensium Medico ac Chirurgo* ROLFINCIO & SLEVOGTIO (*c*) anteponunt, propterea quod non solum uterus haud ita facile quam ab uncis prehendi, adeoque nec lacerari, verum etiam Chirurgi manus non laedi ab iisdem valeat. *Interea tamen haud minor diligentia in usu forcipum quam uncorum adhibenda* est, ne scilicet os aliave pars uteri eis arripiatur, isque vel protrahatur, vel misere laceretur. Attamen nec in quovis casu adhiberi recte potest; verum tunc egregie, si vel costae aut viscera evellenda, aut si capite in vagina inclavato, prius aperto, & cerebro evacuato aliisve subinde in casibus quam utilissime (*d*).

IX.

Hornii peculiare artificium. HORNIUS saepe laudatus adhuc peculiarem, eumque breviorem modum, *foetum mortuum cum brachio arctissime in vagina uteri haerente, invenit atque descripsit: qui in eo consistit*, ut, quando ad pedes pervenire nequit, *collum*, utpote quod in foetibus valde adhuc tenerum est, si percipi potest, vel *scalpello a reliquo trunco resecet*, vel unco idoneo scindente, apice autem obtuso instructo, quam cautissime auferat. Hoc enim facto, vel sponte mox prorumpit ex utero foetus, vel tamen, dum brachium propendens attrahitur, quod Medico tunc loco habenae inservit, quam facillime excutitur. *Caput vero deinde seorsim mox vel manu, vel aliis antea* §. V. *propositis artificiis, si manus parum esset, ejiciendum.* Monere tamen hic simul volui, CELSUM *idem jam praecepisse in casu, ubi foetus* mortuus *sine prolapso brachio* fere transversus in utero situs est, & cervix replicatur retroque caput ad reliquum corpus spectat, forte ut in Tab. XXXIII. fig. 8. vel 10. Nam ait, in ejusmodi casu *remedio est, cervix praecisa, ut separatim utraque pars auferatur.* Lib. VII. Cap. 29.

X.

(*a*) Hac de re etiam conqueritur HORNIUS in suis Observationibus.
(*b*) In Libro ipsius *de Arte Obstetricia.*
(*c*) Vid. *ejus Program. de Instrum. Hippocrat. ad foetum extrahendum.*
(*d*) Vid. Cap. praecedens CLII. §. XXI.

X.

Ceterum quamvis ferramenta ego non rejiciam, ſed eis, ubi neceſſitas id exigit, utar, iterum tamen atque iterum hic admonendum eſſe cenſeo, *ea non niſi ſumma neceſſitate illud exigente, atque tum demum educendis ex utero infantibus admovenda eſſe, quum nihil omnino ſpei reliquum eſt, fore, ut ſolarum manuum ſubſidio extrahere ipſos liceat*, aut puerpera ex *longiori mora in vitae periculo verſetur. Tutius enim* manibus, quam inſtrumentis expediri hic in loco fere obſcuro rem poſſe, quilibet per ſe intelligit. Similiter Chirurgi etiam atque etiam denuo hortandi ſunt, *ne inſtrumenta prius admoveant, quam de foetus in utero haereſcentis morte fuerint certiſſimi*, aut *mors matris* brevi metuenda extractionem per inſtrumenta exigat. Vix enim abſolvi ab *imprudentiae, negligentiae imo crudelitatis vitio Chirurgi illi poſſunt*, qui *foetum adhuc vivum* diſcerptum vel dilaceratum ex utero protrahunt; niſi peculiares cauſſae & cumprimis *ingens debilitas*, nervorum diſtentiones *ac brevi metuenda mors matris, ſi foetus diutius relinqueretur, id deſiderent*: hoc enim in caſu, quamvis varii Romanae eccleſiae doctores, praeſertim inter Gallos, hoc admittere nolint, ut jam ſupra Cap. de partu caeſareo indicavi, *tamen ne duo ſimul pereant, quorum alter ſervari poteſt*, conſentientibus viris eccleſiae noſtrae, imo & nonnullis catholicae doctiſſimis, foetui, cumprimis ubi dubium eſt, an adhuc vivat, ut mater ſervetur, vim inferre, hoc eſt, ferramentis eum extrahere, ſalva conſcientia licet (*a*). Tametſi vel ſagaciſſimi etiam Chirurgi hac in re humani aliquid interdum paſſi fuiſſe memorantur, ut *foetum, quem ipſi, puerpera & adſtantes mortuum crediderant, adhuc praeter opinionem vivum vel ſemivivum extraxerint* (*b*). Quam equidem propter cauſſam mirum neutiquam videtur, quod CELSUS *partum ex utero excutiendi artem inter quam maxime periculoſas atque difficillimas, quae ſummam prudentiam moderationemque deſiderant, numeraverit* (*c*): quia ea operatio interdum per plures horas durat, atque inter graviſſimos labores Chirurgo multum ſudoris atque virium exprimit. *Contra vero ubi foetus adhuc certe vivit, & parturiens mulier adhuc robuſta ſentitur, nunquam ferramenta injicienda ſunt* (*d*). Ceterum, quae ad extenden-

Cautio circa uſum inſtrumentorum.

(*a*) Conf. HILDANI epiſt. 3. & 4. VALENTINI epiſtola, *an liceat foetui vim inferre, ut ſervetur mater*, Francof. 1720. HORNIUS Suecus, Lib. ſaepe citat. variis in locis, VOELTERUS Lib. cit. Cap. 7. BECKERI Paedioctonia inculpata ad ſervandam puerperam, 4. Gieſſae 1729. itemque ex religione catholica *Cenſores veneti*, qui haſce meas inſtitutiones Chirurgicas A. 1739. cenſendas habuerunt, cum Bibliopola eas imprimere venetiis vellet, in praemiſſo teſtimonio hujus editionis ſive cenſura aſſeverant, *nihil in hoc meo Libro contineri, quod contra ſanctam fidem catholicam aut bonos mores eſſet*: & quae nos ſupra Cap. CXIII. de partu Caeſareo hac de re prolixe ſatis propoſuimus.

(*b*) Conf. HILDANUS in epiſt. de *hernia* uterina, itemque in epiſtola 3. & 4. & MAURICAEUS Obſ. 584.

(*c*) *Medicinae Libro* VII. *Cap.* 29.

(*d*) Conf. de hac re etiam BOHNIUS in Diſſ. de Abortu ſalubri, qui matris primariam curam his in rebus eſſe docet, itemque BOERHAVIUS, qui in Aphor. ſuis §. 1309. vult, ut *ſi mater & foetus ſimul ſervari non poſſent, alter eorum ſervetur.* Melius enim, ait, eſt perire vel aliter periturum foetum, ſalva matre quam perire certo utrosque, ut & STALKOPFFII epiſt. qua inquiritur, *utrum maritus ſalva conſcientia a Medico poſtulare poſſit, ut in ſalutem conjugis foetui vivo, imo & adhuc robuſto manus inferat violentas?* in Annal. phyſico-

dendum uterum applicari a quibusdam hic solent, *uteri specula*, ab ALBUCASI, SCULTETO, MAURICAEO aliisque delineata, meo quidem aliorumque quamplurimorum hodie Medicorum ac Chirurgorum judicio parum utilia, quin & propter *facilem uteri laesionem haud parum quandoque perniciosa sunt censenda.* A *machina* vero illa *Roonhuysiana*, quam Cl. SCHLIGTINGIUS nuper delineatam dedit ac descripsit, meliora speranda sunt.

CAPUT CLIV.

De nimio sanguinis apud mulieres gravidas profluvio, quod vulgo uteri haemorrhagiam *appellant.*

I.

Unde hoc malum oriatur.

QUandocunque mulieri gravidae, eidemque cumprimis partui vicinae, sanguis, isque modo parcus, modo & praecipue quidem copiosus, per naturalia effluit, *haemorrhagia uteri* hoc profluvii genus appellari solet, a mensium fluxu, quia in gravidis contingit, longe diversum (*a*). Oriri apud nonnullas, prioribus praesertim mensibus, solet a sanguinis abundantia; praesertim si sine notabili molestia ac debilitate contingit, & cum eis lunae temporibus, quibus alias menses ipsis fluxerunt, coincidit, qua vel vaginae uteri, vel ipsius uteri quaedam vasa sanguifera eaque vel cum *chorii membrana* (unde levior fluxus sanguinis), vel cum *placenta* (unde vehementior) communicantia, aperiuntur, & sanguinem abundantem atque saepe simul paulo fervidiorem emittunt; *saepius vero & utplurimum, ultimis mensibus, a placenta ab utero, vel ex parte vel in totum resoluta* (quae periculosissima): id quod vel a vi quadam externa, ut lapsu, saltu, ictu aliove vehementiore motu fieri potest; vel a sanguinis nimia copia aut fervore; vel, ut recentiores plerique sustinent, *a placenta ori interno matricis adhaerente*, sed graviditate ad finem vergente, dum os uteri sensim se dilatat, inde diducta & quasi avulsa (*b*): unde non potest non fieri, quin quo magis os uteri a partus doloribus expanditur, eo magis placenta inde avellatur, *eoque major sanguinis profusio inde* subsequatur; quae propterea *saepe tam vehemens est*, ut *mulieres* parturientes *haud raro brevi quam maxime debilitet*, periculumque sit, ne, nisi opportune, ante-

medic. Vratislav. An. 1719. pag. 750. atque *quaestio in casu necessitatis* gravibus rationibus *affirmando deciditur.*

(*a*) Nonnullis *haec in gravidis haemorrhagia menstruus fluxus appellatur*, quando nimirum stato menstruo tempore incidit, eodemque recurrit; id quod in nonnullis usque ad dimidium, in aliis ad partus tempus sine noxa contingit. DEVENTER Cap. 33. sed si primis mensibus fortior est, *abortum* saepe producit; attamen in his mensibus non facile ex hoc vel mola moriuntur.

(*b*) Vid. HORNIUS, Suecus, Lib. cit. pag. 27. BRUNNERI Diss. de partu p. n. ob situm placentae super orificium internum uteri, Argentorati edita 1730. FRIDERICI de uterina gravidarum haemorrhagia, §. XVII. ibid. 1733. & STUARTI Diss. de Secundinis, ibid. A. 1736. evulgata, p. 36.

antequam scilicet nimis debilitetur, (id quod ex ingruentibus animi deliquiis constat) *foetus manibus extrahatur*, una cum ipso infante mater ipsa brevi perimatur (*a*).

I I.

Malum hoc cum ex relatione aegrae, tum ex visu copiosi sanguinis profluentis satis cognoscitur; verum utrum ex vagina tantum, an ex utero quoque proveniat, si praedicta signa non sufficere videntur, *vix nisi exploratione oris uteri per digitos* certe *dignosci potest*. Nam sanguinis hunc fluxum non nisi ex vagina provenire constat, *quando digitis in vaginam demissis, os uteri clausum deprehenditur*, atque simul haemorrhagia parca aut modica solum est, sine malis gravioribus quae plerumque nihil periculi fovet. Contra *si haec larga & simul os uteri apertum reperitur*, atque in eo non caput infantis, *sed corpus quoddam spongiosum*, quod placenta esse solet, digitis percipitur, sanguinem ex ipso utero, ob placentam vel ex parte vel totam, ut diximus, solutam, provenire indicat; qui casus priori longe est periculosior. Praeterea haemorrhagiam veram utplurimum praecedunt & comitantur tensio & inflatio hypochondriorum, dolores ventris & lumborum, faciei color fit pallidus, vires languescere incipiunt, & *quo largius est illud sanguinis profluvium, eo magis periculosum est*, & nisi, incidente animi defectione, aut sane adhuc citius, id quod inprimis Deventer praecepit, promtum auxilium adhibeatur, & foetus & mater vitae periculum incurrunt, quia hic sanguis tam ex vasis uteri maternis, quam ex arteriis umbilicalibus foetus in placenta effluit, atque sic & matri & foetui subtrahitur. Imo *quando mulieris* ejusmodi *manus jam sunt frigidae, oculi caligant, pulsusque valde debilis, ac sudor frigidus una cum nervorum distentione adsint*, quemadmodum in vehementi tali profluvio tandem, sed modo citius, modo tardius, fieri solet, *malum plerumque desperatum & mors prae foribus est: adeoque a manuum curatione tunc praestat abstinere*, ne Medicus eam *interfecisse videatur*, quam sors sua, (hoc est alia caussa) peremit.

Diagnosis & prognosis.

I I I.

Si a *sanguinis copia & orgasmo sive calore* justo majore haec ejus profusio oriatur, praesertim primis mensibus, *saepe sanguinis e brachio missione, atque medicamentis sanguinis calorem nimium temperantibus* (*b*), imo & blande adstringentibus, adjuncta simul particula Mas. Pil. de cynoglos. quiete corporis & mentis, victusque legitima ratione cohibetur; imo, si modica, sola saepe quiete & animi

Quomodo hae mulieres curandae.

(*a*) Anno 1737. hic Helmstadii gravida partui vicina, alias satis robusta, inopinato tam vehementi sanguinis ex utero profluvio, sine externa aliave manifesta caussa, corripiebatur, ut intra unius horae spatium, licet Obstetrix satis perita praesens fuerit, diem obierit. Maritus morosus sectionem cadaveris, quam ab ipso desiderabam, admittere noluit, adeoque neque foetum servare, neque caussam hujus mortis subitaneae indagare potui.

(*b*) V. g. pulv. antispasm. vel temperant. c. spec. de hyacintho, cum vel sine pauco opio, itemque *potus aquae frigidae*, nitro vel acido impraegnatae; itemque aqua bursae pastor. cum sirup. corall. vel decoct. citrat. Mynsicht. pro potu ordinario. *Externe cataplasma* ex vino rubro frigidiuscule applicatum, vel & *oxycratum*.

animi tranquillitate curatur. *Sed si haec profusio sit largior*, ex ipso utero proveniens, *atque remediis his non cedat*, *solutae ab utero placentae ortum plerumque* debet; quae *proinde non*, *nisi foetu & secundis manu extractis*, si praedicta frustra adhibita fuerunt, *cohibetur*; quia uteri vasa sanguifera aperta, & a foetu intus contento diducta, se, *quamdiu foetus intus est*, *constringere nequeunt*. Itaque quando cognoscimus medicamenta illa parum proficere, contra autem fluxum sanguinis continuare imo augeri, gravidamque magis magisque debilitari, imo animo linqui, nihil aliud auxilii superest, quam foetus promta per manum ex utero extractio (*a*). Sunt vero qui hic dubitant, *an liceat vim inferre foetui*, *ut mater servetur*, sed VALENTINUS in epistola hac de re scripta, autoritate magnorum Medicorum, & ratione id affirmat. Conf. Cap. 153. § X. Perficitur vero haec extractio his fere artificiis.

IV.

Quomodo foetus extrahendus.

Ante omnia mulier super mensa lectulove transversim supina, calcaneis *retractis diductisque probe cruribus atque clunibus paullo elevatis*, ita deponatur & contineatur, quemadmodum circa partum difficiliorem jam supra Cap. 152. & 153. indicavimus. *Eo facto si foetus est adhuc parvus*, primis scilicet mensibus, duo digiti, oleo inuncti, atque in uterum blande immissi, saepe sufficiunt ad ejusmodi foetum vel solum, vel una cum secundis extrahendum, atque ejusmodi foetus *abortus* dici solet. Sed si *est in ultimis mensibus*, *Chirurgus manum oleo seu pinguedine* extus inunctam *per vulvam ad usque ipsum uteri osculum blande demittat*, primoque, nisi jam hoc per se, ut quandoque fit, satis pateat, unum, mox binos, *denique*, si res id exigit, *reliquos paullatim digitos*, *sed summa* tamen cum *moderatione in uterum inserere idemque* sic sensim sensimque diducere studeat, ut integram tandem manum intromittere & foetum pedibus extrahere blande valeat. Quod ipsum equidem quam *difficulter saepe fieri soleat*, *dici vix potest*, praesertim *si placenta*, ut haud raro in his casibus fieri solet, *circa os uteri sita sit*, eique magna ex parte *adhuc cohaereat* (*b*). Attamen *summa ope atque industria*, ut hoc fiat, *niti decet*; atque *placenta*, *ubi minime adhaeret*, *digitis & tandem manu in tantum leniter removenda*, quantum opus est, ut haec integra immitti queat; cavendo, ne major, quam pro manu immittenda opus est, *placentae ab utero separatio* fiat: quia hac ipsa largior, quam jam est, sanguinis profusio, quae mortis caussa esse posset, concitaretur. *Si ab utero soluta circa os uteri haereret*, & Chirurgo impedimento ne ad foetum accedere posset, esset, *eam ante foetum* extrahit HORNIUS (*c*), & deinde foetum; verum praedictum modum praestare existimo. Vel *si placenta nimis hic cum ore uteri concreta esset*, quam ut solvi, vel ut manum suam Chirurgus immittere valeret, *digitis ea perrumpenda*, donec manui accessus pateat; Naturae enim negotium committere *aut*

per

(*a*) *Quidam medicamentis pellentibus foetum expellere volunt*; sed hi potius animam cum sanguine, quam foetum plerumque expellunt.

(*b*) Conf. BRUNNERI Diss. de partu p. n. ob situm placentae super os internum uteri.

(*c*) Lib. citato, pag. 28.

per exſpectationem hic curare velle, nimis *periculoſum bonoque Medico indignum eſt*, adeoque minime ſuadendum. Manu itaque in uterum depreſſa, *pedes infantis mox quaerendi*, *eiſque foetus*, quamvis etiam forte nondum maturus ſit, ut mater ſervetur, extrahendus (*a*). Sed *quia foetus membranae tunc ſaepe nondum ſunt diſruptae*; *diſcerpi* per admotos digitorum ungues prius debent, vel etiam *per uncinulum*, ut ſupra jam diximus, ſi duriores ſint, ut pedes rite comprehendi queant. *Sed ſi membranae foetus jam diſruptae*, ut quandoque fit, percipiuntur, id quod ex partibus foetus nudis cognoſcitur, non opus eſt eas diſcerpere; ſed mox, ut dictum eſt, *pedibus foetus comprehendendus*. Fieri id ipſum *faciliori negotio conſuevit*, *ſi pedes ori vulvae imminent*. *Longe vero difficilius exiſtere operandi negotium iſtud ſolet*, ſicubi in caput converſus eſſe foetus deprehenditur: quia ſatis firmiter *comprehendi caput lubricum hic vix poteſt*; neque *pedes* tunc, quia ſurſum ſpectant, tam facile reperiuntur. Interea tamen *omni ſtudio inveſtigandi* capite prius ad latus remoto, eiſque foetus educendus.

V.

Foetu hunc in modum ex utero matris educto, ſtatim etiam & *ſua velut ſponte excidere ſecundae*, *utpote ſatis jam tum reſolutae*, *utplurimum conſueverunt*; ſed ſi forte ex parte adhuc adhaereant, digitis leniter ſolvendae & ejiciendae. *Quid foetu educto faciendum.* *His protractis*, *ſanguineque concreto*, ut CELSUS jam docuit (*b*), *intus latente manu expurgato*, (ne dolores poſt partum concitet) ſenſim ſenſimque parcius fluere, tandem autem, praeſertim poſt *obſervatam quietem ſtrenuam atque adhibita medicamenta convenientia interna & externa*, penitus conquieſcere ſanguis ſolet: quia uterus jam ſe ac ſimul vaſa ſua antea aperta conſtringit, atque hoc ipſo ſanguinis profuſio paulatim ceſſat. *Interim ut facilius una cum ſanguine reparari vires in mulieribus his aegris eiſque utplurimum valde debilibus* queant, *eadem omnino hic ſunt facienda*, quae univerſe poſt ſanguinis profuſiones nimias ſupra Lib. de vulneribus commendavimus. *Scilicet ſaepius modice calidas praebere illis ſorbitiones convenit:* quales nimirum e juſculis quibuſcunque, lacte calido, amygdalarum emulſione, vel & gelatinis, vel denique e cereviſia calida praeparantur, aquiſque ſimul ac potiunculis roborantibus. Ceterum obſervaſſe hic juvabit, *mulieres iſtiuſmodi aegras*, niſi ante *horam ſextam ipſae intermoriantur*, *fere ſemper convaleſcere*; *quia interea ſanguinis fluxus ceſſat*, & mulieres hoc ipſo tempore a novis eiſque tenuibus alimentis rurſus aliquales vires *colligunt*; *reliquas autem*, *quae decedunt*, *a nimia ſanguinis profuſione & inde pendente* nimio *virium defectu*, *ob nimis tardam foetus extractionem abſumi*: adeoque haec foetus extractio in ſimilibus caſibus, ut jam monuimus, *non nimis diu*, *hoc eſt*, *non ultra inſtantes animi defectiones*, *differenda*. *Novi multas mulieres*, quae vel ex rejecta aut neglecta hac curatione, vel ex nimis tarde ea admiſſa, *in flore aetatis perierunt*. Curationis hujus modi exempla qui noſſe cupiunt, inter alios etiam MAURICAEUM velim conſulant (*c*).

VI.

(*a*) Si uteri haemorrhagia a cauſa violenta externa oritur, eadem ratione eſt cohibenda.
(*b*) Lib. VII. Cap. 29.
(*c*) Obſervations ſur la groſſeſſe, *vid. index titulo*: Perte de ſang. & Obſervations dernières, Obſ. 89. DEVENTER. Cap. 33. p. 144. LA MOTTE Lib. de art. Obſtetr.

V I.

Puzosii sententia & modus.

Denique hic adhuc notandum, quod recentiores de hoc argumento Scriptores doceant, his in casibus a doloribus partus nullum commodum pro puerpera esse sperandum; quia hi non foetum, sed sanguinem tantum expellerent verum a sola manu, quae foetum extraheret (*a*), atque hujus sententiae ego quoque hactenus fui. Verum in Act. Acad. Chirurg. Paris. (quae *Mémoires de l'Académie Royale de Chirurgie* vocantur) PUZOS, unus ex membris ejus, quia quamplurimae harum mulierum ita curatae morerentur, de hac curandi ratione aliter sentit, atque dolores in his non adeo esse noxios, ut a multis proclamarentur, sed potius se per quam utiles ipsos observasse, si modo Chirurgus iis rite uti sciat, & sequentem modum proposuit, quo & mater & infans saepissime vivi conservari his in casibus possint. Nimirum docet primo *initium & finem graviditatis sanguinis profusionibus magis esse obnoxium*, quam tempus medium, ejusque rei rationes praebet, *in fine autem eas esse periculosissimas*, quia hae utplurimum a placenta ob caussam quamcunque ab utero soluta ortum traherent. Principio ipsas utplurimum saepe sanari posse ostendit, ut supra jam dixi, venae sectione, medicamentis temperantibus, quiete & apta victus ratione; sed si haec frustra adhibita fuerint, ad foetum ejiciendum atque ad matrem & foetum servandum, mature progrediendum esse, verum non violenta illa hactenus usitata ratione, quam supra descripsi; sed quia observavit, rem in mulieribus ejusmodi malo correptis, quae fortes habuerint dolores, utplurimum evasisse & foetum feliciter edidisse, naturam se hic imitari studuisse, atque ubi dolores in ejusmodi mulieribus defecerint, eos se apta ratione excitare allaborasse, & sic hanc rem felicius successisse, quam per modum illum violentum hactenus usitatum, seque sic usu didicisse illam vulgari praestare & longe securiorem esse. Itaque si mulier ejusmodi ultimis mensibus larga sanguinis profusione laborans ipsi obvenerit, ubi dolores defecerint, se dolores ita resuscitasse, ut ope unius vel plurium digitorum os uteri sensim sensimque, blanda ratione diduxerit, quo auxilio os uteri sensim se aperuisset & aquae aliquo modo se formassent: ubi tunc membranas earum disruperit, ut effluxerint, quo factum esset, ut uterus ejusque vasa ob spatium in eo factum sensim se contraxerint, quo haemorrhagia fuerit imminuta & infantis caput ad os uteri propius propulsum; atque continuando blandam illam oris uteri per digitos dilatationem & dolorum continuationem, satis brevi tempore tunc utplurimum partum secutum & matrem atque foetum plerumque servatum esse, quae vel sola naturali, vel consueto violento extractionis modo periissent, hac vero partim naturali partim violenta procedendi ratione servatae essent: id quod observationibus nonnullis confirmat & illustrat. Si autem forte hac via mater & foetus servari non possent, v. gr. aegra jam nimis debili, his aliquamdiu praemissis foetum tanto facilius pedibus secundum consuetam rationem, minori incommodo ac dolore extrahi posse, atque sic illam vulgari methodo jure praeferendam esse: id quod itaque usu magis erit confirmandum.

CAPUT

(*a*) Ut Mauriceau, Deventer, la Motte, Friedius, Stuart, Friderici Manningham &c.

CAPVT CLV.

Quomodo secundas sive secundinas extrahere conveniat.

I.

SEcundinae vulgo, veteribus *secundae* dictae (*a*), sunt eae partes, quae foetu edito, *secundo quasi partu a puerperis eduntur*, constantque ex funiculo umbilicali, membranis, chorio scilicet & amnio, quibus foetus in utero inclusus erat, & denique ac potissimum ex *placenta*, *uterina* dicta: hac enim exclusa, etiam reliquae utplurimum simul exclusae sunt. Dico utplurimum: nam interdum, exclusa placenta, *membranarum pars utero adhaerens intus remanet*, & putrefactione gravia quandoque mala concitat (*b*). *Hae* in partu naturali, ubi placenta fundo uteri adhaeret, utplurimum statim ab exposito in lucem infante, ac *sua velut sponte*, *excidunt*, *vel* saltem *nisus beneficio a puerpera* facile *exprimuntur*. Sed saepius *tamen*, praesertim si fundo non adhaeret (quod DEVENTERUS frustra negavit) *singulari prudentique studio resolvere ipsas convenit*: quando scilicet foetum natum non mox sequuntur, sicut plerumque fieri solet, si placenta lateri uteri adhaeret, (id quod ex duritie in latere ventris externe cognosci potest) vel etiam *ob insignem magnitudinem* (*c*), vel quando forte cum utero fortius cohaerent, aut quando *post abruptum*, ob quamcunque caussam, *funiculum umbilicalem* placenta cum annexis membranis foetus intus remanent & hujus ope educi nequeunt. *Nisi enim quamprimum ipsae excutiuntur*, *periculum est*, *ne* brevi, ut saepe fit, *os uteri claudatur*, ut postea vel non, vel saltem longe difficilius exeant, eaque intus putrefiant, atque gravissimos cum mali moris febribus dolores, aut *lethiferas sanguinis profusiones* (*d*), quin & mortem ipsam, ut quamplurimi testantur Autores, concitent (*e*). Antequam vero secundarum extractionem aggrediamur, oportet semper *prius manum in uterum immittere & inquirere an non alter aut plures forte adhuc insint foetus.* Nam ubi hoc est, praematura earum extractione periculosa haemorrhagia uteri concitari, & parturiens una cum ceteris adhuc intus contentis infantibus interfici posset. Quare alter & si plures sunt, per pedes manu prius omnes extrahendi, & tandem demum ipsorum secundae. *Non sum equidem nescius, Medicorum aliquibus eam secundarum extractionem, quae manu fit, supervacuam ideo videri*, quod ipsae vel brevi sponte, vel etiam jam tum putrefactae post aliquot demum dies, imo hebdo-

Si facile resolvi secundae possunt.

(*a*) Vid. CELSUS Lib. V. Cap. 25. & Lib. VII. Cap. 29.

(*b*) Testantur quoque hoc PAUCUS (*Gallice Mr. Peu*) l. c. p. 499. & 504. atque AMANDUS Lib. cit. p. 38.

(*c*) Vid. hac de re MAURICAEI Obs. 526. similesque ipse vidi.

(*d*) Conf. ejusd. Observ. posteriores, vulgo *dernières*, Obs. 25.

(*e*) Ut TULPIUS Lib. 4. Obs. 42. MAURICEAU multis in Observationibus, COHAUSIUS *in Lucina Ruischiana*, qui multa exempla, multis ex Scriptoribus collegit.

hebdomades *per se nonnunquam procidant* (*a*); sed magis tamen providum atque tutum eorum judicium esse arbitror, qui ad ejiciendas ex utero secundas, nisi naturaliter foetum mox sequantur, *manum continuo adhibendam*, cum Hippocrate, Celso *plurimisque recentioribus Medicis praecipiunt* (*b*): quia *quamplurima prostant exempla*, mihique ipsi varia nota sunt, ubi puerperae relictis secundis misere a variis gravibus malis, ut doloribus enormibus, profusionibus sanguinis vehementibus, *febribus pessimi moris* anxietatibus, circa praecordia &c. *conflictatae*, vel *omnino mortuae* sunt. *Igitur*, nisi gravis quaedam ratio contrarium postulaverit, *non sunt* e sella *demittendae*, sed tamdiu contineri mulieres, foetum enixae, in sedili suo vel alias consueta partus positura debent, donec a secundis omnibus, dum vel aliqua pars relicta saepe gravia mala movet (*c*), decenter sint liberatae. *Oportet autem hic ante omnia providere, ut celeriter & mox post partum, ubi uterus adhuc satis apertus*, haec *singula expediantur:* ne scilicet, prouti fieri naturaliter solet, os uteri post foetum editum, rursus coarctetur, & manibus deinceps facilis accessus denegetur; adeoque post haec vel plane non, vel saltem difficulter admodum extrahere quicquid alieni intus remansit, liceat. *Nisi ergo secundae, confecto partu, statim* aut brevi saltem *sequantur, mox ad ductum funiculi umbilicalis dextra* profunde ad placentam *in uterum immittenda*, (retinendo funiculum umbilicalem sinistra) *placenta prehendenda atque blande educenda* (*d*); *sed si paullo fortius intus adhaereat*, necessarium omnino est, *infantis funiculum umbilicalem ex utero propendentem ea ratione abscindere* ac prope foetus *umbilicum ligare*, quam supra (*Cap.* CXI.) descripsimus: tum funiculi resecti & cum placenta adhuc nexi parte extrema ductibus aliquot circum sinistrae manus digitos gnaviter involuta, *dextra vero, duce hoc funiculo umbilicali*, in *uterum demissa* & ipsi placentae admota, vid. Tab. XXXIII. fig. 13. leniter trahere manumque blande agitare, donec tandem secundae ab utero recedant, & trahentem sequantur (*e*). Si ne sic quidem negotium adhuc succedit, non solum *altera manu, vel etiam ab adstante muliere, fricandus blande venter est* atque comprimendus, *quo ipso subinde facilius solvitur; verum etiam hortandae mulieres sunt, ut tussis* vel sternutatio, atque

(*a*) Hoc inter veteres potissimum Paulus & Fabricius ab Aquap. inter recentiores cumprimis Cel. Ruyschius *ultimis vitae suae annis docuit*, in Libello 1725. & 1726. Amstelodami, de uteri placenta, edito, itemque in Advers. Anat. II. p. 30.

(*b*) Referendi huc, praeter caeteros, sunt Hildanus in Epist. ad. Doeringium, Guillemaeus, Mauricaeus, Viardelius, Paucus, Rulovius, Dionisius, Deventerus, Mottius, Hornius Suecus; & cumprimis Leporinus ac Cohausius peculiaribus libellis contra Ruyschium, itemque *Dissert. de non differenda secundinarum extractione* Harttranffti, Lipsiae 1735. edita 4. & Stuarti de secundinis, Argentorati 1736, aliique plurimi.

(*c*) Vid. Deventer. l. c. Cap. 33. aliique.

(*d*) Sunt *qui scribunt, veteres hunc modum secundinas extrahendi ignorasse:* verum qui Celsum Lib. VII. Cap. 29. legent, eum hoc *jam quam accuratissime* scivisse & planissime docuisse perspicient.

(*e*) *Multi* suadent, ut *solum funiculus, extra uterum prehensus trahatur, donec placenta sequatur.* Verum hoc minus suadendum est, quia *funiculus sic saepe rumpitur*, & postea placenta longe difficilius & reperitur & educitur, praesertim tenuis aut putridus: *adeoque praestat manum mox ad ipsam usque placentam*, ut dixi, *in uterum* demittere.

atque saepe *repetiti nisus beneficio*, perinde scilicet, ac in ipso partus negotio fieri solet, exprimere paulatim secundas nitantur: ita saepe ab utero solvuntur & deinde facile ejiciuntur. Ceterum *summa in trahendo funiculo umbilicali & placenta necessaria moderatio est, ne qua forte paulo fortiori tractione* funiculus rumpatur, vel ipse *uterus*, ut quandoque imprudentibus Obstetricibus contingit, graviter laedatur, vel omnino *simul extrahatur*, unde summum vitae periculum, sicut infra uberius exponemus, imminet. Praeterea *educta placenta manus iterum*, sicut CELSUS olim jam rectissime praecepit (*a*), *in uterum demittenda*, eaque *non solum grumi sanguinis concreti*, si qui adsunt, aut etiam *secundinarum forte relictarum frustula* expurganda, vel *mola* aliqua excutienda, quae alias relicta dolores vehementes post partum & profluvia sanguinis graviora concitant; verum denique etiam *manus in pugnam contracta aliquamdiu adhuc in utero continenda*, donec sensim *uterus aequaliter se constringat*, quibus ipsis varia gravia mala, quae alias saepius sequi solent, praecaventur.

II.

Si firmiter secundae intus haerescunt.

Ubi *vero firmius adhuc secundae intus haerescunt*, quam ut vel praedicta ratione protrahi queant (*b*); *necessarium utique est, paulatim* secundas, *ab istis uteri partibus, quibuscum adhuc cohaerent, digitis interjectis resolvere* & quasi blande deglubere. Quod ipsum equidem *ut plurimum non usque adeo difficulter* fieri posse, si aliqua in parte jam ab utero solutae sunt, & pollex extremo funiculi sive centro quasi placentae *infigatur, digiti* vero reliqui, *inter placentam & uterum interjecti, solutam placentae partem amplectantur uberiusque* quam levissime *resolvant* atque educant, frequens rerum usus me docuit. *Sed ubi firmiter adhuc cum utero secundarum partes omnes ubique cohaerere sentiuntur*, difficilior longe casus est; attamen danda opera est, *ut* altera manus externe ventri, ubi tumor & durities sentitur, imponatur, isque probe fricetur; altera in utero *per digitos, praesertim vero indicem & medium, primo in parte aliqua* extrema sensim sensimque ab utero resolvantur, atque solutae postea, ut modo dictum est, comprehendantur & extrahantur. Vel si hoc fieri ob orarum fortiorem concretionem nequeat, *ea circa medium digitis perforanda* & inde uberius solvenda. Sed *maxima tamen cum moderatione* perfici ea singula oportet, ne scilicet vel per ungues digitorum, vel per vehementiorem avulsionem graviter uterus laedatur, aut violenter simul una cum secundis extrahatur. *Nam dantur profecto subinde casus, ubi tam firmiter cum utero concretae sunt, ut* quasi unum corpus conficere videantur, & *sine vi*, sicut ipse expertus sum, *inde deduci nequeant*; imo & PARAEUS *mentionem facit secundinarum, quas nulla ars evellere poterat* (*c*) : quae vero, si vi evellantur,

(*a*) Loco modo citato. Ex quibus etiam cognosci potest, veteres & praesertim nobilissimum CELSUM plura de Obstetricandi arte scivisse, quam vulgo multi recentiores credunt.

(*b*) Monendum hic est, quod placenta lateri uteri adhaerens, rarissime sponte aut facile egrediatur, sed digitis ab utero separanda sit; attamen quo magis in latere haeret, eo fortius adhaeret, absque eo difficilius educitur.

(*c*) Lib. de generat. homin. Cap. 18.

tur, matri plerumque lethiferae sunt, ut varii annotarunt (*a*). Igitur *nisi absque insigni adhibita violentia solvi ac educi* possunt, *satius utique est*, *a manuum opere abstinere*, & a *medicamentis roborantibus ac pellentibus*, qualia hic, ut saepius experientia cognovi, specifica sunt *pulvis ex arefacto anguillae hepate una cum bile*, vel *myrrha & borace* confectus, cum aqua pulegii ac cinamomi aliquoties mulieri ingestus; vel *pilulae aloeticae & cumprimis Becherianae*, vel his similes, sanitatis praesidia petere, quibus tamen etiam adjungere possumus ventris frictiones, blandae pressiones, fomentationes, *clysterem* aliquem *acriorem* sive *fortiorem*, itemque *suppositoria* sive *glandes alvum citantes*, vel & *pulverem sternutatorium*, quem HIPPOCRATES jam laudavit, *cetera vero naturae potius benignitati committere*, quam violenta manus applicatione vel placentam nimis adhaerentem & cum utero firmiter concretam, una cum utero graviter dilacerare, eoque ipso gravius aliquod periculum aut mortem ipsam, ut multi observarunt, concitare. Similis *adhibenda est prudentia*, *si tum demum ad excutiendas secundas Chirurgus advocatur*, quum, propter communem plerarumque Obstetricum imprudentiam & cunctationem, *ita jam tum praeclusus rursum esse uterus deprehenditur*, ut manus in eundem sine vi penetrare, pro comprehendendis secundis, nequeant. Interea tamen, si forte ab Obstetricibus mox post partum secundae non sint eductae ob quamcunque caussam, dum *os uteri saepe* in multis post plures horas, imo post *unum alterumve diem ita adhuc patet*, ut levi negotio digiti aut manus immitti eaeque excuti feliciter queant, Medicus vel Chirurgus peritus vocatus, praesertim si puerpera ab iis liberari desideret, hoc cum prudentia tentare poterit.

III.

Quomodo extrahendae si funiculus abruptus.

Quando funiculus umbilicalis vel ex imprudenti Obstetricantis tractatione, vel ob nimiam tenuitatem ac debilitatem, quae saepe in eo observatur, vel quando circa ventrem aut crus &c. circumvolutus est, vel etiam ob *putrefactionem*, praesertim quando foetus jamdiu mortuus in utero haesit, disruptus est, cumprimis juxta placentam, ita ut *sic is viam ad hanc nobis monstrare amplius nequeat*, *difficilius* longe *placentam in utero obscuro*, *quorsum visu pertingere non* possumus, *deprehenditur*, potissimum quando *adhuc intime cum utero cohaeret*; quia ipsa tunc *difficulter ab uteri substantia solo tactu distinguitur*, maxime si quis his in rebus minus adhuc est exercitatus, atque sic facile uterus loco placentae comprehendi ac graviter violari posset. Adeoque si hoc rite inquirere volumus, mulier ita resupinanda est, ut in partu difficile supra Cap. CLII §. XIV. docuimus, & *magna cura est adhibenda*, *ut placenta ab utero tactu rite distinguatur*. Quando forte adhuc particula quaedam funiculi umbilicalis juxta placentam superest, isque non penitus abruptus est, ut saepe fit, circa hunc placenta comprehendi & blande movendo educi debet. *Quando autem penitus abruptus est*, *tunc cognosci & dignosci ab utero debet ex substantia*, quam obtinet, *vasculosa & inaequali*; dum vasa majora sanguifera,

(*a*) Vid. ZACUT. LUSITAN. Oper. Tom. II Cap. 19. SOLINGEN. in Embryulc. Cap. 34. SIEGISMUNDA Obstetrix Brandenburgica, Lib. de Art. Obstetric. p. 257. MAURICEAU Obs. 415 & 658. RUYSCHIUS Adv. Anat. Dec. II. p. 30. 31.

fera, qualia fere in Tab. XXXIII. fig. 13. conſpiciuntur, digitis in ea nervorum ſive funiculorum ad inſtar, percipi poſſunt; ubi manu *comprehendenda & vacillando ſive hinc inde motitando* ab utero blande ſolvenda atque extrahenda: id quod commodius fit, ſi Chirurgus alteram manum illi abdominis lateri, quod prae altero elevatum ac durum eſt, atque ſubjectam placentam indicat, ſuperimponit, eamque multum ac leniter fricat & comprimit, vel idem adſtantem mulierem facere jubet. Notandum denique hic eſt, DEVENTERUM Lib. ſaepe cit. Cap. IX. *& nonnullos alios docere, placentam ſemper fundo uteri adhaerere* adeoque eam ibidem quaerendam eſſe, verum GRAAFIUS (*a*), SLEVOGTIUS (*b*), HORNIUS Suecus (*c*), BRUNNERUS (*d*), ego (*e*), STUARTUS (*f*) aliique *jam dudum contrarium docuimus*; hinc ſi *in fundo non percipitur, tunc vel in lateribus, vel in parte anteriori vel poſteriori* quaerenda eſt, donec tandem inveniatur; ubi ſolvenda &, ut dictum eſt, ejicienda. Educta placenta ſemper examinanda *utrum integra an pars forte ejus intus relicta ſit.* Si hoc ſit manus denuo ingerenda, relicta pars inveſtiganda & blanda ratione quoque una cum concreto ſanguine extrahenda.

I V.

Non poſſum, quin paullo nunc prolixius hic eam curandi rationem exponam, quam celeberrimus Amſtelodamenſium quondam Medicus, RUYSCHIUS, paucos ante mortem ſuam annos, contra communem Medicorum ſententiam, primo libello ſingulari hanc in rem edito propoſuit. Scilicet *is nullam fere artificialem reſolutionem ad ejiciendas ex utero ſecundas*, adhibendam, ſed *naturae potius bonitati & peculiari cuidam muſculo orbiculari*, quem in fundo uteri hunc in finem adeſſe vult, eaſdem relinquendas eſſe; ſiquidem manum *quam leniſſime trahentem non continuo ipſae ſequantur*, ſtatuere videtur. Atque id magis etiam ideo, quia ipſemet, Medicus quippe nonagenario tunc major, *ex longo harum rerum uſu ſe* didiciſſe affirmat, *nunquam fere non graves admodum noxas ſuboriri*, ſi per inſertas in uterum manus ſecundae ab utero reſolvantur: quin & *quamplurimas mulieres, quae artificioſam* iſtiuſmodi curationem ſenſerint, *miſerabiliter confectas eſſe*; contra *vero pleraſque* fere omnes, in quibus ſecundae, paulo *firmius adhaereſcentes, relictae fuerint, ſatis feliciter conſanuiſſe*, partibus alienis ſolius naturae beneficio ſenſim ex utero ejectis. Itaque ſummam ſemper adhibendam hic eſſe cautionem praecipit, *ne temere unquam iſtiuſmodi curatio ſuſcipiatur. Ego vero* quemadmodum diffiteri nequeo, *& mihi, & Medicis expertis aliis*, & Obſtetricibus *denique expertiſſimis in promtu eſſe non pauca iſtiuſmodi mulierum exempla, quae ab intus relictis ſecundis ſunt extinctae*

Ruyſchii ſententia explicatur.

(*a*) Lib. de part. genital. mulier. in Oper. ejus. p. 206.
(*b*) Diſſ. de ſecundinarum retentione, itemque in peculiari ſchediaſmate de incerta placentae ſede.
(*c*) Lib. ſaepe citato pag. 62.
(*d*) Differt. de partu p. n. ob ſitum placentae ſuper orificium uteri internum.
(*e*) In Compend. Anatom. §. 242. ubi de placenta agitur.
(*f*) Diſſ. de ſecundinis ſalutiferis aeque ac nocivis, BOEHMERUS Diſſ. de ſitu uteri gravidi foetuſque a ſede placentae in utero.

tinctae (*a*), sic firmiter quoque persuasum habeo, RUYSCHIUM *non quamcunque secundarum extractionem*, sicut nonnulli perhibent prohibere voluisse; *sed tantum istam, quae cum violentia est conjuncta*, quemadmodum manifeste videre licet ex Adverf. ejus Anatom. Dec. II. pag. 30. & seq. utpote quam quoque ipse cum multis aliis, supra jam nominatis, *mortiferam observavi*, dum mulier paullo post extincta est. Facere itaque aliter vix ego possum, quam ut statuam, *haud intus relinquendas, neque naturae committendas esse secundas, quae citra violentiam, ut supra docui, resolvi atque extrahi ex utero possunt*; quae vero sine insigni violentia excuti nequeunt, (quales tamen raro occurrunt) vel *si puerperae convulsiones* superveniunt, illas relinquendas & aegras praedicta ratione, medicamentis scilicet, tractandas esse. *Ubi enim prodesse non potes*, (juxta tritum illud antiquorum Medicorum praeceptum) *cave ne noceas*: nam *successu* temporis *saepe* sponte *adhuc excernuntur*, ut Autores quamplurimi notarunt (*b*), atque ego ipse aliquot exempla notavi.

V.

Mea sententia proponitur.

Interea tamen haud pridem in aliquot ejusmodi casibus, ne grave hoc negotium soli naturae, quae hic saepe admodum impotens aut infida est, relinquerem, suasi, ut dum remedia §. II. laudata adhibentur, Obstetrix bis terve in die *duos digitos priores in vaginam* ad os uteri usque blande immittat, & si quid forte secundarum ibi sentiat, prehendat atque leniter educat, praesertim si tunc puerpera ad parietem pedibus diductis stare potest: quo effici, ut, dum in hoc statu secundae sensim ab utero recedunt, & inter surgendum, imo & inter ambulandum (si fieri potest) in vaginam aut saltem os uteri descendunt, sensim vel integrae, vel per frusta digitis illis eductae puerperae inde liberatae sanitatique restitutae sint, quae sine his adminiculis forte vel periissent, vel gravi ac diuturno morbo confectae fuissent. *Quodsi autem jam tum ex neglecta matura extractione putrefactae vel corruptae secundae reperiuntur*, providere quoque omnino convenit, *ne simul uterus corrumpatur.* Oportet autem, ad servandum atque a putredine vindicandum uterum, *si manu* vel *digitis extrahi nequeunt, decoctum aliquod vulnerarium*, v. gr. ex *herba agrimoniae, scordii vel absynthii* cum admixta mellis rosarum atque elixir. proprietatis portione quadam, vel & liquorem similem alium expurgantem atque emollientem, syringis *atque fistulae, tabula* VI. *fig.* 12. & 13. delineatarum, *subsidio aliquoties per dies singulos* injicere atque *identidem clysteres acriores* in intestina *immittere*, idque tam diu facere, donec materiae corruptae atque alienae nihil intus reliquum esse animadvertatur.

I V.

(*a*) Conf. etiam hic potest LEPORINI Scriptum Germanicum de secundinis & COHAUSII Lucina Ruyschiana, itemque HORTTRANFFTI Diss. supra laudata, de non differenda secundinarum extractione.

(*b*) Ut HIPPOCR. de morb. mulier. Lib. I. AETIUS Tetrabibl. Lib IV. Serm. 4. C. 24. AEGINETA Lib. VI. Cap. 75. PARAEUS Lib. de Generat. hominis Cap. 18. BARTHOLINUS, SOLINGIUS, MAURICAEUS, RUYSCHIUS aliique recentiores plurimi.

V I.

Si placenta in peculiari quaſi diverticulo haeret.

Si placenta ab utero, per ſpaſmum forte conſtricto, ita retinetur, quaſi in peculiari ſacculo aut diverticulo contineretur, qualia exempla nonnulli recentiores referunt (*a*), difficulter quidem ea, praeſertim ab harum obſervationum ignaris deprehenditur, qui *placentam prorſus deficere* forte *putabunt*. Attamen quibus hae obſervationes perſpectae ſunt, ut *ejuſmodi placentam, quaſi in carcere detentam, educant, funiculum umbilicalem, quaſi filum ariadnaeum, manu ſequuntur*, & quando haec ad os illius diverticuli, quod ut os uteri circa inſtantem partum connivet, primo digitum unum atque alterum, *poſtea ſimul reliquos etiam digitos in conum contractos in os illud demittunt*, hiſque deinde expanſis hoc diducunt, donec *integram manum inſerere*, placentam arripere atque educere valeant. Ceterum ſi quis plures *de retentis ſecundis legere Obſervationes cupierit*, is praeter alios cumprimis MAURICAEUM (*b*), MOTTIUM (*c*), COHAUSIUM (*d*), HARTRANFFTIUM & STUARTUM in Diſſert. de ſecundinis jam citatis, alioſque velim conſulat.

Explicatio Tabulae trigeſimae tertiae.

Fig. 1. Oſtendit quomodo in parturientibus os uteri internum digito uno alterove, num directum uterus habeat ſitum an obliquum, itemque utrum adhuc adſtrictum an apertum ſit os uteri explorandum; ut inde de partu naturali vel praeter naturam, facili vel difficili, inſtante vel remoto, Chirurgus aut Obſtetrix rite judicare, & quid faciendum inde concludere poſſit.

A, eſt *uterus gravidae.*

BB, vagina aperta & orae diſſectae reclinatae.

C, *os uteri internum* in ſitu recto, naturali & bono, ſed fere adhuc *clauſum.*

D, manus explorans digitum indicem, vel etiam, ubi fieri poteſt, ſimul medium per vaginam ad os uteri demittens, pollicem vero ſurſum erigens ac reliquos digitos deprimens, ut tanto facilius ad os uſque uteri pertingere, ejuſque conſtitutionem ac ſitum explorare queat. Quando vero hoc os uteri C ſive ad B dextrum ſive ad B ſiniſtrum vergit, ſive antrorſum ad os pubis, ſive, quod frequentiſſimum eſt, retrorſum os ſacrum verſus, ſitum uteri obliquum & partum difficilem aut laborioſum indicat.

Fig. 2. *Naturalem infantis in partu poſituram* repraeſentat, ubi caput per os uteri & vaginam, ſub pubis arcu, ſive oſſibus prorumpit. Litt. A infantem,

(*a*) Ut PEU ſive PAUCUS Lib. cit. p. 494. 508. 511. 512. RUYSCH. in Adverſ. anatom. II. p. 30. MEYFELDIUS Diſſ. de partu difficili, ex ſpaſtica ſtrictura uteri circa placentam, Altorfii 1732. edita pag. 8. & 17. HARTRANFFT. in Diſſ. de non differenda ſecundinarum adhaerentium extractione, Lipſiae 1735. pag. 21. & STUARTUS Diſſ. de *ſecundinis* Argentorati 1736. evulgatis.

(*b*) Cap. 9. Lib. II. *de morbis mulierum praegnantium ac parturientium, nec non in Libro obſervationum*, ubi plures de his, ac ſpeciatim Obſ. 415. & 658.

(*c*) In Obſervationibus *de arte Obſtetricia.*

(*d*) In Lucina Ruyſchiana.

tem, BB, uterum apertum, ut situs foetus in partu naturali & maxime usitato conspici queat; CC, ossa pubis; DD, ossa ischii; EE, ossa ilei; F, funiculum umbilicalem; G, denique *secundas*, utero adhuc adhaerentes designant.

Fig. 3. *Infantem pedibus* tempore partus exitum quaerentem demonstrat.

Fig. 4. *Foetum natibus* ex utero prodeuntem, & quomodo digitis utrinque adhibitis hic partus promoveri queat, exhibet.

Fig. 5. *Infantem repraesentat transversim positum*; sed cujus dorsum vaginae & ori uteri accumbit, una cum manu Chirurgi, quae ad foetus pedes quaerendos foetumque eis invertendum in uterum demittitur.

Fig. 6. Designat *foetum pedibus manu comprehensum* & inversum, & quomodo his educendus.

Fig. 7. Infantem sistit, *cujus venter uteri ori & vaginae opponitur*, atque simul quoque transversim positus est: quo in situ saepe simul funiculus umbilicalis cum vitae foetus magno periculo ex utero procidit.

Fig. 8. Foetus est, cujus *caput sinistro ossium pelvis lateri insistit*; cujus vero collum ab utero se constringente plerumque valde contorquetur; unde partus difficillimus imo impossibilis saepe oritur.

Fig. 9. Exhibetur *infans capite ad dextrum pelvis latus inclinans*, & quomodo quandoque, praesertim mox post ruptas aquas, ejusmodi caput manu insitum rectum converti queat.

Fig. 10. Foetus repraesentatur, qui cubito vel humero ori uteri insistebat, & *quomodo in hoc, aliisque plerisque posituris p. n. pedes manu ad cubitum usque in uterum demissa investigari*, eorumque ope foetus converti ac pedibus arreptis extrahi debeat, sicut fig. 6. ostensum est.

Fig. 11. Indicatur, quomodo *infans brachio prolapso*, manus juxta hoc ad pedes quaerendos immittenda, foetusque ea educendus sit.

Fig. 12. Docetur, quomodo *infans*, *altero pede prodiente vel arte educto*, manus ad alterum quoque pedem quaerendum & educendum intus sit demittenda.

Fig. 13. Proponitur quomodo foetu excluso, si secundae non mox sequuntur, funiculus umbilicalis sinistra manu comprehendi, dextra vero ad ductum funiculi umbilicalis usque ad placentam in uterum insinuari, haec ipsa comprehendi, & blande ab utero diduci debeat.

AA, est funiculus umbilicalis;
B, manus sinistra eum comprehendens;
CC, uterus ejecto foetu jam valde collapsus;
D, manus dextra in uterum demissa placentam
E, comprehendens.

Fig. 14. *Sellam* exhibet, *partus negotio accommodatam*, quali nostrates mulieres partus tempore plerumque utuntur. AA indicat ejus latus posterius sive dorsum sedilis; BB, partes laterales; C, partem, cui insident parturientes, in medio excavatam, ut os coccygis liberum sit, quo facilius foetui egredienti cedere queat; DD, habenae, quas manibus comprehendunt.

Fig.

Fig. 1.
A
B C B
D
Fig. 2.
G
B B
F
A
E
C C
E
D D
Fig. 3.
Fig. 4.
E
C C
D
Fig. 13.
A
B
Fig. 14.
A
D D
C
B B
A
Fig. 15.
Fig. 16.
A A
B B
Fig. 17.
Fig. 18.
Fig. 20.
Fig. 21.
Fig. 19.
a
a
a
a
a
b b
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.

Fig. 15. *Sellam aliam*, eidem uſui deſtinatam demonſtrat, dorſo verſatili inſtructam, ut mox, ſi partus praeter naturam incidat, reclinari & quaſi in lectum converti atque foetus facilius educi queat, id quod tamen etiam in alio lecto, ſi ejuſmodi ſella deficit, quando tranſverſim parturiens ei imponitur, imo etiam in menſa quadam fieri poteſt.

Fig. 16. Ideam ſiſtit ejus *ferramenti* ſive *hami lati* & retuſi, quem PALFYNUS pro infantibus vivis, aut quorum mors adhuc dubia, capite pertinacius in vagina haerentibus, ſine noxa protrahendis commendavit. Vera ejus magnitudo altero tanto illum ſuperat, quem in hac tabula deſignare potui. Duo autem ſemper in promtu eſſe debent, ut nimirum ab utroque latere caput iis comprehendi atque ſic tanto facilius educi queat.

Fig. 17. & 18. Deſignant *uncos commodiſſimos*, a latere ſpectatos, quibus in extrahendis infantibus, ubi opus eſt, uti ſoleo. Litt. A, eorum cuſpides; BB, dorſum indicant.

Fig. 19. *Manubrium* noſtrum uncis his adaptatum; quod primo variis ſulcis, a a a a a, in parte, quae dorſo unci reſpondet, inſtructum eſt, eo fine, ut ſolius tactus beneficio, dum pollicem iis impono, ſemper ſciam, me cuſpidem unci foetui, non utero infigere, ne uterus eo laedatur, aut laceretur. Deinde locus b b in formam colli exciſus facit, ut laqueus hic jungi poſſit quo adſtans vel miniſter extractionem, quae ſubinde difficillima eſt, juvare poſſit.

Fig. 20. Cuſpidem unci ſeorſim a parte anteriori oſtendit.

Fig. 21. Cuſpidem unci duplicem exhibet, qui quandoque adhiberi poteſt.

CAPUT CLVI.

Qua ratione molas uteri excutere conveniat.

I.

SOlet quandoque in utero vel *ex concreto ſanguine menſtruo, vel* e ſecundis relictis (*a*), vel etiam *e ſecundarum reliquiis*, vel & ex *ovulo quodam mulieris* minus decenter foecundato, ſubſtantia vel materia quaedam carnoſa atque informis pronaſci, quae *mulieribus multa ſaepe incommoda* concitare poteſt, *Mola uteri quid ſit*

(*a*) An. 1747. hic Helmſtadii primipara, quae quadrageſimum jam annum ſuperaverat, difficillimo ac diuturno partu foetum tandem mortuum edidit; ſed ob ſummam tunc ejus debilitatem, & funem umbilicalem ex putredine abruptum, obſtetrix ſecundas educere non poterat, & aegra per biduum roborantibus tantum reficienda erat. In fine tamen ſecundi a partu diei maſſam informem craſſam ac duram, ſine oſſibus, ut molam, ex utero ejecit, quae ſubſtantiam habebat a ſubſtantia & facie placentae vaſculoſa conſueta maxime alienam. Erat enim denſa, dura & compacta, fere ut fruſtum hepatis bubuli, & figuram habebat fere cylindricam, tres pollices amplam & ſeptem longam, atque ſic *veram aliquam molam*, non placentam, repraeſentavit: quo ipſo oſtendere volo, quod placentae in utero in molas mutari poſſint, ſicut id VATERUS in Diſſ. de molis Vitebergae 1702. edita, & RUYSCHIUS quoque in Adverſ. Anatom. II. p. 32. & alii notarunt, & deinde quod non omnes molae

teſt, & a Medicis *mola uteri* ſolet nuncupari (*a*). *Rarius apud viduas atque virgines*, frequentius autem apud mulieres in conjugio viventes iſtiuſmodi caſus incidere manifeſtum eſt experientia. Interea tamen quandoque & in illis obſervatae ſunt, & *praeſertim in vidua honeſtiſſima* etiam aliquando ejuſmodi molam vidi (*b*). *Si ad molarum figuram & magnitudinem* reſpexeris, mirificam earundum differentiam exiſtere cognoſces. *Quaedam etiam earum nuſquam cum utero cohaereſcere deprehenduntur*; aliae per unam alteramque venam aut fibram carneam cum eodem conjunctae ſunt; *aliae denique firmiter admodum* & craſſo quaſi pedunculo *ipſi adhaereſcunt* (*c*). Utplurimum *eaedem ſolae*; ſed interdum tamen *una cum foetu quodam* progignuntur. Si abſque foetu mola progignitur, *poſt alterum plerumque vel tertium menſem*, *ſua velut ſponte* atque ad inſtar infantis alicujus, praegreſſis plerumque partus quaſi doloribus, & magno ſaepe cum ſanguinis profluvio ab utero expellitur. Quod ipſum equidem ubi fit, aeque propemodum gravibus, quin & interdum longe gravioribus, ac in naturali infantis partu, doloribus, virium jactura aliiſque incommodis mulieres exercentur. Nonnunquam a partu molarum uſque adeo *larga profuſio ſanguinis ſuboritur*, ut in praeſentiſſimum vitae periculum, niſi manu excutiantur, mulieres adducantur. *Interdum molae per complures menſes* atque ita diu in utero perſiſtunt, ut *conſuetam gravidarum abdominis prae ſe ferant magnitudinem*, ac ſi revera gravidae eſſent.

I I.

Mola quibus ſignis cognoſcatur.

Primis quatuor menſibus ſtatui vix certe poteſt, utrum infans an mola quaedam intus in utero mulieris gravidae deliteſcat: *ſiquidem communiter eadem utrobique ſigna ſeſe oſtendunt.* Poſtmodum vero *ſenſim ſenſimque diſcriminis alicujus* indicia obſervantur. Namque ubi mola quaedam intus in utero continetur, 1) *mulieres ne poſt quartum quidem* vel quintum ab impraegnatione menſem *commotionis aliquid* rei vivae, in utero contentae, ceu fieri naturaliter in vere gravidis a foetu ſolet, quod *motum foetus* appellant, perſentiſcunt. Deinde 2) a *mola venter mulieris* primis menſibus mox intumeſcit atque etiam *aequaliter ubivis intumeſcit;* quum e contrario ab infante pars ventris umbilico proxima, vel & alterutrum latus magis, quam partes ejuſdem reliquae, promineat, quod ante quartum menſem vix obſervatur. Porro 3) *mola modo in hanc*, *modo in iſtam ventris partem delabitur*, pro varia nempe mulieris poſitura vel corporis converſione: quod aliter omnino ſeſe habet, ſicubi verum eundem-

ab ovulis ſubventaneis aut non rite impraegnatis, ut quidam putant, oriantur. Fuiſſe vero hanc molam antea placentam inde cognoſci poterat, quod ipſi adhuc, circa medium, fruſtulum funiculi umbilicalis, digiti longitudine adhaerebat, eaque excuſſa, puerpera haec uterum rurſus ſenſit vacuum, ac liberum.

(*a*) Definiri poteſt, quod ſit concretio carnea informis in utero ſine ſecundis.

(*b*) Idem jam notavit MAURICEAU in Obſervat. ſuis ult. Obſ. 33. KERKRINGIUS Spicileg. Anat. Obſ. 81. quae *vehementiſſimis doloribus rejecta* fuit.

(*c*) Exempla quaedam huc ſpectantia deſcripta leguntur apud HILDANUM *Cent.* II. Obſ. 52. GUILLEMAEUM, Lib. de gravidit. Cap. IV. SIGEMUNDAM ſive *Obſtetricem Brandenburg. in praefat.* nec non apud CONNORIUM in Diſſ. Med. phyſic *de humani uteri ſarcomate*, pag. 57. SAVIARD. Obſ. 36.

eundemque vivum infantem aliquem uterus continet. 4) *in mammis earum*, quae molam in utero gerunt, *plerumque nihil lactis colligitur*; quum e contrario gravidarum mammae ſenſim ſenſimque magis ab eodem diſtendantur. 5) quoque *mulieres graviora plerumque a molis, quam a veris infantibus incommoda ſentiunt*: neque enim *facies modo colorem tetrum* oſtendit; ſed *univerſum quoque corpus cum cibi faſtidio mirifice langueſcit*, & *frequenter doloribus ac cruciatibus circa lumbos* & in pubis regione torquentur: unde tandem foetum haud in utero, ſed molam quandam geſtari intelligitur. Nonnunquam *affectus modo propoſitos hydropis quoque imminentis ſigna exiſtere* poſſe, res ipſa, credo, loquitur. Denique 6) peculiaris *mutatio oris uteri interni*, quod tactu per digitos ab artis perito explorari debet, veram graviditatem a falſa ſive mola egregie diſtinguit. Tandem 7.) in mola mulieres utplurimum circa uteri regionem *dolorem punctorium* ſaepe ſentiunt.

III.

Molae quomodo excutiantur.

Simul atque ex his atque id genus aliis indiciis *conſtat, molam* quandam *non autem verum infantem intus in utero deliteſcere*, ingruentibus partus doloribus vel ſanguinis fluxus *a medicamentis* roborantibus, hiſdemque a prudenti Medico propoſitis, capienda ſunt *curationis primordia* (*a*). Quodſi autem, prout fieri quandoque ſolet, *medicamenta ejuſmodi nihil proficiant*, atque uterus ſanguinem fundat copioſum ab omnibus pellentibus abſtinendum, & *Chirurgum* aliquem harum rerum peritum, vel *idoneam Obſtetricem* adhibere convenit, qui *manus adminiculo protrahere ex utero partem iſtam alienam* ſtudeat. *Quandoquidem* autem *uterus clauſus manum medicam haud facile admittit*, & dolores partus deſint, neceſſarium *utique videtur*, per adhibita *medicamenta alvum citantia atque educentia*, *clyſteres item vehementes*, *fomenta & balnea partus dolores excitare*, *os uteri* fomentis & balneis *emollire*, *atque* ita ſimul uterum paullatim aperire. Namque *hoc facto*, femina prius ita reſupinata, ut in Cap. CLII. §. XIV. ad parturientes a partu difficili liberandas propoſuimus, & primo digitis ſanguinem concretum, qui forte ibi haeret, expurget. Deinceps in os uteri *unus alterve digitus primo demitti*, mox autem, uteri ore ſenſim ſenſimque diducto, *manus integra deprimi*, atque mola, ſi libera, manu prehendi, & eo modo educi poterit, quem ſupra jam tum (*Cap.* CLIV.) de foetu in haemorrhagia uteri educendo explicavimus. *Sicubi cum utero mola concrevit*, quemadmodum ſaepius fieri ſolet, tum *per admotos digitos* ac ſpeciatim horum ungues, *decerpere illam ea ratione convenit*, qua idem perfeciſſe HILDANUS legitur (*b*). Si firmiter *nimis cum utero mola cohaereſcit*, ut digiti *parum* ſint, forficem *quandam longiorem*, *ſed retuſam tamen*, *qualem nimirum Obſtetrix Brandenburgica* deſignavit (*c*), & nos ex ea Tab. XXXIV. fig. 1. delineari curavimus, prudenter admovere eaque molam, ut experta & ingenioſa haec Obſtetrix ſe feciſſe ſcribit, reſecare oportet. Denique *ſi paullo grandior mola* exi-

(*a*) Conf. hac de re HILDANI *Centur. Epiſtolar.* Epiſt. 38. & 39. pag. mihi 984.

(*b*) *Centur.* II. *Obſ.* 52. conferantur quoque epiſtolae modo citatae.

(*c*) In praefatione Libri de arte Obſtetricia, germanice editi, & a SOLINGENIO in belgicam linguam dudum in Hollandia tranſlati.

existit, quam ut integra extrahi valeat, tum vel *digitis, vel scalpello quodam* falcato *longiore, vel & unco* (*fig.* 17. aut 18. vel & duplici fig. 21. *Tab.* XXXIII.) *quam cautissime discerpi eadem atque sic particulatim extrahi debet.* Si qui plures de molarum natura & eductione observationes nosse desiderant, hi ut HILDANI, ROONHUSII atque MAURICAEI observationes imo & PAROTI Diss. de uteri mola Argentor. 1733. editam perlustrent, etiam atque etiam suademus. Ceterum si *nulla graviora incommoda molae concitant, nulla hisce mulierculis vis inferenda; multae enim ad senectutem usque sine notabili noxa eas circumferunt.* Conf. hanc ob caussam HILDANI Epistolae laudatae, & nuper demum edita HANSCOPII Hamburgensis Dissertatio de *Mola* in octogenaria reperta, crusta ossea obducta ponderis XXII. unciarum, Goettingae 1746. & figura ejus illustrata.

CAPVT CLVII.

De uteri prolapsu, sive procidentia.

I.

Quotuplex sit procidentia uteri.

UTeri *equidem procidentiam, quasi rem impossibilem* atque ab ipsa natura prorsus alienam, *a Medicorum aliquibus*, eisque recentioribus superiori seculo non solum propositam, verum *& mordicus defensam* fuisse, nemo facile, nisi rerum in republica medica gestarum ignarus, ignoraverit (*a*). *Posse vero* utique apud mulieres quasdam uterum ex abdomine per pudenda foras procidere, ex quamplurimis Medicorum expertissimorum tam antiquiorum, quam recentiorum *observationibus est manifestum* (*b*). Quarum equidem recentissimas pariter atque luculentissimas merito suo existimamus illas, quas *celeberrimus* RUYSCHIUS quondam *in Observationibus Chirurgicis, Obs.* I. VII. IX. & X. hanc in rem proposuit, figurisque sat elegantibus atque perspicuis dilucidavit. Nos binas ex his *Tab.* XXXIV. *fig.* 2. & 3. repraesentavimus. Post RUYSCHIUM laudandi nobis hic adhuc sunt SAVIARDUS, Chirurgus Parisiensis, qui decem circiter exempla a se observata recenset (*c*). Deinde *Jo. Maur.* HOFFMANNUS (*d*), Altorfinus quondam Medicus, itemque SCHACHERUS, Medicus nuper Lipsiensium clarissi-

(*a*) Referendi in hunc censum potissimum sunt MEEKRENIUS, *Observat. Cap.* 54. ROONHUSIUS Obs. Chir. Lib. II. Cap. de vaginae prolapsu, pag. 86. in edit. belgica. HORNIUS in microtechn. Sect. II. Part. I. §. 28. BARBETTIUS in Chirurg. edit. Genevens. pag. 518. & seq. VAN DER BECKE Lib. *de procidentia uteri*, KERKRINGIUS in spicileg. Anatom. Obs. 30. VERDUCCIUS in patholog. Chir. atque ab his citati auctores alii.

(*b*) AËTII puta, AEGINETAE, ROSSETI Lib. de part. caes. FABRICII *ab Aquapendente*, BERENGARII, CARPI, PLATERI, PARAEI, PLEMPII, LANGII, FERNELII, HILDANI, MARCHETTI, VESLINGII Syntagm. Anat. Cap. VII. BARTHOLINI, HILDANI, STALPARTII, PECHLINI, Obs. 20. SOLINGENII Obs. 30. 50. MAURICAEI de morb. gravid. Lib. III. Cap. VI. & Observationibus ejus, ubi quamplurima exempla refert.

(*c*) In Obs. Chirurg. Obs. X. XI. XII. XIII. & XV.

(*d*) *Ephem. Nat. Cur. Cent.* IV. *pag.* 261.

clarissimus (*a*), SLEVOGTIUS & VATERUS; *hi enim omnes haud adeo pridem veras uteri procidentias*, quasi *testes* hujus noxae oculati *viderunt & descripserunt.* Denique nuperrime BURGGRAVIUS, Medicus Francofurtensis, na cum aliis Medicis ibidem verum uteri prolapsum conspexerunt (*b*). Ita & *ipsemet aliquoties veros uteri prolapsus* me videre memini. Quando uterus solum in vaginam usque descendit, *descensus uteri*, aut prolapsus imperfectus, quando autem ultra & extra vaginam prolabitur, tunc proprie *uteri prolapsus* sive *procidentia* eaque perfecta appellatur. Solet autem *duplex admodum uteri procidentia existere*: quarum altera fit *absque uteri inversione*, adeoque tum circa extremam ejus partem os uteri, quod vulgo internum vocatur, conspicitur; (*vid. fig.* 2. *litt. C.*) *altera cum inversione, ubi os uteri non conspicitur*, (vid. fig. 3.) qui inversus uterus etiam vel ex parte tantum vel totus procidit, quemadmodum Auctores utrumque testantur.

II.

Distingui vulgo solet uterus non inversus ab inverso, ut modo dictum est, *ex ore uteri*, *quod* se in non inverso, sicut in Tab. XXXIV. fig. 2. lit. C exhibuimus, repraesentat, eoque etiam vulgo a vaginae prolapsu, imo & *a fungis sive excrescentiis vaginae distingui solet.* Observatu tamen quam maxime dignum est, a Cl. D. WIDMANNO, Academiae Caesareae Naturae Curiosorum quondam Directore, *peculiarem admodum totius vaginae tunicae internae sive rugosae prolapsum, non solum descriptum, verum & eleganter ac perspicue delineatum esse* (*c*), ubi prolapsus *hujus vaginae* tam accurate *os uteri finxit*, *ut quilibet ante cadaveris sectionem crediderit* verum *uteri prolapsum adesse*; cum tamen revera non nisi tunicae rugosae vaginae prolapsus fuerit, & uterus ipse in ventre loco suo repertus sit. Operae pretium esse credidi, ut figuram WIDMANNI, quamvis magnitudine naturali diminutam, huc transferrem (vid. Tab. XXXIV. fig. 4.) ut Medici tanto prudentius in cognoscendis & distinguendis his vitiis procedant, nec ejusmodi vaginae prolapsum temere pro vera uteri procidentia habeant, ne inde errores in curatione noxii oriantur. Adeoque osculum *ejusmodi in tali prolapsu* (vid. litt. F.) non *pro infallibili* signo uteri *prolapsi*, *ut plerique* hactenus tradiderunt, *habeant*; sed partem *prolapsam curatius considerent*, *donec certe dignoscere* queant sitne vagina tantum an ipse uterus prolapsus. WIDMANNUS quidem nullum *Diagnosis.*

(*a*) In program. Anat. an. 1721. hac de re emisso.
(*b*) Vid. Commerc. Litterar. Norimb. A. 1733. pag. 362. conf. simul Diss. WESENFELDII de *inversione uteri*, sub praesidio BERGENII Francof. ad Viadr. 1732. evulgata. Neque hic silentio paaetereundum, quod, cum *David van der* BECK & GARMERUS, ambo Medici quondam Hamburgenses, *acerbas hac de re lites inter se habuerint*, atque ille uteri procidentiam negaret & impugnaret, GARMERUS vero ipsam affirmaret atque defenderet, a Collegio autem Medico Academiae nostrae Helmstadiensis tunc, anno nimirum 1684, sententia super hac re Hamburgo desideraretur, *Collegium hoc* pro GARMERO *steterit*, atque in responso sicut acta *collegii nostri testantur*, *procidentiam uteri sua quoque experientia doctisque rationibus confirmaverit.* Ita & in Act. Edinburg. Tom. III. pag. 305. novum exemplum ex parva puella delineatum & descriptum est a cel. MONROO.
(*c*) Vid. Ephem. Nat. Cur. Cent. VIII. Obs. 98.

lum signum certum sive pathognomoniam, quod vocant, protulit, quo vaginae ejusmodi prolapsus a vero uteri prolapsu distingui certo possit; attamen ait, se specillum per hoc foramen sive os, litt. F, quod os uteri mentiebatur, immisisse, *quod longe profundius, quam uteri cavum est, intraverit, nimirum ad dimidii fere pedis longitudinem.* An vero hoc signum *semper occurrat, pluribus experimentis erit probandum.* Ceterum meretur, ut notatu dignissima haec observatio praedicto loco evolvatur, atque cum cura uberius perlegatur.

III.

Prolapsus uteri & vaginae difficulter quandoque distinguuntur.

Ceterum uteri & vaginae prolapsus non modo valde difficulter saepe cognosci, sed & a se invicem distingui, vel inde etiam patere potest, cum aliquando factum sit, *ut Medici & Chirurgi Tolusani, imo & quamplurimi Parisini, puellam,* quae *triginta fere annos* habebat, *& a pueritia jam uteri procidentia laborabat,* pro *hermaphrodito* propterea haberent, atque speciatim pro ejusmodi hermaphrodito publico actu declararent, ubi sexus masculinus praevaleret. Senatusque simul Tolusanus *sub gravi fustigationis poena juberet, ut puella haec vestes muliebres deponeret, & inposterum vestibus virilibus incederet.* Postquam vero SAVIARDUS hunc ita putatum hermaphroditum Parisiis rite examinaret, *veram puellam hunc vestibus virilibus incedentem & gladio alligatum juvenem esse cognovit,* uteroque in locum naturalem reposito, in puellam rursus transmutavit, quaeque deinde etiam *jussu Regis vestimenta muliebria loco virilium rursus assumsit.* Temere admodum Tolusanos de hac puella judicasse etiam inde colligo, quia in historia hac lepida, quam SAVIARDUS Observat. sua XV. prolixius describit, *nihil quicquam occurrit, quod vel penem vel testiculos indicasset;* sine quibus tamen ego non perspicio, quomodo aut quare aliquis vir dici queat; *praesertim cum mammas habuerit praegrandes, ac faciem muliebrem,* qua sine dubio etiam barbae defectus intelligitur.

IV.

Ejus caussae.

Caussam prolapsus uteri generatim *a nimia ligamentorum uteri* atque vaginae debilitate indeque sensim facta eorum relaxatione repetendam esse, res ipsa loquitur: unde *saepius observatur, hoc malum sequi partum difficilem,* vel alios conatus vehementiores. Interea tamen prorsus insolens non est, ipsas etiam *virgines,* ac speciatim etiam vestales & *puellas,* aliquando hoc vitio laborare (*a*), sicut ex casu praecedentis §. videre est. Altera procidentiae species est, quando *uterus prolapsus ad instar sacculi inversus,* ita ut interior ejus facies fiat exterior, esse animadvertitur, uteri ore sive orificio tunc, utpote intus in vagina latente, non conspicuo (*vid. fig.* 3. *B.*). Atque hujus quidem generis, praeter multas inter supra citatas, ea quoque *procidentia est,* quam & curasse

(*a*) Exempla plura legi possunt in GRAFIO Lib. de Organ. Mulier. MAURICAEO Obs. 96. SAVIARD. Obs. XIII & XV. Misc. Nat. Cur. Dec. I. An. VI. & VII. Obs. 73. & MONROI pagina praecedenti indicatum exemplum.

curasse & descripsisse GENSELIUS legitur (*a*). Et sane, quia in istiusmodi casibus uterus propendens *molae sive carnis alicujus cruentae atque indecentis speciem exhibet*, mirum non est a Chirurgis atque Obstetricibus imperitioribus malum haud cognosci, atque *ejusmodi uterum prolapsum ruditer quandoque tractari*, quin & cum praesentissimo *miserarum mulierum vitae periculo, violenter convelli* (*b*). Neque vero incidere fere unquam gravissimum istiusmodi malum consuevit, nisi *quando uterus cum secundinis extrahitur, vel ubi mox a partu & praesertim difficiliori usque adeo distentum uteri os internum est*, ut quam facillimo negotio, sine caussa perspecta, ipsum transmittere uterum valeat (*c*); vel denique *nisi mulieres a partus doloribus*, vel post confectum quoque partum remanentibus, ita graviter exercentur, ut vehementi nisu adhibito, *uterum tandem invitae per os uteri patens & per vulvam exprimere cogantur*, vel *saltem imprudenter* expellant. Sed quicquid tandem harum rerum sit, *sane nisi confestim uterus ejusmodi in sedem naturalem restituatur, vehementer brevi increscit, & citissima fere semper mors, ut praelaudatorum auctorum quamplurimi testantur, insequitur:* adeoque omni modo festinandum, quia maximum in mora hic periculum est (*d*).

V.

Simulatque igitur vel sine vel *una cum secundis foras procidere uterus animadvertitur*, id sibi datum ante omnia Chirurgus vel Obstetrix sciat, ut, *evacuata prius urina, ne vesica repleta obstet*, & *resupinata aegra coxis elevatis, cruribusque diductis*, sicut Cap. CLII. §. XIV. praecepi, prudenter per admotos digitos prius resolutis, siquidem cum utero eadem forte adhuc cohaerescant, secundis, quantum quidem fieri potest, *manu celerrime in sedem pristinam uterum blande restituant. Hoc commodissime perficitur*, quando obstetricans inferiorem uteri propendentis partem fig. 3. litt. C, digitis tribus mediis mox primo in vaginam, ac deinde ope totius manus in ventrem sive locum naturalem blande repellat. *Hoc facto, manus intus in utero in formam pugni constricta aliquamdiu detineatur, donec* hic usitatam suam *in puerperis figuram rursus assumserit*, ubi tandem leniter retrahitur. Quod ipsum equidem fieri hoc facilius consuevit, quo magis diductum proximis ab ipso partu momentis os uteri una cum vagina

Curatio uteri prolapsi & conversi.

(*a*) Vid. Ephem. Nat. Cur. Cent. II. Obs. 193. ibidemque citati scriptores alii. Conf. quoque Henr. van SANDEN *Observatio de prolapsu uteri inverso ab excrescentia* &c. Regiomonti A. 1723. edita in 4. ubi variae aliae ejusmodi Observationes referuntur.

(*b*) Memorabilem casum hanc in rem suppeditavit HILDANUS pag. 904. BARTHOLINUS *Cent.* II. *hist.* 91. STALPARTIUS Cent. I. Obs. 67. MARCHETTUS Obs. 61. MURALTUS Misc. N. C. Dec. II. An. I. Obs. 112. SAVIARD. Obs. XV. itemque *Commerc. litterar.* Nor. An. 1733. pag. 302.

(*c*) Hoc praeter RUYSCHIUM locis citatis, ut & in Advers. suis Anatom. Dec. II. Obs. X. p. 37. 38. Observat. MAURICEAU Lib. de morb. mul. Lib. III. Cap. VI. & Observat. suis, Observ. 355. 685. Stalpart. *van der Wiel* Obs. rar. Cent. I. Obs. 67. & M. N. Cur. variis in locis.

(*d*) Quod uterus ab excrescentia intus enata invertatur, ut SANDENIUS scripsit, inter rarissimos casus referendum esse puto. Ad *prolapsum uteri curandum* AQUAPENDENS commendat medicamenta, quae uterus refugit, p. 281, quod vero absonum est; 2) candela eum repellit, eumque fascia, ne denuo excidat, firmat.

gina existit. Utero, quemadmodum praecepimus, reposito, figuraque consueta ipsi reddita, confestim aegram in *lectulo supinam deponere graviterque admonere* convenit, ut, probe invicem conjunctis cruribus, gnaviter quiescere studeat; nam tunc sola quies & decubitus, pro curatione saepe sufficiunt. Attamen *nec alienum erit per aliquod tempus spleniis & fascia idonea os vaginae claudere*, *ne* uterus facile, supervenientibus forte doloribus post partum, *tussi vel sternutatione fortiori*, vel alia quacunque de caussa *relabi possit*. Namque hoc facto, uteri os una cum ipso utero ita sensim rursus coarctatur, ut postea se invertere ac procidere per illud denuo nequeat, atque malum ita curatum sit. *Si justo diutius uterus ita prolapsus propendet*, *utplurimum mulieres brevi*, ut observationes HILDANI, STALPARTII, RUYSCHII, SAVIARDI, aliorumque quamplurimorum laudatorum scriptorum docent, *emoriuntur*; nam uteri os a parte uteri superiori paulatim ita constringitur, ut propendens uterus mox inflammetur, ac deinde refundi per illud nulla amplius ratione queat; sed, *sphacelo propter sanguinem hic haerentem & corruptum* contracto, *miserabiliter aegrae brevi conficiantur*. *Si tamen forte nondum desperatum prorsus malum esset*, dum Chirurgus ad mulierem ex utero prolapso laborantem adsciscitur, opera utique danda est, *ut & ab inflammatione* sua *uterus tumefactus liberetur*, *& quamprimum fieri possit*, *suis sedibus restituatur*. Debet autem his fere modis negotium illud institui. Ante omnia *larga sanguinis copia per venam detrahenda ac deinde urina emittenda*, ne quod forte obstaculum a distenta vesica uterus sentiat. His peractis, sic omnino, ut modo diximus, deponere mulierem convenit. Insimul uterus aqua *aut lacte calido quam diligentissime fovetur*, atque *butyro sive oleo calido inungitur*; vel fomentis denique seu malagmatis digerentibus atque emollientibus tamdiu comprehenditur, donec ita mollis atque lubricus fiat, ut praedicta ratione refundi per admotas Chirurgi manus valeat (*a*). *Nisi enim tempestive reponi is potest*, vix ac *ne vix quidem convalescere*, nec vel utero quidem *ligato aut exciso*, *quemadmodum nonnulli putarunt*, *mulieres* consueverunt (*b*). RUYSCHIUS *enim exemplum refert*, ubi Chirurgus uterum ejusmodi *propendentem ligatura auferre voluit*; *sed* res non *successit*, *& mulier brevi mortua est* (*c*).

VI.

Quid fiat, si uterus prolapsus non est inversus.

Longe *minori cum periculo conjuncta* esse illa *uteri procidentia* consuevit, *quae non partus tempore*, *sed alias a nimia vaginae & ligamentorum debilitate proficiscitur*, quaeque uteri haud inversi os repraesentat: quo signo non solum ab utero

(*a*) Hic in mentem mihi venit, an non in *ejusmodi casibus desperatis scarificationes uteri turgidi & inflammati*; quemadmodum in aliis inflammationibus gravioribus & cancrum spectantibus cum fructu institui, ad sanguinem hic stagnantem emittendum, queant? Mihi tentari eas posse haud alienum videtur; quia in casibus deploratis praestat anceps experiri remedium quam nullum, praesertim ubi cetera remedia parum sunt.

(*b*) Anno tamen 1745. DIETERICUS, Medicus Ratisponensis cel. casum ejusmodi, quem vidit, descripsit, ubi primum filo per acum transmisso, ligatus & postea resectus est, salva & restituta muliere.

(*c*) Exemplum uteri inversi & feliciter restituti videri adhuc potest in Mauricaei Obs. ultimis, Obs. 138.

tero inverſo, *ſed etiam a fungis ſive tuberculis e vagina ſaepe excreſcentibus utplurimum diſtinguitur*, *conf.* ſupra §. II. Namque tum haud facile verendum eſt, *ne partes uſque adeo flaccidae inflammationem aut ſphacelum*, quemadmodum in priori ſpecie facile fieri ſolet, ſentiant. *Ubi juſto diutius* abſque curatione uterus talis propendens relinquitur, non *moleſtiam modo egregiam*, ſed & *urinae difficultatem* atque inſignes *quoque coxarum dolores*, *uteri propendentis exulcerationes*, quin imo quandoque inflammationem aliquam cum ſphacelo, ſaepius vero *ſcirrhum* vel *carcinoma* mulieres haud raro experiuntur. *Et ſane quo tardius medicina huic malo adhibetur*, *hoc difficilius*, quia *ſaepe valde increſcit & augetur*, *reponi* nedum contineri in ſede ſua naturali *abſque machinamentis* uterus ſolet (*a*). Vix enim ac ne vix quidem prohibere licet, quo minus vel ab ambulatione, vel a corporis aliqua commotione, vel denique *a ſternutatione atque tuſſi*, *denuo is prolabatur*, praeſertim ſi faſcia, vel vinculo, vel idoneo inſtrumento non coercetur. *Quodſi forte carcinoma jam tum vel gangraena* uterum prolapſum occupavit, *fruſtra omnino*, quemadmodum obſervatum eſt a RUYSCHIO *Obſ.* IX. *idem reponitur*: ſi quidem, illo repoſito, longe gravioribus, quam antea, doloribus aliiſque incommodis mulieres discruciari teſtatur.

VII.

Si igitur nondum carcinoma aut gangraena propendentem uterum occupavit, *bina* potiſſimum Medico *expedienda ſunt curationis negotia*. Primum eſt, ut decenter *in locum ſuum uterus reſtituatur*; alterum, ut, ne *denuo procidere is queat*, *ſolertiſſime praecaveatur*. Ad primum quod attinet, obſervaſſe juvabit, uterum prolapſum, niſi forte jam tum inveteratum aut mole auctum valde iſtud malum eſt, *facile plerumque reponi*, dummodo mulier ea ratione, quam paulo ante (*vid.* §. V.) deſcripſimus, *capite ſcilicet depreſſo*, *& natibus elevatis*, gnaviterque ab invicem diductis cruribus, deponitur, eoque facto, uterus per vulvam in locum ſuum naturalem digitorum vel & candelae robuſtioris cereae ſubſidio decenter reſtituitur. Saepius etiam obſervatur *mulieres ejuſmodi malo afflictas ſibimet ipſis uterum quandoque facillimo negotio in locum naturalem refundere*. Sed *ſi malum jam eſt inveteratum*, *aut ſaltem uterus paullo amplior*, quam ut facile refundi queat, *aliquamdiu fomenta digerentia ſunt adhibenda*, donec moles uteri ſatis imminuatur, ac ſimul *urina & alvus evacuanda*, ut ſic tanto facilius tandem eundem repellere in ſuum locum valeamus. *Ne qua autem forte*, poſt adhibitam repoſitionem iſtam, *denuo uterus procidat*, *praecavere* difficile utplurimum atque adeo difficillimum ſine idoneis faſciis *aut machinamentis ſolet eſſe* negotium; ſiquidem *aegre admodum* ſuſtineri uterus a *vaginae tunicis uterique ligamentis laxioribus* atque *debilioribus poteſt*. Interim haud abs re fuerit primo *per plures dies in lecto quieſcere* ac deinde *ſuffimentis roborantibus*, per tubulum Tab. XXXIV. fig. 14. ad vaginam interventu idonei infundibuli admiſſis, *liquoribus* item *idoneis ſiphone injectis fomentiſque* aromaticis & adſtrin- *Curatio.*

(*a*) Inter alia hoc diſci poteſt ex variis & RUYSCHII & SAVIARDI obſervationibus ſupra citatis.

ſtringentibus *cum vino rubro paratis*, ſolerter eas partes excitare, quae propter nimiam debilitatem ſuam ſeſe remiſerunt. *Denique faſciam aliquam, litterae* T *haud abſimilem*, circum corpus involvere, atque ita, impoſito prius vulvae ſplenio, quantum fieri poteſt, diligentiſſime uterum continere. *Quando ejuſmodi uterus aliquo modo exulceratus eſt*, ut haud raro contingit, hoc *impedire aut retardare ejus repoſitionem non debet*; ſanari enim haſce exulcerationes melius utero in locum naturalem reſtituto, quam ſi in loco p. n. extra corpus propendet, SAVIARDUS etiam, obſervationibus citatis jam notavit & ſuaſit. Ita hic etiam vidit *uteri prolapſum magnum una cum calculo in veſica* & quidem in virgine: ubi primo uterum reſtituit, deinde calculum e veſica extraxit, atque ſic aegram a duplici malo, ita tamen, ut peſſum geſtare opus habuerit, liberavit. Vid. ejuſd. Obſ. XV.

VIII.

Quibus inſtrumentis uterus debilis contineatur.

Si nimis *jam tum inveteratum atque ita pertinax malum* eſt, ut modo propoſita curandi artificia uterum non retineant, *unicum idemque communiſſimum ſupereſſe auxilium* eſt, illum, qui naturaliter & per ſe contineri haud poteſt, *inſtrumento quodam*, quod *peſſum* vel *peſſarium* vocant, in *vaginam uteri immiſſo reprimere* (*a*). Solent autem *apti prae ceteris ii peſſi exiſtere*, *qui vel ex ligno buxeo*, *aut fraxineo aliove duriore*, vel *etiam ex ſubere ad id accommodato*, *ceraque probe obducto* conficiuntur (*b*) atque *perforati exiſtunt*. (*vid. Tab.* XXXIV. *fig.* 6. 7. 8. 9.) Pro ditioribus aut *nobilioribus etiam ex ebore*, aut *argento vel auro* excavato fieri poterunt. Iſtiuſmodi peſſus aliquis, *juſtae magnitudinis* atque habitudinis, ne ſcilicet facile excidat, in vulvam profunde ad uſque ipſum uteri os digitis decenter deprimitur, &, ne qua facile, dum ambulant, hae mulieres, indecore excidere in humum is queat, itemque ut pro lubitu eos extrahere & mundare ſubinde poſſint, *funiculi cujuſdam beneficio*, vid. Tab. XXXIV. fig. 6. & 10. cingulo ventri injecto decenter alligatur. *Et juſtam quidem magnitudinem habere ii peſſi cenſendi ſunt*, quos primo tempore non nimis facile, ſed *non niſi aegrae admodum vulva recipit*: *ut certius maneat*, uterumque melius reprimat, atque his duplo interdum majora requiruntur (*c*). *Perforata vero exiſtere peſſaria* eum in finem commodum eſt, ne ſanguinis menſtrui aliarumve ſordium fluxus ex utero impediatur. Itaque minus ſalutaria minuſque commoda videntur ea peſſaria, quae, ut figura 10, *ovi*, *pomi aut pyri formam* aliquam prae ſe ferunt: qualia nimirum & quidem ingentis magnitudinis a PARAEO, HILDANO, SCULTETO, ROONHUSIO

(*a*) Vid. MAURICEAU Obſ. 40. 115. 217. *Peſſarium* ſolidum rurſus extrahere unco non potuit, Obſ. 182. De *peſſi uſu recens invento* ROSSET: p. 399. Cum eo *poſſunt fieri gravidae*, BAUHIN. p. 126. 142. & ſeq. In Actis vero Edinburgenſibus a MONROO rurſus novum peſſi genus deſcriptum eſt vol. III. p. 313.

(*b*) *Quando ejuſmodi peſſi cera non ſunt obducti*, ſubinde valde intumeſcunt, putrefiunt, ac multa incommoda procreant, ſic ut multo labore haud raro & quidem per fruſta tenaculis ſint educendi. Conf. ſi lubet hac de re MAURICAEI Obſ. 182. & SAVIARDI Obſervatio XIII.

(*c*) Videri ejuſmodi magni peſſi poſſunt in DEVENTERI Libro de arte obſtetricandi Cap. 29.

sio aliisque hunc in finem propoſita paſſim ac deſcripta deprehendimus. Ut nihil nunc de eo dicam, peſſariis perforatis in naturam inſertis, *& ſemen maris ad ſobolem procreandum* (*a*), & *ſuffimenta roborantia cum liquoribus* ad confirmandum uterum laxiorem immitti nihilominus in uterum poſſe: quae ſingula ab iis peſſariis, quae foramine deſtituuntur, penitus impediri conſueverunt. De cetero tantum abeſt, ut *graves moleſtias ab iſtiuſmodi peſſis, quando rite confecti* ſunt, mulieres *ſentiant, ut geſtare illos, praeſertim* ubi ſemel natura iis aſſuevit, *abſque omni fere moleſtia queant.* Denique hic etiam notandum, quaſdam mulieres prolapſu uteri laboraſſe, *quando non gravidae fuerunt;* quae vero *poſtquam gravidae factae ſunt ab eo liberabantur.* Vid. PECHLINI Obſ. 20. & SAVIARDI Obſ. 12. uteri enim gravidi amplitudo prolapſum tunc impedit. *Interea tamen graviditatem uteri deſcenſum & aliqualem prolapſum ſive deſcenſum non ſemper impedire probat* MAURICEAU Obſ. 6. 67. 95. SCHELHAMMERUS in M. N. Cur. Dec. II. A. IX. Obſ. 149. HUNERWOLFF. in Dec. III. A. I. Obſ. 114. SAVIARD. Obſ. XV. NOLET. Obſervat. curieuſes Obſ. 7. & WIDMANNUS Ephem. N. Cur. Cent. VIII. Obſerv. 98. *ubi uteri os extra vulvam una cum capite foetus tangere potuerunt.*

IX.

De peſſis ferreis elaſticis.

SAVIARDUS in diverſis obſervationibus *peſſi cujuſdam ferrei, elatere donati, meminit, quem egregie prae ceteris,* & tanquam praeſtantiſſimum ad continendum uterum prolapſum *commendat;* verum figuram, fabricam ac magnitudinem ſilentio praeterit, ut qualis fuerit, nemo forte facile divinare poterit (*b*). GOELICKIUS vero, cel. quondam Medicinae Profeſſor Francofurti ad Viadrum, jam olim diſſertationem quandam Halae 1710. edidit, qua *novum artificium curandi procidentiam uteri* veram deſcribit, in qua diſſertatione non ſolum *peſſum quoque ferreum, ex filo ſcilicet ferreo elaſtico,* eoque aliqua ratione in formam coni contorto, laudavit, verum *etiam figuram* ejus, ſed valde minutam repraeſentavit; *attamen* quoque *qualem longitudinem aut amplitudinem obtinere debeat, non expoſuit.* Ego vero eum hic Tab. XXXIV. fig. 11. perſpicuitatis gratia paulo auctiorem, quam ille eum delineavit, eaque *forte magnitudine, quam* habere poterit, delineare ſtudui, ut clarior ejus ſit idea ſive imago. Intus *eum linteo,* extus *corio tenui atque ſubtili, ne facile laedat, obduci vult, baſique coni* utrinque *funiculos jungi vult,* ut ope *eorum pro lubitu extrahi* queat. Quando immittendus, eum paullulum comprimendum eſſe docet; qui vero poſtquam immiſſus, vi ſua elastica ſe aliquo modo expanderet, atque ſic tam firmiter haereret, ne vel ipſius vel uteri prolapſus facile pertimeſcendus ſit. *Fatetur quidem ſe cum eo nondum experimentum feciſſe; attamen cum omnes requiſitas conditiones habeat,* quae in bono peſſo deſiderari queant, *ſe de ejus praeſtantia non dubitare.* Interea tamen vereor, *ne in loco tam humido rubigine, cui ferrum quam maxime obnoxium*

(*a*) Peſſos hoc coitum & impraegnationem non impedire probat BAUHINUS Lib. de Sect. Caeſ. pag. 126. 142. & ſeq. MAURICEAU Obſ. 40. 115. 217.
(*b*) Vid. ejus Obſerv. XIII. & XV.

xium est, brevi semper tempore exedatur atque corrumpatur: qua propter hactenus, quoties opus fuit, non nisi ligneis cera obductis, ad normam fig. 6. 7. vel 8. potissimum justae magnitudinis usus atque his scopum meum satis assecutus sum.

C A P V T CLVIII.

De procidentia vulvae seu vaginae uteri.

I.

Vulvae procidentia quotuplex sit.

NOn *ab imperitis tantum Obstetricibus* atque aliis mulieribus, sed ab ipsis quoque Medicis atque Chirurgis, viris ceterum satis expertis & doctis, identidem *vaginae procidentiam cum uteri procidentia confundi*, *eodemque utplurimum nomine utrasque designari*, manifestum est experientia (*a*). Sed *discerni tamen ab invicem eae possunt*, si modo partim *ad ea*, *quae de ipsius uteri figura & indole in sectionibus* anatomicis visu *deprehenduntur*; partim *quoque ad ea procidentiae uteri signa*, quae capite praecedenti jam explicata sunt, gnaviter *attenderimus*. *Namque vaginae procidentiam* aliquam factam esse statuimus, *si non tam uterus*, *quam potius vagina*, *eaque vel integra*, ut Tab. XXXIV. fig. 4. indicat, *vel hujus tantum pars*, quocunque tandem casu eadem relaxata fuerit, sensim sensimque procidit, atque ex pudendis propendet. Solet igitur *gemina praecipue calamitatis hujus differentia* existere. Namque praeter modo dictum casum *interdum universa vagina ita laxa evadit*, *ut*, *quasi caro cruda vel cruenta annulique crassi carnei figuram prae se ferens*, propendeat; magis minusve tumens, pro varia caussarum, unde pronatum malum est, nec non circumstantium rerum aliarum conditione, *prout ipsemet similes procidentias vidi.* Si graviter *cum inflammatione quadam*, praesertim in partu difficili, quemadmodum ego quoque observavi, vulva prolapsa tumet, *praesentissimum saepe sphaceli periculum subest* (*b*). *Si parum aut nihil tumet*, *quicquid* prolapsum est, vel si *absque inflammatione tumor* est, tum *citra magnam molestiam & quam diutissime nonnunquam sine* omni *periculo tolerare istiusmodi casum* mulieres possunt. Interdum autem *aliqua tantum vaginae pars*, vel propter nimium *in elevandis aut deprimendis corporibus*, vel & in partu difficiliori adhibitum nisum, vel etiam ob *humorum noxiorum hic congestionem ita* laxa fit & extenditur vel increscit, ut secus, quam naturaliter decebat, extra partes pudendas prodeat, *imo saepe instar uteri aut fungi majoris propendeat*, *ipsiusque uteri prolapsi speciem* exhibeat. Multi ejusmodi malorum *luculenta exempla notarunt* (*c*); maxime

(*a*) HILDANUS Cent. IV. Obs. 60. 61. & 62. *tres de utero prolapso refert observationes*; *sed ex nulla clare constat*, *uteri an vaginae fuerit prolapsus.* Praeterea adhuc multos ex his in Libro de *uteri procidentia* pag. 19. seqq. memoravit *David van de* BECKE & nos capite praecedenti.

(*b*) Ejusmodi casus etiam refertur a SOLINGIO Obs. 26. & NOLET. Obs. curieus. Obs. V.

(*c*) TULPIUS Lib. III. Cap. 33 & 34. ROONHUSIUS Obs. Chirurg. Part. II. p. 68. KERKRING. obs. 53. BONET. Med. Septentr. Vol. II. obs. 33. Misc. Nat. Cur. variis in locis.

maxime tamen memorabilem noxae hujus casum *capite* LIV. *observationum* suarum MEEKRENIUS proposuit, atque figuris illustravit; sed facile tamen ex jam dictis patet, *hujus generis malum non tam pro uteri procidentia, quam potius pro partium naturalium tumore, fungo, ficu, sarcomate* sive carne excrescente habendum, sicut supra Cap. CL. explicavimus. Studio supra dixi, *plerumque* talia haec sensim fieri: siquidem *egomet circiter anno hujus seculi vigesimo observavi, apud mulierem aliquam nobilem sub ipso partu difficili*, quem eadem sustinuerat, *foetu adhuc in utero contento*, usque adeo subitam factam fuisse partis vaginae procidentiam, ut vix *dum elapsis quatuor & viginti horis fungus sive tuber aliquod, binorum pugnorum magnitudinem adaequans, e vulva pronatum* atque protinus a *sphacelo correptum conspiceretur*, quod miseram mulierem, foetu licet feliciter adhuc a me extracto, *miserabiliter intra octiduum conficiebat.* Ceterum ex jam dictis haud obscure, arbitror, liquet, mirum non esse, quod *Medicorum aliqui, non satis diligenter consideratis iis signis*, quibus uteri & vulvae prolapsus distingui ab invicem debent, statuerint, *non uterum modo prolapsum sine vitae periculo excisum quandoque esse* (*a*), *sed ipsas quoque mulieres istas, utero licet destitutas, & concipere, & in lucem edere foetum aliquem potuisse* (*b*). At enim vero, post excisum vulvae tuber aliquod propendens, sicut in figura 5. fuit, vel forte etiam ubi tota interior vaginae tunica rugosa in forma uteri prolapsi procidit, sicut in WIDMANNI Observatione Tab. XXXIV. fig. 4. factum est, *concipere & parere rursus mulieres posse, nemo sanus facile negaverit*: quo minus autem, extirpato utero, gigni foetus aliquis possit, ipsa rerum natura prorsus prohibet, adeoque ejusmodi historiae pro fabulis merito sunt reputandae.

II.

Curatio ubi inflammatio abest.

Explicata hujus mali conditione atque indole, ad curationem ut progrediamur, instituti ratio postulat. *Et* quidem primo *vulvae quidem tubera, procidentiae speciem aliquam prae se ferentia*, quibus modis sanare conveniat, supra jam tum (*Cap.* CL.) explicavimus. Quoties autem cunque *vagina, ad instar magni annuli cujusdam cruenti duri atque inflammati, prolapsa esse deprehenditur*, sane, nisi opportune, quicquid prolapsum est, restituatur, periculum est, ne aut gangraena, quemadmodum ego vidi, aut scirrhus partem propendentem infestet. *Minus vero periculum est, si prolapsa pars flaccida, & nulla inflammatio adest.* Oportet igitur, si nondum inflammatio accessit, vel protinus digitorum subsidio in naturalem sedem suam profunde restituere, vel fomen-

locis. *Enormis vaginae uteri universae propendentia* describitur a BRENDELIO in Obs. suis Anatomicis, Decad. I. Obs. VII. in qua etiam *uteri os videri & tangi potuit.* Similis describitur & delineatur in *Ephem. Nat. Cur.* Cent. VII. & VIII. Obs. 98. a WIDMANNO tradita; quae autem verum uteri prolapsum mentita est.

(*a*) Tale exemplum refert CARPUS, itemque PARAEUS Lib. XXIII. Cap. 41.

(*b*) Memorandi hic sunt MOLINETTUS *diss. anat. pathol, lib. 6. cap.* 12. MOENICHIUS Obs. 4. aliique plures, quos recensuit MEEKRENIUS jam laudata Obs. 54. E contrario NOLETUS Obs. V. refert, *vaginae in puerpera prolapsum, sphacelo corruptum & ablatum*, quae postea rursus peperit; quales revera etiam hi ultimi fuerunt.

fomento quodam digerente & roborante partem prolapſam prius aliquamdiu fovere & poſtea demum reponere. Eo facto aegrae mulieri imperandum eſt, ut, diligenter *invicem conjunctis vel & decuſſatim complicatis pedibus, per aliquot dies continuos ſtrenue in lecto ſuo conquieſcat*: hac enim ratione fit, ut *malum rurſus diſſipetur & aegra* ſaneſcat. Interim longe optimum erit, *herbis roborantibus*, *digerentibus*, *aromaticis* atque *adſtringentibus*, *cum vino*, *praeſertim rubro*, *decoctis*, vel & *aqua calcis cum vini ſpiritu*, vel ſpiritu vini camphorato *mixta*, diligentiſſime partes naturales fovere; identidem autem *ſuffimenta valentia*, cujuſmodi e maſtiche, olibano, myrrha, ſuccino ſimilibusque rebus aliis fiunt, tubuli ad id accommodati (*vid. Tab.* XXXIV. *fig.* 14.) *infundibulique ſubſidio*, in vulvam immittere; hiſdemque rite confectis, *faſcia* T *naturam ſemper quam exactiſſime* comprehendere. Sic enim feliciter quandoque priſtino vigori ſuo vaginae prolapſae reſtituuntur: praeſertim ſi recens adhuc illud malum eſt; ſi item medicamenta interna convenientia ſimul adhibentur. *In quibuſdam mulieribus aquae medicatae, thermae praeſertim aut aquae martiales, quae acidulae* vulgo vocantur, egregie ad ſanitatem reparandam hic proficiunt. *Si jam tum ita inveteratum malum eſt*, ut hactenus propoſitis medicamentis in *ſtatum priſtinum reſtitui vulva propendens nequeat*, ſane cum *ad leniendam noxam*, tum & vel maxime ad praecavendas calamitates graviores, nihil omnino reliquum videtur, quam *ut continuus faſciae modo laudatae uſus mulieri* commendetur; hac enim naturalibus decenter applicata, efficitur, ut, citra gangraenae ſcirrhique periculum, negotiis ſuis utcunque fungi mulieres iſtae queant.

III.

Curatio ubi inflammatio vel ſphacelus.

Quodſi autem inflammatio quaedam partem propendentem jam tum occupavit, tum opera utique danda eſt, ut, *qualiter fieri in inflammationibus reliquis ſolet, non fomentis ſolum & malagmatis diſcutientibus extrinſecus* impoſitis (*a*), *ſed medicamentis quoque internis ad idem valentibus prudenter ingeſtis, non omiſſa ſanguinis detractione, inflammatio prius deliniatur*, quam vulva *propendens in naturalem ſedem ſuam reſtituatur. Inflammatione vero digeſta, prolapſus* reponitur, &, ut modo docuimus, tractatur. Si quis vero ejuſmodi prolapſum, *nondum temperata inflammatione vulvae, reponere vi vellet*, periculum maximum eſſet, ne gangraena cum citiſſima morte miſeram mulierem conficiat. *Sin vero mitior adhuc eſſe inflammatio* deprehenditur, tum utique ſaepe ſine periculo refundi vulva prolapſa poteſt: tumor enim, recondita intus vagina, a calore corporis naturali optime plerumque digeritur. *Denique ſi jam tum a ſphacelo infeſtata vulva propendens aut fungus ejuſmodi animadvertitur*, id quod *ex nigritie & foetore cognoſcitur*, protinus *& ſcarificationes in vitiata parte inſtituere, fomenta aut malagmata digerentia ſuperimponere*, & reliqua omnia facere convenit, quae ad ſphacelum ſupra (*P.* I. *L.* III. *Cap.* XIV. *pag.* 320. *& ſeq.*) propoſuimus.

CAPUT

(*a*) HOORNIUS Suecus hunc in finem *valde laudat muriam ſimplicem*, calide ſaepe applicatam, Lib. ſuo obſtetricio, ſaepe citato.

CAPVT CLIX.

De feminis urinae incontinentia laborantibus.

I.

SOlent ut plurimum eae feminae urinae incontinentiam aliquam ſentire, *quibus vel a difficiliori partu*, *vel a veſicae calculo* majori, *violenter praeſertim extracto*, *veſicae cervix ſive ſphincter nimium quantum eſt debilitatus. Nonnunquam ſine violentia externa*, & ſua velut ſponte, ſphincter veſicae ita ſeſe remittit, debilitate ſcilicet, aut nervorum reſolutione, ut officium ſuum praeſtare amplius nequeat. *Simile quid maribus quandoque accidere*, ſupra jam tum (*Cap.* CXXXVI.) obſervavimus. Sed quicquid tandem harum rerum ſit, ſane malum ipſum ita ſaepe, praeſertim *ſi jam inveteratum aut a nervorum reſolutione* ortum, *comparatum eſt*, *ut neque medicamentis internis*, *neque artificiis Chirurgicis vinci* hactenus vix potuerit. *Mali natura.*

II.

Attamen *ſi a calculo extracto*, *praeſertim in puellis aut junioribus mulieribus malum ortum eſt*, ſaepe tandem tempore *vel ſponte natura*, vel adhibitis ſimul *remediis roborantibus internis* & externis, Cap. 158. §. 2. indicatis, curatur. Sed *ſi vel inveteratum*, aut in vetulis, *aut praedictis medicamentis* haud cedit, pro *inſanabili hactenus fere a Medicis judicatum eſt.* Interea tamen roborantia medicamenta interna, injectiones & ſuffimigia adſtringentis virtutis, capite praecedenti laudata, optimo ſubinde effectu in auxilium vocantur. His vero nihil efficientibus Hilscherus, clariſſimus apud Jenenſes Medicus atque Profeſſor, peculiari *diſſertatione* quadam hanc in rem edita (*a*), ſignificavit, vix ac ne vix quidem commodius ſanari noxae genus illud poſſe, *quam per adhibitum iſtiuſmodi peſſum ſive annulum*, *juſtae magnitudinis*, qualis ad impediendam *uteri procidentiam in vagina uteri* adhiberi ſolet (*vid. Tab.* XXXIV. *fig.* 6. 7. 8.). Namque hujuſmodi peſſo vel annulo decenter ſub *urethram in vulvam immiſſo*, ita firmiter comprimi ac praecludi iter urinae, ſupra vulvam poſito, (*vid. Tab.* XXIX. *fig.* 2. *B C*) poteſt, ut pro arbitrio & contineri & emitti urina valeat (*b*). *Curatio.*

CAPVT

(*a*) *De urinae Incontinentia*, 4. Jenae edita.
(*b*) Obſervationes de Incontinentia urinae in mulieribus proſtant in Mauricaeo, tit. *Incontinence de l'urine.*

CAPUT CLX.

De rupto perinaeo in mulieribus.

POsse quandoque in mulieribus perinaeum, sive carnem illam, quae medio naturam inter & anum loco posita est, perrumpi, nemo facile, nisi qui rerum Chirurgicarum plane expers est, ignoraverit. Solet autem noxa haec eas plerumque *mulieres* affligere, *quae vel a grandiori*, vel complicato *atque in clunes converso*, vel denique a monstroso foetu partum difficiliorem experiuntur. Ne qua autem forte plura eademque graviora ex *neglecta vulneris hujus curatione suboriantur* (*a*), sequentia, & quamprimum quidem, fieri oportet. *Ante omnia vulnus vino calido vel muria eluatur atque expurgetur.* Deinde vel *balsamo vulnerario* decenter inungatur, vel, quod melius est, *pulvis sarcocollae* aut mastichis, aliusve glutinans inspergatur. Tum, si plaga non adeo magna est, *emplastris glutinosis conjungi orae* ejus quam cautissime debent. Sin vero magna, emplastra glutinosa vix sufficiunt; verum praestat, *ut ope acus curvae* minoris *& fili cerati duplicis sutura quaedam nodosa*, *perinde ut in aliis vulneribus profundioribus fieri solet*, *instituatur.* Cetera enim eadem fiunt, quae universe de vulneribus supra praecepimus. Sed inprimis tamen providere hic *convenit*, *ut*, *probe conjunctis pedibus*, *strenue in lectulo suo mulier aegra quiescat*, *& quotidie bis vel ter a sordibus probe purgetur*, *donec glutinatum esse vulnus deprehendatur* ubi filum prius forfice dissectum rursus extrahitur. Quando autem principio negligitur, ut in SOLINGII observatione 82, factum est, perfectam curationem saepe non amplius admittit.

De Ani vitiis & de curationibus circa anum.

CAPUT CLXI.

Qua ratione adhiberi clysteres sive lotiones debeant.

I.

Clysteres qui ope vesicae injiciuntur. CLysterum nomine *designari medicamenta liquida*, quae pro variis humani corporis noxis curandis, *injici & speciatim in anum* consueverunt, vel lippis ac tonsoribus notum est, a κλύσσω abluo. Graecis etiam *enemata*, hoc est injectiones dicuntur; *lotiones* vero Latinis, teste CELSO quoque appel-

(*a*) Pessimum ulcus inde ortum notavit SOLINGIUS Obs. 82.

appellantur (*a*), unde Gallorum vocabulum *Lavement* mihi ortum esse videtur. *Apud Germanos & passim quoque apud Batavos vesica quaedam vitulina aut suilla*, *imo & bubula* & in extremis utrinque perforata hunc in finem adhiberi solet. Vid. Tab. XXXIV. fig. 12. A A, quae in pueris parva, in adultis vero magna esse debet, ut libram liquoris & plus continere queat. In alterutro foramine sive extremo fistula sive tubulus quidam osseus quam diligentissime firmatur B B; & post hunc vesica filo crassiori C C constringitur, ne quid sine voluntate per fistulam praemature effluere queat. Per alterum foramen liquor idoneus, qualem morbus desiderat, in vesicam hanc infunditur: quo quidem infuso, vesica prope alterum hoc extremum sive partem D firmiter quoque deligatur, ne quid & hic effluere possit, donec in anum emitti liquor debeat. Quibus ita instructis, *fistulam osseam butyro sive oleo inungere* atque sic in *anum hominis aegri, in alterutrum latus, capite declivi*, cubantis, provide deprimere convenit. Tum, vinculo juxta hanc fistulam C resoluto, gnaviter vesica A manibus Chirurgi comprimitur, atque ita liquor contentus *in intestina crassa exprimitur.* Denique, his confectis, fistula rursus ex ano recipitur; aeger autem tam diu in lectulo eodem fere in situ quiescere jubetur, donec medicamentum immissum rursus exitum vi quasi moliatur. Nam, ut CELSUS ait, *non primae cupiditati dejectionis aeger protinus cedere debet*; *sed ubi necesse est, tum demum desidere.*

II.

Batavi, *Galli* atque aliae quaedam nationes *pro vesica* syringem sive *siphonem* e stanno confectum, eundemque ita amplum, ut libram aut paulo plus, quam libram humoris, eadem recipiat, adhibere consueverunt. *Clysteres, ubi syringis subsidio injiciuntur.* Fistula syringae anterior, quae in anum deprimitur, haud multum absimilis quidem illi est, quam vesicae innectendam modo proposuimus; sed liquores tamen longe promtius longeque fortius, adeoque & longe altius in crassa expelli intestina posse, res ipsa loquitur. *Interea* tamen *vesica ejusmodi commodius non solum circumferri & in via occultari potest*, *quam ingens ejusmodi sipho*; verum & infantibus & puerperis minori fere cum dolore aut molestia adhiberi. Quandoquidem autem *aliqui*, *verecundiae studio ducti*, *quidvis potius admittere*, *quam nudare atque aliis ostendere podicem malunt*; sane nihil abs re fecisse ii Chirurgi videntur, qui *fistulam quandam coriaceam satis longam*, dimidiae circiter ulnae Parisinae longitudine, eamque flexilem, tubuloque convenienti instructam, syringi applicarunt. Sic enim aeger ipsemet, tecto corpore universo, & fistulam in anum inserere, & *liquorem sibi injicere*, *vel saltem cuivis alii*, *pro exprimendo* liquore, syringem committere potest. Consulendi hanc in rem sunt HILDANUS Cent. I. Obs. 78. BARTHOLINUS Hist. Anat. 66. Cent. VI. GRAAFIUS in libro

(*a*) *Lib.* II. *Cap.* 12, *n.* 2 & alibi. *Miror significationem hanc hujus vocabuli neque in Lexicis Medicis*, *neque in aliis Lexicis reperiri*; imo vix unquam hodie in aliis libris medicis hoc sensu usurpari.

bro peculiari de clyſteribus, JUNGKENIUS in Chirurgia ſua, germanice edita, ut & VALENTINI in libro, quem *Polychreſta exotica* inſcripſit, *pag.* 89. *ubi ſiphones ejuſmodi una cum fiſtula coriacea & modo eos applicandi poſſunt conſpici.* Ceterum quam ſolertiſſime ſemper providendum hic eſt, *ut neque frigidi nimis, neque nimis calidi, ſed tepidi ſint ii liquores,* qui pro clyſteribus adhibentur. Namque graviter utplurimum inteſtina cum a frigore (*a*), tum etiam a calore nimio laeduntur. Si genae veſica vel ſyringe admota tepidae deprehenduntur, & neque calore neque frigore moleſtae ſunt, optime tunc adhibentur.

III.

Clyſterum materia quae ſit.

Quales autem liquores, qua copia, quibus denique in morbis eos adhibere conveniat, Medicorum eſt praecipere. Interea tamen ne Chirurgus prorſus ignarus ſit liquorum huic uſui maxime idoneorum ex CELSI doctrina praecipuos hic commemorabo, qui & hodie adhuc optime valere poterunt. Hic enim ait (*b*): *ſi levi medicina contenti ſumus*, hoc eſt ſi levi tantum clyſtere indigemus, *pura aqua ſufficere poteſt; ſi paulo valentiori, mulſa; ſi leni, aqua in qua foenum graecum, aut ptiſana, aut malva,* (aut alia emolliens herba) *decocta ſit: ſi reprimendi cauſſa, ex verbenis* (*c*). *Acris autem eſt marina aqua, vel alia ſale adjecto: at utraque decocta melior eſt. Acrior* (id eſt fortior) *fit adjecto vel oleo, vel nitro, vel melle quoque,* (vel his ſimul). *Si acrior eſt lotio, eo plus extrahit, ſed minus facile ſuſtinetur.* Si leniendi aut demulcendi gratia, verbi cauſſa, in *colica, calculo aut dyſenteria adhibetur, lac vel ſolum calidum, vel cum chamomilla* aut veronica decoctum, melle aut theriaca adjecta uſurpari poteſt; *quandoque etiam ſolum oleum,* ut GALENUS in colica jam fecit, injicitur.

IV.

Clyſterum uſus quis.

Quod vero ad *uſum* eorum attinet 1,) ſalutariter ut plurimum clyſteres iis adhibentur, *quibus moveri ſive reſolvi alvus juſto vehementius adſtricta debet.* Similiter 2) ad *mitigandos cruciatus,* quos ab affectibus colicis, calculis, dyſenteria, haemorrhoidibus dolentibus, atque id genus aliis calamitatibus homines quidam in abdomine ſentiunt. Porro 3) *ad revulſionem* aliquam, in hominibus, ſopore nimio, apoplexia, deliriis, phrenitide, ſimilibuſve aliis capitis noxis correptis, a parte affecta inſtituendam. Tum etiam 4) ad *partum difficiliorem*, ſive vivus, ſive jam mortuus infans ſit, promovendum, praeſertim ubi alvus adſtricta eſt; nec non ad *ejiciendas ſecundas*, tenaciter aut diutius, quam par eſt, in utero haereſcentes.

V.

(*a*) A Clyſtere frigido mortem notavit BARTHOLINUS Hiſt. Anat. 76. Cent. I.

(*b*) Lib. II. Cap. XVI. n. 2.

(*c*) CELSUS hoc vocabulo ſaepe utitur; ſed dubito an vulgarem *verbenam* intelligat; ſuſpicor potius eum ſemper *generatim herbas roborantes intelligere*, ubi *de verbenis* loquitur, praeſertim cum eo nunquam in ſingulari numero, ſed ſemper in plurali utatur.

V.

Denique 5) haud exiguum clysteres quoque usum praestant, *in sustentandis atque alendis iis, qui, propter laesam deglutitionis facultatem*, parum aut nihil nutrimenti per os assumere valent. Ubi longe optimum videtur, liquoribus nutrientibus, hisdemque vel ex jusculis carnis, vel ex lacte, vel cerevisia, vel jusculis ex hordeo atque avena decoctis ac praeparatis, (quibus subinde, nisi morbus repugnat, *aliquid vini*, roborandi caussa, addi potest), atque identidem in aegri hominis anum profunde injectis, tamdiu illum sustentare ac fovere, donec & morbus & deglutiendi difficultas paulatim sese remiserint. Cujusmodi quidem *clysteres nutrientes* non a *recentioribus demum Medicis adinventos*, sed pridem jam tum, & *ab antiquissimis salutaris artis doctoribus*, praecipue autem a Celso, *qui ptisanam vel alicae cremorem pro hoc scopo laudavit* (*a*), graviter admodum jam commendata fuisse, testis est historia (*b*): licet sint atque fuerint quamplurimi *Medici*, *qui inutiles atque frustraneos prorsus ipsos judicaverint.* Inprimis autem, ut alia ab Autoribus notata nunc taceam, memorabile videtur recens exemplum ejus feminae, quam per quatuordecim dies integros feliciter absque omni cibo, per os ingesto, propter deglutiendi impotentiam per adhibitos clysteres ejusmodi nutrientes sustentatam esse atque sanatam, Garengeotius *in Operat. suis Chirurgicis* refert. Nam sunt revera in intestinis crassis vasa lymphatica sive lactea, quae humores nutrientes injectos absorbere & ad sanguinem devehere possunt (*c*); quo fit ut haud raro clyster injectus non redeat, sed maneat, ut ipse aliquoties vidi.

Clysteres etiam nutrire possunt.

VI.

Novum plane (si cum praecedentibus compares) atque *in primis efficax istud clysterum genus est, quod ex tabaci fumo* primo quidem Angli, quantum mihi constat, deinceps autem aliae quoque Europae nationes medicinae loco aliquando adhibuerunt. Scilicet ubi ceteri clysteres nihil ad movendam alvum proficiunt, praesertim autem apud homines, *hernia quadam incarcerata* aut *iliaca passione laborantes*; vel alios quoque, si lubet, in aliis morbis per proprium instrumentum aliquod fumus tabaci larga copia in anum inspiratur. Siquidem, eo facto, promtissimum fere semper auxilium ii homines sentiunt, qui prorsus desperata alvi obstructione laborare judicantur, si modo adhuc in tempore administretur. Varias easdemque praecipuas *machinas*, hunc in finem adhiberi solitas, primus, quod sciam, Th. Bartholinus

Clyster ex tabaci fumo.

(*a*) Lib. 3. Cap. 19. id quod Cel. Morgagnius in Epist. 1. in Celsum notavit, pag. 12. & 13. *qui itaque clysterum nutrientium inventor fuisse videtur.* Oribasius deinde & Aetius eos etiam commendarunt.

(*b*) Ita gravida, per spatium sex hebdomadum a cibo & potu abhorrente, clysteribus nutrientibus conservata est. Vid. Hildanus Cent. IV. Obs. 30. Conf. & *Zacut. Lusitan.* Med. Princip. Hist. Lib. I. hist. 9.

(*c*) Vid. *Compend. Anatom.* nostrum, ubi de vasis chyliferis N. 213. agitur; itemque *Ephem. Nat. Cur.* Cent. V. pag. 234.

NUS (*a*), ac deinde STISSERUS noſter, Helmſtadienſis quondam Medicinae Profeſſor (*b*), poſtea & DEKKERUS (*c*), atque item VALENTINI (*d*) deſcripſerunt (*conf. Tab.* XXXIV. *fig.* 13.). Quantumvis autem variae eaedem ſint, in eo tamen ſingulae conveniunt, ut e capſula quadam ferrea ſeu aenea A, ejus amplitudinis, ut tabaci circiter dimidiam unciam capiat, eademque binis fiſtulis inſtructa, conſtent: quarum quidem altera B, oſſea eſt, atque in anum deprimi ſolet; altera, eademque iſti oppoſita C, ſic omnino conficitur, quemadmodum os in buccina, quod buccinatores inflare ſolent, vel quoque ex aere, vel ex oſſe aut ebore confecta, ut, ore vel ipſius aegri, vel alius cujuſdam hominis robuſti admoto, fumus tabaci E, in capſula A, prius incenſi, ſpiritu per fiſtulam B in anum propelli queat. Debet autem fumus ille tamdiu in anum inſpirari, donec dejectionis ſtimulum ſatis vehementem aegri perſentiſcant. Si nihil unicae tabaco impletae fiſtulae fumus ad alvum excernendam proficit, identidem iterare negotium illud convenit, donec quaeſitum effectum praeſtet. Similiter ſi nicotiana vulgaris ſive debilior ad hoc negotium haud ſufficit, ut ego vidi, valentiorem iſtam, quae a caniſtro nomen *canaſter* habet, aliamve ſimilem fortiorem ſubſtituere decebit. Quam equidem obſervationem longe quandoque utiliſſimam eſſe, ex ipſo rerum uſu egomet didici: ubi nimirum in pertinaci hernia ſcroti incarcerata vulgari nicotiana nihil efficere potui; ſed res mox ex voto valentiori illa ſucceſſit, ubi aeger jam pro deſperato habebatur. Idque deinde in hoc morbo, apud alios multos ita ſemper feliciter mihi & aliis poſtea hic ſucceſſit, ut nunquam ad ſcalpellum in eo accedere mihi adhuc opus fuerit. Videtur enim mihi acris nicotianae fumus inteſtina intus ita ſtimulare, ut in minorem non ſolum diametrum ſe conſtringant, verum etiam, ut hac conſtrictione inteſtina prolapſa ſimul in ventrem retrahant. Ceterum non ſolum GRAAFIUS, ſed & LANZONUS peculiarem de Clyſteribus diſſertationem edidit Ferrariae A. 1691. in folio.

CAPUT

(*a*) In Hiſtor. Anat. 66. Cent. VI.
(*b*) In Epiſt. de machinis *fumiductoriis curioſis Hamb.* 1686. edita.
(*c*) *In Exercitat. ſuis practicis*, pag. 795.
(*d*) *In Polychreſtis exoticis*, pag. 73.

CAPVT CLXII.

De ſuppoſitoriis, ſive glandibus alvum citantibus.

S*Uppoſitoria dum nominamus, conulos, globos ſive glandes medicatas atque alvum citantes*, ſive, quod idem eſt, ejuſmodi *conulos* ſive *globulos*, qui alvi laxandae cauſſa in anum immittuntur, deſignamus. *Fieri* eadem *communiter hodie apud nos ſolent e ſaponis, ſacchari vel aluminis fruſtro, vel & candelae ſebaceae extremo* circiter ad pollicis tranſverſi longitudinem atque digiti amplitudinem; minores tamen in infantibus, craſſiores autem paulo etiam in adultis eſſe poſſunt. *Nonnunquam a pharmacopoeis ex Medicorum praeſcripto ſuppoſitoria ſic praeparantur*, ut aegri hominis noxae atque conditioni ſint accommodata: v. gr. *ex melle, ſale, pulvere aloës, colocynthidis*, &c. in conuli vel glandis formam redactis. *Si unum ſuppoſitorium abſque alvi dejectione excidit, novum idque forte acrius immittere convenit*, atque id ipſum, niſi aliud quid repugnet, *tamdiu repetere, donec alvus reſoluta eſſe* deprehendatur. Sed ante tamen, quam in anum ipſa immittantur, oleo ſemper aut butyro inungantur, ut tanto facilius intrent. Sunt, *qui pro glandibus illis teretibus aut coniformibus rotundas, globulorum ſimilitudine* adhibere conſueverunt: dum ſcilicet *globulos ſaccharinos*, in pharmacopoliis ſpeciatim pro hoc uſu proſtantes, vel *fruſtulum lintei quoque tenuis, idemque cum portiuncula butyri duri ac ſaliti in globuli formam* redactum, in anum immittunt, qui egregie ſaepe alvum laxant. *Si qua forte ulcera inteſtinum rectum infeſtant*, commoda inprimis ea ſuppoſitoria videntur, quae ex *roſarum melle, pulvere maſtichis & myrrhae*, vel *& colophonii parantur.* Denique *ſuppoſitoria valentiora*, ſtimulantibus ſcilicet ſive acribus impraegnata, inſigniter cum ad *difficiliorem partum*, ſi naturaliter diſpoſitus infans eſt, tum etiam *ad ſecundas*, tenaciter in utero haereſcentes, expellendas proficiunt. Dum adhibenda, aeger *eum in ſitum disponitur, ut in clyſtere applicando* diximus & ſuppoſitorium digito in anum blande compellitur. *Infantibus commode applicantur*, dum ſupini in gremio mulieris alicujus, vel etiam in lecto vel tabula decumbunt.

CAPVT

CAPUT CLXIII.

Quomodo aperiri anus clausus debeat.

I.

Vitium istud quale & quotuplex sit.

HAud prorsus insolitum est *in infantibus quibusdam recens* natis, secus, quam naturaliter decebat, anum penitus clausum deprehendi; quos Medici *atretos* vocare solent (*a*). Utique vero istiusmodi vitio infantes laborare, *inde utplurimum statim intelligitur*, (nisi forte jam antea fuerit observatum), *si proximis a partu diebus nihil omnino stercoris excernitur.* Interea tamen saepe adhuc *citius sciri posset, si modo Obstetrices* mox, dum infantes recens natos lavant & mundant, semper, sicuti deceret, partes pudendas inspicerent, & an rite conformatae sint, observarent; nam alias saepe sero medicina paratur, quemadmodum inter alios recte id monet ROONHUYSIUS (*b*) & PETITUS (*c*). *Ipsius autem vitii conditio varia est, pro varia scilicet tegumenti* illius, quo *anus praecluditur*, crassitie & loco. Ut plurimum eam partem, quae perforata esse naturaliter debebat, signum aliquod, ut prominentia vel fovea quaedam, demonstrat; sed quandoque tamen nihil ejusmodi obtinet. *Nonnunquam tenuis solum membrana podicem obstruit*; nonnunquam autem caro solida, eademque nunc tenuior, nunc crassior, nunc in extremo ano, nunc ad unius vel duorum digitorum spatium in recto excrementorum viam intercludit (*d*). Quomodo autem cunque malum comparatum sit, sane, *nisi quamprimum anus perforetur, & porta haec aperiatur*, *abesse neutiquam potest*, quin justo diutius retento stercore, quod *meconium* vocari solet, *gravia ventris tormina*, *vomitus*, *icterus*, nervorum distentiones, epilepsia & tandem stercoris vomitus miserabiliter infantem absumant. Atque membrana quidem sive tenuis caro viam naturalem si claudit, tum vel quasi a cicatricula quadam, vel & a stercore illo, quod membranam sive carnem protrudit, eum locum demonstrat, qui viam praebere faecibus debebat. Itaque tunc facili negotio institui curatio potest. Contra vero *difficulter* admodum *& haud sine periculo perforari anus solet, ubi caro quaedam densior intestinum rectum praecludit*, aut simul etiam profundius latet; ita ut nulla ejus cavea vel prominentia percipiatur. Denique, quod *semel atque iterum egomet observavi*, vel *universum intestinum rectum ad colon sive supremam ossis sacri* partem usque clausum est, vel prorsus quoque deficit: & intestina circa infimam lumborum, aut supremam ossis sacri partem desinunt, adeoque tunc frustraneum

(*a*) Exempla notavit WIERUS, Lib. Observat. Medic. HILDAN. Obs. 73. Cent I. ROONHUYSIUS Obs. V. part. I. & part II. circa finem Obs. 1. 2. & 3. MAURICAEUS in Observ. & SAVIARD. in Observ. Chirurg. III. aliique plures.

(*b*) Observ. V. part 1.

(*c*) Act. Chirurg. Paris. Tom. I. 377.

(*d*) Utriusque exemplum tradit SAVIARD. Obs. 3. & nuper etiam Cel. PETITUS in Act. modo citatis p. 387.

neum esse curationis studium omne consuevit (*a*). ROONHUYSIUS *exemplum refert, ubi intestinum rectum in vesicam desinebat* (*b*), vel & in puellis in vaginam, qui status revera miserrimus est.

II.

Membrana vel carotenuis quomodo perforetur.

Sicubi ita comparatum malum est, ut sanitatis quaedam spes superesse videatur, *tum universum curationis negotium eo redit, ut anus sive finis intestini recti decenter aperiatur.* Quod ipsum ut feliciter fiat, sequentia observare oportet. *Ante omnia infans ita vel deponi*, vel a ministro quodam in gremio cruribus diductis contineri debet, ut & clare cernere & commode tractare anum Medicus valeat. *Deinde phlebotomus aut scalpellum quoddam anceps, phlebotomo paullo majus*, provide per membranam aut carnem istam tenuem, fere ut in abscessibus aperiendis fieri solet, in intestinum rectum demittatur (*c*). *Rite id ipsum confectum esse, meconium sive nigrum* stercus, *inde profluens, facile demonstrabit*: id quod, quantum sponte fluit, effluere permittimus. Eo facto, *digitus, oleo inunctus, per novum foramen* illud in intestinum rectum blande demittatur, curioseque per eundem exploretur, satisne jam tum ampla stercoris via existat, nec ne. *Namque ubi paulo angustior adhuc ipsa cognoscitur*, necessarium utique est, vel secundum longitudinem vulnus modo inflictum, aut sursum aut deorsum, aut utrinque, prout quam maxime idoneum id perspicimus, continuare, vel & nova eademque transversa plaga foramen istud ampliare: siquidem hac ratione commodius figurari in annulum anus solet. *Tum exspectare Chirurgus rursus debet, donec infans*, quicquid forte *stercoris intus retentum servaverat, dejecerit.* Stercore, quantum satis videtur, emisso, *turunda quaedam grandior*, oleo unguentove vulnerario inuncta, ne denuo anus coalescat, in plagam recentem deprimatur, *filo robusto sive funiculo*, qui eidem innexus est, propendente, ut si forte intus se subducat, hoc ipso retrahi queat. *Quotiescunque deinceps stercoris aliquid excernitur, toties novam quandam turundam &* tamdiu quidem, sed post aliquot dies unguento siccante imbutam, quale illud de cerussa est, immittere in plagam istam convenit, *donec ejus orae exaruisse*, adeoque nullum omnino coalitionis periculum superesse animadvertatur. HILDANUS circa finem curationis loco turundae *fistulam plumbeam, unguento de cerussa imbutam*, immisit (*d*). Ne qua autem facile turunda vel fistula excidat, splenium aliquod aptum super plagam imponendum est, atque per adhibitam fasciam, quae litterae T figuram habet, gnaviter firmandum. Deinde etiam si forte postera vel tertia quoque die, *nondum satis amplum esse foramen, prima die institutum, persentiscitur*, nihil omnino impedit, quo minus vel tum etiam decenter, quantum satis est, ampliare illud ipsum Chirurgus studeat.

III.

(*a*) Vid. Observ. in *Ephem. Nat. Cur.* Cent. IV. pag. 463.
(*b*) Obs. II. Part II.
(*c*) Vid. SCULTETI Tab. 45. fig. 8.
(*d*) Obs. 73. Cent. I.

III.

Apparatus hic ante sectionem non praeparandus.

Ceterum, quod alias fieri debere supra saepius in aliis operationibus proposuimus, ut nimirum ante semper eae res, quae ad vulneris deligationem pertinent, instruantur, quam vulnus ipsum infligatur, id in praesenti curatione minus necessarium; imo vero quandoque, quia periculum hic saepe in mora est, praesertim quando infans ejusmodi jam per aliquot dies vixit, & forte jam valde debilis est, perniciosum esse consuevit. Ut enim quam celerrime anus clausus perrumpatur, miserrima saepe infantis conditio postulat; ita quamprimum etiam incidatur: res autem ad deligationem necessariae satis utique commode parari interea possunt, dum stercus ex vulnere profluit.

IV.

Caro crassior quomodo incidatur.

Quodsi autem membrana sive caro quaedam crassior naturalem excrementorum viam intercludit, difficilius equidem servari infantes solent (*a*); sed satius tamen videtur, frustra quandoque hanc curationem tentare, ubi aliqua adhuc spes superest, quam sine auxilio infantem miserum certae morti relinquere. *Oportet autem in istoc curationis negotio ita procedere. Primo digitus admotus exploret*, num quod forte intestini recti vestigium, fovea sive meatus sese ostendat. Is locus, sub quo positus esse meatus sive fovea persentiscitur, atramento signetur, atque dein ad digiti transversi circiter longitudinem concidatur. Facto eo vulnere, si faeces nondum prodeant, denuo subjectus intestini meatus digito depresso investigetur, eodemque detecto, *vel uno ictu, vel & paullatim ad usque viam intestini patulam anus perforetur*; sed ea tamen cum moderatione, ut ferri *acies non ad pubem sive vesicam*, sed ad *os sacrum respiciat:* siquidem alias periculum est, ne aut vesica in pueris, aut vagina in puellis, aut haec una cum vesica graviter afficiatur. *Ano, quemadmodum diximus, perforato,* cetera fieri eadem ratione oportet, quam supra (§. 2.) explicavimus.

V.

Si nullum intestini indicium est.

Si nullum omnino intestini recti patentis indicium est, tum illud vel solidum est, vel prorsus, ut ipse vidi, deficit; adeoque, si non desperatam, tamen quam maxime difficilem curationem reddit. Interim neque tunc quidem *sine auxilio prorsus relinquere infantes miseros convenit*; ne videlicet mortem certissimam exspectare, quam curationem dubiam tentare maluisse videamur. Itaque tum, qua parte commodissimum atque tutissimum videtur, *vel clavus triangularis Troicar dictus* (*Tab.* XXIV. *fig.* 2.) *vel angustum scalpellum prudenter eousque deprimi in anum oportet*, donec *intestini foramen aliquod exitu faecum sese ostendat* (*b*). Foramine hunc in modum instituto, scalpello illud,

(*a*) Exemplum aliquod hujusmodi ROONHUYSIUS proponit *Part.* I. *Obs.* V. Add. LUDOVICI *Oper. omn. pag.* 616. & PETITUS alia Act. Gall. Acad. Chirurg. Paris. Tom. I. pag. 378.

(*b*) Ejusmodi exemplum habet SAVIARD. Obs. 3. ubi scalpellum ad trium digitorum latitudinem immittere coactus est, attamen sic infantem servavit. PETITUS loco citato varia ejusmodi exempla recenset, atque etiam ad imitationem nostram (vid. Ephem. Nat. Cur. Cent. III.

illud, quantum satis videtur, sursum deorsumque ampliandum, faecibusque, ut supra diximus, emissis, opera danda est, ut, *si qua forte largior sanguinis profusio*, propter quamplurimas venulas incisas, suboriatur, opportunum ei, ubi opus est, remedium adhibeatur. Itaque necessarium videtur, turundam aliquam satis grandem, funiculo instructam, medicamentoque ad cohibendum sanguinem accommodato, inunctam in vulnus inflictum immittere; cetera vero eadem facere, quae hactenus praescripsimus. *Post duodecim vel & viginti quatuor horas*, demere, nisi eadem per se exciderit, turundam istam convenit; mox *autem, expurgatis prius faecibus, aliam, unguento prius digestivo per aliquot dies, deinde siccante quodam illitam, in locum prioris*, vel tubulus plumbeus *donec absoluta glutinatio sit, substituere. Quodsi autem, nec profundissima quidem plaga istiusmodi facta, intestinum aperiri potest*, tum nulla prorsus ratione servare infantem licebit, verum vomitu violento eoque diuturno stercoreo & convulsionibus morietur (*a*).

V I.

Roonhuysius in Appendice Observationum Partis II. Obs. I. exemplum refert infantis puellae quatuor menses natae, *ubi quidem foramen aderat in ano, sed adeo exiguum & angustum*, ut mater faeces semper manibus multo labore exprimere cogeretur, tandem vero ob frequentiorem forte compressionem intumescente ano foramen sive exitus faecum ita claudebatur, ut nullas amplius transmittere vellet; unde venter intumescebat, ac dolores vehementissimi una cum febre atque anxietatibus oriebantur, quae infanti interitum minitabantur. Sine mora itaque anum hunc primo scalpello phlebotomo incidebat, & postea forfice uberius utrinque eum dilatabat, quo facto, ingens copia excrementorum excernebatur, venter mox detumescebat & reliqua symptomata quoque minuebantur, vulnusque, ut §. II. dictum est, glutinabatur. Ita & Scultetus exemplum ani non satis perforati refert (*b*). *In quibusdam puellis, anum naturaliter clausum habentibus, faeces ex intestino recto in vaginam uteri dejiciuntur.* Quod ipsum equidem mali genus tantum plerumque abest, ut curationem aliquam admittat, ut miserabiliter potius, si superstites manent, per vitam omnem feminas miseras affligat.

Peculiares quaedam observationes.

CAPVT

III. & IV.) *clavum ejusmodi emendatum* ibidem descripsit, pro faciliori hujus mali curatione, peculiaribus duabus fissuris instructum; verum licet admodum aptum pro hoc scopo videatur instrumentum, tamen aegri hi, sive hoc novo sive alio scalpello aperti fuerint, omnes ipsi mortui sunt: unde patet vitia haec pessimae indolis esse.

(*a*) Exempla quaedam huc spectantia Roonhuysius proponit *Lib.* 2. *Obs.* 2. & 3.

(*b*) In Armament. suo Observat. 71.

CAPVT CLXIV.

De ani procidentia ſive inteſtini recti prolapſu.

I.

Vitii hujus natura quae ſit.

Quibuſdam hominibus, tam infantibus, quam adultis, inteſtinum rectum uſque adeo mirifice per anum ſaepe procidit, ut vel ad aliquot *digitos*, *vel ad palmam*, *vel amplius denique propendeat*. Memorabile admodum vitii hujus exemplum MURALTUS proponit (*a*), dum feminam quandam deſcribit, cui a partu difficiliori inteſtinum rectum ad *ulnae*, SAVIARDUS vero aliud, ubi ad pedis *longitudinem* & quidem in infante prociderit. Neque vero moleſtum tantum, ſed & cum mirificis *doloribus conjunctum eſſe* illud vitii genus conſuevit, praeſertim hominibus *laboribus atque itineribus deditis*; dum gravis quandoque inflammatio ac tumor cum gangraena vel cancro propendentem inteſtini partem occupat: cujuſmodi etiam exemplum aliquod circa finem *Obſervationum ſuarum Chirurgicarum* MEEKRENIUS propoſuit.

II.

Cauſſa.

Prima mali hujus cauſſa ab inteſtini recti nimia *laxitate vel debilitate ſine dubio repetenda eſt:* ad quam accedere poſtmodum ſolent: tum gravis quaedam *vociferatio vel clamores infantum*, *tum teneſmus*, *vehementiores ani ex haemorrhoidibus dolores*, *dyſenteria*, *veſicae calculi aut exulcerationes*, *partus vel & ſtercoris excernendi difficultas*, & ſi quae alia ſunt hujuſmodi.

III.

Prognoſis.

Si recens adhuc malum eſt, tum facilem utique curationem illud utplurimum recipit. Quo magis *autem illud inveteravit*, hoc *difficilius quoque utplurimum* ſaneſcit, & cumprimis in debilioribus aut qui mali ſunt corporis habitus. Imo *vero ſi inveterata inteſtini debilitas noxam illam induxit*, quidvis potius impetrare quam perfectam ſanationem licebit. Denique ubi *tumor nimis durus*, *gangraena vel cancer* jam tum partem prolapſam infeſtavit, nihil amplius ad curationem reſtat, quam *ut vel medicamentis lenientibus*, *quicquid ex ano propendet*, *foveatur ac demulceatur*, vel penitus etiam, ſi fieri tuto poteſt, ut ſi pars tantum ejus protuberaret, ſimili propemodum ratione, ac de vulvae tuberculis & procidentia praecepimus, *reſcindatur.*

IV.

Inteſtinum quomodo reponatur.

Quiſquis autem forte Chirurgus ad hominem iſtoc vitio laborantem adſciſcitur, is, abjecta *mora omni*, *partem ani prolapſam reſtituere* in ſedem *naturalem ante ſatagat*, quam de cauſſis mali explorandis aut de deligandi ratione multum ſollicitus ſit. Quo *diutius enim inteſtinum* propendet, hoc magis quoque

(*a*) Miſc. A. N. C. Dec. 2. A. 1. pag. 281.

que *utplurimum tumor cum inflammatione ingravescit*; hoc item difficilior esse curatio consuevit. *Debent autem, pro intestino reponendo, sequentia fere fieri.* Ante omnia aeger pronus in faciem vel super lectulo vel mensa procumbat. Eo facto, intestinum prolapsum, praesertim ubi sicca ejusdem superficies est, *calido sive vino, sive spiritu vini* vulgari, *sive lacte, sive aqua denique calida diligentissime* primo per spongiam aut linamentum complicatum, idemque ex calido istiusmodi liquore quodam expressum, foveatur, mox autem per adhibitos binos digitos, linamento tenuiori involutos, leniter in locum debitum ita reprimatur, quemadmodum de intestinis per ventris vulnus prolapsis supra praecepimus. *Quod facili utique negotio fieri utplurimum solet, si tumor cum inflammatione nondum invaluit.* Si graviter jam tum pars intestini prolapsa intumuit & inflammata est, *praeter sanguinis detractionem fomenta tunc digerentia tamdiu adhibenda sunt*, donec *ea rursus detumescat*, atque postea refundi queat. Hoc vero quandoque tam difficulter succedit, ut unus Chirurgus huic negotio non sufficiat, sed alterius ope indigeat (*a*). Quibus vero diu jam tum atque *saepius imbecillum intestinum prolapsum est*, nam *nonnullis hoc toties, quoties alvum exonerant*, incidit, hi *plerumque ipsimet suis* digitis atque sine Chirurgi auxilio reponere idem possunt; vel saltem facile etiam a Chirurgo reponitur. *In his igitur sanatio* omnis eo spectat, ut medicamentis convenientibus *intestinum roboretur atque contineatur, ne procidere denuo valeat.*

V.

Ad intestinum autem prolapsum, ne denuo idem prolabatur, decenter roborandum atque continendum, major utique, *quam ad reponendum, ars atque industria necessaria est.* Debent autem sequentia fere hunc in finem perfici. Ante omnia confici *bina splenia crassiora* oportet; alterum quidem oblongum, inter medias clunes secundum longitudinem injiciendum; alterum vero quadratum, quod super splenium illud oblongum atque ipsum anum imponitur atque per adhibitam fasciam T vel ex linteo, vel e xylino panno confectam, diligenter firmatur. Neque *vero sicca*, sed decocto *quodam roborante calido madefacta superimponere splenia* ista convenit. Et valentissimum equidem hic esse id decoctum solet, quod ex *rad. bistortae*, *tormentillae*, *cort. granator. quercus*, *gallis*, *foliis quercus*, atque hujus generis rebus aliis, cum vino, praecipue rubro, decoctis paratur. Identidem autem foveri eo decocto intestinum prolapsum debet, toties nimirum, quoties idem denuo prolabitur; quod, experientia quidem teste, ad singulas propemodum stercoris dejectiones, in quibusdam hominibus, aliquamdiu jam hoc malo conflictatis, ut modo dixi, aut etiam quoties ambulant, aut vim aliquam exerunt, usu venire consuevit. *Si paulo gravior noxa est*, insigniter etiam ad roborandum intestinum proficit pulvis ex *masticbe*, *colophonio*, *terra japonica* & draconis sanguine, confectus, atque post *adhibita fomenta parti propendenti* largiter ante semper adspersus, *quam repositio & vinctura instituatur* (*b*). Haud absimilem virtutem subinde

Intestinum repositum quomodo contineatur.

(*a*) Vid. SAVIARDI Observ. XIV.

(*b*) SAVIARDUS hunc in finem turundam post restitutionem intestini adstringentibus ejusmodi conspersam in anum immisit. l. c.

ſubinde praeſtant *clyſteres roborantes*, quales ex vino rubro, (praecipue illo, quod *Pontac* dici communiter ſolet) *cum herbis roborantibus*, *aromaticis & adſtringentibus decocto*, *parantur.* His aliquamdiu diligenter factis ſingulis, quam ſaepiſſime homines, niſi forte nimis jam tum inveteratum aut deſperatum malum eſt, ſaneſcunt.

VI.

Quid in graviori malo faciendum.

Si qui vero, *nec poſt illam quidem curam adhibitam*, *convaleſcunt*, his non *ſuffimenta* ſolum e maſtiche, thure, ſuccino, pipere nigro, aliiſque id genus medicamentis valentioribus confecta, ſellaeque perforatae ſubjecta, adhibere, *ſed eſculenta quoque arida*, *dura*, *craſſa*, *atque alvum adſtringentia graviter prohibere convenit;* ne ſcilicet, propter alvum adſtrictam, ob nimium *excernendi conatum* denuo *inteſtinum in dejectione* protrudatur. Poſt quamcunque *alvi exonerationem & fomenta praedicta & vincturam iterare decet.* A *vomitu* atque *ſternutatione*, quantum fieri poteſt, itemque *motu corporis vehementiori* ſolertiſſime *abſtinendum*, ſtrenueque tamdiu *conquieſcendum*, donec ſublatum eſſe malum perſentiſcatur. DIONISIUS *equidem cum* quibuſdam Auctoribus aliis ſtatuit, *feliciter praecaveri iteratam ani procidentiam* poſſe, *ſi ſuper ſella quadam*, rimam circiter *binis digitis aequalem habente*, vel *ad nummi grandioris amplitudinem perforata*, *aeger ſemper*, ſi alvum exonerare vult, deſideat, itaque inteſtinum prolapſurum quaſi reprimat (*a*). Nonnulli *fiſtulam plumbeam* reſtituto inteſtino in anum immittunt, eaque relapſum impedire ſtudent. Interim *ſi vetus atque a graviori* partium debilitate pronatum malum eſt, aegrique jam ſenes, nihil *omnia haec medicamenta atque artificia Chirurgica quandoque proficiunt*; *ſed ſplenia ſemper cum faſciis applicari hominibus aegris debent*, quae inteſtinum in loco naturali ſemper contineant, niſi gravioribus periculis exponere ipſos voluerimus. PFYTERUS in Diſſ. de *Hydroſarcole* in coroll. 22. aſſeverat, ani procidentiam contumacem & inveteratam cauterio ſive ferro candenti facile & abſque dolore curari; ſed dubito an multi huic curationi ſe ſubmiſſuri ſint, & an remedium certum ſit.

CAPUT CLXV.

De variis ani tuberculis, condylomate, criſta, ficu, fungo.

I.

Cujuſmodi ea tubercula ſint.

INterdum anus a tuberculis, in ima inteſtini recti parte, tam intus quam extus pronatis, infeſtatur. Quae tametſi, propter variam magnitudinem ac figuram, in *varias ſpecies tribuantur*, atque modo *condylomatis* (*b*), modo *criſtae*, modo *ficus* aut *fungi* titulo inſigniantur; tamen in eo convenire ſingula

(*a*) In Operat. ſuis Chirurg. Cap. de ano prolapſo.

(*b*) Vid. CELSUS Lib. 6. Cap. 18. n. 8. & Lib. 7. Cap. 30. n. 2. atque AEGINETA Lib. VI. Cap. 80.

gula videntur, quod partim a nimio, partim etiam a corrupto atque circa has partes & potiſſimum in glandula forte quadam haereſcente ſanguine proveniunt, atque ita, *quemadmodum polypi in naribus, & tubercula in vulva ſenſim excreſcunt.* Saepius etiam in iis oriri ſolent, qui haemorrhoidibus ſubjecti ſunt. Neque vero moleſta ſolum, ſed cum *doloribus quoque interdum ſatis acutis, imo vero cum egregia deſidendi difficultate conjuncta eſſe ea* noxa ſolet, ideoque auxiliatricem Chirurgi manum poſtulat. Quae *in locis obſcoenis ſunt*, ejuſmodi tubercula, *peſſima* a CELSO pronunciantur, Lib. V. Cap. 28. n. 14. imo etiam *haud raro aliquid venerei mali hic latere perſpexi.* Hinc mirum non eſt, quod a veteribus peſſima ſint pronunciata; quia mali venerei curam ignorarunt.

II.

In curatione horum malorum procedendum *fere eſt, ut in aliorum tuberculorum carniumque excreſcentium curatione* ſupra (*P.* II. *Cap.* XXVII. & CL.) propoſuimus. Oportet nimirum ſi tenuis aut ſaltem non *nimis ampla radix eſt*, vel vincturae, vel forficis, vel ſcalpelli adminiculo, quicquid alienum videtur, extirpari; quibus modis jam varia ejusmodi ſanavi. *Si paulo latior radix eſt*, ut ligari forte nequeat, ſcalpellum conveniens vel forfex in manus ſumenda, quo tuberculum, unco ſeu volſella prius comprehenſum, quam exactiſſime exſcindatur. *Vulnere hunc in modum facto, fluere ſanguis, ad praecavendam inflammationem, aliquantiſper*, prout aegri hominis vires ſunt, debet. Deinde, ſupra datis medicamentis ſanguinem reprimentibus, linamentis carptis & ſpleniis vulnus deligetur. Poſtea ſequentibus deligationibus fovetur balſamo vulnerario, tandem unguento quodam ſiccante, ac denique linamenta arida ad promovendam glutinationem adhibeantur. *Si quid forte alieni poſt primam operationem in ſubſequentibus deligationibus remanſiſſe obſervatur*, opera danda eſt, ut aut forficis ſubſidio funditus idem tollatur, aut vitriolo coeruleo, lapide infernali ſimilibusque medicamentis adurentibus penitus exedatur. Imo etiam ita ſaepe ſe habent, ut *medicamentis exedentibus, integra*, quemadmodum jam aliquoties feci, *ſatis commode tolli queant*, id quod CELSUS jam l. c. docuit, ſi modo cura adhibeatur, ne inteſtinum aut ſphincter eis laedantur. *Si medicamentis ea tollere non potuerunt* veteres, *ferro ipſa adurere docuerunt*, vid. CELSUS Lib. VI. cap. 18. n. 11.

Curatio quomodo inſtituenda.

CAPUT CLXVI.

Quid faciendum ſi juſto largiores ſunt haemorrhoides.

I.

IN quibusdam hominibus, cum coxarum atque *inteſtini recti* doloribus, ſed *ut plurimum* tamen ſine febri atque *inteſtinorum reliquorum cruciatibus*, ora venarum, per inteſtinum rectum paſſim diſpoſitarum, quae *haemorrhoidales* vulgo dicuntur, ſanguinem per anum, & in quibusdam quidem certis, in aliis

Quid ſint hæmorrhoides.

liis vero incertis temporibus effundunt. Medici affectum illum *haemorrhoidum* simpliciter, vel *haemorrhoidum fluentium* titulo cummuniter designant. Si *mediocriter & cum sanitate* hominum sanguis hic subinde effluit, tantum abest, ut in *morbis haemorrhoides istae ponendae*, *multo minus supprimendae sint*, sed ut salutares potius quamplurimis reputari atque adeo naturae vigori ac beneficiis accenseri debeant, quae hac ratione sanguinem abundantem & noxium per intervalla e corpore expellit. Siquidem tum insigniter saepe a *variis noxis*, *cumprimis malo hypochondriaco*, *melancholia*, *renum morbis*, *mania*, *podagra*, *asthmate*, *ischiatico malo corpus* levatur atque excitatur (*a*). *Ubi vero nimis magna copia sanguinis ex his venis ex ano profluit*, ita ut aegri vires amittant, periculum utique videtur, ne paulatim corpus cum egregio virium detrimento exhauriatur, *vel hydrops inde* subsequatur: ita ut opportuna tum curatio instituatur, ipsa, nisi fallor, *rerum necessitas postulat.*

I I.

Curatio juxta veteres.

Atque antiquiores quidem nonnulli Medici, ubi medicamenta *adstringentia parum proficiebant*, quae mox, licet male, adhibebant, *ferro candente admoto* venarum ora, sanguinem fundentia, *gnaviter adusserunt*: demonstrante id SCULTETO Armam. Chirurg *Tab.* XLIV. Alii *acu curva* cum filo trajecto, vincturam harum venarum earumque, si adsunt, capitulorum, adhibuerunt. *Recentiores autem*, *vel ipsa experientia magistra*, *didicerunt*, veterem hanc curandi rationem, praesertim *quae igne instituitur, non nimis tantum crudelem esse*, *sed & plerumque prorsus perniciosam*; & rectius plerumque facere, qui aut *nullam prorsus ad haemorrhoides fluentes curationem adhibent*, si *praecipue mediocriter ipsae fluunt;* aut, si *justo largius sanguis* effunditur, saltem non nisi ab internis, eisque *non adstringentibus*, *cumprimis fortioribus*, *sed temperantibus solum medicamentis sanitatis praesidia* repetunt: non neglecta sanguinis abundantis per venas detractione.

I I I.

Quomodo temperari haemorrhoides apertae debeant.

Interea quia sunt, qui *continuum vel frequens saltem istud sanguinis ex ano profluvium ita moleste* ferunt, ut venarum ora sanguinem fundentia, quorum saepe varia sunt, quam *primum velint glutinata*. Quorum *equidem desiderio tantum abest*, ut *temere Chirurgus satisfaciat*, ut potius, quantis cum incommodis glutinatio ista conjuncta plerumque sit, *cum utplurimum morbi modo nominati*, *aut mors ipsa*, *inde subsequantur*, graviter ipsis ostendere satagat, & ut propterea a Medicis auxilium petant. Si *nihilominus curationem aliquam chirurgicam ipsi flagitent;* si item aliquanto largius profluvium sanguinis sentiant; tum adhibitis simul aliis remediis idoneis aliqua venarum ora sive capitula glutinari nihil prohibet; *dummodo unum vel alterum*, ut HIPPOCRATES jam docuit (*b*), apertum relinquatur. *Oportet autem sanationis negotium his fere modis institui.* Ante omnia sanguis multus *per venam detrahatur*; deinde *alvus lenibus & tempe-*

(*a*) Observante jam HIPPOCR. Sect. VI. Aphor. XI. XXI. & CELSO Lib. VI. Cap. 18. n. 9.
(*b*) Aphor. 12. Sect. VI.

perantibus remediis ducatur, aliaque idonea remedia a Medico ordinentur, ac denique ſex vel quatuor ante operationem horis, ad eluenda atque exhaurienda inteſtina, clyſter ſive lotio conveniens adhibeatur.

IV.

Tum *ubi ad operationem ipſam veniendum* eſt, aeger *vel ſuper menſam vel lectum transverſus & pronus in ventrem ita deponatur*, ut pedibus *humum contingat*, vel &, ubi viſum fuerit, ſuper lecti latere idem ſic decumbat, quemadmodum fieri in clyſterum applicatione communiter ſolet. Eo facto, *bini miniſtri pedes atque nates hominis* ita diſtendunt, ut *& accurate hic ſpectari & tractari* ſingula valeant. Tum Chirurgus, *quando venae ſive tuberculis ſive capitulis hiant, acus curva filum trahens ſub vena trajicitur, & poſtea filum nodo circa venam conſtringitur*, quando vero *ſimul tuberculorum forma tument*, vena turgente *per volſellam comprehenſa*, quicquid praeter naturam & tumet & ſanguinem fundit, vel *filo circumducto liget, vel forfice reſcindat*, atque hoc, ſi plures ſunt ejusmodi venae, repetat; ſed tamen, ut ſupra jam poſuimus, *foramine venae uno, eodemque minutiſſimo, ſuperſtite manente.* Denique *vero poſt aliquot temporis intervallum*, ſi ſanguis *venarum reſectarum ſponte non quieſcat*, plagas inflictas ſingulas medicamentis *ſanguinem cohibentibus*, linamentis carptis & ſpleniis cum faſcia T decenter ſuperimpoſitis foveat, tandemque ſequentibus diebus medicamentis idoneis, ad conficiendam glutinationem, identidem adhibitis. Si *quid forte alieni adhuc remanſit*, quod extirpare cruor in prima operatione forte prohibuit, id ipſum poſt reſolutam deligationem primam aut alteram, ſi obſervetur, vel exſcindi, vel *rodentibus* applicatis, ut Lapide infernali exedi ſatis commode poterit. *Nonnunquam adeo alte in inteſtino recto poſita ſunt venarum iſta tubercula turgentia ac ſanguinem fundentia*, ut, cum difficulter admodum alia ratione claudi poſſint, *ferrum aliquod candens* nonnulli *veterum adhibere* conſueverint (*a*). Sed *minus tamen commode*, minuſque *tuto id ipſum fieri, res ipſa, credo, loquitur.* Quam equidem ob rem commodior curatio videtur, ſi per adhibitum ita dictum *ani ſpeculum* (*vid. Tab.* XXXIV. *fig.* 15.) anus, quantum apte fieri poteſt, extenditur, *nodique paſſim obvii filo ligentur*, vel *venae apertae linamentis adſtringentibus conſperſis obturentur*, ſiquidem hoc facto *adhibitis ſimul remediis idoneis internis*, mirifice utplurimum ſanguinis iſtae profuſiones nimiae ſeſe *remittunt, ut ad ultima haecce externa accedamus raro opus eſt*: quia medicamentis plerumque vinci poſſunt.

Quomodo curatio chirurgica inſtituenda.

C A-

(*a*) Vid. figura 2. SCULTETI Tab. 45.

CAPUT CLXVII.

Quomodo haemorrhoides caecas curare conveniat.

I.

Vitii natura explicatur.

NOnnunquam *venae, in intestino recto* & circa anum passim obviae, non sine *maxima hominis molestia ac doloribus* usque adeo insigniter a sanguine intus comprehenso turgent, ut *quaedam earum* capitula *quasi tubercula eademque nunc pisi, nunc acini vitis, nunc nodi cujusdam, nunc ovi columbini magnitudinem habentia, nunc in* digiti quandoque *longitudinem exporrecta*, *exinde proveniant*. Medici noxam istam *haemorrhoides caecas vulgo nuncupant*, rectissimeque per tactum & colorem a ceteris ani tuberculis discernunt. *Namque haemorrhoides coecae* sanguine eoque utplurimum *crasso hic stagnante livent aut nigricant*, depressoque *digito vesiculae liquore repletae* sensum aliquem praebent: quod aliter sese habere in *veris tuberculis ac fungis sive condylomatibus*, manifestum est ex supra positis (*vid. cap.* 165). Sed *varia tamen esse* vitii hujus *conditio solet*. *Quaedam* enim istiusmodi venarum tubercula sive *capitula mollia existunt*, atque vel nullum tunc plerumque vel levem saltem dolorem concitant; *quaedam autem egregiam duritiem prae se ferunt*, & *nonnunquam dolores mirificos cum inflammatione* quadam inducunt, imo quandoque ita *miseros homines discruciant, ut neque sedere, neque stare, neque ambulare ipsi valeant*, sed opinione citius quandoque, ut ut sine mortis periculo, ob vehementissimos cruciatus *mente deficiant*.

II.

Caussae & prognosis.

Solent autem utplurimum haemorrhoides caecae *apud eos homines suboriri, quibus & sanguis abundat, & alvus saepius est adstricta*, quibusque proinde ipsa naturae vis haemorrhoides apertas sensim intentat. *Ex feminis* eae praesertim *haemorrhoidibus coecis opportunae* sunt, quae aut graviter admodum *aliquando ex partu laborarunt*, aut *suppressa menstrua sentiunt, aut gravidae sunt, & cumprimis sanguine abundantes.* In his omnibus venae ob copiam sanguinis usque adeo insigniter quandoque turgent, ut *sanguinem paulatim fundere ipsarum ora incipiant*, atque ex tumentibus sive *coecis apertae sive fluentes fiant*, idque non sine mirifico interdum *salutis periclitantis praesidio.* Ceterum quia tumentes ac caecae haemorrhoides *cum intensissimis saepe doloribus conjunctae esse solent*, mirum non est, si & *ani spasmus* aliquis sive constrictio & desidendi difficultas cum angore maximo subinde incidat; isque usque adeo, *ut nec vel clysteres* quidem aegris applicari queant. Nonnunquam valde *prurientia eademque molesta ulcera exinde proveniunt :* si praesertim ante quartum vel quintum diem venarum nodi isti haud fuerint resoluti. Denique haud prorsus insolitum est, haemorrhoides caecas, *nisi opportuna sanguinis inspissati hic haerentis resolutio vel emissio accesserit, in abscessum gravem vel perniciosissimam ani fistulam quandam degenerare.*

III.

Ad feliciter instituendam haemorrhoidum caecarum curationem, *ubi tubercula illa pauca & parum molesta sunt, nullam fere curationem requirunt;* verum quando interdum *plura simul anum infestant, & ut pisa magna vel acini vitis anum cingunt*, sic ut aegri *difficulter sedere, equitare, aut etiam alvum exonerare queant.* Quibus in casibus *nisi sponte aut spiritui vini applicato* cedant, promtum est remedium, ea vel omnia, vel saltem *quae maxime molesta* aut longa sunt, *ligaturis ope fili* sensim tollere. Sed *si gravis quaedam inflammatio conjuncta est*, adhibere ante omnia convenit & *sanguinis missionem* & medicamenta interna temperantia ac lenientia, a prudenti Medico proposita: habita tamen *simul victus ratione*, quantum fieri potest, prudentissima. *Extrinsecus* supra danda sunt *fomenta sive malagmata*, quae & *inflammationem leniunt*, &, quicquid indecenter congestum est, discutiunt. Ad idem proficiunt egregie spiritus vini calidus cum spleniolis supra datus, vel, ad leniendos dolores *unguentum, nutritum dictum*, vel *de linaria*, butyrum recens, oleum amygdalarum, papaveris vel lini, & similia, identidem partibus afflictis illita, *clysteres item emollientes atque educentes*, & denique, quando forte haec parum proficiunt, *hirudines sive sanguisugae*, venis turgentibus, ad exhauriendum sanguinem hic haerentem, applicatae. *Ubi vero sanguisugae vel deficiunt*, vel partibus nimia inflammatione vexatis adhaerescere nolunt, vel aegris etiam forte horrorem incutiunt, necessarium utique videtur, *phlebotomo quodam nodos istos sive tubercula incidere*, emissoque, prout aegri *hominis vires sunt*, *sanguine*, *linamenta carpta cum spleniis atque fascia T superimponere;* deligationem denique *tamdiu innovare atque iterare*, donec vulnuscula glutinata, & malum penitus sublatum esse deprehendatur. Mirum quantum celeriter quandoque id ipsum fieri, testis est experientia (*a*). Quandoque *tubercula venarum dolentia profundius in recto intestino sita sunt*, ut commode ad ea accedere non possimus, nisi speculo ani Tab. XXXIV. fig. 15. viam dilatemus. *Quando hac ratione detecta sunt, vel phlebotomo incidi, vel forfice resecari possunt:* ita enim *sanguis inspissatus & noxius hic haerens emittitur*, atque dolores exitu sanguini haerenti procurato, mox minuuntur. *Nonnunquam* vulnerum inflictorum ora ita parum coalescunt, ut *potius ex haemorrhoidibus caecis apertae fiant*, atque ita homines, dum alvum deponunt, cum stercore, praesertim si adstrictior alvus est, semper *vel saepius saltem sanguinis aliquid simul excernant.* Qui quidem affectus tametsi molestia haud prorsus careat, tamen *non mirifice solum ad imminuendos dolores*, ex haemorrhoidibus caecis perceptos, proficit; sed quam plurimarum etiam noxarum, & nominatim quidem *mali hypochondriaci*, *morborum renum ac vesicae*, *podagrae*, *arthritidis*, *ischiadici mali* &c. *materiam quasi detrahit*, atque sic aegros ab iis vel liberat, vel saltem morbos multo leniores reddit; *si praesertim leniter sanguis fluit ac simul sollicita victus ratio servatur*: unde factum est, ut *multi hodie Medici tanti hunc haemorrhoidum fluxum faciant*, ut *omnibus fere aegris illum & suadere & concitare studeant*; *cum quibus vero ego* promiscue, quia multa & incommoda & morbos quo-

Haemorrhoidum caecarum curatio.

(*a*) Conf. & *hist. morbor. Vratislav.* pag. 195.

quoque concitare ſolet, *non conſentio;* ſed ſi morbi aliter curari poſſunt, quemadmodum id ſaepe fieri poteſt, eum potius avertendum eſſe cenſeo.

I V.

Praecaveri baemorrhoides quomodo poſſint.

Sed ne quis tamen forte ignoret, quibusnam praeſidiis praecaveri atque averti haemorrhoides caecae imo & fluentes ab illis ſine noxa debeant, quos ipſa velut natura opportunos ipſis reddidit; attamen nondum in conſuetudinem abiit; ſciendum eſt, nihil fere non exſpectari *a bona temperata & parca victus ratione hic poſſe:* interim adhuc certius illi ſibi proſpiciunt, qui non *ſemel tantum aut bis*, ſed & *ſaepius*, *ſi valde ſunt ſanguinei*, *per annos ſingulos ſanguinem per venas ſibi detrahendum curant*, ut ſic *abundantia ſanguinis ſubinde minuatur*, utpote in qua praecipua haemorrhoidum haeret cauſſa; ſed identidem quoque *pulverem aliquem temperantem*, *aut decoctum ex millefolio*, *ad inſtar potus theae adhibent;* ſollicite *vitatis ſingulis*, *quae aut nimis calefaciunt*, aut alvum adſtringunt. Cujus *equidem generis ſunt aloë*, *myrrha*, *crocus*, medicamenta item atque eſculenta & potulenta ſimilem virtutem habentia; *vinum nimium & cumprimis crapula*; ſimiliter *iracundia*, *vehemens corporis agitatio*, *venus nimia*, vel *equitatio* & forſan alia. *Si nihilominus inteſtini recti venae cum dolore indecenter turgere incipiunt;* tum, praeter ſollicitam *victus rationem*, *reſolventia*, *ſanguinemque temperantia medicamenta interna;* extrinſecus *autem fomenta & malagmata*, *unguentum de linaria*, *nutritum*, *atque id genus alias res*, *quae ad leniendum faciunt*, *adhibuiſſe proficiet.* Si qua autem forte nimis vehementibus cruciatibus aegri afficiuntur, vel *ſanguiſugas*, vel *ſcalpellum*, ut ſupra diximus, admoveri oportebit.

Explicatio Tabulae trigeſimae quartae.

Fig. 1. oſtendit *uterum cum mola intus adnata*, A. qualem SIGISMUNDA, celebris quondam & expertiſſima Obſtetrix Berolinenſis, in nobili muliere, quae in praeſentiſſimo vitae inde erat periculo, magna obtuſaque ad apices forfice, ſicut hic indicatur, feliciter amputavit. Vid. liber ejus de *arte obſtetricandi* in praefatione.

Fig. 2. *Uterum prolapſum haud inverſum* demonſtrat: litt. A A partes pudendas; B ipſum uterum extra eas propendentem; C denique os uteri internum dictum, nunc extra pudenda prolapſum.

Fig. 3. *Uterum prolapſum & ſimul inverſum*: A A partes pudendas; B uterum inverſum propendentem, nusquam comparente ipſius oſculo, quod fig. 2. ad litt. C, conſpicitur, ambae ex RUYSCHII obſervationibus; C pars inferior hujus uteri inverſi, ſine oſculo.

Fig. 4. *Peculiarem* ſiſtit *procidentiam*, quae quidem verum uteri prolapſum mentiebatur; attamen talis non erat; ſed tantum lapſus vaginae, ex obſervatione Cl. WIDMANNI *in Ephem. Nat. Curioſ. Cent.* VIII. *obſ.* 98. ubi hiſtoria morbi prolixius deſcribitur, & partes longe ampliores, ſicuti ſcilicet erant, delineantur. Nos hic maxime neceſſaria tantum indicabimus, ut litt. A A notant *labia* pudendorum; B B *nymphas*; C inter illas delitef-

cen-

centem *clitoridem*; D D D corpus propendens, uterum prolapſum referens; id quod tamen non niſi tunicae integrae interioris vaginae relaxatio, prolapſus & in tumorem mutatio erat; E ejus radicem in vagina uteri; F ejus baſin ſive partem ampliorem cum oſculo, os uteri internum mentiens: quod a recedente tunica vaginae ab ore uteri interno, quod naturaliter obduxerat, ortum traxit; G H ipſum uterum in pelvi integrum repertum; omiſſis hic brevitatis cauſſa tubis, ovariis & ligamentis ejus, tanquam rebus huc non pertinentibus.

Fig. 5. ex MEEKRENII *obſervat. chirurg.* deſumta, ad *procidentias uteri & vaginae illuſtrandas*: litt. A indicatur uterus; B ejus collum; C os ejus internum; D pudendum; E E vagina uteri inciſa & aperta; F radix reliqua tumoris e vagina pronati, qui procidentiam uteri inverſi mentiebatur; G funiculus, quo radix tumoris, dum auferebatur, ligata erat.

Fig. 6. 7. 8. 9 & 10. varia *peſſorum* ſive *peſſariorum* genera repraeſentant. Horum primus fig. 6. eſt *rotundus* inſtar annuli; eique funiculus junctus eſt, cujus ope cingulo alligari, & ſi placet e vagina extrahi poteſt. Alter fig. 7. *ellipticus* ſive ovalis; tertius fig. 8. fere *quadratus*; quartus denique fig. 9. *triangularis*. Singuli hi perforati ſunt in medio, & vel ex ſubere vel ligno idoneo ceraque obducto; vel etiam pro ditioribus ex ebore, vel ex argento aurove cavo conſtare poſſunt. Tandem ultimus fig. 10. ſolidus eſt, & figuram ovi obtinet, prioribus vero minus idoneus.

Fig. 11. eſt *peſſus ex filis ferreis contortus*, conicus & elaſticus, ex GOELICKII deſcriptione: cui etiam funiculus junctus eſt, ut commode, quoties lubet, extrahi poſſit.

Fig. 12. *machinam clyſteri injiciendo* adaptatam deſignat, qua Germani ut & Batavi vulgo utuntur. Litt. A A *veſicam* denotat cum liquore contento: quae vero in adultis duplo vel triplo amplior, quam hic indicatur, eſſe ſolet, pro libra circiter, & quod excedit, liquoris continenda; BB *tubulum* ſive *fiſtulam oſſeam* ano immittendam, per quam liquor in inteſtina injicitur; C C vinculum ſuperius, quod, poſtquam fiſtula in ano eſt, ſolvitur ac removetur; D D vinculum inferius, quo veſica clauditur, ne liquor immiſſus elabi queat.

Fig. 13. exhibetur machina pro *clyſtere*, ut vocant, *tabacali*, ſive pro fumo tabaci in anum & inteſtina impellendo. A capſulam, qua tabaci folia diſſecta continentur, incenſa, ex orichalco, ferro, aliave idonea materia paratam; B fiſtulam oſſeam, quae in anum demittitur; C fiſtulam ore comprehendendam: per quam aër, poſtquam nicotiana incenſa eſt, una cum fumo hujus fortirer impellitur, ita ut per fiſtulam coriaceam flexilem D D, fumus E, in inteſtina ingrediatur, repraeſentat.

Fig. 14. denotat fiſtulam aeneam pro fumo aut vaporibus in vaginam uteri immitendis. A pars ſuprema multis foraminulis perfuſa, quae vaginae inſeritur. B pars infima aperta, quae infundibuli fiſtulam, & ſimul aſcendentem fumum recipit.

Fig 15. *Speculum ani*, ſive ferramentum ano (imo & vaginae uteri) diducendo, pro vitiis quibusdam, intus deliteſcentibus, perquirendis meliusque &

cognoscendis & curandis destinatum. Litt. A A & B B denotant rostrum coniforme, cavum, ex duabus alis, sive canalibus constructum, qui clausi, tubum quasi conicum efformantes, ano vel vaginae, paullulum calefacti & oleo prius inuncti, blande immittuntur. Quando vero manubria sive habenae C & D ad se invicem manu comprimuntur, rostra sive duo canales sensim diducuntur atque anum vel vaginam dilatant, ut introspicere & vitia latentia examinare queamus. Ad litt. E ambae laminae hujus ferramenti ope clavi, ad modum ginglymi ita junguntur, ut rostrum claudi & aperiri pro lubitu possit.

Qua ratione homines fistulam ani sentientes tractare conveniat.

CAPUT CLXVIII.

De Ani fistula.

I.

Ani fistula quid & quotuplex sit.

PRopriam etiamnum animadversionem ea ulcera desiderant, quae anum, sive partes intestino recto propinquas, infestant, atque ea, quae recentia adhuc sunt, & bonum pus fundunt, *abscessus ani*; quae vero plus minusve *inveterata*, vel & *callosa* sunt, saniemque tenuem & graveolentem, nunc minori nunc majori copia, continuo emittunt, ea proprio nomine ab antiquissimis jam temporibus *fistulae ani* a Medicis nuncupari (*a*) *atque in varias species*, pro varia mali conditione, distribui solent. *Quaedam enim ani fistulae parvae* admodum sunt ac recentes, vel saltem minus inveteratae; aliae altius *penetrant*, *attamen* angustae sunt; aliae *contra inveteratae & ita graves*, profundae atque amplae, ut intestinum rectum, *cute atque adipe prorsus nudatum*, *sit conspicuum*: Cujusmodi equidem casus gravissimos memet ipsum aliquoties observare memini. *Nonnunquam sine callo notabili adhuc recens fistula est*: *pleraeque* vero duritiem aliquam *sive callum tenuiorem vel crassiorem*, praesertim circa osculum, habere observantur. Interdum *via recta atque unica* fistulae subter tendunt; interdum vero *multiplices* admodum eae sunt ac *tortuosae*. Quo autem commodius singulas & considerare & tractare liceat, haud abs re fecerimus, sicubi cum melioribus Chirurgis *triplicem fistularum ani differentiam* constituerimus. *Ad primam* eas referimus, *quae*, *intestino recto atque ani sphinctere non perforatis*, *sed integris adhuc existentibus*, *ex uno alterove ore suo*, *prope anum conspicuis*, *tenuem*, *ut jam diximus*, *atque mali odoris materiam* quandam excernunt, fereque semper duritiem aliquam prae se ferunt; atque hanc *externam fistulam* appellare consueverunt. *Quam alte & ad quasnam partes* eaedem *penetrent*, *demisso specillo in sinum*, indice vero alterius manus, *oleo illito*, *in anum explorare convenit*: tunc enim in non perforatis haud sine medio ferramentum digito occurrit, sed per medium corpus, scilicet intestinum integrum

(*a*) Vid. Hippocr. Lib. de fistulis & CELSUS Lib. VII. cap. 4. §. 4.

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
Fig. 14.
Fig. 15.

tegrum & non perforatum (*a*): ubi *vero simul crassum an tenue sit illud medium judicandum* (*b*). *Nonnunquam ita flexuosis sinibus subter istac procedunt*, ut nec specillo quidem, solertissime licet depresso, pervestigare satis interiorum rivulorum conditionem liceat; eos tamen magnos aut multos esse ex copia saniei sive puris quotidie effluentis intelligimus. Necessarium itaque ad uberiorem hujus fistulae explorationem tunc videtur, *lacte calido per syringem intromisso*, *dispicere*, quantum forte intret & capiat, & num quid forte lactis injecti in rectum influat, aut rursus per anum profluat. Id enim nisi fit, haud perforatum adhuc esse intestinum judicatur; *contrarium vero* patet, quando *lac inde refluit*, *aut digitus in ano nudum specillum* sentiat. Posse interim, nondum interrupto intestino, *tunicas ejusdem externas valde erosas esse atque tenues*, vel ab invicem quandoque quasi resolutas, sinibus interjectis existere, *usus* ostendit; ubi *curatio constans sine secto intestino fere nunquam obtinetur. Altera fistularum species habetur*, si duplici aut multiplici ex ore, quorum *aliud intus in intestinum rectum hiat*, *aliud autem extrinsecus* prope anum conspicuum est, sanies effluit; qualis aliqua ratione indicatur *Tab.* XXXV: *fig.* 1. CC. Manifestius id ipsum cognoscitur, si specilli altera manu fistulae inserti caput digitus alterius manus in anum demissus nudum attingit; vel clyster etiam sive lac aut alius quidam liquor in anum injectus ex fistulae ore externo simul effluit, imo etiam *quandoque faeces*, *flatus & lumbrici ex fistulae ore externo prodeunt* (*c*). *Denique tertia species* eas fistulas comprehendit, *quarum os in ipsum intestinum rectum hiat*, salvis existentibus partibus externis ano contiguis; qualis indicatur *eadem figura litt.* F G. Has *occultas*, *caecas*, imo & *imperfectas*; priores, *manifestas appellare consueverunt. Caecas* sive *occultas* materia corrupta ex ano quotidie profluens demonstrat, praesertim si partes externas nullum ulcus infestat; si item *homines hi juxta anum duritiem aliquam vel tumorem* cum doloribus persentiscunt. *Nonnumquam os fistulae internum alte admodum in intestino positum esse deprehenditur*; plerumque autem *prope ani sphincterem*, *vel in eodem* idem est conspicuum: prout utrumque ex modo indicata fig. 1. patere potest. Sed quicquid tandem sit, *locus sane afflictus pervestigari* quam accuratissime *debet ac subinde potest*, *si vel digitus oleo seu butyro inunctus provide in anum* demittitur, eoque os fistulae internum quam solertissime exploratur; vel si hoc non sufficiat, *ani quoque speculo aliquo adhibito*, quale Tab. XXXIV. fig. 15. repraesentavimus, aliove idoneo. *Interdum vero haec interna ac molesta investigatio haud necessaria est*, *quando nimirum sedes sive sinus fistulae externo tumore ac duritie satis cognoscitur.*

II.

Fistulae, *geminum os habentes*, quorum alterum in intestinum, alterum extrinsecus hiat, *perfectae* aut *completae*; reliquae autem, quarum unicus tantum- *Reliquae fistularum harum differentiae explicantur.*

(*a*) Docuit hoc jam Aegineta Lib. VI. cap. 78.

(*b*) Quando specillo has fistulas explorare volumus, semper prius digitus in anum immittendus; quia periculum alias est, ne intestinum specillo & quidem loco incongruo facile perforetur.

(*c*) Hoc Aegineta quoque jam notavit, loc. cit.

tummodo exitus eſt, *imperfectae*, Gallis *incomplettes* quoque appellari ſolent. Poſterior ſpecies denuo in binas ſpecies inferiores diſtribuitur: ſiquidem pro diverſo exitus loco, *fiſtulae ani imperfectae ſive incompletae* nunc *externae* ſunt, nunc *internae*. Porro fiſtularum aliae *ſimplices*, aliae vero *complicatae* ſeu *compoſitae* nuncupantur. Prior denominatio eas comprehendit, quibus *non niſi partes molliores*, cutis videlicet, pinguedo vel & inteſtinum perrumpitur; & quarum proinde aliae in alterutrum podicis latus, aliae antrorſum contra perinaeum, urethram, veſicam (*a*) aut ſcrotum; aliae retrorſum contra os coccygis aut ſacrum procedunt. *Poſterius idemque fiſtularum complicatarum nomen eas fiſtulas deſignat, in quibus os coccygis, ſacrum vel iſchii, vel veſica, vel iter urinae apud* maſculos, vel apud feminas *vagina uteri*, ut MUSITANUS obſervavit (*b*), usque adeo graviter exeduntur, ut vel dubia fiant ſtercoris atque urinae itinera, vel & *quandoque in ipſum ventrem fiſtularum* rivuli procedant; quae omnium pernicioſiſſimae. Quaedam illarum *parvae & parum moleſtae* ſunt, atque in *magnam uſque ſenectutem ſine inſigni incommodo*, ut nonnulla mihi exempla nota ſunt, geruntur; quaedam autem non modo cum *doloribus intenſiſſimis*, ut olim nonnullas vidi, ſed & cum virium & corporis extenuatione, febricula atque cum quamplurimis aliis *incommodis* ſolent eſſe conjunctae. E contrario virum novi, *qui aperta fiſtula valebat, ea vero conſolidata, podraga mox aegrotabat*, eaque *denuo aperta, iterum valebat*, hocque ita aliquoties factum eſt. Nonnullae *oſculum adeo anguſtum obtinent*, ut *vix conſpici aut ſpecillo explorari queat, & ſubinde tantum tuberculo ſe manifeſtet*, in quo, re quam curioſiſſime explorata, *parvum foraminulum*, quod janua quaſi ad fiſtulam eſt, deprehenditur; in aliis autem amplus adeſt hiatus. In quibusdam non niſi *unica eademque ſimplex via eſt*; contra vero in aliis *fiſtulae ac rivuli multiplices* ex uno fonte vel ore diducuntur. Similiter *aliae aliis altius aut longinquius* procedunt. Denique *aliae recta*, juxta inteſtinum rectum ſubter tendunt; aliae vero ſub cute *obliquae aut tranſverſae* exiſtunt; *ſinuſque plurimos* & quam maxime tortuoſos comprehendunt. Qui proinde non niſi difficulter admodum perveſtigari ſolent atque explorari, adeoque & difficilius curari conſueverunt.

III.

Fiſtulae ani quomodo explorentur. Solet autem *fiſtularum ani exploratio his fere modis hodie* inſtitui. Aeger *ſuper menſa ſive lecto ſic deponitur, ut ventri incumbat*, cruribus probe diductis (*c*), & pedibus terra, innixis, quemadmodum in haemorrhoidum caecarum ſanatione propoſuimus (*cap.* 166. §. 3.). Tum miniſter aliquis vel duo, utrinque unus, gnaviter clunes ab invicem diſtendit, quo nempe commodius *digitum in oleo ſive butyro tinctum, deprimere in anum liceat.* Namque univerſe hic in ani fiſtulis inteſtino propinquis explorandis ea ſemper, ut jam diximus,

(*a*) ALBUCASIS jam docuit, *dari ani fiſtulas, ad urethram & veſicam penetrantes*; Part. II. cap. 80. quales etiam jam notavi.

(*b*) Trut. Chir. Tom. I. de tumor. cap. 63.

(*c*) Veteres *ſupinos aegros collocarunt*, femoribus retractis atque disjunctis, ut videre eſt ex AEGINETA Lib. VI. cap. 78; id quod quandoque haud alienum eſſe videtur.

mus, necessaria est cautio, *ut ne facile specillum in fistulam alte deprimatur, nisi digitum prius in anum demiseris.* Siquidem alias periculum est, ne qua forte integrum intestinum, a *depresso specillo loco incongruo perrumpatur, noxamque graviorem & curam difficiliorem efficiat.* Postquam, ea moderatione adhibita, depressum specillum est, dimittere rursus clunes decebit, ut nempe naturalem posituram suam illae recipiant, neve viarum distortarum latera atque anguli specilli progressum impediant. Ubicunque vero, clunibus naturaliter compositis, specillum leniter depressum atque hinc inde blande directum progredi ulterius nequit, ibi fistulae terminus esse utplurimum suevit.

IV.

Principium sive *caussa* hujus mali esse communiter solet *venarum, per quas haemorrhoides transeunt, exulceratio, vel & abscessus quicunque alius,* juxta intestinum rectum, cumprimis in copiosa pinguedine, quae hoc cingit, pronatus. Nasci autem quam saepissime istiusmodi abscessus solent vel a gravi quadam *podicis contusione*, vel *ictu*, vel *lapsu*, vel *vulnere*, vel *intestini recti inflammatione*, vel *dysenteria* (*a*), vel *partus difficultate* (*b*), vel *morbo venereo*, vel *vehementi equitatione*, vel & a sexcentis caussis aliis, quae hanc regionem laedere possunt. *Equites inprimis* hujusmodi noxas experiri solere, in castris a frequenti & praesertim vehementiori equitatione, aestuante praesertim coelo instituta, manifestum est experientia illorum, qui castrensium Medicorum munere funguntur, ubi quamplurimos equites fistulis ani laborantes olim vidi. *Posse autem hujus generis abscessus in fistulam ani degenerare;* si vel ex pudore vel alia caussa negligantur, & praesertim *justo tardius illi aperiantur*, aut *justo forte negligentius expurgentur*, mirum videri vel dubium haud quaquam oportet. Fieri enim aliter vix potest, quam ut *materia ista corrupta*, quae intus remansit, pinguedinem una cum intestino propinquo partibusve aliis vicinis ita graviter sensim arrodat, atque exulceret factisque sinibus aut callis ita mirifice anum aliasve partes propinquas affligat, ut, *nisi ferrum applicetur, nihil omnia medicamenta proficiant. In exemplum* hic proponi meretur LUDOVICUS XIV. *gloriosissimae memoriae* Rex quondam Gallorum potentissimus: utpote qui, frustra per longum tempus adhibitis medicamentis omnibus, ab expertissimis licet atque excellentissimis Gallorum *Medicis atque Chirurgis quibusque propositis, liberari ab ani fistula prius haud poterat, quam scalpellum admoveretur* (*c*). Quae quum ita sint, id sibi datum Chirurgus quisque prudens sciat, *ut quam celerrime ad scalpellum procedat, simul atque in hominibus, ani inflammationem vel abscessum* aliquem sentientibus, vel extus, vel etiam *digito in anum demisso*, puris aliquid intus collectum esse persenserit. *Caussa mali & exitus.*

V.

(*a*) Ab hac MARCHETTUS fistulam ani notavit, Lib. de fistulis.
(*b*) Vid. TULPIUS Lib. IV. cap. 40.
(*c*) Historia haec notatu digna legi potest in DIONISII Chirurgia cap. de fistula ani; ubi simul *summa hujus Regis erga Medicos & Chirurgos ipsum curantes liberalitas* cognosci potest.

V.

Prognosis. At enim vero *quo gravior fistula est*, *quo profundior*, *quo major pinguedinis atque intestini recti & cumprimis sphincteris copia corrupta*, *aut exesa*; *quo amplior*, *quoque duriori callo* circumseptus sinus, quo magis vetustum malum, quo aegri debiliores (*a*); quo *magis denique aetate provecti*, quoque pejoris habitus homines sunt, hoc magis quoque difficilis, quin imo plane impossibilis ac desperata subinde esse curatio consuevit. *Cumprimis autem quo magis alte posita fistulae apertura sive os in intestino est*, eo majus est periculum majora discindendi vasa sanguifera, unde sanguinis lethiferae profusiones sunt observatae, quae vix hic ligari, nec facile ob resistentis durioris corporis hic in vicinia defectum compressione ac stypticis cohiberi possunt (*b*), adeoque eo minor quoque sanitatis spes reliqua est. Et sane *nisi digitus in anum depressus fistulae os attingere valet*, verum illud adhuc profundius latet, sine vitae periculo, ob metum laedendarum venarum majorum, sectio institui nequit; adeoque tunc parum plerumque, imo vero nihil omnia Chirurgi artificia proficiunt. Ut proinde mirum videri haud quaquam debeat, quod GARENGEOTUS (*c*) scribat, *rectius omnino Chirurgum facere*, *si*, *rebus ita sese habentibus*, *penitus ab operatione manus abstineat*, quam si, facto gravissimo vulnere, concisisque venis amplissimis, quae ea in intestini hujus parte sunt, in praesentissimum lethiferae sanguinis profusionis periculum miserum hominem conjiciat. Cujus equidem consilio tantum abest, ut ego contradicam, ut potius statuam prudentis utique Medici esse, *non nisi dubiam semper sanitatis spem iis hominibus*, *qui ani fistulam quandam sentiunt*, *proponere*; quantumvis etiam principio parum periclitari iidem videantur. Accidere enim haud raro solet, ut, *post admotum ferrum*, *non plures tantum fistulae sinus*, *sed ita quoque alti*, ac gravia *ossium juxta* positorum, *vesicae*, *urethrae*, *vaginae atque ipsius uteri in sexu sequiori* vitia *sese ostendant*, quae vel nullam omnino, vel saltem non nisi ancipitem curationem recipiunt. *Abscessus ani saepe redeuntes*, ut verae fistulae curandae: nam non *nisi secto intestino & ani sphinctere curantur*. *In gravidis fistulae ani curatio non est suscipienda*, sed exspectandum donec a puerperio rursus prodierunt. Nam MAURICAEUS *abortum & mortem inde notavit* (*d*). Si quid etiam his in fistulis *in vesica*, *vel urethra*, vel utero, *vel ossibus* denique vicinis *arrosum est*, *desperatum* utique malum utplurimum esse consuevit (*e*). Ita & *caecae* sive *occultae* longe difficilius plerumque curantur manifestis. *Contra vero si recens adhuc & externa tantum fistula est*, vel etiam si *perfecta*, ut in Tab. XXXV. fig. 1. CC, attamen

(*a*) Exemplum de aegra debili, quae altero a sectione die mortua est, refert SAVIARDUS obs. 50.

(*b*) Vid. SAVIARDUS obs. 49. Ita PALFINUS exemplum recenset, ubi sanguis quidem per vulnus non penetravit, sed in intestina omnis effusus est, unde aeger mortuus. Operat. Chirurg. Cap. XX.

(*c*) In Operat. Chirurg. cap. de fistula ani.

(*d*) Vid. ejus observat. 618.

(*e*) *Fistulam ani*, *quae vesicae cervicem perforavit*, aut ad femoris articulum consistit, insanabilem pronunciat AEGINETA l. c.

tamen non nisi pinguedo eaque pauca cum modica tantum intestini recti aut sphincteris parte exesa est; si nondum ad ceteras partes propinquas modo nominatas vitium transiit; si item non usque adeo alte fistula penetravit, si non nimis multiplex sinus est; si non nisi *leviter sinuum latera induruerunt atque occalluerunt*; si denique *boni habitus corpus est*, aegerque *adhuc juvenis vel saltem juventuti proximus*, feliciter utplurimum fistulae ejusmodi sanescunt, sic tamen, *ut majus semper in ferro*, *quam medicamentis*, *praesidium sit.* Atque simile prorsus judicium esto, *de iis fistulis occultis* sive internis, quarum os ab extremo ani sphinctere, ut in fig. 1. F. G. non usque adeo longe distat. *Fistulae externae*, *parvae*, *in nonnullis diu sine notabili molestia perferuntur*; imo si natura iis assueta, quasi per fonticulum humores noxios hic expellit, *hominesque ab aliis morbis*, *quibus alias obnoxii fuerunt*, *praeservant*, ut aliquot exempla mihi nota sunt, qui eis ad magnam & vegetam senectutem pervenerunt: adeoque *saepius hos non curare quam curare praestat*, sicut alias ubi de antiquorum ulcerum curatione egimus, quoque monuimus. *Quando in fistula externa vel etiam abscessu paries intestini recti ab exulceratione ita erosus est*, *ut digito in anum*, *specillo autem in fistulam immissis*, *valde tenuis deprehendatur*, malum *non curatur*, *nisi intestinum* eo loco una cum sphinctere, ut infra mox proponemus, *discindatur*, quamvis intestinum ab ulcere non sit perforatum (*a*). Contra *ubi eodem explorandi modo crassum adhuc esse intestinum cognoscitur*, ulcus sine violatione aut perforatione ejus curari saepe potest. Ita & *fistulae recentes cum lue venerea conjunctae aut ab ea ortae*, curatione mercuriali & *sine sectione haud raro curantur* (*b*).

V I.

Hactenus, quae fistularum natura sit atque indoles, commonstravimus. *Ad curationem vero earum*, quae ad curationem idoneae sunt, explicandam quum progredimur, sane nihil abs re facturi nobis videmur, si primo loco *de fistulis perfectis* sive *completis*, de reliquis autem deinceps tractaverimus; *propositis enim*, *quae ad completarum fistularum sanationem spectant*, *artificiis*, dubium non est, quin promtior futura sit atque magis expedita de fistulis reliquis explicatio. Decet autem *ad fistularum completarum curationem* perficiendam *sequentia facere.* Simulatque nimirum cum aegri hominis, tum ipsius fistulae talis conditio esse animadvertitur, qualem, ad salutis spem concipiendam, necessariam esse declaravimus (§. V.), primum Medici negotium in eo positum est, *ut decenter homo aegrotus* ad *futuram curationem praeparetur.* Itaque proximis ante operationem diebus & *alvum laxare*, &, nisi vires deficiant, *sanguinem per venas detrahere* convenit; *sed si debiliores*, haec omittenda atque roborantia potius adhibenda, *victus interim ratione servata*, quantum quidem licet, solertissima, atque pro ratione aegri convenientissima, adhibitisque medicamentis ad leniendum atque corrigendum sanguinem, prout res exigit, quam maxime idoneis. Tandem ut *ne stercus curantem in sectione Medicum impediat*, neve nimis cito rursus resolvi vinctura prima debeat, necesс-

Aegri praeparatio & situs in curatione.

(*a*) Notavit hoc jam SAVIARDUS Obs. Chirurg. 49. pag. 232.
(*b*) Conf. DRANII observat. 85.

ceſſarium utique eſt, *aliquot ante operationem* horis *aegro clyſtere inteſtina eluere*, atque ita ejus alvum prius exhaurire; proxime autem ante ſectionem *urinam emittat*, ne veſica diſtenta facile laedatur. *Ad poſituram aegri* quod attinet, eadem hic neceſſaria obſervatio videtur, quam ſupra jam tum, ubi de exploratione harum fiſtularum §. 3. propoſuimus, *ut nimirum ventri incumbat*, ſupra menſam pedibus terrae inſiſtentibus, commendavimus. *Veteres quidem*, ut ex AEGINETA l. c. patet, aegrum *ſupinum collocarunt* femoribus retractis; ſed Gallorum recentiſſimis Chirurgis, ut GARENGEOTIUS refert, ad hanc operationem commodiſſime diſpoſitus aeger videtur, *ſi in latere ad ſimilitudinem eorum, quibus clyſteres in lecto applicantur*, juxta primam lectuli oram, prolato podice reductisque genubus idem decumbit. At, quanquam in hoc ſitu *quandoque ſectio haec ſatis commode perfici queat*, *caſus tamen ſe mihi obtulerunt, ubi ob peculiarem fiſtulae conſtitutionem* aptius in *priori ſitu negotium ſuccedebat*.

VII.

Fiſtulae primo perfectae curatio.

Aegro igitur, prout commodiſſimum videtur, diſpoſito, proximum eſt, *ut apto inſtrumento*, quorum vero quamplurima hunc in finem excogitata ſunt, ſectio requiſita perficiatur. *Ab antiquis jam temporibus ſcalpelli peculiare genus* ſub *falcis fere forma* pro his morbis curandis in uſu fuit, quod *ſyringotomus*, a *ſyrinx* fiſtula, Graeco appellarunt vocabulo, quorum nonnullae ſpecies Tab. XXXV. fig. 4. 5. 6 & 7. repraeſentantur, & in quibus litt. AB ſcalpelli partem acutam ſive ſcindentem, BC vero, partem obtuſam ac teretem, ſive ſtylum, qui flexilis eſſe debet, indicat, & DD eorum dorſum obtuſum ac convexum. Et *quamvis quidem a nonnullis tanquam inutiles rejiciantur*, uſu tamen didici, illis revera ſaepiſſime id, quod opus hic eſt, quam commodiſſime, *praeſertim in fiſtulis non adeo profundis, perfici poſſe. Uſus eorum hic eſt. Syringotomo* quodam, vel majore, vel minore, pro diverſa fiſtulae profunditate, extremo C, dum digitus index alterius manus, oleo prius inunctus, in inteſtino recto eſt, in externam fiſtulam depreſſo, atque per interiorem ſinum hujus digiti ope ita promoto, *ut capitulum ſive extrema pars* C *ex ano tandem promineat*, prehenſo deinde *utroque extremo quicquid inter utrumque fiſtulae os medium eſt, concidatur* (conferri poteſt SCULTET. *Tab.* XLV.) qua ſectione *ſphincter quidem ani, ſed in ceterum ſanis, ſine noxa* ſemper diſſecatur (*a*). Ubi vero paulo *profundior interna* fiſtula eſt, quam ut ſyringotomi capitulum, per eandem trajectum, per ſe facile prodire ex ano valeat, *digito in anum demiſſo majori opera, ſed prudenter* illud ita *inflectat & dirigat, donec ex ano prodeat*, eodemque facto Chirurgus inteſtinum ea ratione diſcindat, quam modo explicavimus. Quoniam vero *ſuperior oris fiſtulae in inteſ-*

(*a*) Putarunt multi cum ALBUCASI Part. II. cap. 80. aliisque veteribus, *ex ſphinctere ani diſſecto* neceſſum eſſe, ut fecum effluxus involuntarius ſequeretur, eumque propterea vitandum eſſe praeceperunt; verum uſus docuit, eum non ſemel tantum, ſed aliquoties in ceteroquin bene ſanis, ubi opus eſt, ſine noxa diſcindi poſſe, & ſi forte hoc malum poſt hanc curationem aliquando ſequitur, illud potius vehementiori corruptioni & deſtructioni ſphincteris ab ulcere ſeu eroſione adſcribendum eſſe.

intestino pars ut plurimum callosa est, & hac curandi ratione non inciditur; attamen si non inciditur, haecce calli pars cum reliqua non coalescit, sed facile novo malo occasionem praebet; hinc *oportet, ut vel apice horum scalpellorum pars intestini vicina ad duarum vel trium linearum spatium supra foramen fistulae* syringotomo apice acuto *perforetur, & sic simul dissecetur*: vel si hoc forte factum non sit, oportet, ut post sectionem vel mox, vel si sanguis obstaculo est, *sequentibus diebus pars illa callosa forfice seorsim adhuc incidatur, vel omnino* fere ut in labro leporino *resecetur.*

V I I I.

Instrumenta recentiora, ad hanc ani fistulam adhiberi solita.

Sed sciendum tamen hic est, Medicorum aliquos existimare, *scalpellum istud falcatum cuspideque retusa instructum*, quod supra (*Tab.* V. *fig.* 3.) delineatum est, vel aliud huic simile ad incidendas ani fistulas, longe *commodius saepe modo laudatis syringotomis adhiberi, propterea quod manubrium manus incidentis virtutem egregie perficiat.* Horum ego sententiam tantum abest, ut rejiciendam putem, ut potius & propriis & aliorum experimentis in minus *profundis fistulis consentaneam pronuntiem.* Ut enim nihil nunc de eo dicam, feliciter aliquoties a memet ipso in incidendis ejusmodi fistulis scalpellum hoc adhibitum esse, Galli certe Chirurgi, ut quam felicissime *curationem fistulae in Rege suo* LUDOVICO XIV olim *perficerent*, simile *scalpellum* aliquod, sed capitulo sive nodulo in apice praeditum (id quod tamen haud necessarium est) petitoque a persona, cui applicabatur, nomine, *scalpellum* sive *syringotomum regium* (*Bistouri Royal*) vocatum, *adhibere nulli dubitarunt.* Sed nolim tamen *ad quascunque fistulas sine discrimine hoc nostrum aut regium istud scalpellum applicari*: siquidem ad istas, quae paulo altius positae sunt, minus apta sunt. Itaque nihil abs re fecisse clarissimus BASSIUS, Chirurgiae Professor Hallensis, censendus est, quando in dissertatione de ani fistula (*a*) novum, quod Chirurgum primarium Argentoratensium, *le Mairium*, auctorem habere nonnulli mihi retulerunt, idemque cuspide argentea praelonga & flexili munitum scalpellum (*vid. fig.* 8.) descripsit. Quo equidem rostro C, eadem, ut N°. VII. docui ratione in fistulam depresso diligenterque per sinum anumque trajecto, quandoque longe commodius, quam per admota instrumenta praecedentia, concidi partes inter utramque fistulam mediae possunt. In eundem finem commode adhiberi quoque potest scalpellum syringotomum *fig.* 3. *Tab.* XXXV, quod GARENGEOTIUS quidem descripsit, sed non nisi partem ejus delineavit, *Lib. de Instrument. Chirurg. Tom.* I. *pag.* 337. quod eodem prorsus usurpatur modo, ut syringotomi priores, verum ob *habenam* E E *adjunctam validius* comprehendi & partes *incidendae facilius dissecari possunt.* Sed *nimis longum hoc rostrum* C D *minus commodum deprehendi*, aliudque fabricari curavi, cujus rostrum tantum ad lit. F. extendebatur, quo commodius rem perfeci. In omnibus vero his curandi modis, incisione facta, linamentis aridis, spleniis & fascia T deligari solet, in sequentibus deligationibus orae callosae digestivo & rodente medicamento, & nominatim mercurio praecipitato

(*a*) Halae an. 1718. jam edita.

to rubro sensim sunt auferendae, atque hoc facto copaivae balsamo aliove simili glutinandae.

IX.

Curandi rationes adhuc aliae. Sunt, qui syringotomorum & scalpelli descriptorum loco *specillum, filum sive stylum argenteum, eumque flexilem*, in externum fistulae foramen demittunt: quem deinceps per internam intestini fistulam trajectum, indice digito, in anum depresso, ita inflectunt atque dirigunt, ut quaedam ejus pars ex ano promineat (*vid. Tab.* XXXV, *fig.* 1. *DD.*). Tum, apprehensis fili argentei binis capitibus, HH, quicquid carnis C, C, B, E, comprehensum est, leniter trahunt, *admotoque scalpello*, cumprimis, *falcato*, aut *forfice idonea* discindunt. Haec ipsa operandi ratio, (licet ex antiquissimis sit, & ab AEGINETA loco citato jam descripta), *commoda* inprimis *atque ita prae aliis* comparata esse GARENGEOTIO videtur, ut *denuo revertentis mali periculum per eandem* adimatur. Et quamvis & ego hunc modum antiquissimum magni faciam, tamen quibus argumentis inductus ita sentiat hic auctor, & *qua ratione hoc magis, quam praecedentes curandi viae efficere queat*, (ut scilicet malum hoc ita curatum minus redeat, quam si alio modo curatum est), *nondum ego satis pervideo.* Quidam dum filum hoc argenteum per fistulam transmissum, & in ansae formam reflexum attrahunt, non tam fistulam hanc, ut in ceteris modis aperiunt, sed potius totum fistulae marginem callosum scalpello exscindunt, ut sic totus callus simul scalpello auferatur, una cum parte sphincteris & filo huic tanquam annulus adhaereat sive inhaereat, & sic tanto constantiorem fistulae sanationem inde pollicentur. Sed sectio & diuturnior & magis dolorifica est. Alii *specillo quodam sulcato flexili*, ut *Tab.* I. *litt.* M. vel *Tab.* XXXV. *fig.* 2. in fistulam externam depresso atque ad intestinum rectum, quam exactissime fieri potest, promoto, posteaque per anum reflexo, carnem sulco *imminentem scalpello seu forfice conveniente dividunt.* Quem quidem operandi modum recentiores nonnulli ceteris operandi modis omnibus anteferendum esse in earum fistularum *sanatione statuunt, quae alte admodum in intestino positae esse advertuntur*: sed qua in re & quam ob *caussam praecedenti praestent*, ego quoque haud perspicio. *Verum quoque tandem ex his recensitis modo res perficiatur*, maximam sane prudentiam atque moderationem semper adhibuisse convenit, ne qua forte, grandioribus intestini recti vasorum ramis concisis, id quod in nimis profundis fistulis quandoque contingit, *noxia quaedam*, aut prorsus *lethifera sanguinis profusio concitetur* (*a*). *Plaga hunc in modum* instituta, post sectionem *cruor ante omnia diligenter* abstergatur; abstersoque cruore, quam curiosissime vulnus exploretur, atque, *num quis forte sinus vitiosus, aut callus, aut fibrae corruptae adhuc delitescant, circumspiciatur.* Namque *ubi sinus* aut rivulus *aliquis offenditur, digito, specillove decenter immisso, caro superposita forficis aut scalpelli convenientis adminiculo conciditur*; quo nempe accuratius conspici atque expurgari vitiatae partes singulae queant (*b*). Quicquid autem *ex callo vel*

(*a*) Testatur hoc SAVIARD. Observat. Chirurg. 49. & PALFINUS Operat. Chir. Cap. XX.

(*b*) Haec *vero vel ob morositatem*, vel debilitatem, vel pusillanimitatem aegri non semper mox

vel fibris vitiatis intus reliquum esse deprehenditur, *id*, *simili instrumento adhibito*, *siquidem tuto id facere licuerit*, *partim exscinditur*, *partim quoque scarificatur*, seu crebro admodum scalpello aut forfice inciditur. Sic enim & *promtior & largior suppuratio insequitur*, longeque commodius paulatim extirpari per medicamenta adurentia & mundantia, quicquid *forte indecenter induratum*, *putridum ac corruptum est*, *consuevit.* Interim, *ut apertissime dicam*, *quod sentio*, longe *plerumque felicius atque promtius perfici vulneris* & purgatio & glutinatio solet, si quam primum & quam exactissime *pinguedo corrupta atque indurata omnis in vulnere deprehensa per admotum scalpellum vel forficem exscinditur.* Ad deligationem vero atque curationem reliquam quod attinet, de his latius exponere deinceps instituemus.

X.

Alium adhuc has fistulas curandi modum una cum peculiaribus quibusdam in hunc finem excogitatis ferramentis, quae alibi descripta non reperi, mecum aliquando, *cum Bremae aegros nonnullos a calculo liberandi caussa degerem*, communicavit supra jam laudatus Bremensium Chirurgus, Rungius. Nimirum tria hic adhibet ferramenta, quae sunt primo peculiare *specillum sulcatum.* (*vid. Tab.* XXXV. *fig.* 9.) AB a latere aliquo modo repraesentatum, vel ex ferro, vel ex argento fabricatum, cum manubrio CD, quod ad locum E ita extrorsum inflexum est, ut specillum & manubrium angulum ibi obtusum efficiant, specilli vero sulcus quomodo se habeat, si directe visui objicitur, *fig.* 10. ostenditur. Alterum ferramentum est *canalis*, digiti quasi crassitudine in diametro, similiter vel ex ferro vel argento exaratus, *fig.* 11. *litt. AB*, cum simili manubrio, eodemque ad angulum obtusum in loco B, attamen in contrarium sensum, modo inflexo, prout hic exhibetur; cujus vero canalis cavum conspectu directo *fig.* 12. demonstrat. Tertium est *scalpellum* rectum, angustum, longum & acutum, *fig.* 13. Quando igitur his ferramentis uti volumus, (fingimus fistulam esse in ani latere sinistro, ut in fig. 1. CC) ferramentum sive canalis *fig.* 11. AB, atque tepidae prius immersus, & deinde oleo inunctus, in intestinum rectum blande demittitur, ejusque manubrium D, prudenti ministro probe ac firma stabilique manu sustinendum committitur. Ipse vero Chirurgus specillum sulcatum *fig.* 9. eadem, ut modo diximus, ratione, aqua calida tepefactum & oleo inunctum, per os fistulae externum totum fistulae meatum tandemque ejus os internum CC, oblique ita demittit, ut apex A in cavum sive fundum canalis *fig.* 11. ingrediatur, eique probe insistat; id quod factum esse partim tactu, partim auditu, partim etiam digito per anum immisso cognosci potest. His rite peractis, Chirurgus manu sinistra manubrium specilli prehendit, scalpellum *fig.* 13. per sulcum hujus specilli & fistulam CC, usque in canalem *fig.* 11. demittit, eoque ad ductum canalis, ab interiori intestini parte ad

Rungii modus peculiaris describitur.

mox in prima actione efficere licet; cum *pusillanimes* aut morosi aegri ulteriorem explorationem & sectionem prima vice, ut usu didici, *nulla prorsus ratione admittere velint*; debiliores vero & qui forte multum sanguinis amiserunt, interdum non possint: ita ut *necessario ad deligationem sit* progrediendum.

ad exteriorem ſive anum, totam fiſtulam incidit. Inciſa atque aperta hoc modo fiſtula, purgatio fiſtulae, deligatio, ceteraque eadem pro ea curanda ſunt facienda, quae mox infra in univerſum proponemus. *Haec methodus in paulo profundioribus fiſtulis prae ceteris adhibenda eſſe videtur*; quia apices ſyringotomorum imo & ſtylorum, non niſi difficillime & ſine laceratione inteſtini, aut quandoque prorſus non in ejusmodi fiſtulis profundioribus ita inflecti poſſunt, ut per anum redeant. Summa vero cura eſt adhibenda, ne ſcalpellum extra canalem divergat aut aberret, quia inde gravis laeſio inteſtini recti aliarumque vicinarum excitari poſſet; quam vero ob cauſſam, ut ſcilicet hoc evitetur, canalis hic *fig.* 11. adeo amplus eſt. *Si fiſtula eſſet in dextro ani latere*, contrario modo haec ferramenta eſſe adhibenda, res ipſa loquitur. Fuerunt quidem, fateor, jam alii, qui in incidendis hiſce fiſtulis *canalem quendam & quidem rectum in anum immiſerunt*, & poſtea ope ſcalpelli recti vel falcati ſinum aperuerunt (*a*); imo & Rauium *hanc curandi rationem in demonſtrationibus ſuis chirurgicis commendare* memini. Verum *haecce* Rungii *inſtrumenta ob figuram inflexam faciunt*, *ut Chirurgus hac ratione commodius ſcalpellum dirigere*, atque ſic melius evitare queat, ne quid aliud, quam fiſtulae ſinus, incidatur; adeoque & ea merito aliis ſimilibus hactenus notis praeferenda eſſe cenſeo.

XI.

Externae levioris fiſtulae curatio.

Si externa tantum eaque recens, atque non niſi pinguedinem inter & cutem ſita fiſtula ſive abſceſſus eſt, ſalvo adhuc dum exiſtente ani ſphinctere atque inteſtino, tum his fere modis inſtituere curationem decebit. *Primo fiſtula*, *niſi jam per ſe ſatis ampla*, ſed, ut ſaepe contingit, *anguſta valde fuerit*; per inſertam *ſpongiam praeparatam*, vel *radicem gentianae*, aliasve ſimiles res intumeſcentes, quantum quidem ſatis eſt, *paulatim ampliatur. Deinde rodentibus medicamentis primo* illum in modum *expurgatur* & poſtea glutinatur, quem univerſe de fiſtulis praeſcripſimus, (*vid. ſupra Part.* I. *pag.* 363.). *Nonnunquam ſatius* eſt, *protinus ſcalpellum adhibere*, eoque immiſſo, ut Aegineta jam docuit (*b*), *ſimplici ſectione cutem incumbentem reſecare*; vel etiam tunc, quando turundis intumeſcentibus ſatis dilatari nequit, eamque eo incidere, donec rite pateat, & callus ſimul ablatus ſit, poſtea linamentis carptis fiſtulam ſub prima deligatione ſic implere, ut ſufficienter ipſa illis diducatur, & ſicubi, *poſt primam vincturam reſolutam*, *plures fiſtulae ſinus ſeſe oſtendunt*, decenter & iidem incidantur. Similiter *ſi quid ex callo* ſive partibus induratis aut corruptis in ſequentibus adhuc deligationibus deprehenditur, illud omne vel per *admotum ſcalpellum* aut forficem reſcindi, vel *rodentibus adhibitis*, *cumprimis vero mercurio rubro praecipitato*, *paulatim exedi oportet*. Valentiſſimum atque commodiſſimum hic eſſe affirmat Monnierius *unguentum apoſ-*

(*a*) Vid. Masieri *Oper. Chirurg.* pag. 188, ubi canalis iſtiusmodi, attamen longe alia ſpecies, delineata eſt.

(*b*) Loco antea citato.

apostolorum (*a*), attamen mercurium rubrum praecipitatum praefero. Extirpatis hunc in modum partibus vitiatis, *unguentum digestivum*, *cum admixto oleo ovorum vel bals. copaivae* supra dare solertissimeque vulnus deligare convenit. Denique si nulli *amplius fistulae sinus abditi superesse deprehenduntur*, *si sanies in pus spissius mutari*, *si nova eaque firma ac sana caro increscit*; si item materia tenuis & decrescere, & colorem sensim cum odore in melius mutare incipit, nihil omnino ad perfectam sanationem reliquum videtur esse, quam ut balsamo vulnerario, aqua calcis, spiritu vini, vel & linamentis tandem siccis pars afflicta quotidie deligetur. Interdum loco aperturae fistulae externae, ut supra jam dixi, & aliquoties vidi, *exiguum tuberculum se ostendit*, in quo, si res accurate pervestigatur, *minutissimum foraminulum*, *quae janua quasi est ad sinum*, *modo facilius*, *modo difficilius deprehenditur*: quo in casu *forfice ante omnia illud reseco*; sic amplior postea mox fistulae ductus sive sinus deprehenditur, qui postea, ut dictum modo est, ampliatur, inciditur & curatur.

XII.

Externae gravioris curatio.

Quodsi autem usque adeo alte jam tum ejusmodi fistula externa penetravit, *ut ani sphincterem vel ipsum intestinum infestaverit*, vel saltem partes juxta positas multum eroserit, *ita ut intestinum admodum tenue deprehendatur*, fere nunquam sperare perfectam sanationem aliquam, *sine perforato & conciso*, *una cum sphinctere*, ut supra jam docuimus, intestino licebit. Solet autem quam commodissime negotium illud confici, *si*, *aegro rite collocato*, *digito provide in anum depresso*, aut *syringotomus* quidam, & *cumprimis aliquali cuspide praeditus*, (*vid. Tab.* XXXV. *fig.* 5.) *aut acus fig.* 2. *aut stylus denique vel specillum non adeo* obtusum, *per fistulam externam ad fundum fistulae*, intestinum rectum versus, demittitur, eoque intestini paries vicinus, ubi digitus index capitulo specilli se ei opponit, perforatur (*b*), sed ea tamen instrumenti moderatione, ut ne qua forte alia simul intestini pars, *multo minus vesica violetur*. *Intestino sic perforato proximum est*, *ut instrumentum immissum ab inserto in anum digito prudenter ita dirigatur* sive inflectatur atque ex ano protrahatur, ut commode incidi, *secundum hactenus in fistula* perfecta No. VII. VIII & IX. explicatas regulas; *& haec fistula imperfecta queat*, quae *hac ratione in perfectam mutatur*. Tandem ubi fistula ipsi ano quidem propinqua est, *sed sinus tamen sub cute non tam contra intestinum*, *quam potius contra perinaeum sive latus alterutrum ani tendit*, commodissimum utique videtur, *vel scalpello vel forfice vel syringotomo eam ita incidere*, ut ubique satis pateat, inflictumque vulnus quam solertissime & purgare & glutinare, ut antea docuimus. Denique hic monemus, posse etiam in his fistulis incidendis, praesertim si paulo profundiores sunt, *canalem Tab.* XXXV. *fig.* 11. *aliumve similem in anum supra descripta* ratione adhiberi, *maxime si ceteris* forte *laudatis instrumentis res satis commode expediri* nequeat, atque scalpelli *fig.* 13. *beneficio sinus totus incidi.* Sed cautissime agendum, ne quid aliud temere laedatur.

XIII.

(*a*) In peculiari lib. de *fistula ani* conscripto, pag. 131, ubi multum rodentibus tribuit medicamentis.

(*b*) Hoc jam scivit & descripsit AEGINETA loc. cit.

X I I I.

Curatio fistularum caecarum, sive internarum.

Ad tertium fistularum ani genus *fistulae internae*, *occultae sive caecae* solent referri. Quae quum *extrinsecus tectae* sint atque clausae, minus profecto commode institui curatio poterit, *nisi scalpello admoto externe vulnus sive foramen aliquod*, *pro aperiendis sinibus occultis*, incidatur. Solet autem quam maxime commodus ad id iste locus haberi, quem *aut tumor aliquis*, *aut durities*, *aut dolores*, *aut rubedo denique demonstrant*: si praesertim digitus admotus sinum aliquem subjectum inibique collectam aliquam materiam corruptam, ut alias in abscessibus, persentiscit. *Quibus equidem* diligenter *exploratis singulis*, *aegroque*, *ut supra positum est*, *collocato atque ab adstantibus firmato*, *a latere ani tumor digitis perceptus* vel *scalpello incidendus*, *donec in sinum perveniamus*; vel si cautius adhuc agere volumus, *partem vitiatam cum tumore intus comprehenso*, digiti *in anum demissi adminiculo*, *gnaviter extrorsum versus propelli*, atque tum *phlebotomo grandiori*, aut *scalpello quodam* convenienti, quantum satis videtur, perforari oportet. *Sic enim fistula caeca atque imperfecta in completam sive perfectam convertitur*, atque ita curatio commodior efficitur. Facto hunc in modum vulnere illud postea vel forfice, vel *scalpello vel super digito*, vel *super specillo sulcato ampliandum*, eoque *satis amplo reddito linamentis carptis injectis supraque datis spleniis & fasciis*, pars afflicta prima vice decenter deligatur. Deinde, resoluta nimirum vinctura prima, vulnus inflictum, pro re nata, si opus esse videtur, *adhuc magis ampliatur*, *solerterque*, *investigatis fistulae sinibus* singulis, *aut corruptis intus* partibus, *intestinum quoque discinditur*, *ac posthaec eadem plane curandi ratio* adhibetur, quam ad fistulas completas supra jam tum praescripsimus (*a*).

X I V.

Alia harum curandi ratio.

Quodsi autem hactenus proposita signa deficiant, vel saltem non sufficere videantur, *sed digitus tamen*, in anum demissus, intestini recti fistulam quandam *cum vel sine speculi ani ope* (*vid. Tab.* XXXIV. *fig.* 15.) *sentiat*; sequentem in modum instituere curationem conveniet. Ante omnia *filum* argenteum *paulo amplius sive stylus argenteus flexilis atque ad unius* vel binorum circiter pollicum longitudinem inflexus, (*vid. Tab.* XXXV. *fig.* 14.) sinistrae manus *digiti cujusdam adminiculo in anum ita demittitur*, ut pars inflexa A, paulatim insinuari in intus positam fistulam, G fig. 1. (ani speculo, si opus fuerit, simul applicato) investigatam, queat. Eo facto, *manus dextra filum sive stylum* circa alterum caput B apprehensum, tantisper adducit, donec is, tuberculo quodam capite suo A prope anum, juxta litt. F. excitato, *sese vel visui vel tactui ostendat*. Tum filum hoc argenteum sinistra manu circa caput B comprehenditur, pars autem cutis ano propinqua & paululum ab adducto fili capite A elevata, scalpello gnaviter inciditur, donec hoc caput in vulnere facto appareat. Porro filum hoc, comprehensa parte A ex vulnere jam prominente, uberius ita inflectitur, ut per fistulam, sicut in fig. eadem litt.

(a) Observatio de ejusmodi fistula similisque fere curatio legi potest in DRANII obs. 82.

litt. DD videre eſt, quaſi quadam habena, adduci diſcindique partes comprehenſae valeant. Ceterum nihil forſan abs re alienum quoque fieret, *ſi quis in fiſtulis ejusmodi occultis, non profundis ſed ano vicinis, pro ſtylo ſive filo hoc argenteo, jam jam deſcripto, ſyringotomum quendam*, fig. 3. 4. 5. 6. 7. *probe inflexum ad eas detegendas & incidendas adhiberet.*

X V.

Quid fieri poſt operationem debeat.

Sed quoquo tandem modo vulnus inflictum, remotisque partibus induratis ac vitiatis expurgatum ſit, ſane, *ad perficiendam ſanationem reliquam ſequentia facere oportet.* Primo *vulnus integrum linamentis carptis* & panniculis contortis, quantum quidem fieri poteſt, exactiſſime impleatur: quo nempe commodius & ampliari fiſtulae ſinus & expurgari poſtea queat. *Si paulo gravior ſanguinis profuſio incidit, linamenta*, quae primo loco inſeruntur, *pulverem aut liquorem*, cohibendo ſanguini accommodatum, contineant. Similiter ubi paulo profundior fiſtula eſt, *glomera linea, quae in infimum fiſtulae ſinum deprimuntur, filum robuſtius ſive funiculum aliquem connexum ſemper habeant:* namque hoc facto, verendum neutiquam eſt, ne, dum vinctura innovatur, linamentorum aliquid imprudenter intus relinquatur. *Super linamentis multis triplex ſplenium imponatur:* quorum *primum ſeu infimum anguſtum* quidem ſit, ſed longum tamen atque craſſum; alterum paulo latius; tertium denique atque id ſupremum, fere quadratum; perinde ſcilicet, ac in procidentia ani propoſuimus. Complanatis hunc in modum ſingulis, faſcia T vel ex linteo, vel ex panno xylino confecta, firmiter ac decenter applicetur; ſed ſi *ſanguinis largior profuſio* adeſt, peculiari, eaque valentiori vinctura opus erit, quam P. III. Cap. V. §. VII. deſcripſimus. Tum *aeger lectulo imponatur*, atque, ſi ſanguinis copia eſt, vel ſi parum ſub *ipſo opere ſanguis fluxit*, ne qua forte inflammatio ſuperveniat, ſanguis e brachio educatur. Neque autem facile *ante diem ſecundum vel tertium deligatio prima reſolvatur*; niſi forte alvum dejiciendi neceſſitas quaedam id flagitet. Ubi vero, quemadmodum fieri quam ſaepiſſime ſolet, *inanis tantum deſidendi cupiditas perſentiſcitur, ſatius omnino videtur, manum tantiſper abſtinere*, quam protinus vincturam reſolvere. *Quoties autem cunque poſtmodum ſeria deſidendi cupiditas eſt, reſolvere vincturam convenit*; quo & commodius exonerari alvus & a ſordibus libera ſervari vinctura poſſit. *Si quid forte ſtercoris inter exonerandum in fiſtulam penetraverit*, opera danda eſt, ut vel per ſpongiam cum vino calido adhibitam, vel & per linamenta ſicca exactiſſime rurſus extergatur; poſtmodum autem, *ne vulneris orae juſto citius coëant*, ſed ſemper bene pateant, linamentis carptis denuo & quam exactiſſime vulnus ſemper impleatur. *Si quid autem forte ex callo ſive partibus induratis vel corruptis in ſequentibus deligationibus reliquum eſſe advertitur*, ubi cumprimis *fundus mali probe conſiderandus, linamenta carpta unguento digeſtivo* cum admixta *praecipitati rubri ſive aegyptiaci portiuncula* inungere convenit; atque id ipſum per dies ſingulos tamdiu facere, donec penitus extirpatas eſſe vitiatas partes ex carne rubicunda ac ſana deprehendamus. Reliqua enim, *quae ad vulneris glutinationem pertinent*, negotia iisdem plane rationibus expedienda ſunt, quas ſupra jam tum commen-

mendavimus (*vid. ſupra* §. 9.). Ceterum *primis quatuordecim poſt confectam operationem diebus quam* maxime *ſollicitam adhiberi cautionem* oportet, *ne quis forte fiſtulae ſinus vitioſus non exploratus* relinquatur, neve ferrum ab iis partibus vitiatis temere abſtineatur, quas reſcindere vel aperire, propter aegri vel moroſitatem vel debilitatem, in prima operatione haud quaquam licuerat. Utique vero *fiſtulae unum alterumve ſinum nondum ſatis exploratum vel apertum ſupereſſe*, partim aſpectus, partim ſpecillum depreſſum demonſtrant; partim autem & quam maxime *materiae profluentis tum copia, tum nondum immutatus & color, & odor & habitus ſignificant.* Simul atque enim ſatis purum vulnus eſt, & jam tum ad ſanitatem fiſtula ſpectat, *materia minus copioſa profluere* ſenſim incipit, eademque ſubalbida, *modice craſſa*, & parum *vel certe minus graviter olens.* Itaque tum carnem, undiquaque increſcentem, balſamicis remediis decenter nutrire paulatimque linamentis aridis tandem perficere glutinationem decebit. *Cibus denique in omnibus iſtiusmodi caſibus dari debet parcus, temperatus*; idemque humidus, neque facile, praeſertim principio, permittendum, ut aegrotus praeter juſcula cibi craſſioris quicquam aſſumat; ne qua forte cum egregia curantis moleſtia maximoque glutinationis impedimento, frequentior deſidendi cupiditas juſto crebriorem vincturae reſolutionem poſtulet.

X V I.

Quid in fiſtulis complicatis agendum.

Fiſtulas complicatas vel cum carie vel cum ulcere veſicae aut urethrae difficilime curationem admittere atque omnem fere medelam reſpuere, jam ſupra aſſeveravimus. Interea tamen quando vel *os iſchii vel coccygis carie vitiatum eſſet*, ulcus non ſolum ſatis dilatandum, ut liber ad locum laeſum acceſſus detur; ſed deinde medicamenta quoque ad cariem tollendam propria gnaviter ſuperdanda; ubi inprimis eſſentiam ariſtolochiae rotundae quam valentiſſimam deprehendi, non *neglectis intus remediis idoneis mercurialibus atque lignorum decoctis ad ſanguinem a ſcorbutica vel venerea lue, quae ſaepe juncta eſt, purgandum* atque liberandum, donec *tandem os vitiatum mundum ſit* atque fundus carne ſana rurſus contegatur, ubi poſtea ulceris reliqui, ut aliorum ſimplicium ulcerum glutinatio conſuetis remediis perficitur. Fiſtulae, *quae cum veſicae aut urethrae ulcere conjunctae ceteris adhuc pejores ſunt*, atque nullam utplurimum curationem admittunt. Attamen ſi, praeter modo laudata interna medicamenta, externe ulcus diligenter purgatur, & medicamentis balſamicis probe nutritur, vitia circa has partes, praeſertim ſi non prorſus deſperata ſunt, in aegris ceterum *adhuc valentibus ac robuſtis*, *ſubinde curantur*, *quae* aliis remediis vinci non poſſunt.

XVII.

Obſervationes quaedam huc adhuc ſpectantes recenſentur.

Non ſum equidem neſcius, *multiplicia adhuc paſſim ab Auctoribus*, praeſertim veteribus, ut Hippocrate (*a*), Celso (*b*), Aegineta (*c*), Albuçasi (*d*), Sculteto (*e*) &c. *fiſtulas ani, tum ligatura, tum ferro canden-*

(*a*) Lib. de fiſtulis. (*b*) Lib. 7. cap. 4. §. 4. (*c*) Loco ſupra citato.
(*d*) Part. II. cap. 80. qui nullum alium curandi modum novit, quam uſtionem.
(*e*) In Operat. Chirurg. ſuis, cap. de fiſtula ani.

candente, *tum rodentibus denique medicamentis adhibitis*, *curandi artificia propo-ni*; quae vero ſtudio praetermiſi: quia tantum abeſt, ut hactenus propoſitis meliores exiſtant, ut potius, quando rite inter ſe conferuntur, *minus aptae minusque convenientes cenſeri jure merito queant* ac debeant. Ceterum ſilentio neutiquam hic praetermittendum, *alvi ſubinde incontinentiam* aliquam eos ſentire, quibus propter fiſtulam quandam propinquam *ſphincter* ani vel *nimis eſt eroſus*, *deſtructus ac debilitatus*; quum tamen is in hominibus valentioribus & ubi minus eroſus eſt, *vel bis*, *vel ter*, *ut ſupra jam dixi*, *vel*, *pro re nata*, *ſaepius etiam diſcindi*, *absque magno incommodo* vel infirmitatis periculo, queat. *Nonnunquam vel aegroti aetas*, *vel imbecillitas*, *vel & ipſius mali gravitas*, *praeſertim quando nimis alta aut profunda eſt fiſtula*, *quo minus inſtitui operatio quaedam poſſit*, *probibet.* Itaque tunc opera danda eſt, ut partim per *injectos liquores purgantes*, *partim etiam per adhibita medicamenta lenientia ac balſamica identidem noxa cum doloribus* mitigetur. Denique quo magis miſeranda eorum hominum conditio eſt, qui fiſtulae ejusmodi gravioris curationem ſuſtinere coguntur, hoc *magis profecto ridicula Gallorum quorundam ſtultitia videtur*, qui olim, tametſi nihil minus quam ani fiſtulam ſenſerint, tamen *ut eandem cum Rege ſuo* LUDOVICO XIV. *& noxam & curam experti viderentur*, in oſtentationem quaſi & gloriam converſis moleſtiis, ut fiſtulae ani curatio ſibi adhiberetur, a Chirurgis flagitarunt; *teſte quidem ac cenſore ineptiſſimi deſiderii hujus graviſſimo* DIONISIO, Chirurgo Gallo expertiſſimo (*a*). Et ſane,

Spectatum admiſſi riſum teneatis amici!

XVIII.

Prudentiae Chirurgicae regulae quaedam adhuc proponuntur.

Quandoquidem autem *difficillimis utique Chirurgorum operibus accenſeri fiſtulae ani gravioris* curatio merito *debet*, operae ſane pretium fecerimus, ſicubi *cautiones quasdam hasdemque ad emendandam rectiusque perficiendam fiſtularum ani curationem inſigniter utiles*, hic adhuc propoſuerimus. Scilicet 1) ita incidere fiſtulam graviorem oportet, *ut vulnus externum ſemper aliquanto latius*, *quam imus fiſtulae ſinus vel fundus exiſtat*: ſiquidem, eo facto, ut in aliis, ita & in his curatius & purgari & felicius glutinari fiſtula queat. Imo vero, ut hoc melius fiat, *neceſſarium quandoque eſt*, *binis lineis*, *decuſſatim factis*, *partem vitiatam incidere*, *atque dein quicquid duri vel corrupti intus*, *ac praeſertim in fundo fiſtulae*, eſſe deprehenditur, *quam exactiſſime fieri poteſt*, *per admotum ſcalpellum aut forficem exſcindere*; niſi enim hoc rite fiat, fiſtula vel non vel ſaltem non recte curatur, & facile redit. Solet autem commodius atque tutius id ipſum quandoque perfici, ubi aut *volſellam* aut *hamum*, *ad continendas partes* ejusmodi alienas adhibuerimus: ſic felicius *poſtea reſcinduntur.* 2) Ne *in dilatandis ope ſcalpelli hiſce fiſtulis graviter inteſtinum* aut omnino veſica *laedatur*, ita ſemper, ſi fieri poteſt, admovere ſcalpellum convenit, ut non contra inteſtinum, ſed contra iſchii os *ſive extrorſum* idem *dirigatur.* 3) *Si fiſtulae externum foramen ano haud propinquum*, *ſed in mediis clunibus poſitum eſt*,

(*a*) Tab. XLV.

est, atque ita, ut ſinus cuti proximus ſit, paulatimque verſus inteſtinum rectum procedat, *oportet ſpecillum quoddam ſulcatum in imum fiſtulae ſinum deprimere*, & ad ductum ejus, forfice apta aut ſcalpello admoto, *cutem ſupra poſitam* provide diſcindere. Vulnus *deinde linamentis aridis contortis probe repletur ac diducitur*, & ſequentibus diebus fiſtulae natura *probe exploratur:* qua probe perſpecta, reliqua deinceps eadem facienda, quae ſupra jam hanc in rem praeſcripſimus. 4) *Si jam tum exulceratum ac perforatum inteſtinum eſt*, ut in completis eſſe fiſtulis ſolet, *ſtylus aut capitulum ſpecilli vel ſyringotomi, quicunque ſit, non tam per oſculum fiſtulae internum quam potius ad duarum circiter linearum latitudinem per ſupra poſitam inteſtini partem integram deprimi in inteſtinum debet;* quo nempe rectius reſcindi, id quod in ore fiſtulae interno induruit ac calloſum eſt, valeat. *Ubi vero per ipſum fiſtulae os internum ferramentum penetravit*, neceſſarium eſt, poſt conciſum inteſtinum & ſphincterem, ipſius quoque inteſtini partem fiſtulae contiguam induratam ſuperiorem, circiter ad linearum duarum ſive calami ſtraminei latitudinem forfice concidere. 5) *Si forte majus aliquod vas ſanguiferum ſimul eſt perruptum*, quod multum ſanguinis fundit, *curvam acum*, *quae filum ducit*, ſi fieri poteſt, ſubter trajicere, eoque extremam vaſis partem ligare convenit. *Sin vero deligare venam haud licet*, *ſpleniolum e ſtyptico liquore expreſſum ſuper vas conciſum* imponatur ac per dimidiam quaſi horam, donec cruſtam venae induxerit, digito miniſtri alicujus probe deprimatur, expletoque poſtea vulnere glomeribus lineis fortiter contortis, impoſitisque deſuper ſpleniis aliquot paulo craſſioribus, ſolito firmior deligatio inſtituatur; inſuper aeger ſtrenue conquieſcat, & *miniſter aliquis gnaviter aliquamdiu per impoſitam manum comprimere vincturam jubeatur* (*a*). 6) Deligatione facta, quando forte *poſt aliquot horas urinae difficultas ſentitur*, hortandus aeger eſt, *ne minus moderate urinae reddendae difficultatem iſtam ferat*, quia hoc malum plerumque brevi ſponte ceſſat. 7) *Si venereum malum cum ani fiſtula conjunctum eſt*, haec non facile curatur, niſi prius illud tollatur; hoc vero ſanato, ſaepe fiſtula ſine ſectione ſaneſcit. 8) Quam ARNOLDUS, pro deligandis ani fiſtulis, *excogitavit faſciam ſingularem*, atque *Garengeotius* deſcripſit & communi faſcia longe praeſtantiorem pronunciavit, *eam quoque infra Part.* III. *de faſciis deſcripſi*; adeoque ea, ſi lubet, loco vulgaris adhiberi poteſt (*b*). Tandem 9) *ubi ſenſim glutinari vulnus incipit*, turundam quandam ex linamentis carptis ad digiti magnitudinem *confectam & pompholyge obductam*, GARENGEOTIUS in *anum deprimi* jubet; quo nempe *felicius ſiccari ſaneſcens plaga* queat. Sed hoc *ſaepe non eſt neceſſarium*, quia plerumque *linamenta arida*, ulcere probe purgato carneque repleto, pro hoc ſcopo ſufficere deprehendi. Utiles obſervationes de fiſtu- lis

(*a*) Quia aliquando obſervatum eſt, *vena ſanguinem fundente non ſatis* compreſſa, ſanguinem quidem *non per vincturam & anum* effluxiſſe, ſed *in inteſtina irruiſſe* atque ſic aegro *mortem* intuliſſe, vid. PALFIN. Operat. Chirurg. cap. 20; hinc, ne hoc fiat, probe attendendum.

(*b*) BASSIUS *quoque peculiarem faſciam*, & a vulgari paulo diverſam, in laudata ſua diſſertatione delineat; quae etiam hic commode adhiberi poteſt, praeſertim ſi pars dependens magis findatur, & ſatis ampla ſit. Ita & aliam in lib. ſuo de faſciis delineavit.

his ani legi poſſunt apud DRANIUM obſ. 82. 83 ad 86.

XIX.

Ceterum quod obiter hic circa finem doctrinae hujus obſervatum velim, mirum utique videri poterat, GARENGEOTIUM quidem fiſtulas ani, ut nos, in *perfectas* & *imperfectas* dividere, earumque etiam notas tradere; attamen in curatione ſolum de *perfecta agere*, & *imperfectarum ac caecarum curationem ſilentio prorſus praeterire*: licet hae haud minus quam illae propria ac ſingularia artificia, imo adhuc ſubtiliora fere, deſiderent: ſicut ex praecedenti capite ſatis, ni fallor, videri poteſt. Ita etiam modum fiſtulas ani *complicatas* tractandi, quamvis non adeo inſolentes ac rarae ſint, prorſus praetermittit. *Garengeotius cenſetur.*

CAPUT CLXIX.

De ani abſceſſu.

I.

DE ani equidem abſceſſu breviter jam tum & quaſi aliud agendo ſuperiori capite diſſeruimus. Interim quia primum *fiſtulae ani principium in abſceſſu juxta anum plerumque poſitum eſſe videtur*, cognitaque probe hujus abſceſſus natura & curandi ratione dilucidius; quae fiſtularum indoles earumque praeſervandi ac curandi ratio ſit, perſpicere licebit; nihil utique abs re facturi nobis videmur, ſi ſingularem hoc loco de ani abſceſſu tractationem inſtituerimus. *Inſtituti ratio.*

II.

Solet autem *duplex admodum* eſſe abſceſſus hujus initium. Namque *interdum ſubito*, *interdum ſenſim atque velut ſine ſenſu* idem naſcitur, & furunculi ſpeciem ille primo refert, mox celeriter increſcit, variaque vehementia ſymptomata & cumprimis dolores breviſſimo tempore concitat. Initio *tuberculum aliquod acutum*, *fabam vel avellanam magnitudine vix adaequans*, cum inſigni quadam duritie ſeſe oſtendit. Circa iſtam duritiem, quae profunde juxta anum utplurimum ſita eſt, rubedo quaedam ſolet eſſe conſpicua. Nonnunquam cutis externa eryſipelatis ſive ignis ſacri tantum ſpeciem exhibet, dum absque tuberculo rubet; ſed tamen cum ita gravi inflammatione, *ut niſi promtiſſime digeratur*, vix *dum elapſis quatuor & viginti horis*, *quandoque abſceſſus* ſubortus eſſe deprehendatur. Similiter *dolores ita ſaepe graves* hic exiſtunt, ut cum *febri ſitim*, *vigilias*, *nauſeam ac debilitatem egregiam*, noxas denique alias ſimiles *inducant*. *Alterum idemque tardius ſuccreſcentium abſceſſuum genus* mox fiſtularum nomine a nonnullis deſignari atque ut alii abſceſſus, tumore ac dolore plerumque ſe manifeſtare ſolet, qui vero tardius ad ſuppurationem tendit. *Ani abſceſſus qualem naturam ac differentiam habeant.*

III.

III.

Quomodo abſceſſus procedat.

Sed quoquo tandem modo ſubnatus abſceſſus eſt, ſane materia corrupta *poſt factam ſuppurationem elabendi viam aliquam pedetentim ſibi parat*, & *tandem vel cutim juxta anum, vel inteſtinum perforat.* Quod ipſum vero antequam fiat, *pinguedo* propinqua ab intus haereſcente materia acriori plus minusve *exeditur atque in ſaniem convertitur;* ſinibus variis, hisdemque quandoque ſimplicibus, parvis & rectis, ſed interdum quoque valde magnis, *tortuoſis ac profundis hinc enaſcentibus*, externamque tandem *etiam cutem vel inteſtinum*, vel utramque partem perrumpentibus: idque nunc celerius, nunc tardius, pro varia ſcilicet materiae intus collectae indole ſive natura. Ut *proinde mirum haud ſit, fiſtulas, ex abſceſſibus naſci ſolitas*, alias aliis exiſtere graviores.

IV.

Ante operationem quid fieri debeat.

Ad abſceſſus hujusmodi curationem quod attinet, *initio* ſanguinis miſſio & *digerentia medicamenta fomenti* vel cataplasmatis forma adhiberi poſſunt; verum *quia his raro malum curatur*, & *majus in manu quam medicamentis* hic utplurimum *praeſidium eſt*, *ad ſcalpellum mature* eſt confugiendum & ſequentia ſunt facienda. *Primo aeger ejusmodi abſceſſu laborans eundem in modum disponitur*, quem ſupra in fiſtularum ani curatione (*Cap.* CLXVIII. §. 6.) indicavimus. Deinde *digitus prope vel in ipſum anum depreſſus* quam ſolertiſſime partem vitiatam ſive tumorem exploret, corruptaeque materiae ſinum intimum perveſtiget, *quantumvis etiam nullum* factae *ſuppurationis ſignum externum* ſeſe oſtendat. Quodſi *autem non niſi tumoris ac duritiei ſenſus eſt*, operam dare convenit, ut ad qualemcunque *maturitatem prius materia haerens perducatur*, quam ferrum corpori admoveatur.

V.

Quomodo abſceſſus maturandus.

Quemadmodum autem in quovis abſceſſu inſigniter promoveri atque accelerari *ſuppuratio per impoſitum cataplasma quoddam emolliens*, *quale eſſe poteſt de mica panis triticei cum lacte & croco paratum*, vel per emplaſtrum diachylum cum gumm. ſuevit; ſic maxima quoque ſemper hic neceſſaria cautio videtur, *ne*, *juſto diutius relicto ſuper partibus afflictis cataplasmate aut emplaſtro latius*, *quam decebat*, *ſuppuratio ad partes interiores procedat*, abſumptisque partibus circumquaque poſitis, malum desperatum vel ſaltem longe vehementius ac periculoſius efficiat. Igitur *neutiquam exſpectandum hic eſt*, *donec materia intus comprehenſa ſignum aliquod maturationis externum exhibeat*, ſed cataplasma potius poſt alteram tertiamve quamvis horam removendum, abſterſaque cute, *per utriusque manus digitos*, *alterum quidem in anum*, *alterum autem extrinſecus depreſſos*, *diſpiciendum*, *num qua forte*, *huc atque illuc depreſſis partibus vitiatis atque inter digitos comprehenſis*, materia corrupta ſive matura ſeſe prodat. *Neque enim* facile *audiendi ſunt*, *qui tum demum aperiri debere abſceſſum ani ſtatuunt*, *quum plane jam maturuiſſe materia maligna perſentiſcatur*, quia vicinas partes nimis deſtrueret.

VI.

V I.

Simulatque vero corruptae atque intus collectae materiae ſignum aliquod ſeſe oſtendit, *digito, qui depreſſus in anum eſt, intus* relicto, *tuberculum extrorſum verſus cutem & ad latus ani propellatur,* atque *ſcalpellum vel phlebotomus per tuberculum medium ad* usque locum iſtum, *qui materiam continet, demittatur,* elevatoque paululum ferramento, in ſubjectum vaſculum aliquod conveniens ſanies, cum qua plerumque hic etiam ſanguis effluit, emittatur; partibus *externis*, ad propellendam materiam intus haereſcentem, leniter *undique compulſis.* *Quomodo aperiatur.*

V I I.

Materiae portione, quanta quidem ad factam abſceſſus perforationem demonſtrandam ſufficit, emiſſa, ſcalpellus vel phebotomus depreſſus ita recipiatur, *ut ſupra poſitae partes tumentes linea recta per eundem concidantur, atque vulnus bene amplietur.* Eo facto, *digitus aliquis, pro diducendo vulnere, in ſinum vitioſum intimum demittatur atque cavum ſive ſinus ejus exploretur:* deinceps ſuper digito vel juxta digitum forfex aut ſcalpellum provide *deprimatur*, ductoque juxta anum ſecundum longitudinem ferramento, vulnus, quantum ſatis eſt, amplificetur. Denique *ut ad fundum mali acceſſus melius pateat,* ſi amplus eſt, *lineis transverſis quoque pars afflicta, ſi opus eſſe judicatur, incidatur,* & quicquid forte praeter naturam intus corruptum *aut induratum deprehenditur, ſolerter exſcindatur,* eadem prorſus ratione, quam ad fiſtulas ſupra commendavimus. *Quid fieri poſt perforationem debeat.*

V I I I.

Ad deligationem vulneris hujus rite inſtituendam ſubſequentes, ut Garengeotius vult (*a*), *neceſſariae ſunt cautiones. Vulnus ante omnia tribus quatuorve turundis grandioribus lineis atque filum annexum habentibus,* quantum quidem fieri poteſt, *exactiſſime impleatur.* Filum unumquodque vel locus, quem in externa vulneris ora idem nanciſcitur, vel & ſingularis color a reliquarum turundarum funiculis *diſtinguat,* ne qua forte, vincturam reſoluturi atque innovaturi, *turundam, infimo loco poſitam, citius quam ſuperiores extrahamus, itaque pernicioſam aliquam ſanguinis profuſionem concitemus.* Super ipſis turundis iſtis glomera linea copioſa imponantur, paululumque adducto, quemadmodum Garengeotius praecipit, imae turundae vinculo, efficiatur, ut quam exactiſſime ſingula glomera linea invicem ſint conjuncta. *Denique ſpleniis anguſtis variis ita ſupra datis, ut anguſtioribus latiora ſemper incumbant,* faſcia, pro deligandis fiſtulis inferius deſcribenda, decenter injiciatur. Sed, ne quid hic diſſimulem, *non video, quare in ſimplici* ejusmodi abſceſſu *tanta copia turundarum fila trahentium,* atque tam moleſta, quam hic vult, deligatio hic adeo ſit neceſſaria. *Ego ejusmodi abſceſſus, linamentis multis contortis, ut alios abſceſſus, probe repleo, atque ſuperinjectis ſpleniis cum faſcia uſitata quam ſimpliciſſime deligo.* In ſequentibus deligationibus *linamenta illa vi non evello,* ſed ulcus digeſtivo, quod vocant, unguento & emplaſtro dia- *Vulneris deligatio quomodo fiat.*

(*a*) In Chirurg. Operat. Cap. de abſceſſu ani.

diachylo compoſito, foveo, atque donec ſponte facta ſuppuratione excidant, exſpecto, ita nulla profuſio ſanguinis facile hic metuenda. *Poſtea abſceſſum*, ut alias in abſceſſibus & ani *fiſtulis moris eſt*, *purgo*, ac tandem balſamicis glutino.

Explicatio Tabulae trigeſimae quintae, quae res ad fiſtulas ani pertinentes ob oculos ponit.

Fig. I. proponit & *illuſtrat nonnullas fiſtulae ani ſpecies*, & litt. A A indicant partem inteſtini recti; B ſphincterem ani; C C fiſtulam ani perfectam, ſive, ut vulgo dicunt, *completam;* altero ſcilicet foramine extra anum, altero in ſphinctere ani vel inteſtino recto; id eſt, cujus foramen alterum externum eſt, alterum internum. D D ſtylum flexilem ſeu filum argenteum, quo, tanquam habena quadam in fiſtulae os externum per internum ac deinde per anum E trajecto, caro cum ſphinctere inter utramque ſtyli partem comprehenſa, ad commodius partes incidendas diſſecandas, leniter adducitur. F fiſtulam *imperfectam* ſive *incompletam*, quae ſolum intus in inteſtino ad litt. G aperturam habet, exhibet. H H denique fili argentei duo extrema ſive capita indicant.

Fig. 2. Inſtrumentum *inſtar acus magnae* repraeſentat, ex Garengeotio mutuatum, planum, ex argento flexili fabrefactum: quod ad litt. A magnum habet foramen, ut funiculum transmittere poſſit, *quando quis juxta antiquorum morem fiſtulam ani per ligaturam diſcindere & curare*, vel alias linteolum ad modum ſetacei per vulnus aut ulcus aliquod traducere vellet. B indicat cuſpidem, qua in fiſtula imperfecta inteſtinum perforari, eaque deinde per anum ex parte reflecti poteſt, pro toto fiſtulae ſinu incidendo. Per integrum ejus tractum ſulcus conſpicitur, quam ob rem etiam ſpecilli ſulcati officium, ſi opus eſt, praeſtare valet. Masierus in Oper. Chir. acum ejusmodi teretem, Bassius vero, Diſſert. de fiſtula ani, planam & ſine ſulco in finem fiſtulas ligandi & incidendi delineant atque commendant: quibus etiam loco hujus in incidendis fiſtulis ani commode uti poſſumus.

Fig. 3. *Peculiaris ſyringotomi ſpecies eſt*, quam quoque Garengeotius *Lib. de Inſtrum.* Tom. I. pag. 337. ex parte, ſed non totam delineavit. Litt. A A A partem concavam & acutam ſive ſecantem indicant; B B B dorſum obtuſum & convexum; C D ſtylum ſive ſpecillum argenteum, eumque facile flexilem, qui incipit ad litt. C & terminatur in apice D. Pars, quae litt. E E deſignatur, & in unci modum reflectitur, pro habena ſive manubrio eſt, ut ejus ope facilius fiſtulae, praeſertim duriores, diſcindi queant. F denique locum oſtendit, ubi ego hoc ſcalpellum ſyringotomum finiri curavi, demta parte D F, eoque commodius ſectionem perfeci, quam ſi integram hic indicatam longitudinem habet.

Fig. 4. 5. 6. & 7. ex *vulgatioribus & antiquioribus ſyringotomis* nonnullas ſpecies oſtendunt, majores & minores, magis vel minus inflexas, apice vel obtuſo vel acuto donatas, pro fiſtularum diverſitate uſurpandas: in qui-

Tab. XXXV.

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
Fig. 14.

quibus litt. A B partem ſcindentem ; B C ſtylum teretem & flexilem ; C apicem; D D vero dorſum convexum & obtuſum indigitant.

Fig. 8. *Scalpellum ſyringotomum* a Bassio primum delineatúm, repraeſentat. A A A ſcalpelli quaſi falcati partem acutam ; B B ſtylum flexilem argenteum; C ejus apicem; D D manubrium demonſtrant.

Fig. 9. 10. 11. 12 & 13. ferramenta ſunt quae Rungius, Chirurgus Bremenſis, in his fiſtulis quibusdam curandis mihi commendavit : & ſpeciatim fig. 9. *ſpecies eſt ſpecilli ſulcati*, peculiari manubrio inſtructa : ut A B ſpecillum ſulcatum, oblique inſpectum; C D manubrium; E vero locum, ubi baſis ſpecilli ſingulari ratione in proprium uſum inflexa eſt, deſignat.

Fig. 10. *Specilli hujus partem cavam* ſive ſulcatam directe oſtendit.

Fig. 11. litt. A B amplum canalem ſiſtunt, in ſectionibus harum fiſtularum in anum demittendum pro ſcalpelli fig. 13. cuſpide & acie ſuſcipienda, ne facile inteſtinum laedat ; C D ejus manubrium in contrarium ſenſum flexum.

Fig. 12. hunc canalem, quando directe a concava parte inſpicitur, demonſtrat, ut ejus amplitudo rite conſpici queat.

Fig. 13. *Scalpellum* eſt *rectum, longum* & *anguſtum*, quod per ſulcum ſpecilli fig. 9. usque in ſulcum canalis fig. 11, qui in recto inteſtino eſſe debet, immittitur, eoque fiſtulae meatus inciditur.

Fig. 14. *Stylum* ſive *filum argenteum flexile*, atque nunc ita inflexum ac diſpoſitum, ut pars flexa A in fiſtulae os internum per inteſtinum immitti queat, pro ſinu fiſtulae F fig. 1. commodius & certius incidendo, demonſtrat.

PARTIS II. SECTIO VI.

De manuum atque pedum vitiis, eademque curandi artificiis.

TAmetsi, qualia *manuum atque pedum vitia incidere soleant*, quibus item modis curari pleraque illorum debeant, *satis jam tum* ex iis, quae de curationibus noxarum corporis chirurgicis universe supra Part. II. Sect. I. proposita sunt, pateat; tamen haud abs re fecerimus, sicubi *seorsim hic in manibus adhuc cum de paronychia*, tum etiam de *ganglio* & *tendinum sutura*, de quibus hactenus actum non est, explicaverimus.

C A P V T CLXX.

De paronychia seu panaritio.

I.

Vitii hujus indoles quaenam sit. P*Aronychiam* seu *panaritium* dum appellamus, intensissimum eumque graviter rodentem dolorem istum designamus, *qui digitorum phalangas & cumprimis apices sive extrema eorum circa ungues*, atque haud raro cum sensu *pulsationis acerbissimo* & quandoque simul calore praeter naturam infestare consuevit. *Digiti fere semper tunc intumescunt*, sed *interdum tamen* fere *absque* omni tumore dolor est: quando *forte malum altius circa ossa haeret.* Nonnunquam *dolores hi a digitis ad ipsum usque cubitum vel humerum* ipsum quandoque etiam penetrant, ob nexum digitorum cum his partibus per flexores musculos. Interdum leves aut mediocres, *interdum* autem usque adeo graves atque *intolerabiles iidem existunt*, ut noctes non minus quam dies absque somno transigere cum fletu & lamentatione miserabili homines cogantur. Quin imo haud prorsus insolitum est, homines, praecipue molliores, *ita mirifice a paronychiae doloribus discruciari* atque exerceri, *ut aestum* sive *febrem*, *animi deliquia*, spasmos, *convulsiones*, *ac deliria*, cum gravissima brachii *inflammatione*, abscessu vel sphacelo ipso, quin &, nisi opportunum accesserit auxilium, *vitae quandoque periculum sentiant.*

I I.

Quotuplex paronychia sit. Quandoquidem igitur, pro varia istarum partium, quae affliguntur, conditione, *nunc gravior*, *nunc mitior esse paronychia* solet; mirum non est, *varias a Medicis paronychiae species* constitui. GARENGEOTIUS (*a*) equidem, in explicanda vitii hujus indole & curatione *quatuor* admodum; GOUEYUS

(*a*) In *Chirurgic. Operat.* Cap. de panarit. Tom. III. pag. 283.

Gouεyus (*a*) *quinque paronychiae ſpecies poſuerunt.* Nos autem, probe conſideratis atque expenſis ſingulis, *triplicem inprimis noxae hujus differentiam conſtitui apte poſſe* arbitramur. *Prima ſpecies eſt, ſi non niſi cutis aut pinguedo* in exteriore vel interiore digiti parte, vel etiam ſub ungue vel juxta eundem poſita, vitium continet. Quo equidem in caſu haud raro *graves*, ſed tamen *non usque adeo intolerabiles* dolores aegri perſentiſcunt. *Altera ſpecies eſt, ſi digiti perioſtium affligitur, inflammatur*, vel arroditur ubi dolor profundius, ſed tumor vix percipitur, atque tum homines aegri graviſſimis utplurimnm, ſed tamen hoc ſemper gravioribus noxis atque doloribus diſcruciantur, quo gravius quam maxime tenera & ſenſilis tunica iſta afficitur. *Tertia eademque vehementiſſima ac peſſima paronychiae ſpecies mihi eſt, ſi nervea tendinum flexorum involucra, vel ipſi tendines, digitis flectendis deſtinati*, vel denique juxta illos *poſiti nervi calamitatem hanc* ſentiunt. Namque tum, propter & cruciatus intolerabiles, & ſupervenientia mala graviſſima, miſerabiliter admodum cum aegrotis agitur (*b*).

III.

Ad veram eandemque proximam paronychiae cauſſam quod attinet, iſta, meo quidem judicio, ab *haerente ſive ſtagnante ibidem inſpiſſato ſanguine*, indeque *ſuborta partium juxta poſitarum inflammatione*, repetenda eſſe videtur: id quod aeſtus & pulſus in parte affecta manifeſte indicare videntur. Naſci autem cum ſanguinis ſtagnatio, tum digiti inflammatio ſolet partim a *cauſſis internis*, quales ſunt ſanguinis cruditas atque acrimonia, partim *etiam a variis caſibus externis, ab aciculis puta, ſpinis ſeu feſtucis in digitum depreſſis* variis, nec non a contuſione, contritione rebusque id genus aliis quamplurimis. *Quo gravior itaque laeſio vel inflammatio* hic exiſtit, quo item ſenſiles magis partes affliguntur, hoc magis quoque moleſta atque perniciosa paronychia ſit, neceſſe eſt. Neque vero inter Medicos deeſſe nonnulli ferunt, qui, *digitis ejusmodi* male affectis inciſis, *vermes in conſpectum prodiiſſe memorent*, qui cauſſa horum malorum fuerint: atque haec ratio videtur, quare Germani *vermis digitorum* nomine variis in locis hunc morbum deſignare ſueverint.

Paronychiae cauſſa quae ſit.

IV.

Ad ſigna primae ſpeciei quod attinet, initio digitus, praeſertim ubi malum haeret, leviter cum duritie quadam, ſed absque doloris tamen, ſaltem fortioris ſenſu, *tumet. Mox rubedo cum inflammatione atque doloribus ſeſe oſtendit.* Denique vero mala ſupra memorata paulatim ſuperveniunt. *Quanquam autem mirifice tumor increſcit, dolores* tamen cum noxis ſupervenientibus reliquis *adhuc tolerabiles* plerumque exiſtunt, *neque ultra digitum afflictum facile ſeſe extendunt*: quod contra ſeſe habere in ceteris paronychiae caſibus ſive ſpeciebus ſolet. Materia vitioſa utplurimum ita parum alte inſidet, ut conſpi-

Signa primae ſpeciei paronychiae.

(*a*) In Lib. qui *Chirurgia vera* (*Chirurgie véritable*) inſcribitur, pag. 307.

(*b*) Quandoque in omnibus digitis ſimul vitium hoc haeret, qualem caſum An. 1738. Magdeburgi in milite quodam vidi, & vix ab ullo notatum memini.

ſpicua tandem haud raro oculis ſeſe ſubjiciat. *Quo autem propius ad perioſtium digitorum vel tendines inflammatio penetrat*, hoc magis quoque *intenſi dolores fiunt*, *ita*, *ut univerſum* quandoque *brachium occupent*, fereque continuas, praeſertim apud homines molliores, *vigilias inducant.*

V.

Signa ſecundae ſpeciei paronychiae. *Altera paronychiae ſpecies* a priore in eo differt, *quod aegri vel in apice* digiti, *vel & in univerſo digito*, *cum* calore praeternaturali, *febre*, *vigilia*, *convulſionibus*, quin & interdum *cum delirio dolores intenſiſſimos* perſentiſcant. *Tumoris atque inflammationis parum aut nihil ſeſe oſtendit*: *neque dolores ad interiorem brachii condylum penetrant*; quod ipſum tamen fieri in tertio paronychiae caſu conſuevit.

V I.

Signa tertiae ſpeciei. *Tertium* denique *paronychiae genus* his fere ſignis cognoſcitur. *Tumor vel modicus eſt*, *circa digiti apicem*, *vel & plane nullus*; *ſi praeſertim tendinis involucrum ſive vagina interius magis*, *quam exterius ab inflammatione infeſtatur. Dolores e contrario ita graves* ſunt atque intolerabiles, ut, quo ſe *vertere homines debeant*, *neſciant.* Neque vero tantum digitus affligitur, ſed *univerſam quoque manum*, carpum item, & inprimis eam partem, quae ſub ligamento manus transverſo atque annulari juxta carpum manus poſita eſt; quin & *univerſum brachium ad usque internum oſſis humeri condylum iſtum*, *a quo muſculi digitorum flexores procedunt*; vel & quandoque *ad ſummum usque humerum dolor pervadit*, fereque continuas vigilias cum febre & nervorum diſtentionibus inducit. Si quid forte *materiae corruptae in tendinis* involucro haeret, juxta digitos quidem parum aut nihil tendo, propter duram & compactam ejus ſubſtantiam, intumeſcit; ſed tamen circum articulos digitorum tumor modicus emergit. *Manus paulo magis quam digiti*, *ſed* minoribus tamen cum doloribus, *tumet. Cubitus denique cum humero ita mirifice quandoque intumeſcit*, ut, GARENGEOTIO teſte, *femoris amplitudinem* quandoque adaequaverit, & interdum duae vel etiam omnes tres ſpecies inter ſe complicatae eſſe poſſunt.

V I I.

Exitus paronychiae. Exitus paronychiae, pro varia illius conditione, proque varia noxarum conjunctarum gravitate, varius eſſe conſuevit. *Prima mali ſpecies* (n. 4.) parum *plerumque periculoſa eſt.* Interim ubi partes *ſub vel circa unguem poſitae paronychiam ſentiunt*, *unguis utplurimum*, & *cum doloribus ſatis intenſis*, *a digito tandem recedit.* Si non niſi *juxta alterutram unguis partem* vitium eſt, *unguis dimidius proximus plerumque reſolvitur.* Quodſi autem materia vitioſa vel *ſub ipſo ungue haereſcit*, vel tendinem quoque *digiti aliqua ratione infeſtat*, mirificis *plerumque doloribus aegri exercentur.* Aliquanto *gravius ii affliguntur*, qui *alterius generis paronychiam* experiuntur. Siquidem apud hos & *dolores & noxae* ita plerumque *mirifice ingraveſcunt*, ut, niſi opportuna curatio acceſſerit, *mortis quandoque*, *ut nonnulli perhibent*, *periculo aegri exponantur*; quamvis tamen raro malum, quantum ego ſaltem vidi, eousque ingraveſcat.

cat. Nonnunquam post inflammationem hanc & subsequentem *suppurationem caries quaedam digiti ossa invadit*, quemadmodum aliquoties ipse vidi. Atque extremi quidem *articuli os*, ubi forte arrosum est, *citius totum* sive integrum, *utpote* minutum, *excidere*, *quam abscedere a sana* pars corrupta solet. At enim vero *quam maxime graviter periclitari isti homines consueverunt*, *quos tertium idemque perniciosissimum paronychiae genus infestat. Dolores enim*, si praesertim *gravis aliquis* abscessus aut *gangraena simul incidunt*, ita plerumque *crudeliter cum febre*, *brachii item tumore atque inflammatione*, noxisque hujus generis aliis, miseros homines discruciant, ut, nisi optimus corporis habitus sit, promtissimumque auxilium adhibeatur, miserabiliter iidem, conficiantur (*a*). *Si quis forte abscessus in brachio*, *praecipue juxta musculum radii quadratum*, sub ligamento annulari exoritur, id sibi datum Chirurgus existimet esse, GARENGEOTIO auctore, ut vel aegri *amicis*, *vel & quibuscunque aliis personis praesentibus*, *declaret*, absque *adhibito ferro sanescere hominem neutiquam posse*; quin & verendum omnino esse, ne *digitus* afflictus, utut feliciter confecta curatione, *naturalem sese flectendi facultatem perdat*. Fieri enim haud raro solet, ut Chirurgi negligentiae aut imprudentiae postea ab ignaris vel malevolis tribuantur, quae *ex ipsius morbi gravitate pronata forte sunt* corporis vitia.

VIII.

Ad paronychiae curationem quod attinet, GARENGEOTIUS equidem, *nulla medicamentorum facta mentione*, *mox scalpellum proponit*. Ego vero satius atque prudentius esse existimo, curationem, sicut in aliis morbis, secundum HIPPOCRATIS praeceptum (*b*), *per medicamenta prius hic tentasse*, *quam ferrum*, *a quo plerique tantopere abhorrent*, protinus in manum sumsisse. Atque id magis etiam ideo, quod experientia constat, non in aliis tantum ejusmodi malis, sed *in ipsa quoque paronychia satis quandoque feliciter*, *cum ad diluendum* ac digerendum sanguinem *inspissatum ac quiescentem*, tum *ad mitigandam inflammationem* medicamenta proficere. Solet autem quam commodissime *sanguis* subsistens *una cum inflammatione temperari*, sicubi *digitus afflictus* identidem & per aliquot horas continuas *in spiritum vini bonae notae*, *vel etiam camphoratum calidum*, *cui theriacae aliquid admixtum est*, demittitur. Similem virtutem praestat *lac cum allio*, vel & simul cum *herba sabinae scordiique manipulo decoctum*: siquidem digitus vel continuo in liquorem istum calidum deprimitur, vel & linamentis, eodem liquore madentibus, frequentissime involvitur. Academia Scientiarum Parisina *aquam communem fervidam* hunc in finem laudat, si digitus afflictus saepius ei per exiguum temporis spatium immergatur (*c*). Alii suadent, ut *assa foetida*, ad instar emplastri, sed largiter tamen linteo inducta, calida identidem super partem afflictam imponatur. Rursus alii, *tunicam tenuem atque albicantem ex ovo cocto* eadem ratione adhi-

Curatio I. per medicamenta.

(*a*) GARENGEOT. In Operat. Chirurg. loco citato: nam apud nos raro tam vehemens observatur.
(*b*) Sect. VIII. aphor. 6.
(*c*) Vid. ejus Acta, An. 1707. p. m. 57.

adhiberi cum profectu posse, certo experimento statuunt. RIVERIUS auctor est, feliciter utplurimum sanari paronychiam posse, *si digitus vitiatus aliquamdiu in aurem felis immittatur*; haud neglectis interim in usu omnium horum remediorum, *si febris atque inflammatio vehemens* adsunt, *medicamentis internis*, his contrariis, atque opportuna *sanguinis per venas detractione*. Si quid forte proficere hactenus proposita sentiuntur, tamdiu *continuari curatio illa debet*, donec dolor repressus sit, ac pristino vigori suo restituti esse digiti advertuntur. HILDANUS Centur. I. obs. 97. *tutissimum atque promptissimum paronychiam curandi modum sequentem*, quem saepe felici cum successu tentavit, tradit. Primo quidem digitum *lacte vaccino*, in quo flores chamaemeli, meliloti, sem. foenugraeci & cydoniorum cocti sunt, *aliquamdiu fovet. Deinde superficiem cutis (ubi dolor) paulatim dissecat.* Abrasa cute, maculae quaedam rubicundae apparebant, quibus scalpello incisis, guttulam unam aut alteram aquae rufae sub cute invenit. Illa evacuata, linteum madefactum aqua vitae, ubi nonnihil theriacae dissolutum erat, applicuit. His statim sedatus est dolor, atque hoc unico remedio altero die sanatus fuit digitus. Ubi *vero justo serius ad curationem hanc proceditur*, vel & ubi forte usque adeo nihil isthaec omnia, quae hactenus praescripta sunt, efficere deprehenduntur, ut jam *tum ad suppurationem spectare pars aegra videatur*, longe quidem optimum *sanitatis praesidium in ferro positum est*. Interim, quia aegre admodum, ob vehementioris doloris metum, aegrotantes scalpellum admittere solent, haud abs re fuerit, in mitiori vel primi generis paronychia, *pro maturanda suppuratione*, *emplastrum diachylum cum gummis*, simileve aliud, tamdiu superimponere, donec & materiae vitiosae locus magis conspicuus fiat, & minori cum dolore pars afflicta scalpellum suscipiat. Verum enim vero *si secundi vel tertii generis*, hoc est, multo gravior paronychia quaedam *digitum infestat*, *cunctatio omnis periculosa est*; propterea quod digitorum *periostium & ossicula brevi a materia maligna eroduntur*, *eoque facto*, *non dolores tantum graviores*, sed *vel abscessus* quoque *grandiores*, *cariem*, vel *gangraenam universi brachii gravissimam*, una cum praesentissimo mortis periculo, quandoque sentire homines aegri coguntur.

IX.

Primi generis paronychiae qualis operatio adhibeatur.

Quo autem felicior institui paronychiae curatio queat, operae utique pretium est, qualiter comparatum malum sit, ante omnia considerare. *Sicubi enim mitis admodum sive primi generis paronychia incidit*, *neque alte malum penetravit*, quam facili negotio institui curatio poterit. Simulatque enim materia quaedam purulenta in parte laesa, ad instar alicujus tuberculi sive bullulae se ostendit, *Chirurgus binis digitis*, *utrinque juxta partem afflictam positis*, *cutem paululum intendat*, *admotoque scalpello dividat.* Siquidem hoc facto pus effluit, ac feliciter deinde & sua velut sponte digitus utplurimum sanescit.

X.

Curatio paronychiae

Si juxta unguis radices aut sub ungue, *aut juxta ejus latera vitium nascitur*, & *sub ipso ungue materia purulenta delitescit*, partesque propinquas alias cum inflam-

flammatione atque doloribus intenſiſſimis corrumpit, tum *opera danda eſt, ut quam primum iſta unguis pars, ſub qua materia pernicioſa haereſcit, vel reſcindatur, vel incidatur*, expreſſaque materia iſta, vulnus per adhibita linamenta carpta, ſpiritu vini vel aqua calcis madentia, decenter glutinetur. *juxta unguem.*

X I.

Sicubi forte paulo altius *ſub cute poſita eſſe materia noxia deprehenditur*, moleſtum quidem, ſed *promtum tamen auxilium eſt, protinus plagam aliquam in loco, ubi materia haeret, per* admotum *ſcalpellum inſtituere*, per quam *materia maligna educatur.* Id enim niſi fit, *periculum eſt, ne citius oſſicula propinqua exedantur, quam cutis externa*, eademque craſſior & plerumque etiam durior, a pure perrumpatur. Oportet igitur, *ſi ſuſtinere inciſionem aegri nolunt, quam graviter ipſi* & citra omnem quidem Chirurgi culpam, *periclitentur*, oſtendere; ſed interim tamen, cum ad maturandam, tum *etiam ad evocandam materiam alienam intus congeſtam, emplaſtrum diachylum* cum gummis, tanquam egregium & praeſtantiſſimum quaſi maturans, diligenter *imponere. Si, eo facto, cutis externa rumpitur*, quemadmodum fieri quandoque ſolet, ampliari quodammodo plaga iſta debet, ſi nimis anguſta, & aeger id patiatur, gnaviterque expurgata per adhibitum unguentum digeſtivum, aut *balſamum* ARCAEI *calidum*, cui *ſpiritus vini aliquid admixtum* eſt, foveri, ſupra datis emplaſtro modo laudato & faſciis. *Sin vero inciſioni manum ſuam aeger ſubmittit, facienda ſunt ſequentia.* Primo *digitus afflictus ſuper menſa ſive tabula* ſic deponatur, ut ea pars, quae vitium continet, ſurſum ſpectet. Deinde *homo robuſtus gnaviter manum vel brachium aegrotantis continere jubeatur*, ne qua forte, propter ſatis acerbos dolores, retracto brachio, Chirurgus in opere ſuo impediatur, aut alia pars ſana graviter laedatur. Tum *Chirurgus ſcalpello quodam valido atque acuminato in partem digiti afflictam mediam*, ad usque *ipſum pus ita deprimat*, ut, cute cum ſubjecta pinguedine *ad extremam usque digiti apicem conciſa*, profluere ſanguis hic haerens ſive *materia corrupta*, quantumvis etiam *parum ejus quandoque intus ſit, queat*, eoque facto, digiti os ſartum tectumque a vitio perſiſtat. *Curatio paronychiae ſi paulo altius materia inſidet.*

X I I.

Sicubi ſecundi generis paronychia digitum infeſtat, *eroſoque perioſtio, juxta ipſum digiti os materia noxia haereſcit, tum eadem quidem facere convenit*, quae ad primum paronychiae genus modo n. XI. praeſcripſimus; ſed maximo tamen opere ſimul providere, ut *ad ipſum usque os ferrum penetret, ibidemque haereſcentem materiam alienam educat.* Quanquam autem parum, imo vero nihil quandoque materiae hujus in conſpectum prodeat, quia quandoque pauciſſimâ eſt; *tamen haud infeliciter expeditam operationem eſſe, exinde colligitur, ſi a confecto operationis negotio priſtini dolores paulatim ſeſe remittunt.* Ad vulneris modum quod attinet, obſervatione dignum eſt, exiſtere quidem in Chirurgis aliquos, *qui ad alterutrum ſemper latus, neutiquam autem ad mediam articulorum extremorum in digitis partem ſcalpellum admovendum eſſe ſtatuunt*; ne qua forte muſculi perforantis tendo, qui huic inſeritur, ſcalpello laedatur. *Curatio paronychiae ſecundi generis.*

At enim vero fruſtraneam utique eſſe illam cautionem, partim exinde manifeſtum eſt, *quia iſte tendo ad mediam aut ultimam articuli extremi partem neutiquam pertingit*, ſed in prima ſtatim ejus parte deſinit; partim quia uſus docuit, *digitum hic tuto incidi poſſe.* Eundem tamen *lateralem vulneris infligendi locum*, *utut nullis* additis rationibus, GARENGEOTIUS quoque obſervandum ſtatuit, ſimulque praecipit (*a*), ut *in oppoſito ſtatim digiti latere vulnus infligatur*, ſicubi, poſt inciſum latus alterum, nondum mitigati eſſe dolores ſentiantur: atque id magis etiam ideo, quia *cruciatus ab operatione confecta ſuperſtites*, nondum *veram vitii ſedem apertam eſſe*, *ſignificant. Ego vero ſic omnino velim habeatur*, *ſalutariter utique vulnus in alterutro digiti latere fieri*, *quoties inibi tumor aliquis cum doloribus exiſtit*, *vel & quoties in ſecundo tertiove atque manui proximo digiti articulo*, *ut quandoque fit*, *vitium ſeſe oſtendit*; contra vero plagam *rectius in mediis digitorum apicibus inſtitui*, quotieſcunque univerſum digiti articulum iſtum noxa infeſtat, atque ſic materia vitioſa potiſſimum in medio haeret. Nam praeterquam quod *aegri haud facile admittant*, ut *utrumque digiti latus incidatur*, ſi *una ſectione res* expediri poteſt; *Chirurgo quoque haud glorioſum eſt*, *duas aegro infligere plagas*, quando *unam ſufficere* & ratio & uſus docuerunt.

XIII.

Poſt operationem quid fiat.

Vulnere hunc in modum inſtituto, *fluere aliquantisper ſanguis*, *imo & diligenter exprimi debet.* Deinceps *vulnus linamentis carptis impletur*, *ſupra datis emplaſtro diachylo*, *ſplenio item*, *crucis melitenſis* formam habente ſpirituque vini calido madente, tandemque faſcia, digitorum noxis accommodata. *Ubi poſtero die deligatio prima reſolvitur*, *fere ſemper hic carnis ſpongioſae portiuncula quaedam ex vulnere prominet*, imperitiſque metum aliquem periculi hic latentis injicit; quum tamen nihil mali denotet, & facili negotio, vel *per admotam forficem*, vel *per exedens remedium*, *vel per adhibitum quoque unguentum digeſtivum cum medicamento* leniter rodente, *tuto extirpari eadem poſſit.* Eo facto, vulnus eadem ratione, qua fieri illud *in oſſium vulneribus* ſolet, per adhibitam *myrrhae vel ſuccini eſſentiam*, *vel & per balſamum peruvianum* decenter glutinatur: *Si jam tum arroſum eſſe ipſum os advertitur*, linamentis carptis, *eſſentiae myrrhae vel ariſtolochiae rotundae* madefactis, implere vulnus atque tamdiu his apertum ſervare conveniet, donec id, quod arroſum eſt, ſenſim ab oſſe reliquo reſolvatur; vel &, *quod fieri ſaepius ſolet*, *oſſiculum integrum elabatur*, cujus vero lapſus ſcalpello promoveri poteſt. Namque tum demum rite glutinari per hactenus propoſita medicamenta ac denique per linamenta arida vulnus poterit, quod oſſe haud mundato non contingit.

XIV.

Tertii generis paronychia quomodo curetur.

Quibus porro modis ſanari paronychia debeat, *ſi in vaginis ſive involucris tendinum flexorum digitorum materia maligna haereſcit*, id quod raro contingere mihi videtur, *primus*, quantum ego quidem ſcio, GARENGEOTIUS *publico in*

(*a*) Loco ſupra citato.

in scripto proposuit. *Fere sequentia autem facere idem praecepit* (*a*). Primo tumor iste modicus, qui cum subter delitescente materia liquida seu purulenta plerumque circa *digiti apicem sese* Medico, aegrotanti *vero per acutissimos dolores ostendit*, per admotum scalpellum quoddam directum, secundum longitudinem *ita concidatur, ut in ipsam usque tendinis vaginam plaga penetret.* Facto foramine isto, lympha quaedam, cum magno dolorum lenimento, *profluere asseverat*; mox autem, *pergit, praeter omnem spem atque opinionem, dolores pristinos redire.* Interdum materiam istam noxiam, involucri tendinis *parte extrema & item cute externa perruptis atque exesis*, sua *velut sponte nulloque instituto vulnere effluere*, atque tunc aegri eandem esse conditionem, quam modo indicavimus. Juxta foramen illud, per quod humor exit, *carunculam quandam valde sensilem nasci*, quae continuo ab humore quodam, e manu ad digitos defluente, maderet. Igitur specillum, ait, quoddam sulcatum per modo dictum foramen ita deprimi in tendinis involucrum debet, ut ultra primam angustiam procedat. Eo facto, forficis aut scalpelli subsidio *gnaviter quicquid carnis super specillo positum est, incidatur.* Namque tunc in intimo *partis vitiatae* sinu materiam quandam crassam atque *inspissatam sese ostendere asseverat. Si, hoc facto, nondum vera noxae* sedes in *conspectum prodit, denuo & specillum deprimi*, & cetera, quae jam jam praescripsimus, fieri tamdiu debent, donec ipse mali fundus sive sedes detegatur. *Si circa mediam digiti partem, hoc est, in media digiti phalanga, intimus paronychiae sinus existit*, tendinisque *vagina ad mediam usque articuli primi partem est incisa*, PETITUS auctor est, *ut circiter ad trium vel quatuor linearum amplitudinem, in ipsam manum usque, sectio continuetur*, ad constrictionem sive strangulationem, quam reliqua vaginae tendinis pars circa digiti extremum hic concitat, ubi adhuc valde dura, robusta & quasi cartilaginea est, solvendam; quippe *quae in manu*, ubi mollis ea est atque *membranacea, fieri amplius non posset.*

X V.

Si ad membranaceam usque vaginae tendinis partem, qualis in ipsa manu est, vitium penetravit, *vel & subter ligamento manus transverso atque annulari ad cubitum idem processit, positaque super musculo radii quadrato pinguedo copiosa in materiam purulentam degenerare jam tum occepit*, necessarium utique est, sensim sensimque specillum in abscessu ligamentum transversum versus blande promovere, carnemque supra positam concidere, ut ad ipsum tandem ligamentum modo dictum perveniatur. Ad quod ubi perventum est, ne justo plus extensae sint *partes inibi positae, inflectere paululum manum aegram decebit, depressoque* subter *ligamento specillo*, cutem cum subjecta carne eo loco perforare, ubi extrema specilli pars actu percipi potest. Facto foramine isto, eoque satis ampliato, *tendines atque musculi circa carpum*, quantum quidem fieri potest, *providissime resolvantur:* siquidem sic paulatim in conspectum abscessus prodit, atque satis *magnam quandoque materiae purulentae copiam effundit.* Hoc facto, non sine ratione THIBAUTIUS, Chirurgus Parisinus olim clarissimus,

Curatio paronychiae, si ad manus usque vitium penetravit.

(*a*) Loco antea citato.

mus, ſicut GARENGEOTIUS refert, *ſuaſit*, ut, qualiter fieri *in ſetaceo ſolet*, *funiculus aliquis per viam*, *a ſpecillo demonſtratam*, *ducatur*: ſiquidem hac ratione ſat feliciter evocari paulatim ſub deligationis innovatione materia intus collecta pernicioſa ulcuſque ſimul purgari ſolet, integro ſervato ligamento illo. Quodſi *autem ne ſic quidem dolores cum febre noxiſque ceteris ſeſe remittunt*, tum, PETITO quidem auctore, *longe optimum idemque promtiſſimum auxilium eſt protinus eum tendinem*, qui *prae ceteris vitiatus* eſt, *ſuper ligamento leniter intenſum*, *circa partem muſculoſam diſcindere*: ſiquidem, eo facto, *quam celerrime utplurimum dolores remittere*, feliciſſimeque ad ſanitatem priſtinam aegros homines redire, aſſeverat. *Simile quid fieri cum ipſo ligamento tranſverſo poſſe*, *imo debere*, ſi jam tum a materia purulenta atque inflammatione idem infeſtatum eſſe deprehendatur; ita ut acutos dolores concitet, ſat felicibus ARNALDI, Chirurgi quoque Pariſini olim praeſtantiſſimi, experimentis in exemplum propoſitis, idem docet atque exiſtimat. *Porro ſi ſub ligamento tranſverſo non ſatis commode tranſmitti ſpecillum poſſit*, vulnus aliquod facere *arteriam radialem inter & muſculi ſublimis profundique tendinem oportere*, eodemque *prudenter ampliato abſceſſum perveſtigare*, atque intus collectam materiam vitioſam emittere decebit (*a*). Inſigniter autem ad inſtaurandam ſanitatem id ipſum artificium proficere, itidem manifeſtum eſt ex ARNALDI experimento; refert enim GARENGEOTIUS, *hominem*, *cujus malum ita deſperatum hic viſum ſit*, ut Chirurgorum *alii brachium reſcindendum*, alii praeſentiſſimum mortis periculum pertimeſcendum eſſe judicaverint, *diſſecto ligamento tranſverſo*, *mirum quantum feliciter atque celeriter hac ratione a jam jam laudato* ARNALDO *priſtinae ſanitati fuiſſe reſtitutum*. Sed quam maxime tamen neceſſaria hic eſſe illa cautio cenſetur, *ne qua forte ſub ipſa operatione*, *neve paulo poſt eandem manus extendatur*. Quemadmodum enim, manu aliquandiu inflexa perſiſtente, *feliciter utplurimum ligamenti vulnus rurſus* glutinatur, & *manus motus reſtituitur*; ſic e contrario, *imprudenter extenſa manu*, *periculum maximum eſt*, *ne qua forte tendines*, ſub ligamento iſto poſiti, *turbata poſitura naturali proſiliant*, atque hoc ipſo motus manus indecenter corrumpatur.

X V I.

Deligatio quomodo fieri debeat. Operatione hunc in modum confecta, proximum eſt, ut ad deligationem procedatur. Debent autem, *ſi tendinum vaginae deopertae ſunt*, *ad rite eam inſtituendam*, *fere ſubſequentia fieri*. Primo *glomera ex linamentis carptis ſiccis confecta quamplurima*, & ea *quidem ſatis longa*, *utrinque juxta tendinem ita deponantur*, ut diligenter compreſſa ſupprimendo ſanguini inſerviant. Quodſi autem forte, *vaſculis ſanguiferis aliquanto amplioribus inciſis*, ita vehementer ſanguis ex manu prorumpit, ut eidem ſupprimendo linamenta ſola haud ſufficiant, vinciri vaſculum iſtud, *filo cum acu curva ſubter trajecto*, *decebit*. Neque enim *tuto ſatis* hic applicari *pleraque medicamenta*, *cohibendo ſanguini alias accommodata*, *utpote acria ac rodentia*, tendinibuſque noxia, poſſunt. Super manum

(*a*) Hoc in loco ego aliquando gravem abſceſſum juxta arteriam radiceam aperui, qui vero cum digitis nullam communicationem habebat.

manum atque *cubitum cataplasmata emollientia sive demulcentia* & quam maxime quidem calida, imponantur, diligenterque per *adhibitam octodecim capitum fasciam* (*Tab. IX. fig.* 4. *BB*) deligentur. *Utique vero fasciam hanc* longe *praestantiorem hic fasciis longis existere*, *manifestum exinde est*, quod, isthaec adhibita, absque omni partis afflictae commotione atque extensione, innovari, quoties opus est, deligatio queat. *Ad deligationem denique rite instituendam* haec adhuc necessaria est observatio, *ut nimirum integra hujus fasciae pars loco vulneri opposito applicetur:* sic enim exactius contineri ea, quae super vulnus imposita sunt, ab injectis fasciae capitibus possunt. De paronychia GLANDORPIUS peculiarem libellum, & WEDELIUS dissertationem evulgavit.

CAPVT CLXXI.

De Ganglio.

I.

Ganglii natura qualis sit.

GAnglium vocari hodie apud Medicos solet *tumor aliquis durus atque mobilis plerumque*, qui cum in interna tum in externa carpi superficie, *utplurimum juxta musculorum tendines aut* ligamenta manus, sed tamen absque magna hominis molestia aut dolore nascitur. Germani *Oberbein* (hoc est *hyperostosin*) vitium illud nuncupant; vel *quia tumor iste super ossibus plerumque nascitur*, vel & quia ossis aliqualem quandoque duritiem fere habet. Quanquam autem *ganglii & tumorum tunicatorum* (*vid. supra Cap.* XXVIII. *pag.* 478.) *egregia similitudo* est, ita ut a CELSO etiam ad illa relatum sit, tamen illud ab his in eo potissimum differt, quod *in manibus fere tantum hodie ejusmodi tumor* ita appellatur; quum e contrario tumores ita dicti tunicati quascunque corporis partes alias infestent. *A nonnullis tamen etiam adhuc hodie tubercula similia dura & mobilia in ossibus capitis*, *praesertim frontis*, hoc nomine designantur (*a*). Conf. dissert. de *Ganglio*, quae Altorfii A. 1717. prodiit.

II.

Caussae.

Ad *caussam ganglii* quod attinet, nasci utplurimum idem videtur ab humoribus crassis atque inspissatis (*b*), qui *propter ictum*, *lapsum*, *contusionem*, *distorsionem*, *luxationem similemve aliam violentiam externam*, in tendinibus seu ligamentis manuum factam, fibras inter & tunicas colliguntur, paulatimque sic increscunt, *ut avellanae vel moschatae vel juglandis nucis*, quin & *ovi quandoque columbini magnitudinem* adaequent. RUYSCHIUM aliquando ganglium aliquod ad *instar humoris crystallini pellucidum* in cadavere invenisse, BLANCARDUS memorat (*c*): quale etiam hic Helmstadii anno 1736, *nucis moschatae magnitudine*, e manu puellae adultae externe supra carpo, me praesente,

(*a*) Ita jam apud veteres *ganglium inter capitis tubercula* relatum est: vid. Celsus Lib. 7. Cap. 6.
(*b*) SENNERT. *Prax. Med. Lib.* V. *P.* I. *Cap.* 34.
(*c*) Vid. Collect. Med. Phys. Belg. P. II. p. 213.

ſente, filius meus ſectione extraxit. *Ganglium a lympha quadam, ovorum albumini haud abſimili*, atque intra *tendinum vaginas excerni ſolita*, ſed *nullam tamen ſuppurationem recipiente*, ſuboriri, CYPRIANUS docet (*a*); id quod & ego vidi.

III.

Differentiae. Ad *magnitudinem gangliorum* ſi reſpicimus, inſignem plerumque ipſorum, ut jam dixi, *differentiam animadvertimus.* *Numerus* itidem varius eſſe conſuevit. Communiter unum tantummodo ganglium pronaſcitur; ſed *interdum tamen complura*, & in utriſque quidem interdum manibus, proveniunt. Cujus equidem generis exemplum memorabile *Miſcellanea Acad. Nat. Curioſ.* exhibent (*b*). Ad *figuram gangliorum* quod attinet, quaedam *ex illis globulum*, *quaedam autem glandem ſeu ovulum repraeſentant.* Alia *aequalem*, *inaequalem alia ſuperficiem habent.* Quaedam inſigniter, quaedam autem parum aut nihil prominent. Nonnulla, praeſertim *quae adhuc recentia ſunt*, *facili negotio ſubinde reſolvi* conſueverunt; *reliqua autem*, ſi praecipue jam tum *inveterata ſunt*, *difficillimam* plerumque per medicamenta ſanationem recipiunt.

IV.

Ganglii curatio. *Solet autem in gangliis recentibus feliciter utplurimum* materia inſpiſſata digeri, ſi gnaviter identidem pars indecenter tumens *fricatur*, *ſalivaque jejuna* fricando probe quotidie inungitur, *globo quodam plumbeo complanato deinceps ſupra deligato*, & per aliquot ſeptimanas continuas ſuper tumore ſervato. Sunt, *qui plumbo majorem diſcutiendi* virtutem conciliari exiſtimant, ſi *mercurius ſuper eodem deteratur.* Alii neſcio quam efficaciam iis *globulis* tribuunt, *qui trajiciendis feris*, praeſertim cervis, ſunt adhibiti. Rurſus alii cum FORESTO (*c*) *emplaſtrum de ammoniaco*, alii emplaſtrum de ranis cum mercurio; ceteri denique *oleum petrae*, *oleum philoſophorum* vel & *oleum ſaponis* egregie adverſus ganglium merito commendant, quando his ſaepius & gnaviter perfricantur. *Nonnunquam ganglia confeſtim evaneſcunt*, praeſertim ſi vel recentia adhuc ſunt, vel praedictis digerentibus aliquamdiu tractata, ſicubi *Chirurgus pollice depreſſo* gnaviter & pro viribus ſuis premendo ea diſpellere nititur (*d*).

V.

Aliae curandi viae. MEEKRENIUS (*e*) ſcribit, aeque promtam & fauſtam ganglii curationem fieri, *ſi aegri hominis manus*, *tabulae ſeu menſae impoſita*, quo loco tumor eſt, fortiter aliquoties *per adhibitum pugnum* percutiatur. (*vid. Tab.* XXXVI. *fig.* 1.) Atque haec ratio videtur, quare MUYSIUS (*f*) praecipiat, ut ganglia inveterata quaeque premendo digeri aut diſcuti nequeunt, *per adhibitum baculum vel malleum ligneum*, *plumboque impraegnatum*, feriendo diſpellantur,

(*a*) Lib. de foetu e tuba Fallopiana exciſo pag. 76.
(*b*) *Decur.* I. *anno* III. *Obſ.* 326.
(*c*) *Obſ. Chirurg. Lib.* 3. *Cap.* 9.
(*d*) *Vid.* AETIUS *Tetrab.* IV. *Serm.* III. *Cap.* 9. *Add. Muyſii Prax. Chirurg. Dec.* II. *Obſ.* 8.
(*e*) *Obſervat. Chirurg. Cap.* 44.
(*f*) Loco jam citato.

tur, *emplastro de ranis cum mercurio*, ne denuo malum redeat, post factam percussionem, super partem aegram imposito. HELVETIUS *etiam malleum quendam ligneum hanc in rem adhibuisse legitur*; alii, ut libro duriori aliquoties percutiatur, commendant. Cujus equidem curationis ratio praecipua in eo sita videtur esse, quod, *disrupta per adhibitam percussionem tuberculi membrana sive sacculo*, quicquid forte materiae *collectum intus est atque inspissatum, percussione expellatur, idque uberius postea fricationibus & digerentibus medicamentis paulatim dissipetur.* Debet autem in ipsa percussione ista solertissime caveri, *ne qua forte alias quoque manus partes graviter instrumento isto afficiamus, aut ossa ipsa collidamus*, neve noxis periculosis aliis miserum hominem exponamus. *Si nihil isthaec omnia proficiunt*, vel *ob periculum ac dubium eventum haec ultima adhibere nolimus*, necessarium utique est, *ganglium, perinde ac de tumoribus tunicatis supra* positum est, (*Cap.* XXVIII.) vel per *admotum scalpellum* exscindere, vel & supra datis *medicamentis rodentibus extirpare. Atque ferrum quidem* feliciter identidem a SOLINGIO adhibitum hic fuisse, non solum ex ejusdem *Chirurgia* patet (*a*); *verum ipse ea aliquoties ita extirpavi.* Cavendum vero *ne in sectione tendines* aut ligamenta vicina *violentur. Ceterum vana prorsus esse atque inania*, quae vel ab *hominis defuncti, vel & a filii cujusdam natu septimi manu*, cum nescio quibus voculis, *noctu & decrescente quidem luna*, ad partem aegram applicata, mulierculae superstitiosae, imo & Medici quidam repetunt, sanitatis praesidia, quivis sanus, vel me tacente, arbitror, intelligit; quia *utplurimum nihil efficiunt*; conferatur interim CLACIUS *Observat. pag.* 293. ubi ejusmodi res commendantur.

CAPUT CLXXII.

De sutura tendinum in manibus.

I.

SOlet in tendinibus manuum a recentioribus Chirurgis ideo sutura quaedam interdum institui, ut, si forte in iisdem unus alterve dissectus sit, *decenter hujus ope rursus glutinetur*, eoque facto, ne unus alterve digitus aliave pars laesa immobilis fiat, prohibeatur. Neque *enim facile* manui atque digitis post concisos ipsorum tendines restitui naturalis agilitas potest, (perhibent) nisi tendines dissecti sutura *rursus conjungantur* atque coalescant. *Potest autem sutura ista fieri*, si minus alte positi, sed externae cuti propinqui tendines existunt. Cujus equidem generis in manus dorso potissimum sunt *tendines pollicis* atque *digitorum extensores*; tam in digitis ipsis (*b*) quam in dorso manus; *flexores digitorum in ipsis* digitis (*c*), itemque horum & flexorum manus *Sutura tendinis quare fiat.*

(*a*) Part. IV. Cap. 14.
(*b*) Vid. Liber Gallicus, cui titulus: *Ars relationes chirurgicas conscribendi*, L'art de faire rapport en chirurgie, pag. 194 & 195. VERDUC de Operat. Chir. cap. 32.
(*c*) Vid. MEEKREN. Observat. cap. 62. in Edit. Belg. & cap. 65. in Edit. Latina.

manus prope *carpum positi*; in pedibus vero *tendines poplitis* (*a*), deinde *tendo extensorum tibiae* infra genu, nec non *tendo Achillis* in pede supra calcaneum (*b*) atque similes alii (*c*). Contra vero *volae manus tendines*, *quum paulo altius positi sint*, ita difficulter suturam recipiunt, ut nullum adhucdum ejus exemplum, quod ego quidem sciam, in scholis Medicorum existat. Tametsi autem *istud curae genus apud antiquissimos* plerosque Medicos ob HIPPOCRATIS effatum, *nervus praecisus* (quo nomine & tendines intellexit) *neque augescit neque coalescit* (*d*); *haud in usu fuerit*, *sed potius ab ea adhorruerunt*; quia tendo vel leviter punctus saepe quam gravissima mala concitat (*e*), tamen jam tum GALENI *tempore nonnullos tendines fuisse inde judicari potest*, *quia ea consuere dissuasit* (*f*): id quod postea plerique alii secuti sunt, atque & ipse adhuc egregius PARAEUS (*g*). Attamen AVICENNA (*h*), Arabs Medicus, GUIDO *de* CAULIACO (*i*), SALICETUS (*k*), ROGERIUS (*l*), LANFRANCUS (*m*), BRUNUS (*n*), CHALMETEUS (*o*), ANDREAS A CRUCE (*p*), variique alii Chirurgi antiquiores *satis perspectum habuerunt*; tamen, nescio quo casu factum est, ut sequiores Medici & Chirurgi illud vel ignoraverint, vel & *nimis periculosum atque perniciosum judicaverint*; donec tandem superiori seculo VESLINGIUS (*q*), SEVERINUS (*r*), Felix WURZIUS (*s*) compluresque deinde alii haud incelebres Medici & Chirurgi, praecipue vero MAYNARTUS (*t*) BIENÁISIUS (*v*) ambo Chirurgi Parisini,

(*a*) Hos nonnullos Chirurgos aliosque in artubus tendines omnino dissectos consuisse refert PARAEUS Lib. 9. Cap. 36. se vero ob metum dolorum & convulsionum hoc nunquam ausum esse.

(*b*) Hos duos tendines futuris conjunctos fuisse primus memorat VESLINGIUS in Observat. & Epist. XV. seque ipsum hoc vidisse feliciter institutum.

(*c*) WEPFERUS lib. de cicuta aquat. tradit historias tendinum flexorum carpi feliciter consutorum, pag. mihi 92 & 93. *Stalpartius vander* WIEL vero supinatoris longi & musculi sublimis. Cent. obs. 2. obs. 45.

(*d*) Aphor. 19. Sect VI. & Aphor. 28. Sect. VII.

(*e*) De periculosis tendinum laesionibus evolvi potest KUNMANNUS in Rarior. Naturae & Artis Sect. III. obs. 19.

(*f*) Lib. III. de comp. Medicament.

(*g*) Lib. 9. cap.36.

(*h*) *Lib.* IV. *Fen.* 4. *Tract.* 4. *Cap.* 2.

(*i*) *Tractat.* 3. *Cap.* 4.

(*k*) Lib. 2. Cap. 9.

(*l*) Lib. 3. Cap. 13.

(*m*) Lib. 2. Cap. 9. Doct. 3. Cap. 3. & in Chirurg. parva Cap. 4.

(*n*) Lib. I. Cap. 5.

(*o*) In Chirurg. Lib. 2. Cap. 11.

(*p*) Lib. de vulner. Tr. 2. Lib. 2. Cap. 8.

(*q*) Observat. & Epist. XV. qui hanc operationem non solum in Germania, in famulo patris sui, verum & apud Arabes sive Turcas Medicos, & quidem haud sine stupore, tanquam rem temerariam aspexit, quae tamen feliciter successerat.

(*r*) De efficaci Medic. Lib. 2. Cap. 123.

(*s*) De vulneribus Cap. 14.

(*t*) Vid. MEEKREN. obs. 62. in Edit. Belg. & Obs. 65. in Edit. Latina.

(*v*) VERDUC, VAUGUION, DIONIS in Operat. suis Chirurg. art. de futur. tendinum, aliique BIENAISIO inventionis vel saltem instaurationis gloriam adscribunt; verum neutrum huic competere, ex modo dictis manifestum est. Miror quoque nullum Gallorum

MAY-

sini, PURMANNUS (*a*) aliique *quasi postliminio in Medicorum scholas idem reduxerunt, faustoque cum successu exercuerunt* (*b*). Solet autem tum cumprimis *feliciter tendinum sutura institui, si recens adhuc plaga est: sed* posse *tamen altero, tertio quartove adhuc post* factam vulnerationem *die*, imo aliquando tardius non sine profectu, attamen majore labore idem negotium, *& quandoque vulnere jam consolidato* (*c*), perfici *experientia docuit, variique Scriptores id testantur.*

II.

Sed ante tamen quam ipsum opus suscipiatur, dispiciendum solertissime est, *sitne sutura in praesenti, qui curandus occurrit, laesionis tendinis casu necessaria atque utilis, nec ne.* Namque incidere nonnunquam casus solent, in quibus *nulla omnino fieri sutura potest: nonnunquam ipsam instituere* equidem, sed tamen non sine periculo licet. In *aliis denique* casibus fieri ea ipsa *potest, sed minus tamen necessaria est;* cum sine sutura *saepius curari possint, si modo curatio rite instituatur*, & pars conveniente ratione ligetur (*d*). Contra vero si bona forte tendinis alicujus pars interiit, extremaeque partes usque adeo insigniter *distractae inter musculos sese abscondunt*, ut conjungi rursus haud valeant, tum & suturam & glutinationem frustra tentaveris. *Deinde si tendinis concisi partes extremae graviter contusae sunt*, tum quoque semper noxia esse sutura solet: quantumvis enim suturae ope conjungi tendinis ejusmodi bina capita possent, periculum tamen est ne ob *factam contusionem vehementiores inflammationes oriantur, aut saltem factis suturis partes rite contrahi*, vel alias quoque *ob contusionem glutinari nequeant*, eisque sic praeter inflammationes, vehementiores *dolores aliaeque noxae graviores superveniant*, quae suturam *jamjam institutam irritam imo noxiam efficerent.* Quocirca, ut bene GARENGEOTIUS praecipit (*e*), satius tunc, ubi sutura opus videtur, est *lenem prius suppurationem aliquam concitare temperataque inflammatione*, si necesse est, *suturam demum tentare.* Idem quoque post SOLINGIUM l. c. refert, *extensorum in dorso manus tendines glutinari* plerumque satis *feliciter absque sutura posse*, dummodo, *facta deligatione, gnaviter manus extendatur*, digitique *retrorsum versus reclinati semper contineantur, ut* orae dissectae *se invicem semper contingant;* id quod *& ego aliquoties sine sutura & quidem aliquando in juvene* stu-

Quandonam fieri debeat.

MAYNARTI mentionem facere; qui tamen, ut MEEKRENIUS in Observat. suis jam A. 1668. impressis refert, circa medium superioris seculi Parisiis hanc operationem perfecit.

(*a*) Hic in Chirurgia sua curiosa pag. 540. *sancte asseverat, se vel duodecies tendines dissectos acu curva feliciter consuisse*, idque etiam in Chirurgo suo castrensi, tam in praefat. quam pag. 100. repetit.

(*b*) Hoc Parisiis a BIENAISIO factum esse MURALTUS refert in Obs. Chir. Obs. VI. & ETTMULLERUS in Chirurg. Medic. artic. de nervor. vulner. quoque scribit, se tendinis suturam Parisiis, ubi anno circiter 1665 vel 1666. fuit, institutam vidisse; verum haud meminit a quo hoc viderit. Conf. quoque *Stalpart vander* WIEL. Obs. 45. Cent 2. pag. 438. ubi non solum exempla, sed etiam varia alia de tendinum laesione & sutura notatu digna profert.

(*c*) Quod *vulnere jam consolidato sutura tendinis adhuc institui* queat, VERDUC l. c. & le CLERC in Chirurg. sua Cap. de tendinis sutura perhibent; DIONIS vero hoc negat.

(*d*) Conf. SOLINGEN. Operat. Chir. Lib 4. Cap. 13. in Edit. I. sed in Edit. II. Cap. 118.

(*e*) In Operat. Chirurg. Tom. I. Cap. de suturis.

ſtudioſo, cui tendines omnes extenſores digitorum ſuper metacarpo manus dextrae diſſecti erant, feliciter ſemel iterumque ſuccedere memini. *Itaque cum in hoc caſu, tum & in flexoribus digitorum ac manus, nec non in extenſoribus digitorum pedis vulneratis aliiſque quamplurimis minus neceſſariam ſuturam eſſe exiſtimo*, ſi modo partes ita vinciuntur & ope ferularum aliarumve machinarum idonearum continentur, ut extrema diſſecta ſe invicem ſemper attingant. Contrarium autem, ejuſdem aliorumque Auctorum judicio, faciendum eſt, *ſicubi tendines vel inſtrumento quodam tenuiori puncti vel perforati, vel ex parte tantum inciſi, vel graviter etiam contriti eſſe animadvertuntur*, graviaque ſymptomata ſuperveniunt. Niſi enim diſtentiones nervorum aliaeque graves noxae incidentes per adhibita *medicamenta convenientia*, qualia cumprimis ſunt *oleum terebinthinae*, vel ſolum, vel cum guttulis paucis ol. deſtill. ſuccin. aut lavendulae mixtum (*a*), quam primum ſeſe remittunt, *neceſſarium utique eſt*, tendinem *ejuſmodi vulneratum penitus concidere, mitigatiſque ſic malis illis peſſimis eum decenter rurſus conſuere*, vel eadem modo dicta ratione glutinare.

III.

Primus ſuturae modus.

Ne quis vero ignoret, quomodo tendines ſuendi, hanc ſuturam inſtituendi artificia fere ſunt ſequentia (*b*). Primo *partes diſſectae inflexo* vel *extenſo prius membro laeſo*, prout res exigit, *ſolertiſſime inveſtigantur:* atque ubi forte pars ſuperior, quemadmodum accidere communiter ſolet, quadantenus a muſculo ſuo retracta, *ſubter cute deliteſcit*, ut protrahi & acu perforari non poſſit, cutis, una cum reliquis partibus tendinem contegentibus, quantum ſatis eſt, inciditur, *tendoque, ſi opus eſt, volſella blande prehenſus*, ne *ruditer inde collidatur, paululum protrahatur, partique convenienti per adhibitam ſuturam rurſus committitur; vel*, praeſertim ſi jam ſatis in conſpectum prodit, *ſine volſella*, dum quidam ab hac rudiorem ejus laeſionem non ſine cauſſa metuunt (*c*), acu filum ceratum trahente perforant. Sed antequam ulterius progrediar, ſciendum, quod *ſuturae modus duplex* potiſſimum ſit: ſiquidem *vel unius, vel binarum acuum ſubſidio* ipſa perficitur. *Si unica tantum acus adhibetur*, negotium ſic conficitur. *Per acum rectam, minorem, vulgarem, teretem*, vel *circa apicem* planam, vid. Tab. XXXVI. fig. 2. A A, filum quoddam ſubtile duplex ſericum vel lineum B B, ſatis tamen validum ceratumque trajicitur, factoque in extima parte nodo ſatis craſſo, qualis fere litt. C conſpicitur, acus cum filo per fruſtulum quoddam corii D, id quod fig. 3. lit. AB ſeorſim conſpicitur, ejuſque medium ad uſque nodum iſtum C. fig. 2. duci-

(*a*) Ita & ol. terebinth. cum aq. Reg. Hung. maritatum egregium hic eſt. DUVERNEUS valde laudavit balſ. Fioravanti cum balſ. copaivae & oleo ovorum mixt. Sicut GARENGEOTIUS refert Oper. Chir. Cap. de tendin. laeſione.

(*b*) In digitorum quidem extenſoribus ſuturam aliquam fieri, GARENGEOTIUS prohibet, Cap. de *ſutura tendinum*; interim tamen iſtam, quibus *fieri modis illa debeat*, deſcribit: reliquorum vero tendinum ſuturas inſtituendi *rationes, quas non prohibet, prorſus ſilentio praetermittit.*

(*c*) Ut GARENGEOT. licet *a tendine blande protracto nihil mali inductum ſit*; quemadmodum exempla hac ratione olim a multis curata evincunt. Conf. WURZIUS loc. citat. DIONIS Operat. Chir. demonſtrat. VIII. art. de tend. futur.

ducitur (*a*), ne qua facile is elabi per foraminulum queat. (Conf. fig. 4. litt. A, vel fig. 7. DE). His ita confectis, manus saucia, cujus dorsum fig. 4. aliquo modo hic repraesentatur, gnaviter extensa *tabulae sive mensae imponitur*, *vel etiam ferulae aut asseri cuidam tenui*, *vel frusto chartae crassissimae & rigidissimae alligatur*, quo nempe commodius invicem jungi tendinis partes dissectae valeant. Deinde *acus haec per medium tendinem superiorem*, (objecto prius vel canaliculo Tab. VIII. fig. 6. lit. C, vel etiam solum digito indice circa tendinis oram dissectam & acui oppositam) ad calami straminei vel duarum circiter linearum latitudinem ab extrema ora remoto loco, ab exteriori parte in interiorem (vid. Tab. XXXVI fig. 4. A) eoque facto similiter loco opposito per inferiorem tendinem litt. B. *sed tamen ab interiori parte in exteriorem immittitur*, submissoque, quemadmodum de sutura nodosa praecepimus, (pag. 65 & 100.) *spleniolo sive* panniculo lineo contorto, Tab. II. fig. 22. simplici *aut cerato*, vel *frustulo panni serici cerati & ita convoluti*, vel frustulo corii, exactissimum vinculum aliquod sic instituitur, ut primo super interjecto spleniolo nodus fiat simplex ac deinde adhuc alius solubilis; quae omnia litt. B. hic indicantur. *Denique*, *vulnere* diligenter expurgato, *oleum terebinth. vel bals. copaivae aliusve similis vulneri calide immittitur*, linamenta cum spleniis superimponuntur, ferula vel *charta crassissima* & rigida ad figuram manus accommodata, fig. 5, cum spleniis digitos sursum elevantibus manui supponitur; ac tandem conveniens vinctura quaedam adhibetur. Loco *acus rectae etiam curva parva hic uti commode potest Chirurgus* (*b*), qualis ea est, quae fig. 6. exhibetur; quae vero circa cuspidem A plana sit. *Si nudis digitis difficulter trajici ab acu tendinem* persentiscimus, *acutenaculo* quodam (*Porte-aiguille* Gallis) uti conveniet (*vid. Tab.* VI. *fig.* 3.). *Si jam tum ante aliquot dies inflictum vulnus sit*, & extrema tendinis laesa forte jam obdurata observentur, *innovare illud*, *tenuissimis lamellis utrinque per admotam forficem resciffis*, ne glutinationis difficultatem orae obduratae inducant, decebit, ante scilicet quam extrema ad se invicem filorum ope adducantur & ligatura instituatur. Aut *si vulnus jam maximam partem vel omnino glutinatum est*, & pars, quam tendo dissectus movere debet, immobilis est, *incidi denuo debet tendo a partibus*, cum *quibus cohaeret*, caute, si fieri potest, *separandus*, & deinde ut dictum est, consuendus.

IV.

Hanc plerorumque Chirurgorum tendines *suendi rationem correxisse atque emendasse sibi visus est* GARENGEOTIUS, dum *sequentem suturae faciendae modum*, loco modo citato, proposuit. Primo nudare *tendines perque admotam volsellam adducere graviter is prohibet* (*c*), propterea *quod periculum* sit, ne *novae quaedam*

Garengeotii methodus.

(*a*) *Loco corii nonnulli* ejusmodi *lamellis plumbeis* utuntur, vid. MEEKREN. l. c; alii, spleniolo parvo ex linteo, ut VERDUC Operat. Chirurg. Cap. 32. pag. mihi 257.

(*b*) Acu curva jam MAYNARTUM usum esse MEEKREN. refert l. c. atque DIONIS. etiam *pro hoc usu acus curvas* delineat, loc. cit.

(*c*) Sed CHALMETEUS Enchirid. Chirurg. quod Parisiis 1564. prodiit, jam Lib. 2. cap. 11. docuit, nervum sive tendinem transversim omnino praecisum, *una cum carne*, si fieri possit, sutura esse reuniendum; id quod & VERDUC praecepit l. c. pag. mihi 258. itemque CHARRIERUS Operat. Chirurg. Cap. de sutura tend.

quaedam calamitates partim a nudatione, *partim a tendinis compressione, per volsellam* suboriantur: quum e contrario longe tutius ac mitius aegri tractentur, *si simul cutis externa cum tendine subter delitescente* (*a*), secundum modo praescriptas suendi regulas (§. 3.) filo trajiciatur, extensaque manu deligatio exacta instituatur. Quo autem deinceps commodius ea singula perficiantur, idem GARENGEOTIUS auctor est, *ut*, *dum alii* nudis manibus hoc perfecerunt, per adhibitum *acutenaculum* modo propositum (§. 3.) eidemque ab adversa cutis parte objiciendum digitum acus atque filum transmittantur. Et acu quidem per has partes immissa, *acutenaculum* removere, receptaque per admotos digitos acu, filum, quousque satis est, adducere, eoque facto, *acutenaculum* denuo applicare jubet, pro inferiori tendinis parte similem in modum perforanda atque adducenda. *Acus curvae hic rectis*, planae vero, aciem in interiori curva parte habentes, ut in fig. 6. acubus aciem in utroque latere habentibus, sicut in curvis vulgaribus Tab. I. S. T. V. esse solet, praestantiores judicantur, ne tot tendinis fibrae iis dissecentur. *Filo duplicato maximam partem per cutem atque tendinem traducto*, panniculus *e serico ceratus & in figuram cylindricam convolutus* ab eodem quasi *habenula quadam ita suscipitur*, ut vinculo super externa cute sustinendo firmandoque inserviat. vid. Tab. XXXVI. fig. 4. C. Similiter filo per inferiorem tendinis partem transmisso, acus removetur, tendinisque divisi partibus ita conjunctis, *ut quoad oras sibi invicem superincumbant*, panniculus sericus similis, intra filum duplicatum depositus D, nodo gemino, simplici nimirum atque annulari solubili firmiter comprehenditur. Sed mirum tamen videri jure merito poterat, *quod tendinis partes extremas sibi invicem superinjiciendas*, ut VAUGUIONUS (*b*), VERDUCCIUS (*c*), CHARRIERUS (*d*), atque DIONISIUS (*e*) *olim jam voluerunt*, GARENGEOTIUS, & *nullis quidem in medium adductis rationibus, praecipiat*; quum tamen manifestum videatur, *insigniter hoc modo glutinationem* impediri. Ut nihil nunc de eo dicam, pridem jam a COWPERO, nobili quondam Anatomico & Chirurgo Anglo, *hanc ipsam tendines jungendi rationem reprehensam & tendinem Achillis sine hac superimponendi ratione optime glutinatum esse* (*f*). Quodsi autem tendinum partes dissectae, propter ipsam vulneris vetustatem, *callum quendam contraxere*, tunicisque propinquis coaluere, ut ad se invicem non amplius adduci possint, tunc haud sine ratione nonnulli supra jam laudati Chirurgi suadent, *ut*, *tendinibus ab adnatis partibus resolutis, resectisque extremis induratis*, sutura in eis instituatur, ac deinceps reliqua eadem perficiantur, quae hactenus sunt proposita: id quod etiam in vulnere prorsus jam glutinato, si denuo incidatur, fieri posse,

(*a*) Prudenter CHALMETEUS addit, *si fieri possit*; nam *haud raro tantopere retrahitur* tendo, sicut ex COWPERI *exemplo*, infra *referendo patet*, ubi *ad duos pollices retractus erat*, ut commode haec suendi ratio non succedat, sed, ut detegatur, opus sit.

(*b*) Lib. de Operat. Chirurg. pag. 34.

(*c*) Lib. de Operat. Chirurg. Cap. 32. de sutura tendinis.

(*d*) In Operat. Chir. Cap. 4. de tend. sutura.

(*e*) Lib. de Operat. Chirurg. Demonst. VIII. art. de tendin. sutura.

(*f*) Vid. *Acta Anglic. num.* 252. it. *Acta* Erud. Lips. an. 1700. pag. 28. LOWTHORP. Epit. Act. Anglic. Vol. III. pag. 298.

posse, quidam, ut supra dixi, perhibent. *Sutura haec etiam* commode fieri potest, *si non solum in inferiori, verum etiam in superiori parte frustulum quadratum corii*, ut in fig. 3. A & B sistitur, *adhibetur*, quemadmodum in fig. 7. ostenditur, atque nodo spleniolum supponitur. DIONISIUS *simpliciorem atque brevissimum omnium modum* adhuc describit, qualem scilicet in plerisque vulneribus suendis proposuimus. *Nimirum ut acu idonea, filum ceratum simplex trahente*, altera pars tendinis media perforetur, ab exteriori ejus ad interiorem faciem procedendo, ac deinceps in altera ab interiori rursus ad exteriorem, unica plaga, *atque deinde super spleniolo tereti, remota acu, filum colligando*, ita ut extrema secti tendinis conjungantur. Sed priores modi a plerisque hic praeferuntur.

V.

Sutura tendinis per duas acículas.

Sutura tendinis, quae binarum acuum subsidio perficitur, primum, quantum novi, a NUCKIO *descripta est* (*a*), quibus unaquaeque tendinis dissecti pars duobus in locis & duabus acubus perforatur (*b*), atque his fere praeceptis continetur. Filum sericum ceratum idque satis validum, sed modice tamen crassum, inque duas acus tenues vulgares conjectum, sic per utramque tendinis perrupti partem ducitur, ut in prima & superiori tendinis parte fig. 4. E utraque acus introrsum versus, in altera autem F, extrorsum versus acus transmittatur; utrinque vero bina foraminula juxta oras tendinis laterales infligantur. Tum, remotis aciculis, idem fere vincturae modus adhibetur, quem paulo ante (§. 3 & 4.) proposuimus: nimirum duo fili capita, interposita corii particula, vel spleniolo parvo cylindrico, ita constringuntur, ut extrema dissecta se invicem probe contingant. Hoc ipso praecaveri, ait, ne tendinis extrema tam facile, ut in modis praecedentibus, ubi unum tantum foraminulum tendini infligitur, lacerentur, atque orae dissectae melius conjunctae serventur. *Sutura peracta pulverem terebinthinae coctae inspargit* vulnusque *balsamo Arcaei* vel *digestivo vulgari* deligat, curatque, *ut pars spleniis & ferulis* ita disponatur, ne *tendo laesus moveri queat*; ita enim felicem successum secuturum esse pollicetur. Interea tamen sunt, qui, *praesertim si in manu forte sutura quaedam necessaria judicatur, priorem, quae unica fit acu, utpote magis promtam minorique cum dolore aut molestia aegrotantis conjunctam, altero hac praestantiorem censeant*; attamen nec hanc prorsus rejiciendam esse existimo. Ceterum si qua forte *bini pluresve tendines simul sunt incisi*, tunc, si eos suere volumus, singulatim in singulis eandem suturam, quam hactenus explicavimus, instituere oportebit.

V I.

Quid post suturam fiat.

Sutura quacunque ratione libuerit, decenter instituta, proximum est, ut *deligatio rite instituatur*; ubi primo opus est, ut linamenta carpta cum oleo *terebinthinae vel balsamo peruviano aut copaivae* in vulnus dentur; *supra autem splenium, ex spiritu vini calido expressum*, imponatur; sed *lamina quadam ex charta*

(*a*) Libro de Operat. & Experiment. Chirurg. experiment. 47.

(*b*) Hunc modum se a BIENAISIO institutum vidisse DIONIS. memorat l. c. & nihil de NUCKIO refert. Ceteri contra Chirurgi Galli eum modum BIENAISIO haud tribuunt.

charta crassissima & rigida, vid. fig. 5. una cum spleniis volae manus supponatur, quae, ne digiti aut manus aegra facile inflecti possint, *per injectam fasciam gnaviter adstringatur.* Brachium denique linamentis vini spiritu vel oxycrato calido madentibus, involvatur. Nonnulli loco horum *brachium oleo lumbricorum terrestrium inungunt*; id quod etiam non est contemnendum. *Atque haec singula* tamdiu repetantur, *donec invicem coaluisse tendinis intercisi partes advertantur*, *id quod ex filis laxe parti inhaerentibus cognoscitur.* Namque hoc facto, vincula injecta resecantur & quam cautissime extrahuntur; atque simul frustula corii vel lintei vel serici cerati, nisi sponte forte jam ceciderint, blande removentur; *vulnus autem balsamo vulnerario* fovetur, *linamentis carptis contegitur*, ac *lamina illa rigida chartacea*, *modo proposita*, *diligentissime semper adhuc ad volam adstricta*, extensa probe servatur atque sic sensim ad glutinationem perducitur. GARENGEOTIUS *propriam machinam aliquam descripsit* (*a*), *qua equidem post adhibitam* futuram *manui & brachio injecta efficitur*, ut *non manus tantum rite extensa*, sed *digiti quoque retrorsum reflexi continuo servari queant*; quae quidem licet haud inepta sit, tamen etiam praedicta ratione scopus feliciter satis obtineri potest. *Si qua autem forte post glutinationem, rigiditas vel distentio infestare tendinem glutinatum persentiscitur*, longe optimum est, quam diligentissime partem *afflictam unguento dialtheae*, *oleo lumbricorum vel hyperici*, *vel & amygdalarum tamdiu quotidie bene fricare*, *donec pristinam eandemque naturalem movendi facultatem suam ipsa recuperasse deprehendatur.*

VII.

Judicia de hac sutura. Ceterum admiratione dignum utique videtur, *non veteres tantum Medicos plerosque*, *ut supra jam dictum est* §. 1, *fusque deque curationis genus hoc habuisse*, sed inter recentiores quoque identidem aliquos extitisse, qui cum ARCAEO (*b*), MARCHETTIO (*c*), GENGA (*d*), & PECCETIO (*e*) expertissimis ceteroquin Medicis & Chirurgis Italis, *eam rejecerint*, imo nonnulli asseverare neutiquam veriti sunt, *fabulis potius quam curationibus chirurgicis annumerari tendinum suturas & glutinationes oportere*; quum tamen quam maxime luculenta eaque complura curationis hujus apud supra laudatos Scriptores in promtu sint specimina: qua de re, praeter recentissimos, conferri uberius adhuc potest illa KISNERI Dissertatio de *tendinum laesionibus*, quae etiam in VALENTINI Chirurgia pag. 763. continetur (*f*), itemque GOELICKII Diss. de tendinum affectibus. Ut vero meam de his suturis sententiam breviter subjungam, eos errasse sentio, qui illas credere noluerunt, & pro fabulis habendas esse censuerunt; sed eas fieri sine noxa posse, exempla hoc & in capite seq.

(*a*) Primo in ejus Operat. Chirurg. Cap. de futur. tendinum, & deinde in *ejus Instrum. Chirurg. Tom.* 2. *pag.* 290.
(*b*) Lib. 2. cap. 5.
(*c*) *Vid. Chirurg. Observ.* 63.
(*d*) *Vid. Comment. ad Aphor. Chirurg. Hippocrat.*
(*e*) In Chirurg. Lib. 2. Cap. 47.
(*f*) MANGETUS in Biblioth. Med. Pract. Tom. IV. pag. 1102. eam rejecit, in notis ad BARBETTUM vero eam admisit; sed in Bibliotheca Chir. eam nec commendat nec rejicit, adeoque quid de ea sentiendum sit, ignorasse videtur.

seq. adducta probant. Interea tamen eas saepissime non esse necessarias existimo, si frusta dissecta ope situs partis, aptaeque ligaturae juncta servari possunt, & solum tunc necessarias esse puto, si ea frusta situ & ligatura conjuncta servari non possent.

CAPVT CLXXIII.

De pedum vitiis horundemque curationibus.

Qua ratione in pedibus *sanguinem per venas detrahere*, qua item ratione *pedes vitiatos amputare* conveniat, supra jam tum positum est, ubi de reliquis ejusmodi curationibus communibus in principio hujus Chirurgiae nostrae partis tractavimus. *Restat itaque, ut, quae pedibus velut propria sunt, vitia reliqua*, una cum praecipuis sanationis regulis exponamus & quidem

De sutura in quibusdam tendinibus pedum, ac speciatim in tendine Achillis & extensorum tibiae.

I.

UT in manibus, ita etiam in pedibus nonnulli tendines dissecti sui possunt ac solent, & cumprimis *tendo Achillis* dictus atque etiam *tendo extensorum tibiae*, mox supra vel infra patellam, sive genu. *Tendinem Achillis* quando *nominamus*, amplum valentissimumque tendinem illum, pedis extensorem, intelligimus, qui in parte tibiae posteriori, a suris ad usque calces sese extendit, & ab ACHILLE, fortissimo illo Graecorum heroe, qui ex ejus vulnere mortuus esse dicitur, nomen duxisse perhibetur. *Eo forte dissecto, pedem movendi facultatem naturalem homines mox amittunt*, atque, *nisi decenter is rursus glutinetur*, perpetuam pedis claudicationem sentiunt. Non sum equidem nescius, scribere GARENGEOTIUM (*a*), Chirurgum quendam Parisiensem, feliciter aliquando hominem, cui calcis os fractum fuerat, *tendine Achillis per scalpellum dissecto & absque sutura relicto, ossis denique fragmento ejecto, consanuisse*, nullumque postea pedis vitium sensisse: sed tantum tamen abest, ut ad imitandum proponere mihi atque aliis quam maxime insolens curationis hoc exemplum audeam, ut potius verear, ne qua forte in aliis hominibus frustra is curandi modus & forte cum periculo tentaretur. Imo, ut ne quid dissimulem, *non video rationem, quare Chirurgus ille in hoc casu, ubi nihil aliud mali, quam os calcis fractum*, saltem secundum GARENGEOTII relata, *aderat, tendinem Achillis resecuerit; neque constat ex hac ratione utrum suturam tendinis Achillis improbare, an prorsus rejicere voluerit.* Et quam ego vellem, GARENGEO-

Tendinis Achillis vulneratio qualiter comparata sit.

(*a*) Vid. ejus Operat. Chirurg. Tom. 2. pag. 221. Edit. I. & Edit. II. Tom. 3. pag. 267.

GEOTIUS, in quamplurimis aliis iisdemque saepe levioribus Artis Chirurgicae difficultatibus explicandis alias satis prolixus, hujus quoque casus atque curationis admirabilis, si verus est, *genuinas caussas exposuisset*, ut tanto melius intelligi potuisset. Ita quoque BORELLUS refert (*a*), *Chirurgum tendinem magnum* malleoli (videtur dicere voluisse *tendinem magnum calcanei*, adeoque tendinem Achillis intellexisse) *ulcere corruptum amputasse*, aegrum *tamen postea, glutinato vulnere, sine ullo incommodo ambulasse*, nato iterum tendine vel substantia analoga. Solent autem *varium discrimen tendinis Achillis vulnera habere. Namque ubi is aut punctus, aut perforatus, aut ex parte solum concisus est*, noxis gravissimis aegri exercentur; perinde scilicet, ac de reliquorum tendinum laesione simili supra jam tum, pag. 45. 80. & alibi proposuimus; imo forte adhuc majoribus malis, quia reliquis major & amplior est, afficiuntur. Atque haec ratio videtur, *quare veteres Medici tendinis Achillis*, utpote totius corporis maximi, *vulnera pro lethiferis*; vel *saltem valde periculosis*, communiter habuerint, praesertim cum ACHILLEM inde mortuum esse legerint vel audiverint. *Si plane dissectus aliquis tendo est, noxae plerumque*, ut modo indicatis locis *alias dixi, satis tolerabiles existunt*, vel plane cessant; sin *vero tantum punctus*, vel ex parte dissectus vel laesus est, & graves noxae superveniunt quae medicamentis haud cedunt, *in totum*, ut praecedenti capite jam diximus, *dissecandus est*, ita dolores & convulsiones mox cessant, Quocirca quoque simulatque id, *quod in* ACHILLIS *tendine laesum atque ex parte perruptum* est, *supervenientibus malis gravioribus, penitus conciditur*, confestim dolores una cum plerisque noxis reliquis sese remittunt; attamen per aptam deligationem vel suturam denuo, ut usus docuit, sine gravibus noxis aut symptomatibus conjungi rursus potest. *Quare autem tendines forte fortuna puncti, tam tristia saepe mala concitare soleant, puncturae vero quae acubus in eorum suturis fiunt, nihil mali utplurimum post se trahant, nondum adeo*, ut nonnulli sibi persuadent, *perspicuum est*, lubensque fateor, me rationem hujus rei nondum satis intelligere; licet usus ejus veritatem satis demonstraverit: eamque ob caussam etiam minime miror, quod PARAEUS (*b*) *hanc suturam, quamvis alias haud timidus fuerit Chirurgus*, aliique nobiles Chirurgi *instituere haud sint ausi*, atque VESLINGIUS, *cum & Achillis tendinis & extensoris tibiae sub patella suturas a Chirurgis institutas vidisset*, & quidem hanc ultimam in Africa, ab Afro quodam Chirurgo, *hominum horum audaciam detestatus fuerit; quamvis felix successus & vix notabile a peracta curatione detrimentum, timoris sui vanitatem, ut ipse fatetur, arguerent*, observat. XV. Interea tamen *dissectum tendinem* ACHILLIS *etiam sine sutura, ut aliorum tendinum vulnera*, quandoque *curari posse*, tam exempla in aliis tendinibus, quam BORELLI & GARENGEOTII modo *relatae observationes mihi persuadent*; si modo pes ita dispositus & extensus ligatur atque servatur, ut extrema dissecta se invicem semper, donec coiverint, attingant.

II.

(*a*) Observat. Cent. II. Obs. 2.
(*b*) Vid. ejus Lib. 9. Cap. 36.

II.

Si quis vero *suturam hic adhibere* velit, aut certas ob caussas necessaria judicetur, *modus parum aut nihil ab eo, quem ad suendos manus* tendines supra Cap. 172. §. 3, 4 & 5. commendavimus, differt (*vid. Tab.* XXXVI. *fig.* 7 & 10.); nisi fortassis in eo, *quod & acum paulo majorem ac robustiorem, eamque vel rectam* (*fig.* 8. *litt. A*), *& filum quoque fortius, quam in manuum tendinibus* (*litt. BB*), pro vinctura scilicet firmiori facienda, vel denique etiam *acum curvam, eamque planam*, sicuti fig. 6, sed paullo majorem ac robustiorem; vel talem, *qualis fig.* 9. *indicatur, planam quoque ac robustam, exigat.* Reliqua curationis negotia fere facienda sunt eadem, quae itidem supra ad manuum suturas proposuimus. *Primum exemplum suturae tendinis Achillis & extensorum tibiae*, quantum novi, litteris prodidit, *horumque ultimum in Africa* ut §. 1 dixi, vidit VESLINGIUS *a Chirurgis Afris institutum.* Deinde vero non solum COWPERUS Londini in Anglia, prout antea Capite praecedenti jam indicavimus, *eamque more* quasi *Nuchiano* per *adhibitam scilicet acum teretem geminam* (*vid. Tab.* XXXVI. *fig.* 10. *CD*); sed THIBAUTIUS quoque & COSTIUS, teste GARENGEOTIO, Parisiis feliciter identidem tendinis Achillis suturam & sanationem perfecerunt (*a*). *Tametsi, quibus artificiis Chirurgi hi usi fuerint, utrum una an duplici acu, recta an curva, has suturas perfecerint*, GARENGEOTIUS tam in priori quam posteriori Operat. suar. Chirurgic. *editione silentio praetermittat*, eamque solummodo suturam, quae fieri in tendinibus manus vulgo solet, ut jam supra monuimus, describat. VLHORNIVS, egregius nuper Chirurgus Amstelodamensis, in notis, quas addidit Chirurgiae meae Versioni Belgicae, quam 1741 ibidem evulgavit, p. 1123 se hanc operationem saepius feliciter perfecisse refert, sed modum quoque non perspicue descripsit; *peculiarem* tamen ejusmodi pedem *deligandi rationem* & delineavit & descripsit tab. XV fig. 9. *Quoniam igitur tam imperfecte hactenus a plerisque de sutura tendinis Achillis propositum est*, imo *a nonnullis vel recentissimis prorsus adhuc praetermissa*, mihi tamen res haud parvi momenti videtur, haud *alienum esse judicavi paullo plenius ipsam describere*, & *quidem potissimum ex notabili* COWPERI exemplo, *cum nusquam aliud tam plene descriptum invenerim;* ubi tamen simul nonnulla, dum varia adhuc in eo vel *manca* vel *obscura* sunt, haud *inutilia circa hoc negotium monebo*, supplebo aut illustrabo.

Sutura tendinis Achillis quomodo fiat.

III.

In COWPERI casu *tendo Achillis tibiae sinistrae* in viro triginta annos nato, *tres quasi digitos supra os calcis*, omnino praecisus erat, atque pars ejus superior ab inferiori *ad duos minimum*, ut ait, *pollices sursum retracta distabat.* vid. fig. 10. AB. *Adminiculis ad suturam hanc necessariis praeparatis*, COWPERUS prae omnibus *tegumenta*, a, b, quae *tendinis utramque* partem A, B *tegebant*, *incidit*, ut ad has accedere easque suturarum ope jungere rursus potuerit (*b*). Hoc facto, *primam acum* C, (quae hic sicut & altera D, recta

Speciali Cowperi exemplo illustratur.

(*a*) In Libro & loco modo citato, edit. prima: in altera vero editione nomen THIBAUTII, ubi eandem rem iterum descripsit, rursus omisit & sibi factum adscribere videtur.

(*b*) Nonnuli *recentiores ob varia* incommoda, quae inde pertimescunt, hoc prohibent, & cumprimis etiam GARENGEOTIUS Verum nihil damni inde ortum esse felix curatio, fine ullis

ta (*a*) & parva delineatur) *filum sericum ceratum trahens*, transmittebat per tendinem superiorem A, dimidii pollicis spatio a loco dissecto (*b*), a parte externa ad internam (*c*). Alteram acum, cum simili filo serico D, eadem, ut scribit, ratione *per tendinis partem superiorem*, *sed paullo infra priorem*, transfigebat. *Postea utraque acu etiam inferiorem tendinem B perforabat. Pes postea extendebatur*, & tendinis dissecti *extrema sibi invicem ope filorum constrictorum jungebantur*, quae ita postea firmabantur, ut conjuncta servarentur, quamdiu pes in hoc situ continebatur, & quatuor filorum extrema resecabantur (*d*). *Vulneri linamenta balsamo terebinthinae imbuta imponebantur*, postea splenium, & denique fascia applicabatur. Posthaec ut pes aeger rite extensus & extrema dissecta accurate juncta servarentur, *ex charta crassissima* & dura *speciem arcus efformabat*, quem anteriori pedis & tibiae parti ita imponebat, ut pes nulla ratione flecti potuerit, sed extensus & immobilis contineretur, atque rupturam filorum sive suturarum impediret. *Dum acubus partem tendinis superiorem perforabat*, *insignes*, *ut refert*, *aeger dolores percipiebat*; sed nullos cum inferiorem sueret. Deinde aegro *e brachio uncias sanguinis* XIV, ob varia avertenda mala, *extraxit*, eumque lectulo imposuit. Vesperi pro *quiete concilianda sirupi de meconio* ℥j. aegro dedit. Altero die vulneratus bene se habebat, *satis bene dormiverat*, & non nisi de lancinationibus quibusdam in sura pedis laesi, quas noctu, dum forte evigilaret, senserat, conquestus erat. Tertio die vulnus eadem, ut primo die, ratione deligabat, nisi quod *fomentum adhuc ex herb. absynthii*, *salviae*, *rorismarini & foliis lauri adjunxerit*. Quarto die vulnus a seroso humore, quem *synoviam* appellare solent, valde humidum deprehendebat. *Die sexto pus paullo erat crassius*, atque octavo adhuc crassius, sed *synovia* disparebat. *Hoc tempore duo tendinis secti extrema nihil quicquam a se invicem recesserant* (*e*), & inter ea *substantia quaedam alba apparebat*, *cui* loco balsami terebinth. *tincturam myrrhae imponebat*. Paulo post haec *alba sub-*

ullis gravibus symptomatibus, *felixque eventus in hoc casu*, *ut alios* de manus *tendinibus nunc taceam*, evincere videntur. Imo si tantum a *se invicem* tendines *recesserunt*, quantum hic fuit, vix sine tegumentorum incisione rite sui aut conjungi poterunt.

(*a*) GARENGEOTIUS *acus curvas*, easque *valde magnas pro hac sutura desiderat*; sed patet ex hoc exemplo *rectis etiam iisque non adeo magnis*, quam optime hanc operationem quoque perfici posse; licet forte curvae saepius magis idoneae esse queant.

(*b*) *Acutenaculi*, quod GARENGEOTIUS in tendinum suturis valde necessarium esse judicat, nullam COWPERUS hic facit *mentionem*; adeoque verisimile est, *ipsum eo quoque hoc in aegro haud usum esse*, & tamen operationem & curationem feliciter perfecit.

(*c*) Hoc quidem verbis non refert, sed figura hoc ostendere videtur: licet haec ipsa figura non satis, quo in loco acus C tam superiorem quam inferiorem tendinis partem vel intraverit vel exiverit, ostendat.

(*d*) Qua ratione haec fila constricta fuerint, & utrum C cum D, aut C cum C, & D cum D, an alia forte ratione conjunxerit COWPERUS, neque ex figura neque ex relatione ejus constat. Mihi videtur C cum C, & D cum D conjuncta esse, *eaque etiam sine spleniolorum interventu*, adeoque alia prorsus ratione, quam alii plerique hodie solent: qua de re vero mox uberius infra.

(*e*) Lubet hic errorem insignem annotare, quem in versione Interpres Lipsiensis in Act. Erudit. Lipf. An. 1700. pag. 25 hic commisit. Verba Anglica ita se habent; Abouthis time the two endes of the tendon were *not a little dilated*, ubi vocabula haec vertit, hoc tempore duo tendinis extrema *non parum* dilatabantur: id quod contrarium indicat, nempe quod non parum, hoc est, multum a se invicem recesserint; cum vocabula, *not a little dilated*, indi-

substantia recedebat, atque duo haec extrema carnea substantia fungosa contegebantur. Tunc ficciori modo vulnus deligabat, & modo linamenta arida, modo *pulverem terebinthinae* coctae sive colophonii vulneri imponebat. Decimo die *alterum suturae filum laxum inveniebat, quod dissecabat & extrahebat*: post biduum, vel *triduum, alterum filum quoque laxum erat*, tunc & hoc resecavit & extraxit (*a*) pede *semper ope arcus illius ex charta crassissima parati, probe extenso servato* (*b*). Saepius *ad carnem spongiosam sive luxuriantem tollendam* aut imminuendam *rodentibus* medicamentis ipsi opus erat (*c*), *& antequam triginta dies praeterierant prodeambulare quidem, sed adhuc quasi claudicans coepit.* Postea sensim ac pedetentim commodius atque sine molestia ambulavit, & tandem *circa finem secundi mensis* usum perfectum pedis sui recuperavit. PARAEUS contra *exemplum refert tendinis Achillis ense resecti & sutura non conjuncti*, cujus vulnus non solum diuturnae & difficilis erat curationis, sed etiam, cicatrice tandem obducta, cum *primum aeger e lecto resurgens incedere conaretur, recrudescebat, iterumque dehiscebat* (*d*).

I V.

Alius modus.

Suturae tendinis Achillis & extensorum tibiae, quas VESLINGIUS se *vidisse scribit*, qua ratione institutae sint, haud commemorat; sed ait tantum, *vidi in parentis mei amanuense tendinem a gasterocnemiis & soleo musculis conflatum* (qui est ille tendo, qui Achillis vulgo dicitur), *paullo supra calcis os dissectum*, suturis aliquot *a Chirurgis conjunctum. In Arabe item, cui acinace tendo, a tibiae extensoribus constitutus, transversim sub patella genu vulneratus similem in modum a Tunetario Chirurgo adducebatur* (*e*). Ex qua relatione tantum intelligi potest, *has suturas non unica sutura, sed aliquot factas esse;* neque etiam de deligandi ac glutinandi ratione vel quicquam refert; adeoque VESLINGIUS valde imperfecte & obiter quasi de hac re proposuit. *Alius vero modus tendinem Achillis suendi est*, quem KISNERUS, Medicus quondam Francofurtensis

dicare volunt, tendinis extrema eo tempore, die nimirum sexto, tam bene adhuc juncta fuisse, ut *nihil quicquam, not a little*, a se invicem recesserint; si enim multum a se invicem recessissent, tam promte glutinari non potuissent.

(*a*) Ex hac re patere mihi videtur extrema fili C C atque extrema fili D D inter se nodo conjuncta fuisse, ut supra indicavi, sic ut C cum C, & D cum D juncta fuerint. Ita enim fieri potuit, ut alterum filum prius laxum, sive hoc filum C aut D fuerit, resecari & extrahi potuerit, altero adhuc firmiter haerente. Nam si contraria vel alia ratione nodo conjuncta fuissent haec duo fila, altero resecto, etiam alterum simul solutum fuisset. *Neque etiam frustulis corii, suberis, aut spleniolorum ex linteo vel serico cerato*, quibus alii uti praecipiunt, quantum ex relatione ejus perspici potest, *usus est*; hinc COWPERUS *quam maxime ab omnibus aliis in modo suendi tendines differt*, atque simul ex ea disci potest, quomodo in curatione consutorum tendinum *filisque rursus inde extrahendis* sit procedendum; id quod a plerisque Scriptoribus in his curationibus quoque praetermissum est.

(*b*) Ita & de hoc arcu alii Autores nihil habent; quae tamen revera hic utilissima est & fuit, pro pede semper extenso servando, quod alias tam facile non obtinebitur. VLHORNIUM tamen peculiarem; ab hac vero diversam deligandi rationem Lib. & loco fol. praeced. indicatam, descripsit.

(*c*) Neque de his aliquid apud alios in hac cura occurrit.

(*d*) Vid. ejus Lib. 9. Cap. 36.

(*e*) Observat. & Epist. Anatom. XV.

ſis ad Moenum, amicus meus, dum viveret, ſuaviſſimus, in Diſſertatione de tendinum laeſionibus, ſupra jam laudata, delineavit, & quem ex eo Tab. XXXVI. fig. 7. repraeſentavi: *qui adeo perſpicue in figura hac exhibetur*, ut nulla *explicatione ii indigere* mihi *videantur*, qui Caput praecedens legerunt. Verum quia hic partem *tendinis diſſecti inferiorem* D E *primum acu perforavit*, *& poſtea demum ſuperiorem*, plerique vero Scriptores, ut *primum ſuperior ac deinceps inferior acu transfodiatur*, *praecipiunt*, noduſque *ſolubilis*, *interjecto prius corio*, & ſplenio *in inferiori parte* (qui hic in ſuperiori eſt) fiat, imo & Cowperus in parte ſuperiori, nimirum in parte A fig. 10, ſuturam ſuam modo relatam incepit, *melius quoque eſſe puto a ſuperiori auſpicari*; quamvis haud negaverim, *rem quoque* ea ratione, quae hac in Kisneri figura propoſita eſt, *expediri commode poſſe.*

V.

Suturae tendinis extenſorum tibiae.

Quando *ſutura in tendine extenſorum tibiae inſtituenda eſſet*, de cujus faciendi ratone Veslingius, licet *primus forte ſit*, *qui eam factam eſſe teſtatus ſit*, *quoque tacet*, *eodem quidem modo eam fieri poſſe concipio*, ut in praecedentibus dictum eſt; nullumque deprehendo, qui ſpeciatim, quomodo hic ſuendus ſit, deſcripſerit. Interea tamen, *quia hic tendo tendine Achillis adhuc amplior eſt*, praeſertim ſupra patellam, *adeoque unica in quavis tendinis parte punctione non ſatis bene conjungi rurſus poſſe videtur*, extenſa prius probe tibia, *duplici acu duplicique punctura*, ad modum Nuckii, qui fig. 4 hujus tabulae litt. E & F, vel Cowperi, quae fig. 10. indicatur, eum rectius conjungi poſſe exiſtimo. Vulneri eadem poſtea ratione proſpicitur, ut in tendinibus manuum vel Achillis modo praecepimus; *ſed popliti poſtea ferula vel ex ligno vel ex charta craſſiſſima & dura ſupponenda & ope faſciae ita*, ut in patellae fractura fieri ſolet, *alliganda eſt*, *ut genu nullo modo flecti*, ſed in *exactiſſima quiete* ſive extenſione conſervari queat (*a*). Sed ſi *infra patellam* diviſus, & ſic a muſculis ſurſum trahi nequit, haec pedis poſitura probe obſervetur, & pes diu in quieta extenſione conſervetur, ac ceteroquin vulnus idonea ratione tractetur, *non dubito quin etiam ſine ſutura hic tendo rurſus coaleſcat*: atque hoc cumprimis propterea quia ſuperior diſſecta pars, ob nexum patellae cum tibia, tantum facile ſurſum trahi nequeat, quantum tendo Achillis liber a ſurae muſculis; adeoque fines eorum facilius ad ſe invicem adducuntur & ope aptae vincturae conjunctae atque adunatae continentur, praeſertim ſi pes ſimul in lectulum ſtramineum collocetur. Tab. XXXVIII. fig. 20.

VI.

De ſutura ligamentorum.

Corollarii loco hic adjungi haud alienum eſſe cenſeo *ſuturam ligamentorum*, utpote *quae quoque haud adeo facile*, *ſi diſſecta ſunt*, *glutinantur*, *aut coaleſcunt*. Quoniam vero ſimilem fere cum tendinibus habent ſubſtantiam, *eadem quoque ratione illa ſui poſſe ac tendines*, haud abſonum, ſed *nonnullis valde veriſimile*

(*a*) Idem etiam ſentit Vlhornius l. c.

mile videtur (*a*), *illudque etiam*, ubi *opus esset*, *suaderem*, *licet qui hoc fecerint*, *non invenerim*. In ligamentorum vero sutura idem etiam suendi *modus posset adhiberi*, *qui acubus binis*, iisque curvis, ut Tab. XXXVI. fig. 6. *eidem filo injectis*, *in gastroraphia perficitur*, *quemque etiam modum in tendinibus suendis prae ceteris commendat* GARENGEOTIUS (*b*), ita ut ligamenti vel tendinis dissecti partes singulae a parte interna ad externam acubus perforentur, & *deinde fila invicem nodis*, quantum *satis est*, *constringantur*. Curatio deinde a praecedentibus haud differret.

CAPVT CLXXIV.

De Varicibus.

I.

Varices quid sint.

V*Aricum* nomine in Scholis Medicorum ea potissimum *venarum tubercula inaequalia*, *nodosa & nigricantia significantur* (*c*), quae quavis in parte corporis, *frequentissime tamen in pedibus circa malleolos*, interdum tamen altius etiam circa crura, femora aliaque loca, *ut in scroto*, imo & *in capite* & *ventre*, ut CELSUS jam notavit (*d*), nasci consueverunt. *Frequentissime quidem gravidae*, sed identidem tamen quicunque alii homines, si praesertim nimis & copiosus & *inspissatus sanguis est*, itemque quibus hypochondria dolent, aut hepar obstructum est, vel scirrho laborat, hujusmodi noxas sentiunt. *Quo magis autem varices increscunt*, *hoc majores quoque dolores & molestias*, ob vehementiorem tunicarum diductionem utplurimum concitant, imo & *quandoque rumpuntur atque copiosum sanguinem* effundunt; *vel etiam in ulcera mali moris*, ut ipse aliquando vidi, abeunt. Qui paulo *minores sunt*, *fere semper quoque parum molestae esse consueverunt*, adeoque etiam ab aegris plerumque negliguntur, neque Medici cura magnopere indigent.

II.

Quomodo curandi.

Interim, ut ne forte malum exiguum sensim & cum maximo aegri detrimento ingravescat, sane haud abs re fuerit, quamprimum *sanguinem per venas detrahere*, & conveniens *victus regimen praescribere*, eoque facto, *fasciam* aliquam repellentem sive, ut vulgo dicunt, *expulsivam*, quam exactissime circum pedes afflictos deligare, (vid. Tab. III. fig. 1. F) eandemque, si paululum ea laxata esse advertitur, denuo, quantum satis est, adstringere, neque prius eam removere aut abjicere, quam noxae gravioris periculum fuerit sublatum. Veteres, ut ex CELSO patet, *eos mox vel adusserunt*, *vel exci-*

(*a*) Ut KISNERO in Dissert. laudata, §. 30. & VALENTINO in Chirug. pag. 821. qui simul ad *Fabricium ab Aquapendente* provocant.
(*b*) In Operat. Chirurg. Tom. III. Edit. II. pag 278.
(*c*) Nam CELSUS ait, Lib. V. Cap. 26. circa initium; *cum vena intumescit in varicem convertitur*.
(*d*) Lib. VII. Cap. 31.

exciderunt; verum *nos hodie blandius procedimus, & si jam tum paullo magis varices increverunt*, *fasciam* modo propositam, ad constringendas roborandasque venas, justo amplius dilatatas, *vino rubro calido*, vel & cum medicamentis adstringentibus decocto, vel cum spiritu vini forti, vel denique *aceto cum alumine decocto*, madefacere, quin & *laminam quandam plumbeam* super aegra parte maxime ampliata simul deligare solemus. Quanquam, DIONISIO teste, ad cohibendos varices, nihil omnino felicius proficit, quam *tibialia e canum aliisve idoneis pellibus confecta*, atque sic comparata, ut ope funiculi constricta, quantum aeger commode ferre potest, quam exactissime *crura die nocteque comprehendant*. Figura eorum, a DIONISIO praescripta, qualis sit, *tabula* nostra XXXVI. *fig.* 11. demonstrat. *Fieri haec etiam commodissime*, ut ipse vidi, *possunt ex panno lineo, gryseo, eoque satis robusto*, ad eandem normam. HARRISII judicio, *valentissimum adversus varices remedium est tinctura myrrhae;* siquidem frequenter id, quod afflictum est, *eadem inungatur, emplastroque diasulphuris* RULANDI *contegatur* (*a*). Si deinde vel fascia, *vel tibialia ejusmodi superinjiciuntur*, tanto melior effectus est sperandus.

III.

Curatio quae ferro fit.

Ubi vero ita vehementer jam tum varices intumuerunt, ut, quemadmodum evenire interdum solet, *ad rupturam eae spectent*, ita ut *periculosa sanguinis profusio sit metuenda*, vel & alias graviter aegrum hominem discrucient, *a ferro tandem petere sanitatis praesidia convenit.* Igitur ea venarum tubera, quae & inprimis tument, aut graves dolores concitant, *per admotum phlebotomum* sive *scalpellum secundum longitudinem* inciduntur, crassoque sanguine ad octo, vel decem, vel & duodecim uncias, pro vario aegri habitu, emisso, *linamentis carptis, bolum Armenam atque acetum comprehendentibus*, itemque *lamellis plumbeis*, gnaviter plaga contegitur, fascia decenter superinjecta. Namque his rite factis, ex sententia utplurimum venae, perinde propemodum, ac fieri post sectiones venarum solet, *rursus coalescunt*. Itaque valentes hic a cicatricibus suis fiunt, ut denuo infestari hoc loco a varicibus haud facile soleant. *Veteres equidem Chirurgi, ut supra jam dixi, varices vel mox adurebant, vel scalpello excidebant* (*b*). *Excidendi ratio eorum haec erat.* Primo *cutis super venam distentam incidebatur, deinde vena vitiata* volsella vel *hamulo excipiebatur*, scalpelloque undique a corpore diducta solvebatur ac rescindebatur; & denique emplastro vulnus glutinabatur. At enim vero GOUEIUS (*c*) *promtissimam eandemque tutissimam varices curandi rationem in eo positam existimat esse, ut filum duplex & ceratum in acum aliquam curvam conjectum, subter imam venae distentae partem transmittatur, eodemque in nodum constricto, firmiter vena vinciatur*; mox autem *per admotum phlebotomum vena tumente incisa, sufficiens sanguinis inspissati portio emittatur*, denique vulnere per unguentum digerens gnaviter inuncto, conquiescere aegrotus *lectulo impositus jubeatur, donec vulnus* maxima ex parte *rursus glutinatum sit. Si veteres varices adusserunt*, cutem super incidebant,

(*a*) Vid. *Dissert. ejus Chirurg.* VIII.
(*b*) Vid. CELSUS *Lib.* VII. *cap.* 31.
(*c*) Vid. ejus *Chirurgia vera* (Chirurgie véritable) pag. 236.

bant, & patefacta vena, tum *tenui & retuso ferramento candente modice premebatur*, vitatis plagae oris, ne adurantur, quas hamulis reducebant (*a*), superimpositis postea medicamentis, quibus adusta sanantur. Quanquam HARRISIUS *temeraria, quin imo crudelia hic esse perfodiendi, excidendi atque adurendi studia omnia existimat;* id quod tamen non semper verum. Nam molestiae atque cruciatus interdum adeo vehementes sunt, & quandoque nocturno tempore, sicut notabile exemplum novi, *cum mortis periculo rumpuntur, ut omnino valentiora remedia*, scalpellum scilicet aut acum *requirant.*

IV.

Sed quoquo tandem modo varices sanati sint, sane ut ne denuo ab iisdem noxis homines infestentur, quam maxime necessaria observatio videtur, *ut, & nimis multis & crassis cibis evitatis, tenuiores potiones, quales nimirum sunt potus aquae* vel *ptisanae, itemque* quae ex herba *theae, baccis coffe* aliisve idoneis vegetabilibus fiunt, adhibeantur, *corpus frequentissime exerceatur, pedes quotidie probe fricentur,* tandemque *quotannis minimum bis, vere* scilicet atque *autumno, sanguis per venas detrahatur.* Id quod & iis observandum est, qui in principio mali aut in malo adhuc leviori, *majora incommoda adeoque & ferrum & ignem evitare volunt. Varicem cum ulceribus combinatum* quotannis MUYSIUS semel aperuit, una libra sanguinis educta, quo ulcerum eruptio impedita fuit. Vid. ejus Chirurg. Rational. Dec. I. Obs. 6. *Varices quomodo praecaveantur.*

CAPVT CLXXV.

Quomodo excidere unguem pollici pedis praeter naturam infixum conveniat.

I.

Accidere quam saepissime solet, un unguis in pollice pedis justo altius in uno alterove latere praeter naturam in subjectam carnem sese infigat, *itaque graves partis illius dolores cum inflammatione concitet*, ut mirificam deambulandi difficultatem homines sentiant. Quandoquidem autem *fere semper in calceamentorum angustia sita esse calamitatis hujus prima caussa solet*, quivis fere per se intelligit, quam commodissime ipsam praecaveri, si non nisi justam amplitudinem habentibus calceamentis pedes induantur. *Si jam tum in carne defixus unguis est*, absque *adhibita curatione chirurgica vix ac ne vix quidem sanescere pollex iste potest.* Interea tamen *ante scalpellum blandior curandi ratio tentanda*, quam haud *raro sequenti modo optime* obtinui. Primo *pes aeger in pediluvium sive aquam modice calidam*, per dimidiam quasi horam, reponendus, donec unguis paulatim mollescat; deinde *vel scalpello vel frusto vitri eum radere sensim oportet*, ut adhuc *magis mollescat: postea digito vel specillo idoneo blande elevandus*, & *linamenti carpti aliquid inter* un- *Quid hoc malum & quomodo curandum.*

(*a*) CELSUS loco citato.

unguem & carnem dolentem, *ope specilli tenuis vel dentiscalpii*, subjiciendum, atque spiritu vini calido deligandum, idque altero die, si dolores non remiserunt, repetendum; sic dolores plerumque leniuntur, imo saepius omnino brevi tempore auferuntur.

II.

Alter modus per scalpellum. Si vero haec parum sunt, *ad ferrum veniendum atque modus operandi potest esse hujusmodi.* Primo pes, ob rationem jam indicatam, *in aqua calida aliquamdiu deponitur.* Eo facto, super *sella is* ponitur, firmiterque a ministro quodam continetur. Tum *forfice quadam valida* atque *cumprimis aliqua ad id propria*, qualis vid. *Tab.* XXXVI. *fig.* 12 & 13. subter oram unguis defixam provide depressa, quicquid in carne anteriori p. n. defixum haerescit, rescinditur, *adhibitaque volsella*, nisi sponte jam prolapsum sit, *protrahitur. Quantumvis autem vehementibus doloribus homines sub isthoc opere* utplurimum discrucientur, confestim tamen, absoluto eo, melius sese habere iidem incipiunt. Postea in *deligatione linamenta carpta vel splenia*; *oxycrato*, *aut vini spiritu calido*, *vel & aqua calcis humectata*, super partem aegram imponuntur; fereque bis aut ter quotidie, pro mitiganda inflammatione ac dolore, denuo calide humectantur, donec inflammatio & dolores sublati sint. *Interim aeger quiescere per aliquot dies continuos debet*, ne qua forte gravior inflammatio superveniat; vel & ubi jam tum inflammatio quaedam inciderit, paulatim ipsa rursus una cum doloribus his ipsis temperetur. Saepius in hac curatione *caro quaedam aliena increscit*, ad quam auferendam vel exedendam *valentissimum esse alumen ustum consuevit.*

III.

Praeservatio. Ne qua autem facile, prout fieri communiter solet, idem unguis increscens denuo *in carnem infigatur*, *pristinamque molestiam & curationem sustinere quis cogatur*, longe optimum esse, non DIONISIO tantum auctore, sed ipsa quoque experientia magistra, ego didici, si & *calceamenta satis commoda adhibeantur*, *& ungues semel curati mensibus singulis per adhibitam lamellam quandam vitream vel scalpellum quoddam acutum*, diligenter atque ad tenuitatem maximam abradantur; quo fit, ut mollis unguis a calceis in carnem denuo compelli nequeat.

CAPUT CLXXVI.

Quomodo clavos pedum tractare conveniat.

I.

Clavi quid, ejusque caussae. FRequenter admodum in extremis pedibus, & cumprimis super horum digitis, vel & *inter eosdem tubercula quaedam praeter naturam*, *dura*, verrucisque planis haud absimilia, pronasci, quae Latinis *clavi pedum* a qualicunque figura sua vel etiam a dolore, quasi clavus infixus esset, nuncupantur, com-

communis experientia loquitur (*a*). *Cauſſam* mali praecipuam *a juſto anguſtioribus quoque calceamentis*, ſicut *praecedentis mali*, *Medici recte repetunt.* Quo enim anguſtioribus calceis homines utuntur, hoc magis quoque opportuni eſſe huic malo, hoc item vehementioribus exerceri cruciatibus iidem ſolent; ſi praeſertim aeſtus eſt; ſi item diu pedibus inſiſtendi vel & ambulandi neceſſitas aliqua incidit. *Quanquam autem varia proponi a variis medicamenta, & emollientia & rodentia*, clavis hiſce *extirpandis accommodata*, ſolent; optima tamen eo potiſſimum ſpectant, ut, quicquid indecenter induratum eſt, *prius emolliatur* (*b*).

II.

Inprimis autem ad emolliendum proficiunt, *pediluvia*, frequenter & diu adhibita, *poſt quae ſuperior eaque durior pars ſcalpello provide abraditur*; ita saepe omne poſtea incommodum ceſſat. Quodſi vero hoc non fieret, deinde *emplaſtrum ex cera viridi*, *vel ex gummi ammoniaco*, vel emplaſtrum *de mucilaginibus*, vel & *de ſapone raſo*, vel denique *folium ſedi majoris*, poſt *detractam cuticulam externam*, ſuper partem induratam impoſita, inque dies ſingulos, donec malum cedat, innovata ſuperimponi poteſt. His diligenter aliquandiu factis, facili negotio, vel per admotos digitorum ungues decerpere, vel per adhibitum ſcalpellum reſcindere, vel potius caute abradere clavos licebit (*c*); ſed maxima tamen cum moderatione atque prudentia hoc faciendum, ne *qua forte ſcalpello* ſuper digitis pedum *applicato muſculi extenſoris tendo graviter attingatur*, quo laeſo homines aegri ſaepius vehementiſſimis doloribus, inflammatione, gangraena aut convulſionibus mirifice diſtorquentur, atque, prout factum identidem eſt, in praeſentiſſimum vitae periculum conjiciuntur (*d*). Tametſi autem ab adhibita hac raſura ſeu desquamatione modo praeſcripta *utplurimum haud omnino extirpari*, ſed poſt aliquod tempus plerumque renaſci pedum clavi ſolent; tamen quandoque hoc ipſo tolluntur, vel ſaltem haud exiguum moleſtiae ac doloris lenimentum homines ſentiunt, praeſertim ſi *ſimul & commodiores calcei pedibus adaptantur*, & jamjam propoſita curatio menſibus circiter ſingulis, vel quoties dolores in his *locis id exigant*, *iteratur.* Denique ſi medicamentum aliquod ex iis, quae jamjam praeſcripta ſunt, poſt *ſingulas viginti quatuor horas*, ſed demtis tamen antea ſemper *radendo ſquamulis extremis*, recens ſuperimponitur, *clavi vel penitus ſenſim emoriuntur*, *vel tardius ſaltem* ac rarius *denuo renaſcuntur*, atque facile ita tolerantur.

Quomodo curandi.

C A-

(*a*) Videri de his poteſt CELSUS *Lib.* V. *cap.* 28. *n.* 14.
(*b*) Nonnulli *rodentia*, ut oleum vitrioli, aquam fortem vel arſenicum, clavis his, teſte HILDANO *Cent.* VI. *obſ.* 100. applicant; ſed quandoque haud ſine mortis periculo.
(*c*) Sicut HILDANUS docuit, loc. cit.
(*d*) HILDANUS *loco citato* aliique plures ejusmodi funeſta exempla notarunt.

CAPUT CLXXVII.

De cura infantum, quibus indecenter incurvati pedes sunt, & cumprimis de VARIS *&* VALGIS.

I.

Quid hoc malum.

IN quibusdam infantibus vel *ab utero materno*, vel & postea demum paulatim indecenter curvi pedes fiunt, *si justo maturius stare atque inambulare* iidem a parentibus aut nutricibus coguntur, aut alias imprudenter ab iis tractantur. In aliquibus *ipsae tibiae curvae sunt, in aliis genua distorta; in aliis pedes in articulo tibiae cum tarso*, iique vel introrsum, qui VARI, vel extrorsum versus detorti existunt, qui VALGI appellantur (*a*).

II.

Curatio varia.

Calamitatis hujus *pro sedis & mali diversitate curatio varie solet institui.* 1) Certissima eademque mitissima praeservandi ratio in eo posita est, ut infantes teneriores vel alias & *speciatim ob rhachitidem huic vitio opportuni*, a justo maturiori & frequentiori statione atque ingressione solerter detineantur; contra vero vel decumbant, vel sedeant, vel gestentur, aut curru saepius infantili vehantur, donec ossa paulatim cum increscente aetate roborentur & confirmentur. 2) *Si jam tum vitium illud increvit*, vel etiam ex utero materno est, necessarium utique erit, praemisso, si opus, emollientium usu, (de quo HILDANUS egregie egit) certis *machinamentis* & cumprimis *idoneis ocreis*, quales PARAEUS delineavit (*b*), (vid. Tab. XXXVI. fig. 14. 15.) *e corio firmiori, ligno, ferrive tenuioris laminis*, ad magnitudinem *pedum vitiatorum paratis*, quam exactissime *pedes incurvos, cumprimis varos & valgos, comprehendere itaque disponere*, ut, dum ipsi naturaliter increscunt, sensim sensimque figuram decentem recipiant, *eaeque dies noctesque circa pedes gerendae.* 3) Quandoquidem autem haud *raro incommodi aliquid sentiri ab ocreis*, praesertim non satis apte fabricatis, solet, nihil abs re fecisse Chirurgi videntur, dum alias adhuc proprias machinas aliquas excogitarunt, *vid. Tab.*XXXVI. *fig.* 16.) cujus binae partes A A e corio duriore laminave chartae crassioris, aut etiam ferri aut aeris tenuioribus laminis sic adornatae atque ope alutae B B ita adunatae sunt, ut altera interiori, altera exteriori tibiae atque pedis parti, sicut ex fig. 17. videre est, decenter applicari, atque per injectos funiculos C, C, aut lora ita circa pedes firmari valeant, ut noctu non minus quam interdiu per longum tempus circum crura haerescant, paulatimque tibias ac pedes incurvos in naturalem figuram aut posituram suam redigant. Ita etiam si non tam in

(*a*) Exempla descripta atque delineata, una cum curandi artificiis egregie dedit HILDAN. *Cent.* VI. *obs.* 89 & 90.

(*b*) In Oper. Chirurg. Lib. XX. Cap. XI.

in tibiis, quam potius juxta malleolos, seu in tibiae cum pede commissura vitium est, *dum minus naturaliter* vel *intorti* vel *distorti pedes sunt*, longe quoque optimum est, has HILDANI machinas *fig.* 16 & 17. designatas circum pedes injicere, sed in iis tamen, in quibus membrum ob rigiditatem, difficulter in rectum sensum intorquetur, ante semper, quo commodius emolliri atque in decentem posituram flecti aut cogi ligamenta queant, saepe *& per aliquot dies fomenta, linimenta ac pediluvia emollientia prius adhibere*, donec rite in figuram naturalem inflecti queant.

III.

Interim, ut, *quae mea de cruribus sive tibiis incurvatis sit sententia*, libere atque aperte dicam, *si nonnisi mediocriter vitiatae sunt, salutarius saepe esse deprehendi*, absque *constrictione pedum per ocreas & machinas*, praesertim rudiores, *infantes relinquere*, quam per adhibitas eas graviter illos afficere & quandoque nimis arcta constrictione magis adhuc laedere, pedumque incrementum impedire. Igitur id sibi datum, mea quidem sententia, Medici existiment, *ut, nisi magna necessitas idem facere postulet, haud facile ocreas ob tibias incurvatas infantibus injiciendas proponant.* Siquidem haud insolitum est, sed saepius vidi, tibias *mediocriter*, imo quandoque *valde curvas* paulatim per se, dum infantes adolescunt, & pedibus non multum ac praemature insistunt, *sed potius gestantur, curruque infantili cubantes* saepe vehuntur, *naturalem figuram per se recipere.* Ceterum conferri hanc in rem merentur egregiae his de vitiis consignatae & supra jam laudatae observationes HILDANI, ubi pro malorum diversitate plures adhuc ejusmodi machinae repraesentantur; itemque SOLINGIUS Oper. Chirurg. edit. Amstelod. An. 1698. Tab. 12. pag. 270. ut & CLERICUS (LE CLERC) *in Chirurgia, Parisiis an.* 1720. *recusa, pag.* 370. siquidem hic ea machina, quam ad pedes ejusmodi in posituram ac figuram naturalem redigendos ARNALDUS (Mr. *Arnaud*) excogitavit, multum commendatur, sed, quod dolendum, non delineatur. *Cautela.*

Explicatio Tabulae trigesimae sextae.

Fig. 1. demonstrat, qua ratione MEEKRENIO auctore, per ictum pugni curari in dorso *manus ganglium* A quandoque possit.

Fig. 2 AA, ostendit *acum parvam, tenuem & rectam*, sed cuspide plano instructam, pro futura tendinum in manu; BB, filum tenue, satis tamen robustum & duplex; C, nodum crassum in fine, ubi utraque ejus capita constricta sunt; D, corii frustulum quadratum & in medio acu perforatum, per quod & acus haec & filum ad nodum usque C trajectum est.

Fig. 3. A & B duo ejusmodi *corii frustula* seorsim exhibent in medio perforata, pro sutura, uti in fig. 7. EF ostenditur, facienda.

Fig. 4. *Tres adhuc alios modos indicat, quibus dissectorum tendinum sutura fieri possit.*

possit. a a a a loca demonstrant, ubi tendines extensores digitorum in dorso manus dissecti sunt; A, quomodo fili duplicis nodus in frustulo corii quadrato in superioris tendinis parte firmatus sit; B, qua ratione filum duplex in altera eaque inferiori tendinis parte, super spleniolo tereti, sine frustulo corii interjecto, nodo solubili constrictum est; C, quo pacto similis fili duplicis nodus, interjecto spleniolo tereti, in altera tendinis secti parte, sine corio firmatur, & in altera sive inferiori parte D, simili ut in praecedenti ratione, super spleniolo tereti constringitur; E demonstrat modum *Nuckianum* suendi tendines, ubi tendo supremus duobus locis b b duabus tenuibus acubus perforatus, & filo trajectus est, interjecto ansae fili vel frustulo corii, vel spleniolo tereti E, deinde eadem ratione opposita tendinis pars iisdem acubus & filo, sed ab interiore ad exteriorem perforatur, atque capita super spleniolo vel corio ligantur.

Fig. 5. *ferulae figuram* vel ex ligno tenui vel ex charta crassissima proponit, quae in sutura tendinum dorsi manus; carpo & volae manus alligatur, ad manum probe extensam servandam.

Fig. 6. designat *acum parvam curvam* ex GARENGEOTII Lib. de Instrument. Chir. Tom. I. pag. 206. pro sutura tendinum perficienda: quam recentiores varii huic negotio aptiorem recta esse existimant, quia melius contineri faciliusque per tendines transfigi queat. Verum circa apicem ipsa non, ut reliquae acus curvae vulgares, quae Tab. I. delineatae sunt, ad latera acuta sive scindens esse debet, sed retusa & plana, ne tendinis fibras transversim discindat. Attamen in parte concava sive sinu A aciem existere oportere GARENGEOTIUS existimat, Lib. de Instrum. Chirurg. pag. 198. Ego vero satius esse arbitror, si, parte concava retusa existente, pars convexa B aciem obtineat. Pars enim concava si aciem obtinet, periculum utique videtur esse, ne tendinis incisi orae ab acie partis concavae, dum acus transmittitur, vel dissecetur, vel per filum transmittendum facilius perrumpatur; quod ab acie in opposita parte tam facile non metuendum. Ita etiam *foramen* C *in his acubus non lateribus*, sed curvaturae, hoc est, concavae & convexae acus parti respondeat, quo facilius trajici filum per tendinem queat. Atque haec acus pro sutura tendinum in manibus satis apta est; sed pro *sutura tendinis Achillis*, tanquam longe amplioris atque fortioris, major quoque ejusmodi ac robustior acus adhiberi potest: qualis fig. 9. exhibetur.

Fig. 7. ostenditur, qua ratione institui *tendinis Achillis sutura* queat, ex KISNERI Differt. de tendinum laesione. Litt. A imam suram; B calcaneum, cui tendo hic naturaliter adhaerescit; C tendinis plagam; D fili duplicis robusti nodum, frustulo corii E superimpositum; F denique locum in quo alter nodus, isque solubilis G G, super altero frustulo corii injicitur, designant. Plerique vero malunt, ut pars suprema tendinis prius acu perforetur, & ligatura sive nodus solubilis in parte infima conficiatur.

Fig.

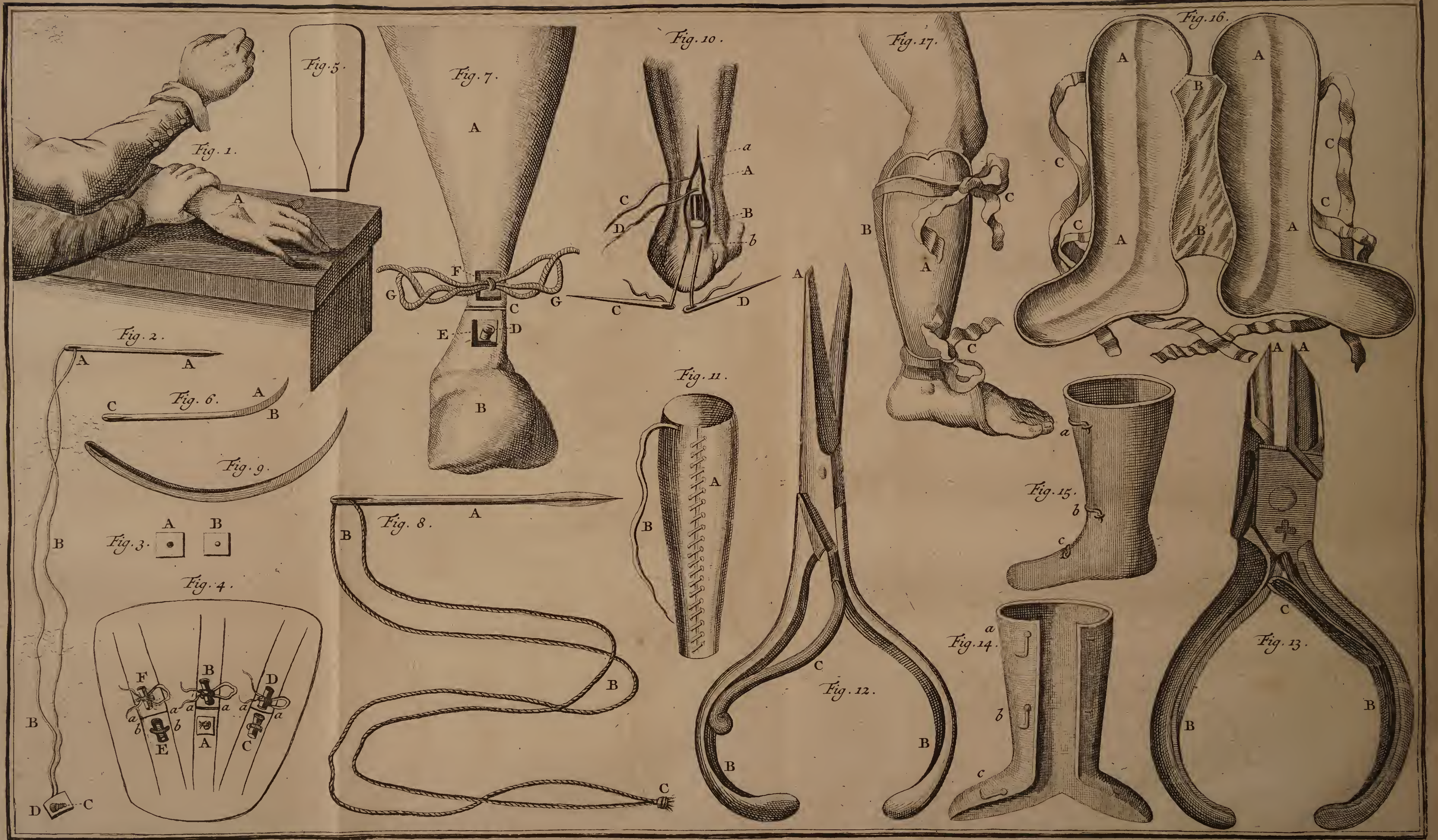

Fig. 1.
A
Fig. 2.
A
A
Fig. 3.
A
B
Fig. 4.
F
B
D
a
a
a
a
a
a
b
b
E
A
C
B
B
D
C
Fig. 5.
Fig. 6.
A
C
B
Fig. 7.
A
F
G
G
C
E
D
B
Fig. 8.
A
B
B
C
Fig. 9.
Fig. 10.
a
A
C
B
D
b
C
D
G
Fig. 11.
A
B
Fig. 12.
A
C
B
B
Fig. 13.
A
A
C
B
B
Fig. 14.
a
b
c
Fig. 15.
a
b
c
Fig. 16.
A
A
B
C
C
C
C
A
B
A
Fig. 17.
C
B
A
C

Fig. 8. litt. A proponit *acum magnam*, *rectam ac robuſtam*, cuſpidem planam, qualem ad majorum tendinum, qualis *Achillis* aut extenſorum tibiae eſt, ſuturam nonnulli commendarunt; BB filum robuſtum duplex, idque cera obductum; C denique nodum, fili extremo injectum.

Fig. 9. *Acum curvam*, *majorem* & *pleniorem*, quam fig. 6, pro eodem uſu in tendine Achillis ſuendo demonſtrat.

Fig. 10. exhibetur, qua ratione celeberrimus quondam Anglorum Anatomicus & Chirurgus COWPERUS per duas acus adhibitas *tendinem Achillis ſutura* aliquando comprehenderit, feliciterque deinde ſanaverit. Litt. AB, binas hujus tendinis partes diſſectas; CD autem binas rectas acus cum injectis filis, quibus hunc tendinem rurſus conjunxit; ab denique cutem tendines ambientem utrinque inciſam, ut hos melius ſuere potuerit, exhibent.

Fig. 11. litt. A, *tibialium genus* e canum pellibus, vel etiam ex linteo, quod gryſeum vocant, confectum; quorum uſus praecipuus in eo conſiſtit, ut quam exactiſſime pedibus nudis, per innexum funiculum B adaptata, continuoque in iiſdem relicta, *varices*, imo & *oedemata pedum*, cumprimis recentia aut ſaltem non adeo mali moris reprimant.

Fig. 12. *Forfex valida*, alteraque cuſpide A retuſa inſtructa, proponitur, qualis cum fructu ſaepe adhiberi ſolet, quando in pede unguis pollicis, carni cum dolore in latere eſt infixus, excidendus: ita enim cuſpis retuſa carnem jamjam valde dolentem, tam moleſte pungere nequit, quam ſi haec eſſet acuta. BB denotat extrema inferiora, quae loco manubrii ſunt, & quorum compreſſione forfex ſcindit; ſed ea rurſus poſtea ab elatere C diducuntur.

Fig. 13. Forficis genus aliud, quod pro eodem uſu commendat & deſcribit GARENGEOTIUS Tom. II. *de Inſtrum. Chirurg. pag.* 242. hic ſiſtitur: cujus extrema ſuperiora AA concava ſunt, acutaque in apice, ſecantia vero in oris interioribus; BB extrema inferiora, manubrium conſtituentia, quae compreſſa quoque, ut in praecedenti forfice, ope elateris C rurſus expanduntur.

Fig. 14. *Ocreas* repraeſentat ex PARAEO, eaſque apertas, pro pedibus puerorum praeter naturam curvis, praeſertim *varis & valgis* in ordinem redigendis, quae uncinulis a b & c claudi poſſunt.

Fig. 15. eaſdem *ocreas*, ſed ope trium uncinulorum & anſarum ſive annulorum, a b c, clauſas oſtendit, quibus ejuſmodi pedes includuntur.

Fig. 16. Aliam machinam pedibus extremis curvis & praeſertim vel nimis introrſum vel extrorſum diſtortis, ad figuram naturalem coërcendis deſtinatam, demonſtrat, ſecundum HILDANUM in *Cent.* VI. *Obſ.* 89 & 90. AA, ſunt duae laminae ex corio rigido, vel ex ligno levi, vel laminis ferreis aut aeneis, prout pueri debiliores aut robuſtiores ſunt, magnitudini pedis adaptandae; BB corium molle, quo laminae a parte poſteriori connectuntur, ne facile cedant; CC funiculi, utrinque duo, quibus laminae circa pedes curvos conſtringuntur.

Fig. 17. designat, qua ratione infantum tibiae curvae machina fig. 16. fere simili ad restituendam figuram naturalem comprehendi queant; ubi litterae idem, quod in priori figura, denotant; sed A interiorem laminam solum indicat, cum exterior B hoc in situ tota videri nequeat.

CHIRVRGIAE
PARS III.
DE
FASCIIS
ET
VINCTVRIS CHIRVRGICIS.

CHIRURGIAE PARS III.

De fasciis & vincturis Chirurgicis.

CAPUT I.

De fasciis & vincturis generatim.

I.

DE fasciis equidem tractationem aeque *omnino utilem atque necessariam in arte salutari esse*, ac ipsarum Operationum Chirurgicarum expositionem, non solum HIPPOCRATIS (*a*) & GALENI (*b*) aliorumque praestantissimorum Medicorum testimoniis, sed cumprimis exinde luculenter patet, quia *nulla propemodum institui curatio Chirurgica potest*, quae vincturam atque fascias haud postulet. Quantumvis enim provide ac diligenter res suas, quae ad cutationem pertinent, reliquas Chirurgus perficeret, tamen, si minus idoneam vincturam seu deligationem is adhiberet, parum certe vel nihil omnibus suis studiis saepe proficeret; si praesertim *ossa fracta aut luxata* ad curandum proponerentur; si item nimia *sanguinis apud vulneratos profusio* incideret; si denique paullo gravior *operatio sive sectio Chirurgica* facta esset, vel & membrum aliquod grandius amputatum. Et incidere profecto quidam casus solent, cujusmodi nimirum ossium *luxationes & fracturae sunt*, ubi non tam in medicamentis, quam potius in adcurata *partis adflictae vinctura posita esse sanitatis praesidia deprehenduntur*: dummodo id quod e sede sua motum erat, decenter prius fuerit repositum. Similiter *sanguinis quandoque profusiones nimias* nullo perinde remedio promtius, certius & commodius, quam exacta *vulneris deligatione facta*, conquiescere, exploratum omnibus est, qui paullo curatius in vulneribus curandis aliisque curationibus Chirurgicis sunt versati. Ut nihil nunc de eo dicam, *vincturarum decenter instituendarum promtitudinem atque elegantiam* jure merito in iis habendam esse Chirurgi virtutibus, quae cum ad *spectatorum benevolentiam*, tum & vel maxime ad *aegrotorum fiduciam*, quae ad promovendam curationem valentissima esse solet, conciliandam egregie faciunt, quia hi potissimum Chirurgi scientiam hac ex re dijudicare solent, dum ignari plerumque eas pessime injiciunt (*c*). Quae cum ita sint, operae utique pretium fecerimus, sicubi ea, quae strictius supra pag. 32. & seq. de fasciis proposita sunt, prolixius atque dilucidius hic exposuerimus, singulatimque, qualis optime institui in Curationibus Chirurgicis gravioribus singulis deligatio debeat, declaraverimus.

Fasciarum usus necessarius.

II.

(*a*) Lib. de Officina Medici.
(*b*) Lib. de Fasciis.
(*c*) Teste GALENO Lib. de Fasciis; ubi & praecipit, *ut, quod injicitur, celeriter, jucunde, promte & eleganter injiciatur.*

I I.

Fafcia & vinctura quid ſit. *Faſciam* itaque in Scholis Chirurgorum eſſe linamentum aliquod, quo ad deliganda varia corporis vitia utuntur, quod quandoque ſtrophiolo mantilique quadrato haud abſimile, communiter autem longum atque anguſtum, quod cum in *oſſibus luxatis & fractis*, tum & *in vulneribus ac plerisque aliis humani corporis noxis externis curandis*, ad ſplenia, emplaſtra, linamenta carpta, aliaque hujuſmodi continenda adhibentur, nemo facile ignoraverit. Ceterum obſervaſſe juvabit, *faſciarum* titulo ſpeciatim linamenta iſta deſignari, ſicubi nondum ſunt corpori adplicatae; *vinculorum* autem ſeu *vincturarum*, ſi jam tum circum corpus injectae haereſcunt, vel re ipſa jam injiciuntur. Galli prius *une bande*, poſterius *bandage* appellant.

I I I.

Species faſciarum. *Differentia faſciarum* varia eſt: quaedam enim 1) *communes* ſunt; aliae *ſingulares*, & ſingulari cuidam corporis parti velut propriae; ſimiliter 2) quaedam *ſimplices* ſunt, quaedam *compoſitae*. *Simplices* vocantur, quae ex unico tantum fruſto lineo, eodemque in partes plures nec fiſſo, nec cum aliis fruſtis aut habenulis conjunctae conſtant. Obſervatio circa eaſdem neceſſaria haec eſt, *ut ex linteo, ſecundum filamentorum ductum ſive longitudinem diſrupto* vel diſſecto, fiant, circiterque *binorum, trinorum, vel quaternorum plerumque digitorum amplitudinem habeant*, pro vitii ſcilicet modo atque aegrae partis conditione. Solent autem faſciae ſimplices vel ab alterutro tantum, vel & ab utroque extremo ſive capite convolvi, quemadmodum pro re nata Chirurgus id vel commodiſſimum vel neceſſarium eſſe judicat. Iſtae *unius capitis faſciae* appellantur, vid. Tab. II. fig. b; hae vero duorum capitum, vid. fig. c.

I V.

Vincturae per faſciam ſimplicem ſpecies. *Vincturam ſimplicem* inſtituendi, ſeu, quod idem eſt, *faſciam ſimplicem applicandi ratio varia, potiſſimum tamen quadruplex eſt.* Namque *circularis* ſive *annularis* dici *vinctura* ſolet, ſi ſuperiores ductus accurate ſuper inferioribus fiunt. *Obtuſa* vel *aſcia* (Gallice *Doloires*), ſi ductibus ſpiralibus faſcia vel adſcendit, vel deſcendit. *Repens* (Gallice *Rampant*), ſi rarioribus atque ab invicem remotioribus ductibus inſtitutis, faſcia circum partem adflictam injicitur. *Reflexa* denique vinctura appellatur (Gallice *Renverſée*), ſi, prout in ſuris, cubitis atque aliis partibus, variam craſſitiem habentibus, neceſſarium eſſe ſolet, identidem faſcia invertitur ſive replicatur: quod ipſum tamen commodius demonſtrari coram, quam verbis explicari poteſt.

V.

Vincturae compoſitae. Faſciae aut *vincturae compoſitae* appellantur, ſi vel variis admodum iisdemque magis artificioſis, quam in prioribus ductibus inſtitutis, faſciae corpori applicantur; ceu fieri quidem oportet ac ſolet in venae ſectione, *maxillae, claviculae patellaeque fracturis*, aliisque laeſionibus quamplurimis; *vel ſi plura duobus capita habeant*, ex compluribus partibus ſive fruſtis conſutae, aut unum

num frustum in partes plures scissum pro fascia adhibeatur. Posterioris generis illae fasciae sunt, quae *quatuor capitibus instructae*; & vulgo *fundae* appellatae sunt, aliaeque quas nos in Tab. II. litteris d, e, f, g, h, designavimus; item *fascia octodecim capitum*; quam *ascialem* nonnulli vocant, & quae in fracturis cum vulnere adhiberi solita est, vid. Tab. IX. fig. 4. litt. BB, variaeque aliae. Ex his omnibus *aliae capiti*, aliae *pectori*, aliae *abdomini*, aliae denique *brachiis* atque *cruribus* deligandis aptae sunt, indeque subinde proprium aliquod nomen trahunt. *Aliis a similitudine* cum rebus quibusdam nomen imponitur, ut *scapha*, *stella*, *stapes*, *spica*, &c. *Reliquae ab usu* praecipuo titulum aliquem, ut continentes, unientes, dividentes, expellentes, sortiuntur. Sed ista quidem planius ex infra dicendis apparebunt.

V I.

Ex qua materia, quemque in modum fieri fasciae debeant.

Materia ex qua fasciae parantur, *hodie utplurimum est linteum* (*a*). Sed ad linteum, ex quo apud nos fiunt, quod attinet, fere sequentes necessariae sunt observationes: 1) Ante omnia *linteum* debet esse *purum* atque a quibusvis sordibus liberum (*b*); partim decoris atque elegantiae caussa, partim ne quam forte noxam aeger & vulnus inde trahat: nam *non modo utilitati studere debet Medicus*, ait Galenus, *sed & munditiei & elegantiae* (*c*). Deinde 2) haud *novum* prorsus, sed aliquantisper jam ab ipso usu detritum, mollitum atque laevigatum, ne scilicet duritie & asperitate sua graviter cutem irritet aut laedat, paulatimque cum pruritu atque inflammatione deterat; interim tamen non sit *nimis detritum*, ne fascia facile relaxetur aut omnino inter ligandum disrumpatur. Porro 3) idem *neque ex filis constet vel nimis tenuibus aut subtilibus*, *neque ex nimis crassis*: siquidem alias aut rupturam fascia minatur, aut saltem insignem pruritum sive molestiam corpori adfert. Tum 4) *neque limbi aut fimbriae insint aut eminentiae*, *neque*, *quantum fieri potest*, *suturae*; ne duriter cutis inde prematur, neque pruritu ac doloribus adfligatur. Si qua autem fascia longior e pluribus frustis lintei necessario fuerit conficienda, operam dare convenit, ut quam paucissimis & subtilissimis suturis invicem committantur. Quam autem denique 5) *longitudinem* atque *latitudinem* habere fascia unaquaevis debeat, dici in universum non potest, sed prudentis equidem Chirurgi est, cum pro ipsius partis adflictae habitudine, longitudine & amplitudine, tum & pro ceterarum rerum circumstantium conditione quid in casibus singulis factu opus sit, definire; interim ne absque omni consilio Chirurgicae Artis tirones hic relinquantur, id utique nos datum nobis existimavimus esse, ut, quantum quidem ipsa rei indoles patitur, *fasciarum praecipuarum omnium habitudinem*, & *cumprimis longitudinem & latitudinem*, prout utplurimum esse potest, diligenter describere studeamus.

VII.

(*a*) Apud *veteres etiam ex lana & membranis constabant*, *Galen.* Lib. de Fasciis. Hodie tamen etiam quaedam *ex panno xylino* itemque *ex corio* conficiuntur.

(*b*) Hanc munditiem jam *Hippocratem* commendasse *Galenus* testatur principio Libri de Fasciis.

(*c*) Ibidem.

VII.

Vincturae firmitas qualis esse debeat.

Circa fasciarum applicationem seu vincturam quam solertissime providendum semper est, *ut neque nimis laxae, neque nimis arctae, sed mediocriter firmae fasciae inhaerescant.* Namque ubi justo laxiores eaedem existunt, parum plerumque aut nihil, praecipue in ossibus diffractis & item vehementioribus sanguinis profusionibus, proficiunt; ubi vero justo arctiores sunt, egregiis utplurimum doloribus, tumoribus atque inflammationi, quin & gangraenae aut cancro partes corporis vinctae exponuntur. Debet autem, num justam firmitatem suam fasciae habeant, nec ne, praeter explorationem per digitos interjectos, ex aegri hominis sensu ac doloribus potissimum dijudicari ac statui. Si enim nihil omnino molestiae aut tumoris is persentiscit, *justo laxior esse vinctura* merito censetur. Si gravioribus doloribus ac tumoribus idem exercetur, sciendum est fascias *justo strictiores* atque arctiores existere. Similiter, num justum in vinciendo modum Chirurgus servaverit, nec ne, partium infra vincturam *tumor significat.* Ubi enim vel mane, vel sub vesperam brachii praesertim vel pedis partes extremae, una cum sensu acuti doloris, insigniter & cum duritie quadam tument, venaeque ibi positae minus naturaliter turgent, indicium est, *nimis firmam ac strictam adhibitam esse vincturam.* Sin nihil omnino tument, si item digitum aliquem fasciis facile submittere licet, sciendum est vincturam nimis esse laxam adeoque paullo fieri debere strictiorem. Porro *si fascia unius capitis praesertim in manu vel pede quodam adhibetur*, necessarium utique est ad primam ejus partem rite firmandam, a binis vel ternis ductibus circularibus sibe invicem superinjectis vincturae principium facere, ne fascia facile relaxetur. Quod si autem *binorum capitum fascia imponitur*, initium vincturae a media fasciae parte semper est faciendum, partes autem utraeque ab utrisque manibus decenter circum aegrum corporis membrum ita ducendae, quemadmodum necessitas requirit; verum extrema tandem fasciae pars ante semper parum complicetur, quam acicula eidem injiciatur; quo nempe firmius eadem inhaerescat. Quidquid spleniorum atque fasciarum ossibus luxatis aut fractis imponitur, id neutiquam debet esse siccum, sed semper vel ex vino calido, vel ex vino adusto, vel & oxycrato expressum. Sic enim & firmius fasciae haerescunt, & aegrae partes roborantur, & inflammatio denique temperatur, vel praecavetur. Denique *si partes fasciis subjectae, ut quandoque contingit, nimium quantum pruriunt*, fasciis vel tantisper resolutis pars vel oxcycrato ablui, vel fomentum ex oxycrato adhiberi, vel &, ubi minus tuto resolvi fasciae possunt, eodem humore fascias diligenter ac saepius humectare oportebit, donec pruritus cesset.

VIII.

Vincturae innovatio quomodo fieri debeat.

Quoties autem cunque deligatio innovatur, quam solertissime providendum est, *ne ruditer abstractis aut avulsis fasciis, graviter aegra pars offendatur.* Nisi enim cum adhibita moderatione maxima fasciae cum spleniis linamentisque, praesertim ubi fortius adhaerescunt, demuntur, periculum utique maximum est, ne ossium inprimis fractorum restitutio laedatur, & item venarum grandiorum

diorum amputatarum vulnera denuo sese aperiant, gravissimasque cum sanguinis profusiones, tum his conjunctas alias noxas concitent. Simulatque igitur vel a sanguine, vel a materia, quasi a rebus glutinosis, justo firmius cuti adhaerescere vinctura persentiscitur, necessarium utique videtur, vel *vino, vel spiritu vini calido* ipsam diligenter humectare, atque sic paullatim emollire ac resolvere. Similiter longe optimum quoque est, in quacunque deligationis innovatione providere, *ut requisita pro vinctura nova fere semper ante instruantur* vel praeparentur, quam vinctura pristina resolvatur; ut protinus iterum contegi pars adflicta possit. Namque alias periculum est, ne vel frigus, vel aër parti vulneratae damnum aliquod inferat.

I X.

Tandem ad *vincturae usum* quod attinet, varium utique & multiplicem eundem esse, supra jam tum (§. 1.) breviter atque generatim indicavimus. *Usus vincturarum.* Ut autem luculentius id ipsum perspiciatur, ad singularia nonnulla nunc jam erit descendendum. *Scilicet vincturae vel per se ad sanitatem restituendam proficiunt*, itaque remediorum sive auxiliorum vicem sustinent; qualiter quidem fieri utplurimum in ossibus fractis & luxatis, necnon in graviori sanguinis profusione solet: *vel medicamentis aliis circum partem aegram continendis inserviunt*, unde & *fasciae continentes* dici solent. Nonnunquam vincturae ad reprimendum *pedum tumorem* insigniter proficiunt, indeque *expellentes*, Gallis *expulsives* communiter audiunt. Modus illarum talis est, ut pedes indecenter tumentes quam exactissime a fasciis, incipiendo a parte inferiori sensimque sursum versus continuo adscendentibus ductibus, comprehendantur (vid. Tab. III. fig. 1. litt. F.). Quanquam non ad pedes solum tumentes, sed & *quandoque ad fistulas pro exprimenda materia noxia* fasciae hae expellentes adhibeantur. Similiter egregium quoque usum vincturae praestant, *dum coërcendis restituendisque in posituram naturalem membris curvis*, collo praesertim ambusto, qua par est diligentia, applicantur. Denique haud prorsus insolitum est, fascias vel vincturas *oris vulnerum directorum*, praesertim in fronte, vertice atque abdomine, in unum cogendis mirifice inservire (vid. Tab. XXXVII. fig. 3 & 4.). Cujus equidem generis fasciae Medicis *unientes* communiter appellari consueverunt. Reliquos vincturarum usus nunc jam praetermittimus; satis habentes, si deinceps circa vincturarum singularum explicationem, ipsos indicaverimus. *Dabimus autem hic operam, ut praecipuas fasciarum & vincturarum species*, quas ad oculum demonstrare in Scholis nostris Chirurgicis solemus, verbis nunc, quoad fieri potest, planissimis describamus, ita fieri posse arbitror, ut, qui has probe intelligat aut calleat, reliquas, quae forte aliquando variis in laesionibus aut vulneribus necessariae erunt, ad similitudinem & imitationem harum haud adeo difficulter perficere queat. Quanquam sciendum est, longe utique *promtius atque felicius ex experti Chirurgi alicujus exemplis coram spectatis*, si praesertim frequens harum rerum usus accesserit, quam ex libris, decenter applicandarum fasciarum artem hauriri. Ut proinde haud quaquam spernendum sit GALENI consilium istud, quo Chirurgi juvenes monentur, atque excitantur, ut, ad adquirendam

dam fafcias rite adhibendi promtitudinem, frequentiffimam artis hujus exercitationem in hominibus fanis inftituant; id quod & in ftatuis, cumprimis lineis, humanam formam prae fe ferentibus, ficuti ego id demonftrare foleo, fieri commode poteft. Et ftatuae quidem humanae, pro adhibendis vinciendi artificiis, in eo veris hominibus praeftant, quod pro arbitrio *easdem mutilare, atque ita vincturas*, cujuscunque generis *membris amputatis* adhibendas, in ipfis demonftrare licet; id quod in hominibus fanis perfici apte nequit. Interim nos, quum de praecipuis vincturarum fpeciebus tractare nunc ingredimur, id nobis datum exiftimamus effe, ut primo loco *de vincturis capitis*, fecundo de *colli*, tertio de *praecordiorum*, quarto de *abdominis*, quinto denique loco de *brachiorum*, atque tandem de *femorum*, *crurum* vel *pedum vincturis* feorfim atque ordine exponamus.

CAPVT II.

De vincturis fpeciatim, & primo quidem de iis quae in capite fiunt.

I. DE FASCIA TRIANGVLARI CAPITIS.

Prima capitis fafcia triangularis dicta.

VEteres equidem Chirurgos prò variis capitis noxis mirum quantum varias, easdemque multiplices fafcias propofuiffe, non tantum ex GALENI, fed reliquorum etiam Auctorum prifcorum monumentis intelligitur (*a*). Quandoquidem autem ipfi praeter omnem neceffitatem amplificaffe vincturarum numerum videbantur; fane nihil abs re feciffe VERDUCIUS & CLERICUS aliique recentiores cenfendi funt, quando, difcentium commodo, rejectis quamplurimis obfoletis minusque aptis aut neceffariis, non nifi pauciffimas, fed eas tamen fafcias propofuerunt atque commendarunt, quae nullis non capitis noxis deligandis fatis apta funt, imo fufficiunt. Atque prima quidem ex his, quas, cum recentioribus commendo, *fafcia capitis triangularis* vocatur: fiquidem illa vel e *ftrophiolo majori*, vel *quadrato mantili*, vel e *peculiari coque fatis magno linteo* quadrato, in modum trianguli complicato conficitur, atque pofito medio fuper fronte, partes extremae eadem fere ratione circum caput nodo firmantur, qua communiter alias circum idem, tempore praefertim aeftivo, quando ob aeftum confueta capitis veftimenta deponimus, deligari ftrophiola vulgo folent, vid. Tab. XXXVII. fig. 1. a a, b. vel extrema lateralia, mutatione eorum in occipitio facta, ad frontem reduci, & ubi definunt, aciculis firmari poffunt. Galli eandem *le Couvre-chef en triangle*, h. e. *capitium five tegumentum capitis triangulare*, nuncupant. Quam autem paratu facilis haec finctura eft, tam quoque varios multosque eadem ufus plerumque praeftat. Neque enim ad vulnera tantum, fed etiam ad quascunque alias propemodum capitis noxas, *quin ad ocu-*

(*a*) Vid. GALENUS de Fafciis, itemque in GESNERI Scriptoribus de Chirurgia optimis, ubi feptuaginta diverfae fafciarum capitis fpecies delineantur & defcribuntur. Conf. & VID. VIDII Oper. Tom. III. de Chirurg. p. 40.

oculorum morbos etiam, ad medicamenta & splenia ipsis injecta continenda, cum profectu ipsam adhiberi, res ipsa loquitur. Quodsi forte nodus b circa occiput aegro molestus sit, extrema ad tempora vel frontem reduci, ibique aciculis firmari possunt.

II. DE CAPITIO MAGNO.

Altera capitis fascia, praecedenti major, Gallice *le grand Couvre-chef*, h. e. *magnum capitis tegumentum*, vel & *capitium magnum* appellatur, fereque semper post *factam vel trepanationem sive terebrationem* cranii vel & in *supremi capitis vulneribus*, tanquam fascia sive tegumentum caput & cerebrum *magis contra frigus defendens*, applicatur. De utrisque, quas modo memoravimus, fasciis, & quomodo injiciendae, supra jam tum exposuimus pag 34, §. 67, atque Tab. III. fig. 1. litt. A quomodo capiti injecta se ostendat, satis, ni fallor, indicavi. *Capitium magnum.*

III. DE FVNDIS SIVE FRONDALIBVS.

Tertia, eademque quatuor capitibus sive habenis instructa, *funda* sive *fascia frondalis quatuor capitum sive frondium* (vid. Tab. II. litt. d) denominatur. Longitudo ipsius ex mea sententia ulnam Parisinam, latitudo sex vel & octo digitos comprehendat (*a*). Quidam nonnisi tres ulnae partes quartas, sive tres pedes, longitudini ejusdem tribuunt, pro capitum forte diversitate, vel pro diversa eam applicandi ratione. Solet autem, pro continendis super vulnere capitis rebus ad deligationem necessariis, aestivo potissimum sive calidissimo tempore ipsa usurpari: siquidem tum binae priores ac praesertim ultima sive major (*capitium* scilicet *magnum*) propter ipsam crassitudinem & gravitatem suam, in regionibus potissimum calidioribus, vix ac ne vix quidem adhiberi citra insignem aegri hominis molestiam aut noxam possunt, maxime si ita paretur ac injiciatur, ut a nonnullis delineatur (*b*). Utraeque fasciae frondalis partes extremae ita debent findi, ut non nisi media illius pars ad unius vel binarum circiter palmarum transversarum latitudinem indivisa permaneat (*vid. Tab.* II. *fig. d.*). Si ad vincturam vulneris, exempli caussa in supremo capite inflicti, veniendum est, fundae hujus sive fasciae pars media atque integra super splenium injicitur, ibique manu assistentis, ne decidat, firmatur: deinde bina capita posteriora subter mento sic ducuntur, ut vel ibidem nodo jungantur, sicut in Tab. III. fig. 1. videre est; vel si fascia longior, ab hac parte ad cervicem vel verticem redeant, ibidemque per nodum aliquem committantur vel aciculis firmentur (*c*): bina vero capita priora sub occipitio connectuntur; vel si fascia longior, capita ejus sive fron- *Frondalis quatuor capitum.*

(*a*) Nonnulli eam pedis latitudine, imo adhuc ampliorem desiderant.
(*b*) Vid. Bass. de Fasciis Tab. VI. fig. 5.
(*c*) Quia in fasciis pro capite nodi in cervice vel occipitio, quando aegri decumbere aut dormire volunt, ipsis molesti sunt, extrema quando frontem attingere nequeunt, rectius, ubi desinunt, aciculis vel sutura firmantur.

frondes ita ducuntur, ut inibi invicem permutata ad figuram litterae X ſe invicem ſuperſcandant, ac deinde vel ſuper aures ad frontem, vel ſub mentum etiam revertantur ibidemque in nodum conſtringantur.

IV. FASCIA SEX CAPITIBVS.

Faſcia ſex capitum.

Nonnulli in eundem finem faſciam adhibent *in ſex frondes ſive capita fiſſam*, quae longitudinem habeat trium pedum & unius circiter pedis, vel quatuordecim pollicum latitudinem, ut totum caput comprehendere & includere valeat. Idea aliqua ejus fieri poteſt ex Tab. XXXVII. fig. 19. ſi modò foramina abeſſe fingamus. Hujus medium quando ea uti volumus, vertici imponitur & a miniſtro continetur: deinceps capita media ſub mento, vid. fig. 2. Tab. 37, aaa, anteriora ſub occipitio, b, & poſteriora in fronte ccc, nodo conſtringuntur d, ſicuti hic capita ad occipitium ducta b, aut, ſi placet, aciculis in latere, ubi deſinunt, firmantur. Nonnulli eam adhuc ampliorem eſſe volunt, atque capita alio ordine, incipiendo a poſterioribus, connectenda eſſe docent; ſed hoc mihi perinde videtur. Quando bene applicata eſt, egregie quoque res vulneri ſuperimpoſitas, ne decidant, firmat, nec facile decidit, adeoque uſus ejus non eſt contemnendus. Ceterum quod obiter hic obſervatum velim, *ut quotieſcunque nos in hac de faſciis tractatione de ulnis mentionem aliquam injicimus*, ſemper *ulnas Pariſinis uſitatas*, *intelligamus*, quae quatuor circiter pedum longitudinem habent; utpote Mercatoribus pleriſque omnibus ubique notas, pro evitanda nimirum, quae hoc in negotio ex Germanorum aliorumque Populorum ulnis diverſis ſuboriri poterat, confuſione aut errore.

V. FASCIA VNIENS FRONTIS.

Faſcia uniens capitis.

Quartam capitis faſciam *unientem* itemque *incarnantem* Medicorum filii ab ejuſdem uſu nuncupant. Longitudo ejus binas tresve ulnas, latitudo binos pollices adaequat: media pars ad tres quatuorve digitos latos linea recta fiſſa eſt (*vid. Tab.* II. *fig. f.*): ex partibus extremis ſingulis glomera conficiuntur. Uſus praecipuus in eo conſiſtit, ut cum *frontis aut verticis*, ſicut in Tab. 37. fig. 3. & 4. aa, tum ceterarum quoque corporis partium *vulnera oblonga* atque ad lineam inflicta, cumprimis etiam *ſuperciliorum*, (ubi vero faſcia anguſtior ſit) per eandem comprehendantur. Vincturae modus eſt hujuſmodi. *Medicamentis balſamicis*, *emplaſtris glutinoſis*, & item juxta *utramque vulneris partem ſplenio anguſto rite adhibitis*, faſciae pars fiſſa b, prope plagam ſic deponitur, ut habena altera c, circum caput ducta, & cum capitulo ſuo per fiſſuram illam trajecta, habenam utramque dd firmiter adſtringere, atque ita vulneris labia quam exactiſſime invicem conjungere liceat. Porro capita faſciarum utraque, binis manibus comprehenſa, permutatis ſemper invicem, in figura 3. ſuper fronte atque occipite habenis, *in figura vero* 4 *ſub mento* e *& vertice*, quoad faſciae longitudo permittit, gnaviter circum caput aegrum involvuntur. *Oram habenae utriuſque extimam*, *ubi deſinit* aliquantisper

per implicatam fibula seu acus, vel & quandoque sutura quaedam firmat. Quod ipsum equidem artificium in plerisque omnibus hujus generis deligationibus perpetuum esse, obiter hic rursus admonemus. *Si qua autem forte longior plaga est*, quam ut his modis decenter invicem jungi ejusdem labia queant, haud abs re fuerit, qua parte commodum videtur, *denuo fasciam ita findere*, ut *iterum transmitti habena alterutra atque sic* ad justam *firmitatem constringere* & fasciam & vulnus liceat. Siquidem eo facto, non vulneris tantum glutinatio, sed cicatricis quoque elegantia insigniter promovetur. *Opus vero est, ut per plures dies, sex scilicet vel octo, imo & diutius*, si nihil vetat, *fascia haec relinquatur* & non solvatur, nisi aliud quid id exigat; ita tanto melius & promtius vulnus glutinabitur.

VI. AD FRONTIS VENAE SECTIONEM.

Quae post factam *in fronte venae sectionem* adhiberi a Chirurgis solet, fascia, trium ulnarum longitudinem binorumque triumve circiter digitorum latitudinem comprehendit. Caput sive glomus unicum est, ratio autem deligationis gemina: quarum altera quidem *discriminis*, altera *scaphae* titulo insignitur. *Fascia ad venae sectionem in fronte.*

DISCRIMEN ut fiat, sequentia facienda sunt. Fascia per sinistrae manus pollicem super splenio vulneri injecto, vid. fig. 5. a, sic detinetur, ut principium ejus ad pedis circiter longitudinem a fronte super faciem propendeat. Eo facto, fasciae pars altera cum capitulo suo semel, circulari ductu b b, a fronte circum tempora & occiput volvitur, donec ad principium a redeat. Tum pars illa propendens retrorsum versus super frontem, verticem & suturam sagittalem c, ad usque occipitium adducitur, & sequenti ductu circulari ibidem firmatur; reliqua autem fasciae pars universa, ductibus circularibus continuis circa tempora, frontem & occiput b b, atque sibi invicem semper superinjectis, circum caput volvitur, finisque tandem, ubi desinit, diligenter, prout supra indicavimus, per adhibitam aciculam vel suturam firmatur; pars quoque media in fronte, & principium in occipite acu firmatur, ne facile decidat. *1. Discrimen.*

DISCRIMEN inter & SCAPHAM ea differentia est, ut, qui principio in hoc fiunt, ductus non sint circulares circa tempora, ut in discrimine, sed obliqui, a fronte inter aurem & verticem fig. 6. a, b, ad occiput & inde per latus oppositum sub aure b, ad principium: tunc pars dependens in sinistro latere c oblique inter verticem & aurem ita reflectitur, ut utrinque in anteriori scilicet & posteriori capitis parte in quendam quasi angulum coarctati, hisdemque comprehensa capitis supremi pars quandam *quasi scapham* a, b, c, repraesentet. Atque secundum hanc scaphae figuram aliquot ductus continuantur, & per circularem circa tempora & occipitium fascia tandem finitur, ubi finis acicula vel sutura affigitur. *2. Scapha.*

VII.

VII. FASCIA NODOSA PRO TEMPORIBVS.

Fascia ad arteriotomiam.

Septima capitis fascia, *nodosa* propter multos, qui fiunt, nodos, itemque *stellaris*, aut *solaris* a quibusdam dicta, apud Gallos autem *le solaire*, ob qualemcunque cum stella vel sole similitudinem cognominata, utilissima est vinctura (*a*), quae ad *temporum arterias, vel arteriotomia*, vel *& improvisa vulneratione quadam concisas, vinciendas sanguinisque profusionem cohibendam adhiberi optimo plerumque cum successu solet.* Fascia hic necessaria sit quinque vel sex ulnas longa, duosque digitos lata atque in duo capita convoluta. Vinctura vero sequentem in modum instituitur. *Vulnus triplici fere splenio satis crasso, altero ex altero semper majori, contegitur.* Supra partem temporum integram vulnerique oppositam media fasciae pars sic imponitur, ut, altera ejusdem habena sive caput circum frontem, (vid. Tab. 37. fig. 7. a), altera circum occiput ducta b, utraeque super parte adflicta c, concurrant. Eo facto, ita invicem in nodum quasi committuntur vel intorquentur, ut altera infra mentum d descendat, altera vero supra caput sive verticem e adscendat, utraeque autem denuo super temporibus integris in dextro latere, (quod hac in figura videri nequit) ad se invicem accedant. Namque hic, post factam commissuram novam, eadem ratione sibi invicem innectuntur atque intorquentur, ut modo in latere sinistro ad litt. c. factum erat, ac deinde altera fasciae habena cum glomere suo rursus circum frontem a, altera circum occiput b, usque dum ad splenia vulneri imposita c, iterum redeant, ducuntur: ubi denuo mutantur, & altera sursum, altera deorsum d, e, reflectuntur. Atque id ipsum in utrisque temporibus toties repetitur, quoties id facere ipsius fasciae longitudo permittit, partesque tandem extremae aciculis vel suturis obfirmantur.

VIII. VINCTVRA POST GLANDVLAM PAROTIDEM SCIRRHO INDURATAM EXSECTAM.

Ad parotides excisas.

Idem fere vincturae genus *in partium quoque proximarum vulneribus*, levi admodum mutatione facta, ad supprimendum sanguinem, *ab exscissis praesertim sub aure glandulis salivalibus, tam parotidibus quam maxillaribus, scirrhum habentibus, justo vehementius prorumpentem, adhiberi cum profectu posse*, ego non solum saepius sum expertus, sed quivis jam, ut opinor, haud adeo difficulter intelliget (*b*). Nam ejusmodi in casu, postquam vulneri rite medicamentis sanguinem cohibentibus, linamentis multis & spleniis crassis prospectum est, vincturae initium facio, sicut modo dictum est, in latere sano post arteriotomiam; (vid. fig. 8. a b c d e) sed deinde, postquam primariam hanc circumvolutionem feci, saepius ductus illos, qui per verticem & infra mentum ducuntur d e, repeto, quam in priori factum est, rarius vero illos, qui frontem & occipitium cingunt; verum in ascensu & *descensu capitium in latere laeso-*

(*a*) Miror propterea, quod a nonnullis recentioribus omittatur.

(*b*) Fascia haec melius *septem vel octo ulnas* habere potest quam sex, pro pluribus circumvolutionibus faciendis, in magnis praesertim hominibus, alias non satis continet.

laeso capita haec fasciae non tam in temporibus, quam potius sub aure, in loco scilicet vulnerato f., super spleniis huic *impositis*, *mitto*, ibique *frequenter nodos illos sive contorsiones fasciae facio*, ut sic linamenta & splenia vasa sanguinem vehementer fundentia fortius contineant atque comprimant, eumque sic tandem certius ac valentius cohibeant. Inchoari etiam potest haec fascia sub mento, utrinque ad verticem ascendendo & continuando ut modo. *Fines vero fasciae* & ubi hae decussatim excurrunt, ne facile cedant aut cadant, *suturis necto. Hanc vincturam tunc excogitare coactus sum*, cum glandulas praedictas scirrho corruptas primum exscindere suscepi, eamque utilissimam deprehendi: atque vincturae hae *nodosae*, ob nodorum copiam, qui hic fiunt, merito & optime appellari solent. Atque haec vinctura etiam optime adhibetur *in vulneribus huic loco inflictis* ad sanguinem cohibendum, ubi eadem vasa laesa sunt.

IX. CAPITALIS REFLEXA PRO HYDROCEPHALO.

Fascia capitalis reflexa (capeline de la tête Gallis) *hydrocephalo* vinciendo inprimis destinata, longitudine ulnas sex, latitudine binos digitos complet, inque bina glomera involvitur. Vinctura sic fere instituitur. Media fasciae parte occipiti adplicata, unus alterve ductus circularis, utroque glomere se invicem & in fronte & in occipitio decussante circum caput injicitur. Deinde altero glomere super verticem sive suturam sagittalem ad frontem reflexo, vid. fig. 9. a, alterum, ductu circulari b e continuato, super fronte cum primo committitur. Qua equidem commissura facta, primum glomus oblique retro occipitium versus c d, ad latus prioris a reflectitur; alterum autem coepta via circulari b c promovetur; primum vero rursus ab e ad f, inde a litt. g ad h ducitur, altero circularem suam viam continuante. Atque haec ad usque fasciae finem quam diligentissime sic continuantur, donec universum caput a fascia hinc inde semper reflexa omnino contectum firmiterque comprehensum sit, ubi circa finem pro obliquis illis ductibus c d, e f, g h, firmandis primum iterum per sagittalem suturam a ducitur, atque ab altero circulari glomere b c obfirmatur. Nonnulli *hoc vinculum etiam ad capitis dolores commendant*. In gravi autem hydrocephalo parum auxilii inde sperandum esse jam Nuckius notavit Exper. Chirurg. XVII.

Capitalis reflexa pro hydrocephalo.

X. OCVLVS SIMPLEX.

Venimus nunc ad illas capitis fascias, quae oculis praesertim sunt destinatae. Harum duplex admodum species est. Prima, *oculus simplex*, itemque *monoculus*, rectius *monophthalmus*; altera, *oculus duplex* appellatur. Oculus simplex, si longitudinem spectaveris, binas cum dimidia, vel ternas etiam ulnas, latitudine binos tresve digitos transversos, pro diversa aegrorum statura adaequet; si ad usum respexeris, in quibuscunque oculi alterutrius aut palpebrae curationibus ad continenda medicamenta proficit. Denique ad vincturam faciendam sequentes necessariae sunt observationes.

Oculus simplex.

Principium fafciae, quippe unico tantum glomere comprehenfae, occipiti applicatur. Hinc fafcia circum caput & aurem lateris laefi oblique fic ducitur, ut, contecto cum fupra datis medicamentis & fpleniis oculo, vid. fig. 10. litt. a a, oblique fuper frontem b, ad ufque principium fuum redeat. Ternis circiter hunc in modum inftitutis ductibus circularibus obliquis, circum tempora, occiput & frontem c c c, reliquum fafciae, quoties longitudo ejus permittit, ductibus circularibus involvitur, tandemque per adhibitam aciculam, ubi definit, rite firmatur. *Unus oculus etiam ftrophiolo five muccinio mundo*, ea ratione, ut fig. 11. indicatum eft, deligari commode poteft.

XI. OCVLVS DVPLEX.

Oculus duplex. Binis oculis vinciendis fafcia, *oculus duplex* Chirurgis vocata, infervit. Hujus longitudo ulnas tres, latitudo binos circiter vel ternos digitos comprehendit. *Applicandi modus duplex eft*, dum vel in fimplicem vel & in duplicem glomerem fafcia convolvitur. *1. Capite fimplici.* 1. *Si fimplex tantum glomer eft*, fafciae principium in occipite, fere ut in praecedenti, detinetur. Hinc juxta aurem (vid. fig. 12.) a, atque oculum b, oblique ad frontem dextri lateris c, a fronte vero ad principium fafcia revertitur. Tum ab occipite ad frontem d, ipfa adfcendit, indeque fuper oculum alterum e, fic defcendit, ut primum ductum tranfverfim five decuffatim fupra nafum, ad litterae x fimilitudinem, velut interfecet; atque inde ad occiput f, ad principium redeat. Quibus equidem circuitibus fimiliter triplicatis, reliqua fafciae pars ductibus circularibus circum caput, frontem fcilicet atque tempora g g g faciendis infumitur, tandemque quando definit, firmatur. *2. Capite duplici.* 2. *Ubi vero binos glomeres fafcia continet*, tum occipitis parti inferiori media ejus pars fic adaptatur, ut glomeres viis contrariis juxta aures & fuper oculos fimul, (vid. fig. 12. a, b, f, e,) ad frontem, ubi fupra nafum in litterae x figuram fe invicem decuffant, indeque glomeribus permutatis, fuper tempora a, c, ad principium fuum, fub occipitio fcilicet redeunt, ubi capita iterum, facta decuffatione, permutantur, atque hinc fimili prorfus, ut modo dictum eft, ratione denuo per aures, oculos & frontem reducuntur. Denique hifce ductibus fimiliter triplicatis, quidquid fafciae reliquum eft, quo firmius vinctura inhaerefcat, ductibus circularibus g g g circum caput injicitur (*a*). Ceterum obfervaffe juvabit, poffe quoque in quamplurimis oculorum curationibus, ubi uterque etiam oculus deligandus, *ftrophiolum* fig. 11. fat feliciter adhiberi, fi modo fuper utrumqne oculum injicitur, & vel nodo circa occiput probe firmatur, vel mutatis circa occiput capitibus, aciculis circa aures vel tempora fines affigantur.

XII.

(*a*) Harum fafciarum pro oculo applicandi ratio longe alia, fed obfcurior & intricata magis a GALENO traditur, Libro de Fafciis jam citato, itemque ab aliis.

XII. FVNDA PRO NASO.

Deligandis naribus funda sive *fascia* quaedam *frondalis*, *quatuor habenis seu capitibus* instructa, ulnam longa binosque vel tres digitos lata, communiter inservit. Pars extrema utraque sic fissa est, nt nonnisi quoad binos circiter vel tres digitos habenae in medio cohaereant; inter medias autem fissuras foraminulum aliquod existat, in quod immitti apex nasi, pro majori vincturae firmitate, valeat. conf. fig. 13. a. Usus fasciae hujus proprius situs est in eo, ut ossibus nasi fractis (*a*) vel naribus ab inflammatione, aut vulnere afflictis, vel & ab exciso polypo, aut instituta perforatione narium coalitarum, graviter adfectis, commode applicari & contineri medicamenta ac splenia, una cum rebus ceteris ad sanationem pertinentibus, queant. Vinctura sequentibus regulis comprehenditur. Fascia media naribus sic adaptatur, ut habenae superiores b b, utrinque deflexae inque cervicem adductae ibidemque decussatae transversim abhinc circum frontem c c, protrahantur, inibique vel in nodum aliquem d cogantur, vel per adhibitas aciculas mitrae adjungantur; inferiores autem e e, paullulum juxta nares super genas & tempora f, elevatae, simili prorsus, ac superiores, ratione, circum caput & frontem g g, injiciantur. Ceterum generatim observari hic meretur, *in fasciis quatuor capitibus donatis superiores habenas nunquam non deorsum versus*, inferiores vero sursum semper circa partem vicinam ducendas esse, ita ut juxta partem laesam decussatim se invicem superscandant e e, ita firmius & accuratius partes comprehendunt.

Fascia ad nasum.

XIII. CAPISTRVM SIMPLEX.

Quam inferiori maxillae in alterutro latere aut diffractae, aut luxatae injicere Chirurgi vulgo consueverunt fasciam, ea proprio nomine ob figuram qualemcunque *capistrum simplex* appellatur. Longitudo ejus quatuor fere ulnas, latitudo binos circiter vel tres digitos adaequet, & in unum caput sit glomeratum. Solet autem sequentem fere in modum ipsa applicari. Maxilla fracta in sedem suam decenter restituta & emplastro quodam glutinoso, itemque, si lubet, lamella quadam ex charta satis crassa, (vid. Tab. VIII. fig. 9.) vitiatae parti adaptata, sed ante tamen lino octuplici vestita vinoque adusto calido humectata, (quae lamella tamen etiam omitti potest) decenter, & quemadmodum supra commendatum est, (vid. pag. 191.) contegitur. Eo facto, fasciae principium occipiti applicatur, factisque binis ductibus circum frontem circularibus (conf. fig. 14. a b) firmatur. Tum sequens fasciae pars juxta lateris adflicti tempora, quod sinistrum hic esse fingimus b, per defixam fibulam sive aciculam gnaviter firmatur, inflexaque ibidem fascia deorsum super genam sinistram c, & sub mentum d, ducitur; hinc super

Capistrum simplex.

(*a*) Veteres pro naso fracto fasciam quam *accipitrem* aliamque, quam *fossam Amyntae* appellarunt, excogitarunt & descripserunt: verum his ossa nasi ex sede magis exturbata quam confirmata sunt, indeque factum esse videtur, quod HIPPOCRATES jam Lib. de Fractur. a fasciis hic abstineri suaserit, nam emplastra saepe sufficiunt ad ossa restituta continenda.

ſuper genam & tempora lateris ſani per verticem c, ad latus adflictum b c d reducitur. Quibus equidem circuitibus triplicatis, a gutture ad cervicem habena promovetur, inde vero infra aurem ſuper maxillam laeſam & mentum anterius f, g, comprehenſoque deinceps mento ſuper alterum hujus maxillae latus & ſub auricula in eandem occipitis partem reducitur, atque hic circulus ſuper mentum adhuc ſemel iteratur. Denique reliqua faſciae pars, ſi quae ſupereſt ab occipite primo ad frontem ducitur, atque ductibus circum frontem atque caput circularibus a b impenditur. Tandem, ut ne facile vinctura haec per ſe reſolvatur, neceſſarium eſt eas partes, quae decuſſatim temporibus & maxillae impoſitae ſunt, per fibulas aut ſuturas injectas utrinque confirmare. Similiter autem haec, quae ad vinciendam *maxillae fracturam* propoſuimus, in ejuſdem *luxationibus* poſtquam repoſitae ſunt, deligandis quoque perquam idonea ſunt.

XIV. CAPISTRVM DVPLEX

Capiſtrum duplex. *Si utrinque fracta eſſe maxilla deprehenditur*, vinculum, *quod capiſtrum duplex* appellatur, quod eſt faſcia, ſex ulnarum longitudinem atque binorum ternorumve digitorum latitudinem habens, inque binos glomeres involuta, ſecundum has fere leges circum caput injicitur. Ante omnia quidquid fractum atque ſede ſua motum eſt, decenter reponitur confeſtimque emplaſtro idoneo, vel etiam ſimul, ut quidam volunt, (quod tamen neceſſarium non eſt) *ferula ſive lamina ex charta craſſa*, ad figuram maxillae accommodata eademque linteo multiplici veſtita, & denique ad recipiendum mentum anterius medio loco perforata comprehenditur (*vid. Tab.* VIII. *fig.* 10.): Ferula haec miniſtro cuidam ſuſtinenda commendatur, faſcia vero media mento ſubmittitur indeque per utramque malam & tempora, (vid. Tab. XXXVI. fig. 15. a b) ſuper verticem c ita promovetur, ut mutatis in vertice capitibus, viis contrariis habenae ſub mentum, ubi inchoatum erat, rurſus deſcendant atque hunc in modum binis vicibus eant redeantque. Mox eaedem, mutatis denuo capitibus, a vertice ad cervicem, a cervice vero, facta ibidem decuſſatione, circum maxillam & mentum anterius d e, ubi in mento denuo permutantur, atque hinc rurſus in cervicem producuntur. Denique a cervice tranſitus fit ad frontem factiſque ductibus circularibus circum tempora & occipitium b f f continuis, quamdiu faſcia durat, ac poſtea non tantum circa partes extremas, ſed & ſuper vertice ac temporibus quam exactiſſime fieri poteſt, per aciculas defixas vel ſuturas vinctura firmatur. Interim nihil omnino obſtat quo minus *pro eodem ſcopo utiliter hic adhiberi quoque capiſtrum ſimplex* modo deſcriptum *valeat.* Prodeſt etiam in *luxatione maxillae.*

XV. FVNDA SIVE FRONDALIS AD MAXILLAM.

Faſcia 4 capitum ad maxillas. Imo vero in Chirurgis haud deſunt, qui pro capiſtro utroque fundam ſive *faſciam* aliquam *quatuor capitibus* inſtructam, longitudine ulnam quadantenus ſuperantem, latitudine vero quatuor vel ſex digitos adaequantem ac in medio

dio foraminulo pertusam, tanquam longe simpliciorem, satis tamen commodam adhibent. (*vid. Tab.* 33. *fig.* 16.) Namque hi, repositis atque involucro convenienti comprehensis maxillis, mentum in foramen, quod in medio hujus fasciae est a, immittunt, vid. fig. 17. a, eoque facto, fasciae habenas superiores, perinde scilicet ac de frondali nasi supra praecepimus (§. XII.) in cervicem, atque hinc, facta ibidem decussatione & capitum mutatione, in frontem utrinque c c adducunt, nodoque d firmant; inferiores autem e per malas f sursum versus super caput protrahunt, atque vel ibidem per nodum g, vel aciculas, in mitra defixas, diligenter firmant; vel hinc etiam, si fascia satis longa, subter mentum retrahunt ibique nodo obfirmant.

XVI. FASCIA PRO LABRIS.

Fascia labris apta.

Labris cum *leporinis*, tum alias quoque *vulneratis*, Medici *frondalem* etiam quandam, *quatuor capitibus* vel habenis instructam fasciam, qualis fere pro nasi vitiis supra §. XII. descripta est, sed non nisi pollicem lata, pro medicamentis, emplastris & spleniis super impositis continendis adhibere cum profectu solent. Simulatque nimirum labia leporina decenter incisa atque deinceps & fibulis, & vinculis, & emplastris denique glutinosis comprehensa sunt, fascia sic injicitur, ut medium ejus, quod integrum hic esse debet a (vid. fig. 18.) labro, sed habenae superiores b b, primo ad cervicem, deinde vero ad frontem adducantur, inibique vel nodo c firmentur, vel aciculis mitrae adjungantur; inferiores autem d d, super genas e circum occiput, indeque antrorsum frontem versus reductae, vel nodo f constringuntur, vel quibus locis desinunt, eadem ratione rite firmentur. Non sum equidem nescius, a quibusdam Chirurgis *fasciam* aliquam *unientem*, (Tab. II. fig. f.) ulnae longitudine uniusque digiti latitudine praeditam, mediaque parte secundum longitudinem ad binos circiter digitos perforatam, simili propemodum ratione, ut supra de *uniente ad frontem* indicavimus, (vid. Tab. 37. fig. 3.) labris leporinis applicari: verum id fasciae genus non modo minus hic commodum, sed & ob caussas satis manifestas, dum aciculas nimis premit, fere semper noxium atque alienum existere, & usus & ratio docuerunt; tamen pro labris vulneratis adhiberi commode poterit.

XVII. LARVA AD FACIEM.

Fascia seu larva ad faciem universam.

Si qua forte facies universa vel a pulvere pyrio incenso, vel & a quacunque alia caussa graviter combusta est, *larvae quaedam* formari ex linteo, cum foraminibus, utrique oculo, naribus atque ori adcommodatis solent; vid. Tab. XXXVII. fig. 19. quae remediis contra ambusta decenter humectatae super faciem, fomentis vel unguentis inunctam, ea ratione imponuntur, quam in ambustae faciei curatione supra explicavimus (*vid. Pars I. pag.* 329.). Atque ut firmius larva haec inhaerescat, sex ut plurimum funiculi sive frondes eidem adjuncti, diligenter circum caput constringuntur, & nodis circa occipitium firmantur. Prodesse etiam potest *in phlegmone & erysipelate faciei*, pro remediis super ea continendis.

CA-

CAPVT III.

De vincturis, quae in collo fiunt.

I. FASCIA DIVIDENS PRO COLLO.

Fascia dividens. Inter fascias, circum collum adhiberi solitas, primam utique considerationem meretur *fascia* pro capite erecto servando, *dividens* dicta (*a*), quae longitudine ulnas sex, latitudine binos vel tres digitos adaequat, & in duo capita sit convoluta, quaeque potissimum *in collo, praesertim anteriori combusto, ideo injici consuevit*, ne qua facile propter contractam ab ambustione cutem, indecenter paullatim illud figuretur & antrorsum detorqueatur. Circa vincturam hanc rite instituendam sequentes necessariae sunt observationes. *Parti* scilicet *ambustae remediis & fasciis circularibus prospectae*, fasciae illius majoris *pars media super frontem* vel occiput, *applicatur*; binisque *circum caput factis ductibus circularibus*, (vid. Tab 37. fig. 20. a a) caput ejus alterum subter dextram b, altera subter sinistram axillam c, transmittitur (*b*), & circulares circa pectus ductus duo d d, pro capite bene erigendo fiant; quidquid autem circum caput involutum est, quam *exactissime per aciculas*, ubi se invicem *circa occipitium decussant*, (vid. fig. 21. litt. a) *vel in aegri mitra defixas, firmatur.* His confectis glomeres utrique ad cervicem rursus procedunt, indeque ad similitudinem *litterae x prius decussati denuo ad frontem, a fronte autem rursus ad cervicem, hinc iterum decussati subter axillas*, ad cervicem rursus atque frontem, diligenter subinde in posituram naturalem adducto capite, transeunt. Quidquid tum fasciae reliquum est, ex eo *ductus aliquot circulares circum frontem & occiput institui possunt*, ad reliquos ductus melius firmandos; vinctura vero haec tamdiu in corpore relinquitur, aut si laxa est, renovatur, dum nullum distorsionis periculum reliquum esse persentiscitur. Nonnulli eam quoque *in musculorum capitis debilitate puerorum*, quando caput erectum servare non possunt, commendant, donec majus robur acquisiverint.

II. FASCIA CONTINENS COLLI.

Fascia continens colli. Altera vincturarum, collo vinciendo destinatarum, species, medicamentis atque hujus generis aliis rebus, post venae sectionem, ambustionem, vel & post quamcunque operationem Chirurgicam adhibitam, collo applicandis inservit, indeque *continens colli* apud Chirurgos appellari suevit. Du-

(*a*) Quia, dum impedit, ne caput ad pectus accrescat, ea a se invicem dividit.

(*b*) Notandum hic est, quod *quoties fasciae per alas ducuntur, splenium prius crassum unicuique submittendum sit*; quia alias facile *cutis hic a fasciis deteritur*, & molesti dolores inde aegris concitantur.

Duplex autem hic vulgo adhiberi fafcia folet; quarum altera ulnae unius, altera ulnae unius ac dimidiae longitudinem habeat; haec five pofterior *trium digitorum*, ifta vero unius pollicis feu binorum digitorum latitudinem comprehendat. Vincturae modus hic eft. Medicamentis ac fpleniis decenter ad collum adhibitis, fafcia brevior tranfverfa fuper capite five vertice fic deponitur, ut aequales habenae ad humeros utrinque dependeant, vid. fig. 22. a a. Tum fafcia altera eademque longior, ductibus circularibus circum collum, b b, inibique pofita medicamenta & fplenia, nec non habenas utrinque dependentes, a a, fed modice tamen adftrictis, ne fpirandi difficultas fit, quamdiu durat, circumducitur, atque diligenter tandem acicula firmatur. Denique prioris fafciae, a a, capita propendentia utraque, furfum verfus fuper alterius fafciae ductus circulares reflexa, quemadmodum litt. c indicatur, per adhibitas fibulas, ubi definit, confirmantur; ne qua forte fafcia, circum collum injecta defcendere valeat. Sed fi verum fateri licet, fafcia haec minor a c, parum habet utilitatis; quia fafcia circularis hic, ut ufu didici, propter eminentes humeros cedere aut cadere vix poteft.

III. VINCTVRA AD TRACHEOTOMIAM.

Fafcia ad tracheotomiam.

Praeter binas modo explicatas colli vincturas, tertia quoque identidem a Chirurgis in eodem adhiberi, & poft factam quidem *tracheotomiam*, folet. Fere fequens autem illius eft ratio. Operatione decenter confecta, tubuloque idoneo in arteriam afperam concifam immiffo, communis eademque fimplex fafcia quaedam, longitudine duorum pedum & latitudine duorum digitorum, quoad partem mediam perforata, una cum emplaftro fplenioque, itidem perforatis, quantum fieri poteft, commodiffime circum collum ducitur, & utraque extrema in cervice nodo blande conftringuntur. *Vel adhiberi poteft fafcia longitudine duorum vel trium pedum*, latitudine duorum digitorum, in unum caput convoluta, hac ratione. Principium cervici imponitur: deinde fiant duo ductus circulares circa collum; fed quoties fuper fiftulam, quae in trachea haeret, ducitur, modico foraminulo perforatur, ut aër per hoc libere in pulmones ingredi & egredi queat; finis vero in cervice vel latere colli, ubi definit, acicula jungitur. Hujufmodi fafcia haud prius refolvitur, quam ad fanitatem aeger fpectaverit. Noxis etenim fatis mitigatis, fafcia refolvitur, tubulus recipitur, plaga vero, fupra datis emplaftris glutinantibus, cum balfamo vulnerario, per injectam fafciam *aliquam unientem*, (*vid. Tab.* II. *fig. f.*), qua longitudinem ulnae, quae latitudinem autem binis circiter digitis aequalem, perinde, ut in frontis (vid Tab. XXXVII. fig. 3. a) & reliquis plagis oblongis fieri folet, gnaviter comprehenditur, donec rurfus glutinata fit.

CA-

CAPVT IV.

De vincturis, quae circum praecordia fiunt.

SECTIO I.

De vincturis, quae jugulo sive claviculae diffractae aux luxatae adhibentur.

I. DE CAPITALI REFLEXA, PRO CLAVICVLA.

Vinctura claviculae prope sternum fractae.

DUplex inprimis in clavicula sive jugulo fracto, pro diversa scilicet fracturae vel a sterno, vel ab humeri osse distantia, claviculae adhiberi vinctura consuevit. *Prope sternum etenim si diffracta est*, deligationis instrumentum commodissimum existere *fascia capitalis reflexa*, (Gallice *une capeline*) sex ulnas longa, tres autem quatuorve digitos lata, inque geminum glomerem involuta solet. Vinctura post repositam claviculam vel eo modo, quem supra descripsimus, (*pag.* 193. §. 4.) vel & secundum leges subsequentes perficitur. Foveae, supra atque infra claviculam conspicuae, spleniis angustis primum implentur. Spleniis utrisque ferulae sive laminae chartaceae crassiores quoque angustae unius circiter pollicis, secundum claviculae longitudinem superimponuntur. Tum supra binas laminas istas tertia eademque exigua, quo loco fractura est, injicitur, exactissimeque per impositum splenium quadratum & item laminam ex crassissima charta (*vid Tab.* VIII. *fig.* 12.) contegitur, ut scilicet in neutram partem denuo elabi clavicula valeat. His rite confectis, minister aliquis, quidquid supra os hoc datum est, per admotam manum continere jubetur. Fascia autem media humero aegro transversa, qui sinister hic fingitur, vid. fig. 23. a, sic imponitur, ut glomere, qui antrorsum versus spectat, oblique praecordiis applicato, b, glomer in dorso positus oblique inter scapulas ad sani lateris axillam c descendat. Cui quidem submissus paulatim ad praecordia transversim is procedit, d, superataque habena priori, subter axilla, claviculae fractae propinqua, e, versus dorsum retrocedit. Namque tam habena anterior, super ductum alterius habenae circularem itemque super humerum laesum f reflexa, in dorso per superinjectam habenam eandem in circulum circa thoracem progredientem comprehenditur, antequam, denuo reflexa, ad praecordia redeat. Idem illud habenam alteram circumducendi, alteram super humerum & claviculam reflectendi, & utramque tandem, quoties ipsae concurrunt, invicem committendi negotium ad usque fasciae finem ita continuatur, ut laminae chartaceae, una cum subjectis spleniis, probe contegantur atque super osse fracto bene firmentur. Denique ubi extrema desinunt, aciculis reliquae fasciae probe jungantur, & brachium in mitella suspendatur. (vid. Tab. 38. fig. 17. c c) Quandoquidem vero difficulter admodum hac ratio-

tione sola contineri clavicula hoc modo fracta solet, sed a pondere brachii partes repositae facile a se invicem divelluntur, operae profecto pretium Chirurgus fecerit, si praeter vincturam primam, alteram quoque, quae humeros retrahit & quasi suspendit, instituerit. Id ipsum qua ratione per fasciam, *stellatam dictam*, fieri debeat, breviter nunc explicabimus.

II. FASCIA STELLATA.

Nempe fascia quaedam simplex, unico glomere comprehensa, quatuor vel quinque ulnas longa & digitos tres lata, sub axilla, integrae claviculae propinqua, submisso prius splenio, applicatur, vid fig. 24. a, & oblique in dorso inter scapulas ad axillam sive supremum humerum fractae claviculae propinquam b ascendat, eademque suscepta, super humeri partem anticam descendat, hinc autem sub axilla aegra, c, redeat, & per dorsum oblique inter scapulas denuo transversim ad axillam supremam priorem d, iterum suscipiendam ascendat, sic ut hi ductus in medio dorso ad litterae x, similitudinem, e, se invicem decussent. Hae circumvolutiones aliquoties ita & ad usque fasciae finem continuantur, ut vinculum humeris injectum binorum annulorum, per angulos verticales seu vertices contrarios & continuos cohaerentium (∞) figuram exhibeat, humerumque claviculae fractae proximum, ne qua forte denuo sedem suam fragmenta relinquant, fortiter retrorsum versus contineat. Sicubi vero successu temporis, quemadmodum fieri plerumque solet, paullatim vinculum istud sese remittit, necessarium utique est, post alterum vel tertium quemque diem, si opus, sed brachio tamen interim ministro cuidam valido ad retro continendum commisso, decenter vincturam istam innovare; homini autem aegro, *ut idem brachium, nunquam non mitellae sive habenae, ex collo suspensae*, Galli *suspensoire*, sive *écharpe*, vulgo *suspensorium* vocant, *immissum* gestet, imperare. vid. Tab. XXXVIII. fig. 17. Haec *fascia stellata*, Gallis *Etoilée*, ob qualemcunque figuram, quam in dorso exhibet, appellari consuevit. Inchoari etiam potest super scapula ad d, in Tab. XXXVII. fig. 26. duci inde per e & c ad b, inde reduci per e & a ad d, atque sic ad finem continuari; inservitque etiam pro *scapula fracta*. Ceterum loco fasciae hujus hoc in malo utiliter quoque machinam *Tab.* VIII. *fig.* 13. propositam adhiberi posse, supra jam tum indicavimus (vid. pag. 193. §. V.).

Fascia stellata.

III. SPICA SIMPLEX AXILLARIS PRO CLAVICULA ET HUMERO FRACTIS VEL LUXATIS.

Si prope humerum fracta est clavicula, longe commodissimum esse illud vincturae genus solet, *quod spica simplex*, *ob qualemcunque cum spica similitudinem*, *vel etiam geranium* Medicis ab HIPPOCRATIS jam tempore vocatur (*a*), quodque his fere modis ex fascia communi, *quinque ulnas longa*, & tres digitos lata inque unicum glomerem convoluta, perficitur. Fragmentis debita ra-

Spicae simplicis modus I.

(*a*) Vid. GALEN. de Fasciis.

ratione repositis ac, ut ante dictum est, firmatis, fasciae principium axillae oppositae, interjecto prius splenio, submissum, administro alicui continendum traditur. (vid. Tab. XXXVII. fig. 25. a) Tum sequens fasciae pars oblique super praecordia, b, ipsamque claviculam fractam, c, sic adducitur, ut super scapulae acromium retrorsum descendat, susceptaque axilla aegrae parti contigua, per anteriorem partem, d, ad posteriorem ita reflectatur, ut super axilla ad figuram litterae, x, priorem ductum suprascandat, c, superataque sic axilla ista, quae vitium habet, oblique super dorsum ad principium, sub axilla contraria positum, a, descendat. Hisce ductibus ter vel quater institutis, reliqua fasciae pars vel secundum eosdem tractus ad finem usque continuatur, vel aliquoties circum humeri, fracturae propinqui, articulum involvitur, tandemque acicularum vel suturae subsidio rite firmatur, & *brachium in mitellam*, ut §. II. diximus, *immittitur*, ne pondere suo os repositum e sede sua facile rursus exturbet. Interim sub ipsa fasciae applicatione provideri semper a Chirurgo debet, ut quam exactissime partem diffractam vinctura hac comprehendat inque justa positura contineat, aeger vero postea brachium quam maxime quietum servet, eumque in finem nonnulli illud circum praecordia vel eadem vel peculiari quadam fascia per ductus circulares sive spirales firmant aut alligant.

Modus II. Alii vincturam sic instituunt. Vinciendi principium itidem sub axilla, aegrae parti adversa, fig. 25. a, faciunt: mox autem fasciam oblique per dorsum super humerum, claviculae fractae proximum, quin & ipsam claviculam vitiatam, c, adducunt, ut, suscepta axilla proxima superatoque humero, denuo fasciam super fracturam, c, in decussim cum priori ductu, & inde per praecordia, b, oblique ad axillam oppositam, seu vincturae principium, a, promoveant. Firmato hunc in modum fasciae principio, tot ductus, priori similes, fiunt, quot illorum fieri per ipsam fasciae longitudinem possunt. Denique pars extrema itidem circa humerum, vel ubi alias desinit, figitur. Utrumque vincturae modum in hac fractura & luxatione satis valentem atque aptum esse, res ipsa loquitur; *sed prodest tamen etiam in humero luxato, itemque in clavicula ab acromio disjuncta*, imo & in collo humeri fracto.

IV. SPICA SIMPLEX CVM FASCIA DVORVM CAPITVM.

Modus III. Vinctura haec etiam fieri potest fascia ejusmodi, aut paullo adhuc longiori in duo capita conglomerata, sequenti ratione. Fasciae medium sub axilla sana fig. 25. a, injicitur, hinc anteriori capite per praecordia, b, posteriori oblique per dorsum ad humerum laesum, c, progredimur, ubi mutatis capitibus, alterum a parte axillae anteriori, alterum a posteriori, sub alam ejus, d, descendunt, ubi iterum mutantur, & ad supremum hunc humerum, e, rursus ascendunt, ubi denuo decussantur, & alterum a posteriori, alterum ab anteriori thoracis parte, oblique sub alam dextram & sanam descendunt: & postquam ibi rursus permutata sunt, secundum normam primi hujus circuitus, quamdiu fascia durat, continuatur, atque opera adhibetur,

ut

ut clavicula fracta his ductibus probe involvatur ac firmetur. Brachium vero deinde *in mitellam conjiciatur*, ceteraque, quae §. III. monuimus, probe obſerventur.

Denique alter modus pro ſpica hac faſcia duorum capitum perficienda talis eſt. Medium faſciae applicetur mox ſub ala lateris aegri, fig. 25. d, inde utroque capite ad ſupremum humerum, e, eſt aſcendendum, ibique capita non ſolum, facta prius decuſſatione, ſunt permutanda & probe conſtringenda, ſed ea etiam oblique per praecordia, b, & dorſum ad alam ſanam, a, promovenda, ubi rurſus permutanda atque per eandem viam ad humerum laeſum, c c, reducenda. Hic denuo decuſſanda & rite adſtringenda atque hinc ſub alam aegram, d, rurſus deſcendendum, ubi circuitus hujus initium factum erat. Secundum hunc tractum reliqui continuantur, donec pars fracta bene contecta ac firmata ſit, atque faſcia finita. Nonnulli ex recentioribus cum veteribus (*a*) certum ductum circa brachium inferius ad modum habenae ſive mitellae faciunt, ut hoc brachium ſuſtentetur; ſed quia hac ratione brachium potius claviculam deorſum trahit, dum fracta clavicula brachium ſuſtentare cogitur, *peculiarem potius mitellam* circa collum & ſanum humerum firmandam praeſtare cenſeo, ſicut fig. 17. Tab. XXXVIII. indicatur. *Modus IV.*

V. GOUEI MODVS DELIGANDI CLAVICVLAM LAESAM ET SCAPVLAS FRACTAS.

Diverſa quidem ab his, quas modo deſcripſimus, ſed aeque tamen commoda atque elegans, quin imo praeſtantior forte adhuc vincturae ratio videtur, quam *ad claviculas quomodocunque fractas*, *faſcia* quadam *capitali reflexa*, ſex admodum ulnas longa, tres digitos lata, inque binos glomeres coacta, adhibendam Goueyus (*b*), Chirurgus Gallus, jam ſaepius laudatus, commendavit. Fere ſequentibus autem regulis ipſa comprehenditur. Faſciae parte media ſub axilla, claviculae vitiatae proxima, poſita, (vid. rurſus Tab. XXXVII. fig. 25. litt. d,) bini glomeres circum humerum probe ita injiciuntur, ut in ſummo humero e lineis in litterae x ſimilitudinem, ſive decuſſatim poſitis, alter ſuper praecordia, b, ſuper dorſum vero alter ſub axillam adverſam a, procedant, ſicut modo diximus. Hinc, glomeribus invicem permutatis, habenae ductu quodam circulari circum corpus promotae, glomeribus ſux axilla, fracturae propinqua, denuo permutatis, ſurſum verſus ſuper humero, eadem, ut antea, ratione trajiciuntur, donec ad principium redeant. Tum enim glomer poſticus antrorſum verſus ſuper humerum ſic injicitur, ut habena ab antico glomere, qui ductibus circularibus perpetuis circum praecordia dorſumque involvitur, comprehenſa, (vid. fig. 23. a b,) indeque retrorſum verſus reflexa, f, habenam circumeuntem denuo in dorſo excipiat; eodem ſcilicet modo, quem antea jam tum propoſuimus (§. 1. hujus Capitis) atque hoc tam diu ita continuatur, donec faſciae finis *Capitalis reflexa ad claviculam Gouei.*

(*a*) Vid. Galenus de Faſciis.
(*b*) Vid. Ejus *Chirurgia vera* (*Chirurgie véritable*) pag. 108.

finis sit. Sed ne quis tamen forsan ignoret, quibus rationibus inductus modo laudatus Auctor hanc deligandi rationem ceteris aptiorem judicaverit, haud abs re nos fecerimus, sicubi ejusdem usum, ex GOUEI sententia breviter explicuerimus. Nempe dum vincturae principium axillam, vitio proximam, mox arcte excipit, protinus in sedem suam pristinam clavicula diffracta, brachiique pondere distracta, reponitur, sive compellitur. Deinde simulatque fascia, transversim super humero posita super fracturae locum & praecordia oblique ad axillam oppositam procedit, fragmentum claviculae juxta sternum, quod sursum versus semper excitari a fractura solet, quam commodissime in sedem propriam deprimitur. Ut proinde statim post adhibitos binos tantummodo ductus sive circuitus clavicula diffracta posituram naturalem hic recipiat. Ceterum ad *scapulas quoque diffractas vinciendas* hoc vincturae genus vincturis communibus reliquis praeferendum esse, idem GOUEUS existimat.

VI. FASCIA PRO CLAVICVLA LVXATA.

Vinctura claviculae luxatae.

Ad claviculas luxatas similem fere ut ad diffractas vincturam adhibendam esse, noxae similitudo declarat. Simulatque nimirum os hoc sede sua motum, decenter repositum est, (vid. supra pag. 243. §. VI.) splenium aliquod, spiritu vini madidum, super id imponitur. Deinde, *si pars sterno propinqua* distorta fuit, *fascia capitalis reflexa*, modo supra exposito, (§. I. vel V) adhibetur. Et introrsum quidem si depressa clavicula fuit, altera simul vinctura, ibidem (§. II.) *stellatae* nomine proposita, facienda est; pro humeris scilicet retrorsum continendis, clavicula autem extrorsum detinenda. Ubi vero extrorsum versus luxata fuit clavicula, spleniis lineis crassioribus supra positis gnaviter deprimere ipsam convenit. Porro si *juxta scapulam prolapsa fuit clavicula*, tum vinctura, quae *spica simplex* vocatur (§. 3. aut 4.) vel etiam GOUEI fascia (§. V.) descripta, loco illarum rectissime adhiberi poterit. Denique si utraque clavicula violenter dimota est, *a spica duplici* petere sanitatis praesidium oportebit. Quod ipsum equidem secundum quasnam regulas fieri debeat, mox ad humeri ac scapulae luxationem explicabimus. Interim haec necessaria hic esse observatio videtur, ut in ejusmodi casibus, ubi his in partibus ossa vel fracta vel luxata fuerunt, *nunquam non brachium mantili sive mitellae, tanquam ansae sive habenae de collo suspensae*, immissum gestetur, ne facile e sede sua dimoveantur, donec vitium sanatum sit.

SECTIO II.

De vinctura, quae humero & scapulae adhibetur.

VII. SPICA SIMPLEX AD HVMERVM LVXATVM.

AD *os humeri luxatum*, postquam id decenter repositum est, (*vid. supra pag.* 245. *Cap.* VII.) rite deligandum, *spica simplex* adcommodata inprimis esse videtur: (*Sect.* I. §. 3, 4 vel 5.) dummodo vel pila quaedam, vel fascia convoluta sub ala prius deponatur, quam vinctura instituatur; ne qua facile denuo ipsum os prolabatur. Vincturae sequens fere modus est. Primo splenium aliquod, pedis longitudinem atque manus amplitudinem habens, utrinque vero ad usque partem mediam in duas habenas fissum, ita ut quatuor hoc ipso capita acquirat, (vid. Tab. II. fig. 18.) atque vel ex vini spiritu calido, vel vino, vel oxycrato expressum alae sive axillae ita subjicitur, ut media eademque integra pars glomerem submissum, quatuor autem splenii capita sursum versus adducta humerum comprehendant. Deinde *spica simplex*, sicut supra §. 3, 4. vel 5. descripta est, adhibetur, sed splenio tamen quadrato & crasso ad axillam haud vitiatam prius applicato, ut supra jam monuimus, ne scilicet cutis ibidem ab adstricta fascia offendatur. Similiter *si os humeri prope caput in suo collo fractum est*; tum itidem ad vincturam instituendam hae spicae aptae atque commodae esse possunt: quia hic vulgaris ossa fracta deligandi ratio hic vix succedit; ea facta observatione, ut ultimo multis ductibus circularibus locus fractus circumvolvatur. *Vinctura ad humerum luxatum.*

VIII. SPICA DVPLEX

Si utrumque humeri os luxatum est, valentissimum esse id vincturae genus solet, quod *spicam duplicem* Medici nuncupant. Hujus autem sequens ratio est. Alis utrisque pila sive linamentum in pilae formam contortum, una cum splenio convenienti, ut modo dixi, subjicitur. Eo facto fascia septem vel octo ulnas longa, & tres quatuorve digitos lata inque bina capita convoluta, sub alterutram axillam, verbi gratia ad d, Tab. XXXVII. fig. 25. media sic applicatur, ut bina capita, decussatim humero suscepto, e, transversim ab eodem, & alter quidem super praecordia, b, alter super dorsum ad alam oppositam, d, procedant. Hinc viis contrariis super humerum hunc habenae eadem ratione, ut in altero humero, injiciuntur, ut lineis in formam litterae, x, aut crucis positis, oblique rursus ad vincturae principium, d, revertantur (*a*). Tum idem negotium juxta eandem viam utrinque iterum atque tertio repetitur; reliqua autem fasciae pars vel circum pectus, vel circum humeros volvitur, & ubi definit, aciculis firmatur. Neque vero ad humeri ossa luxata solum, sed etiam *ad scapulas*, imo etiam *ad claviculas utrasque, juxta humerum simul fractas*, quin & ubicunque ubi humeros utros- *Spica duplex.*

(*a*) Hi ductus integri conspici possunt in Tab. XXXVIII. fig. 4. litt. a, b, c, d, e, f.

trosque simul deligari, propter quascunque rationes, oportet, insigniter spica duplex proficit.

IX. VINCTVRAE PRO SCAPVLIS FRACTIS.

Quando scapula fracta decenter reposita est, spleniisque & ferulis e charta crassissima, ut supra pag. 194. §. VII. docuimus, munita est, triplici fere ratione deligatio fieri potest; nam 1. vel modo descripta *spica duplex* adhibetur: vel 2. *capitalis reflexa*, Capite IV. §. I. vel V. relata, injicitur; vel etiam 3. *Stellatam* §. II. eodem capite traditam, quam Galli *Etoilée* appellant, & quae hucusque quam maxime usitata in hoc vitio fuit, applicare possumus, observando probe, ut scapulae & quae his superinjecta sunt splenia atque ferulae diligenter comprehendantur. *Ita etiam hanc & spicam duplicem, quando utraque scapula simul diffracta est*, satis commode adhiberi posse, quivis harum rerum haud omnino imperitus facile intelliget: quia utraque scapula una eademque ratione ab eis contegitur atque satis arcte comprehenditur.

Explicatio Tabulae trigesimae septimae.

Fig. 1. ostendit tegumentum capitis sive *capitium triangulare*, Gallorum *Couvre-chef en triangle*; a a a pars media fronti, vertici & occipiti imposita, b anguli circa occipitium conjuncti.

Fig. 2. exhibet quomodo *fascia sex capitibus* caput apte deligari queat: a a a sunt capita media, quae sub mento nodo conjunguntur; b, est alterum ex capitibus anterioribus, quod cum socio suo circa occiput circumductum, & in latere circa aurem firmatum est; c c, sunt capita posteriora, quae ab occipite ad frontem ducta, ibique nodo, d, conjuncta sunt; e e, medium hujus fasciae caput amplectens.

Fig. 3. *fasciam unientem frontis* demonstrat; a, pars vulneris directi in fronte; b, foramen longitudinale in fascia, vulneri impositum, per quod pars altera fasciae c, trajecta est; d d, utraque capita fasciae, quibus contractis vulnus quoque contrahitur, & per circulos circa caput factos ita retinetur.

Fig. 4. Eadem indicat in vulnere directo circa verticem.

Fig. 5. Fascia quam *discrimen* vocant, repraesentatur: a, locum ubi inchoatur, b b, ductus circulares circa caput; c vero, partem fasciae, quae principium erat, a fronte ad occiput reflexam indicant, quae discrimen efficit.

Fig. 6. Fascia ostenditur, quam *Scapham* appellant: a rursus demonstrat ubi vincturae fit initium; ductum primum, qui oblique fit circum caput; c principium fasciae, quod ad sinistram partem occipitis reflectitur, & ad figuram scaphae conficiendam concurrit; a d d, ductum circularem, quo fascia finitur.

Fig. 7. Exhibetur *fascia nodosa* itemque *solaris* dicta, pro arteriotomia temporum; a b, primum ductum indicant, qui duobus capitibus fasciae circa latus

latus capitis ſanum fit ad tempora c; qua littera ſimul, ubi & quomodo nodi fiant ſuper ſpleniis & vulnere arteriae, oſtenditur; d, e, ductum alterum, quo ſub mento & ſuper verticem ad oppoſita tempora progredimur, ibique ſimilem, ut ad litt. c, nodum perficimus.

Fig. 8. litterae a, b, c, d, e, eadem ſignificant; f autem locum, ubi nodi reflexi fieri debent poſt glandulam ſalivalem exſectam.

Fig. 9. *Capitalem* ad hydrocephalum, Gallis *la Capeline de la tête*, refert, & quidem, a, partem faſciae per medium caput reflexam; b c ductum circularem circa caput; d e f g h, ductus reflexos reliquos, qui caput complectuntur.

Fig. 10. Repraeſentatur faſcia *Monoculus* a quibuſdam dicta, pro unico ſcilicet oculo deligando: a a, ductum primum indicant, qui ab occipite per aurem & genam ſuper oculum ſiniſtrum hic ducitur, & inde per viam b ad principium in occipite revertitur; c c c vero, ductus circulares circa tempora, quibus finitur.

Fig. 11. Indigitatur, quomodo ſaepe *unus oculus* ſtrophiolo, muccinio aut mappula ſingulari modo complicata, commode deligari queat.

Fig. 12. qua ratione *oculus uterque* deligandus ſit, ſignificat: nimirum faſcia ab occipite per viam a b c ſuper oculum ſiniſtrum ad occiput ducitur, atque inde per d e f ſuper dextrum oculum ad occiput revertitur; g g g vero ductus circulares ſunt, qui circa finem ſuper oculum utrumque conficiuntur.

Fig. 13. quo pacto faſcia frondali ſive funda dicta *naſus ſit deligandus*, oſtendit, & quidem, a, medium faſciae quod naſum comprehendit; b b frondes ſive capita ſuperiora, quae per occipitium & tempora, c c, ad frontem ducuntur, atque in hujus medio d nodo conſtringuntur; e e, f f, g g, idem de capitibus inferioribus demonſtrant.

Fig. 14. *Capiſtrum ſimplex* exhibet: & quidem, a, b, ductus circulares circa caput, quibus faſcia inchoatur; b, locum, ubi faſcia acicula firmatur & deinde per viam c d e circa malas, mentum & verticem aliquoties volvitur; f g, ductum qui a cervice ſuper maxillam inferiorem ducitur.

Fig. 15. *Capiſtrum duplex* denotat: Haec vinctura fit faſcia duplici capite, cujus medium ſub mento injicitur & utrinque per viam a, b, ad verticem c ducitur, idque aliquoties: inde ad cervicem & ab hac per maxillam d, e, ubi juxta e, capita decuſſantur; hinc rurſus ad cervicem & occiput, & ab hoc denique per tempora & frontem f f b.

Fig. 16. *Fundam quatuor capitibus pro mento demonſtrat*, & quidem, a, foramen, quod pro mento ſuſcipiendo in ejus medio eſt; b b b b, quatuor illius frondes.

Fig. 17. Aliquo modo repraeſentat, qua ratione *haec funda mentum & maxillam ſuſcipiat* atque ſuis frondibus deinde circa caput firmetur. Vid. explicatio uberior Cap. II. N. XV.

Fig. 18. Modum oſtendit, quo *funda labro ſuperiori in variis ejus vitiis* ſit injicienda: a, medium integrum; b b, capita ſuperiora, quae in fronte ad litt.

litt. c conjunguntur; d d capita inferiora, quae per genas e e ſurſum & ad occipitium ducuntur, atque in fronte quoque ad litt. f. firmantur.

Fig. 19. Faſcia linea, quam *Larvam faciei* appellant, faciei ambuſtae contegendae apta, indicatur: a, b, eſt ipſa larva, quae faciem comprehendit, & quae ſex ſuis capitibus c c c, d d d, in poſteriori capitis parte conſtringitur.

Fig. 20. *Faſcia dividens*, quomodo a parte anteriori ſe repraeſentet, indigitatur. a a, ſunt circulares ductus caput cingentes, quibus inchoatur; b, ductus qui ſub dextra & c qui ſub ſiniſtra ala ad dorſum tranſit, ubi capita mutantur, & circulares circa praecordia efficiunt, d d.

Fig. 21. *Eandem faſciam dividentem* a parte corporis poſteriori proponit; a, locum ubi ad litterae x ſimilitudinem capita ſe decuſſant; b c, ductus qui ſub alis tranſeunt, d d, circulares qui thoracem ambiunt, & in dorſo decuſſantur.

Fig. 22. Exhibetur *faſcia continens colli* dicta cum *ſua faſcia ſuſpendente*, cujus explicatio videnda Cap. III. N. II.

Fig. 23. Siſtit *capitalem reflexam*, pro clavicula fracta & luxata, Galli *la Capeline*; quae faſcia duobus capitibus injicitur. a, b, primum ductum capitis anterioris viſui offert, c d e vero circulares ductus, quos alterum ſive poſterius caput conficit, atque reflexos f, g, h, tam in anteriori quam poſteriori thoracis parte includit & firmat. Vid. Cap. IV. Sect. I. N. I.

Fig. 24. *Faſciam ſtellatam* claviculae & ſcapulae famulantem proponit. Sub ala, a, inchoari poteſt, & a, b, ejus primum ductum indicat; unde per axillae anteriora, ſub ala c, reducitur, & inde per humerum d ad principium, a, redit; e, denotat ejus decuſſationes, quas ſtellas referre non pauci ſibi imaginantur, eique inde nomen dederunt. Inchoari etiam poteſt vel ad b, vel ad c, vel ad d, ubicunque libuerit, ſervatis modo iisdem ductibus. Vid. ejus deſcriptio Cap. IV. Sect. I. N. II.

Fig. 25. *Spicam ſimplicem* oſtendit pro laeſa axilla ſiniſtra. Ductus hujus incipiunt ſub ala ſana a, aſcendunt per viam b & c, faſcia deinde reflectitur ſub ala d, inde ſurgit rurſus ad e, & hinc per dorſum ad principium redit, atque hos ductus aliquoties repetit. Alii modi ſpicam ſimplicem applicandi ſupra Cap. IV. §. 3. & 4. deſcribuntur.

SECTIO III.

De vincturis quae circum praecordia & mammas fiunt.

X. FASCIA POST MAMMAM RESECTAM.

Faſcia ad mammam reſectam. REquiritur pro hac vinctura perficienda faſcia ſex, ſeptem vel octo ulnarum, quae tres vel quatuor digitos ampla ſit, & in duo capita glomerata. Hujus medium, poſtquam plagae linamentis multis in glomeres convolutis & ſpleniis craſſis rite proſpectum eſt, ſub dextra ala, (fingimus enim ſi-

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
Fig. 14.
Fig. 15.
Fig. 19.
Fig. 16.
Fig. 20.
Fig. 22.
Fig. 21.
Fig. 18.
Fig. 23.
Fig. 17.
Fig. 24.
Fig. 25.

finiſtram mammam eſſe reſectam, vel ſaltem magnum ſcirrhum ex ea exſectum) Tab XXXVIII. fig. 1. A, cui ſplenium prius ſubmiſſum ſit, injiciendum, ac deinde utroque capite ſuper humerum B, utrinque aſcendendum; ubi habenae faſciae in figuram litterae x decuſſantur, & poſtea caput anterius, c, oblique ſuper ſternum & mammam aegram, poſterius vero oblique per dorſum ad alam ſiniſtram, D, deſcendit, ubi capita mutantur, atque res mammae impoſitae probe conſtringuntur. Hinc caput, quod a tergo venit, per viam C ad B, illud autem, quod anterius erat, ſub ala D tranſit, & per dorſum ad ſummum humerum B aſcendit, ubi capita rurſus permutantur, atque hi ductus ſecundum viam BCD repetuntur, obſervando, ut faſciae capita non tam ſub ala lateris laeſi, quam ſuper reſecta mamma, permutentur, ita enim linamenta mammae impoſita melius conſtringuntur, & ſanguinis profuſio efficaciori modo prohibetur, & ut ſic ſplenia probe comprehendantur ac firmentur. Poſt haec mutatis capitibus ſuper loco mammae reſectae, alterum per pectus, alterum per dorſum in modum annuli circumducitur, ita ut ambo ad alam A conveniant, ubi iterum capita permutantur. Denique aliquot ejuſmodi ductus fiant circulares, deſcendendo ſenſim verſus E, ſic ut ſplenia DEF probe firmentur, & tandem, ubi capita deſinunt, vel aciculis vel acu & filo per ſuturam fines firmandi. Adhiberi etiam hic apte poteſt Faſcia Quadriga, ſive *Cataphracta* dicta, quae mox Sect. IV. explicabitur, & Tab. XXXVIII. fig. 4. illuſtratur.

XI. FASCIA HELIODORI ſive T. ad alia mammarum vitia.

In pleriſque *curationibus*, quae *mammis* adhibentur, uſurpari communiter ea faſcia ſolet, quae faſcia HELIODORI vulgo vocatur, quaeque ex binis fruſtis ſeu faſciis ſimplicibus ita conficitur, ut altera plerumque alterius parti mediae ad perpendiculum adhaereſcat, itaque litterae T. figuram aliquo modo exhibeat, unde etiam *faſcia* T vulgo appellari ſolet, quamvis pars perpendicularis magna ex parte, a parte inferiori ad ſuperiorem, ut Tab. XXXVIII. fig. 11. oſtendit, inciſa atque ſic faſcia in quatuor capita aa, bb, diviſa ſit, aut in duo prorſus diſtincta, fruſta, tranſverſo aſſuta, diſtincta ſint, ſicut in fig. 10. quae figuram litterae T magnopere pervertunt, & fere in Graecam litteram π transmutant. Habenarum tranſverſarum fig. 10 & 11. aa, ea debet *eſſe longitudo*, ut *circum corpus eaedem* bis *commode circumduci*, nodoque ſub mammis, vel in latere facto conſtringi valeant, & latitudo trium vel quatuor pollicum. Habena directa ſeu perpendicularis quoque tam lata & tam longa eſſe debet, ut nimirum quam aptiſſime, quicquid mammae impoſitum eſt, comprehendere & ſuper mammam aegram atque axillam reflecti retroque cum habena circulari nodo committi queat, vel extrema circa circularem reflecti & ubi deſinunt aciculis firmari poſſint. Si quam igitur aut *inflammationem* aut *tumorem*, aut *abſceſſum*, aut *carcinoma*, aut ſimilem quamcunque noxam aliam in mammis curandam Chirurgi ſuſcipiunt, unam ex faſciis modo propoſitis ſic fere applicant. Habenam tranſverſam infra mammas circum praecordia ſic injiciunt, ut binas ejuſdem

Faſcia ad alia vitia mammae.

partes extremas, ſuper dorſo, vel in latere quodam, vel etiam in parte anteriori, in nodum aliquem conſtringant. vid. Tab. XXXVIII. fig. 2. a a (*a*). Tum habenam ſciſſam ac dependentem duobus ſuis capitibus ſurſum verſus ſuper mammam adflictam ac ſplenia ſuperimpoſita *humerumque proximum* ſic adducunt, ut haec rite comprehendant, tandemque vel circa collum, vel, quod praeſtat, ſuper dorſo cum faſciae ductu circulari nodo vel aciculis conjungantur. *Nonnulli duo haec faſciae* capita, b b, ſuper mamma decuſſatim aſcendere faciunt, & poſtea, ut dictum eſt, vel circa collum, vel cum circulari in dorſo jungunt: eo animo, ut ſic quicquid mammae c impoſitum eſt, melius comprehendant, atque ſic etiam cum faſcia fig. 11. cujus pars dependens non integre diviſa eſt, procedunt; interea tamen etiam haec faſcia ſine decuſſatione, ſed ſicut in hac figura litt. c oſtenditur, adhiberi recte poteſt, quae res mammae ſuperimpoſitas egregie quoque continet. Poteſt tamen etiam apte, &, ut ego exiſtimo, adhuc commodius *ſic ſuper humeros duci*, *ut collum* d *frondibus ejus* b b *ſit interjectum*, quemadmodum in fig. 2. propoſuimus: ita ab humero tam facile recedere non poteſt: & ſi hi frondes b b, *in cervice* vel in anteriori colli parte *nodo committuntur*, *opus non eſt ut aegra ſemper totum dorſum denudet*, id quod multis aegris & praeſertim verecundis aut debilibus perquam moleſtum, imo ſaepe frigida tempeſtate ob frigus in corpus nudum irruens, valde perniciosum eſt.

XII. FVNDA PRO MAMMIS.

Funda pro mammis. Haec aliaque incommoda faſciae vulgaris *Heliodori* cum obſervaſſem, cum quam ſaepiſſime mammarum ejuſmodi vitia ſeſe mihi *curanda* obtulerint, eamque etiam fere haud ſufficere, ſi carcinoma exulceratum, ut ſaepe fit, ad alam ſe extendat, cogitavi, an non mammae commodius alia ratione & forte quadam *funda ſive faſcia quatuor capitibus inſtructa* deligari poſſint: hocque, quod mente primo conceperam, bene ſaepius ſuccedere tandem cognovi. Feci itaque *ejuſmodi fundam* longitudine unius ulnae ſive quatuor pedum, atque latitudine ſex vel octo quaſi pollicum, quae ad pedis fere longitudinem circa medium integra ſit. Haec pars integra (vid. Tab. XXXVIII. fig. 3. a,) ſpleniis laeſae mammae, quam ſiniſtram rurſus hic eſſe ponimus, impoſitis ſuperimponatur, deinde duo capita ſuperiora b b, ſuper humerum dextrum, inferiora autem c c, ſub ala ſiniſtra ſuper dorſum verſus ſcapulam dextram ducantur, ibique circa litt. d, duobus nodis conſtringantur; ita hanc faſciam longe commodiorem ſaepe praecedenti deprehendi: dum non ſolum firmius adſtringi duobus nodis poteſt, verum etiam minus moleſtiae creat; cum illa *Heliodori* ſub mammis & circa thoracem partes excoriando multum quandoque incommodi aegro concitat. Faſcia denique haec in medio a, aciculis cum ſplenio probe firmetur, ſic firmius continebit. *Si mamma dextra eſt laeſa*, quod tunc hae faſciae contrario modo ſint injiciendae, quilibet haud prorſus imprudens facile per ſe comprehendit. Quandoque etiam loco horum

(*a*) Ita a BASSIO & WIDEMANNO delineantur.

horum *mantili* five *mappula*, *aut linteo fatis longo*, eo modo complicato, ut pro oculis deligandis Tab. XXXVII. fig. 11. commendavi, fatis commode & bono fucceffu ufum fum.

XIII. SCAPVLARE CVM MANTILI.

Frequens etiam atque commodus ejus fafciae ufus eft, quam Chirurgi *fcapulare cum mantili*, Galli *la ferviette avec le fcapulaire*, communiter nuncupant. Namque fere femper adhiberi eadem folet & poteft, quoties *pectoris* aut *vulnera*, aut *ulcera*, aut *fiftulae*, aut *perforatio feu paracentefis pectoris; aut fterni, coftarum, fpinaeve dorfi fracturae; aut coftae luxatae*; aut his denique fimilia praecordiorum atque dorfi vitia vincturam aliquam poftulant. Debet autem ad hanc ipfam vincturam adornandam linamentum geminum adhiberi. 1) Primo pannus lineus, mantili feu mappulae haud abfimilis, in adultis longitudine ulnam, vel in grandioribus aut obefis ulnam cum dimidia, latitudine octo vel decem digitos comprehendens, quadruplicatus, vel &, pro re nata, fexies vel octies complicatus, quam exactiffime circum pectus vitiatum, (adhibitis prius iis, quae ad fanationem neceffaria funt) injicitur, firmiterque circa praecordia, fi vitium eft in parte anteriori, vel fi vitium eft in parte pofteriori, fuper dorfum fibulis futurifve applicatis, conjungitur. (vid. Tab. III. fig. 1. B.) Ne qua autem facile id ipfum vinculum five mantile una cum fpleniis atque medicamentis, fuper partem aegram datis, decidat, aut faltem deorfum cedat. 2) *Scapulare* aliquod linteum, five linamentum, longitudine tres pedes vel partes quartas ulnae, latitudine *quatuor vel fex* digitos continens, quoad partem mediam fecundum longitudinem ita fiffum, ut trajici caput queat, (vid. Tab. II. fig. 9.) comprehenfo capite, fic injicitur, ut alterutra pars fuper pectus, fuper dorfum altera dependeat, utraque vero vinculum modo dictum circulare, tam in anteriori, quam pofteriori corporis parte per fibulas futurafve adhibitas, firmiter comprehendat (*vid. Tab.* III. *fig.* 1. *B C*), & quia alterum illud a fcapulis magna ex parte fuftentatur, *Scapularis nomen* inde traxiffe videtur. *Nonnulli fcapularem fafciam ex fimili frufto lintei conficiunt;* quod vero *non tam in medio, quam* potius in altero *extremo ultra dimidium longitudinis findunt*, partem integram per dorfum demittunt, caput & collum vero inter duos illos frondes five capita comprehendunt, ea fuper fterno in litterae x fimilitudinem decuffant, fere ut in fig. 4. Tab XXXVIII. f, extrema eorum in dextro & finiftro thoracis latere praedicta ratione cum mantili conjungunt.

Scapulare cum mantili.

SECTIO IV.

De vincturis, ad sternum atque costas accommodatis.

XIV. DE QVADRIGA ET CATAPHRACTA.

Vinctura per quadrigam.

Sternum diffractum, facta fragmentorum, quantum fieri potest, in sedes suas restitutione, emplastroque glutinoso, vel & splenio, in spiritu vini tincto, una cum ferula aut lamina quadam ex charta crassa ac rigida superimposita, vinciri haud incommode per modo descriptam fasciam *scapularem cum mantili posse*, manifestum est ex iis, quae jamjam de vincturis pectoris explicavimus. Sed solet tamen hic a Chirurgis compluribus peculiaris quoque & valentior vincturae species institui *quadrigae*, seu *cataphractae* titulo insignita, *qua firmius thorax cum sterno*, si opus, *constringi potest*, fasciae alicujus beneficio facta, quae longitudine ulnas sex, latitudine tres quatuorve digitos continet, binisque capitibus sive glomeribus comprehenditur. Deligationis artificia fere sunt sequentia. Fascia haec media sub alterutram axillam, verbi gratia, sinistram, Tab. XXXVIII. fig. 4. a, sic injicitur, ut bina capita sursum adducta, transversis in humero ad litterae x similitudinem factis ductibus b, alter super praecordia c c, alter super dorsum ad alam oppositam d, oblique procedant; inde vero postea eadem, ut modo dictum est, ratione, humerum dextrum susceptum, e, similiter, ut antea, & quidem caput anterius per viam e, f, posterius vero per dorsum ad alam priorem, a, redeant. Namque binis hisce ductibus rite institutis, quidquid ex utrisque fasciae habenis reliquum est, in ductus circulares, g, seu potius spirales obtusos, juxta se invicem scilicet positos atque sensim sensimque circum corpus descendentes, qui *utrinque semper*, *vel etiam in anteriori & posteriori thoracis parte*, *ut firmius sternum fractum comprehendant*, *decussantur*, ut Tab. XXXVII. fig. 21. d d, conspici potest, impenditur, donec nimirum pars thoracis *adflicta probe tecta atque involuta esse deprehendatur.* Idem vincturae genus adhiberi quoque potest, *post amputatam mammam aliquam cancrosam:* in quo ipso equidem negotio solerter inprimis provideri oportet, ut, quam exactissime vulnus eique superinjecta linamenta & splenia ab *injecta vinctura*, *ad cohibendum sanguinem comprehendantur.* Id quod tanto melius fiet, si, factis primis circa humeros circuitibus, capita fasciae deinde *supra mamma resecta & in dorso*, dum circulares sive obtusos ductus facimus, *mutantur*, ita enim melius & firmius partem hanc continebit.

XV. VINCTVRA PRO COSTIS ET SPINA DORSI.

Vinctura costarum & spinae dorsi.

De *Costis* & *dorsi spina*, cum *luxatis*, tum *fractis*, etiam seorsim nunc exponere nihil fere opus videtur: siquidem, ossibus his decenter repositis & per splenia, spiritu vini calido madentia, nec non ferulas chartaceas crassas superimpositas, gnaviter contectis; eadem plane deligandi artificia adhibere conve-

convenit, quae ad sternum & mammas hactenus §. XII & XIII. imo etiam XIV commendavimus.

CAPVT V.

De vincturis ad abdomen atque partes cum naturales, tum obscoenas, necessariis.

I. DE SCAPVLARI CVM MANTILI.

SI ventri vel post *plagam* forte fortuna factam, vel post *suturam*, Graeci γαςροραφίαν nuncupant, vel post *paracentesin* apud hydropicos institutam, vel in ulceribus aut fistulis ventris, vel denique post quamcunque aliam operationem, curatio adhibenda est, communiter equidem hodie, idque satis commode fieri vinctura per *fasciam scapularem cum mantili*, modo propositam *Sect.* III. §. XII. solet; (vid. Tab. III. fig. 1. BC) sed paullo *tamen longius ad ventrem*, quam ad praecordia *necessarium esse linamentum scapulare*, ipsa corporis habitudo loquitur.

II. FASCIA VENTRIS CIRCVLARIS.

Veteres & nonnulli adhuc recentiores varia vitia abdominis fascia quadam simplici, quatuor, quinque vel sex circiter ulnas longa & quatuor digitos lata, vel in unum vel in duo capita circumvoluta, deligant, quas in parte superiori abdominis per circulares circum abdomen incipiunt, & deinde per obtusas spirales deorsum continuant, donec partem laesam cum rebus plagae superimpositis bene complexa sit: quam deinde, ubi definit, aciculis vel sutura firmant, ac denique cum scapulari quadam fascia, ne deorsum facile ruat, connectunt. Possunt *etiam abdominis* haec vitia apte deligari vel *mantili & scapulari*, vel *fascia ad modum quadrigae* Tab. XXXVIII. fig. 4. injectae, ea solum cum diversitate, ut postquam ductus a, b, c, d, e, f, facti sunt, ductus g, ut circulares vel spirales, circa partem ventris laesam diligenter circumvolvantur, atque haec sic probe comprehendatur; cui priores ductus circa humeros & thoracem loco scapularis suspendentis fasciae famulantur, ita ut peculiari scapulari hic haud indigeamus.

Fascia ventris circularis.

III. FASCIA VNIENS VENTRIS.

Vulnera autem *ventris directa*, sive secundum longitudinem inflicta, si quidem fuerint *non adeo magna*, feliciter saepe glutinari, absque adhibita sutura vel gastroraphia, per injectam scilicet *fasciam unientem*, ut supra, ubi de abdominis vulneribus egi, jam docui, consueverunt. Debet autem fasciae hujus longitudo circiter quatuor vel quinque ulnas, latitudo, quatuor digitos adaequare. Pars media circiter ad quatuor digitos secundum longitudinem fissa est; utraque pars extrema in glome-

Vinctura ad plagas ventris directas.

glomerem sive caput involuta. (*vid. Tab.* V. *fig.* 8.) Qualiter autem vinciri per eandem venter debeat, colligi facile, meo quidem judicio, ex iis poterit, *quae de uniente ad frontem accommodata*, luculenter jam tum supra explicavimus (*Part.* III. *Cap.* II. §. 4. vid. Tab. XXXVII. fig. 3.): *Nimirum pars media eaque fissa vulneri imponitur*, caput fasciae alterum ventri circumducitur, deinde per fissuram trajicitur, ambo capita constricta oras vulneris probe jungunt, inde ad lumbos sive dorsum amborum ducta capita mutantur & inde ad vulnus reducuntur, ubi *super vulnere mutantur & decussantur*, *ut* vulnus *arctius constringant*; hique ductus circulares & obtusi continuantur, donec fascia finiatur: ubi aciculis vel suturis firmatur.

IV. VINCTVRA PRO HERNIA VMBILICI.

Herniae umbilici vinctura.

Sumitur *lorum vel ex corio*, *vel ex panno xylino paratum*, *& scuto vel rotundo*, sicut in Tab. XXIV. fig. 6. A indicatur, *vel quadrato* instructum, quemadmodum Tab. XXXVIII. fig. 5. A, exhibetur, quod scutum umbilico, *reducta prius in ventrem hernia*, imponitur, atque lorum BB, Tab. XXIV. fig. 6. fibula C, vel etiam alia ratione, si lubet, circum ventrem clauditur. Ne vero lorum BB Tab. XXXVIII. fig. 5. praesertim in obesis deorsum facile ruat, *fascia scapularis* C, *ex linteo robusto*, tam *in anteriori* ventris *parte*, *quam in posteriori ipsi innectitur*, quae *illud sustinet*; & ne sursum cedat, loro sub scuto A, frustum lintei robusti, in duos frondes scissum, vel ex panno xylino ita paratum, circa partem scuti inferiorem jungitur, quorum dexter inter femora circa clunem dextram, sinister circa clunem sinistram ita reflectitur, ut in loro ventrem cingente utrinque circa inguina, juxta litt BB, funiculis vel alia ratione firmari queat.

V. VINCTVRA ANI, SCROTI, PERINAEI, VAGINAE VTERI &c. PER FASCIAM T.

Vinctura ani, scroti, &c per fasciam T.

Qui vel *ani fistulam* aliquam aut *abscessum*, *vel fracturam ossis sacri*, vel *ossis coccygis luxationem*, vel *molestas haemorrhoides*, fistulas ani vel *calculi sectionem*, vel & quamcunque aliam *perinaei vulnerationem* aut *ulcus* sive perinaei fistulam experti sunt, his adhiberi communiter, nec sine profectu, solet ea fascia, quae *Heliodori fascia* appellatur & litterae T figuram repraesentat. (*vid. Tab.* II. *fig. b*, item *Tab.* XXXVIII. *fig.* 10 & 11.) Vinctura hunc in modum perficitur. Medicamentis ad noxam valentibus, & item emplastris & spleniis convenientibus super aegram partem impositis, habena fasciae transversa ventrem ita comprehendit, vid. 14. aa, ut habena altera eademque perpendicularis & fissa super os sacrum, b inter crura utrinque dd, ad vinculum ventris transversum procedat, eidemque, nodo facto, juxta inguina utrinque sese jungat. Idem vincturae T, genus aptum quoque illis est, qui vel *inguinum aut scroti tumoribus*, *vel etiam testiculorum inflammatione infestantur*; vel & *quibus hydroceles*, *sarcoceles*, pluriumque noxarum similium in scroto curatio adhibetur, vel denique etiam in *vaginae uteri* vitiis, ut pro

lapſu, &c. Ubi tamen habena transverſa circum ventrem (conf. fig. 7. 8. 12. aa) ſic injicitur, ut habena perpendicularis bb (vid. fig. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12) probe comprehenſis medicamentis anterius ſuper inguina, vid. fig. 7, b, vel ſcrotum impoſitis, vid. fig. 8 & 12. bb, inter crura vel retro ad vinculum, in poſtica corporis parte factum, ſicut in fig. 7. vel ad latus femoris, vid. fig. 8. c, vel in antica ventris parte, ſicut fig. 12. ccd oſtendit, perveniat eidemque nodo firmiter adhaereſcat. In *quamplurimis hiſce caſibus ſcapularis faſcia*, ſed ſine mantili, *ſimul adhiberi poteſt*, utpote cui, ad majorem vincturae firmitatem, ſi opus eſt, faſcia inferius aciculis vel ſuturis innexa diligentiſſime adjungitur. Denique notandum *faſcias* T *pro diverſo uſu etiam figura differre:* nam quae fig. 6. indicatur, *commode pro inguine*, vid. fig. 7. inſervit; quae fig. 9. *commoda eſt pro ſcroto amplectendo*, ut in fig. 8. oſtenditur; denique fig. 10. & 11. *in mammarum, ani, ſcroti ac perinaei* vitiis apte adhibentur; & faſcia fig. 13. *in ſcroti potiſſimum tumoribus*, ut hydrocele & ſarcocele famulatur, eamque *ſacculum pro ſcroto*, Galli *la Bourſe* appellant.

VI. ARNOLDI FASCIA AD ANVM.

Novum, idemque *ani fiſtulis atque abſceſſibus* proprium, viucturae genus ab ARNOLDO, Chirurgo quondam Pariſino nobiliſſimo, eſt excogitatum, quod praeſtantiſſimum hic eſſe GARENGEOTIUS (*a*) exiſtimat. Hujus autem ſequens ratio eſt. *Primo ſcapulare* ſicut Tab. III. fig. 1. c delineatur, ſed longius, ut ad imum ventrem deſcendat, cum *mantili* B, circum corpus ſic injicitur, quemadmodum ſupra explicavimus. (*Cap.* IV. *Sect.* III. §. XII.) Deinde circa eam ſuturam, quae mantile cum ſcapulari ſuper dorſo jungit, verbi gratia in Tab. XXXVIII. fig. 14. in interſtitio aa, *tres quatuorve funiculi linei*, quorum uſus ex jamjam dicendis apparebit, per injectam ſuturam *firmantur.* Tum *faſcia quaedam alia*, quinque vel ſex digitos lata, ulnam autem & quod excurrit longa, *ſecundum lineam ita finditur*, ut alterutra pars extrema non niſi *ad binas palmas integra reliqua ſit*, fere ut pars b in eadem figura. Circa hanc ipſam partem extremam cc *itidem tres quatuorve funiculi linei firmantur*, qui cum funiculis in mantili aa ſingulis nodos efficere valeant: quibuſque reſolutis, identidem & abſque ulla corporis aegri, ut ait, moleſtia vel agitatione, innovare, quoties lubet, vincturam liceat (*b*). Medicamentis, turundis, linamentis carptis, & ſpleniis fiſtulae rite adhibitis, utriuſque faſciae funiculi modo dicti, nodis ſuper dorſo circa aa & cc inſtitutis, invicem committuntur; eoque facto *faſciae dependentis bini frondes*, *dd*, *ſuper anum inter femora trajecti* per inguina utrinque *ad mantile circum ventrem applicatum ita* promoventur, ut alter dextro, ſiniſtro lateri alter, probe jungantur. Deni-

Arnoldi vinctura ad anum.

(*a*) In Operat. Chir. Cap. de Ani Abſceſſu Edit. I. pag. 401. In altera vero Editione inventorem tacet.

(*b*) Quid *cum parte fiſſa ſive frondibus dependentibus hujus faſciae* ſit faciendum, GARENGEOTIUS haud deſcribit; ſine dubio autem ea utrinque in inguine cum mantilis parte anteriore jungenda erit, ſicut fieri ſolet in uſu faſciae T, alias illi funiculi parum prodeſſe poſſent.

Denique, si largiter forte *post sectionem sanguis fluxit*, sicut quandoque contingit, *minister aliquis strenue per unam alteramve horam*, *ab operatione proximam*, manu adhibita partem incisam comprimat, quo nempe citius & certius sanguis conquiescat. Praecipua equidem, autore GARENGEOTIO, *vincturae hujus virtus in eo posita videtur*, quod & firmiter ipsa, per scapulare humeris injectum, ubi fascia punctum *fixum habet*, *corpori inhaerescat*, & quam exactissime id, quod supra vulnus impositum est, comprehendat firmetque. At enim vero hoc *secundum* GARENGEOTI *descriptionem nullo modo efficere potest*; e contrario, si non plus tamen idem omnino praestari quoque per *fasciam aliquam* T *vulgarem*, qualis est ea fig. 11. sed satis robustam, scapulari fasciae junctam, posse, *res ipsa*, *credo*, *loquitur*: praesertim si fascia tota vel saltem pars transversa, abdomen ambiens ex *panno xylino*, vel ex mantili majoris roboris caussa, conficiatur, & frondes fortiter adstringantur.

VII. VINCTVRA NODOSA PERINAEI PRO SANGVINE COMPESCENDO POST FISTVLAE ANI VEL ETIAM CALCVLI SECTIONEM.

Fascia nodosa perinaei. Pauci profecto hactenus de vinciendi modo ad sanguinem post fistulae ani, vel etiam calculi sectionem, si vehementius fluit, compescendum fuerunt solliciti; dum nihil fere de hac re in libris deprehenditur (*a*); licet exempla sint, ubi aegri post has sectiones inde mortui sunt: adeoque operam impendi, *ut vincturam excogitarem*, *quae valentius*, *quam adhuc descriptae*, *hoc praestet*, atque deliberatione facta, *sequentem* prae aliis idoneam existimavi. Nimirum sumenda fascia sex minimum, vel octo aut decem ulnas longa & tres digitos lata, atque in duo capita convoluta. Medium fasciae, postquam vulneri linamentis carptis eisque probe contortis ac multis, alcohole vini imbutis, & spleniis crassis, sicut in aliis profusionibus sanguinis fieri solet, abunde prospectum est, perinaeo applicatur, inde anteriori capite per inguen sinistrum (vid. Tab. XXXVIII. fig. 15.) ab a & b, super os ilei, C, posteriori vero inter nates ad eundem locum ascendendum, factaque ibidem forti constrictione & decussatione capitum, anterius transversim super ventrem d, posterius recta per dorsum sive lumbos ad dextrum ileum ducendum, factaque super dextro ileo, e, nova decussatione, anteriori capite per inguen dextrum f, posteriori per natem dextram ad perinaeum descendendum, ubi capita fasciae mutanda, atque in ejusmodi nodum, *qualis in fascia temporum nodosa* post arteriotomiam fieri solet (vid. Tab XXXVII. fig. 7. c) *intorquenda & probe adstringenda*, hinc per inguen sinistrum & natem ad ductum a b c, utrinque

(*a*) Filo quidem, acus curvae beneficio circa arteriam, quae sanguinem fundit, circumducto, hunc fluxum sanguinis compescendum esse quidam docuerunt, ut supra, ubi de Lithotomia actum est, indicavimus; verum arteria illa saepe tam profunde sita est, ut percipi nequeat, vel saltem ad eam ligandam accedere haud valeamus: ubi quidem spleniolo, liquore styptico imbuto arteriam aliquam diu digito comprimere possumus; sed si hoc parum esset, ad hanc ligaturam simul confugiendum est.

que rurfus afcendendum, & priores ductus eadem, ut modo dictum eft, ratione, repetendi, factis femper ejufmodi nodis in perinaeo poft calculi fectionem, vel fuper ano, poft fiftulae ani fectionem, quoties capita inter femora concurrunt, donec fafcia finita fit: *atque haec fafcia haud inepte nodofa perinaei* vocari poteft, quae certe firmiffime conftringit & continet. *Si forte adhuc vehementior conftrictio neceffaria videtur*, facto primo circuitu per utrumque ileum & inguen, ut antea dictum eft, & nodo primo inter femora conftricto, caput anterius fafciae ab inguine finiftro, a, oblique per anteriorem corporis partem ad humerum dextrum h, ficuti punctis hoc indicatur, atque ita caput fafciae pofterius per dorfum ad eundem humerum ducitur, ubi mutantur, & per eandem viam ad perinaeum redeunt, ibidemque denuo in nodum contorquenda, & per viam g d i, punctis quoque indicatam, ad finiftrum humerum utrinque ducenda, fuper humero finiftro mutanda, & per eandem viam ad perinaeum reducenda, ubi denuo in nodum ut tanto melius locus, fanguinem fundens, comprimatur: tandem ductibus illis antea defcriptis, qui folum a perinaeo ad ilei offa five coxas afcendunt & circa ventrem ducuntur, continuatur, quamdiu fafcia durat, ubi probe firmatur. Sed in hoc pofteriori modo fafcia octo, imo novem vel decem, pro corporis aegri magnitudine, ulnarum habeat longitudinem, ut neceffarii iique ampliores ifti circuitus ipfa fieri apte queant.

VIII. SPICA INGVINALIS SIMPLEX.

Singularem vincturae fpeciem, *inguinalis*, vel & *fpicae inguinalis* titulo infignitam, *herniae inguinalis*, five *bubonoceles incarceratae fectae*, *femoris luxati*, *colli femoris fracti*, & item *offis ilei diffracti* curationes fibi vindicant. *Spica inguinalis fimplex.* *Fieri poteft variis modis*, ficuti fpica humeri, & quidem primo vel *fafcia unius vel duorum capitum*. Si fieri debet *fafcia in unum caput convoluta*, fafcia, huic fini deftinata, quatuor ulnarum longitudinem, ternorumque digitorum latitudinem comprehendat. *Initium vincturae fit fuper ilei offe ejus lateris*, *quod fanum eft*. Vid. Tab. XXXVIII. fig. 16. a: hinc fafcia circum ventrem transverfum b b & coxam, c, fic promovetur, ut, fuperata clune inter crura, d, a parte pofteriori ad anteriorem fuper fplenium, e, inguini adhibitum, tranfeat. Namque hoc facto, circum coxam, c, ubi cum priori ductu litteram x, efficit, ipfa fic per dorfum pergit, ut ad vincturae principium redeat. Quo equidem diligentiffime ope fafciae hic firmato, ductus modo defcriptus toties iteratur, quoties illud fieri per ipfam fafciae longitudinem poteft. Poft triplicem iftiufmodi ductum, fi lubet, ductus etiam aliquis circularis circum ventrem, pro reliquis ductibus probe firmandis, a quibufdam inftituitur; & tota vinctura poftea per adhibitas aciculas fuper parte adflicta & juxta illam, ne inde facile recedat, firmatur. Si qua autem forte *fcrotum ob incarceratam herniam operationem aliquam Chirurgicam in hoc latere fuftinuit*, tum fimiliter tres ejufmodi ductus fiunt, quos modo propofuimus: *deinde fafcia in inguine finiftro acicula firmatur*, deorfum infra fcrotum f, per inguen dextrum, g, ad fafciam, h, reflectitur, ibidemque etiam acicula firmatur;

ab hoc latere h, infra ſcrotum f, rurſus per inguen ſiniſtrum de, reducitur, aciculaque rurſus firmatur, atque hi ductus iterum iterumque circa ſcrotum ad comprehendenda ſplenia ceteraque ea, quae ſanationi apta ſunt, iterantur, infixisque utrinque aciculis firmantur. Atque haec vinctura, ſi non niſi alterutrum inguen deligatur, *inguinalis ſimplex* apud Chirurgos vocatur.

IX. SPICA SIMPLEX INGVINALIS CVM FASCIA DVOBVS CAPITIBVS.

Modus II. Sed poeſt haec vinctura etiam commode atque apte fieri faſcia duobus capitibus inſtructa: quae vero longitudinem habeat quinque ulnarum, ſed latitudinem trium digitorum, uti praecedens. Hujus medium primo injici poteſt, ſicut prioris in coxa lateris ſani, a, fig. 16; capita vero utrinque circa ventrem duci ad alteram coxam, c, ibi mutari & ad perinaeum, d, duci, ubi rurſus permutantur, & ad coxam c, atque inde rurſus ad coxam, a, perducuntur; atque hi ductus tamdiu continuantur, donec faſciae fiat finis. Circa finem tamen etiam, praeſertim in luxatione oſſis femoris, vel fractura colli femoris, aliquot ductus in modum circuli ſive annuli circa ſu-
Modus III. premum femur fieri poſſunt, ad haec oſſa melius firmanda. Vel initium faſciae duplici capite donatae fieri etiam poteſt in perinaeo, d, inde capita oblique aſcendunt ad coxam C, hinc abeunt & per anteriorem & poſteriorem ventris partem ad coxam a, atque ſecundum hanc viam circumvolutionibus his pergimus, quamdiu faſcia durat; ubi conſueta ratione vel aciculis vel ſuturis firmatur.

X. SPICA INGVINALIS DVPLEX.

Inguinalis duplex. Si in utroque inguine vitium eſt, vincturae modus, jamjam §. IX. N. III. deſcriptus, dum per utrumque inguen excurrere debet, commode adhiberi poteſt, indeque *inguinalis duplex* apud Chirurgos appellatur. Vel etiam alia ratione perficitur, quando ſcilicet faſcia huic negotio propria, quae longitudine ulnas ſex, latitudine binos vel tres digitos adaequat & in duplex caput convolutum eſt, huic negotio impenditur. Vincturae principium in tergo ſive lumbis vulgo fieri ſolet: ſiquidem, media faſciae parte ſupra lumbos poſita, ductus aliquis circularis circum corpus ita inſtituitur, ut ad ventrem anteriorem habenae perveniant, ubi permutantur atque inde retrorſum ſuper clunes ad inguina antrorſum procedant. Inguinibus, &, quae his ſuperimpoſita ſunt, medicamentis atque ſpleniis faſcia probe comprehenſis, faſcia utrinque ſuper inguina & coxas aſcendendo ad vincturae principium redit; ubi capita iterum mutantur, & per inguina antrorſum deſcendunt, atque per coxas revertuntur ad abdomen, eoque facto priſtinam viam aliquoties repetit. Tandem ipſa, ubi deſinit, gnaviter firmatur. Praeterea
Alius modus. haec vinctura etiam apte fieri poteſt iisdem fere ductibus, quos §. VII. deſcripſimus, ſi modo nodi inter femora omittantur. Nimirum quando hujus faſciae

fasciae medium (vid. Tab. XXXVIII. fig. 15. a) perinaeo inter femora applicatur, capita deinde utrinque per b c, ad coxam ascendant, inde mutatis capitibus ad alteram coxam, e, per ventrem & dorsum progrediuntur, hinc per alterum inguen f, g, ad perinaeum, & ab hoc, permutatis capitibus, per eandem viam, g f, ad coxam e, atque ab hoc ad coxam c, revolvuntur, donec tandem per sinistrum inguen b, ad principium rursus perveniat. Reiterantur postea hi ductus, donec fascia finiatur; ubi omnia bene firmantur. *Adhiberi vinctura haec optime potest in luxatione utriusque femoris, & in fractura utriusque colli femoris, itemque post operationem herniae inguinalis in utroque latere.*

XI. VINCTVRA AD BVBONES.

Ad *bubones* atque cujuscunque generis alios tumores circa inguina apta inprimis esse illa vinctura solet, quae per adhibitam fasciam T instituitur; (*vid. supra* §. V.) vel & per eam fasciam, quam *Tab.* XXXVIII. *fig. 6.* designavimus; quaeque eodem fere modo ac fascia T corpori adaptatur. Sed quia alterum caput ex transversis a a, breve est, circa ventrem ita injicitur, ut in latere ejus extrema nodo jungantur: vid fig. 7. c, quo fit, ut aeger ipse fasciam commode solvere & rursus conjungere queat. Verum pars amplior b, per inguen descendit inter femora, circa natem reflectitur, atque in latere lumborum cum parte transversa nodo conjungitur. Nos in hac tabula XXXVIII. non nisi eam fasciae formam vel posituram demonstravimus, quae sinistro inguini apta est. Namque ubi dextro inguini vincturam ejusmodi adhibendi necessitas inciderit, tum converti solummodo haec ipsa fascia debebit. Reliqua enim iisdem in dextro, ac in sinistro inguine, modis perficiuntur. Si *bubo in utroque latere* deligandus, duo ejusmodi frusta dependentia requiruntur. *Vinctura ad bubones.*

XII. SCROTI VINCTVRAE.

In scroto equidem frequentissimus quoque vincturarum usus est. Neque enim *ad scrotum inflammatum & testes tumentes* solum adhiberi cataplasmata fasciarum adminiculo solent; sed in quamplurimis etiam *herniarum curationibus* praecipuum sanitatis praesidium ab accurata scroti vinctura repetendum est. Fere triplicis autem generis fasciae a Chirurgis hic adhibentur. Nonnumquam enim 1) commoda inprimis est *fascia T*, (*de qua supra* §. V.) dummodo habenae perpendicularis pars superior binas circiter palmas lata atque ad penem transmittendum perforata sit, (vid. Tab. XXXVIII. fig. 9. c) & pars extrema ad binas quasi palmas usque a parte transversa in duo capita b b, fissa. Postquam igitur pars transversa circa ventrem firmata & penis per foramen C transmissus est, decussatis postea binis hisce habenulis, b b, scrotum ab integra fasciae parte sat plerumque adcurate comprehenditur, & medicamenta ac splenia imposita apte comprehenduntur, si frondes b b, circum femora utrinque reflectuntur, & in latere partis transversae nodo nectuntur, vid. fig. 8. c. Interdum 2) *fascia* quaedam *frondalis*, *quatuor capiti-* *Vinctura ad scrotum.*

pitibus instructa, ulnam longa, digitos sex lata, utrinque autem sic fissa, ut media pars ad binas circiter palmas integra persistat, commode adhibetur, si super scrotum adflictum eidemque applicata medicamenta & splenia imponitur. Circa vincturam vero rite instituendam sequentes necessariae sunt observationes. Fascia sic injicitur, ut media eademque integra fasciae pars scrotum tegat, capitibus sive habenis duabus sursum, duabus deorsum spectantibus. Inter habenas superiores, ubi partem integram attingunt, penis transmittatur, ac deinceps hae ventrem comprehendant atque in lumbis nodo jungantur; inferiores autem, super perinaeo invicem trajectae, retroque super clunes sursum & antrorsum versus adductae, dextra in sinistro inguine, in dextro sinistra firmentur; vel etiam sicut in fig. 12. d, indicatum est. Si quidem eo facto, & scrotum & supra data medicamenta satis commode comprehenduntur. Denique 3) Chirurgorum aliqui *propriam aliquam vincturam ad similitudinem aliqualem mersupii* exaratam, *la Bourse* Gallis dicta, de qua jam §. V. proposui, ex linteo satis valido confectam, debitisque eam habenis, tum funiculis etiam & foraminulis, ad excipiendos funiculos aptis, instructam, ad scroti vincturas proposuerunt. (*vid. Tab.* XXXVIII. *fig.* 13.) A A. Mersupium quod scrotum suscipit. Fasciae B B circum corpus injicitur & extremum a funiculis b conjungitur. Foramen C penem transmittit. Denique fasciae frondes sive habenae inferiores D D. inter crura sic ducuntur, ut per clunes ad summas coxas sive inguina redeant, & funiculis E E, prope coxas pendentibus, per foraminula d d, trajectis, parti fasciae superiori B B, rite jungantur. Medici vulgo *suspensorium scroti*, Gallice *Suspensoire*, appellare id ipsum vincturae genus consueverunt.

XIII. *Vincturae & vincula ad hernias*, vid. pag. 805 & 826. atque Tab. XXV.

XIV. FASCIOLA PRO PENE.

Fasciola pro pene. Fasciola, quae ad *penis* vulnera, abscessus, venae sectionem, phimosin noxasque alias adhiberi suevit, *fasciam, ulnae circiter dimidae longitudine*, unius vero digiti aut pollicis latitudine praeditam, eandemque alterutra parte ad pollicis fere longitudinem perforatam, altera autem parte ad binas circiter palmas fissam, postulat. (*vid. Tab.* II. *fig.* e) Vinciendi modus sequens est. Pars in duas frondes fissa per alterius partis foramen oblongum sic transmittitur, ut penis una cum adhibitis medicamentis & spleniis a fascia illa, quasi habena sive funda quadam suscipiatur. Eo facto, fasciola circum partem aegram penis aliquoties ducitur, ac leniter constringitur, riteque contectis, quae superimposita sunt, omnibus capitula fissa, alterutro eorum reflexo diligentissime invicem nodo connectuntur. *Sicubi vel glans vel praeputium* ab abscessu, vel ulcere, vel vulnere aliquo infestatur, commodissimum utique erit, *emplastrum, item & splenium Melitensis crucis figuram habentia*, foraminuloque, pro emittenda urina, instructa, eam denique amplitudinen habentia, ut satis comprehendere glandem valeant, super medicamenta prius imponere, quam vinctura modo descripta instituitur. Denique

que si vel *rigor* quidam praeter naturam, vel & *inflammatio* graviter *colem* adfligunt, qualiter quidem fieri in *priapismo*, *paraphimosi*, & *gonorrhaea* quandoque solet, haud prorsus alienum esse illorum consilium videtur, qui propriam ex linteo ad figuram penis exaratam quasi vaginam sive sacculum aliquem oblongum coli sic induunt, ut per adjunctos duos satis longos funiculos, eundem vel super ventrem, vel & super inguina deligare, pro arbitrio valeant.

CAPVT VI.

De vincturis brachio aptis.

I. VINCTVRA PRO OSSE HVMERI FRACTO.

HActenus de *capitis*, *colli* atque *trunci* vincturis tractavimus. Reliquum est ut, qualiter vinciri partes corporis extremae, *brachia* nimirum atque *pedes*, debeant, ostendamus. *Atque humeri quidem os ubi fractum* est, sequentia, *si deligandum est*, *facere conveniet*. Osse, quemadmodum decet, & supra pag. 201. expositum est, reposito, primum est, ut *pannus lineus*, *palmam latus spithamamque longus*, atque is quidem in quatuor capita utrinque fissus, (*vid. Tab.* II. *fig.* 18.) ex spiritu vini, vel vino calido, vel & oxycrato expressus, circum fracturam diligenter injiciatur, ut quatuor capita se invicem probe comprehendant. Eo facto, *fascia quaedam*, *sex ulnarum longitudinem*, *circiter autem trium digitorum latitudinem habens*, *atque unum modo glomerem comprehendens*, in ipso loco fracto circum linteum adhibitum ter, & quam exactissime quidem, circumducitur. Deinde sensim ipsa per ductus spirales obtusos (*Doloires* Gallis) ad humerum ascendit, factoque sub ala lateris sani & circum praecordia ductu quodam (quem quidam etiam tamen omittunt,) ad os humeri laesum redit, & per similem lineam spiralem in brachio sensim rursus descendit, donec ad fractum locum redeat. Tum triplex rursus ductus circularis circa locum fractum instituitur; fascia vero subinde spiritu vini calido vel & oxycrato humectatur; quo nempe firmius atque exactius, quidquid fractum fuit, contineatur. Dehinc fascia eadem ad cubitum per lineam spiralem sic progreditur, ut ductus tandem aliquis spiralis infra flexuram cubiti fiat; sed cubitus tamen inflexus sit ejusdemque caput, quod olecranum vulgo appellatur, liberum a fascia maneat: quo nempe firmius vinctura haerescat, & cubitus facilius flecti queat. Mox, *quatuor spleniis*, sex vel octo digitos longis, binos autem in pueris, sed in adultis tres latis, secundum longitudinem ossis humeri ita, ut aequaliter a se invicem distent, super partem fractam impositis, sed ante tamen in vino calido, spiritu vini vel oxycrato tinctis, fascia denuo per ductus spirales a cubito ad usque partem fractam sursum procedit, factoque rursus circum illam ductu circulari triplici, ad humerum saepius memorata ratione ascendit. Si splenia haec decenter tecta sunt, & fasciae tamen aliqua pars superest,

Vinctura ossis humeri fracti.

est, ductus spirales descendentes, sed rariores tamen, sive insigniter ab invicem remoti, circum brachium fiunt ad praecedentia melius firmanda, *fasciaeque pars extrema implicata* per adhibitam aciculam firmatur. Tandem tres quatuorve *ferulae* sive laminae, eaedemque vel ex ligno leviori, ferrove albo aut orichalco tenuiori, vel quod usitatissimum hodie est, ex charta crassiori & compacta, confectae spithamaeque longitudinem, binorum autem vel trium vel quatuor digitorum latitudinem habentes, brachio fracto secundum longitudinem, fere ut praedicta splenia injiciuntur, (vid. Tab. XXXVIII. fig. 17. aaa) adhibitisque *tribus funiculis*, duos pedes vel ulnam circiter dimidiam longis, ita constringuntur, ut vinculum primum circa partem mediam, bina autem reliqua prope oram extremam utramque instituantur (*a*); ipsi denique *vinculorum nodi singuli super externo brachii latere existant*, ut tanto commodius & constringi, &, si opus est, solvi rursus queant. Conf. Tab. XXXVIII. fig. 17. bbb.

Post deligationem quid fiat. Deligatione hunc in modum absoluta, brachium, involutum *mitella*, quam *suspensorium* vulgo vocant, Gallis *Echarpe*, commodissime excipitur (*b*), atque sic inflectitur, ut manus scrobiculo fere cordis immineat. *Si obliqua est fractura*, paullo magis demittere brachium convenit; ut ipsum humeri pondus impediat, ne fragmentum inferius juxta superius altius, quam par est, assurgat; sed si fractura transversa, praestat mitella brevior. Debet autem mitella ista sive *habena suscipiendo brachio commoda*, sic parari. Mantile quoddam satis amplum atque molle, singulari modo complicatum quoad partem mediam cubito humeri fracti submittitur, brachioque inflexo atque a mantili comprehenso, cccc, utraeque partes extremae, circum collum injectae, super integri brachii humero in nodum constringuntur d. Si nobilioribus atque lautioribus personis curatio adhibenda est, *tum ex panno serico nigro* haec mitella sive habena conficitur. Chirurgorum aliqui humero fracto vinciendo *loco unius longioris* tres breviores fascias adhibent: quarum vel quaelibet duas ulnas habeat, aut, ut alii volunt, quarum prima unam cum dimidia; altera binas, tertia denique binas cum dimidia ulnas adaequant. Prima ductibus ascendentibus; altera descendentibus, tertia denique ductibus circum splenia atque ipsam humeri partem fractam faciendis, impenduntur; id quod satis commode quoque fieri potest. *Nonnulli ferulas ossi comprehendendo firmandoque destinatas statim super splenia imponunt ipsaque fascia tertia*, vel parte ultima longioris fasciae simul comprehendunt; id quod a scopo haud alienum est, attamen perinde mihi videtur. Denique obiter hic monendum est, *vincturam primam*, siquidem decenter illa facta est, nisi casus aliquis improvisus contrarium facere postulat, *haud facile ante quartum vel quintum diem resolvi debet*; *altera*

(*a*) *Sunt qui ferularum usum in fracturis rejiciunt*, & splenia satis earum vicem praestare posse existimant, ut PETIT. Lib. de Morb. Oss. Tom. II. p. 34. quod saepe etiam sufficere posse intelligo. Attamen majoris roboris & securitatis caussa plerique hactenus ferulas quoque adhibuerunt.

(*b*) Ita CELSUS jam docuit, Lib. VIII. Cap. 10. *Usurpatur pro hoc scopo mantile in habenae sive fundae modum complicatum*, & circa collum firmatum, cui brachium immittitur, sicut ex fig. 17. videre licet.

altera post octo demum dies innovatur; tertia denique & quarta, nisi forte malum quoddam inopinatum acciderit, per duodecim vel & quatuordecim dies integros in brachio relinquitur, usque dum ossis fragmenta satis firmiter rursus invicem cohaerescant. Quod ipsum equidem fieri ut plurimum in hoc osse post *quadraginta circiter ab incepta curatione dies*, experientia teste, consuevit.

Anchylosis quomodo praecaveatur.

Vinctura tertium innovata, cubiti juncturam leniter identidem flectere expediet; ne qua forte *anchylosis*, seu juncturae cubiti rigor aliquis, brachium sensim occupet. Si jam tum ejus vitii aliquid cubitus contraxit, longe optimum fuerit, ad restituendam movendi facultatem pristinam, unguentis, balneis, fomentisque emollientibus brachium subinde fovere, sed frequenter tamen simul idem distentare rursumque inflectere, quin &, si fractura jam glutinata est, pondus quoddam manu suscipiendum atque *agitandum per* dies singulos aegro committere. Ita & egregie prodest, si partes *ejusmodi in ventrem animalium recens mactatorum immittuntur*; quia hic vapor calidus, blandus, emolliens & resolvens ad hoc malum minuendum valde idoneus est. Quos enim Medicorum aliqui hunc in usum *adhibere solent spiritus roborantes ii fere semper, quia adstringunt, alieni hic sunt*, imo vero perniciosi.

Si fractura humero propinqua est.

Si propre humerum sive in collo hoc os fractum est, longe gravius aegri periclitantur, modoque proposita vinctura parum plerumque aut nihil proficit. Igitur tunc *spica simplex* adhiberi eo modo debet, quem ad claviculae fracturam supra commendavimus (*Cap.* IV. *sect.* I. §. 2.), nisi quod pars humeri superior ductibus fasciae annularibus simul aliquot curatius sit circumdanda atque involvenda. *Ita & fasciam octodecim capitum* (*vid.* *Tab.* IX. *fig.* 4.) haud inepte ad hanc fracturam adhiberi posse PETITUS autor est, Lib. de Morb. Oss. Sed difficulter haec has partes fractas satis in situ continebit.

II. FASCIA PRO CUBITO FRACTO.

Fascia pro cubito fracto.

Si brachii pars inferior, sive cubitus est diffractus, tum ossibus, quemadmodum supra diximus (pag. 202 & 203.), decenter repositis, sequens institui vinctura debebit. Ante omnia *linamentum* aliquod spithamam longum palmamque latum, utrinque fissum, sicut de humero fracto docuimus, & Tab. II. fig. 18. delineavimus, inque oxycrato vel spiritu vini tinctum, circa partem fractam capitibus diligenter circumductis imponitur. Eo facto, *bina splenia crassa ulnaeque* sive cubito ipsi quoad longitudinem fere aequalia, alterum interiori, exteriori lateri alterum, applicantur, *supra* datis ferulis vel ex *ligno vel ex charta crassissima*, eandem fere magnitudinem habentibus (*a*). Deinde fascia quaedam, ulnam unam cum dimidia quoad longitudinem, tres digitos quoad latitudinem adaequans, unumque glomerem comprehendens, circum splenia ferulasque; aut si ferulas omittere consultum videtur, circa sola splenia sic injicitur, ut, binis ternisve ductibus circularibus circum locum fractum factis, sicut in humero fracto, sensim linea quadam spirali (*doloires*) ultra

(*a*) Nonnulli, ut PETITUS, ferulas has omittunt, easque haud necessarias esse judicant.

ultra cubitum aſcendat: ubi denuo ductus quidam circulares ante fiunt, quam faſciae pars extrema firmetur. Tum alia faſcia eodem, quo prima, loco circum brachium fractum volvitur, factiſque rurſus uno alterove ductu circulari, ductibus ſpiralibus paullatim verſus manum adducitur, exceptoque per quandam velut habenam pollice, ad carpum retrahitur, ibidemque, poſt unum alterumve ductum circularem denuo inſtitutum fibula firmatur. Porro binae ferulae chartaceae craſſiores, ipſi ulnae quoad longitudinem fere aequales, quoad latitudinem vero ita comparatae, ut univerſam prope vincturam comprehendant, &, quo commodius adaptari brachio deligato queant, ſpiritu vini vel & oxycrato madefactae, altera ſupra exterius, altera ſuper interius brachii inferioris latus adhibentur, injectaque faſcia, binas ulnas longa fereque tres digitos lata ſic vinciuntur, ut, ductibus aliquot circularibus circum partem mediam factis, faſcia per ductus ſpirales primo ad cubiti flexuram aſcendat, deinde vero rurſus deſcendat, tandemque, ubi deſinit, fibulam aut inde rurſus ſuturam accipiat. Quanquam nihil magnopere obſtat, quo minus adhiberi *pro faſcia hac tres quatuorve funiculi breviores*, pro continendis ferulis queant, ſicut in oſſe humeri fracto Tab. XXXVIII. fig. 17. b b b indicavimus. Similiter in Chirurgis haud deſunt, qui brachio ſic deligato adhuc una *ferula magna chartacea utuntur*; qua, velut canali quodam, brachium excipiunt, ut ſic tanto melius in eo quieſcat & glutinatio hoc ipſo promoveatur (vid. hic canalis *Tab.* VIII. *fig.* 14. & applicatio ejus Tab. XXXVIII. e e.). Quibus ita jam confectis ſingulis, *mitella ſive habena* collo adhibenda eſt, in qua brachium, ut antea diximus, continuo geſtetur, donec ſaneſcat, vid. eadem figura c c c c. *Cetera facienda ſunt eadem*, quae de *humeri oſſe fracto ejuſdemque curatione propoſuimus* (§. 2. *ſq.*). Sic enim *intra triginta plerumque dies cubitus* ſive brachium inferius confractum *glutinatur*. Poteſt haec vinctura etiam fieri *una faſcia uno capite convoluta*, quae quinque ulnas longa, & digitos tres lata. Si nihil mutare urget, prima deligatio per octo relinquatur dies, & poſtea ceterae ſimili fere temporis ſpatio iterentur.

III. PRO CARPO FRACTO.

Vinctura carpi fracti.

Quoties in *carpo* aliquid confractum eſt, oſſium fragmentis decenter, quantum fieri poteſt, in ſedem ſuam repoſitis, (vid. pag. 203.) ſequens vincturae modus adhibendus eſt. Faſciae, *quinque vel ſex ulnas longae*, *binos vero digitos latae*, unoque glomere comprehenſae principium, tribus ductibus circularibus factis, circum carpum vitiatum injicitur. Mox ipſa, pollicem inter atque indicem digitum tranſmiſſa, totidem ductibus denuo circum carpum & manum trahitur, ut in dorſo manus, ad ſimilitudinem litt. x, ſe invicem interſecent. Tum ductibus ſpiralibus a carpo verſus cubiti & tandem ſupra cubiti juncturam eadem aſcendit; poſitiſque tunc ſuper internum externumque carpum binis ſpleniis, carpi latitudini reſpondentibus, ad uſque manum rurſus deſcendit, quo nempe accuratius ſplenia contineantur. Denique binae *ferulae chartaceae ſpleniis* injiciuntur faſciaeque parte reliqua exactiſſime involvuntur ac deligantur: brachium autem ab habena ſive mitella &

ca-

canali susceptum, sicut fig. 17. indicat, gestatur. Possunt etiam ferulae mox spleniis superimponi, vel, si placet, omitti.

IV. PRO METACARPO.

Ubi vero *metacarpi ossibus confractis curatio adhibetur*, vincturam sic institui oportebit. Ossibus quantum fieri potest repositis (*vid. supra pag.* 203.) fascia similis ei, quam carpo mox destinavimus, tribus ductibus circularibus circum partem adflictam sive metacarpum ducitur. Mox pollicem inter atque indicem digitum trajecta carpum comprehendit, eoque facto per viam pristinam, sed ductibus tamen in formam litterae x positis, ad metacarpum redit. Id ipsum negotium fere ternis vicibus iteratur: deinde vero fascia circum metacarpum aliquoties ducta, per ductus spirales sensim ultra cubitum, ut §. III. diximus, ascendit, & inde rursus versus carpum descendit. *Tandem bina splenia*, alterum palmae, dorso manus alterum, una *cum duabus ferulis chartaceis*, *manus figura* conformatis, adhibentur (vid. Tab. XXXVI. fig. 5.) sollertissimeque per fasciae partem reliquam deligantur. *Vinctura metacarpi.*

V. PRO LVXATO CVBITO.

Ad *cubitum luxatum* pristino vigori suo restituendum sequens utilis & commoda esse deligatio solet. Cubito, quemadmodum supra praescripsimus, (pag. 252. §. IV.) reposito, *linamentum aliquod utrinque fissum*, cubitoque involvendo accommodatum, vino denique, vel spiritu vini, vel & oxycrato madidum (*vid. Tab.* II. *fig.* 18.) cubiti flexurae accurate circumponitur. *Tum fascia*, *quinque circiter ulnas longa*, *binos digitos lata* unoque capite comprehensa, *binis ductibus in orbem factis*, *supra flexuram cubiti injicitur*, dehinc oblique intra cubiti juncturam descendit, simili prorsus ratione, ac fieri in venae sectionibus solet. Infra cubiti articulum similiter bini ductus circulares fiunt: deinceps autem fascia rursus per flexuram interiorem cubiti ascendit, ita ut cum priori ductu decussatio in litterae x figuram fiat; partemque brachii super cubito proximam semel atque iterum cingit, itaque vinculum aliquod, *signo numeri octonarii* (8) *haud absimile constituit.* His confectis brachium universum *linamento quodam satis amplo inque spiritu vini calido vel oxycrato prius tincto*, involvitur atque per fasciam ductibus spiralibus aut repentibus injectam rite firmatur. Quanquam Chirurgorum aliqui existiment linamentum istud amplum *non usque adeo necessarium* hic existere, sed feliciter satis cubitum luxatum sanescere, dummodo vinctura per fasciam, modo laudatis liquoribus humectatam lineisque spiralibus circum brachium tractam, instituatur; interea tamen ad tumores & inflammationes, ubi metuuntur, avertendas prodesse potest. Denique brachium ita deligatum *mitellae sive mantili de collo suspenso per aliquot dies immittitur;* sed identidem tamen cubitus, ne, prout evenire facile potest, indecenter rigescat, *quam lenissime quamque providentissime fieri potest*, *flectitur ac dimovetur.* *Vinctura ad cubitum luxatum.*

VI. PRO MANV VEL CARPO LVXATO.

Vinctura carpi luxati.

Carpo luxato, facienda ſunt ſequentia. Ante omnia quidquid violenter dimotum eſt, facta prius conveniente extenſione, ut ſupra p. 253. dictum eſt, *reponitur*. Eo facto, faſcia quinque ulnas longa & binos digitos lata, tripliciter circum partem adflictam ducitur. Mox pollicem inter atque indicem digitum tranſmiſſa retroque, ad carpum inflexa denuo ſupra manum ſic adducitur, ut pone pollicem lineas in crucem poſitas, ſive figuram litterae x efficiat denuoque carpum cingat. Quibus equidem ductibus aliquoties iteratis, pila, manu exacte comprehendenda, ut nimirum aequaliter digiti ſinguli extendantur, aegro committitur, exactiſſimeque a faſcia involvitur. Denique faſciae pars reliqua ductibus ſpiralibus ultra cubitum, ne facile tumor aut inflammatio incidat, promovetur ibidemque decenter firmatur.

VII. VINCTVRA AD VENAM BRACHII SECTAM.

Vinctura ad venam in brachio inciſam.

De vincturis brachii dum hactenus explicavimus, id quodque nobis datum exiſtimamus eſſe, ut, qualem *poſt inciſam venam, quod tam* ſaepe fit, *brachio adhiberi vincturam deceat, breviter oſtendamus.* Faſcia, huic fini commoda, in macilentis *ulnam minimum Pariſinam*, vel, ut perfectior fiat, praeſertim in obeſioribus, *ulnam unam cum dimidia quoad longitudinem*, circiter binos autem vel tres digitos *quoad latitudinem comprehendat.* Vinciendi modus variis varius eſt, ſed primarius, ut mihi ſaltem videtur, hic eſt. Spleniis quadratis, ut moris eſt, ſuper plagam inflictam depreſſis, faſcia ſupra cubitum ſic injicitur, ut ejuſdem pars prima circiter ad ſpithamae longitudinem ſupra & extra cubiti flexuram dependeat. Tum oblique ipſa introrſum ſuper ſplenia flexurae impoſita deſcendit, factoque infra cubiti flexuram circuitu, oblique rurſus ſuper eundem locum in formam litt. x. ſic aſcendit, ut integer circuitus vinculi cubito injecti figuram numeri 8, ductus vero faſciae ſuper flexura poſiti, litteram x ſive crucem aliquam repraeſentent. Atque iſti quidem circuitus, qui figuram numeri 8. efficiunt, brachio paullulum inflexo, toties, minimum ter iterantur, quoties fere illud facere faſciae longitudo permittit. Finita autem fere faſcia, partes extremae ſive capita ejus nodo facto, ſupra cubitum in externo latere nodo conſtringuntur. vid. Tab. III. fig. 1. D. *Si funiculis ſpithamae longitudine inſtructae* ſunt partes extremae hujus faſciae, ut apud nonnullos in Germania haud inepte ſolent, tum *& perquam commoda deligatio eſt*, dum funiculi hi non niſi exiguum nodum relinquunt, & faſcia non niſi unius ulnae Pariſinae longitudinem poſtulat; modus vero eam injiciendi prorſus idem eſt. 2. Multi primum extremum ſuper cubito applicant, & ductibus aliquot circularibus firmant; inde oblique per flexuram cubiti deſcendunt, iiſdemque ductibus ſplenia vulneri impoſita comprehendunt, & finem tandem acicula figunt, vel acu, vel filo aſſuunt. 3. Alii initium faſciae mox ſpleniolis imponunt, & poſtea ſimiles circuitus circa cubitum quatuor vel quinque faciunt, finemque tandem, ubi deſinit, ſimili ratione firmant.

VIII.

VIII. AD ARTERIAM BRACHII INCISAM.

Si qua autem forte Chirurgus, venam brachii incisurus, ex imprudentia *aut casu arteriam ibidem laeserit*, sequentia opus erunt deligandi artificia. Postquam nimirum sanguis *ad usque animi defectionem profluxit*, (vid. pag. 425. §. II.) primo bina vel terna splenia, eaque satis crassa, quorum uni, ad majorem deligationis firmitatem *nummus insertus sit*, super vulnus arteriae inflictum imponatur. Deinde fascia, quinque vel sex ulnas longa, binos autem digitos lata, unoque glomere vel capite comprehensa, bis vel ter primo supra cubitum circumducitur, eoque facto, perinde ac ad venae deligationem proposuimus (§. 10.) promovetur, sed ita tamen ut paullo fortius, quam ubi vena tantum incisa est, adstringatur. Institutis ad figuram 8 quinque vel sex ductibus, *splenium aliquod angustum atque oblongum a cubiti flexura fere ad alam usque, interiori brachii lateri sic applicatur*, ut arteriae brachiali primariae quam exactissime superincumbat. Tum *fascia per ductus spirales* eosdemque satis *adstrictos paullatim ad supremum usque humerum* promovetur, quo nempe facilius sanguinis per istam arteriam fluxus vehemens cohibeatur. Dehinc ductus aliquis ab humero per alam brachii oppositi circum praecordia in modum quasi circuli obliqui instituitur, eoque absoluto, & fascia ad humerum brachii laesi rursus promota, ductibus spiralibus iisdemque prioribus contrariis deorsum versus circum brachium deducitur, sollertissimeque tandem, ubi desinit, firmatur. *Sin justae longitudinis fascia non statim ad manus fuerit*, *fascia brevior*, quae forte praesto est, opportune brachio injicere ministroque plagam & arteriam brachialem *digito comprimendam committere* praestat, quam per adhibitam in paranda fascia longiori moram justo diuturniorem, gravissimis aegrum ob profusionem sanguinis graviorem periculis exponere. Namque nihil omnino impedit, quo minus, post adhibitam fasciam hanc breviorem, longior quoque fascia & iisdem quidem modis, quos jamjam descripsimus, una *cum spleniis necessariis adhiberi brachio valeat*. Deligationis negotio diligenter jam confecto, reliquum est, ut in habenam, de collo suspensam, eum fere in modum, qui Tab. XXXVIII. fig. 17. exhibetur, omisso *tamen canali* e e, brachium adflictum conjiciatur; aeger autem, ut quam diligentissime a commotionibus itemque a cibo & potu calefaciente sese abstineat, moneatur. Cetera enim eadem prorsus fiunt, quae superius suo loco sunt praescripta, pag. 425. Cap. XII.

Vinctura ad arteriam concisam in brachio.

IX. VINCTVRA AD ANEVRYSMA.

Neque vero ad ea tantum, *quae per imprudentiam Chirurgi fiunt*, sed ad quaecunque *alia etiam arteriae brachialis in flexura cubiti vulnera*, quin etiam ad *aneurysmata*, eademque cum graviora atque operationem Chirurgicam experta, tum minora etiam atque sanationem per vincturam recipientia, modo descriptum vinciendi modum cum profectu adhibueris. Atque *ad aneurysmata quidem minora*, *sine scalpello & machinis curanda*, *sequentes* necessariae hic sunt observationes. *Ante omnia tuberculum per admotum* digitum sic de-

Vinctura ad aneurysma.

primitur, ut ſanguis, in eodem comprehenſus, in arteriam revertatur. Eo *facto*, *emplaſtrum aliquod adſtringens*, ſuper *emplaſtrum autem ſplenium* aliquod, *aneurysmatis amplitudini accommodatum*, *cum nummulo aliove corpuſculo* duro intus comprehenſo; huic denique ſplenio alia quaedam ſplenia majora minoribus imponuntur, eaque ratione, quam modo explicavimus, ſupra deligantur, & faſciae ita circumductae diu ſatis & continuo ita geſtentur. Exempla hujus ſanationis HILDANUS propoſuit *Centur.* III. *Obſ.* 43, 44. Quodſi forte haec vinctura non ſufficiat, *curatio eis machinis tentari poteſt*, quae P. II. Cap. XIII. deſcribuntur, & Tab. XI. fig. 8. & 9. delineantur.

X. VINCTVRA AD VENAM SECTAM IN MANV.

Vinctura ad venae ſect. in manu.

Si qua forte in *alterutra manu facta eſt ſanguinis per venam detractio*, vario modo deligari poteſt, & primo non *idem ſolum*, *quem ad cubitum propoſuimus* (N. VII.), ſed plane ſingularis quoque & is quidem commodior aut elegantior adhiberi vincturae modus poterit, ſi praeſertim vena, quae ſalvatella vulgo vocatur, fuerit inciſa. Nimirum, uno aut binis ſpleniolis decenter adhibitis, faſcia, ulnam & quod excurrit, longa, ſed nullis tamen funiculis inſtructa, binis ductibus circularibus circum carpum injicitur, indeque ſuper dorſum manus promota digitum auricularem inter & annularem trajicitur; mox autem inter hunc & medium retro reflexa tranſverſim ad litterae x ſimilitudinem ſuper ſplenium ad carpum adducitur, atque hic ductus circa digitum annularem & carpum ter repetitur, tandemque factis totidem ductibus circularibus circa carpum, quot eorum fieri per faſciae longitudinem poſſunt, gnaviter ibidem firmatur.

XI. VINCTVRA AD MANVM ADVSTAM.

Poſtquam remedia idonea adhibita ſunt, faſcia ſumi poteſt, quae quinque ulnas ſit longa & pollicem vel digitos duos lata. Haec duobus ductibus circularibus circa carpum injicitur, hinc per volam manus ad digitum auricularem ducitur, qui primo per ſpirales ductus aſcendentes totus involvitur, deinde vero per ſpirales deſcendentes ad radicem ejus & inde ad digitum auricularem progreſſus fit, quo eadem ratione involuto, ad digitum medium ac poſtea ad indicem (vid. fig. 18. a, b, c, d) itur, poſtea quidem circuitus fiunt circa metacarpum, inter pollicem & indicem, e e e, atque metacarpo ita involuto, procedendum ad pollicem, ut eodem, ut ceteri digiti, modo comprehendatur f; denique & inferior metacarpi pars ſpiralibus ductibus obducitur, g g g, & tandem faſcia circa carpum h, ubi incepit, per circulares finitur; & quoniam manum ad inſtar chirothecae cingit, *chirotheca*, Gallis *le Gantelet*, appellari ſolet. Impedit haec faſcia ſimul, ne digiti indecore & p. n. aut inter ſe, aut cum manu ipſa concreſcant, quemadmodum factum eſſe ex imprudentia Chirurgorum aliquoties obſervavi. Si linteolum cuivis digitorum interſtitio interjicitur, unguento vel oleo contra ambuſta madido, etiam alia ampliori faſcia digiti & manus involvi apte poſſunt.

XII. VINCTVRA AD POLLICIS FRACTVRAM.

Pollicis manus fractura sequentem postulat vincturam. Decenter reposito, quemadmodum supra praescriptum est, (vid. pag. 204. §. XI.) osse diffracto, *fascia pollicem lata, ulnam autem cum dimidia, vel & binas ulnas longa* eademque in unicum glomerem convoluta, *factis binis in carpo ductibus circularibus*, ad partem fractam promovetur; qua equidem triplici ductu circulari comprehensa, cum vel sine interjectis duobus spleniolis binae lamellae sive ferulae chartae crassioris digitique circiter latitudinem habentes, altera super interius, altera super exterius pollicis latus injiciuntur binisque vel ternis etiam fasciae circuitibus deligantur. Denique fascia ad carpum reducitur, ibidemque, post aliquot fasciae ductus denuo institutos, diligenter firmatur. *Vinctura ad pollicis fracturam.*

Si pollicis articulus uterque fractus est, tum simili prorsus, ut antea, modo vinctura instituitur; sed ita tamen, ut super utraque fractura seorsim vinctura repetatur, atque lamellae chartaceae super utrumque articulum extendantur, fasciaque postea includantur. *Si pollicis articulus uterque fractus est.*

XIII. VINCTVRA AD DIGITVM FRACTVM.

Porro si *digitus* aliquis *fractus* est, tum itidem vinctura modo praescripta circa locum fractum adhibetur; nisi quod, ad firmius continendum digitum vitiatum, digitus postea integer propinquus simul cum eodem a fascia comprehendatur, atque sic simul colligantur, qui sanus digitus fracto pro fulcro quasi servit, ut facilius conservescere possit, donec rursus glutinatus sit. *Vinctura digiti fracti.*

XIV. AD PLVRES DIGITOS FRACTOS.

Quod si autem *uno plures digiti simul diffracti sunt*, ossibus fractis in ordinem redactis, fascia, tres ulnas longa binosque digitos lata, primo circum carpum, gemino ductu circulari facto, injicitur. Dehinc, super manus dorsum ad digitos vitiatos promota, sic circum eos omnes involvitur, ut nihil neque inaequale, neque nudum reliquum sit. Tum lamina quaedam conveniens e charta crassa, qualis Tab. XXXVI. fig. 5. indicatur, perinde scilicet, ac de metacarpo praecepimus, (N. IV.) palmae subjicitur, exactissimeque per injectam fasciam intra manum firmatur. Quanquam loco hujus aliis satius videatur, ut paullulum inflexos continere digitos liceat, pilam aut glomerem aliquem aegrae manui committere, eoque facto, vincula praedicta ratione ad eum continendum superinducere. Sed quoque tandem modo digiti comprehensi sint, fascia reduci tandem semper a digitis ad carpum debebit, ibidemque firmari; ipsa denique manus in habena sive mitella a collo suspensa continuo gestari, donec ossa glutinata sint. *Si digiti plures fracti sunt.*

XV. VINCTVRA AD DIGITOS LVXATOS, CHIROTHECA DIMIDIA DICTA.

Vinctura ad digitos luxatos. *Digitos* equidem *luxatos* per ſe ut plurimum ſaneſcere, dummodo ipſi vel leviter ſolum extendantur, quotidianus rerum uſus loquitur, ita ut faſcia vix indigeant. Interim ubi vel mali vetuſtas, vel ſingularis debilitas juncturae, vel & quaecunque alia ratio vincturam aliquam digitis luxatis adhibendam ſuaſerit, ſequentia fieri oportebit. Faſcia, ulnam unam & dimidiam longa, digitumque vel pollicem lata, ſimiliter, ut ad digitos fractos commendavimus, binis ductibus circularibus circum carpum injicitur: inde ſuper dorſum manus verſus digitum luxatum attrahitur; circa juncturam luxatam circumducitur, eaque ductu in crucem poſito accurate comprehenſa, ad carpum rurſus faſcia adducitur, eodemque negotio tertia vice repetito, circum carpum illa tandem, ubi finis ejus eſt, firmatur. *Si digiti complures una luxati ſunt*, ductibus circa unum factis, ſinguli ſimiliter deligandi ſunt. Sed faſcia tunc duplo fere longior requiritur, atque ſic dimidiam quaſi chirothecam repraeſentat, atque Gallis vincturae genus hoc *le demi Gantelet*, *dimidia chirotheca*, communiter appellatur; quia ſolum manus faſcia hac contegitur ſive involvitur, ſed non digiti, qui nudi manent.

XVI. VINCTVRA AD DIGITOS MVTILATOS.

Vinctura ad digitos mutilatos. Porro quoties *digiti portio* aliqua vel forte fortuna *reſciſſa eſt*, vel & *reſcindi propter gangraenam*, *ſphacelum*, *aut cariem ſimilemque noxam aliam debuit*, poſt adhibita vulneri medicamenta convenientia ſic fere deligari plagam oportet, quemadmodum ſupra de pene praecepimus. Namque primo poſt linamenta carpta emplaſtrum & ſplenium crucis Melitenſis figuram habentia (*vid. Tab.* II. *fig. e*) rite applicantur: deinde *faſcia quartam ulnae partem*, uniuſque digiti aut pollicis latitudinem continens, cujus figura Tab. II. litt. e, videri poteſt, quam diligentiſſime circum digitum injicitur, eaque medicamenta firmantur.

XVII. VINCTVRA AD MANVM VEL CVBITVM ABSCISSVM.

Vinctura ad manum vel cubitum abſciſſum. *Manu* vel & *cubito reſciſſo*, medicamentis, linamentis, emplaſtris, ſpleniis atque ceteris rebus vulneri rite accommodatis (*vid ſupra* pag. 498. §. VIII.) hanc ſuperinjicere vincturam decebit. *Faſcia, quinque vel ſex ulnas longa, tres autem digitos lata inque duplicem glomerem convoluta, ad palmae circiter amplitudinem ſupra partem mutilatam poſito loco*, vid. Tab. XXXVIII. fig. 19. c, *ſic adhibetur*, ut tribus vel quatuor ductibus circularibus ibidem inſtitutis, quam exactiſſime id, quod ſupra vulnus datum eſt a, firmetur. *Dehinc glomerum alteruter ſuper truncatam partem* a loco c per d ſic inducitur, ut ejuſdem habena in adverſo membri latere ab alterius glomeris habena circa truncum in loco c, circumducta ſatis comprehendi valeat. Eo facto, glomer

mer primus, retro & oblique quidem reflexus, truncum extremum C, denuo comprehendit atque ad eum locum redit, unde venerat, ficut hoc jam fupra in capitali capitis & claviculae docuimus. *Id ipfum vinciendi negotium faepius & tam diu repetitur*, donec membrum truncatum una cum fpleniis fuperimpofitis fatis accurate tectum & firmatum effe deprehendatur. Namque tum capitis alterius & quidem brevioris pars extrema ab alterius & longioris capitis ductibus fpiralibus furfum deorfumque eundo firmiter comprehenditur; capitis autem pofterioris pars extima per defixas aciculas vel futuram rite firmatur. *Oportet autem quam exactiffime femper fafciam hic adftringere*, quo & *firmius medicamenta circum partem truncatam haerefcant*, & *facilius* fanguis, propter compreffas venas, *conquiefcat.* Singulis rite jam confectis, *fuper lectulo aeger deponitur*, *parte truncata fubmiffo pulvillo furfum* elevata, & deinde per admotam adminiftri manum, ut promtius ac certius fanguis cohibeatur, *gnaviter aliquamdiu compreffa*, donec metus profufionis fanguinis praeteriit. Fafcia ante tertiam diem, fi nihil urget, non refolvitur, & fi refolvitur, blande hoc fiat, & nihil, nifi quod fponte aut facile recedit, avellatur. Denique ubi furgendi facultatem aeger recipit, habenae de collo fufpenfae, (vid. fig. 17. cc,) id quod truncatum eft, immittitur, donec vulnus omnino glutinatum fit.

XVIII. VINCTVRA AD BRACHIVM SIVE HVMERVM AMPVTATVM.

Si fupra cubitum refciffum brachium eft, tum, probe a filo comprehenfis arteriis, deligatio iisdem prorfus, quos jamjam explicavimus, modis perficitur; nifi quod longior, *eademque fex circiter ulnas comprehendens*, fafcia hic requiratur, & in latere interno brachii arteriae majori fplenium longum, anguftum, fed tamen craffum, imponatur, illudque fafcia fimul probe involvatur. Si *qua autem forte*, *quemadmodum faepiffime* accidit, *prope ipfum humerum truncatum brachium eft*, *fereque non nifi binos*, *ternos*, *vel quaternos digitos latos longa* pars ejufdem reliqua eft, tum, vafis *fanguiferis filis probe deligatis* ac conftrictis, neceffarium utique eft, *octo ulnarum fafciam*, ternofque vel quaternos digitos latam, fic applicare, ut *ifte glomer*, qui reflecti alias fuper truncatam partem folet, *circum praecordia*, fubter *ala integra tranfeat*, fubindeque ad truncatum membrum redeat, illudque probe comprehendat. *Namque alias vinctura non fatis firmiter haerefcit*, *fed facile ab humero decideret.* Ceterum fi nimis exigua brachii portio fuperftes eft, commodiffimum utique videtur, *eandem deligandi* rationem *adhibuiffe*, quam *ad abfciffum humerum in ipfo cum fcapula* articulo jamjam proponere inftituimus.

Vinctura ad brachium fuperius.

XIX. VINCTVRA AD HVMERVM IN ARTICVLO EXCISVM.

Nimirum fi ipfa humeri commiffura perrupta, atque ita *brachium a fcapula refectum eft*, tum, diligenter confectis iis, quae ad fovendam plagam fupra com-

Vinctura ad humerum excifum.

commendavimus, (vid. pag. 513. §. VIII.) ſequentem in modum deligare membrum truncatum oportebit. *Faſcia decem vel duodecim ulnas Pariſinas longa, quatuor digitos lata, inque unicum glomerem involuta, ſubter alam integram applicatur*, diligenterque a miniſtro quodam digitis admotis continetur. Hinc ſuper pectus tranſverſum ad humerum exciſum promovetur. Quo equidem ſuperato ſuper dorſum ad axillam ſanam reducitur. Tum idem ductus iterum inſtituitur: eoque abſoluto, faſcia, ſubter axillam integram a tergo producta, ſtatim retro ſuper humerum ita reflectitur, ut, dorſo humeroque truncato ſuperatis, circum praecordia ſub axillam ſanam denuo trahatur. *Mox, comprehenſo humero reſecto, ſuper praecordia ad humerum adflictum ipſa ſic reducitur, ut lineis in crucem ſive litterae* x *figuram poſitis faſciae ductus invicem trajecti compareant.* Quibus ductibus aliquoties repetitis, faſciae pars reliqua ductibus circularibus circa pectus & locum mutilatum ad firmiter comprehendenda ea omnia, quae vulneri ſuperimpoſita ſunt, impenditur gnaviterque per adhibitas aciculas aut ſuturas variis in locis firmatur. Haec vinctura *ſpica deſcendens* a GARENGEOT. Operat. Tom. II. p. 380. vocatur.

CAPVT VII.

De vincturis, quae fieri in pedibus ſolent.

I. VINCTVRA AD FEMVR FRACTVM.

Vinctura ad femur fractum.

DE vincturis, pedi adhiberi ſolitis, expoſituri primo loco de femoris, deinceps autem de reliquarum pedis partium vincturis exponere ſuſcipimus. Atque ad *femoris* quidem fracti *vincturas* quod attinet, eae pro vario fracturae loco, itemque pro varia ejuſdem conditione, utique ſolent eſſe variae. *Interdum enim oſſis femoris collum;* interdum autem collo inferior quaedam ejus pars, vel in ſuperiori, vel media, vel inferiori parte diffringitur. Si qua forte infra *collum femur fractum eſt, vel tranſverſa fractura eſt, vel obliqua.* Caſibus ſingulis ſingularia adhibenda ſunt deligationis artificia atque obſervationes. Enim vero ſi qua forte pars infra collum, eaque vel *media vel inferior etiam genuque propinqua fracta eſt*, diligenter confectis iis, quae ſuperius ad os hoc fractum reſtituendum praeſcripta ſunt, (vid. pag. 205.) *ternas adhibere faſcias oportebit: quarum binis quatuor*, tertiae *vero trium ulnarum longitudo*; ſingulis autem trium, vel &, pro re nata, *quatuor digitorum latitudo tribuenda* eſt. Similiter *ſingulae unico tantum glomere* comprehenduntur. Sed ante tamen quam faſciae applicentur, primo *linamentum ſimplex* in quatuor capita fiſſum, ut in Tab. II. fig. 18. idemque vel vino calido, ſpiritu vini, vel & oxycrato madidum, circum partem fractam ſic involvitur, ut capita decuſſatim ſibi invicem ſuperimponantur: tum *ſplenium* aliquod *craſſum*, &, exceptis extremis, femori quoad longitudinem propemodum aequale, ipſiusque oſſis nativae cavitati poſteriori explendae aptum ſecundum longitudinem femori ſubjicitur; ne ſcilicet ſine hoc juſto magis di-

rectum

rectum atque longum per adhibitam vincturam illud efficiatur. His confectis, femur ab administris duobus tam circa superiorem, quam inferiorem partem gnaviter elevatur; finctura autem a Chirurgo sequentem in modum perficitur. Fractus & rursus restitutus locus primo *per admotam trium ulnarum fasciam*, tribus ductibus circularibus hisdemque paullo strictioribus institutis, comprehenditur, sicut de fracto brachio supra dictum est. (*vid. Cap.* VI. §. I.) Dehinc fascia per ductus spirales paullatim versus inguina promovetur, ibidemque post aliquot ductus circulares firmatur. *Tum altera, eademque quatuor ulnas longa, fascia eodem*, quo prima, loco applicatur, absolutisque denuo tribus ductibus circularibus, sed prioribus tamen contrariis, *inde autem, splenio satis crasso per certos gradus rite complicatum* (*a*), circum inferiorem eandemque tenuiorem femoris partem, ut eandem ipsa cum superiore crassitiem nanciscatur, injecto, per ductus spirales descendentes deorsum ad genu ducitur, factisque infra idem ductibus aliquot circularibus firmatur. Ad quod equidem negotium feliciter instituendum haec utique necessaria est observatio, ut nimirum *longe strictiores fasciae ductus* fiant, *si obliqua est fractura*, quam si plane fuerit transversa. *Porro quatuor splenia*, spithamam vel pedem longa, circiterque tres digitos lata, secundum longitudinem in anteriori, posteriori & lateralibus partibus femori, sicut in brachii fractura dictum est, adaptantur. Circum haec fascia tertia, eaque itidem quatuor ulnas longa, sic injicitur, ut primo, ductibus aliquot circularibus factis, circum fracturam ducatur; deinde per lineam spiralem, circum circa factam, sursum adducatur; denique vero simili ratione deorsum trahatur, donec splenia probe ab ea comprehensa & involuta sint, diligentissimeque eo loco, quo desinit, firmetur (*b*). Tandem universum femur vel quatuor angustioribus vel *binis ferulis majoribus*, ex ligno aut charta crassissima paratis, vinoque calido vel oxycrato prius madefactis, quantum quidem fieri potest, ab interiori & exteriori parte exactissime comprehenditur; ipsum autem involucrum hoc *tribus vel quatuor funiculis* idoneis circuminjectis deligatur: perinde scilicet ac de brachio supra scripsimus. *Cap.* VI. §. I. (conf. Tab. XXXVIII. fig. 17. aaa, bbb.)

Femoris post vincturam situs.

Confecto his rationibus vincturae negotio proximum est, ut de conveniente *femoris positura* Chirurgus prospiciat. Commodissimum huic fini videtur *capsula sive involucrum aliquod lineum, binisque bacillis cylindricis, stramine obductis, instructum*, quod nonnulli *lectulum stramineum*, Galli *Fanons*, Germani *Strolade* nuncupant. (*vid. Tab.* IX. *fig.* 5.) Circa quod tamen ea necessaria cautio videtur, ne baculis AAAA. utrisque eadem *in femoris fractura longitudo tribuatur, qualis in tibia vel crure fracto ipsi datur*, cui haec figura 5. accommodata & propria est. Debet enim is, qui ad *latus cruris interius applicatur, ejus esse magnitudinis, ut a malleolo interno ad inguen pertingat.* Contra vero exterior ita longus, ut *coxam sive os ileum paullo superet*, vel etiam, sicut

(*a*) Vid. Tab. IX. fig. 1. Galli hoc splenium appellant *compresse graduée.*

(*b*) Fractum femur loco trium illarum fasciarum, sive cum aut sine vulnere sit, aptissime *fascia octodecim capitibus* praedita deligari potest, quo fit ut in nova deligatione femur elevare non sit opus.

cut nonnulli volunt, ita exiſtat, ut ſuper univerſum corporis latus illud, quod pedis malleolum externum *inter & axillam comprehenſum eſt*, *ſeſe* extendat atque ita quam exactiſſime femur adflictum contineat diſtentetque. Si qua enim forte juſto breviores baculi exiſtunt, ſi *praeſertim oblique fractum femur eſt, utique periculum eſſe ſolet, ne juſto brevior idem pes evadat claudicandique* neceſſitatem aliquam aegro conciliet (*a*). *Pede his rationibus atque ita diligenter extenſo, ut pollex pedis vel eandem cum patella lineam rectam teneat, vel & aliquantisper extrorſum verſus poſitus ſit*, quidquid ſpatii infra ſuras juxta malleolos, ſub poplite atque alibi reliquum eſt, linamentis inordinate convolutis, vel & ſtuppae manipulis ſollertiſſime adimpletur. Chirurgorum aliqui *tibiam nunc ſpleniis ampliſſimis contegunt*, quo nempe accuratius involucrum haereſcat, neque pes moleſtiae quidquam ab injiciendis funiculis ſive vinculis ſentiat. Contra vero *alii fruſtra id ipſum fieri exiſtimant.* Solent autem *ſepteni utplurimum* pro *lectulo hoc ſive capſula ſtraminea circum pedem integrum una cum femore deligando, funiculi*, trium circiter pedum longitudine, adhiberi: terni ſcilicet in tibia; vid. Tab. XXXVIII. fig. 20. a b c. terni in femore, ſeptimus denique iſque *longiſſimus in ipſo ventre.* Quanquam ſatius utique nonnullis videtur, pro *funiculo ſeptimo* ſive ſuperiori *mantile quoddam pro eo firmando circum ventrem injicere.* Similiter *circa horum funiculorum applicationem* haec adhuc neceſſaria eſſe obſervatio, ut non tantummodo ante *ſemper lectulo* ſive *capſula ipſi ſubmittantur*, quam *pes in eodem deponatur*; ne ſcilicet hic cum periculo dimoveri ſubinde debeat; ſed etiam *ut medius funiculus ex tribus ſemper prius*, quam bini extremi conſtringatur; & denique ut nodi ſemper in externo capſulae hujus ſtramineae latere, quia commodius hic accedere poſſumus, inſtituantur. *Plantae pedis ſolea quaedam ex aſſerculo vel & lamina quadam chartacea craſſa*, ad pedis ſimilitudinem fabricata, (*vid. Tab.* IX. *fig.* 6. 7.) ſubjicitur, *connexiſque tribus funiculis* a a a ſic deligatur, ut bini illi, qui utrinque adjuncti ſunt, in formam litterae x, invicem trajecti *circa genu vel ſuras* (vid. Tab. XXXVIII. fig. 20. e, f) *ad involucrum per aciculas infixas firmentur*, tertius vero idemque ſuperior g, quo loco aptiſſimum videtur itidem capſulae ſtramineae funiculis ejus jungatur. Sic enim quam commodiſſime contineri pes in ſitu ſuo naturali poterit, *nec prout accidere nonnunquam ſolet, homo adflictus, curatione abſoluta, calcaneo inſiſtendi facultatem naturalem perdet.* Neque vero alienum hic fuerit, ne duriter a ſolea pedis planta prematur, *ſplenio quodam convenienti ſoleam hanc induere.* (vid. Tab. IX. fig. 7.) Similiter habena ſive *annulus*, e molliori linteo confectus (vid. fig. 8. litt. a) *calcaneo ſubmittitur* funiculiſque *b b* circa tarſum injectis firmatur; ne, ſicut fieri communiter ſolet, inflammatio quaedam a diuturna extremi calcanei in lectum ſubjectum depreſſione ſuboriatur. Quandoquidem vero ne ſic quidem calcaneum a moleſtia ac periculo omni tutum praeſtatur, dum inferior tendinis Achillis pars plerumque tandem ab annulo iſto premitur, commodius

(*a*) PETITUS contra vult, ut haec *pars hujus machinae ſive lectuli ſtraminei non ſupra ſupremam oſſis ilei oram aſcendat*, hancque longitudinem, ſi cetera rite fiant, ſufficere: qua de re ipſe conferri uberius poteſt, Lib. de Oſſib. pag. 163. & 165.

dius ſubinde videtur, *faſciam aliquam praelongam atque amplam*, *binis glomeribus* ita comprehenſam, ut circiter pollicem ampla inter utrumque glomerem, diligenter utrinque firmatum vel conſutum, habena evoluta ſit, (vid. fig. 21. Tab. XXXVIII.) ita calcaneo ſubſternere, ut, malleolis ſuper glomeres utrinque poſitos aa, ſuſtentatis, calcaneum una cum Achillis tendine ſartum atque integrum perſiſtat, *ſicuti ſupra* jam Cap. de femore fracto dictum eſt. *Denique ubi hic quoque ſitus tandem moleſtus eſſe incipit*, ut haud raro contingit, haud alienum fuerit, identidem *linteum aliquod* ſatis magnum, idque *molliſſimum*, leviterque in globum convolutum calcaneo ſubmittere. Quibus ſingulis quam diligentiſſime ita confectis reliquum eſt, *ut & femori & pedi pulvillus molliſſimus ſubſternatur*; ſed ita tamen, ut depreſſior femoris, quam pedis ſitus ſit, ne facile tumor in extremo pede oriatur. Quidam ex Chirurgis *aſſerculum aequalem ubique & laevigatum* praeterea ſubter pulvillos deponunt, quo pes univerſus a calcaneo ad coxas uſque in ſitu ſuo naturali atque recto tanto melius ſervetur. *Denique ut in neutrum latus recedere aut declinare pes valeat*, neceſſarium utique videtur, *funiculis vinculo tibiae medio utrinque injectis*, *atque clavorum*, in utroque lecti ſive cubilis latere defixorum, ſubſidio firmatis, quam exactiſſimè pedem continere, inſimul vero pannos *lineos maximos &* cylindrorum forma *convolutos*, qualibus in lectis uti vulgo ſolemus ad utrumque pedis latus deponere. *Quod ipſum* equidem ut in femoris vel & tibiae fracturis omnibus rite obſervetur, ipſa noxae conditio poſtulat. Tandem quaedam quaſi *fornix* vel *ex aliquot annulis ligneis dimidiis*, qualibus ad dolia continenda utimur, prout SCULTETUS *Tab.* LVI. deſignavit (*a*), vel & ex *tympani*, *modiive lignei lamina curva dimidia* ſuper pede fracto conſtruitur, pro ſuſtinendo lecti tegumento ſuperimpoſito; ne graviter id partem aegram comprimat, aut pedem e ſitu naturali expellat. Ceteras, quae ad commodam aegri hominis poſituram pertinent, obſervationes ſupra jam tum explicatas dedimus, Cap. de femore fracto, pag. 204. & ſeqq.

II. VINCTVRA AD FEMVR OBLIQVE FRACTVM.

Vinctura ad femur oblique fractum.

Si oblique diffractum femur eſt, *tum & magis adſtrictam deligationem adhibere*, & ſollicitiorem continendo femori operam impendere & aeger & Chirurgus debet. Igitur vel ea, quae ſupra jam tum hunc in finem praecepimus, (vid. pag. 208. §. VIII.) vel & ſequentia fieri oportebit. *Inter femora* pannus lineus *ampliſſimus* ſive mantile praelongum *ſic injicitur*, *ut altera* pars ſuper inguen, altera *ſubter clunem lateris integri ſurſum verſus procedat*, *utraque* autem *firmiter* clavis, in cubili defixis, inhaereſcat; & altera quidem in dextro latere, altera in ſiniſtro: ne facile deſcendere paullatim corpus aegrum valeat. *Similiter ſupra genu vinculum aliquod validum injicitur*, *clavoque in ima cubilis parte defixo firmatur*, ne ſcilicet ſurſum verſus adduci pes vitiatus queat. Ne qua autem forte moleſtia ab adhibitis vinculis proveniat, conſultum utique videtur, ſubinde locum ipſorum commutare. Atque ad vinculum quidem ſuperius quod attinet, habenam, quae in dextro latere ali-

(*a*) In Armamentar. Chirurg. Edit. in 4. anni 1666.

aliquamdiu haesit, finiftro lateri applicaffe convenit ; & contra. Loco vinculi autem fupra genu injecti, aliud fupra malleolos adhiberi, & illud deinde tolli debet. *Utrumque denuo variari*, fi neceffarium videtur, decebit; donec fcilicet fatis jam confirmatum effe femur fractum deprehendatur. Poftremo haud abs re Chirurgus fecerit, *fi truncum ligneum minutum, linteoque fplenio involutum*, in imo cubili *fubter pede fano firmaverit*, quo *nixus* aeger, gnaviter extenfo pede ifto fano, non firmiter modo fuftinere, fed furfum quoque, fi forte paullulum defcenderit, reducere corpus fuum valeat. Quanquam haec regula non ad obliquas tantum, fed ad transverfas quoque femoris fracturas feliciter fanandas infigniter proficiat.

Vinctura quomodo innovari debeat. Sicubi decenter facta effe *vinctura intelligitur ; fi item nihil mali fupervenit, quod aliter facere Chirurgum cogit, ante octavum vel & decimum quartum diem neutiquam refolvi ea debebit.* Si qua autem *forte* jufto vel *adftrictior*, vel *laxior eadem deprehendatur*, fi item cafus aliquis improvifus vincturae refolutionem aliquam poftulaverit; neceffarium utique eft, fafciis fuperinjectis, fed quam providiffime tamen, refolutis, vincturam decenter innovare. *Similiter vincturam alteram itemque tertiam ante decimum quartum diem* refolvere minus confultum eft. Atque *tertiam* vel quartam relinquere in femore ad plenam usque glutinationem decebit: fiquidem *ante fextam a fractura feptimanam raro coalefcere ampliffimi offis hujus fragmenta confueverunt.* Quin &, ubi vel *aetate grandior*, vel & *mali habitus aeger eft*, *poft octavam*, *nonam vel decimam* demum feptimanam glutinatio perficitur. Quantumvis *autem feliciter abfoluta effe glutinatio perfentifcitur*, quam maxime tamen neceffaria cautio eft, ne proximo poft confectam curationem tempore absque *fcipionibus*, imo *fulcimentis fubalaribus aeger ingrediatur* ; fiquidem alias periculum eft, ne recens glutinatum os denuo confringatur.

III. VINCTVRA AD COLLVM FEMORIS FRACTVM.

Vinctura ad collum femoris fractum. Quoties ipfum *femoris collum fractum eft*, eam vincturae fpeciem adhibuiffe decebit, quam fub *fpicae inguinalis fimplicis* titulo fupra defcripfimus; (*vid. Cap.* V. §. 8. & *Tab.* XXXVIII. *fig.* 16.) fed ea tamen lege, ut fafcia quatuor vel quinque ulnarum longitudinem, trium autem vel quatuor digitorum latitudinem habeat; deinde ut partem fractam, quantum fieri poteft, firmiffime comprehendat fortiffimeque deorfum verfus contineat, quia alias mufculi hic robuftiffimi hoc os facillime furfum trahunt, atque fic glutinationem cum capite femoris impediunt; *quo ipfo pes brevior & claudus fit.* Denique *aliquot ductibus circularibus* circum femur inftitutis, fibula vel futura firmetur, pefque praedicto modo (N. I.) in lectulum ftramineum fupra defcriptum immittatur. Inprimis autem admonendus aeger eft, ut ftrenue femper conquiefcat. Reliqua eodem fieri modo debent, quem fupra pag. 208. & mox fupra §. I & II. commendavimus.

IV. AD FEMVR LVXATVM LIGATVRA.

Vinctura ad femur luxatum. *Femoris* equidem *luxationem* contra, quam vulgo creditum huc usque eft, ra-

raro admodum esse *ab externa violentia*; nonnunquam autem *& frequentius ab interno vitio quodam*, *humore scilicet abundante* ac vitioso circa femoris & coxae juncturam collecto, nasci, supra jam tum indicavimus, (vid. pag. 255. Cap. de femore luxato) ubi saepius fracturam colli femoris pro luxatione habitam esse docuimus. Quandoquidem autem ut plurimum *difficulter admodum dispelli humor iste noxius*, qui & femoris caput ex *acetabulo sive naturali sede sua*, *sensim* expulit, & insigniter ligamenta debilitavit, solet; mirum non est, homines, eo vitio laborantes, raro admodum sine claudicatione convalescere. Interim ut ne dubium curationis negotium prosus intentatum relinquamus, nihil abs re fecerimus, *ubi*, si luxatio revera a caussa externa adest, *restituto*, *quantum quidem fieri potuit*, *osse*, *sequentem homini adflicto curationem adhibuerimus*. Ante omnia Chirurgus femoris juncturam vitiatam splenium aliquod, vino calido vel & oxycrato diligenter humectatum involvat. Tum ea femoris deligatio fiat, quae supra sub *spicae inguinalis* nomine proposita est. (*Cap.* V. §. 8. & *Tab.* XXVIII. *fig.* 16.) Denique aeger *strenue minimum per mensem integrum conquiescere in lectulo suo jubetur*, donec nimirum satis firmiter rursus in acetabulo haerescere femoris caput deprehendatur. Si forte ab indecenter atque *minus naturaliter* laxatis *ligamentis natum vitium est*, oportebit aliquoties per dies singulos fomentis, ex spiritu vini valentissimo, spiritu matricali, rosmarini, lavendulae aliove simili spiritu roborante paratis, aegram partem excipere, vel identidem insessibus sive balneis ac vaporibus confortantibus fovere, vel & continuo emplastris roborantibus idoneis eandem contegere.

V. VINCTVRA AD PATELLAE FRACTVRAM DIRECTAM.

Patellas nunc directas, nunc transversas frangi, supra jam declaravimus. (*vid.* pag. 211.) *Si directa vel ad lineam facta est*, deligationis modus aptissimus hic mihi videtur. Fragmentis per utrinque admotas manus gnaviter compulsis, *splenioque satis crasso* sub poplite, ne graviter a fasciis tendines ibi siti afficiantur, applicato, *fascia* quaedam *uniens*, (vid. Tab. II. fig. f.) *tres ulnas longa*, *binos autem vel ternos digitos lata*, mediaque parte circiter ad tres digitos, secundum longitudinem, perforata, & *binis glomeribus comprehensa*, simili fere modo applicatur, ac de frontis vulneribus oblongis supra diximus. (*Cap.* II. §. V. & *Tab.* XXVII. *fig.* 3.) Scilicet fasciae pars media eademque perforata super patella deponitur. Deinde glomus alteruter, circum poplitem ductus, per foramen illud trajicitur, eoque facto glomus uterque gnaviter utraque manu adducitur, riteque comprehensis patellae fragmentis circum genu atque poplitem injicitur. Hinc modo infra, modo supra genu fasciae pars utraque promovetur, tandemque factis, quot fieri per ejusdem longitudinem possunt, ejusmodi ductibus, diligentissime firmatur. *Interim quam curiosissime semper* num satis etiam *patellae fragmenta invicem juncta sint*, *circumspicitur* atque per *admotos digitos exploratur*. Quibus rite jam confectis *singulis super patellam splenium*, *sub poplite vero ferula chartacea valida*, sed ante tamen *vino calido gnaviter humefacta*, per injectam

Vinctura ad patellae fracturam directam.

jectam binarum ternarumve *ulnarum fasciam ductibus spiralibus deligantur*; ut nimirum & directum semper extensumque donec glutinata sit, genu sit, & aequalem callum acquirat. Denique *lectulus stramineus*, praecedenti longe minor, qualis scilicet Tab. IX. fig. 5. exhibetur, debita ratione, sicut Tab. XXXVIII. fig. 20. ostenditur, tribus vel quatuor funiculis circum crus deligatur.

VI. VINCTVRA AD PATELLAE FRACTVRAM TRANSVERSAM.

Vinctura ad fracturam patellae transversam. Ubi vero, quemadmodum accidere frequentius solet, *transversim confracta patella est*; tum, extenso prius pede, diligenter cum a superiori, tum ab inferiori parte rursus compulsis atque restitutis ejusdem fragmentis *emplastrisque probe munitis*, (*vid. supra* pag. 212. §. IV. splenioque crasso sub poplite posito, ut antea per adhibitam fasciam, *tres* quatuorve *ulnas longam totidemque digitos latam*, duplicis generis vinctura in genu institui poterit. Vel enim

1. *Modus.* (1) *glomere duplici* fascia comprehenditur: atque tum ipsa, *proxime supra genu* deposita, vid. Tab. XXXVIII. fig. 22. a, primo *circum femur ductu circulari* d, mox sub poplite transversim, *mutatis ibi duobus fasciae capitibus*, sic ducitur, *ut glomeres utrique ad anteriorem* tibiae partem c c, sub *patella & genu e rursus perveniant*. Namque tum proxime infra patellam habenae, invicem permutatae, circum tibiam ad poplitem retrahuntur, *atque hoc ipso inferiorem patellae partem ad superiorem egregie compellunt*. Inibi denuo sic trajiciuntur, ut, proximo supra genu loco d, super imo femore, iterum permutatae, ad poplitem redeant, *eoque ipso superiorem patellae partem ad inferiorem adigant*. Ipsi ductus illi, tam a superiori, quam inferiori patellae parte instituti, ad usque fasciae finem quam diligentissime iterantur; sed *maxima tamen simul adhibita cura, ut patellae fragmenta exacte sic iterum & compellantur & retineantur*.

2. *Modus.* Vel 2) in *unicum glomerem fascia convolvitur*, fereque sequentem in modum applicatur. *Principium ejus*, compulsis prius fragmentis, proxime *supra genu, sive patella* a, *applicatur*, factisque circum femur b, ductibus aliquot circularibus d, pro principio fasciae probe firmando, *oblique sub poplite fascia ad supremam cruris sive tibiae partem* transmittitur. Ductu circulari circum supremam patellaeque proximam tibiae partem instituto e, fascia denuo sub poplite oblique ad femoris partem patellae propinquam d, promovetur. Id ipsum deligandi negotium, qua diximus ratione, *tamdiu hac fascia continuatur*, quamdiu illud fieri per ejus longitudinem potest. Interim diligentissime semper hic providetur, ut patellae fragmenta, in sedem naturalem decenter restituta, quam exactissime hac vinciendi ratione comprehendantur firmenturque. *Fascia hunc in modum applicata*, proximum est, *ut in poplite ferula chartacea crassa*, ut §. V. dictum est, *vel etiam lignea*, super ipsum autem genu splenium aliquod spiritu vini calido, vel & oxycrato madidum, per adhibitam fasciam aliam, ductibus spiralibus institutis, sic deligantur, ut *nullo modo flecti genu*, id quod perniciosissimum esset, valeat. Chirurgorum aliquos *ad patellam firmiter compellendam atque continendam proprium instru-*

instrumentum aliquod adhibere, ex supra positis, (vid. pag. 213.) est manifestum, id quod etiam saepe non est sine successu. Denique, ut quam exactissime semper genu cum patella contineatur, haud alienum fuerit *lectulum stramineum*, modo commendatum, vid. Tab. XXXVIII. fig. 20. sollertissime circum pedem deligare. At enim vero *quandoquidem per novem, vel & decem septimanas, extensum deligatumque* contineri neque ante absolutam glutinationem flecti genu oportet, abesse vix potest, quin *quam facillime rigor aliquis*, (*anchylosin* Graece vulgo vocant) juncturam ejus infestet atque ita hominem claudum efficiat. Quod ipsum equidem ubi forte accidit, opera danda est, ut, *medicamentis emollientibus, fotibus, unguentis & balneis convenientibus* frequenter adhibitis, ut supra jam docuimus, *pristina flectendi* facultas, quantum quidem fieri potest, genu *sive juncturae femoris ac tibiae restituatur.* Ceterum neque id silentio hic praetermittendum est, *homines, quibus semel fracta est patella*, usque adeo insigniter, quoad istam quidem corporis partem, ob debilitatem inde relictam, periclitari, ut vel *levissimus etiam casus* non modo *patellam denuo frangat, sed certissimam quoque fere postea claudicationem inducat.*

VII. VINCTVRA TERTIA PRO PATELLA FRACTA.

Quoniam vero tam difficulter patella fracta denuo firmiter satis coalescit, *Medici inde commoti sunt, ut adhuc alios modos excogitaverint, quibus eam fortius glutinari posse crediderunt.* Adeoque nonnulli sumunt frustum lintei duplicati, unum quasi pedem longi, & octo digitos lati. Hoc in altero extremo A, (vid. Tab. XXXVIII. fig. 23.) *manet integrum*, in altero autem BB ex medio CD frustum *exscindunt latitudine duorum pollicum, ita ut hoc duobus capitibus* BB deinde instructum sit, pars vero suprema excisa lunata sit C, ut patellam accuratius comprehendere valeat. *Linteum hoc ita injicitur, ut integra pars anteriori femoris parti fig.* 22. db *sic imponatur*, ut pars suprema, excisa & lunata C patellam comprehendat. Deinde *fascia, quatuor ulnarum, uno capite convoluta*, ter mox supra patella fig. 22. d, circa femur & hoc linteum firmiter circumducitur, super hos ductus circulares deinde linteo hujus pars integra reflectitur, atque fascia illa iterum ter circumducta in loco d probe involvitur ac firmatur. Postea ambo capita illius lintei fig. 23. BB a *ministro diligenter deorsum trahenda, ut sic una* pars patellae *sursum mota ad inferiorem rite attrahatur*, tum fascia sub poplite infra genu trahenda, ibique ter quoque circularibus ductibus mox infra patellam e, fig. 22. circumducenda; hoc facto, *duo capita super hos circulares ductus quoque sursum reflectuntur*, ac deinde novis ejusmodi ductibus circularibus firmantur. *Quod reliquum est in fascia in* ductus circulares supra & infra patellam impenditur, & finis tandem aciculis aut sutura figitur. *Reliqua ad tranquillum situm pertinentia eadem sunt, quae* antea *modo commendavimus.* Poterit etiam haec vinctura aeque *commode fieri fascia in duo* capita convoluta, iisdemque iidem ductus perfici.

Tertius modus.

VIII. VINCTVRA AD GENV ET PATELLAM LUXATAM.

Vinctura ad genu luxatum.

Qualis ad *patellae* atque *genu luxationem*, adhiberi vinctura debeat, seorsim explicare neutiquam opus est. *Siquidem hic eadem plane optime* adhibetur, *quam ad patellam transversim fractam* initio N. VII *proposuimus* (§. VI.) Debet autem in ejusmodi *casu octiduum circiter aeger* conquiescere; donec scilicet *satis rursus confirmata esse* genu ligamenta sentiantur, ut denuo ambulare aeger valeat.

IX. VINCTVRA AD TIBIAM FRACTAM.

Vinctura ad tibiam fractam.

Ad *tibiam fractam*, debitisque modis restitutam, rite vinciendam *binae opus sunt fasciae*, *altera quinque*, *altera tres ulnas* longae, digitosque tres latae; porro *quatuor splenia*, duas palmas longa, *quatuor item ferulae*; denique cetera ea, quae ad femur fractum supra hoc Capite proposuimus (§. 1.): Vincturae modus hic est. *Primo linamentum simplex utrinque fissum* (vid. Tab. II. fig. 18.) atque oxycrato vel vini spiritu madidum circum partem fractam *decenter involvitur*, ita ut capita decussatim circumponantur. Eo facto, *fascia prima*, *tribus ductibus circularibus institutis*, circum partem fractam linamentumque, ut in femoris fractura praecepimus, *involutam*, injicitur. Tum ductus quidam spirales sensim ascendentes circum tibiam fiunt, donec fascia supra genu, sed hoc tamen fascia neutiquam tecto, promota sit. Inde similiter fascia deorsum reducitur, factisque denuo circum partem aegram tribus circuitibus, ad calcaneum usque ductibus spiralibus descendentibus promovetur; qui vero subinde ob inaequalem tibiae crassitudinem reflectendi, ut fascia firmius & elegantius *tibiae inhaereat*. Denique ipsa, pede velut a stapede suscepto, per similes ductus spirales sursum retrahitur, debitaque ratione, ubi desinit, firmatur. *Alii binas in vincturam modo descriptam fascias, alteram binis, alteram ternis ulnis, aequales impendunt.* Sed quidquid tandem harum rerum sit, sive hoc sive priori modo fascia injiciatur, vinctura prima absoluta, *quatuor splenia vel sine vel cum totidem ferulis*, ex omni latere tibiae applicantur fasciaeque alterius trium ulnarum longitudine beneficio iis modis, quos ad brachii femorisque fracturas supra descripsimus, sursum deorsumque per spirales ductus firmantur. Sed *complicari tamen hic splenia quoad partes imas debent*, ut propter tibiae ob suras inaequalitatem, aequalem *ubivis tibia crassitiem prae se ferat*: (*vid. Tab.* IX. *fig.* 13.) *Tandem in binas ferulas chartaceas*, oxycrato vel vino calido humefactas, *tribusque vel quatuor funiculis circum deligatas*; necnon *in lectulum stramineum*, qualis Tab. IX. fig. 5. exhibetur, (*Fanons*) tibia immittitur, (vid. Tab. XXXVIII. fig. 20.) qui ita comparatus hic sit, ut non multum infra malleolos, neque in femore ultra palmae amplitudinem, supra genu sese extendat; qui tribus quoque vel quatuor funiculis a b c d *firmatur*; *cava ejus sive vacua spatia mollibus linamentis vel stuppa implentur*, ac denique *solea cum circulo* suo Tab. IX. fig. 6, 7, 8. plantae pedis admovetur, sicut Tab. XXXVIII. fig. 20. C. id repraesentatur. Vel 3. optime etiam haec fractura, licet simplex, aut sine

vul-

vulnere fili faſcia octodecim capitum deligari poteſt, quemadmodum eam quoque ad femur fractum ſine vulnere deligandum hoc Capite N. 1. commendavimus.

X. VINCTVRA PRO TARSO ET METATARSO FRACTO.

Vinctura ad tarſum & metatarſum fractum.

Tarſo vel *metatarſo fracto*, reſtitutis in naturalem ſedem fragmentis, duplici ratione deligatio fieri poteſt, *faſcia ſcilicet* tres ulnas longa & binos vel ternos digitos lata, eaque *vel duplici vel ſimplici capite inſtructa.* Si faſcia eligitur duplici capite, ſequentem adhibere convenit deligationem. 1) Faſcia *in duo capita convoluta* in manus ſumitur, parteque adflicta linamento ſimplici, utrinque fiſſo (vid. Tab. II. fig. 18.) atque oxycrato madente, ut ſaepius jam monuimus, gnaviter involuta, ſuper malleolis deponitur, (vid. Tab. XXXVIII. fig. 24. A) factoque ductu ibidem circulari, ſuper pedis juncturam cum tibia & tarſum in forma litterae X poſtea deorſum verſus progrediendo circum tarſum atque metatarſum B ſic ducitur, ut infra ſoleam capita faſciae rurſus commutentur, ſuper tarſo autem ſubinde indicem trajiciantur propeque ad inſtar litt. X figurentur, usque dum probe tectus eſſe atque comprehenſus pes deprehendatur. Namque tum ſuper malleolos faſcia retrahitur, diligentiſſimeque poſt unum alterumve circuitum firmatur.

2. Cum faſcia ſimplici capite.

2) Sicubi autem *in unicum modo caput faſcia convoluta eſt*, ſequentia facere ad deligandum pedem fractum conveniet. Factis ſupra malleolos aliquot circuitibus pro capite faſciae probe firmando faſcia oblique deorſum a malleolis ſuper tarſum ad plantam trahitur. Dehinc, planta ſuperata, ſurſum rurſus adducitur, formataque ſuper tarſum cruce X transverſim ad malleolos retrahitur. Quibus rite comprehenſis oblique denuo circum tarſum & plantam ipſa ſic injicitur, ut vinculum injectum numeri octonarii characterem (8) referat. *Tandem pars adflicta*, ſive tarſus ſive metatarſus ſit, ductibus aliquot ſpiralibus inſtitutis, fig. 24. B, exacte comprehenditur, & totus fere involvitur; faſcia autem ſemel atque iterum ſupra malleolos circa infimam tibiae partem ducta ubi incepit, tandem quoque firmatur. Denique *ſi paullo gravior haec fractura eſt, lectulum ſtramineum* circum pedem una *cum ſua ſolea deligare* oportebit, ſicut in fig. 20, ut commodius requieſcat. *Similis deligandi ratio adhiberi commode poterit, ſi digiti pedis fracti ſunt*; dummodo ipſi ductibus pluribus ſpiralibus, qui ipſos ſimul digitos comprehendunt, quam exactiſſime ſimul involvantur: atque haec faſcia *Sandalina* a veteribus dicta eſt, ſive *Sandalium*, calceamenti genus, apud veteres.

XI. VINCTVRA PRO PEDE LVXATO.

Vinctura ad pedem luxatum.

Si quam forte luxationem tarſus vel imus pes ſenſit, tum rite confectis iis, quae ad reſtituenda pedis oſſa violenter dimota ſuperius praeſcripſimus, *iiſdem deligandi artificiis opus eſt*, quae, pro vinciendo tarſo diffracto, jamjam §. X. explicavimus. Debet autem ſtrenue per aliquot dies continuos ſuper lectulo aeger conquieſcere, & *ſpiritu roborante* partem *fovere*, uſque-

dum priſtinum vigorem ſuum ligamenta recepiſſe aeger ſentiat, atque *dolores maximam partem* receſſerint.

XII. PRO VENAE SECTIONE IN PEDE.

Vinctura ad venae ſectionem in pede.

Sed ne qua tamen forſan ignoretur, qualis inſtitui, poſt inciſam in pede ac ſpeciatim in tarſo venam, deligatio debeat, ſequens neceſſaria obſervatio eſt. *Unius & dimidiae ulnae binorumque digitorum latorum faſcia, in unum caput convoluta*, externo pedi ſic adhibetur, ut ad *ſpithamae quaſi longitudinem*, ſicut ſupra, ubi de brachii vena deliganda praecepi, principium ejus *propendeat.* Mox eadem, ſuper ſplenium injecta, per adhibitum ſiniſtrae manus pollicem continetur; pars autem proxima, ſuperato oblique tarſo, ſuſceptaque in modum quaſi ſtapedis planta, duos vel tres circa locum vulneratum ductus inſtituit circulares ad ſplenium rite comprehendendum, & poſtea oblique denuo ſuper tarſum ad malleolos adducitur. His ita comprehenſis oblique rurſus deorſum ſuper ſplenium atque tarſum transverſum ſic trahitur, ut denuo & plantam excipiat, &, ſplenio oblique comprehenſo, ſurſum ad malleolos redeat. *Quibus ductibus prope ad faſciae partem extremam uſque repetitis, nodus aliquis, ad firmandam faſciam*, in externo *tibiae latere conficitur.* (conf. Tab. III. fig. 1. E. 2.) *In hoc etiam negotio ejuſmodi faſciae principium aliquoties ſupra malleolos circumducitur*; deinde vero oblique ſuper tarſum ad pedis plantam promovetur, atque inde in forma ſtapedis rurſus ſuper tarſum, circa quem plures poſtea fiunt ductus circulares ſive ſpirales, quibus ſplenia plagae venae impoſita probe involvuntur, eadem fere ratione, ut in fig. 24. Tab. XXXVIII. indicatur litt. AB. Denique *faſciae pars extima per defixam aciculam, vel quod hic praeſtat, acu & filo per ſuturam firmatur.* Vel 3., praeſertim ſi vena ſupra metatarſum aut juxta pollicem vel digitos pedis ſecta fuit, ſuper ſplenio tunc vulneri impoſito aliquot ductibus annularibus faſcia inchoari apte poteſt: poſtea ſpiralibus aſcendendum ad tarſum, inde oblique ſupra malleolos, ubi tibia uno ductu cincta rurſus oblique ad tarſum deſcendendum, factiſque aliquot ſpiralibus deſcendentibus praedicta ratione, ubi deſinit, firmatur. Quanquam autem ab aliis alia adhuc deligationis venarum pedis artificia frequentantur, tamen quoniam in eis ſingulis hoc fit, ut pes velut ab habena quadam, ſubter plantam poſita, *quaſi a ſtapede contineatur*, facile apparet ratio, quare Chirurgis vinctura, poſt inciſam venam pedi applicata, *ſtapes*, Gallis *l'étrier*, communiter appelletur.

XIII. VINCTVRA PRO VENA SVRAE INCISA.

Vinctura pro vena ſurae inciſa.

Ad venam in ſura inciſam, quam ego *ob ſecuritatem* prae ceteris in pede ſaepe incidi curo, faſcia requiritur duas ulnas longa, duos digitos lata, unicoque capite convoluta. Initium hujus ad ſummam ſuram & tibiae latus externum, ad ſpithamae quaſi longitudinem dependeat; hinc faſcia ſuper ſplenia vulneri impoſita (quae pollice ſiniſtro continenda) oblique deorſum ad ſuram infimam & internam ducatur, quae deinceps, tibia ibi cincta, a latere

latere hujus externo oblique rursus super splenia ad internum latus & ad poplitem rursus ascendat, sub qua tibiam ambiat & ad principium fasciae redeat: unde postea secundum primum eundemque primarium circuitum, ad formam numeri 8, surae adhuc aliquoties circumducatur, & finis sub poplite ad supremam & posteriorem surae partem, cum initio fasciae nodo conjungatur ac firmetur. Vel 2. potest etiam initium ejusdem duobus tribusve ductibus annularibus supra suram figi; inde in forma numeri 8 iidem circuitus, quos modo descripsi, fieri, finisque circa initium, ut de praecedentibus dictum est, firmari.

XIV. VINCTVRA AD CRVS AVT FEMVR RESECTVM.

Vinctura ad pedem resciſſum. In explicandis *vincturis*, quas, *femore tibiaque* resciſſis, adhibere pedibus convenit, brevioribus esse nobis licebit: propterea quod, sanguine ope ligaturae arteriae decenter, ut supra, ubi de amputationibus artuum actum est, Part. II. Cap. 35. & 36. docui, suppresso, plane eadem hic facienda sunt, quae de *vinctura capitali reflexa*, brachio resciſſo (vid. Tab. XXXVIII. fig. 19.) adhiberi solita, superius prolixe satis explicavimus (Cap. VI. §. 17. seqq.) *Nisi quod pedes paullo latiores & longiores*, quam brachia, fascias exigant.

C A P V T VIII.

De vinctura fracti cruris aut femoris cum vulnere.

I.

Vinctura ad tibiam fractam cum externo vulnere. PRaemiſſis iis, *quae in* ejusmodi casibus, cum *ad ossa reponenda*, tum etiam *ad vulnus a sordibus purgandum* illudque linamentis carptis implendum & contegendum necessaria & supra exposita sunt, *proxima est deligationis cura.* Ad quam quidem feliciter atque salutariter instituendam, plane singularem eandemque propriam *fasciam quandam octodecim capitibus, aut foliis*, ad libri fere similitudinem instructam, ideoque ad instar libri alicujus explicabilem (*vid. Tab.* IX. *fig.* 4. B B) Chirurgi sollertiores excogitarunt, quam Germani propterea *Buch-band*, hoc est fasciam *libriformem* aut *librariam* appellant (*a*). Quae cum resolvi rursumque applicari ac constringi, *nihil fere dimoto vel agitato pede, valet*, dici non potest, *quam insigniter ad promovendam ossis fracti glutinationem proficiat*, & quantum longis illis fasciis, quae in aliis, simplicibus scilicet fracturis adhibentur, hic praeferenda sit. *Fasciae enim communes illae*, longae & angustae, quum *frequentiſſimam pedis elevationem atque agitationem*, quando fracta crura aut femora deligare volumus, postulant, prorsus alienae

(*a*) *Veteres in fracturis cum vulnere vulgaribus* tantum *fasciis*, quae in fracturis sine vulnere adhibentur, usos esse, patet ex CELSI Lib. 8. Cap. 10. n. 7; quae vero ob rationes mox dicendas noxiae sunt.

alienae hic ſunt, imo vero pernicioſae. Ut ne quis autem ignoret, *qualiter adhibere* faſciam hanc *libriformem* ſeu *volumen Chirurgicum deceat*, haud abs re fuerit ſingula deligationis hujus negotia ſigillatim exponere.

II

Faſciae quomodo ſint ponendae.

Scilicet ubi forte *fracta tibia eſt*, *& cum externo quidem cutis vulnere*, qualis noxa Tab. IX. fig. 4. A oſtenditur, tum, *oſſe decenter repoſito*, *vulnere purgato*, ſupraque datis linamentis carptis cum medicamentis convenientibus, primo *lectulus ſtramineus*, qui Gallis *fanons* dicitur, (vid. fig. 5. AA, BB,) cum *ſubjectis tribus quatuorve funiculis* planis tres circiter pedes longis, ſubter illo tranſverſim deponitur. *Super hoc* denuo tres *ejuſmodi funiculi tranſverſi*, ejuſdem fere longitudinis, ſuper hos ipſa faſcia libriformis octodecim ſuis capitibus explicatur, ſicut fig. 4. BB, itemque Tab. XXXVIII. fig. 25. CC, DD, EE indicant, *ſplenioque*, palmae *circiter latitudinem habente*, quoad *longitudinem autem ipſi faſciae huic aequali*, *ſecundum ſitum cruris contegitur*, atque *deinde cruri ſive tibiae ſubmittitur*, ne tam facile innovare ipſam octodecim capitum faſciam propter acceptas a ſanguine atque ſanie ſordes, oporteat.

III

Faſcia libriformis quomodo applicetur.

Eo facto, dum pes fractus (vid. Tab. XXXVIII. fig. 25. AB) in convenienti ſitu a miniſtris ſuſtinetur, bina media faſciae primi ordinis capita, ſed vini tamen ſpiritu calido, vel oxycrato, ut firmiter inhaereſcant, prius madefacta, circum tibiam fractam & linamenta vulneri impoſita decuſſatim applicantur. Mox bina infima, denique bina ſuprema primi ordinis capita ſimiliter injiciuntur; magna cura adhibita, ut non tam exactum circulum aliquem in applicatione efficiant, ſed oblique potius & decuſſatim, ut ex modo nominata fig. 25. CCC, DDD, intelligi poteſt, pro majori vincturae firmitate, ſibi invicem ſuperincumbant. Porro ſequentis ordinis folia ſive capita ſex eadem prorſus ratione, quam modo praeſcripſimus, *ab intermediis ſemper ad extima facto progreſſu*, circum tibiam adducuntur, prout eadem figura 25. indicat.

IV.

Splenia & ferulae quomodo ponantur.

Duodecim faſciae capitibus ita jam comprehenſis, *bina ſplenia*, pedis longitudinem, binorum autem vel ternorum digitorum, pro aegrorum diverſo habitu ac ſtatura, latitudinem habentia, & quoad partem imam, perinde, ac ſupra diximus, (*Cap.* VII. §. 10.) complicata; (vid Tab. IX. fig. 13.) ſed *tamen ſpiritu vini calido prius humefacta*, utrinque ad tibiam ſecundum longitudinem, alterum ad latus externum ſive locum CCC, fig. 25. Tab. XXVIII. alterum ad latus oppoſitum applicantur, atque ſuperinjectis ſex faſciae ordinis ultimi capitibus ampliſſimis EE, FF, GG, decenter comprehenduntur. Spleniis poſtea duobus *ab utraque parte ferulae e charta* ſatis craſſa & lata, ſpirituque vini calido vel oxycrato prius madefactae, vel etiam ex ligno apto ſuperinjicitur, *adhibitiſque tribus illis funiculis*, eum in finem ſubter antea depoſitis ita in latere cruris externo deligantur, ut quam exactiſſime tibiam univerſam comprehendant.

V.

V.

Vinctura hunc in modum confecta, sequitur, ut de convenienti, atque ad perpetuam quietem commoda pedis positura, sicut in simplici fractura, prospiciatur. *Veteres* equidem *hunc in finem pulvinaria* sive *pulvillos*, circum pedem deligandos, hic proponunt, ceu manifestum est ex iis, quae SOLINGIUS, PURMANNUS atque alii hanc in rem scripserunt ac delinearunt. At enimvero *quia non satis firmiter pedem continere pulvilli possunt*, satius utique videtur, involucrum saepius laudatum, capsulam sive *lectulum* scilicet *stramineum*, ea ratione applicare, quam ad tibiam fractam supra descripsimus. *Cap.* VII. §. XI.) Cetera, quae ad situm tranquillum pertinent, & *quae plantae pedis atque calcaneo submittenda*, *similiter facienda sunt*, ac universe supra proposuimus, (*Cap.* VII. §. 2.) ubi de fracto femore deligando praecepimus, atque Tab. XXXVIII. fig. 20. delineavimus. *Pedis post vincturam positura.*

V I.

Circa *vincturae innovationem* sequentia observasse juvabit. Primo vincturam vel quotidie vel & subinde post alterum diem, prout ex puris copia commodum aut necessarium Chirurgo visum fuerit, innovari, &, dum hoc fit, *pedem extremum sollertissime ab administro quodam contineri debere*, dum vincturae innovatio perficitur, ne vacillet aut e situ naturali divergat. Porro, medicamenta cum rebus ceteris ad deligationem necessariis, post vulneris expurgationem, iisdem plane modis rursus adhiberi oportere, ac paullo ante indicavimus. (§. 3. *seqq.*) Denique idem negotium quam sollertissime iterari, usquedum penitus vulnus glutinatum esse deprehendatur. *Tandem autem*, *si qua forte*, *post confectam vulneris externi glutinationem*, *nondum satis confirmatum esse tibiae os*, *quod fractum fuit*, *videtur*, longe optimum fuerit, aliquamdiu adhuc per adhibitam fasciam aliquam communem eamque satis longam, tibiam, ut in fractura sine vulnere, deligare. Postremo *si qua forte splenium*, *fasciae libriformi superinjectum*, *a sanguine vel sanie conspurcatum est*, eodem leniter protracto, dum pes a ministris blande elevatur, novum subjiciendum est. *Ubi fascia haec ipsa vitium aliquod ab istis sordibus traxit*, tum ipsa similiter commutari cum alia debebit; sed ista tamen cum moderatione, ut ministri duo *pedem*, *quam providissime* fieri potest, susceptum, contineant, *fascia vero recens ab alterutro latere juxta fasciam maculatam suturis prius*, *antequam pes elevetur*, nexa sic accumbat, ut, dum leniter haec subducitur, ista simul cum eadem ac novo splenio subter tibiam attrahatur. Ceterum quod *canales isti lignei excavati*, quos firmiter deponendis cruribus antiquiores Medici, teste SCULTETO (*Tab.* LVI.) adhibuerunt, *paullatim in desuetudinem abierint*, duplex potissimum ratio videtur. Namque *partim mirifice utplurimum molesti iidem aegris existunt*; partim etiam *non aeque prompte fabricari*, & *haberi ubique*, *praesertim etiam in castris*, ubi hae fracturae admodum frequentes sunt, possunt, quam machinae illae stramineae, licet alias non prorsus sint contemnendae. *Vincturae innovatio.*

V I I.

VII.

Pro tibia graviter contrita peculiares machinae.

Quandoquidem autem in *tibiis fractis & graviter simul contritis*, propter difficillimam tardissimamque partium laceratarum glutinationem, diuturna utplurimum *exactissimaque pedis quies summe necessaria est*, *operae pretium fecisse Chirurgi videntur*, *dum eum in finem*, ut adhuc in *majori quiete*, quam *in lectulo stramineo pedem contineant*, peculiarem *machinam aliquam*, *ex tribus laminis orichalceis* oblongis, per adhibitas commissuras mutuas & cardines confecerunt, (*vid. Tab.* IX. *fig.* 9.) eandemque *una cum solea*, fig. 6. 7. & 8. superius descripta sollerter pedi applicandam commendarunt. Interea tamen lectulus stramineus ob rationes modo dictas plerumque praefertur. Sed aliam tamen, eandemque *peregregiam machinam*, non solum hunc in usum, sed etiam in universum pro *quacunque tibiae fractura* PETITUS excogitavit, quam non solum in ejusdem de *ossium morbis Libro*, sed etiam *in Historia Acad. Reg. Scient. Paris. an.* 1718. sollerter descriptam invenimus, nosque inde in Tab. IX. nostra, fig. 11. & 12. quoque *repraesentavimus*, atque in Cap. X. Lib. de fracturis §. 2. satis ample descripsimus, in qua crus fractum perquam commode deligari & quiescere potest (*a*).

VIII,

Quid in fracturis complicatis reliquis fiat.

Postremo si *femoris fractura cum externo vulnere conjuncta est*, tum vinctura quidem eodem prorsus, quem ad tibiam commendavimus, modo perficitur; sed ea tamen simul necessaria est observatio, ut & *longe ampliorem fasciam libriformem* sive octodecim capitibus, quam pro tibia, & longiorem lectulum *stramineum*, *prout supra Cap.* VII. §. 2. exposuimus, adhibere hic oporteat (*b*). Ceterum tametsi *ad fracturas humeri aut cubiti cum externo vulnere*, *quas complicatas vulgo fracturas appellant*, utiliter adhiberi *fascia libriformis* quoque possit, tamen nihil obstat, quo minus, praesertim in humero fracto, fasciis communibus, ut in simplici fractura, deligatio institui queat; cum hoc os pendulum sit, atque fasciae longae, vulgares, satis apte hic & applicentur & resolvantur; cum e contrario fascia octodecim capitibus tam commode adhibeberi saepe nequeat. Atque *sic etiam fasciarum praecipuarum & maxime necessariarum doctrinam*, totamque nostram Chirurgiam, Deo benedicente, his ipsis *ad finem perduximus*, certe persuasi, quod ii, qui has fascias conficere norunt, etiam alias, quae forte aliquando occurrere poterunt, haud adeo difficulter perficient.

Explicatio Tabulae trigesimae octavae.

Fig. 1. ostenditur, quomodo *mamma cancrosa resecta* sit deliganda, ubi AB CD primarios fasciae ductus indicant, EF vero splenia mammae superimposita.

Fig.

(*a*) Memorabile fracturae tibiae cum vulnere exemplum VERDUCIUS exhibet *in Libro de Vincturis Chirurgicis Cap.* 44. item SCULTETUS Obs. 82. necnon Obs. 84.

(*b*) Observationes huc facientes SCULTETUS proponit *Obs.* 77. 78.

Fig. 2. demonstratur quomodo *fascia Heliodori* mammae vitiatae sit injicienda: a a est cingulum sive fascia sub mammis corpori circumposita; b b fasciae capita sive frondes, quae super humeros reflectuntur: c pars fasciae mammam contegens; d collum, quod frondes comprehendunt.

Fig. 3. quomodo *mamma vitiata per fundam quatuor capitibus* commode deligari queat, exhibetur. a est pars ejus integra, mammam obtegens; b b capita duo superiora; c c capita inferiora; d humerus sanus, juxta quem in dorso capita nodis connectuntur.

Fig. 4. Fascia, quam *Quadrigam* sive *Cataphractam* appellant, repraesentatur: ubi litterae a b c d e f g primarios ductus indicant, qui supra prolixe descripti sunt. Sect. IV. §. XIV.

Fig. 5. *Vinculum pro umbilici hernia* ob oculos ponitur. A scutum denotat, umbilico adhibitum, ad prolapsum intestinorum & omenti impediendum; B B fasciam sive lorum ventrem ambiens. C fasciam scapularem, quae praedicta sustinet, ne deorsum ruant; d d duas fasciae frondes, quae inter femora transeunt, & ad lorum B B funiculis alligantur, ne scutum sursum ab umbilico recedat.

Fig. 6. Denotatur *fascia inguinibus, bubone quodam infestatis, deligandis apta*; a a pars ejus transversa cum habenis suis utrinque ventrem cingens; b b, pars perpendicularis inter crura transiens; c pars superior ejus & amplior, inguen contegens.

Fig. 7. Quomodo haec fascia fig. 6. ventri injecta sit, pro inguine probe involvendo indigitatur.

Fig. 8. Sistitur quomodo *fascia* fig. 9. *in scroti vitiis* corpori sit rite applicanda.

Fig. 9. autem fasciam hanc seorsim indicat, & a a partem transversam; b b, pendentem in duas frondes divisam; c foramen, per quod colis transmittitur.

Fig. 10. *Fasciam* T, *duplici* dependente eoque prorsus distincto capite offert pro variis usibus.

Fig. 11. Fere similem repraesentat fasciam; in qua vero pars dependens non ex duobus peculiaribus frustis constat, nec in totum fissa, sed pars c integra relicta est.

Fig. 12. Repraesentat quomodo haec fascia figurae 11. corpori circumducta est pro scroto comprehendendo.

Fig. 13. Fascia quaedam composita pro scroto sustinendo, sive suspendendo, quod propterea vulgo *Suspensorium scroti*, Galli *la Bourse* appellant, exhibetur. A A pars instar marsupii pro scroto amplectendo; B B B pars transversa corpori circumducenda, cujus extremum a, alteri extremo ope funiculi b nectitur; C foramen quod colem transmittit. D D duo capita, quae inter femora transmittuntur, & circum femora reflectuntur, quorum extrema perforata d d innectuntur funiculis E E.

Fig. 14. Demonstrat quomodo *fascia T.* fig. 11, ani vitia deliganda. a a pars transversa ventri injecta; b partis dependentis pars suprema & integra, pro spleniis ano superimpositis complectendis; c c locus ubi pars dependens

dens tranſverſae juncta eſt; d d duo capita inferiora per femora traducta & vel circa inguina tranſverſa, vel in pubis regione, ſicut in fig. 12. inter ſe per nodum connexa.

Fig. 15. Oſtendit *faſciam, inguinalem duplicem* dictam, pro variis uſibus, & inprimis etiam ſub peculiari per certos nodos applicatione ad largiores ſanguinis poſt fiſtulas ani aut calculos e veſica ſectos profuſiones compeſcendas, ſicut prolixe ſatis ſupra Cap. V. §. VII. deſcriptum eſt: a b c d e f g praecipuos ductus docent; ſed puncta ab a ad h & a g ad i, duos ductus, qui decuſſatim ſuper ventrem & praecordia per humerum utrumque uſque ad perinaeum reflectuntur, ut tanto vehementius res huic impoſitae comprimi queant, ad fluxus ſanguinis in hac parte cohibendos: quem vinciendi modum *nodoſam perinaei vincturam* ſupra appellavi.

Fig. 16. Faſciam, quae *inguinalis ſimplex* vocatur, denotat; quae in a incipit, per b ad c continuatur, inde per d & e ad c, atque inde ad principium a rurſus reflectitur.

Fig. 17. Qua ratione *brachium fractum* A, ſpleniis & ferulis a a a, poſt circumductas faſcias conſuetas contegatur, & deinde per funiculos b b b, in latere brachii externo hae nodis firmentur, repraeſentat; c c c c *mitellam* ſive habenam indicat, quae cubito flexo, & deinde etiam, ut hic demonſtratur, collo circumducitur, atque ejus extrema in humero lateris ſani nodo d connectuntur; e e canalem, cui cubitus immittitur, quando hic ipſe fracturam paſſus eſt, qui mitella tunc quoque comprehenditur; ſed in brachii ſive humeri fractura, itemque in aliis humerorum & claviculaｒum noxis eo canali opus non eſt, ſed omittitur.

Fig. 18. *Manus ambuſta*, quomodo deligari queat, viſui exponit, conf. quae ſupra Cap. VI. §. XI. hac de re dicta ſunt.

Fig. 19. Ob oculos ponit, qua arte *truncus manus amputatae deligari ſoleat.* A A eſt brachium cum parte cubiti; a eſt truncus, cui linamenta & ſplenia ſunt ſuperinjecta; b b ſunt duo capita faſciae, quae primo circularibus ductibus C circa cubitum & ſplenia injiciuntur, & deinde alterutrum horum capitum ſaepe circa extremum trunci d reflectitur, altero ductibus circularibus continuante; unde *faſcia capitulis reflexa* audire ſolet.

Fig 20. *Lectulus ſtramineus* exhibetur, & quo modo is circa tibiam applicetur. A A denotant cylindros duos ſtramineos, virgula ſimul ſive bacillo inſtructos; B B, pulvillum ei ſubmiſſum; C ſoleam quae plantam pedis ſuſtinet; a b c d quatuor funiculos planos, quibus hic lectulus circa crus & partem inferiorem femoris alligatur ac firmatur; e f, duos funiculos, qui ſoleam circa funiculum b cum lectulo ſtramineo conjungunt; g tertium ſoleae funiculum eumque ſuperiorem, qui circa eandem fere regionem ſoleam cum hoc lectulo firmat.

Fig. 21. *Faſcia duobus capitibus* indicatur, cujus capita a a filis connexa ſunt, ita ut cohaereant, & non niſi ultra pollicis transverſi ſpatium b, a ſe invicem recedere queant, quibus calcaneum poſt fracturas pedum commode imponitur.

Fig. 22. *Modum deligandi fracturam patellae transverſam* proponit. a eſt patella, b femo-

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
Fig. 14.
Fig. 15.
Fig. 16.
Fig. 17.
Fig. 18.
Fig. 19.
Fig. 20.
Fig. 21.
Fig. 22.
Fig. 23.
Fig. 24.
Fig. 25.

b femoris, c tibiae pars; d, ductus circulares supra patellam; e similes infra patellam, quibus frusta ejus compelluntur & continentur.

Fig. 23. *peculiare splenium exhibetur, quo in hac patellae fractura commode utimur.* A denotat partem ejus superiorem & integram; B B ejus duo capita inferiora; C D locum ubi pars lintei excisa est, & locus C illa est, quae partem superiorem patellae amplectitur; reliquum vid. supra Cap. VII. §. VII.

Fig. 24. monstrat qua ratione *pedem extremum vel fractum, vel luxatum*, itemque venam in pede incisam deligare conveniat. A sunt ductus circulares supra malleolos facti, B ductus spirales & circulares circa tarsum & metatarsum.

Fig. 25. Docet quibus artificiis *fractura tibiae composita per fasciam octodecim capitum* sive *libriformen* sit deliganda. A est femur; B tibiae pars inferior; C C C, D D D demonstrant, qua ratione capita hujus fasciae oblique & decussatim circa tibiam circumducenda sint; E F G sex capita ultima adhuc expansa ostendunt; quae vero sic adhuc injicienda, ut primo E cum E, F cum F, & denique G cum G, ut modo dictum est, sibi invicem oblique & decussatim sint superimponenda.

Explicatio Tabulae trigesimae nonae.

Exhibetur hic primo novi *elevatorii* genus PETITI, Chirurgi Paris. *pro Ossibus cranii fractis* ac *depressis* commodius elevandis, quod in Memor. Acad. Chirurg. Paris. Tom. I. 1743. p. 302. delineavit ac descripsit, ex duabus principalibus partibus constans, vecte scilicet sive elevatorio ipso, & fulcimento, sive fulcro, quod *hypomochlium* Mechanici appellare solent.

Fig. 1. indicatur *vectis*, cujus longitudo sit octo circiter pollicum, latitudo, quatuor vel quinque linearum, & crassitudo duarum. Totus rectus est, si excipias levem curvationem, quae est ad apicem A B C, quam partem *ramum breviorem* appellat, quae etiam reliquo vecte paullo angustior & tenuior est, ut commodius ossi fracto elevando subjici possit. Praeterea haec pars inflexa in parte superiori, vid. Fig. 3. A C. aliquot *incisuras* habet transversas, quae impediunt ne forte vectis hic profundius, quam par est, dum ossi subjicitur, sub os elevandum irruat, & laesionem forte ibidem durae matris aut cerebri ipsius inducat. E contrario pars apicis opposita Fig. 1. C. subrotunda est & laevissima, orisque obtusis, ne, dum submittitur, duram matrem facile laedat.

Altera hujus vectis pars, quam *longiorem ramum* vocat, in superficie D E, quae inferior sive posterior est, circa medium aliquot foraminulis secundum longitudinem perforata est, ad duas vel tres lineas a se invicem distantibus, quae factae sunt, ut recipiant trochleam fulcimenti Fig. 2. A. prout haec ex judicio Chirurgi vel propius ad ramum breviorem sive curvam partem A B. *Fig.* 1. vel remotius ab eo inferenda est. Hoc ipso haec aptitudo ipsi conciliatur, ut vel propius vel remotius a loco fracto, prout res id exigit, fulcimentum poni figique possit, eique sic major vel minor vis, prout opus esse a Chirurgo judicatur, dari queat. F. Manubrium est ligneum.

Fig. 2. eſt altera hujus ferramenti pars, quam praecipuam eſſe cenſet, & *fulcrum* ſive *fulcimentum* eſt, ſive id, quod Mechanici, dum vecte pondera elevare volunt, ei ſubmittunt, atque *hypomochlium* appellant, pro hoc vecte in uſu ſuſtinendo. Pars ejus A. trochlea eſt, quae uni ex foraminulis vectis Fig. 1. D. E; quod aptiſſimum eſſe Chirurgus exiſtimat, infigitur, quo fit, ut vectis ab hypomochlio ſuo recedere nequeat, quod alias his in caſibus gravia mala facile ac ſaepius concitare poſſet. Ea vero pars, quae cranium reſpicere debet, formam quaſi arcus habet, Fig. 2. B C B, ut ſic non niſi duobus extremis D D cranio innitatur, quae varias ob rationes ſatis ampla & corio molli obducta eſſe debent.

Fig. 3. oſtendit has duas partes conjunctas. A B eſt pars inflexa, C ſulci ſive rimae, D. locus ubi fulcimentum junctum eſt vecti, B D E longior ramus vectis, F manubrium ligneum; G G duo crura, quibus fulcrum nititur.

Fig. 4. eſt *aliud fulcrum*, idque longe amplius ſive majus, quo uti ſuadet, ubi ob laeſionis gravitatem fulcrum minus Fig. 2. ſive Fig. 3. G G nimis anguſtum eſt, ut in laeſionibus amplioribus locum commode invenire nequeat. A eſt trochlea, & B C B arcus, ut in minore Fig. 2. D D, utraque hujus extrema foraminulis ſunt perforata, ut pulvilli utrinque acu & filo ſubtus commode affigi queant. Notandum hic eſt, PETITUM loco citato p. 302 omnis generis elevatoria pro oſſibus calvariae fractis elevandis, ab anteceſſoribus ſuis propoſita nominare & carpere, ſuumque ceteris omnibus praeferre, atque ne verbum dicere de egregio illo *Hildani elevatorio*, quod hic jam ante ducentos annos pro hoc ſcopo delineavit & commendavit in Obſ. 4. Centur. II. quodque & ego in Inſtitut. his noſtris Chirurg. jam ante triginta annos correctius delineavi & laudavi, quaſi nunquam vel *Hildani*, vel mea ſcripta evolviſſet; cum tamen eo idem profecto, vel plus adhuc praeſtari queat. Praeterea etiam carpit elevatorium tripes, quod eo uti non poſſimus, ubi vel nullum vel non ſatis magnum adeſſet foramen in calvaria pro unco ſubmittendo, & propterea ſuum huic praeferre vult. Verum etiam in *Petiti* hoc elevatorio non indicavit, neque video quomodo eo uti queat, ubi nullum vel ſaltem non ſatis magnum adeſt foramen pro vecte ejus ſatis craſſo A Fig. 1. & 3 ſubmittendo; ſaltem nullum modum, quo hoc fieri poſſit, aut debeat, deſcripſit. *Hildani* vero & noſtro uti quoque poſſumus, ubi nullum foramen adeſt dum terebra etiam ſunt inſtructa: adeoque praeſtantia ei haud cedit. Hinc miror, quod haec duo egregia elevatoria ſilentio praetermiſerit, & utrum ſtudio hoc fecerit an ea ignoraverit, affirmare non poſſum.

Fig. 5. eſt figura, quae illuſtrat *modum, quomodo in muliere, cui brachium totum ad pectus & ad oſſa uſque igne combuſtum*, atque ex meo conſilio apta & peculiari ratione *amputandum erat.* A B indicat brachium dextrum combuſtum, idque ad collum & pectoris partem ſuperiorem atque extimam, C C, ut eouſque omnis cutis & in brachio toto maxima quoque pars muſculorum igne ad oſſa uſque E F G. deſtructa, ſic ut proxime ſub articulo amputandum fuerit, & quidem in loco, ubi alias torcular ad ſanguinem

guinem cohibendum brachio amputando injici solet, quod vero ob graves rationes hic injici ei non poterat. Sed initum curationis erat faciendum acus magnae curvae, filo robusto duplici armatae D, trajectione per musculos, cute per ignem orbatos, proxime infra capitulum ossis humeri, & proxime etiam juxta collum humeri, sicut litt. D. id indicat, quod filum postea ad locum hunc constringi debebat, ut vasa brachialia, una cum adhuc relicta carne, probe ligentur, atque sic profusio largior sanguinis in resectione ossis prohibebatur. Ita postea paullo infra locum B & D carnes scalpello ad os usque sine notabili sanguinis effusione dissecabantur, iisque dissectis, serra etiam os more consueto auferebatur, ita ob constrictionem sive ligaturam arteriae antea jam factam, postea in resecando brachio nihil fere sanguinis effluebat. Vulnus postea eo fere more, quo deligatio fieri solet, quando amputatio brachii in articulo fit, deligatum & postea etiam eadem ratione feliciter glutinatum est, quemadmodum defunctus filius meus *Elias Fridericus*, qui huic amputationi interfuit & praefuit, quondam in peculiari Dissertatione hic Helmstadii 1739. edita uberius descripsit, atque alias adhuc utilitates, quae ex hoc novo amputandi modo in Chirurgia capi possunt, ibidem indicavit, quamque Cl. *Vasquezius*, Regis Hispaniarum Chirurgus, qui has meas Institutiones Chirurgicas Hispanice versas, Madriti edidit, dignam judicavit, ut eam suae versioni adjecerit.

Fig. 6 & 7. MACHINA NOVA ALIA CL. PETITI pro sanguine sistendo *post femoris amputationem*, sine remediis acribus, ambustione aut ligatura vasorum, quae ex duabus quasi minoribus constat, quarum altera est pro comprimendo trunco arteriae cruralis, juxta inguen in femore, praesertim in ipso actu amputationis, & altera hanc eandem arteriam supra genu resectam post amputationem. Prima eaque superior pars corpori applicatur ante amputationem (in locum quasi torcularis) pro avertendo sanguinis fluxu in ipsa amputatione. AAA, *fascia circularis* ab ipso appellatur (*un Bandage circulaire*) quae ventri, sicuti vinculum ad hernias circumducitur, *& ope duorum lororum & fibularum* EE *juxta latus, ut Fig. 7. ostendit, firmatur.* (*Hoc in descriptione hac Auctor non dicit*, attamen ita faciendum esse mihi videtur: *neque ex qua materia sit conficienda* innuit, quae vero aut corium, aut pannus xylinus esse poterit).

BB *altera fascia circularis femori* in parte suprema, mox infra inguen, circumducitur, & eodem fere, ut prior, *loris* BB & *uncinulis* (quae quoque non indicat) firmatur, ubi in principio hujus fasciae duae laminae ferreae CD corio molli obductae, affixae sunt. Inferior lamina plana est, ubi contingit superiorem sive exteriorem; verum ubi plicam inguinis tangit, pulvillo duriusculo ac probe infarcto instructa est. Medium hujus pulvilli c. Fig. 6. arteriae cruralis trunco, ubi e ventre in femur ingreditur, accurate imponitur, lamina exterior cingulo utrique jungitur, quae huic pro puncto fixo inservit, dum funiculis vel ligamentis quibusdam inter se, ut dicit, vid. Fig. 7. K: colligantur. Cingulum lumbos cingens, (ibid. Fig. 7. A) impedit, ne deorsum; illud, quod femoris partem superiorem

comprehendit, ne ſurſum cedere queat, ſed ſtabile firmumque maneat, ſic ut lamina & pulvillus C eodem ſemper in loco fixi haereant. E indicat trochleam Fig. 7. quae tranſit per foramen cochleatum laminae ſuperioris ad inferioris laminae medium, ita ut ſi dextrorſum contorqueatur, ambae laminae a ſe invicem recedant; ſed ſi ſiniſtrorſum vertatur, laminae ad ſe invicem rurſus accedant. Verum ſive a ſe invicem recedant, ſive ſibi invicem adducantur, ut in linea recta maneant, utrimque ad trochleam E duo cylindri parvi ferrei ſub num 1. & 2. adſunt, qui inferiori laminae infixi ſunt, ad perpendiculum elevantur, & duo foramina in lamina exteriori cum illis reſpondentia tranſeunt, alter in latere dextro, alter in latere ſiniſtro trochleae E, quo fit, ut ſive a ſe invicem abducantur ſive adducantur, laminae ſemper maneant paralellae.

Quando itaque haec machina, ut dictum, applicata eſt, & trochlea dextrorſum movetur, laminae illae a ſe invicem recedunt. Verum quia duo cingula firmant laminam ſuperiorem ejuſque elevationi renituntur, neceſſarium eſt ut lamina inferior cum ſuo pulvillo duro introrſum & in plicam inguinalem deprimatur, atque ſic arteriam cruralem (ſive rectius *femoralem*) pro ratione, qua plus minusve circumvolvitur, hanc arteriam etiam plus minusve comprimat, ita ut tandem nullus amplius ſanguis per eam ad genu deſcendere queat.

Faſcia haec hucuſque tantum uſus ſuos praeſtitit in ipſa amputatione; verum pro cohibendo ſanguinis fluxu ex arteria femorali reſecta, alterum faſciae genus ſive machinam, neceſſariam eſſe Auctor judicavit, quae ex duplici quoque lamina ferrea, ſicut prior fere compoſita eſt. Nam a loro ſive cingulo majori & ſuperiori deſcendunt quatuor lora anguſtiora F F F F quae firmiter ſuſtentantur a duobus cingulis machinae prioris. Antequam vero lora haecce altero extremo firmentur, nodulus ex linteo carpto ſatis magnus pro comprimenda hac arteria aperta ei imponitur, & quidem non directe contra arteriae vulnus, ſed a latere ejus eoque interno femoris, quam remotiſſime ab hujus oſſe, ut ſic quando premitur, contra hoc os femoris, parietes arteriae apertae ad ſe invicem probe comprimantur; ſupra primum hunc nodulum alter, isque priore paulo amplior, & ſuper hunc tertius, imo quartus, ſi opus eſſe judicatur, praecedentibus rurſus ampliores preſſi ſemper ſecundum eandem praedictam directionem verſus os femoris. Tandem ultimo nodulo centrum laminae, pulvillo duro inſtructae, Fig. 6. G. admovetur, & firmatur quatuor loris deſcendentibus F F F F, quae omnia affiguntur & firmantur cum exterioris laminae H uncinulis (*a*). Poſtea ſi trochlea H Fig. 6 & 7 dextrorſum volvitur, laminae hae a ſe invicem recedent. Verum quia quatuor illa lora, ne lamina exterior H. Fig. 7. deorſum cedat, vetant, interior ſive vulneri proxima verſus vulnus & pulvillos illos e linamentis paratos impellitur, quae ſic

(*a*) Autor hic non dicit, qua ratione lora haec in lamina hac firmentur ſive figantur; ſed exiſtimo hoc uncinulorum beneficio in lamina H. fig. 7. fieri debere; plures enim res quaſi obiter & non ſatis perſpicue deſcripſit.

fic conjunctis viribus arteriae vulnus ita comprimunt, ut nullum fanguinem emittere queat.

Poftquam haec inferior machina rite, ut dictum, admota eft, tunc *trochlea* E Fig. 7. quae truncum arteriae femoris comprimit, paullulum & eousque *relaxatur, donec pulfus arteriae aliquantulum rurfus percipi queat*; fed fi hic pulfus validus obfervatur, indicat fanguinem nimia copia arteriam irruere, hinc trochlea E Fig. 7. rurfus uno alterove circuitu, plus aut minus, adigenda eft, donec ex pulfu, (ut dicit) moderato non nifi moderatum fanguinis influxum in hanc arteriam fieri cognofcamus (*a*). Itaque prior machina impedit maxime effufionem fanguinis in ipfa amputatione, atque ea peracta, moderabit etiam fanguinis verfus arteriam refectam influxum; pofterior vero refectam arteriam comprimit & effluxum fanguinis per vulnus cohibet, ejufque fimul glutinationem promovet.

Poftquam fuppuratio orta eft in hac curatione totum mox apparatum hunc in deligatione fingula fine fanguinis profufionis metu tolli poffe affeverat; quod alias tam cito in ceteris fanguinem compefcendi modis fieri nequit. Hac etiam adhibita machina in prima deligatione fanguinis fluxum non effe pertimefcendum, fi modo trochlea fuperior E paululum adftringatur. Atque fic fenfim trochleas paulo magis, poft fingulam novam deligationem relaxari poffe fcribit, mutatis, fi opus eft, nodulis illis ex linamentis paratis, & confolidationem fic optime promoveri affirmat. De pluribus hujus machinae virtutibus, quas ipfi tribuit, videri poteft Auctor p. 138. & feq. edit Amftelod. Sed variis in locis, quorum nonnulla tantum hucufque indicavinus, ob brevitatem admodum obfcurus eft, & res fuas non fatis perfpicue defcribit Autor alias ingeniofiffimus.

Fig. 8. litt. A A A A exhibetur peculiaris machinae aut fafciae feu *vittae* genus, quod in *labris leporinis difficilioribus* curandis, qualia quamplurima curavi, faepe optimo cum fructu ufus fum: quae capiti infantis, antequam fectio hujus vitii perficiatur, jam injicitur, & ope funiculorum C C capiti circumductorum, qui nodo D conftringuntur, circa frontem probe firmatur. Poftea fectio eorum & futura inftituitur, ut fupra Cap. LXXV. propofui.

Verum ut labra leporina, quae valde magnum hiatum habuerunt, commodius juncta ferventur, donec firma glutinatio fequatur, vittis his utrinque juxta labrum fuperius proceffum unum juftae magnitudinis A A, B B, adjunxi, uncinulis utrinque duobus inftructos, B B B B: quorum uni ex fuperioribus uncinulis (poftquam vulneri externe mel rofarum vel balfamum vulnerarium aliud linamentis carptis impofui) filum robuftum fericeum five lineum injicio, inde ad oppofitum ipfum duco latus & labia uberius hoc contraho: inde ad priorem redeo, atque hoc adhuc bis vel ter repeto; inde

(*a*) Sed ubi hic pulfus arteriae femoralis explorandus fit, Autor non indicat, neque hoc divinare facile eft, praefertim cum femur machinis his fit cinctum, & arteria haec partim laminis ferreis, partim loro obtecta fit, quae in fanis & nudis femoribus vix percipi poteft, hinc tanto difficilius in hoc ftatu. Unde rurfus patet hanc defcriptionem valde imperfectam & intellectu perquam difficilem effe.

inde ad uncinulos inferiores defcendo, atque ibidem idem facio, probe obfervando, ut labra his bene & intime contrahantur: atque poftquam haec fila per quatuor vel quinque dies ita reliqui, ea forfice refeco, relictis adhuc acubus cum fuis filis, quarum altero die fuperiorem, & perindie aut poft duos dies alteram, aut fi tres fuerunt, tertio die & tertiam caute extraho, emplaftrumque glutinans ipfi adhuc per aliquot dies impono, donec vulnus omnino glutinatum effe perfpiciatur.

In eadem figura etiam oftenditur *Petiti modus curandi fiftulas lacrymales*, quem in Act. Gallic. Acad. Reg. Par. 1734. ut novum defcripfit, & ceteris omnibus praetulit. Cauffam cum ANELLIO & me (nominibus vero fuppreffis) ftatuit effe *obftructionem canalis nafalis*. Hinc ubi de curatione agit, fcribit, *nihil igitur hic agendum, quam ut hic canalis obftructus rurfus aperiatur, ita lacrymae rurfus in nares influent; & fic poftea nulla amplius lacrymatio, nulla fiftula* (a). Poftea pergit, & curationem ipfam adfcribens dicit: *pro aperiendo hoc ductu obftructo incifionem facio facci lacrymalis*, (quam ita delineavit, ut Fig. hac 8. E F a me hic indicatur) *ei immitto fpecillum canaliculatum, quod in narem propello* (quem ut lit. G. oftendo, repraefentavit), *atque fic canalem aperio. Canalis hujus fpecilli mihi fervit*, inquit, *ut cereum five candelam ceream flexilem* (*une Bougie*) *beneficio hujus per viam quam feci, apertam fervandam immitto. Hunc cereum quotidie muto, & ab ufu ejus defifto, quando canalis novi fuperficiem internam fanatam effe credo, fic lacrymae tunc per canalem hunc naturalem fuum curfum ex oculo in nafum recuperant, & vulnus externum intra biduum aut triduum glutinatur.*

Verum ficut jam antea aliquoties monui, quod in aliis defcriptionibus Autor hic fit faepe valde obfcurus & imperfectus, ita & hic quam maxime. Nam 1. *fpecillum*, quo canalem nafalem obftructum perforat, non feorfim totum delineavit, neque accurate fatis defcripfit: dum nihil nifi pars ejus fuperior in hac fua figura confpicitur, & cetera pars in canali & nare abscondita latet, ut quomodo ibi fit conformatus intelligi nequeat. Intereft etiam rite fcire 2. *quomodo fe ejus apex, & quam conformationem ac craffitudinem ipfum fpecilli corpus habeat*, conftet, fi quis eum rite imitari & ex doctrina ipfius proficere velit; quod fi enim quis ipfum imitaturus fpecillum nimis tenue confici curaret, canalis firmiter concretus eo perforari non poffet; fin nimis craffum, non commode cum tranfiret & perforare valeret. 3. *Neque fulci conformatio & amplitudo pro candela cerea continenda* aut immittenda in parte canalis latente ex hac figura difci aut intelligi poteft: nam fi intus non eft amplior, quam in loco prope faccum lacrymalem in ejus figura, non capio, quomodo candelam ceream recipere aut continere queat, qui vix fetam porcinam vel fpecillum Anellianum recipit. 4. *Neque candelae cereae craffitudinem & magnitudinem* ullo verbo indicat; quae tamen hic profecto inter res indifferentes referri nequit, dum harum accurata fcientia in hac curatione, quam faepiffime perfeci, valde eft neceffa-

(a) Quafi haec curatio tam facile ac prompte femper obtineri queat, quae profecto faepe valde difficilis ac diuturna, imo quandoque ob varias cauffas impoffibilis eft.

cessaria; *multo minus eam delineavit*, id quod tamen in accurata descriptione delicatae hujus curationis valde necessarium fuisset. 5. *Nec materiam nominavit*, *unde ejus specillum* constet vel constare debeat, sive ea argentum, sive ferrum, sive alia forte materia fuerit; nam si ex argento, tam tenue, ut prope fulnus sacci lacrymalis conspicitur & simul in eo sulcus sive cavum pro cereo continendo, tam debile fiet, ut par non sit fortiter concreto canali perrumpendo, sed plicabitur. 6. Dum sic *haec omnia tam oscitanter & imperfecte descripta sunt*, non perspicio, quomodo ope hujus sulci candelam ceream in nares immittere potuerit, vel adhuc possit; id quod tamen necessario hic perficiendum esse scribit. 7. In curatione denique etiam haud meminit, *quamdiu circiter hoc vulnus apertum & cereus in canali novo sit servandus*, & *quibus forte remediis sanatio canalis recens perrupti* sit *perficienda* aut promovenda; dum profecto non nisi rarissime brevi tempore restituitur, ut saepius expertus sum. Ego enim a triginta & quod excedit annis curationem certarum fistularum lacrymalium haud adeo mali moris ad eandem fere rationem, sed specillo solido Tab. nostrae I. litt. K vel alio simili, perfeci & candela cerea calami straminei mediocris crassitudine, vel & stylo plumbeo ejusdem crassitudinis per plures dies, imo hebdomades saepe apertum servavi, sed plerumque non nisi longo tempore canalem antea obstructum ac denuo perforatum apertum servare potui. Imo quandoque nulla arte neque candelis cereis, neque turundis, neque specillis plumbeis, eum in finem adhibitis, eum apertum servare potui; verum licet per aliquot menses his adminiculis apertus servatus sit, tamen vulnere externo tandem glutinatio etiam canalis ille brevi post & saepe intra aliquot dies rursus concretus erat, sicut adeo generaliter vera non sint PETITI verba, adeo audacter pronunciata, quae supra jam proposui, quod scilicet *hic nihil agendum esset*, *quam ut canalis hic obstructus specillo rursus aperiatur*, *& quod sic lacrymae* (quasi sponte & facillime) per hanc *naturalem viam in nares rursus sint fluxurae*, quod effatum profecto saepissime curantium & aegrotantium spem, ut saepe expertus loquor, fallet.

Fig. 9. Manifestat modum *hernias intestinales sine castratione* sive testiculi amputatione per scalpellum curandi, quem quidem jam diu in Chirurgia mea descripsi; sed quia VOGELIUS, Chirurgus Lubecensis celebr. in Lib. de Herniis Germanice edito hanc curandi rationem apta figura illustravit, hanc ex eo mutuari & hic proponere volui.

a. Indicat locum, ubi est annulus musculorum abdominis, per quem intestina cum sacco hernioso in herniis ad scrotum usque procidunt.

bb. tegumenta communia incisa & aperta, ut sacci herniosi & cumprimis ejus pars superior, qui ligandus, hic in conspectum prodeat.

cc. scrotum apertum, quo sacci herniosi etiam pars inferior & testiculus infra ipsum videri queant.

d. saccum herniosum in scrotum usque hic valde protensum, in quo continentur intestina vel omentum, vel utraque simul prolapsa, qui ab interiori lamella peritonaei per annulum abdominis protrusi & prolongati ortum suum trahit.

e. tefticulum, & paulo fupra
f. vafa ejus fpermatica dicta.
gg. funiculum, quo & ubi ligatura hujus facci, repulfis prius inteftinis & omento, in hac curatione adhibetur.

Fig. 10. Forcipem ita dictum Anglicanum, pro foetu capite inclavato ex utero educendo, cui inveniendo *unci Palfini* Tab. XXXIII. Fig. 16. a me primum delineati & defcripti, occafionem praebuerunt. AA indicant manubria, BB roftra five maxillae, C. utriufque junctura, ubi illa ufus tempore disjungi, & una poft alteram in latere utroque capitis infantis immitti, poftea rurfus conjungi & foetus, capite his rite prehenfo educi debeat. Una etiam hujus forcipis parte, capite ad latus inclinato, jam foetum, qui per biduum in partu difficili fi haeferat, capite in rectam viam redacto, vivum ex utero produxi, & fi una earum pars inverfa ratione ufurpatur, A pro *unco* in foetu mortuo vel capite relicto, B. vero pro manubrio unci infervire quoque poteft.

Explicatio Tabulae quadragefimae.

Haec tabula defumta eft ex cel. D. Joh. Dan. SCHLICHTINGII, Medici Amftelodamenfis *Embryulcia nova* detecta, quam a 1747. Amftel. in 8. Belgico Sermone edidit, in qua ferramentum defcripfit, quo ROONHUYSIUS, celeb. olim Amftelodamenfium Chirurgus obftetricans, feliciffime multas gravidas in partu difficili a foetu liberaffe dicitur; quod vero hucufque femper occultatum fuit; fed nunc ab illo in ufus publicos manifeftatum: quo longe commodiori, ut dicit, modo, breviori tempore & minori cum dolore, quam aliis hactenus ufitatis ferramentis os uteri & uterum ipfum dilatari, foetumque citius ac felicius ex eo protrahi poffe perhibet.

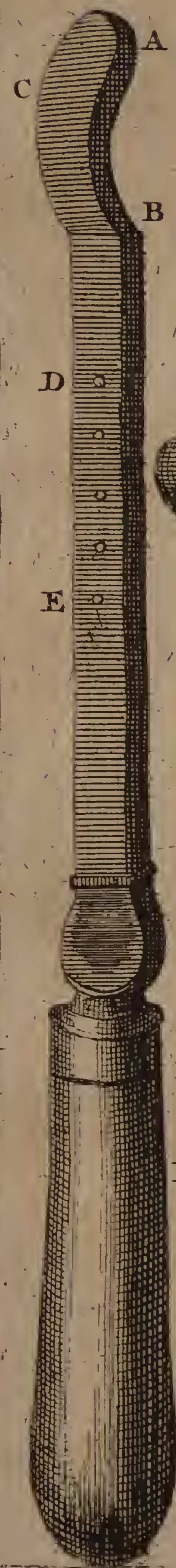
Fig. 1. Exhibet celebre hoc ferramentum, quod ex amicitia erga me mihi dono mifit, magnitudine naturali. AAAAAA indicantur *duae ejus laminae* chalybeae elafticae, duas mediocres fpithamas longae, digitum latae, craffitudine dimidiae lineae paullo majori, quarum dimidia, eaque inferior & maxima pars DD, recta eft, reliquaque paullo craffior; verum altera lit. BB. & FF. notatae, paullo tenuior curvatae & lunatae, ut fe fic cavo uteri gravidi lateribus internis, convexa vero earum facies foetui commodius fe accommodare poffit, prout circulus ille magis minufve vel comprimitur, vel diducitur.

BB. Duo *hemicycli* vel arcus ovati, elaftici, fibi invicem oppofiti, pro foetu inclavato in utero gravido commodius extrahendo.

C *Ginglymus*, quo harum laminarum partes infimae ope ftyli cylindrici in foetus extractione junguntur.

DDDD Craffitudo laminarum illarum, tam in partibus fuperioribus incurvatis E, quam inferioribus rectis.

E. Stylus five clavus, quo in cavum cylindri C immiffo, duae illae laminae elas-

Fig. 1.
A
C
B
D
E
F

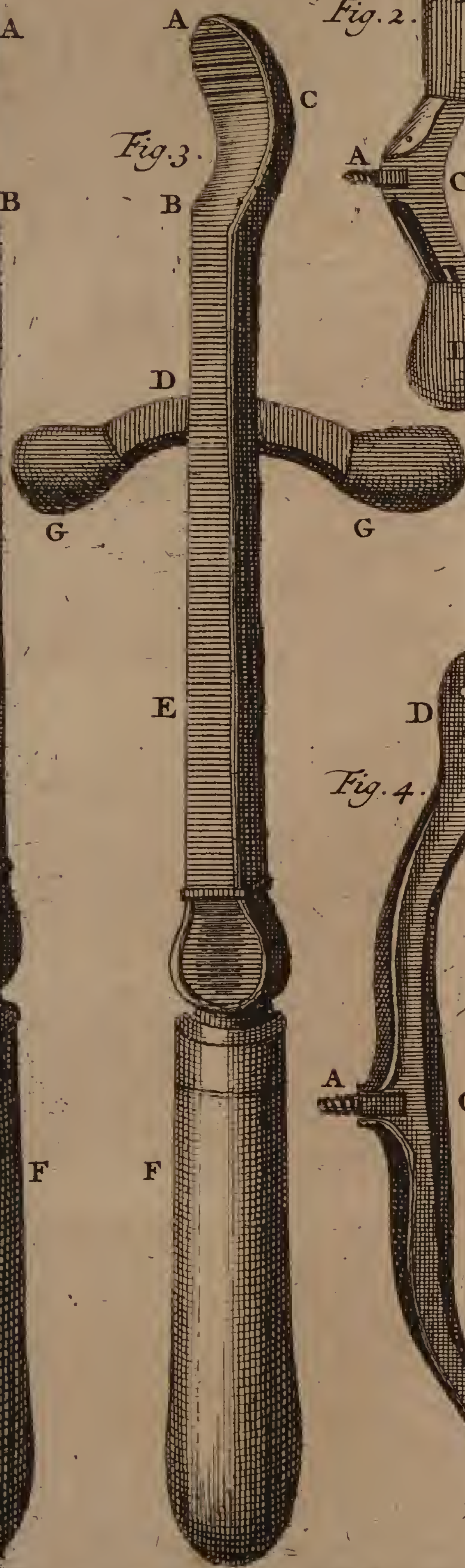
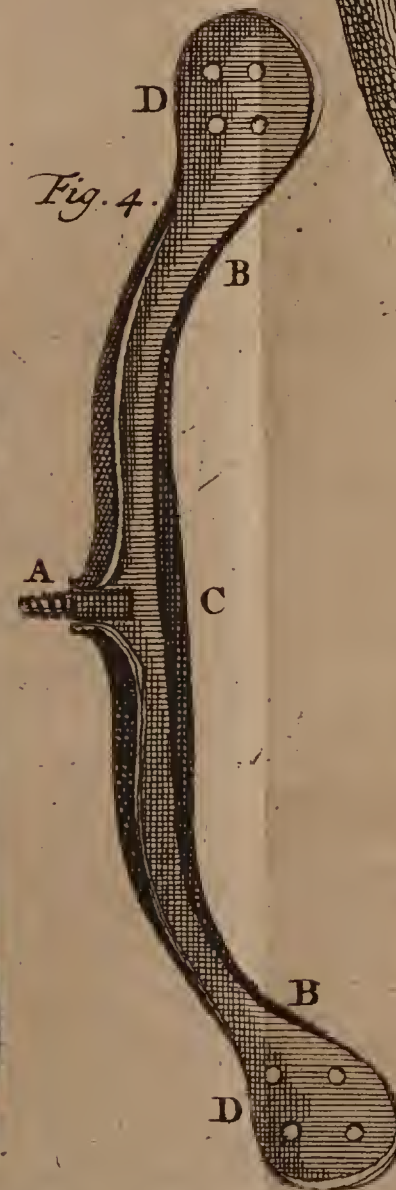
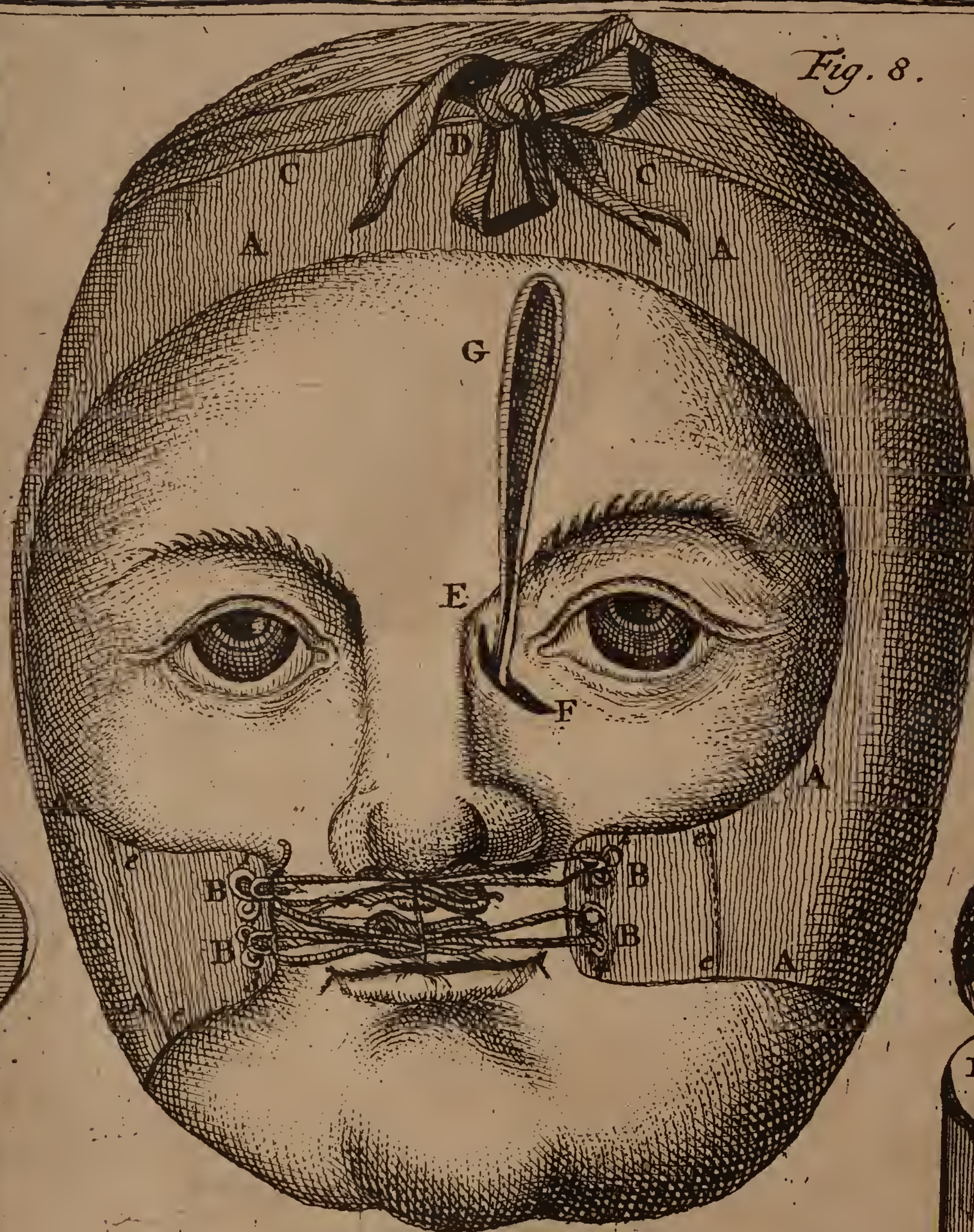
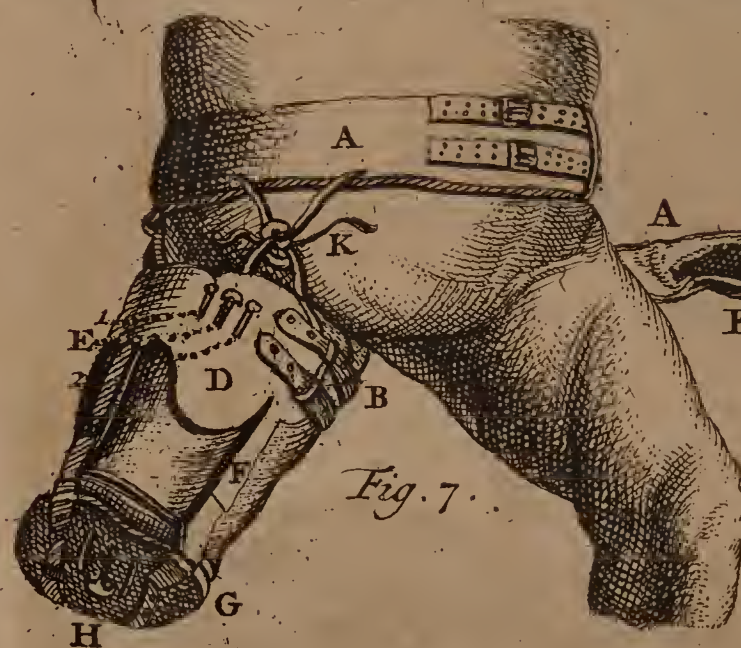

Fig. 3.
A
C
B
D
G
G
E
F

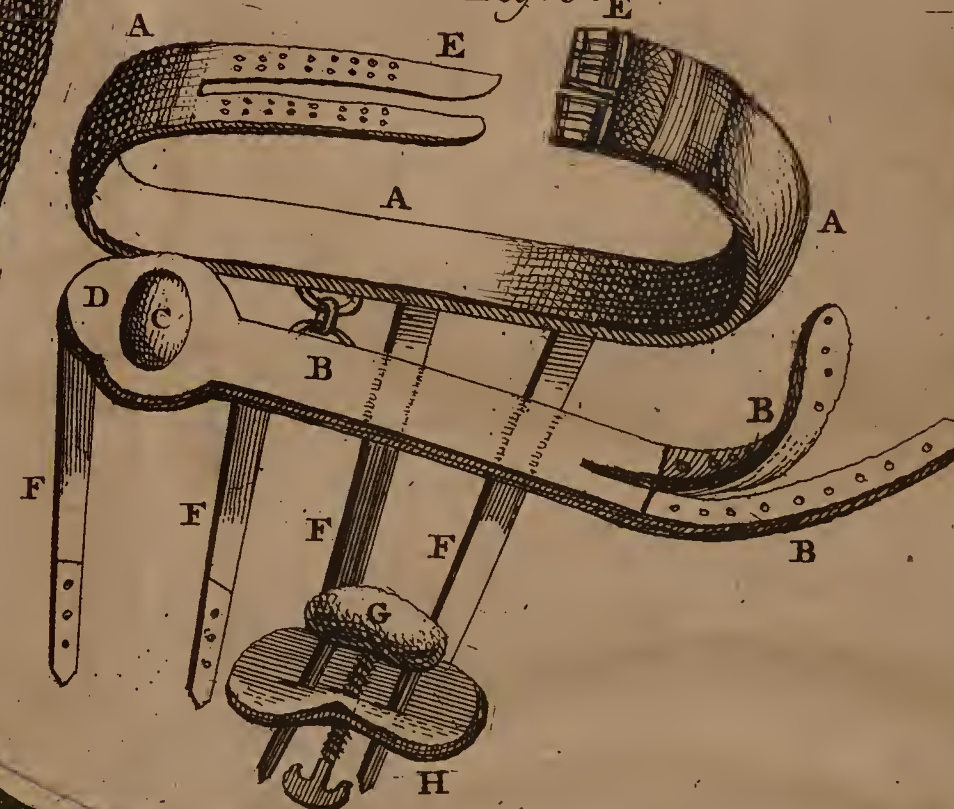

Fig. 2.
D
A
C
B
D

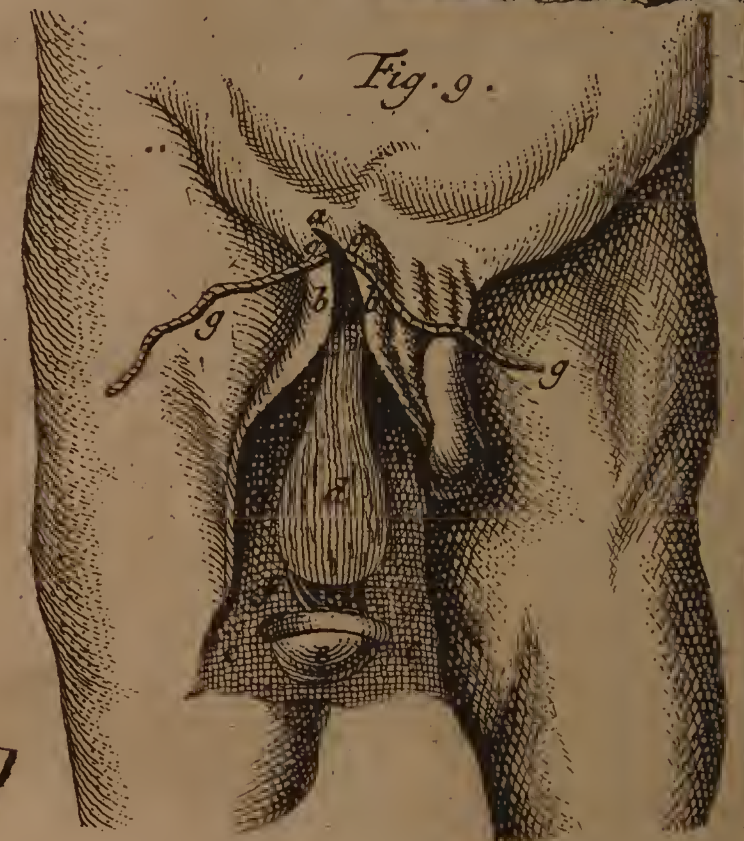

Fig. 4.
D
B
A
C
B
D

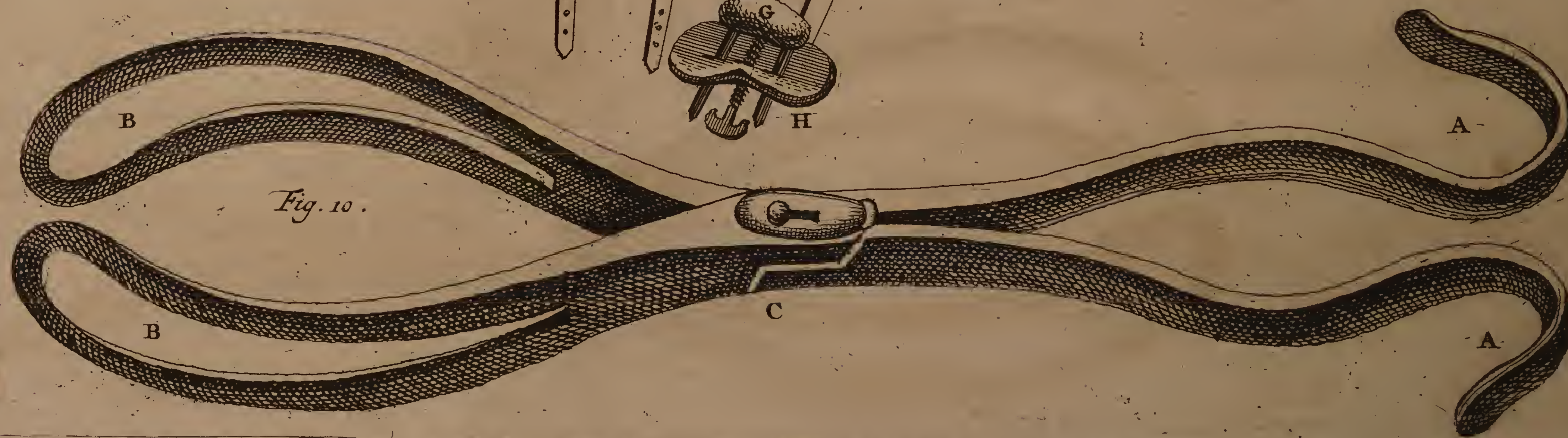

Fig. 8.
D
C
C
A
A
G
E
F
A
B
B
B
B
A
A

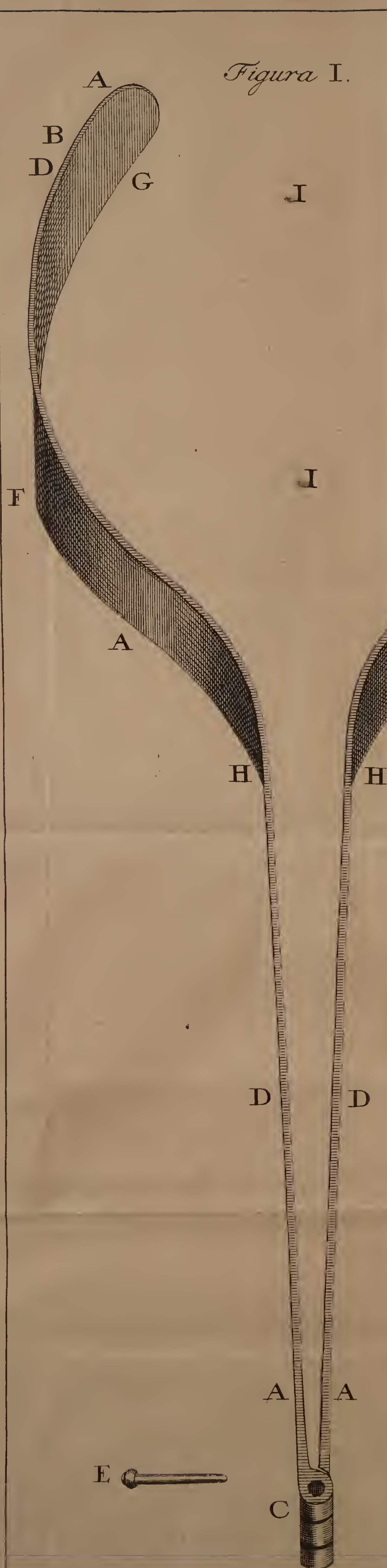

Fig. 7.
A
K
E
D
B
F
G
H

TAB. XXXIX.
Fig. 5.
B
A
C
C
E
F
G
D

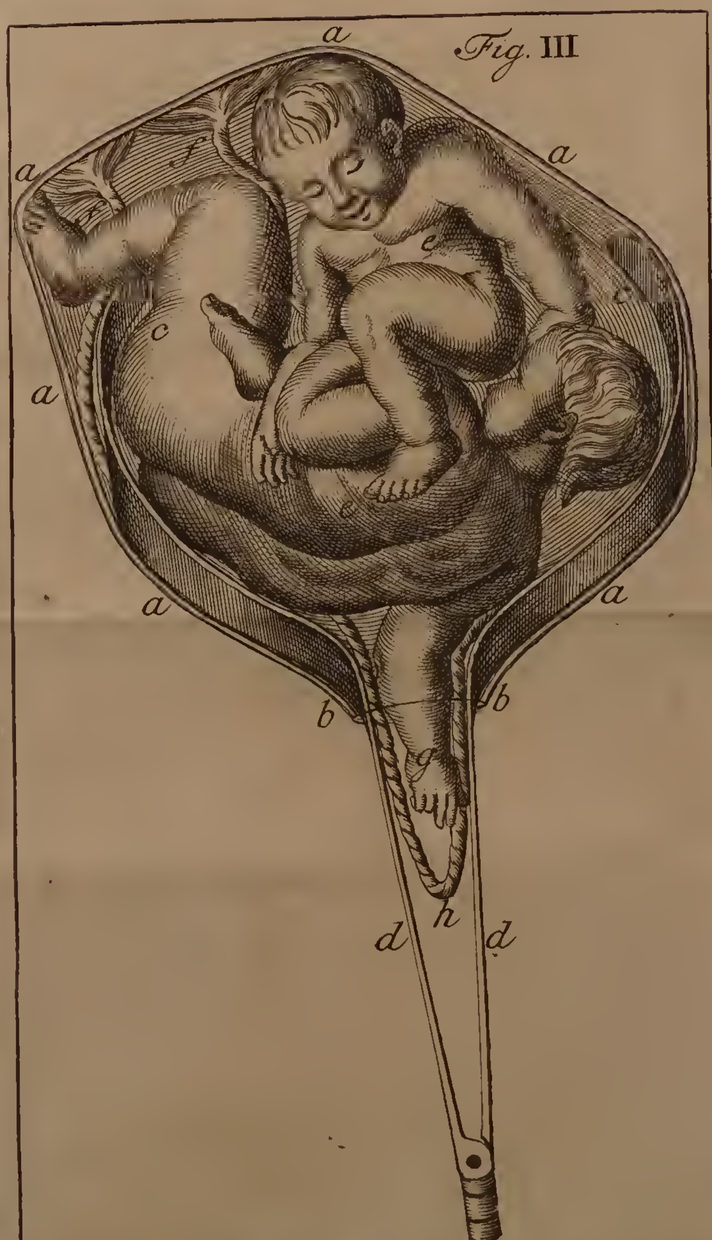

Fig. 6.
E
A
E
A
A
D
C
B
B
B
F
F
F
F
G
H

Fig. 9.
a
b
g
g

Fig. 10.
B
A
C
B
A

D Figura II.
E
B
C
F
G
F
H
H
H
A
A

C. de Putter del. et Sculpsit 1747.

C. de Putter Sculps 1747.

elasticae in modum ginglymi junctae servantur, qui vel ex ferro vel ligno, ut scribit, constare potest.

F F. latera earum externa.

G G. latera interna.

H H. Locus, ubi unus vel plures digiti inter utramque laminam interponi, pro iis in casu necessitatis plus minusve diducendis, possunt, sicut hic jam aliquo modo diductae exhibentur; quae tamen etiam, si nihil interjectum est, ad se invicem facile comprimi possunt.

I I. Spatium, in quo caput foetus vel alia ejus pars rotunda inter laminas illas diductas comprehendi servarique potest.

Fig. 2. Idem ferramentum, sed laminis ex situ praecedenti disjunctis, ginglymo A A soluto, atque lamina altera super alteram B C, ad ductum digiti indicis manus sinistrae D. per os uteri E in uterum ipsum immissa (*a*).

F. Digitus medius manus sinistrae.

G. Condylus pollicis ejusdem manus.

H H H. Foraminula ostendunt, quorum beneficio tegumentum aut involucrum sive ex corio sive ex panno Xylino (Fluweel) laminis bene jungi affigique possit, ne illud in extractione ferramenti inde dissolvatur ac decedat.

Fig. 3. Exhibet *foetus duos in utero oblique* posito, qui profusis aquis circa duos gemellos male sitos valde constrictus est. Hanc figuram hucusque a nullo recte vel exacte repraesentatam esse dicit, atque sic ut singulare quid ac notatu dignum est, ubi SCHLICHTINGIUS simul monet, hunc casum in Arte Obstetricia unum ex difficillimis omnium esse. Conspicitur enim hic

a a a a a a Uterus gravidus obliquus & male figuratus, in quo perverse siti gemelli in arctissime constricto utero, ubi non figuram ovatam retinet, verum, ut in natura est, gibbosas prominentias habet, atque sic figuram valde inaequalem obtinet.

b b. Os uteri internum, paullulum a ferramento *Roonhuysiano* diductum.

c c Extrema curva ferramenta hujus circa gemellos incuneatos in utero valde constricto, ubi inter uterum & foetus interjectae sunt.

d d. Partes rectae ejusdem ferramenti extra uterum conspicuae: quae tamen quodammodo diductae sunt.

e e Gemelli perverse siti & in unum inaequalem quasi cumulum compressi, quorum alter paullo major altero hic exhibetur.

f f. Duae placentae uterinae g. manus altera alterius foetus per vaginam exserta. h. alter funiculus umbilicalis ex utero propendens.

(*a*) Quomodo hic per E os uteri indicari possit, ego hactenus percipere non possum.

INDEX

RERVM IN HIS INSTITVTIONIBVS CHIRVRGICIS CONTENTARVM.

A.

Abdominis ex abſceſſu foetus mortui ſaepe feliciter educti ſunt. 716
—— faſciae. 1212
—— laeſiones. 95
—— paracenteſis. 702
—— vitia quae manu curantur. 701
—— vulnera. 95
—— —— anguſtiora quomodo amplianda. 99
Abrotani decoctum cum aqua ſalſa gangraenae remedium egregium. 316
Abſceſſus quid. 273
—— quomodo aperiendi. 276
—— —— curandi. 278
—— abdominis foetus mortuos ſaepe transmiſerunt. 716
—— ani. 1071
Abſynthi decoctum cum aqua marina vel ſalſa gangraenae remedium praeſtans. 316
Achillis tendinis ſutura. 1095
—— tendo ſine noxa diſſectus, ibidem. 114
Achores quomodo curandi. 386
Acida in ſanguinis profuſionibus abhibita fiunt adſtringentia. 73
—— in peſte conducunt. 300
Acus ad ſuturas vulnerum. 62
—— ad ſuturas curvae praeſtant rectis. 62
—— pro gaſtroraphia. 101
—— pro cataracta quales. 560
—— —— Albini. 580
—— —— Briſſaei nova. 575
—— —— duplex. 579
—— —— Smalſii. 579
—— —— ex oculo extrahenda non dantur. 571
—— in dextro oculo, dextra manu ſupprimenda. 572
—— ſetaceo conſueto excitando. 682
—— —— longitudinali Autoris. 683
Acus triangularis pro paracenteſi 704
Acus Cheſeldeni pro pupilla perforanda. 580
—— Cheſeldeni pro arteriis poſt lithotomiam ligandis. 940 & Tab. 31.
Acus Denyſii pro perinaei punctura emendata. 950 & Tab. 32
—— in calculis repertae. 971
Acouſtica inſtrumenta ad auditum difficilem juvandum haud magni ſunt uſus. 606
Acutenaculum quid. 100. 670
Acupunctura Indorum quid. 443
Adparatus ante operationem plerumque praeparandus. 22
Adparatus altus quid. 877
—— —— a Franco primum inſtitutus. 878
—— a quibus poſtea adhibitus vel laudatus. 878. 879
—— a Douglaſio in Anglia inſtauratus. 880
—— ab Autore extra Angliam primum inſtitutus. 881
—— ubi minus conveniat. 902
—— quid Dranius de eo ſentiat. 902
—— alti commoda. 895
—— difficultates. 882
—— objectiones Denyſii atque ad has reſponſiones. 898
—— lateralis quae operatio. 904
—— a Fratre Jacobo primum inſtitutus. ibid.
—— a Rauio maxime poſt hunc exercitatus & correctus. 912
—— lateralis Rauianus ab Autore primum poſt hunc inſtitutus. 914. 915
—— a Cheſeldeno emendatus. 918 & ſeqq.
—— a Dranio adparatui magno poſtpoſitus eſt. 924
—— a Garengeoto valde extollitur, ejuſque perfectio ſolis Gallis, ſed injuria, adſcribitur. 925
—— a Senffio quoque exercitatus. 930
—— a Morando excultus. 931
—— —— incommoda. 935
—— magnus ſive Marianus quis. 861
—— a Romano inventus, ſed a Mariano primum deſcriptus. 862

Ad-

Adparatus quare inventus. 862
——— ob instrumentorum copiam ita dictus. ibid.
——— quomodo instituatur. 866
——— a Toleto bene descriptus est. 862. 864. & alibi.
——— a Dranio egregie emendatus. 868
——— parvus sive minor. 848
——— antiquissimus. 848
——— a Celso primum bene descriptus est, eumque ceteri secuti. 848
——— quomodo instituatur. 852
——— a Dranio prorsus rejicitur; sed ab Autore & multis aliis defenditur, atque retinendus censetur. 857
——— vix nisi instrumentis differt a laterali, atque hoc facilior est. ibid.
Adstringentia medicamenta in sanguinis profusionibus. 77
——— caustica vitanda. 78
Adurentia medicamenta eadem sunt, quae caustica. 473
——— prosunt in callis exedendis. 373
Adustiones sive ustiones. 329
Aegylops, oculi morbus, quid. 535
——— quomodo curetur. 572
Aegineta Graecus unus ex primariis Chirurgis antiquis. 9
——— artificium liquores in vesicam injiciendi jam novit. 885
——— aegros in sectione fistulae ani supinos collocavit. 1057
——— foetum mortuum educere docet. 1049
——— fistulas ani jam bene curavit. 1062
——— palpebras relaxatas quomodo curaverit. 539
——— peculiarem polypum nasi curandi modum tradidit. 613
——— scarificationem oculorum jam scivit. 556. 557
——— testiculum in herniae sectione peculiari modo ligandum docuit. 829
Aegri ante operationes graviores prius praeparandi. 900. 1124
Aegyptii suturas tendinum perfecerunt. 1096
Aegyptiorum calculum ope flatus educendi ratio e vesica. 843
——— peculiaris scarificationes in auribus, gingivis, naso & suris instituendi ratio. 440
Aer vulneribus inimicus. 66
Aer, si vulnera deligantur, fit temperatus 66. 78
Aesculapius Medicus & Chirurgus inter antiquissimos valde celebris. 8
——— in Deorum numerum receptus. 8
——— ex utero matris excisus fertur. 756
Aetius celebris inter antiquos Chirurgiae Scriptor. 9
——— hypopyi curationem novit. 590
Afri suturas tendinum varias perfecerunt. 1096
Agyrtarum celotomia. 823
Albinus, pater, acum peculiarem pro cataracta primus descripsit. 579
——— foetum vidit, qui pedibus uterum perforavit. 777
——— vitam & fata Rauii bene descripsit. 926
——— Rauio emendationis & perfectionis sectionis lateralis gloriam vindicat. ibid.
——— Rauium & vesicam & cervicem ejus incidisse refert. 913
——— filius, Rauii lithotomiae methodum & instrumenta ejus descripsit. 912
——— Rauium solam vesicam incidisse hic perhibet, non cervicem. 929
——— aliud scalpellum delineat, quam quo Rauius meo tempore usus est. 912. 1004
——— catheterem Rauii sulcatum recte aliis crassiorem delineavit. 913
Albucasis, inter Arabes Chirurgus celeberrimus. 9
——— calculi sectionem in mulieribus singularem descripsit. 964
——— calculi secandi ratio cum sectione laterali multum convenit. ibid.
——— de lithotomia bene scripsit. 898
——— parvum scalpellum primus pro lithotomia commendavit. 939. 984
——— ferramenta candentia bene descripsit. 470
——— polypi narium peculiarem curandi modum tradidit. 613
Albugo oculorum quid. 584
Album seu albumen ovi prodest in oculorum vulneribus. 132. in ambustis. 332
Alcohol vini in vulnerum haemorrhagiis egregium adstringens sive stypticum. 77
Aliena ex aspera arteria extrahenda. 719. 720
——— ex aure eximenda. 605
——— ex oculo educenda. 534
——— e vulneribus protrahenda. 57. 58. 484.
Aloes essentia cum aqua ophthalmica parata in

in oculo lacrymante prodeſt. 565
Alpinus ſcarificationes Aegyptiorum docet. 440
Altus adparatus. vid. Adparatus.
Alumen adſtringens eſt in haemorrhagiis. 77
—— uſtum, medicamentum carnem luxuriantem aut impuram exedens 77. & multis aliis in locis.
Amandus, Gallus, de arte obſtetricandi bene ſcripſit. 14
—— machinam pro capite infantis in utero relicto extrahendo invenit. 1002
Amauroſis quid. 566
—— an operatione curanda. ibid.
Ambe Hippocratis. 245
Ambuſta ſive ambuſtiones. 323
—— faciei & oculorum. 330
Ammonius Alexandrinus celebris inter veteres Chirurgus. 9
Amputatio digitorum. 466
—— brachii vel manus. 471
—— brachii in humeri junctura. 486
—— humeri. 471
—— an propter abſceſſum fieri debeat, dubitatur. 490
—— femoris. 483
—— pedis. 479
—— tibiae. ibid.
—— nova tibiae Verduini. 481
—— mammae. 733
—— penis cancroſi. 866
Amſtelodamenſis Senatus Jacobum aureo inſtrumento donavit. 992. 994
Anatomia Chirurgis ſumme neceſſaria. 20. 48. 562. 894. 942. 977
Anceps experiri remedium ſaepius praeſtat quam nullum. 110. 764. 769.
Anchylops quid. 535
Ancyloſis quid & quomodo curanda. 187
Ancyloblepharum. 514
Andreas a Cruce celebris Medicus & Chirurgus. 10
—— Chirurgiam ſcripſit. 14
—— cauteria aliaque inſtrumenta deſcripſit. 14. 470
Anellus aneurysma curandi modum peculiarem dedit. 427
—— fiſtularum lacrymalium novam curandi rationem invenit, quae deſcribitur. 544
—— quam Autor primus feliciter imitatus eſt & perfecit ſaepius. 537. 544
Anellus ſanguinem e thorace ope ſiphonis extrahendi modum deſcripſit. 118
Anelli ſpecilla aeger quidam ipſe quam facillime ſibi applicavit. 551
Aneurysma ejuſque differentiae. 414
—— quomodo curandum. 420
Aneuryſmatis cura non requirit arteriae uſtionem, quam ſuperiori ſeculo adhuc adhibuerunt. 421
—— vinctura. 1227
Angliae & Galliae Reges ſtrumas tactu ſanare dicuntur. 679
Ani abſceſſus. 1071
—— ficus. 1046
—— fiſtula. 1054
—— fungus. 1046
—— procidentia. 1044
—— ſpeculum quid. 1053
—— ſphincter ſine noxa diſcindi poteſt 1125
—— tubercula. 1046
—— vitia. 1034
Ankyloblepharum. 514
Ankyloſis. 187. 1153
Annuli ad uteri prolapſum curandum. 1028
Annulus muſculorum abdominis an in herniae operatione ſcarificandus. 810
Anthrax ſive carbunculus. 301
Antimonii butyrum unum ex valentiſſimis cauſticis. 437
—— callos exedit. 373
—— in carbunculis ſanandis laudatur. 310
—— in verrucis & excreſcentiis extirpandis commendatur. 475. 477
Antiqua ulcera. vid. ulcera antiqua
Antiqui calculi ſectionem bene noverunt. 898
—— cataractae operationem ſciverunt. 602
Antitragi uſtio in dentium dolore. 605
Anus clauſus quomodo curandus. 1040
Apertura auditorii meatus clauſi. 603
—— narium coalitarum. 623
—— palpebrarum conjunctarum. 514
—— penis clauſi. 88
—— vaginae clauſae. 954. 958
—— urethrae occluſae. 951.
Aphaereſis. 15
Apollo Medicus & Chirurgus antiquiſſimus & celeberrimus in Deorum numerum relatus. 8
—— ſectionem caeſaream perfecit. 756
Apo-

Apoplexiae remedium arteriotomia. 520. item scarificatio in occipite. 457
Apoplexiae remedium ustio plantarum pedis. 471
Apollonii duo, antiqui Chirurgi celebres. 9
Apostema idem quod abscessus. 276
Apostolorum unguentum in fistulae ani callo tollendo laudatur. 1054
Apparatus. vid. Adparatus.
Apum ictus qua ratione curandi. 166
Aqua quomodo hydropicis evacuanda. 747
—— calcis vivae prodest in ulceribus exsiccandis. 367. item in gangraena & inflammationibus curandis. 275. 322. 378
—— cinamomi egregium cardiacum in plerisque virium defectibus. 279
—— fervida paronychiam saepe solvit. 1079
—— frigida in pernionibus prodest. 316
—— marina in gangraena. 323
—— muriatica in inflammationibus. 275
—— in gangraena. 323. 1095
—— in ambustis. 331
—— phagedaenica quid. 71. 92. 369
—— salsa in inflammationibus. 275 & gangraena prodest. 323. 1095
—— vulneraria Gallorum, vulgo *l'eau d'arquebusade*, ubi prosit. 68. 92. 220. 347
Aquae medicatae in vias lacrymales injectae contra oculum lacrymantem. 565. & fistulam lacrymalem prosunt. 574
Aquapendens. vid. Fabricius.
Aquisgranum Jacobus vocatus fuit ad aegrum calculo laborantem secandum. 989
Aquisgrani an sexaginta a calculo liberaverit, ut Morandus perhibet, dubitatur. 988
Aroantius Medicus Chirurgus egregius. 11
—— scripsit de capitis vulneribus & tumoribus. 11
Arcaeus de vulnerum curatione egregie scripsit. 10. 11
Arcaeus balsamum egregium invenit ad vulnera curanda, qui laudatur. 57. 59. & alias saepissime.
Aretaeus narium scarificationem commendavit. 459
Aristoteles vulvae clausae curationem jam novit. 952
Arnoldus, celebris Chirurgus Gallus ex recentioribus, fasciam peculiarem pro fistula ani invenit. 1070
—— peculiari modo procedit in hernia incarcerata curanda. 760
Arnoldus carunculam urethrae negat. 835
Aristoteles machinam pro pedibus curvis excogitavit. 1175
Arteria aspera laesa saepe non lethalis. 48. 125. 720
—— —— quomodo curanda. 127
—— majori quadam laesa quid fiat. 86
—— aorta laesa lethifera. 48.
—— brachialis laesa, quomodo curanda. 90. 425
—— —— ob hanc laesam non brachium mox amputandum sed ea liganda. 427. 434. 446. 494
—— carotis vulnerata plerumque lethalis. 48. quid in laesione ejus faciendum. 124
—— cruralis laesa utplurimum mortifera. 48. quomodo curanda. 90
—— cruralis aneurysma periculosum. 433
—— coeliaca laesa lethalis. 48
—— cubitaea laesa quomodo curanda. 78
—— iliaca laesa lethifera. 48
—— incisa pejor quam dissecta. 44. 74
—— renales laesae plerumque lethales. 48
—— venaesectione laesa qua ratione tractanda. 410. 1226
—— vulnere laesa quo pacto glutinanda. 78
Arteriotomia quid. 493
Arteriotomiae temporum fascia. 1190
Articulorum rigor seu ankylosis quomodo tractandus. 186
Artuum corruptorum amputatio. 742 & seqq.
Aspera arteria laesa, quale periculum. 48. 125. 720
—— —— quomodo curanda. 127. 721
Asperae arteriae vulnera non absolute lethalia. 48. 125. 720
—— —— incisio & in angina & in rebus peregrinis eximendis tuto fieri potest. 720
Atheroma quid & quomodo curandum. 457
Atretae, sive eae, quibus vagina uteri aut urethra clausa. 952
Atreti, quibus urethra non aperta. 468
—— quibus anus clausus. 1040
Auditorii meatus corpora peregrina educenda. 605
—— —— excrescentiae seu tubercula quomodo tollenda. 606
Auditus difficilis auxilia per machinas. 606

Avicenna Medicus & Chirurgus Arabs celeberrimus. 9
—— futuras tendinum novit. 1155
Auris meatus claufus. 603
—— —— excrefcentiae. 606
—— lobuli perforatio. 607
—— quomodo in dentium dolore adurenda. 605
—— vulnera. 135
Autor acum ad aneuryfma vel arteriam brachialem ligandam peculiarem exhibuit. 422. vid. Tab. 8. F. 4.
—— acum pro cataracta in dextro oculo manu dextra curanda primus delineavit. 572
—— acum pro fetaceo recto ac transverfo excitando excogitavit. 683. vid. Tab. 22. & 23.
—— —— triangularem pro urethra claufa perforanda adhibuit. 819. vid. Tab. 26. F. 6.
—— —— triangularem curvam, cannula inclufam, pro fiftulis peculiaribus pertundendis invenit. 108. & Tab. 4. Fig. 2. delineavit.
—— adparatum altum primus in Germania exercuit, eumque defendit. 881. 882
—— quaedam in eo emendavit. 890
—— adparatum lateralem primus poft Rauium inftituit. 914
—— adparatum parvum quoque exercuit, & contra diffentientes defendit. 856
—— adparatum altum fine repletione veficae perfecit. 881
—— Anelli modum fiftulas lacrymales curandi primus feliciter imitatus eft. 537
—— ani fiftulas curavit. 1118
—— ani fungos extirpavit. 1047
—— anum claufum infanabilem vidit. 1042
—— arteriam brachialem faepe duplicem effe oftendit, adeoque alteram laefam fine noxa ligari poffe. 429. 471. 476
—— arteriotomiam fine fructu in apoplecticis inftituit. 495
—— artus corruptos amputavit. 466 & alibi.
—— caefaream fectionem defendit. 711 & fq. eamque aliquoties inftituit. 724
—— cancros five carcinomata labrorum aliquoties excidit. 637
—— mammarum varios extirpavit. 690 vid. Tab. 18.
—— cancros & fungos oculi praegrandes fcalpello curavit, 595. vid. Tab. 18.
Autor cancrofam mammam ingentem amputavit. 690. vid. Tab. 22. Fig. 3.
—— caftra Chirurgiae cauffa per triennium fecutus eft. vid. praefat.
—— cataractae fedem ut plurimum in lente cryftallina effe in Germania primus docuit. 558. eam tamen etiam quandoque membranulam in aqueo effe concedit. 559
—— cataracta fuppreffa vomitum faepe fequi notavit. 573
—— Chirurgiam fuam ubi didicerit. vid. praefat.
—— clyfteribus ex fumo tabaci multos hernia incarcerata & ileo laborantes curavit. 1033
—— digitos corruptos & fupervacaneos refecuit. 466. vid. Tab. 12.
—— epiplocelen fectione curavit. 786
—— errores circa Fratrem Jacobum commiffos multos notavit. 933. 988. 991. & feqq.
—— errores circa Rauium commiffos multos correxit. 916. & feqq.
—— fafciam novam pro excifis glandulis parotidibus deligandis invenit. 1191
—— fafciam quoque pro fanguine poft fiftulae ani & calculi fectionem cohibendo defcripfit. 1215
—— pro mammis 4. capitibus invenit. 1210
—— ferramentum pro collo & fpina erectis fervandis. Fig. 5. Tab. 24. primus delineavit.
—— ferramentum pro urinae incontinentia peculiare primus publicavit. 823. vid. Tab. 26. Fig. 6.
—— fiftulas ani varias fanavit. vid. cap. de fiftula ani. 1054
—— fiftulas lacrymales Anelli & aliis modis fuftulit. vid. cap. de fiftula lacrymali. 534
—— fiftulas lacrymales quomodo reftituat. 552
—— fiftulam perinaei notabilem curavit. 949
—— fiftulas f. tubulos pro naribus incifis apertis fervandis excogitavit. 625. vid. Tab. 19. Fig. 15. & 16.
—— foetum pro matre fervanda in partu fubinde occidendum effe ftatuit. 725 1005

Autor fungos ani curavit. 1047
—— fungos oculorum extirpavit maximos. 594
—— glandulas maxillares & parotides primus forte & saepius feliciter excidit. 665 & seqq.
—— glaucoma in vitreo humore opaco consistere existimat. 577
—— herniae sectionem cum testiculi extirpatione peculiari dissertatione impugnavit. 777
—— herniam umbilicalem penis figura vidit. 735
—— herniam umbilicalem aliam peculiarem descripsit 744. & delineavit tab. 24. fig. 12.
—— hernias incarceratas fumo tabaci injecto restituit. 757
—— hernias post celotomiam vulgarem redire observavit. 776
—— instrumentum pro abscessibus tonsillarum aperiendis primus delineavit. 662. tab. 21.
—— instrumentum pro uvula resecanda primus exhibuit. 706. tab. 21.
—— labra leporina multa curavit. 626. & delineavit tab. 20. fig. 1.
—— laryngotomiam seu rectius tracheotomiam feliciter perfecit. 675
—— lithotomiae modos omnes exercuit. 849
—— nares concretas curavit aliquoties. 624
—— nasi polypum peculiari artificio extirpavit. 615
—— os vaginae nimis angustum quomodo curaverit. 957
—— palpebrarum tubercula varia extirpavit. 508. Vid. tab. 15.
—— paracentesin abdominis peculiarem observavit. 706
—— polypum nasi. Vid. nasi polypum.
—— puncturam quandam vesicae cum multis aliis ante Garengeotum descripsit. 943
—— Rauii calculum secandi rationem jam 1718. brevissime, sed tamen perspicue descripsit. 915
—— Rauii modum secandi calculum primus feliciter imitatus est. 914
—— Rauium methodum Jacobi & magnum apparatum combinasse judicat. 581
—— renum vulnus grave sanavit. 859
—— scalpello parvo tab. 12. fig. 14. cancros & tumores exscindit. 691
Autor scalpello parvo tab. 13. fig. 1. carnem in artuum amputationibus discindit. 472
—— scalpellum pro vulneribus abdominis dilatandis commodum invenit. 99. Vid. tab. 5. fig. 3.
—— scapulae peculiarem fracturam vidit. 195
—— siphunculum & stylos pro curanda fistula lacrymali ab Anellianis diversos invenit. 537. Vid. tab. 16. fig. 11. 14.
—— tendines dissectos sine sutura glutinari observavit. 1089
—— testiculo in sarcocele resecto periculosam haemorrhagiam vidit. 792.
—— torcularia, vulgo *tourniquet*, vario modo emendavit. 81. 82. Vid. tab. 5. 6. & 14.
—— tracheotomiam instituit. 675
—— tunicatos tumores extirpavit. 458
—— turundas in vulneribus abdominis non semper esse rejiciendas contra Garengeot evincit. 97
—— vaginae os nimis angustum quomodo curaverit. 957
—— vaginam clausam insanabilem vidit. 961.
—— vesicae peculiaria diverticula notavit & delineavit tab. 32.
—— —— puncturam quandam ante Garengeotum descripsit. 943
—— uncos pro foetu extrahendo emendavit. 1000
—— urinam suppressam quomodo optime educendam esse statuat. 10. 11
—— uterum in partu ruptum vidit. 1003 & alibi.

B.

Balsamica medicamenta vulnera & ulcera sanant. 12. 57. 62. 63. 362
Balsamus Arcaei. 19. 57. 59. & postea saepissime.
—— commendatoris. 63
—— copaivae in vulneribus laudatur. 19 57
—— in ulceribus. 362
—— Locatelli commendatur. 115. 122
—— de mecha. 57. & alibi.
—— Meibomii laudatur. 115
—— Peruvianus in vulneribus commenda-

datur. 19. 57. & in ulceribus. 362
Balſamus ſulphuris in pernionibus. 317
Bamberus in Anglia lithotomiam Rauii imitatus eſt feliciter. 918
Bartiſchius antiquus Chirurgus & Ocularius Germanus egregie de morbis oculorum ſcripſit. 12
——— oculi prolapſum curavit. 594
——— palpebrarum relaxationem ſive ptoſin primus bene delineavit. 510
——— inſtrumentum ad palpebras relaxatas auferendas invenit. 511
Baſſius de fiſtula ani ſcripſit, & novum ſcalpellum pro ea delineavit. 1061
Bauhinus de caeſarea ſectione ſcripſit. 755
eam cum embryulcia confundit. 778
Beaulieu Fratris Jacobi cognomen erat. 904
Beckerus foetum pro matre ſervanda in partu ſubinde occidendum eſſe probat. 725. 733. 1005
——— foetus per anum extracti exemplum refert. 716
——— vaginas clauſas curatas notavit. 957
——— de vagina clauſa puellae laſcivae lepidum exemplum refert. 956
Belloſtius de vulneribus bene ſcripſit. 11
——— turundas damnat. 11. 53
——— vulnera rarius deliganda eſſe praecipit. 11. 60
Belloſtii remedium ad ſphacelum. 328
Benevoli de caruncula in urethra ſcripſit ejuſque de hac ſententia. 835. 836
——— ſententia de cataracta in lente cryſtallina. 595
Berengarius celebris Medicus & Chirurgus de fractura cranii bene ſcripſit. 10. 11
——— vias lacrymales ſcivit. 563
Bidlous mammas multas cancroſas amputavit. 689
——— in hoc negotio magna furca & ſcalpello magno uſus eſt. 691
Bienaiſius tendinum ſuturas inveniſſe aut reſtituiſſe dicitur. 1088
Biliferi ductus laeſi mortiferi. 49
Blepharoxyſton Celſi & Aeginetae. 557. 589
Boerhavius verum locum pro paracenteſi pectoris non indicavit. 696
Bonetus, Chirurgus Pariſ. altam operationem olim Pariſiis exercuit. 884
Borichio calculus nimis magnus educi non potuit, unde mortuus eſt. 846
Botallus peculiarem modum artus uno ictu amputandi excogitavit. 485
Boviſta in ſanguine ſiſtendo utilis. 77. 496
Brachialis arteria laeſa quomodo curanda. 90. 429
——— ——— non ſemper requirit amputationem brachii, ut multi ſuaſerunt & fecerunt, ſed arteriae ligaturam. 429
——— Brachieria ſunt vincula contra hernias. 787. 826
Brachii amputatio. 471
——— ——— in humeri junctura. 486
Brachium fractum. 201
——— luxatum. 251
——— ob arteriae laeſionem non mox eſt amputandum. 427. 429
Braſſicae muriaticae liquor conducit in ambuſtionibus. 331
——— in inflammationibus. 275. & in gangraena. 323
Briſſaeus cataractam in lente cryſtallina conſtituit. 558
——— novam pro cataracta curanda acum invenit. 612
Bronchocele. 678
Bronchotomia quid. 674
——— ubi & a quibus commendetur. 675
——— res peregrinae e trachea eximi poſſunt. 676
Bronchotomia ab Autore in hoc caſu feliciter inſtituta eſt. 676
Brunus Chirurgus antiquus celebris. 10
Brunnerus carunculas urethrae negat. 835
——— liquore mercuriali fiſtulam lacrymalem curavit. 581
Brunsvigius Chirurgus Germanus celebris. 10
Bubones benigni. 291
——— peſtilentiales. 293
——— venerei. 305
Bubonocele quid & quomodo curanda. 750
——— incarcerata. 756
——— inteſtinis corruptis qua ratione tractanda. 766
Bubulus oculus eſt oculi morbus. 593
Burrhus viſus reſtitutionem poſt effuſos oculi humores promiſit. 133
——— quod a veritate haud prorſus alienum eſſe demonſtratur. 133
Butyrum antimonii valentiſſimum cauſticum. 437
——— in carbunculis ſanandis laudatur. 304
——— in verrucis & excreſcentiis tollendis commendatur. 475. 476

C.

CAbrieri vanum arcanum ad hernias magno pretio redemtum. 775
Cabrolius singulare exemplum urethrae in femina clausae describit. 955
Caesarea sectio quid. 707
——— ——— a quibus improbetur. 714
——— ——— a multis defenditur & commendatur. 715
Caesareae sectionis utilitas & necessitas evincitur. ibid. & seqq.
Calcanei ob fracturam Chirurgus tendinem Achillis resecuit: quaeritur an recte. 1095
——— luxatio. 262
Calcis vivae aqua ubi prosit. Vid. aqua calcis vivae.
Calculi vesicae a Rauio e puella exsecti, vix nisi unicum exemplum prostat. 936
——— linguae exsectio. 653
——— ex urethra eductio. 839
——— vesicae signa. 844
——— diversae excidendi rationes. 848
Calculi magni in mulieribus saepe sponte excernuntur. 1061
——— minores majoribus haud raro difficilius educuntur. 897
——— in mulieribus saepe sine sectione educi possunt. 962
——— laterali methodo in feminis extracti rara sunt exempla. 936
Calculus vesicae quomodo in viris extrahitur, & diversi adparatus. 893. Vid. adparatus.
——— ab expertissimis quandoque educi non potuit. 857. 884
——— qua ratione in mulieribus excutiatur. 962
——— quatuor quoque diversis modis ut in viris protrahitur. 962
——— alto adparatu digitis saepe educi potest. 950
——— in feminis aliquoties a fibula vel acu in vesica pronatus est. 970
——— in Germania rarus est morbus. 943
——— in viro ab arista seu spica frumenti ortus. 971
——— cum vesica quandoque concrescit. 897
——— ——— in mulieribus sectione a Rauio non extractus est, docente Falconeto. 968
——— an in mulieribus semper sine sectione educi debeat aut possit. 964
Callus quid in fracturis. 185
——— aequalis quomodo producendus. ibid.
——— an rursus emolliri queat. 188
——— ad fistulam lacrymalem non necessario requiritur. 569
Calvariae fractura. 146
——— impressio. 145
——— laesiones. 141
——— vulnus. 139
Camphora & spiritus vini camphoratus prodest in inflammationibus. 275. in gangraena. 322
Canales pro pedibus fractis immittendis. 179
Cancer veteribus praesertim Celso idem, quod nobis gangraena. 271. 734
——— vulgo hodie pro carcinomate sumitur. 334
——— labiorum. 635
——— linguae. 655
——— mammae. 688
Cancer mammae maximus quomodo ab Autore resectus. 690
——— oculi. 593
——— penis. 816
Cancri generalis curatio. 337
——— sectio & ustio a Celso inutilis est proclamata. 336
——— combusti in rabie prosunt. 165
Cancrorum lapides citrati in aestu febrium & inflammationum prosunt. 274
Cancrosa mamma quomodo amputanda. 688
Candentis ferri usus. 470
Canis rabiosus unde cognoscatur. 164
——— rabiosi morsus quomodo curandus. 165
——— quae mala inde proveniant. 164
Cannula in tracheotomia. 776
——— paracentesi abdominis. 751. thoracis. 743
——— thoracis vulneribus. 119
——— vesicae vulnere post lithotomiam inutilis. 917
——— rejecta etiam est a Rauio. ibid.
Cantharides externe adhibentur pro vesicis excitandis in varium usum. 466
——— callum vulneris perinaei post lithotomiam tollunt. 977
——— fonticulorum fluxum suppressum revocant. 466
——— ulcerum antiquorum fluxum cessantem revocant. 379

Capelline Gallorum. 1123. 1130
Capiſtrum ſimplex, faſcia eſt. 1125
——— duplex. 1126
Capitis obſtipi curatio. 717
——— fracturae. 143
——— vulnera. 129
Capitalis reflexa faſcia pro capite. 1123. pro clavicula. 1130. pro manu amputata. 1160
Capitium magnum. 33. 1119
——— triangulare. 32. 1118
Carbunculus peſtilens. 307
Carcinoma. 333. Vid. Cancer.
Caries oſſium. 369. 372
——— venerea. 371
Caro luxurians rodentibus medicamentis tollitur. 76. 362
Carpi fractura. 203
——— luxatio. 253
Caruncula urethrae. 834. variae de eadem ſententiae. ibid.
Caryophillorum oleum in carie prodeſt. 382
Caſſerius laryngotomiam valde commendat, figuris illuſtrat & contra diſſentientes defendit. 674
Caſtratio in ſimplici hernia inteſtini, vel omenti, rejicienda & a Magiſtratu prohibenda. 776
——— in ſarcocele admittenda. 791 itemque in cancro teſticuli. 859
Caſtrati qui dicantur. 839
Cataphracta, vincturae ſpecies. 1142
Cataplasmata in abſceſſibus emolliendis proſunt. 277. 286. itemque in carbunculis ſeparandis. 308. atque in ſphacelo. 324
Cataracta quid. 557
——— quotuplex. ibid. 561. 562
——— conſiſtit plerumque in opaca lente cryſtallina. 558. 559. quandoque in membranula. 559. 596
——— an per corneam educi queat. 578
——— an uncinulis extrahi poſſit. 607 613
——— differentiae. 561
——— ſigna. 598
——— prognoſis. 564
——— curatio ſuccedit quandoque per medicamenta. 566
——— curatio per acum. 570
——— veteribus probe cognita. ibid.
Cataractam quinam in cryſtallino primi ſtatuerint. 558
Catherwood arteriotomiam in apoplexia valde extollit. 520
Catheter quid. 877
Catheteris differentiae. 830. 831. 1004
——— in feminis applicatio. 829
——— in viris adhibendi modus. 831
——— flexilis uſus. 883
Catheteriſmus quid. 820. 880
Cauſtica medicamenta eadem quae adurentia. 450. 453
——— quoque ſunt ſtyptica, ſed fortiora nocent plerumque in vulneribus. 77. 78
Cautelae circa calculi eductionem. 921
——— circa lithotomiae electionem. 1001
——— in foetus extractione. 1052. 1069
——— in ani fiſtula curanda. 1134
——— in hernia incarcerata. 833
——— in ſectione caeſarea. 774
Cauteria quinam rejecerint. 451
——— quinam bene de iis ſcripſerint. ibid.
Cauteriorum actualium & potentialium uſus. ibid.
Celotomia quid. 776
——— vulgaris, cum teſticuli exſectione peragitur adeoque rejicienda. ibid. quomodo fiat. 778
——— recentiorum fit ſine teſticuli extirpatione. 780. & ſeq.
——— vulgaris Agyrtarum a Magiſtratu eſt prohibenda. 776
——— in hernia incarcerata ſubinde inſtituenda, ſed ſine teſticuli laeſione & quomodo. 808
Celſus veterum Chirurgorum princeps. 8
——— abſceſſus ante maturationem aperiendos eſſe vult. 280
——— anceps experiri remedium mavult quam nullum. 110. 526. 764
——— calculi ſectionem egregie deſcripſit 852
——— calculi in mulieribus extractionem bene docuit. 962
——— carcinomatis remedium dari negat. 341. 344
——— adeoque nec uſtio illud ſanat. 341
——— cataractae curationem egregie tradidit. 602
——— Chirurgiae hiſtoriam brevem exhibuit. 4. 7
——— Chirurgum eleganter depinxit. 19
——— de capitis laeſionibus bene ſcripſit. 150

Cel-

Celſus de carie bona praecepta dedit. 386
—— elegantiſſime Latine ſcripſit & hinc *Medicorum Cicero* appellatur. 6
—— de foetu mortuo educendo jam egregie egit. 978. 1003. 1004
—— foetum mortuum pedibus educi docet. 1001
—— foetus caput educi docuit. ibid.
—— herniae umbilici curam dedit. 739
—— poſt herniae ſectionem ſuturam commendat. 813
—— mulierum calculum quomodo emolliatur. 1030
—— narium ſcarificationem docet. 459
—— oculorum ſcarificationem novit. 525 557
—— palpebras relaxatas quomodo curaverit. 539
—— partum ex utero educendi artem inter res difficillimas merito reputavit. 1005
—— polypi naſi curationem dedit. 612
—— puellas naturalibus clauſis interdum naſci notavit. 1018. atque etiam hujus mali curationem jam docuit. 1019. 1020
—— ſecundas extrahere bene docuit. 1012. 1013
—— terebrationem cranii jam tradidit. 524. 528
—— de vulnerum praeſagio agit. 49
Cepae aſſatae in urina ſuppreſſa proſunt. 878
Cerebri laeſiones. 48
Cervix curva quomodo curanda. 672
—— veſicae tuto in Celſiara & laterali ſectione inciditur. 957
—— in magno adparatu ſemper dilaceratur ſ. finditur iter urinae. 913
—— etiam in magno adparatu a quibuſdam inciditur. 914
Chabertus quomodo ſanguinem amputata manu vel cubito ſiſtat. 475
Cheſeldenus altum adparatum feliciter exercuit. 934
—— quare altum adparatum intermiſerit. 987
—— eum magno praefert. 948
—— lateralem deinde ſectionem valde emendavit. 918
—— quomodo prima experimenta lateralis adparatus inſtituerit. 987
—— calculum, qui magno adparatu ab alio educi non potuit, laterali eduxit. ibid.
Cheſeldenus caries oſſium, exoſtoſes & ſpinas ventoſas pulchre delineavit. 397
—— ferramenta varia pro calculi operatione correxit. 971. Vid. tab. 31.
—— herniam incarceratam peculiari modo curavit. 813
—— pupillam oculi clauſam ſingulari ratione aperit & diſcindit. 578
Chinae Chinae uſus. Vid. Cort. Peruv.
Chinenſium acupunctura. 462
Chiron, Chirurgus antiquiſſimus. 8
Chirotheca, faſciae ſpecies. 1160
Chirurgia quid. 4
—— antiquiſſima & certiſſima eſt Medicinae pars. 7. 36
—— eſt maxime neceſſaria. 36
—— ejus progreſſus & incrementa. 7
—— infuſoria quid. 430. ejus inventores & patroni. 432
—— medica, medicamentis ſanat. 5
—— practica quid. ibid.
—— transfuſoria. 430
—— veteribus jam bene erat perſpecta 6. 9. quod ipſum uberius calculi. 839. cataractae. 693. trepanationis. 523. &c. operationes, foetus mortui extractio &c. evincunt. 1061
—— diviſio. 15
—— natura & neceſſitas. 3. 38
—— progreſſus. 9
—— finis. 6
—— ingens nexus cum Medicina 4. 7
—— ſtudium arduum eſt. 35
Chirurgi antiqui praeſtantiores. 8. 9. 10
—— recentiores optimi. 10
Chirurgicae operationes. 401
Chirurgici libri praeſtantiores qui. 11
—— Scriptores generatim. Vid. in Bibliotheca Chir. poſt. praefat.
Chirurgus quid. 4. 19. ejus officium & virtutes. 19. 20. & ſeq.
—— anatomen probe calleat. 19. 48 562. 894. 942. 977
Chirurgorum prudentia in praeſagiendo. 24
—— antiquiſſimorum ſcientia jam in multis curationibus magna fuit cataractae. 692. & calculi operatio. 893. foetus mortui extractio. 1061. perforatio cranii. 523. vaginae clauſae evincunt. 1015
Cicatrix quid & quomodo obtinenda in vulneribus. 53. in ulceribus. 366
Cicero Medicis & Chirurgis quam utiliſſima

ma praecepta dedit. 21
Cicero evulsionis dentium inventionem Aesculapio adscribit. 686
Cinamomi aqua cum vino parata egregium cardiacum ubi vires instaurandae. 279
——— oleum in carie prodest. 382
Circularis fascia quid. 1114
Cirsocele quid. 808
Clavata sutura quid. 102
Clavi pedum. 1104
Clavicula fracta. 192
——— luxata. 243
Claviculae fractae vinctura. 1201
Clitoris nimis magna quomodo auferenda. 959
Clysteres quid & quomodo adhibendi. 1034
——— eorum usus multiplex. 1036
——— nutrire possunt. 1037
——— ex tabaci fumo in hernia incarcerata efficacissimi. ibid.
Cohausius secundinas non naturae esse relinquendas contra Ruyschium evincit. 1074
Colli incurvati curatio. 717
——— venae quomodo secandae. 419
——— vulnera. 124
Collisa vulnera quid & quomodo curanda. 150
Colotus, celebris Lithotomus Parisinus librum reliquit de Lithotomia. Vid. Bibliotheca Chirurgica.
——— perinaei puncturam ad modum magni adparatus instituit. 944. 1012
——— de urina suppressa bene scripsit. ibid.
——— urinam suppressam a prostatis scirrhosis vidit. 941
——— urinae suppressae curationes non nimis diu differendas esse evincit. 947
Combustio quomodo curanda. 329
Concreti digiti, nares, palpebrae, &c. Vid. digiti, nares, palpebrae, &c.
Condylomata ani. 1046
Contrafissura quid. 141
Contra-apertura, *contreouverture*, quid. 60
Contusa vulnera. 153
Contusiones quid & quomodo curandae. ibid.
——— capitis & cranii. 138
Convulsiones vulnerum qua ratione curandae. 81
Corneae tunicae maculae. 623
Coronalis suturae fonticulus. 515
Corporis praeparatio ante graviores operationes chirurgicas maxime est necessaria. 603. 900
Corporis praeservatio a peste. 303
Corrodentia, caustica, sive rodentia medicamenta. 437
Cortex Peruvianus in gangraenae curatione valde laudatur. 315. 319
——— quid Autor circa hujus usum observaverit. 325
Costae fractae. 196
——— luxatae. 224. 241
——— fascia pro ipsis. 1121
Cowperus, Chirurgus Anglus, suturam tendinis Achillis optime descripsit. 1097 quae uberius tamen illustratur. 1098
——— in hac sutura differt ab aliis. 1099
Cranii laesiones. 141
——— nudi terebratio. 140
Crepitus lupi in sanguinis fluxu vulnerum cohibendo saepe utilis. 77 495
Cristae ani. 1046
Cruor in oculum effusus, qua ratione emittendus & discutiendus. 631
Crusta lactea infantum. 385
Cubitus fractus. 201. fascia pro ipso. 1223
——— luxatus. 224. 251
Cucurbitulae quomodo adhibendae. 436
——— cruentae idem, imo saepe plus praestant quam venae sectio. 437
——— male a quibusdam rejiciuntur. 439
Cyprianus celebris inter recentiores Chirurgos. 10
——— foetum ex abdomine excidit, matre superstite. 714
——— hernias post celotomiam vulgarem peractam saepe redire observavit. 776
——— quomodo herniam incarceratam curaverit. 812
——— vulnus musculorum abdominis in incarceratae herniae curatione amplum fecit & deinde sutura conjunxit. 813
Cystotomiae vocabulum a nonnullis pro lithotomia sumitur. 842
——— hypogastrica, idem quod lithotomia per adparatum altum. 878

D.

Decocta lignorum magni sunt usus ubi scirrhus resolvendus. 336. & in sanguine impuro. 367. 368. 371
——— vulneraria qualia esse debeant. 75
Dekkeri instrumenta ad tracheotomiam. 677

Dek-

Dekkeri machina ad auditum difficilem non praeſtat quod promittit. 606
Deligatio apta utiliſſima eſt & Chirurgum valde ornat. 1181
——— rara ſit in vulneribus. 59
——— fortior in fracturis & vulneribus haud raro gangraenam induxit. 180. 1184
——— fortior in haemorrhagiis gravioribus vulnerum neceſſaria ſaepe eſt. 76. 1181
——— nimis laxa in fracturis noxia. 180. 1184
Deligationis bonae requiſita. 27
——— ſigna in fracturis. 179. 1154
Dentes artificiales. 646
——— carie exeſi. 642
——— clauſi aperiendi. 638
——— dolentes quomodo curandi. 685
——— impuri qua ratione mundandi. 640
Dentium dolor. 643
——— evulſio quomodo fiat. ibid.
——— evulſionis inventio Aeſculapio a Cicerone adſcribitur. ibid.
Dentitionis difficilis remedium quandoque eſt gingivarum inciſio. 648
Denyſius, Lithotomus Leidenſis, diſcipulus & ſucceſſor Rauii, obſervationes de calculo & lithotomia ſcripſit. 898. 973
——— Rauii modum omnibus praefert, attamen eum non deſcribit. 898
——— lithotomiae modos veterum non omnino eſſe rejiciendos vult. 977
——— adparatum altum multis objectionibus impugnavit, quibus reſpondetur. 898
——— adparatum tamen altum magno adparatui praefert. 953
——— urinam ſuppreſſam eo in perinaei loco educit, ubi calculum exſcindit. 1009
——— excogitavit peculiare ferramentum, quo ſuppreſſam urinam evocat. 944
——— ſigna calculi bene deſcripſit. 896
Depreſſio cranii quomodo tractanda. 143
Dethardingius in aqua ſubmerſis laryngotomia ſuccurri poſſe exiſtimat. 677
Deventerus de arte obſtetricandi egregie ſcripſit. 13. 976
——— in quovis fere partu difficili, ex ſitu p. n. foetus, ſine mora foetum pedibus educendum eſſe ſuadet. 1047
——— uteri ſitum ſaepe obliquum eſſe in partu evincit. 1042. & inde oriri plerumque partum difficilem docet. 1045. 1058
Deventerus quid faciendum praecipiat ſi uteri ſitus obliquus. 1058
Diaereſis quid. 15
Diaeta graviter vulneratorum. 71
——— in Chirurgia eſt utiliſſima. 24
——— in ulcerum curatione ſumme neceſſaria eſt. 362. 366
Diaeta eorum, qui vehementem operationem chirurgicam ſuſtinuerunt, eadem eſt ac graviter vulneratorum. 71. 920
Digeſtivum unguentum ex terebinthina & vitello ovi paratum, prodeſt in abſceſſibus, ulceribus & vulneribus recentibus. 19. 59. 70. 91. 361. 364
Digiti cohaerentes ſeu concreti quomodo dividendi. 465
——— corrupti & p. n. qua ratione auferendi. 466
——— fracti curatio. 204
——— luxati curatio. 254
Dioniſius recens Scriptor Chirurgicus Gallus. 10
——— altam operationem calculi commendavit. 928
——— carunculas urethrae negat. 835
——— Jacobi Fratris Lithotomi celebris fata deſcribit. 958
——— Jacobum pro temerario habet. 989
——— omentum corruptum auferre diſſuadet. 113
——— pectore vulneratum tota nocte vulneri impoſuit. 119
——— puncturam veſicae in perinaeo ibi fieri vult, ubi Frater Jacobus calculum excidit. 942
——— negavit male herniam umbilicalem a peritonaeo diducto oriri poſſe. 744
Dividens faſcia, in collo ambuſto. 1128
Divinatio e ſanguine vena educto in morbis utplurimum incerta. 413
Dolor ad inflammationis ſigna pertinet. 270
——— calculi vehemens aegros ad operationem impellit. 894
——— dentium vehemens. 685
——— paronychiae ſaepe vehementiſſimus. 1076
——— vulnerum qua ratione temperandus. 79
Dolores partus veri & falſi qui. 974
Dorſum incurvatum. 700
Douglas (Jacob.) Medicus, doctiſſime ſcripſit de ſectione calculi laterali, & ſpeciatim Cheſeldeni emendationibus. 918

Douglas Cheſeldeni correcta aut nova pro hac methodo inſtrumenta delineavit. 918
——— veſicam ſolam Rauiana methodo incidi non poſſe contra Albinum ſuſtinet. 984
——— (Jo.) Chirurgus altam operationem ſive adparatum altum inſtauravit, & feliciter exercuit. 880
——— quomodo altus adparatus in mulieribus ſit inſtituendus docet. 970
——— puncturam veſicae, quae fit in hypogaſtrio, recte praefert ei quae fit in perinaeo. 1011
Drakius novum modum Ozaenam curandi dedit. 622
Dranius (*Gallice le Dran*) recens Chirurgus Gallus egregius. 10
——— de ani fiſtulis obſervationes dedit. 1136
——— comparationem diverſarum lithotomiae methodorum doctam publicavit. 924
——— adparatum magnum emendavit. 924
——— adparatum magnum prae ceteris extollit. 875
——— judicium dat de adparatu alto & laterali. 925. 953. 978
——— adparatum parvum prorſus contemnit, ſed, meo judicio, male. 855. 857
——— catheterem & ſcalpellum peculiarem pro lithotomia excogitavit. 1005 Vid. tab. 31.
——— carpit catheterem Rauianum ab Albino delineatum, & alium ſubſtituit. 925
——— hernias incarceratas quomodo curet. 767
——— herniarium ſcalpellum invenit. 742
——— ſanguinem extracto polypo naſi vehementius fluentem peculiari ratione compeſcit. 617
——— ſphincterem veſicae magno adparatu ſemper lacerari docuit. 913. 914
——— ulcerum callos ſolvendi bonum modum tradidit. 363
Ductus biliferi laeſi lethales. 49
——— ſtenonianus laeſus curandus. 154
Dura mater. Vid. Menynges.
Dyſtocia. Vid. partus difficilis. 972

E.

Ecchymoſis poſt venaeſectionem. 408
Ectropium palpebrarum morbus. 517
Elephantinus oculus. 593
Elevatio cranii fracti & impreſſi. 140
Embryulcia. Vid. foetus extractio.
Embryulciam & hyſterotomiam multi male confundunt, & quomodo differant, indicatur. 728
Emollientia in abſceſſibus duris emolliendis & maturandis proſunt. 277
Emphyſema quid. 197. ejus curatio. 199
Emplaſtra quid & quomodo aptentur. 63
——— an in fracturis neceſſaria. 179
Emplaſtrum de ammoniaco reſolvit. 337
——— Andreae a Cruce glutinat. 502
——— de cicuta, ſcirrhos reſolvit. 337
——— diachylum compoſitum egregie abſceſſus emollit & maturat. 279
——— diachylum ſimplex & diapalmae in vulneribus ſanandis commoda. 19. 63
——— cum mercurio diſſolvit. 337
——— diaphoret. Mynſ. reſolvit. ibid.
——— ad hernias in herniis glutinat. 805
——— maturans eſt diachyl. c. gumm. 279
——— Norimbergenſe reſolvit. 839
——— de pelle ariet. in herniis prodeſt. 805
——— de ranis Vigonis cum mercurio diſſolvit in ſcirrhis. 337. in ulceribus venereis prodeſt. 371. & in callis ſolvendis. 374
——— ſaponis ſeu diaſaponis reſolvit. 725
——— ſaturninum exſiccat & temperat in ulceribus 366. & cancris. 340
——— ſpermatis ceti reſolvit & praeſertim in mammarum tumoribus. 285
——— ſtypticum Crollii, in vulneribus conſolidandis conducit. 19. 63
——— veſicatorium, veſicas excitat, quomodo adhibendum. 447
——— Vigonis cum mercurio. Vid. de ranis Vigonis.
Empyematis curatio. 741
Enchantis, oculi morbus. 519
Enterocele inguinis. 801
——— ſcroti 772
——— umbilici. 784
Entero-epiplocele. 787. 835
Entero hydrocele. 788. 854
Entero-ſarcocele. 788. 854

Enteromphalus. Vid. umbilici hernia.
Entero-raphe. Vid. futura inteftinorum. 105
Epiphora f. oculus lacrymans. 531
Epiplocele. 786
Epulis, gingivae tuberculum. 649
Equi morfus. 166
Erndelius primus lithotomiam Rauii defcripfit, & nonnulla ab aliis praetermiffa notavit. 913 926
Errores variorum circa Fratrem Jacobum. 988. & feq.
—— variorum circa Rauii hiftoriam. 965 968
Eryfipelas. 285
—— retropulfum periculofum. 292
—— ulceratum difficulter curatur. 293
Effentia balfami Peruviani, vulneraria eft. 63. 383
—— euphorbii in carie offium efficax. 382
—— maftichis. 63. ubi offa laefa. 383
—— myrrhae traumatica eft. 62. ubi offa laefa. ibid.
—— fuccini, vulneraria & inprimis etiam in offibus laefis utilis. 62. 383
Effentiae balfamicae quae. 62. 383
Euphorbium in carie tollenda prodeft. 382
Exaerefis quid. 15
Excrefcentiae generatim. 456
—— —— ani. 1046
—— —— auditorii meatus. 606
—— —— oculorum. 508
—— —— palpebrarum. ibid.
—— —— tonfillarum. 664
—— —— vaginae uteri. 960
—— —— urethrae five carunculae. 834
Excutia ventriculi quid. 671
Fxomphalos, idem quod umbilici hernia. 735
Exoftofis quid. 376
Exploratio morborum qua ratione inftituenda. 24
Extenfio neceffaria in fracturis. 176
—— —— luxationibus. 230
—— offium praefente inflammatione magna, non fufcipienda. 175. 231
Extractio rerum peregrinarum ex afpera arteria. 719. ex aure. 604. ex oculo. 534. ex vulneribus. 58
Extremis malis, extrema effe opponenda remedia oftenditur. 110. 526. 764

F.

Fabricius (Guilielm.). Vid. Hildanus.
Fabricius (Hieron.) ab Aquapendente, celebris Medicus & Chirurgus fuperioris feculi. 10, 11
Fabricii operationes chirurgicas fcripfit. 11
—— ferramenta pro fonticulo in futura coronali delineavit. 517
—— inftrumentum pro fiftula lacrymali comprimenda. 574
—— forcipes pro polypo narium dedit. 613
Faciei vulnera. 130
Falconetus, Medicus Parif. de alta & laterali calculi fectione docte fcripfit. 880
—— Romanum in magno excogitando adparatu non urethram, fed veficam incidere voluiffe exiftimat. 906
—— Rauium mulieres a calculo non fecuiffe affirmat. 969
Fallopius Medicus & Chirurgus celebris. 10
—— vias lacrymales novit. 563
Fafcia quid. 30. 1114
—— generatim confiderata. 1113
—— ad aneurysma. 1157
—— ad ani fiftulam. 1144. 1145
—— —— morbos. 1144. 1145
—— ad arteriam brachii incifam. 1157
—— —— brachium amputatum. 1161
—— ad bubones. 1149
—— *capelline* Gallorum. 1123. 1130. 1160
—— capiftrum fimplex. 1125
—— —— duplex. 1126
—— capitalis reflexa pro capite. 1123. pro clavicula. 1130
—— pro manu amputata. 1160
—— capitium magnum dicta. 33. 1119
—— —— triangulare. 32. 1118
—— ad brachii vitia. 1226
—— ad brachium amputatum. 1161
—— cataphracta dicta. 1142
—— chirotheca dicta. 1158
—— —— imperfecta feu dimidia dicta. 1160
—— circularis quid. 34. 1114
—— ad collum femoris fractum. 1166
—— compofita quid. 1114
—— continens quid. ibid.
—— —— colli. 1128
—— ad cubitum fractum. 1153
—— —— luxatum. 1155

Fascia ad cubitum resectum. 1160
—— ad digitos fractos & luxatos. 1159
—— ad digitos mutilatos sive resectos. 1160
—— discrimen dicta. 1121
—— dividens in collo ambusto. 1128
—— expellens. 1117
—— ad femur fractum. 1162. luxatum. 1167 resectum. 1173
—— ad fistulam ani. 1114
—— ad fonticulos. 464
—— ad fractum brachium. 1226
—— —— carpum. 1154
—— —— claviculam. 1131
—— —— cubitum 1153
—— —— digitos. 1159
—— —— femur. 1162
—— —— humerum. 1151
—— —— metacarpum. 1155
—— —— metatarsum. 1171
—— —— patellam. 1167 ad 1169
—— —— scapulam. 1136
—— —— tarsum. 1171
—— —— tibiam. 1170
—— —— & contritam tibiam. ibid.
—— ad femur fractum. 1162
—— —— cum vulnere. 1173
—— frondalis dicta quid. 1119
—— frontis. 1120
—— funda dicta pro capite. 1119
—— —— pro labris. 1127
—— —— pro mammis. 1146
—— —— pro maxilla. 1126
—— —— pro naso. 1125
—— ad glandulas parotides exsectas. 1122
—— ad genu luxatum. 1170
—— Heliodori dicta, sive T. 31. 1109. 1144
—— herniarum. 805. 826
—— ad humerum amputatum. 1161
—— —— in articulo excisum. ibid.
—— —— fractum. 1151
—— inguinalis simplex. 1147
—— —— duplex. 1148
—— labrorum laesorum. 1127
—— mantile cum scapulari. 33. 104. 1144
—— larva dicta ad faciem. 1127
—— post lithotomiam. 1144. 1145
—— ad luxatum brachium. 1204
—— —— carpum. 1156
—— —— claviculam. 1134
—— —— cubitum. 1155
—— —— digitos. 1229
—— —— femur. 1166
Fascia ad luxatum humerum. 1204
—— —— patellam. 1240
—— —— pedem sive tarsum. 1171
—— ad mammarum vitia. 1139. 1140
—— ad mammas resectas. 1139
—— manum adustam. 1158
—— —— resectam. 1160
—— maxillam. 1126
—— metatarsum fractum. 1171
—— monoculus dicta. 1123
—— ad naturalia mulierum. 1144
—— nodosa pro temporibus. 1122
—— —— pro perinaeo post calculi vel fistulae ani sectionem. 1146
—— octodecim capitum. 214. 220. 1173
—— oculus simplex. 1123
—— —— duplex. ibid.
—— pro pede luxato. 1171
—— — pene. 1150
—— — pollice fracto. 1159
—— quadriga. 1142
—— quatuor capitum 33. pro capite. 1119 pro labris. 1127
—— pro mammis. 1138
—— pro maxilla. 1126
—— pro naso. 1125
—— reflexa. 36
—— ad rotulam fractam. 1167
—— —— luxatam. 1169
—— scapha dicta. 1121
—— scapularis cum mantili. 33. 35. 1141
—— pro scapula fracta. 1136
—— scroti. 1149
—— sex capitum. 1120
—— simplex quid. 32. 1114
—— solaris pro arteriotomia tempor. 1122
—— spica simplex dicta axillaris pro clavicula. 1131. pro humero. 1135
—— spica duplex. ibid.
—— — inguinalis dicta. 1147
—— — —— duplex. 1148
—— stapes dicta. 104. 1171
—— stellata dicta. 1131
—— T. sive Heliodori. 34. 1139. 1144
—— ad tarsum fractum. 1171
—— —— tibiam fractam. 1170
—— —— —— graviter comminutam. 1170
—— ad tracheotomiam. 1129
—— triangularis capitis. 1118
—— —— pro oculis. 1123
—— ad venam sectam in brachio vel cubito. 1156. in fronte. 1121. manu. 1158. pede. 1172.

1172. pene. 34. 1150
Fascia umbilici. 1144.
—— uniens pro capite & fronte. 1120
—— uniens. 33. 1118
—— uniens ventris. 1143
—— ad vaginae & uteri vitia, fascia T. dicta. 1144
Fasciae capitis. 1118
—— pectoris. 1130
—— ventris. 1143
—— ductus annulares. 36. 1114
—— —— circulares. ibid.
—— —— inversi. ibid.
—— —— obtusi. ibid.
—— —— reflexi. ibid.
—— —— repentes. ibid.
—— —— spirales. ibid.
Fasciarum ductus simplex. ibid.
—— firmitas qualis esse debeat. 179. 1116
Fascias qui descripserunt. 14
Fauchard de dentium morbis bene scripsit. 13. 640
Faucium inflammatio & abscessus. 705
Favus capitis. 385
Febris vulneraria. 81
—— —— quomodo curanda. 82
Fehrius methodum Rauianam jam an. 1716. descripsit. 910
Fel lucii & mustelae piscis in maculis oculorum tollendis prosunt. 619
Feminarum mala, quae manum Medici requirunt. 1017
—— calculi quomodo educendi. 1028
—— exempla, quibus calculus methodo laterali est extractus, rarissima sunt. 1035
—— mammae saepius carcinomate afficiuntur quam virorum. 342
Femur fractum. 204. cum vulnere. 208. fascia pro hoc. 1247
—— luxatum. 255
—— fractum cum vulnere. 208
—— —— cum haemorrhagia. 209
Femoris amputatio. 507. fascia post hanc. 1243
—— colli fractura. 206. fascia pro hac. 1217
Fere an ferae morsus legendum apud Celsum disputatur ac discutitur. 160
Ferramenta. Vid. Instrumenta.
Ferramentis in partu difficili carere quandoque non possumus. 1008
Ferri candentis usus. 74
Ferulae in fracturis adhibentur. 181
—— a nonnullis in fracturis rejiciuntur. 177
Fibula a tibia vi quandoque divellitur. 226
Fibulae in calculis repertae. 1038
Ficus ani. 1046
—— uteri. 1027
Fissurae cranii. 141
—— aliorum ossium. 170. quomodo hae curandae. 181
Fistula generatim quid significet ejusque curatio. 353
—— quomodo incidenda. 355
—— ani quomodo curanda. 1054
—— lacrymalis. 534. an callum necessario requirat, negatur. 537
—— perinaei. 947
—— thoracis. 365
—— ventris. ibid.
Foetus situs in partu in arte obstetricia sciendus. 976
—— partus naturalis quid. 977
—— vivi in partu difficili extractio. 973. 981
—— situs quinam praeter naturam. 981
—— situs quinam periculosissimus. 979
—— in partu aut situ p. n. pedibus extrahendus. 981
—— extractio nimium non differenda. 983
—— exsectio e ventre matris sive sectio caesarea. 707
—— ex utero rupto ventrem ingrediens sectione caesarea educenda. 978
—— vivus brachio prodiens pedibus extrahendus. 984
—— si natibus veniat quid agendum. 988
—— si pedibus veniat non repellendus. 987
—— si humeris vel capite haereat, quomodo extrahendus. 989
—— vivus ob matrem servandam subinde occidendus. 725. 769. 979. 1005
—— matre mortua adhuc vivere potest. 707. Autores qui hoc probant. 708
—— matre mortua sine mora excidendus. 711
—— ex utero saepius feliciter exsecti sunt. 709
—— mortui ex utero extractio. 997. est una ex difficillimis & periculosissimis operatio-

perationibus. 1005
Foetus & sine ferramentis quandoque educi non possunt. 769. 1003
—— mortui signa difficilia & dubia sunt. 997
—— mortui brachium si propendet quomodo ille extrahendus. 1002
—— mortui caput, si in utero remanet, qua ratione emolliendum. 1001
—— mortui per abscessum ventris exitum molientes excidendi. 720
—— mortui per anum extracti exempla. 716. 722
—— —— sed non vivi, male dispositi extractionem veteres docuerunt. 1001
Fontanus tracheotomiam commendat & observationibus confirmat. 675
Fonticuli & eorum usus. 463
Fonticulus in sutura coronali. 491
Foramina palati quomodo curanda. 658
Foraminula quo pacto in lobulis aurium sint facienda 607. an in morbis quibusdam prosint. 608
Forceps qua ratione in calculi extractione tractanda. 914
Forcipum usus in foetus extractione in partu difficili. 995. 1004
Fracta ossa quomodo reponenda. 174
Fractura generatim considerata. 169
—— simplex est vel composita. 170
—— nimis arcte deligata gangraenae saepe caussa. 179. 1184
—— brachii. 202
—— cariei juncta. 183
—— carpi. 203
—— claviculae. 192
—— complicata cum vulnere. 182. cum ulcere & carie. 183
—— costarum. 196
—— cranii. 143
—— cruris seu tibiae. 213
—— cubiti. 203
—— digiti. 204
—— femoris. ibid.
—— humeri. 192.201
—— maxillae. 190
—— metacarpi. 204
—— metatarsi. 215
—— nasi. 189
—— ossis sacri. 200
—— patellae sive rotulae. 211
—— pedis. 215
—— sterni. 195
Fractura tarsi. 215
—— tibiae. 213
—— vertebrarum. 199
—— cum ulcere. 182
—— cum vulnere. ibid.
Fracturarum prognosis. 172
—— —— repositio. 177
—— —— symptomata. 172. 183
—— —— curatio. 175
—— —— callus. 184
—— —— inflammatio & gangraena. 185
Fraenuli linguae incisio. 652
—— penis resolutio. 817
Fragmenta cranii quomodo tractanda. 143
—— aliorum ossium. 178
Francus altam calculi excisionem primus perfecit. 877. 926
Franconica lithotomiae methodus. 877. 925
Fratris Jacobi calculum excidendi ratio ejusque fata. 909. Vid. Jacobus Frater.
Frere Jacques. Vid. Jacobus Frater.
Freytagius cataractas utplurimum membranas esse temere contendit. 560
—— cataractas acubus hamatis extrahi posse perhibet. 569. 607
—— acus pro cataracta ex oculo extrahenda dari asseverat. 569. 587
—— hernias sine exsectione testiculi a parente ipsius saepe curatas esse tradit. 781
Frontis vulnera. 130
Funda, fascia. Vid. fascia, funda.
Fundus vesicae in alto adparatu non incidendus, quia laesio ejus lethifera est. 992 docent tamen hoc nonnulli sed male. ibid.
—— vulneris prius quam ore glutinandus. 61
—— fistulae citius quam orae sanandus. 363
Fungus ani. 1046
—— articulorum. 342
—— oculi. 593. quinam exempla delineaverint. ibid. ejus curatio. 594
—— uteri. 961
Funes & funiculi Chirurgi. 35
Funiculi umbilicalis ligatura. 701. non est negligenda. ibid.
Furunculus ejusque curatio. 289

G.

G.

Galenus antiquus celebris Medicus & Chirurgus. 9
——— de fasciis bene scripsit. 14. 1181
——— de hirudinibus scripsit. 460
——— hypopii curationem bene tradidit. 590
——— lacrymales vias novit. 563
——— luxationem claviculae passus est, & quomodo haec curata sit. 244
Galliae & Angliae Reges strumas tactu curare dicuntur. 679
Ganglium. 478. 1085
Gangraena & sphacelus. 268. 312. fasciis nimis adstrictis saepe inducuntur. 179. 427. 1184
——— & sphacelus ossis quid. 389
Garengeot, Scriptor recens Gallus, saepe in hoc libro & laudatur & vituperatur.
——— adparatum altum extollit. 903 eumque magno saepe praefert. 948
——— contra Albinum negat solam vesicam in Rauiana methodo incidi posse sine cervice. 984
——— Anelli instrumenta pro fistula lacrymali male delineavit. 584. ejus methodum male describit. ibid. frustra eam succedere negat, aliosque errores circa hanc committit. ibid. & 578. 585
——— ani fistularum complicatarum curationem non exhibuit. 1139
——— calculum secandi rationes varias in prima Libri sui editione prorsus omisit. 980
——— calculos Jacobi more secare, aliis exprobat, sed & ipse non est ausus. 928. 963
——— calculos in feminis extrahendi modum tantum unicum tradit. 1032
——— cataractae curationem prorsus praetermittit. 603
——— Chirurgos negligentiae accusat, quod morbos oculorum negligant. 557
——— circa Jacobum Fratrem & Rauium saepius erravit. 988
——— crurales hernias ceteris frequentiores esse male perhibet. 819
——— cubum scarificatorium temere rejicit. 456
——— gangraenam horis 24. non nisi semel deligandam esse vult. 317
——— hernias crurales reliquis frequentiores esse vult. 819
Garengeot labri leporini sectionem ubi repraesentare vult, labrum integrum exhibet. 667
Garengeot in lacrymali fistula viam novam conservari posse male negat. 588
——— lithotomiae perfectionem omnem solis Gallis injuste adscribere conatur. 926
——— nasum morsu ablatum sutura restitutum esse perhibet. 663
——— oculi musculum obliquum in fistula lacrymali curanda sine ratione addita resecari vult. 588
——— oculorum morbos non intellexisse videtur. 557. 591
——— operationes fere omnes praetermisit. 591
——— omentum corruptum non esse auferendum vult. 113
——— pessime existimat nihil in Chirurgia nisi in Gallia disci posse. 927
——— de punctura certa vesicae neminem ante se scripsisse falso gloriatur. 943
——— *raiseau* vocabulo quid intelligat, multi non capiunt. 743
——— scirrhos non satis bene extirpari docet. 681
——— de Rauio varia falsa scripsit. 916
——— scarificatorium instrumentum temere rejicere conatur. 456
——— suturam conficiendi modum tradit. 104
——— tendinum suturam quandam pro nova venditat, quae jam diu ab aliis descripta erat. 1090
——— tendinum extrema sibi invicem male superinjicienda esse vult in sutura tendinum. 1092
——— tendinum sututam non nisi in manibus describit, sed de Achillis aliorumque nihil docet. 1090
——— turundas in abdominis vulneribus male rejicit. 97
——— venae sectionem in labro leporino praeter necessitatem commendat. 627
——— vesicae fundum in alta operatione incidendum esse pessime docet. 942
——— vesicam nimis, quam par est, in alto adparatu distendi vult. 889
Gastroraphe quid. 97. 99
——— quae sutura clavata sit. 103

Georgius I. Magnae Britanniae Rex inoculationem variolarum in Europa introduxit. 435
——— hernias caustico curandi artem magno pretio pro publica utilitate redemit & publicari jussit. 831
Germania paucos habet calculosos. 989
Genarum vulnera. 134
Genselius carunculas urethrae confirmat. 835
Genu luxatum. 207. fascia pro eo. 1240
Gibbus. 700
Gingivarum incisio in dentitione difficili valde commendatur. 648
——— ——— noxae. 690
Gladbachius Fratris Jacobi res Francofurti gestas Autori perscripsit. 910
Gladiorum apices & similia e vulneribus educenda. 57. 484
Glandes alvum citantes quid & quomodo adhibendae. 1039
——— plumbeae e vulneribus extrahendae jam veteribus notae. 89. 484
Glandorpius qua ratione polypos narium tollat. 653
——— ——— de fonticulis & setaceis scripsit. 12. 465. 727
——— ——— de paronychia Librum evulgavit. 14
Glandularum parotidum & maxillarium scirrhosarum exsectio Autoris. 665
Glaucoma quid. 577
——— in opaco vitreo humore consistit, ex Autoris sententia. ibid.
Globuli plumbei quomodo e corpore extrahendi. 87. 463
Gorgias antiquus celebris Chirurgus. 9
Goueus abscessus ante maturationem incidendos esse vult. 280
——— caesaream sectionem probat ac defendit. 715
——— fasciam bonam pro clavicula fracta & luxata descripsit. 1133
——— meconii effluxum ex utero male pro certo mortis foetus signo venditat. 1062
——— male existimavit aneurysma castaneae magnitudinem non excedere. 443
Grando in palpebris. 535
Gravidae mortuae omnes mox sunt aperiendae pro foetu servando. 711
Gravidarum nimius sanguinis fluxus qua ratione curandus. 1007
Greenfild altam calculi operationem se fecisse scribit, quia calculum alia ratione educere non potuit. 927
Guido Cauliacus celebris olim Chirurgus. 9
Guidoniana calculi secandi ratio, eadem est quae Celsi sive parvus adparatus. 898
Guillemeau celebris Chirurgus Gallus. 10
Gulae vulnera. 51. 125. 127
Gutta serena quid. 566
——— ——— an operatione chirurgica curanda, negatur. ibid.

H.

HAematocele quid. 803
——— qua ratione curanda. 852
Haemorrhagia post amputationem artuum quomodo sistenda. 498. 508
——— ——— post ani fistulae sectionem subinde periculosa. 1122. quam cohibenda. 1132. 1215
——— ——— post lithotomiam quomodo curanda. 919. 972
——— ——— vinctura nova pro ea. 1215
——— ——— post narium polypum. 656
——— ——— uteri in gravidis quomodo curanda. 1007
——— ——— vulnerum qua ratione cohibenda. 76
Haemorrhoides coecae. 1050
——— ——— fluentes quomodo tractandae. 1047
Hamuli quid. 96. 104. 210
——— pro glandibus plumbeis extrahendis. 104
Hartranfft secundinas retentas non naturae relinquendas, sed mature extrahendas esse recte ostendit. 1017
Heisterus, Pater, Vid. Autor.
——— filius (El. Frid.) calculi secandi rationem a Senffio institutam descripsit. 930
——— filius, calculum a Senffio educere vidit, in quo spica frumenti erat inclusa. 971
——— ——— cataractae operationem a Tayloro infeliciter institutam evulgavit. 577
——— ——— novum brachii amputandi modum in peculiari Dissertatione descripsit. Vid. Bibliotheca Chirurgica Autoris.
Heliodori fascia. 31. 1109. 1114.
Helmontius catheteres coriaceos loco aeneorum adhibendos esse inepte praecepit.

pit. 833
Helmontius cauteria explodit. 451
——— fonticulos rejecit. 465
Helvetii se ab hernia non rite liberatos esse crediderunt, nisi testiculus ipsis fuit excisus, teste Hildano. 755
——— ferramenta pro cancro mammae amputando quae. 689. 691
Hernia quid & de ea in universum agitur. 734
——— aquosa. 793
——— carnosa. 789
——— cruralis. 769
——— flatulenta. 806
——— incarcerata inguinis. 756
——— ——— scroti. 833
——— inguinalis. 750
——— intestinorum. 772 vincturis saepe curatur. 826
——— omenti. 784
——— scroti. 772
——— spuria quid. 789
——— varicosa. 856
——— ventosa. 806
——— ventralis. 747
——— umbilicalis. 734. ejus vinctura. 1213
Herniae sectio temere non suscipienda. 828
——— ——— cum testiculi extirpatione rejicitur, exceptis paucis casibus. ibid.
——— ——— sine testiculo exciso probatur, & commendatur. 780
——— per caustica curatio, quae. 830
——— — vincula curatio. 826
——— nomen apud veteres erat indecorum. 783
Hernias cum testiculi jactura Jacobus Frater etiam secuit sicut Agyrtae. 960. 994
Herniosus saccus in herniae incarceratae sectione an integer semper sit relinquendus, negatur. 811
Herones Chirurgi antiqui celeberrimi. 9
Hieronymi, Medici Wolffenbuttelensis, mirabilis observatio multorum magnorum calculorum a muliere e vesica rejectorum. 993
Hildanus (Guil. Fabric.) Medicus & Chirurgus Germanus egregius. 10
——— observationes preastantissimas scripsit & saepius laudatur. 14
——— altam calculi operationem commendavit. 927
——— carcinomatis remedium dari negat. 344
Hildanus catheteres crassiores tenuioribus praefert. 830
——— collum vesicae in calculo sectione educendo incidere non est ausus. 1033
——— elevatoria bona suppeditavit. 145
——— fungum oculi insignem curavit & delineavit. 594
——— ex fraenuli linguae incauta sectione gravia mala notavit. 697
——— gravidas mortuas incidi vult. 760. 761
——— Helvetios se ab hernia non bene curatos esse putasse, nisi testiculus una excisus fuisset, refert. 755
——— hernias oleo chemico curatas scribit. 830
——— lorum invenit pro membris fractis & luxatis melius extendendis. 205. 247
——— machinam ad femur fractum curandum descripsit. 208
——— de lithotomia bene scripsit. 905
——— calculum feminae per vaginam sectione eduxit. 969
——— pro varis & valgis curandis idonea machinamenta suppeditavit. 1106
——— uteri prolapsi exempla vidit. 1030
Hippocrates Medicinae & Chirurgiae parens praestantissimus saepius laudatur. 8
——— aquam hydropicorum non una vice emittendam esse voluit. 751
——— de capitis vulneribus bene scripsit. 11
——— calculi sectionem periculosissimam & vitandam esse credidit. 894
——— carcinoma insanabile credidit. 344
——— fascias eleganter applicandas Chirurgis commendavit. 1181
——— foetus mortui ex utero extractionem docuit. 978. 1063
——— ——— lithotomiam instituere discipulis suis prohibuit. 860
——— nephrotomiam tamen suasit. ibid.
——— oculorum scarificationem novit. 556
——— morbis extremis extrema remedia adhibere jussit. 140. 764
——— palpebras relaxatas quomodo curaverit. 539
——— scamnum ubi delineatum. 175
Hirudines eorumque usus. 441
Hoornius, Suecus, egregie de Arte obstetricandi scripsit. 976. 1045. 1049. 1053. 1058

Hoornius foetus situm quem periculosissimum indicavit. 1046
——— in partu difficili mox pedibus foetum extrahendum esse docet. 1049
——— foetum pedibus educendum, si dorso incumbit, in ventrem convertere dissuadet. 1052
——— foetum pro matre servanda instrumentis esse educendum sustinet. 1060
——— foetum mortuum brachio prolapsum, facillime interdum educi docet collo caute resecto. 1004
——— foetum capite vaginae insistentem, in defectu unci, clavo incurvo magno educere proposuit. 1000. 1060
——— oris uteri scientiam in partu valde commendavit. 1042
——— uteri situm obliquum bene explicavit. 993. 1058
Hordeolum palpebrarum. 535
Hovii impudens jactatio de cataractis quibuscunque curandis. 564
Humerus fractus. 192
——— luxatus. 247. machinae variae pro eo restituendo descriptae. 248
——— quomodo amputandus. 493
——— qua ratione in junctura cum scapula amputandus. 510
Humor aqueus oculi amissus sponte restituitur. 611
——— aqueus rarissime cataractae sedes est. 557. 558
——— crystallinus frequentissime cataractae sedes. 558
——— vitreus sedes est glaucomatis. 601
Humoribus oculi effusis visus tamen quandoque restituitur. 133
Hunoldus Jacobum defendisse dicitur in Libro nondum impresso. 990
Hydatides palpebrarum. 515
Hydrocele. 793. ejus curatio varia. 844
Hydrocephalus. 495
Hydro-enterocele. 806
Hydromphalus. 737
Hydrophthalmia. 594
Hydrosarcocele. 805
Hydrops abdominis ejusque paracentesis. 702
——— articulorum. 351
——— pectoris. 741
——— scroti. 804
Hypochyma idem quod suffusio. 592
Hypogastrica calculi sectio est adparatus altus, sive sectio Franconica. 877
Hypopium quid. 589. ejus curationem Galenus *Justi* more descripsit. 590
Hysopi infusum injectum in oculo lacrymante. 565. & fistulae lacrymali prodest. 574
——— ——— pro oculo fovendo post scarificationem conducit. 554
Hysterotomia s. caesarea sectio. 707
——— quomodo differat ab embryulcia. 787 de ea Rossetus bene scripsit. 755. sed Valleriola differentiam ignoravit. 778

I.

Jacobus Frater quis fuerit. 904. ejus modus secandi calculum. 905. ejus facta & fata. 906. & seq. errores. 908
——— Parisiis quomodo secuerit. 906 & qualem famam sibi concitaverit. 905 906
——— Parisiis ab omnibus, qui de eo scripserunt, pro temerario Chirurgo, contra Morandi sententiam habitus est. 909. hocque a nullo negatum est. ibid.
——— Aquisgrani quam plurimos secuisse dicitur. 909. sed merito in dubium multitudo vocatur. ibid.
——— Argentorati feliciter & quomodo secuerit. 909. 910
——— Chirurgiam nunquam didicerat. 908. ubi eam forte didicerit. 909
——— Francofurti qualis fuerit. 910
——— ——— intra sex menses nonnisi duos a calculo ibidem secuit, plures autem hernia laborantes. ibid.
——— hernias quomodo secuerit. 908
——— in Hollandia male secuit. 909. 994. errores circa tempus quando in Hollandiam pervenerit, & verum tempus indicantur. 997. 999
——— in Hollandia qua ratione & quo successu ibidem calculosos curaverit. 992. 993. & seq. ubi variorum errores circa hanc rem emendantur.
——— saepe calculos in operatione invenire non potuit. 995
——— infantem ibidem hernia laborantem utroque testiculo temere & crudeliter privavit, unde altero die mortuus est. 994
——— quare a Verduinio pro crudeli & teme-

temerario Chirurgo habeatur. 995
Jacobus Frater non numismate aureo, ut Morandus perhibet, sed instrumento aureo, Lapidillo dicto, a Senatu Amstelod. donatus est. 991. 992. 994
—— ubi & per quem hoc donum acceperit. 994
—— diutius & peregrinatus est & vixit, quam Morandus existimavit. 997
—— mulieres ut viros secuit, sed vaginam semper perforavit. 907
Jacobi historia adhuc imperfecta est, & plena hactenus errorum, quorum multos correxit Autor. 989. 999
—— fata Morandi non satis cognita fuisse ostenditur. 988. 991
—— fata in Hollandia referuntur. 992. & seq.
—— modus secandi calculum malus. 991 ad meliorem tamen inveniendum Rauio ansam dedit & postea aliis. 963
—— propria confessio evincit, ipsum in Hollandia & initio hujus seculi in Gallia male adhuc calculosos secasse. 961. 995
Jacobum Hunoldus defendisse dicitur. 990
Ictus apum & vesparum. 166
Incisiones chirurgicae ampliores minoribus plerumque praestant. 281. 365. 813
—— abscessuum. 280
—— fistularum quomodo instituendae. 365
—— panaritii. 1146
—— venarum. 405
—— vulnerum angustiorum. 58. vulnerum angustiorum abdominis. 97
Inflammatio sive phlegmone quid & quomodo curanda. 269
Inflammatio cataractae operationi superveniens. 612
—— fracturae superveniens qua ratione tractanda. 177
—— mammarum. 279
—— testiculorum. 288
—— vulnerum. 85. 154
—— ulceribus antiquis superveniens quomodo curanda. 378
—— uteri prolapsi. 1026
Inflammationum signa. 270
—— —— curatio. 272
—— —— suppuratio. 273
Inguinalis fascia. 1147. 1148
—— hernia sive ramex. 750
Injectiones chirurgicae. 449
Injectiones in fauces. 651
—— in fistulas. 364
—— in thoracem. 450
—— in urethram. ibid.
—— in uterum. ibid.
Illapsa in asperam arteriam quomodo extrahenda. 675
—— in aurem. 695
—— in oculum. 534
Immisericors quomodo & quando esse debeat Chirurgus. 19. 772
Inoculatio variolarum. 434
Instrumenta quae Chirurgus semper secum portare debet. 17
—— ante operationem semper praeparanda. 23
—— non adhibenda, nisi necessitas hoc exigat. 21. praesertim in partu. 1045 1066. observatio circa haec. 1069
—— pro venaesectione. 407
—— nova pro hernia incarcerata. 791
—— ad aneurysma curandum. 437
—— ad lithotomiam minoris apparatus. 850. majoris. 863. alti. 929. 938. lateralis. 956. Rauii. 912. Cheseldeni. 970. Dranii. 925. Senffii. 930
—— Fratris Jacobi inepta valde fuerunt. 956
—— ad amputationes artuum necessaria. 495
—— ad trepanationem. 527
—— Palfini ad partum difficilem. 995
Instrumentis in partu non prorsus carere possumus, quicquid nonnulli dicant aut glorientur. 1003
Instrumentum Marini pro calculo ex urethra educendo. 891
Intestina vulnerata. 51. 98. an suenda. 106
—— penitus dissecta. 110
—— corrupta in herniae operatione quomodo tractanda. 816. 835
Intestinorum vulnera. 51. 106. 150
—— prolapsus e ventre. 97
—— —— in herniis. 801
—— repositio in vulneribus abdominis. 98
—— —— in herniis. 805. 824
—— vulnerat. suturae. 95. 105
—— diverticulum vel paries quandoque herniae caussa. 802
Inventores amputationis novae tibiae qui. 505
—— amputationis humeri in junctura.

ra. 481
Inventores cataractae sedis in crystallino humore. 393
——— chirurgiae infusoriae & transfusoriae. 432. 433
——— fistulas ani melius curandi. 1125. & seq.
——— —— lacrymales rectius sanandi. 577. & seq.
——— herniariorum instrumentorum pro hernia incarcerata rectius incidenda. 810. & seq.
——— hernias intestinorum scrotales sine testiculo excidendo curandi. 831
——— hypopii curationis. 629
——— lithotomiae apparatus alti. 877 lateralis. 955. magni. 905
——— paracenteseos abdominis. 702
——— scarificationis oculorum. 525
——— situs uteri obliqui in parturientibus. 1049. 1058
——— suturae tendinum. 1155. & seq.
——— torcularium novorum pro sanguine cohibendo. 76. & seq.
——— variolarum insitionis. 434
——— venaesectionis in oculis. 523
Johannis parvi (Little John) modus curandi hernias per remedia caustica. 780
Joungius inventor dicitur novae methodi tibiam amputandi. 505
Ischuriae curatio per remedia & catheterem. 878. per puncturam vesicae. 1005
Judicium de sanguine e vena detracto. 413
Juglandis decoctum in ulceribus mundandis laudatur. 362. 366
Jugulum fractum, idem quod clavicula fracta. 192
Justus, celebris Ocularius veterum, quomodo hypopyum curaverit. 590

K.

KAempferi modus curandi morsus serpentum. 166
Kaempferus de acupunctura scripsit. 462
Kelotomia. Vid. Celotomia.
Kerkringius & Burrhus visus restitutionem promittunt, licet humores oculorum effluxerint. 133
Kisneri modus suendi tendinem Achillis. 1100. Tab. XXXVI. Fig. 7. delineatur.
Kochius dissertationem de hernia crurali bene scripsit. 769
Koenerdingius de gangraena & sphacelo scripsit, & de nova methodo tibiam amputandi. 505
Koenerdingii cataplasma ad gangraenam. 324
Kortholti Medicamenta ad cancrum. 336

L.

LAbra leporina quid & qua ratione curanda. 626. an in infantibus junioribus secanda. 630. fascia pro his idonea. 1196
Labrorum carcinoma. 635
——— vulnera. 134
Lac emolliens est, tumores & abscessus duros emollit. 277. praesertim cum mica panis albi coctum. ibid. & 297
Lactea cataracta quid. 597
Lacrymalis viae quibus cognitae & descriptae fuerunt. 563
Lacrymalis fistula quid. 534. ejus species variae. 567. curatio. 573
Lacrymans oculus. 531
Lagophthalmus. 517
Lamorieri modus novus curandi fistulas lacrymales. 548
Lancisius cataractas membranaceas se vidisse ad me perscripsit. 559
——— humorem vitreum induratum invenit. 566
——— scarificationem profundam in pleuritide spuria valde praedicat. 955
Lankischius sectionem caesaream feliciter perfecit in Germania. 763. 767
Lapides cancrorum citrati in inflammationibus prosunt. 274
Lapis causticus quid & quomodo paretur. 278. ejus usus. 281.
——— infernalis est valentissimum causticum. 19. 473
Largelata Chirurgus quondam celebris. 10
Larva ad faciem combustam. 1127
Laryngotomia rectius Tracheotomia quid & a quibus commendetur. 674
——— ——— res peregrinae etiam ex aspera arteria eximuntur. 675
——— ——— ab Autore & Rauio cum successu instituta in hoc casu. 676
Lateralis lithotomiae operatio. 904
——— inventor. ibid.
——— emendatores. 964. & seq.
Lateris scarificatio profunda in pleuritide spuria a Lancisio valde laudatur. 457

Launaeus, Gallus, Jacobum male Parisiis calculum secasse testatur. 990
——— a nullo recentiorum citatur. ibid.
——— male de perinaei punctura differit. 942
L'eau d'arquebusade, sive aqua vulneraria Gallorum. 68. 92
Lectulus stramineus quid. 220. 347
Lethalitas vulnerum. 49
Leucoma quid. 584
Ligamenta sive vincula chirurgica. 37
Ligatura excrescentiae & tubercula tolluntur. 477
——— herniae saepe curantur. 787. 805. 825. 826
——— fortiori in fracturis & vulneribus gangraena saepe inducitur. 179. 1184
——— nimis laxa fracturis noxia. ibid.
——— profusiones sanguinis in vulneribus & amputationibus curantur. 75. 1181
——— in pedibus oedematosis. 350
Linamenta carpta quid & eorum usus. 25 & seq.
——— sanguinem cohibent. 72
Linguae calculus. 653
——— cancer. 655
——— frenulum quomodo incidendum. 652
——— morbi. ibid.
——— ranula. 653
——— scirrhus aut tumor. 655
——— ulcus. ibid.
——— vulnera. 135
Lini oleum in ambustis prodest. 322
Linimenta ad ambusta. ibid.
Linimentum ex oleo lini vel olivar. & albo ovorum in ambustis commendatur. 332
——— ad haemorrhoides dolentes. 1114
Liquor myrrhae vulnera & ulcera in ore egregie sanat. 135
Listerus de Jacobi operationibus Parisinis testatur. 906. 912
——— Mareschallum, Chirurgum Paris. secundum Jacobi methodum secasse perhibet, quod tamen dubium. 912
——— quomodo in mulieribus calculum educi proposuerit. 969
——— altam operationem instaurari suasit. 929
Lithotomia ejusque differentiae. 842
——— anceps est operatio. 936
——— alti apparatus. 888
——— antiqua Celsi. 852
Lithotomia Celsi, quae parvus apparatus dicitur. ibid.
——— Franconica. 877
——— Jacobi Fratris. 955
——— lateralis apparatus. ibid.
——— magni apparatus sive Mariana. 861
——— parvi apparatus. 852
——— Rauiana. 955. 964
——— renalis sive nephrotomia. 859. 903
Lithotomiam qui descripserunt. 13
Little John (Parvi Johannis) modus curandi hernias per caustica. 780
Littrius a diverticulo intestini herniam notavit. 751
Lobuli auris perforatio. 607. in oculorum affectibus imo & in pectoris prodesse praedicatur. 608
Lorum Hildani. 205. 247
Lotio, idem quod clyster. 1097
Lowdham pro Autore venditatur novae methodi tibiam amputandi. 481
Lucatelli balsamum vulnerarium laudatur. 115. 122
Ludovicus XIV. Rex Galliae, ab ani fistula sectione curatus est. 1057. 1061
——— remedium ad hernias curandas magno pretio redemit. 775
Ludovici XIV. Regis mater mammarum cancro insanabili laboravit. 336
Lupius de turundarum usu scripsit. 29
Luxatio quid sit, & de ea generatim. 221
——— ejus differentiae & species. 222 diagnosis. 226. prognosis. 227. curatio generalis. 229. symptomata. 231
——— brachii seu humeri. 248
——— capitis. 232. 235
——— carpi. 250
——— a caussa interna. 227. 228
——— claviculae. 240
——— coccygis. ibid.
——— Costarum. ibid.
——— cubiti. 251
——— digitorum. 250
——— femoris. 225. 255. raro contingit a caussa externa. 225. 255. contingit saepius ob caussam internam. 226. saepe est fractura colli femoris. 206. 252
——— fibulae. 259
——— genu. 258. fascia pro ipsa. 1240
——— humeri. 243
——— inveterata. 231

Luxatio manus. 250
——— maxillae inferioris. 233. ab ipsa mortem vidit Hippocrates. 234
——— metacarpi. 250
——— nasi. 232
——— patellae sive rotulae. 258
——— pedis sive tali. 260
——— spinae dorsi. 237
——— tibiae. 260
——— vertebrarum. 236
——— cum fractura concurrens, priusquam fractura reponenda. 232
——— cum inflammatione aut gangraena. ibid.
——— cum ligamentis ruptis. 233
Lycoperdum stypticum est. 77. 496.

M.

Maculae corneae sive oculi. 584
Magatus recta vulnera raro deliganda praecepit. 60. 363
——— nimis cito trepanationem suadet. 524
Maidland primus in Anglia de variolarum insitione egit. 435
Malleolorum scarificatio. 456
Mamma cancrosa. 688
Mammae inflammatio. 279
——— cancrosae amputatio. 734
Mantile cum scapulari. 33. 104. 1144
Manus amputatio. 473
——— fracta. 201
——— luxata. 250
——— tenues, graciles in arte obstetricandi aptissimae. 1043
Mareschallus omentum corruptum abstulisse negatur a quibusdam, ab aliis affirmatur. 112
——— an lateralem sectionem instituerit, dubitatur ab Autore. 912
Marianus Sanctus lithotomiam cum magno apparatu primus descripsit. 862
——— eundem incisionis vesicae locum indicavit, quem ii incidunt, qui sectionem lateralem instituunt. 1034
Mastichis essentia vulneraria est, in ossibus & membranis laesis prodest. 63. 383. & alibi saepius.
Mater dura & pia. Vid. Menynges.
Materia purulenta in abscessibus evacuanda. 280
——— ——— in pectore paracentesi educenda. 741
Matris prae foetus vita in partu plerumque conservanda. 774. 780.
Maturantia quaenam sint. 274. 297. 300.
Mauchartus, Medicus Tubingensis, de oculorum scarificatione bene scripsit. 784.
——— blepharoxystum mecum communicavit. 589
——— hernias incarceratas egregie descripsit & delineavit. 833
——— Petitum refellit ob saccum herniosum integrum relinquendum. 818
——— venaesectionem sive sanguinis missionem in oculo non esse Woolhusii inventum ostendit. 523
Mauriceau de Arte obstetricandi scripsit. 13.
——— caesaream sectionem semper matri lethiferam esse falso docet. 762. adeoque eam rejicit. 764.
——— ferramentum, *tiretête*, pro capite foetus cum foetu extrahendo excogitavit. 1000.
——— foetum mortuum semper per vias naturales educi vult; id quod tamen subinde haud fieri posse demonstratur. 764.
——— gravidas mortuas mox incidendas esse recte affirmat. 761
——— gravidas saepe certae morti temere reliquit. 764.
——— secundinas non satis bene extrahendas demonstrat. 1075
——— vaginam claudentem membranam male digito perrumpendam esse vult. 1024
Maxilla clausa quomodo aperienda. 638
——— fracta quomodo curanda. 190
——— luxata. 234
Maynarto inventio suturae tendinis a quibusdam male adscribitur. 1087.
Meatus auditorius clausus qua ratione aperiendus. 603.
——— auditorii tubercula. 606
——— ——— a corporibus peregrinis obstructio. 605
Meconii effluxus ex utero male pro certo mortis foetus signo a Goueio & Viardelio habetur. 998
Medica-chirurgia quid. 5
Medicamenta Chirurgo etiam sunt necessaria. 4. 7. 18. & alibi.
——— adurentia sive caustica. 473
——— adstringentia in vulnerum haemorrhagiis. 73

Medica-

Medicamenta balſamica. 63
——— cauſtica. 19. 473
——— corrodentia. ibid.
——— emollientia. 277
——— exſiccantia. 70. 362. & alibi.
——— glutinantia. 63. 69. & alibi.
——— iſchaema ſive ſanguinem ſiſtentia. 77
——— maturantia. 277
——— mercurialia utilia in ſcirrhis. 336 ulceribus venereis. 372. ſcrophulis. 725.
——— rodentia. 19. 473.
——— ſarcotica. 69
——— ſeptica. 19. 473
——— vulneraria. 63. 69
——— ubi non ſanant, ferrum ſanat. 21
Medici vetuſtiſſimi ſimul fuerunt Chirurgi. 4. 8. difficillimas operationes jam calluerunt, ut calculi. 893. cataractae. 602. cranii perforationem. 523. foetus mortui extractionem. 1061. vaginae clauſae. 1018
——— prudentes caeſaream ſectionem non ſuadent, ſi foetus per conſuetas vias educi poteſt, contra Mauricaeum. 774
——— Chirurgiam callere debent. 5
Medicina cum Chirurgia in perpetuo eſt nexu. 1. 7
——— a Chirurgia olim non fuit ſeparata. 1. 4. 7
Medicinae pars antiquiſſima eſt Chirurgia. 7. 39
Medicorum induſtria Chirurgia emendata eſt 6. 8
Medicus tuto, celeriter & jucunde curet. 23
Medulla corrupta cariem & ſpinam ventoſam concitare poteſt. 380. 391
——— ſpinalis laeſa quomodo curanda. 126. 200
Meekren & Roonhuyſius capitis obſtipi curationem deſcripſit. 717
——— hypopii curationem inſtauravit. 627
——— prolapſum uteri negavit. 1029. 1117
——— vaginae fungum magnum extirpavit. 960
——— veſicae calculum quomodo in muliere eduxerit. 1031
Meibomii balſamum vulnerarium laudatur. 115. 122
Meibomius (Henr.) de catheterismo ſcripſit. 885
Meibomius (Henr.) lacrymales vias bene deſcripſit. 363
Mel antiquorum erat vulnerarium. 70
——— ſuppurationem promovet. 277
——— cum farina abſceſſus emollit. 279, &c.
——— roſatum in cerebri. 141. & oris laeſionibus prodeſt. 135
Meliceris quid. 457
Mellius ſectionem caeſaream ob foetus monſtroſos ſolum inſtitui male exiſtimat. 729
——— figuras ad artem obſtetriciam pertinentes bonas ſuppeditat. 1047
Melon oculi morbus. Vid. Mylon. 626
Membri virilis vitia. Vid. penis vitia.
Menynges laeſae qua ratione curandae. 141. 531
——— ſi ſanguis ſub iis haeret, tuto incidendae. 504
Mercurialia remedia in ſchirris & tumoribus venereis reſolvendis egregia ſunt. 289. 336. 338. in ſcrophulis. 725
——— in ulceribus variis & cumprimis in venereis conducunt. 370. 372
——— in ſpina ventoſa commendantur. 395
Mercurius dulcis in tumoribus & ulceribus venereis conducit. 336. 372
——— praecipitatus ruber mundat ulcera & vulnera impura. 19. atque carnem luxuriantem exedit. 19
——— ſublimatus aquam phagedaenicam ingreditur & vehemens ſepticum eſt. 71. 369
——— vivus emplaſtra reſolventia valentiora reddit. 338
——— ——— in unguentis ulcera varia ſanat. 372
——— ——— in unguentis ſalivationem ſaepe excitat. 338. 725. ad ſchirrorum reſolutionem facit. 336
Meryus Jacobi Fratris fata, hiſtoriam & methodum calculum ſecandi primus deſcripſit. 904
——— quomodo Jacobi methodus emendari queat, propoſuit. 911
——— puncturam hypogaſtricam in urina ſuppreſſa perinaei puncturae praefert, eamque etiam ſaepius cum ſucceſſu perfeciſſe ſcribit. 945
——— pro calculo feminarum educendo quam methodum propoſuerit. 969
Middletonus de alta operatione & de felicibus ejus in Anglia ſucceſſibus egregie ſcripſit. 503. 904. 934

Middletonus puncturam hypogastricam vesicae praefert perinaei puncturae. 1011
Misericordia intempestiva aegris saepe noxia. 772
Mitella, fascia est, qua brachium laesum de collo suspenditur. 193. 1200. 1204. &c.
Modiolus mas & femina quid sit. 523. 528
Mola quid. 1019
—— utero quandoque cohaeret. ibid.
—— quomodo excutiatur. 1021
Molas quinam viderint. 1022
Monorchis ad generationem aptus est. 826
Monstrosus foetus an sectionem caesaream semper requirat, negatur. 729
Morandus de alto apparatu egregie scripsit. 930, 932. eam majori praefert. 948
—— de apparatu quoque laterali scripsit. 931
—— lateralem operationem etiam cum successu perfecit. 933
—— apparatum parvum instituit eumque etiam commendavit. 924
—— in Angliam abiit, ut lateralem a Cheseldeno videret & disceret. 927
—— cataractam in crystallino statuit. 596
—— in Jacobi Fratris historia referenda hallucinatus est, & non satis in ea instructus fuit. 933
—— recentioribus exprobrat, quod de Jacobo non nisi secundum Merium judicaverint; quod vero aliter demonstratur. 936
—— circa tempus, quo Jacobus in Hollandia fuit, erravit. 997. 999
—— Jacobum aureo numismate a Senatu Amstelodamensi donatum esse perhibet. 991. quod lapidillum aureum fuisse demonstratur. 992. 994
—— lithotomiae methodos omnes utiles & retinendas esse statuit. 986. eas etiam omnes perfecit. 932
—— dubitat, an Rauius ita secuerit, prout Albinus scripsit. 933
—— puncturam vesicae in perinaeo commendat. 1009
—— scalpellum herniarium invenit. 810
—— alta operatione in feminis calculos educi vult. 1037
—— vesicam solam sine cervice vesicae incidi posse in laterali operatione negat. 928
Morgagnius ductus lacrymales in usum Chirurgorum egregie descripsit. 367
—— scarificationes quasdam valde commendat. 438
—— urinam suppressam a prostata schirrosa vidit. 941
—— a pariete intestini protruso herniam notavit. 751
Morsus canis rabiosi. 165
—— equi. 166
—— felis, hominis, scorpionum. ibid.
—— serpentum & viperarum. 159 & 165
Mottius de Arte obstetricandi bene scripsit. 721. 1046
—— de caesarea sectione praejudicatas fovet opiniones. 721. 1060
—— de caesareae sectionis caussis nimis jejune differit. 714. 722
—— cautelam quandam Obstetricantium immerito ridet & rejicere satagit. 1053
—— pro difficillimo partu habet, quando foetus capite in vagina firmiter haeret. 780
—— ferramenta in partu temere rejicit; quia iis tamen uti coactus est. 1008
—— pectore vulneratum per noctem vulneri cum successu imposuit. 119
—— in situ foetus p. n. vult, ut foetus mox pedibus educatur, quamvis in naturalem situm verti possit. 982
Motus sanguinis tardior quomodo excitandus, & celerior quomodo minuendus. 279
Moxa quid & quomodo usurpetur. 452
Mulieres Gallicae in lecto, Germanae in peculiari sella parere plerumque solent. 974
—— quomodo a calculo liberandae. 1028
—— qua ratione a foetu liberandae. 1039
Mulierum calculo laterali modo sectarum exempla rarissima sunt. 936
Muria prodest in ambustis. 331. inflammationibus. 275. gangraena. 316. gangraena vaginae prolapsae. 1095
Mylon, pomum, oculi morbus. 626
Myocephalon quid, oculi morbus. ibid.
Myrmecia quid veteribus. 477
Myrrha egregium balsamicum in pulvere & unguento. 71
Myrrhae essentia, est vulneraria. 62. 362. 383
—— oleum in oris & linguae vulneribus laudatur. 134

Myrrhae oleum in oris aliisque ulceribus. 362. 699

N.

NAevi materni quid & quomodo tollendi. 456. 477
Nares concretae quomodo separandae. 623
—— resectae ex parte qua ratione glutinandae. 133
—— —— in totum restitutae a quibusdam dicuntur. ibid.
—— —— an ex aliena carne, Taliacotii arte, resarciri queant dubitatur. 623
Narium polypus. 608
—— sarcoma. 619
Nasi artificialis substitutio. 623
—— ablati & rursus restituti exempla. ibid.
Natura robusta curationes chirurgicas in plerisque casibus egregie secundat. 54 140. 171. 358. 934
Naturalia feminarum clausa quomodo curanda. 951.
Nebula in cornea. 584.
Nephrotomia quid & quando instituenda. 859.
—— —— commendatur ab Hippocrate, Fontano, Hildano, & aliis. 860
Nervi laesio. 47
—— incisi tantum, vehementiora mala concitant, quam integre dissecti. 83. 85. 409
—— laesi quandoque dissecandi. 410
—— punctura qua ratione curanda. 83. 409.
Nix & frigida in pernionibus prodest. 316
Nodosa fascia pro arteriotomia. 1190
—— —— pro perinaeo post calculi aut fistulae ani sectionem. 1215
Nubecula in cornea. 584
Nuckii modus suendi tendines acu duplici. 1093.
—— torques ad collum curvum. 718
—— ferramenta ad urinae incontinentiam. 823
Numismate aureo an Jacobus a Senatu Amstelod. donatus sit, negatur. 991
Nymphae mulierum nimis magnae quomodo auferendae. 960.

O.

OBstetricandi ars quid sit. 1039
—— —— artem quinam optime docuerint. 13
Oculi cancer & fungus. 593
—— humoribus effusis visus quandoque restituitur. 133
—— hydrops. 593
—— maculae. 583
—— prolapsus. 593
—— speculum in fistula lacrymali inepte a Garengeot commendatur. 547. 553
—— venae quomodo secandae. 523
Oculus artificialis quid. 596
—— bubulus vel elephantinus quid. 593
—— lacrymans. 531
—— leporinus. 517
—— nimis magnus. 593
—— simplex & duplex fasciae genus. 1123
Oculorum ambustio. 330
—— concretio. 543
—— vitiatorum exsectio. 594
—— excrescentiae. 520
—— scarificatio. 459. 525
—— suffusio. 557
—— tubercula. 520
—— venaesectio. 523
—— verrucae. 537
—— vulnera. 132
Oedemata quid & quomodo curanda. 339
Oesophagi vulnera. 51. 128
Oleum caryophyllorum in carie prodest. 382 & praesertim palati. 701
—— cerae vulnerarium. 731
—— cinamomi in iisdem malis conducit, ubi caryophyllorum. 382. 701
—— chartae in maculis corneae prodest. 622
—— hyperici, vulnera sanat. 57
—— laterinum, ulcera mundat. 369
—— ligni guaiaci in carie conducit. 382
—— lini in ambustis. 330
—— myrrhae oris vitia sanat. 134. 699
—— ovorum traumaticum est. 57
—— petrae in pernionibus. 317. 318. scrophulas quandoque resolvit. 726
—— philosophorum sive laterinum ulcera purgat. 369
—— saponis resolvens est. 726
—— scorpionum ad ictus scorpionum praestans est. 165. item ad urinam suppressam. 827
—— terebinthinae, balsamicum, vulnera sanat. 57. potens est stypticum in haemorrhagiis vulnerum. 77. & in nervis & tendinibus laesis prodest. 84. 423. 1157. pernio-

niones praecavet. 318. in tendinum futura conducit. 1157
Oleum terebinthinae cum aqua Regin. Hungar. in nervis laesis egregie prodest. 84
—— vitrioli stypticum est vehemens, sed simul causticum, hinc caute usurpandum. 77
—— vitrioli pro optimo caustico in herniis sine sectione curandis, ab Anglo commendatum est. 830
Omentum e vulnere prolapsum quomodo restituendum. 112
—— prolapsum & corruptum quomodo tractandum. 113. auferri hoc vetant Dionis & Garengeot. 112 113. 114. Palfinus contra cum aliis hoc praecipit ligare & auferre. ibid.
—— —— corruptum in hernia Garengeotus ligavit. 836
—— revera in hernia prolabi potest. 803. 835
—— si in hernia incarcerata corruptum deprehenditur, qua ratione curandum. 815
Omenti hernia in inguine vel scroto. 815. 835. ab Autore ex cadaverum sectione confirmata. 835
—— hernia in umbilico. 735
—— corrupti in herniis spontaneus casus exspectari potest. 836
Omphalocele quid. 735
Onyx sive unguis oculi. 584
—— Yvesso est hypopyi species. 628
Operationes Chirurgicae. 401
Ophites seu lapis serpentinus quid. 164
Ophthalmoxysis quid. 527
Ophthalmoxystrum quid. 528. 589
Orae vulneris non citius quam fundus glutinandae. 61
Oribasius antiquus Medicus & Chirurgus. 9
Oris rigor quid. 679
—— speculum quid. 681
—— uteri scientia & exploratio in Arte obstetricia summe est necessaria. 1040. 1041
Oscheocele seu scroti hernia. 772
Os sacrum fractum. 200
Ossa fracta generatim. 167
—— per tela acuta laesa. 216
—— in vulneribus collisa. 90
—— sine vi externa fracta. 167
—— indecore glutinata an denuo frangenda disquiritur. 187
Ossa luxata generatim considerata. 222
Ossicula piscium aliorumque animalium in faucibus haerentia quomodo promovenda. 715
Ossium caries quid. 369
—— collisiones. 168
—— fractorum symptomata. 170. 182
—— fragmenta quomodo tractanda. 176
—— vulnera qua ratione curanda. 167. 216
Ovorum albumen prodest in ambustis. 332 in oculorum vulneribus. 132
—— oleum egregium vulnerarium. 57. 731. 829
—— vitellum cum terebinthina celebre unguentum digestivum constituit. 19. 59. 70. 91. 364
Ozaena quid. 619
Ozaenae species nova a Drakio descripta & curata. 622

P.

PAedarthrocace. 377. 381. a Severino nomen accepit. 378. 388
Palati foramina ad nares ut curandae. 658
—— ulcera & caries. 657
—— vulnera. 136
Palfini ferramenta in partu difficili qualia. 995
—— forceps pro polypo. 616
—— instrumentum comprimens pro fistula lacrymali. 574
—— modus suturas instituendi. 66
Palfinus omentum corruptum a Mareschallo ligatum esse contra Garengeot refert. 112
Palpebrae concretae sive ancyloblepharum. 514
—— inversae sive ectropium. 517
Palpebrarum pili oculum irritantes seu trichiasis quomodo curandi. 513
—— relaxatio sive ptosis. 510
—— tubercula & tumores. 508
—— verrucae. 510
—— vulnera. 131
Panaritium sive paronychia. 1076
Panni frustula e vulneribus educenda. 58. 484
Pannus oculi quomodo curandus. 581
Papillarum in mammis vitia. 685. fissurae. 686
Paracentesis abdominis. 702

Paracentesis quinam felices successus viderint. 703. 705
——— pectoris. 695
——— scroti. 845
Paraeus celebris quondam Chirurgus Gallus. 10
——— caesaream sectionem impugnat. 762
——— quomodo puncturam nervi in venaesectione curaverit. 409
Paraphimosis. 813
Paronychia. 1076
Parotides inflammati. 291
——— scirrhosi quomodo curandi & excidendi. 665
Parturientes quomodo in partu naturali juvandae. 974.
——— quomodo in p. n. & difficili. 981
——— anxie saepe sectionem caesaream desiderant. 765. 781. quae saepius pessime a multis ipsis denegata est. 716. 781
Parturientes si aliter a foetu liberari non possunt, quam caesarea sectione, haec ex Autoris sententia est instituenda. 716
——— si aliter a foetu liberari non possunt, quam ferramentis, haec adhibenda; quamvis interdum foetus adhuc vivat. 716. & seq. 705. 979
——— prae foetu servandae, si ambo servari non possunt. 705. 979
Partus dolores quid. 974.
——— naturalis quid. 974. 977
——— ——— tempus verum. 974
——— ——— qua ratione promovendus. 974
——— difficilis quid ejusque caussae. 972
quid in eo faciendum. 981
——— ——— ex utero oblique posito. 972
——— ——— rarius instrumenta exigit. 980. 983
——— difficillimus quid. 979. 993. 1059
——— mortuus quomodo ejiciendus. 997
——— caesareus. 707. Vid. sectio caesarea.
Parulis quid. 650
Patella fracta. 211. ejus fasciae. 1237
——— luxata. 260
Pectoris vitia quae manu curantur. 730
——— emphysema. 197. 199
——— hydrops. 741
——— paracentesis. ibid.
——— vulnera. 117
Pedes foetus in partu difficili semper quaerendi eisque extrahendus. 981
Pedes incurvati qua ratione curandi. 1106
——— artificiales post eorum amputationem. 510
Pedibus foetus in partu p. n. fere semper est extrahendus. 981. & seq.
Pedis venae quomodo incidendae. 416
——— amputatio. 979
Pedro del cobra quid & quem effectum edat. 164
Pedum clavi. 1104
Penis cancer. 816
——— fascia. 1220
——— frenulum quomodo solvendum. 817
——— scirrhus. 816
——— sphacelus. ibid.
——— tubercula & verrucae. 817
Penis urethra non perforata. 818
Percheti modus sectionem calculi lateralem instituendi. 928
Peregrina ex aspera arteria educenda. 719. 720
——— ex aure protrahenda. 641
——— ——— oculo eximenda. 534
——— e vulneribus extrahenda. 58
Pericranii laesiones & vulnera. 139
Perinaei fistula. 947
——— punctura quando instituenda. 940
ejus diversi modi. ibid.
——— ruptura in puerperis. 1034.
Peritonaeum in herniis saepius relaxatum quam ruptum est. 751
Perniones. 308
Peruvianus cortex in gangraena & sphacelo laudatur. 315. 319
Pessaria in prolapsu uteri. 1028
——— ——— ferrea. 1029
——— in urinae incontinentia mulierum. 1033
Pestilentiales bubones. 203
——— carbunculi. 301
Pestilentiam avertendi & curandi ratio. 297
Petitus, Chirurgus Paris. de ossium morbis bene scripsit. 11. 177
——— acum pro contraapertura, ut vocant, facienda habet. 61
——— acum triangulari apice peculiarem ad paracentesin excogitavit. 752
——— ad canalem nasalem in fistula lacrymali apertum servandum filum ceratum immisit. 552
——— carunculas urethrae negat 835
——— catheteres peculiares laudat. 834

Petitus ferulas in fracturis rejicit. 177
—— hernias incarceratas quomodo sanet. 743. 750
—— machinam invenit pro tibia fracta. 214
—— machinam pro humero luxato. 246
—— quomodo luxatum caput restituat. 236
—— quomodo ossa per tela acuta fracta curanda doceat. 217
—— quomodo ossa carie & spina ventosa affecta terebranda proponat. 385. 395. 397
—— torcular quale invenerit. 81
—— machinam pro femore amputato descripsit.
—— Medicus Paris. cataractam in lente crystallina statuit. 596
—— cameram humoris aquei posteriorem minorem quam anteriorem cum Autore statuit. ibid.
—— —— de loco puncturae oculi in cataracta optimo docte differit. 607
Phalangosis. 738
Philoxenus antiquus nobilis Chirurgus. 9
Phimosis. 811
Phlegmone s. inflammatio. 265
Pietreus pro alta calculi operatione jam dudum scripsit. 898
Pili palpebrarum oculum laedentes. 512
Pinguia nocent in capitis vulneribus. 141
& ossium laesionibus. 380
Pistor de utero rupto scripsit. 713. 761
—— foetum extra uterum invenit. 761. 767
Platerus venaesectionem in oculo scivit. 523
Platnerus, Medicus Lipsiensis, de fistula lacrymali ex Woolhusii sententia bene scripsit ejusque ferramenta delineavit. 556. 576. 582
—— oculorum scarificationem Woolhusianam ejusque instrumentum primus propalavit. 528
—— Woolhusii ferramentum pro hypopyo delineavit. 591
Pleuritis spuria scarificatione profunda lateris afflicti saepe curatur. 457
Plumaceoli vulgo *plumaceaux*. 27
Pneumatocele. 806. de ipsius existentia dubitatur. 807
Podalirius celeberrimus Graecorum Medicus. 8
Pollex pedis corruptus quomodo auferendus. 490
Pollicis pedis unguis praeter naturam carni infixus. 1193
Polypus narium. 608
—— —— quandoque cancrosus. 619
—— —— evulsus subinde gravem sanguinis profusionem concitat. 610
Polyspastus quid. 205. 247
Portaiguille Gallorum. 100. 670
Praecordiorum vitia quae manu curantur. 730
Praeparatio aegri ante operationes graviores valde necessaria est. 900. 1124
Probyus, Chirurgus Anglus, operatione alta, jam initio hujus seculi calculum eduxit. 928
Probyum ancilla fefellit, dum credidit, acum magnam, quam ex vesica ipsi extraxit, per os illuc devenisse. 971
Procidentia ani. 1044
—— —— oculi. 593
—— —— vaginae. 1030
—— —— uteri. 1029. quinam de ea scripserint. 1029
—— —— vaginae prorsus singularis a Widemanno descripta. 1023
Proebischius Chirurgus Prussus post Autorem alta operatione calculum feliciter excidit. 891. 901
Prolapsus. Vid. Procidentia.
Proptosis oculi. 593
—— palpebrarum. 516
Prosthesis quid. 15
Pruritus molestus in fracturis quomodo mitigandus & tollendus. 186. 1185
Psylli olim quid fuerint. 165
—— suctu oris venena e vulneribus extraxerunt. ibid.
Pterygium oculi. 581
Ptosis oculi. 593
—— palpebrae. 510
Puerperae regimen in partu naturali. 977
in partu praeter naturam & difficili. 981
—— situs in partu praeternaturam. 984
—— exemplum cui septies foetus ex ventre feliciter excisus est. 780
—— exemplum cui septies per frusta evulsus est foetus. 1094
Pulmones per vulnus prolapsi quomodo curandi. 121
Pulmonum vulnera. 48. 121

Punc-

Punctim inflicta vulnera. 57
Punctum aureum quid. 779
Punctura perinaei. 940. vario modo instituitur. 943
——— vesicae hypogastrica quid & a quibus commendetur. 945
——— vesicae in perinaeo a quibus laudetur. 943
——— a Garengeoto primum, ut perhibet, non est descripta. ibid.
——— perinaei & vesicae in tempore instituenda, alias frustranea est. 947
Pupilla oculi nimie constricta aut coalita quomodo dilatanda. 578
Purmannus, Chirurgus egregius Germanus. 10. multa scripsit. Vid. Biblioth. Chirurg.
——— encanthidem ingentem cancrosam curavit 548
——— femoris fracti observationes dat. 209
——— foetum vivum e matre mortua extraxit. 757
——— fungos articulorum bene descripsit. 343
——— infusoriam chirurgiam feliciter quondam tentavit. 431
——— de patella fracta utiles observationes praebet. 213
——— umbilici herniam aquosam delineavit. 785
——— aneurysma maximum brachii descripsit. 416 & 433
Purulenta cataracta quid. 597
Purulenta materia in abscessibus tactu percipi potest. 179
Pus quid. 280
— in fistula lacrymali per quodnam punctum lacrymale effluat, varii errarunt. 570
Pylarinus primus de variolarum insitione scripsit. 453
Pyosis idem quod hypopyum. 589

Q.

Quadriga fascia quid. 1142

R.

Rabies canina quid. 164
Rabiosi canis morsus. 165
Radix gentianae turundas intumescentes constituit. 29
Radix ononidis in sarcocele a variis valde commendatur. 790
——— symphyti turundas intumescentes praebet. 29
——— valerianae in rabie prodest. 165
Ramdohrii observatio de hernia incarcerata peculiari suppurata. 768
Ramex inguinis. 750
——— varicosus. 808
Ramicis vocabulum an recte pro hernia usurpetur. 750
Raninae venae quando & quomodo incidendae. 407
Ranula sub lingua. 653
Rapae siccatae turundas intumescentes constituere possunt. 29
Rauius, magnus Medicus & Chirurgus Germanus, ob lithotomiam celeberrimus. 912
——— aegros quomodo ligaverit. 913
——— Jacobi Fratris modum imitatus est, emendavit & perfecit. ibid.
——— Jacobum Parisiis nec vidit nec secutus est, ut quidam perhibet. 913
——— calculos quandoque educere non potuit. 884
——— cathetere quali usus sit. 913
——— Celsum de lithotomia legendum rectissime praecepit. 917
——— Celsi methodum cum Mariana, & Marianam cum Jacobi combinavit. 927
——— fabam tracheotomia ex aspera arteria incisa eduxit. 675
——— in herniae incarceratae operatione, ubi intestinum corruptum invenit, aegrum deseruit. 766
——— incisionem obliquam fecit in lithotomia. 928
——— instrumentis quibus in lithotomia usus sit. 912. 913
——— instrumentum Verduinii pro phalangosi emendavit, & ob hoc lites cum Ruyschio acerbas incepit. 739
——— lithotomiam neminem docuit. 917
——— mulieres a calculo non secavit. 963
——— puellam unicam se secasse a calculo scribit. 936
——— scalpello quo usus sit in lithotomia. 912
——— situm qualem secandis dederit. 913
——— vesicam solam an inciderit. ibid.
Rauii catheter an magis curvus sit, quam is qui

qui in magno apparatu adhiberi ſuevit, negatur. 912. 1004
Rauii diſcipulus fuit Autor. 914
—— fata quaedam a Garengeoto male deſcripta emendantur. 916. & ſeq.
—— methodus a Fehrio jam 1716. ſatis bene deſcripta. 910. ab Albinis poſtea uberius expoſita. 912. 981
—— methodum Autor breviſſime, ſatis tamen perſpicue jam 1718. deſcripſit. 915
—— modus ligandi differt ab aliis. 913
—— modum ſecandi Autor prae omnibus aliis exercuit, & adhuc exercet. 914
Rauio perfectionis lithotomiae gloria etiam a Gallo quodam contra Garengeotum adſcribitur. 927
Refrigerantia externa nocent in eryſipelate. 291. in inflammationibus. 274. in vulneribus. 71
Renum vulnera quae ſanari poſſunt. 859
Repoſitio fracturarum. 177
—— luxationum. 230
Res peregrinae in aſperam arteriam illapſae. 702. in aurem. 604. in faucibus haerentes. 715. in oculo. 534. in vulneribus quomodo ejiciendae. 58. 88. 463
Reſonitus ſeu contrafiſſura quid & an detur. 193
Reverhorſtius de ſucceſſu operationum Jacobi in Hollandia male ſentit. 995
Reusnerus ad auditus vitia tubulum commendat, ſed non ſatis deſcribit. 607
Rigor articulorum. 186
—— oris. 679
Rima ſeu fiſſura cranii. 193
Riolanus altam calculi operationem jam commendavit. 926
—— puncturam veſicae & in hypogaſtrio & in perinaeo deſcripſit. 943
—— hypogaſtricam tamen puncturam in urina ſuppreſſa ceteris modis praetulit. 945
—— foetum occidendum quandoque eſſe, ut mater ſervetur, recte docet. 732
Riverii modus paronychiam curandi per aurem felis. 1076
—— hypopyi curationem tradidit & inſtauravit. 590
—— lobi auris perforationem ad varios morbos commendavit. 607
Rodentia medicamenta eadem quae erodentia & cauſtica. 453
Rolfincius vulnus poſt operationem herniae incarceratae ſutura conjunxit. 813
Romanus ſ. de Romanis magnum pro calculo excidendo apparatum invenit. 862
—— veriſimiliter non urethram, ſed ipſam veſicam incidi voluit. 906
Roonhuſius, Chirurgus Belga, obſervationem notabilem de capite obſtipo dedit. 717
—— de labris leporinis bene egit. 671
—— de partu caeſareo & difficili utiles obſervationes dedit. 756
—— vaginas uteri clauſas obſervavit & curavit. 1017. 1018. 1025
—— uteri os internum clauſum aperiri etiam poſſe exiſtimavit. 1025
—— ejus ferramentum pro foetus ex utero extractione diu occultatum *Schlihtingius* nuper publicavit. Vid. explic. Tab. XL.
Roſa, Medicus, peculiaria quaedam de magno apparatu docuit. 868. 869
Roſſetus de partu caeſareo doctum librum ſcripſit. 708
—— diſſentientes maſcule & docte impugnavit. 761. & ſeq.
—— altam calculi ſectionem gravibus rationibus commendavit prae aliis. 880 881
—— quomodo veſica aqua ſit implenda primus docuit. 891. 941
—— in urina ſuppreſſa ceteris veſicae puncturis hypogaſtricam praefert. 1011
Rotula fracta. 211. luxata. 260
Rulovius de ſectione caeſarea ſcripſit. 713
Rungius caeſaream ſectionem inſtituit. 728
—— modum curandi fiſtulas ani peculiarem dedit, ut & nova inſtrumenta. 1063. quae vid. Tab. XXXV.
Ruyſchius a diverticulo inteſtini hernias notavit. 751
—— quomodo hydrocelen curaverit. 801
—— luxationes femoris raras easque plerumque fracturas eſſe colli femoris evicit. 206
—— procidentias uteri contra diſſentientes aſſeruit. 1029
—— ſecundinas evellere prohibet. 1012
—— vaginas uteri clauſas aperuit. 960
—— vitriolica in ſanguine ſiſtendo rejicit. 499
Ryf antiquus fuit Chirurgus Germanus. 10

S. Sa-

S.

SAbourinus novam tibiam amputandi rationem invenisse dicitur. 481
Saccharum est lene septicum in corneae maculis. 616. 625
Sacculus herniosus an in sectione herniae incarceratae integer relinquendus. 811
Sacculus herniosus quomodo sine laesione testiculi ligandus. Vid. explicatio tab. XXXIX.
Sagittarum extrahendi ratio. 485
Salis spiritus interne commendatur in ambustis. 333. & in herniis. 775
Salivales glandulae scirrhosae quomodo excidendae. 665. earum excisio periculosa, ab Autore tamen saepius feliciter peracta. ibid.
Salivatio lenis confert in tumoribus & ulceribus a caussa venerea aut simili ortis. 336. 338. 360. 372
Salsamentum quid sit & ejus usus. 160
Saltzmannus refert Jacobum Argentorati emendata methodo calculos feliciter excidisse. 909. 995
——— varia alia notatu digna de Jacobo Autori perscripsit. 909. 995
——— alia de morte Jacobi quam Morandus docet, retulit. 997
Sandalium fascia est pro pede. 1242
Sanguis in cranium effusus quomodo emittendus. 149. 592
——— in oculum effusus, qua ratione educendus. 611. 631
——— in pectus effusus. 118. 198
——— in ventrem effusus educi saepe nequit, quod exemplo illustratur. 52
——— quiescens sive stagnans corrumpitur. 145
——— post mammae amputationem non semper facile sistitur. 735
——— qua copia in V. S. emittendus. 405
——— quomodo post amputationem sistendus. 488. 500
Sanguinis detractio per venas. 393. qua copia in ea emittendus. 399
——— per cucurbitulas eductio aeque valens esse potest, quam per phlebotomum. 454
——— nimius fluxus in vulneribus. 72
——— nimius fluxus in gravidis mulieribus quomodo curandus. 1070
——— motus tardior quomodo excitandus & celerior quomodo minuendus. 279. 321
Sanguisugarum usus. 441
Saponis emplastrum resolvit. 725
——— oleum resolvit. 727
Sarcocele quid ejusque curatio. 789
Sarcoma quid & quomodo curandum. 456
——— nasi. 647
——— uteri. 960
Sarcotica medicamenta quae. 69
Saturnina emplastra demulcent. 340. siccant. 366
Saviardus apparatus magni multa incommoda notavit. 1000
——— Caesaream sectionem feliciter successisse docuit. 763
——— Caesaream ob sectionem intermissam multas mortes & errores manifestavit. 727. 765. 776
——— ductoribus & forcipe in magno apparatu vesicam laceratam esse vidit. 1000
——— hermaphroditum creditum, feminam esse deprehendit prolapsu uteri laborantem. 1024
——— herniam umbilici singulari modo curavit. 739
——— de herniis incarceratis utiles observationes dedit. 818
——— Jacobum Fratrem Parisiis male calculosos secasse refert. 989
——— molam utero adhaerentem notavit. 1021
——— prolapsum uteri saepe vidit. ibid.
——— prolapsum uteri vidit, ob quem puella pro masculo declarata est. 1024
——— vaginas uteri clausas curavit. 957
Scalpellum chirurgicum quid. 18
——— pro amputatione artuum. 495
——— ad ani fistulas. 1029. & seq.
——— Autoris ad vulnera abdominis dilatanda aliosque usus. 98. 115
——— gastroraphicum Morandi. 791. 796
——— herniarium Dranii. 721. 797
——— lithotomicum vulgatissim. 907
——— ——— Cheseldeni. 979
——— ——— Dranii. 978
——— ——— Garengeoti. 1004
——— ——— Rauii. 912
Scalpro manum olim amputarunt. 494
Scamnum Hippocratis quid. 175
Scapula fracta. 194. fascia pro ea. 1205
Scapularis fascia cum mantili. 33. 1141. pro ab-

abdomine. 1143
Scarificatio quid. 436. ejus usus. 438
——— Aegyptiaca quid. 440
——— chirurgica quid & ubi instituatur. 209. 440
——— in carbunculis. 308
——— in gangraena. 323
——— malleolorum. 438
——— in morsu canis rabiosi. 161
——— oculorum. 441. 525
——— occipitalium venarum a Morgagnio multum laudatur. 457
——— in pleuritide spuria a Lancisio valde commendatur. 457
——— unico ictu fieri potest. 456
Schilhans, Chirurgus antiquus Germanus. 10
Schlichtingius ferramentum Roonhusii ad partum difficilem, diu occultatum, nuper propalavit & descripsit. Vid. explicat. Tab. XXXX.
Schobingerus Yvesii fistulas lacrymales curandi modum descripsit. 549. sed circa Anelli modum erravit. 550
Schukmannus de modo hernias sine castratione secandi scripsit. 832
Scipio Africanus ex utero matris exsectus. 556
Scirrhus, quid & quomodo tractandus. 327. qua ratione excidendus. 460
——— glandularum salivalium. 665
——— linguae. 655
——— mammae. 288. 335. 688
——— penis. 816
Sclopetorum vulnera. 86
Scordii decoctum in gangraena externe prodest. 323
——— essentia & infusum in pestilentia interne laudantur. 305
Scorpio contritus ejusve oleum in scorpionum puncturis commendatur. 168
Scorpionis oleum etiam laudatur in urina suppressa. 878
Scriptores Chirurgici. Vid. post praefat. itemque pag. 10. & seq.
Scrophulae. 335. 678
Scroti hydrops. 804
——— inflammatio. 283. 290
——— paracentesis. 845
——— suspensorium aliaeque pro eodem fasciae. 1214. 1219
Scultetus Armamentarium Chirurgicum scripsit. 10
Scultetus caesaream sectionem illustrat figura. 767
——— canales pro pedibus fractis delineat. 179
——— femoris fracti exempla praebet cum vulnere. 209
——— fonticulus quomodo in sutura coronali excitandus figuris ostendit. 516
——— haemorrhoides quomodo Veteres adusserunt, docet. 1048
——— herniae umbilicali qualis vinctura injicienda. 738
——— herniotomiae vulgaris actum repraesentat. 828
——— hydroceles curationes varias visui offert. 846
——— mammam amputandi rationes exhibet antiquas. 737
——— manum quomodo scalpro amputaverint. 494
——— ononidis radicem contra sarcocelem valde commendat. 838
——— Rustici Norwegici ferramentum pro uvula resecanda designavit. 660
——— scalpro quomodo manum olim resecuerint, docet. 494
——— scamnum Hippocratis demonstravit. 175
——— setaceum in cervice quomodo excitaverint. 729
——— testiculum qua ratione in herniis extirpaverint, indicavit. 828
——— umbilici herniam designavit. 784. itemque vincturam pro ea. 787
Sectio caesarea quid. 707. Vid. caesarea sectio.
——— ——— a multis damnatur, a multis & etiam ab Autore commendatur. ibid. & 708
——— ——— in triplici casu necessaria est. 708
——— ——— monstri caussa solum, ut nonnulli volunt, raro instituenda. 779
——— ——— quando & quomodo instituenda Autor prolixe exponit. 756. & seq.
——— ——— ob caput in vagina haerens aliquando est instituenda. 994
Secundae sive secundinae quid. 1011
——— retentae naturae non semper sunt relinquendae. 1012
——— retentae sunt mature potius extrahendae. 1012
Secundas retentas naturae relinquendas esse Ruy-

Ruyschius ultimis vitae annis docuit. 1012. 1015
Secundas retentas non relinquendas esse propugnarunt, Leporinus, Cohusius, Hartranfftius, Stuartus aliique. 1012
Sedes, laesionis species in cranio. 139
Segerus, effusis humoribus oculi, visus restitutionem vidit. 133
Senatus Amstelodamensis Jacobum aureo lapidillo donavit, non nummo. 992. 994
Senffius, Chirurgus Regius Berolinensis, quomodo calculum laterali sectione secuerit, ex filii Autoris relatione. 930
——— Rauium maxime secutus est. 930. 931
——— catheteribus sulcatis, argenteis, tenuibus & valde incurvatis usus est. ibid.
——— calculum eduxit, in quo spica frumenti deprehendebatur. 971
Sennertus faustam sectionem caesaream vidit. 761
Septica medicamenta eadam sunt quae rodentia & caustica. 19. 281. 475
Sermesius, Medicus Amstelodamensis, altam operationem descripsit Belgice. 931
——— Autorem altam operationem perfecisse judicavit. ibid.
——— Jacobum male in Hollandia calculosos secasse testatur. 995
——— Rauium mulieres a calculo Amstelodami non secasse refert. 969
——— egregios nonnullos Chirurgos in operatione calculos educere non potuisse notavit. 933. 1000
——— lateralem methodum in mulieribus sine vaginae laesione non succedere experimentis deprehendit. 1000
——— hiatum in cathetere, sicut Dranius, commendavit. 925
——— modum secandi hernias sine testiculi amputatione descripsit. 780
Serpentum morsus. 166
Serra, ferramentum pro ossibus resecandis. 495
——— quomodo rite adhibendum. 498
Setaceum quomodo excitandum & ubi prosit. 682
——— varios excitandi habet modos. ibid.
——— a quibusdam rejicitur, ab aliis valde laudatur. 684
——— in vulneribus quid. 61. 92
Severinus, Medicus & Chirurgus Italus praestantissimus, de abscessibus sive tumoribus docte scripsit. 11
Severinus ferri candentis usus aliaque heroica auxilia valde commendavit. 369. 470. 475
——— sanguinis ex oculo missionem cognovit. 523
Sigemundia, prudens Obstetrix Germana, sua in arte multa utilissima docuit. 984. 1047. 1049
——— foetum capite in vagina haerentem pro difficillimo partu casu putat. 730
——— molam utero adhaerentem feliciter eduxit. 1052
——— foetum subinde interficiendum esse ut mater servetur, egregiis argumentis demonstrat. 732
——— uteri situm obliquum partus difficilis caussam esse cognovit inter primos. 972
Situs naturalis partium Chirurgo exactissime sit cognitus. 20. 48. 562. 942. 977
Situs foetus in utero partus tempore scitu est summe necessarius. 1040 ad 1042
——— uteri in partu plerumque est rectus, saepe autem quoque obliquus. ibid.
——— uteri obliquus partum difficilem indicat. 968. quid in hoc situ faciendum. 985
——— uteri rectus partum facilem indicat. 968
——— uteri obliquus & rectus non nisi tactu per digitum cognoscitur. ibid.
Situm secandorum a Rauio optime descripsit Erndelius. 913
——— uteri obliquum optime exposuit Deventerus. 1045
Smalsii acus pro cataracta duplex. 579
Solaris fascia quae. 1122
Solingius Medicus & Chirurgus egregius. 10. 11. 14
——— caesaream tamen sectionem impugnavit. 755
——— tendines extensorum digitorum dissectos sine sutura coalescere docet. 1157
Sonnius septies feliciter foetum ex uxore sua excidisse scribitur. 780
Sostratus inter veteres Chirurgos celeberrimus. 9
Spatha Celsi quid sit, incertum est. 651
Specillum quid. 18. Anellianum. 578
Speculum ani. 1053
——— oculi. 604

Speculum oculi in fistulae lacrymalis injectione inepte a Garengeoto commendatur. 547. 553
—— oris. 639
—— uteri in partu inutile. 1006
Sphacelus quid & quomodo curandus. 318
—— offis quid. 389
Sphincter ani fine noxa in fistulae ani curatione plerumque discinditur. 1125
—— vesicae in laterali apparatu fine damno inciditur. 976
—— vesicae in magno apparatu semper dilaceratur. 913. 977
Spica axillaris, fascia. 1131
—— inguinalis. 1147
Spigelius Medicus & Chirurgus nobilissimus. 10
Spina ventosa quid & qua ratione curanda. 376
—— ventosa interdum caussa est amputationis membrorum. 387. 494
Spinae ventosae vocabulum in Petiti libro de morbis ossium non occurrit. 389
Spinalis medulla laesa plerumque mortem infert. 50
—— —— laesa quomodo tractanda. 128
Spiritus salis interne laudatur in ambustis. 325. & in herniis curandis. 775
Spiritus theriacalis, imprimis camphoratus, egregius in gangraena. 322. in morsu canis rabiosi. 162. in paronychia. 1146. in pernionibus. 317
—— vini laudatur in ambustis. 331. inflammationibus. 275. vulneribus, praesertim levioribus. 57
—— vini camphoratus in ambustis. 323 inflammationibus & gangraena prodest. 275. 322. itemque vulnera sanat. 57. paronychiam saepe resolvit. 1146
—— vini rectificatissimus sive alcohol in profluviis sanguinis vulnerum praestantissimus est. 77
Splenia quid, quomodo paranda & eorum usus. 29
Spongia praeparata ulcera & vulnera angustiora dilatat. 29
Stahlius scarificationem narium Aegyptiacam commendavit. 459
—— setas primas in fistula lacrymali per puncta lacrymalia in saccum lacrymal. immittere docuit. 545
Staphyloma. 587
Stapes, fascia pro pede. 104. 1171
Steatoma quid. 457
Stellata fascia qualis. 1131
Steno vias lacrymales novit. 563
Stenonianus ductus vulneratus. 134
Sterni perforatio s. trepanatio. 699
Sternum fractum. 195. vinctura pro eo. 1211
Strabismus & machinae ei idoneae. 597
Stramineus lectulus quid. 220
Strumae quid & quomodo curandae. 479. 678
—— a Regibus Angliae & Galliae tactu sanari dicuntur. 679
Stuart de secundis rite tractandis & extrahendis bene scripsit. 1012
Styli argentei pro cura fistulae ani. 1131
—— —— —— fistula lacrymali. 578
Styptica medicamenta quae. 77
—— vitriolica ob vim erodentem suspecta, imo saepe noxia. 77. 78
Styptici liquores. 77
Subligacula hernias saepe sanant. 777
Subluxatio quid. 223. 228
Submersis in aqua laryngotomia a Dehardingio commendatur. 677. 681
Suctu oris Psylli venena e vulneribus eduxerunt. 165
—— urina suppressa saepe evocatur. 878
Suffimenta in vaginae & uteri prolapsu prosunt. 1090. 1095
—— in scirrhis commendantur. 338
Suffusio oculorum. 557. plura de ea vid. titulo cataractae.
Sugillatio, sive Ecchymosis. 408
Superciliorum vulnera. 131
Suppositoria quid & ubi adhibenda. 1039
Suppuratio quid & quomodo promovenda. 267
Suspensorium brachii, idem quod mitella. 193. 1200. 1204
—— —— scroti. 1214. 1219
Sutorius, primo Chirurgus Norimberg. & postea Ducis Brunsvicens. ob felicem causticorum in tumoribus auferendis usum quondam in Germania valde celebris fuit. 454
—— Chirurgus Francofurt. res ibidem gestas a Fratre Jacobo Autori perscripsit. 961
Sutura vulnerum. 59. 464
—— —— Garengeoti. 67
—— abdominis. 95
—— —— clavata. 66. 102
—— composita. 63

Sutura cruenta. 61
—— inteſtinorum. 106
—— labri leporini. 669
—— ligamentorum. 1168
—— nodoſa quomodo fiat 62
—— pellionum. 105
—— ſicca. 59
—— tendinis Achillis. 1095
—— tendinum manus. 1087
—— —— pedum. 1095
Suturas tendinum, quinam ex Veteribus noverint. 1088
—— —— quinam inſtauraverint. 1089
Sydenham inciſionem gingivarum in epilepſia a dentitione difficili valde commendat. 648.
Sympatheticae curationes raro proſunt 475. 726
Symphyſis ani. 1040
—— auditorii meatus. 604
—— naſi ſive narium. 623
—— oculorum. 514
—— vaginae. 954. 958
—— urethrae in viro. 818
—— —— in femina. 955
Symptomata fracturarum. 182
—— luxationum. 232
—— vulnerum & vulneratorum. 76
—— venaeſectionis. 422
Syntheſis quid. 15
Syringotomi quid. 1060
—— Recentiorum. 1061
—— Baſſii. 1062
—— Garengeoti. ibid.
—— Rungii. 1063

T.

Tabacalis clyſter quid. 1037
—— —— quis de eo ſcripſit. 1038
—— —— efficaciſſimus ab Autore deprehenſus eſt in ileo ab hernia incarcerata. 1037
Tabor novum modum & ferramentum mammas amputandi deſcripſit. 692
Tagaultius, Chirurgus quondam celebris. 10
Tagliacotius naſum amiſſum carne aliena reſtitui poſſe docuit. 623
Talpa capitis quid. 457
Taylor, Ocularius Anglus, amauroſin certa quadam operatione curare pollicitus eſt. 566
Taylor cataractam ſemper in cryſtallino exiſtere ſtatuit. 558
—— cataractae operationem peculiari ratione inſtituit. 576
Teichmeierus ſectionem caeſaream feliciter ſucceſſiſſe notavit. 715
Temporum arteriotomia. 493
Tendines diſſecti ſui poſſunt. 1084. ſed etiam ſaepe ſine ſutura coaleſcent. 1087
—— —— ex parte diſſecti vel puncti, ſi gravia mala concitant, tuto diſcindi & rurſus deinde jungi poſſunt. 1089
Tendinis Achillis laeſio & ſutura. 1095
—— —— laeſiones. 45. 83. 423
Tendinum ſutura fabulis non annumeranda. 1094
—— quando inſtituenda. 1088
Tendinum ſutura in manibus. 1086
—— —— in pedibus. 1095
—— ſuturas quinam ex Veteribus cognoverint. 1087
Terebinthina cum vitello ovi optimum praebet unguentum vulnerarium, vulgo *digeſtivum* dictum. 19. 70. 91. 361. 364
Terebinthinae oleum praeſtantiſſimum vulnerarium. 77. & inprimis etiam in nervo vel tendine puncto. 83. 423. 1089
—— —— egregium ſtypticum. 77
—— —— in gangraena & ſphacelo utiliſſimum. 317. 319
Terebra pro globulis plumbeis extrahendis. 104
Terebratio ſive trepanatio cranii quid & quomodo inſtituenda. 150 523
—— —— ſterni. 699
—— —— cranii nudi. 140
—— —— oſſis ſpina ventoſa correpti. 395
Teredo, idem quod ſpina ventoſa. 380. 389
Teſticuli excreſcentia quomodo auferenda. 792
—— ſcirrhus & cancer. 810
—— tumor inflammatorius. 288
—— —— ſuppuratorius. 289
Teſticulo alterutro privati ad generationem haud inepti ſunt. 777
Teſticulum in hernia ſimplici exſcindere ineptum & crudele eſt. 776
Teſtudo, tumor capitis. 457

Theriaca in vulneribus venenatis interne & externe laudatur. 162. 163
Theriacalis spiritus in gangraena. 322. morsu canis rabiosi. 162. pernionibus. 317. & paronychia commendatur. 1146
Thevenin puncturam vesicae in perinaeo jam commendavit. 942. 943
Thibautus, celebris Lithotom. Paris. calculum peculiari modo ex urethra exscidit. 841
——— non ausus est, Autore Garengeoto, altam calculi operationem instituere. 924
Thoracis paracentesis. 695
——— vulnera. 116
——— fasciae. 1199
Tibia fracta. 213
——— ——— cum vulnere. 214. machina Petiti pro hac fractura. 214
——— luxata. 260
Tibiae amputatio vulgaris. 479
——— ——— Verduinii. 481
——— fractae fascia. 1240
——— incurvatae. 1174
Tinea capitis. 385
Tiretête Gallorum quid. 1061
Toletus de Lithotomia egregie quondam scripsit. 908
——— altam operationem quoque laudavit. 926. eam a Boneto Parisiis institutam esse scribit. 972
——— modum ligandi aegros in magno apparatu carpit. 965
——— puncturam vesicae in perinaeo commendavit. 942. 943
——— puncturam hypogastricam vesicae in urina suppressa ceteris praefert. 945
Tonsillarum abscessus. 662
——— excrescentia. 664
——— inflammatio. 661
——— scirrhus. 663
Tonsillis suppuratis aperiendis peculiaria instrumenta. 662
Torcular Chirurgorum, vulgo *Tourniquet*, quid & quomodo adhibendum. 76. 104
——— pro varia fabrica vario modo adaptatur. 76
——— Petiti. 77
——— Morandi. ibid.
——— Autoris. ibid. & seq.
Tourniquet Gallorum. Vid. Torcular.
Tracheotomia quid & quando instituenda. 674
Tracheotomia ab Autore instituta. 676
——— ——— res peregrinae e trachea eximi possunt. 674
——— ——— submersis proficere dicitur. ibid.
Transfusio sanguinis quid & quem scopum habuerit. 430
Trepanatio cranii quid, quando & quomodo instituenda. 150. 497
——— ——— remedium anceps est, multis difficultatibus obnoxium. 498
——— sterni. 745
——— ossis carie aut spina ventosa correpti. 385. 395
Trepanationis apparatus. 501
——— ——— difficultates Bohnius peculiari Dissertatione exposuit. 524
Trepanum quale instrumentum. 497
——— Antiquorum sive Celsi. 527. 528
——— Recentiorum. 527
Trewius instrumentum ad phimosin curandam invenit. 813
——— ductoris & forcipis, quibus Jacobus Argentorati usus est, figuras mecum communicavit. 996
Triangularis cuspidis acus pro paracentesi. 753
Trichiasis, palpebrae vitium. 512
Trochisci de minio caustici sunt, & in fistula lacrymali ac perinaei a quibusdam commendantur. 576. 1014
Troicar Gallorum. Vid. triangularis acus cannulata. 753
Tubae acousticae quales in auditu difficili prosint. 606
Tubercula praeter naturam quomodo curanda. 456
——— auditorii meatus. 604
——— oculos inter & palpebras. 450
——— palpebrarum. 508
——— vaginae uteri. 960
Tulpius caput obstipum curatum observavit. 717
——— fungum uteri extirpatum opus inauditum & insolens immerito vocavit. 961
Tumores generatim considerati. 264
——— inflammatorii. ibid.
——— oedematosi. 339
——— scirrhosi. 327. 665. 724
——— carnosi. Vid. Sarcomata.
——— mammarum. 279

Tumores

Tumores parotidum. 665
—— testiculorum. 288
—— tunicati seu cystici eorumque curatio. 457
Tumoris absentia vel praesentia in vulneribus quid denotet. 49
Turbierus, Chirurg. Parif. punctura hypogastrica vesicae urinam suppressam feliciter eduxit. 945
Turundae quid & eorum usus. 27
—— a quibusdam rejiciuntur. 29. 363
—— a Bellostio & Mottio in pectoris vulneribus damnantur. 53
—— omnes a Garengeoto in ventris vulneribus male rejiciuntur. 97. 101
—— an in bubonoceles curatione locum habeant. 810. 815
—— an in gastroraphia prosint. 97
—— an post lithotomiam adhibendae. 917
Turundae intumescentes unde fiant. 28
Turundarum abusus primum a Magato & Bellostio maxime impugnatus est. 29. 363
Tycho-Brahe ex suppressa urina ob defectum boni Chirurgi mortuus est. 828

V.

Vagina uteri clausa quomodo aperienda. 954. 958
—— —— a quibus observata & curata. 955. 960
Vaginae fungi & excrescentiae. 960
—— prolapsus. 1030
—— prolapsae inflammatio. 1031. muria eam sanat. 1032
—— sarcomata & tubercula. 960
—— os nimis angustum qua ratione ampliandum. 957
Valgi & vari, pedum vitia. 1106
Valleriola differentiam inter embryulciam & hysterotomiam ignoravit. 729
Vari faciei sunt parvi furunculi. 295
—— pedum. 1106
Varices quid, & speciatim pedum. 1101
—— qua ratione praecavendi. 1103
—— quomodo curandi. 1101
—— vehementibus olim curationibus exercebantur. ibid.
—— scroti. 856
Varicocele. ibid.
Variolarum inoculatio. 434
—— orta apud Turcas. ibid. dein in Anglia jussu Regis Georgii I. probe exercitata. 435
—— in Germania etiam & quidem semper feliciter cessit. ibid.
—— qui de ea scripserint. 435
—— inoculationem Autor probat eamque continuandam esse suadet. ibid.
Vasorum sanguiferorum in haemorrhagiis ligatura & ustio quomodo fiant. 78
Vaterus partum caesareum descripsit. 708. 711
—— partum foetus post mortem matris notavit. 706
—— sarcoma magnum uteri resectum & feliciter sanatum observavit. 961
—— de variolis inserendis scripsit. 435
Vena jugularis laesa quomodo tractanda. 127
Venae jugularis sectio magnae est efficaciae in multis capitis noxis. 405
Venae sectio quid. 393
—— —— antiquissima & utilissima est operatio & curatio. ibid.
—— —— qua ratione instituatur. 396
—— —— difficillime saepe instituitur. 394
—— —— quibus in partibus fiat. 395
—— —— ejus usus. 394
—— —— in brachio. 395
—— —— in cantho oculi. 405
—— —— colli venis, jugularibus dictis. ibid.
—— —— fronte. 404
—— —— sub lingua. 407
—— —— in manu. 401
—— —— oculi cantho. 405
—— —— oculo ipso. 539
—— —— pede. 402
—— —— pene. 407
—— —— raninis venis. ibid.
—— —— suris. 402
—— —— plethoricis prodest, in inflammationibus curandis & praecavendis, aliisque multis malis. 427
—— —— non semper in convulsionibus & spasmis prodest. 85
—— —— in labri leporini operatione non necessaria contra Garengeot. 627
Venae sectionis instrumenta. 395
—— —— symptomata. 408

Venenata vulnera 162
Venerea ulcera. 371
Venerei bubones & tumores. 310
Venetus Senatus legem dedit quomodo gravidae mortuae ſint incidendae. 710
Ventoſitas ſpinae quid & quomodo curanda. 387
Ventriculi excutia. 671
Ventris faſcia circularis. 1212
—— —— mantile. 35. 104. 1210
Verduc de faſciis & fracturis bene ſcripſit. 14
—— eryſipelas faciei ingens deſcribit. 290
—— tendinis ſuturam vulnere jam conſolidato inſtitui adhuc poſſe docet. 1156
Verduinius, pater, novum modum crura amputandi deſcripſit. 481
—— —— inſtrumentum Bartiſchii pro phalangoſi correxit. 511
—— —— filius, Jacobi Eremitae fata in Hollandia mecum communicavit, unde multi aliorum defectus & errores corriguntur. 911. & ſeq.
—— —— refert Jacobum ſaepius calculos facta ſectione invenire non potuiſſe. 914
—— —— pro temerario Chirurgo eum deſcribit. ibid.
Vermes in ulceribus quomodo expurgandi. 370
Veronicae infuſum injectum in oculo lacrymante. 533. & fiſtula lacrymali prodeſt. 542
Verrucae quid. 454
—— quomodo auferendae. 455
—— in palpebris. 510
—— —— pene. 817
—— coeruleſcentes, praeſertim in facie, labiis & palpebris pleruinque cancroſi quid alunt. 456
Vertebrae fractae. 199
—— luxatae. 239
Veſalius Chirurgiam ſcripſit. 10
—— gingivarum inciſionem in dentitione difficili commendavit. 648
Veſica ſola an apparatu laterali incidi poſſit, dubitatur. 913
—— vitulina in amputationibus adhiberi ſolet. 474
—— an extra ventrem ſita ſit negatur. 886
—— in hernia quandoque procidit. 788
Veſicae calculus ejusque diverſae incidendi rationes. 848
—— calculus quomodo in mulieribus educatur. 962
—— cervix etiam in magno apparatu a quibusdam incidi docetur. 869
—— cervix & corpus tuto vulnerari poſſe, probat operatio alta. 942. & lateralis. 957. itemque punctura ejus. 941
—— fundus ſine vulnere mortifero vulnerari nequit. 992. adeoque in alta operatione non incidendus contra Garengeot alioſque. 992
—— impletio in alto apparatu quomodo fiat. ibid.
—— impletio in eo non abſolute eſt neceſſaria. 881. 941. 951
—— ſitus & habitus ratione alti & lateralis ſectionis exhibetur. 887
—— punctura in urina ſuppreſſa quid. 940
—— vulnera, quae non mortifera. 928. 942
—— in ambuſtis non ſunt aperiendae. 332
Veſicatoria quid. 447
—— —— a quibus recentibus Scriptoribus valde commendentur. 418
—— —— quando & quomodo applicanda. 447
—— —— ubi proſint. ibid.
Veſlingius ſuturas tendinis Achillis & extenſorum tibiae primus deſcripſit. 1097
Veteres foetus mortui, ſed non vivi extractionem docuerunt. 1001
Vetuſtiſſimi Medici jam ſciverunt calculi, cataractae, trepanationis, vaginae clauſae &c. operationes. Vid. calculus, cataracta, trepanatio, vagina clauſa
—— —— foetus mortui extractionem jam ſatis bene docuerunt. 1003. & ſeq.
Vexata Celſi quid ſint. 150
Viardel meconii effluxum ex utero male pro certo mortis foetus ſigno venditat. 1001
—— male omnem inſtrumentorum uſum in foetu etiam mortuo educendo rejicit. 1003
Victus ratio neceſſaria in vulnerum curatione aliisque gravioribus curationibus. 86
—— ratio in ulcerum curatione maxime quoque neceſſaria. 353
Vigo, celebris Chirurgus, emplaſtrum de

ranis cum mercurio invenit, quod magno in usu. 337. 372. 374
Villcroi, Mareschallus, ex hernia prolapsa fere mortuus est. 752
Vinctura idonea saepe hernias curat. 787. 826
—— pro hernia umbilici. 1213
—— nimis arcta in fracturis inflammationes & gangraenam inducit. 179
Vincturarum & fasciarum doctrina. 1113
—— —— divisiones. 1114
—— —— firmitas qualis esse debeat. 179 180. 1186
—— —— —— nimia gangraenae caussa. 179
—— —— materia. 1115
—— —— usus. 1145
Vincula hernias saepe sanant. 787. 805. 825. 826
—— Chirurgica quid. 37
Vini spiritus in ambustionibus est egregius. 331
—— —— in inflammationibus externae calide conducit. 275
—— —— rectificatissimus in sanguine sistendo valentissimus est. 77
Viperarum morsus. 168
Visus luscus. 637
—— vitia in amaurosi, cataracta & glaucomate. 566
Vitellum ovi cum terebinthina constituit consuetum & egregium unguentum digerens in vulneribus, abscessibus & ulceribus. 19. 59. 70. 91. 361. & alibi.
Vitrioli oleum in herniis curandis commendatur ab Anglo. 830
Vitriolica medicamenta scopo adstringendi applicata erodunt & quandoque noxia fiunt. 77
Vitriolum coeruleum in amputationis & aneurysmatis curatione usurpatur. 437 496. 499
—— coeruleum carnem luxuriantem & impuram tollit, si pars eo inungitur. 19
Ulcera generatim considerata. 347
—— antiqua crurum saepe non glutinanda. 360. quando & quomodo curanda. 366
—— cacoëthica. 356
—— callosa. 363
—— cancrosa. 359
—— capitis. 385
Ulcera cutanea. 358
—— dysepulotica. 356
—— ex erysipelate. 293
—— fascino inducta. 375
—— fistulosa. 353
—— magica quid sint. 365
—— maligna. 356
—— putrida. 360
—— scorbutica. 356
—— serpiginosa. 358
—— sinuosa. 353
—— superficialia. 358
—— venerea. 361
—— verminosa. 360
Umbilici hernia. 734. vinctura pro ipsa. 738. 1213. operatio quando incarcerata. 740
—— in infantibus ligaturae. 701
—— punctura in hydrope. 706
—— tumor in hydrope. ibid.
Uncorum usus in partu difficili non prorsus est rejiciendus. 1003
—— pro hoc usu praestantia. ibid.
Uncinuli pro cataracta educenda jam dudum rejecti sunt. 587
Unguentum Aegyptiacum mundat. 19. 309. callos consumit. 373
—— ad ambusta. 332
—— Apostolorum in fistula ani a quibusdam laudatur. 1064
—— digerens ex terebinthina & vitello ovi in vulner. 19. 59. 70. 91. & ulcer. 361. & alibi.
—— fuscum Wurzii mundat. 19. 70. callos exedit. 373
Unguentum de linaria in haemorrhoïdum dolore celebre. 1049
—— mercuriale in scirrhis & venereis malis egregium. 336. 338. 725
—— nutritum in ambustionibus. 332 cancro. 340. & haemorrhoïdum dolore. 1049
—— fuscum Wurzii mundat. 19. 70. 309
Unguis oculi. 581
—— pollicis pedis dolens quomodo curandus. 1103
Ungula oculi. 581
Unum in partu difficili servare praestat, quam duos certae neci relinquere. 724. 979
Voelterus ob sectionem caesaream citatus. 713. 717

Vogelius de herniis sine castratione nuperrime secandis scripsit. Vid. Bibliotheca Chirurgica.
Vossella sive vulsella quid. 18
Urethra in masculis clausa quomodo aperienda. 818
——— caruncula, cicatrice vel ulcusculo clausa. 834
——— a calculo obstructa. 836
——— clausa in puellis & mulieribus. 951
Urethrae calculos qua ratione, si haeret, ejiciendus. 838
——— clausae in femina peculiare exemplum, quae urinam per umbilicum evacuabat. 955
Urina suppressa quomodo promovenda. 826. de hac re Colotus. 940. & Denysius 939. bene praeceperunt.
——— ——— qua ratione optime emolliatur. 945
——— ——— quomodo aliis rationibus educatur. 937
Urinae incontinentia in mulieribus. 1033
——— ——— in viris. 823
Ustio sive ambustio. 322
——— antitragi in dentium dolore. 605
——— apoplexiae saepe remedium. 471
——— auris in dolore dentium. 605
——— cancri seu carcinomatis inutilis. 341
——— in carbunculo. 309
——— in carie. 384
——— dentis dolentis cariosi. 642
——— in fonticulis excitandis. 464
——— in fonticulo suturae coronalis. 493
——— in setaceo faciendo. 683
——— in sphacelo non instituenda. 321
——— vasorum in vulneribus. 76
——— ——— post artuum amputationem. 477
——— vulnerum post morsum canis rabiosi. 166
Uteri descensus & procidentia an dentur. 1022
——— haemorrhagia in gravidis. 1006. oritur plerumque a placenta ab utero soluta, vel a placenta ori uteri adhaerente. ibid. curanda provida foetus extractione. 1008
——— mola quomodo excutienda. 1047
——— oris scientia in Arte obstetricandi summe necessaria est. 976
——— procidentia est cum vel sine inversione. 1023. quomodo curetur. 1025
Uteri prolapsus a multis aliquando in Gallia pro hermaphrodito inepte habitus est. 1024
——— prolapsi inflammatio quomodo curanda. 1026
——— sarcomata. 964
——— situs in partu utrum rectus sit an obliquus probe explorandum. 965
——— situs obliquus a Deventero & Hoornio optime illustratus. 972. 985
——— vaginae os clausum qua ratione curandum. 954. 958
——— vaginae os nimis angustum quomodo ampliandum. 957
——— ——— prolapsae inflammatio quomodo curanda. 1026
——— vulnera periculosa. 49. 764. 769
Uterus quandoque in partu disrumpitur. 726
——— oblique situs in partu difficilis partus caussa est, & contra. 965. 968. 1003
Vulnera universim considerata. 41
——— abdominis. 95
——— ——— sutura ejusque varii modi. 97. 101
——— absolute lethalia. 47
——— per accidens lethalia. 50
——— angustiora quomodo dilatanda. 57. 99
——— animalium rabiosorum. 164
——— ——— venenatorum. 162
——— asperae arteriae. 48
——— arteriarum majorum. ibid.
——— bilariorum ductuum lethalia. 49
——— caesim inflicta. 59
——— canis rabiosi. 164
——— capitis. 129
——— chyliferorum ductuum. 49
——— cerebri. 48
——— colli. 124
——— collisa seu contusa. 150
——— cordis. 47
——— cranii & pericranii. 139. & seq.
——— ductus thoracici. 49
——— ductuum biliferorum. ibid.
——— ——— chyliferorum. ibid.
——— ——— urinariorum. ibid.
——— equi ejusque symptomata. 170
——— faciei. 130
——— ferarum rabiosarum. 109
——— frontis. 130
——— genarum. 134

Vulnera gulae seu oesophagi. 49
——— hepatis. 48
——— impura quomodo tractanda. 68
——— insanabilia quae. 47. 48
——— intestinorum. 48. 94
——— labiorum. 134
——— lethalia. 47
——— lienis. ibid.
——— linguae. 135
——— mesenterii. 48
——— morsu inflicta. 162
——— nasi. 134
——— nervorum. 47. 83. 423
——— nimis arcte constricta gangraenam producunt. 1184
——— oculorum. 131
——— oesophagi seu gulae. 49
——— palpebrarum. 131
——— pectoris. 116
——— per accidens lethalia. 50
——— periculosa. 46
——— per se lethalia. 49
——— profunda novam saepe aperturam desiderant. 58
——— pulmonum. 48. 121
——— punctim facta periculosiora caesim inflictis. 57
——— quomodo purganda. 55. 68
——— renum. 48. quando in dorso saepe sanari possunt. 859
——— sclopetaria. 82
——— scorpionum. 168
——— serpentum venenatorum. 166
——— sordida, qua ratione purganda. 55. 68
——— tendinum. 47. 83. 423
——— thoracis. 116
——— veneno vexata. 162
——— ventriculi. 48
——— vesicae. ibid.
——— vesiculae felleae. ibid.
——— viperarum. 168
——— uteri. 48
——— ——— sunt periculosa. 764. 769
——— a quibus descripta. 10
Vulneraria febris. 82
——— potio. 69
Vulneratorum regimen. ibid.
Vulnerum accidentia. 72
——— convulsiones. 80
——— curatio. 54
——— dolores. 79
Vulnerum fundus prius quam orae glutinandus. 58
——— lethalium judicium difficile. 52
——— spasmi. 80
——— suturae. 59. 67. 486
Uva sive uvula nimis prolongata quomodo curanda. 659. varia instrumenta pro ea auferenda. ibid.
Vulva nimis angusta ut curanda. 957
— clausa. 954

W.

Werlhofius de corticis Peruv. usu in gangraena scripsit. 315
——— ——— tres de herniis incarceratis curatis dedit observationes. 763
——— puncturam vesicae ad pubem vidit ac descripsit scalpello phlebotomo peractam. 946
Widemannus vaginae uteri prolapsum peculiarem descripsit. 1023
Widenmannia, Obstetrix Augustana, egregium libellum de Arte obstetricandi publicavit. 976
——— Deventeri & Hoornii optima praecepta continet. ibid.
Winslous altam operationem probat, ejusque commoda recenset. 882. 890
——— Rauium calculos vesicae excidere quando viderit. 944
——— altam operationem me primum extra Angliam perfecisse novit. 882
——— cautionem Garengeoti de non laedenda linea alba in alta operatione nullius momenti esse asseverat. 883
——— ex terrore ob metum vulgarem in apparatu magno aegros ligandi mortem notavit. 915
——— ad urinae incontinentiam in viris peculiare ferramentum commendavit. 824
Woolhusius cataractam solum in humore aqueo existere male contendit. 558
——— cataractam in lente crystallina existere temere impugnavit. ibid.
——— ab Autore & quamplurimis aliis hanc ob rem refutatus est. 558. & seq.
——— in fistula lacrymali tubulum in foramine per os facto saepe reliquit. 548
——— pro hypopyo peculiare instrumentum dedit. 591

Wool-

Woolhusius oculorum scarificationem Hippocraticam restituit. 441. 525. sed saepe sine successu eam instituit. 530
——— oculi venas secuit. 523
——— ophthalmoxystrum sive scopulam ocularium invenit ex spicis secalis. 528
——— sanguinis missionis in oculo inventionem injuria sibi adscribit. 523
——— scarificationem oculorum Hippocratis instauravit. 459. 525
——— setaceum in cervice juxta longitudinem fieri vult. 683
Wurtzius egregius Chirurgus Germanus fissuras ossium adstruit. 170. 181
——— unguentum fuscum excogitavit, quod egregie vulnera sordida purgat, & quod postea saepissime commendatur. 19

Y.

Yvesii, Ocularii celebris quondam Parisini, modus fistulas lacrymales curandi. 549
——— modus curandi hypopyum. 589.
, staphyloma. 588
Yvesius bene de morbis & curationibus oculorum scripsit. 534
—— cataractae sedem & caussam mecum in lente crystallina opaca ponit, contra Woolhusium ejusque asseclas. 561
—— signum praebet, quo cataracta membranacea a crystallino opaco distingui possit, planitie corporis opaci. 564

Z.

Zwingerus qua ratione callum ossium facile rursus resolvi posse putat. 188

AD BIBLIOPEGVM.

Tabulae ad marginem paginarum hic indicatarum ita agglutinentur, ut integrae e libro evolvi queant, ut

Tab.	I. ad oram.	pag. 19	Tab.	XXI.	pag. 687
Tab.	II.	33	Tab.	XXII.	693
Tab.	III.	105	Tab.	XXIII.	695
Tab.	IV.	109	Tab.	XXIV.	747
Tab.	V.	117	Tab.	XXV.	803
Tab.	VI.	123	Tab.	XXVI.	827
Tab.	VII.	149	Tab.	XXVII.	868
Tab.	VIII.	211	Tab.	XXVIII.	873
Tab.	IX.	221	Tab.	XXIX.	877
Tab.	X.	263	Tab.	XXX.	903
Tab.	XI.	435	Tab.	XXXI.	441
Tab.	XII.	471	Tab.	XXXII.	951
Tab.	XIII.	479	Tab.	XXXIII.	1019
Tab.	XIV.	491	Tab.	XXXIV.	1055
Tab.	XV.	523	Tab.	XXXV.	1075
Tab.	XVI.	557	Tab.	XXXVI.	1111
Tab.	XVII.	581	Tab.	XXXVII.	1139
Tab.	XVIII.	599	Tab.	XXXVIII.	1179
Tab.	XIX.	627	Tab.	XXXIX.	1187
Tab.	XX.	649	Tab.	XL.	ad finem post Indicem.

CORRIGENDA

quae ſenſum turbant, &

ADDENDA.

pag. 10. lin. 11. *poſt* Belloſtius, *adde*: Villarſius.
p. 11. lin. 32. *poſt* Hoffmannus, *adde*: Vaterus.
p. 12. lin. 2. adde *de tumoribus cyſticis peculiaribus*, autor in peculiari diſſertatione.
——— lin. ultima poſt idem, *adde*: & ego in diſſert. peculiari de *Sarcocele*.
p. 13. lin. 7. *poſt* Callotus, *adde*: *le Dran*, in libro, cui titulus, *Parallèle* des différentes manières.
——— lin. ead. *poſt* Celſo, *adde*: Aegineta.
——— lin. 9. quod & ego nuper feci in Diſſ. de Lithotomiae Celſianae praeſtantia.
——— lin. 23. *poſt* Widemannia, *lege*: Manningham, Boſe aliique de Obſtetricum erroribus.
p. 14. lin. 6. *poſt* Lambswerdius, *adde*: Mauriceau.
p. 16. lin. 7. *dele* ut.
p. 18. in nota (*a*) lin. 3. poſt ſignificare, adde: *ſpecillum pro ore*, noſtratibus *Mundſpatel*.
——— ibid. nota (*c*) *lege*: ex. gratia.
p. 25. lin. 2. *lege*: qui, *pro* quae.
p. 26. lin. 11. *lege*: ſicubi.
p. 30. lin. 17. *lege*: apti.
p. 47. lin. 23. *poſt* natura, *lege*: & ſibi relicta.
——— lin. 33. *lege*: quibus grandiora vaſa laeſa ſunt.
p. 53. lin. 13. *dele*: fere.
p. 55. lin. 4. notae marginalis ultimae, *lege*: non extrahenda ſint.
p. 56. lin. 10. *lege*: alius *pro* alii.
p. 77. lin. 24. *pro* vulneris, *lege*: arteriae.
p. 91. lin. 38. *lege*: ſanie *pro* ſane.
p. 96. lin. 31. *lege*: abſuerint.
p. 98. lin. 10 *lege*: leniter.
p. 103. lin. 7. *poſt* herniis, *lege*: ventralibus.
p. 105. lin. 6. *poſt* cingendus, *lege*: ut hernia ventralis avertatur.
p. 115. lin. 6. *pro* nulla, *lege*: multa.
pag. 118. lin. 15. *lege*: quae.
——— lin. 36. *poſt* pulmones, *lege*: vel coſtas.
p. 124. lin. 12. *lege*: jugulares internae.
p. 133. lin. 2. *lege*: primo.
p. 135. lin. 16. *lege*: frequentius.
p. 136. lin 5. *lege*: aliquam.
p. 144. lin. 3. *poſt* fiunt, *lege*: ſic enim.
p. 146. lin. 33. *lege*: ſine noxa reſtitutae.
p. 160. lin. 10. *pro* at, *lege*: ut.
p. 164. lin. 1. *dele*: ut.
——— lin. 16. *pro* tumidus, *lege*: timidus.
——— lin. 35. *pro* nullus, *lege*: ullus.
p. 176. lin. 37 *pro* propter, *lege*: praeter.
p. 196. lin. 23. *pro* videtur, *lege*: eſt.
p. 202. lin 36. *lege*: ratione.
p. 204. lin. 25. *dele*: ſane protinus.
p. 205. lin. 22. add. vel cingulum Petiti Tab. X. fig. 8.
p. 211. lin. 30. dele *verba*: interim aegri &c. *uſque ad finem paragraphi*.
p. 216. lin. 1. *pro* an, *pone* quod.
p. 224. lin. 21. *pro* ſi, *lege*: ſic.
p. 226. lin. 8. *lege*: quodam Altorfino.
p. 228. lin. 33. *poſt* compreſſione, *adde* partes vexant.
p. 233. lin. ultim. *lege*: Monro.
p. 234. lin. 36. *lege*: maxillas.
p. 239. lin. 5. *lege*: aptiſſima.
p. 247. lin. 13. *poſt* ſuis, *adde*: vel ſolis, vel ope habenae E. fig. 3.
p. 252. lin. 28. *pro* nunc, *lege*: olim Ser. Ducis.
p. 259. lin. 20. *pro* menſam, *lege*: ſellam.
p. 263. lin. 26. *pro* fig. 10. *lege*: fig. 6.
p. 265. lin. 13. *poſt* aliiſve, *adde* partibus.
——— lin. 32. *lege*: oedematibus.
p. 296. lin. 19. *poſt* ſcripſerunt, *lege*: confirmant.
p. 304. lin. 27. *dele*: carnem.
p. 330. lin. 5. *poſt* ſolet, *lege*: ſi.
——— lin. 34. *pro* qui, *lege*: quod.
p. 334. lin. 25. *lege*: ipſimet mihi obſervare licuit.
p. 339. lin. 1. *poſt* purgantia, *adde* praeſertim mercurialia.

pag.

pag. 341. lin. 39. *lege*: piperitiden.
p. 348. lin. 37. *dele*: notam integram sub littera (*a*).
p. 365. lin. 20. *lege*: ab imperita.
p. 378. lin. 42. *lege*: in maioribus.
p. 397. lin. 22. *lege*: quoad.
p. 398. lin. 25. *post* laqueum, *lege*: vel.
p. 400. lin. 16. *pro* si mentis, *lege*: sive mentis.
p. 416. in nota (*b*) lin. 6. *post* curiosa *lege*: p. 812.
p. 418. lin. penult. *lege*: huc usque.
p. 421. lin. 34. *lege*: binos aut tres digitos transversos.
p. 422. lin. 3. *lege*: facta.
——— lin. 14. *lege*: hoc *pro* hanc.
p. 423. lin. 6. *pro* specilli, *lege*: spatula Tab. I. Q.
——— lin. 18. *lege*: imbutum.
——— lin. 19. *lege*: expressum.
——— lin. 33. *dele*: ut.
——— lin. 34. *lege*: compresso.
p. 425. lin. 1. *lege*: Ligatura.
p. 431. lin. penult. *lege*: clysmaticam.
p. 432. lin. 36. *lege*: eod. argumento.
p. 440. lin. 32. *post* videtur, *lege*: dum Ægyptii.
p. 453. lin. 3. *lege*: deprehensum.
p. 485. lin. 8. *post.* arteriae, *dele*: sine ligatura.
p. 491. lin. 13. *lege*: experientiae.
p. 493. lin. 7. *lege*: Claudini.
p. 498. lin. 32. *lege*: eximi.
p. 499. lin. 28. *lege*: educi possunt.
p. 502. lin. 18. *lege*: glomer.
——— lin. 21. *lege*: orbiculata.
p. 540. lin. 7. *lege*: permixto.
p. 545. lin. penult. *post* aperiret. *adde* eis.
p. 547. lin. 35. *post* paulatim, *adde* robori.
p. 548. lin. 21. *lege*: atque ad id.
p. 567. lin. 1. *lege*: liberati.
p. 574. lin. penultim. *lege*: Scarificationes.
p. 575. lin. 9. *lege*: scarificationes.
p. 582. lin. 29. *pro* △, *lege*: aquae.
p. 587. lin. ultim. *pro* supradare, *lege*: superaddere.
p. 609. lin. 4. *lege*: nonnullas quae &c. auctae.
——— lin. 6. *lege*: lividae.
p. 617. lin. ultim. *lege*: hic.
p. [618. lin. 17. *lege*: quia.
p. 621. lin. 15. *lege*: iniectae.
p. 666. lin. 21. *lege*: eximi debeat.
pag. 667. lin. 18. *lege*: quaedam.
p. 697. lin. 23. *lege*: deligatus emplastris.
p. 700. lin. 22. *lege*: posse.
p. 701. lin. penult. *lege*: existimantes ita.
p. 702. lin. 24. *lege*: & quarum infantes.
p. 713. lin. 11. *lege*: quae, *pro* qui.
p. 721. lin. 46. *lege*: iique.
p. 732. lin. 46. *lege*: Catholicae.
p. 734. lin. 16. *lege*: oriuntur. ibid. *lege*: nuncupantur.
——— lin. 21. *lege*: ex latere.
——— lin. 27. *lege*: ortum.
——— lin. 28. *lege*: ventriculus.
p. 736. lin. 1. *lege*: inveterati.
——— lin. 2. *lege*: includunt.
p. 737. lin. 12. *lege*: molestum. ibid. *lege*: perniciosum.
p. 738. lin. 15. *lege*: paucas.
——— lin. 24. *lege*: factas.
——— lin. 33. *lege*: sed si.
p. 740. lin. 12. *pro* verum *lege*: rerum.
p. 741. lin. 12. *lege*: incidere conducit.
——— lin. 16. *lege*: exhibet.
p. 764. lin. 21. *pro* hunc, *lege*: hic. ibid. *lege*: modus.
p. 772. lin. 31. *lege*: hydro-enterocele.
p. 781. lin. 21. *lege*: quandam.
——— lin. 22. *post* 1721. *adde*: habuit.
p. 788. lin. 5. *lege*: vesica.
p. 791. lin. 3. protestatur, *lege*: asseverat.
p. 793. lin. 7. *lege*: superaddentur.
——— lin. 23. *lege*: pernicioso.
p. 807. lin. 34. *pro* nullo, *lege*: multo.
p. 845. lin. 26. *lege*: non tantummodo.
p. 856. lin. 44. *lege*: magno qui utitur.
p. 860. lin. 6. *lege*: spatium.
p. 862. lin. 36. *lege*: has difficultates.
p. 863. lin. 9. *lege*: MARIANO.
p. 882. lin. 84. *lege*: instauratum.
p. 904. lin. 18. *dele*: suam.
p. 907. lin. 2. *lege*: soleret.
——— lin. 17. *lege* scriptis (*b*) refert.
p. 909. lin. 29. *pro* eum *lege*: cum.
p. 917. lin. 40. *pro* hic, *lege*: hunc.
p. 926. lin 10. *lege*: publicis traditae.
p. 933. lin. 27. *pro* ut, *lege*: quod.
p. 935. lin. 3. *lege*: inventam constat.
——— lin. 8. *lege* revocavit & falsa proclamavit.
——— lin. 24. *lege*: educi queat.
p. 953. lin. 30 *lege*: Paedioctonia.
p. 958. lin. 34 *pro* speculo oculi, *lege*: speculo uteri.

pag. 961. lin. 41. *poſt* praeciderit *adde*: hunc morbum curarunt.
p. 967. lin. 24. *dele* potius.
p. 968. lin. 6. *lege*: ea *pro* eam. ibid. *lege*: poſſit, *pro* poſſe.
——— lin. 16. *lege*: proferat.
p. 970. lin. 36. *lege*: urinae.
p. 973. lin. 38. *pro*: obliqua *lege*: obliquum.
p. 977. lin. 1. *lege*: inteſtino recto, occiput veſicae.
p. 982. lin. 41. *poſt* p. 397. *adde* publici juris feci.
p. 998. lin. 21. *lege*: deprehendantur.
——— lin. 22. *lege*: exhibeat.
p. 1000. lin. 9. *lege*: protrahendus.
p. 1004. lin. 24. *poſt* haerente, *lege*: extrahendi.
p. 1010. lin. 21. *lege*: foetum eas feliciter.
p. 1028. lin. 15. *lege*: ſupereſt auxilium.
p. 1028. lin. 28. *lege*: aegre.
——— lin. 29. *lege*: maneant.
——— ead. lin. *lege*: reprimant.
pag. 1028. 29. lin. *lege*: maiores.
p. 1033. lin. 27. *lege*: poſitum.
p. 1035. lin. 23. *dele*: eadem.
p. 1037. lin. 37. *lege*: abhorrens omni.
p. 1043. *lege*: tubulum plumbeum.
p. 1048. lin. 12. *pro* ita, *lege*: hinc.
p. 1049. lin. 9. *lege*: a Chirurgo.
——— lin. 13. *lege*: ligetur vel reſcindatur.
——— lin. 14. *lege*: repetatur.
——— lin. penult. *pro* eſt, *lege*: ſit.
p. 1062. lin. 31. *lege*: quocunque.
p. 1083. lin. 6. *lege*: lympham quandam.
p. 1088. lin. 10. *lege*: fuiſſe.
p. 1145. lin. 18. *lege*: vincturae.
p. 1148. lin. 9. *lege*: poteſt.
p. 1150. lin. 14. *lege*: marſupii.
p. 1159. lin. 33. *lege*: quoquo.
p. 1170. lin. 10. *pro* opus ſunt, *lege*: requirentur.
——— lin. 16. *lege*: linamentoque.
p. 1184. lin. 14. *pro* adſcribens, *lege*: deſcribens.

Atque haec ſunt errata typographica potiora, quae in perlectione hujus operis deprehenſa ſunt, & quae ſenſum turbare poſſe exiſtimavi; leviora omnia hic notare vix operae pretium eſſe putavi, quia a quovis facile deprehenduntur. Hoc ſolum adhuc moneo, quod correctores hujus editionis minus in hodierna ſcribendi ratione verſati, innumeris in locis vulgaria nomina ſubſtantiva, imo etiam ſaepe adjectiva, imo adverbia, quae, ut par eſt, vulgaribus parvis litteris in editione priori recta impreſſa erant, in hac contra meam mentem & conſuetudinem litteris majuſculis imprimi curaverint, atque ſic librum hunc hoc ipſo valde deturpaverint: ut: Adulti, Aegroti, Fractura, Humerus, Infantes, Juniores, Luxatio, Miniſtri Chirurgorum (quaſi Miniſtri Principum eſſent), Pueri, Recentiores, Veteres, &. innumera alia ejuſmodi. Ita meam ſcirrhi antiquam ſcriptionem mutarunt ſaepe in ſchirrhum & ſphacelum etiam ſaepe alia ratione ſcripſerunt, atque vel ex ſola praefatione mea ad Lectorem ultra quinquaginta ejuſmodi errorum ſpecimina, & in reliquo libro aliquot millia deprehendi poſſunt, quae ne mihi lectores vitio vertant, amice rogo.

ADDENDA.

P. 490. in explicatione fig. 3. in fine addatur, C. eſt faſcia convoluta, quae interiori lateri femoris pro arteria ejus comprimenda imponitur, & D ſplenium circulare cum laqueo torcularis, quae femur hic ambiunt, pro arteria hac, ante amputationem tibiae vel femoris probe comprimenda, ut nimia ſanguinis profuſio in hac operatione prohibeatur.

Ibidem in explicatione fig. 5. in fine addatur: E ostendit locum ubi torcular in femore sinistro bacillo contorquendum.

Pag. 826. post explicationem Fig. 10. add. Fig. 11. Calamus anserinus repraesentatur, ita adaptatus, ut in mulieribus urina suppressa, deficiente cathetere, urina evocari e vesica possit.

A. apex, qui aliquo modo apertus esse debet, & qui ad dimidiam quasi partem per urethram in vesicam, oleo prius inunctus dimittendus est, B. foramen, per quod urina effluere debet. C. ea calami pars, quae in hac curatione pro manubrio inservit.

APENDIX

Librorum quorundam chirurgicorum, quibus meam interea Bibliothecam chirurgicam auxi, cum ob morbum & mortem bibliopolae aliasve ob caussas absolutio huius libri per longum tempus protraheretur.

Estatutos del Real Colegio de Professores Cirujanos de Madrid, aprobados por S. M. en Madrid, en la imprenta de Juan de Zuniga 1747. in 4.

Acuerdos del Real Colegio de Professores Cirujanos de Madrid, aprobados por S. M. en Madrid. En la imprenta de Antonio Marin 1748. 4.

Chirac Observations de chirurgie sur la nature & le traitement des Playes, 12. Paris, 1742.

Daran Observations chirurgicales sur les maladies de l'urèthre traitées suivant une nouvelle méthode, 12. Paris, 1749.

Fonteyn (Jean) Lessen betreffende de konste der chirurgie, belgice. Amsterdam, 1651.

Genga (Bernhardino), *cirugia di Hippocrates*, y comentarios sobre sus aphorismos pertenecientes a la cirugia: escritos en italiano por el Doctor *Bernhardino Genga*, cirujano primario del Hospital de santi Espiritus de la Ciudad de Roma, Y los traduce en Castellano Don *Andres Garcia Vasquez*, cirujano de Familia del Rey nuestro Senor, con exercicio. Y la dedica al muy illtre Senor DD. *Joseph Cervi* Medico primario de sus Magesstades &c. Con aprobacion del Real Tribunal del proto Medicato y las licencias necessarias, Madrit, 4. 1744.

Genga (*Bernhardino*) Anathomia chirurgica reformada, que contienne la Historia anathomica de los Huessos, y musculos del Cuerpo humano, con la descripcion de los vasos, que corren en las partes interiores, y exteriores, illustrada con las estampas precisas, para su Mayor intelligencia, y un breve tratado de la circulacion de la sangre, adornada de muchas, y muy utiles reflexiones patologicas, y singulares observaciones chirurgicas, con las Notas suficentes, para la intelligencia de la mejor practica. Escrita en italiano por *Bernhardino Genga*, Doctor en Medicina, y Cirugia, Cirujano primario, y Professor de Anathomia en el Venerable Archi Hospital de Santi Spiritus de Roma, y traduce en Castellano *Don Andres Garcia Vasquez*, Cirujano del Fa-

milia del Rey nueſtro Senor, con exercicio. Y la dedica al muy illuſtre Senor DD. *Joſeph Cervi*, Medico primario de ſus Mageſtades. Con Aprobacion del Real Tribunal del Proto Medicato, y las licentias neceſſarias, Madrit, 1744. 4.

Guiſard l'art de guérir les Playes, Paris 1742. 12. edit. II.

Heiſter (Lorenzo) *Inſtituciones chirurgicas*, *O Cirugia* completa univerſal, don ſe de tratan, con la major claridad, todas las coſas pertenecientes a eſta Ciencia, tanto de las Doctrinas antiguas, como de las modernas, illuſtrada con gran numero de laminas finas, y muy punctuales, que demueſtran al natural todos los mas preciſos Inſtrumentos, y Operaciones chirurgicas, Trabajo, y Eſtudio, en que por eſpacio de quarenta Annos ſe empleo & des velo del *Doctor D. Lorenzo Heiſter*, primier Medico, Cirujano, y Conſejero Aulico del Duque de Brunſvich, y Luneburg, &c. Cathedratico de Medicina, Cirugia, Anathomia, y Botanica, en la Univerſidad Juliacenſe de Helmſted. Traducida de la Lengua latina, y Anadida, ſegun la ultima impreſſion del Autor, por *D. Andres Garcia Vaſquez*, Cirujano de Familia de ſu Mageſtad. Quien por mano del Exmo Senor Don *Joſeph de Carvaial* y Laneaſter, Decano del Conſejo de Eſtados, &c. la dedica al Rey nueſtro Senor. Tomo I. Madrid. 1747. 4 Royal cum fig.

Ejusdem Tomo ſegundo, ſive Tomus II. ibidem 1748. cum figuris.

Levret Obſervations ſur la cure radicale de pluſieurs Polypes de la matrice, de la gorge & du nez, par Mr. *Levret*, 8. Paris 1749 avec figures.

Louis obſervations & remarques ſur les effects du ...... cancereux, Paris. 1749. 8.

Martinez (*Martin*) *Medicina ſceptica y Cirugia moderna*, con un tratado de operaciones chirurgicas Tomo I. Quellaman tentativa medica compueſto por el Doct. D. *Martin Martinez*, Medico honorario de Familia del Rey N. Senor, Profeſſor de Anatomia, Examinador del Real Proto Medicato, Socio, y ſegunda vez-Preſidente de la Regia Sociedad Medico-Chimico de Sevilla, Medico del Exellentiſſimo Senor Archobiſpo de Valencia, Preſidente de Caſtilla. Segunda impreſſion. An adida con una Apologia del Rmo P. M. Fr. *Benito Feyoo*. Dedicado al Exmo Senor. D. *Andreas de Orbe* y Larrealegui, meritiſſimo Obiſpo de Barcellona, al preſente Arcobiſpo de Valencia, y Preſidente del Supremo Conſejo de Caſtilla, &c. Madrid. 1722. 4. cum effigie autoris.

Martinez (*Martin*) Anathomia completa del hombre contodos los hallazgos, nuevas doctrinas, y obſervaciones raras haſta el Tiempo preſente, y muchas advertencias neceſſarias *para la Cirugia*: ſegun & methodo con que ſe explica en nueſtro Theatro de Madrid por el Doct. D. *Martin Martinez*, Medico de Camara de ſu Mageſtad, Socio, y Ex-Preſidente de la Regia Saciedad de Sevilla. Profeſſ. publ. de Anatomia, y Examinador que fue de ſu Real Proto-Medicato. Madrid. 1745. 4.

Menard (*Jaque*) Wegweiſer der gebürts Helffer, ſive Hodegus obſtetricantium, Haffniae, 8. 1748.

Nanoni (Angelo) trattato chirurgico delle Malaltie delle Mannuelle 4. ſive de morbis mammarum, Florentiae 1726.

Paſta (Andreas) diſcorſo medico chirurgico intorno al fluſſo di ſangue d'all' utero delle donne gravide, 8 in Bergamo 1748. ſive de fluxu ſanguinis ex utero.

Queſnay Traité de la ſuppuration, 12. Paris. 1749.

——— Traité de la gangrène, 12. Paris. 1749.

Storchii (Jo.) Inſtructio pro Obſtetricibus. 8. Gothae ſine anno, Germanice.

Traité des Hernies ou deſcentes, 8. à Paris. 1749.

Villars Cours de Chirurgie par Mr. de Villars, Tom. IV. à Paris 1738, 12.

